21-3-8

Nº 1
8-223

Caja B-90

A
21
223

de la comp.a de Ihs de granada

Gabriel Biel ſuper canone miſſe cum additionibus.

Eruditiſſimi viri

Gabrielis Biel ſacre theoſophie licentiati: noſtre tempeſtatis profundiſſimi: ſacri canonis miſſe et omnium myſteriorum que de ritu eccleſie catholice in miſſa fiunt tum myſtica tum literalis expoſitio optimis quibuſcꝫ ſacerdotibus neceſſaria: nuperrime (collatis varijs exemplaribus) maxima diligentia iterum atqꝫ iterum reuiſa et caſtigata: adiectis marginalibus adnotamentis ex opuſculo preſtãtiſſimi viri Gaufridi Bouſſardi theologi doctoris eximij excerptis: ac a prioribus hoc ſigno * diſtinctis.

Additas etiam videbis hac editione non paucas adnotationes: quibus (vt a reliquis internoſci poſſint) hec vox ADDITIO prepoſita eſt.

Habes etiam candide Lector copioſum Indicem omnium rerum ſcitu dignarum que hoc in opere continentur: quo facilius que ſcire volueris tibi occurrant.

Acceſſit huic operi ex eo Joãnis Trittenhemij abbatis Sphanhemenſis libro: cui titulus eſt. De ſcriptoribus eccleſiaſticis ipſius Gabrielis Biel vita.

15 27

Vita Gabrielis Biel

ex Joannis Trittenhemij Abbatis Sphanhemeñ, de ſcriptoribus eccleſiaſticis libro.

GAbriel Biel natione Theutonicus: ordinis eorum qui ſe fratres de communi vita: vel in communi viuentes appellāt. Vir in diuinis ſcripturis eruditus: et in ſeculari philoſophia egregie doctus: ingenio excellens: vita et cōuerſatione preclarus: qui gymnaſio Thubingeñ. ab exordio ſue inſtitutionis prefuit annis multis: vbi tam in philoſophia ꝗ in ſacris literis multos diſcipulos erudiuit. Scripſit quedam non ſpernende autoritatis opuſcula: quibus nomen ſuum notificauit: Scilicet

In Canonem miſſe. lib. j.
Super quatuor lib. ſenteñ.
De paſſione domini. lib. j.
Sermones quoqꝫ varios. lib. j.
Et quedam alia.

¶ Claruit ſenex prouecteqꝫ etatis apud ducem Vuittembergeñ. maximo in precio: ſub Maximiliano Romanorum rege: et Alexandro papa ſexto. Anno domini. M.ccccxciiij.

Index in hoc opere contentorum.

R-9390

Magiſtri Gaſparis baſlachij ad lectorem admonitio.

Cum iuxta pliniſ vetuſtiſſimū (vt vulgo fertur) adagiū: maxime quid grauitatis in ſe habere dicitur: ſi vetuſta nouitati: nouū autoritati: abolitū nitori: obſcura luci ⁊ cetera. qs ſtudeat in patulū vſqȝ ꝑferre: illa cõpluſculaqȝ noſter vir oīum peritorū Gabriel biel facile doctiſſimꝰ conſiderans: nõ ſolū vetera prodens: noua illuminans: grauia leuitati ⁊ ſaniori intellectione cõmendans: verūetiam ⁊ obſcuriorıbꝰ illis ex philoſophica ⁊ theologica doctrina excerptis: indicē ſeu inuētarium (vt ita dicā) curioſe appoſuit: quo minori labore: omni cura ſemota: quicq̄d in hoc ſuo opere cõtinetur lector quiuis modica ſaltē diligentia adhibita inuenire poteſt.

¶ De litera A.

ABolitio vide in lex.

¶ Abſoluere: confeſſio: vide in poteſtas eccliaſtica: ⁊ in eucharıſtia.

¶ Accidēs. Omne accidēs abſolutū ꝑ diuinā potentiā eſſe põt: ꝑduci ⁊ cõſeruari ſine ſubiecto: tā ſubali q̄ accidētali: lectiõe. xliiij. E

Utrū accidens poſſit ſtare ſine ſubiecto: ⁊ ſi ſic: quo modo ſaluatur definitio accidentis.

Item tunc poſſet eſſe ſubſtantia ſine ſubiecto.

Item reſpectus ſine fundamento et termino.

Item homo ſine qualitate ⁊ figura. lec. xliiij. G. H. I

An accidens poſſit eſſe ſubiectum alterius accidentis. lectione. xliiij. L

Actus virtuoſus vel vitioſus in quo ſubiectatur. lectione. xlviij. O

¶ Actio paſſio creare.

Nulla trāſmutatio acquiſitiua põt fieri a cauſa naturalı ſine ſubiecto preſuppoſito. lec. xlv. H. Secus ſm Ockā: q2 licet creatura non poſſit creare: põt tamē annihilare. Sed cõmunior opinio habet qđ oīs virtus creata preſupponit ſubiectum in omni actione ſua tam deperditiua q̄ acquiſitiua.

Actio corporalis ⁊ actio ſpūalis quid eſt. lec. xlv. K

An ad actionē ⁊ paſſionē requiratur qđ quodlibet eorū ſit extēſiue magnū ⁊ in loco circūſcriptiue paulıſper diſtans ab agēte aut paſſo. lec. xlv. Q. R.

Omnis chriſti actio noſtra eſt iſtructio: quomodo intelligiẗ. lec. lxiij. T. lec. lxx. T. xlviij. F. lxxxiiij. L

Actio aliqua dr̄ iuſta vel iniuſta duplr̄. lec. lxxij. I

Quicquid deus in creatura miſericorditer agit: dignationis eſt ⁊ non debiti: nec ideo agit aliq̄d: q2 bonum: ſed ideo bonum q2 a deo volitū. lec. xxiij. E

¶ Actus meritorius.

In actu meritorio aliqua cõſideranẗ que ſe tenent ex parte dei: aliqua ex parte noſtra. Et quō oīs actio meritoria nr̄a dici põt ⁊ eē dei: ⁊ a nobis deo reddi. Ibidē q̄ requirunẗ ad actū meritorium. lec. xxix. L

Non minus eſt opus meritoriū: ſi eſt ſatiſfactoriū. lectione. xxviij. G

¶ Adorare: adoratio cultus dei.

Adorationis tres ſunt ſpecies: ſcȝ latria: dulia: ⁊ hyperdulia. Et quid eſt ſingulū eorum. lec. xlix. F

Latria quid eſt: quotuplex eſt: latria interior q̄d eſt. Quid eſt colere deū. Quō deꝰ colitur fide ſpe ⁊ charitate: ſine latria interiori: multū pulchre habetur. F. G. Quid eſt deum adorare actu interiori.

Latria exterior quid eſt. Et qđ ſigna latrie exterioris ſunt equiuoca. Quōqȝ latria q̄nqȝ ſumitur ꝑ habitu ⁊ virtute. lec. xlix. H

Dulia q̄d eſt: quot modis accipiẗ. Que ſunt cauſe ob quas hoīes q̄nqȝ dulia adorātur. lec. xlix. I. K. L

Dulia cõmuniſſime ſumpta extendiẗ ad latriam. L

Tametſi ſigna dulie ſiue adorationis exterioris ſint equiuoca: aliqua tn̄ ſoli deo reſeruanda ſunt: et que ſunt illa: ⁊ ob quam cauſam. lec. xlix. K

Nõ ſunt diuerſe rationes adorandi in deo: quāuis nomen adorationis multipliceẗ: et quandoqȝ communicatur creature: quādoqȝ vero nõ: ſed ſoli deo ſm ſpeciem appropriatur. lec. xlix. M

Licet vna ſit adorationis ratio in deo: infinita ſcilȝ bonitas ⁊ maieſtas dei: multiplex tamē ratio debiti eſt in creatura. lec. xlix. N

Dulia vt ſoli creature debetur: diuidiẗ in hyperduliā ⁊ duliā minorem. Quid eſt hyperdulia. Cui debetur: ⁊ ſimiliter dulia minor. lec. xlix. O.

Adoratio analogice attribuiẗ deo ⁊ creature aīate vel inanimate rationali ⁊ irrationali ex certa rõne. Et ſm hoc nomē latria: dulia: hyperdulia ſolent aliter ⁊ aliter notificari. Et quō lec. xlix. P

Habitudo rei inanimate aut iſenſibilis ad naturā intellectualē adorabilē: multiplex eſt. lec. xlix. Q

An creature rõnales ⁊ res inſenſibiles vtputa imagines ſanctorū: crux chriſti: ⁊ ſimilia ſint adoranda ⁊ qualiter. lec. xlix. P. Q

Imagines quomodo et ad quem ſenſum dicuntur adorari ea ſpecie adorationis qua adoratur prototypus: ſcȝ analogice. Item quō eodem actu adoraẗ imago ⁊ id cuius eſt imago. lec. xlix. Q. R. S

De imaginū adoratione ratione repreſentationis lec. xlix. Q. R. vſqȝ in finē lec. per totum.

Cõtra illos qui plus ſanctitatis credunt eſſe in imagine tali vel tali: in loco tali vel tali ⁊c. ⁊ ob hoc aliter ⁊ aliter: hic vel ibi adorant. lec. xlix. V. X

Ibidē de miraculorū ratione ⁊ diuerſitate: cur fiant corā tali vel tali imagine vetuſta vel pulchra ⁊c.

De adoratione rerum ratione ſpecialis vnionis ad naturam rationalem adorabilē lec. l. per totum.

Sctōx reliquie quō ſunt adorande dulia adoratione exteriori ⁊ interiori. lec. l. A. Ibidē q̄d eſt ſctōx reliquias dulia adorare exteriori vel interiori multū pulchre. Et quō eſt ibi idē actus exterior cum latria ſed nõ interior. De armis triumphalibꝰ veſtibus ſepulchris ⁊c. De ꝑputio xp̄i: de eius ſanguine in terris forte derelicto. De lancea clauis ⁊c. B. De cruce xp̄i. C. De humanitate xp̄i recitantur opiniones quō ſit adoranda. D. E. Ueritas oſtendiẗ ꝑmiſſo qđ refert loqui de hoīe xp̄o: ⁊ humana natura xp̄i. Silr̄ de adoratiōe hoīs xp̄i: ⁊ humanitatis xp̄i. F Ponunẗ quatuor propoſitiões reſponſales ad dubiū ſcȝ qđ chriſtus adorandus eſt latria proprie dicta: humanitas xp̄i in ſe cõſiderata dulia maiore: cõſiderata vt diuinitati vnita: latria cõiter dicta. G. H. Ubi in fine poniẗ ꝑdictarū opinionū cõcordia.

¶ Agnꝰ: xp̄s dr̄ agnꝰ multiplici rõne. lec. lxxxi. K

¶ Alleluia: quare interpres in trāſferēdo nõ mutauit nomē alleluia. lec. lxxix. G.

¶ Altare debet eſſe lapideū: cõſecratū: integrū: non enormiter fractū ⁊c. lec. xiij. K. L. De hoc plura vide ibi. Item quō altare violatur. Q̄n eſt denuo cõſecrādū. De altari ligneo in eccleſia lateranenſi. Unde dr̄ altare. Quis exhibuit primū altaris ritū. Item altare debet eſſet tectū duabus pallis ⁊ corpali cõſecratis: nõ de ſerico: ſed lino formatis: ⁊ q̄d hoc ſig̃at. M Item debet eſſe lumine fulgidum ⁊ ſplēdidū. ibidē. Uide amplius in eucbariſtia.

¶ Amen accipitur multis modis. lec. lxxix. G

✠ ij

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRANADA

R-9390

Qualis dictio. Quare interpretes non mutauerūt in aliam linguam.

¶ Anniuerſarius. Suffragia pro defunctis.

Anniuerſarius qūo pōt licite inſtitui vt euitetur ſimonia: vide in ſimonia: vide etiā in applicatio.

Eccleſia quare orat pro defunctis. lec. lvi. A.

Ibi quare dicuntur dormientes ipſi defuncti ⁊c. C

Quare eccleſia orat in genere pro defunctis: cum tamen multi nō indigeāt ſuffragijs. F

Utrum viuorū ſuffragia defunctis proſint. lec. lvi. B. Recitatur error quorundam ibidem. Improbatur error multipliciter. H

Reſpondetur ad autoritates tenentium partem negatiuam. I. K.

Ibi quomodo opera viuorū poſſunt dici eſſe ipſorū defunctorū. Soluuntur rationes hereticorum. L

Oſtenditur etiā qūo anime in purgatorio quantū ad aliquid ſunt in termino: ⁊ quātū ad aliquid non.

Quib⁹ defunctis ꝓſunt viuorū ⁊ eccl'ie ſuffragia. M

Suffragia eccleſie non proſunt beatis: ſꝫ cōſtitutis in purgatorio. M.

An proſint damnatis. N

Ibi an omnibus damnatis vel aliquibus tantum. Et ad quid proſint dānatis recitant opiniones primo. Prepoſitioni. P. Cantoris pariſiēſis ⁊ ſtephani cantuarieñ. Q. Uilhelmi altiſiodoreñ. R. Sancti Thome ⁊ aliorum cōmuniter. S

Ibidem an in aliquo ſenſu cōcedi poſſint ſuffragia viuorum prodeſſe dānatis: ſcꝫ de venialibus hic nō dimiſſis: aut de mortalium hic quoad culpā dimiſſorū pena. Itē de machabeis: de traiano: de ſancto machario ſeu capite per eum inuēto. An illi fuerint dānati ⁊ ſuffragio viuorū liberati. V

Qūo damnatorū pene augeri poſſunt nō minui. X

Datur modus ſaluandi qđ ſuffragia viuorū proſint dānatis: ⁊ improbatur. Y

Quibus ſuffragijs anime defunctorum iuuari poſſint. Ponuntur quatuor modi generales: ⁊ oſtenditur quod ſuffragia viuorum dupliciter poſſunt prodeſſe defunctis. lec. lvij. A

Que opera magis proficiunt defunctis.

Suffragia habent effectū vel ex genere operis: vel ex diſpoſitione operantis. B. Ibi: ſuffragiorū quedam valent ex opere operante tantū: ex opere operato tātū: ex vtroqꝫ ſimul. Ibi de horis canonicis. Oratione dominica. Eleemoſynarum largitiōe. An aliquid valeant ex opere operato. B

Ad dubium r̄ndet multis ꝑpoſitiōib⁹. C. D. E. F. G

Ad defunctorū liberationē excellit euchariſtie oblatio iter oīa alia genera ſuffragiorū. lec. lvij. C. D. qđ late oſtenditur: q: in ea oēs rationes ſuffragādi cōcurrunt: ſcꝫ charitatis communio: intentionis directio: meritum ⁊ pia ſupplicatio. C. D. Exēplis etiā oſtenditur. E

Utrū ad liberationē anime per ſuffragia eccleſie: et preſertim per oblationem euchariſtie: idem ⁊ tatūdē valeat miſſa a quocūqꝫ ſacerdote bono vel malo celebrata lectiōe. lvij. E. Ibidē ſi idē ſit legere de dominica pro defunctis: vel de ſancto: aut requiem ad liberationem anime a pena. F

Ad oblationē euchariſtie pro defunctis reducūtur cerei: thura: oleum: ⁊ cetera ad diuinum cultum pertinentia. Et quid innuūt talia facta dum fiunt a viuis pro mortuis. lec. lvij. F.

Oratiōes: ieiunia ⁊ eleemoſyne quomodo proſunt defunctis. lec. lvij. G.

Utrum indulgētie per modū ſuffragij valeāt defunctis. lectione. lvij. H. I. K. Et quomodo dicūtur valere per modū ſuffragij. Ad quē ſenſum. L. Ubi etiā reſpondetur ad dubiū: ⁊ ſoluūtur rōnes pro oppoſita opinione adducte. H. ⁊ nondū ſolute. M. N.

Qūo reſpondēdū eſt ad illā autoritatē. Quodcūqꝫ ligaueris ſuper terrā ⁊c. Et qūo poteſtas pape ſe extendit ad purgatorium. N. Qūo defenditur papa a negligentia: ſi eius poteſtas reſpicit purgatorium: qđ ipſum prorſus non euacuat: ⁊ animas per indulgentias modo ſuffragij non liberat. O

Cur indulgentie nunc temporum crebreſcūt: ⁊ olim latuerunt: ibidem.

Cur fiunt ſuffragia ⁊ exequie in eccl'ia magnis ſumptibus ⁊ laboribus: cum omnia per indulgētias facile tolli poſſint.

Cur deniqꝫ pro pueris: et ad quid ſacrificium offertur altaris. P

Et an exequie ſint omittende habitis indulgentijs. Q. An magis proficit animabus liberari per opera ſatiſfactionis: ꝙ per indulgentias. R.

Ad quid ſuffragia valent defunctis: r̄ndetur ꝑ aliquot propoſitiones: qđ non valent ad ſtatus mutationem: nec ad nouorū meritorum cōparationem ſed ad beatitudinis accelerationem: ad pene remiſſionem: ad accidētalis gaudij augmentationem. lectio. lvij. S

Suffragiū vni anime impenſum: qūo valet omnibus. Et quandoqꝫ plus alijs / ꝙ illi pro qua ſpecialiter fit. lectio. lvij. T

Suffragiorū valor ex duob⁹ attendi pōt: ſcilicet ex radice charitatis: ⁊ intentionis applicatione. lectione. lvij. T. Item lectio. lviij. A

Quorū ſuffragia proſunt defunctis: ibi de multiplici differentia ſuffragia facientium: cū auiſamento et doctrina volentium ſuffragia pro ſe fienda ordinare. lec. lvij. V. X

Utrum ordinans aliqđ in teſtamento: ſi id poſtea negligatur: nihilomin⁹ fructū cōſequatur. lec. lviij. Reſpondetur per aliquas propoſitiones notabiles ex quibus clare ſumi pōt: qñ omiſſio ſuffragiorū priuat fructu: ⁊ qñ non. Ibi multe doctrine de teſtamētorū editione: ne priuetur teſtator fructu ſuffragiorū ⁊ legatorū. Qūo teſtator fideliter dꝫ teſtari. Auiſamenta eorundem. A. B. C. D. ⁊c.

¶ Suffragia pro defunctis.

Utrū magis proſit ſtatuere anniuerſaria vel eleemoſynas perpetuas: ꝙ ſi ſemel vna vice omnia pauperibus vel celebrātib⁹ impēduntur. lec. lviij. G. H

Utrū ſuffragia pro defunctis facta tm̄ valeant faciēti: quātū valerēt ſi intētionē ſuam ad aliū nō dirigeret. lec. lviij. I. R̄ndetur per quinqꝫ ꝑpoſitiones. K L. De premio eſſentiali. De premio vero accidētali ⁊ pene remiſſione. M. N. O. Late oſtēditur ad qđ tale opus factum pro defuncto valeat actori: ſcꝫ ad remiſſionem pene: ad augmenum gratie: ad perſeuerātiā in bono: ad primā gratiam impetrandam.

¶ Annihilatio: deſitio. Annihilare quid eſt: ⁊ quot modis ſumitur annihilare. lec. xlj. A. B. C. Ibi quo tupliciter res dicitur tranſire in non eſſe. A. Annihilatio quid connotat. E.

Deſitio rei fit quandoqꝫ a cauſa naturali: quandoqꝫ a cauſa ſupernaturali: lectione. xlj. B. De pane ſi annihiletur in cōuerſione vel non: vide euchariſtia: ⁊ lectione. xlj. F

An creatura poſſit annihilare: ⁊ an requirit in omni actione ſua ſubiectum preſuppoſitum. lectione. xlj. H. I

¶ Antiſtes vnde dicitur: ⁊ de eius officio: ⁊ pro quo epiſcopo ſacerdos in canone orare debet. Et qđ nomen exprimi debet in canone. lec. xxiij. S. T

¶ Appetere. Aliquid dicitur appetibile multiplici ratione. lec. xlviij. D. F

Applicatio fructus miſſe ⁊ ſacrificij.

Utrum applicatio fructus ⁊ v̄tutis ſacrificij ſubſit celebrātis poteſtati. lec. xxvj. B. per totam lec.

Sacerdos

Sacerdos offerens ſacrificiũ in perſona eccleſie po
teſt eius fructum aliquibus ſpecialiter applicare.
Et quomodo ſacerdos ſuper hoc habet ius aſſignã
di cui voluerit.lec.xxvi.B.C.Nõ ex merito vel per
ſonali ſanctitate ſed ex officio.ibidem. D. Non eſt
enim ſolum organum et eccleſie inſtrumentum: ſed
miniſter et diſpenſator.D.E.Hec omnia late deter
minantur.Utrum ſacerdos pro libito ſuo poſſit ap
plicare et diſtribuere bonum miſſe quod debet vir
tute ſacrificij.lec.xxvi. Ueritatis opinionibꝰ reſpon
detur ſub diſtinctione.G.
Miſſa dupliciter valet:ex opere operato: et ex ope
re operante.lec.xxvi.G.
Offerens ſacrificium miſſe duplex eſt mediatus ſci
licet et immediatus.lec.xxvi.H.
Miſſa poteſt alicui applicari tripliciter:ſpecialiſſi
me:generaliſſime et ſpecialiter.lec.xxvi.K.L.P.Q.
R.S.T.U.X.
An eccleſia poſſit arcere ſacerdotem ne applicet ſa
crificium pro excommunicatis.Et quomodo ſuffra
gia eccleſie valent excommunicatis.lec.xxvi.K.L.
Applicatio miſſe.cui in quo gradu fieri debet: cum
ſolutione multarum rationum et comparationum
hinc inde.lec.xxvi.P.Q. R. Doctrina generalis ꝓ
conſcientie quietatione:quomodo fieri debet appli
catio.S:Quo ordine fieri poſſit applicatio ſpecia
lis.T.U.X.Ibi de intẽtione quam habere debet ſa
cerdos in huiuſmodi applicationis ordine.X.
Applicationem ſpecialem miſſe ſacerdos omittere
non debet.lec.xxvi.S.
Utrum applicationem virtutis ſacrificij impediat
malicia vel ſuſpenſio celebrantis miniſtri.lec.xxvij.
Eſt reſponſio negatiua ſi als rite miniſtrat:breuis ⁊
optima reſponſio.lec.lxxij.E.
An ſacerdos hereticus porrigens preces pro cõgre
gatione ſuorum complicum:poſſit ſic ſpecialiter ap
plicando eis proficere.lec.xxvij.A.B. Ubi exponi
tur dictum Greg. Cum is qui diſplicet ad intercedẽ
dum mittitur ⁊c.
Cur eccleſia pleroſqꝫ ſacerdotes prohibet celebra
re:ſi eorum malicia applicationem virtutis ſacrifi
cij:ſeu fructum miſſe non impedit.Et qui prohibet.
Quomodo deniqꝫ membrum mortuum influere po
teſt vitam.lec.xxvij.D.E. Ibi que eſt differẽtia inter
participationem influxus vite membrorum corpo
ris myſtici et naturalis.E.F. Item quomodo ſacer
dos ſuſpenſus aut excommunicatus poteſt eſſe nũ
tius eccleſie:cum eum eccleſia non mittat: ſed ab of
ficij executione prohibeat.G
Quomodo licet alicui ordinare vt miſſa ſpecialiter
pro ſe celebretur:cum quilibet tenetur diligere pro
ximũ ſicut ſeipſum:late determinatur.lec.xxvij. H.
vſqȝ in finem: cum ſolutione multarum rationum:
que videntur in oppoſitum ſonare: et opinionũ re
citatione.Reſponſio in litera.S.
Obligatus celebrare pro duobus:obligationibꝰ di
ſtinctis:non ſatiſfacit celebrando vnam pro ambo
bus.lec.xxvij.O.Meritum miſſe eſt finitum.R.Nõ
equalens paſſioni xpi in cruce exhibite.lec.xxvij.L.
Obligatus ad celebrandum miſſam ſpecialiter pro
vno:non ſatiſfacit ſi adiungit alios in eodeȝ gradu.
lec.xxvij.O.P. Anniuerſaria quomodo poſſunt lici
te inſtitui:et miſſe priores ſuperuenientibus ſine ia
ctura priorũ applicari in collegijs ⁊c. vbi datur no
tabilis doctrina.lec.xxvij.Q.R.
Utile eſt alicui volenti ſaluari pro ſe miſſas ſpeciali
ter procurare.lec.xxvij.R. Idem habetur.lec.xxv.F.
G.Pro viuis et defunctis et ſeipſo cum ceteris limi
tationibus et conditionibus.
Manet ſacerdoti pro alijs celebranti ius ſuum ſal
uum ad beatitudinẽ:que correſpondet actioni per
ſonali meritorie quoad premium eſſentiale: nõ ob
ſtante applicatione facta pro alienis delictis tollen
dis pro alio.lec.xxviij.G.
Sacerdos quãtũcũqȝ applicet ſacrificiũ ſuũ pro ſa
tiſfactiõe pctõrũ ſuoꝝ vel alteriꝰ:nõ minuit ſibi per
hoc premium eſſentiale:tametſi opus illud ſit ſatiſ
factorium pro alio et alteri applicatuȝ.lec.xxviij.G.
Sacerdos recipiens temporalia cũ obligatione ad
rependendum ſpiritualia:caute videat quid liceat:
deceat:aut proſit:vel expediat:ne temporum ſucceſ
ſu ex oneris grauitate omiſſis ſuffragijs:benefacto
res defraudentur iuſtis obſequijs.lec.xxviij.O.
Utrum tantũdem valeat miſſa mali ſacerdotis ſicut
boni.lec.lvij.E.breuiter et ſuccincte reſpondet. An
ad liberationeȝ anime a pena tantũdẽ valeat miſſa
boni ſacerdotis ſicut mali:et econtra.lec.lvij.E.
An idem ſit legere pro defuncto requiem:vel miſſaȝ
de domina:aut ſancto aliquo.lec.lvij.F.
Archon quid ſignificat.lec.xxxiiij.P.
Aſcenſio domini quare celebratur decem diebꝰ.In
quos celos:⁊ ꝙ glorioſe aſcendit.lec.liiij.D.
Aſſimilatio hominis cum deo triplex.lec.lxiiij.O.
Attentio vide in oratio.Orare.

Attributa diuina deus.

Deus attribuitur deo vero:homini diabolo et ima
gini ſeu ſimulacro:ſed differenter.lec.xxix.M.
Attributa diuina.Eternitas:veritas: vita quomo
do appropriantur perſonis:et quibus. Et quomo
do per ea innuitur totam trinitatem operari in hoc
ſacramento:attamen per appropriationem opera
tiones que fiunt circa hoc ſacramentum de ſingu
lis perſonis dicuntur:et quomodo.lec.xxix.N.
Nihil quod eſt in deo communicatur creature: niſi
ſolum ſm nomen.Et hoc ſm rationem generalẽ:nõ
ſpecificam.lec.xlix.M. Attributa in deo nullatenus
diſtinguunt a diuina eſſentia. Probat autoritate ⁊
dicto beati Augu.lec.xlix.M.
Non plures mie:ſȝ vna mia eſt in deo.lec.lix.B.
Deo ſoli vere et proprie conuenit eſſe.lec.lxv.A.Ui
de latius in nomen dei.

De littera.B.

Beatitudo.

Nemo põt cõſequi beatitudinẽ cuȝ obligatione ad
penam quãtũcunqȝ ſit a pctis abſolutꝰ.lec.xxvij.R
An pertineat ad beatitudinẽ eſſentialẽ vel acciden
talẽ beatoꝝ videre orones viatoꝝ in terris:et alia q̃
apud homines hic aguntur.lec.xxxi.Q.R.
Quõ beatitudo cũ ſit vna omnium et impartibilis:
petitur per partes. An illa partialitas ſit referenda
ad viſionis actũ:an ad obiectũ viſum.lec.lix.C.D.
Beatitudinis commendatio et notificatio gaudio
ſa.lec.lxvij.F.
Utrum anime ante extremum iudiciũ vere ſint bea
te.lec.lxvij.I.
Arguitur ꝙ non.Reſpondet affirmatiue.K.L.M.
N.O.⁊c.
Btitudo tã vie:ꝙ pꝛie ſumit multiplr.lec.lxvij. N.
Beatoꝝ gaudiũ eſt duplex:eſſentiale ⁊ accidentale.
Et qõ illoruȝ augeri poteſt.lec.lxxv.M.Ibi de quo
gaudent beati.Et an triſtentur de malo.M.N.
Bellum ingreſſuri prius debent deo recõciliari pe
nitentia et confeſſione ⁊c.lec.lxxv.D.
Benedictio vide in expoſitio miſſe in fine.
Bonum quanto communius tanto diuinius: quo
modo intelligitur.lec.xxvij.T.
Ordo bonorum fratris quis eſt ſecundum maius ⁊
minus.lec.lxxiiij.P.
Qñ ꝓpter maius bonũ acquirendũ:negligendũ eſt
minus bonum:ita de malo.lec.lxxiiij.O.P.Q.

De litera.C.

Calix ſimul et patena debet eſſe aureus:argenteus

vel ſtāneus:nō ligneus:ſ3 neqꝫ lapideus:l3 dn̄i ſepulcrū ⁊ lapidē ſupꝛapoſitū repꝛeſentēt: nec opoꝛtet ſignans ⁊ ſignatū in materia cōuenire. Ibi quomodo reſpōdet ad autoꝛitates patrū ſonātes in oppoſitū. lec.xiij.N. Nomē calix tripliciter accipit.lec.lij.B.
Canon. De canone quis eſt:eius diuiſione: expoſitione ⁊c. vide in miſſe ſeu canonis expoſitio.
Caput. Capitis cōditiones quot et que ſunt. lectio. xxiij.L. vide in eccleſia.
Character quid eſt: ꝙ eſt inauferibilis: nec repugnat peccato moꝛtali:nec poteſt per peccatū quodcunqꝫ coꝛrumpi.lec.ij.A.
Charitas fraterna. Charitas quod bonum et quale:cui:et quali iuſte pꝛefertur.lec.lxxiiij.P.Q.
Catholica veritas quid eſt.lec.xxij.C.
Caſtitas. Caſtitatis magna commendatio: vtilitas et neceſſitas.lec.xij.E.
Cauſare. Cauſa. Aliquid dicitur fieri ab alio tripliciter:ſcilicet naturali poteſtate:meritoꝛia actione: et adſiſtente virtute.lec.iiij.F.G.H. Itē lec.lxxxvi. M. vide amplius in facere.
Cauſa eſt ad cuius eſſe ſequitur aliud:dupliciter intelligitur.lec.xlvij.V.
Cauſa ſine qua nō:⁊ cā naturalis qd eſt.lec.xlvij.V.
Actus meritoꝛij quō ſunt cā future btitudinis: ⁊ generaliter ſacramēta effect9 gratuiti.lec.xlvij.V.X.
Celebꝛare celebꝛatio:vide in eucbariſtia. Uide et in miſſa.
Celum quid eſt:⁊ ꝙ multiplex eſt celum.lec.lxv.D.
Celū dicunt viri ſcti et apli. Et q̄re hoc. Quō deniqꝫ in hmōi celis ſpūalib9 inhabitat trinitas tota. lect. lxv.F.G. Et quid operant tres pſone in homine celeſti:cum eum per gratiam inhabitant.ibidem.G.

Certitudo Dubium.

Certitudo triplex. Et qualis ſufficit et requiritur in actione moꝛali non culpabili.lect.viij.B.C.D. Et quemadmodum certitudo moꝛalis compatit quandam vacillationem et animi heſitationem.F.
Certitudo ſe eſſe in gratia:aut liberatum a peccatis vnde colligi poteſt. Et qualis certitudo.lec.viij.E.F.
Dubium pꝛobabile et non pꝛobabile quomodo differunt. Et quo illoꝛum ſtante committit ſe homo diſcrimini peccati moꝛtalis.lec.viij.G.
Bonarum mentium eſt foꝛmidare culpam:vbi culpa non eſt:quomodo intelligitur.lec.viij.H.
In moꝛalib9 ⁊ dubijs tutioꝛ via eſt eligēda.lec.ix.A.
Cibus. De cibis delicatis an ſint a deo petendi. Late de ciboꝝ lauta pꝛeparatione an ſit mala:vel non. Si aliquando excuſent ſic delicate viuētes vel non. lec.lxx.C.D. Quib9 hoc plus liceat:⁊ ob quam cauſam.E.F.G.
Clauis ſcientie et clauis poteſtatis quid eſt: in quo fundantur.lec.j.D.
Clementia:virtus quid eſt: quoꝛum eſt eſſe clementes.lec.xx.G.

Clericus.

Clericus poteſt vltra ea que ad pꝛopꝛium ſtatū pertinent:pꝛo pia releuatione egentium et pauperū bona tempoꝛalia colligere et retinere.lec.xxviij.I.
Clericus beneficiatus infirmitate grauatus an excuſetur nihil pꝛoꝛſus faciendo pꝛo beneficio:ſed dūtaxat viuens de pꝛouentibus beneficialibus. Et qn̄ tenetur pꝛouidere per alium.lec.xxviij.M.
Clericus ſufficienter dotatus nō poteſt nouas obligationes: et noua ſuffragia perſoluenda aſſumere pꝛioꝛibus incompaſſibiles:committeret enim fraudem.lec.xxviij.N.
Clerici volentes eccleſias ſuas per aſſumptionem tempoꝛalium et nouoꝛum onerum grauare: notent regulam Cancel.pariſ.lec.xxviij.O.
Clerici in beneficijs plurales qn̄ poſſunt excuſari:⁊ quando non. Item ex qua radice non poſſunt excuſari. Quam multa mala committunt plurales clerici. Inuectiua contra eoſdem:qui ſe tuentur beneficio diſpenſationis:⁊ ſimilia multa q̄ reſpiciunt pluralitatē beneficioꝝ.lec.xxviij.P.Q.R.S. Ibidē qn̄ diſpenſatio papalis valet:⁊ quando non. Et ad que ſe extendit in pluralitate beneficioꝛum.Q.R.S.
Coactio. An mali ſint ad bonum et ad diuine legis obſeruantiam cogendi.lec.lxxv.I.K.

Cognitio: Notitia.

Cognitio matutina:et veſpertina quō differunt. Item in verbo:in genere pꝛopꝛio.lec.xxxi. et quoꝛū ſunt ille cognitiones.E.F.G.⁊c.
Cur non ponitur cognitio meridiana media inter veſpertinam et matutinam.lec.xxxi.G. De differentia illarum trium.H.
Cognitio dei cognoſcentis omnia intuitiue poteſt dici meridiana.lec.xxxi.I.
Qua cognitione ſancti cognoſcunt ⁊ vident oꝛationes noſtras mentales aut vocales.lec.xxxi.K.
Sicut in angelis ponitur cognitio multiplex: ita et in animabus beatis eedem ponuntur.lec.xxxi.I.
Angelus ſiue beatus vtrū cognoſcat naturaliter et intuitiue cogitationes noſtras:recitatis opinionibus/concluditur ꝙ ſic.lec.xxxi.K.L. quod late explicatur et determinatur vſqꝫ in finem lectionis.
An ſit in poteſtate diaboli videre cogitationes noſtras:et quomodo impeditur:et per quē ne videat. lec.xxxi.L.
Solus deus quomodo dicitur ſcrutatoꝛ coꝛdium:ſi admittitur locutio angeloꝛum.lec.xxxi.L.
Improbatur opinio Grego.de ari.de locutione ⁊ cognitione angeloꝛum.lec.xxxi.M.N.⁊c.
Angelus cuſtos hominis an videat ſecreta ſui coꝛdis.lec.xxxi.O.
Angelus quomodo loquitur angelo:⁊ quomodo videt vel audit angelum loquentem.lec.xxxi.O.
Et an poſſit alteri celare ſuam cogitationem.ibidē.
Et idem tractatur de locutione et viſione animarū beatarum.ibidem.
An cognoſcēs ꝟbū cognoſcat oīa i ꝟbo.lec.xxxi.R.
Cognitio dei ſine obliuione.lec.lvi.B.
Item quomodo deus dicitur habere vultum ſuper nos:nos cognoſcendo ad penā vel gratiā.lec.lv.B.
Ibidem plura de intuitiua dei cognitione omnium que ſunt:fuerunt:aut erunt.

Confeſſio.

Cōfeſſio pꝛemittenda eſt eucbariſtie ſumptioni peccatoꝛum moꝛtalium:ſecus de venialibus. Et quare hoc.lec.vij.E.F. pꝛeſertim habita copia confeſſoꝛis.
Sed quid ſi confeſſoꝛ haberi non poteſt:an liceat et quando celebꝛare vel communicare.ibidem.
Confeſſio generalis ad quid valet.lec.xv.I.
An liceat confitenti detegere coꝛam confeſſoꝛe perſonam cum qua peccauit.lec.lxxiiij.I.
Conſecrare:conſecratio:vide in eucbariſtie cōſecratio. Sumptio ⁊c.
Cōtraria oppoſita. Que ꝯꝛia inferūt cōtradictoꝛia an qualitates cōtrarie vel ꝓpoſitiones.lec.xlvi.I.
Qualitates contrarie an poſſint eſſe in eodem ſubiecto adequato.H.I.K.
Piuatiue oppoſita an poſſint dici d̄ eodē. Et qn̄ ꝑdicata ꝑuatiue oppoſita īferāt ꝯdictoꝛia.lec.xlvi.L.
Ibi d̄ mltiplici acceptiōe termioꝝ ꝑuatiuoꝝ.L.M.
Conuerſio:vide in eucbariſtia.

Correctio. Coꝛreptio fraterna.

De fraterna coꝛrectiōe ⁊ ei9 oꝛdie.lec.lxxiiij. p totū.
Utrum coꝛrectio fraterna ſit pꝛecepti.lec.lxxiiij.B.
Quando obligat:et quando non.ibidem.B.C. ibidem.D. quando coꝛrectio eſt vitioſa.
Coꝛrectio delinquentis eſt duplex.lec.lxxiiij.A.

Omiſſio correctionis fraterne poteſt fieri cum merito: aut cum peccato.lec.lxxiiij.F
Ad correctionē fraternā que requirunt ex parte corripientis.lec.lxxiiij.C.D
Que ex parte peccantis.E
Fraterna correptio cui eſt in preceptū.lec.lxxiiij.G
Quis debet fraterne corrigi et pro quali peccato.lectione.lxxiiij.H
An inferior ſuperiorē teneatur fraterne corripere.
An correctione poteſtatiua.I
An querendi ſint qui indigeant correctione.K
Pro quo peccato debet q̄s ex precepto fraterne charitatis corrigi.lec.lxxiiij.L
An pro peccato occulto vel publico.ibidem.
Cōtingit aliquē corripere quadrupłr.lec.lxxiiij.H
De modo ⁊ ordine correctionis fraterne.lec.lxxiiij.M.⁊c.Late habētur ⁊ recitantur opiniones.Finis correctionis fraterne quis eſt.lec.lxxiiij O
Caſus nouem in quibus non oportet ſeruare ordinem fraterne correctionis a chriſto deſignatum.lectione.lxxiiij.R.S.T.⁊c.
Quādo poteſt prelatus mandare ſuo ſubdito: vt reuelet ſua vel alterius forefacta ſecreta que aliqualr ſunt manifeſtata.lec.lxxiiij.R.S.T.V
Vide late de examinatione prelatorum in viſitationibus religioſorum.ibidem.
In correctione fraterna quatuor ſunt obſeruanda.lec.lxxiiij.X
Preceptum correptionis fraterne quomodo intelligendum eſt lec.lxxiiij.X
Epilogus et ſummarium de modo et ordine correptionis fraterne.lec.lxxiiij.Y
In fratris correptione ad quid aſſumuntur teſtes.lec.lxxiiij.Z
De correctione poteſtatiua ſeculari ⁊ eccleſiaſtica quoad fratris correctionem.lec.lxxv.per totum.
Vtrū correctio criminū pertineat ad poteſtatē ſecularē: vel ſolū ad eccleſiaſticā.Probat primū ꝙ ſolū ad eccleſiaſticam pertineat poteſtatem.lec.lxxv.A
Sed ꝙ etiam pertineat ad poteſtatē ſecularem: late probatur ratiōe ⁊ autoritate.B.Primū ratiōe originis ptātis.B.Ex parte finis regiminis.C.D.E.Ex parte perſone principantis.F.G.Soluuntur rationes priores.K.L.Probatio quarta exemplis extenditur.L
In correctiōe ptātiua criminū ⁊ diuine legis tranſgreſſorū q̄ ſunt obſeruāda.M.N.Soluūtur rationes tenētes ꝙ correctio ptātiua criminū non pertineat etiā ad poteſtatē ſecularē.O.vſq; in finē.lec.
Ad eccleſiā pertinet duplex correctio ſcz in foro penitentie ⁊ contentioſo.Quodq; eiuſdē peccati correctio ſpectare pōt ad diuerſas ptātes.lec.lxxv.O
Ibidem ꝙ omnia peccata quoad forū penitentialē ſpectāt ad eccleſiaſticā poteſtatē.Non aūt ad forū contentioſum niſi in caſu.Item ibidem.V
Spiritualia quomodo pertinēt ad poteſtatē ſecularem quantū ad defenſionem.lec.lxxv.P.ſed nō quo ad ordinationem.Item etiam quātum ad repugnātium oppreſſionem.ibidem.Quomodo fidei defenſio ad omnes pertinet.
Crimē eccleſiaſticum multis modis dicitur eccleſiaſticum vel ſeculare.Et quomodo ſm diuerſam acceptionem crimen eccleſiaſticum quandoq; pertinet vel non pertinet ad poteſtatem ſecularem.lec.lxxv.Q.Plura vide ibidē pro ſolutiōe rationū in oppm̄.

Corpus.Pars integralis corporis.

Corpus in quod conuertitur panis quid eſt: late recitatur ſm opiniones de pluralitate formarum.lec.xlij.A.⁊c.per totam lectionem.Reſpondetur.H.I
Corpus accipitur tripliciter ſm Gregorium de ari.lectione.xlij.C
Corpus vt eſt pars altera eſſentialis compoſiti ſumitur dupliciter.lec.xlij.D
Corpus vt eſt pars compoſiti organizata: ſumitur dupliciter.lec.xlij.D
Caro: Os accipiūtur dupliciter.lec.xlij.K
Vbi etiam habetur an ſit eiuſdem rationis in viuo ⁊ mortuo.ibidem.S
Et quid connotant.Item.lec.xliiij.H
Corporale: Materiale.Aliquid dicitur corporalis res ſeu materialis tripliciter.lec.xliiij.F
Creare vide in actio paſſio.
Credere: vide in fides.
Crux: Crucis chriſti laudes explicantur.lec.xx.C
Cruces in canone miſſe facte ante vel poſt conſecrationem quid repreſentant.lec.liiij.G
Cultus dei: vide in adoratio: adorare.
Cuſtodia angelica.Angelice cuſtodie effectus per chriſti mediationem perficitur: et eorum lapſus reparatur.lec.xviij.F

De litera.D.

Deſitio: vide in annihilatio.
Deus: Attributa diuina: vide in attributa diuina.
Deuotio.Deuotionis gratia cur ſepe ſubtrahitur iuſtis a deo.lec.lxxxvi.R
Differentia contrahens.Quelibet res ſeipſa eſt hec ⁊ non indiuiduatur per quantitatem que eſt ſeipſa hec.Alia vero per quantitatem.lec.xliiij.F
Diligere deum ⁊ proximum quid eſt.In quo conſiſtit dilectio dei ⁊ proximi.Quando quis diligit proximum: ſicut ſeipſum.
Diſpenſatio papalis quando valet: ⁊ quando non Ad que ſe extendit poteſtas diſpenſandi.lectione.xxviij.Q.R.S
Diuitie.Vtrum licitū ſit a deo diuitias petere.Diuitie an ſint bone vel male.Que faciūt diuitias malas.lec.lxx.O.P.⁊c.
Quare diuitie in aliquibus ꝯdemnātur: ⁊ ob quas cauſas.ibidem.R.S.Diuitie quomodo ſunt contemnende.Et quid eſt diuitijs renunciare: ⁊ eas relinquere.ibidem.T.Habentur ibidem expoſitiones quarundam autoritatum de contemptu diuitiarum.T
Doctor: Scriptura.Dictis doctorum quando ſtandum eſt: et quando non.lec.xlj.R
Dubium: vide in certitudo.

De litera.E.

Eccleſia.Caput eccleſie.

Eccleſia eſt multiplex: ⁊ multipliciter accipitur nomē eccleſia.lec.xxij.C.D.E.F.G.Ibi de eccleſia triūphante: militante: vniuerſali: particulari: vera: repreſentatiua: chriſtiana.⁊c.
Eccleſia cur ⁊ quomodo dicitur ſancta.lec.xxij.H.I.Allegantur multe ⁊ preſertim nouem ratiōes ſanctitatis.H.I.K.L
Eccleſia cur dicitur catholica: et ibi de vniuerſitate eccleſie.lec.xxij.M.N
Eſſe ſoli deo vere ⁊ proprie conuenit: ⁊ nulli creature mutabili.lec.lxv.A
Eucharistia: de requiſitis ad dignā eucharistie cōſecrationem: ſumptionem ⁊c.
Eccleſie ordinata adunatio ad caput xp̄m: ⁊ ꝙ per ordinem omnia reducuntur ad vnū.lec.xxiij.A.B
Eccleſia toto orbe terrarum diffuſa eſt: ⁊ ex omnibus gentibus collecta.lec.xxiij.F
Extra eccleſiā exiſtentes/ ⁊ quibus fides nunq̄ eſt predicata: an excuſentur de fide ignota ignorantia inuincibili: ita vt ſaluari poſſint ſine fide eis predicata.lec.xxiij.F.G
Eccleſie caput chriſtus eſt: ⁊ ſimiliter papa eius vicarius: ſed multum differenter.lec.xxiij.L.M.N.Ibi que ſunt capitis conditiōes.L

Eccleſia mortuo papa:non eſt acephala:ſed nec eo viuente monſtruoſa et biceps: habet enim vnum ſolum principale caput.lectione.xxiij.O
Eccleſia romana quomodo ⁊ quare dicitur habere principatum reſpectu aliarum eccleſiaꝝ.lec.xxiij. T
Eccleſia fundata dicitur ſupra petraꝫ: ⁊ que eſt hec petra an chriſtus vel petrus.lec.xxiiij. D.E
Eccleſia adornatur ⁊ roboraẜ ex diuerſitate officiorum ⁊ miniſtrorum in ea exiſtentium.lec.xxvi. C
Eccleſia determinando articulum fidei: nihil noui addit fidei veritati :ſed quod erat verum : declarat eſſe verum.lec.xlj.K.L.
Eccleſia determinando articulum nouum cui innititur.ibidem.M
Eccleſie multiplex acceptio.lec.lxxv.U.X
Eccleſia triumphans:militans:dormiens:quid eſt. lec.lxxx.J
Eccleſia quandoqꝫ laudabiliter aliqua poteſt inſtituere cõtra morem primitiue eccleſie ex certa ratione.lec.lxxxiiij.vſqꝫ in finem.
Euchariſtia. De requiſitis ad dignam euchariſtie conſecrationem ſumptionẽ ⁊c.Poteſtas eccleſiaſtica:conſecrandi:ordinis:iuriſditionis ⁊c.
Ordini ſacerdotali que ꝯueniũt reſpectu corporis xp̄i veri ⁊ myſtici.lec.j.B.Ibidem quid eſt corp⁹ xp̄i verũ ⁊ myſticũ.Plura ibidem vide de ptãte ordinis ſacerdotalis reſpectu corporis chriſti.
Poteſtas eccleſiaſtica quid eſt definitiue cũ ſingularũ clauſularũ explicatiõe.In quo fundatur: an in charactere:an in gratia gratumfaciente.lec.j. C
Poteſtas ſextuplex data diſcipulis a chriſto pro ſe ⁊ eorum ſucceſſoribus.lec.j.D
Poteſtas conſecrationis quid eſt.lec.j.D
Poteſtas adminiſtrationis ſacramentorum: que ⁊ poteſtas clauis dicitur:quid eſt lec.j.D
Poteſtas clauis duplex eſt.lec.j.D
Ibidem quid eſt poteſtas clauis et ſcientie.
Ptãs adminiſtratiõis ſacramentoꝝ ⁊ cõſecratiõis q̄ñ fuit ꝓmiſſa aut data diſcipulis.Et q̃uo ſunt ptãtes ordinis ſacerdotalis.An diſtinctis v̄bis ⁊ actibus pariter ⁊ tp̄ibus cõferãtur.An ſit vna ex eadeꝫ poteſtas:vel an ſint diſtincte.Et quomodo.lec.j.E.
Poteſtas ordinis ſacerdotalis : conſecrationis ſcꝫ ⁊ clauis:ſunt equales in omnibus ſacerdotibus rite ordinatis:⁊ inauferibiles.lec.ij.A
Poteſtas cõficiendi ⁊ ligãdi fundãtur in charactere indelebili:⁊ non in gratia gratũ faciẽte. Ideo errant dicentes ſacerdotẽ in mortali peccato exiſtentem non conficere:nec abſoluere poſſe.lec.ij.B
Gratia neceſſaria eſt ad dignaꝫ poteſtatis ordinis executionem:ſed non ad ſuſceptionem : nec ad executionem poteſtatis ordinis.lec.ij.C.D.E.F
Quomodo ⁊ quare chriſtus collaturus poteſtatem ordinis p̄miſit?Accipite ſpiritũ ſanctũ ⁊c.lec.ij.D
Ligat⁹ peccato mortali q̃uo põt aliũ ſoluere. lec.ij. D.E.Ibi de duplici ligatione: reali ſcꝫ ⁊ precepti.F
Exercẽs actũ ſui ordinis ſiue quoad executionẽ: ſiue quoad ſuſceptionẽ per pctm̄ mortale. lec.ij.F.G
Quare dominus noluit impedire poteſtatem ordinis:ſiue quoad executionem:ſiue quoad ſuſceptionem per peccatum mortale.lec.ij.F.G
De poteſtate ordinis plura vide.lec.ij.per totum.
Poteſtas diſpoſitiõis miniſtrorum eccleſie quoad determinationem iuriſdictionis eccleſiaſtice quid eſt:cui ⁊ quando collata eſt a chriſto.lec.iij.A
Iuriſdictio quid eſt:in quo conſiſtit.lec.iij.A
Ptãs iuriſdictiõis in quo conſiſtit in ſua plenitudine.Et q̃uo requiritur ad abſolutionẽ pctõris miniſtrãs materiam ptãti ordinis.An ep̄us vel curatus poſſit abſoluere alienos ſibi nõ ſubiectos.lec.iij.A.
Poteſtas iuriſdictionis eſt duplex.lec.iij.A.
Poteſtas iuriſdictionis in foro anime interiori nõ eſt ptãs ordinis:nec cõfertur in ordinis ſuſceptiõe fundaẜ tñ in poteſtate ordinis ſacerdotalis.Et mutuo ſibi coherent poteſtas ordinis:⁊ iuriſdictionis quantum ad forum anime.lec.iij.B
Sacerdotes ſimplices an poſſint ſe mutuo abſoluere in caſibus nõ reſeruatis:cũ alter nõ videaẜ in alterum habere iuriſdictionem.lec.iij.C.D.E.
Ibi que opinio eſt tutior:et magis tenenda:late diſputatur.D
Conſenſus tacitus prelatorũ quomodo cẽſetur dare iuriſditionẽ ſacerdotibus ad abſoluendũ ſe mutuo ſine licentia expreſſa prelati.lec.iij.D
Quomodo cõſuetudo quandoqꝫ dat iuriſditionẽ. lec.iij.D
Quia ad exercitium ſeu executioneꝫ iuriſdictionis in foro anime req̃riẜ duplicis materie ſubiectio ſcilicet peccatoris et peccati : ideo ſacerdos non põt ſubditum ſuum ab omni peccato abſoluere ſine autoritate ſuperioris.lec.iij.E
Poteſtatis clauium ⁊ ſacramenti penitentie materia eſt peccatum ⁊ peccator:peccator materia remota:ſed peccatum propinqua.lec.iij.E
In reſeruationibus caſuum aut cõceſſionib⁹: ptãs clauiũ nec reſtringitur:nec extẽditur:ſed illimitabilis manet in ſua radice: dũtaxat aũt vſus illius poteſtatis materie ſublatione impeditur.lec.iij. E.
Poteſtas clauiũ ⁊ poteſtas ꝯſecratiõis multũ differẽter ſe habent:quantũ ad earũ exercitium.lec.iij.F
Poteſtas predicãdi quid eſt:quãdo et quibus eſt a domino collata.lec.iij. G
Poteſtas predicandi an ſit poteſtas ordinis.Et an ſolum ſit diaconorum .Et quomodo datur eis poteſtas predicandi.lec.iij.G
Ad poteſtatẽ ꝯſecratiõis euchariſtie plura requirũtur:tã ex parte miniſtri:q̃ȝ ex parte ſacri.lec.j.A.B.
Poteſtas coercitiue correctionis quid eſt quomodo exerceri poteſt:⁊ in quos.lec.iij. H
Poteſtas accipiẽdi vite neceſſaria vbi eſt a chriſto tradita.Et que fundãtur in hac poteſtate.lec.iij. H
Poteſtas ꝯſecrãdi corpus dñi:nobiliſſima eſt operatio inter oĩa ꝯceſſa eccleſie militanti.lec.iiij.B
Poteſtas ꝯſecrandi cũ ſit omniũ ptãtũ digniſſima quare nõ ẽ ſolis ſũmis põtificib⁹ reſeruata.lec.v. A
Poteſtas conſecrandi quare eſt omnibus ſacerdotibus cõmunicata.Et quale cõmodum venit ex frequenti celebratione.lec.v.A
Eccleſia quare plura officia:⁊ actus plures ſolẽnes ſolis epiſcopis reſeruauit.lec.v.A
Poteſtas conſecrandi cum magnã afferat eccl̄ie ex ſua frequentatione vtilitatem:quare non eſt etiam laicis iuſtis ⁊ deuotis data.lec.v.B
Poteſtas conſecrandi quare non eſt data omni homini:ſicut poteſtas baptizandi.lec.v.C.D . Iteꝫ cũ ꝯmunicare ſit omniũ hominũ: quare non etiã conſecrare eſt omnibus conceſſum.ibidem.D
Cum iuſtus ⁊ ſanctus laicus ſit dignior pctõre ſacerdote:⁊ poteſtas cõſecrandi eſt poteſtas dignitatis:quare nõ eſt cõceſſa laicis ſctis ⁊ iuſtis.lec.v.E
Poteſtas conſecrandi conſequitur dignitatem autoritatis non meriti . Et ſicut datur bonis in bonũ ita malis ſuo abuſu in perniciem et exitium perpetuum:lec.v.E.Item.lec.xxij.A
Ad conſecrationem ex parte miniſtri requiritur facultas ſermonis:ideo mutus aut elinguis ꝯſecrare nõ poteſt:tametſi mutus geſt⁹:ſigna ⁊ cetera pficeret:⁊ alius verba ꝯſecrationis proferret.lec.v.A.B
Simile eſt ſi mutus puerum in fontem mergeret:et mancus verba baptizationis proferret:tunc em̄ nihil fit ibidem.A.B

An plures poſſint eandē hoſtiā cõſecrare:cū ſimul proferūt cõſecrationis verba/vel non. Quod ſi alter alterū preuenit:quid tūc dicēdū ⁊c.lec.vj.A.B
Ibi qualis debet eſſe intentio ſic cõcelebrantiū epiſcopo de cõſecrationis actu ⁊ tempore.
Ad conſecrationem ex parte miniſtri neceſſario requirif intentio.Et qualis intētio requirif ⁊ ſufficit. Et quare requirif intētio cõſecratis. Inſuper qđ dꝫ intēdere ſacerdos cõſecrare volens. Itē intētio cui⁹ eſſe dꝫ vt obiecti.lec.vj.C.D.E.per totam lec.
Hereticus habita intentione recta:etſi fide careat: poteſt ceteris paribus cõficere. Non eñ requiritur fides miniſtri:ſed ſufficit ⁊ requiritur fides eccleſie: ceteris paribus.lec.vj.D.E
Intētio gñalis faciendi qđ eccleſia facit: ſufficit ad conſecrationē:ceteris paribus.lec.vj.E
Ad neceſſitatem ſacramenti:ſiue ad poteſtatem cõſecrandi: neceſſario requiruntur ex parte miniſtri poteſtas ordinis:facultas ſermonis:integritas intentionis:de quibus in ſex primis lectionibus diffuſe habetur.
Ad ordinate cõſecrandū plura requirūtur ex parte miniſtri:que ſunt impedimētoꝝ multipliciū pene ⁊ culpe remotio:⁊ cõueniētiū appoſitio. De quibus omnibus in lec.vij.⁊ deinceps diffuſe habetur.
Celebrans in mortali pctō peccat mortaliter.lec.vij Et ſm aliquos duplici peccato mortali.C
Sumens euchariſtiam in mortali peccato/peccat mortaliter.lec.vij.E
Celebrare volēs:⁊ ſciēs ſe habere pctm̄ mortale nōdum cõfeſſum:nō tñ habēs opportunitatē cõfitendi:quomodo ſe habebit in celebrando vel communicando vt vitet ſcādalum puſillorum.lec.vij.E
Celebrare volens digne an ſicut tenef prius cõfiteri mortalia habito confeſſore:ita teneatur ad cõfeſſionem venialiū.lec.vij.E.F. Oſtenditur qđ venialium neqꝫ contritio:neqꝫ cõfeſſio neceſſaria eſt ad dignam celebrationem.ibidem.
In euchariſtie ſumptione aut cõſecratione qño cõtingit nouum vitari pctm̄.lec.viij.per totum.
Quantam ⁊ qualē oportet:⁊ ſufficit premittere conſcientie examinationem.ibidem.A
An neceſſarium ſit ſe eſſe certum:et quali certitudine(vt nouum peccatum euitet)ꝙ non habet peccatum:per totam lectionem.
Item an requiratur ad dignā euchariſtie ſumptionem:ꝙ ſumens ſit in gratia.E
Refert eſſe indignum euchariſtie ſumptione: ⁊ indigne eam ſumere.lec.lxxxij.H
Inter dignum ⁊ indignum acceſſum ad euchariſtie ſumptionem datur medium.lec.viij.E
Accedens neſcienter ad euchariſtiā in mortali:premia diligenti conſcientie examinatione:quid conſequitur.lec.viij.E
Qualis cõſciētie trepidatio ⁊ dubietas de nō ſufficienti ꝑparatiōe repellere poteſt hominem a digna ſacramenti ſumptione.lec.viij.G.H
Preparatio eſt duplex. Una ſm ſufficiētiaꝫ:alia ſm veritatē ad euchariſtie ſumptionem.lec.viij.G
Utrum ppl's volēs cõicare:teneaf ſacrm̄ ſub vtraqꝫ ſpecie ſumere.lec.lxxxiiij.I.K.⁊c.Et an cõicare ſub vtraqꝫ ſpecie ſit preceptū a xp̄o.ibidem.
Pene canonis impediētes dignā euchariſtie ſumptionem vel celebrationem:que ⁊ quot ſunt.lec.ix. per totum.Ibidem quādo ⁊ qualis ignorātia hmōi penarum excuſat accedentem.A
Ad euchariſtie dignam ſumptionē requiritur ieiunium nature:ſecus tñ de infirmis.Item de ſacerdote qui caſu ⁊ ex negligētia aquam pro vino cõſecrato in altari ſumpſit ⁊c.lec.x.A.B.C
An liceat poſt cibum ſumptum ſine dormitione media celebrare:aut poſt potum ſumptum poſt matutinas de ſero lectas:mane communicare vel celebrare.lec.x.B.Ibideꝫ de reliquijs ciborū dentibus adherentibus:⁊ ſimilibus:an impediant cum deglutiuntur:a communione.
Quādo ⁊ in quot:quibus caſibus licitum eſt nō ieiunum cõmunicare.lec.x.C.D.E
Preceptū eccleſie de ſumendo euchariſtiam ieiuno ſtomacho:eſt minus ſtrictum:ꝙ ſit preceptum xp̄i et eccleſie ſimul datum ſacerdoti de non diuidēdo ſacramentū:dimiſſa ſumptiōe ſub ſpecie vini: ideo minus preceptum in caſu cedit maiori.lec.x.D.ſine perplexitate miniſtri.
Sacerdos cum ſumpſit aquam pro vino:quō agere debet cuꝫ id perceperit/ne ſacramentum diuidat:⁊ populum ſcandalizet.lec.x.C.D.E
Uſus cõicādi ſub vna ſpecie vetuſtiſſim⁹ eſt.Et quare ſic introductus eſt vſus talis.lec.lxxxiij.N.O
Corporalis immundicia que ⁊ qualis/⁊ quādo impedit dignam euchariſtie ſumptionem:vel celebrationem.lec.x.F.vſqꝫ in finem:vbi late habetur an lepra:an pollutio:aut fluxus menſtruorum: ⁊ ſimilia impediant ſecūdum mentem diuerſorum doctorū. Item de pollutione nocturna diffuſe tractatur ſm mentē diuerſorū doctorū:⁊ traditur finaliter regula ⁊ doctrina moralis in litera.O.Qñqꝫ pollutio impedit.N.De cõmixtiōe cõiugatoꝝ:an impediat cõmuniōnē.De fornicationis peccato ſubito ppetrato ab eo qui eſt vere contritus an impediat. N
Digna ſacerdotis celebratio certas requirit veſtes benedictas:quarum vſum eccleſia recepit partiꝫ ex veteri:⁊ partiꝫ ex nouo teſtamēto.he veſtes ſex ſunt numero:de ratione earundem. Itē quid ſignificāt per allegoriam.per totam.lec.xj.
Ueſtimētoꝝ ſacerdotalium ſignificatio vt cõuenit xp̄o capiti per allegoriam.lec.xj.C.vſqꝫ in finem:et primo quomodo repreſentant ea que chriſtus pro nobis paſſus eſt.De hinc allegorice virtutes capitis oſtendūt.Quid vero per tropologiā ſignificent ꝑut cõueniūt mēbris xp̄i:explicaf lec.xij.per totuꝫ.
Scđm hāc eñ repreſentant veſtes virtutū quibus anima ſumētis ⁊ celebrantis debet intus ſpualiter ornari:he ſunt fides ⁊ fortitudo per amictum. Sobrietas ⁊ vite mūdicia per albam.Caſtitas mentis ⁊ corporis per zonam.Humilis obedientia per ſtolam. Uigilantia ꝯtra acediam per manipulū.Charitas gemina per planetam repreſentatur. Hec late explicantur lectione.xij.
Menſa ſacramentalis cena magna eſt et nuptiale conuiuium.lec.xij.A
Sacerdos non in perſona ſua tm̄:ſed totius populi circunſtantis celebrat:ipſiqꝫ populi ſibi ſuo modo concelebrant.lec.xij.A
Senarius numerus veſtiū ſacerdotaliū quid ſignificat per tropologiam.lec.xij.A
Feminalia quare nō cõputanf mō in no.le. inter veſtes ſacerdotales ſicut in lege ve.lec.xij.A
Digne celebrationi ꝑmittēde ſunt hore canonice:⁊ quedam orationes:de quo late:lec.xiij.A.B
Item de preparamētis premittendis precibus ⁊ collectis ac confeſſione publica.ibidem.B
De loco triplici cõſecratiōis:remoto:qui eſt eccleſia cõſecrata:ꝓpinquo qui eſt altare lapideū cõſecratū ⁊ integrū:aut ligneū ⁊ mobile neceſſitatis tpe ⁊ ꝓprio qui eſt.calix aureus:argēteus vel ſtanneus. Simile eſt de patena.lec.xiij.H.vſqꝫ in finem.
Celebratio miſſarū quare debet fieri in loco conſecrato:⁊ non alis.lec.xiij.I
Altare ſup q̄ celebrādū eſt:q̄re dꝫ eē lapideū:ꝯſecratū:integrum:nō enormiter fractū.lec.xiij.K.L.M
Cū figura debeat rñdere figurato:quare altaria nō

ſtruunt mō de ea materia de qua fiebant in lege ve.
Itē de altari ligneo in eccleſia lateraneſi. lec. xiij. R
Celebratio fieri debet ſuper duabus pallis ⁊ corpo-
rali conſecratis non tinctis: nec de ſerico: ſed lino
factis: preſente lumine. Ibidē de ſignificatione oim
illorum ⁊ qualificatione. lec. xiij. M
Poteſtas ⁊ dignitas duplex in eccleſia reperitur: et
de officio ac de neceſſitate cuiuſlibet. De precellētia
deniq̄ꝫ poteſtatis ⁊ dignitatis eccleſiaſtice ſuper ſe-
cularem. lec. xxiij. P. Q
Euchariſtie inſtitutio q̄n facta eſt: recitatur error
grecoꝝ et improbatur. Dehinc veritas oſtenditur.
Ubi etiā determinatur de fermēto et azymo in quo
poſſet fieri conſecratio. lec. xxxiij. per totum.
Euchariſtie conſecratio fit in azymo: licet de facto
poſſet fieri in fermēto. Chriſtus ꝯſecrauit in azymo.
Et vnde ille ritus peruenit ad romanos. lec. xxxiiij.
E. F. Item quare eccleſia romana non indifferenter
conficit in vtroq̄ꝫ: ſcilicet fermento ⁊ azymo: ſicut cō
ficit in vino albo ⁊ rubeo. G
❡ Conſecrationis materia.
Euchariſtie ſeu conſecrationis materia eſt panis ⁊
vinum. lec. xxxv. B. An paſta ſit materia apta con-
ſecrationis. B. An oīs panis ſecundum ſubſtātiā
ſit materia apta. C. D. E. F. G. An ſacerdos poſſet
conſecrare panem quantumcunq̄ꝫ magnum. Et an
panis quantumcunq̄ꝫ magnus ſit materia conſe-
crationis. H. Materia conſecrationis calicis ſeu
ſanguinis: eſt vinum vitis. I. An in agreſta in vino
pomorū: an vuaꝝ: in aceto: in muſto: poſſet fieri cō-
ſecratio. I. An ſolū vinum ſine aque admixtione ſit
materia conſecratiōis ſanguinis. An neceſſario de
neceſſitate ſacramenti vel miniſtri requiritur aque
admixtio. K. L. M. N. Utrum aqua vino admixta
conuertatur in ſanguinem xp̄i. O. P. An oporteat
aquā prius naturaliter conuerti in vinum: priuſq̄
conuertatur in ſanguinem. ibidem.
Quātū aque imponēdū eſt calici. P. Rationes my-
ſtice appoſitiōis aq̄ cū vino. Q. Sꝫ q̄d fiet de aqua
ſi in inſtāti conſecrationis nondū cōuerſa eſt in vi-
nū. Itē dū aqua poſt ꝯſecrationē: vel ab accidētibꝰ:
vel a deo cōuertit in ſpecies vini: an ſub illis ſpecie
bus etiam incipiat eſſe ſanguis chriſti ſicuti ſub cō
ſecratis. An ſicut aqua non benedicta admixta be-
nedicte cenſetur benedicta: ita hic dum vinum non
conſecratū admiſcet cōſecrato: ſit ex hoc cōſecratū
R. Itē an ſumēs calicē in quo adhuc eſt ſubſtantia
aque: per hoc ſoluat ieiuniū. Qualis debet eē aqua
apponēda: an ſufficit admiſceri in dolio. S
Euchariſtie cōſecratio q̄re fit ſub diſtinctis ſpēbꝰ:
⁊ quare in paraſceue nō fit cōſecratio. lec. liij. X.
Quare dn̄s inſtituit hoc ſacr̄m ſub materia panis ⁊
vini: plures ponūtur ꝯgruitates. lec. xxxv. T. U. Ibi
dem quare occulte tradidit corpus ſuū ſub ſpecie
panis ⁊ vini. U. Itē. lec. liij. D. E. F. G. H. I
Qua forma verboꝝ xp̄s ꝯſecrauit. An aliquo ſigno
ſenſibili. An ſola virtute diuina. lec. xxxvi. C. D. ⁊ re-
citatis opinionibus reſpondetur. D. E
Manducatio corporis dn̄i ſpūalis multipliciter in
telligitur: ⁊ quomodo extenditur ad patres veteris
teſtamenti ⁊ ad pueros. Et ꝙ multiplici ratione di-
citur ſpiritualis. lec. xxxvi. H. I. K. L. M
Manducare xp̄m ſpiritualiter vt etiā cōuenit par-
uulis: quid eſt. lec. xxxvi. M. N
Utrū iudas fuit vnꝰ ex ſumētibꝰ ſacrꝫ corporis xp̄i
recitantur opiniones pro ⁊ contra: ⁊ reſpondet ad
queſtionem. lec. xxxvi. A. B. C. D. E
An euchariſtia danda ſit vel ſubtrahenda occulto
peccatori. lec. xxxvij. D. E
An dominus iude euchariſtiam dedit in bonū vel
in malum. lec. xxxvij. E
Utrū chriſtus dedit diſcipulis corpus mortale vel
immortale. lec. xxxvij. F. G. H
Utrum xp̄s ſumpſit corpus ſuum ⁊ ſanguinē in ce-
na: ac deinde apoſtolis tradidit. lec. xxxvij. I
An chriſtus ſeipſum ſumpſit in cena ſacramentali-
ter vel ſpiritualiter. lec. xxxv. L
❡ Conſecrationis forma.
Conſecrationis ſacramenti euchariſtie forma que
eſt. Et quomodo refert loqui de forma euchariſtie:
⁊ de forma conſecrationis ſacramenti: ⁊ ꝙ hoc ſin-
gulare eſt in hoc ſacramento: ⁊ quare. lectione.
xxxviij. B. C
Ibidem que eſt forma euchariſtie: ⁊ an habeat ali-
quam formam. A. B. C. Que et quot verba ſunt de
neceſſitate forme cōſecratiōis panis: et que de ne-
ceſſitate miniſtri. F. H. N. Nō vacat a myſterio quod
quinq̄ꝫ ſunt verba conſecrationis. F. Differētia for-
me euchariſtie a formis aliorum ſacramētorum. G
Que ſit forma conſecrationis: oſtenditur ratione ⁊
autoritate. G. H. An illa forma. Hoc eſt corpꝰ meū:
ad conſecrandum ſufficiat: pretermiſſis verbis pre-
cedentibus ⁊ ſequentibus in canone: recitant opi.
doctoꝝ: ⁊ reſpōdet ad dubiū. I. K. An aliqua forme
mutatio: ⁊ que impedit conſecrationis effectum. L.
De mutatione ſecundum ſubſtantiam. M. De mu
tatione ſecundum quātitatem. N. O. De mutatio-
ne ſc̄m qualitatem. ſc̄m vbi. Q. Summarium. R
❡ De forma conſecrationis ſanguinis.
Utrū ad perfectionē forme ꝯſecrationis ſanguinis
pertineant omnia verba ab eo loco. Simili modo.
vſq̄ꝫ ad illum. Unde ⁊ memores. lec. liij. A. B. C
De forme veritate. D. Et quale tempus important
(eſt et effundetur) ibidem.
Utrū ille due forme cōſecrationis ſeſe expectēt mu-
tuo quātum ad eoꝝ efficaciam. lec. liij. E
In quo preciſe conſiſtit effectus forme conſecratio-
nis ſanguinis. lec. liij. F
An in ſanguinem in terra derelictum (ex ſuppoſitio
ne) conuertatur hodie vinum calicis. Item de car-
ne preputij. Et quid ſi in triduo quis celebraſſet: an
vinum conuerſum fuiſſet tunc in illum ſanguinem
ſparſum in terram. lec. liij. F. H
❡ De contentis ſub ſpeciebus vini.
De contētis ſub ſpeciebꝰ vini cōſecrati: de cōtento
rū ordine ſub ſpeciebꝰ panis ⁊ vini. Quid eſt ibi per
ſe: quid per cōcomitātiā: ꝓpinquā aut remotaꝫ. An
idē ſit ſub ſpeciebꝰ vini: nō plus vel minꝰ q̄ð eſt: et q̄ꝫ
ſit ſub ſpeciebꝰ panis. Et quis eſt ille ordo: an tem-
poris nature vel preſuppoſitionis. lec. liij. G
An vinū vel alius liquor infuſuꝫ calici cōſecrato cō
ſecret: ⁊ in ſanguinē xp̄i cōuertat: cū ad cōſecratum
nō ꝯſecratū q̄d infundit. Et an tāgat ſanguinē xp̄i.
An xp̄i ſanguis fluat in calice extra venas corporis
lec. liij. G. H. Ibi quō accidentia derelicta dicūtur
afficere cauſaliter.
Quomodo ſanguis datur nobis in potū: ſi non eſt
fluidus extra venas. lec. liij. I
Deitas fuit vnita ſuppoſitaliter carni ⁊ anime: nō
ſanguini: ⁊ tn̄ eſt ſub ſpeciebus vini per cōcomitan
tiam. Et quō. lec. liij. Kr. L
Quomodo euchariſtie ſacramentum dicitur vnuꝫ.
Qua vnitate. lec. liij. M
Et quō btūs Greg. ea noīat ſacr̄a pluralr̄. ibidem.
Euchariſtia quomodo ⁊ quare dr̄ myſterium fidei.
Et quare non myſterium charitatis. lec. liij. P
❡ Forme conſecrationis panis efficacia.
De ꝯſecratōis panis forme efficacia. Et q̄d ſub ſpē
panis facta ꝯſecratiōe cōtinet. lec. xxxix. per totum.
Sub ſacramēto euchariſtie eſt verꝫ xp̄i corpꝰ. Hec
propoſitio explanatur ſc̄m decem predicamenta.
❡ Quantum ad predicamentum ſubſtantie.

Utrum

Utrum ſub ſacramento ſit verum ⁊ ſubſtantiale corpus xp̄i.lec.xxxix.per totum.

Qua ſubſtantiali mutatiōe incipit corpus xp̄i eſſe ſub ſacramento. An per conuerſionem alicuius in ipm. An ſine cōuerſione incipiat eſſe corpus xp̄i cū pane manentibus ſubſtantia ⁊ accidētibus:vel accidentibus tm̄.lec.xl.per totum: ⁊ recitatis opinionibus. A reſpondetur ad queſtionem. B ⁊c. Quod ſubſtantia panis non manet:ſed realiter in ſubſtantiam corporis chriſti conuertitur:tranſſubſtantiatur ſeu commutatur. Cōuerſio quid eſt. Que ⁊ quot ꝯnotat ſm Sco.lecti.xl.C.D. Qui in quid conuerti poteſt. An quodlibet creatum in quodlibet. An in deum aliquid poteſt conuerti. Unum in aliud conuerti quid eſt. An ſit vnum fieri aliud. D. Auctoritates que videntur ſonare in oppoſitum ſoluuntur. E Conuerſio eſt multiplex. G

Qua ſpecie conuerſionis panis conuertitur in corpus xp̄i.lec.xl.F.G.H. Tranſſubſtantiatio quid eſt definitiue ſm Sco. G. Reſpōſio ad queſtionem:ꝙ conuerſio panis dicitur tranſſubſtantiatio. H. An virtus creata habet tranſſubſtantiare in ſua ptāte: vel ſolus deus. H. ſm Sco. An ſit de rōne tranſſubſtantiationis eſſe preſens accidentibus. Et an ſubſtantia panis poſſit tranſſubſtantiari in corpꝰ xp̄i vt in celo ſm Sco. H. I. Succeſſio qd dicit ſʒ Sco. lec.xl.C ſm Ockam.K. Tranſſubſtantiatio ſm ockā quid eſt.lec.xl. Ad tranſſubſtantiationem quid requiritur.ibidem. An ſubſtātia panis poſſit trāſſubſtantiari in corpus xp̄i vt in celo ſm Ockam.

Conuerſio panis que dicitur tranſſubſtantiatio: quomodo dicitur tranſſubſtantiatio: cum tamen (vt videtur) eius terminus formalis non eſt ſubſtantia: ſed vbi:preſentia ſcilicet corporis chriſti.lec.xl. mouetur dubium. L. ⁊ reſpondetur. M. O. P. In tranſſubſtantiatione panis in corpus chriſti concurrūt due mutationes ⁊ vna ſucceſſio.lec.xl. M. Ibidem an vna poſſit ab alia ſeparari vel non. Tranſſubſtātiatio ſm Sco.duo cōnotat:ſm Ockā vero tria: ⁊ que ſunt illa.lec.xl.O. Ibidem quotupliciter poteſt fieri tranſſubſtantiatio ſcōm hunc vel illum doc. Tranſſubſtantiatiōis terminus formalis quis eſt: an vbi acquiſitum vel ſubſtantia cōſeruata: aut ſuccedēs. lec.xl.P. Ubi eſt terminus formalis mutationis localis:ſed non tranſſubſtantiationis.ibidem.

Conſeruari ad deſitionem alterius quid eſt.lec.xl.P An id in qd ſit ꝯuerſio oporteat eſſe in loco cōuerſi adequate ⁊ preciſe. An definitiue vel circūſcriptiue. lec.xl.Q. Tranſſubſtantiationis poſſibilitas oſtenditur mltipliciter: vbi etiā diuina potētia circa rerum mutationem multipliciter explicatur.lec.xl.R.S

An panis conuertatur in ſolū corpus xp̄i:an etiā in corpus ⁊ ſanguinē:aut deitatem. Et an de facto panis conuertatur in animā ⁊ ſanguinem.lec.xl.T. Reſpondetur per multas propoſitiones. U.X

Tranſſubſtantiatio ⁊ cōuerſio ſumitur duplr.lec.xl.T Terminus formalis ꝯuerſionis dupliciter accipitur. lec.xl.T. Tot poſſunt in euchariſtie ꝯſecratione poni conuerſiones: quot incipiūt eſſe de nouo ſub ſpeciebus panis.lec.xl.U. Quō aliquid dicitur eſſe ſub ſpeciebus panis vi cōuerſionis aut per cōcomitantiā. Ad quē intellectū. Et quid eſt ibi vi cōuerſionis tm̄. Quid per concomitatiā. Et an p quolibet tēpore:eadē ſint preſentia facta cōſecratione panis. lec. xl.X.Y. Qualis mutatio eſt panis deſitio. An annihilatio vel corruptio. lec.xli. A. reſpondetur. E.F. De annihilatione latius vide annihilatio.

Cur ad tam difficilem intellectum limitauit eccleſia articulū de euchariſtie ſacramēto. lec.xli.G. Ibi primū recitantur opiniones : ⁊ preſertim rationes ſancti Thom̄. ⁊ improbantur. Rn̄detur vero ad dubium. I. Ibidem vtrum eccleſia determinando illū articulū:fecit de non vero verum. Aut an ſolum qd verum fuit:declarauit verum.K.L. Ibi an eccleſia p ſuam determinationem faciat nouum articulum fidei. L.M

Quid intelligitur per corpus in quod conuertitur panis:late tractatur.lec.xlij.per totum.

Scōm diuerſitatem opinionum de pluralitate formarum:reſpondetur ad queſitum ſm opi. de paucitate formarum gaudentem. H.I

An cōuerſio panis in corpus xp̄i: fiat in inſtāti:aut ſucceſſiue.lec.xlij.L. Quomodo ⁊ quando operatur virtus diuina ad ſucceſſiuam verborum prolationem. L.M

An totus chriſtus fiat preſens in altari facta ꝯſecratione.lec.xlij.M. Reſpondetur quoad omnem totalitatem que poteſt eſſe in chriſto:⁊ ſm vtrāqʒ naturam multum pulchre. O.P.Q.R.S.T. Et ibidem quid eſt eſſe ibi per concomitantiam:quid vi cōuerſionis. P. Itē dupliciter aliquid dicitur eſſe ſub euchariſtia per cōcomitantiam. R. Quid vero eſt ſub ſacramento reſpiciēs humanitatem chriſti: late habetur. S.T.U. De partibus eſſentialibus ⁊ accidētalibus corporis ⁊ anime. Item de ſanguine ⁊c. Sūmarie reſpondetur de contētis ſub ſacramento. T. U multum pulchre ⁊ ſuccincte. Item an ſub qualibʒ particula fractionis totus chriſtus cōtineatur.lec. lxx.O.⁊c. Siue hoſtia diuidatur:ſiue non: ſed maneat integra poſt conſecrationem.

¶ De reſpicientibus corpus chriſti quātum ad predicamentum quantitatis.

Utrum corpꝰ chriſti ſit ſub ſacramento altaris quātum ⁊ extenſum: late diſputatur per totam lec.xliij. ⁊ recitatis opi.concluditur cum ockam:ꝙ nō eſt ibi circūſcriptiue:ſed diffinitiue:huius poſſibilitas late oſtenditur lec.xliij. Et ꝙ multa in hoc ſacramento ſunt ſupra naturā ⁊ intelligentiā nr̄am. D. Recitatis diuerſis opinionibus. E.F.G.H. Et ipſis iprobatis a Scoto.I.K. Ponuntur rationes ockam cōtra Scotum. L.M. Opinio ockā recitatur. N. ſm eam reſpondetur. O.P. Quomodo ſaluari pōt partium organicarum diſtinctio: ⁊ ordo in corpore xp̄i cum non eſt in ſacramento quantum ⁊ circūſcriptiue:ſʒ ſolum definitiue. P. Quō ſaluatur figura partium:cum non eſt ibi quantum. O. In quo diſſonāt et quō poſſunt concordari ille opiniones Scoti et Ockam. Q.R. ⁊ aliorum.

¶ De reſpicientibus corpus xp̄i:quantum ad p̄dicamentum relationis.

Accidentia ſiue ſpēs ſacramenti euchariſtie in quo ſubiectantur. An manent eadem ante ⁊ poſt ꝯſecrationē.lec.xliiij.A.B.C. Cū aūt non ſunt in ſubſtantia panis aut vini:aut aeris circūſtantis:nec corporis xp̄i:an ſint in aliquo ſubiecto accidentali: puta in quantitate. Recitatur opinio. C. Improbatur p Sco. D. Rn̄detur ſm ockā. E. Soluuntur rōnes alterius opinionis. F.G. An de facto in ſacramento altaris oīa accidentia ſtant nude ſine ſubiecto:recitantur opiniones:⁊ ſm eas diuerſimode rn̄detur lec. xliiij.K.L. Ibi an accidens vnū poſſit eſſe ſubiectū alterius accidētis de p̄dicamento qualitatis. Utrū oēs qualitates ſubſtātie panis ⁊ vini inherētes an̄ ꝯſecrationē maneāt facta ꝯſecratiōe.lec.xliiij.M. Utrū oēs qualitates corpis xp̄i:imo oīa accidētia abſoluta corpi xp̄i in celo inherētia:quoꝝ rōnibꝰ formalibꝰ modꝰ exiſtēdi ſub ſacr̄o definitiuꝰ nō repugnat:inhereāt corpori xp̄i vt i ſacr̄o.lec.xliiij.N.O. De hoc.ſ.lec.xlij. p totū. Utrū in hoc ſacr̄o ꝯtraria ſint ſimul in eodē loco vl' ſubiecto:puta hūiditas ⁊ ſiccitas panis ⁊ vini.lec.xliiij.O. De p̄dicamēto actionis ⁊ paſſionis: prout reſpiciūt vel chriſtum in ſacr̄o:vel qualitates

corporis chriſti: aut ſacramentalium ſpecierum.
De actionibus ⁊ paſſionibus accidentiū tam ſacramenti ꝙ corporis xpi.per totam lec.xlv.
Utrū accidēs poſſit eſſe principiū generādē ſubſtātie.Et vtrū ille qualitates ſacramentales nunc habent eādē actionē extra ſubiectū quā habere poterāt in ſubiecto.Et ſimiliter de trāſmutatione paſſiua circa ſpecies ſacramentales:an nunc fieri poſſit ab agente naturali in eas: ſicut dū erāt in ſubiecto. Recitatis opinionibus.R ñdetur ſm ockā.B.C Et ſm Alexandrū.D.Itē an ſpecies poſſit videri:tāgi odorari:calefacere:humefactare ⁊c.Muſcā incidētem in calicem occidere:inebriare ⁊c.D.E
De tranſmutatione paſſiua circa ſpecies:nota aliquas regulas bonas.lec.xlv.F.G
Que tranſmutatio paſſiua ſpecierum facit corpus deſinere eſſe:⁊ que non.lec.xlv.F
Que trāſmutatio paſſiua circa ſpecies fit a ſolo deo miraculoſe:ꝗ a creatura.Et an oēs paſſiue trāſmutationes nūc aut fiant circa ſpecies facta ꝯſecratione: que prius fieri potuiſſent.Et a quo agente. An nouo miraculo.lec.xlviii.G.H
Productio ſubſtantie noue ad ſpecierum deſitionē a quo fit:puta dū ſpecies deſinerent informare panem:ſi eſſet ibi panis ſubſtantia. Et an fit ſm materiam ⁊ formā:vel ſm alterum tm̄.lec.xlv.I.K
Ibi an ꝓt materia vl forma reproducatur:ꝗ fuit ipſius panis ante conuerſionem. Aliter ⁊ aliter rñdetur ſm Sco.⁊ ockā de tranſmutatione paſſiua ſpecierum quoad ſubſtantiam. An nutriatur ſumens eucharistie ſpecies.Et a quo:vnde producitur ſubſtantia in alendo cōuertenda per nutritionem. An ſacramentum nutriat.lec.xlv.L.Et quomodo ſacerdos ſumendo ſpecies ſacramentales non ſoluit ieiunium: licet nutriatur.M.Ibi ad quem intellectū dicuntur ſpecies ſacramentales nutrire.
De trāſmutatione paſſiua accidentiū ſenſibilium eucharistie ꝗ fuerunt in pane: aut eis ſucceſſerunt. Per quē fit mutatio ſpecierū ad locū.Reſpondetur ſm duas opiniones de motu.lec.xlv.N. Ad quātitatem.O.Ad qualitatem acquiſitiuam ⁊ deperditiuam ibidem dicitur ſm varietatem opinionum.
De actione ⁊ paſſiōe corporis xpi/⁊ accidentiū ei9: que ſibi primo competunt vt in ſacramento:dato ꝙ nullibi eſſet niſi in ſacramento. An oculus xpi ſeipſū videat in ſacramento.Et an aliqua operatione careat ſpūali prout eſt in ſacramento. Aliter et aliter reſpondetur ſm Sco.P.⁊ ockā.Q.lec.xlv.
Oīs operatio ſpūalis puta intellectus et volūtatis pōt primo ineſſe xpo vt in eucharistia.lec.xlv.P
Quādiu manet xps ſub ſpeciebus ſacramentalib9 ⁊ cuꝫ deſinit eſſe quo peruenit.lec.lxxxiiii.A.B.⁊c.
Recitantur diuerſe doc.opiniones. Omnem actionem tam corporalem ꝙ ſpiritualem quam pōt habere corpus chriſti ſi eſſet in loco circūſcriptiue: poteſt etiam habere cum nō eſt in loco circūſcriptiue: ſed definitiue:paſſis equaliter diſpoſitis ſꝫ ockam: ſecus ſm Sco.lec.xlv.Q.R.
Utrū/⁊ in quo ſenſu ꝯcedi pōt ꝙ corpus xpi vt in ſacramento videatur corporali oculo.lec.xlv.T.U
Ibi oſtenditur ꝙ aliqd quadrupliciter ꝯtingit videri viſiōe ſenſitiua.T.U.De viſione intellectuali corporis xpi ſub eucharistia.An poſſit videri ab itellectu ſeparato ⁊ nō ſeparato.A bono ⁊ malo āgelo.A beato ⁊ nō beato.An diabolus ꝓhibeaꝛ videre preſentiā corporis xpi ſub eucharistia:⁊ quō.X.Y.An āgeli ⁊ beati in celo videant exiſtentiā corporis xpi ſub eucharistia in verbo.Z.An intellectus ꝯiūctus viatoris poſſit videre corp9 xpi ſub eucharistia : aliter ⁊ aliter dicendum ſm Sco.⁊ ockam.Z.ibidem.
An aliq̄ tranſmutationes corpales paſſiue poſſint naturaliter fieri circa corp9 in eucharistia:vt ꝙ percutiatur/ledatur ⁊c.Et quid ſi adhuc ibi eſſet mortale:vt in cena domini:an aliquod agens naturale poſſit in ipſum agere.Aliter reſpondet.Scotus:aliter ockam.lec.xlv.Z
¶ De reſpicientibus corpus xpi in ſacramēto: ⁊ in genere quantum ad predicamentum vbi.
Utrum corp9 xpi ſimul poſſit eſſe in diuerſis locis circūſcriptiue.Et idē querꝛ de quolibet alio corpore.le.xlvi.per totū.Recitaꝛ opinio cū ſuis motiuis ꝙ nō.B.Reſpōſio vera ꝙ ſic cū ſuis rationibus et ꝓbationibus:q3 nō includit ꝯtradictionē : ideo nō eſt a diuina potentia negandum.C.D.E
Quid ꝯcedendū:⁊ quid negandū eſt de corpore xpi in diuerſis locis exiſtente.Et de quolibꝫ alio corpore ſm Sco.ibidē.F.ſm ockā.G. Rñdetur ad rōnes oppoſitas.H.Ad inconuenientia inducta. I.K.L
Ubi late habetur de terminis priuatiuis ⁊ eorū multiplici acceptiōe:⁊ qñ ꝯcedunꝛ de eodē: qñ ꝑdicata priuatiua inferunt ꝯtradictoria:vel non inferūt.L. M.⁊c.Utrū deſinētibus ſpeciebus:dicatur corpus xpi localiter moueri.lec.lxxxiiii.H
Utrū corpus xpi localiter muteꝛ:dū vi ꝯſecratiōis incipit eſſe ſub ſpecieb9 panis: recitaꝛ opinio ⁊ improbaꝛ.O.Et oſtiditur veritas.R.S.lec.xlvi.Et ſi ē ibi mutatio:quale ſortitur nomē.S.An debeat dici mutatio localis.Quid eſt mutatio localis. ibidem. S.Ad idem.lec.lxxxiiii.H
Utrū corpus xpi in hora ꝯſecratiōis deſcendat per mediū localiter ad ſpecies ſacramenti altaris. lec. xlvii.C.Cū aūt corpus xpi añ ꝯſecrationē eſt in celo quō poteſt venire ad locū ſpecierū:⁊ nō moueri per mediū.B.C.Late oſtiditur ⁊ declaraꝛ.Exiſtētia corporis xpi ſub ſacramēto nō neceſſario preſupponit ſm Sco.eius exiſtentiā ſub modo naturali : immo poſſet poſt icarnationē deſinere eſſe modo naturali:⁊ tm̄ manere i eucharistia.C. Potuiſſet quoq; eucharistiā inſtituiſſe añ ſui incarnationē cū eadē efficacia ſigni ⁊ ſignati: ſed tunc in cōſecratione corpus xpi incepiſſet eſſe a nouo. D.E.F
Utrū corpus xpi in hora ꝯſecrationis deſcendat localiter de celis per media ad ſpecies ſacrales iuxta verbū Greg.in lib.dial. Et quō tpe ꝯſecrationis dicūtur celi aperiri tripliciter.lec.xlvii.G. Utrū corp9 xpi motis ſpeciebus:localiter moueatur ⁊ p quē:an per ſacerdotem : vel virtute diuina. Aliter rñdetur ſm Sco.lec.xlvii.H.I. Aliter ſm ockam.K. Aia xpi pōt corpus ſuum mouere in celo organice: ſed in ſacramento non organice.K.L.Summarie hec epilogantur ſm vtroſq; doctores.L
¶ Conſecrationis forme efficacia.
Utrum verba conſecrationis formam integrantia habeant aliquam virtutem effectiuam naturalē vl ſupernaturaleꝫ reſpectu preſentie corporis xpi. lec. xlvii.recitantur opiniones doctorum ⁊ motiua eorundē.In quo deniq; cōcordant.M.N.O.quorū dicta breuiter improbantur.P.Q. Et reſpondetur ad queſtionem.R.Si vero omnia illa fiunt virtute diuina adſiſtente:quomodo verba dicuntur conſecratiua:⁊ quomodo corpus chriſti fit ꝑſens ſpeciebus panis ex vi verborum. Ad quem deniq; ſenſuꝫ dicitur ſacerdos conſecrare.R.S. Quod conſecratio fiat diuina virtute non inſiſtente:ſed adſiſtente: deducitur exemplis miraculorum chriſti.T
Uerba conſecrationis dicuntur cauſe ſine qua nō tranſſubſtantiationis. Et quare ſic dicuntur cauſe ſine qua non.U
Quomodo pactum fecit deus cum eccleſia in no.teſta.In veteri cum patribus.X
Quomodo:ſacramēta cauſant quod ſignificāt per virtutem adſiſtentem nō inſiſtentem diuinam.X.Y.

¶De forme cõſecrationis veritate et cõuenientia. Et quid demonſtratur per (hoc) Quale tempus im portat (eſt) A.B.lec.xlviij. Opinio Inno. q termini forme conſecrationis accipiantur materialiter. B. improbaf opinio. Et ſoluuntur nihilominus rationes. D.E. Inducitur alia opinio. F. q verba ſumanſ ſignificatiue. Quid autem tunc demonſtrent (hoc) (eſt) recitanſ opiniones multe. Ric. de ſctõ vic. ⁊ Ric. de med. vil. ⁊ aliorum. G.H. Opinio Alex. de Ales: ⁊ altiſiodorẽſis. I. Opinio ſancti Tho. Egidij: Bonauẽ. K. Cõparãtur opiniones adinuicem. L.M. Oſtẽdif maior difficultas de copula eſt. N. Circa quod recitantur opiniones Sco. ⁊ ockã. O. Poſitio et mens collectoris Gabrielis. P.Q. Quid demonſtrat (hoc) Eſt quale tempus ſignificat: et quantum ſpacium temporis ſm mentem Gabrielis. lec. xlviij. R.S. Finalis reſpõſio breuis ⁊ clara quid ſignificat hec ꝓpoſitio. Hoc eſt corp9 meũ. Hoc eſt corpus meum: an ſit conſecratiua inquantum vera vel falſa: ſignificatiua vel non ſignificatiua: aut vt a deo inſtituta. Et qua intentione proferri debet a ſacerdote celebrante. lec. xlviij. S.

¶Conſecrationis forme congruentia.

Pulchre oſtendif conſecrationis forme cõgruẽtia. Quodq omnia illa quatuor verba apte et congrue ſunt poſita: nec ſuperflua: nec diminuta: quod late oſtenditur quoad ſingula verba in eo poſita. lectio. xlviij. T.U.X.Y.

Conuerſionis panis et vini in corpus et ſanguinem domini apta expreſſio ſeu locutio.

Conuerſio panis et vini in corpus et ſanguinem dñi a diuerſis ſanctis diuerſimode exprimif. lec. xlix. A. Ueritas tenenda circa conuerſionem premittitur: ⁊ ſummatim epilogatur. B. Dehinc oſtenditur que propoſitiones in hac materia circa panis conuerſionem ſint proprie: aut improprie: admittende: vel reſpuende: aut exponende. B.C.D.E.

¶Diuiniſſimi ſacramenti euchariſtie adoratio.

Quo cultu: quare adoratione diuiniſſimum ſacramentum eſt venerandum et adorandum: vide lati9 Adoratio: adorare: de hoc habes lec. xlix. F. vſq in finem lec. de adoratione in genere et eius ſpecieb9. Reſponſionem ad dubium de adoratione eucharistie. lec. l. A. Ibi multum bene quomodo latria interiore chriſtus adorandus eſt in eucharistie oſtẽſione: fide ſcilicet ſpe et charitate. Quomodo adorandus eſt latria exteriore. M. vbi late habetur de geſtu corporis in eleuatiõe eucharistie: de capitis nudatione: genuum flexione: pectoris tunſione: manuum eleuatione ⁊c. Reprehenſio hec negligenter tempore eleuationis omittentium. N. Ibidem de meditatione quam formabit ſacerdos eleuando et oſtendendo populo eucharistiam.

¶Diuiniſſimi ſacramenti viſio.

Quare eccleſia inſtituit eucharistiam in alta eleuari debere / vt ab oĩbus videaf. An pctõr peccet vidẽdo eucharistiã: ſicut peccat eam manducando: q ſi non: que eſt ratio diuerſitatis: q peccat mãducans in peccato: et non ſic videns in peccato lec. l. O. Quid de tangẽte eucharistiã in peccato ſiue ſit laicus ſiue ordinatus. P. De oza tangente arcam calcitrantibus bobus. Idem de bethſamitis videntibus arcam reductam: ⁊ percuſſis plaga magna. Q. Quid de videntib9 hoſtiã nõ ꝯſecratã eleuari quaſi conſecratam. An ſufficiat illis habitualis adoratio ad euitandum idololatriam. Et qualis intẽtio debet eſſe in adorante: dum hoſtia eleuatur. lec. l. R. Quid de adorante diabolum transfigurantem ſe in angelum lucis neſcienter. ibidem. R.S. Quid agẽdũ ſi in loco hoſtie appareat ſpecies aliena: puta carnis: cruoris: pueri ⁊c. lectio. lj. A. Ibi de multiplicibus apparitionib9 que multis facte fuere de corpore chriſti et eucharistia. Quare ſiũt ⁊ ad quid. An ibi ſub illa effigie chriſtus vere contineaf: et quomodo. A.B.C. Ibi quomodo ſaluantur huiuſmodi apparitiones a fictione falſa et mendacio. C.D. recitantur varie opiniones hincinde. D.E.F. G.H.I. Sed quid agendum dum tales apparitiones fiunt ſine reuelatione diuina de corporis chriſti preſentia. K. Et quid ſi ſacerdos ante conſecrationem reperiret in altari carnem pueri: aut ſanguinem in calice: debet ne manducare: aut abſtinendo inter reliquias recludere. L.

¶Eucharistie prefiguratio multiplex.

De ſacramenti eucharistie prefiguratione: et de figurarum ratione et congruentia: numero ⁊ ſufficiẽtia: ordine et excellentia. lec. lv. E.F.G. ⁊c. Eucharistia quid eſt. lec. xlv. F.

¶Hore canonice.

Hore canonice ad quid inſtitute ſunt. Quo tempore diei ſunt legende. Et quemadmodum deputate ſunt illis horis quibus dominica paſſio incepta: cõtinuata: et cõſummata eſt: vbi ſententioſiſſime oſtẽditur quid dominus qualibet hora: et vbi: et a quo paſſus eſt. lec. xiij. A.B.C.D. Hore canonice ex cauſa rationabili poſſunt preueniri. Et matutine ſequentis diei nocte legi ſtãte rationabili cauſa. lec. xiij. E. Ibidẽ quomodo ante finem naturalis diei ſunt terminande. Legens horas canonicas extra tempus legitimum: ad quid diriget ſuam intentionem. lec. xiij. F. Que hore canonice legẽde ſunt ante miſſam. Ibi de diuerſo more celebrantium: vel ante tertias: vel ante ſextas: aut ante nonas. lec. xiij. F. Hore canonice an aliquid valeant ex opere operato. Similiter oratio dominica ſecluſa diſpoſitione orantis. lec. lvij. B. Hore canonice quomõ ſunt dicende: qualis in eis requiritur attentio vel intellectus. lec. lxij. K. Ibi de diſtractione in horis canonicis: quando eſt peccatum: et quando non. L. vide latius de oratione et lectione. eadem lec. M.N.O. ⁊c.

¶Hoſtie ſeu eucharistie fractio.

Cauſa fractionis hoſtie poſt conſecrationem multiplex eſt: ibi multa dicuntur de fractionis / ac partium ſignificatione. lec. lxxx. H.I.K. Ibi etiã de modo fractionis. De veritate fractionis. ibidem. L. Et recitantur opiniones quatuor: veritas determinatur: reſpondetur ad rationes in oppoſitum: ⁊ ſaluatur dictum berengarij. N. Item an ſub qualibet particula fractionis totus xp̃s continetur. O. Itẽ an ſub qualibet parte ſacramẽti indiuiſi ⁊ non fracti ſit totus xp̃s: recitanf opiniones. O.P. ⁊c. Utrum ſit verum dicere q in ſumptiõe eucharistie eſt vera manducatio. lec. lxxx. N. Utrũ corpus xp̃i multotiens: an ſolum ſemel ſit ſub vna hoſtia conſecrata. lec. lxxx. S.T. Utrum corpus xp̃i ſit ſub parte pũctuali. lec. lxxx. U Utrum ſumẽtes particulas in ꝯmunione / accipiãt idem vel diuerſa. lec. lxxx. X. Utrum eadem hoſtia ſit in diuerſis altaribus. lec. lxxx. Y. Utrum partes hoſtie fracte ſunt eedem vel diuerſe lec. lxxx. S.X. Eucharistiã indigne ſumentium pena: peccatum ⁊ periculum. De pena ⁊ periculo indigne ſumentium eucharistiam. lec. lxxxvij. A. ⁊c. Peccatum indigne ſumentiũ eucharistiã cõparaf peccato ꝓditiõis iude. lec. lxxxvij. B. Quare hoc. C Cõparaf ſecũdo ingratitudini ⁊ blaſphemie iudeorum. D. Immo indigne ſumentes aliquid amplius faciunt q̃ iudei. E. Comparatur peccato crucifigẽ-

tium.F.Duodecim mala propheta enumerat cõſequentia indignam ſumptionem.lec.lxxxvi.G.
De grauitate peccati indigne communicantium:ꝛ vnde colligitur grauitas peccati.lec.lxxxvij.H.

¶Eucharistie frequentatio.

Utrũ expedit frequẽter cõicare.Et an eligibilius ſit nõ abſtinere ꝙ abſtinere a cõione ceteris paribus.lec.lxxxvij.J.Arguitur pro ꝛ cõtra.K.Reſpondetur ad dubium per tres propoſitiones.O.P.Q.ꝛc.Reſpondetur ad rationes in oppoſitum.S.T.
Euchariſtie manducatio quadruplex:ſcꝫ pure corporalis.lec.lxxxvij.M.ſacramentalis tantum:ſpiritualis tm̃:ſacramẽtalis ꝛ ſpiritualis ſimul.ibidem.
Innectiua cõtra ſegnes ꝛ effeminatos:qui ſine cauſa a celebratione abſtinent:ꝛ de pena que cõtra eos manet.lec.lxxxvij.L.
Quare non licet vno die pluries extra celebrationẽ debitam communicare.lec.lxxxvij.R.
In quibus caſibus licet pluries vno die celebrare.lectio.lxxxvij.R.
Utrum licet ſacerdoti vel laico pro perpetuo a celebratione vel communione ceſſare.lec.lxxxvij.U.X.

¶Euchariſtie inſtitutio.

Euchariſtie inſtitutionis tẽpus facte a xp̄o/ſm veritatem contra grecos.vide in lec.xxxiiij.B.C.ꝛc.
Euchariſtia an poſſit cõfici in fermẽtato:an in azyma:in quo xp̄s cõfecit:vide in lec.xxxiiij.B.C.ꝛc.
Euchariſtie materia.lec.xxxv.de hoc latius in titulo De requiſitis ad ſacram communionem ſub verbo Conſecrationis materia.
Euchariſtie forma:et euchariſtie cõſecrationis forma:vide late lec.xxxviij.ꝛ in titulo de reqſitis ad ſacrã cõionẽ ſub ꝟbo cõſecratiõis euchariſtie forma.
Sub euchariſtie ſacramẽto qd cõtinet.An totus xp̄s ſm naturã diuinã ꝛ humanã quoad omnes partes integrales et eſſentiales ꝛc.lect.xlij.P.Q.R.S.ꝛc.Reſpondetur per multas propoſitiones.
Sub euchariſtie ſacramento aliquid eſt vi conuerſionis:et aliquid per concomitantiam:et hoc dupliciter:ꝛ q̄ ſunt illa.Quid deniqꝫ eſt eſſe ibi vi conuerſionis et per concomitantiam.lec.xlij.P.Q.R.ꝛc.
Sub euchariſtie ſacr̃o qd cõtinet:ꝛ q̃liter ex pte humanitatis xp̄i.lect.xlij.S.T.U.vbi late habetur de omnibus partibus integralibus et ornatibus ꝛ accidentibus ꝛc.Item de ſanguine xp̄i.Summarie reſpondetur de contentis ſub euchariſtia.T.U.
Potuiſſet deus euchariſtiã inſtituiſſe ante xp̄i incarnationẽ cũ eadẽ efficacia ſigni ꝛ ſignati.lec.xlvij.D.
An populus cõicaturus teneatur ex ꝓcepto xp̄i vel eccleſie cõicare ſub vtraqꝫ ſpecie.lec.lxxxiiij.J.K.
In ſacr̃o euchariſtie aliqua a ſolo chriſto:aliqua ab eccleſia ſunt immediate inſtituta.lec.lxxxiiij.K.L.
An apoſtolus mandauerit corinth. communionẽ ſub vtraqꝫ ſpecie:an ſolũ permiſit.lec.lxxxiiij.L.U.
Uſus cõmunicãdi ſub vna ſpecie quare introductus eſt:et ob que pericula vitanda.lec.lxxxiiij.O.P.Q.
Dato ꝙ ritus cõmunionis ſub vtraqꝫ ſpecie fuerit in primitiua eccleſia:qđ tñ nõ legit: ex hoc nõ inducit preceptũ ſic cõmunicãdi.Non eñ oĩs actio xp̄i eſt a nobis imitanda.lec.lxxxiiij.L.M.N.P.S.
Uſus cõmunicãdi ſub vna ſpecie nõ eſt nouus:ſed vetuſtiſſimus.lec.lxxxiiij.N.Et potuit rationabiliter ab eccleſia ſic inſtitui:non obſtante forte conſuetudine in oppoſitum primitiue eccleſie.S.
Quare ſacerdos celebrans communicat ſub vtraqꝫ ſpecie:non ſic laicus.lec.lxxxiiij.S.

¶Fructus ſumptionis euchariſtie.

Alium fructum boni:alium mali conſequuntur ex euchariſtie ſumptione.lec.lxxxv.A.
Fructus euchariſtie licet ſint ineffabiles:attamen a diuerſis diuerſimode colliguntur.lec.lxxxv.B.C.
ſecundum alium et alium reſpectum.
Euchariſtia inſtituta eſt in ſacrificium et in ſacramentum.lec.lxxxv.D.
Fructus ſacrificij altaris:vt eſt memoriale crucifixionis xp̄i qui ſunt.lec.lxxxv.H.J.Quodqꝫ ſimiliũ effectuum eſt operatiuum:quos operatũ eſt idipm ſacrificium in cruce et omnia figuralia.K.
Euchariſtie ſacr̃m vt ſacrificiũ p̄ri oblatũ/peccata delet:ꝛ q̄ peccata:vnit deo:pacẽ affert.lec.lxxxv.L.
Euchariſtie ſacramentum vt ſacrificium:quomodo prodeſt beatis.lec.lxxxv.M.
Euchariſtie fructus vt eſt cibus anime et ſacramẽtum:duodecim ſunt:de quibus ex ordine dicit.lect.lxxxv.O.et ſequentibus lectionibus.
Euchariſtia cõſiderata in ordine ad xp̄m in ea contẽtũ:ꝓmo aĩam viuificat.lec.lxxxv.O.Relaxat ſcđo pctã venialia ꝛ mortalia:preterita:p̄ſtia:et futura.P.Q.R.S.ꝛc.late oſtẽdit quõ relaxet pctã:differẽter a baptiſmo De relaxatione venialium.T.U.An oĩa venialia remittat.Et qualiter veniale peccatũ dicitur euchariſtie ſacramentum remittere.ibidẽ.
Euchariſtia ꝯſiderata vt memoriale dominice paſſionis:mentem inflammat.lec.lxxxv.X.Dat patientiam.Y.et vt ſic habet duos fructus.
Euchariſtia conſiderata vt cibus ꝛ potus ſpiritualis anime nutriendo alterat cibatum conuertendo in cibum.lec.lxxxvi.A.Deperditum reſtaurat.B.
Euchariſtia cõſiderata vt ſacramẽtũ panis et vini:vnit deo transformãdo hominẽ in deũ.lec.lxxxvi.C.Dat cõionẽ oĩm bonoꝝ ꝛ ſanctoꝝ.D.Hinc dr̃ ſacr̃m vnionis ꝛ cõionis:cuius ratio explicat.E.F.G.H.
Euchariſtie ſacr̃m operat i nobis cõionẽ totius meriti xp̄i.lec.lxxxvi.D.E.glĩe angeloꝝ.F.totius boni ſctõꝝ.G.In paſſionibus myſtici corporis.H.Facit etiã participationem humanoꝝ ꝛ diuinoꝝ.ibidem.H.
In euchariſtie ſacramẽto fons omnis gratie ſumitur:qui in ſumente quatuor operatur:ſm quatuor commoditates fluuiorum.lec.lxxxvi.E.
Euchariſtia vt eſt antidotũ ꝛ medicĩa aĩe:ſanat ab infirmitate cauſam amouendo:ꝛ ſanitatẽ reſtituendo.lec.lxxxvi.J.Cõſeruat ſanitatẽ recuperatam.K.
Euchariſtia vt eſt viaticũ roborat viatorẽ in itinere.lec.lxxxvi.L.perducit viatorem ad terminũ.M.
Euchariſtia quomodo dicitur hos fructus efficere in ſumente ipſam ſeu etiã corpus dñi.lec.lxxxvi.N.Quomodo deniqꝫ verũ eſt qđ dicit ſaluator.Caro mea vere eſt cibus ꝛc.Et ſanguis meus vere eſt potus:ſi hi fructus efficiuntur virtute diuina.O.
Utrũ indigne ſumãt euchariſtiã:qui ꝓfatos euchariſtie fructus nõ experiunt in ſe:nec ſentiũt dulcedinẽ ſuauitatis ad xp̄m poſt perceptionẽ euchariſtie.lec.lxxxvi.P.Q.Et quare illa deuotio qñqꝫ ſubtrahitur homini a deo:quandoqꝫ ex alia cauſa.R.
Carentia ſentiẽdi dulcedinis cuiuſdã in perceptione euchariſtie:non eſt ſignũ digne vel indigne ſumptionis.Nec eſt cauſa abſtinendi.lec.lxxxvi.S.

¶Excommunicatio.

Quõ ꝛ qñ licet ꝓ excõicatis orare.Ibidẽ qñ poſſunt eis valere ſuffragia eccleſie.lec.xxvi.K.L.M.
Excommunicatus poteſt plus mereri humiliter abſtinendo ab exteriori participatione ſacramentoꝝ ꝙ ſe ingerendo.lec.xxvi.N.
Excommunicatio eſt in detrimentum anime etiam eius qui humiliter fert eam.lec.xxvi.N.
Excõicatio vt talis/pena iuſtitie non excludit a gloria:ſed peccatũ ꝓ quo fert excõicatio.lec.xxvi.N.
Nec ſemper eſt excommunicatus a deo qui eſt excommunicatus a prelato.ibidem.O.
Quam temperate et parce vti debet prelatus gladio excommunicationis/vt habeat rationem non vindicte ſed medicine.lec.xxvi.

Contra

Contra eos qui hoc gladio vtuntur ad cauſas profanas.lec.xxvi.O.
Quō intelligendū eſt:qđ quidā dicūt excōicationē ligare corpus non animam lec.xxvi.M.N.
Uide plura in pena canonis.

¶ Expoſitio miſſe ſeu canonis.

Miſſa eſt duplex:priuata ⁊ publica:⁊ qñ lꝫ hāc vel illam celebrare.Ante diem:aut in nocte. vbi explicantur diuerſa tēpora ⁊c.lec.xiiij.A.B.C.
Miſſam an lꝫ celebrare ſine adſiſtētia duorum in pñtia vniꝰ tm̄.Et quō intelligēdi ſunt canones:q videnẗ dicere qđ nō lꝫ celebrare niſi in pñtia duoꝝ. lectione.xiiij.D
Miſſa quo loco celebrāda eſt: vide in altari. Item in calix.Ibi de pallis ⁊ corporali:⁊ ſimilibꝰ.Sub titulo/q reqrunẗ ad dignā vel abſolutā ꝯſecrationē.
Miſſe pars principalis. Canō:ſecreta:actio:ſacrificiū dicïẗ.Et quare hoc.lec.xv.C.D.E.F.G.
Canon a quibus vel a quo inſtitutus eſt.lec.xv. C
Miſſam primā quis ⁊ vbi celebrauit:⁊ quarum orationum fuit huiuſmodi miſſa.lec.xv C
Canō quare dr̄ ſecretū:⁊ quare actio.lec.xv. D.E.F
Miraculū de ſubita cōuerſiōe panis in corpꝰ dñi: dū canō publice ⁊ ꝓfane a paſtoribꝰ decantaretur. lectione xv.E
Canon quare eſt ſub ſilentio legendus ex patrū inſtitutione.lec.xv.E.
Canon recte dicitur ſacrificium: qr in miſſe officio offertur ſacrificium ſummum omnia vete. teſta. ſacrificia eminenter continens.lec.xv.G
Miſſa vnde dicïẗ:⁊ quō miſſa multipliciter ſolet diuidi.lec.xv.G.H
Miſſam precedunt cōfeſſio publica ⁊ generalis.I Altaris oſculatio.K.Et thurificatio.L. Ibi de eoꝝ ſignificationibus.lec.xv.
Expoſitio huiꝰ autoritatꝭ. Stetit angelꝰ dñi iuxta arā tēpli:hñs thuribulū aureū i manu ſua.lec.xv.L
Prime partis miſſe:q reſpicit populi illuminationē:ſunt decē particule:ſcꝫ Introitus:Kyrie eleyſon gloria in excelſis:collecta:epl'a:građ.alleluia: euāgeliū:ſymbolum:offerēda:quarū ſignificatio myſtica breuiter explanatur.lect. xvi.A. Inueniūtur eni decem: que neceſſaria ſunt ad ſuſcipiendum xp̄m in ſacramento:que etiam fuere neceſſaria ad ſuſcipiendum xp̄m in carnem. ibidem.
Pars ſcđa miſſe:reſpiciens ꝯſecrādoꝝ oblationē: a diuerſis diuerſimode incipiẗ ⁊ partiẗ.lec. xvi.B.
Iterata populi ſalutatio per dñs vobiſcum. Et de verbo oremus:qđ offertorio premittitur: ⁊ dehinc ſequitur oratio:quid hoc ſignificat.lec.xvi.B.
Offertoriū vnde dicitur.lec.xvi.B. Quare cātaẗ. Et vnde ſumptus eſt ritus canendi.
In tertia parte miſſe ſacerdos ſe ꝑparat primo incēſo:ibi de eiꝰ ſignificatiōe ⁊ preparatiōe.A.Scđo iterata manuū lotione.Ibidē quare illa fit: quid ſignificat:vbi fieri debet:cum reprehenſione illorum qui eā recipiunt poſt ſctūs.Et quō differt a ꝑma lotiōe.B.Tertio ořone ⁊ ořonis ſuffragio.lec.xvij.C
Sacerdos quō petit in miſſa ſacrificij acceptionē benedictionem ⁊ ꝯſecrationē:cum tñ de rōne ſacrificij ſit ſemꝑ eſſe acceptū dño.lec.xvij.D
De oratione ſacerdotis ad populū cū petēdo ořonum ſuffragia inquit.Orate pro me fratres ⁊c.⁊ reſponſione diuerſa circunſtantis populi.lec.xvij.E.
In miſſe officio diuerſi ritus obſeruantur ⁊ tolerātur.Et quare hoc permittitur.lec.xvij.E.
Secreta que in miſſa legiẗ:quare ſic dicitur: et quare ſecrete legitur. Item qđ prime ſecrete nō ꝑmittiẗ oremus.Quid per ſecretā ſignificatur ⁊c.lec. xvij.F
Prefatio ⁊ eius ſalutatio ad populū:populi quoqꝫ reſponſio.Einſdem excitatio ad dirigēdū corda in deū:⁊ quadruplex cordis eleuatio.lec.xvij. G.H.I
Populi excitatio ad dicendū gr̄as deo: cuꝫ expoſitione.Gratias agamꝰ dño deo noſtro ⁊c.Et qualr ac pro quo gratie ſunt agende.lec.xvij.I.K
Expoſitio textus de prefatione.Uere dignū ⁊ iuſtū eſt:equum ⁊ ſalutare:cum magna ſacramēti eucharíſtie(veluti oīm ſacrificiorū eminentiſſimo)exaltatione ⁊ laudatione.lec.xviij. A.B.C
Expoſitio.Nos tibi ſemper ⁊ vbiqꝫ gratias agere. cū ſequētibus:cū pulchra explicatione: quēadmodū ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ deo ſunt gratie agēde. lec.xviij. D
Expoſitio.Per quē maieſtatē tuā laudāt angeli ⁊c. vſqꝫ in finē.lec.xviij.E.vſqꝫ in finē lec.vbi late explicatur:quēadmodū diuina maieſtas magis in hoc altaris ſacrificio:ꝙ̄ in vlla re mundi manifeſtaẗ.G
Expoſitio. Laudant angeli: adorāt dominatiōes: tremūt ptātes.Et q̇d per illa nota ſignificeẗ. Quomō deniqꝫ cōe eſt angeloꝝ laudare deū:ſumēdo nomē angelus pro oī ſpiritu celeſti in genere.lec.xviij. H.I.K.Ibi de officio ſingulorum angelorū:ſcꝫ dominationum ⁊ poteſtatum ſm̄ Dionyſium.
Expoſitio.Celi celorūqꝫ v̄tutes ac beata ſeraphin vſqꝫ ad ſanctus.lec.xviij.L.M
Expoſitio hymni angelici Stūs:ſctūs:ſctūs ⁊c.eiꝰ diuiſio lec.xix.A.Et quō triplex acceptio/ſiue ſignificatio nois ſctūs/veriſſime cōuenit eſſentie diuie.
Quare dicitur ter ſctūs: ⁊ ſemel dñs deꝰ. B.C.D.
De noie ſabaoth:⁊ quō dñs deꝰ dicïẗ deꝰ ſabaoth. D.Pleni ſunt celi ⁊ terra:exponiẗ.E. Oſanna i excelſis.F.Alia eiuſdē hymni expoſitio.G.H.I
Quare canoni premittiẗ imago paſſiōis xp̄i.Quare incipit a litera.T.Quare ante canonē ſacerdos oſculaẗ librū.Et de alijs ritibꝰ q premittunẗ diuerſimode a diuerſis.lect. xix. K.L. Ibidem de duplici pictura q ab aliquibus canoni premittitur.L.
Canonis diuiſio:⁊ expoſitio illius textus. Te igitur clementiſſime pater ⁊c. vſqꝫ ibi. Uti accepta ⁊c.per totam lectionem.
Canō quare incipit a litera.T.ibi T litera quid ſignificat ⁊ repreſentat:vnde ſumpta eſt.lec.xx B.
Expoſitio canonis ab illo loco. Uti accepta. vſqꝫ ibi:in primis per totā lec.xxi.Ibidē de benedictiōe ⁊ acceptatione munerū. Itē de effectu ſacrificiorū legis ve.Cur offerenda dicuntur dona:munera: ſacrificia. Quid importāt illa nota.Quid demōſtrat pronomen hoc.B.C.D.E. ⁊ ſm̄ hoc l'ra multipliciter exponiẗ.F.G. Iteꝫ quare dicïẗ in plurali. Hec dona hec munera.H. Quid ſignificāt tres cruces quas facit ſacerdos:dicēdo: hec dona ⁊c.K.L. M
Expoſitio canonis ab illo loco. In ꝑmis q ⁊c. vſqꝫ quam pacificare.lec.xxij.per totū:ibi de ordine offerendi.Item pro quibus offertur:generaliter:ſpecialiter:fraternaliter:ſingulariter.A.B.
Expoſitio canonis ab illo loco. Quam pacificare vſqꝫ ibi.Et oibus orthodoxis.lect.xxiij.per totum. Ibi de oratione que fit in canone pro papa: pro rege:pro antiſtite.
Expoſitio canonis ab illo loco:Et omnibus orthodoxis:vſqꝫ Memento.lec.xxiiij.per totum.
Expoſitio canonis:Memēto dñe famulorū famularūqꝫ tuarum.lectione.xxv.per totum.Quare dicitur famulorum famularūqꝫ:et non virorum ⁊ mulierum.C.Et qualiter in hoc loco orare debet pro quibuſdam ſingulariter/quorum nomina mente recitare poteſt.C.D.
Miſſa dupliciter valet:ex opere operato:⁊ ex opere operāte.lect.xxvi.G.
Offerens ſacrificium miſſe duplex eſt: ſcꝫ mediatꝰ ⁊ immediatus.lec.xxvi.H.
Ratiōe meriti eccleſie miſſa poteſt vno tēpore plꝰ valere ꝙ̄ alio.lec.xxvi.H.I.

Utrū miſſa celebrata pro pluribꝰ minus valeat cui libet plurium: q̄ſi ꝓ paucis aut ꝓ vno ſolo celebretur.lec.xxvij.H.vſq3 in finem lec. Recitatis opinionibus/reſpondetur ad queſtionem.
Expoſitio canonis ab illo loco. Et omniū circūſtātium:vſq3 Cōmunicantes.lect.xxix.per totum.
Miſſam audire fructuoſum eſt. Et qn̄ ⁊ ad quā fideles tenēt miſſe auditionē. Preceptū de auditiōe miſſe ſpecificat preceptū dilectionis dei.lec.xxix. A.B.Contra gyrouagos:⁊ in eccleſia tpe diuinoꝝ ambulātes hincinde:⁊ in eccleſia vel cemiterio placitantes.C. Quomodo miſſa debet audiri.ibidem.
Qualis diſpoſitio requiritur in audientibus miſſam/vt gratiam ſacramenti percipiant. lec.xxix.D
Miſſam audiens populus:quō dicit offerre ſacrificium laudis cum ſacerdote.lec.xxix.E.F.Ibidē.G pro quibus miſſam offert populus circūſtans.
Expoſitio textus. Cōmunicantes ⁊ memoriā venerantes:vbi late tractatur in quibus cū ſanctis cōmunicamus.lec.xxx.A
De collectis in fine miſſe legendis: ⁊ ritibus ac geſtibus cerimonialibus ſacerdotis.lec.lxxxix. C. D. Ibi de eorundem ſignificatione.
De ſeptē ſalutatiōibꝰ ſacerdotꝫ ⁊ q̄nq3 ꝯuerſiōibꝰ ad ppl'm in miſſa.lec.lxxix.E.Et q̄d hoc repſitat.
De multiplici ꝯcluſiua miſſe ꝑ Ite. Benedicamꝰ. Requieſcant.lec.lxxxix.F.Et qn̄ ſic vel ſic concluditur:exponuntur he cōcluſiones ibidem.
Cur Ite miſſa eſt d̄r i feſtis. Bn̄dicamꝰ dn̄o i ferijs. lec.lxxxix.H.I.Ibidē de rn̄ſione chori aut miniſtri.
De bn̄dictiōe ſacerdotis:mō: forma ⁊c.lect. lxxxix. cū expōne ſingulorū verborū benedictionis.K.L. Itē q̄d ſigat illa bn̄dictio:vn̄ ſumpta eſt.L.M.N.
Expō orōnis. Placeat tibi ſctā trini. lec. lxxxix. O.
Expoſitio canonis ab illo loco. In primis que tibi offerimus:vſq3 hanc igitur.lec.xxxij.
Expoſitio canonis ab illo loco. Hāc igit: vſq3 qui pridie:vbi innuit quō oēs ordines ſuis officijs cōcurrūt i ſacrificio miſſe. Petiturq3 acceptari ſacrificiū nō ex ꝑte ſacrificij:ſed miniſtri.B. Itē de ritu quē tenet ſacerdos i hoꝝ v̄boꝝ ꝓlatiōe.N.O.P.
Expoſitio horū v̄boꝝ.Qui pridie quā pateretur. lect.xxxiiij.
Expoſitio horū verborū. Accepit panē in ſanctas ⁊ venerabiles manus ſuas.lec.xxxv. De terſione digitorum ⁊ alijs que per ſacerdotem ante conſecrationem communiter fiunt:vide in fine.lec.iij.
Expoſitio textus. Et eleuatis oculis : vſq3. Hoc eſt em̄ corpus meū.lec.xxxvi. Et quomodo aliqua habentur in canone: que nullus euangeliſtaꝝ de chriſto ſcripſit:puta de oculoꝝ leuatiōe.A. Quare chriſtus leuauit oculos ad patrem ſuum.B.
Expoſitio verborū. Hoc eſt em̄ corpus meū. vbi late tractat de forma conſecrationis. Que verba ſint de integritate forme ⁊c.lec.xxxviij.per totum.
Expoſitio textus. Simili modo poſtq̄ cenatum eſt: vſq3 ad finē conſecrationis calicis.lec.lij. per totū: ⁊ partim.lec.liij. Annectūtur rōnes de ſingulis terminis ibi poſitis in textu. Ibi quō forma conſecrationis calicis eſt forma certa:congrua:ſufficiens et perfecta. lec.lij.M.N.O.P. Plura alia iuxta literam notantur ibi:et remittuntur ad predicta.
Expoſitio textus. Un̄ ⁊ memores:vſq3 ibi. Supra q̄ propitio:vbi etiā habet quare fit in canone mēoria paſſionis:reſurrectiōis ⁊ aſcēſionis chriſti:vbi etiā ponit ratio eoꝝ que ſacerdos facit i altari. lec. liiij.
Expoſitio textus. Supra que ꝓpitio ⁊c.vſq3 ad memoriā mortuoꝝ.lec.lv. Cur plus ſacrificia abel: melchiſedech ⁊ abrae cōmemorātur in canone q̄ alioꝝ. Et cur potius de lege nature: q̄ de lege moyſaica ſumunt hec ſacrificia.ibidē.O.P. De geſtibꝰ ſacerdotis legentis hanc orationē. Supplices te rogamus ⁊c. Et de crucibus que fiunt:ac oſculo altaris.T. Manuum cōpoſitione ⁊c.T.U.
Expoſitio textus. Memēto etiam dn̄e ⁊c. vſq3 Nobis quoq3.lec.lvi. Ibi docetur q̄d memoria habenda in miſſa debet eſſe breuis:⁊ quare.lec.lvi.D
Expoſitio textꝰ. Nobis quoq3 pctōribꝰ: vſq3 Per xp̄m dn̄m nr̄m.lec.lix. Ibi cur fit ſc'da ſctōꝝ ꝯmemoratio.E. Quis fuit ille Ioānes de quo fit memoratio.F. Cur repetitur ſtephanus.ibidē. Quare nō fit nominatim memoria beati Ioannis baptiſte in canone.I
Expoſitio textus. Per chriſtum dn̄m noſtrū: vſq3 Pater noſter.lec.lx. Expoſitio myſteriorū in geſtibus:ſignis ⁊ ritibꝰ ſacerdotis ab illo loco. Nobis autem:vſq3 pater noſter:M.N.⁊c.
Expoſitio ⁊ cōtinuatio textus. Oremus preceptis ſalutaribus ⁊c.vſq3 Pater noſter.lec.lxi.
Expoſitio orationis dn̄ice. Pater noſter.lect.lxiiij. I. Qui es in celis.lec.lxv. Sanctificetur nomē tuū. lec.lxvi. Adueniat regnū tuū.lec.lxvij. de ſeptuplici regno diuerſimode exponitur. Fiat volūtas tua.lectio.lxviij. Sicut in celo ⁊ in terra.lec. lxix.I. Panē noſtrum quotidianū.lec.lxx.⁊.lxxi.exponitur multipliciter de multiplici pane:et preſertim lec.lxxi. Et dimitte nobis debita nr̄a.lec.lxxij.diffuſe exponitur Sicut ⁊ nos dimittimus debitoribus noſtris. lect. lxxiij. Et ne nos iducas.lec.lxxvij.latius exponitur. lec.lxxviij. Sed libe.nos a malo.lec.lxxix.
Expoſitio orōnis. Libera nos q̄ſumꝰ dn̄e.exponit. lec.lxxx.cū rōnibꝰ multis: q̄re tres apl'i ꝑſertim ibi nominent:cū ceteris ritibus ⁊ myſticationibꝰ horum que tūc cū legitur: fiunt vſq3 Pax domini.
Expoſitio Pax dn̄i ſit ſemꝑ vobiſcū.lec.lxxxi. Et de geſtis ac crucis ſignatiōibus: quas facit ſacerdos hāc orationē dicēdo. De rn̄ſione chori ⁊c.D.E.F.
Expoſitio orōnis. Hec ſacroſancta cōmixtio ⁊ cōſecratio.lec.lxxxi.G.⁊c. Ibi quō ⁊ qualis dicitur fieri cōmixtio ⁊ cōſecratio. Et que cōmiſcent.G.H.
Expoſitio Agnus dei.lec.lxxxi. K.L. Quis hāc orationem inſtituit.M. Cur in miſſa defunctorū non dicit Miſerere nobis:ſed dona eis requiem.N.
Expoſitio orōnis. Dn̄e ieſu xp̄e q̄ dixiſti.lec.lxxxi. O. Ibi de oſculo pacis q̄d datur in miſſa.P.Q.R. Exponunt ibidem alie orationes:ſcꝫ Pax tecum. Habete ⁊c.T
Expoſitio oratiōis. Dn̄e ieſu xp̄e fili dei viui. lect. lxxxij.B. Item Perceptio dn̄e.E.cum ſequentibꝰ orationibus.
Expoſitio oratiōis. Corpus dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. lectio. lxxxiij. vſq3 Quod ore ſumpſimus:incluſiue.
De cantu finali miſſe q̄ cōio ſiue antiphona d̄r: et q̄d ſigat. Itē d̄ ſalutatiōe ppl'i ⁊c.lec.lxxxix.A.B.C.

¶ De litera. F.

Facere quod in ſe eſt quid eſt.lec.lix. P
Aliq̄d dicitur effici ab aliquo tripl'r.lect. lxxxvi. N Item lec.iiij.vide latius in cauſare.
Fama. Fame quō ⁊ qn̄ parcēdū eſt:⁊ an ſit ꝑferēda bonis exterioribus corpis aut reꝝ.lec.lxxiiij.P.Q.
Emēdatio fratris q̄ eſt bonū cōſcie: an ſit ꝑferēda bone fame ſi vtraq3 ſil ſtare nō pn̄t.lec.lxxiij.Q.R.
Fame cuſtodia vtilis eſt ꝑpter multa.lec.lxxiiij.V
Feſtum. Feſtiuitates quare currunt a veſpera ad veſperam.lec.xxxiiij.H.I

Fides:credere.

Fidei neceſſitas ⁊ vtilitas in genere ⁊ ꝑſertim fidei iplicite:fidei duo ſunt ꝑncipalia obiecta. Itē fides fundamētū eſt edificij ſpiritualis ⁊ aie vita:⁊ multa ſimilia.lec.xij.B.C de fidei cōmendatione vtilitate ⁊ neceſſitate dicunt. Itē q̄d fides vniuerſalis eccleſie:ſeu fides implicita valet ꝯtra oēs ſcrupulos ⁊ dubitatiōes

dubitationes in fide.ibi. Itē ꝙ quādoqꝫ non tā eſt
meritoriū credere: ꝗ velle credere. C
Puer aut adultus exiſtens extra eccleſiā cui nunꝗ
eſt fides ꝑdicata: an ſit de numero ſaluandorum: ſic
de habitātibꝰ in inſulis maritimis.lec.xxiiij.F.G
Fides quare dr catholica ⁊ apl'ica.lec.xxiiij.B.C
Fides quomō eſt in apoſtolis veluti in radicibꝰ fir-
mis fundata.lectio.xxiiij.C
Fidei plurimū cōtulerunt miracula.lec.xlj.M.N
Fides nō naſcit̃ ex intellectu credibiliū: ſꝫ intellectꝰ
ex fide: fidelis credēdo qūo debet ingeniū ſuū capti
uare in obſequiū xp̄i.lec.xlj.M.N
Fidei veritas ꝓpter ſcandalum nō eſt omittēda.le-
ctio.xlj.M
Notitia articulorū fidei qūo dicitur creſcere per tē
porū incrementa.lec.xlj.L
Figura legalis. Uide in iudaizare.
Forma. An in eodē cōpoſito ſit vna vel plures for-
me. Et a qua totū recipit denoīationem.lec.xlij.B.
E.F. Qd̄ eſt maius incōueniēs: materiā ſtare nude
ſine forma ſubali: vel ſine forma ſpecifica.lec.xlij.H
Eadē materia ī diuerſis locis pōt habere diuerſas
formas ſi replicat̃ ad diuerſa vbi lec.xlvj. O
Frangere: fractio: quere in hoſtie fractio.
Fructꝰ miſſe: q̄re in miſſa.in' applicatio fructus miſ-
ſe. In miſſe expoſitio. Item in fructus ſumptionis
euchariſtie.
Fundamētū multiplex: ⁊ qūo differēter xp̄s ⁊ apl'i di
cunt̃ fundamētū eccl'ie.lec.xxiiij.D.E.F. Et qūo ſo-
lus xp̄s dr vere ⁊ verū eccl'ie fundamentū principa-
le: apl'i vero ſecūdariū.F.G. Ad quē deniqꝫ ſenſum
apl'i qn̄qꝫ negantur eſſe fundamētū.G.H. Quomō
deniqꝫ pre ceteris apl'is petrus dicit̃ eccleſie ⁊ fidei
fundamentum ⁊ petra.H

De litera G.

Gaudiū beatorū eſſentiale ⁊ accidētale: de eorum
augmentatione.lec.lxxv.M. Ibi ſi beati gaudeant
de honore eis in terra impenſo: ⁊ cultu eis exhibito.
An etiam e regione triſtentur de malo.M.N

De litera I.

Ieiuniū. De ieiunio req̄ſito ad euchariſtie ſumptio
nem. vide de euchariſtia ſumptione.
Ieiuniū nature ⁊ eccleſie qūo differunt.lec.x.A
Diei principiū tp̄e ieiunij qn̄ habet initiū.lec.x.B
Ignorantia eſt multiplex. Et que illarū excuſet vel
aggrauet pctm̄ a toto vel tanto lec.vij.D
Impoſſibile: neceſſariū: quid eſt vtrūqꝫ: quomodo
interdum accipitur.lec.lxxviij.S
Indulgentia. De indulgentijs. vide in ſuffragia ꝓ
defunctis.
Iniuria. iniurie remiſſio. Iniuriā dimittere: vide in
peccatum ⁊ in diligere.
Intētio eſt multiplex: actualis: habitualis ⁊ virtua-
lis. Et que illarū ſufficit ⁊ requiritur in actu ſacra-
mentali lec.vj.F.G.
Iudaizare figura legalis. Qūo ſtat aliquē facere ea
q̄ iudei ſm̄ legē fecerāt: ⁊ tn̄ nullatenus iudaizare.
Et qūo figure legales ceſſauerunt ſub rōne figure.
Et pn̄t manere ſub alia rōne.lec.xxxiiij.O.P
Iuriſditio: vide in poteſtas eccleſiaſtica.

De litera L.

Latria vide in adorare. Ibi etiam de ſpeciebus cul
tus dei: ⁊ de latria multiplici.
Laus honor qūo differunt.lec.xviij.G
Honoris ⁊ reuerentie exhibitio in quibus cōſiſtit
lectio.viij.K
Lex: abolitio: abolere. Lex poſitiua qūo aboletur ex
tolerantia prelatorū ſine reclamatione: ⁊ non obſer
uantium correctione.lec.iij.C
Lex qūo venit interpretanda ſm̄ intētionē legiſla-
toris. Et vnde illa colligitur.lec.lxxiiij.O
Ligare: ligatio. Ligatio realis ſeu corporalis ⁊ ꝑce
pti qūo differūt.lectio.ij.D.E.F
Locus. Motus localis.
Poteſt deus facere ꝙ corpus qd̄ nunc eſt hic: ſit et
alibi ſine tranſitu per mediū.lec.xlvij.B
Aliquid mouetur localiter: aut eſt mobile vel per ſe
⁊ primo. alio modo per accidēs.lec.xlvij.H
Res corporea. Item res ſp̄ualis ⁊ deus qūo aliter ⁊
aliter dicunt̃ eſſe in loco. lec.lxv.B. Itē qūo deꝰ dr
eſſe vbiqꝫ: in oībus rebus ſuperius inferius ⁊c. C
Itē ꝑ eſſentiā: pn̄tiā: potētiā.D. Cū deus ſit vbiqꝫ:
quare cōiter in ſcripturis dr eſſe in celis.lec.lxv.D

Locus: Situs.

De hoc vide plura in euchariſtia de predicamēto
vbi per totū. Per diuinā potentiā duo corpora pn̄t
eſſe in eodē loco. Et plures partes eiuſdē corporis
eidem loco coadſiſtere.lec.xliij.B.C
Qūo ſaluari pōt in corpore xp̄i qd̄ eſt in ſacr̄o defi-
nitiue: partiū organicarū diſtinctio: qualificatio et
abinuicē realis nō localis diſtinctio.lec.xliij.P
Idē eſt locus ſubiecti ⁊ accidētis ſubſtātie ⁊ accidē
tis: patet ex diffinitione loci.lec.xliiij.B
Utrū idē corpꝰ poſſit eſſe in diuerſis locis: late tra-
ctatur lec.xlj. per totū. Itē q̄d attribuēdū ſit: ⁊ quid
nō corpori replicato ad diuerſa vbi ſm̄ Sco.F. ſm̄
Ockam.G.P
Sicut idē corpus pōt eſſe in diuerſis locis: ita plu-
ra pn̄t eſſe in eodem loco penetratiue. Et ſil'r plura
pn̄t eſſe loca vniꝰ ꝑ diuinā potētiā.lec.xlvj.H
Termini loci qūo: etſi ſunt cōtrarij.lec.xlvj.H
Qualitates cōtrarie an poſſint eſſe in eodem ſubie
cto ⁊ loco.lec.xlvj.I.K
Eſſe vbiqꝫ qūo eſt ꝓprium diuine potētie ſolū.lec.
xlvj.H. An priuatiue oppoſita: aut etiā qualitates
cōtrarie poſſint dici de replicato corpore ad diuer-
ſa vbi.lectio.xlvj.I.K. De priuatiuis. L. Et nota
ibi mirabiles propoſitiones q̄ verificant̃ de replica
tis ad diuerſa vbi: ſm̄ aliā ⁊ aliam acceptionem ter
minorꝝ priuatiuorū.L.M.N
Cū corpus replicat̃ ad diuerſa: qūo hoc intelligitur
vel cū vadit de loco ad locum. Aut qūo fit iſta repli
catio.lec.xlvj.N
Eadem materia replicata poteſt habere in diuerſis
vbi diuerſas formas.lec.xlvj.O
Nullā implicat cōtradictionē idē corpus eſſe in di
uerſis locis circūſcriptiue.lec.xlvj.P
Nō opꝫ oīa abſoluta q̄ inſunt alicui in vno: ineſſe
eidē in pluribꝰ locis ſi ad ea replicatur.lec.xlvj.P
Propter replicationē alicuius corporis ad diuerſa
vbi: non ſequitur agens naturale agere per diſtātiā
improportionatā.lec.xlvj.P
Locutio angelorum: vide in cognitio.

De litera M.

Manducare: Comedere: quere in hoſtie ſeu eucha
riſtie manducatio.
Manducare quid dicit.lec.lxxx.N
Maria. Marie multiplex ꝑconizatio: qr plena gr̄a
qr noſtre calamitatis aſilū: qr ſinus mīe: quia ſtella
maris: ⁊ cetera plurima lect.xxxij.A.B.C.D.E.F.
Item lectio.lxxix.C.

Meditatio.

Meditationes circa prologū orationis dominice
lectio.lxv.I
Meditatio Circa Adueniat regnū tuū.lec.lxvij.S
Meditatio circa clauſulam. Fiat voluntas tua. lec.
lxix.H. Sicut in celo ⁊ in terra.Q
Meditatio circa clauſulam. Panem noſtrum quo.
lec.lxxj.L
Meditatio circa clau. Et dimitte no. ⁊c. lec.lxxvj.H
Meditatio circa clauſulā. Et ne nos inducas in tē
tationem.lec.lxxviij.T.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Meditatio circa clauſulam. Sed libera nos a malo.lectio.lxxix.F
Meditatio circa Amen.lec.lxxix.J.K
Meditatio añ ſumptionẽ eucbariſtie.lect.lxxxij.N
Et ſimiliter tempore ſumptionis.

¶ Meritorium: Meritum.

Q̃uo opera noſtra cum ſint temporalia:pñt eſſe meritoria premij eterni.lec.lix.K.L
Opera noſtra cõſiderant̃ dupliciter.L.Ad rõnẽ meriti duo cõcurrunt. Actus meritorius quid eſt. M.
Meritũ eſt duplex:ſcȝ cõgrui ⁊ cõdigni.N. Ibidem ad meritum cõdigni que reqrunt̃.In quo cõſiſtit et fundat̃ cõdignitas operis ⁊ operantis ad premiuȝ.
Meritũ cõgrui qd eſt.Rñſio ad queſituȝ. O.P.Q.R.facere qđ in ſe eſt qd eſt. P.Q̃uo deus eſt debitor hoīs ſua volũtate:non rei neceſſitate. Promiſſio dei qd eſt.Et an pot̃ fallere vel mutari.S. An aliquis poſſit mereri primam gratiam de condigno.
Ad meritum condigni que requirũtur.T
An aliquis poſſit immediate alteri mereri beatitudinem.lec.lxvij.H
Uide amplius in actus meritorius.
Miraculum. Cur fiunt miracula nonnunꝗ̃ in loco determinato. Coram determinata imagine: ⁊ nõ ſic paſſim vbiqȝ.lectio.xlix.V
Myſterium. Diuina myſteria ſecrete ſunt tractanda.lectio.xvij.F
Motus primi. Motus primus ſenſualitatis quid eſt.lectio.lxxviij.L
Motus primus qñ eſt vitioſus:⁊ quando non:quãdo peccatum mortale vel veniale:⁊ quando nõ.lec.lxxviij.P.Q.R.
Mundus. Miſeria. De miſerijs huius vite mũdialis late habetur.lec.lxxix.A.B.C.
Mutatio accipitur multipliciter.lec.xl.F

¶ De litera. N

Neceſſarium vide in impoſſibile.

¶ Negligentie que contingunt in miſſis.

De negligentijs ꝯmiſſis in materia. lec.lxxxviij.B
Quid ſi deprebenderetur panis nõ eſſe triticeꝰ.B
Quid ſi loco vini alius liquor calici infuſus eẽt.B
Ibidẽ ſi aqua nõ fuiſſet admixta.B.Quid ſi ſacerdos cognoſceret ſe non baptizatũ:aut non legitime ordinatũ.C.Quid ſi ſacerdos morte vel aliqua infirmitate deficeret.C.Quid ſi particula aliqua in altari inuenirct̃ quã celebrãs ignorauit.Simile de guttulis foris calici adberẽtibus.D. Quid ſi ſacerdos volens conſecrare plures particulas:in prolatione verborum conſecrationis: non cogitaret niſi tantũ de particula maiore:quã manu teneret. E. Quid ſi certum numerum conſecrare intenderet: ⁊ facta cõſecratiõe inueniret plures vel pauciores.F.De cautelis babendis a conſecrante plures particulas.F.
De defectibus contingentibus circa cerimonialia: puta veſtes:locuȝ:tp̃s:ignẽ:vaſa:orões: ⁊ ſilia.G
Quid ſi ſanguis effunderet̃ aut ſtillaret: aut panem mus comederet.J.Si aranea in calicẽ caderet: aut perderetur particula:vel putreſceret.H.J. Quid ſi ſacerdos recordaretur ſe aliqd comediſſe:aut ſe excõmunicatum eſſe:vel irregularem: aut in peccato mortali non confeſſo.L
Notitia:vide in cognitio.

¶ De litera. O

Obliuiſci recordari dei. Q̃uo deꝰ dicitur aliquoruȝ recordari vel obliuiſci:ſcire vel ignorare aliqua.lec.xxiij.A.B.Item lectio.lv.⁊.lvj.B

¶ Offerre: Oblatio.

Utrũ pp̄ls teneat̃ offerre in miſſa: allegant̃ diuerſa iura ⁊ doc.opiniones:tãdẽ rñdet̃ ꝑ quatuor ꝓpoſitiones. Prima eſt de oblatione interiori: q̃ eſt neceſſaria. Scđa de oblatione exteriori que eſt meritoria deo grata ⁊ fructuoſa. Tertia quibꝰ diebus oblatio eſt precepta. Quarta:qđ etiã alijs diebus in caſu eſt debita lectio.xvj.D.E.F.G
Offerenda ſunt dñō tria.lec.xvj.C
Exterior ſiue exteriorũ oblatio facta domino quid ſignificat.lectio.xvj.F
In oblatione exterioris ſubſtantie:pauperum cõditio nõ eſt peior cõditione diuitũ.lec.xvj.F
Parochiani tenentur ſuo curato offerre ⁊ ꝓuidere in temporalibꝰ. Attamẽ de hm̃õi pp̄li oblatione et prouiſione nõ debet luxuriari/ aut ſuperbire:ſed ſuſtentari.lec.xvj.G.H.
Oblatio exterior que fieri dȝ deo:plures habebit cõditiones.lec.xvj.J.K
Oblationis exterioris finis duplex eſt: ſcȝ cognitio diuini dominij:⁊ ſuſtẽtatio ecclie miſtri.lec.xvj.K
Inuectio cõtra offerẽtes domino viliora reſeruatis melioribus.lec.xvj.K
Doctrina generalis q̃ ſunt dñō offerenda. Et quomodo in oblationibus deo vel ſanctis fiendis ſupſtitio eſt cauenda.lec.xvj.L
Oblatio ſacerdotis debet fieri pro oībus orthodoxis. Schiſmatici em̃ heretici excludũtur a fructu ſacrificij miſſe.lec.xxiiij.A

Oratio: orare.

Oratio fieri debet humiliter ⁊ ſuppliciter.lec.xx.J.⁊ per Ieſum xp̃m dominum noſtrum.ibidem.
Cur ſacerdos oraturus deum in miſſa dicit. Memento domine: cum tamẽ deuȝ nulla ſeu nullius rei capiat obliuio.lec.xxv.A
Uult deus qñqȝ orari: ⁊ ad aliorũ petitionẽ cõferre aliquid:al's nõ daturus.lectio.xxv.E.F
Orandũ eſt ꝓ bonis corporalibꝰ: ſpũalibus ⁊ eternis:ſed multuȝ differenter ⁊ ordine quodam.lectio xxix.H.J
Cum virtus in infirmitate perficit̃: q̃uo oramꝰ deũ in miſſa pro ſanitate.lec.xxix.K
Alio fine orandus eſt deus: alio fine hõ. lec.xxxi. A
Ibi diffuſe q̃re ⁊ ad qd oramꝰ ſctõs.lec.xxx.⁊.xxxi.
Orator ſecularis: ⁊ orator ſpũalis multũ differẽter agunt in ſuis officijs.lec.xxxi.A.B
Orãdus eſt deꝰ:qualiter ⁊ q̃uo.lec.xxxi.A. B.C. D
Oramus ſanctos tanꝗ̃ mediatores coram deo propter multas rationes.lec.xxxi.D
De oratione:vide ſanctorum inuocatio.
Orationes qñ nõ expedit eſſe longas:ne pp̄lo nauſeam preſtent.lectio.lxvi.D.
Oratio aliqua poteſt dici priuilegiata: vel quia a chriſto inſtituta:vel quia ab eccl'ia ordinata. lectione.lvij.B.D
Orationes peccatorum an ⁊ quomodo exaudiũtur a deo.lectio.lix.B.
Orationis quidditas ⁊ definitio. Et q̃uo a diuerſis diuerſimode definitur.lec.lxj.G
Oratio cuius potentie eſt actus.lectio.lxj.H
Oratio ad quẽ eſt dirigẽda.lectio.lxi. H.J
Oratio cuius virtutis eſt actus.lec.lxj.J
Oratiõis multe ſunt ſpecies. Et quod ⁊ que ſunt ille.lectio.lxj.K.L.M.⁊c.
Ad orationem plura requirunt̃.lec.lxi.M
In oratione que ſunt a deo petẽda ſimpliciter: quẽ ſub conditione.lec.lxj.N
Orare quibus cõuenit perſonis.lectione.lxj.O.An perſonis diuinis ⁊ chriſto.P.An ſpirituiſancto.Q. An beatis animabus ⁊ angelis ſanctis.R. An omnibus viatoribus bonis et malis. S. An damnatis.T
De orationis qualitate quantum ad vocem:locum tempus.geſtum.lec.lxij.per totum.
Oratio an debeat eſſe vocalis:qđ oratio eſt multiplex.lect.lxij.A.B

Oratio mentalis:vocalis:mixta:quid eſt.lec.lxij. A
Oratio publica ⁊ priuata.lec.lxij. A
De orõnis publice ⁊ cantus vocalis vtilitate. C
Quando vtendum eſt oratione vocali in priuato/⁊
quando non. D
Oratio priuata ac ſingularis qñqz ⁊ quare fit corde
tñ:qñqz voce ⁊ corde.lec.lxij. C. D
Oratio in quo loco fieri debet:⁊ quare magis cõue-
nit orare in eccleſijs.lec.lxij. E. F. De orationis diu-
turnitate ⁊ continuatione:⁊ quõ verū eſt ꝙ oportet
ſemper orare.lec.lxij. G. Ibi de multiplici orationis
continuitate. De corporis geſtibus in oratione. Et
quare verſi ad orientē oramus.lec.lxij. H. Ibi quid
ſignificat pectoris tunſio:manuū extenſio:genufle-
xio ⁊c. de attētione in oratione habenda. Et ꝙ tri-
plex eſt attentio. Una q̃ fert in voces ⁊ v̓ba. Alia in
verbor̄ ſignificata. Alia nec ad hec nec illa. lec. lxij.
I. Qualis vero attentio requirat in orõne: patet ex
propoſitionibus multis:de actuali attentione. K.
de habituali ⁊ virtuali. M. ⁊c.
Orationis effectus multiplex.lec.lxij. I. De diſtra-
ctiõne in oratione quando eſt peccatum:⁊ quando
non.lec.lxxij. L
Et qualis diſtractio exigit orationis repetitionem.
ibidem. M. Utrū liceat inter orandū meditationes
celeſtiū:ſed tñ impertinētiū admittere. Et quid agē-
dum ſi talia inter orãdū occurrunt.lec.lxij. M
Ad orationē vt ſit exaudibilis duo requiruntur.lec.
lxix. L. ⁊ lec.xvj. ⁊. xvij. C
Utrum quilibet viator fidelis poſſit exaudibiliter
orare hanc clauſulā orõnis dñice. Adueniat regnū
tuum.lec.lxvij. H — Oratio. Orare.
Interruptio orõnis qñ ⁊ qualis eſt peccatum. Et in
quo caſu licitū eſt orõnez interrūpere. Ibi de tarde
venientibus ad horas:vbi incipient oratiões ſuas
lec.lxij. M. Expeditior eſt attētio in oratione ad ſen
ſum literalē.lec.lxij. N. Affectus quibus oratio red
ditur exaudibilis tres ſunt.lec.lxij. O. Cur v̓bis vti-
mur in oratione.lec.lxij. O. Quomodo pſalmi nullā
petitionē cõtinētes:aut petitioni nõ correſpõden-
tes:noſtris orõnibus cõmiſcentur.lec.lxij. O. P
De quintuplici meditatione q̃ precedere dz orõnez
exaudibilē lec.lxij. Q. De orationis efficacia quātū
ad impetrationē.lec.lxij. per totum.
Orationū alia eſt meritoria ⁊ non impetratoria.
Aliud deniqz eſt orõnē eſſe meritoriam:aliud impe
tratoriā.lec.lxiij. A. Ad orationē eſſe impetratoriaz
quattuor requiruntur conditiones.lec.lxiij. A. B
Oratio impetratoria fieri dz pie:vt autem pie fiat:
quinqz requirūtur cõditiones:que includūt oia re-
quiſita ad orationē ex parte orantis vt ſit impetra-
toria.lec.lxiij. C. D. E. F
Orãs in peccato mortali qñ peccat mortaliter:⁊ qñ
nõ peccat.lec.lxiij. D. E. Petens pie nõ omittet de-
bita media ad acquirēduz aliquid ordinata. Ibi de
petitione filiorum zebedei.lec.lxiij. F
Orans petet perſeueranter. Et quid eſt perſeuerā-
ter petere ⁊ orare.lec.lxiij. H
Orans petet ea que ſunt ad ſalutē. Et qui ſic petūt.
lec.lxiij. I. Oratio impetratoria fieri dz pro ſe. Sepe
eñ quis nõ auditur pro alio orans.lec.lxiij. K
Oratio quare ſemper eſt impetratoria oim que pe-
tuntur:ſi fiat pie perſeuerāter ad ſalutem pro ſe.lec.
lxiij. K. Et ꝙ ſic petētē ſemper exaudit ad vtilitatē:
licet nõ ad volūtatem:⁊ ſic intelligitur ꝙ talis orõ-
ſemper exauditur ibidē. L. Martyres clamātes ad
deū in ſuis penis:quõ dicūtur exaudiri:cū tamē in
penis fuerunt derelicti a deo.lec.lxiij. L
Oratio meritoria quõ ſe habet ad orationez impe-
tratoriam.lec lxiij. M
Ut ſic oratio ſit ſimul impetratoria ⁊ meritoria que
requiruntur.lec.lxiij. M
Orationē eſſe impetratoriam non coexigit gratiaz
ſecus ſi debet eſſe meritoria.lec.lxiij. M
Orationis vtilitas ⁊ fructus multiplex pariter ⁊ ne
ceſſitas.lec.lxiij. N. O
Orationis dñice excellētia propter eius dignitatez
In quo conſiſtit talis dignitas.lec.lxiiij. A. breuita-
tem. B. Quare dominica oratio tante breuitatis
eſt. C. Fecunditatē et ſententiarū ponderoſitatē. D
Quomodo oratio dominica omnia petenda et om
nes precationes hincinde in ſcripturis contentas
in ſe claudit ⁊ continet. D. E. F
Et ꝙ preter contenta in ea:nihil licet petere. H
Utrum ſolis verbis in oratione dominica conten-
tis vtēdū ſit tempore oratiõis.lec.lxiiij. G. H. Itē. T
Orationē dñicā quis inſtituit legi ante cõmunionē
et quare.lec.lxiij. I
Orationis dñice diuiſio.lec.lxiiij. I. Eius exordium
ad quid ponitur:⁊ quomodo differt ab exordijs no
ſtrarum orationum vete. teſtamēti. I K
Nomē pater in oratione dñica quõ accipitur no-
tionaliter vel eſſentialiter. Quõ deniqz deus multi-
plici oratione dr pater noſter.lec.lxiiij. L. M
Quare orationes noſtre diriguntur ſpeciali nomie
nūc ad hanc nunc ad illam perſonā.lec.lxiiij. N
Cum oratio noſtra dirigitur ad totā trinitatē:qua-
re nõ ponitur in oratione dñica deus:loco pater:vt
dicatur deus noſter.lec.lxiiij. N. O
Quid importat noſter in oratione dñica. Cur deni-
qz noſter ⁊ nõ meus.lec.lxiiij. P. Q. R. S. T. U
Orandum eſt nūc ſingulariter:nunc pluraliter ſm
diuerſos ſtatus orantium.lec.lxiiij. T
Oratio chriſti quomodo eſt noſtra inſtructio. Et in
genere:ad quem ſenſum chriſti actio eſt noſtra in-
ſtructio.lec.lxiiij. T
Quare xp̄s in orõne dñica potius voluit nos dice-
re. Qui es in celis:q̃z qui es vbiqz.lec.lxv. E
Multiplex ordo petitionum orationis dominice:⁊
multiplex aſſignatio eorumdem.lec.lxvi. B. C. D.
Augu. vero applicat ſeptem petitiones donis ſeptē
et beatitudinibus. E
Lucas quare ponit quinqz petitiones oratiõis do-
minice: Mattheus vero ſeptem.lec.lxvi. F
Ordo:ordinatio. Ordo in omnibꝰ diuinis operibꝰ
in celo ⁊ in terra reperitur.lec.lxiij. B
Ordinate cõfert deus ea que largitur per aliorum
orationes nõ collaturus alias.lec.xxv. E
Orthodoxus vñ dicitur:⁊ quis dr orthodoxus. Et
quõ ꝓ orthodoxis ſolū ſecluſis hereticis ⁊ ſchiſma-
ticis:qui xp̄o capiti nõ adherent: ſacrificium miſſe
fructuoſe offertur.lec.xxiiij. A
Oſanna quid ſignificat:vñ dr:de eiꝰ interpretatio-
ne.lec.xix. F. Quare interpres illeſum tenuit ⁊ immu
tatum nomen oſanna.lec.lxx. G
Oſculū. De vtilitate oſculi imagis crucifixi.lec.xx. C
Oſculū multiplex reperitur in ſcriptura.lec.lxxxi. P
Ibidem de oſculo pacis quod datur in miſſa:diffu-
ſe habetur. P. Q. ⁊c.

De litera. P

Patientia. Patientie p̄cepta quomodo ſunt intel-
ligenda.lec.lxxiij. M. N
Pactum. Deus fecit pactum in veteri lege cum pa
tribus:in noua cum eccleſia.lec.xlvij. X
Panis multiplex reperit in ſcripturis.lec.lxx. A. B
Quid venit nomine panis. Et cur in oratione non
petimus niſi panem dari nobis. B
Panis ſubſtantialis:ſuperſtātialis: ſuperfluus q̃s
eſt.lec.lxx. H
Panis xp̄s in ſcripturis nominatur multiplici ra-
tione ⁊ tropo.lec.lxxi. A

Papa vñ dicit:vñ ſumptū eſt nomē. Nunc cōuenit ſoli ſummo pōtifici:olim oībus epiſcopis competebat.lec.xxiij.G.H. Item ꝙ papa eſt caput fidelium et eccleſie.lec.xxiij.I
Papatus petri excellētia ꝛ officij dignitate ꝛ virtutum multitudine preſtabat.lec.xxiij.K.L. Ibi de qualitate ſucceſſorum in papatu.
Papa ꝛ ſi qñqȝ vtꝰ vō peccator deuiat: nō tñ ex hoc capitis dignitatē amittit: niſi in hereſim labatur. lec.xxxiij.L
Papa quō differenter a xpo dicitur caput eccleſie. lec.xxiij.M.N
Pape nomē debet in canone exprimi. Et quare pro papa oratur in canone.lec.xxiij.O
Paſcha ſumitur multipliciter.lec.xxxiiij. R
Quomodo mulieres dicūtur in die paſche ſꝫ Inno. vnguēta paraſſe. Ibi de tempore preparationis vnguentorum.lec.xxxiiij.L.M
Paſſio chriſti.
Paſſio domini multū notabiliter ſummatur:ꝛ ſententioſe cōportat correſpondēter ad ſeptem horas canonicas.lec.xiij.A.B.C.D
Paſſio dñi qualiter repreſentat in miſſe officio per verba:geſtus:veſtes ꝛc.ꝛ cruces varias ante ꝛ poſt conſecrationem a ſacerdote fieri ſolitas: ad chriſti paſſionē repreſentandam.lec.xxi.K.L
Traditus eſt xp̄s a patre ex dono:a iuda pro munere:a iudeis in ſacrificiū. Ibi de multiplici xp̄i traditione:ꝛ multiplici traditionis fine.lec.xxi.L
Crucifixio xp̄i triplex.lec.xxi.M
Chriſtus in paſſione ſua nō partē ſanguinis:ſed totū abundātiſſime pro peccatoribꝰ effudit: pro oībꝰ ſufficienter:ſꝫ nō efficienter. Et quot vulnera pertulit in paſſione chriſtus.lec.liij.R.S
Ibidem quotiens in paſſione ſanguinē fudit. Multipliciter fuit prefiguratū ſanguinē xp̄i fundēdū eē in remiſſionem peccatorum.T
Paſſionis xp̄i memoria quare fit ab eccl̄ia.lec.liij.V
Paſſio xp̄i que bona contulit nobis. lec.liiij. B.C
Quomodo aperuit ꝛ clauſit portam regni.C
Utrū xp̄s ſua poteſtate in cruce mortē aduocauit: vel an xp̄i mortē violētia vulnerum effecit. Et quō iudei dicūtur occidiſſe xp̄m ꝛ ſi ſua poteſtate animā a ſe poſuit.lec.lxxxv.D
Patena vnde dicitur: quid ſignificat ꝛc.lec.lxxx. E
Pater deus multiplici ratiōe dicit pater noſter.lec. xx.F. Item.lec.lxiiij.M
In expoſitione orationis dominice Pater accipit multis modis:notionaliter ꝛ eſſentialiter. Eſſentialiter multipliciter ſumitur.lec.lxiij.M.N
Item.lec.xx.D
Pax. Pacis cōmendatio:vtilitas:neceſſitas: deſcriptio:diuiſio.lec.lxxxi.A.B
Pax bona:pax mala q̄d eſt.lec.lxxxi. B. Ibi pax ad deum:ad ſeipſum:ad proximū quid eſt. Et quō diabolus hanc pacem turbare ſtuduit. Chriſtus vō reſtaurauit.B.C
Pax interna:externa:ſuperna q̄d eſt.lec.lxxxi. D
Pax hominis ad deum:ad proximum:ad ſeipſum. lec.lxxxi.Q
Peccatum:peccati ſeu iniurie remiſſio.
Aliquis dicit eſſe in pctō multipliciter.lec.vij.D
Peccatum veniale quō opponitur feruori charitatis:licet non repugnet eidem.lec.vij.G
Peccatū triuium differūt.lec.lxxviij.O. De peccati grauitate:vñ attēditur grauitas peccati:ꝛ quō vnū dicitur eſſe grauius alio.lec.lxxxvij.H
Quomodo pctā dicunt debita noſtra.lec.lxxij.D.E
Item quomodo peccata dicuntur noſtra.F
Peccatum mortale quomodo infert eternam penā a ſolo deo infligendam.lec.lxxij.G
Contra excuſantes ſe in peccatis:ꝛ attribuentes ea fato:veneri ꝛc.lec.lxxij.F. Quō pōt aliq̄s petere dimitti ſibi peccatū ne puniat:cū hoc ſit ꝯtrariū iuſtitie dei.lec.lxxij.H. Ibidē an liceat petere a deo pene vel remiſſionē vel oīmodā dimiſſionē. An de cōmuni lege aliq̄s inueniatur in hac vita ſine peccato. Et an oīm hoīm ſit petere. Dimitte nobis debita nr̄a: preſertim cum aliquis non eſt ſibi conſcius peccati lec.lxxij.K.L
Peccatū originale an dr̄ peccatū noſtrū ſeu debitū noſtrū. Et qūo cōtrahit. Qūo deniqȝ ꝛ vbi paruuli pro eo puniūtur.lec.lxxij. M.N. Cū pctm̄ dimittere ſit ſolius dei:qūo dicimus in oñone dñica. Sicut et nos dimitti.ꝛc.lec.lxxij.C. In peccati dimiſſione: ſiue in peccato tria conſiderātur.lec.lxxiij.C. Et qđ illoꝝ dimittere eſt ſoliꝰ dei.qđ hoīs leſi ꝛc.D.E. Ad dimittendū fratri peccāti in aliquē: plura mouere poſſunt.lec.lxxiij.F. Iniuria paſſa ab aliquo:quādo et qualiter eſt neceſſario remittenda ꝛ dimittenda: habetur per aliquot propoſitiones.lec.lxxiij.G.ꝛc. multum diffuſe.
Peccatū dicitur occultum tripliciter.lec.lxxiiij.M.
Ibidem peccatum dicitur publicū multis modis.
Pena.pena canonis. Excōmunicatio.
Pena canonis quid eſt.lec.ix.A. Quot ſunt pene canonis ꝛ que per totam iſtam lectionem. Ibidē qūo contrahuntur ꝛ tollūtur. Item quomodo differūt. B.vſqȝ in finem lectionis.
Infamis:ꝛ infamatus qūo differūt.lec.ix.B.C. Excōmunicatio quid eſt ꝛ quotuplex.lec.ix.E. An celebrans in loco interdicto:in calice non idoneo: ſine igne ꝛ lumine nullo preſente incurrat penam canonis:ꝛ qualem.lec.xiiij.E.F
Pena damni:pena ſenſus in quo cōſiſtit.lec.lvi. S
Pena venialiū peccatorū hic nō dimiſſoꝝ. Aut mortaliū quoad culpā remiſſoꝝ:an ſemper et perpetuo maneat in damnato in inferno.lec.lvi.S
Pena infernalis. Infernales pene quoad oēs corporis ſenſus ꝛ oēs aīe potētias late recitant.lec.xxxiij. D.E. Anime in purgatorio a quibus affligūtur:an a demonibus.lec.lvi.D. An habeant refrigeriū cōſolationis. Et vnde ſiue a quo.E Ibi de luce earūdē ꝛ tenebris quibus premuntur.
Petra ſup quā eccl̄ia fundata eſt:q̄s eſt.lec.xxiiij.E
Pietas:latria:theoſebia.lec.xviij.I
Pollutio nocturna:vide in eucariſtia:ꝛ de requiſitis ad dignam celebrationem.
Poteſtas. Poteſtas eccleſiaſtica:vide in titulo euchariſtie conſecratio.
Predicator. Quomodo quidam predicantes multum excedunt non allegando quicꝙ:aut nimiū allegando.lec.lxxvij.R
Predeſtinatio:preſciētia:predeſtinatorū numerus non augetur nec minuitur:qꝛ eſt eterna predeſtinatio. Quomodo ergo ſacerdos petit in canone aſſociari numero electorum.lec.xxxiij.F
Predeſtinatus aut preſcitus dicitur aliquis dupliciter.lec.lxxix.M. Utrum preſcitꝰ poſſit vere orare ꝛ dicere. Libera nos a malo gehēne.lec.lxxix.M.N
Preſcientia:vide in predeſtinatio.
Propoſitio.
Chriſtus an poſſit dici filius trinitatis:ꝛ quomodo lec.xx.E
Chriſtus eſt filius verbi:aut ſpiritusſancti:an ſit cōcedenda.lec.xx.E
Ad inferna deſcendit chriſtus:chriſtus iacuit in ſepulchro:in peplo:chriſtus deſcēdit ad inferna: Uerbum fuit chriſtus heri ꝛ hodie ꝛc. An et quomodo ſint concedende ꝛ ſimiles.lec.xlij.N.O
Chriſtus quod ſemel aſſumpſit nunꝙ dimiſit:quomodo conceditur.lec.xlij.Q

Corpus xpi eſt in ſacramēto quantū. Corpus chriſti quantum eſt in ſacramēto: quomodo differunt. lectio. xliij. P.
Propoſitio mentalis quando eſt: ⁊ quando eſt vera propoſitio: quādo dicitur vera. Quādo ad prolationem vocalis propoſitiōis formaſ correſpōdēter ſua mentalis. lec. xlviij. O. P. Q.
Multa ibi de veritate propoſitionum vocalium et ſuarum mentalium. Ibi quanto tempore vti poſſumus pro tempore preſenti copula preſentis tpis. Q
Hoc eſt corpus meum: quando ⁊ qualiter eſt vera. lec. xlviij. per totum.
De propoſitionibus quibus exprimitur conuerſio panis in corpus xpi. Que vere: que falſe. vide lect. xlix. iuxta principium. A. B. C
De veritate propoſitionū de preſenti: pterito aut futuro: de ineſſe aut poſſibili. lec. xlix. B
Predicatio nominum eſſentialium ⁊ notionalium in diuinis fit differenter. lec. xx. D

De litera. Q

Quantum. Quantitas.

Quomodo ſaluari poteſt corpus chriſti glorioſum ⁊ forma ſpecioſum eſſe ſub parua hoſtia nō circūſcriptiue: ſed definitiue. lec. xliiij. per totum. Poſſibilitas oſtenditur ex diuina potentia pulchris mediis. A. B. que maior eſt ꝙ̄ noſtra intelligentia. C
An quantitas ſit accidens inherens rei quante: recitantur opiniones. lec. xliij. E. F. G. H. ⁊c.
Poſitio ſm differentiam quātitatis: vbi ⁊ ſitus ſm Sco. quid. lec. xliij. G. Et de earum ſeparabilitate ſm Sco. ibidem. ſm Ocham. P
Quid eſt de ratione quāti quātitate molis. lectio. xliij. N. P

De litera. R

Regnum eſt multiplex: ⁊ ſm hoc de quolibet exponi ⁊ intelligi poteſt oratio dñica: cum dicitur. Adueniat regnum tuum. lec. xlvij. B. C. ⁊c.
Reliquie ſanctorum. an oſſa ⁊ pulueres ſanctorum que reliquie dicuntur fuerint partes ſctōꝝ. lec. xlij. F
Reſpectus an poteſt a ſolo deo cauſari ⁊ cōſeruari ſine fundamento ⁊ termino. lec. xliij. I
Rogare: rogatio quid eſt. Et ꝙ rogatio nō eſt oratio optatiua: ſed inclinatiua. lec. xx. H

De litera. S

Sacerdos. precellentia ſtatus ſacerdotalis.
Status ⁊ officium clericale quante ſit precellentie dignitatis ⁊ nobilitatis: qđ nec virgini marie: nec angelis conceſſum fuit. lec. iiij. A. B
Sacerdotes propter ſui precellētiā variis noībus nominantur in ſcripturis: vt puta reges: angeli: dii: ſacerdotes: clerici: ſeniores: pſbyteri ⁊c. lec. iiij. C. D
Sacerdotum ⁊ clericorum eſt habere vitam omni virtute decoram: hoc enim clamāt omnia inſignia clericalia. lec. iiij. D
Sacerdotis vel ſacerdotii euangelici preeminētia ſuper ſacerdotem legis moyſaice. lec. iiij. E
Sacerdotum eſt conſiderare ſuā dignitatem ⁊ humilitatē. Nō em̄ hūano merito: ſed diuine volūtatis beneplacito in ſortem dñi vocati ſunt. lec. iiij. E
Sacerdos quid efficit in miſſe officio poteſtate ppria. Quid virtute diuina adſiſtēte. lec. iiij. F. G. H
Sacerdos dicitur cōficere ⁊ ꝯſecrare corpus dñi. ad quē ſenſum: ⁊ qua virtute adſiſtente. lec. iiij. H
Sacramentum. Sacramentorū commendatio ⁊c.
Solus chriſtus ſacramenta inſtituit: et ſoli chriſto cōuenit eſſentialia ſacramentorum immutare. Solus deniqz xps dare poteſt certitudinē ⁊ efficaciam ſacramentis. lec. xiiij. E
Sacramenta noue legis gratiam conferunt: nec requiritur bonus motus interior: ſecus ſi de ſacramētis veteris legis. lec. lxxxvij. N
Sacramenti eucharistie multiplex commendatio: laus ⁊ vtilitas ex illo verbo prefatiōis. Vere dignū et iuſtum eſt ⁊c. lec. xviij. A. B. C.

Sacrificium.

Sacrificia legis ve. imperfecta fuerūt: qr nec deo accepta: nec abſtulerūt pctā: nec cōtulerūt gratie dona. lec. xxi. B. C. Et nota ibidē pulchrā diſtictionem attendēdorū circa ve. le. ſacrificia: ſm que poſſunt dici grata: vel nō grata: iuſtificare vel nō iuſtificare iuſticia morali vel gratuita. Et ſm hoc poſſunt cōcordari multe autoritates ſcripture. B. C. D. E.
Sacrificiū quid eſt. lec. xxij. A. Item lec. lxxxv. D. Et eſt duplex ibidem: viſibile et inuiſibile.
Sacrificio indiget homo propter tria. lec. lxxxv. E.
In vnico ſacrificio crucis eſt perfectio omnium ſacrificiorum figuralium. lec. lxxxv. E
Eucharistie ſumptio quare dicit ſacrificiū ⁊ oblatio. lec. lxxxv. F.
Sacrificii altaris multiplex precellentia vltra omnia alia ſacrificia. lec. lxxxv. G. De eius acceptabilitate. H. I. Ibi de eius fructu: vt eſt memoriale crucifixionis chriſti. I. Et ꝙ eſt ſimilium effectum operatiuum vt in cruce. K.
Salutatio ſacerdotis: vide in expōne miſſe in fine.
Sanguis an ſit animatus vel animabilis. lec. xxi. H. Ibidem ꝙ corpus non eſt ſanguis. Item. lec. liij. K. De ſanguinis chriſti abundanti effuſione ⁊ omnimoda pro omnibus ſufficienter: ſed non efficienter. Et numero vulnerum eius: vide in paſſio chriſti: et lec. liij. R. S.

Sanctus. Sanctitas.

Sāctus vnde dicitur: quot modis accipitur. Quid ſignificat. lec. xix. A. B. Ad idem. lec. lxvi. M.
Sctitas an dicat perfectionē ſimplr. Et quō ac etiā ratiōe cuius eſt in tribus pſonis diuinis. lec. xix. C.
Sanctificatur aliquid dupliciter. Et quomodo a nobis deus dicitur ſanctificari. Sanctitas vie et patrie quid eſt. lec. xlvi. H. I. K
Quod nomen dei a nobis ſanctificandum eſt: cum multa ponuntur noīa dei. lec. lxvi. O. Ibidem quomodo in nobis ſanctificatur nomen creatoris: redemptoris: ieſus: deus: chriſtus.
Que ſanctitas in nobis eſſe debet vt nomen dei a nobis ſanctificetur. lec. lxvi. M
Sanctorum veneratio. Inuocatio.
Sanctorum memoriā habet eccleſia: ⁊ quare. Quomodo deniqz ſancti inuocandi ſunt. lec. xxx. B
Utrum ſancti in patria orent pro nobis exiſtētibus in via: recitatis opinionibus hereticorum ⁊ eorum motiuis ꝙ non. lec. xxx. C. D. Concluditur ꝙ ſic. E
Et probatur multipliciter ꝙ orent pro nobis merito prece ſiue voto: ex autoritate vtriuſqz teſtamēti. Ex veteri. E. ex nouo. F. Probatur ratiōe. G. H. facto. I. Reſpondet ad rōnes hereticorum. K. L. M ⁊c. Oſtendit deum dare gratiam ⁊ gloriam ad pces ſanctorum: aľs nō datur. K. Et licet omnia poſſit ſeipſo efficere: vult tñ creaturā ex ſua bonitate infinita concauſare. ibidem. Item ꝙ ſancti nobis ſubueniūt merito ⁊ pcibus L. M. Item quomodo ſancti orant pro nobis mētaliter. Et eorum oratio eſt nobis / nō ipſis meritoria: licet ſint in termino. M
Sanctos inuocare eſt deum honorare: ⁊ magnificum ac benignum predicare. lec. xxx. N
Cū deus per ſuā eternā prouidētiā ⁊ omnia nouit ⁊ immutabiliter faciēda diſpoſuit: ad quid valent preces ſanctorum ⁊ orationes: quibus nec deum informare: nec a ſtatuto ordine pñt flectere. lect. xxxi. Sctōs quare oramus. lec. xxxi. D. Ad idē. lec. xxx. B
Quō ſancti in celis vident vel cognoſcunt orationes viatorum in terris. Ibi de multiplici cognitione angelorum ⁊ ſanctorum veſpertina ⁊ matutina

In verbo in genere proprio.lec.xxxj.E. vſqꝫ in finē lec.reſpondetur ad queſtionem.Q.R.Ubi etiā tractatur an pertineat ad eorum beatitudinem ſcire ⁊ videre orationes noſtras.
Sanctorum memoria cur habetur ante conſecrationem eucbariſtie.lec.xxxj.S
Sctōꝝ mēoria ⁊ ſolēnitas quō differunt.lec.xxxj.S
In canone cur fit memoria aplorum ⁊ martyrum: ⁊ nō confeſſoꝝ/nec patrū vete.teſta.lec.xxxij.G.H
Sanctorum apoſtolorum ⁊ quorūdam martyrū in canone contentorum laudes.lec.xxxij.I.⁊c.
Quolibet die anni multa milia ſctōꝝ ſuā haberent feſtiuitatē:ſi ſinguli feſtiuari deberent.lec.xxxij.H
In canone duodecim martyres recitantur:⁊ cur illi ⁊ non alij.lectione.xxxij.K
Ante conſecrationem ſanctorum auxilium:poſt cōſecrationem vero eorundem conſortium in canone petitur.Et quare ſic.lec.xxxij.M
Diuerſi ſancti pro diuerſis neceſſitatibus ſunt inuocandi.Et magna in eorum cultu veneratione ⁊ inuocatiōe differētia habēda eſt.lec.xxxij.N.O.P
Ibi quō aliqui ſancti dati ſunt patroni prouincijs certis:certis perſonis.Quidā certis beneficijs impetrandis.Quodqꝫ plus vno loco ⁊ tpe ꝙ alio exaudire volunt:⁊ ſimilia multa.O.P.Q
In oi ordinato ſctōꝝ cultu diuinā colim⁹ potētiaꝫ: ſapiētiā ⁊ bonitatē.Et ſm hoc triplex ē ſanctorum cultus:quo deū in ſctis ſuis laudamus.lec.xxxij.R
In ſanctorum cultu diſcreto:⁊ in eorū diſcreta imploratione nunc hūc:nūc illum:iam pro illo:iam ꝑ alio inuocando:qualis diſcretio et varietas ſeruāda eſt.lec.xxxij.S.T.U.X
Diſcretus ſanctorum cultus multos viatorib⁹ affert fructus lectione.xxxij.X
Reprehendit indiſcretus ſanctoruꝫ cultus:⁊ error multiplex indiſcrete colētiū eoſdē.lec.xxxij.Y.Z.⁊c.
Sanctorum cultus indiſcret⁹ eſt/ſeu indiſcrete fit quadrupliciter.lec.xxxij.Y.Z.
Scrupulus quid eſt.lec.xiij.F
Doctrina ſalubris contra ſcrupuloſos.lec.xiij.H
Item lec.x.M

Simonia.

Quō dātes ⁊ recipiētes tpalia vt rependant ſpūalia excuſant a prauitate ſimoniaca.lec.xxviij.p totū.
Simonia quid eſt deſcriptiue.lec.xxviij.A
Impendens ſpiritualia ⁊ recipiens temporalia:poteſt habere intuitum quadruplicem.Et quis illoꝝ eſt ſimoniacus.lectione.xxviij.B
Ibi de rectificatione intentionis vt euitetur ſimonia.B.C.D.E
Simoniaca prauitas qñ eſt hereſis.Et quō:ac qñ differunt ſimoniacus ⁊ hereticus.lec.xxviij.B
Munus quo incurrit ſimonia triplex.lec.xxviij.A
Spirituale aut ſpūali annexū cui⁹ emptione incurritur ſimonia multipliciter dicitur.lec.xxviij.A
Simonia mentalis quid eſt:an punitur ab eccleſia lectione.xxviij.A
Ad quē ſenſum poteſt concedi hoc dictum.Sacerdos celebrat pro pecunia.Et qualis erit rectificatio intentionis.lec.xxviij.C.D.E
Poteſt quis celebrare ꝑpter pecunias als nō celebratur⁹ abſqꝫ hoc ꝙ incurrat ſimoniā.lec.xxviij.E
Sacerdos habens alſvnde ſuſtentetur:pōt ſe obligare ad miniſterium ſpirituale:⁊ loco ei⁹ temporalia licite recipere ſine ſimonia.lec.xxviij.F.H.I
Et licet per hoc faciat conditionem ſuam viliorem in eo ꝙ ſatiſfacit pro alio ⁊ non pro delictis ꝑprijs non tamen diminuit ſibi premium eſſentiale. G
Dans tpalia ad inſtitutionē alicuius beneficij eccleſiaſtici ⁊c.licite poteſt certas conditiones apponere obligatiuas.lec.xxviij.L.Et licet recipienti temporalia ſic ſeſe obligare ad onera ſoluenda.
Dans eleemoſynam ſeu fundans eleemoſyne erogationem:licite poteſt apponere obligationē orādi et pro ſe ſuis.lec.xxviij.L.Et hec eleemoſyna trāſit ad ſucceſſores cum onere.
Quando ⁊ in quibus caſibus non tenetur recipiēs temporale beneficium ſm ſtrictam iuſticiā implere voluntatem beneficium aut eleemoſynam cōferentis:ita ꝙ ceſſet obligatio.lec.xxviij.M.N
Sit⁹:vide in loc⁹ ⁊ i eucbariſtia de ꝑdicamētovbi.
Sollicitudo multiplex.Et quomodo licitū eſt pro temporalib⁹ ſollicitudinē habere.lec.lxx.L.M
Spūſſctūs dupliciter dr dari homini ad eccliertilitatem:⁊ ad perſonalem ſanctificationem.lec.ij.C
Status:ſtatuum diuerſitas:⁊ officiorum varietas eccleſiam ornat.lec.xxvj.C
Succeſſio:vide in eucbariſtia.
Suffragia pro defunctis:vide in anniuerſarius.

De litera. T

Tentare.

De multis laqueis tentationum.lec.lxxvij.A
Tentare quid eſt deſcriptiue.Quibus attribuit tētare in ſcriptura.B.C.Finis tentationis quis eſt dei ⁊ diaboli.C.Tentatio ſumitur in bono quādoqꝫ:ſepe tamen in malo.D
Tentationum ſpecies quot ſunt:⁊ q̄.lec.lxxvij.E
Tentatio interior ⁊ exterior quid eſt.An omnis tētatio oriatur a demone.lec.lxxvij.E
Tentatio ſumpta a modo tētandi reduci poteſt ad duos modos.lec.lxxvij.F.Quis illoꝝ modorū difficilius vincitur.G
Tentatio fit tripliciter:⁊ quō hec genera tentationū ꝑfigurata ſunt in ꝑmi hois lapſu.lect.lxxvij.H
Que tentatio difficilius vincitur a carne vel ab hoſte.lec.lxxvij.I
Tentationū frandes ſeptē.lec.lxxvij.K.L.M.N
In omnibus vitijs eſt quedam imago ⁊ ſpecies vmbratica virtutis.lec.lxxvij.M
Tentationis ceſſationem ⁊ pacem multa mala ſequuntur.lec.lxxvij.N
Tentationū modi ſpāles plures ſunt.lec.lxxvij.Q
Tentatio volētis ingredi religionem.lec.lxxviij.P
Ibidem de inſtabilitate exiſtentis in religione.
Tentatio inſiſtentium ſtudio.lec.lxxvij.Q
Tentatio confeſſorum.lec.lxxvij.R
Tentatio predicantium.lec.lxxvij.R
Tentationum remedia.lec.lxxvij.S.T.U
Tentationum vtilitas.lec.lxxviij.A.B
An tentatio ſit a nobis appetenda.lec.lxxviij. D
An ſit appetenda propter aliud.E.Soluuntur rationes in oppoſitum.F
Differūt tētari ⁊ in tētationē induci.lec.lxxviij.B
Cū oram⁹.Ne nos idu.q̄d petim⁹.lec.lxxviij.B.C
Quomodo ⁊ ad quem ſenſum dicitur deus nos inducere in tentationem.lec.lxxviij.C
Cur tam callide inſidiatur diabolus homini eum multifariam multis modis tentando.lec.lxxviij.G
Utrū diabolus aliqua tentatiōe victus ab aliquo perdat tentandi poteſtatem.lec.lxxiij.H
Utrum homo viator ex libertate ſue volūtatis ſine ſpeciali dei gratia/omnes poſſit tentatiōes diabolicas vincere.lec.lxxviij.K.L
Tentationi reſiſtere:⁊ tentationē vincere:differūt. lectione lxxviij.K
Utrum omnis tentatio carnis ſit peccatum.lectio lxxviij.M.N.⁊c.Reſponſio habetur.P.O.⁊c.
Termin⁹.Termini priuatiui dupliciter accipiunt.Et ſm hoc vel inferunt vel nō inferūt ꝯtradictoria: predicant vel nō predicant de eodē.lec.xlvj.L.M
Terminus pater quandoqꝫ ſumitur eſſentialiter: quandoqꝫ notionaliter.lec xx.D

Teſtamentum dicitur quandoqꝫ lex noua: quando qꝫ promiſſio regni celeſtis. Et quõ nouũ teſtamentum roboratũ eſt in morte chriſti. lec. liij. N. O. Ibi quomodo dicitur eternum ⁊ nouum late oſtendit. Et de precellentia noui teſtamẽti ad vetus. Et quare nouum teſta. roboratum eſt in ſanguine.
De teſtamentorum editione et expeditione pariter ⁊ valore ⁊c. Uide in ſuffragia pro defunctis. Itẽ quõ ſe habere debet teſtator vt fideliter teſtetur. De inſipientia magna teſtantiũ. Auiſamenta teſtari volentium. lec. lviij. A. B. ⁊c. vſqꝫ. G.
Teſtamentarius. Teſtamentariorum negligentia plurimũ reprehẽditur: quia multũ eſt dãnoſa. lec. xxv. E.
Tranſſubſtantiatio: vide in euchariſtia.

De litera. U.

Uerbũ dei quid eſt. lec. lxxi. G. Multiplex verbi dei ⁊ ſacre ſcripture commẽdatio ⁊ vtilitas: licet a multis negligatur. ibidem. G. H. I.
Ueſtes ſacerdotum: vide in euchariſtia.

Uidere: viſibilis: viſio.

An res exiſtẽs in loco definitiue poſſit oculo corporali videri. lec. xliiij. F. Item. lec. xlv. R. S. T. U.
Aliquid dicitur videri oculo corporis quadrupliciter. lec. xlv. T. U. De viſiõe multa dicūtur ibidẽ. S. T. U
An ſubſtantia aliqua per ſe videri poſſit. Et quõ videtur accidens. lec. xlv. U. De viſione corporis xpi ſub euchariſtia. An poſſit videri oculo corporali vel intellectuali ab angelis bonis et malis ⁊c. X. Uide etiaꝫ in euchariſtia de actione ⁊ paſſione corporis xpi ⁊c. Uiſio ſepe extendit ad fidẽ propter eius certitudinẽ ⁊ infallibilitatẽ vt credita dicamur videre x lc. xlv. z. Quõ ſe habere debet homo circa viſiones inſolitas ſibi factas. An ſint deſiderande. lec. l. S.
Uirtus: an latria ſit virtus moralis vel theologica. lec l. I. K. multe late ⁊ pulchre. Differẽtia inter virtutem moralem ⁊ theologicam. lec. l. I. K.
Uoluntariũ dicit aliq̃d dupliciter. lec. lxviij. O.

Uoluntas.

Uoluntas dei multiplex eſt. Non multiplicando rẽ ſed termini ſignificationem. lec. lxviij. A
Uoluntas dei beneplaciti quid eſt. Et ꝙ alia eſt voluntas antecedens: alia conſequens. lec. lxviij. B.
Uoluntas dei beneplaciti ãtecedens quid eſt deſcriptiue. Quomodo deniqꝫ deus dicitur aliqua velle antecedenter. Item quomodo eſſentia diuina dicit alia ⁊ alia ratione: voluntas beneplaciti antecedẽs vel conſequens reſpectu diuerſorum. lec. lxviij. C.
Uoluntas beneplaciti cõſequens quid eſt. Et quomodo ſemper impletur impedibiliter. Non ſic voluntas antecedens. lec. lxviij. D.
Uoluntas ſigni quid eſt. Quoqꝫ pluraliter dicit voluntas ſigni propter pluralitatẽ ſignorum. lec. lxviij. E. Ibidem ꝙ talis voluntas non ſemper impletur. Nec dominus vult eam ſemper impleri. F. Ibidem quid eſt dictu voluntas ſigni non impletur. Aut aliquid fit contra voluntatem dei. Quomodo deniqꝫ intelligit ꝙ deus vult omnes homines ſaluos fieri.
Omnis iuſticia ⁊ rectitudo creature rationalis conſiſtit in conformitate noſtre voluntatis cum volũtate dei. lec. lxviij. H.
Utrum homo tenetur ſuam voluntatem diuine voluntati in omnibus conformare. Conformatio noſtre voluntatis cum voluntate diuina poteſt eſſe triplex. Item poteſt eſſe volũtas actualis vel habitualis. lec. lxviij. I. K. Reſpondetur ad dubium. L. per aliquot propoſitiones. Ibi de incendijs ⁊ ſimilibus caſualibus an debeant nobis placere ⁊c. R. S. T.
Per quid innoteſcit nobis voluntas dei beneplaciti et conſequens. lec. lxviij. P.
Utrum ſciens deum velle ſe damnari teneatur velle ſuam damnationem. Et in hoc ſe conformari diuine voluntati. lec. lxviij. S.
De conformitate voluntatis noſtre diuine volũtati: que dicitur ſigni. Et quomodo conformare nos tenemur voluntati dei beneplaciti in actu volendi lec. lxix. A. Ibidem vnde innoteſcunt nobis diuine prohibitiones: precepta ⁊ conſilia. A. B. Ponunt propoſitiones quõ ⁊ quando tenetur ſe homo conformare voluntati ſigni. Ibidem de ſurdo et muto: de immolatione abrae ⁊c. C. D. E. F.
De conformitate voluntatis noſtre ad diuinam in modo volendi. lec. lxix. G.
Utrũ beati in celo poſſint ſe diuine diſſormare voluntati. lec. lxix. M. N. O. P.

De litera. X.

Xpi paſſio: vide in paſſio xpi.
Xps multipliciter deſcribitur: ⁊ nolatur propter diuerſos eius effectus ſalutares. lec. xx. R. L.
Xps quid dicit. Et quomodo eſt nomen ſuppoſiti gemine ſubſtantie.
Xps pro quo ſupponit. An verbum ſemper fuit xps An in triduo mortis verbũ fuit xps. Chriſtus iacuit in ſepulchro: quomodo cõceditur: ⁊ ſimilia. lec. xlij. N. O. Item xps deſcendit ad inferna: xps pepẽdit in peplo. O.
Chriſtus in terris manens fuit viator ⁊ comprehẽſor. lec. xi. E.

De litera. Y.

Imago.

Imagines ſanctorum ⁊ xpi quõ ſunt adorande: vide in adoratio. Ibi quare ⁊ quõ eccl'ia tolerat ⁊ colit imagines ſctõrũ. lectio. xlix. Q. R. S. ⁊c. vſqꝫ in finem. Ibi quomodo imagines conſecrate non ſunt proijciende. Et quomodo ⁊ quare ibi vel ibi coraꝫ imaginibus ſanctorum fiunt miracula: et ratione cuius fiũt miracula corã ſancto tali vel tali ⁊c. X. Y
Imaginibus xpi ⁊ ſanctorum quare ⁊ ad quid vtitur eccleſia: ⁊ quare imago crucifixi premittitur canoni. lec. xix. L
Imaginis xpi oſculum quã affert vtilitatẽ. lec. xx. C
Hanc dictionem imago / quidaꝫ ſcribere ſolent per grecum y: ob hoc poſita eſt hoc loco.

Finitur indictionarium: aut (ſi mauis) index huius operis.

A: cri canonis miſſe expoſitio reſolutiſſima / literalis ac myſtica: diſſolvens ſimul et ſcholaſtica dubia: circa euch[a]riſtie ſacroſancte myſteria: viri ꝙ̄ p̄cipui magiſtri Gabrielis Biel ſacre theologie licentiati peritiſſimi: per eundem ordinarie in alma Tubingeñ. vniuerſitate lecta: ex viri clariſſimi ingenũ quondam acerrimi magiſtri Eggelingi de brunſvvig ſacre theologie licentiati profundiſſimi: vita pariter et doctrina prefulgidi lectura: in inſigni metropoli maguntina ad cleruꝫ pronunciata declarata et expoſita: paucis omiſſis: pluribus additis ac mutatis ꝙ̄ accuratiſſime compoꝛtata. Incipit feliciter.

¶ Oratio initialis.

In nomine ſuperbenedicte trinitatis: patris et filij / et ſpiritusſancti. Amē. In hui⁹ lectiōis mee principio / tria mihi perficiēda cōſpicio. Primũ legēde materie brevis recommendatoria introductio. Secũdum previa temeritatis excuſatione / theologica brevior proteſtatio. Tertiũ preſentibus dominis meis / et preceptoribus gratiarum breviſſima relatio. ¶ In primi executione aſſumo verba / que digeſſit Jeſus filius Syrach hieroſolymita eruditiſſimus

Eccle. xv. Eccl. xv. Cibavit illũ pane vite ꝛ intellectus. Noſtis patres optimi fide certiſſima illuſtrati: primum humane nature propagativũ principiũ: a ſummo deo ĩ culmine coꝛporalis creature de nō eſſe levatum. Pane cognitionis neceſſarie: qua creatorē ſuũ: ſeq́ ceteris cũ creaturis ab eo productũ agnoſceret. Necnon quid deo: quid ſuperiori: quid ſibi: quid equali: quid inferiori deberet: quid deniq́ agere: q̄d cavere opoꝛtuerat excellentiori quadā notitia illuſtratũ. Alijs quoq́ virtutibus et donis: quib⁹ caſtiſſimo amoꝛe ſuo inhereret iam cognito creatori: delectabiliterq́ ſerviret: preditũ fuiſſe: quatenus expleto diſpenſationis ſibi credite officio: nulla moꝛte media: tandē in paradiſum alterũ tranſlatũ: ipſo totius boni fonte beatifice ac interminabiliter frueret. Sed prohdoloꝛ honoris ꝛ bonoꝛũ homo impatiens: dum reiecto cōditoris timoꝛe: ſuperbiens precepto ligari contempſit: vitā perdidit pariter

Diſtinctio. et intellectũ. Indicat hoc ipſum hoꝛrēda quedā
xxxviij. cap. ignoꝛātie profunditas: erroꝝ omniũ mater: que
ignoꝛātia. cunctos ade filios in tenebroſo quodaꝫ ſuſcipit ſinu. Amoꝛ quoq́ tot rerũ vanaruꝫ ꝛ noxiarum: moꝛdaciũ perturbationũ: meroꝝ: foꝛmidinũ: inſanoꝝ gaudioꝝ: litiũ: fraudũ: ceteroꝛũq́ vitioꝝ. Quis enim ignoꝛat ait doct. Aurc. xxij. de civi. c. xxij. cũ quanta ignoꝛātia veritatis: que iaꝫ in infantib⁹ manifeſta eſt. Et cũ quāta abũdantia vane cupiditatis: q̄ in pueris apparere incipit: homo veniat in hāc vitā: quib⁹ pro veritatibus certiſſimis multifarios erroꝛes / ꝓ bonis veriſſimis bonoꝝ vmbrā apparentiũ nanciſcat. Gratuitis ſiquidē ſpoliato homini ꝛ naturalibus vulnerato: ſm euāgelicũ paradigma deſcēdentis ab hieruſalē in hiericho: incidētiſq́ in latrones: remāſit naturalis inclinatio ad verũ in intellectu: ad bonũ in affectu. Hinc fames illa validiſſima ſciēdi: quā priſci philoſophātes acerrimis abuſi ingenijs: nō filioꝝ pane: ſed poꝛcoꝝ ſiliquis (lꝫ fruſtra) pellere queſierũt. Vere fruſtra: naꝫ moꝛbus crevit ex remedijs. Quippe humana curioſitas: q̄ ſatiari nequit: nunq̄ ſibi ſufficiēs: ſemꝑ ad vlterioꝛa tēdit. Hinc philoſophus noſter ꝛ veritatis preco Paulus: huiuſcemodi vocat ſtultaꝝ et ſine diſciplina queſtionũ inquiſitoꝛes: a diaboli laqueis captivos: ad ipſius volũtatē ſemꝑ addiſcētes: ꝛ nunq̄ ad ſcientiam veritatis pervenientes. Enimvero ꝓceſſerũt in ſe cōfiſi in regionem longinquā: multipliciũ erroꝝ ꝛ vaniſſimoꝛũ cultuũ: dũ deũ inviſibilē quē ex creatis reb⁹ viſibilibus eſſe cōprobarũt. Nō ſicut deum gloꝛificaverunt: nec gratias egerũt: ſed putātes ſe aliq̄d eſſe evanuerũt in cogitationib⁹ ſuis. Et quod curioſe invenerũt: per ſuperbiā perdiderũt: vt ait Augu. in gl. Rom. j. Sicq́ obſcuratũ eſt inſipiēs coꝛ eoꝝ. Dicētes em̄ ſe eſſe ſapiētes: ſtulti facti ſunt. Quid rogo inſipiētius ꝙ̄ ſervire creature poti⁹ ꝙ̄ creatoꝛi? Quid ſtultius ꝙ̄ mutare gloꝛiam incoꝛruptibilis dei: in ſimilitudinē imaginis: creature coꝛruptibilis? Hinc tāta philoſophoꝝ diſſenſio / qua a magiſtris diſcipuli / et inter ſe diſſiderāt cōdiſcipuli: dum eos nō divina autoꝛitas: ſed humana duxit temeritas. Nā eodē btō Augu. teſte. xvij. de civi. c. xlj. palā in cōſpicua et notiſſima poꝛticu: in gymnaſijs: in hoꝛtulis: in locis publicis ac privatis catervatim vnuſquiſq́ pro ſua opinione certabat. Alij aſſerētes vnum: alij innumerabiles mũdos. Ipſum vero vnũ alij oꝛtũ eſſe: alij vero initiũ nō habere: alij interiturum: alij ſemꝑ futurũ: alij mēte divina: alij foꝛtuitu ꝛ caſib⁹ agi. Alij immoꝛtales eſſe animas: alij moꝛtales. Et qui immoꝛtales: alij revolvi in beſtias: alij nequaq̄. Qui v͛o moꝛtales: alij mox interire poſt coꝛpus: alij vivere etiā poſtea vel paululũ vel diutius: nō tamē ſemꝑ. Alij in coꝛpoꝛe cōſtituētes finem boni: alij in animo: alij in vtroq́. Alij extrinſecus poſita etiā bona ad animũ ꝛ coꝛpus addētes. Alij ſenſib⁹ coꝛpoꝛis ſemꝑ: alij nō ſemꝑ: alij nũq̄ putātes eſſe credēdũ. Sed ꝛ de fine vltimo ꝓpter quē cetera omnia querēda ſunt. Marcus varro: vt recitat idē Aug. xix. de civi. c. j. ꝛ. ij. tā multā dogmatũ varietatē diligēter ſcrutatus advertit: vt ad ducētas octoginta octo ſectas perveniret. Teſtis eſt etiā hoꝛũ multipliciũ erroꝝ Euſebius in de ꝑparatione euāgelica: qui innumeras gentium ſectas ꝛ recitat ꝛ reproβat. His alijſq́ erroꝛib⁹: vt rationaliũ mentes velut blādicijs quibuſdā infatuaret: ac dulcibus venenis incurabilib⁹ ĩficeret humane ſalutis inſidiatoꝛ diabolus: poetaꝝ figmētis: verboꝛũq́ coloribus res turpiſſimas velut honeſtare geſtiēs: hac verboꝝ ſagena plurimos irretivit. * De quo q̄d bea. Hiero. aliqñādo ciceronianus: poſt doct⁹ verberibus chriſtianus ſentiat advertam⁹. Ait enim in epiſtola ad Damaſum papā. Demonuꝫ

Luce. x.
ij. Ad Tim. iij.
Philoſophoꝛũ opiniones varie. Auguſti.
ADDITIO. * ¶ Athanaſius in libris / quos de humanitate ſalvatoris / adverſus gen

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

tes acerrime conſcripſit: quum de poetis loquerer / ſic inquit. Si huiuſmodi precones / ⁊ vates poete / ſimpliciter eos deos eē ſcripſiſſent (nā de diis gentium loquebatur) ⁊ nō eorū res geſtas / in vituperiū ac dedecus diuinitatis nomine velaſſent / veritatem obtegēdo: et multomagis homines a veritate diſtrahendo. Nunc vero amores / et flagitia Jouis quū explicēt: tum etiā in pueris corruptiones: et mulierū inter ſe emulatiōes: ad libidinem / et timores / et metus: aliaqꝫ mala / et ſcelera / et flagitia: nihil aliud magis q̄ ſeipſos incuſant. Auguſtinꝰ quoqꝫ quū paſſim eaꝫ artē reprobet: modo illā ſpectāculum turpitudinis / vanitatūqꝫ licentiā appellat: q̄ nihil pōt dici deteriꝰ: modo obſcenis compoſitā verbis: neqꝫ dignā vt inter liberalia ſtudia pueris

cibus eſt carmina poetarū. Secularis ſapientia rhetoricoꝝ pōpa verboꝝ. Hec ſua oēs ſuauitate delectāt. Et dū aures verſibꝰ dulci modulatione currentibꝰ capiūt: animā quoqꝫ penetrant: et pectoris interna deuinciūt. Uerū vbi in ſummo fuerint ſtudio ac labore perlecta: nihil aliđ niſi inanem ſonū / ⁊ ſermonū ſtrepitū ſuis lectoribus tribuūt. Nulla ibi ſaturitas veritatis: nulla refectio iuſtitie reperit̄. Studioſi eoꝝ in fame veri: et virtutū penuria perſeuerāt. Hec ille. Hoc triplici qui difficile rūpit̄ fraudū funiculo: errorū vꝫ vanitatis ignorātie: fraudulētꝰ protoplaſti ſeductor: quē pſtrauit in mortē: ne quandoqꝫ ad ſalutarē veritatis cognitionem reuiuiſceret: colligauit. Nouit eñ ille verſutus: q̄ ſine veritatis cognitione: ad veritateꝫ in qua nō ſtetit: redire nemo poteſt: nec ſine dei notitia vlla homini poterit eſſe ſalus: dicente ſcriptura Prouer. xix. Ubi nō eſt ſciētia (haud dubium quin dei) anime nō eſt bonū. Nam vani ſunt oēs homines in quibꝰ nō eſt ſciētia dei. Sap. xiii. ⁊ .i. Cor. xiii. Si quis ignorat: ignorabit̄. Sed benigniſſimus deꝰ ſcientiaꝝ dñs cuius ſapientiā nō vincit malicia. Diligit eñ omnia que ſunt: ⁊ nihil odit eoꝝ que fecit. Sap. xi. Plaſma ſuū aliena fraude deceptum: in eternū perire nō ſuſtinēs: errāti mūdo cognoſcē de veritatis fame: ac pudē de vanitatis ſqualore: iamiamqꝫ deficienti ſubuenire decreuit. Jdcirco dum mediū ſilētiū tenerēt omnia veritatis predicamēta. Noxqꝫ peccatoꝝ ⁊ ignorātie mediū iter peragerct: vt puta veri dei cognitione in omnibꝰ pene extincta. Oēs ſermo de regalibꝰ exiliēs ſedibus: geminā rationaliū cibauit inediā: dās panem nō vētris: ſed mētis: panē nō ad ruinas huius vite: que vapor eſt ad modicū parēs: reparādum: ſed panē vite ⁊ intellectus ad indeficientis vite beatitudinē cōſequendā. Dedit aūt manus liberaliſſima panē dulcē: defectū totuplicem reſtaurantē. Panē verbi ex ore dei pcedenteꝫ: quo paſceret̄ intellectus. Et panē verbū factū carnē: quo vita nutriret̄ ⁊ affectus: Quis ad vtrūqꝫ cōferat vterqꝫ. An nō panis vite: doctrina ſcripture canonice: a ſumma reuelata veritate: quo vita vera cognoſcit̄: vita anime roborat̄: ⁊ ad vitā feliciſſimā ambulat̄. Non in ſolo pane viuit homo: inquit veritas: ſed in omni verbo qđ procedit de ore dei. Deut. viii. ⁊ Mat. iiii. Eſt quoqꝫ panis intellectus: intellectū erudiēs: affectū ſua eruditione velut ignea lex inflāmās. Jpſa nempe eſt que finē quo tendit̄ oſtēdit: ipſa que viā qua itur: dirigit. finē: vitā eternā. Uiā / ſanctificationē noſtrā. Habetis: inquit apoſtolus: fructū veſtrū in ſanctificatione: finē vero vitā eternā. Jpſa deniqꝫ inſtruit ignorantē: ipſa reducit deuianteꝫ: aſſociat itinerantē: inducit perſeuerantē. Cuius ſalutiferos fructus beatus Hiero. in plo. quodā in lib. pſalmoꝝ: breuiloquo ſermone cōplectit̄: dicens. Hic habet infans quid lactet: puer quid laudet: adoleſcēs: quid corrigat: iuuenis quid ſequat̄: ſenior quid precet̄. Hic diſcunt femine pudicitiā: populi inueniūt pietatē: vidue iudicē: pauperes protectorē: aduene cuſtodē. Hic inueniūt reges quid audiāt: iudices quid timeāt. Hec triſtē cōſolat̄: letū temerat: iratum mitigat: pauperem recreat: diuitē vt ſe cognoſcat: increpat: omnibꝰ ſe ſuſcipientibꝰ apta medicamēta tribuit: nec peccatorē deſpicit: ſed per penitētiaꝫ remediū ei ingerit. Poſt hec deus oſtēdit̄: ſimulacra irridenf: fides aſſerit̄: perfidia repudiat̄: iuſtitia ingerit̄: iniquitas prohibet̄: miſericordia laudat̄: crudelitas abdicat̄: veritas requirit̄: mēdaciuꝫ dānat̄: dolus accuſatur: predicatur penitētia: pax conſequēda promittit̄: ſpes certa nutritur. Sed quod his omnibus eſt excellentius: Chriſti ſacramenta laudantur. Hec Hiero. Hec ſacra theologica doctrina: vera ⁊ diuina ſapientia: ſola eſt omnium ſcientiarū imperatrix ⁊ domina: q̄ candor eſt lucis eterne: ⁊ ſpeculum ſine macula dei maieſtatis: ⁊ imago bonitatis illius. Sap. vii. Cui niſi artes cetere ancillent̄: non illuminant: ſed obſcurant: nō erudiūt: ſed tenebris errorū inuoluunt. Non hanc diuinā ſapientiā gentium principes: non terre negociatores: non potētes ad bella gigantes inuenerūt: propterea ⁊ perierūt. Sed ea de ſupernis ſedibꝰ: que in altiſſimis habitat: ſuperſubſtantialis ſapiētia reuelauit: eamqꝫ reuelando populū ſuū humilē pane vite et intellectꝰ cibauit. Libet addere quod ſequitur. Et aqua ſapientie ſalutaris potauit eū. Uere aqua ſalutaris ſapiētie: ex fonte manans ſapiētie: que eſt verbum dei in excelſis. Eccle. i. qui eſt chriſtus dñs virtus ⁊ ſapiētia dei patris. i. Cor. i. Magnū profecto ſapiētie donum: que in animas ſanctas ſe tranſfert: amicos dei ⁊ prophetas. i. procul vidētes / cōſtituit. Sed parū ſumme viſum eſt liberalitati: niſi ſe fontē ſapiētie homini per cibi preuaricationē damnato: donaret in cibū ſaluantem: et ſpiritualiter nutrientē: mirabili cōgruētia: nature cōditioni: et lapſus reparationi. Coniunxit nempe diuina ſapiētia in prima hominis formatione rationalē ſpiritū materie corporali: p exēplo future ſocietatis: que inter deū ⁊ ſpiritum rationalē in glorificatione eiuſdeꝫ perficiēda erat: vt ſciret homo deū tam diſparem corporis ⁊ anime naturā in federationē vnā: et amicitiā tātam coniungentē: etiā rationalis creature humilitatem: licet longe inferiorē poſſe ad ſui participationem glorie ſublimare: vt loquitur magiſter di ſtin. i. li. ii. Et quoniam ex eiſdē gignimur ⁊ nutrimur incarnata prius: dehinc velut impanata ſeu ineſcata ſub ſpeciebus ſacramenti ſapientia facta eſt nutritio noſtra. Lapſus deniqꝫ et e paradiſo extruſus: pecorinam induit ſimilitudinem: ſm̄ illud prophete. Homo cū in honore eſſet: nō intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus: et ſimilis factus eſt eis. Jdcirco feno indiguit pabulo pecorino. Eapropter celeſtis cibus angelorum mutauit ſe in cibum pecoris: homine mutato in pecus. Panis enim angelorum factus eſt fenū: vnicus patris filius hominis: verbum quippe caro factum eſt. Et iuxta prophetā. Omnis caro fenum. Comedūt igitur angeli verbum de deo natum: comedunt homines verbuꝫ fenum factum. Pane ſuo viuunt angeli in celis: et beati ſunt. Feno ſuo viuunt homines in terris: et ſācti ſunt. Fenum quippe iſtud de prato virginalis vteri collectum: factum eſt refectio iumentoꝝ. Uerbū enim vt fenū fieret: latuit in virgine: ſol in ſydere: artifex in opere. O ſtupenda dei miſeratio: exclamat doctor melliſluus: verbum carnem: deus cinerem: figulus lutum: vita morticinum induit / vt angeloꝝ panē iumenta māducarent. Hic vere panis eſt vite de celo deſcendēs: vt daret vitā mundo. Nō quomodo moyſes panem dedit patribꝰ in deſerto: quē manducantes mortui ſunt. Nā qui ex hoc pane māducauerit: viuet in eternū manēs in xp̄o: ⁊ habēs xp̄m vitā manētē in ſeipſo. Hic panis eſt intellectꝰ q̄ nobꝫ mortalibꝰ immēſitatē ſue potētie: incōprehēſibilitatē ſue ſapiētie: inenarrabilitatē ſue beniuolētie: dñs mirabilius declarauit. Memoriam fecit mirabiliuꝫ ſuorum: inquit pſaltes dñi: hoc cibo ſpiritualiter

legat̄. A[...] enim in ſ[...] de ciuita[...] libro ſec[...] do. Et h[...] ſunt ſcen[...] corum t[...] rabilia [...] dorum / c[...] medie / ſ[...] cet ⁊ trag[...] die. Hoc [...] fabule po[...] tarum / a[...] dei i ſpect[...] culis / m[...] ta rerū t[...] pitudine[...] nulla ſal[...] (ſicut al[...] verboꝝ c[...] ſcenitate[...] compoſi[...] quas in[...] ſtudia q[...] honeſta / [...] liberalia[...] cātur: p[...] ri legere / [...] diſcere c[...] guntur a[...] nibus.

Margin notes: Pa[...] — Be[...] — Aug[...] — Pſ. xlviii. — Eſa. xl. — Joan. vi. — Pſ. cx.

ſpiritualiter ſatiatꝰ miſericors/⁊ miſerator dñs:
eſcam dedit timẽtibus ſe.In promptu eſt quẽad-
modũ ſacroſanctum hoc edulium: methaphyſi-
corũ/naturaliũ/logicorũ/ceterorũqꝫ phorũ/eſti-
mata ſuorum principiorum theoremata caſtiget: ⁊ ve-
rũ in eis intellectũ adminiſtret:quorũ deductio-
Panis] iſte nis veritas vetat. Panis iſte bene a pan:quod ſo
vnde dicit. nat totũ dicitur:quia totum qđ ad ſalutem perti
net:confert homini viatori. Lapſus ſiquidem ho-
mo oīa confudit. Conſtitutum a plaſmatore ordi
nem pulcherrimũ temerauit. Nã deum per ino-
bedientiam contempſit:carnem de ſua carne: et
os de ſuis oſſibus productum: proximã ſuã incu
ſauit:in ſeipſo rõnem volũtatis ductricem appeti
tui ſubegit. Indiguit itaqꝫ ad pfectã reſtauratio-
nem triplici remedio. Sacrificio quo placaretur
deo:charitatis diffuſiõe:qua cõmunicaret proxi-
mo:grã reformatiã ordinis in ſeipſo. Omnia hec
cõfert panis chriſti excellẽtiſſimum ſacrm. Nam
ipſum eſt ſacrificij oblatio quo ad deũ. Charitati
ua cõio ad proximum. Viaticum ⁊ refectio ad ſe-
ipſum. Sacrificiũ em̃ ſicut ⁊ verbum abbreuiatũ
fecit nobis dñs ſuper terram:hoſtiam viuã: vni-
cam:mundam plenam bonis:plenam effectibus
omnibus illis p quibus offerri cõſueuerat hoſtia
literalis. In hoc ſacrificio corpis ſui ⁊ ſanguinis
noua fecit omnia veteris teſtamenti oblationes
⁊ ſacramenta:paſchalem agnum:manna deſerti:
panes ppoſitiõis:tauros ⁊ vitulos imolationis:
hircum emiſſariũ: paſſeres:turtures:⁊ colũbas:
vinum ⁊ libamina:ſal in oī ſacrificio atqꝫ oleũ:ne-
Berſi. qꝫ mel:neqꝫ fermẽtũ. Deniqꝫ q̃tidianũ bis ſacrifi
ciũ cũ matutino veſptinũ. Hinc beatus Berſi.
in ſermone de ſacramento. Chriſtus ait:pro ſalu-
te mũdi ſemel factus eſt hoſtia ſalutaris:rei recõ
ciliatio generalis:oībus ſacramentis/tam prece
dentibus quam ſequentibus virtutẽ dedit ⁊ effi-
caciam:vt tanta/⁊ tali hoſtia ſanctificarẽtur om
nes liberandi per illan. Et beatus Augu.j. de ci-
Auguſtinꝰ uita.dei.c.xx. Huius inquit veri ſacrificij multi-
plicia variaqꝫ ſigna erant ſacrificia priſca ſancto
rum. Cum hoc vnũ per multa figuraretur: tanq̃
verbis multis vna res diceretur: vt ſine faſtidio
multum commendaretur. Eſt deniqꝫ ſacramen-
tum illud cõmunio:qua inter ſe mẽbra cũ capite
Chriſto charitate connexa cõicant. Nam in hoc
ſacrificio tota ipſa redẽpta ciuitas: hoc eſt con-
gregatio:ſocietaſqꝫ ſanctorum vniuerſale ſacrifi
cium offertur deo per ſacerdotem magnum:qui
etiã ſeipſum obtulit in paſſione pro nobis: vt tãti
capitis corpus eſſemus ſm formam ſerui. Hanc
enim obtulit:in hac oblatus eſt:quia ſm hãc me
diator eſt:in hac ſacerdos:in hac ſacrificiũ. Ver-
ba ſunt beati Auguſti.x.de ciuita. dei.capi.vj. Et
ſequitur ad propoſitum. Hoc eſt ſacrificiũ chri-
ſtianorum. Multi vnũ corpus ſumus in chriſto:
quod etiam ſacramẽto altaris fidelibus noto fre
quentat eccleſia:vbi ei demonſtratur quod in ea
oblatione quam offert:ipſa offeratur. Eſt demum
panis ille refectio anime:ſpiritũ reſtaurãs: deſi-
derium ſatians:cor ſpirituale delectans:infirma
roborans:gratie vitam augmentans:viaticũ per
ducens. In cuius fortitudine ambulaſ per deſer-
tum huius mũdi ad montem dei oreb:qui inter-
pretatur ardor:celum videlicet empyreum ſera-
phico ardore fulgidum. Sic cibus ille oblatio eſt
initiata in cruce. facto deo ſacrificiũ viaticũ per-
ducẽs ad terminum:cõio tenẽs interim primos
in vnum. Huius tanti ſacramenti digniſſimus
ſacerdotum ordo miniſterium accepit:quorũ of-
ficio iſte panis vite mortalibus quotidie prepa-
ratur. O vere celeſtis indulgentia. O cumula-
ta gratia. O ſuperexcellens gloria:ſacerdotẽ deũ
ſuum tenere:⁊ porrigendo alijs diſpenſare. Quo
rum quia ignorantie circa tantum myſteriũ a do Oſee.iiij.
mino per prophetã dãnanſ dicentem. Qr tu ſcien
tiam repuliſti:repellã et ego te:ne ſacerdotio fun
garis mihi. Ideo omnium ſacerdotum indigniſ-
ſimus/proprie conſulens inſcitie:nõ preſumptio
ne temeraria:ſed alme huius vniuerſitatis nr̃is
mee pcepto mihi pridẽ per digniſſimos ſuos ora
tores inſinuato:cõtraniti iniuſtũ arbitratus/hu
militer obtemperans:legendi laborem/inſufficiẽ
tiſſimus licet aſſumpſi. Canonẽ quoqꝫ miſſe:quo
diuinus ille ſacramentalis cibus conficiſ: expo-
nendum delegi. Laborem hunc nõ penitus repu
tans inutilem: quo xp̃i ſacerdotes ad ſacerdotij
ve gradũ aſpirantes:tanti officij dignitatem/ri-
tũ ⁊ debite executionis peritiã contẽplari. Nec-
non ſcholaſticorum ingenia myſterij profundita
te exerceri. Omniũqꝫ hoc ſalutari edulio paſci
optãtiũ:conſciẽtie ad dignã eius ſumptionẽ in-
formari poterunt ⁊ accendi. Opus quidem ar-
duum ⁊ ignaro peccatori improportionatũ: cuiꝰ
altiſſimam pfunditatem gigantiũ humeros pre
mere nõ ignoro. Deſperarẽ penitꝰ ⁊ deficerem: ſi Ruth.ij.
vel cũ moabitide poſt terga metentiũ ſpicas eo-
rundem manus fugiẽtes colligere:et non magis
maiorũ iam collecta cõportando preſumerem re
citare. In qua re inſufficientiam ppriam verbis
cultioribus neſcio an palliare dicam:an excuſare
ſuperfluum duxi:cũ ipſam plus cupito operis exe
quendi imperfectio demonſtrabit.

Proteſtatio theologica.

In huius igitur lectionis initio theologicam
pteſtationẽ frequẽter per me factã renouans: co
ram vobis venerabilibꝰ ac doctiſſimis pceptori-
bus meis pteſtor ſolẽniter ⁊ expreſſe non eſſe mẽ-
tis mee in futuris meis lectionibꝰ/aut alijs qui-
buſuis actibus per me volente dño faciendis:ali
quid dicere:aut pertinaciter defendere:qđ catho-
lice fidei ſeu determinationi ſacroſancte matris
eccleſie quomodolibet obuiet/vel pias aures of-
fendat. Si vero (qđ per ſuam miam dñs auertat)
aliqđ tale ex lapſu lingue/ignorãtia/alia ve quali
cũqꝫ occaſione cõtigeret:reuoco exnũc put extũc:
extũc put exnũc/volẽs ea habere p nõ dictis:ſub-
ijciens me humiliter eorum directioni:quorũ eſt
errantes corrigere:⁊ deuios ad viã catholice ve-
ritatis reducere. Verum ne dicendorũ indiſtin-
cta cõgeries cõfuſionem afferat/placuit opus ipm
qđ ſacri canonis miſſe expoſitio intitulari põt:p
lectiões ptiri:⁊ lectiões p.§. aut lr̃as alphabeti-
cas vlteriꝰ ſecare:q̃tenꝰ ſtudioſo lectori i prõptu
qđ voluerit occurrat:cũ nr̃m quẽ edidimus indi
cẽ:ſeu vt aiunt inuentarium/inuiſere placuerit.

Duodecaſtichon magiſtri

Gaſparis haſlachij ſymmerigẽſis ad lectorem.
Grãmata gloriolam redolentia deſine vanam:
Mundani faſtus ſuſpicere illecebras.
Atqꝫ phicos/ſacroſqꝫ reuolue libellos:
Turpia cõtẽnens ſcõmata muſicolũ.
Auſu quos diro Julianus apoſtata preſſit:
Quod fidei nouit fortia ſcuta ſacre.
Hinc ea chalcotypis pulchris cirrata iuuentus:
Sancta theologie que tibi ſcripta damus.
Perlege nocturnis vigili cum mente lucernis:
In primis tu que es initianda ſacris.
Nec te preſbyterum quorundam luxus inertum
Abſtrahat/⁊ talus ocia ſcorta ſopor.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

sacerdotes ſeu preſbyteri. Propter defectū ſcdi repelluntur ab hoc miniſterio elingues ⁊ muti. * Propter defectum tertij excluduntur vſu ratiōis carentes ⁊ fatui: etiam ſi fuerint ſacerdotes. ¶ B Primo ſcilicet poteſtati ordinis: paulo latius immorādū eſt. Ubi in primis cōſiderandū: qḋ multa competūt ordini ſacerdotali reſpectu corporis xpi / tam myſtici ꝗ̄ veri. Corpus chriſti myſticum / intelligo fidelium cōgregationem: eccleſiam videlicet catholicam: ſm illud aplī. Uos eſtis corpus chriſti ⁊ membra de membro. Membra dependentia de mēbro ſcilicet capite chriſto cōmembro. glo. interli. Ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam: que eſt corpus eius. Corpus chriſti verum eſt corpulenta ſubſtantia de virgine maria: operatione ſpiritusſancti ſumpta: vel etiā natura humana: diuine nature in ſuppoſito verbi vnita: de quo infra dicitur. Et hoc ſm duplicem acceptionē corporis: vt diſtinguitur: vel contra animam: vel cōtra ſpiritum. Super vtrūqꝫ corpus inſignes ſacerdos accipit poteſtates. Sup corpus myſticum poteſtatem ligandi: ſoluendi: docendi: confortandi: ligandi penis: ſoluēdi a peccatis: docendi viam ſalutis: confortandi ſacramentis. Ad quorum expletionē Paulus eos hortatur. Attendite vobis et vniuerſo gregi in quo vos ſpiritusſanctus poſuit epōs regere eccleſiā dei: quā acqſiuit ſanguine ſuo. Epōs. i. ſacerdotes: qꝛ olim idē epīs ⁊ preſbyter: ait Hiero. ad euādrū vel eugeniū epm. ⁊ habeſ in canone. xciij. diſtin. legimus. Super corpus chriſti verū ptātem conſecrandi: offerendi: fidelibus diſpenſandi.

¶ C Pro quorum clariori intellectu / videndum quid ſit poteſtas eccleſiaſtica: et quotuplex. Poteſtatem eccleſiaſticam cauſaliter diffinit illuminatiſſimus doctor Joā. gerſon cancella. parrhiſi. in tractatu de eccleſiaſtica poteſtate ſic. Eſt poteſtas a xpo ſupernaturaliter ⁊ ſpecialiter collata ſuis apoſtolis ⁊ diſcipulis: ⁊ eorū ſucceſſoribus legitimis: vſqꝫ in finē ſeculi ad edificationem eccleſie militātis ſm leges euangelicas pro cōſecutione felicitatis eterne. In hac diffinitione cauſali poteſtas ponitur pro genere. Eſt autem poteſtas facultas ꝓpinqua ad exeundum in actum. Dicitur ꝓpinqua: qꝛ obedientialis remota ꝗ̄ eſt in qualibet creatura rōnali reſpectu dei ad quālibet hierarchicā actionē nō dicif ptās eccleſiaſtica. Dicif etiā potētia ꝓpinqua: ꝗ̄ in paſſum diſpoſitū remotis impedimētis ſtatim exire poteſt in actū. Cauſa efficiens ꝑncipalis tangitur: cū dicitur a xpo ſupernaturaliter collata. Non enim ineſt eccleſiaſtica poteſtas a principijs nature: ſꝫ ab eo ꝗ̄ naturā cōdidit. Cauſa materialis vel ſubiectiua notaf: cū dicif. Aplīs ⁊ diſci. ⁊c. formalis inſinuaf cū addif: ſm leges euāgelicas: dāt enim formā vtendi. Cauſa finalis cōcludif: cū ſubdif. Ad edificationē eccleſie militātis pro proſecutione felicitatis eterne. Additum etiā eſt: ſpecialiter ad excluſionem donorū ſupernaturaliū: ꝗ̄ poſſunt eſſe cōia oī viatori: qualia ſunt fides: ſpes: charitas: ꝓphetia: timor: pietas ⁊c. Per has particulas oīs alia poteſtas excluditur: qm̄ oīs alia ptās vel eſt naturaliter indita: ſicut poteſtas corporalis: quo ad cauſam efficientem. Uel eſt ſm leges humanas regulata: ſicut poteſtas ſecularis quo ad cauſam formalem. Uel eſt radicata in habentibus eam ſecundū dona naturalia: etiā vbi ſupernaturalia / vtputa fides: ſpes: charitas nō adeſſent. Unde poteſtas ſecularis contra quam diſtinguif ptās eccleſiaſtica cōuenit alijs quam chriſtianis.

* Mu... aut elig... lꝫ ſacerd... ꝯſecrar... pōt: qꝛ... ſacrꝫ ep... certā m... teriā: c... ēt ꝟbo... mā. j. q. ... trabe. ... dit ꝟbū ... elemētū ... fit ſacr... alterū b... deficit: ... fit cōſec... tio.

j. Cor. ... Ephe. j. Act. xx.

Diffinit... ptātꝫ ec... ſiaſtice.

Dona ... naturali... pſit eē c... oīi via... ri.

¶ Lectio. j.

A

Re-

miſſa in cubiculo cordꝫ deuotiſſima ſpiritusſancti inuocatione: quatenꝰ ꝗ̄ huius diuiniſſimi ē autor muneris: ſit mentiū noſtrarum illuminator: ⁊ doctor internꝰ ſacri canonis. Cuius expoſitionē priuſꝗ̄ ordiamur: premittenda ſunt aliqua ad cōſecrationis actū (ad quem canon etiam totius miſſe officium ordinatur) requiſita. Que tria ſunt in genere. Requiruntur enim aliqua ex parte ſacramenti conficiendi: ⁊ cōſecrantis miniſtri: circūſtantiarū temporis et loci. Et horum aliqua requiruntur tanꝗ̄ ſimpliciter ad conſecrationem neceſſaria: ita qḋ eis non exiſtentibus / non fieret conſecratio euchariſtie: ſiue tranſſubſtantiatio panis ⁊ vini in corpꝰ ⁊ ſanguinem chriſti. Aliqua requiruntur de congruo: tanꝗ̄ decentia ad legitime ⁊ ordinate cōſecrandum: quibus nō exiſtētibus: licet non impediatur cōſecrationis effectus: que eſt trāſſubſtātiatio: impedif tamen euchariſtie fructꝰ. Que igitur ex parte ſacri reqrunf: reqrunf de neceſſitate: que ex parte circūſtātiarum: reqrunf de cōgruo. Eorū vero que requirunf ex parte miniſtri: quedam de neceſſitate requirunf: quedam de cōgruitate. Ex parte ſacramēti requiritur debita materia / ⁊ debita cōſecrationis forma. De quibus infra ſuo loco dicetur. Ex parte miniſtri aliqua requiruntur de neceſſitate: aliqua de congruitate: vt dictum eſt. De neceſſitate miniſtri requiritur poteſtas ordinis: facultas ſermonis: integritas intētionis. Propter defectum primi nō poſſunt conſecrare angeli: mulieres: nec laici: nec aliꝗ̄ nō

Ad ꝯſecratione reqſita.

Ad cōſecrationē aliq̄ ſimplr reqrūtur: aliq̄ de cōgruo.

Requiſita ex parte miniſtri.

xpianis. Ptās aūt ecclesiastica de necessitate fundat in dono supnaturali: scz caractere baptismali de cōi lege: q̄ caracter viatores facit esse de ecclesia militāte: ⁊ ita capaces ecclesiastice potestatis. Tn̄ charitas seu gratia gratū faciens: etsi valde decēs sit suscipientib⁹ ecclesiasticā ptātē: non tn̄ exigit̄ pro dādo titulo: quasi sine ea non possit inesse ecclesiastica ptās: prout waldensium heresis errādo asseruit. ¶ D Legit̄ autē in euāgelio sextuplex ptās a xpo data aplis discipulis ꝑ se ⁊ eorū successoribus: ministris scz ecclesie: quales sunt epi ⁊ presbyteri. Unde Anacletus papa. xxi. distin. in nouo. ait. Apostolis decedentibus: in locum eorum surrexerunt epi. Et sequitur. Uidentes aūt ppli messem esse multā: ⁊ operarios paucos / rogauerūt dn̄m messis: vt mitteret oparios in messem suā. Un̄ ab eo electi sunt septuaginta duo discipuli: quorū typū gerūt presbyteri: atqz in eorūz loco sunt constituti in ecclesia. Hec ibi. Sex ergo ptātes predicte prout eas colligit do. Petrus de aliaco cardinalis he sunt. Ptās consecrationis: sacramētorū administratiōis: predicatiōis: iudiciarie correctionis: dispositionis ministrorū ecclesie: accipiēdi vite necessaria ab his quibus spūalia administrant. De primis duab⁹ magis ad ꝑpositū: q̄ eo ꝯferri vident̄ i ordine sacerdotali. Prima igit̄ ptās est ptās ꝯsecrationis: qua quilibet sacerdos rite ordinat⁹ conficere potest corpus ⁊ sanguinē dn̄i iesu xpi. Hanc contulit dn̄s in vltima cena: cū dixit. Hoc facite in meā cōmemorationem. Hec potestas qn̄qz dicit̄ character vel ptās ordinis: de quo infra latius dicēdum erit. Scd̄a ptās: scz administratiōis sacramentoꝝ ⁊ spāliter sacramēti penitētie: est ptās iurisditionis spūalis in foro pnie: q̄ dicit̄ ptās clauiū: quib⁹ sacerdotes psūt aperire celū et claudere. Aperire dignis claudere indignis. Per pctm̄ enim mortale quilibet peccās claudit sibi celū: qr ꝑstat sibi impedimētū intrādi celū: ⁊ gaudia paradisi. Ad cuius amotionē cōtulit de⁹ ptātē ecclesie: qua discernere pōt in cā ꝑpter quā celum claudit̄: ⁊ ferre sniam ꝓnūciando illū dignū / ⁊ illū indignū. Dignū dolentē de pctis ⁊ ea cōfitētē: indignum nō dolentē de pctis: q̄uis cōfitentem. Et hoc est celū apire ⁊ celū claudere q̄tū ptinet ad ministeriū sacerdotū. Et autoritas hec facie di vocat̄ ptās clauis. Que duplex est: scilz autoritas cognoscendi in cā pctōris cōfitētis: ⁊ autoritas sentētiādi: q̄ dicunt̄ claues. Prima clauis sciētie: secūda clauis ptātis. Un̄ clauis sciētie nō est scientia habitualis vel actualis: vt quidam putauerūt: qr etsi autoritas cognoscēdi requirat sciētiam vel discretionem comitantē rectū vsum ei⁹: queadmodū etiā clauis ptātis requirit iustitiam ad rectū vsum sui. Tn̄ sicut ptās iudicādi nō est iustitia: imo pōt esse sine iustitia: ita ptās vel autoritas cognoscēdi in aliqua cā nō est sciētia vel discretio: qnimo pōt esse sine discretione cognoscēdi: de quo pulchre loquit̄ doctor subtilis disti. xix. iiij. Cōcordat Alex. de ales pte. iiij. q. lxxviij. ar ti. ij. mē. iij. ¶ E Hec ptās promissa fuit Petro a dn̄o: cū dixit. Tibi dabo claues regni celorum ⁊c. Promissa fuit etiā oib⁹ aplis: cū dixit. Amen dico vobis q̄cūqz ligaueritis sup terrā: erūt ligata ⁊ i celis. Et q̄cūqz solueritis sup terrā erūt soluta ⁊ in celis. Collata vero fuit eis in die dominice resurrectiōis: dū apparēs eis iesus i cōclaui cōgregatis insufflauit: ⁊ dixit. Accipite spm̄ scm̄: quoꝝ remiseritis pctā remittunt eis. Jo. xx. He due ptātes ꝯsecratiōis ⁊ clauiū / dicunt̄ ptātes ordinis sacerdotalis: neqz eedē sunt: neqz simul tpe collate aplis. Quarū vna respicit cōsecrationē corporis xpi veri: qm̄ habens eam cōsecrare pōt verū corpus ⁊ sanguinē xpi virtute verboꝝ sacramentalium. Scd̄a respicit corp⁹ xpi mysticū seu mēbra ei⁹: qr habēs eam pōt soluere ⁊ ligare pctōres: fideles tn̄ q̄ sunt mēbra ecclesie nūero etsi nō merito: lz solutiōe fiāt ēt mēbra merito. Pria vt dictū est: collata est aplis in cena ante xpi passionē. Secūda post resurrectionē. Et videt̄ qd̄ ēt mō in ordinatiōe sacerdotis distinctis actib⁹ ⁊ tpib⁹ ꝯferant̄. Primā em̄ ꝯfert ordinatoꝛ eps ordinando: cū tradens ei calicē cū vino ⁊ aqua pane suprapposito dicit. Accipite ptātem offerendi ⁊ cōficiendi pro viuis ⁊ mortuis. Scd̄am vero tradit aliq̄bus interpositis: ponēs manū sup caput ei⁹ ⁊ dicens. Accipite. ss. quoꝝ re. pctā ⁊c. Et si in collatiōe cuiuslibet ptātis ipmit̄ spālis character: vt q̄dā tenēt: ⁊ recitat Sco. di. xix. iij. tāq̄ ꝓbabiliter dictū tūc tres sunt characteres ordinē sacerdotalē integrātes f̄z tres ptātes collatas. Et si collata pria scz ptāte ꝯsecrādi nō procederet eps ad collationē aliarū: nō esset ille perfecte in sacerdotē ordinatus. Possetqz cōficere corp⁹ xpi: non tn̄ ligare et soluere pctōres: qr ad hoc nondum fuisset sibi collata potestas. Ex hoc videtur opinio quorundam doctorū minus probabilis: dicētium q̄ vna est ptās sacerdotalis f̄m essentiā ⁊ radicē: lz multiplex f̄m effectū. Quodqz cū aplis in cena data fuit ptās cōsecrandi sup corpus xpi verū: etiā collata sit eis ptās super totū corpus xpi mysticum: ipsum scz in mēbris ei⁹ ligādi ⁊ soluēdi: nā verba illa. Hoc facite in meā ꝯmemoratiōnē: quib⁹ tradita est prima ptās: nullū penitus ordinē habent vel habitudinē ad scd̄am ptātem. Neqz em̄ significāt ipm̄: nec exprimunt: qd̄ tn̄ regulariter fit per verba q̄b⁹ aliqua cōfert̄ ptās. Quo em̄ als sciret̄ qd̄ collata esset hec vel illa ptās? Et preterea cum verba sacramentalia hoc qd̄ significant efficiunt ⁊ verba quib⁹ prima ptās cōfert̄ / scd̄am ptātē penitus nō significent: sequit̄ qd̄ neqz ipm̄ cōferat.

¶ Lectio. ij.

A Epo testates sacerdotales eq̄les sunt i oib⁹ rite cōsecratis sacerdotibus: maioribus ⁊ minorib⁹ hoc ē episcopis et simplicibus sacerdotibus. Sunt etiā inauferibiles. Ratio primi pt̄z ex premissis: qr cuilibet sacerdoti indifferenter cōferuntur per easdē verboꝝ formas: ⁊ per eorundē exhibitionē signoꝝ quasi materiaꝝ: dicente ordinatore super q̄nlibet. Accipe ptātem celebrādi ⁊c. Ac porrigēte cuilibet calicē cū pane ⁊ vino: rursus ad manuū ipositionē cuilibet. Accipite spm̄ scm̄ quoꝝ remise. ⁊c. He forme sicut eedem: ita ⁊ eiusdem efficacie sunt in oibus: sicut ⁊ alie forme sacrales quātū est ex pte earū. Itē iydē characteres imprimunt̄ oib⁹ sacerdotibus in sua ordinatiōe: in q̄bus fundant̄ he ptātes. Ratio scd̄i scilz inauferibilitatis est: qr character in sacerdotali.

Sextuplex est potestas a xpo aplis data.

Mat. ix. Luce. x.

Luce. xxij.

Quilibet peccans p pctm̄ mortale claudit sibi celū.

Clauis ecclesiastica duplex.

Mat. xvi. Mat. xviij.

Improbatio opinionis quorundam doctorum.

ordinatione impreſſus manet: nec vnq̄ delef: et
per cōſequens nec ptās q̄ in eo fundaf. Eſt enim

Quid character.

character forma ſupnaturalis a deo creata: que
p nullā virtutē creatā corrūpi pōt. Ei⁹ nāq3 deſi-
tio annihilatio eſt: ad quā virt⁹ creata ſe nō extē
dit: ſicut nec ad creationē. Neq3 a deo tollif pro-
pter quodcūq3 pctm̄: ſicut cetera dona ſupnatu-
ralia: q̄uo charitas tollitur ꝑpter pctm̄ mortale:
fides ꝑpter hereſim: ſpes ꝑpter deſperationē: q3
character ſacerdotalis cōferf a deo: etiā exiſtenti
in pctō mortali: etiā actu peccandi: vt ſi quis cū3
propoſito peccādi ſuſcipit ſacrm̄ ordinis: ⁊ ideo
nulli pctō repugnat. Quātūcūq3 igif ſacerdos ſu
ſpendatur: excōicetur: degradef: ſemp manet in
eo ptās cōſecrādi: ſimiliter ⁊ autoritas ligādi et
ſoluēdi. In cuius ſignū cū hi reconciliant eccl'ie:
nō reordinanf in ſacerdotes: qđ tñ foret neceſſa-

Auguſtin⁹

riū: ſi ptās ſacerdotalis per hm̄oi actus auferre-
tur. De hoc btūs Aug. reprobans poſitionem Cy
priani dicētis: qđ heretici vera ſacramēta nō ha-
bent. Et illorū qui dixerūt: qđ ſacerdos recedens
ab eccl'ia baptiſma non amittit: ſed ordinem. Ad
Permenianū ſcribēs ait de hereticis ⁊ dānatis:
⁊ hř. i. q. i. qđ quidā. Qđ quidā dicūt qđ baptiſma
qđ accepit nō amittit qui recedit ab eccl'ia: ius tñ
dandi qđ accepit amittit (.i. ordinē3. glo.) multis
modis apparet fruſtra ⁊ inaniter dici. Primo: q2
nulla oſtendif cauſa cur ille qui baptiſma amit-
tere non pōt: ius dandi poſſit amittere. Utrūq3
em̄ ſacrm̄ eſt: ⁊ quadā ꝯſecratiōe hoī datur: illud
em̄ cū baptizatur: illud cū ordinaf: ⁊ ideo nō licet
a catholico vtrūq3 ſc3 ſacrm̄ iterari. Nā ſi qñ ex
parte ipſa veniētes etiā prepoſiti pro bono pacis
correcto ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt: ⁊ ſi viſu3
eſt opus eſſe / vt eadem officia gererent que age-
bāt: nō ſunt rurſus ordinādi: ſed ſicut baptiſm⁹
in eis / ita ⁊ ordinatio manſit integra: q2 in preci-
ſiōe fuerat vitiū: qđ vnitate pacis eſt correctū: nō
in ſacramentis / que vbicūq3 ſunt ipſa vera ſunt.
Et infra eodē. De his qui ab vnitate eccleſie ca-
tholice ſeparati ſunt: nulla iam queſtio eſt: quin
habeant ⁊ dare poſſint ſacra: ſed pernicioſe ha-
bent: pernicioſeq3 tradunt: qui extra vinculū pa
cis ſunt. Neutri ſacro iniuria facienda eſt: ſicut
nō recte habet qui ab vnitate recedit: ſed tamen
habet: ⁊ ideo redeunti nō redditur: ſic etiā nō re-
cte dat qđ accepit: ⁊ ideo qđ ab eo accipitur: ve-
niēti ad vnitatē non iteratur. Ex quibus verbis
Augu. cōſtat in oībus tam apoſtatis q̄ hereticis
aut dānatis manere ſacramēta chriſti vera: quā
tū ad ſe ⁊ ſctā: licet ad dānationē ſint habentis:
dantis ⁊ recipientis. ¶ B Ex his infero qđ pe-

Error eorū q̄ dicūt ſacerdotem i pctō mortali exiſtentē nō ꝯficere.

riculoſe errant dicētes ſacerdotē in pctō mortali
exiſtentem nō cōficere: q2 ptās cōficiendi nō fun
daf in grā: nec ipſam neceſſario preſupponit: ſed
vt dictum eſt: in charactere ſacerdotali quam ſm̄
legem ſtatutā prereq̄rit. In cuius ſignū chriſtus
in cena cum aplos ſuos ſacerdotes ordinauit: or
dinauit ⁊ iudam proditorē ſuum ſacerdotem ſm̄
doctores: qui tñ tūc nō fuit in grā: q2 ia3 poſt bu-
cellam panis intrauit in eū ſathanas. Cōſtat er-
go qđ tunc recepit conſecrādi poteſtatem. Si er-
go tūc in debita materia cū certa verborū forma

Errāt dicētes ſacerdotem in mortali pctō exiſtētē nō poſſe quē abſoluere a peccatis.

ꝯſecrare attentaſſet: cur nō conſecraſſet? Par rō
eſt de quolibet ſacerdote. Unde beatus Augu. in
lib. de corpe dn̄i ait. Intra eccleſiā catholicam in
miniſterio corporis ⁊ ſanguinis dn̄i nihil a bono
maius: nihil a malo minus perficif ſacerdote: q2
nō in merito cōſecrantis: ſed in verbo efficif crea
toris ⁊ virtute ſpūſſcti. Infero ſcđo ex predictis
quod ſimiliter errāt dicētes: ſacerdotem in mor-
tali pctō exiſtētē nō poſſe quē abſoluere a pecca-
tis. Patet ex eodē fundamēto: quia ptās clauiu3
ex xp̄i ordinatione gratiā nō prerequirit: vt reci-
piaf: ſed ptātem dūtaxat cōficiēdi. Nō em̄ voluit
dn̄s aliquē hre ptātē ligādi vel ſoluēdi ſup corp⁹
xp̄i myſticū: niſi haberet ptātem ſup corpus xp̄i
verum. Et ſi ad hoc nulla ſit autoritas expreſſa
canonis: ſufficit rit⁹ ⁊ vſus eccleſie: que maioris
eſt autoritatis autoritate cuiuſcūq3 doctoris par
ticularis: vnde beat⁹ Aug. ex dictis Baſilij inq̄t
diſt. xi. eccl'iaſticar. Eccl'iaſticarū inſtitutionum
quaſdā in ſcriptis: quaſdā vo aplica traditione
p ſucceſſores in miniſterio cōfirmatas accepim⁹
quaſdā vero conſuetudine roboratas approbat
vſus: quib⁹ par ritus ⁊ idē vtriſq3 debetur pieta-
tis affectus. Et in ep'la ad Ianuariū diſtin. xij. illa
autem. Illa aūt q̄ non ſcripta: ſed tradita ſunt cu
ſtodimus: que quidē toto orbe terrarū obſeruan
tur: datur intelligi vel ab ipſis aplis: vel ex plena
rijs cōcilijs: quor eſt in eccleſia ſaluberrima auto
ritas: cōmendata atq3 ſtatuta retineri. ¶ C Si
forte quis obijceret: xp̄s priuſq̄ apoſtolis diceret.
Quorum remiſeritis pctā remittuntur eis: pre-
mittit. Accipite ſpm̄ſctm̄: ergo videtur qđ gratia
ſpūſſcti req̄raf ad ſuſceptionē p̄dicte ptātis. Ad

Spūſſcti dupl'r dat⁹ accipitur

qđ dicendū qđ ſpūſſctūs dupliciter daf ⁊ accipif
vc3 in grā gratūfaciente: ⁊ in gratia gratis data.
Primo modo daf ad pſonalē ſctificationem reci
piētis. Scđo mō nō ſemp ad perſonale3 ſctifica-
tionē: ſemp autē ad eccl'ie vtilitatē. De prima dr.
Iuſtificati gratis per gratiā ipſius. ſ. xp̄i. glo. per
gratiam xp̄i q̄ donū dei eſt. Maximū autē donu3
ſpūſſanctus eſt: vnde ⁊ dicif ibidē. c. v. Charitas

Rom̄. iij.

dei diffuſa eſt in cordibus veſtris p ſpm̄ſctm̄ qui
dat⁹ eſt vobis. Gratia autē q̄ iuſtificat charitas
eſt: aut ei inſeparabiliter cōiuncta: q̄ daf ſemp ad
ſanctificationē: q2 ipſa eſt q̄ operit multitudine3

Prouer. ⁊ .i. Pe.

pctōrū. De ſcđa. i. Cor. xij. Alij per ſpm̄ datur ſer-
mo ſapiētie: alij ſermo ſciētie ſm̄ eundē ſpiritum
alij fides in eodē ſpū: alij grā ſanitatū in vno ſpū
alij operatio vtutū: alij ꝓphetia. Premiſit aute3
apl's. Unicuiq3 daf manifeſtatio ſpūs ad vtilita
tem. Diuiſa ſunt dona: nō ad meritū alicuius ſin
gulariter danf: ſed ad vtilitatē eccleſie edificāde.
Qđ aūt nō detur ad perſonalē vtilitatē / patet: q2
ſic daf ⁊ reprobis: quib⁹ allegātibus in iudicio re
cepta dona ⁊ dicentibus. Dn̄e nōne in noīe tuo
prophetauimus: ⁊ in noīe tuo demonia eiecim⁹

Matt.

virtutes multas fecimus: dicturus eſt dominus.
Nunq̄ noui vos. glo. i. in nullis approbaui. Ita-
q3 apoſtoli in poteſtate ligādi ⁊ ſoluēdi / recepe-
rūt quidē ſpm̄ſctm̄: q2 ipſa ptās ligādi atq3 ſoluē
di donū eſt ſpūſſancti: ſed gratis datū. Unde nō
dixit dn̄s. Accipite gratiā ſpūſſancti: vt accipia-
tis poteſtatem remittendi peccata: vel vt remit-
tatis peccata: ſed ait. Accipite ſpm̄ſctm̄: quorū re
miſeritis pctā ⁊c. quaſi di. Accipite donū ſpiritus
ſancti: poteſtatē ſcilicet remittendi peccata: vac-
cipientes hoc donum ſpiritusſancti: ſpiritūſan-
ctu3 recipitis. Nec tñ negandum quod chriſtus
dedit his verbis ⁊ ſigno flatus aplis augmentū
grē ⁊ charitatis. Sed nō dedit illā vt diſpoſitio-
nē preuiam neceſſario requiſitā ad ſuſceptione3
poteſtatis clauiū: ſed tanq̄ diſpoſitionem de cō-
gruo vt digne recipiatur: ſicut ⁊ nunc gratia con
fertur in collatione ordinum: niſi impediat obex
in ſuſcipiente ad dignam poteſtatis executionē.
Unde etſi non ad ſuſceptionem / neq3 ad execu-
tionem poteſtatis clauium ſimpl'r requirif grā
gratūfaciēs: requirif tamen ad dignam poteſta-
tis clauiū ſuſceptionē; eiuſq3 dignā executione3.
vnde ſicut

Unde ſicut ordinandus ſe diſponere debet: vt ſi-
ne peccato recipiat ordinis ſacramẽtum: ita etiã
curet mundus eſſe a peccato: vt digne actum rece
Auguſtinꝰ. pte exequatur poteſtatis: quia teſte beato Augu.
contra donatiſtas. Nemo digne abſoluit: niſi co
lumba vel columbe mẽbra. Colũba .i. chriſtꝰ. Mẽ
brum columbe: a pctõ mundus. ¶ D Et pro di-
ctorum cõfirmatione poteſt argui per locũ a ma-
iori: ſi ad recipiendum ⁊ exequendum poteſtatem
conſecrandi verum corpus chriſti. nõ requiritur
neceſſario gratia gratum faciẽs in miniſtro que
maior eſt: multominꝰ requiritur in poteſtate mi-
nus digna: reſpectu ſcilicet corporis chriſti myſti
ci: ſed ibi non requiritur: vt dictum eſt: ergo nec
hic. Cõcordat his magiſter diſt. xix. li. iiij. allegãs
illud Hier. ſuper illo verbo Mat. xvj. Tibi dabo
claues regni celorum. Dat deus benedictionem
digne poſcenti per indignum miniſtrũ. Fallit au-
tem ⁊ fefellit multos vulgata ſententia: qui liga-
tus eſt: alium ſoluere quõ poteſt? Quod vtiqꝫ ve-
rũ eſt de ligatura corporali: ⁊ dum hec membra li
gata ſunt: quibus ⁊ non aliis ſoluere poteſt. Alio
quin nihil prohibet pedibus ꝯpeditum: ⁊ mani-
bus liberũ: vincula alterius ſoluere. In ꝓpoſito
autem nulla eſt ligatura corporalis: ſed dũtaxat
ligatio per preceptum. Preceptum enim videtur
ſacerdotibus: vt digne ⁊ iuſte opera ſui miniſte-
rij exequantur: nam Leui. xxi. precipitur. Homo
de ſemine aaron qui habuerit maculam: nõ offe-
rat panes coram dño: nec accedat ad miniſteriũ
eius. Per maculam vitium itelligitur: vt dicit gl.
Deut. xvj. vnde Auguſtinus. Ablata eſt oĩs dubitatio. Ne
mo ſummorum vel ſecundorum ſacerdotum de-
Exo. xix. bet ad ſancta accedere: ſi immũdus eſt: immo vi
detur eſſe de iure naturali vt homo ſancta ſancte
pertractet: vt dicit ſanctus Tho. in. iiij. vbi infra
Item iuſte quod iuſtũ eſt exequeris. Sacerdotes
qui accedunt ad dominũ ſanctificentur: ne per-
cutiat eos. Et per Eſa. precipit dñs. Mundami-
Tho. aqnaſ ni qui fertis vaſa domini. Eiuſdem. lij. ¶ E His
aliiſqꝫ autoritatibus moti ſanctus Thom. Alb.
Petrus de tharã. dicũt ꝙ ſuſcipiens vel exequẽs
ordinem in peccato mortali: mortaliter peccat: qr
facit contra preceptum diuinum. Vñ ſctũs Tho.
in. iiij. ſcripto diſt. xxiiij. q. ij. dicit: ꝙ ſanctitas vi-
te requiritur ad ſuſceptionem ordinis cuiuſlibet
nõ de neceſſitate ſacramenti: ſed neceſſitate ꝓce-
pti. Vñ ſi malus ordinatur: nihilominus ordinẽ
habet: tñ cũ pctõ: nã in quolibet ordine quaſi pre
ſumptuoſus mortaliter peccat: ꝗ cũ ꝯſciẽtia pcti
mortalis ad ordinem accedit. Hoc quoad ordi-
nis ſuſceptionem. Sed quoad executionẽ actuũ
ordinis ſubdit circa finẽ. q. Lex precipit vt homo
iuſte ea ꝗ iuſta ſunt exequatur. Et ideo quicunqꝫ
hoc quod ſibi cõpetit: ſcꝫ rõne ordinis facit indi
gne: qð iuſtũ eſt iniuſte exequitur: ⁊ ꝯtra ꝓceptũ
Deut. xvj. legis facit: ac ꝑ hoc mortaliter peccat. Quicunqꝫ
aũt cũ pctõ mortali aliquod ſacrũ officiũ pertra-
ctat: nõ eſt dubiũ quin indigne illud faciat: vnde
patet ꝙ mortaliter peccat. Et infra. Qñcunqꝫ mi
niſter exhibet ſe in aliquo actu vt miniſtrum ec-
cleſie in mortali peccato mortaliter peccat: et to-
tiẽs mortaliter peccat: ꝗtiens hmõi actũ facit: qr
Dionyſiꝰ vt dt Diony. c. i. celeſtis hierarch. Immũdis nec
ſymbola .i. nec ſacr̃alia ſigna tangere fas eſt. Vñ
qñ tangũt res ſacras: ꝗſi ſuo officio vtentes mor
taliter peccãt: ſecꝰ ſi ĩ aliqua neceſſitate aliquod
ſacr̃m cõtingerent vel exeq̃rent: in eo caſu in quo
ẽt laico liceret: ſicut ſi baptizaret in articulo ne-
ceſſitatis. Uel ſi corpus xp̄i in terra proiectũ col
ligeret. Loquit ſemper de exiſtẽte in pctõ morta-
li. Hec ſnĩa etſi non omnibus placeet tanꝗ̃ nimis
dura: videtur tamen firmis ſcripture radicibꝰ in
nixa. Et ideo eccleſie miniſtris ſolicitius formidã
da. ¶ F Sic ergo in propoſito non eſt niſi ligatu
ra precepti: propter quã factum contra preceptũ
non eſt irritum: ꝗ̃uis peccent preceptũ tranſgre-
dientes. Et eſt ſimile in ciuilibus. Precipiat dñs
ſeruo ſuo: ne certum vinculatum ſoluat: iam ſer-
uus ille ligatus eſt: eo modo quo precepto ligari
dicimur. Conſtat autem ꝙ ſeruus ille contrane-
nire poteſt ꝓcepto dñi / ⁊ ligatũ ſoluere. Quod ſi
facit: nõ minus ſolutus eſt ꝗ vinctus fuerat: ꝗ̃ ſi
preceptũ de nõ ſoluẽdo ſuꝑ ipſum latum nõ fuiſ-
ſet. Ita in propoſito. Preceptũ nõ ligat corporali
ter ſeu realiter poteſtatem clauiũ: ne ipſam hñs Preceptũ quõ ligat ptãtẽ clauium.
poſſit exire in poteſtatis actum: ſed ligat ne licite
poſſit: ſed nec pctõ mortali ligatur: ne aliũ a mor
tali ſoluere poſſit: qm̃ etſi mortali peccato ligatꝰ
eſt: ne poſſit perficere actus meritorios: ⁊ ita qua
ſi pedibus bonarũ affectionũ tenet ꝯſtrictus: nõ
tñ ligatus eſt pctõ mortali quantũ ad illð quo ſol
uit .i. ptãtem clauiũ ꝗ manibus aĩe poterit ꝯpara
ri. Claudicat ergo popularis illa ſiĩitudo transfe
rendo ligationẽ corporalẽ ad ligationem per pro
hibitoriũ ꝓceptũ vel ꝑ mortale pctm̃. Et rõnabi
liter / miſericorditerqꝫ dñs. ordinis ptãtẽ ſiue ad
ſuſcipiendũ: ſiue ad exercendũ impediri noluit
ſimplr̃ peccato ſuſcipientis ⁊ exeq̃ntis: ne hierar
chicus ordo eccleſie inſtabilis ſit / incertus: totuſ-
qꝫ confuſus. Cũ eñ nemo ſciat an amore vel odio
dignus ſit: ⁊ hoc de ſeipſo: multominus de alio Eccli. ix.
nunꝗ̃ ſecuti eſſe poſſent ſubditi: ſed nec preſiden
tes. Quippe ſemꝑ dubitare haberẽt pctõres: an
fuerint rite vere ⁊ ſacr̃aliter abſoluti: cum ſemper
dubitarent de munditia ſacerdotis ex multis cõ
tra eos ꝯceptis ſuſpitionibus. Sed ⁊ ipi ſacerdo
tes ſi ptãtẽ in ordinatiõe rite ſuſceperit: ſi ẽt rece-
pta ptãte vere ꝯſecrẽt: ſi abſoluãt ⁊c. cum ſe tũc vl
nũc charitatẽ habuiſſe: aut habere ignorent. Et
licet in his nõ poſſit haberi certitudo euidentie
abſqꝫ diuina reuelatione: propter intẽtionem or
dinãtis / cõſecrantis / abſoluẽtis que aliis igno-
ta eſt: ſm̃ illud. Homo videt que patẽt: deus aũt
intuet cor. Credibilius tñ eſt / ⁊ veriſimilius inten
tionẽ debitã fuiſſe conſecrãdi: cõferendi: ordines
recipiendi / ⁊ generaliter exequendi: ꝗ̃ oppoſitũ.
Secus de miniſtrorũ ſanctitate. ¶ G Preterea I. Reg. xvi.
non videtur diuine bonitati conſentaneum: alte
rum pro alterius iniquitate puniri: in his preſer
tim que ad ſalutem pertinent: dũ ille alteri in ſua
malicia non cõicet. Sed ſi pctõrẽ confitentẽ: ⁊ ad
abſolutionẽ recipiendã ſm̃ humane fragilitatis
poſſibilitatem ſe diſponentem / ſacerdos propter
occultũ ſuũ peccatũ non abſolueret: puniret pec
cator ꝓpter pctm̃ alienum cui nõ cõicaſſet: cõtra
illud. Filiꝰ nõ portabit iniqtatẽ pris. Iuſtitia iu-
ſti ſuꝑ eũ erit: ⁊ impietas impij ſuꝑ eũ erit ⁊c. Ite Eze. xviij.
rũ rõnabile eſt: vt deꝰ aſſiſtat ſacr̃o penitentie ad
peccatorũ remiſſionẽ quã ſignificat. Aſſiſtat di-
co certitudinaliter reſpectu ſignificati in fieri: ne
ꝓpter ſigni incertitudinem negligat quis ſacr̃m
ſuſcipere. Nam ꝗs hoĩm ſue fame zelator alteri
hoĩ cordis ſui ſecreta forefacta aperiret: niſi fir-
miſſime crederet deũ aſſiſtere ſacerdoti ad remiſ
ſionem ſuoꝝ peccatoꝝ: dum in ſe ꝯfitente non ſit
obicis impedimentũ? Nemo pro re dubia ⁊ pene
neutra rẽ tã difficilẽ ⁊ naturali inclinationi con-
trariã: qualis eſt pctõꝝ ꝯfeſſio / ſubiret: que neceſ-
ſario prerequirit ſacramentali abſolutioni. Hec
paulo latiꝰ de ptãte ordinis inſerere placuit / que
materie noſtre non impertinentia videbantur.

¶ Lectio.iij. A

Tertia poteſtas eſt ptās diſpoſitionis miniſtroꝝ eccleſie: quoad determinationē iuriſditiōis eccleſiaſtice: vt euitef confuſio ⁊ diſſenſiōis materia ⁊ in pp̄lo ⁊ inter miniſtros: ſi hi eq̄liter et indiſtincte de omni populo curam haberent. Et hec poteſtas collata eſt ſinglr̄ petro ⁊ eius ſucceſſoribus: vbi ait ei ſinglr̄ xp̄s. Paſce oues meas. Idip̄m tertio repetēs. i. ſis paſtor ⁊ p̄latus gn̄alis: vt ſcꝫ ad te ptineat diſpoſitio ⁊ regimen gn̄ale ouiū ⁊ ouilis. ¶ Pro quo ad maiorem eoꝝ q̄ dicta ſunt elucidationē notandū: ꝙ iuriſditio conſiſtit in quadā prelatione ſeu ſuperioritate ſup certā plebē vel perſonā. Qr dr̄ iuriſditio quaſi autoritas vel ptās dicēdi ius. Hoc aūt nulli ꝯpetit reſpectu alterius: niſi ſuper ip̄m habeat quandā prelationē. Et diuidif quātū ad ꝓpoſitū ſufficit: qr quedā eſt coerciua: de qua infra dicef: quedā nō coerciua: ⁊ hec eſt requirif in foro interiori ad abſolutionē pctōꝝ: qr hec miniſtrat materiā priori ptāti: ligandi ſcꝫ ⁊ ſoluēdi: hec ptās iuriſditiōis in ſua plenitudine reſidet in ſummo pōtifice: quoad totā eccl̄iam vniuerſalē: quia ip̄ius ſolius eſt vniuerſalr̄ iſtituere rectores ⁊ prelatos in eccl̄iaſtica hierarchia: cum ip̄i ſoli dictum ſit. Paſce oues meas. Ubi xp̄us non diſtinxit inter has ⁊ illas: ſed gn̄alr̄ oīū curā ſibi ꝯmiſit. Ab eo ergo deſcendit mediate vel immediate oīs eccl̄iaſtica iuriſditio in inferiores p̄ſidentes: quos vocat ad ſe in partem ſolicitudinis: cum ipſe vocatus ſit in plenitudinem poteſtatis: vt in ca. ad honorē. de autoritate ⁊ vſu pallij Inno. iij. In inferioribus vero prelatis eſt hec ptās limitata: ſm̄ ſummi ſacerdotis rōnabile arbitriū. Unde ep̄s nullos pōt ligare vel ſoluere niſi de ſua dioceſi: vt in. c. nullus. de parochijs ⁊ alie. paroch. Sic etiā curatus in alienos ſue parochie non ſubiectos abſoluēdi nullā habet poteſtatē. vnde. xiij. q. j. eccleſias. dr̄. Statuimus vt nullus alterius parochie terminos aut ius inuadat. Sit vnuſquiſqꝫ ſuis terminis contentus: ⁊ taliter eccleſiā ⁊ plebem ſibi commiſſam cuſtodiat: vt ante tribunal eterni iudicis ex oībus ſibi cōmiſſis rationem reddat: ⁊ non iudiciū: ſed gloriā ꝓ ſuis actibus percipiat.

Joan. xl.

In quo conſiſtit iuriſditio.

Ep̄us nullos pōt ligare vel ſoluere niſi ꝺ ſua dioceſi.

¶ B Hec ptās iuriſditionis in foro anime interiori nō eſt ptās ordinis: nec cōfertur in ordinis ſuſceptione. Nam eoipſo quo aliquis ordinatus eſt preſbyter: non eſt conſtitutus prelatus: nec curator alicuius perſone vel plebis. Preſupponit tamen eam: et fundatur in poteſtate ordinis ſacerdotalis: quia nulli committitur niſi ſacerdoti poteſtatem clauium ex ordine habenti. Non em̄ per ptātem iuriſditionis datur noua ptās abſoluendi ſacramentaliter: ſed materia ſubijcitur: in quā accepta ptās clauium valeat exerceri. Coherēt ergo ſibi he due ptātes clauiū ⁊ iuriſditionis quantū ad forū aīe: ita ꝙ vna ſine alia non ſufficit ad ſoluendū a peccatis. Non ſufficit dico: nedū ad ordinate ⁊ licite abſoluendū: ſed ſimplr̄ ad abſoluendū: ita ꝙ ſi ſacerdos tētauerit abſoluere non ſuū: non modo peccat mittendo falcem in meſſem alienam: ſed omnino nihil facit: qm̄ a nō ſuo iudice ligari nullus valet vel abſolui. in. c. qꝺ autē. de peni. ⁊ remiſ. ⁊ eo. ti. ca. omnis. dicit Inn̄.

Innocen.

iij. Eum volentem confiteri non ſuo ſacerdoti id fieri debere decernit de fauore proprij ſacerdotis: cauſam ſubdit dicens. Cum aliter ipſe illum non poſſit ſoluere vel ligare. Itaqꝫ ad abſoluendū requirif ptās clauiū: ⁊ materia in quam abſolutio recipiatur: ſeu ad quam terminetur. Sicut tam in naturalibus q̄ artificialibus ad agenduꝫ requiritur potentia ſeu virtus agendi: ⁊ materia in quam actio terminetur. Poteſtas itaqꝫ agendi: poteſtas eſt clauis. Materia ꝓpinqua ſiue p ſe: eſt peccatū. Materia ſecūdaria ſiue p accidēs peccator ſubditus. Subditus dico duplici ſubiectione ſcilicet voluntaria: ⁊ ſubiectione prelati ſuperioris. Utraqꝫ ſubiectio requiritur: nam quantūcunqꝫ peccator ſit ſubiect⁹ per prelatum ſacerdoti parochiali: niſi tamen volūtarie ſe ſubijciat eidem: a peccatis non abſoluetur. Quis enim diceret aliquem inuitū abſolui in foro conſcientie? Similiter quātūcūqꝫ q̄s volūtarie ſe ſubijciat alicui ſacerdoti: niſi talis ſibi prefectus ſit a ſuperiore: abſoluere eum non poteſt. Facit ad hoc. c. peruenit. xvj. q. j. Ubi paſchaſius papa decernit nullum penitentiam ac peccatorum remiſſionem dare poſſe abſqꝫ proprij ep̄i fauore vel apl̄ice ſedis autoritate: ꝓut hoc de monachis ſpecialiter ſtatutum eſt in concilio chalcedonenſi. ea. q. c. quire re. Et hoc quidem rationabiliter: ne ſcilicet prebeatur incentiuū delinquēdi. Qꝺ certe preberef ſi quilibet pro ſua volūtate poſſet a quocūqꝫ ſacerdote abſolui. Tolleref etiā ex hoc nō parū erubeſcentia pctōꝛis: q̄ magna ps eſt ſatiſfactionis. Tolleretur inſuper cura ⁊ ſolicitudo ſacerdotum quā abhibēt circa ſalutē ſuorum ſubditoꝝ: ſi pro libito ſubditorū viderēt ſe cōtēptos in huius ſacramenti ſuſceptione. ¶ C Ex his infero correlarium ꝙ ſacerdotes ſimplices non curati: non poſſunt ſibijnuicem abſolutiōis bn̄ficiū impendere: ſine ſui ſupioris fauore concurrente. Patet ex dictis: qr nullus eoꝝ hꝫ ſuper alium iuriſditionem. Neqꝫ em̄ ſacerdotes excipiūtur ab illa ſacra lateranen̄. concilij conſtitutione qua precipif oībus vtriuſqꝫ ſexus fidelibus ſuo proprio ſacerdoti: vl̄ de eius fauore petito et obtēto alteri confiteri. de peni. ⁊ remiſ. omnis. Qꝺ vero ibi addif: ad min⁹ ſemel in anno: ſpecīuocat p̄ceptū quantū ad partem eius affirmatiuam: ſm̄ quam nō obligat pro ſp: ſed pro certo tpe. Sed non dat libertatē extra id tempus confiteri alieno ſacerdoti: quia eadeꝫ cauſa eſt extra id tempus ſpecificatū ⁊ in illo. Illa ſcilicet quia vtrobiqꝫ deficit iuriſditio ſacerdoti alieno. Hinc de peni. diſt. vj. placuit. Urbanus papa ſecundus generaliter ſtatuit: ne quis ſacerdotum alienum abſoluat. Ait enim. Placuit vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti ad penitentiam ſuſcipere: ſine eius conſenſu cui primo ſe commiſit. Glo. ſuper verbo commiſit. i. cuius parochianus eſt: ⁊ cauſam addit glo. Ab alio em̄ nō pōt ligari vel ſolui. Uerum de iſto cōſenſu requiſito altercatio eſt inter doc. quibuſdam dicentib⁹: ꝙ req̄ritur conſenſus expreſſus ſui p̄lati aut ſacerdotis. Ad hoc multa iura adducūtur: inter q̄ eſt. c. oīs allegatū. Ubi notanter dr̄ de licētia petita ⁊ obtenta: qꝺ requirere videtur expreſſum ꝯſenſuꝫ. Alij vr̄ ꝙ ſufficiat licentia tacita: ita ꝙ ſi ep̄s ſcit talia cōiter fieri a ſacerdotibus: ⁊ nō reclamat ſed ſuſtinet: eo ipſo preſumendū eſt eū tacite approbare. Unde Hoſtien̄. ⁊ Guil̄. dicūt: cū eſt de more alicuius eccleſie vt vnus ſacerdos audiat alium ſacerdotē: ⁊ abſoluat: ⁊ epiſcopus hoc ſciēs fieri cōiter tolerat poteſt fieri: qr eoipſo preſumitur tacite approbare.

Attende duplici ſubiectione

nota

dare/et licētiā dare. Idē refert aſteñ. in ſum.li.v. ti.xx. Cōcordat Guil. de mōtelauduno: ⁊ Ray. in ſum.li.iij. His etiā cōſonat eximius doctor Joā. Gerſon cancel. in multis locis ſine ſcriptis ſuis: nominatim in tractatu de cōtractibus ꝓpoſitione.xvi. dicens. Ubi papa vel eccleſia aut legiſlator ſcit: ꝙ cōſtitutiones ſue: vel nō publicanť: ſʒ danť obliuioni: vel nō approbanť moribꝰ vtētiū: ſed paſſim declināt in oppoſitum: tūc cōſtitutiones ille deſinūt habere vim obligationis: tanq̄ abolite per nō vſum vel cōſuetudinē oppoſitā: q̄ eſt optima poſitiuaꝝ legū interpres. Alioqn tolerantia pape vel alterius legiſlatoris eſſet ſibimet repugnans ⁊ populis noxia. Fundať in hac radice: dicit abolitiones conſtitutionū quaſi ſine numero poſitaꝝ in decretis: etiā que in generalibꝰ cōcilijs tradite ſunt: vt de ieiunādo quinquageſimā/quartā/ſextā/⁊ ſeptimā ferias. Uel ꝙ ſacerdos celebrās duos habeat aſſiſtētes: de quo clare habeť diſt.iij. in iſtis. ⁊ .c. deniq̄. Ita in ꝓpoſito: ⁊ ius illud quo ꝓhibeť ne aliquis cōfeſſorem preſumat eligere: niſi cū certa autoritate: quoad ſacerdotes abolitū videť. Cū paſſim quilibet ſacerdos cōfeſſionē alterius cuiuſlibet ſacerdotis audire nō vereať. Que cōſuetudo: ſi dicať corruptela: vix apd ſacerdotes ſalutis erit ſtatꝰ. ¶ D Sed forte dicis. Ad abſoluendū requiriť iuriſditio in abſoluēte: quis illaʒ tribuit: Poteſt dici ꝙ prelati dūridētes ſuos ſubditos ſacerdotes ſibi mutuo cōfiteri ſine ſpeciali licētia: nō prohibēt: arguūt: nec puniūt. Hoc ipſum nō faciēdo rationabiliter iudicanť tacite conſentire: ⁊ per hoc iuriſditionis determinationē quoad hunc vel illū (cū ſit de iure poſitiuo: qd variationē recipit per tacitā reuocationē) abrogare. Immo nō dʒ ſubditus facile habere opinionē malā de ſuo prelato: cūq̄ iudicare immemorē ſalutis ꝓprie ⁊ ſuoꝝ ſubditoꝝ: maxime in his in quibꝰ eū ſaluare poteſt. Sic ergo huic cōſuetudini cui tacite conſentiūt: nō reclamando ꝓlati iuriſditione tribuunt. Nec mirū cū etia in ceteris cauſis ⁊ negocijs cōſuetudo det iuriſditionē nō habenti: vt in.c. dilecti. de arbitris. vbi habeť ꝙ cōſuetudo approbata dat mulieribus quibuſdā in ſubditos ordinariā iuriſditionē cōtra legē ſcriptā: q̄ precipit ꝙ femine a publicis officijs ſint remote. Sed adhuc cōtra dicta ſic opinātiū videť eſſe.c. ſi ep̄s de pe. ⁊ remiſ.li.vi. vbi diciť. Nulla quoq̄ pōt cōſuetudine introduci: ꝙ aliquis preter ſui ſuperioris fauorē: cōfeſſorē ſibi eligere valeat: qui eū poſſit ſoluere vel ligare. vbi glo. ſuper verbo cōſuetudine: dicit. Eſt enim onerosa eccleſijs: ideo non valet: ⁊ de cōſuetudine.c.ij. Ex eo frangiť eccleſiaſtice diſcipline neruus. de conſuetudine. venerabilis. Etiā eſſet hoc contra obedientiam principis preſcribere: qd eſſe nō poteſt. De p̄ſcriptionibꝰ cum nō liceat. Hec ibi. Ex his videť ꝙ conſuetudo in caſu noſtro nō tribuat iuriſditionē: cū per c. allegatū expreſſe reprobeť. Qui vult tenere opinionē iſtā: poſſet dicere ꝙ.c. dicit ſine ſuperioris licentia: ſine qua vtiq̄ electus cōfeſſor nullā habet iuriſditionē: que tamen iuriſditio neceſſario requiriť. Hic autē accedit licētia: licet nō expreſſa: tamē tacita. Et ita.c. hoc nō eſt cōtrariū predictis: ꝓpter hoc tamē capitulū: dñs Antoninus recedit ab hac opinione: dicēs eā nō eſſe multuʒ tutā parte.iij. ti.xiiij.c.xix. Opinio ſecūda eſt magis pia ꝓ excuſatione ſacerdotū: ſic ſine expreſſo fauore ſe abſoluentiū mutuo. Sed prima eſt magis tuta: maxime qꝛ rationes ⁊ cauſe ꝓpter quas iuriſditio in eccleſia diſtincta eſt ⁊ determinata: non minus locū habēt in ſacerdotibꝰ (quoꝝ nōnulli vtinam hodie eſſent ſicut populꝰ) q̄ in laicis/in quibꝰ libera cōfeſſoris electio ſine exp̄ſſo ſuperioris fauore reprobať. Uñ vtile foret vt prelati ſuis ſacerdotibus fauorē expreſſum tribuerent: vt ſic ſecure ⁊ ſine ſcrupulo cōſcīetie ſe mutuo poſſent abſoluere: vel ſi id minus expedire videreť: ꝙ exp̄ſſa ꝓhibitione/eiuſq̄ʒ efficaci executione hunc abuſum ſeu corruptelā e medio tollerent. Securū quoq̄ʒ eſſet ſacerdotibus formidoloſis ⁊ timoratis: immo vere omnibꝰ: vt fauorē a ſuis curatis vel ſuperioribus prelatis verbo vel ſcripto obtinerēt cōfitēdi quē elegerint ſacerdoti. Eſſet etiā tutū ſcrupuloſis non abſoluere: niſi hmōi fauorē aſſecutos. ¶ E Secundo infero: ꝙ ſacerdos nō ſolū nō alienum: ſed nec a quolibet crimine abſoluere poteſt ſuū ſubditū cōfitentē. Patet: qꝛ ſicut per autoritatem ſuperioris miniſtrari oportet materiā q̄tū ad perſonā abſoluendam: ita etiā q̄tū ad peccata a quibꝰ abſolui dʒ. Utraq̄ʒ em̄ ⁊ peccator ⁊ peccata ſunt materia poteſtatis clauiū ⁊ ſacramēti penitētie. Et peccata quideʒ materia ꝓpinqua. Peccator v̄o remota: qꝛ ꝓpter pctā cōfitēs eſt materia: qui ſine peccatis abſolutionis capax nō eſſet. Non em̄ ſoluiť niſi ligatꝰ. Et ſi innocēs ꝯfeſſori ſe offerre poſſet: nō tñ poſſet ꝯfiteri vel abſolui: cū ꝯfiteri ſit ſe de pctis accuſare. Et abſoluere ſit a pctis liberare: vł ab eis liberatū iudicare ac ꝓnūciare. Nūc ergo ſummꝰ hierarcha: cuius eſt poteſtatē iuriſditionis alijs impartiri: ſicut partitus eſt ꝑſonas: parrochias ⁊ dioceſes: ita et pctā partiri pōt. Et ſicut nō omnibus quos in partē ſolicitudinis aſſumpſit: oēs gñaliter ſubiecit. Ita ⁊ ſubiectoꝝ nō omnia pctā ſubegit: ſed quedā grauia ⁊ enormia pctā ſibi: quedā ep̄is reſeruauit: cetera inferioribus curatis cōmiſit. Sed et ep̄i quoꝝ eſt tradere materiā immediate ſubiectis: per eoꝝ inſtitutionem ad curā agendā populi: tm̄ inſtitutis cōceſſerūt: quātū ſibi ꝓ bono regimine populi expedire iudicarūt. Ne ſi etiā maiora pctā eoꝝ poteſtati ſubijcerēt: facilitas venie incētiuū preberet delinquēdi: ideo etiā ſibi quedā reſeruarūt. In omnibꝰ itaq̄ʒ his: vel reſeruationibꝰ: ſiue conceſſionibus poteſtas clauiū in ordinationibꝰ omnibꝰ equaliter collata: neq̄ʒ extendiť: neq̄ʒ reſtringiť: ſed illimitabilis manet in ſua radice. Dumtaxat autē vſus illius ptātis impediť: ꝓ q̄to tolliť materia circa quam hmōi poteſtas poſſet exerceri. Sicut qui fabro tollit ferrū: nihil artis vel poteſtatis fabricādi aufert: ſicut nec confert ferrū tribuēdo. Impedit aūt vſum eius per materie ſubtractionē. Et ſicut hierarchis aliquādo partim ſubtrahiť: ⁊ partim miniſtrať: quādo certo populo: ⁊ eoꝝ certis nō oībꝰ peccatis abſoluēdis preficiunť. Ita nōnūq̄ per ſuſpēſionem ab officio ⁊ grauiores penas: puta excōicationē: depoſitionem: aut degradationē oīs materia ſubtrahiť: ⁊ vſus poteſtatis clauiuʒ penitus impediť. Ita vt neminē aliquo pctō abſoluere poſſint taliter ſuſpēſi: ⁊ ſi attētarent: nihil facerēt. ¶ F Ex his tertio infero ꝙ nō eſt ſimile de ptāte cōſecrādi: ⁊ poteſtate abſoluēdi q̄tū ad eaꝝ exercitium. Patet: qꝛ illa impediri nō pōt ſimpliciter per ſuperioris autoritatē. Iſta v̄o ſimpliciter pōt impediri: patet ex p̄miſſis. Huius rōnē aſſignat Sco. in.iiij. diſt.xix.q.i.ar.iiij. qꝛ ptās ꝯſecrādi eſt quaſi potētia ꝓpinqua: q̄ hʒ materiā in natura panē ſcʒ triticeū. Nec aliqd aliud cōcurrit ſeu requiriť. Ut em̄ panis ſit materia: nō requiriť: ꝙ ſit a cōſecrāte tanq̄ res propria poſſeſſa. Uel ꝙ ſit ab illo vel

Joannes Gerſon.

Subditus nō debet facile habere opinionē malam de ſuo ꝓlato.

iſto coctus vel miniſtratꝰ: q2 oēm triticeū panē ſacerdos pōt cōſecrare: ad quē dirigit cōſecrādi intētionē. Sꝫ ptās clauiū eſt q̄ſi potētia remota nō hn̄s materiā in natura: q2 materia huiꝰ poteſtatis nō eſt ſimplr pctōꝛ penitēs: ſed pctōꝛ penitēs ſubditus duplici ſubiectione. Quā ſubiectionē pctōꝛ nō hꝫ a natura: ſꝫ ab autoꝛitate ſuperioris: ⁊ iō ꝑ eū fit materia dū ſubījcit: ⁊ deſinit eſſe materia: dū ſubiecto reuocat̄. Cuius cā ſupꝛa explicata eſt. ¶ G Quarta ptās: eſt ptās apoſtolatus. i. autoꝛitas p̄dicandi: quā tradidit dn̄s diſcipulis: dū in die aſcēſiōis ait. Eūtes in mūdū vniuerſum: p̄dicate euangeliū oī creature ⁊c. Mar. vl. Hec ptās nō ꝯfert̄ ex vi oꝛdinationis ſacerdotalis: nec par eſt in oībꝰ ſꝫ dūtaxat eſt ꝓmū aplīs collata: q̄s miſit p̄dicare toti oꝛbi in loco iam allegato. Conceſſa eſt ⁊ ſeptuagintaduobꝰ diſcipulis / nō ꝑ totū oꝛbē: ſꝫ tm̄ ꝑ loca ad q̄ xp̄s erat perſonaliter venturꝰ: vt pꝫ Lu. x. vbi dī. Deſignauit dn̄s et alios ſeptuagintaduos diſcipulos: et miſit illos binos ante faciē ſuā in omnē ciuitatē et locū quo erat ipſe venturus. Horū typū et figurā gerūt modo in eccleſia ep̄i ⁊ curati. Aploꝝ ep̄i: ſeptuagintaduoꝝ diſcipuloꝝ curati: vt in canone. In nouo xxi. di. Ceteri vero quō predicabunt niſi mittant̄? Et hoc vel a deo immediate: qđ ꝓbabūt ꝑ ſigna: ſicut moyſes: vel per ſcripturā: ſicut ioānes baptiſta ſpeciale ſue miſſiōis teſtimoniū de ſcriptura protulit: dī. Ego vox clamantis ⁊c. Uel a petro aut eiꝰ ſucceſſoꝛe: mediate vel immediate: ⁊ hoc ꝓbabūt per munimēta. de q̄ in. c. cū ex iniūcto. de hereticis dicit̄. Cū doctoꝝ oꝛdo ſit q̄ſi p̄cipuus in eccl̄ia: nō dꝫ ſibi q̄ſq; indifferēter p̄dicationis officiū vſurpare. Nā ſm̄ aplm̄: quō p̄dicabūt: niſi mittant̄? Et veritas ipſa precepit aplīs. Rogate dn̄m meſ. vt mit. o. in meſ. ſuā: hec Ioh. iiij. Et Leo papa: vt habetur in. c. ita dn̄s. di. xix. ait. Ita dn̄s nr̄ ieſus xp̄s humani generis ſaluatoꝛ inſtituit: vt veritas que antea legis ⁊ ꝓphetarū p̄conio cōtinebat̄: ꝑ apoſtolicā tubā in ſalutē vniuerſitatis exiret: ſicut ſcriptū eſt. In oēm terrā exiuit ſonꝰ eoꝝ: ⁊ in fines oꝛbis terre verba eoꝝ. Sed huiꝰ muneris ſacramentū: ita dn̄s ad oīm aploꝝ officiū ꝑtinere voluit: vt in btiſſimo petro oīm aploꝝ ſummo p̄ncipaliter collocaret vt ab ipſo q̄ſi a quodā capite dona ſua velut in coꝛpꝰ oē diffunderet. Sed cōtra illa videt̄: ꝙ etiā diacono conferat̄ predicandi ptās in ſua oꝛdinatione: cū accipiēs textū euāgelij de manu ep̄i: dicitur ei. Accipe ptātē legēdi euāgeliū in eccleſia dei pro viuis ⁊ moꝛtuis. Cū aūt q̄libet p̄ſbyter ſit diaconꝰ: niſi foꝛte per ſaltū ꝓmotus: ſequit̄ ꝙ ex oꝛdinatiōe habeat hāc poteſtatē: ⁊ ita erit ptās oꝛdinis nō iuriſditionis. Rn̄det̄: ꝙ diacono nō ꝯfert̄ hec ptās in ſua oꝛdinatiōe. Cū em̄ diaconꝰ accipit textū euāgelij de manu ep̄i: nō dicitur ei. Accipe ptātē docēdi ⁊ predicādi euāgeliū: ſed accipe ptātē legendi euāgeliū in eccleſia dei: tā pro viuis q̄ꝫ pro defunctis. In noīe dn̄i. Ex quo magis inſinuatur eos tūc recipere oꝛandi officiū: q̄ꝫ predicādi vel docēdi. Et ꝙ ipſa recitatio euangelice lectionis / magis fit oꝛatio ad aliquid impetrādū pro viuis ⁊ moꝛtuis: q̄ꝫ populi edificatio. Abſurdū em̄ intellectu / ⁊ dictu eſt: vt docens vel predicās euangeliū: docere aut predicare intelligatur ꝓ viuis ⁊ moꝛtuis. Hec Guil. de ſacramētis trac. de oꝛdine: ſtatim poſt principium. ¶ H Quinta poteſtas eſt poteſtas coercitiue coꝛrectionis in foꝛo exterioꝛi: quā eccleſia exercere poteſt in inuitū: ad dirigendū ſubditos in finē beatitudinis eterne. Hāc cōtulit petro xp̄s: cum dixit ei vice omniū. Si peccauerit in te frater tuꝰ coꝛripe eū ⁊c. Et ſequit̄. Si te nō audierit: dic eccleſie: ꝙ ſi eccleſiam nō audierit: ſit tibi ſicut ethnicus et publicanus. Et in hoc loco fundat̄ iuridica poteſtas excōmunicādi ⁊ interdicēdi ab eccleſiaſticis ſacramētis ⁊ fideliū cōmunione: quare ſus eſt apl̄s dū exhoꝛtās titū ait. Hereticū hoīem poſt primā ⁊ ſecūdā coꝛreptionē deuita. Fundat̄ et in hoc textu: nedū ptās excōicādi: ſed et ptās diffiniēdi: diſcernēdi: ⁊ ſtatuēdi precepta: leges: ⁊ canones: in hoc qđ ſubdit̄. Quecunq; ligaueritis ſuper terrā ⁊c. ¶ I Sexta ptās: eſt poteſtas accipiēdi vite neceſſaria ab his q̄bꝰ ſpūalia adminiſtrāt. Hanc cōtulit dn̄s: dū miſſis ad predicādū aplīs dixit. Edētes ⁊ bibentes q̄ apud illos ſunt. Dignus eſt enim operariꝰ mercede ſua vel cibo ſuo. Quod ⁊ apl̄s deducit ex radice multiplici. j. Coꝝ. ix. dicens. Quis militat ſuis ſtipēdijs vnq̄ꝫ? Quis plātat vineam: ⁊ de fructu eius non edet? Quis paſcit gregem: ⁊ de lacte gregis nō manducet? Si nos vobis ſpiritualia ſeminamꝰ: magnū eſt ſi carnalia metamus? Et poſt pauca. Neſcitꝭ: q̄m qui in ſacrario operātur: q̄ de ſacrario ſunt / edunt: ⁊ qui altari deſeruiunt: cum altari participāt? Ita ⁊ dn̄s oꝛdinauit q̄ euāgeliū annūtiāt / de euāgelio viuere. Hec paulꝰ. Fūdat̄ i hac ptāte ſumēdi vite neceſſaria / rōnabilitas dotationis eccleſie loco decimarū ⁊ primitiarum legis. Ex hac poteſtate inueſtigari poſſet: an ſint eleemoſyne que eccleſiaſtici de ſuis bn̄ficijs percipiūt: ſꝫ extra ꝓpoſitum eſt. Annexa fuit poteſtati predicādi verbū dei per xp̄m poteſtas faciēdi miracula ad confirmationē fidei: cū dixit. Infirmos curate: moꝛtuos ſuſcitate: lepꝛoſos mundate: demones eijcite. Sed in hac ptāte mō eccleſiaſtici regulariter nō ſuccedunt: q2 fides iā ſufficiēter fundata nō indiget miraculis cōfirmari ſm̄ beatū Greg. xxvij. moꝛa. §. xiiij. Hec ꝓ deductione poteſtatꭍ eccleſiaſtice breuiter inſerere placuit. Sꝫ ad primā poteſtatē cōſecrationis eucharistie: de qua principalis intentio: redeamus. Hec inquā in omnibus preſbyteris reperit̄. Circa quā principaliter tota canonis intentio verſatur.

Mar. vl.

Luce. x.

Nō debet quiſq; indifferenter predicationis officiū vſurpare.

Leo papa.

Mat. x.

Ad Tit.

Mat. x.
Luce. x.
Apl̄s. j.
Coꝝ. ix.

Mat. x.

¶ Lectio. iiij. A

hriſtus ita ꝙ eterni pr̄is filiꝰ / verus et ſummꝰ ſacerdos ſeipſū in ara crucis / ſm̄ aſſumptā nr̄e moꝛtalitatis ſubſtantiam: in humane redemptionis precium immolaturus: vt tanti muneris iugis in nobis maneret memoꝛia: ac ꝓ nobis qui quotidie peccando labimur / quotidie myſtice immolaretur. Coꝛpus ſuū in cibū / ⁊ ſanguinē ſuū in potum in nouiſſima cena tradidit ſub eucharistie ſacramēto: dū accepto pane gr̄as egit: fregit: et dedit diſcipulis ſuis: dicēs. Hoc eſt coꝛpꝰ meū qđ pro vobis tradet̄. Tradidit q̄ꝫ eis ptātē ſilr̄ faciendi cū ſubdit. Hoc facite in meā ꝯmemoꝛationē. Et vt oſtenderet

Luce. xxij.

j. Coꝝ. xj.

vt oſtēderet hoc ſacramentū in eccleſia vſqꝫ in
t.p finem permāſurū in paſſionis ſue memoriā/ad-
iūxit. Quotienſcūqꝫ panē hūc mādūcabitis: et
calicē bibetis: mortē dn̄i annūciabitis donec ve
niat. glo. ſcꝫ ad iudiciū. Vn̄ vſqꝫ tunc durabit ec
cleſia militans: ⁊ in ea eucharistia. Quō autem
Tit hunc panē manducare poſſent/ ⁊ calicem bibere
niſi ipm̄ poſſent continue cōſecrare? ¶ B Hec
operatio conſecrandi oīm nobiliſſima eſt eccle-
ſie militanti conceſſarū: propter quā merito ſa-
cerdotio venit extollēdum. Cuius dignitas exi-
mia nullis valet verboꝝ pōpis explicari. Quē et
linguas vincit oratorum diſertiſſimas: ⁊ culmē
Ambroſiꝰ. eminentie cuiuſlibet creature. De quo beatus
t.p. Ambro. in ſuo paſtorali ait: ⁊ ponitur in decre.
c.p. di. xcvi. c. duo ſunt. Honor fratres ⁊ ſublimitas
3.i. epalis: nullis poterit cōparationibꝰ adequari.
.ip. Si regū fulgori compares: ⁊ principū diadema-
ti longe erit inferius quaſi plūbi metallū ad au
ri fulgorem cōpares. Quippe cum videas regū
colla ⁊ principum ſubmitti genibus ſacerdotū:
et oſculata eoꝝ dextra: eoꝝ ſe credunt oratiōibꝰ
communiri. Hec ille. Et licet cūctos natura ho-
mines equales: ⁊ nulla graduū alteritate diſpa
res produxerit: diſponendaꝝ tn̄ rerum ſuſceptū
miniſteriū hos ⁊ illos ceteris pretulit ⁊ prefecit.
Quo fit vt tanto clericalis eminentia terrenos
ſuperet principatus quāto aibus corpora: per-
petuis tranſitoria: terrena celeſtibus ſuperant.
Sed quid opus eſt terrenis cōparationibus im
morari: cum ad ſacerdotij autoritatē angeli ce-
lorum cives nō audeant aſpirare? Cui nāqꝫ an-
geloꝝ aliqn̄ dixit deus. Tibi dabo claues regni
celorum. Ad illos aūt. Accipite ſpm̄ ſctm̄: quoꝝ
remiſeritis peccata ⁊c. Et qđ lōge maiꝰ eſt. Hoc
t.p. facite in meam cōmemorationē. Mirātur deni-
qꝫ/aſſiſtunt/ ⁊ terrētur: ſm verbum beati Grego
Gregorius rij. iiij. dialo. c. l. et habeṫ de cōſe. diſt. ij. quid ſit
ſanguis. Quis eīm fideliū dubium habere poſſit
in ipſa immolationis hora: ad ſacerdotis vocē
celos aperiri: ⁊ in illo ieſu xp̄i myſterio angeloꝝ
choros adeſſe: ſummis ima ſociari: terram cele-
ſtibus iungi: vnūqꝫ ex viſibilibus ⁊ inuiſibilibꝰ
fieri. Tranſgrediendo perinde agmina angelica
ad ipſam celi reginam ⁊ mūdi dominā veniamꝰ
Hec etſi in gratie plenitudine creaturas ſuper-
grediatur vniuerſas: hierarchis tn̄ cedit eccle-
ſie in cōmiſſi myſterij executione. Illa nēpe pro-
latis octo verbulis. Ecce ācilla dn̄i fiat mihi ſm
verbum tuum: ſemel concepit dei filium/ ⁊ mūdi
redemptorem. Iſti a dn̄o conſecrati/quinqꝫ ver-
bis contextā conſecrationis formam cum debi-
ta intentione proferentes: eundem dei virginiſ-
qꝫ filium aduocant quotidie corporaliter in ſa-
crificium ⁊ criminum purgationem. Illa perpe-
tua virginitate ſeruata ſummum celi principem
de ſe incarnatum mortalem atqꝫ paſſibilem mū
do edidit ſaluatorem. Iſti conſecratione diuina
eundem celi terreqꝫ principem in ſacramēto ve
riſſime contentum/impaſſibilem/glorioſumqꝫ
contrectant: victorem mortis ⁊ baratri deſtru-
ctorē. Hec bn̄dicta a cuius laude deficit oīs lin
gua: natū dn̄m virgineis lactabat vberibꝰ: con-
trectabat manibus: brachijs geſtabat puellari-
bus: ac mille talia: ⁊ infantilibus xp̄i mēbris im-
c.pi pendit obſequia: quibꝰ educauit hūoꝝ gloriam
⁊ terre cibatorē. Iſti celeſtē cibū in crucis frixo-
rio charitatis igne coctū ore ſumunt ⁊ dāt cete
ris: angeloꝝ vcꝫ panē ac dulciſſimū cordis cōfir
matorē. ¶ C Attēdite ergo o ſacerdotes veri ſa
ep.p lomonis pincerne: ieſu xp̄i camerarij: atqꝫ diſpē

ſatores myſteriorum dei: attendite in q̊ gradu ⁊
dignitate ſitis conſtituti. Exclamat ſctūs Greg. exclamatio gregorii/
de hac veſtra inſignitate generoſa. O inquit ve
neranda ſacerdotū dignitas: in quoꝝ manibus
velut in vtero virginis filius dei incarnaṫ. O ſa
crum ⁊ celeſte myſterium: qđ per vos pater ⁊ fi-
lius ⁊ ſpiritusſanctus operatur. Uno eodemqꝫ
momento/idem deus qui preſidet in celis: in
manibus eſt in ſacramento altaris. Super hoc
tam inſigni priuilegio ſtupet celum: miratur ter
ra: veretur homo: horret infernus: contremi-
ſcit diabolus: veneratur ꝗ̄ plurimum angelica
celſitudo. Et melliflꝰ Bern. O venerabilis ſan Bernardꝰ
ctitudo manuū: o felix exercitium: o vere mundi
gaudium/cū xp̄s tractat xp̄m: ſacerdos dei filiū
cui ſunt delitie eſſe cum filijs hoim. Quis vnq̄
vidit talia? Quis huic vidit ſimilia? Qui creauit
me (ſi faseſt dicere) dedit mihi creare ſe: ⁊ q̄ crea
uit me ſine me: creatur mediante me. Hanc ſtu
pēdam ſacerdotij dignitatem ſcriptura non va-
lens vniꝰ nominis ſignificatione exprimere hos
nunc reges: nūc angelos: nunc deos crebriꝰ ap- Sacerdo-
pellauit. Reges quidem Apocaṫ. i. Fecit nos re- tij dignitas
gnum ⁊ ſacerdotes deo/ ⁊ patri ſuo. ⁊. i. Pet. ij. varie appel
Uos eſtis genꝰ electū: regale ſacerdotiū: gēs ſctā: laṫ i ſcriptu
pp̄ls acquiſitionis. Angelos vo Malach. ij. La ra. Clerici a
bia ſacerdotis cuſtodiunt ſciam. Et ſequitur: qr ſorte dicūṫ.
angelus dn̄i exercituum eſt. Deos aūt Exo. xxij. Act. i.
Ad deos vtriuſqꝫ cā ꝑueniet gloſ. i. ſacerdotes.
Noiantur ⁊ alijs noibꝰ: nā dicūtur clerici: appel
laṫ ſacerdotes: vocantur ⁊ presbyteri. Clerici a
ſorte dicūtur: qr cleros grece ſors latine ſonat: Sap. iiij.
vn̄ primū ab apoſtolis cōſecratū legimus ſorte
electū: ideoqꝫ oēs clerici dicuntur. Hic fuit bea
tus matthias apl̄s: qui ſorte electus eſt cum vn-
decim apl̄is. Et dederūt ſortes: ⁊ cecidit ſors ſu-
ꝑ matthiā. Dicti ergo ſunt clerici. i. de ſorte do-
mini. Noiantur ⁊ p̄ſbyteri quaſi ſeniores. Preſ Prouer. xvj.
byter nāqꝫ grece latine ſenior interpretaṫ. Dicū
tur aūt ſeniores: nō annoꝝ etate: ſꝫ moꝝ qualita
te: ſicut ſcriptū eſt. Senectꝰ venerabilis eſt: nō
diuturna: nec annoꝝ numero computata. Cani
eīm ſunt ſenſus hoim: ⁊ etas ſenectutis vita im-
maculata. Et iterū. Corona dignitatis ſenectus
que in vijs iuſtitie repieṫ. In ſenibꝰ ſiquidē ma-
ior eſt animi trāquillitas: maior moꝝ honeſtas:
maior animi religioſitas: maior corporis caſtitas
¶ D Hec eſſe debent in clericis: maxime autē
presbyteris: qm̄ ⁊ hec ipa clericalia ſigna expri- Hierony.
mūt ⁊ deſignāt: vn̄ btūs Hiero. in epl̄a. Clamat
veſtis clericalis aīe honeſtatē: clamat ſtatus pu
ritatē: clamat cultus caſtitatē: clamat profeſſio
religionē: clamat offm̄ deuotionē: clamat ſtudiū Vn̄ dicunṫ
cōtēplationē. Debēt igiṫ p̄ſbyteri moꝝ pruden- ſacerdotes
tia ⁊ maturitate ꝯuerſatiōis p̄cellere in pp̄lo: ait
magi. iiij. ſniaꝝ diſt. xxiiij. Appellanṫ ⁊ ſacerdo-
tes: qr ſacra miniſtrātes ſeu dātes. Solis eīm ſa-
cerdotibꝰ rōne officij ineſt ſacroꝝ ſacroꝝ mini-
ſtrādi ptās. Uel ſacerdotes q̄ſi ſacra dicētes: qr
v̄bū dei p̄dicare hn̄t: horas dicere: miſſas cele-
brare. Uel ſacerdotes q̄ſi ſacra ꝯficiētes: confi-
ciūt nāqꝫ ſacratiſſimū xp̄i corpꝰ. Hic in eoꝝ vn-
ctiōe dicit ep̄s. Cōſecrenṫ q̄s dn̄e manꝰ iſte: vt q̄- Euāgelicꝰ
cūqꝫ bn̄dixerit ⁊ ꝯſecrauerint: ſint bn̄dicta ⁊ cō- ſacerdos
ſecrata. ¶ E Ex p̄miſſis multe elici p̄nt dignita multas hꝫ
tes ⁊ p̄eminētie euāgelici ſacerdotis ſup ſacer- dignitates
dotē moyſaice legis: qm̄ excellit in benignitate ſup ſacer-
electionis: ſolēnitate conſecrationis: nobilitate dotem mo
ordinis: p̄cioſitate opis: ſinglaritate nutritiōis ſayce legis
ptāte regiminis. Olim de vna tribu tm̄. ſ. leuiti- Exo. xxviij.
ca ꝯſecrabanṫ ſacerdotes: mō ſub lege ex oi na-

tione que ſub celo eſt:ad ſacerdotiū aſſumūtur:
Jaco.ij. ſm doctrinā beati Jacobi. Nolite in perſonarū
acceptione habere fidē dn̄i noſtri ieſu xp̄i. Tunc
fundebatur oleū ſuper eorum capita: ſanctifica
bantur manus:dextra quoqꝫ auricule pollicis ⁊
pedis hoſtiarū ſanguine liniebantur. Hodie in
Leuit. viij. ſacerdotis euangelici cōſecratione:nō materia
le oleum funditur ſuper capita ordinādoꝝ: nec
manus arietis ſanguine inungūtur:qm̄ nō his
peccata tollūtur. Sed deſuper dato leticie oleo
gratia ſanctiſpūs in remiſſionē peccatorū per-
Leuiti.xiij. fundūtur:quo poteſtas tradit̄:per quā aliorum
etiā crimina expiant̄. Tunc habebāt ſacerdotes
Mat.xviij. poteſtatē diſcernēdi inter lepram ⁊ nō leprā cor
poralē:ac per hoc iudicare hunc mundū iſtū'im
mūdū:habilē vel dignū ad templi materialis in
greſſum. Nūc ꝟo poteſtatē accipiūt iudicādi in
ter morbos ⁊ languores aīe:egrotātes ſoluere ⁊
Jobe.ij. ligare:aperire ⁊ claudere ianuā celeſtis paradi-
ſi. Tūc tribub⁹ ⁊ pplīs mādata dei referebant:q̇
⁊ legeꝫ ex ore ipoꝝ requirere iuſſi ſunt Malach.
ij. Tūc quoqꝫ pro peccatis pploꝝ inter veſtibu-
Joā.x. lum ⁊ altare plorātes deum precabantur. Nunc
Exo.xvi. ꝟo facti iudices peccata remittūt:leges ſtatuūt
⁊ aīas ꝓprias tradere pro ſalute ſubditoꝝ ſum-
Joā.vi. mi paſtoris exēplo edocent. Tunc aliti ſunt filij
leui cū ceteris in deſerto māna celeſti vermibus
Joā.vi. in diē craſtinū reſeruato ſcatēti:quā patres mā
ducātes mortui ſunt. Nūc ꝟo ſuperſubſtantia-
li pane cibo angelorū veri paſchalis agni carne
⁊ ſanguine eſurientes ſaturantur:qui panis eſt
in eternū manēs:māducāti vitam tribuens ſem
piternam. Tunc ſacerdotis officiū fuit circa ob-
lationem pecoꝝ aīaliū irrationaliū: ⁊ aſperſio-
nem ſanguinis tauroꝝ vituloruꝫ ⁊ hircoꝝ. Leui.
per totū. Nunc vero ſummo ſacerdote xp̄o ieſu
aſſiſtente futuroꝝ bonoꝝ pontifice per amplius
tabernaculū nō manufactū:nec huius creatio-
nis:neqꝫ per ſanguinē hircoꝝ aut vitulorū: ſed
per proprium ſanguinem in ſancta introeunte
eternam redemptionem inuenit:atqꝫ nouū ſa-
crificium panis ⁊ vini eiuſdem ſanguinis ſui et
corporis ſm ordinem melchiſedech inſtituente
omnia illius veteris teſtamenti ſacrificia abſtu
lit:eccleſiā quoqꝫ ſuā ab intolerabili iugo tot ſa
crificiorū liberauit. Sacerdoteſqꝫ euangelicos
qui idem precioſiſſimi corporis ⁊ ſanguinis ſa-
crificium ſub panis ⁊ vini ſpecie offerrent quo-
tidie inſtituit:quo conſcientias noſtras ab ope
ribus mortuis mūdaret:ad ſeruiendum deo vi-
uenti:qđ omnia legis ſacrificia non poterāt: vt
late deducit apoſtolus ad Heb.ix. ¶ Quorſum
hec tendunt:niſi vt ſacerdotes noſtri tanta ſua
dignitate:virtute ⁊ poteſtate deſuper nullo hu-
mano precio merito conceſſa:ſe tanti ſtatus ex-
cellentie dignificent vita ⁊ moribus conformēt.
Pudeatqꝫ ſpurciſſimis lenocinijs delectari:car
nis ⁊ mundi illecebris pollui: qui ad tremende
maieſtatis ſacrificium:⁊ mundiciſſimuꝫ anime
cibum preparandum: conſecrandum:offerēdū:
ſumendum ⁊ diſpenſandum ex plebeiorum tur-
ba populorum ſunt aſſumpti. Neqꝫ in ſe gloriē
tur quaſi nō acceperint:ſed humilientur ſub po
tēti manu dei:qui infinita ſua mia hec tradidit.
Et nihilominus per inflexibilem iuſtitie rigoreꝫ
tempore ſue viſitationis / tanti commiſſi exiget
rationem. ¶ f Ne autem hac accepta poteſta-
te in immenſum ſacerdotes glorientur:ſed acce
ptum miniſterium humiliter ⁊ digne exequant̄:
breuiter annotandum quid in huius ſui officij
executione/miſſe vꝫ celebratione:ſacerdos ſua

virtute efficiat. ¶ Circa qđ aduertendū ꝙ aliq̇d
ab alio effici vel fieri tripliciter pōt accipi. Naꝫ
aliquid dicitur ab alio fieri vel naturali pote- Aliquid
ſtate:vel meritoria operatione:vel aſſiſtente vir ab alio t
tute. Naturali poteſtate aliq̇d fit ab alio qñ agē pliciter.
ti ex cōditione ſue nature:ſeu naturali virtute ⁊
proprietate cōuenit eſſe principiū eius quod fit
ſic dicimus ignē ⁊ calorem fieri ab igne:quoniā
ignis hꝫ in ſe formā ſubſtantialē ⁊ accidētalem
puta calorē naturaliter:per quas actiue cōcur-
rit ad productionē ignis ⁊ caloris. De hac ꝟtu-
te actiua dicit beatus Auguſtin⁹. Sic deus res Auguſti
adminiſtrat:vt eas proprios mot⁹ agere ſinat:
ideſt actiones ⁊ operatiōes facere ſm gradum
entitatis coꝝ. Et qđ ſic fit ab alio:dr̄ vere effect⁹
eius a quo fit:⁊ ipſum a quo fit:cā eius quod fit.
¶ Alio mō aliquid dicitur fieri ab alio: non tñ
naturali eius operatione:ſed quia ab illo aliq̇d
fit primo modo ad qđ aliud ſequit̄:nō naturali
ſequela:ſed volūtaria quadā alterius extrinſeci
pactione. Sic premium dicitur aliquo mō fieri
a merente pro quāto qui premiabit facit aliquē
actum:qui ab alio acceptatur ad premium ſibi
pro hmōi operatione cōferendum. Sic mercē-
narius dicitur operari cibum ſuum/⁊ mercedeꝫ
acquirere ſuo opere ⁊ labore:ſm illđ. Operami-
ni cibum qui non perit:ſed permanet in vitam
eternam quem filius hominis dabit vobis. Gl. Joh.vi.
interlinea. Operamini.i.operibus mereamini.
Sic ⁊ iuſtificatio impij dr̄ qñqꝫ fieri interceſſiōe
iuſtoꝝ:vt cōuerſio pauli oratione prothomarty
ris ſtephani:⁊ qđ ſic fit:nō eſt vere merentis effe
ctus:ſed neqꝫ ipſe vere eius eſt cauſa: quia non
fit virtute ⁊ poteſtate merēdi:ſed fit per premiā
tem qui acceptat hmōi meritum quaſi rationeꝫ
efficiendi vel cōferendi premiū ſm hunc modū
dicit beatus Auguſtinus ad Syxtum preſbyteꝝ
⁊ allegat magiſter diſt.xxvij.lib.iij. ꝙ diligere eſt
bonus motus valde:qui meritū eſt et donū dei:
quibus meremur ⁊ ipſorum augmētationem:et
alia que cōſequēter hic ⁊ in futuro nobis appo-
nūtur. ¶ Tertio mō aliq̇d dr̄ ab alio fieri aliqua
virtute occulta:non inſiſtente ei a quo tale fieri
dr̄:ſed aſſiſtente:ſm quē modum malefici ⁊ incā
tatrices quoſdam effectus producere dicunt̄: et
extrahere lac vaccarū de ſedibus vel manubrijs
ſecurium:qđ fit non aliqua naturali ꝟtute ma- Attēde
leficioꝝ:neqꝫ ex eoꝝ merito: ſed virtute occulta quō ſcti di
ſiue mala ſiue bona aſſiſtente. Sic ⁊ ſancti dicū- cūtur feci
tur feciſſe miracula:que facta ſunt aſſiſtente vir ſe miracl
tute diuina:non ſemper propter merita ſancto-
rum:ſed aliqñ proter fidem pploꝝ nutriendam Mat.vij.
vel generandam. Sic etiam nōnulli reprobi mi-
ra fecerunt:demones expulerunt ⁊c. qui dictu-
ri ſunt in finali iudicio. Dñe nonne in nomine
tuo prophetauimus:⁊ in nomine tuo demonia
eiecimus:⁊ in nomine tuo virtutes multas feci-
mus:a iudice audituri. Nunꝗ̄ noui vos. Diſce
dite a me omnes operarij iniquitatis. Nō ergo
fecerūt ea virtute propria:qr̄ in noīe tuo. Neqꝫ
ex ope meritorio:qr̄ reprobi nūꝗ̄ noticia appro
batiōis a domino cogniti. ¶ G Per hoc ad ꝓ-
poſitum ab omnibus concedit̄ de ſacerdote ce-
lebrante:ꝙ cōſecrat euchariſtiam:⁊ conficit cor
pus ⁊ ſanguinē xp̄i in altari. Vñ magiſter diſt.
xiiij.lib.iiij. Sacerdos cōſecrat ⁊ ſctificat corp⁹
xp̄i. Et ſeq̇tur. Ad p̄ſbyteꝝ ꝑtinet ſacramentum
corpis ⁊ ſanguinis dñi in altari dei cōficere. Et
Dionyſi⁹.c.iij. de eccl̄iaſtica hierarchia tradēs Dionyſi⁹.
ritū hui⁹ ſacrificij ait. At ꝟo pōtifex cū diuina mu
nera laude pſecutus fuerit:ſacroſctā ⁊ auguſta
myſteria.

myſteria conficit. Itē ꝛ Amb. li. de ſacramentis. hoc qđ cōficimus: corpus ex virgine eſt. Ad idēꝫ de cōſecra. diſt. i. vaſa. vbi repetit terminus cōficere. Conſecrare aūt ꝛ cōficere xp̄i corpus/ꝛ ſanguinē: nihil aliud eſt: q̄ꝫ cōuertere ſubſtantiā panis in corpus: ꝛ ſubſtantiā vini in ſanguinē xp̄i verbis ſaluatoris. Uñ Ambroſi9 in lib. de ſacramentis. de cōſecra. diſt. ij. panis. ij. Panis eſt in altari vſitatus añ ṽba ſacroꝝ: vbi acceſſit cōſecratio: de pane fit caro xp̄i. ꝛ Aug. iiij. de trini. de cōſe. diſt. ij. corp9. i. Corp9 ꝛ ſanguinē xp̄i dicim9 illud qđ ex fructib9 terre acceptū: ꝛ p̄ce myſtica cōſecrarū recte ſumim9 ad ſalutē ſpūalē. Uñ magiſter diſt. xij. iiij. c. i. Sacerdotes dicunt conficere corpus xp̄i ꝛ ſanguinē: qꝛ eoꝝ miniſterio ſubſtantia panis fit caro: et ſubſtantia vini fit ſanguis xp̄i. Cōuerſio aūt hec tria dicit: ſcꝫ ſubſtātie panis: ꝛ vini deſitionē: accidentium dictarū ſubſtantiaꝝ cōſeruationē: ꝛ corporis ꝛ ſanguis xp̄i ſub cōſeruatis ſpeciebus ꝛ accidentib9 preſentialem inceptionē: de quo infra latius diſſeretur. Dico ergo ꝙ ſacerdos nullum hoꝝ trium facit ſua naturali virtute primo modo predicto: quo aliq̄d ab alio fieri dr̄. Ptꝫ hoc de p̄mo: quia panis deſinit eſſe tā ſm materiā q̄ꝫ ſm formam. Naꝫ totus cōuertit in corpus xp̄i: vt. i. ſuo loco dicetur. Nūc aūt actiua ſacerdotis virtus nihil hoꝝ facit. Formā panis nō corrūpit: qꝛ ſubſtātialis forma nō corrūpit in materia: niſi per introductionē alicuius qualitatis incōpoſſibilis illi forme. Uel per deſtructionē alicuius qualitatis neceſſario requiſite ad inexiſtentiā talis forme. Cōſtat aūt ꝙ ſacerdos nihil hoꝝ facit per conſecrationē: immo nullā qualitatē inducit: vel corrūpit in materia panis per forme cōſecrationis prolationē. Neqꝫ materiā deſtruit: qꝛ illa dependet a ſolo deo/ſm theologos: ꝛ incipit eſſe per creationem. Ideoqꝫ deſinere nō pōt: niſi per annihilationē/vel i p̄exiſtēs cōuerſionē: ad neutꝝ hoꝝ creata virtus ſe extendit. Ptꝫ de ſcđo: quia ſacerdos ſua naturali virtute nō cōſeruat accidentia panis ꝛ vini ſine ſubiecto: qꝛ ꝯſeruari eſt dependere ab aliquo in eſſe: ſaltē eo mō quo cōſeruatur. Manifeſtū eſt aūt ꝙ hec accidētia nō depēdent a ſacerdote: eo modo quo ibi ſunt: qꝛ etiā manēt/vel manere poſſunt ſacerdote defūcto: vt ptꝫ in hoſtia pro infirmis reſeruata. Etiā creatura ſicut in ꝑducēdo requirit materiā: ita ꝛ in cōſeruādo. Neqꝫ eñ natura creata accidēs cōſeruare pōt ſine ſubiecto. Patet etiam tertiū: quia ſacerdos corpus xp̄i attingere nō pōt corporaliter vt ip̄m preſens faciat: neqꝫ ſufficit voluntatis imperium: qꝛ volūtas humana ſuo imperio extra ſe nihil facere pōt. ¶ II Scđo dico ꝙ ſacerdos nihil hoꝝ triū facere pōt ſuo merito quia tunc ſacerdos gr̄a iuſtificāte carens cōſecrare nō poſſet: cū ſine gratia nullus mereatur: quod eſt manifeſte falſum: nam vt dicit beatus Augu. in li. de corpore dñi: de conſe. diſt. ij. Utrū ſub figura. Intra ſanctam eccleſiam catholicaꝫ: in myſterio corporis xp̄i: nihil a bono mai9 nihil a malo minus perficitur ſacerdote. Cuius rationem ſubdit: quia non in merito conſecrantis: ſꝫ in verbo efficitur creatoris: ꝛ in virtute ſpiritusſancti: vt. ſ. latius probatum eſt lec. ij. Tertio dico ꝙ hec fiunt a ſacerdote virtute occulta: non inſiſtente: ſed aſſiſtente. Primū patet: quia hec fiunt a ſacerdote: vt probatum eſt: ꝛ non primo modo/nec ſcđo patet: ergo tertio modo/qui eſt facere aliquid virtute occulta. Scđm: ꝙ nō virtute inſiſtente ꝓbat: qꝛ quelibet virtus inſiſtēs eſt creatura/qꝛ depēdēs: ſed nulla creatura ſua virtute pōt attingere dictos effect9: vt ſtatim ſupra eſt deductū. Tertiū ptꝫ: qꝛ ſacerdos ꝗ facit virtute occulta nō inſiſtēte: ergo aſſiſtēte. Ptꝫ cōſequētia: qꝛ oīs ṽtus occulta aut eſt inſiſtens aut aſſiſtēs. Hec aūt virt9 eſt virtus creatoris: ipſa videlicet dei volūtas. Determinauit eñ deus ſe ad efficiēdū p̄dicta oīa: cū ſacerdos intētiōe debita ꝓfert ṽba ſup materiā debitā ad hunc effectū a ſe dño inſtituta. Uñ vbi. ſ. dicit Aug. Credendū eſt ꝙ in ṽbis xp̄i ſacramenta conficiant. Cuius eñ potētia creant prius: eius vtiqꝫ ṽbo ad melius procreant. An aūt in verbis cōſecrationis ſit aliqua virt9 effectiua vel cooperatiua reſpectu predictoꝝ inſiſtēs: ſuo loco inquiretur. De his beatus Aug. iterū ait. Uñ hoc ſanctiſſime deus: ꝙ ſacerdotes cū ſint puluis ꝛ cinis: te preſentem habeant manib9 ꝛ oculis. Nō vtiqꝫ ex debito: nec ip̄oꝝ merito: ſed ex tue volūtatis bñplacito. Hec eſt vera indulgētia: quā nulli angeloꝝ: nulli archāgelorū: nullis ſup̄nis ſpiritib9 ſꝫ hoīb9: nō oīb9: ſꝫ ordinatis: credim9 cōceſſam tanti vcꝫ myſterij celebratio. ¶ Lectio. v. A

Irca hanc ptātem ꝯſecrādi/que vt. ſ. habitū eſt: inanſeribiliter oīb9 ſacerdotibus cōcedit occurrunt duo dubia. Primum: cū autoritas celebrandi digniſſima eſt: et ſumma oīm eccleſiaſticaꝝ poteſtatum: eccleſie a xp̄o traditaꝝ: cur nō ſummis ecclīe hierarchis: vcꝫ ep̄is eſt reſeruata? Nā cū ſacrm̄ cōfirmationis: qꝛ magna reuerētia tenēdū eſt: a ſolis pōtificib9 debeat ꝑfici: vt cōſtituit Euſebi9 papa de cōſe. diſt. v. man9. Man9 quoqꝫ impoſitionis ſacramētū magna veneratione tenendū eſt: quod ab alijs ꝑfici nō pōt: niſi a ſummis ſacerdotib9. Nec tp̄e apl̄oꝝ ab alijs: q̄ꝫ ab ip̄is legit aut ſcit peractū eē: ſꝫ nec ab alijs q̄ꝫ qui eoꝝ tenēt locum vnq̄ꝫ ꝑfici pōt aut fieri dꝫ. Nā ſi aliter p̄ſumptū fuerit: irritū habeat ꝛ vacuū: ꝛ inter eccl̄iaſtica nūq̄ꝫ reputabit ſacra. Ergo multo fortiori rōne videt ꝙ hoc ſacrm̄ ſolis ep̄is fuerat reſeruādum qđ etiā ex eo videt. Nā maior ſolēnitas requirit in cōſecratiōe corporis xp̄i: q̄ꝫ in cōfirmatione. Eadē rōne videt ꝙ ſolēnior ꝛ excellētior requirit miniſter. Ad hoc dubiū reſpondeo: licet propter excellētiſſimā dignitateꝫ dñici corporis: deceret ꝙ officiū cōſecrationis hmōi dūtaxat eſſet pontificibus (immo potius ſolūmodo ſummo pontifici) reſeruatū: tñ ꝓpter vtilitatē quā aſſequūtur fideles ex miſſaꝝ frequentia: aliter diſpoſuit diuina ſapiētia: cuius prouidentia in ſuis inſtitutionibus regitur eccleſia. Uñ multiplex ratio a doctorib9 aſſignat: quarū inter alias he ſunt: ſcꝫ diuini cultus dilatatio: humanorū defectuū reparatio: pene mortuoꝝ mitigatio: beneficij redemptionis frequēs recordatio: diuine familiaritatis manifeſtatio: nr̄e elationis reprehenſio.

Ex hoc em̄ ꝙ poteſtas hec eſt ſimpliciter ſacer-
dotibꝰ data: ⁊ nō ſolū pōtificibꝰ: ex frequēti miſ-
ſarum celebratione multiplicatur cultus dei: qui pre-
cipuus vel maximus eſt in eucharistie adoratio
ne: ⁊ eius ſummo patri oblatione. Deniq; om̄is
eccleſie deuotio eſt in ordine ad hoc ſacr̄m: ait
Sco. diſt. viij. q. j. Propter hoc em̄ clericus deuo
tius ⁊ maiori diligētia perſoluit offm̄ diuinum.
Propter hoc ppl's deuotius audit miſſam: ꝙ̄ qd
cunq; aliud officium eccleſiaſticū. Propter hoc
etiā ppl's deuotius/ſinguliq; cū maiori diligen-
tia confitentur peccata: dum intendūt ſm̄ eccleſie
ordinationē ſaltē ſemel in anno cōicare. Et reue
ra facile ois diuinus cultus euaneſceret: ſi non
miſſarū frequētia ſeruaretur. Ex hac quoq; frequē
tatione/quotidiani defectus noſtri reparātur: ⁊
pene aiarū in purgatorio exiſtētium mitigātur:
⁊ redemptionis bn̄ficiū frequēter repreſentatur: ⁊
ad memoriā reducitur: ⁊ diuina familiaritas ex
frequēti ſue preſentie exhibitiōe inſinuatur: pre-
ſentie dico in carne. Et exemplū humilitatis no
bis exhibetur: vn̄ elatio noſtra reprimitur. Effi-
cax em̄ humilitatis exēplū eſt ꝙ dn̄s voluit corpꝰ
ſuū a ſimplicibꝰ perſonis tractari. Et ita ꝓpter
diſpendiū qd ſuſtineret eccleſia ex raritate cele-
brationis cauendū: ⁊ cōmodū qd accidit ex fre-
quētia aſſequendū: ptās illa omnibꝰ ſacerdoti-
bus eſt cōicata. Quod vero maior ſolēnitas requi
ratur in cōſecratione tanti ſacramēti: atteſtatur
celſitudini ſacrificij: ⁊ in perſona conſecrāte ꝓui
detur noſtre vtilitati: ⁊ ita nō eſt par ratio in eu-
chariſtia ⁊ cōfirmatione. ¶ Sunt etiā ideo que
dam reſeruata epis: nō tn̄ ea per quorum reſerua-
tionē diſpēdiū ſuſtineret eccleſia: vt dicit Hugo
ne eadē autoritas ꝑfus ab oibꝰ paſſim vēdica-
ta inferiores erga ſupiores redderet inſolētes: ⁊
ſoluto obediētie vinculo ſcādalum generaret: vn̄
ſingulariter epis reſeruata eſt cōſecratio chriſ-
matis: manuū impoſitio: cōis bn̄dictio: cōſecra
tio virginū: baſilicarū: ⁊ hmōi: vt per hoc eorum
ſuperioritas ſuper alios ſacerdotes cognoſcatur:
atq; debitum honorē ⁊ obediētiā a populo cōſe
quantur in affectu. Hec oia vt. s. Alexā. de ales.
Alias etiam rationes addit beatus Tho. in. iiij.
ſcripto diſt. xiij. q. j. ſed ille ſufficiant ad preſens.

Chriſmatis cōſecratio ſingularit epis reſuata eſt.

¶ B Scdm̄ dubiū. Cū tanta ſit vtilitas in fre-
quētatione huius myſterij: cur etiam non laicis
iuſtis eſt cōceſſa: preſertim qr ſm̄ Chry. ois ſctūs
ſacerdos: ⁊ oibꝰ iuſtis dr qd. s. allegatū eſt. Uos
eſtis genus electū: regale ſacerdotiū. Ad hoc rn̄
det Sco. diſt. iiij. q. ij. li. iiij. Sine omni dubitatio
ne ſolis ſacerdotibꝰ tradita eſt ptās cōſecrandi.
Un̄ extra de ſum. trini. ⁊ fi. ca. c. firmiter. dr ex cō-
ſtitutione Inno. iij. in concilio gn̄ali. Hoc vtiq;
ſacr̄m (loquitur de ſacro eucharistie) nemo pōt cō
ficere: niſi ſacerdos qui rite fuerit ordinatꝰ ſm̄
claues eccleſie: quas ipſe conceſſit apl'is/eorūq;
ſucceſſoribꝰ ieſus xp̄s. Ipſe em̄ in vltima cena (vt
etiā ſupradictū eſt) ait apl'is. Accipite ⁊ diuidite
inter vos. Luce. xxij. glo. Accipite ⁊ date. Ex his
verbis dn̄i diſcretiue ad apl'os directis: patet ꝙ
ſolis apl'is immediate hāc dedit ptātē. Ad idem
qd ibi ſequitur. Hoc facite in meā cōmemoratio-
nem. Oia hmōi tm̄ cenātibꝰ dicta ſunt: apl'is ſcz
⁊ diſcipulis: quorum ſucceſſores ſunt epi ⁊ ſacerdo
tes: vt frequēter dictū eſt. Facit ad idem verbum
apoſtoli. Panis quē frāgimus/nōne participa-
tio corporis dn̄i eſt? Quē inquit frāgimꝰ: nos ſcz
apl'i ⁊ diſcipuli. Si em̄ quilibet poſſet conficere:
aliū alij frāgere nō oporteret: ſz ꝗlibet poſſet de
ſuo ſacrificio cōicare. Hoc deniq; tenet roma-

Dubiū ſecundum. Chryſoſto.

j. Pe. ij.

Rn̄ſio ad ſcdm̄ dubiū

j. Cor. x.

na eccleſia informata ⁊ edocta ab apl'is/qui in
formati erant a dn̄o. Un̄ qui cōtrariū aſtruūt: a
fidei veritate deuiant: ⁊ infideles iudicādi ſunt
Ad illud vero qd allegatur de Chry. ⁊ Cano. beati
Petri dicendum ꝙ nō dicūtur ſacerdotes ꝓprie
ſcz a ſacerdotali ordine: ſz myſtice: quia ſcz my-
ſticū ſacrificiū deo offerunt: ſcz ſeipſos hoſtiam
viuentem: ſanctam: deo placentem: ſm̄ exhorta-
tionem apl'i ad Roma. xij. Hec Alex. vbi ſupra.
¶ C Sed aliquis diceret. Etiam dn̄s ſolis diſci-
pulis dixit. Ite docete omnes gentes: baptizan-
tes eos in noie patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti ⁊c. Et lz
ſic dicendo diſcipulis contulerit omnibꝰ officiū
⁊ ptātē baptizādi: nihilominus poteſtas bapti-
zandi data eſt ⁊ laicis. Un̄ licet ſacerdotibꝰ con
ueniat ex officio baptizare: tn̄ ſi laicus baptizat
eſt vere baptizatum. Sic videtur eſſe de poteſta
te conſecrandi. ¶ Itē in celebratione duo ſunt.
Conſecratio ⁊ cōicatio: que etiā ſeparari pn̄t/ꝗ̄
uis nō debeant: vt in. c. relatū. de cōſe. diſt. ij. vbi
dr. Certū eſt ꝙ hi qui ſacrificantes nō edunt: rei
ſunt dn̄ici ſacramenti. Refertur em̄ ꝙ quidā cō-
ſecrantes nō cōicabant. Conſecratio aūt eſt pro
pter cōionē: ergo cōmunio maius eſt ꝙ̄ cōſecra
tio. Cū ergo laico cōceditur qd maiꝰ ē ſcz cōmu
nio: videtur etiam conceſſum qd minus eſt. i. cō
ſecratio. Item qr poteſtas cōſecrādi eſt ptās di-
gnitatis: ergo conuenit digniori: ſed dignior eſt
iuſtus laicus ſacerdote peccatore: nam peccator
non eſt dignus pane quo veſcitur: priuatus em̄
eſt omni dignitate: immo etiam dignitate viuē-
di. ¶ D Ad has obiectiones dicendum ꝙ quia
poteſtas ꝯſecrādi: poteſtas quedā eſt quā nemo
habet: niſi qui eā a dn̄o acceperit: hāc autē dn̄s
immediate dedit in cena apoſtolis: ⁊ medianti-
bus illis/ceteris. Cū ergo iuſtus laicus illam nō
accepit a xp̄o: ptz/nec ab apoſtolis: manifeſtum
eſt ꝙ nō habēt eā. Si em̄ vite dignitas cōferret
eā: etiam angeli ⁊ magis virgo benedicta eā habe
rent. Qd vero apoſtoli hanc poteſtatem laicis nō
dederūt: patet ex ritu eccleſie ab ipſis apoſtolis
ad nos ſucceſſione legitima deſcendente: ꝙ ma-
gne eſt autoritatis: vt. s. habitum eſt lec. ij. Tem
pore autem apoſtolorum baptizabāt diaconi: vt ptz
de philippo diacono eunuchū candacis regine
baptizante. Et quoniam in omni gente etiam in
infidelibus: a quibus aliquis exercebatur cultꝰ:
aliquibus perſonis ſpecialiter commitebatur
poteſtas offerendi deo: et conſecrandi ea ꝗ ſunt
ſecundum ritum ſuum offerenda: qui et in illis
primatum tenent: quod etiam apud pharaonē
regem egypti ſeruatum legitur. Cum ergo in ec-
cleſia eſt ordinatiſſima poteſtas offerendi deo ⁊
conſecrandi: que ſecundum legem chriſti offerē
da ⁊ conſecranda ſunt deo: congruum fuit illam
aliquibus precipuis perſonis dari: hi autē ſunt
ſacerdotes. De baptizandi autē officio nō eſt ſi
mile: qm̄ cū illud ſacr̄m eſt neceſſitatis: lz officiū
baptizādi ſit ſacerdotibꝰ ſpāliter datū: oibus tn̄
inſtāte neceſſitate eſt cōceſſum. Et lz ſit aliq̄ ſili
tudo illarum cōmiſſionū in gn̄e: quātum ad hoc ꝙ
vtrūq;. Accipite ſcz ⁊ comedite ⁊c. ⁊ Ite baptiza
te: ſolis diſcipulis dictū ſit: tn̄ vt ptz ex factis ſe-
quētibꝰ ⁊ ipſorum apoſtolorum inſtitutionibꝰ differē-
ter cōmittitur poteſtas conſecrandi ⁊ baptizandi
Nā in collatione ordinis ſacerdotalis: quo po-
teſtas cōſecrādi cōfertur: ſpālibꝰ ſignis: ſcz manuū
vnctione: calicis cū patena et hoſtie porrectio-
ne: et certa verborū forma hanc poteſtatē exp̄ſſe
ſignificāte: datur ptās: vt cognoſcant ſe in illo or-
dinis ſacramēto autoritatē conſecrandi accipe
re/et.

Mat.

Duo ſ[unt] in cele[bra]tione.

Apo[c]

Act. vi[ij]

. Th

Gen. [xlvii] Aug

re/⁊ poteſtatem: placabiles deo hoſtias offeren
di: vt dicit Hugo. Non ſic autem datur poteſtas
determinata ad baptizandum: ſed ex conſequen
ti ad illam que eſt conſecrandi: ⁊ que eſt ligandi ⁊
ſoluendi (que etiam ſpeciali ſigno: manus ſcilicꝫ
impoſitione datur) officium baptizandi conſeq̄-
tur: non ſpecialiter traditur: ⁊ ideo etiam ĩ neceſ-
ſitate aliȷ̄s conceſſa deſignatur. Ordinatio auteꝫ
ſacerdotū ad conſecrandū ⁊ hierarchizandū ec-
cleſiam dei ab ipſis apoſtolis cepit: vt ptꝫ ex epi-
ſtolis pauli ⁊ actibus apoſtolorū. Et beato Dio-
nyſio in de eccleſiaſtica hierarchia ca.iij.⁊.vj. ri-
tum huius ſacramenti: ⁊ etiam ordinis deſcribē-
te: qui fuit tempore apoſtolorum. Et per hoc ptꝫ
ad primam obiectionem. ¶ Ad ſecundam vero
dicit̄ poſt Alexandrum de ales: ꝙ ⁊ ſi cōmunio ſa
cra ſit maior in effectu ſanctitatis ⁊ gratie quam
confert digne ſuſcipienti: ꝯſecratio tamen eſt ma
ior in excellentia ſiue autoritate poteſtatis: vnde
magnitudo hec ⁊ illa non ſunt eiuſdem generis:
⁊ ita nec magis nec minus: ⁊ propter hoc nō ſeq̄-
tur: ꝙ qui poteſt in hoc quod maius eſt: poteſt et
in illud quod minus eſt: ſicut lucere excellentius
eſt q̄ calefacere: nec tamen quicquid poteſt luce-
re: poteſt calefacere. Inſtātia eſt de luna. ¶ E Ad
tertiā dr: ꝙ ē dignitas meriti: ⁊ eſt dignitas auto-
ritatis vel officij. Sacerdos iniuſtus etſi caret di
gnitate meriti: gaudet tn̄ dignitate officij. Laicꝰ
iuſtus ecōtrario caret dignitate autoritatis: gau
det tn̄ dignitate meriti. Poteſtas autem cōſecrā-
di conſequitur dignitatem autoritatis: non meri
ti: vt. ſ. patuit. Non in merito conſecrantis ⁊c. Il
la tamen poteſtas quanto maior ⁊ dignior eſt: tā
to malis ſacerdotibus ea abutentibus periculo-
ſior eſt. Nam etſi dominus ſuorum beneficiorꝫ
ingratos nonnunq̄ per beneficiorum ſubtractio
nem caſtigat: grauius tamen punit: dum illa non
tollit: ſed ea permittendo conſeruat in reprobis
ad eorum ingratitudinis confuſionem: verecun-
diam: ⁊ grauioris damnatiōis iudicium: vt. Qui
Apo.xxij. in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc. Et ſicut multo tē
pore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere:
ſed ſtatim vltionem adhibere magni beneficij in
diciū eſt: vt hr̄.ij. Machab.vj. ita pctōribꝰ dona
ſua ꝯſeruare: eoſq̄ꝫ in pctis ſuſtinere vt cum iudi-
cij dies aduenerit: in plenitudine peccatorum pu
niat: grauis ire iudicium eſt. Ad quod pertinet il
lud apli: de iudeis gratiam chriſti cōtēnentibus
vt impleant peccata ſua ſemper. Peruenit enim
.Thes.v. ira dei ſuper illos vſq̄ꝫ in finem. Sic ſm Aug. ad
permenianū: ſacramētalis ptās ĩ bonis ꝑmanet
Augustinꝰ. ad ꝑmiū/ĩ malis ꝑmanet ad iudiciū. Sic tn̄ bn̄fi
ciū ſaluatoris iuſto iudicio dei ꝑmanet in ſacer-
dotibus malis: vt qđ in eis fuit iudiciū diuine fa
miliaritatis: ⁊ quaſi arra glorie excellentis: ſit il-
lis in penam ⁊ ꝯfuſionē maiorē coram electis pa-
riter et dānatis. Ecce habent ſacerdotes chriſti/
vn̄ in dn̄o glorientur: habent vn̄ timeāt ⁊ humiliē-
tur: habēt vn̄ mūde ⁊ ſollicite corā dn̄o ambulēt:
vt in glīa cū fideliter myſteria dei diſpēſantibus
premientur. Et tn̄ de ptāte ordinis neceſſario re
quiſita in miniſtro/ad effectum conſecrationis.

¶ Lectio.vj. A

INterea que ex par
te miniſtri ad huius ſacrificij per
fectionem de neceſſitate ſacramē
ti ſuperius dictum eſt requiri: ſm
fuit ſermonis facultas. Per cuiꝰ
defectum ab hoc miniſterio exclu
duntur muti ⁊ elingues: etiam ſi fuerint ſacerdo-
tes rite ⁊ legitime ordinati. Cum enim ſicut cete-
ra noui teſtamenti ſacramenta: ita ⁊ euchariſtie
conſecratio certam exigit materiam: exp̄ſſaꝫ quo
q̄ꝫ verborum formam: ſm illud Aug homel.lxxx.
⁊ habetur.j.q.j. detrahe. Accedit verbum ad ele-
mentum/et fit ſacramentum: ſi alterum illorū de-
ficit: non fit conſecratio. Et quoniam verborum
formam muti ⁊ elingues proferre non valent: ma
nifeſtum eſt ꝙ non poſſunt hoc tantum confice-
re ſacramentum. ¶ Et ſi queritur. Quid ſi ſacer-
dos mutus cetera in altari ageret: ⁊ alius ſacer-
dos conſecrationis verba proferret: nonne mu-
tus conſecraret? Nec obſtat vt videtur: ꝙ vnus
a pluribus baptizari non poteſt: quin eadem ho
ſtia ſiue panis poſſit a pluribus conſecrari. Naꝫ
conſueuerunt preſbyteri cardinales romanū cir
cunſtare pontificem: ⁊ cum eo pariter celebrare.
Similiter in multis eccleſiȷ̄s conſuetum eſt in or
dinationibus ſacerdotum/nouellos ſacerdotes
ſuo ordinatori epiſcopo concelebrare: quod etiaꝫ
regulariter in conſecratione epiſcopi obſeruatur
tunc enim ordinator epiſcopus vna cuꝫ duobus
epiſcopis coadiutoribus: ⁊ nouello epiſcopo cō-
ſecrato: miſſam conſecrationis ſimul perficiunt.
Ad hoc reſpondetur/ꝙ in caſu ſacerdos mutus Ratio qua
non conſecrat: licet cerimonialia in geſtis ⁊ veſti re ſacerdos
tu perficeret. Cuius ratio eſt: quia nihil eorꝫ fa- mutus non
cit que ſunt de neceſſitate conſecrationis. Nam conſecrat.
veſtes ſacre: ⁊ geſtus corporis cerimonialia ſunt
⁊ non ſunt de neceſſitate conſecrationis: vt. ĩ. di-
cetur. Formam autem que de neceſſitate requiri-
tur: ipſe non profert: ideo non conſecrat. Sacer-
dos tamen adſtans ſi formam cum intētione cō-
ſecrandi profert: vere conſecrat: licet cerimonia-
lia non perficiat. Et in caſu eſt vera conſecratio:
ſed non per mutum: ſed per ſacerdotem verba cō
ſecrationis (vt dictum eſt) proferentem. Nec eſt
ſimile ſi mutus puerum intingeret ſeu immerge-
ret: ⁊ mancus formam proferret: in hoc caſu puer
baptizatus non eſſet: quia ſacramentum baptiſ-
mi non niſi ab vno baptizante perfici poteſt: qm̄
forma baptiſmi vnam perſonam exprimit: ſcilicꝫ
Ego te baptizo ⁊c. Que forma ſi in caſu a manco
proferretur: falſa eſſet: quia ipſe non baptizat cū
non immergat. Si vero diceret: nos baptizamus
⁊c. iam forma debita non ſeruaretur. Eſt ſenten-
tia Alexandri ⁊ Scoti. ¶ B Sed contra hoc qđ
additum eſt: ꝙ vnus panis poteſt a pluribus cō-
ſecrari: hoc non videtur: quoniam aut iſti plures
concelebrantes verba conſecrationis ſimul pro-
ferrent: aut non. Neutrum dici poteſt. Nō ſimul
quia tunc fruſtra pronunciantur: et ſuperfluunt
quecunq̄ꝫ proferūtur niſi ab vno ſolo: cū ab vno
ſolo pronunciata ſufficiunt ad cōſecrandum: ſi
non omnes ſimul: ⁊ conſtat ꝙ qui primo pronun
ciat conficit. Quid ergo faciunt ceteri? Nūquid
iterant ſacramentum? Sed hoc eſt inconueniēs:
quoniam etſi ſacramentum euchariſtie eſt itera-
bile quantum ad ſumptionem: non tamen quan
tum ad eiuſdem materie conſecrationem: vt vult
Tho. in. iiij. ſcripto. diſtin.vj. ⁊ doc. concorditer.
¶ Item poſſet contingere ꝙ ille non ꝯficeret qui
celebraret principaliter: et ille conficeret qui ſecū
dario celebraret idest qui concelebraret: ⁊ ſic in-
tentio prima principaliter celebrantis defrauda-
retur. Ad illa reſpōdet Alexan. de ales parte. iiij. Alexan.de
q.xxxvj. arti.viij. Cardinales inquit preſbyteri cō ales.
ſueuerunt romanum circunſtare pontificem: et
cū eo pariter celebrare. Cunq̄ꝫ cōſummatū eſt ſa-
crificium: de manu eius cōiōnē accipere/ſignan-
tes aplos/qui cū dn̄o pariter diſcūbentes: ſacra-

mentum de manu eius euchariſtie acceperunt: ⁊ in eo ꝙ celebrant oſtendũt apoſtolos a dño ritũ huius ſacrificij didiciſſe: vñ hec eſt cauſa concelebrationis. ¶ Conſequenter dicendum eſt ꝙ ſimul debent cõſecrationis verba proferre. Et tũc ad illud quod obijcit dicendum: ꝙ verba ceterorũ non inaniter proferuntur: qꝛ licꝫ prolatio vniꝰ ſufficeret ad conſecrationem: tñ quia intentio eſt omniũ vnam celebrare ꝯſecrationem: aſſequunt quod intendunt: ⁊ quantũ ad ꝯſecrationẽ: ⁊ quãtum ad ſignificationem: ad quaꝫ non ſufficerent verba ab vno prolata. Et qꝛ intentio dirigit opꝰ: eo ipſo ꝙ eſt vna omniũ intentio: eſt etiã vna omniũ operatio: ideſt cõſecratio. ¶ Si queris: quid ſi non ſimul proferant verba? Reſpondet idẽ doctor poſt Innocentium. Sane poteſt dici ⁊ probabiliter reſpõderi: ꝙ ſiue prius ſiue poſterius proferant ſacerdotes: referri debet eorũ intentio ad inſtans prolationis epiſcopi cui principaliter cõcelebrant: ⁊ tunc omnes ſimul conſecrant: ⁊ conficiunt: quãuis nonnulli ſentiant: ꝙ qui prius pronunciat ille conſecret. Nec aliorum fraudatur intentio: quia factũ eſt quod intendũt. Hec Alexã. ¶ Uerum quia pauci ordinandi in hoc ſunt ſatis inſtructi: ideo videtur cautior modus ꝙ preſbyteri in ſua ordinatione nõ concelebrent epo: nec canonem legãt: qui modus in metropoli maguntina obſeruatur: cui ꝯprouinciales ſe merito cõformarẽt: iuxta. c. de his. diſt. xij. ⁊ de conſecra. diſt. ij. inſtitutio. Et hec ſufficiãt de ſcđo ex parte miniſtri ad cõſecrandũ de neceſſitate requiſito.

¶ ¶ Tertium qđ de neceſſitate ad conſecrandũ ex parte miniſtri requiritur eſt integritas intẽtionum: hec enim non modo ad conſecrationeꝫ: ſed etiam ad cuiuſlibet ſacramenti perfectionem requiritur. Sed ad propoſitum de cõſecratione euchariſtie diſſeramus. ¶ Quod autem integritas intentionis requiratur: ex eo patet: quia ꝯſecrare eſt actus humanus: nam ſoli homini conceſſus eſt: vt ex predictis patet: ideo neceſſe eſt vt fiat ꝑ actum humanum: ſed actus qui fit preter intẽtionem caſualiter: vel fortuitu: aut ex quadã phantaſia: non eſt actus humanus: ſicut fricare barbaꝫ ſine intẽtione preuia: ⁊ ſimilia: quoniam hos habemus cõmunes cum brutis. Preterea miniſterium conſecrationis eſt opus voluntatis rationalis ⁊ deliberate: quod aũt eſt hmõi: non pertinacia vel impetu exercendũ eſt: ſed cõſideratiõe rõnis ⁊ directione intẽtionis. Iniuria enĩ et irreuerentia fieret ſacramento: ſi ſine intẽtiõe fieret.

An ad cõſecrandũ de neceſſitate requiratur miniſtri intentio.

¶ Item ſacramenta data ſunt a chriſto eccleſie: ideo non cõficiũtur aut diſpenſantur niſi per miniſtros eccleſie: ergo eſt actus ſacramẽtalis actꝰ miniſterij eccleſiaſtici. Neceſſe igitur eſt vt ꝯcurrat intentio miniſtri: vt agat tanq̃ miniſter eccleſie. Prima ratio eſt Scoti in. iiij. diſt. vj. q. vj. Alie ſunt Alexan. iiij par. q. xiij. arti. j. Sed cuius intẽtio requiritur tanq̃ obiecti? Hoc eſt queſitum. Quid intendere debet ſacerdos? Reſpondetur: debet intendere facere illud quod eccleſia intendit. Huius enim in hoc actu miniſter eſt. Intendit autem eccleſia facere per ſuos miniſtros inſtitutos quod fecit chriſtus. Et quid fecit chriſtus? Certe benedixit: gratias egit: fregit/ et dedit diſcipulis dicens. Accipite ⁊ comedite: hoc eſt corpus meum. Et hec dicens: panem in corpus: ⁊ vinum in ſanguinem tranſſubſtantiauit. Hoc ergo intẽdit eccleſia vt fiat conuerſio ⁊c. a chriſto per ſacerdotis miniſterium: ⁊ hoc eſt quod intẽdere debet ſacerdos: cuius intentio vt miniſtri referri debet ad intentionẽ eccleſie cuius eſt miniſter. Nec tñ

quid intẽ de re debꝫ sacerdos.

oportet ꝙ pretendendo precogitet particulariter vt panis in corpus: ⁊ vinum i ſanguinem ſuo miniſterio conuertatur: ſufficit ꝙ in genere intẽdat hoc facere quod eccleſia per ſuum miniſterium (alias miniſtrum) intẽdit facere: etiam ſi neſciat vel non cogitet in particulari quid illud ſit quod facere eccleſia intendit. Unde vt dicit Sco. in. iiij diſt. xiij. q. ij. ſchiſmaticus ⁊ hereticus: et qđ plus eſt hereticus: circa euchariſtiaꝫ habere poteſt intentionem eccleſie in conficiẽdo: ſi intenderet in vniuerſali quod chriſtus inſtituit faciendum: et quod eccleſia facit: licet non intendat in ſpeciali quia credit euchariſtiam nihil valere: hoc eſt nõ eſſe: ſeu continere verum corpus Chriſti: ſicut aliquis bone fidei poſſet proferre verba incantationis: quibus vtuntur magi vel mage circa illam materiam circa quam alij vtuntur: non credens ea quicq̃ valere: intendens tamen in generali illa proferre ad illum finem ad quem illi proferunt: quaſi diceret ⁊ intenderet: fiat quod fieri poteſt: licet crederet per illa nihil fieri poſſe. Illa ergo generalis intentio ſufficit cum ceteris requiſitis ad conficiendum. Propter quod ⁊ ſacerdos hereticus conficere poteſt/ dum huiuſmodi intẽtionem habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte. iiij. q xxxv. art. v. Cum ergo hec generalis intentio ſufficit: ⁊ poteſtas conficiendi eſt inauferibilis: neqꝫ per hereſim: neqꝫ per penam canonicaꝫ tolli poteſt: vt. ſ. lectione. ij. probatum eſt: patꝫ ꝙ qui ius ſacramẽtale amittere non poteſt: nec ius cõficiendi amittere poteſt. ¶ D Sed contra hoc videtur. Nam verba conſecrationis efficaciam habent ex fide: vnde Augu. cum dixerat. Accedit verbum ad elementum: ⁊ fit ſacramentum: ſubdit. Non quia dicitur: ſed quia creditur. ¶ Item ſacramenta noue legis habent fundamentum baptiſma: quod eſt ſacramentum fidei: ideo omnia ſacramẽta habent fidem fundamentum et virtutem a fide. Fides eſt fundamentum omnium bonorum. Glo. in. c. illi offerunt. j. q. j. Ideo ſi infidelis aut hereticus attentat conficere: deficit in opere ſuo ab eo quod eſt fundamentum: ⁊ a quo debet eſſe virtus ſacramenti: ⁊ per conſequens non conficit. ¶ Itẽ Aug. ⁊ habetur. j. q. j. extra eccleſiam. Extra eccleſiam catholicam non eſt locus veri ſacrificij. Itẽ Hiero. ſuper Amos. Odit deus ſacrificia hereticorum: deteſtatur fetorem eorum: ergo cum ipſi celebrant: nec ſeipſum mittit/ nec angelos: vt interſint ſacrificio: ſed ſi non eſt ibi celeſtis miſſus non eſt ibi miſſa. Ob hoc enim dicitur miſſa: eo ꝙ celeſtis miſſus ad conſecrandum ⁊ viuificandũ corpus adueniat: magiſter di. xiij. quarti. Et ita non conficiunt verũ corpus chriſti. ⁊ Cyprianus in epiſtola contra hereticos: ⁊ habetur. j. q. j. Si quis. iiij. Conſtat oleũ vnde baptizati vnguntur: ſanctificari: ⁊ euchariſtiam fieri nõ poſſe: vbi nulla ſpes eſt: ⁊ fides falſa: vbi omnia per mendacium geruntur. Multa ad idem adduci poſſunt. Item magiſter diſt. xiij. quarti. In huius myſterij expletione ſicut formam ſeruari: ita ordinem haberi: vt ſcilꝫ ſit ſacerdos: ⁊ intentionem adhiberi oportet: vt illud facere intendat: ſed ſi non credit de illo myſterio ſicut veritas habet: nunquid põt intendere illud conficere? Et ſi nõ intendit: nunquid conficit? quaſi diceret: non. ¶ E Ad illa reſpondetur ꝯcedendo ꝙ ſacramẽta habẽt aliquã efficaciã ex fide: que fides eſt eis eſſentialis: non fides miniſtrantis: ſed fides eccleſie. Et hoc qꝛ ſacramenta ſunt eccleſie: ſed ipſi miniſtro ratione actualis miniſterij intentio eſt neceſſaria: ne

Scot

Hiero

excellentie

excellētie ſacramēti: actio irrationalis: ⁊ per hoc nō humana preiudicet. Unde qꝛ ſacramentū eſt eccleſie: requiritur fides eccleſie: et quia actualiter miniſtrat a cōſecrante: requirit intentio conſecrantis. Per hoc ad Aug. Extra eccleſiam non eſt locus veri ſacrificij. Reſpondetur dupliciter. Primo extra eccleſiā .i. extra formā eccleſie. Uel ſic: extra eccleſiā nō efficit ſacramentum quod ſignat .ſ. ſalutē: qꝛ hereticus conficit et accipit ad ſui dānationē: ⁊ confert alijs in ſimili errore poſitis. Unde .i. q. i. ꝙ quidā. §. Quis. Quāuis poſſet generaliter dici: ſacramēta que apud hereticos non aliter ꝙ in eccleſia celebrantur: vera et rata eſſe quātū ad ſe: falſa vero ⁊ inania quantum ad effectum: ⁊ in his male ſumunt. Nec mirū. Ipſa em̄ ſalus noſtra buccellam iude dedit: ſtatim cū buccella nō bonus: ſed malignus ſpiritus intrauit. Non qꝛ bonus nō daret bonū: ſed qꝛ malus male accepit bonū: ſicq; bonū effectum nō habuit: quia vbi illud faceret nō inuenit. ¶ Ad ſecundū dicendū ꝙ fides que eſt fundamentū ⁊ virtus ſacramentorū nō eſt fides miniſtri cōſecrantis: aut etiā fides ſuſcipiētis: ſed eſt fides eccleſie: quam ſequit intētio cōficiētis: quā intentionē generalem eccleſie: habere poteſt hereticus: non ſolū in alio: ſed etiam in huius ſacramēti articulo: vt ſupra dictū eſt. Et dicit idem Alex. de ales. Ad hieronymū dicitur ꝙ in ſacramentis hereticorum quedā ſunt que a deo ſunt: et illa non odit deus: vt character ordinis: et verba conſecrationis: et vi illorū conficiūt heretici: que etiam ſunt cōmunia eis et eccleſie: et ſic ex eo qḋ eſt eis et eccleſie cōmune: conficiunt. Sunt etiā in eorū ſacrificijs quedam mala .ſ. infidelitas: perfidia: inobedientia ⁊c. hec odit dns. Quātū ad ea q̄ bona ſunt .i. conſecrationem: que fit in forma eccleſie: mittit ſeipſum et angelos: adſiſtit em̄ ſigno ſuo: qḋ eſſe voluit certum efficax ⁊ practicum: non obſtante malicia miniſtrorū. ¶ Ad autoritatem cypriani dicitur ꝙ intelligi dꝫ de hereticis qui formam eccleſie non tenēt. Quod patet per illud qḋ addit. Ubi oia per mēdacium gerunt. Illa dicunt geri per mendacium: que extra formā eccleſie geruntur. Uel ſi aliud voluit: in hoc errauit: et correctꝰ eſt a beato Augu. ¶ Ad magiſtrū dicendū ꝙ magiſter ſoluit cum ſubdit. Aliqui dicunt: non recte ſentientem de illo myſterio poſſe intendere: non quidē illud conficere: qḋ iam eſſet recte credere: ſed illud agere quod gerit ab alijs: et ſic adhibet intentio et impletur myſterium. Et ita ſatis patet ꝙ intentio de neceſſitate requirit in ſacerdote. Intentio dico generalis faciēdi quod eccleſia facit. ¶ F Sed queritur vtrum requiritur actualis intentio talis que dicta eſt: in prolatione verborum cōſecrationis? Ad huius queſtionis ſolutionē aduertendū poſt doctorē ſubtilem in .iiij. di. vj. q. vj. ꝙ triplex diſtinguitur intentio: actualis: habitualis ⁊ virtualis. Actualē intentionem habet qui habet actū in voluntate elicitū reſpectu huius quod intēdit: vt dū quis habet actuale velle intrare eccleſiā: actualiter intendit intrare eccleſiā. Habitualē habet: qui habet in ſe habitū derelictū ex actu intētionis frequētato: inclinantē eū ad ſimiles actus: qualē etiā habere poteſt dormiens habituatus. Intentionē virtualem hꝫ is qui ex virtute intentionis actualis prehabite: pcedit in opus ex illa tanꝙ ex radice: ita ꝙ illa intentio actualis ſit principiū ordinatum ad oēs illos actus ſequentes: ſicut intētio finis habet in ſe intentionem mediorum ad hunc finē ordinatorū. Et ita in qualibet actuali intentione medij: manet virtus prime intētionis: pro quanto illud mediū non aſſumeretur: niſi preceſſiſſet intentio prima actualis: quaſi finis in quem me diū hoc ordinat. Exemplū ſicut modo intendēs ire ad ſanctū Jacobū: ex intentione huius finis ordinat multa alia neceſſaria ad illum finem: exequēs autē illa ordinata: nō ſemper cogitat de eū do ad ſanctū Jacobū: ſed ſepe per operationes circa media/vel alias diſtrahit ab actuali intentione prima: nihilominus tamē oia dicit facere ex prima intentione: et virtualiter habere illam primā intentionē in proſecutionē mediorū: pro quanto he actiones medie proceſſerunt a prima actuali intentione: ⁊ in eam tanꝙ in finem ordinātur. Quod ex eo patet: quia interrogatus cur hoc agis: ſtatim reſpōderet: ꝓpter ire ad ſanctū Jacobū. ¶ G Ad propoſitū dicitur. Primo qḋ ad cōſecrandum nō requiritur intētio actualis conſecrandi in prolatione forme cōſecrationis. Patet: nam non requirit maior intentio in cōſecratione: ꝙ in meritoria operatione: quia opera tio nō eſt meritoria niſi ex proprio conatu voluntatis: nō tamē excludēdo gratiā. Conſecratio autem efficax eſt ex v̄bo creatoris. Nūc autē in operatione meritoria nō requiritur ſemper actualis intentio ad merendum. i. actualis relatio actus ſui meritorij in deum: alioquin cōtinuās actum meritoriū cū diſtractione non mereretur. Et in exemplo propoſito: ambulās ad ſanctū Jacobū: dū actualiter de hoc non cogitaret non mereret. Nec ſancti martyres tolerantes duriſſimas penas diſtracti: aut forte abſorpti immanitate penarū: propter qḋ non ſemper cogitauerūt actualiter illa pati pro fide xp̄i ſeu iuſtitia: meruiſſent: qḋ eſt inconueniēs. Et ꝓpterea non eſt veriſimile deū ſacerdotē obligaſſe ad pene impoſſibile: vel ſaltem nimis difficile in illo actu: cuiuſmodi eſt nō diſtrahi ab actuali intentione: cū ſm btm̄ Aug. in ſecūdo de libe. arbi. nō ſit in poteſtate noſtra quin viſis tangamur: hoc eſt que offerunt ꝑ intellectū volūtati. ¶ Secūdo dico ꝙ nō ſufficit habitualis intentio: qꝛ conſecrare (vt dictū eſt) debet eſſe actus humanus. Actus autē etiam cōformis habitui: ſi nō ſit a volūtate intendēte: ſed aliūde preter intētionē euenit: humanus nō eſt. Nam ſi quis habeat habitū inclinantē ad deſideriū ſanitatis: ſi currat nō intendēs per hoc ſanari ſed ludere: nō dicit cōſequi ſanitatē ꝑ actū humanum: ſed caſualiter vel fortuitu. Sola ergo intētio habitualis nō ſufficit reſpectu finis actꝰ humani vt humani. ¶ Tertio dico ꝙ ad cōſecrā dum requirit: ⁊ ſufficit in ſacerdote intentio virtualis: hoc eſt requiritur ⁊ ſufficit ꝙ ſacerdos habuerit intētionē actualē cōſecrandi: ex qua ꝓceſſit ad opus celebrationis: et ſufficit hec intentio etiā ſi in verbis cōſecrationis diſtrahatur nihil actu cogitās de cōſecratione. Et hec vera ſunt: ſi opus celebrationis ꝓceſſit ex prima intentione actuali ſine omni motu cōtrarie volūtatis interueniēte: qui ſi interueniret: ⁊ nō de nouo intēderet cōſecrare: ꝗuis ꝓferret cōſecrationis verba: non tamē cōſecraret: qꝛ tunc nō adeſſet intentio actualis: nec virtualis. Hec multū quietāt ſcrupuloſas cōſciētias: ꝗuis nō minus cōgruit vt ſacerdos per preuiā deuotā recollectionē virium: ⁊ intentionis firmationem omnia diſtrahentia et impertinentia poſſetenus excludat: ac deuotius actualiter intendere ſatagat: abigens manu ſancte diſcretionis volucres cogitationū peruerſarum: importune ſe ingerentiū: et ſacrificij fructū

Dubium. Solutio dubij.

Intētio eſt triplex.

Ad conſecrandū requiritur/et ſufficit i ſacerdote intentio virtualis.

Violare cupientium: exemplo patriarche abrae: ne muſce morientes perdant ſuauitatem vnguēti.i.cōſolationem et guſtum dulciſſimum huius diuiniſſimi ſacramenti. Et tantum de his que ex parte miniſtri requiruntur ad neceſſitatē ſacramēti: que fuere poteſtas ordinis: facultas ſermonis: et integritas intentionis.

¶ Lectio .vij.

A Xpeditis his que ex parte miniſtri requirūtur ad ſimpliciter cōſecrandum: vidēda ſunt cōſequēter que ex parte eiuſdē requirunt ad ordinate cōſecrādum: et hec ſunt duplicia: vcʒ impedimentoꝝ amotio: quꝝ aliq̄ ſunt tm̄ culpe: aliq̄ tm̄ pene: aliqua nec culpen ec pene. Secundū eſt cōuenientiū appoſitio.

Impedimēta quib9 ſacerdos impeditur ab ordiata celebratione.

Impedimēta que ſunt tantū culpe: quibus ſacerdos impedit ab ordinata celebratione ſunt pctā mortalia: qd̕ pʒ: nā ordiate celebrat q̄ celebrādo non peccat. Inordinatio enim in celebrādo defectus eſt nō naturalis: ſed moralis: omnis eñ talis peccatū eſt: ergo a cōtrario ſenſu: qui celebrādo peccat: inordinate celebrat. ¶ B Peccat autem mortaliter quicūq̧ in mortali ſaltē ſciēter celebrat. Quod ꝓbat autoritate ꝛ ratione. Autoritate apoſtoli.

j. Coꝛ. j.

Qui māducauerit panē hūc ꝛ biberit calicem dñi indigne: reus erit corporis et ſanguinis dñi. Et ſequit. Iudiciū ſibi māducat ꝛ bibit.i.dānationē. Dānationē autē nō inducit niſi peccatū mortale: nō aūt hoc dūtaxat de cōmunicante: ſed etiā multomagis de celebrāte dicitur. Unde gloſa beati Amb. Indigne māducat / qui aliter celebrat q̄ a chriſto traditū eſt. Et qui indeuota mēte accedit ad euchariſtiā: vel in voluntate peccādi manet: ille reus erit corporis et ſanguinis dñi.i.mortis xp̄i penas dabit.i. ac ſi xp̄m occiderit punieṫ. Hec glo. Cū dicit: qui aliter celebrat myſteriū euchariſtie: q̄ a chriſto traditū eſt: hoc dicit quantū ad cōficientes ſiue cōficere volētes: qui nō deuota mēte ex cordis deſiderio ad euchariſtie cōſecrationē accedūt. Sic eñ tradidit xp̄s ex maximo charitatis deſiderio: vnde et ait aplʼs. Deſiderio deſideraui hoc paſcha

Luce. xxij.

māducare vobiſcū anteq̄ patiar. Luc. xxij. Hoc autē facit qui nō diſcernit corpus dñi ab alijs cibis: ſed indiſcrete ꝛ negligenter tractat et ſumit: venerationē ſingulariter huic ſacramēto debitā nō exhibēs. Quod notaṫ per apoſtolū cū addit. Non dijudicās corpus dñi. ¶ Et quod ſequitur in glo. Uel in volūtate manet peccādi: diciṫ quātum ad cōficiētes ꝛ ſumētes. Sic ꝛ illud glo. Indignus eſt ꝛ reus qui beneficiū eius in irritū ducit: quod facit quiſquis ſacramentuʒ ſalutis nō tractat: vel ſumit (obſtāte mortalis peccati obice) ad ſalutē. ¶ Itē magiſter diſt. xij. quarti. Indignus eſt qui aliter celebrat myſteriū q̄ chriſt9 celebrauit: vel qui habēs mortale peccatū accedit. Probaṫ idē ratione: quoniā actus conficiēdi euchariſtiā nobiliſſimus et excellētiſſim9 actus eſt omniū poteſtatū eccleſie: ergo multomagis peccat hunc indigne ꝛ in mortali peccato exercens: q̄ aliū actuʒ cuiuſcunq̧ poteſtatis vel ordinis. Sed exercēs aliū actū ordinis in mortali: mortaliter peccat: vt ſupra lec. ij. deductū eſt: ergo a maiori conficiēs et exercēs euchariſtiam in mortali peccato: peccat grauiori modo mortaliter: quia actus cōficiēdi euchariſtiā nobiliſſimus eſt omniū actuū eccleſiaſticoꝝ: vt. ꝫ. deductuʒ eſt. Preterea omnis cōſecrās etiā ſumere debet euchariſtiā: vt in .c. relatū. de cōſe. di. ij. vbi diciṫ. Modis omnibus tenendum eſt: vt quotienſcūq̧ ſacrificans corpus ꝛ ſanguinē dñi noſtri ieſu chriſti in altari immolat: totiens perceptionis eius participē ſe prebeat. Cum ergo ſumēs ꝛ manducās in mortali indigne ſumit: ꝛ mortaliter peccat: ergo ꝛ conſecrans: qꝛ cōſecrans etiā eſt manducans.

Thomas aquinas

¶ C Quod etiā ſumēs in mortali peccet mortaliter: ex hoc deducit beatus Tho. in. iiij. ſcripto. diſt. ix. q. iij. qꝛ talis abutitur ſacramēto: ꝛ q̄to ſacramentum eſt dignius: tanto abuſus grauior. Quod vero abutaṫ: patet ex tribus que in hoc ſacramento attenduṫ: que ſunt ſacramentū tantum: ſacramentū ꝛ res: ꝛ res ꝛ nō ſacramentum. Quantū ad primū habet rationē cibi ꝛ potus: cibus autē nō cōpetit niſi viuēti: ꝛ ideo carens vita gratie per mortale mortuus eſt ſpiritualiter: ꝛ ita abutiṫ ſacramēto. Peccatū eñ tale ideo mortale diciṫ: eo ꝙ mortificat animā quoad gratiaʒ gratificantē: non quoad gratiā gratis datā: quā etiā habēt heretici: pagani: iudei: qui tamē etiaʒ maxime peccare videnṫ: ꝛ tamen vt communiter alijs habiliores videnṫ. Quoad ſecūdum ſumiṫ ibi chriſtus qui eſt ſanctuſſanctoꝝ: vnde receptaculū eius dʒ eſſe ſanctū: ideo qui ſumit cū cōtrario ſanctitatis.i.cōſciētia mortalis peccati: abutitur. Quoad tertiū: qꝛ accedens ſignificat ſe ad vnitatem corporis chriſti myſtici tēdere: vnde ſi peccatū mortale in cōſciētia teneat per qd̕ a corpore myſtico ſeparaṫ: fictionis culpā incurrit: et ita abutiṫ ſacramēto. Hec Th. Ex illis ſequiṫ ꝙ ſacerdos in mortali pctō celebrans peccat duobus mortalib9 peccatis diſtinctis. Uno qꝛ indigne ꝯſecrat: alio qꝛ indigne māducat. Patet clare ex p̄miſſis: qꝛ māducare ꝛ conſecrare duo act9 ſunt diſtincti: et in qualibet indigna executione cōmittiṫ pctm̄ mortale.

Sacerdos in pec[cato] mortali [ce]lebrās [pec]cat du[obus] pctis [mor]talibus [di]ſtinctis

¶ Sed di. aliquis. Si ita ſe habet officiū conſecrādi: impoſſibile eſſet ſine mortali euchariſtiā cōſecrare aut ſumere: ꝛ ꝑ cōſequēs nulli eſt ſacm̄ illud ad ſalutē: ꝓbaṫ tñ ſequela: qꝛ cōſecrās aut eſt in pctō mortali vel nō. Si primū ex dictis indigne ſumit et ad iudiciuʒ: et ita mortaliter peccat. Si non: quia tamen nemo de ſe ſcire poteſt an odio vel amore dignus ſit. Quis poteſt dicere mundum eſt cor meū: purus ſum a peccato. In tali dubio accedens: periculo mortalis peccati ſe exponit: et per cōſequēs mortaliter peccat: ſm̄ illud. Qui amat periculuʒ peribit in illo.

Eccle[ſiaſtes] Prou[erbiorum]

¶ D Ad huius replice ſolutioneʒ duo vidēda ſunt. Primo quot modis aliquis dicitur eſſe in mortali: et qui horum modorum reddunt accedentem indignum. Secundo quomodo in cōſecratione ꝛ ſumptione poſſit vitari nouum mortale. De primo notat Sco. diſt. ix. iiij. q. vnica ꝙ aliq̄s poteſt intelligi eſſe in mortali tripliciter.

Eccle.

Aliquis in pctō [tri]pliciter.

Primo in actu ſiue actualiter: quia tunc peccat actualiter peccato mortali actu interiori vel exteriori: vtputa qui habet volūtatem reſpectu actus peccati preteriti: preſentis vel futuri. Hec enim volūtas que eſt actus elicitus: eſt mortale peccatum primo et intrinſece: quo nō exiſtēte: actus imperatus nunquam eſt peccatum.

Duplex actus [volun]tatis.

¶ Pro cuius declaratione notandum ꝙ actus voluntatis eſt duplex: ſcilicet actus voluntatis elicitus: et actus voluntatis imperatus. Actus voluntatis elicitus eſt actus productus ab ipſa voluntate ſine imperio ipſius voluntatis; vt

velle

velle peccare:velle dare eleemoſynã. Sed actus
imperatus voluntatis eſt actus ꝓductus ab ali-
qua potentia mediante imperio voluntatis: dũ
talis actus poſſit eſſe in poteſtate voluntatis: vt
velle audire lectionem imperatũ a volũtate:velle
facere hoc vel aliud imperatum a voluntate. Se-
cundo aliquis intelligitur eſſe in peccato:qꝛ poſt
peccatum preteritum:de quo non recolit: non pe
nituit/nec peniter. Tertio quia etſi penituit aut
penitet:nondum tamẽ eſt confeſſus:ꝛ in foro ec-
cleſie abſolut9. Quiſq̃s ergo aliquo triũ modorũ
fuerit in mortali:indigne cõſecrat ꝛ ſumit: ꝛ acce
dendo nouum pctm̃ mortale incurrit:nõ tñ equa
liter:ſʒ alter altero maius. Nam primo modo in
peccato mortali exiſtẽs grauiſſime peccat:dũ ſe
quẽ indignũ ꝛ immũdũ nouit: ꝓparare negligit:
ibi enim eſt peccatum omiſſionis:ꝛ peccatũ con
tẽptus:nã chriſto quãtũ in ſe eſt: cõtumeliã fa-
cit. Unde peccato iude cõparatur i gloſa venera
bilis bede: Marci.xiiij.ſuper illud. Ue autẽ hoi p
quẽ filius hois tradetur. In ſempiternum ve hoi
qui ad menſam dñi indigne accedit:ille em̃ in exẽ
plũ iude filiũ hois tradit:nõ iudeis quidẽ pecca
torib9:ſed tñ peccatorib9:mẽbris ſcʒ ſuis q̃ acci-
pere dominici corporis ſacramentum:temerarie
preſumit:tales em̃ ſunt de primo modo: qꝛ ſcien-
tes ſe in mortali:qđ actu cõtinuant: accedere nõ
formidãt. Qui vero ſecũdo mõ ſunt in pctõ mor-
tali:licet minus q̃ꝫ primi:peccant tamen mortali
ter ꝑ negligẽtia qua ſe ꝓbare negligũt.i. exami-
nare: maxime ſi hec negligentia fuerit affectata
craſſa vel ſupina:qđ ſi affectata fuerit:auget pec-
catũ ꝛ aggrauat:nã ꝛ ipſa ignorãtia ſm̃ ſe pctm̃
Auguſtin9 ad Ualentinum. eſt:vnde Augu. Ad Ualentinũ. In eis q̃ ſcire no-
luerunt:ignorantia ipſa pctm̃ eſt. Et de hac dicit
Amb. Grauiſſime peccat q̃ ignorãter peccat:ideo
grauiſſime:qꝛ periculoſiſſime. De hoc Magiſter
Ambroſi9. diſt.xxij.lib.ij. Si vero craſſa fuerit: ideſt talis q̃ p
debitam diligentiã ſi adhibita fuiſſet excludi po-
tuiſſet:etſi excuſat a tanto pro quanto minuit cõ
tẽptũ:quẽ prior ignorãtia auget:nõ tamẽ excuſat
a toto.i.nõ excuſat ſimpliciter a mortali pctõ:vn
de Augu.vbi.s̃. Ignorantia eoꝝ nõ q̃ ſcire nolũt:
ſed qui tanq̃ꝫ ſimpliciter neſciũt:nullũ ſic excuſat
vt eterno igne non ardeat: ſed fortaſſe vt mitius
ardeat. Si autẽ fuerit ignorãtia inuincibilis ſim
pliciter excuſat:de quo infra dicetur. ¶ E Simi-
liter qui ſunt in mortali tertio modo:ideſt nõ cõ-
feſſi poſt mortale cõmiſſum:lʒ penitentes et con-
triti:accedentes mortaliter peccãt:vt tenent dñs
Alber. Sco. Richar. Gerſon in regulis moralib9
ca. de penitentia:ꝛ in ſuo tripertito de confeſſio-
ne. Et eſt ratio Scoti:qꝛ nõ tm̃ debet accedens re
cõciliari deo:ſʒ etiã eccleſie:vt digne ſuſcipiat ſa-
cramentũ vnitatis eccleſie. Etiã propter hoc or-
dinauit eccleſia:vt oẽs vtriuſqʒ ſexus ante feſtuʒ
paſche:quo cõmunicare tenẽtur omnia peccata
ſua cõfiteãtur:ꝛ ſic cõfeſſi cõicẽt. Et eadem rõne
quocũqʒ tpe anni cõicare quis voluerit. De hoc
Hugo. venerabilis Hugo in lib. de eccleſiaſtica poteſta
te ligãdi ꝛ ſoluẽdi ait. Audacter dico: ſi ante ſacer
dotis abſolutionem ad cõmunionẽ corpis et ſan
guinis chriſti quis acceſſerit/ pro certo ſibi iudi-
cium manducat ꝛ bibit:etiã ſi eũ multũ peniteat
ꝛ vehementer doleat/ꝛ ingemiſcat. Et hoc eſt ſim
pliciter verum:ſi cõfeſſoris copia haberi põt. Si
vero nõ occurrat oportunitas confitendi:diſtin-
guẽdũ eſt ſm̃ Sco. Si põt ſine ſcandalo differre
celebrationem/aut ꝯmunionẽ: debet expectare
confeſſionẽ. Si vero immineat ſcandalũ:niſi ſta-
tim celebret/aut cõicet:vt puta ſi ſacris veſtibus
indutus memorarec alicui9 peccati mortalis cõ-
miſſi ꝛ nondũ cõfeſſi:nec haberet ad manũ ido-
neũ cõfeſſorẽ:tũc cũ cõtritiõe/ꝛ volũtate confitẽ
di tẽpore opportuno põt celebrare:vt ſcandalum
euitec ſine nouo mortali etiã cuʒ merito. Simili-
ter de alio cõicaturo in ſimili caſu cenſenduʒ eſt:
vt exẽpli cauſa in aliqua religiõe: vel eccleſia con
ſuetum eſt/vt oẽs nõ ſacerdotes certo die cõmu-
nicẽt:ſi tũc alicui ex his tꝑe cõionis occurrit mor
tale nõ cõfeſſum:nec habere poteſt idoneũ cõfeſ-
ſorem:põt nihilominus cũ contritione in actu: ꝛ
cõfeſſiõe in voto tꝑe oportuno faciẽda accedere:
ꝛ nõ cõfeſſus cõicare. Nec eſt dicendum qđ talis
peccet mortaliter/vel tranſgrediac preceptum vt
euitet ſcãdalũ:qꝛ nullũ ꝓceptũ excludit ipſum ab
illo actu:in hoc caſu:qꝛ dilatio cõfeſſiõis i actu:q̃
tũc habec in affectu nõ excludit eũ:quin ſit mem-
brum eccleſie militãtis habile ad act9 in quibus
mẽbra cõicãt:ꝛ tenetur vitare ſcandalũ proximi.
Hec Sco. Eadẽ ratio videtur de curato: qui pro
pter neceſſitatem infirmoꝝ/aut ſubditorũ ad au
diendam miſſam die dñico obligatorũ:miſſe cele Queſtio.
brationem ſine ſcandalo omittere põt. ¶ f Sed Solutio.
diceres q̃d de veniali. Reſpondet Scotus: vbi ſu
pra:dicẽs. De veniali nõ oportet dubitare: qꝛ de
illo nõ eſt neceſſitas penitẽtie:ꝛ per cõſequẽs nec
cõfeſſionis. Dicẽdũ igic qđ q̃uis vtile ſit ſe a ve-
niali per cõfeſſionem:ſiue alia remedia purgare:
pro quãto reddũt hominẽ tepidũ:grauẽ ꝛ obnu
bilatũ:deuotionẽ tollũt:aut minuũt:adimuntqʒ
cautelã cauẽdi maiora:ſm̃ illud. Qui ſpernit mo Eccle.xix.
dica paulatim decidit:tñ nõ videtur abſolute ne
ceſſariũ:qđ de ipſo cõſecratur9 prius cõfiteatur:
aut etiã cõteratur. Quod ex eo patet:nã hoc non
eſt neceſſariũ ad ſecure moriendũ:qꝛ ſi quis in ve
niali decedit ſine mortali:ẽt moriens in actu pec
cati venialis ſaluabitur:vapulabit tamen ſm̃ il-
lud apoſtoli. Si quis ſuperedificat lignum:fenũ:
ſtipulam:ideſt peccata venialia:ſʒ glo. Gregorij.
Sequitur. Si cuius opus arſerit:detrimentũ pa- j. Coꝛ.iij.
tietur:ipſe autem ſaluus erit:ſic tamen quaſi per
ignem:ſcʒ purgatorij. Non videtur autem quod
ſacerdoti neceſſarium ſit confiteri hoc peccatum
ante celebrationem:de quo non tenetur conteri
vt ingrediatur regnum celorum. Huius ratio aſ-
ſignari poteſt:quia peccatum veniale non repu-
gnat gratie in facto eſſe:hoc eſt:ſtat ſimul cũ gra
tia:alias enim non eſſet veniale: ſed ad mortem:
ſi tolleret vitam anime:que eſt gratia. Nec repu-
gnat gratie in fieri:hoc eſt nõ impedit gratie in-
fuſionem:neqʒ augmentationem. Unde ſi adul-
tus cupit baptizari:dolẽs de ſuis pctis mortali-
bus:ꝛ actu peccans venialiter iuſtificatur:ꝛ gra
tiam recepit. Ratio eſt. qꝛ ſacramentũ baptiſmi Sacrm̃ ba
cõfert gratiã nõ ponenti obicem. Obex autẽ non ptiſmi con
admittẽs gratiam:pctm̃ mortale eſt:ſm̃ Scotum fert grãʒ nõ
diſtin.iiij.q.j.lib.iiij. Item ſm̃ omnes: peccatum ponẽti obi
veniale inexiſtens non prohibet quem meritorie cem.
agere:immo ſepe per actuʒ charitatis feruidum
extinguitur:ꝛ quo ad culpam: et quoad penam:
quẽadmodum aque gutta cõſumitur a vehemen
ti flãma:ideo nõ impedit gratie augmentationẽ
Si igitur neqʒ tollit gratiã inexiſtentẽ:neqʒ impe
dit ipſius infuſionẽ:neqʒ augmẽtationẽ:nõ vide
tur qđ ſacerdos teneac ipſum cõfiteri ad hoc vt
digne celebret. Nõ modo digne ꝑ nõ imputatio
nẽ ad nouũ pctm̃ mortale:ſed ẽt digne meritorie.
¶ G Sed diceres ſm̃ cõe dictum:licet pctm̃ ve- Obiectio.
niale non opponac charitati:opponic tñ feruori
charitatis. feruor em̃ charitatis eſt charitas:ſi-
cut intenſio caloris eſt caliditatis intenſa. Reſpõ

Rñſio. dcẽ qꝺ pctm̃ veniale nihil charitatis tollit: tñ qꝛ ſi aliqd eiꝰ tolleret per venialiũ multiplicationẽ tota charitas poſſet tolli: ⁊ per ꝯſequẽs nõ eſſent venialia: ſed moꝛtifera. Tum qꝛ charitas ſm oꝛdinatã dei potentiã minui nõ põt: qꝛ nõ habet contrariũ niſi moꝛtale: qꝺ totã tollit. Dicit̃ aũt tollere ſeu minuere feruoꝛem charitatis: pꝛo quãto ex actu peccati venialis relinquit̃ quidam habitus in volũtate: qui ipſam impedit: ne poſſit in actuz charitatis ita intenſum: ſicut poſſet tali habitu circũſcripto. Inclinat em̃ habitus pcti venialis ad actus cõſimiles eis a quibꝰ genitꝰ eſt: ⁊ ꝑ hoc impedit̃ conatus potentie ad actũ oppoſitũ meritoꝛiũ. Simile eſt in nouiter conuerſis: qui pꝛopter habitus vitioſos in eis derelictos: ⁊ poſt iuſtificationẽ remanentes non expedite ⁊ faciliter exercent actus virtuoſos. Sed iſtis obuiare videtur

Auguſtinꝰ autoꝛitas beati Augu. in eccleſia. dogma. ⁊ allegat Magiſter diſt. xij. lib. iiij. c. vltimo. Licet qs peccato moꝛdeat̃: ſi peccãdi tamen de cetero non habet volũtatẽ: ⁊ ſatiſfaciat lachꝛymis ⁊ oꝛationibꝰ accedat ſecurꝰ: ſed hoc de illo dico quẽ moꝛtalia peccata nõ grauãt. Hec autoꝛitas videt̃ intelligi de venialibus pꝛopter hoc qꝺ in eo ſequit̃. Hoc dico de illo quẽ moꝛtalia nõ grauãt. Reſpõdet Scotus diſtin. ix. quarti: qꝺ hec autoꝛitas intelligi põt de moꝛtali pctõ cõfeſſo ⁊ dimiſſo ꝑ penitentiã. Quod ſi quis de illo moꝛdeat̃ quaſi non

Scotus. plene ſatiſfecerit de eodẽ: ⁊ peccãdi de cetero non habeat volũtatẽ: ſatiſfaciat lachꝛymis ⁊ oꝛationibus pꝛo eodẽ ⁊ accedat ſecurus. Et tunc ſequitur. Et hoc dico de illo quẽ moꝛtalia nõ grauant hoc eſt qui ſine pctõ moꝛtali nõ dimiſſo accedit. Et qꝺ nõ apte exponit̃ de veniali: ex eo vr̃: qꝛ ad digne celebrandũ nõ ſufficit cõtritio vel doloꝛ de pctis: ſed requirit̃ etiã cõfeſſio ſm pmiſſa. Cũ aũt dicat beatus Aug. ⁊ peccandi nõ habet volũtatẽ ſecurus accedat: ⁊ non addit: ⁊ cõfiteat̃: videt̃ qꝺ aptius exponat̃: vt dictũ eſt: de moꝛtali q̃ de pctõ veniali: qꝛ ſm illa verba nõ cõcluderet̃ neceſſitas cõfitendi venialia: ſm intentionẽ dicentiũ oppoſitũ: ſed dũtaxat deteſtatio ſeu doloꝛ de venialibus. Et ita patet pꝛimum: quis modus moꝛtalis peccati facit accedentem noui peccati reum.

Lectio. viij.

Aunc de ſecundo videlicet quomodo caueri poſſit nouũ peccatũ moꝛtale in ꝯſecratiõe ⁊ ſũptiõe huius ſacramẽti. Attẽdenda ẽ hic

j. Coꝛ. j. doctrina apl̃i / qua dicit. Pꝛobet ergo ſeipſuz homo: ⁊ ſic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat. Scꝺz

Quilibet ⁊ ꝯſecraturꝰ ⁊ cõicaturꝰ pꝛiuſq̃ accedat / debet ſeipſuz pꝛobare. hãc quilibet ꝯſecraturus aut cõicaturus pꝛiuſq̃ accedat: debet ſeipſum pꝛobare. i. ſuã cõſcientiaz diligenter examinare an pctõ moꝛtali ſit euacuata. Debet igit̃ attendere diligẽter ſi deteſtet̃ pctã pꝛeterita: ſi diſpliceant pñtia: ſi ꝓpoſitũ firmum habeat cauendi futura: qꝺ ſi aliqꝺ hoꝛũ defuerit: abſtinere dꝫ a miſſa donec ſeipſum iudicauerit: ⁊ per ſeueritatẽ penitẽtie ſe exercens purgationem meruerit peccatoꝝ: quatenus ſic a ſeipſo iudicatus nõ iudicet̃ a dño. Ceſſat em̃ vindicta diuina: ſi ꝯfeſſio ꝑcurrat hũana. ait gl. beati Augu. vbi. ſ. Alioquin in pctõ (vt dictũ eſt) accedẽs: irreuerentiam facit deo: quẽ ſuſcipit in ſacramẽto: et eterne dãnatiõis iudiciũ incidit indigne accedẽdo.

Sed foꝛte queris: quãta diligentia in examinãdo requirit̃: vt indignus acceſſus caueat̃: Rñdet̃ ſm doctoꝛes: ⁊ ꝑſertim doctoꝛẽ ſubtilẽ in. iiij. di. xvij. q. j. ⁊ Joã. gerſon in ſuo tripertito. Tantã dꝫ facere diligentiã in examinatione cõſcie recogitãtis ꝑterita pctã quantã faceret i magno ⁊ arduo negocio ꝓ magna ⁊ ardua re lucranda / aut incõmodo graui vitãdo. Hec ſiquidẽ inqſitio diligẽs etiã cuilibet ſufficit ad fructuoſe cõfitendum ſm eoſdez: vt ſic ad memoꝛiã reducat iuxta humane fragilitatis poſſibilitatẽ pꝛeterita peccata: pꝛius ꝑ cõtritionẽ ⁊ cõfeſſionẽ nõ delata. Eaqꝫ deteſtet̃ qꝛ cõtra dei mãdata cõmiſſa: ſicqꝫ vt dictũ eſt: cõfiteat̃. Hac diligẽtia adhibita: ſi alicuius peccati obliuiſcit̃: per acceſſuz ad hoc ſacꝛm: vnũ e duobus cõſequit̃: aut virtute ſacramẽti pctm̃ hoc remittitur: aut ad cognitionẽ talis peccati cõuiller ſtrat̃: quatenꝰ per pn̄iam diluatur: vt vult Durãdus in. iiij. diſt. x. q. x. Et recitat Gerſon in tractatu de pol. noc. cõſide. ij. Sicut frequẽter expertuz eſt: quod deuote celebꝛantes: in pluriũ peccatoꝝ cognitionẽ deuenerunt: que occulta fuere pꝛius. Secus de his q̃ per craſſam ⁊ ſupinam negligentiam pctã grauia nõ aduertũt aut obliuiſcuntur.

B Sed adhuc diceres: ſi tanta pꝛeuie recollectiõis diligẽtia requiritur: trepidabit neceſſe eſt quiſquis acceſſerit: tanq̃ incertus / ſi debitaz diligentiã ad rememoꝛandum pctã cõfitenda adhibuerit vel non: ⁊ ſemꝑ incertus: ⁊ per cõſequens in periculo accedit. Pꝛo huius ſolutiõe aduertenda eſt doctrinalis diſtinctio certitudinis. Eſt em̃ triplex certitudo ſm Gerſonẽ vbi. ſ. ſcꝫ ſupnaturalis: naturalis: moꝛalis. Certitudo ſupernaturalis eſt cui innitens per nullã potentiã falli põt hec a ſolo deo eſt quãtũ ad veritates cõtingẽtes. Hec etiã eſt certitudo pꝛimi pꝛincipij ⁊ pꝛopoſitionũ per ſe notarum: vt quodlibet eſt vel nõ eſt. Hanc habuere pꝛophete in his que per diuinaz reuelationẽ acceperũt. Talẽ etiã certitudinẽ habemꝰ ⁊ nos de articuloꝛũ fidei veritate: ⁊ oibus in canone biblie cõtẽtis in eo ſenſu in quo a ſancto ſunt ſpũ reuelata. His nãqꝫ aſſentiendo falli aut decipi nõ poſſumꝰ: qꝛ deꝰ q̃ ſumma ⁊ infallibilis eſt veritas: nõ põt falſum tãq̃ verũ reuelare. Hec certitudo nõ accipitur a rebꝰ: alioquin nõ eẽt infallibilis: cũ ſm apoſtolũ. Ois creatura vanitati ſubiecta eſt. Et ſicut de nihilo ola ꝓducta ſunt: ita ꝑ potẽtiã creatoꝛis poſſunt ſingula in nihilũ redigi ⁊ collabi. Alia eſt certitudo naturalis: ⁊ hec eſt veritatũ a rebus acceptarũ: quibꝰ innitẽs falli nõ põt per naturã. Hãc certitudinẽ habemꝰ de multis euidentibus veritatibus cõtingẽtibꝰ ⁊ neceſſarijs ſm naturã: vt ſol oꝛietur. Talem certitudinẽ habemus de exiſtentia rerum intuitiue cognitarũ cõtingentiũ. Itẽ de pꝛopoſitionibꝰ naturaliter neceſſarijs: vt ignis eſt calefactiuꝰ. Circa quarum veritates ſtãte cõi curſu nature: nullꝰ fallitur: licet ꝑ potẽtiã ſupernaturalẽ ⁊ miraculuz quis falli poſſet. Tertia certitudo moꝛalis ſiue ciuilis: ⁊ hec non eſt ex euidentia rei: ſed ſurgit ex pꝛobabilibus cõiecturis groſſis ⁊ figuralibꝰ magis ad vnã partẽ / q̃ ad alteram: qualis ſufficit in moꝛali negocio / et agibilibus humanis: vt vult philoſophus. j. Ethicoꝛũ. c. j. Ad pꝛopoſituz noſtrum

Queſt Reſp ...pb ...ccl Obie Da Solu Tripl certit Co Roſſ. Inc .Co

noſtrum. Prima certitudo ſupernaturalis ⁊ reue
lationis nõ requiritur/ vt ſacerdos de ſufficienti
ſue examine cõſciẽtie ſecurus digne accedat: ho
die nãqʒ nulli talẽ reuelationẽ accipiunt. Que ſi
neceſſaria foret: ſpũſſctũs eccleſie ſue rector ⁊ gu
bernator/ qui eã a culpabili errore preſeruat: ne
quaꝙ generaliter eccleſie ſacerdotes errare per
mitteret: quin potius reuelaret: qđ ſine ſua reue
latione ſciri non poſſet. Nam ſicut natura in ne
ceſſarijs nõ deficit: ita nec deus in eccleſie ſue re
gimine filij ſui ſponſe eiuſdem precioſo ſanguine
per lauacrũ aque ablute ⁊ ſcĩficate: ẽm illud apo
Ephe. v. ſtoli. Chriſtus ſeipſum tradidit pro eccleſia/ vt il
lã ſanctificaret: mũdans eaʒ lauacro aque in ver
bo vite: vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam
nõ habentem maculam/ neqʒ rugam. Fatuũ ergo
eſſet hanc reuelationis certitudinem expectare.
Certitudo etiã naturalis hominis euidentie non requirit:
quoniam naturalis hominis cognitio non exten
dit ſe ad euidentem noticiam huius ſufficientis
diligẽtie ⁊ expiationis peccatorum: qua cõſecrãs
digne conficeret: qm̃ hec dignitas depẽdet ex cle
menti omnipotentis dei bonitate: noſtram qua
Eccle. ix. lencũqʒ diſpoſitionẽ miſericorditer tanꝙ ſufficiẽ
tem acceptante. Ad ſciendum autẽ hanc dei vo
luntatẽ: naturalis hominis cognitio non aſcen
dit. Neſcit inquã homo an amore vel odio dign⁹
ſit. Quis enim neſciat fieri poſſe: ẽm Gerſonẽ de
pollu. noc. ꝯſi. j. vt homo detur in reprobũ ſenſuʒ
demerito precedentium peccatoꝝ: vt non videat
peccata ſua: et per hoc nihil ſibi conſcius ſit: ⁊ ta
mẽ non in hoc iuſtificatus ſit. Et velut Aman ſu
perbiſſimus ad conuiuium heſter veniens: qđ ſi
Matt. xxij. bi ad honorem putat/ ad ſuſpendiũ ſibi inueniat
preparatum. Heſter. v. ⁊ vij. c. Aut ſi auditurus
eſt. Amice quomodo huc intraſti non habens ve
ſtem nuptialem. Aut ſi talibus annumeratus eſt:
de quibus propheta in pſalmo. lxviij. nõ tã impre
catiue quã prenunciatiue dixit. Fiat menſa illorũ
coram ipſis in la. ⁊ in retri. ⁊ in ſcãdalum. Obſcu
rentur oculi eoꝝ ne videant ⁊c. Cõformiter ad il
Cor. xj. lud apñi. Propter hoc multi inter vos imbecilles
et dormiunt multi. Que imbecillitas ⁊ dormita
tio magis ad animam quam ad corp⁹ referri pu
tantur. Hec omnia certitudinem euidentie tol
lunt. Hec Gerſon de pol. noc. conſideratione. j.
¶ D Ex quibus certe deducitur neceſſitas hu
miliationis noſtre ad deum: vt non glorietur an
te eum ſtulta preſumptio omnis carnis. Nec vl
tra apponat ſe magnificare homo ſuper terram
quatenus ex hoc deſperemus de viribus noſtris:
neqʒ ponamus carnẽ brachiũ noſtrum: ſed tota
ſpe ꝓiciamur in deũ: vt ipſe nos enutriat. Neqʒ
putemus nos aliquid eſſe: cum nihil ſimus: nos
ſeducentes. ad Galathas. vj. Sed iuxta verbum
Luce. xvij. chriſti: Luce. xvij. Cum fecerimus omnia que pre
cepta ſunt/ dicamus nihilominus: ſerui inutiles
.Cor. iij. ſum⁹: ꝗ debuim⁹ facere fecim⁹: ſcientes qꝛ nõ ſu
mus ſufficientes a nobis: quaſi ex nobis/ cogita
re aliqđ: ſed ſufficientia noſtra ex deo eſt: qui fecit
nos idoneos miniſtros noui teſtamenti. Tertia
certitudo: ꝓbabilis ſcilicet ⁊ ꝯiecturalis ſufficit:
quã habere poteſt ſacerdos ſi conatus eſt vitam
preteritam: preſertim a proxima cõfeſſione diligẽ
ter facta examinare: ſi pctã in hoc ſuo examine
occurrentia deteſtetur propter deum: ſi ea ꝯfitea
tur paratus cõfiteri oĩa oblita ſi memorie occur
rerent. Si nõ placet obliuio: ſed magis deſideret
ad omniũ peccatorũ ſuorũ illuminari memoriã.
Si nihil voluntarie omittit/ quod reminiſcen
tiam peccatorum adducere poſſet. Si firmũ ꝓpo
ſitum oĩa mortalia cauendi habeat: ⁊ coniectura
liter ſcire poteſt: ſi hanc diligentiam fecerit: ſicut
⁊ in alijs ſuis humanis actibus ſcire poteſt quaʒ
diligenter: quomodo: qualiter: propter quid ope
retur. Hec ergo diligẽtia eiuſqʒ cõiecturalis cer
titudo ſufficit ad digne celebrãdum. Quod ex eo
patet: quia non requiritur maior diligẽtia in exa
minatione conſcientie ad digne celebrandum: ꝙ
ad ſecure moriendum: talis autẽ ſic ſe examinãs:
dolens ⁊ cõfitens pctã ſua: ſi moreret ſaluaretur:
quia nõ non requirit dominus vltra poſſibilita
tem humane fragilitatis. ¶ E Si dicis: omnib⁹ Obiectio.
predictis ſtantibus: adhuc põt manere pctm̃ ali
quod mortale: quod ſi latuerit: celebrans in mor
tali ⁊ extra gratiam celebrat: ⁊ per conſequẽs in
digne celebrat. Ad hoc dicendum quod ad cauẽ Solutio.
dum indignam celebrationem non requiritur ꝙ
ſacerdos ſit in gratia et charitate: ⁊ ideo ſine
mortali: quoniam ſi ſic: vt dictum eſt: diſpoſi
tus accedat: nõ indigne accedit. Quia ſic accedẽ
do etiam ſi fuerit in mortali: non nouo mortali
peccat: licet etiã nõ digne accedit: ita digne vt ꝑ
conſecrationẽ ⁊ participationem euchariſtie me
reatur ſibi gratiam infundi: lʒ alterum de duob⁹
ſupradictis conſequatur: vel remiſſioneʒ peccati
ignoti: vel illuminationem ad eius memoriaʒ: ꝙ
ſi cõteritur: gratiam cõſequitur. Unde patet qđ Mediũ da
inter indignũ acceſſum: ⁊ dignũ datur medium. tur inter in
Ut indignus acceſſus dicatur quo nouum mor dignũ acceſ
tale incurritur. Dign⁹ quo gratia augetur. Me ſuʒ ⁊ dignũ.
dius quo neqʒ nouum pctm̃ incurritur: neqʒ gra
tie augmentum ꝑcipit. Et per hoc reſpondet ad
replicam ſupra lectione. vij. motam: negando qđ
impoſſibile eſt ſine mortali euchariſtiam cõſecra
re aut ſumere: quoniam multi ſumunt non ſolũ
ſine nouo mortali: ſʒ etiã cũ merito ⁊ grẽ augmẽ
to. Unde Glo. Hiero. ſup verbo. Biberunt ex il Mar. xiiij.
lo omnes. Felix ebrietas: ſalutaris ſocietas: que
quãto copioſius ſumitur: tanto ſobrietatem mẽ
tibus dignatur donare. Et ad ꝓbationem neget
vtraqʒ pars probationis. Prima: quoniam ſtat
cõſecrãte eſſe in pctõ mortali: ⁊ tamen non indi
gne ſumere aut conſecrare: vt ſtatim declaratum
eſt. Unde ſuperi⁹ caute additum fuit: ſciẽter: ita Cõſecrans
qđ conſecrãs in mortali ſciẽter indigne accedit. in mortali
Similiter ſecũda pars negetur: qꝛ licet homo nõ ſciẽter indi
poſſit ſcire ꝑ euidẽtie certitudinem ſe eẽ ſine mor gne acce
tali: poteſt tamen de hoc habere certitudinem cõ dit.
iecturalem: ⁊ quibuſdam ſignis habere ſpei fidu
ciã: vt dicit Alexan. de ales/ par. iiij. q. xlvj. mẽbro
j. Et ſubdit. vnde Bernar. in ſermone de ſeptua Bernard⁹
geſima. Neſcit homo vtrum dignus ſit amore an
odio: ſed ſpei fiducia conſolatur nos ſcriptura:
ne dubitationis huius anxietate penitus crucie
mur. Propter hoc data ſunt quedam ſigna ⁊ indi
cia manifeſta ſalutis: vt indubitabile ſit eum eſſe
de numero electorũ: in quo ea ſigna ꝑmanſerũt.
Et poſt ponit quatuor. Primum ſi deuote audit
verbum dei: ẽm illud. Qui ex deo eſt: verba dei au Joã. viij.
dit. Alia tria ſunt: opera vite agere: a pctis con
tinere: cõmiſſa deflere: que ponit ſermo. ij. ſuper
canonẽ Joãnis exponens illud. Tres ſunt qui te j. Joã. v.
ſtimonium dant in terra: ſpũs: ſanguis ⁊ aqua. Fi
delis ſermo (inquit) ⁊ omni acceptione dignus:
quo ſalutis teſtimonia cõmendantur. Quis eſt ꝗ
teſtimonium habet effuſi ſanguinis xpi: niſi qui
cõtinet a pctis: Habet ⁊ ab aqua teſtimonium ꝗ
laborat in gemitu ſuo lauans ꝑ ſingulas noctes
lectum ſuum. Sane ſctm̃ ſuperueniſſe ſpm̃ certiſ
ſime noua cõuerſatio teſtat. Jam vt breuiter re
petam: ⁊ a ſanguine: ⁊ a ſpiritu habes teſtimoniũ

et ab aqua:ſi ꝯtines a peccatis:ſi dignos agis pe
nitētie fruct⁹:ſi facis opa vite. Hec Berſi. Hinc
accipitur q̄ꝺ habens propoſitum a pctis abſtinē
di:dolēs de pctis cōmiſſis:ꝑponens obedire mā
datis:cū ceteris ſupradictis:habet certitudinem
ſufficientem. Hinc ait Alexander. Talis accedēs
ad corpus xp̄i cū debita reuerētia nō peccat:nec
exponit ſe diſcrimini. Sufficit em̄ habere notitiā
preſumptionis per cōiecturas eo modo quo di-
ctum eſt. Et hoc videtur innuere apl's: qui nō ait
dū digne accedēdi regulā ponit:ſit ſine pctō:aut
habeat in ſe gratiam:ſed probet ſeipſum homo.
Eccle.ix. Glo.i.examinet:⁊ ſic de pane illo edat ⁊c. ¶ f Et
per hoc ad illud. Nemo ſcit vtrū amore an odio
dignus ſit:dicēdū q̄ꝺ loquiť de amore ⁊ odio fina
li:vnde ibi ſequiť. Sed oia in futurū reſeruantur
incerta. Uel ſi loquiť de preſenti:vt cōiter exponi
tur. Dicendum ꝙ loquitur de ſcientia per certitu
dinem euidentie. Hoc enim ſonat verbū ſcit. Q̄ꝺ
vero additur ex Prouer. Quis dicere poteſt mun
dum eſt cor meum? Dicendū q̄ꝺ non intendit di-
cere q̄ꝺ nullus ſit ſine peccato mortali:ſed loquiť
ibi ſapiens contra preſumptuoſos:qui ſeipſos te
merarie iactant:ac de ſuis meritis laudāt:hi eo
Mat.v. ipſo q̄ꝺ tales ſunt:mali ſunt. Unde glo. ibidē non
dicit quis habet:q̄꞉ dicitur. Beati mundo corde.
Sed quis poteſt dicere:quia temerariū eſt ſe lau-
dare. Uel intelligitur de pctō veniali. ¶ Sufficit
ergo quēadmodum ex predictis colligitur: certi-
tudo moralis:ad cauendum indignum acceſſum
ad euchariſtiam venerabile ſacramentū. Hec au
tem certitudo moralis excludit ſciētiam ⁊ firmaꝫ
fidem de inexiſtenti peccato:⁊ cōpatitur ſecū va
cillationē quandam animi ⁊ ſuſpitionē ſeu heſi-
tationē:⁊ ſcrupulū nō ſufficiētis adhibite diligē-
Quid ſit ſcrupul⁹ ſiue heſitatio. tie ſeu indiſpoſitionis. Sed nō ꝺꝫ quis ꝑpter hec
celebrationē ſuſpēdere ſeu pretermittere. Eſt em̄
ſcrupul⁹ ſeu heſitatio dubitatio quedam ſeu for-
mido:conſurgens ex aliquibus coniecturis debi
libus ⁊ incertis:⁊ hic ſtat cū morali certitudine.
Sicut etiā apparet ⁊ in ciuilib⁹ negociis:vbi pro
pter leuē timorē de dāno:nō dimittūt negociato
res ſuarū mercantiarū exercitia:ſed magis ſ꞉ꝫ ea
Obiectio. que probabilius accidere cognouerint aut eſti-
mauerint:operantur ⁊ exequuntur. ¶ G Sed di
ceres ſm beatū Grego. Piarū mentiū eſt cogno-
ſcere ibi etiā culpā vbi culpa nō eſt:multo magis
agnoſcenda eſt culpa vbi dubium culpe eſt:⁊ per
Rn̄ſio ad obiectionem. conſequens etiā in leui dubio celebrandum non
eſt. Reſpondetur ſm dn̄m altiſiodorenſ. ⁊ Joan-
nem gerſ. cancella. parrhiſiē. quod in dubio ꝑba
bili cōmitteret ſe diſcrimini:qui ſtāte illo proba-
Quid ſit ꝑbabile dubium. bili dubio celebraret:⁊ ita peccaret periculo ſe cō
mittens:ſec⁹ in dubio leui. Eſt aūt probabile du-
biū:qn̄ pro vtraqꝫ parte ſunt rōnes eque fortes:q̄
faciunt animum trepidare/ne alicui partium au
deat ꝯſentire: vt ſi habeat fortiora motiua quod
non fecerit debitam diligentiam in recolligendo
et examinando ſe de pctis cōmiſſis:⁊ deteſtando
ea:ꝙ̄ quod fecerit:vel certe rationes eque fortes:
⁊ in tali dubio celebrans peccat. Si vero veriſimi
liter eſtimat ſe feciſſe diligentiā/quam tenetur:ti
met tamen de oppoſito:⁊ bona fide plus credit ſe
feciſſe: quam non feciſſe:⁊ in tali dubio celebrat:
nullum peccatum eſt:nec periculo ſe committit.
Huic alludit verbum beati Auguſtini ſupra alle
gatum. Licet quis peccato mordeať:hoc eſt ſcru
pulis ⁊ ſuſpitionibus agitetur:quaſi nondum ſa
tis penituerit:aut clare ſatis confeſſus fuerit:vel
nondū pro eis ſatiſfecerit:ſi peccandi tamen de
cetero non habet voluntateꝫ:⁊ ſatiſfaciat lachry
mis:non quidem ſenſibiliter defluentibus. Ille
Quelachrime neceſſario requiruntur ad peccati remiſſionem. enim non requiruntur neceſſario ad peccati re-
miſſionem:ſed lachrymis ſpiritualibus que ſunt
peccatorum commiſſorum deteſtationes: ⁊ ſatiſ-
faciat orationibus:petendo veniā: ⁊ dignam ſui
diſpoſitionē a dn̄o. Sequitur. Accedat ſecurus:
videlicet non obſtante tali remorſu ac ſcrupulis.
Ad idem facit q̄ꝺ dicit Alex. de ales parte .iiij. q.
xlvi. mēbro .iij. arti .ij. Quādo exiſtens aliquis in
mortali peccato ſm veritatem:nō tamē habet cō
ſcientiam mortalis pcti: qui preparat ſe ſufficien
ter ſm cōſcientiam ſuam vt digne accedat:nō tn̄
ſufficienter ſm veritatem bene accedit:q̄ꝺ in ipa
Gra collata in ipa ſceptione ſacramenti. ſuſceptione confertur ſibi gratia ⁊ reſurgit a mor
te peccati:⁊ vnitur corpori xp̄i. Nonne vt dicunt
ſancti:hoc ſacramēto vniuntur mēbra xp̄i corpo
ri. Unde dicunt quod que vnita ſunt forti⁹ vniū-
tur:⁊ quādoqꝫ gratia collata in ipſa ſuſceptione
ſacri vnit non vnitum. Et allegat beatum Augu.
in quodam ſermone de ver. euangelij plane dicē-
Augu. tem:quod quādo mādu catur viuificat mortuos.
Hec Alexāder. ¶ H Ad beatū Grego. reſpōdet
cancella. Agnoſcere culpam per firmum aſſenſuꝫ
vbi non eſt:non eſt pium:ſed ſtolidum ⁊ fatuum.
Unde et ve eis imprecatur per prophetam. Ue q̄
Eſa.v. dicitis malū bonum:et bonū malum. Neqꝫ hoc
voluit beatus Gregorius. Sed agnoſcere: ideſt
timere culpā/cū reputat culpā ex quadam leui ſu
ſpitione:vbi ſm veritatem quā euidenter neſcit/
culpa nō eſt:hoc eſt piarū mentiū:que non ſolum
abſtinent ab his que ſciunt/vel firmiter credunt
eſſe culpas:ſed ab his que ſuſpicātur eſſe culpas.
i.Theſſ. Nec ſolū a malo:ſed etiam ab omni ſpecie mali:
ſm apoſtoli conſilium abſtinere ſatagunt. Ualet
hec doctrina ſcrupuloſis:in quibus nulla eſt ani
mi conſtantia:qui iugiter in expletione ſuorū of-
ficiorū timent culpabiliter ſe deficere:quandoqꝫ
propter minima:que vel modici/vel nullius ſunt
ponderis:abſtinentes ab operibus laudabilib⁹
⁊ virtuoſis:ſicut aliqui abſtinēt a largitione elee
moſynarū in eccleſia:quia ſtulte timent hoc eis
imputari ad hypocriſim:aliqui a celebratione
miſſarum ex modiciſſima perturbatiōe mentis.
Debent autem hi cōſilijs ſuperiorum/⁊ doctori-
bus deuotis viris acquieſcere:et ad eorum conſi
lium contra tales vacillationes/trepidationes ⁊
ſcrupulos audacter ⁊ viriliter operari:quatenus
fiant robuſti ſolidi ⁊ tranquilli in ſuis operatio-
nibus:ſic enim plerūqꝫ vincuntur hmōi ſcrupu-
li ⁊ abſcedunt. Qui vero renuunt ac ſpernunt ſu-
periorū ac prudentum conſilia ad deponendum
tales ſcrupulos:et arrogantia ⁊ ſuperbia ſunt ſu
ſpecti:preponendo ſcilicet ſua iudicia maiorum
doctiorūqꝫ cōſilijs ⁊ iudicijs:tales deniqꝫ vix aut
nunꝙ̄ liberari poſſunt a ſcrupulis:nec ad ſolidaꝫ
conſcientie quietē peruenient:ſed magis nōnūꝙ̄
ad tantam puſillanimitatem prolabuntur:vt vix
quodcūqꝫ opus audeant explere: fitqꝫ eis perſe-
pe peccatum fallēte conſciētia:quod aliunde pec
catū nō foret. Et rurſum nullā paceꝫ:nullā cōſciē
tie puritatem obtinere valent: priuantqꝫ ſe ſepe
hoſpite gratie qui eſt ſpūſſctūs:de quo dicit pro-
pheta. In pace factus eſt locus eius. Attenden-
dum eſt hic conſilium beati Bernardi quod ſu-
per hac re preſtitit. Erat ex diſcipulis eius qui-
dam tantis inquietatus ſcrupulis:vt ad celebrā-
dum nullo pacto auderet accedere. Dixit ei de-
Attēde conſilium bernardi. notus Bernardus hoc percipiēs. Uade frater ⁊
in fide mea celebra. Obediuit diſcipulus: ⁊ ſcru-
puli oēs protin⁹ diſceſſerūt. Laudāda ⁊ imitāda
eſt tā deuoti patris induſtria:ꝙ̄ diſcipuli hūilis
obedientia.

obedie͂tia. Hec de impedime͂tis q̄ ſunt tm̄ culpe.

¶ Lectio. ix.

De pena canonis que ſit.

IMpedime͂ta que ſunt pene tan-
tũ/ſunt pene iuris ſi-
ue canonis: que etiã
impediũt ordinatam
ꝯſecrationem. Eſt au-
tem pena canonis: pe-
na inflicta per cano-
nes: vel ſaltẽ ſm cano
nes prohibens vel ar
cẽs punitũ ab aliquo
actu eccleſiaſtico: qui
alias ſibi liceret. Dicit̃ ꝑ canones: q2 aliq̄ñ hmõi
pena incurrit̃ ipſo facto: dũ canon fuerit late ſen-
tentie: vt eſt canon. Si qs ſuade͂te. xvij. q. iiij. Per
quẽ excõicatus eſt quiſq̃s manus violẽtas iniũcit
in clericũ: etiã ſine iudicis declaratione. Dicitur
vel ſm canones: quia aliq̄ñ pena ipſa non ſtatim
ipſo facto incurritur: ſed per iudices ſm canonũ
diſpoſitiones infligitur: vt quãdo canon hec vel
illa facientẽ mandat excõicari. Dicitur q̄ alias ſi-
bi liceret: quia nõ eſt pena laico ꝙ nõ cõficiat: q2
hoc alias ſibi nõ conuenit: ſed ſacerdoti pena eſt.
Neq3 hoi pena eſt ſi volare prohibetur. Sũt aũt
quantũ hic ſufficit: ſex pene tales: ſcilicet depoſi-
tio: degradatio: infamia: irregularitas: excõica-
tio: interdictum ⁊ ſuſpẽſio: quarũ omniũ amotio
requiritur vt ſacerdos ordinate celebret. Quia li-
gatus aliqua dictarũ ſex penarum celebrãs facit
contra prohibitionẽ eccleſie: ⁊ ita celebrãdo mor-
taliter peccat: preſertim ſi nõ ignorat ſe aliqua di-
ctaꝝ penarũ ligatũ. Ignorat dico: ignorãtia non
iuris: ſed facti: nam ignorantia iuris nõ excuſat:
q2 tenet̃ ille q̄ exponit ſe ad tantũ actũ: ſcire iura
ſm que rite põt exercere tantũ actu3. Ignorantia
aũt facti excuſat: vt ſi q̃s ignoret ſe a iudice excõi
catũ: et ita excõicatus celebraret: vt de cle. excõi.
depo. vel interdic. mi. in pluribus ca. ꝯtinet̃: dum
modo tñ ignorantia fuerit probabilis: nõ craſſa
aut ſupina: vt in ca. apoſtolice. de cleri. excõi. ⁊c.

De ſex penis quarum amotio requirit: vt ſacerdos ordinate celebret.

Qm̄ ſi per famã alicui cõſtaret cõtra eũ latã fuiſ-
ſe excõicationis ſniam: etiam ſi de lata in eũ ſen-
tentia dubitaret: debet potius abſtinere: q̄3 ſacra
menta dñica pertractare: q2 in dubijs via tutior
eſt eligenda. Qd ſi in tali dubio celebrat: penam
quã canon his qui poſt excõicationẽ diuina cele
brare p̃ſumpſerit: infligit: incurrit: licet cũ talib9
miſericorditer diſpenſet̃: vt in ca. illud dñs. de cle
rico excõi. Nec ſolũ ſic celebrãtes peccãt: ſed etiã
irregularitatẽ incurrũt: vt in titulo allegato in di
uerſis capi. patet. Inter illas tamen penas cano
nis nõ includit̃ excõicatio minor: in qua licet ce-
lebrãs grauiter peccet: tamen irregularitatẽ non
incurrit: vt in eode3 titulo ca. ſi celebret vbi dicit̃
Si celebret minore excõicatione ligatus: l3 graui
ter peccet: nullus tamẽ notã irregularitatis icur-
rit. Et ſequit̃. Peccat aũt conferendo eccleſiaſti-
ca ſacramenta: ſed ab eo collata virtutis nõ carẽt
effectu. ¶ B Pro aliquali ⁊ generali harũ pena
rum notitia: notandũ ſm Scotũ diſt. xxv. lib. iiij.
q. i. ꝙ depoſitio eſt maxima penaru3 ſupra nomi-
natarũ: q2 eſt totalis amotio a ſtatu clericali: ⁊ ſi
degradatio ſit amotio ab oi gradu clericali: tunc
idẽ eſt depoſitio ⁊ degradatio. Si autẽ degrada-
tio ſit depoſitio tantum a determinato gradu: re
ſeruato gradu aliquo clericali: vt a gradibus ma
ioribus: reſeruatis ordinũ minorũ gradibus: tũc
degradatio eſt quedã pena partialis reſpectu de-

Celebrans exiſtẽs i minori excõicatione an incurrat irregularitatem.

Scotus.

poſitionis. Remouetur aũt depoſitus a ſtatu et
gradu clericali: non ꝙ character ordinis ſibi tol-
latur: nec per ꝯſequens ordines ſuſcepti: ſed tol-
litur fauor exeque͂di actũ cuiuſcũq3 ordinis: ⁊ ẽt
priuilegiu3 clericale qd cõpetit ordinatis. Unde
⁊ talis traditur curie ſeculari. Ita ꝙ quantum ad
eccleſiaſticos actus licite exercendos: quantũ ad
tutelã perſonarũ eccleſiaſticarũ: ⁊ quantũ ad fo-
rũ: degradatus totaliter excludit̃ a numero per-
ſonarũ eccleſiaſticaꝝ. Iſta pena nunq̄3 a iure ſed
preciſe infligẽda eſt a iudice: ſm formã q̄ habetur
de penis degradationis. lib. vi. Nec niſi propter
enormia crimina: qualia ſunt hereſis: ſciſma: re-
uelatio ꝯfeſſionis: vt habet̃ in diuerſis capitulis
⁊ canonibus. Nec tollitur ſeu remittit̃ hec pena:
niſi per reſtitutionẽ in integrũ a ſolo papa: q̄3uis
legitime depoſitus non legat̃ poſtea reſtitutus.
¶ C Secunda pena eſt infamia: que eſt ſtatus le-
ſe dignitatis quantum ad vitam ⁊ mores: ſicut fa
ma eſt ſtatus illeſe dignitatis quantũ ad vitam ⁊
mores. ¶ Et eſt differentia inter infamẽ ⁊ infama
tũ. Nã infamatus eſt is qui de crimine aliquo ꝓ
pter qd ius determinat aliquem infamẽ fore: ab
aliquo accuſatur. Sed infamis eſt nõ propter im
poſitionẽ hmõi criminis: ſed q̄ crimen tale publi
ce ꝯmiſit: vel a iudice corã quo ꝓbat̃ crimen eius
iudicatur infamis. Et ita oĩs infamis eſt publice
notatus de crimine qd ius punit pena infamie.
Sed q̄ñq3 nõ eſt de hoc in iudicio conuict9: ⁊ tũc
eſt infamis tantũ a iure: ⁊ nõ a iudice. Quãdoq3
conuictus: ⁊ tali pena a iudice dãnatus: et tũc eſt
vtroq3 modo infamis: ⁊ a iure ⁊ a iudice. Contra
hit̃ aũt hec pena infamationis ex impoſitiõe cri
minis infamatorij: ſed pena infamie cõtrahitur
(vt dictum eſt) a iure vel a iudice tali pena punie͂
te. Crimina vero propter que hec pena infligitur
tanguntur. iij. q. vij. infamis. ⁊. vi. q. i. infames eẽ:
⁊. c. omnes: vbi dr̃: ꝙ oẽs infames dicimus quos
leges ſeculi infames appellant. Hec pena quoad
infamationem tollitur purgatione canonica: vt
in ca. ex tuarum. de purga. cano. Quoad infamiã
tollitur reſtitutiõe in integrũ ab eo qui ſic poteſt
reſtituere: vt de teſti. ⁊ atteſta. teſtimonium. in gl.
ſuper verbo emẽdatus. Iſta pena ſimpliciter gra
uior eſt q̄3 depoſitio quantũ ad vitam ciuilẽ: niſi
depoſitio includat illa3: q2 iſta ꝓhibet ab oi actu
legitimo: etiã poſt actam penitentiã: q2 talis per-
ſona vilis eſt et infamibus porte dignitatis pate
re non debent. de regulis iuris: infamibus. li. vi.
¶ D Tertia pena eſt irregularitas: et hec eſt in
habilitas ad ſuſceptionẽ ordinũ ⁊ executionem
actuũ eorundẽ. Iſta frequenter incurritur a iure
quãuis poſſet aliq̄ñ infligi a iudice ſm iura. In-
currit̃ aũt a iure ex quibuſdã criminibus: ⁊ ex q̄-
buſdam non criminibus: ⁊ ex quibuſdã que q̄ñq3
poſſunt eſſe crimina: q̄ñq3 non crimina. Ex crimi
nibus quatuor pertinẽtibus ad ordines vel act9
eorum que ſunt ſimonia: furtum in ordine: mi-
niſterium in ordine non ſuſcepto: contumacia in
non ſeruando penas eccleſiaſticas. Sequitur ẽt
irregularitas tria nõ crimina: ſc3 ſeruitutẽ: illegi-
timitatẽ: turpẽ aut enormẽ mutilationẽ: vel infir-
mitatẽ. Sequit̃ etia3 irregularitas duo: q̄ quãdo
q3 eẽ pñt cũ culpa: q̄ñq3 ſine culpa: hec ſũt: homi
cidiũ: bigamia. Hec oĩa cũ ſequentibus latio-
rẽ exigũt tractatũ: q̄ ꝑncipali9 ꝑtinet ad dños ca
noniſtas. ¶ E Quarta pena ẽ excõicatio maior.
Hec eñ ſimplr̃ ẽ excõicatio: q̄ ẽ exculſio alicui9 a
cõione fideliũ: non q̄dẽ excluſio corꝑalis q̄ fit per
incarceratione͂: aut realẽ excluſione3 ab alijs: ſed
per prohibitionẽ: ne cõicet cũ alio: vel alij cu3 eo-

Infamis et infamatus differunt.

Pena infamationis q̄lit̃ ꝯtrahit̃.

De irregularitate.

De excõicatione maiore

Excõicatio minoꝛ qñqꝫ a iure: qñqꝫ a iudice incurritur.

Excõicatio vero minoꝛ nõ eſt niſi excõicatio ſm
quid: qꝛ ſm quid excludit a cõione fidelium: qꝛ in
ſacramentis tñ. Hec incurritur qñqꝫ a iure: qñ
qꝫ a iudice. A iure quidẽ in caſibus pene innume
rabilibus qui oliꝫ fuere pauci. Nec tñ a iure: nec
a iudice infligi debet niſi pro moꝛtali. Nec quo-
cũqꝫ: ſed graui: qꝺ etiã ꝯcomitatꝭ contumacia: qꝛ
ꝙdiu aliquis paratus eſt ſatiſfacere pro culpa: et
audit eccleſiã: quare habendus eſſet ſicut ethni-
cus ꝛ publican⁹: cũ ſm xp̄m: pena iſta infligatur
quaſi vltima illi ꝗ non vult audire eccleſiã: ꝗ eſt fi
naliter contumax. Hec relaxatꝭ per illũ qui excõi-
cauit: ſi eſt excõicatio a iudice vel eius ſuperioꝛe.
Scðo vero a iure: ꝑ abſolutionẽ eius ꝗ condidit
ius: vel cui abſolutio eſt reſeruata aut commiſſa
vel conceſſa. Iſta pena cõparata ad precedẽtẽ: eſt
ſimplr grauioꝛ: qꝛ excludit ab oĩ cõmunione fide
lium alias licita. Irregularitas vo tantuꝫ ab his
ꝗ ꝑtinent ad oꝛdines. Sed iſta reputatꝭ leuioꝛ: qꝛ
facilius remittitꝭ. Sed hoc eſt appoſitũ: nam ideo
facilius remittitꝭ: qꝛ grauiſſima eſt: ꝛ a pluribꝰ ex-
cludit. Ille etiã due pene / irregularitas ꝛ excõica-
tio poſſunt eſſe publice vł priuate. Et quoad hoc
ꝙ poſſunt eſſe priuate ſunt min⁹ graues / ꝙ alter-
utra duarum primarum que ſemꝑ ſunt publice.

De interdicto.

¶ f Quinta pena eſt interdictũ que eſt arctatio
a quibuſdam actibus eccleſiaſticis exercẽdis: vel
ab aſſiſtendo quibuſdam talibus. Et illa pena lꝫ
aliqñ poſſit infligi loco ꝛ nõ ꝑſone: qñqꝫ perſone
ꝛ non loco: qñqꝫ vtriqꝫ: ꝛ ſicut infligitꝭ ita ſeruan-
da eſt: tñ vt eſt diſtincta pena a ceterꝭ: frequenti⁹
infligitur loco ꝛ nõ ꝑſonis. i. nõ niſi vt in loco: vt
ſcꝫ in tali loco nõ liceat celebrare ſolenniter diui-
na: nec alijs intereſſe. Illa pena interdicti ſeu pro
hibitionis cõtrahitꝭ qñqꝫ a iure: vt exẽpli gratia.
De receptantibus extraneos vſurarios: quoǭ ter
re / ꝙdiu in eis fuerint: eccleſiaſtico ſunt ſuppoſi-
te interdicto: vt in ca. vſurarũ voraginẽ. de vſuris
lib. vi. Infligitꝭ vero a iudice ꝓpter cauſas innu-
meras: ꝯmunius tñ propter inobedientiã popu-
li terre: relaxatꝭ ꝑ illũ ꝗ poſuit interdictum. Qñqꝫ
ẽt a iure: vt in ca. alma mater. de ſñia excõi. lib. vi.

De ſuſpenſione.

¶ Sexta pena eſt ſuſpẽſio: ꝛ eſt ꝓhibitio alicui⁹
ab aliquo alias ſibi cõueniente: ꝛ hoc ad tp̄s. In
hoc diſtinguitꝭ iſta pena ſpecialiter contra alias.

Multiplex eſt ſuſpẽſio

Hec eſt multiplex. Quedã eſt ſuſpẽſio ab officio:
ꝛ quedã a bñficio: quedã ab ingreſſu eccleſie. Et
incurritur aliquãdo a iudice: aliquando a iure.
Tollitur autem ab eo qui eam tulit vel eius ſupe
rioꝛe. Iſtam materiam latius tractat Scotus di.
xxij. q. i. lib. iiij. Hec breuiter tacta ſufficiãt.

¶ Lectio .x.

[T]ertium oꝛdinate ꝯſecrationis
impedimentũ remo-
uenduꝫ / nec eſt culpa
nec pena. Et hoc eſt
duplex: ſcꝫ ſolutio ie-
iunij nature: ꝛ coꝛpo
ralis immundicia in
certo caſu. ¶ Circa ꝓ
mũ eſt notanduꝫ ſm
doctoꝛẽ Sco. q. iij. di.

Duplex eſt ieiunium.

viij. li. iiij. ꝙ duplex eſt ieiuniũ ſcꝫ nature: ꝛ ecclie.
Ieiuniũ nature eſt carẽtia cibi ſuſcepti in ſtoma-
chũ: vel in via ad ſtomachũ a ꝓncipio diei a quo
ꝗs dr ieiunus. Cibi dico ſm Durandũ: hoc eſt cu
iuſcũqꝫ rei ꝗ nutrire põt ſiue in ſe: ſiue alteri ꝯiũ-
cta. Ieiuniũ eccleſie ẽ quo aliꝗs vnã comeſtionẽ
vnius diei non tranſgreditur per extraoꝛdinariã
refectionem ſm moꝛem ecccleſie. Unde ea que ſu
muntur propter alios cibos deducendos: puta
potum poſt prandium: vel digerendos: ſicut ſpe-
cies medicinales aut electuaria: ieiunia eccleſie
non ſoluunt. Ita nec medicina qualibꝫ hoꝛa diei
ſumpta. Per hoc ad propoſitum dicitur: ꝙ tã ad
celebrandum / ꝙ ad manducandum oꝛdinate ꝛ li
cite: nõ ſufficit ieiuniũ eccleſie: ſed regulariter re-
quiritꝭ ieiuniũ nature. Hoc patet per btm̃ Augu.
ad inꝗſitionẽ ianuarij: ꝛ habetur ĩ canone de cõ-
ſecra. diſt. ij. liquido. Placuit ſpũiſctõ vt ad hono
rem tanti ſacramẽti: prius in os chriſtiani domi
nicuꝫ coꝛpus intraret / ꝙ alij cibi. Et ratio huius
principalis eſt diuina inſtitutio / quã chriſtus di
ſcipulis ſuis dedit: vel ꝑ ipſos ꝓmulgauit: vel ſal
tẽ inſtituendũ relinꝗt. Ad qꝺ ſonat canõ allegat⁹
dicẽs. Nãqꝫ ſaluatoꝛ / quo vehemẽtius ꝯmẽdaret
myſterij hui⁹ altitudinẽ: vltimũ hoc voluit infi-
gere coꝛdibus ꝛ memoꝛie diſcipuloꝝ: a quibꝰ erat
ad paſſionẽ digreſſurus. Et ſequitꝭ ad ꝓpoſitum.
Et ideo nõ precepit quo deinceps oꝛdine ſume-
retur: vt apoſtolis ꝑ quos eccliaꝫ diſpoſitur⁹ erat
hũc locũ: ſcꝫ inſtitutionis ſeruaret. Et ꝑ hoc tolli
tur obiectio de chriſto: ꝗ poſt agnũ typicũ cũ di-
ſcipulis comeſtũ: euchariſtiã ſumpſit ꝛ dedit: pro
pter cauſam ſcꝫ ſtatim ſupra expreſſaꝫ. Et vt figu
rã veritas ſequeretꝭ. Ibi quoqꝫ noua inchoaret:
vbi vetera terminabat. De quo. l. vnde ſeꝗtur in
authoꝛi. Aug. Si enim chriſtus maluiſſet vt poſt
cibos alios ſemꝑ reciperetꝭ: credo ꝙ eum moꝛẽ ne
mo mutaſſet. Cũ vero ait apl's de hoc ſacramen-
to loquens. Propter qꝺ fratres cum veneritis ad
manducãdũ: inuicem expectate: ſi quis eſurit: do
mi manducet: vt nõ ad iudiciũ cõueniatis. Sta-
tim ſubtexuit ꝗ ad ſacramenti eiuſdẽ oꝛdinẽ per-
tinent: ſcꝫ quo modo ieiuni ꝛc. Cetera cuꝫ venero
diſponã. Ubi datur intelligi: qꝛ multũ erat vt epi
ſtola illis totũ agendi oꝛdinem inſinuaret: qꝺ vni
uerſa ꝑ oꝛbẽ ſeruat eccleſia ab ipo oꝛdinatuꝫ eſſe
qꝺ nulla regionũ diuerſitate variatur. Hec ibi.
Probatꝭ etiã idẽ ꝑ ca. ex pte. de celebratiõe miſſa.
vbi dicitꝭ ꝙ ſacerdos nõ debet vinũ perfuſionis. i.
ablutionis accipere: cũ voluerit eodẽ die miſſam
aliã celebrare. Itẽ. vij. q. i. ca. nihil. Nullus poſt ci
bum ꝛ potum quẽlibet etiã minimũ: miſſas dice-
re preſumat. Sic ergo ablutio que tñ ad cautelã
accipitꝭ: ꝛ modica eſt / impedit: quãto magis oẽ qꝺ
in os ſumitꝭ: ꝛ in ventrẽ traijcitꝭ impedit. Et ꝗdem
rõnabilis eſt hec inſtitutio ꝓpter tanti ſacramen
ti reuerentiã: ꝗ minoꝛ eſt regulariter in pranſo ꝙ
ieiuno. Et vt prius queratꝭ cibus ſpũalis quã coꝛ
poralis. ¶ G Sed dice. Dictum eſt ꝙ ieiunũ na-
ture eſt abſtinentia a cibo a principio diei. Uñ ſu

Uñ ſumitur principium diei.

mitꝭ principiũ diei? Ad hoc dicitꝭ: lꝫ principiũ diei
ſm diuerſos diuerſimode ſumatꝭ. Nã ꝗdam a me
ridie: quidã ab occaſu: quidã ab oꝛtu ſolis diẽ in
cipiũt. In propoſito tñ ſm beatum Tho. diſt. xiij.
iiij. eccleſia incipit dieꝫ a media nocte. Et ideo ſi
quis poſt mediã noctẽ aliquid ſumpſerit per mo-
dum cibi aut potus: non debet illa die celebrare:
nec cõioneꝫ ſacramẽti participare. Nec refert di
cit beatus Tho. in. iij. par. ſumme: ꝛ poſt eũ Du-
randus: vtrũ poſt cibũ ꝛ potũ doꝛmierit: aut etiã
cibus digeſtus ſit quantũ ad rationẽ ꝓcepti. Et
hoc eſt contra glo. in. c. ex parte. de cele. miſſa. di-
centem. Anteꝙ cibus digeſtus ſit: coꝛpus chriſti
ſumi non debet. Et allegat ad hoc cano. tribus.
de ꝯſe. diſt. ij. Sed ille canon nihil ad propoſitum
qꝛ loquitꝭ de ieiunio ſeruãdo poſt ſumptionem ſa
cramenti: non ante. Unde dicit. Qui mane ſũpſit
ſacramentũ ieiunet vſqꝫ ad ſextam: qui tertia vel
quarta:

quarta: vſꝙ ad veſperā. Sed ⁊ hoc ipſum abrogatum eſt per eccleſie generalē cōſuetudinē: qđ approbat Hoſt. qui nec credit dormitionē eſſe neceſſariā. Et ꝗꝗ nō refert quantū ad rationē precepti: vtrū dormierit: aut cibum digeſſerit: refert tamē ꝗtū ad perturbationē mētis: quā patiunt homines ꝓpter defectū ſomni. Ex quo ſi ꝗs multum perturbat: dꝫ a cōmunione ſacramēti abſtinere. Sed quid de reliquijs ciborū manentib⁹ in ore ſi traijciant caſualiter? Reſpōſio. Nō impediūt a celebratione: tum q: traijciunt per modū ſaliue: tum q: nō ſumunt tanꝗ de nouo/illo die. Idē dicit de reliquijs aque: qua os abluit dūmodo nō traijciant in tāta ꝗtitate: vt maneāt in ꝓpria ſpecie aque: ſed quaſi cōuerſe ſint in ſaliuā.

Richar. de media vil.

Dicit etiā hic Ric. de med. vil. diſt. viij. .iiij. q. iij. principali ar. iij. Nec eſt acquieſcendū dicētib⁹: ꝙ illi qui poſt dictū matutinum in ſero bibit: nō eſt licitū celebrare ſequēti die niſi prius iterū dicto matutino. Hoc enim nō inuenit ſtatutū. Et hec Richar. Uerū licet nō ſit neceſſariū talē abſtinere: videt tamē ꝙ ſit valde cōgruū: cū matutinale officiū ad diē iſtū pertinet: a cui⁹ principio celebrās tenet eſſe ieiunus ieiunio nature. ¶ C Dictū eſt autē regulariter: q: in caſu poteſt ſumi ⁊ cōſecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus caſus eſt quaſi generalis ꝗtū ad ſumentes: ſcilicet corporis infirmitas grauis. Unde quādo timet periculū mortis imminētis: periculū eſſet negare infirmo licet prāſo poſcēti ſacramentū/cū ſit viaticū. Et ideo dādū eſt ei qui proficiſcit ex hoc mūdo: vt per ipſum perueniat ad terminū. Concordat Richar. di. viij. iiij.

Periculū eſſet negare infirmo licet prāſo poſcenti ſacramentum/cuꝫ ſit viaticum.

Alius eſt caſus ſpecialis quoad cōſecrantē: quo etiam nō ieiunus pōt cōſecrare ⁊ ſumere: ⁊ eſt caſus iſte. Miniſter preparat calicē ſacerdoti: ⁊ per errorē ꝓ vino ponit aquā: ſacerdos ſupponēs miniſtrū bene feciſſe: procedit ad cōſecrationē ⁊ calicis ſumptionē: in cuius ſumptione aduertit eſſe aquā/ipſa in ventrē traiecta. In quo caſu tenet ſacerdos ſanguinem de nouo cōſecrare: ⁊ cōſecratū ſumere: quāuis per aque ſumptionē ſoluerit ieiuniū nature. Quod ꝓbat: q: quādo ſunt duo p̄cepta ordinata: p̄ceptū ſuperioris magis ligat. Eſt autē vnū preceptū xp̄i ⁊ eccleſie ſumptū ex ratiōe ſacramēti: ꝙ ipſum quādo conficit integrū perficiat: qm̄ ſacrificiū in ſe eſt quoddā integrū ex duob⁹. De qua integritate ſeruāda habet ſcriptum eccleſie mādatū de cōſe. diſt. ij. cōperimus: vbi dicit. Aut ſacramēta integra percipiāt: aut ab integris arceant: ⁊ loquit ibi canō de ſacerdotibus cōficientibus ⁊ nō ſumētibus. Et ſubdit ratio: q: diuiſio vnius eiuſdēꝙ myſterij ſine grādi ſacrilegio nō poteſt prouenire. Ergo nō obſtāte quocūꝙ alio precepto eccleſie/maxime quod nō reſpicit ꝓpriā ⁊ eſſentialē rōnē ſacramēti: tenet celebrans ad illā integritatē ſeruandū: ergo qui iam percipit aquā: tenet ſimpliciter ad cōplendū illud qđ pretermiſit: ſcꝫ ad cōſecrationē ſanguinis. Et cōfirmat per canonē Nihil. vij. q. j. vbi ſic habet. Null⁹ miniſter atꝙ ſacerdos abſꝙ prouētu patentis moleſtie: cū ceperit imperfecta officia preſumat omnino relinquere. Et ſi quis hoc temerarie preſumpſerit: excōmunicationis ſententiā ſuſtinebit. Relinquere aūt imperfectū euchariſtie ſacramentū: qui corpus xp̄i conſecraret ſine ſanguine: ſaltē ꝗtū ad ſignificationē paſſionis xp̄i: que perfectius ſignificat per vtraſꝙ ſpecies panis ⁊ vini: ꝗ per alterā tantū. Unde dicit beatus

Auguſti.

Aug. in lib. ſen. ꝓſperi: ⁊ habet de cōſe. diſt. ij. dū frangit hoſtia: vulneratio xp̄i intelligit. Dū ſub ſpeciebus vini ſanguis eius ſumit: eiuſdē ſanguinis effuſio de latere xp̄i deſignat. Et tūc vltra. Si tenet cōſecrare: tenet ⁊ ſumere: per. c. relatum. de cōſe. di. ij. ꝟ. allegatū: vbi dicit ꝙ qui ſacrificātes non edūt: rei ſunt dñici ſacramenti. Et ſequitur. Qui talis eſt: a cōmunione vno anno nouerit ſe repulſum. Tenet ergo nō ieiunus euchariſtiā ſumere.

Obiectio
Reſpōſio

¶ D Sed diceres: ergo in caſu ſacerdos erit perplexus: q: tenet ſumere: ⁊ ſumendo in caſu ſumit nō ieiunus: ⁊ per cōſequens contra preceptū in. c. Liquido. Et ita peccat tranſgrediendo preceptū eccleſie. Ad hoc reſpōdet ꝙ eccleſia nō ita ſtricte ꝓhibet nō ieiunum percipere: ſicut ꝓhibet diuiſionē ſacramēti: que videt eſſe prohibita a xp̄o: ⁊ a primeua ei⁹ inſtitutione. Nec etiā ita ſtricte ꝓhibet nō ieiunū percipere: ſicut p̄cipit cōſecrāti ſacerdoti cōſecratū ſanguinē ſumere. Ex vna enim parte habet ſacerdos preceptū chriſti: vt ſcilicet ſanguinem cōſecret poſt corporis cōſecrationē: habet ⁊ diſtrictū eccleſie preceptū de percipiēdo cōſecratū. Ex alia autē parte nō habet niſi leue preceptū eccleſie cōparatiue: ſcilicet de ieiunio. Ibi enim non ponitur ꝙ ſuſcipiens nō ieiunus ſit reus dñici ſacramenti: neꝙ ꝙ cōmittat ſacrilegiū. Nec repellit a cōmunione per annū ſicut in priori p̄cepto. Non eſt ergo ille perplexus: q: ſeruare debet p̄ceptū chriſti eccleſie quod eſt ſtrictius: ⁊ omittere preceptum eccleſie qđ eſt minus ſtrictū. Nec eccleſia voluit illum ligari in hoc caſu per ſecundū p̄ceptum: ſed magis voluit eū nō ſeruare ⁊ ligare ad oppoſitū. Et patet ex alio ꝙ ieiunium nō eſt ita neceſſaria cōditio in ſuſcipiente: q: in die paraſceues particula poſita in calicē percipit cū vino nō cōſecrato. Et veriſimile eſt ꝙ vinū citius deſcēdat in vētrem ꝗ illa particula: ergo ex cōſuetudine eccleſie: ſacerdos percipit euchariſtiā non ieiunus. ¶ Itē in primo caſu generali licet ſumere euchariſtiā nō ieiuno: ſcilicet infirmitatis. Sed in nullo caſu licet celebrāti diuidere ſacramētū: aut cōſecratū nō ſumere: niſi in caſu impoſſibilitatis: puta ſi ſacerdos deficeret: de quo infra. Unde patet non eſſe ita ſtrictū p̄ceptū de ieiunio: ſicut de nō diuidēdo ⁊ ſumēdo. Hic ergo habet locum regula cācel. Gerſ. in ſuis moralib⁹ regulis. Si incidant duo p̄cepta incompoſſibilia ex culpa ſua: agat illud quod de ſe eſt magis obligatoriū/et a nouo peccato immunis exiſtit.

Queſtio.

¶ E Si querit. In caſu poſito ſacerdos deprehēdit ſe ſanguinē nō ꝯſecraſſe: pro eo ꝙ defuit materia debita: vbi incipiet cōſecrationē dñici ſanguinis?

Reſpōſio.

Reſpondet ſanctus Tho. ꝙ debet ſacerdos aliā hoſtiam ponere ⁊ ipſā ſimul cū ſanguine cōſecrare. Sed nō apparet hoc fore neceſſariū ſm Sco. q: ſunt diſtincte forme cōſecrationis corporis ⁊ ſanguinis ſeorſum et diuiſim efficaces. In vltimo enim inſtāti ꝓlationis verboꝝ ſuper panē: incipit eſſe corpus chriſti: ⁊ non dependet efficacia hui⁹ forme ex forma conſecrationis ſanguinis: nec econuerſo. Melius igit (vt videt) dicit: ꝙ caute ſuppleat quod omiſſum eſt ſm predicta. Et quoad hoc cōcordat Hoſt. di. Si timet ſcādalum ſacerdos in prorogatione miſſe ſufficit dicere tantum verba cōſecrationis ſanguinis.

Hoſtien.

Si dicis: in cōſecratione calicis de nouo oritur ſcandalū populi: ideo videt ꝙ ſit omittēda.

Obiectio.
Reſponſio ad obiectionem.

Reſpōſio. Scandalum illud contēnēdū eſt: q: ē ſcandalū phariſeorum: acceptū ⁊ non datū: nam factū illud bonū eſt in ſe: ⁊ neceſſariū ſacerdoti ad euitationem mortalis peccati: ⁊ quilibet dꝫ iudicare hoc bonum ſi cauſam neſciat: ſupponendo ſacerdotem

hoc ſine rationabili cauſa nõ facere: quā cauſaʒ
quiſquis eā ſciret: deberet vtiqꝫ approbare. Hoc
autē ſcandalū dñs cõtēnere docuit Mat.xv. dū — Mat.xv.
dñs dixerat. Audite ⁊ intelligite. Non qđ intrat
in os coinquinat hominē: ſed qđ ꝓcedit ex ore:
hoc coinquinat hominē. Et diſcipuli reſpõden-
tes dñō aiebāt. Scis q pharisei audito hoc ver-
bo ſcādalizati ſunt. Rñdit. Sinite eos: ceci ſunt
et duces cecoꝝ. Omnis plātatio ⁊c. Videt tñ ni-
hilominus ꝙ cauere poſſet celebrās ne ſcādaluʒ
accipiat: ſi cante ꝓcedat. Nam vadēs quaſi pro
vino ablutionis poſt cõmunionē percipiēdo in-
fuſo vino in calicē ad aquā adhuc in calice ma-
nentē. Vel ſi tota priꝰ exhauſta fuerat: aqua de
nouo admixta: poterit redire in mediū altaris ⁊
ſtatim in breui tēpore ab illo loco. Simili modo
poſtq̄ cenatū ⁊c. incipiēdo ꝯtinuare poterit vſqꝫ
Quotieſcūqꝫ. vel vſqꝫ ibi. Unde ⁊ memores. Et il
lis verbis ꝓlatis cū debita reuerentia: percipere
iam verū ſanguinē xpi. Nec illud de facili perci-
piet: q fieri poteſt in valde breui tpe. Hec eſt in
tētio Scoti di.viij.iiij.q.iij. ¶ Sed adhuc di. q̄s.
Videt ꝙ ieiuniū nature regulariter nõ requirat:
nam apl's.i.Coꝛ.xi. diſponēs de ſumptione huiꝰ
ſacramēti: corripiēs corinthios pro eo ꝙ cenas
ſuas in eccleſia māducaturi cõferebāt: ſubiunxit
in fine. c. ſi quis eſurit: domi māducet. Quibꝰ ver
bis innuere videt ꝙ anteq̄ ad eccleſiā conueni-
rent: deberēt domi famē extinguere: ne immode-
rate in eccleſia de ſpeciebꝰ ſumerēt: Reſpõdetur
ſm beatū Aug. apl's reprehēdit illos qui prāſi eu
chariſtiā ſumpſerūt. Et ideo illđ verbū. Si quis
eſurit: domi māducet: nõ debet intelligi domi an
teq̄ veniat ad eccleſiā: ſed poſt receſſum ab eccle
ſia: ita ꝙ nõ ſatiſſaciat fami ſue de euchariſtia: ſʒ
expectās qđ ſibi neceſſarium fuerit in domo ſua
ꝑcipiat. Et ideo laudabilis eſt eccleſie latine cõ-
ſuetudo: que euchariſtiā diſpēſat in modica q̄ti
tate: q̄ nõ poſſit ſuſcipi ad crapulā: ⁊ ſufficit val-
de ad reuerentiā debitā ſacramēti: vnde glo. ſuꝑ
illo. Si quis eſurit domi māducet: ſuos cibos: et
terreno pane paſcat: ne poſt euchariſtiaʒ ſumat.
hec glo. ¶ f Secūdū impedimētū amouēdū eſt
immūdicia corporalis. Ubi in primis cõſideran
dum ꝙ nulla corporalis immūdicia de per ſe im
peditiua eſt celebrationis: aut ſacre communio-
nis. Hāc cõſiderationē deducit ſanctus Bona.
in.iiij. ſentē. diſt.xij.q.iij. Et patet ſatis ex verbis
Mat.xv. — chriſti ſi perpēdatur benedicēdi ratio. Mat.xv.
Non lotis manibꝰ māducare nõ coinquinat ho
minē: q nulla paſſio talis: aut exterior immūdi-
cia de per ſe peccatū eſt: aut de neceſſitate cõiun
cta peccato: vnde glo. marginalis Mat.xv. nunc
allegata. Nihil eſt extra hominē qđ interius in-
quinet. ⁊ glo. interli. Aug. Nõ timeo immūdiciā
Obſonium quid. — obſonij: ſed cupiditatis. Obſoniū cibꝰ eſt delica
tus qui poſt cenā ſumit. Notanter dictū eſt de ꝑ
ſe: q de per accidēs ratione alicuiꝰ cõcomitātie
vel ſequele in anima impedire poteſt. Pro cuius
declaratione aduertēdum ſm Jo. Gerſ. cācel. de
materia celebrationis ꝯſi.vij. ꝙ quedā eſt immū
dicia corporalis ꝯiūcta immūdicie ſpūali ſm ve
ritatē: aut ſm quādā ſimilitudinē vel cõformita
tem: vt actus fornicationis in vigilia perpetratꝰ
quoad primū: ⁊ immūdicia in ſomnis ſordidis:
quoad ſecūdū. Alia eſt immūdicia corporalis q̄
viſa vel cogitata horrorē ⁊ abhominationē quā-
dam generat: q̄uis nulla ſciat ineſſe peccati veri
tas vel effigies: quales ſunt lepra / mēſtrua: et in-
naturalis fluxus ſeminis: ⁊ alie infirmitates cor
porales. ¶ De vltimis ergo dicēdū eſt ꝙ nec a ce
lebratione: nec a cõmunione impediūt. Nam af-
flicto ⁊ punito nõ eſt afflictio addenda: immo po
tius eiꝰ miſerie miſerādū: vt in. c. ex parte. de cle-
rico egrotāte. Quod vero eo. tit. c. tua nos. preci-
pit: ꝙ ſacerdos diuino iudicio lepre morbo per-
cuſſus remoueatur ab adminiſtrationis officio:
nõ per hoc interdicit leproſo facultas celebrādi
omnino: ſed tātū populo parrochiali ꝓpter ſcā-
dalū ⁊ abhominationē populi: vt patʒ ex v̄bis de-
cretalis. Erat enim is de quo loquit p̄latus eccle
ſie parrochialis: vnde priuatim niſi nimia eſſet
debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt di
cit Alex. de ales. par. iiij. q. xlvij. mē. xl. Et poſt eū
beatus Tho. in. iiij. di. ix. q. iiij. ar. vlt. Verum ſm
Hugonē cū remouet a cõi cohabitatione: mul-
to fortius a ſacris ordinibꝰ percipiēdis. Si tñ ſit
preſbyter leproſus: ceſſabit a miniſterio quoad
ſanos: ſed leproſis cātare ⁊ miniſtrare poterit di
uina. ¶ G De mēſtruatis ⁊ ſeminifluis ꝙ nõ ha
bent neceſſe abſtinere: patet per beatū Greg. an — Grego.
gloꝝ epō in quadā epiſtola ſcribentē: ⁊ habet di.
v. ad eius. Mulier dum ſm ꝯſuetudinē mēſtrua
patit ꝓhiberi eccleſiā intrare nõ dʒ: q ei nature
ſuperfluitas in culpā reputari nõ debet. Simili-
ter nec debet ꝓhiberi a cõmunione ſacramenti:
vnde ibidē ſequit. Sācte cõmunionis myſteriuʒ
in eiſdē diebꝰ percipere ꝓhiberi non dʒ. Si autē
ex veneratione magna percipere nõ p̄ſumpſerit:
laudāda eſt: ſed ſi ſuſceperit: non eſt iudicanda.
Bonaꝝ quippe mētiū eſt ibi culpas ſuas agno-
ſcere vbi culpa non eſt: q ſepe ſine culpa agit: qđ
venit ex culpa. Unde etiā cū eſurimus ſine culpa
comedimus: quibus ex culpa primi hominis fa-
ctū eſt vt eſuriamus. Hec Grego. ¶ Idē põt dici
(ait Alex. de ales) de viro ſeminifluo. Eadē etiaʒ
ratio eſt de muliere tēpore purgationis poſt par
tum: vt diſt. v. cū enixa. ⁊ de purgatione poſt par
tum. c. vnico. Pariformiter de ceteris corporali-
bus immundicijs ſecundi generis: de quibus ta
men beatus Tho. hanc facit diſtinctionē. Quia
aut eſt perpetua: vel diuturna: vel temporalis et
cito purgabilis. Si primū: nõ eſt ꝓpter hoc ab-
ſtinendū: ne propter immūdiciā corporis perda
tur fructus mētis: ſicut accidit in leproſis / vel pa
tientibus fluxū ſanguinis / vel ſeminis. Si ſecun
dum: tūc ſi aliquis fuerit in mēte bene diſpoſitꝰ:
ſumere nõ ꝓhibet: q̄uis etiā poſſit ad tp̄s lauda
biliter abſtinere ꝓpter reuerentiā tanti ſacramē
ti. Hec Tho. ¶ De immūdicijs autē primi gene
ris que etiā diſtincte ſunt / quarū alique cõiūcte
ſunt ſm veritatem immūdicie ſpiritualis: que eſt
peccatū mortale. Iſte quideʒ nihil dubij habent
quin impediant: vt actus fornicationis: adulte-
rij: ⁊ cuiuſlibet alterius incontinentie turpioris:
quoniā ⁊ cõiugibus acceſſuris indicit cõtinētia
triduana: vnde de cõſe. diſt. ij. omnis homo. dici
tur. Omnis homo ante ſacrā cõmunionē abſti-
nere debet tribus aut quatuor aut octo diebus.
De quo infra dicitur. ¶ H Alie vero que coniū
guntur peccatis ſm quandā ſimilitudinē: vt re-
ſolutio ſeminis in ſomno: que non eſt peccatum:
ſed ſimilitudo peccati. De iſta pollutione et im-
mūdicia varie ſenſerūt doctores. Nam Alex. de
ales / quem ſequitur Alb. ſanctus Bon. Petrus
de pal. tenet ꝙ qui habuit pollutionem noctur- — Qui hūit pollutionē nocturnā an abſtinere debeat celebratione.
nam: etiam ſi cauſam culpabilem nõ habeat: ni-
hilominus abſtinere debet a celebratione: niſi
in caſu neceſſitatis aut vitationis ſcandali: de-
bet inquā de cõſilio: non de precepto: ita ꝙ mor-
taliter peccet ſi celebret. Cauſam aſſignat Alexā.
de ales: q in hoc actu quaſi omnino ordo viriū
peruertitur.

Auguſtin9

peruertitur. Vñ ſm Aug. In hoc opere aia fit to
ta caro: ⁊ ſicut guſtato ſpũ deſipit omis caro: ſic
ecõtra ⁊ amplius guſtata carne/deſipit ſpũs: et
fit carnalis. Generat etiã frequẽter in aia hebe-
tudinem quãdã diſcraſiã ⁊ deordinationẽ: ideo
abſtinẽdum eſt donec fuerit reordinata natura:
qd fit regulariter ſpacio vigintiquatuor horaꝝ:
vnde ad tantũ tẽpus abſtinere debet poſt pollu
tionem. Vñ ſi dormitione meridiana contingat
pollutio: debet in craſtino abſtinere a celebratio
ne miſſe: niſi forte ad nonã celebraret: vt in tem-
pore ieiunij qñ explete ſunt .xxiiij. hore. Hec Ale
xãder paucis interpoſitis. ¶ Richardus de me
dia villa lib. iiij. diſtin. ix. q. ij. arti. iij. finaliter ad
hoc hanc materiã reſoluit. Si pollutio in ſom-
no proueniat ex cauſa que eſt pctm̃ mortale: im-
pedit de neceſſitate. Si ex veniali precedente in
firmitate: vel ſuperfluitate: tũc nõ impedit. Ad-
dit etiam ꝙ periculũ vomitus impedit. ¶ Bea

Ad dignaꝫ cõionẽ tria requirunt·

tus Tho. diſti. ix iiij. q. iij. latius proſequitur: et
multipliciter diſtinguit: premittens ꝙ ad dignã
cõionẽ requirunt tria. Mũdicia cõſcientie: ere-
ctio mentis ad deum: mũdicia corporalis. mun
dicia conſcientie non tollitur niſi per peccatum
mortale: de quo. ſ. dictum eſt. Erectio mentis ad
deum/per actualem ſcilicet deuotionem per mẽ
tis hebetudinem vel occupationem: aut euaga
tionem: interdum etiam ſine peccato amittitur.
Corporalis mundicia per corporis inquinatio-
nẽ tollitur. Primo ⁊ principaliter peccatũ impe
dit. Scdo indeuotio ſiue mentis hebetudo. Ter
tio corporalis immũdicia. Propter qd celebra-
turi aut tractaturi aliquod ſacramentum ob re-
uerentiam manus lauant. Et qñqꝫ hec tria con
currunt in vna pollutione: qñqꝫ duo: qñqꝫ vnũ:
et ſm hoc magis vel minus impedit. ¶ Secũdo

Cauſa pollutiõis eſt triplex.

diſtinguit de pollutione in ordine ad cauſam et
modum. Cauſa eſt triplex. Extrinſeca ſpũalis: in
trinſeca ſpiritualis: intrinſeca corpalis. Extrin-
ca ſpũalis eſt demon illudens dormiẽti excitãs
phantaſmata. Intrinſeca ſpũalis: dum phãtaſ-
mata apparent dormienti ex reliquijs precedẽ-
tium cogitationũ. Intrinſeca corporalis: et hec
aut aliqñ fuit volũtati ſubiecta: vt qñ preuenit
ex ſuperfluitate cibi ⁊ potus precedentiũ. Quã-
doqꝫ nõ fuit voluntati ſubiecta: vt dũ accidit ex
debilitate virtutis retẽtiue ſeminis. Vel ex vir-
tute nature ſuperflua expellente: ſiue quacunqꝫ

Mod9 pollutionis eſt triplex.

alia infirmitate. ¶ Modus triplex: ſcꝫ primo cũ
imaginatione turpi: ⁊ conſenſu volũtatis: ſcdo
cum imaginatione turpi ⁊ ſine cõſenſu volunta
tis: tertio ſine imaginatione turpi. In omnibus
his pollutionibus corporalis immũdicia eſt cõ
munis: ſed mẽtis hebetatio nõ eſt niſi in illis in
quibus pollutiones cũ imaginatione accidunt.
In alijs em̃ ſomnialib9 reſolutionibus: que ſine
imaginatione accidũt: aia nihil participare vi-
detur. ¶ I Ex his ſumatur determinatio huius
doc. in quatuor propoſitionibus. Prima. Si il-
luſio nocturna accidit ex mortali precedẽti: pu-
ta ex conſenſu voluntatis certo vel probabiliter
dubitato/oino abſtinẽdũ eſt. ¶ Scda ꝓpoſitio.
Si ſomnialis reſolutio ſeminis ex diabolica illu
ſione accidit: cuius in nobis cauſa per turpem
imaginationẽ vel delectationẽ nõ ꝑceſſit (qd ex
eo cõſiderari põt: ſi frequẽter accidat: ⁊ ꝑcipue
in dieb9 quib9 cõicãdũ eſt) non eſt a cõicatione
aut celebratione abſtinẽdũ: qꝛ ſignũ eſt ꝙ diabo
lus fructũ euchariſtie percipiende auferre cona
tur. Sic legit conſultũ cuida monacho in vitis
patrum. ¶ Tertia propoſitio. Si pollutio hmõi

ex nature infirmitate vel aĩs nõ precedente pctõ
accidat: ⁊ ſine imaginatione turpi nõ impedit: ſi
neceſſitas immineat: aut deuotio expoſcat: ſi tñ
propter reuerẽtiã abſtineat dum infirmitas nõ
fuerit perpetua laudãdus eſt. ¶ Quarta ꝓpoſi-
tio. Patiẽs pollutionẽ ſine mortali precedenti:
ſiue cũ veniali: ſiue ſine pctõ: ꝑcedẽti tñ imagia-
tione turpi: lꝫ nõ peccet mortalr̃ extra caſuꝫ neſ-
ſitatis celebrãdo vel cõicãdo: min9 tñ reuerẽter
accedit ⁊ peccat venialiter. Et qm̃ difficile eſt di-
ſcernere oia ꝑdicta circa pollutionem in ſomno
accidẽtẽ: ideo cõſuluit tãq̃ꝫ tutius abſtinere dũ
neceſſitas celebrãdi aut cõicãdi nõ immineat. Ab
ſtinere aũt vigintiquatuor horis: vt. ſ. dictũ eſt.
Hec videt eſſe ſnia bti Tho. per ipm̃ diffuſi9 de-
clarata. Verũ qꝛ in ꝑmiſſis vident quedã dubia
⁊ quedã obſcura: ideo clarius de hoc impedimẽ
to differit clariſſim9 doctor Joã. Ger. cãcel. i duo
bus libellis de hac materia ad timoratarũ con-
ſciẽtiaꝝ cõſolationẽ editis: cuius determinatio
magis placet. ¶ R Pro quo aduertẽdũ in pris
ꝙ nulla pollutio in ſomnis inchoata ⁊ perfecta:
a celebratione impedit: qꝛ pctm̃ in ſe: vel qꝛ cõta
minet corpus xpi. Sꝫ ſi impedit: ipedit: qꝛ tollit
debitã reuerẽtiã. Primum pꝫ: qꝛ nulla talis eſt
pctm̃: ex famoſa illa regula Aug. Pctm̃ eſt adeo Auguſtin9
volũtariũ: ꝙ ſi nõ eſſet volũtariũ: nõ eſſet pctm̃.
In ſomno aũt deficit libertas volũtatis: qꝛ pfe-
ctus rõnis vſus: ergo nihil in ſomno eſt volũta-
riũ. Minorẽ ſatis oſtẽdit btũs Tho. vbi. ſ. Rur
ſus iſta eſt expſſa determinatio btĩ Aug. xij. ſup
Geñ. ad lrãm. Ipa phãtaſia que fit in cogitatio
ne ſermocinãtis: cũ expſſa fuerit i viſiõe ſomniã
tis vt inter illã ⁊ verã cõiũctionẽ corpoꝝ nõ di-
ſcernat/cõtinue mouet caro. Et ſeqtur: qd eum
motũ ſeq̃ ſolet/cum hoc tã ſine pctõ fiat: q̃ꝫ ſine
pctõ a vigilãtib9 dr. Itẽ idẽ. i. d ciui. dei. c. xxv. Si
illa cõcupiſcẽtialis inobediẽtia q̃ adhuc in mẽ-
bris moribũdis habitat: ꝑter noſtre voluntatis
legem quaſi lege ſua mouet: quãto magis abſqꝫ
culpa eſt in corpore nõ cõſentiẽtis: ſi abſqꝫ cul-
pa eſt in corpe dormiẽtis. Loquit de oppſſione
nõ cõſentiẽtis. Itẽ act9 exterior nulluꝫ pctm̃ eſt:
niſi denoiatiõe extrinſeca: nõ plus q̃ꝫ vrina que
dr ſana: qꝛ ſignificat ſanitatẽ. Ideo ſi in aio non
ſit pctm̃ ꝓprie dictũ: dũ libertate nõ vtit/nullus
pro tũc exterior actus tanq̃ꝫ vitioſus culpat: non
vtitur aũt libertate in ſomno: qꝛ nec vſu rõnis.
Requirit em̃ rõnis vſus opationes virtutum et
potentiaꝝ ſenſitiuarũ pro ſtatu iſto: que in ſom-
no ſunt ligate. Qm̃ etſi intellectus noſter nõ ſit
potẽtia organica: ⁊ ita nõ vtat ſenſu tanq̃ꝫ orga
no: vtitur tñ eo tanq̃ꝫ potẽtia preuia: ſine cuius
operatione nõ vadit in actũ: vt pꝫ. iij. de anima.
Dicẽtes oppoſitũ cõtradicũt nõ ſolũ theologi-
ce/ſed phice determinationi. Nec hñt q̃d reſpõ
deant: ſi fiat eis argumẽtũ de infantib9 ⁊ furio-
ſis: ac alijs nõ vtẽtib9 rõne: quos pro tũc nõ pec
care noua trãſgreſſione ꝯcors eſt oim ſnia. Põt
tñ hmõi pollutio eſſe peccati effectus: aliqñ pcti
mortalis/aliqñ venialis. ¶ Dictũ eſt aũt notã-
ter: pollutio i ſomnis inchoata: ⁊ pfecta in ſom-
no: qm̃ poſſet aliq̃s vigilãs impuꝝ habere deſi-
deriũ ſe polluẽdi: q̃ vigẽte caderet i ſomnũ: i quo
ſui pollutio pficeret: poſſet ſilr̃ pollutionẽ i ſom
nis ceptã expgiſcẽs male ꝯſũmare. Cõſtat i his
caſib9 radicẽ pollutiõis eẽ liberã ⁊ flagitioſaꝫ: ꝓ-
pter quã illd op9 obſcenũ iputabit ad culpã. Si
v° vtrobiqꝫ in ꝑncipio ⁊ fine fuerit rõnis carẽ-
tia: ⁊ p hoc cõſenſus volũtatis: liber ẽẽ erit talis
act9 a culpa mortali: ẽt ſi nllo accedẽte ꝯſẽſu vigi

In ſomno nihil eſt voluntarium.

lando cōplereť:palā eſt ratio: qꝛ libertate care-
bat. Sentētia hec eſt etiā beati Thome. Poterit
tñ aliqs peccare poſtmodū cōplacēdo ſibi in ta
li voluptate probroſa quā habuit: ſꝫ ꝑpter hoc
prioꝛ pollutiōis actus nō redderet culpabiliter
vitioſus: ſed ſequēs illa cōplacētia a volūtate li-
bere elicita: quāuis ſi ipa ſemis reſolutio facta
placeret: nō qꝛ voluptas: ſed qꝛ nature exonera-
tionē vel ſanitatē afferret: abſqꝫ ſui qui patitur
procuratione vel aſſenſu ſm beatum Tho. pctm̄
nō haberet. ¶ L Scōm etiā ſcꝫ ꝙ pollutio non
impedit ꝑpter timorē cōtaminationis corporis
xpi: manifeſtū eſt. Nihil enim attinet ad corpus
xpi in ſacramēto corporalis imūdicia ſumentis
vel contrectantis: ſicut nec ad radium ſolarem
aut ſpūaliū ſubſtātiaꝝ aliquā: qm̄ etſi i ſacramē
to ſit verū corpus xpi: nō tñ eſt ibi ſm cōditiōes
corporis naturaliū cauſaꝝ actionib9 attingibi-
lis: ſed modo quodā ſpūali: quō rationalis ſpūs
eſt in corpe materiali: de quo. j. diceť. Manifeſta
ſunt hec etiā parū inſtructis. ¶ Tertiū oſtēdiť. ſ.
ꝙ dū impedit perpeſſa reſolutio/impedit: qꝛ tol
lit debitā reuerentiā. Requirit em̄ digna huius
ſacramēti ſuſceptio deuotū diſcretionis iudiciū
ſm aplm. j. Coꝝ. xj. qui nō dijudicantē corp9 dñi
indignū decernit. Exigit itaqꝫ reuerētia debita
animū clarū: nō ebetē: recollectū: nō per vagas
maxime lubricas cogitationes aliorum notabi-
liter diſtractum: ſerenum: conſtantem ⁊ quietū:
non dubium/ſcrupulis fluctuantem. Nūc autē
ſomnialis pollutio etiam que nullo accedēte cō
ſenſu accidit: nonnūq̄ reddit aim ſcrupuloſum:
inquietum: deiectum: ebetē et diſtractum: ita vt
nequeat cogitationes turpes: aut lubricas ſuffi-
cienter repellere: ⁊ ita ad predictā diſpoſitionē
attingere. Vñ ſicut cogitationes volūtarie ⁊ lu-
brice diſponūt maxime ad hmōi fedas commo-
tiones: ita viceuerſa ex hmōi cōmotione/⁊ car-
nis ſtimulatione: proueniunt ſepe ſomnia de no
cte/⁊ cogitationes lubrice in vigilia de die: quē-
admodū iratus alter ⁊ aliter cogitat q̄ mitiga-
tus: ⁊ timens q̄ ſecurus. Remanet etiam in hu-
iuſmodi (licet inuolūtarius patiať) aliqua car-
nalis deguſtatio: vnde mēs ebetatur/⁊ diſtrahi-
tur etiam nolens: que tñ debitam reuerentiam
tollunt. Debitā dico nō debito precepti: cuius
tranſgreſſio inducit pctm̄ mortale: ſed debito cō
gruitatis ⁊ conſilij: cuius omiſſio frequenter nō
caret veniali. Vñ extra neceſſitatis cauſam pol-
lutus qui mortalis peccati reus non fuerit: licet
nōdum ab ebetudine mentis ⁊ diſtractione pur
gatus ⁊ reordinatus ad celebrandum accedens
dū laudabiliter poſſet abſtinere: nō peccat mor-
taliter: tñ a veniali nō excuſatur. Eſt expreſſa ſen
tentia ſancti Tho. vbi. ş. Quia autē obſcenitas
hūoris iſtius cum ſuis reliquijs non perpetuo
durat: ideo nec perpetuo a celebratiōe impedit.
Et licet pro reformatione animi: aſſignetur ſpa
cium vigintiquatuor horaꝝ: vt. ş. dictum eſt: pōt
tñ aliquis vna hora purgatior effici: q̄ alius in
centū: ⁊ per hoc ad celebrādum aptior: porro ſi
timeatur reuerſio talium illecebraꝝ tempore ce-
lebrationis: poſſunt vbiqꝫ hec etiā poſt viginti-
quatuor horas contingere: vel ex corruptela na
ture: vel ex diabolica operatiōe. Scōm hec ergo
citius vel tardius accedendū erit ad hoc vene-
rabile ſacrm̄ reuerēdiſſime celebrādū: citius ab
his/quoꝝ facilis eſt cōuerſio ꝑpter fortē in ſan-
ctis cogitationib9 habitnationē: ꝑpter etiā ſtre
nuā carnis ſubiectionē: vt in viris cōtēplatiuis
⁊ vere religioſis. Tardius ṽo in nouiter cōuer-

j. Corin. xj.
Reuerētia
debita qd
exigit.

ſis: nō exercitatos ſenſus habentib9 ⁊ ſeculari-
bus quibus hmōi reliquie tenacius adhereſcūt
De his in figura dictū eſt antiqs Leui. xv. Deu
te. xxiij. vt taliter immūdi ſepararenť ab alijs vſ-
qꝫ ad veſperā ⁊ veſtium lotionē: qđ beat9 Greg.
ſic exponit: ꝙ niſi prius ignis tentationis receſ-
ſerit: reum ſe quaſi vſqꝫ ad veſperam cognoſcat.
Conſtat aūt nullas tales cōſtitutiones vete. te-
ſta. que cerimoniales erant: ad obligationes no
ſtras trahendas eſſe/niſi iudaizare vellem9. Jō
veſpera hoc loco ⁊ lotio materialis nō ad lr̄am
accipiende ſunt: ſed tandiu homo ſe reputet im
mundum: vt extra caſtra ſacroꝝ myſterioꝝ ſece-
dat: quādiu tales in eo vigent peccati reliqe: he
betudo ſcꝫ mētis ⁊ cogitatiōis carnalitas. ¶ M
Ex his primo infero: ꝙ nulla corpalis immundi
cia de per ſe impeditiua eſt celebrationis: ſed de
per accidens: ratione alicuius cōcomitantie in
aia vel ſequele. Patet pro vtraqꝫ parte ex ꝑmiſ-
ſis. ¶ Scđo infero: ꝙ nō ſolū ſine pctō: ſed etiā
cū merito cōtingit pollutum in ſomno celebra-
re: ſicut etiam qñqꝫ ipa pollutio in ſomno nō ex
precedenti pctō accidit ſꝫ ex merito. Pria pars
patet: primo de his qui poſt pollutionē animo
reformati: ⁊ aľs nō indiſpoſiti accedunt habent
em̄ que ad dignā celebrationē requiruntur. Pa
tet ſcđo de his/qui cū hanc immūdiciā ex demo
nis illuſione accidiſſe certis indicijs dep̄hēdūt:
celebrant: nō vt cedant: ſed vt tētatoris fallacijs
fortiter obnitanť. Patet tertio de his qui vt ſu-
ſcepto officio ſatiſfaciant: vel cōmiſſoꝝ neceſſi-
tati: alioꝝ cum quibus viuūt cōformitati: ſubla-
tioni ſcādali: aut inſtigāti deuotioni ꝑprie cele
brant. Cum em̄ hi pia ferunť intentione: nec ha-
bent legitimū impedimētū: nō eſt dubiū eos ce-
lebrando mereri. ¶ Scđa pars ptꝫ: qꝛ nōnunq̄
accidit ex arcta abſtinentia in pane ⁊ aqua: qđ
perſpicuū fecit experientia. Jtē aliqñ ex cogita-
tionib9 de carnali vitio meritorie habitis: vt ſi
quis predicaturus eſt contra carnis vitia dete-
ſtanda. Nōne ſuper his cogitare habet ac do-
ctoꝝ ſcripta reuoluere: aut etiam cōfeſſionē au-
diens de his audire ⁊ inquirere? Poſſet vtiqꝫ cū
magno merito. Nihilominus occurrere ſentiet
in ſomnis aliqñ precogitataꝝ impudicitiarum
ſimulacra: ⁊ ipm ex illis ſicut in alijs ad pollutio
tionem concitari poſſe quis neget? Nōnunq̄
deniqꝫ expertum eſt fuiſſe: qui dum celebraturi
erant ſequēti die: cū cubandum erat: orationib9
ſpālibus cōtra hmōi ſordes ſe armare niſi ſunt
ex ipa orationū armatura phātaſmata illecebra
rum innouarūt: ⁊ in illud qđ verebatur: incide-
runt. Oēs hos in hmōi ſuis cogitatiōib9 ꝑijs
quis dubitat meruiſſe? Accidit nihilominus ex
merito qñqꝫ occaſionaliter: vt dum illuſiōes de
monum inuidētiū bonis profectibus celebrare
volētiū cōtingūt: vel ad terrēdū ⁊ inquietandū
timoroſe cōſciētie puritatē: vel pro boni operis
vt celebratiōis impedimēto: vel vt vigilāti pla-
ceat qđ ſomnians pertulit: vel vt demon abſti-
nētiā piculoſam: ⁊ indiſcretū vite rigorē ſuadeat
⁊ ſic timoroſum in inſaniā precipitet: vel vt deo
ꝑpitio ⁊ permittente deuotā mentē ſic exerceat
vt ex tali feditate ſtimulatam in humilitate cu-
ſtodiat. Loquitur non difformiter ad predicta
ſcribens Auguſtino anglorum ep̄o beat9 Gre-
go. vt habeť diſt. vj. in. c. teſtm̄. ponit enim multi
plicem harū illuſionū diſtinctionē. ¶ N Ex cu
ius ṽbis Cancel. duo memoranda colligit. Pri-
mū: ꝙ ſepe tales illuſiōes alius neſciens ꝑtuliſſe
magis dolēdus eſt q̄ feciſſe. Et loquiť de illuſio
ne: que

ne:que ex nature ſupfluitate vel infirmitate eue
nit:addēs ꝙ hec oīno timenda nō eſt. Scdm ꝙ
bonaꝝ mētiū eſt ibi agnoſcere culpā:vbi culpa
nō eſt.Sic tñ agnoſcat(ait Cācel.)vt nō idiſcre
te impediaꝛ opatio iuſta:neqꝫ corꝑis debita ſu
ſtētatio deſeraꝛ. Ne ꝓterea aliqs ꝯſciam ſibi fa
bricet ⁊ nutriat erroneā:ne cadat ī ſcyllā cupiēs
vitare carybdim.Et ſubdit.Patieꝛ fortaſſe ali
quis heſitatiōes varias dum ad comedēdū vel
dormiēdū acceſſerit.Dicetqꝫ ſic:pollueriſ: ſi hoc
⁊ hoc nō omiſeris:ſi tibi nō ꝑcauebis. Cōtēnat
talis neceſſe eſt:ꝙ diſcrimē maius imminere cir
cūſpicit:ſi nō parē cū alijs viuēdi formā prudē
ter inſequiꝛ.Scrupuloſis ergo cōtra ſcrupulos
agēdum eſt:⁊ fixo operis pede certādum.Tales
eñ ſcrupulos euincere melius:ꝙ̄ per cōtēptum
nequimus:tñmodo ſit cōtēptus iſte timore re
iecto:⁊ regulariter nō abſqꝫ preuio alterius pre
ſertim ſuꝑioris cōſilio:alioqn facit īmoderatus
timor caſuꝫ:aut precipitat īncōſulta ꝓſumptio.
Hec cācel.

Obiectio duplex.

Sꝫ ꝯ ꝑdicta pōt dupl'r obijci.Pri
mo:nā cōiugati poſſunt ſine pctō:immo cū me
rito miſceri:⁊ tñ indiciꝛ eis triduana abſtinētia:
vt.ſ̄.tactuꝫ eſt:ergo videꝛ ꝙ in nullo caſu liceat
pollutū celebrare. Scdo cōtra illud qđ dictuꝫ
eſt:ꝙ impeditꝰ hac illuſione a celebratione pōt
reformari ante ſpaciū vigintiquatuor horaruꝫ:
⁊ ſic celebrare. Nā ſic ⁊ fornicariꝰ ſil'r in breui ſe
poſſet recolligere:⁊ ab omnibꝰ peccati reliqujs
animā extergere:poſſet igitur ſtatim celebrare.

Rñſio ad ꝑmā obiectionem.

De prima obiectiōe eſt ſnīa Alexādri de ales
⁊ alioꝝ doctoꝝ:ꝙ ſi cōiugati ꝑdicti accedant ex
deuotione ꝑſertim diebꝰ ſolēnibꝰ:nō peccāt qñ
nō cā adimplēde libidinis:ſꝫ vel cā reddēdi debi
tū:vel affectu gignēde ꝓlis cōmixti ſunt:naꝫ ad
reddēdū debitū cōiugi ꝑceptū obligat:dicente
aplo.i.Coꝝ.vij.Uxori vir debituꝫ reddat ſimili
ter ⁊ vxor viro. Nō aūt videꝛ ꝙ qs obediendo ꝓ
cepto ꝓhibeaꝛ a ſacra cōmunione. Canon ꝟo.ſ̄.
allega.de cōſecra.diſt.ij.omnis hō.intelligiꝛ ſm
glo.ꝙ abſtinere dꝫ quātū eſt in ſe vt nō exigat:ex
actus tñ reddat omni tēpore.xxxiij.q.v. ſi dicat
vir.

Gregorius

De ſecūdo loquitur btūs Grego.⁊ habetur
xxxiij.q.iiij.vir cū ꝓpria.Si quis ſua coniuge nō
cupiditate voluptatis raptus:ſꝫ ſolūmodo pro
creandoꝝ liberoꝝ gratia vtitur:iſte profecto ſeu
de ingreſſu eccleſie:ſeu de ſumendo dñici corꝑis
ſanguiniſqꝫ myſterio:ſuo eſt indicio relinquēdꝰ:
quia a nobis nō debet ꝓhiberi accipere:qui in
igne poſitus neſcit ardere.Relinquēdus eſt ſuo
iudicio propter ſtatū mentis ſue quē ipſe meliꝰ
nouit:vnde ſi mēte nō ardet concupiſcētie reli
quijs:non impediꝛ a cōmunione.Addit cancel.
etiā ſi cōmiſceanꝛ cauſa incontinentie vitande
maxime in altero ꝯiugū.

De ſcđa obiectio
ne dicit cācel.ꝙ rariſſimū eſt hoc:ſcꝫ ꝙ fornica
tor ſe in breui extergere poſſit ab oībꝰ reliquijs
fornicationis:⁊ de his que vix aut nūꝙ̄ eueniūt

De his q̄ vix/aut nūꝙ̄ eueniūt: doctores paꝝ tractāt

docto.parū tractāt:ſi tñ immineret graue ſcan
dalū pro omiſſiōe:ſi deniqꝫ magis ex ſurreptio
ne diabolica:aut vehemēti tētatione tale flagi
tiū apud ſe raro cōmiſiſſet. Si preterea grādis
cōtritio cōcurreret:audeat qui ꝓfundius ſapit:
talē ꝓhibere.Fateor non audeo. In hoc caſu et
alijs ſicut ꝑſpicuū eſt ex premiſſis:relinquendi
ſunt multi ſue cōſciētie ⁊ iudicio:circūſtātijs oī
bus quas prudētia circūſpicit indagatis. Ex
oībꝰ precedentibꝰ pōt hec doctrinalis reſolutio
finaliter elici.

Cōcluſio ꝺ pollutiōe.

Pollutus in ſomno/abſqꝫ cōſen
ſu in vigilijs ſequēte vel preuio:dum ſe non ſen
tit magis hebetē:⁊ per cogitatiōes ad carnalia
reflexū:alijs impedimentis nō obſtātibꝰ etiā ex
tra caſuꝫ neceſſitatis aut remouēdi ſcādali:pōt
ſine pctō ⁊ meritorie celebrare:dū deuotio tra
hit:pietas ſuadet:aut ſuſceptū officiū exigit:vel
requirit. ✱ Particule ſingule patēt ex ꝑmiſſis.

✱ Gerſon in tractatu de pol.diur na ꝺt ꝙ pollutio diurna ꝺ per accidēs impedit a celebratiōe:puta qꝛ talis ſentit ſe ex hac feditate diſtractū ⁊ deiectū in aīo: aut qꝛ neqt tales cogitationes lubricas et turpes īde cōſurgētes depellere.

Lectio.xi.

[E]Xpediti de
impedimētis a mini
ſtro ſacraꝫ oblatuꝛo
hoſtiā remouēdis/di
cēdū eſt de cōuenientī
bus ipſi miniſtro ap
ponēdis. Hec auteꝫ
ſunt duplicia perma
nentia:et tranſitoria
Prima ſunt ornamē
ta ⁊ ſacre veſtes.Trā
ſitoria ꝟo:ſigna:geſtus ⁊ orōnes. Circa ꝑmuꝫ
aduertēdum:ꝙ ſm beatū Hieronymuꝫ:religio
xpiana alterū habet habitū in eccleſiaſticis offi
cijs:⁊ aliū in cōmuni vſu.Et rationabiliter qui
dem:ad denotādū ꝙ ſm mutationē veſtiū:vita
mutetur in melius ſm ſpm̄:vt quoqꝫ eccleſiaſti
ci his veſtibꝰ vtētes:populo xpiano ꝓbeant bo
ne cōuerſatiōis exemplum:quo ꝑ exutionē anti
quaꝝ veſtiū:veteriſ expoliatio hoīs cū ſuis acti
bus ⁊ vitijs ſcꝫ ⁊ peccatis:⁊ per induitionē no
uarū:noui hoīs reformatio per iuſticiā ſanctita
tis deſigneꝛ. Aſſumptus aūt eſt ſacrarū veſtium
ritus/partim:vt dicit Hugo lib.ij.de ſacra.par
te.iiij.c.j.a veteri teſtō:partim a pr̄ibꝰ noui teſta
mēti adiectꝰ. Precepit eñ dñs moyſi vt faceret
aaron ſacerdoti ⁊ filijs ſuis veſtes ſanctas in glo
riā ⁊ decorē:vt ſic loti ⁊ ſacris veſtibꝰ induti ſa
cerdotio fungerentur.Exodi.xxviij. Simile ha
betur Ezech.xliiij. Ipſi ingredienꝛ ſanctuarium
meū:⁊ ipſi accedēt ad mēſam meā vt miniſtrent
mihi:⁊ cuſtodiāt cerimonias meas.Cūqꝫ ingre
dientur portas atrij interioris:veſtibꝰ lineis in
duantur:nec aſcēdat ſuꝑ ipſos quicꝙ̄ laneū qñ
miniſtrāt ī portis atrij interioris. Ueſtes he ad
literā celebrātē ſacerdotē a populo diſcernunt:
tegūt ⁊ honeſtāt:vt cerimonialiter ordinate et
inoffenſe etiā quātū ad exteriorē cultū ⁊ geſtus
ſummo huic aſſiſtat ſacrificio:vñ apl'.i.Cor.xiiij
Omnia honeſte ⁊ ſm ordinē fiāt in vobis. Nec
parū exteriores cerimonie populo ꝓficiunt:cu
ius ex his paſciꝛ deuotio:⁊ in exercitatis:ex his
animus ſuſcipit incremētū. Sed ad ſpūalē haꝝ
intelligētiā indagādū cōuertamur. B Sunt
igitur ſex indumēta preſbyteroꝝ ſimpliciū.i.nō
epiſcopoꝝ:qbus vti debēt in celebrādis miſſarū
ſolēnijs:que etiam in ſua ordinatione recipiūt.
Et congruit vt vnuſquiqꝫ qđ percepit in conſe
cratiōe honoris:hoc retineat etiam in oblatiōe
ſeu perceptione ſue ſalutis:vt habetur.xxiij.di.
eccleſiaſtica.vbi ſuadetur:ꝙ ſacerdos etiā ſoluꝫ
per ſe offerens aut ſacramētum percipiēs:vt in
infirmitate ſm glo.nō aliter ꝙ̄ orario:ideſt ſtola
vtroqꝫ humero circunſeptus accedat ſicut tem
pore ordinationis ſue dinoſcitur conſecratus.
Hec autem indumenta ſunt:amictus:alba:cin
gulum:manipulus:ſtola ſiue orarium:planeta
ſiue caſula:que(vt dicitur de conſe.diſtin.j.veſti
menta)eſſe debent ſacrata et honeſta:nec alijs
vſibus ꝙ̄ eccleſiaſticiſ ⁊ deo dignis officijs depu
tāda.Sunt autem ſex:vt ipſo numero ⁊ commu
nia ſacerdotum officia ⁊ virtutum perfectio ſi
gnificetur.Sex enim ſunt in quibꝰ poteſtas eo
rum conſiſtit:ait Alexā.de ales parte.iiij.q.xxvj.

Hieronymus.

Ezec.xliiij.

De cōuenientibus miniſtro q̄ ſunt duplicia.

Sex ſunt indumēta qbus vti debent ſacerdotes in celebrandis miſſaꝝ ſolēnijs.

membro:vj. §.j. que ſunt cathecizare: baptizare
predicare: cõficere: ſoluere ⁊ ligare. Hec em̃ ope=
ra cõmunia ſunt ſacerdotibus ⁊ ep̃is. Eſt deni=
qꝫ ſenarius nmerus perfectꝰ ſurgens ex ſuis par
tibus aliquotis. Senarius igitur numerus per=
fectionem virtutũ ſignificat: quibus debent ſa=
cerdotes perornari. Sũt itaqꝫ hec ſacrata indu
menta: nõ tm̃ ad honeſtatẽ ⁊ ornatum celebran=
tis / ſed etiã ad ſignificationẽ geſtorũ ac virtutũ
capitis ⁊ mẽbrorum: ideſt chriſti ac miniſtri cele
brãtis: vnde hec indumenta: vt dicit dñs Inno.
de officio miſſe parte. j. c. x. aliud ſignificãt in ca
pite xp̃o: aliud in mẽbris: nã ⁊ caput et membra
ſacerdotis nomine nũcupantur. Ad caput dicit
pſ. Tu es ſacerdos in eternuꝫ ſm ordinem mel=
chiſedech. Ad membra dr̃. j. Petri. ij. Uos eſtis
genus electum: regale ſacerdotium. Prius ergo
exponenda ſunt eorum ſignificationes ⁊ myſte=
ria ſm ꝙ capiti congruunt: ac deinde ſm ꝙ mẽ=
bris conueniunt. ¶ ¶ Quo ad primum occurrit
duplex ſignificatio: vna velut exteriorum a xp̃o
paſſorum: alia magis myſtica virtutum chriſti ⁊
interiorum. ¶ Circa primum aduertendum: ꝙ
qr ſacerdos celebrans chriſtum eiuſqꝫ mortem ⁊
paſſionem repreſentat: ſm illud apl̃i. j. Cor. xj.
Quotienſcũqꝫ manducaueritis panem hunc et
calicem biberis: mortem dñi annunciabitis do=
nec veniat. Congruum eſt vt qui in perſona ty=
pum xp̃i gerit pro nobis morientis: vt appropia
tior fiat repreſentator: etiam ſimilitudinẽ teneat
in veſtimentis ⁊ noſtre ſalutis armis. Sitqꝫ ſa=
cerdoti oblaturo ad gloriam: quod ſummo pon
tifici in veſpertino ſuo ſacrificio impius iudaici
furor populi ad cõtumeliam intulit. Deniqꝫ cõ=
gruum eſt vt que crudelitas ſacrilega (benigniſ=
ſimum dñm extrinſecis quibuſdã habitibus de
ridendo) xp̃o intulit: nunc ſuis expoliando: nũc
ludicris veſtiendo: nunc ligando: nunc flagellis
cingendo: ⁊ ſic plenũ contumelijs ad altare cru=
cis / pertrahendo. Horum olim memoriam ſacer
dos xp̃m imolaturus in altaris ſacrificio expri=
mat ⁊ declaret. ¶ Unde amictus quo caput te=
gitur ſacerdotis: velamen ſignificat: quo perfidi
iudei in domo cayphe chriſti faciem velabant:
percutientes: illudentes ⁊ dicentes. Prophetiza
nobis chriſte quis eſt q̃ te percuſſit. Mat. xxvj.
¶ Alba veſtem ludicrã ⁊ albam qua velut ſtultꝰ
ab herode illuſus remiſſus eſt ad pilatuꝫ. Luce.
xxiij. ¶ Planeta ſiue caſula veſtem purpuream
repreſentat: qua in pilati pretorio / poſt flagella=
tionem a militibus irriſus contumelioſe ſaluta=
tus ac percuſſus inimicis ſuis eſt oſtenſus: dicẽ=
te pilato. Ecce homo. Johãnis. xix. ¶ Zona ma=
nipulus: ſtola: tria ligamina quibus in captione
in flagellatione: in crucis baiulatione dñs liga=
tus legitur: Quis tñ zona ip̃a ſignificare poterit
flagella corpus xp̃i ambientia. Et ſtola impoſi=
ta collo: crucis patibulum xp̃i humeris impoſi=
tum: ⁊ ad locũ caluarie baiulatum. Manipulus
vero ſiniſtri brachij: quo amoris ſigna geſtari ſo
lent: ornamentũ quaſi partis cordi propinquio=
ris; ſignificare põt nõ incongrue magnum illud
vinculum quo ſolo ſalus noſtra vinciebať: ſcꝫ in
gens noſtre redẽptionis deſiderium: quo anxia=
batur ad paſſionis ſue qua ſaluaremur cõſum=
mationem: ſm ꝙ ait Luce. xij. Baptiſmo (haud
dubiũ quin ſanguinis) habeo baptizari: ⁊ quo=
modo coarctor vſqꝫ dum perficiať. Non em̃ cla=
ui ferrei quantũlibet groſſi eũ in cruce tenere po
tuiſſent viuũ: quem ſaxum magnũ valde tenere
nõ potuit mortuum. Hec breuiter ſufficiant de

Senarius nũerus virtutũ perfectionem ſignificat.

Sacerdos celebrans xp̃m / eiuſqꝫ mortẽ / ⁊ paſſionem rep̃ſentat.

Amictus.

Alba.

Caſula.

Zona.
Mãipulꝰ.
Stola.

prima ſignificatione exteriorũ a chriſto paſſorꝫ
¶ Allegorice. Quantũ autẽ ad myſteriũ alle
gorie in capite xp̃i. Amictꝰ quo ſacerdos caput
obnubit: xp̃m dñm ſacerdotem magnum ſm or=
dinem melchiſedech pro nobis humanã aſſum
pſiſſe naturam qua ſuam occuluit deitatẽ ſigni=
ficat: que deitas per caput ſignificať. Caput em̃
xp̃i deitas eſt: ſm illud apl̃i. j. Cor. xj. Caput viri
xp̃s: caput xp̃i deus. Hoc etiam in Apoca. ca. x.
repreſentatur: cũ xp̃s in ſpecie angeli fortis nu=
be amicti de celo deſcẽdentis deſcribitur. Cui cõ
ſonat illud Eſaie. xix. Aſcendit dñs ſuper nubeꝫ
candidam vt ingrederetur egyptũ. Ueniẽs nãqꝫ
ad illuminandũ egyptũ. i. mundum ignorantie
tenebris obſcurũ dei filius magni cõſilij angelꝰ
amictus eſt nube lucida. Sic vt glo. ibidẽ dicit.
Corpus humanũ aſſumpſit nõ granatum corru
ptione virilis commixtionis ſub quo occuluerat
deitatem: hoc ergo latibulum carnis amictus ſi
gnificat ſacerdotis. ¶ Alba linea totum corpus
tegens: puritatẽ denotat corporis xp̃i de virgine
glorioſa ſine originalis macula criminis aſſum=
pti totiuſqꝫ vite ⁊ cõuerſationis xp̃i candorem.
Ualde enim diſtat veſtis linea a pelliceis tunicis
de mortuis animalibus factis: quibus poſt pec=
catum vetus ille adã veſtitus eſt. Gen̄. iij. Quia
plurimũ a cõuerſatione veteris hominis vitio=
ſa: nouitas vite diſtat virtuoſa: quã xp̃s in ſe pre
tulit: verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptiſmo.
De qua apoſtolus Col. iij. Expoliantes vos vete
rem hominẽ cum actibus ſuis: ⁊ induentes no=
uum eum qui renouať in agnitionẽ dei ſm ima=
ginem eius qui creauit eũ. ⁊ ad Ephe. iiij. Reno
uamini ſpiritu mentis veſtre: ⁊ induite nouũ ho
minem qui ſm deũ creatus eſt in iuſtitia ⁊ ſan=
ctitate veritatis. Siquidẽ veſtimẽta xp̃i ſemper
fuere candida: qui peccatum nõ fecit: nec inuen
tus eſt dolus in ore eius. Eſaie. liij. ⁊. j. Petri. ij.
Et hoc eſt ꝙ in eius transfiguratione facies eiꝰ
vt ſol reſplenduit: ⁊ veſtimẽta eius facta ſunt al=
ba ſicut nix. Matthei. xvij. ¶ Zona ſacerdotalis
qua veſtimẽta cõſtringuntur cum mẽbris: vincu
lum hoc fortiſſimũ ſignificat: quo noſtrã naturã
filius dei colligauit: nõ quidẽ formaliter ſed cau
ſaliter ⁊ effectiue. Uinculũ hoc charitas eſt: quã
apl̃s dicit vinculum perfectionis ad Col. iij. De
hac dicit Johã. iij. Sic deus dilexit mundũ vt fi=
lium ſuũ vnigenitũ daret: vt oĩs qui credit in eũ
nõ pereat: ſed habeat vitã eternã. Hec eſt zona
aurea qua precinctum ad mamillas iohãnes vi
dit ſimilẽ filio hoĩs. Apoca. j. Nec huic diſſonat
qđ Eſaie. xj. dicit. Erit iuſticia cinctoriũ (al̃s cin
gulum) lũborum eius: qm̃ iuſticia legalis virtus
eſt cõis: omnes virtutes includens. Quid auteꝫ
charitate iuſtius? Quid charitate perfectius: q̃
ſola ceteras virtutes perficit atqꝫ format: vt ve=
re ſint virtutes. Habet deniqꝫ zona duas extre=
mitates: quia charitas feruet in corde: ⁊ radiat
in opere. Hꝫ etiam duo precepta: quibus preci=
piť diligi deus: ac deinde ꝓximus. Ita xp̃ꝫ incar
nari fecit charitas patris ⁊ dilectio noſtre redẽ
ptionis: nã incarnatus eſt ex obediẽtia patris:
⁊ ꝓpter ſalutẽ redimendi ꝑditi hoĩs. ¶ Sto=
la que ſuper amictum collo ſacerdotis incũbit:
obedientiam ⁊ ſeruitutem ſignat quam propter
ſeruorum ſalutẽ omniũ dominus ſubijt. Phi. ij.
Qui cum in forma dei eſſet: non rapinã arbitra
tus eſt eſſe ſe equalem deo: ſed ſemetipſuꝫ exina=
niuit: formam ſerui accipiens: factus obediens
patri vſqꝫ ad morteꝫ: mortẽ autẽ crucis. Cauſaꝫ
quippe mortalitatis nõ cõtraxit origine: nec cõ=
miſit in

Amictus.

Eſai. xix.

Alba.

Ad Col. iij.

Ad Ephe. iiij.

Zona.

Eſa. xj.

Stola

Ad phil. ij.

miſit in opere: ſed qđ non rapuit exolnebat. Dedit eñ illi calicē pater non index: amore: non ira:

Manipulꝰ

voluntate: nō neceſſitate: gr̃a: nō vīdicta. ¶ Manipulus quem in leua ponit ſacerdos: brauium ſignificat qđ chriſtꝰ obtinuit in via: nam per manipulū brauiū vel premiū qđ eſt btitudo: deſignat̃.

*Uita preſens ꝑ leuā ſigt̃ur: ꝛper manipulū brauiū ſiue merces: iuxta illud ps. Uenientes autē veniēt cum exultatione portātes māipulos ſuos.

* Leua vero preſens eſt vita: ſm beatum Greg. in homel. paſchali: ſm qđ ſcriptū eſt. Leua eius ſub capite meo: ꝛ dextera illius amplexabitur me Cañ.ij. Chriſtus autē ſingulari priuilegio viator fuit: ꝛ perfectus comprehenſor. Uiator: qꝛ meruit nobis vitam ꝛ ſuo corpori gloriam: vt vult magiſter li.iij. di.xviij. Fuit ꝛ cōphenſor: qꝛ ab inſtanti ſue conceptionis fuit aīa ſua beata per clarā diuine eſſentie viſionem: ꝛ perfectiſſimā fruitionē atq̃ ſummā delectationē: vt tangit magiſter lib.iij. diſt.xvi. ꝛ.xviij. Licet illa beatitudo portionis ſuperioris in portionē inferiorem non redūdabat ſpeciali ꝛ nouo miraculo: vt vult Sco. diſt.xv. lib. iij. donec per beatificam ſuam paſſionē nr̃e opus redemptionis cōſummaretur. Hoc dñs ipſe voluit innuere dum loquens in terra ſe eſſe dicit in celo: ait enim Joan.iij. Nemo aſcendit in celum

Joan.iij.

niſi qui deſcendit de celo: filius hoīs qui eſt in celo. Ecce filius hoīs adhuc in terra poſitus: ſe eſſe dicit in celo vtiq̃ ſm humanitatē ſm quam hoīs eſt filius. Non enim erat in celo per localem humanitatis ſue preſentiam: que cū ſit creatura nō deus: licet deitati vnita: non eſt vbiq̃. Fuit autē chriſti humanitas in celo adhuc in terris poſita per actualē beatitudinis gloriam: que per celum deſignatur. Sicut alibi beatitudo dicitur paradiſus latroni promiſſa: quam ipſe paſſionis ſue die fuit habiturus. Non vtiq̃ locum beatoꝝ: celum vel empyreum: quod ante aſcenſionē dominicā/ nullus hominū beatorum credit̃ introiſſe.

Planeta.

¶ f Planeta qua corpus ſacerdotis contegitur plenitudo gratie xp̄i ſignificat̃: qua membra xp̄i adornātur: qꝛ de eius plenitudine oēs accepimꝰ

Caſula.

gratiā pro gratia. Joan.i. Uel ſi magis placet. Caſula magni ſacerdotis vniuerſalis ē eccleſia: quā ſibi dominus copulauit: ꝛ copulando virginē fecit: ſanctificans atq̃ mundans eā lauacro aq̄ in verbo: vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam non habentē maculā neq̃ rugā. ad Ephe.v. Hec eſt veſtis magni ſacerdotis aaron: nō rumpenda nec ſcindēda. Leui.xxi. In cuius oram vnguentū gratie a capite barbā deſcendens influxit: dū de plenitudine capitis gratie xp̄i acceperūt: primo apoſtoli: deinde oñs ceteri. Caſula hec eſt vnica integra: vndiq̃ clauſa: quia vna eſt eccleſia xp̄i ſponſa matri ſue electa. Una eſt colūba mea: ait ſponſus candidus ꝛ rubicūdus in cāticis. vi.ca. Una ꝛ integra ꝓpter fidei vnitatem: ꝛ ſacramentoꝝ integritatē: cūctiſq̃ erroribꝰ hereticoꝝ clauſam. Hinc ad Ephe.v. Unū corpus ꝛ vnus ſpūs vna ſpes vocatiōis: vnꝰ dñs: vna fides: vnum baptiſma: vnus deus ꝛ pr̃ oīm. Una deniq̃ eccl̃ia ex iudeis ꝛ gentibus collecta: in vno angulari lapide xp̄o coniuncta: vt tangitur ad Ephe.ij. Caſula

Ad ephe.ij.

tñ ſacerdotis manuū extēſiōe quodāmodo diuidit̃ in partē anteriorē ꝛ poſteriorē: qꝛ xp̄i paſſio in cruce diſtinxit eccleſiā veteris teſtamēti/ ab eccleſia noui teſtamenti: quaꝝ illa preceſſit: iſta ſequebat̃: vtraq̃ tñ in capite vnita: vtraq̃ xp̄i paſſione redēpta: vtraq̃ in xp̄i laude ꝯſona. Unde ꝛ qui ꝓcedebāt ꝛ qui ſequebant̃ clamabāt dicētes. Oſanna filio dauid: benedictus qui venit in noīe dñi. Mat.xxi. Hec de ſignificatione veſtium que caput concernit per allegoriam.

Unc attendamus earūdē repſentationē/ ſm ꝙ mēbris ꝯuenit ꝑ tropologiā: ſcdꝫ hāc enim repreſentant veſtes virtutū: quibus aīa celebrātis/ imo ꝛ ſumētis dꝫ intus ſpūalr̃ adornari. Nā mēſa hec ſacr̃alis/ cena magna eſt: nuptiale ꝯuiuiū ē: quā magnus pr̃familias/ ꝛ rex regū filio ſuo fecit: ꝛ ad eā multos. i. oēs fideles inuitauit Ad quā ſi q̄ſq̄s ſine nuptiali veſte itrās diſcubuerit: ligatis manibꝰ/ ꝛ pedibus in exteriores tenebras detrudet̃. Mat. xxij. Jō ſacerdos hec ſacroſctā myſteria celebraturus/ nō in cōibus: ſꝫ ſctis ꝛ ſacratis veſtibꝰ/ veſtē nuptialē deſignātibus accedit: q̄ habitū mētis tā ſacerdotis ꝙ̄ circunſtantiū ac ꝯcelebrantiū repñtant. Nō eñ in ſua tm̄ ꝑſona ſacerdos: ſed ſimul in ꝑſona circūſtantiū/ et totius eccl̃ie ſacrā offert hoſtiā. Cōcelebrāt ſacerdoti circūſtātes: ꝛ ſpūalr̃ cōicātes: nō ꝯficiēdo cū ſacerdote: qđ tm̄ ſacerdotis ē: ſed cū eo hoſtiā pr̃i a ſacerdote ꝯſecratā: ſeq̃ ipſos ſacrificium placabile deo pr̃i offerēdo. Uñ ē illud in canone. (Hāc igr̃ oblationē ſeruitutis nr̄e/ ſed ꝛ cuncte familie tue ꝛc.) ꝓpter hoc ſcriptura oēs xp̄ifideles regale nōiat ſacerdotiū. Uos eſtis (inq̄t) genꝰ electū: regale ſacerdotiū: gens ſctā: ppl̃s acquiſitiōis: vt enarretis virtutes eiꝰ qui vos vocauit in admirabile lumē ſuū. i. Petri.ij. ꝛ Apo.i. Fecit nos regnū ꝛ ſacerdotes deo pr̃i ſuo. Significāt itaq̃ veſtes ſacre q̄cq̄d ad dignā ꝑparationē tā celebrātis: ꝙ̄ circūſtātis: ꝛ cōicātis ppl̃i requirit̃. Et ꝑmo q̄dē ex ipſo veſtiū nūero ꝑfectio ſignificat̃. Eſt eñ ſextꝰ nūerus ꝑfectus: ꝑ eiſe ex partibꝰ ſuis aliq̄tis que ſūt. i. ij. iij. reſultās: vt dictū eſt. Dñt igit̃ eē ſancti ꝛ ꝑfecti q̄ tm̄ myſteriū celebrare vel ꝑticipare ꝓſumūt. Hinc ſacerdotibꝰ ait dñs. Sacerdotes q̄ accedūt ad dñm ſctificent̃: ne ꝑcutiā eos. Exo.xix. ꝛ Mat.v. oibꝰ dr̃. Eſtote ꝑfecti ſicut ꝛ pr̃ veſter celeſtis ꝑfectꝰ eſt. Hec ꝑfectio ſicut nūerus ſenarius ex. i. ij. iij. integrat̃. Ex vno ouili qđ eſt eccl̃ia. Siq̄dē neceſſe eſt ꝯſecrātē ꝛ cōicantē ſiue ſumētē eſſe vnitū eccl̃ie catholice nec ab ea ꝑ penā canonicā ꝑciſuꝫ: vt. ſ. habitū eſt. Ex duobus primis precipcis legis diuine ꝛ naturalis ꝑncipijs: ſiue duabꝰ legalis iuſtitie ꝑtibꝰ: q̄ ſunt declinare a malo ꝛ facere bonū. Ex tribꝰ deniq̃ theologicis v̄tutibus fide. ſ. recta: ſpe firma: charitateq̃ ꝑfecta q̄ per veſtes ſignificant̃. ¶ B Prima ergo veſtis amictꝰ vel ſuꝑhumerale: ꝯueniēter ſignificat primā virtutē neceſſariā ad ſalutē: q̄ eſt fides: nam ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Heb.xi. Eſt aūt amictus q̄ſi ſubſtratoriū ceteri ornatꝰ ſacri. Stringit collū ꝛ duabꝰ chordulis ſub pectore colligatur. Sic fides ſubſtātia eſt ꝛ fundamētū totiꝰ edificij ſpūalis. Jdirco apl̃s fidē deſcribēs: vbi. ſ. ait. Fides eſt ſubſtātia reꝝ ſperādaꝝ: argm̄. i. certitudo vel ꝓbatio ſm glo. nō apparētiū. Nam ſine fide: nec ſperare ꝯtingit: nec amare celeſtia. Amare nemo pōt incognitū. x. de trinita. Sꝫ nec ſpare quis

Ueſtes ſacre q̄d ſignificant.

Mat.v.

Amictꝰ fidē ſignificat.

Fides ſubſtātia eſt: et fundamentū totiꝰ edificij ſpūalis

valet qđ poſſe futurū eſſe nō credit: cū ſpes ſit cer
ta expectatio futuroꝝ bonoꝝ. Qđ vero poſſibile
nō creditur: nō expectaf: nec efficaciter appetif/
ſm eūdem ibidē. Hinc Abachuc propheta totā
aie vitā fidei attribuit. Juſtus inqt ex fide viuit.
Hac abſcedēte: nō poteſt ſpūs permanere: vnde
Eſa.vij.
Eſaie.vij. Si non credideritis nō permanebitis.
Fides hec corde poſſidetur: voce gutturis propa
Amictus fides habꝫ duo princi- palia obiec- ta.
latur. Corde namqꝫ credif ad iuſticiā: ore fit con-
feſſio ad ſalutem. ad Rom.x. ¶ Habet quoqꝫ fi-
des duo principalia obiecta: diuinitatem videlꝫ
⁊ chriſti humanitatē: que obiecta omnes articuli
apłici ſymboli reſpiciunt. Ad illa repñtanda hu-
merale collo circundaf: ⁊ duabus cordulis pecto
ri colligatur. Quāuis aūt oībus in chriſto pie vi-
uere cupientibus neceſſaria ſit fides: maxime tñ
his qui huic myſterio participant vel miniſtrāt:
pro quanto maxima in eo relucēt mirabilia oēm
Pſ.
humani intellectus capacitatem trāſcēdētia: ſm
illud pſ. Memoriā fecit mirabiliū ſuorum miſe-
ricors ⁊ miſerator dñs: eſcā dedit timentibus ſe.
¶ Celebraturus ergo amictu foris caput: et pe-
ctus exornās: fidei ſcuto ſe intus armare ſatagit
quo vniuerſa inimici ignea tute poſſit excipere
tela: ne vacillet: ſi oculus corporis oclo diſcordet
mentis. Aliud foris cernens: aliud intus credēs.
Aduerſario (inquit petrus) fortes reſiſtite ī fide.
j. Petri.v. Jacula namqꝫ venenata hoſtis anti-
quus exacuit: quibus nonnunꝙ̄ etiam deuotorū
corda dubitationis infidelitatiſqꝫ veneno percu
tit: tanto vtiqꝫ facilius: quanto abdita ſacrificij
huius myſterij a rationis diſcurſu intelligi minꝰ
valent. Quibus obuiantes ſm apoſtoli conſiliuꝫ
in captiuitatem redigamus omnem intellectum
Credere ſi- cut eccleſia credit ē bo- nū ſcutū fi- dei.
in obſequium chriſti. glo. i. fidei chriſti. ij. Cor.x.
Scutum bonū fidei eſt credere ſicut eccleſia cre-
dit. Etiam ſi minus credita intelligūtur: dum ta-
men firmiter credātur. Niſi credideritis ait Eſa.
ſm aliā trāſlationem: non intelligetis. c.vij. Ma-
gnum hoc ⁊ ſolidum fundamētum eſt credere ſi-
Solidū fū- damētū eſt credere ſi- cut eccleſia credit.
cut eccleſia credit. Hec enim ſupra petram firmā
fundata eſt: quam (etſi venti ſcrupulorum ſeuiāt
quantūlibet flumina phantaſmatū irruant quo
modolibet) non mouebunt nec proſternēt. Quic
quid eñ dubitationis malignus ſuggeſſerit: aut
humana infirmitas alligata ſenſibus ingeſſerit:
contrauitaf fidelis ⁊ prudēs miniſter. Jn hac pe
tra ſolidetur dicens: credo ſicut eccleſia credit.
Hec eñ veraciter dicēs oīa credēda: accedit fide
implicita: dū vera eſſe credit ī genere oīa ꝗ catho
lica credit eccleſia: etiam ſi in particulari multa
ignoret: paratus animo quodlibꝫ particulare cre
Jnnocen.
dere: dum rite innotuerit illud ad fidem eccleſie
pertinere. Magna prorſus huiꝰ fidei īplicite vti
litas ⁊ efficacia: quā ponit dñs Jnno. in glo. c. fir
miter. de ſum trini. ⁊ fide ca. dicens. Jntantū va-
*ADDI TIO.
let fides implicita (vt dicunt quidā) ꝙ ſi aliqs eā
Hydrā fin xerūt poete multoꝝ ca- pitū ī lerna palude: qrū aliqt exci- ſis/ totidēꝫ cōtinuo re- naſcebanf: tandem ab hercule et ſagittis: et igni interfe cta eſt.
habet credens quicquid ecclīa credit: lꝫ falſe opi
netur ratione naturali motus: ꝙ pater maior vel
prior ſit filio: vel ꝙ tres perſone ſint tres res a ſe
inuicem diſtantes: nō eſt hereticꝰ: nec peccat: dū
hūc ſuū errorē nō defendit: ⁊ hoc ipm credit: quia
credit eccleſiā ſic credere: ⁊ ſuā opinionē fidei ec-
cleſie ſupponit: qr licet ſic male opinef: tñ non eſt
illa fides ſua: immo fides ſua ē fides ecclīe. Hec
Jnno. Magnū reuera remedium: ⁊ nullū ſcrupu
loſis: immo curioſis efficacius: ⁊ huius ſacroſcti
myſterij abdita inqrentibus pernéceſſariū. Con
tingit eñ nōnunꝙ̄ volētibus circa hoc ſacramē-
tū queſtiones ſolutionū inquiſitiōe euoluere: ꝙ
vna ſucciſa hydre velut plura capita ſuccreſcant

¶ C Narrat parriſ. cancel. Gerſon ſuper magi-
ſtrū tractatu. ix. de quodaꝫ ſcholaſtico deuotiōis
ſpm̄ habente: cuiꝰ animo inciderūt ſcrupuli mul
ti queſtionū circa hoc benedictum ſacramētum.
Petebat hic inſtantia ꝯtinua ſolutionē dubiorū
ſuoꝝ a maximis theologis quos nouerat parrhi
ſius: ſed creſcebat morbus ex remedijs. Et ſicut
de emoroiſſa legitur: peius idies habuit ex reme
dijs ⁊ impenſis. Conſuluit tandem vnus experto
rū vt ad orationē totū ſe ꝯuerteret: ⁊ ꝯtra ſcrupu
los oēs ageret: ſuſcipiēs ſacrm̄ dicēs. Credo ſicut
eccleſia credit. Credidit hō et acceſſit: ſerenatus
eſt ⁊ ſolidatus: nec parū illuminatꝰ circa venera
tionē huiꝰ ſacramēti. Hec Gerſon. ¶ Simile re-
citat de ſctō Berñ. qđ ſupra lectione. viij. iuxta fi
nē eſt habitū. Euenit etiā nonnūꝙ̄ ꝙ nō tam me
ritoriū eſt credere: ꝙ̄ velle credere: ſicut qñqꝫ plꝰ
eſt velle dolere ſenſibilr̄ de pctis ⁊ nō poſſe: ꝙ̄ ipꝫ
ſentire dolorē. Nam deſideriuꝫ paupeꝝ ex. d. ait
propheta: preparationem cor. e. au. aur. tua. Pre
paratio illa eſt ſm ſupiorē anime partem. i. ſm in
tellectū ⁊ voluntatē: ⁊ non ſm ea ꝗ nobis inuitis
inferior ſenſualitas aduehit: qualia ſunt cogita-
tionū volubilitas: ⁊ phantaſmatuꝫ turba. Huic
igif anchore firmiter adherēti nihil in fide peri-
culi eſſe pōt. Hec ꝓpter ſcrupuloſos addere pla-
cuit occaſione accepta ex amictu fidē ſignificāte.
¶ Amictu etiā vt vult Hugo. ⁊ Alexan. de ales:
qui ſup humeros circūquaqꝫ diſtendif opeꝝ for-
titudo ſignificaf. Humeri eñ fortes ſunt ad ope
ra peragēda: ſm illud de Jſachar. Geñ. xlix. Sup
poſuit humerū ſuū ad portandū: factuſqꝫ eſt tri-
butis ſeruiēs. Sciat ergo ſacerdos ſe nō debere
ocijs vacare: ſed opibus virtutū inſudare: ſm il-
lud. ij. Tim. ij. Labora ſicut bonus miles chriſti.
¶ D Secunda veſtis eſt alba: per quā conſcien- Alba.
tie mūdicia deſignaf. Alba eñ que ſup humera-
le imponif larga: candens: corpus tegit: ⁊ ne de-
fluat cingitur: qua ſobrietas: ac vite mūdicia: ca-
ſtitate fulgida deſignaf. Eccſ. ix. Omni tpe veſti Eccſ.ix.
menta tua ſint candida. glo. i. corpus caſtū: nam
⁊ de ſacerdotibus dicif. Mūdamini qui fertis va
ſa dñi. Eſa. lij. Hiero. qꝫ in prolo. ſuper Malach. Hierony.
Per moyſen dñs preceparat ſacerdotes taberna-
culi ab omni corpali vitio liberos: hoſtias omni
vitio vacuas offerre. Seqtur. Uñ ſacerdotes an-
gelos dei eſſe hoc in loco ſcriptura teſtatur: vt ſi-
cut angeli puri ſint ⁊ mundi. Mūdi inquā ab in-
quinamento mortalis pcti gñalr̄ et ſpecialr̄ a vi-
tijs mundi carnalibꝰ: gule videlꝫ ebrietatis ⁊ oīs
intēperantie. Texif aūt de lino: ꝑ qđ ſignificaf ꝙ
ſicut linū nō habet candorē ꝑ naturā: ſed eū mul
tis aſſequif laboribꝰ ⁊ tunſionibus ⁊ trituris: ita
ſacerdos mūdiciā ꝑ naturam nō habet: niſi mul
tis attritionibus ⁊ laboribꝰ afflictꝰ per grām ob
tineat: ⁊ apoſtoli exēplo caſtiget corpus ſuū: ⁊ in
ſeruitutē redigat: ne cū alijs predicauerit repro-
bus ipſe fiat. j. Cor. ix. Tegit deniqꝫ totū corpus
vt nulla ex parte corporis vllo tēpore voluptati-
bus viuendū eſſe demonſtret. Debet eñ euāgeli
ci ſacerdotis cōtinentia eſſe perpetua: legalis au
tē temporalis fuit. Propter qđ feminalia: etſi ſa-
cerdotibus noue legis ꝓpter honeſtatem ⁊ ſigni
ficationē cōueniant: non tñ inter veſtes ſacerdo
tales iſtis/ ſicut illis precepta ſunt: qr ſacerdotes
noue legis occidētalis eccleſie: quoꝝ hec ſunt in-
dumēta ad perpetuā tenenf ꝯtinentiam: ad quā
nō tenebanf ſacerdotes veteris legis: tenebātur
tñ tēpore miniſterij ſui. Jndixit eis lex ꝙ tempore
illo haberent feminalia: in ſignū ꝙ tunc contine-
re deberēt. Uñ Hugo de ſacramētis par. iiij. lib. Hugo.
ij. c. iiij. Uoluit

ij.ca.iiij. Uoluit ſermo dei in ſacro officio: mini-
ſtros dei ad tegēda infirma corporis: propriū et
ſingulare operimētū habere: vt ꝑ hoc oſtēderet
pudicitiā ⁊ caſtimoniam illoꝝ ꝓcipue cū ſctā tra
ctarēt: vnicā ⁊ ſingularē eſſe debere. Un̄ miniſtri
noui ſacerdotij hoc operimentū in ſacro officio
ſingulare nō aſſumūt: quibꝰ eſt iniūcta ſeruāde
caſtitatis neceſſitas: ſicut eſt quotidie offerendi
cōceſſa poteſtas. Miniſtri vero veteris figure tē
pore ſacrificij feminalia ſumunt: que miniſterio
expleto ſoluūt: qm̄ a cōtactu carnis vetꝰ lex ſan-
cta tractaturos ꝓhibuit: quos rurſuꝫ expleta vi
ce ad operā carnalis commercij relaxauit. Hec
Hugo. Eſt demū alba larga que in ve. teſta. fue-
rat ſtricta ꝓpter ſpiritū ſeruitutis in timore: naꝫ
lex timoris erat. In nouo larga propter ſpm̄ ado
ptionis in libertatē. Ro. viij. Et qꝛ tūc cōtinētia
deo placet quando ex libertate ſpiritus offertur.
Sunt enim eunuchi qui ſeipſos caſtrauerūt ꝓ-
pter regnum celoꝝ. Mat. xix. ¶ E Hec quoq; al
Cingulus. ba cingulo ſiue zona precingit ⁊ ſuccingit. Pre-
cingit quidē quo principalis temperātie ſpecies
caſtitas ipſa adherere miniſtro eucbariſtie de-
bere firmiter deſignat. Precingit circa lūbos: vt
nullis incentiuoꝝ ſtimulis caſtitas diſſoluat: ſꝫ
Luce.xij. illud Lu. xij. Sint lūbi veſtri precincti. Lumbos
autē precingimus ait beatus Greg. cū carnis lu
Grego. xuriā per carnis cōtinētiā coarctamꝰ. ad Ephe.
vj. State ſuccincti lūbos veſtros in vitate. Suc-
cingit ne defluat: vt expeditus ad pietatis opera
nulla ocij laſciuia naufraget. Nihil em̄ tantū ca
ſtitatem impugnat ſicut ocij faſtidiū. Un̄ Naſo.
Ouidius. Ocia ſi tollas periere cupidinis arcꝰ. Bona ꝙp
pe opera ſicut caſtitatē magnificant: ſic caſtitas
opera pietatis exornat: vn̄ vbi ſupra Greg. Nec
caſtitas magna eſt ſine bono opere: nec opus bo
num eſt aliquod ſine caſtitate. Ideoq; cum dixe-
rat. Sint lumbi veſtri precincti: per qđ caſtitateꝫ
commēdauit: ſtatim addidit. Et lucerne arden-
tes in manibꝰ veſtris: per quod ad lucis opa ca-
ſtitate iam candidos inuitauit. ¶ Succingitur
nihilominus alba ne defluat: per quod omnē ſu
perfluitatē a ſacerdotis vita excludi oportere pe
nitus demonſtrat: nam et leuitici generis ſacer-
dotibus vinū ⁊ quicquid inebriare poterat: cum
in templo miniſtraturi erāt: dn̄s interdixit Leui
ti. x. Et in. c. de vita ⁊ hone. cle. a crapula. ⁊. c. cleri
ci officia. Clericis crapula: ebrietas taberne: ſe-
cularia negocia: alearū ludus: ſuperfluus: laſci-
uus: deauratus: rubei aut viridis coloris habi-
tus. Fibule ⁊ corrigie auri vel argēti ornatum ha
bentes ⁊ annuli: niſi quibus ex officio cōpetit: in-
terdicunt. Indicit autē corona ⁊ diligēs eccleſia
ſtici officij ⁊ bonoꝝ ſtudioꝝ exercitiū: indumen-
tum clauſum: nec nimia breuitate: vel longitudi
Luce.xxi. ne notandū. Et dn̄s Lu. xxi. diſcipulis ait. Atten
dite vobis ne forte grauent veſtra corda crapula
et ebrietate ⁊ curis huiꝰ vite. Neq; enim pōt ca-
Hiero. ſtitas ſaluari vbi regnat ingluuies. teſte Hiero.
et habet in decreto diſt. xxxv. vēter. Uenter mero
eſtuās cito deſpumāt in libidinem. ⁊ ad Ephe. v.
Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. Habet
quoq; cingulū brachia duo ſeſe cōplectentia: qđ
duplicē ſignificat mūdiciā: mentis. ſ. ⁊ corporis:
quoniā nō ſolū carnali cōtagio perit caſtitas: ſꝫ
etiā mentali cogitatione impudica cōſenſu acce
Jacobus. dente: vnde beatus Jaco. in ſua cano. c. j. Unuſ-
quiſq; tētat a ſua cōcupiſcētia abſtractus et ille-
ctus. Cōcupiſcētia aūt cū cōceperit parit pecca-
Matth.v. tum: ⁊ dn̄s Mat. v. Qui viderit mulierē ad cōcu-
piſcendū eā: iam mechatus eſt eaꝫ in corde ſuo.

Magna reuera mētis: corporiſq; mūdicia fulge
re dꝫ ſacerdos euāgelicꝰ in tēplo dn̄i ſanctū ſan-
ctoꝝ tractaturus: cū olim templuꝫ illud figurale
legis miniſtri introire nō poterant niſi purifica-
tionibꝰ multimodis premūdati. Que tūc in figu
ra acta ad noſtrā doctrinā ſcripta ſunt. j. Cor. x.
Populo deniq; ad montem ſyna vt angeli vocē
moyſi ꝓcepta dantē: audirēt acceſſuro dr̄ Exod.
xix. Eſtote parati in diē tertiū: ⁊ ne appropinque Exo.xix.
tis vxoribus veſtris. Sed nec licuit dauid: et pue
ris ſuis / panes edere ꝓpoſitionis / niſi a ꝓprijs
vxoribꝰ cōtinētibus. Un̄ ſacerdoti achimelech /
in nobe querēti: ſi pueri mundi ſunt? Reſpondit
dauid. Si de mulieribꝰ agit: continuimus ab he
ri ⁊ nudiuſtertius. j. Reg. xxi. Eadē rōne filijs iſ-
rael in figura ꝓceptū eſt vt agnū paſchalē nō ni-
ſi ꝓcinctis ederēt lūbis. Exo. xij. Recogitet ergo Exo.xij.
ſacerdos veſte cādida mundiciā ſignificari. Cin
gulo cōtinentiā: vt illic nō ſordeſcat: hic non ef-
fluat vita ſpūalis: ait Alexā. de ales. ¶ F Sequit Stola.
quartū indumentū ſcꝫ ſtola ſiue orariū: qua obe
diētia humilis deſignatur. Hugo vbi ſupra. c. x.
Ipſa em̄ ſup collū imponitur: vt iugū dn̄i ſacer-
dos ſuſcepiſſe demōſtret: ⁊ deorſuꝫ deſcēdit vſq;
ad genua q̄ flectunt: vt tā ſuo deſcenſu: ꝙ genuū
attactu humilitatē repreſentet. Unde pōtifex in
ſacerdotis ordinatione orariū ei imponens di-
cit. Accipe iugū dn̄i. Juguꝫ enim dn̄i ſuaue eſt: et
onus eiꝰ leue. Suaue. ſ. in ꝓſperis: leue in aduer
ſis: qm̄ fidelis deus qui nō permittit tentari ho-
minē vltra ꝙ poterit: ſꝫ facit cū tētatione prouē- j.Cor.x.
tum vt poſſit ſuſtinere. j. Cor. x. Ideo ad vtrunq;
latus tēdit: dextrū ⁊ ſiniſtrū: vt non tm̄ in proſpe
ris: ſicut is de quo ꝓpheta in pš. ait. Cōfitebit ti
bi cū benefeceris ei: ſed etiā in aduerſis obediat
dn̄o. Quod vt fieri poſſet facilius: formaꝫ crucis
in pectore ſua cācellatione pretendit: vt ſumme
obediētie exēpluꝫ: qđ in cruce dn̄s pertulit: factꝰ
obediēs patri vſqꝫ ad mortē: mortē autē crucis:
ſemp in corde teneat. Ut autē obediētia integra Ut obediē-
ꝑſeueret in ꝓſperis ⁊ aduerſis neceſſe eſt vt mu- tia integra
nita ſit prudētia ⁊ patiētia. Prudētia opus eſt in perſeueret
proſperis: qua mala precaueant futura. Patien in proſpe-
tia vero in irruētibus aduerſis: ne precipitent in ris ⁊ aduer
mala. Quoad primū dicit Mat. x. Eſtote prudē- ſis neceſſe
tes. Quoad ſecūdū Heb. x. Patiētia vobis neceſ eſt vt muni
ſaria eſt: vt voluntatē dei faciētes reportetis pro ta ſit prudē
miſſionē. ¶ Eapropter ſtola quibuſdā nexibus tia ⁊ patien
colligat: qua virtutes patiētia ⁊ prudētia conſer tia.
nari deſignant. Patiētia: ne aliquo impulſu ten Matth.x.
tationis obediētia moueat: vnde dictum eſt. In Hebre.x.
patiētia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Lu
ce. xxi. Prudētia: ne blādimentis peccatoꝝ ſub-
uertat. Prouer. iiij. Poſſide prudētiā: ⁊ ne dimit Prouerbi.
tas eā / et cuſtodiet te: dilige eā / et cōſeruabit te. iiij.
G ¶ Quintū indumētū. ſ. manipulꝰ vel phanō Manipu-
vigilantiā deſignat: ſepe em̄ diuino cultui man- lus.
cipatis ſurrepit acedia: que animū reddit dor-
mienteꝫ: vnde eſt illud pš. Dormitauit ala mea
pre tedio. Gerit igit ſacerdos manipulū: alio no
mine ſudariū in ſiniſtro brachio: quatenus men
tis ſudore deterſo: ⁊ animi tedio ac tepore depul
ſo: bonis operibus diligenter inuigilet. Unde ſa
cerdotibus dicit illud Prouer. vj. Diſcurre: feſti Prouer.vj
na: ſuſcita amicū tuuꝫ: ne dederis ſomnū oculis
tuis: nec dormitēt palpebre tue. Hec Alexā. Uel
pro eo ꝙ brachio manus ſiniſtre imponitur: in
quo digiti diſcretiōis ſunt: ſignificare poterit di-
ſcretionē deuotā et cordialem: qua ſacerdos ſm̄
apoſtoli preceptū: corpus dn̄i diſcretionis indi-
cio dijudicet: deuote diſcernēdo. Quis eſt quem

ſacrificare et ſumere pſumit: q̄s eſt in ſe: q̄s ſibi? In ſe quidē bonū: ſummū: eternū: potentiſſimū: ſapientiſſimū: benigniſſimū: pr̄i cōſubſtātialē: pſona diſcretū: quā adorāt angeli: demones ꝯtremiſcūt: pauet oīs creatura: ꝛ ſic de aliis innumeris pfectionalib⁹ attributis. Itē q̄s ſibi: q: ſuus ꝛ vniuerſitatis autor: gubernator: ꝯſeruator: redēptor: p creationē pr̄: p incarnationē frater: iudex p finalē diſcuſſionē ꝛ premiator. Qui hoīem creauit dū nō eſſet: repauit dū male eſſet: ſeipſo cibauit, dū inedia cōſumptus eſſet: reſuſcitabit poſtq̄ eē deſierit: oī depulſa miſeria: eternaliter btificabit: diiudicabit demū pbādo ſeipſū: ꝛ ſic

Planeta

de pane illo edet. De qua pbatiōe ſupra lec. vii. dictū eſt. ¶ H Ultimū veſtimentū eſt planeta ſiue caſula: q̄ q: ſuprema: rotunda: lata: cetera oīa tegit: ꝛ manuū eleuatione diuidit: charitatē oīm virtutū ſupremā: operientē pctōꝝ multitudinē repreſentat. Et q: nunq̄ excidit: ſꝫ hic inchoata in futuro ꝯſummata in eternū pſeuerat. i. Coꝝ. xiii. recte p caſule rotūditatē: eternitatis figura deſignat. Cui⁹ diuiſio in ptes duas: duo charitatis obiecta: vel duo eiuſdē pcepta inſinuat: ſicut latitudo: dilectionis latitudinem ſe vſq̄ ad inimicos extēdētē repreſentat: hāc em̄ ab offerēte dn̄s

Mat. v.

exigit. Un̄ Mat. v. Si offers mun⁹ tuū ad altare: ꝛ ibi recor. fu. q: frater tu⁹ hꝫ aliq̄d aduer. te. relinque ibi mun⁹ tuū an̄ altare: ꝛ vade pri⁹ recō. fra. tuo: ꝛ tūc veniēs offeres mun⁹ tuū. Dꝫ ergo accedēs hr̄e affectū amoroſum: quaten⁹ accedat non metu pene: aut humano pudore: multo min⁹ vanitatis appetitu: nō phariſaica hypocriſi: nō deſiderio turpis lucri: queſtū eſtimās pietatē: non qualibet alia ſupſtitioſa: aut vitioſa corruptare intētiōe: ſꝫ ex diuini amoris feruore: vt tanto bono vniat ꝛ coīcet. Ut ordinatā medicinā contra quotidianos defect⁹ applicet. Ut maximū dei donū cū gratiaꝝ actiōe humiliter acceptet. Ut vtutū ꝛ gr̄e pfectū in ſe augeat. Ut xp̄o ꝛ eccl'ie ſubdit⁹ obediat. Ut pximis viuis et defunctis ſatiſfactiuo ſacrificio ſuccurrat. Ut iniūcto officio ſatiſfaciat: ceteroſq; hm̄oi ſacratiſſime oblationis fruct⁹ in ſe ꝛ pximis conſequat imitās xp̄m quē ſumit ꝛ ſacrificat: ap'lis in huius ſacramēti inſtitutione loquentē. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum anteq̄ patiar.

¶ Lectio. xiii. A

Orationes que miſſaꝫ pcedere debēt ſunt duplices.

DE cōuenientibus que trāſeuntia ſunt, apponēdis: vcꝫ orōnibus breuiter dicendū. Sunt aūt orationes que miſſaꝫ antecedere debēt duplices. Quedā chriſti repreſentāt paſſionēꝫ: quedā dicunt ad celebrātis purificationē ꝛ deuotionē. Prime ſunt hore canonice. Secunde ſunt q̄dā pſalmi ꝛ orōnes: q̄ pparamenta dicimus. Hore canonice ſeptē ſunt. Matutinū: prima: tertia: ſexta: nona: veſpera: cōpletoriūꝫ: licet aliqui vt Archid. in roſario matutinū ſeparent ab aliis horis: ponēs p prima hora diei artificialis laudes matutinarū. * Cui cōſonare vr̄ illud btī Bn̄dicti. xci. diſt. preſbyter. dicētis. Propheta dicēte ſepties in die laudē dixi tibi. Qui ſeptenarius ſacrat⁹ numer⁹ a nobis ſic implet: ſi matutini: prime: tertie: ſexte: none: veſpere: cōpletorii tp̄e noſtre ſeruitutis officia pſoluam⁹. Nā de nocturnis vigiliis ip̄e ait. Media nocte ſurgebā ad cōfitendū tibi. Inſtitute aūt ſunt hore ad laudandū deū p bn̄ficiis ſuis: inter q̄ maxima ſunt beneficiū creationis ſeptē dieb⁹ expletū. Geneſis. i. Et beneficiū redēptiōis ſeptē quodāmodo horis peractū. Hūc numerū diuine laudis etiā propheta ſe tenuiſſe aſſerit. pſ. cxviii. dicēs. Septies in die laudeꝫ dixi tibi. Licet ꝙ dicit ſeptem ſm̄ btm̄ Aug. in glo. etiā vniuerſitatē indicet: q: ſeptē dieb⁹ omne tēpus currit. Uerū q: mai⁹ eſt beneficiū redēptionis per dominicā paſſionem cōſummatū bn̄ficio creationis: ſm̄ illud. Mai⁹ eſt peccatorē iuſtificare: q̄ hominē creare. Neqꝫ em̄ pctōres redemit verbi facilitate quō dixit: et oīa facta ſunt: ſed triginta annis operatus eſt ſalutē noſtrā in medio terre: affixus cruci: addict⁹ morti: ludibriis deputatus: ait Ber. ſermo. xix. de diuerſis. Ideoqꝫ hore canonice vt huius beneficii iugis memoria in cordibus orantiū perſeueret: laus quoqꝫ dn̄o: honor: reuerentia et gratiarū actio p tanto bn̄ficio redderet: horis illis quibus dn̄ica paſſio inchoata eſt cōtinuata ꝛ cōſummata: canonice hore eiſdē tēporib⁹ deputantur. ¶ B Cepit inquā xp̄i paſſio quātū ad violētiā ab extrinſeco illatā: hora noctꝭ tertia: in qua primum rabidoꝝ iudeorū furia violētas manus iniecit in dn̄m: et hoc in horto ab oratione ſurgētem: ꝛ eis volūtarie occurrentē. Ibi traditus: cōprehenſus: ligatus: a diſcipulis derelictus. Ad annā primū: deinde ad cayphā cōtumelioſe tractus: ligatus: accuſatus: falſo teſtimonio reprobatus: vt blaſphemus iudicatus: ꝯſputus: velatus: irriſus: alapis: colaphis ceſus: aliiſqꝫ innumeris affectus iniuriis: tota nocte illa tenebraꝝ poteſtati traditus: innocēs agnus: vt Augu. placet: penis exponitur: et ſine intermiſſione contumeliis exprobrat: quib⁹ reſpōdet officiū matutinū. ¶ Oriente aūt ſole mane facto prima diei hora poſt iteratū: funeſtū: tenebroſumqꝫ conſiliūꝫ: poſt inſanas calūniantiū voces: poſt cōmēdaticias ſubornatoꝝ teſtiū falſitates: ad examen pilati pōtificū delegatione transfert: vt Lucas tradit in principio capituli. xxiii. Nouis accuſationuꝫ fraudib⁹ impedit vt ppl'i ſubuerſor: imperii deſtructor: regni appetitor. Diuini honoris ſacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus: colaphis: alapiſqꝫ ceſus: ſputis oblitus: clamoribus predamnatus iudici preſentat: vt inter tot mortis iudicia: nō auderet pilatus abſoluere quem oēs vellēt perire. Hec varia iudicis diſceptatio: impudētiū canū obſtinatio. De tyrāno ad tyrannū irriſoria pariter ꝛ doloroſa miſſio ꝛ remiſſio: ſeditioſi latronis prelatio: innocentiſſimi corporis nudatio: virginee carnis ſanguinolēta flagellatio: mille vulnerum ſpinoſa coronatio: ludicre veſtis purpuratio: vulnerati capitis percuſſio: ſubſannatoria ſalutatio: excreatoꝝ (al's execratoꝝ) ſputaminū iniectio: alapaꝝ iteratio: innumerabiliūqꝫ blaſphemiaꝝ irrogatio: patientiſſimum dn̄m hora diei pmaꝛſqꝫ ad tertiā affixere: q̄b⁹ pma canonici hora officiū deputat. ¶ C Tertia hora iudeoꝝ vocibus crucifigit: dū crucifige crucifige clamorib⁹ ſacrilegis geminat. Seditioſo barraba dimiſſo: morte turpiſſima cōdēnatur ab iniquo iudice vano timore ꝛ fauore corruptoꝝ lotis (vt Leo ait) manib⁹: et ore polluto eiſdē labiis ad crucē mittit: q̄b⁹ ante vicibus ſeptē innocēs pnūciat. Sicqꝫ agnus ſine macula inimicoꝝ volūtati ſeuiſſimoꝝ tradit: vt Lu. ſcri. ꝛ pene ſue mod⁹ null⁹: null⁹ termin⁹ deſignat. Hic veſtib⁹ ſpoliat ſuis: ꝯfuſibiliꝛ alienis iduit. In medio dānatoꝝ

*Aliqui ſeparant matutinūꝫ ab aliis horis ponētes p prima hora diei laudes matutinarum: naꝫ in primitiua eccleſia laudes dicebant in ip̄o crepuſculo diei: vn̄ canit in hymno laudūꝫ. Ecce iā noctis tenuat vmbra lucꝭ aurora rutilat. Ad q̄d īſtitute ſūt hore.

Bernar.

Matutine.

Prime.

Tertie.

nátoꝝ tanq̄ꝫ ꝑnceps latronum eijcif:τ crucis one
ratus patibulo loco ſupplicij auctis cōtinue do
loꝛib9 τ blaſphemijs ꝑſitatur. His itaqꝫ a tertia
Sexte. hoꝛa vſqꝫ ad ſextā a dn̄o paſſis tertiarū hoꝛa ca
nonica deputatur. ¶ Exhinc imolāde hoſtie cru
cis ara ſtruitur:hoſtia ſacrificio pꝛeparatur. Nā
pudicitie autoꝛ toto nudatus coꝛpe: afflictiōe ni
mia non ſine acceptoꝝ innouatiōe vulnerū:pro
prijs ſpoliatus indumentis mēbꝛis vſqꝫ ad oſſiū
olm dinumeratione penaliſſime diſtētis:manib9
pedibuſqꝫ ferreis clauis trāſfixis:altari ſupꝛapo
nitur:imo vinculis ferreis alligaf: voluntariūqꝫ
ſacrificiū cōquaſſatiōe nimia violētatur. Sic ſa
lutaris hoſtia:ſpectaculū deo patri angelis τ ho
minibus inimicis pariter τ amicis:imo τ vlulāti
bus tenebꝛarū pꝛincipib9 facta/leuaf:quatenus
exaltatus a terra vt olim ꝓmiſerat:trahat oīa ad
ſeipſum. In hoc altari duriſſimo reclinatoꝛio:ho
ſtia noſtra:filius hominis nō habens vbi caput
ſuum reclinet:hoſtia pacifica:hoſtia pro peccatꝫ
toti9 humani generis:velut holocauſtū trib9 ho
ris tota paſſionis igne refrigerio decreſcēte ado
letur in ſuauiſſimū odoꝛē patri. In augmētū do
loꝛis aīam trāſuerberātis matris:luminarib9: ce
lo:τ elemētis cōpatientibus gaudētib9 inimicis:
τ blaſphemātib9:lugentib9 τ flentib9 mulieribus
τ amicis:τ vere hoſtia ſuauiſſimi odoꝛis: que in
tātis penis q̄ celū obſcurarūt:terrā mouerūt:pe
tras τ tēpli velū ſciderunt: monumenta aperue
rūt:τ pene totam mūdi machinā diſſoluerūt:ſue
dulcedinis τ miſericoꝛdiſſime ſuauitatis etiā fel
leo amaricato poculo obliuiſci nō noꝛat:quin pō
tius amoꝛē vehemētiſſimū nr̄e redēptionis: voci
bus oī melodia dulcioꝛib9 perſonās declarabat.
Voces loquoꝛ q̄b9 in cruce pendēs teſtm̄ ꝯdidit:
τ ſua amicis τ inimicis legando largiter diſpēſa
uit. Remiſſionē vcꝫ ignoꝛāter peccantib9: regnuꝫ
cōuerſis: veniā petentib9: matri diſcipulū pꝛe ce
teris dilectū:coꝛpus ſatiſfactoꝛijs penis extermi
nādū:iuſtitiā diſcipulis ac ceteris xp̄ianis: veri
tatē patrib9 τ ꝓphetis:ſpm̄ manib9 ſummi pr̄is.
Sic fons mie ſuoꝛuꝫ neminē dereliq̄t:q̄ in vltimi
ſupplicij creſcentib9 penis τ anguſtijs ſe a ſūme
Mone. dilecto pr̄e deo:olm quidē:ſpāliter ſuo derelictuꝫ
clamoꝛe taꝫ valido quam miſerabili declarabat.
¶ D In his doloꝛū cremētis ad hoꝛam nonam
Heb.v. perueniēs lachꝛymis ꝓcibuſqꝫ fuſis. Heb.v. oīb9
ad perditi generis redēptionē patiēdis: ſm̄ pro
phetarū oꝛacula cōſummatis:ꝓ nobis fact9 ma
ledictus:qꝛ maledictus oīs q̄ pendet in ligno: vt
Gal.iij. a maledicto legis redimeret. Gal.iij. Et qui pctm̄
non nouit:deus pater pro nobis fecit peccatum.
ij.Coꝛ.v.glo.i.hoſtiā ꝓ pctis:vt de pctō.i. de ſili
tudine carnis pcti dānaret pctm̄. Rom̄.viij. In
clinato igif ſpinolēto capite in man9 pr̄is tradi
dit ſpm̄:nr̄e repationis ꝓciū quo ſoluta eſt inimi
citia:deletū qđ aduerſum nos erat chirographū
decreti cōtrarium nobis:ipm̄ quidē tulit de me
dio affigēs illđ cruci τ expoliās pꝛincipat9 τ ptā
tes traduxit cōfidēter palā triūphans illos in ſe
metipſo:ad Col.ij. Sic em̄ placuit ꝑ eū recōcilia
ri oīa in ipſo:pacificās ꝑ ſanguinē crucis ei9:ſiue
q̄ in terris:ſiue q̄ ſunt in celis. Colo.j. His itaqꝫ ī
ōronibus canonicis hoꝛe ſexte τ none dedicanf:
ſicut lanceatiōi ac depoſitioni de cruce veſpera:τ
gl'ioſe cōpletoꝛiū ſepulture. ¶ E Et licet pꝛimit9
ex eccl'ie ꝯſuetudine vel ꝯſtōne hoꝛe canonice di
ſtinctis hoꝛis coꝛreſpondenter ad ꝓdictas dn̄ice
paſſiōis hoꝛas legi ac celebꝛari conſueuerint: vt
colligif ex.c.ꝑſbyter.de celebꝛatiōe miſſa.τ eo. ti.
c.j.in clemē.vbi dꝛ:qđ diuinū officiū nocturnum
τ diurnū hoꝛis debitis celebꝛef: pꝛeſertim in ca
thedralib9 regularibus τ collegiatis eccleſijs. Tn̄
cōtra illā oꝛdinationē obtinuit conſuetudo eccle
ſiarū metropolitanarū cathedraliū τ aliaruꝫ: vt
non ſic diſtinctis τ interpolatis tēpoꝛū hoꝛis le
ganf:quēadmodū in alijs materijs multe cōſtitu
tiones antiq̄ in diſſuetudinē tranſierūt:τ abolite
ſunt ex toto vel ex parte. Et qꝛ talis receſſus con
ſtat legiſlatoꝛi pape vel eccl'ie nō pꝛohibenti nec
punienti:videtur implicite obligationē pꝛioꝛē: ſi
qua fuerat relaxare:tollere ſeu reuocare. Qui ꝟo
ad partē nō in cōuentu eccleſiaꝝ legunt: poſſunt
ſm̄ exigentiā ſuoꝛū officioꝛū:τ honeſtarū occupa
tionū hoꝛas pro magna parte ſimul legere. Un
de cōſulif eccleſiarū minoꝛū ſacerdotib9 in alle
gato ca.pꝛeſbyter.qđ de mane dicant oēs hoꝛas
vſqꝫ ad veſperā:et deinde ſi voluerint exeant ad
opus rurale. Et dicit dn̄s Antoni9.iij.parte ſum
me tit.xiij.c.iiij.qđ curiales τ alij occupati ſolent
dicere hoꝛas de mane vſqꝫ ad veſperas excluſiue
de ſero veſperas cū cōpletoꝛio: qđ etiā pari rōne
licere puto ſtudētibus clericis:vt ſoluto ſeruitu
tis ſuepēſo:intendere q̄etius ſtudio poſſint. Sic
etiā ex rōnabili cā nōnullas hoꝛas licet pꝛeueni
re. Unde ſꝫ beatū Tho. in quodlibetis. Propter Thomas.
neceſſitatē honeſtarū occupationū licite pōt q̄s
dicere de ſero matutinas τ in alijs hoꝛis tp̄s pꝛe
uenire:ſicut hoc etiā q̄nqꝫ in ſolēnibus eccleſijs
fieri ſolet:ſicut in pleriſqꝫ eccleſijs in ꝓfeſto coꝛ
poꝛis xp̄i:in ſero matutine dicunf in fauoꝛem po
puli:vt ſic copioſius ad officiū diuinū indulgen
tijs pctōꝝ allect9 cōcurrat. Sic in capella pape te
nebꝛoſe matutine hebdomade ſctē ꝓcedenti ſero
canunf:vt ſine noctis periculo cardinales τ ꝓla
ti intereſſe poſſint. Et hoc q̄dē lꝫ ſm̄ ſanctū Tho.
qꝛ meli9 eſt deo vtrūqꝫ reddere:ſcꝫ τ debitas lau
des:τ alia honeſta officia:q̄ꝫ per vnū aliud impe
dire. Secus tn̄ ſi hoc fieret vt indulgeretur ſom
no:aut vacaref ocio nō eſſet excuſatio hm̄ōi pꝛe
uentionis a pctō. Si ꝟo propter honeſtas occu
pationes legi nō pn̄t debitis hoꝛis ꝓprijs: meli9 Preuenire
eſt ꝓuenire q̄ꝫ tardare. Preuenire enim ſꝫ Hug. eſt ꝓuiden
eſt pꝛouidētie:tardare ꝟo negligētie. Et ſiue ꝓue tie:tardare
nianf ſiue tardi9 dicanf: dūmō nō tranſeat dies ꝟo negligē
qui quantū ad hoc videf terminari circa mediaꝫ tie.
noctē:ante hoꝛarū ſolutionē nō de ſe peccaf moꝛ
taliter:qꝛ ꝓceptū de hoꝛis dicendis/nō referf ad
tp̄s hoꝛarū eiuſdē diei:ſed ad totam dieꝫ: vt vult
do. Anto. vbi. ſ. ¶ F Et lꝫ ex cauſis ꝓdictis hoꝛe
canonice legi poſſent extra hoꝛas determinatas:
intellect9 tn̄ ꝟboꝝ referri dꝫ ad hoꝛas debitas ab
eccleſia ꝓmo determinatas: vt ſi q̄s legat. (Iaꝫ lu
cis oꝛto ſydere) ante ſolis oꝛtū:aduerbium (iam)
non impoꝛtare dꝫ tp̄s illud quo legif:ſꝫ referri ad
hoꝛam ſolis oꝛtui determinatā:neqꝫ ex hoc quis
mendaciū incurrit. Quis enim diceret hunc mē
tiri q̄ in noctis medio legeret que hoꝛa diei ꝯſue
uerunt legi:puta dicēdo (hoꝛa nona dn̄s expira
uit) q̄ꝫ uis ſi diceret. Nunc eſt hoꝛa nona:falſum
pꝛoferret. Non ergo ad tempus lectionis:ſed ad
hoꝛam τ tp̄s in eo quod legitur intentas vel de
ſignatas. Sic eccleſia canit annis ſingulis. Ho Queſtio.
die deus homo factus τc. qđ tn̄ die quo canif cō
ſtat nō eſſe factū. Sed redeundo ad pꝛopoſitum.
Que hoꝛe pꝛecedere debent miſſe officiū: Rn̄def Rn̄ſio ad
cōiter ſm̄ oēs doctoꝛes:ad minus requirif quod qōnem.
celebꝛans matutinas dixerit: alioq̄n q̄ nondum
matutinis dictis celebꝛat:peccat moꝛtaliter. Alle
gatur ad hoc Guill. τ Hoſt. τ eſt ratio:quia facit
cōtra generalē τ appꝛobataꝫ eccleſie conſuetudi
nē.diſt.xj. In his rebus. vbi dicif. Sicut ꝓuarica.

tores diuinarũ legũ:ita cõtẽptores eccleſiaſtica-
rũ cõſuetudinũ coercendi ſunt. De primis ṽo di
citur qꝺ celebrãs anteꝙ̃ dicat primas:nõ peccat
mortaliter:niſi eſſet cõtra preceptuꝫ aliquod ſpe
ciale vel ſtatutũ. Credo tñ quod cõgruit in talibꝰ
attendere morem eccleſie cathedralis vel collegij
aut regularis cuius eſt pars vel ſubditꝰ. Quidaꝫ
tamẽ credẽtes miſſam eſſe precipuum memoria-
le dominice paſſionis:que hora nona cõpleta eſt
horas vſqꝫ ad nonã prius dicunt. Alij dictis ma-
tutinis primis et tertijs ſiſtunt in ſextis. Tunc ſi-
quidem chriſtus qui per ſacerdotem in altaris ſa
cramento offertur:ad altare crucis ſalutifere cre
ditur ꝓceſſiſſe. Qui etiam modus in multis tam
cathedralibus/ꝙ̃ regularibus ⁊ collegiatis eccle
ſijs laudabiliter obſeruatur:in quibꝰ miſſa ſum-
ma poſt tertiaꝫ ⁊ ante ſextam decãtatur. Alij poſt
ſextam ⁊ ante nonam celebrant: quoniam ſexta
hora Chriſtus in cruce leuatus eſt: in quo dolo-
ribus acerrimis laborauit. In his ergo que plus
ad decentiam:reuerentiam ⁊ deuotionem perti-
nent ꝙ̃ preceptũ: quilibet nõ ſpeciali obligatiõe
conſtrictus ſuo ſenſu abundet:qꝺ proprie deuo-
tiõi amplius ſeruire dignoſcit:eligat. ¶ G Alie
orationes q̃ miſſe premittẽde ſunt ad ſacerdotis
purificationẽ ac excitandũ deuotionẽ:que prepa
ramenta dicuntur:ſunt quinqꝫ pſalmi:ſcꝫ. Quaꝫ
dilecta tabernacula. Bñdixiſti dñe. Inclina au-
rẽ. Credidi propter qꝺ. ⁊ De profundis clamaui.
Dicuntur autem ex inſtitutione pape Celeſtini
ſm Guilhel. in rationali:maxime a pontificibus
⁊ epiſcopis:⁊ ex quadaꝫ deuotione ⁊ decentia ac
reuerẽtia a ſimplicibus etiã ſacerdotibus. Et ra
tionabiliter dicunt qnqꝫ: ſm Innoc. in de officio
miſſe:vt quicquid imundũ ⁊ facinoroſuꝫ quinqꝫ
ſenſuum trãſgreſſione cõmiſſum eſt: quinqꝫ pſal
morũ oratione detergatur. Dicunt autẽ ſpeciali-
ter predicti quinqꝫ pſalmi plus ꝙ̃ alij quinqꝫ ſm
eundem:qꝛ quedã in illis continẽtur que directe
cõueniunt celebraturis altaris myſteriũ:⁊ eucha
riſtie ſacramentũ:vt patet in pſ. diſcurrẽti. Pre-
ces vero ⁊ collecte/q̃ adijciuntur:manifeſte perti
nent ad impetrandũ cordis mũdiciã ⁊ munimẽ.
Sic pſalmi ⁊ orationes que ad lotioneꝫ manuũ:
⁊ ad induitionẽ ſacrarũ veſtium dicuntur ſimul
⁊ pſalmi. Iudica me deus ⁊ diſcerne. qui ad ꝓgreſ
ſum ad altare legit:ad idem pertinent. De cõfeſ-
ſione auteꝫ publica que fit ante officij incboatio
nem:ipſo quoqꝫ officio quantũ ad ea que cano-
nem precedũt:q̃ longiorem tractatuꝫ requirunt:
hic reſcindo:ne ad principalis intenti materiam
expoſitionem videlꝫ canonis tardius veniamꝰ.
¶ H Reſtat aũt adhuc aliqua ꝑmittere de circũ
ſtantijs tꝑis aſſiſtentiũ atqꝫ loci: ⁊ primo de cõſe
cratiõis loco. Poſſunt aũt diſtingui triplicia cõ
ſecratiõis loca:remota:propinqua:propria. Re-
mota ſunt eccl'ie ⁊ dei tẽpla. Propinqua ſunt al-
taria. Propria calix ⁊ patena. ¶ Ubi notandũ ꝙ
nõ in oĩ loco fieri debet ꝯſecratio:ſed in certo ad
hoc officium ſpecialiter deputato:ſicut nec vete.
te. oblatiõibꝰ q̃libet locus fuerat cõis:ſed certus
ad hoc a dño deſignatus:vnde Deute. xij. ꝑcipi-
tur:qꝺ in certo loco quem elegerit dñs deus/offe-
rãt. Uñ dicit ibi. Caue offeras holocauſta in oĩ lo
co quẽ videris:ſed in eo quẽ elegerit dñs in vna
tribuũ tuarũ offeras hoſtias:vñ de cõſe. diſt. j. c.
j. dicit. Si iudei/q̃ vmbre deſeruierũt:loca in qui
bus ſacrificabãt habebãt cõſecrata:nõ in alijs ꝙ̃
deo dicatis locis munera deo offerebant: multo
magis nos q̃bꝰ veritas pateſacta:⁊ gratia per ie
ſum chriſtum data eſt: tẽpla dño edificare: ⁊ ꝓut

Triplicia ſunt ꝯſecratiõis loca.

Cõſecratio nõ dꝫ fieri i omni loco.

melius poſſumus ornare:eaqꝫ diuinis precibꝰ et
ſctis vnctionibus ſuis cũ altaribus ⁊ vaſis: veſti
bus quoqꝫ ⁊ reliquis ad diuinũ cultũ explenduꝫ
vtẽſilibꝰ:deuote ⁊ ſolẽniter ſacrare. Et nõ in alijs
ꝙ̃ dño ſacratis ab ep̃is tẽplis celebrare:nec ſacri
ficia dño offerre debemus. Itẽ eadẽ diſt. c. nullus
preſbyter. dicit ſilueſter papa. Nullus preſbyter
miſſas celebrare preſumat:niſi in conſecratis ab
ep̃o locis:q̃ ſui particeps de cetero voluerit eſſe
ſacerdotij. Et eadẽ diſt. c. ſicut. dicit. Sicut nõ alij
ꝙ̃ ſacrati deo ſacerdotes debẽt miſſas celebrare
nec ſacrificia ſuper altare offerre:ſic non in alijs:
ꝙ̃ in ſacratis dño locis. i. tabernaculis diuinis
precibꝰ ab ep̃is delibutis miſſas cantare ⁊ ſacrifi
cia offerre lꝫ:niſi ſumma coegerit neceſſitas. Sa-
tius eſt ergo miſſam nõ cãtare vel audire:ꝙ̃ i his
locis vbi fieri nõ oportet:niſi ſumma pro neceſſi-
tate cõtingat qm̃ neceſſitas legẽ nõ hꝫ. ¶ Si que
rat q̃ ſit tãta neceſſitas. Rñdetur ꝙ illa determi-
nat de ꝯſe. di. j. cõcedimus:vbi dicit ex cõcilio tri
burieñ. Cõcedimus vt ſicubi(qꝺ peccatꝭ noſtris
exigentibus per plurimũ factũ eſt)a normanis ⁊
ſclauis:ab vngaris ⁊ a malis chriſtianis: ſeu ali-
quo qualicũqꝫ modo eccleſie fuerint incenſe ⁊ cõ
buſte:in capellis cũ tabula ſacrata miſſas iteruꝫ
celebrari: donec eccleſie ipſe reſtaurari queant.
Glo. ſuper verbo. Capellis. i. oratorijs nõ conſe-
cratis:al's ſi conſecrate:nõ eſſet opus ꝑmiſſione.
Uel forte capelle nõ erant eccl'ie:cũ antiq̃tus di-
cerentur capelle tuguria caprarũ pellibus tecta:
vel hec referas ad ſolẽnitates maximas. Sequit.
In itinere vero poſitis:ſi eccleſia defuerit:ſub di-
uo ſeu in tẽtorijs:ſi tabula altaris cõſecrata:cete
raqꝫ ſacra myſteria ad illud officiũ pertinẽtia ibi
affuerint:miſſaruꝫ ſolẽnia celebrare cõcedimus.
¶ I Et nota qꝺ ibi dicitur:concedimus: vbi ſm
Alex. de ales notat fauor generalis celebrãdi miſ
ſam tali neceſſitate ingruente. Nõ autem exiſtẽ-
te tali neceſſitate:nõ licet niſi cõcedẽte ep̃o loci.
De volũtate eñ ⁊ cõceſſione ep̃i loci ſine tali ne-
ceſſitate licet celebrare miſſaꝫ in loco nõ cõſecra
to:vt de cõſe. diſt. j. miſſarũ. vbi dr. Miſſarũ ſolẽ-
nia nõ vbicũqꝫ:ſꝫ in locis ab ep̃is cõſecratis: vel
vbi ipſe ꝑmiſerit:celebranda eſſe cẽſemus. Simi-
liter hr̃ in. c. ſic ergo. eadẽ diſt. Debẽt ergo cano-
nes in quibus dr:qꝺ non lꝫ celebrare niſi in locis
conſecratis:intelligi:niſi neceſſitate vrgente:vel
ep̃o loci ꝯcedẽte. Hec Alex. Uerũtamẽ ſm Guil.
nõ licet celebrare in mari vel fluminibus: vbi ꝓ-
babiliter timet ne mutante(al's nutãte)naui ſan
guis dñicus effundat:aut ſacramentũ inordina
te cõmoueatur. Introitus tñ miſſe ⁊ cetera q̃ cõſe
cratione nõ reſpiciũt legi pñt. Itinerantes ergo
in mari vel in terra:vbi ꝑdicta haberi nõ poſſunt
ab auditiõe miſſe in die dñico ac ceterꝭ feſtis excu
ſant. Nec i caſu ſm Sco. in. iiij. di. xij. q. ij. ligant
precepto obligante ad miſſe auditionẽ in ſabba-
to:qm̃ occurrentibus duobus preceptis incõpoſ
ſibilibus maius ꝑceptum abſoluit ab obſeruan
tia minoris in tali caſu. Eſt autẽ rõnabile locum
celebratiõis cõſecratũ eſſe propter ſacroſcti cor-
poris xp̃i ꝑñtiam:qꝺ ibi cõficit:qꝺ eſt ſanctũ ſctõ
rum:xp̃s ſcꝫ oĩa ſanctificans:ideo oĩa ad illud ſa
crificium ꝑtinẽtia ꝯſecrata eſſe debẽt. Sacerdos
miniſtri:altare:calix:pãni ⁊c. vt dicit Tho. in. iiij.
diſt. Etiã ꝓpter angeloꝝ ꝑñtiã: q̃ ſm btm̃ Gre-
go. in dialo. lib. iiij. aſſiſtũt illi ſacrificio. Item pro
pter orationũ nr̃aruꝫ celeriorẽ exauditionẽ:pro-
pter deuotionis excitationẽ:impedimentorũ dia
bolice tẽtationis excluſionẽ:ceteroſqꝫ effectꝰ bo-
nos eccl'ie ꝯſecrationẽ cõſequẽtes. Et noĩe eccl'ie
hic itelligẽde

Queſtio. Rñſio ad q̃ñem.

Alexã. de Ales.

In mari vl fluminibꝰ nõ licꝫ cele brare ⁊ qua re.

hic intelligende ſunt etiã capelle conſecrate. In
his em̃ celebrari põt ſine ſpeciali fauore epiſcopi
ipſius loci: eoipſo qꝺ eſt conſecrata: vt in. c. ſi q̃s.
de conſecra. diſt. i. ⁊ clarius in glo. ſuper illo ver-
bo. Celebrare cõcedimus. eadẽ diſt. c. concedim9.
¶ Debet etiã locus conſecratus nõ eſſe interdi-
ctus neq̃ a iure: neq̃ a iudice. A iure quidẽ: ſi eſt
pollutus ſanguine vel ſemine. de conſecra. eccle-
ſie. c. vlti. Et de adulterijs ⁊ ſtu. c. ſignificaſti. A iu
dice aũt per interdicti ſniam contra locũ latam:
nam in talibus celebrandum non eſt: vt infra di-
citur. ¶ R Locus magis ꝑpinquus eſt altare cõ
ſecratum ⁊ lapideũ: integrũ / non enormiter fra-
ctũ. De primo eſt ſtatutũ in cõcilio Agathenẽ.
qꝺ altaria nõ ſolũ vnctione chriſmatis / ſed etiã
ſacerdotali benedictione ſacrenf: vt in. c. altaria
placuit. de cõſe. diſt. i. Et hoc eiſdem cõgruitatib9
quibus congruit eccleſiam fore cõſecratã. Scꝺm
ſ. qꝺ debet eſſe lapideũ: ptʒ ex primo: q2 alioquin

Altaria vt ſint lapi-dea rõna-bile eſt.

vngi nõ debet: vt in. c. altaria ſi nõ. vbi ſtatuif ex
cõcilio Hipponeñ. qꝺ altaria ſi non fuerint lapi
dea: chriſmatis vnctione nõ conſecrẽtur. Eſt au-
tem rationabile ꝙ altaria ſint lapidea: ſm Alex.
de ales. parte. iiij. q. xxxvi. mẽbro. i. ꝑpter lapidis
cõitatem: fortitudinem ſiue durabilitatem: ⁊ pro
pter ſignificationem. Nam propter cõmunitatẽ
eſt facilis ad habendum: propter durabilitatem
habet aptitudinem vt cõſecretur. Nõ enim cõue
niret qꝺ aliq̃d vnctione ſacra ꝯſecraref: niſi eſſet
ſolidũ ⁊ durabile. Propter ſignificationem: nam

i. Cor. x.

petra xp̃m ſignificat ⁊ xp̃i fidẽ. vnde. i. Cor. x. Pe-
tra aũt erat xp̃s. ⁊ Mat. xvi. Super hanc petram
i. fidei cõfeſſionẽ: edificabo eccleſiã meam. Nã vt
xp̃s fundamentum eſt eccleſie: ita ⁊ fidei Chriſti.
Utrũq̃ em̃ dicit apl's. Primum. i. Cor. iij. Funda

Heb. xi.

mentũ aliud nemo poteſt ponere / preter id quod
poſitũ eſt: qꝺ eſt xp̃s ieſus. Scꝺm Heb. xi. Fides
eſt ſubſtantia rerũ ſperandarũ. Nunc aũt in alta
ri xp̃s offertur: ⁊ fides neceſſaria eſt ⁊ quantũ ad
conſecrationem: ⁊ quantũ ad ſuſceptionẽ. Quod
vero in vete. teſta. de diuerſis materijs fiebant al
taria ſcʒ de lignis ſethim. Exo. xxvij. Iteʒ de auro
iij. Regũ. vij. Salomon fecit altare aureum. Item
de terra. Exodi. xx. alia eſt ratio: qm̃ in veteri te-
ſtamento vnum tantum fuit altare holocauſti:
⁊ hoc in deſerto mobile erat cũ tabernaculo: ideo
congruebat vt eſſet ligneum. In templo vero hie
ruſalem immobile ſed vnicum: ideo potuit fieri
de auro: quod fieri non poſſet ſi multiplicandũ
fuiſſet: ſm quod in lege euãgelica multiplicatur:
propter materie raritatem ⁊ precioſitatem: vnde
nec ligno: nec terre: nec auro cõueniunt cõditio-
nes altaris que dicte ſunt: ſalteʒ cuilibet ſimul. ſ.

Non opor tet figurã i oĩb9 circũ-ſtantijs rñ-dere figura to.

cõitas ſoliditas ⁊ ſignificatio. Nec oportet figu-
ram in oĩbus circunſtantijs rñdere figurato: nec
eſt contra predicta quod in eccleſia lateraũ. eſt al
tare ligneũ: qꝺ quidem altare ob apoſtolorũ ꝓn-
cipis (qui ſuper hoc altare dr̃ dominicũ celebraſ-
ſe ſacrm̃) ⁊ ſanctorum precedentium martyrũ re
uerentiam reſeruaf. Licet beat9 Silueſter papa
decreto firmaſſet: vt nullum deinceps altare eſſet
niſi lapideũ. Hoc quoq̃ altare idem beatus Sil
ueſter ſtabiliuit: vt ſuper illud nullus niſi roman9
pontifex audeat celebrare. Ab epiſcopatu autem
apl'orũ principis vſq̃ ad tẽp9 beati. Silueſtri ſe-
uiente perſecutorum rabie: certa non erat epiſco
palis ſtatio: ſed vbicũq̃ neceſſitas compulit: ſiue
in criptis: ſiue in domibus religioſorũ: ſiue alijs
quibuſcũq̃ locis miſſam celebrabãt ſuper altare
ligneũ in modũ arce cõcauũ: quod portabatur a
ſacerdotibus vbicũq̃ romanus ep̃s latitabat: ſu

per qꝺ die cene ⁊ ſabbato ſequẽte a ſummo põti-
fice miniſterium peragif ſacerdotale. Hec Alex.
¶ L Tertiũ ſcʒ qꝺ dʒ eſſe integrum / nõ enormi-
ter fractũ: ptʒ de cõſecratione eccleſie vel altaris
c. i. ⁊ c. qꝺ in dubijs: qꝺ ſi altare motũ fuerit: aut
lapis ille ſolũmodo ſuperpoſitus qui ſigillum cõ
tinet cõfractus aut diminutus: dʒ denuo cõſecra
ri. Motum. i. mutatum quoad formam: ita quod
formam amiſerit per diminutionẽ vel augmẽtũ:
dicit glo. Tabula em̃ ꝯſecrata de loco ad locũ mo
uetur: nec tamen conſecratur. ca. cõcedimus. de
cõſec. diſt. i. Quod verum eſt ſi non eſt affixa ſtru
cture inferiori ſicut altare portabile. Cõſecratio
em̃ altaris preſertim intelligif eſſe in coniunctio
ne menſe. i. lapidis ſuperioris ⁊ ſtructure inferio-
ris: ergo ſi mẽſa fuerit mota: vel aliq̃s de lapidib9
inferioribus tangens ipſam: execraf altare: ⁊ eſt
cõſecrandũ. Hec glo. in ca. ſi motũ. de cõſe. diſt. i. Piſanus.
Dicit tñ Piſanus ꝙ hoc intelligif de lapidibus
principalibus. Similiter dicit qꝺ nõ eſt reconſe-
crandum altare: ſi tota menſa cum ſibi adheren-
tibus transſeraf. Quandocũq̃ aũt ſigillum quo
ſigillanf reliquie: fractũ vel diminutum fuerit: ſi-
ue ſit in tabula: ſiue menſa: ſiue in ſtructura infe-
riori: execratũ eſt altare ⁊ recõſecrandum. Et dici
tur enormiter leſum: q2 leſio modica non execrat
altare: vt in ca. ligneis. de cõſe. eccle. Que aũt di-
catur enormis leſio: dicit glo. in. c. ſi motũ de cõ

Que dicaf enormis le ſio.

ſecra. di. i. Si eſt enormiter fracta vltra ſcʒ medie
tatẽ. Alij dicũt vt Guil. quando per diminutionẽ
non tollif forma: nõ cẽſef enormis. Scꝺm Hoſt.
autẽ tunc eſt enormis quãdo in angulis ſiue i cor
nibus in quibus precipue ſolet fieri altaris cõſe-
cratio. ſ. inunctio fit leſio talis: credo per quã tol
lif pars inuncta. Uel enormis deſtructio debet eſ
ſe talis: que inducat deformitatẽ arbitrio ep̃i iu-
dicandã: ſm Innocẽ. Similiter ſi fit additio: per
quã nõ tollif forma altaris: nõ eſt reconſecrandũ
q2 ſacrum trahit ad ſe non ſacrum dicit glo. in al
legato ca. ſi motum. Etiã ſine reliquijs altare cõ-
ſecrari nõ debet: vt in. c. placuit. de cõſe. diſtin. i.
¶ Dicitur etiã altare quaſi alta ara ratione ſit9:
q2 eleuatum eſt ſuper terram. Item rõne ſacrificij
altiſſimi: corporis. ſ. ⁊ ſanguinis dñi. Uel dicitur
altare ab ardore: q2 in lege veteri holocauſta cre-
mabantur in altari: ex qua lege traxit originem.
Uerũtamen noe primũ altaris ritum exhibuiſſe
credif. Geñ. viij. Edificauit noe altare domino.
Deinde abraam vſum altaris in oblationibus
habuit: exhinc ritus legalis ſacrificij in altarib9
inoleuit. * ¶ M Debet autẽ altare ornatũ eſſe

Altare vn-de dicaf.

* Altare vt q̃buſdã plʒ dr̃ quaſi al ta ara: ꝑpt altitudineʒ ſacrificij qꝺ deſuꝑ ꝯfici tur.

Geñ. viij.

duabus pallis / ⁊ corporali cõſecratis de ſindone
mũda: nõ de ſerico aut intincto: ſʒ albo / terreno /
lineo. de cõſe. diſt. i. cõſulto: vbi dr̃. cõſulto omniũ
ſtatuimus: vt ſacrificiũ altaris nõ in ſerico pãno:
aut intincto quiſq̃ celebrare miſſaʒ preſumat: ſʒ
in puro linteo ab epiſcopo cõſecrato: terreno: ſci
licet lino procreato / atq̃ contexto ſicut corpus
domini noſtri ieſu chriſti in mũda ſindone linea
ſepulchrum fuit. Rationabiliter quidem duplici
ratione. ſ. mũdicie maioris: ⁊ myſterij profundio
ris. Inter oĩa enim gña pãnorũ illa q̃ ſunt de lino
puro ad candorem perſpicuum ꝑducta mundiſſi
ma ſunt: ⁊ mundari meli9 pñt: ⁊ ꝓfundi9 ſigñant q̃
dño ꝯtingebãt: vt allegati canonis ṽba inſinuãt.
Dicit em̃ in lino puro: in q̃ notaf innocẽtia ⁊ pu
ritas oĩmoda ſine quacũq̃ macula ſaluatoris. Pu
rũ eſt em̃ cui nihil alteri9 nature eſt ꝑmixtũ. Se-
quif terreno: quo notaf corp9 ſaluatoris paſſibi-
le ⁊ mortale: de corꝑe terreno ṽginis aſſumptũ.
Addit: lino ꝓcreato atq̃ cõtexto. i. panno lineo

multiplici tõſione ad candorẽ perducto: quo notat xp̃s: q̃ multiplici cruciatu ⁊ pſſurã pụenit ad gloria: repñtat deniq; ſindonẽ mundã: qua dñi cũ corp⁹ ſepulture traditũ fuerat inolutũ. ¶ Debet etiã altare igne ſiue lumine celebrationis tpe eſſe fulgidũ: de quo in. c. vlt. de celeb. miſſa. Sacerdos ſine igne celebrãs punit. Scribit etiã Leuit.
Leuit. vi. vi. Ignis in altari meo ſemp ardebit. Ille ignis et ſub aqua vixit. lxx. annis babylonice captiuitatis:
Ignis in altari quid ſignificat. vt habet. ij. Mach. j. q̃ extinctus fuit anthiocho vẽdẽte ſacerdotiũ iaſoni: vt dicit Aug. ⁊ hr. j. q. j. ſicut eunuchus. Significat aũt ignis ſiue lumen fidẽ ppli: q̃ nõ dꝫ eſſe abſconſa ſub modio: ſed manifeſta poſita ſup cãdelabrũ: vt ingredientes eccleſie vnitatẽ: videãt opa ex fide relucẽtia: ⁊ glorificent patrem q̃ in celis eſt. Et rõnabilr adhibetur ignis luminoſus: vbi ille tractat qui venit ignem mittere in terrã: quẽ vult vehemẽter accendi. Lu
Luce. xij. ce. xij. Quiq; de ſe dicit. Ego ſum lux mũdi: qui ſequit me nõ ambulat in tenebris: ſed habebit lumen vite. Joã. viij. ¶ Locus proprius cõſecratiõis: quo. ſ. imediate ſacramẽtales ptinent ſpẽs: ſunt calix ⁊ patena: ⁊ eſt corporale: ſed de illo iam dictũ eſt. Calix ergo ⁊ patena/ quales eſſe debent: determinatũ eſt in pcilio Remenſ. ⁊ hr de cõſec. diſt. j. calix. vbi dr ſic. Calix dñi cũ patena ſi nõ ex auro oĩno: ex argento fiat. Si quis aũt tã pauper eſt: ſaltẽ vel ſtãneũ calicẽ habeat. De ere aũt ⁊ aurichalco nõ fiat: qꝛ ob vini virtutẽ eruginẽ facit pariterq; vomitũ ꝓuocat. Nullus aũt in ligneo aut vitreo calice pſumat miſſam cãtare. Itẽ eadẽ di. c. vaſa. legit ꝙ vaſa in q̃b⁹ ſacroſctã cõficiunt
Queſtio. myſteria: ſunt calices ⁊ patene. De quib⁹ Bonifacius martyr ⁊ eps interrogat⁹. Si liceret in vaſ
Reſpõſio. culis ligneis ſacra conficere. Rñdit: quondam ſacerdotes nõ aureis: ſed ligneis calicib⁹ vtebãtur. Seuerinus. xvi. roman⁹ eps patenis vitreis miſſas celebrari cõſtituit: deinde Urbanus. x. papa oĩa miniſteria ſacra fecit argẽtea. In hoc eniꝫ ſicut in reliqs cultib⁹ magis ⁊ magis p incremẽta tẽpoꝝ dec⁹ ſuccreuit ecctiarũ. Noſtris em diebus: qui ſerui patriſſa. ſum⁹: ne dec⁹ matris ecctie minuat: ſed magis cumulet/ ⁊ amplificet: ſtatuimus/ vt deinceps null⁹ ſacerdos ſacrũ myſteriuꝫ corpis ⁊ ſanguis dñi nñi ieſu xp̃i in ligneis vaſculis vllo mõ pficere pſumat: ne vñ placari dꝫ: inde iraſcat de⁹. Hec ibi. Hoc ſtatutũ factũ fuit in pcilio tribaricẽſi. ¶ Si replicat calix ſm Hug. ſignificat ſepulchrũ: patena lapidẽ ſuprapoſitũ: quod qꝛ fuit exciſum de petra. Mar. xv. videt quod calix eſſe deberet de petra. Rñdet q̃ non cõueniret celebrare in vaſe lapideo: ꝓpter vaſoꝝ lapideorũ ineptitudinẽ. Neq; in ligneo propter poroſitatẽ ⁊ humoꝝ imbibitionẽ. Neq; in vitro/ vel cryſtallo ꝓpter fragilitatẽ: ne ſic dñicus ſanguis effuſionis piculo exponat. Nec opꝫ q̃ ſignãs ⁊ ſignatũ in materia cõueniãt: vñ ⁊ calix aure⁹ ⁊ patena ꝓpter forme pcauitatẽ ⁊ ſacramẽtalẽ veri corporis ⁊ ſanguinis xp̃i cõtinẽtiã: ſepulchrũ dñi repreſentãt. ¶ Si iter obijcit illud Ambro. lib. de officijs: ⁊ hr. xij. q. ij. aurũ. Aurũ ſacra nõ q̃rũt: neq; auro placẽt q̃ auro nõ emunt. Ornat⁹ ſacroꝝ: redẽptio captiuoꝝ eſt: ⁊ vere illa ſunt vaſa pcioſa q̃ redi
Aurũ nõ dꝫ impẽdi i vaſa ſacri myſterij: ſꝫ i alimoniã pauperũ/ ⁊ redẽptiõem captiuorum. munt aias a morte: ille verus theſaurus eſt dñi q̃ operat q̃ ſanguis ei⁹ operat⁹ eſt. Ex quib⁹ videt ꝙ aurũ nõ dꝫ impẽdi in vaſa ſacri myſterij: ſed in alimoniã pauperũ ⁊ redẽptionẽ captiuoꝝ. Rñdet q̃ ꝙ beat⁹ Amb. ⁊ canon ibi loquit in caſu q̃ res ecclie diſtrahẽde ſunt. ſ. in extrema neceſſitate ꝓ alimonia pauperũ: ⁊ ꝓ redemptione captiuoꝝ. Un dr ibi. Non e dictur⁹ eſt ois. Cur paſſus es tot inopes mori fame. Et certe habebas aurũ de quo miniſtraſſes alimoniã. Cur tot captiui in captiuitatẽ ducti/ nec redẽpti ab hoſte occiſi ſũt. Quid dices? Timui ne tẽplo dei ornat⁹ deeſſet reſpondebis. Aurũ ſacramẽta nõ q̃runt ⁊c. vt. s. Aliqui exponũt ſic. Nõ q̃runt ad ſui efficaciam: nõ em minorẽ efficaciã habẽt ſi in alterius modi vaſis cõficiant. Uel nõ querũt ad hoc vt inde magis placeãt. Nõ em ex eo ꝙ in auro cõficiunt magis placent deo: ſed ex cõficientiũ ſanctitate ⁊ virtute. Hec Alex. Nũc de cõſecrationis tpe.

¶ Lectio. xiiij.

A

Eq; tur nũc de tpe ſiue horis diei q̃b⁹ miſſam celebrari cõgruit. Ubi premittendum q̃ duplex ẽ miſſa: q̃dã ẽ miſſa cõuẽtualis ſiue popularis q̃ tanq̃ pncipale diei officiũ/ in puẽtu toti⁹ ppli ſeu parochianoꝝ dieb⁹ ſingulis celebrat: q̃ ⁊ parochialis miſſa ſolẽnis publica vel ſumma q̃nq; appellat. Alia eſt miſſa puata peculiaris vel votiua: q̃ a ſacerdotib⁹ ex ſpali inſtĩne: beneficio vel deuotione nõ ſic pro toto pplo celebrat. De pmis. c. vt dñicis. de parochijs. De ſcdis hr in. c. q̃dã laicoꝝ. de celeb. miſſa. Et de vtriſq; loqt Aug. in. c. ⁊ hoc. de cõſe. di. j. vbi dicit attendendũ vt miſſe peculiares: q̃ per dies ſolẽnes a ſacerdotib⁹ fiũt: nõ ita in publico fiãt: vt ꝓpter eas a publicis miſſaꝝ ſolẽnijs: q̃ hora tertia canonice fiũt abſtrahat: ſꝫ ſacerdotes q̃ i circũitu vrbis: aut in eadẽ vrbe ſunt: ⁊ ppls in vnũ ad miſſarũ publicã celebrationẽ pueniãt. De miſſis igit ſolẽnib⁹ dr: q̃ trib⁹ horis inſtitute ſunt: ſcꝫ tertia hora dieb⁹ feſtiuis: ſexta in dieb⁹ pfeſtis: nona in diebus ieiunioꝝ. de cõſe. di. j. c. nocte ſctã natiuitatis: vbi dr. Reliqs vo tpib⁹ miſſaꝝ celebratiões ante horã diei tertiã minime ſunt celebrãde: qꝛ in eadem hora ⁊ dñs crucifixus eſt: ⁊ ſuper aplos ſpũſſctũs legit deſcẽdiſſe. Itẽ in. c. ſolẽt. eadẽ diſt. innuit q̃ tpe ieiunioꝝ miſſa nona hora celebrari dꝫ. Nõ aſſignat a doctorib⁹: nã in miſſa recolit mors xp̃i q̃ hora tertia crucifixus eſt linguis iudeoꝝ: hora ſexta manib⁹ militũ: hora nona expirauit. In ieiunijs vo q̃tuor tẽpoꝝ: dũ ordies celebrant: põt miſſa poſt nonã circa horã veſptinã cãtari. In ſabbato aũt ſctõ paſche: circa noctis initiũ: vt. i. c. ſolẽt. alle. §. i ieiunijs. Incipit aũt noctis initiũ in veſpera: q̃ ẽ extrema ps diei. i. vltia. Ultima aũt ps diei icipit ſtati poſt horã. ix. trãſacta meridie. Et hoc ſꝫ modũ loquendi phoꝝ: q̃ dicũt ꝙ q̃libet ps ptinui minor medietate ptigẽs vſq; ad vltimũ ei⁹ pũctũ: ẽ ei⁹ vltia ps: ſꝫ hoc mltas ptes eiuſdẽ ptinui vltias pcedẽtes: q̃rũ tñ vltiaꝝ ptiũ ſemp vna eſt ps alteri⁹. Sic i ꝓpoſito. Pars diei deſignata poſt meridiẽ. i. poſt medietatẽ diei: põt dici ps ei⁹ vltia: q̃uis nõ ſꝫ vſualẽ loquẽdi modũ. Et ꝓ q̃to eſt vltia ps diei: põt vocari ſequẽtis noctis initiũ: vel i ꝓpoſito illa ps diei ſabbati ſcti: cũ nocte ſeqnte ad diẽ ſctiſſimũ paſche pputat. vñ dr i orone Deus qui hanc

Duplex eſt miſſa.

Auguſtin⁹

q̄ hāc ſacratiſ.noctem glia dn̄ice reſurr.illuſtras.
Silia dn̄r in bn̄dictiōe paſchal' cerei. Hec nox ē.i
q̄ deſtructis vinculis mortis xp̄s ab iferis victor
aſcēdit. Et ſꝫ hoc poſſet itelligi.c.ſabbato: de cō.
di.iij.vbi dr̄. Traditio eccl'ie hꝫ illo biduo: ſcꝫ pa‑
raſceue ⁊ ſctō ſabbato paſche ſacra penit⁹ nō ce‑
lebrari. Loq̄r de ſacro euchariſtie. Qd̄ vero videt
ſi pars diei poſt nonā ad noctē referat. De hoc vi
de.c.ꝙ a p̄ribus lxxv.di.⁊ gl. ibideꝫ multiplicem.
❡ B Sꝫ videt ꝙ hi canones de ſabbato ſctō pa
ſche: ⁊ q̄tuor tēpoꝝ quātū ad horas diei abroga‑
ti ſint ꝑ ꝯtrariā ꝯſuetudinē: qm̄ neqꝫ in vrbe: ne‑
qꝫ in capella pape p̄ſite ſūmo pōtifice officiū diſ‑
fert vſqꝫ ad veſpas: vel vſqꝫ ad initiū noctis: ſed
vſqꝫ ad meridiē terminat: lꝫ ſeruet quātū ad ho‑
ras canonicas ꝑſoluēdas. Nā i ſabbato ſctō pa‑
ſche/oēs hore minores legunt an̄ officium miſſe:
⁊ veſpe includunt miſſe officio: ⁊ eadē orone q̄ cō
plenda dr̄: miſſa ⁊ veſpere ſimul ꝯcludunt. Sic in
ieiunijs ꝑfeſtoꝝ none in multis eccl'ijs legunt ſta
tim poſt miſſam: tn̄ an̄ meridiē ⁊ prādij horā. In
q̄drageſima vero none an̄ miſſam legūtur: ⁊ veſpe
ſtatim poſt miſſaꝫ an̄ meridiē dn̄r: ⁊ hora refectio
nis vltra meridiē nō differt. Et ſi ſic intelligūtur
hore hodie ſtat ꝯſtitutio ꝯcilij Cabilonen̄. de cō
ſe.diſt.j.ſolēt: vbi dr̄. Solēt p̄les q̄ ſe ieiunare pu‑
tāt in q̄drageſima: mox vt ſignū audierint ad ho
rā nonā comedere: q̄ nullatenus ieiunare creden
di ſunt: ſi an̄ māducauerint ꝙ̄ veſpertinū celebret
officiū. Cōcurrēdū eſt em̄ ad miſſas: ⁊ auditꝭ miſ‑
ſarū ſolēnijs ⁊ veſꝑtinis officijs: ⁊ largitis elemo
ſynis ad cibū accedēdū eſt. Si vero aliq̄s neceſſita
te ꝯſtrictus fuerit: vt ad miſſam venire nō valeat
eſtimata veſꝑtina hora cōpleta oratione ſua ieiu
niū ſoluat. Si aūt ꝑ horā nonā ⁊ veſꝑtinā intelli
gunt hore diei: meridiē ſcꝫ ſequētes: manifeſtum
eſt gn̄alē eccl'ie ꝯſuetudinē in oppoſitū laborare.
❡ C Miſſe vero priuate p̄nt celebrari a p̄ncipio
diei: vſqꝫ ad horā miſſe publice incluſiue: ſiue ho
ra tertia: ſiue ſexta: ſiue noua celebretur. Satis in
Leo papa. hoc cōcordant doc.⁊ ſil' eccl'ie rit⁹. Vn̄ Leo papa
ad dioſcoꝝ alexandrinū ep̄m. Neceſſe eſt inq̄t vt
q̄dā ppl'i pars ſua deuotiōe priuet: ſi vni⁹ tm̄ miſ
ſe more ſeruato ſacrificiū offerre non p̄nt: niſi pri
ma diei ꝑte ꝯuenerint: vt habetur de ꝯſe.di j. Ne
ceſſe. vbi in rubro ⁊ nigro dicit. Etiā prima parte
diei miſſas celebrare lꝫ. De nocte aūt exceptꝭ no‑
ctibus dn̄ice natiuitatis ⁊ reſurrectiōis: de q̄bus
hr̄ in.c.de ꝯſe.diſt.j. Nocte: ⁊.c.ſolent: nō licꝫ cele
brare: q2 hoc ſacramentū ad tēpus gratie ꝑtinet:
qd̄ per diē deſignat: iuxta illud Roma.xiij. Nox
p̄ceſſit: dies aūt appropinquauit. Et dicit Guil.
Tp̄s grē ꝑ diē deſignatur. Credo ꝙ q̄ ſciēter ante diē celebrat: cū hoc ſit cō‑
tra gn̄alē eccl'ie ꝯſuetudinē: mortaliter peccet: ni‑
ſi ſit ſuꝑ hoc ſpāliter per ep̄m vel ſuperiorē diſpē
ſatū. Videt tn̄ ꝙ ille non ſit gn̄alis mos eccl'ie: cū
in hyeme freq̄nter celebret hora ſexta poſt mediā
noctē dum adhuc tenebre ſunt. In caſu tn̄ vt pro
cōicādo infirmo in mortis ꝑiculo ꝯſtituto: dum
al's nō haberet euchariſtia: lꝫ ante diē celebrare:
ſm̄ Alex.⁊ Pet.de palu. Principiū aūt diei acci‑
Qn̄ ſit accipiendū p̄ncipiū diei. piendū eſt nō ab aſcēſu ſolis ſuꝑ noſtrū orizontē
vt dicit Sco.in.iiij.diſt. xiij.q.ij. ſꝫ ab illa hora ex
q̄ radij ſolares incipiūt illumiare nr̄m hemiſphe
riū: qd̄ dr̄ p̄ncipiū aurore: ⁊ incipit vna hora ⁊ q̄n
ta parte hore ante corporalē ſolis ortū: ſm̄ auto‑
rē lib.de crepuſculis: ⁊ ptꝫ per ſituationē linee cre
puſculi in facie aſtrolabij. Hec Sco. ❡ D Conſe
quēter videdū de circūſtantib⁹. de hoc aūt ſic ha
bet de ꝯſe.diſt.j.c.hoc quoqꝫ: ex conſtitutione ſo‑
theris pape. Hoc q̄ꝫ ſtatutū eſt: vt nullus p̄ſbyte
roꝝ miſſarū ſolēnia celebrare preſumat: niſi duo
bus p̄ntib⁹: ſibiqꝫ rn̄dentib⁹: ⁊ ip̄e terti⁹ habeat:
q2 cū pluraliter ab eo dr̄. Dn̄s vobiſcū: ⁊ illud in
ſecretis. Orate pro me ⁊c. aptiſſime conuenit: vt
ip̄ius rn̄deatur ſalutationi. Ad hūc aūt canoneꝫ
ita rn̄det Alexā.de ales.par.iiij.q.xxxvi.mēbro.v.
Dicendū ꝙ quedā retroactis tp̄ib⁹ ſtatuta erāt
ob reuerentiā tāti myſterij: q̄ poſtea abrogata ſūt
ꝑ vſuꝫ ⁊ ꝑpter neceſſitatē ⁊ vtilitatē. Multiplica
to em̄ numero preſbyterorum: neceſſe fuit ⁊ vtile
(ne freq̄nter ceſſarēt a miſſarū ſolēnijs) vno aſſi‑
ſtēte celebrare. Sacerdos vero dicēdo. Dn̄s vobiſ‑
cū: ⁊ Orate pro me: loquit eccl'ie: ⁊ ad eccl'iam dꝫ
ꝯuertere intentionē. Et ita qd̄ dr̄: ꝙ null⁹ p̄ſumat
celebrare niſi duobus p̄ntibus ⁊c. intelligit quan
tū ad intētionē ſacerdotis q̄ dꝫ ꝯuertere intētio‑
nē ad plures: vel aſſiſtētes: vel ad eccl'iam: q̄ plu‑
res verbis expreſſis rn̄deāt vel voto. Vel pōt dici
ꝙ intētio decreti eſt: ꝙ null⁹ ex ꝯtemptu celebret
vno tm̄ aſſiſtēte: bn̄ tn̄ pōt i neceſſitate: vn̄ Inn̄.re
citato decreto rn̄det ſic. Aliud eſt neceſſitatis ar‑
ticul⁹: ⁊ aliud religiōis ꝯtēpt⁹. Pie q̄ꝫ credēdū eſt:
⁊ ſatis autoritatib⁹ ſacris ꝯprobat: ꝙ angeli dei
comites aſſiſtūt orātibus: ſm̄ illd̄ ꝑphete. In cō‑ Thobie.xij.
ſpectu āgeloꝝ pſallā tibi de⁹ me⁹: ⁊ illud Tob.xij.
Qn̄ orabas cū lachrymis et ſepeliebas mortuos
⁊ derelinq̄bas prandium tuum: ⁊ mortuos abſcō
debas ꝑ diē in domo tua: ⁊ nocte ſepeliebas eos
ego obtuli orōnē tuā dn̄o. Ad idē eſt btūs Greg.
iiij.dialo.⁊ ſm̄ Bern̄.ſerm̄.de dedicatiōe. Dicit
etiā glo.in.d.c.ꝙ recluſus miſſam ſol⁹ cātare pōt Queſtio.
dū clerici copia nō ſuffragat. ❡ E Sꝫ circa p̄miſ‑
ſa de loci ⁊ tp̄is circūſtātijs q̄rit q̄ pena illoꝝ: q̄ ex
p̄miſſis aliqd̄ horū omiſerint: puta q̄ nō veſtib⁹
ſacris: aut in loco nō ſacro: ſeu vaſis indebitis ſi
ne igne vel tp̄e incōgruo celebrarēt aut p̄dictorū Rn̄ſio ad q̄ſtionem.
aliqua vel plura omitterēt. Ad hoc rn̄det primo
ꝙ omiſſio hoꝝ oim̄ vel aliquoꝝ: ceteris exiſtē:ib⁹
q̄ ſupra ad celebrationē euchariſtie de neceſſita‑
te req̄ri exp̄ſſa ſunt.ſ.debitis materia: forma: mi‑
niſtro: ⁊ itētione: nō ipedit effectū principalē ꝯſe
cratiōis: q̄ eſt trāſſubſtātiatio panis ⁊ vini in ve‑
rū corpus ⁊ ſanguinē dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. Nā hec: ſcꝫ
veſtes/locus/tp̄s/vaſa/ignis/miniſtri/circūſtā‑
tes/p̄uie orones: ⁊ ſil'ia ſūt de gn̄e illoꝝ q̄ nō ſim‑
pl'r ad ꝯficiendū req̄runt: qm̄ nō req̄runt ex ordi‑
natione xp̄i: q̄ ſacrm̄ hoc inſtituit: ⁊ ſine his cōſe
crauit: ſꝫ req̄runt ex ordinatiōe eccl'ie: licꝫ nō tp̄e
vno: ſed ſucceſſiue ob reuerētiā tāti ſacramēti: ob
ſignificationē: ⁊ deuotiōis tā populorum ꝙ̄ mini
ſtroꝝ excitationem: eccl'ia aūt circa ſacramentoꝝ Eccl'ia circa ſacramētoruꝫ eſſentialia nil immutat.
eſſentialia nihil immutat. Sicut em̄ ſacramenta
a ſolo deo poterāt inſtitui: ita a ſolo deo p̄nt mu‑
tari: ab eo nāqꝫ ſacramēta inſtituūtur: a quo ha‑
bent cū certitudine efficaciā: quippe cum ſint ſi‑
gna practica: efficacia ⁊ certa. Certitudinē autē ⁊
efficaciā nemo ſacramētis dare pōt niſi ſol⁹ de⁹.
Siquidē effect⁹ ſacramentalis eſt gr̄a inherēs vl
ſubſiſtens: ſcꝫ charitas iſuſa vel corpis xp̄i ꝑ trāſ
ſubſtantiationē p̄ſentia: vtrūqꝫ a ſolo deo eſt qui
gratiā infundēdo creat: ⁊ naturā trāſſubſtantiā‑
do mutat: ſequit ꝙ ſolus deus ſacramenta inſti‑
tuit. Vn̄ minus bene ſentiunt q̄ ſacramēta q̄dam
ab apoſtolis aut eccleſia afferunt inſtituta: licet
ap'li precones eſſe poterāt inſtitutionis a chriſto
facte. Tn̄ circa ritū ⁊ vſum ſacramētoꝝ eorumqꝫ
diſpenſationē eccleſia quedā inſtituere pōt: atqꝫ
per eā inſtituta mutare pro rerū ⁊ temporꝝ q̄lita‑
te. Sn̄ia eſt doc.ſubt.in.iiij.diſtin.iiij.q.iij. ⁊ alijs
plerifqꝫ locis. Nihil aūt dubiū q̄n omittēs aliq̄d
p̄dictoꝝ ex ꝯtemptu aut ſciēter q̄n peccet morta‑

liter faciēs in hoc temere ꝯtra cōſtitutionem aut
Auguſtin⁹ ꝯſuetudinē gñalē Romane eccl'ie: vñ btūs Aug.
in lib. ex dictis baſilij: ⁊ habet diſt. xi. eccleſiaſtica
rū. ait. Eccleſiaſticaꝝ inſtitutionū quaſdā in ſcri
ptis: quaſdaꝫ vero apl'ica traditiōe ꝑ ſucceſſores
in miniſterio cōfirmatas accepim⁹. Quaſdā vero
ꝯſuetudine roboratas approbauit vſus: q̄b⁹ par
ritus ⁊ idē vtriſqꝫ pietatis debet affectus. Et pro
ſequēdo declarat exēplariter in myſterio miſſe et
ꝯſecratione fontis ⁊ vnctiōe baptizatoꝝ ⁊c. Idē
ad caſulanū preſbyteꝝ. Sicut ꝑuaricatores diui
narū legū: ita ꝯtemptores eccleſiaſticaꝝ cōſuetu-
dinū coercendi ſunt: eadē diſt. in his. ¶ f Sed de
pena canonis dicit Sco. vbi ſupra. In nullo ꝑmiſ
ſaꝝ incurrit irregularitas niſi in duob⁹ caſibus.
Primus ſi ſcienter celebrat q̄s in loco interdicto
a iudice: alius ſi celebrat in calice nō idoneo. Pri
mū probat per cap. Poſtulaſti: de clerico excōica
to miniſtrante: ⁊ p. c. Tanta. de exceſſibus ꝑlato-
rū. Clarius tñ ⁊ expreſſius habet in. c. ſi q̄. §. is ve
ro. de ſnīa excōicationis li. vi. Et notanter addi-
tū eſt in loco interdicto a iudice quomodo cele-
brās in loco interdicto a iure nō a iudice: vt in lo
co humano ſemine vel ſanguine polluto non in-
currit irregularitatē: vt in allegato ca. ſi q̄. dicitur
Si q̄ in eccl'ia ſanguinis aut ſeminis effuſiōe pol
luta: vel q̄ preſentib⁹ maioris excōicationis ſnīa
nodatꝫ ſciēter celebrare ꝑſumit: lꝫ temerarie agat
irregularitatis tñ (cū illud nō ſit expreſſum in iu-
re) laqueū nō incurrit. Is ṽo qui ſcienter in loco
celebrat ſuppoſito interdicto: niſi ſuꝑ hoc priui-
legiatus exiſtat: aut a iure ſit ꝯceſſum eidem: irre-
gularitatē incurrit: a qua neq̄t per aliū q̄ꝫ per Ro
manū pontificē liberari. Et hoc verū: ſi pctm̄ fue
rit notoriū: qm̄ ſi notoriū nō fuerit ſꝫ priuatū: nō
eſt pctm̄ in loco h'nōi celebrare: qr reconciliatiōe
nō indiget: vt ſentit Ioan. in ſum. ꝯfeſ. ⁊ Hoſt. et
Sco. q. ſ. allegata. ¶ Scd̄m ſcꝫ de calice non ido-
neo: ꝓbatur de cele. miſ. c. vlti. Ubi ſacerdos q̄ in
calice non idoneo celebrauerat: iubetur officio ⁊
Sacerdos bñficio perpetuo priuari. Uerū ꝙ hec pena infli-
in calice nō gitur ꝓpter multa: qr vcꝫ celebrauit in pane fer-
idoneo ce- mentato: in calice ligneo: ſine igne ⁊ aqua. Et ita
lebrās qua dubiū eſt ſi propter quodcunqꝫ hoꝝ ſeparatiꝫ de
pena pūiat beat infligi depoſitio: qr oia ſupradicta ſimul cō
currebant. Et tantuꝫ de his q̄ req̄runtur ad cele-
brationem: tam de neceſſitate ſacramēti: q̄ꝫ de ne
ceſſitate miniſtri: ſiue reſpiciant ſacramentū ſiue
miniſtrū: ſiue circūſtātias tp̄is loci ⁊ circūſtātiū:
quibus nō exiſtētibus ſacerdos conficere nō po
terit ordinate. Sequitur nunc textus canonis.

¶ Explicit pars proemialis canonis.
¶ Incipit pars principalis ⁊ executiua.
¶ Lectio. xv.

A

[A]greſ ſuri canonis expoſiti-onē poſt ea d' qui bus diſ-ſerendis materie coegit cōnexio: magiſtri patres ⁊ dñi/ diui ni mecū impetra tores ſub
ſidij: oro concurrite: quo negato fuſtra incaſſum
qꝫ labor ⁊ opera impenditur. Et ſicut cito diſcit
quicquid magiſtrāte ſpūſctō docetur: ita eius ſe-
moto magiſterio: obſcurū eſt quicquid humana
voce profertur. Poſtulemus aūt ea nobis imper
tiri: que digniſſimū eucharíſtie ſacramentum: cir
ca quod principalis canonis verſat intentio: exi
git ⁊ requirit. Hec ſm̄ predicta ſunt fides: ſpes et
charitas. Charitas vt pulſet: ⁊ excitet affectum vt
rōni imperet: quatenus ad tā fructuoſam tāti ſa-
crificij indaginem actū ꝯſiderationis dirigat. Fi-
des intellectum illuminans: quatenus conſide-
ratis ⁊ inuentis fideliter aſſentiat. Spes vt appe
titum ſolidet: quatenus tanti fructus myſterij lō
ganimiter expectet. Charitas: qua toto corde di-
ligentes tanti beneficij autorem: qd̄ canonis offi
cio conficitur: gratiam quam poſſumus repēda-
mus ipſius beneficij amoroſa conſideratione ex
ercitio ac condigna ponderatione: quo ad exci-
tandū noſtrā dilectionē tantā ad nos indignos
charitatem maieſtas illa benigniſſima demōſtra
uit. Quo namqꝫ magis diuina chriſti bonitas in
effabilem ſuam ad nos miſeros ⁊ pauperes cha-
ritatē oſtēderet: niſi ꝑ hoc ꝙ ipſe qui ſe in precium
patri pro nobis in cruce obtulit: ſeipm̄ etiā in ci-
bū nobis tribuit. Ut ſicut ſoluendo preciū a mor
te ꝑditos redemerat: ita cibū tribuēdo celeſtē: in
firmos nos ad vitā ſpūalem gratie roboraret. Fi-
des quā cū apoſtolis deuote augeri oremus: qua
diuinoꝝ memoria mirabilium oēm naturalis rō
nis perſpicacitatē excedentiū in ſacro: de quo ca
nō noſter: factā capiamus: cui⁹ itelligētia nec ar-
te pōt: nec doctrina hoiꝫ indagari. De quo btūs
Aug. Mira mihi videtur q̄ de hoc ſacramento le Auguſtin⁹
gūtur. Fides eſt neceſſaria: ſcientia rōnis ſuꝑua-
cua. Scientia rōne ⁊ itellectu colligit: fides auto
ritate videt. Hec ergo ſunt q̄ fidē neceſſario exi-
gūt: rōnē oīno nō admittūt: excedūt ſimplicē cre-
ditorē: arguūt improbū diſcuſſorem. Et poſt pau
ca. Credi namqꝫ oportꝫ ſalubriter qd̄ inueſtigari
nō pōt vtiliter. Spes rurſum ad roborandū nos
exigit: ne cū retro abeūtibus ad huius ſacramēti
predicationē: dū nō ſubito q̄ veritas ꝓtulit: ver-
ba intellectu capiebāt dicentib⁹. Dur⁹ eſt hic ſer
mo. Quō pōt nobis hic dare carnē ſuā ad mādu-
candū: ⁊ nos ab incepto recedam⁹: ſed lōganimi
ter cū diſcipulis expectem⁹ ṽitatis itellectū: q̄ ꝑ-
ſeuerāter chriſto adherētes iſtrui meruerūt: ⁊ ple
ne ꝯſequi qd̄ ſperabāt. ¶ B. Ut ergo de⁹ aꝑiat
nobis oſtiū ſermonis ad loquendū myſteriū xp̄i:
vt oportet ſermone ſale cōdito hui⁹ rei gr̄a flecta
mus cū apl'o genua nr̄e mentis ad patrē. Ephe.
iij. dñi noſtri ieſu xp̄i: ex quo oīs paternitas in ce
lis ⁊ in terra noiat: vt det nobis ſm̄ diuitias glīe
ſue: virtutē corroborari ꝑ ſpm̄ ei⁹ in interiori ho-
mine: xp̄m habitare per fidem in cordib⁹ nr̄is: in
charitate radicati ⁊ fundati: ſine qua ſcientia nō
edificat ſed inflat: vt poſſumus ꝯprehendere cuꝫ
omnibus ſctīs q̄ ſit huius ſacroſcti ſacrificij lati-
tudo in peccatoꝝ expiatione. Lōgitudo in ꝑſeue
rāti filiorū alendorū ac eccleſie ſuſtētatiōe: ſubli-
mitas in celeſtiū fructuum exuberatione: profun
dū in myſteriorū occulte ſapientie ꝯprehenſione
Scire etiā ſuꝑeminentē ſciētie charitateꝫ Chriſti
in hui⁹ beneficij largiſſima donatiōe: vt implea-
mur in oēm plenitudinē dei: nunc virtutuꝫ: tunc
beatitudinis ꝑmioꝝ. Ei autem qui potēs eſt oia
facere in nobis ſuperabūdātius q̄ꝫ petimus: aut
intelligim⁹ ſm̄ virtutē gratie q̄ operat in nobis:
ipſi gloria i eccleſia pro tāto eccleſie ſacrificio in
xp̄o ieſu in oēs gñationes ſeculi ſeculorū. Amen.

¶ Huius

¶ Huiꝰ itaq; orationis impetrādi fiducia ſtipa
ta:ſimul aggrediamur ſpe comite/qualēcūq; ſa-
cri canonis expoſitionem:cuius tale eſt initiū.

TE igiť cle-
mētiſſime pater per
ieſum chriſtum filiū
tuum dominum no
ſtruʒ ꝛc. ¶ ¶ Iſte eſt
canon:ſecreta:actio
ſeu ſacrificiuʒ: pars
principalior totiꝰ of
ficiȷ̄ miſſe:in qua pre
miſſis populi illumi
natione:cōſecrādo-
rumq; munerū oblatione:agiť de ipſoꝝ munerū
cōſecratione:que in verū xp̄i corpus ꝛ ſanguinē
ſubſtātialiter conuertunť. ¶ Dixi primo. Iſte eſt
canō.i.hec verborū cōgeries hac in clauſula. Te
igiť:incipiēs vſq; ad myſteriȷ̄ ↄſummationē: que
ſm Alb. ꝓtendiť vſq; ad illā clauſulā. Oremꝰ pre
ceptis ſalutaribꝰ moniti ꝛc. Uel ſm Alex. vſq; ad
finē orationis dn̄ice canō diciť. Diciť et ſecreta
actio ꝛ ſacrificiū. Ideo canō:qr canon grece:lati
Canō quid ne ſonat inſtitutio:ſm Papiā: ſm Iſid.li.vi.ety
ſignificet. mol.c.xvi.idē eſt ꝙ regula.diſt.iiȷ̄. Canō. Hec au
tem v̄boꝝ cōnexio:quā canonē appellamꝰ: regu
lariter partim a xp̄o:partim a ſanctis patribꝰ in
ſtituta eſt. A xp̄o quidē inſtituta ſunt v̄ba ſubſtā
tialia:que formā integrāt cōſecrationis. Cetera
vero q̄ ad laudē dei dicunť:ꝛ orōnes q̄ ꝓ populo
offerunť:a ſanctis patribus non vno tpe:nec ab
vno tm̄ ſm Inn̄.ꝛ Durā.in rōnali:ſed a diuerſis
ꝛ diuerſis tpibꝰ particulatim edita ſunt:ꝛ p Ge-
laſiū papā.ij.a beato petro ꝑncipaliter ſimul or-
dinata:cui tn̄ etiā poſterius quedā addita ſunt:
vt infra ſuis in locis apparebit. Ad hoc de cōſe.
di.i. Iacobꝰ. vbi diciť in glo. Uerba quibꝰ corpꝰ
cōficiť:ab ipſo dn̄o ſunt tradita:ſed poſt aliȷ̄ alia
addiderūt ad decorē ꝛ ſolēnitatē. Nam ꝛ beatus
petrꝰ quaſdā oratiōes que in canone leguť: fer
tur inſtituiſſe. Un̄ Hugo de ſacramētis li.ij.par
Hugo. te.viij.c.xl.ait. Celebratio miſſe in cōmemoratio
nem paſſionis xp̄i agiť. Et poſt pauca. Hāc miſ
ſam beatus petrꝰ apl̄s primus omniū antiochie
diciť celebraſſe:in qua tres tantū orōnes in ini-
tio fidei dicebanť:incipiētes ab eo loco vbi dici-
tur. Hāc igiť oblationē. Sed ↄtra illud eſt quod
Actuū.ij. Actuū.ij.diciť. Erāt aūt perſeuerantes in doctri
na apoſtoloꝝ ꝛ cōicatione fractiōis panis/ꝛ ora
tionibꝰ:qđ ſm glo.ꝛ doc. cōiter exponiť de ſacra
mētali pane euchariſtie:quo tūc quotidie cōica-
bant:vnde dn̄s Anto.in ſua chroni.ti.vi.c.ij.§.i.
exponēs illū textum ait. Cōgregatis ſimul in do-
mo aliqua ꝑmiſſis orōnibꝰ/ꝛ quibuſdā cerimo-
niȷ̄s deuotis:vt pie credi pōt:etſi nō per ſcriptu-
ram expreſſum eſt:oēs cōicabant etiā laici:qđ ſa
cramētū cōficiebant ipſi apl̄i vel aliȷ̄ diſcipuli or
dinati a xp̄o vel ab apl̄is eius in ſacerdotes. Itē
Iacobo fra de cōſe.di.i. Iacobus.diciť. Iacobꝰ frater dn̄i ſm
tri domini/ carnē:cui primū credita eſt hieroſolymitana ec-
ſm carnem cleſia:ꝛ Baſilius Ceſarien̄. ep̄s cuius claritas ꝑ
primuʒ cre- totū orbē refulſit:in ſcripturis addiderūt nobis
dita eſt ec- miſſe celebrationē. Glo.i.ordineʒ celebrāde miſ-
cleſia hiero ſe. Pōt ergo forte dici ꝙ Hugo loquebať de cele
ſolymitana bratione poſt apl̄oꝝ diuiſionē facta:dū beatꝰ pe
trus in certo loco ſedē primam cōſtituit. Uel pri
mus intelligiť celebraſſe cū ſolēnitate pōtificali:
vt dicit dn̄s Anto.par.i.tit.vi.c.viij. ¶ D Diciť
enim canon ſecretū ꝓpter tria:ſcʒ rōne ſignifica
tionis:operationis:ꝑlationis. Diciť ſecretū ra-
tione ſignificationis duplicis: in xp̄o ſcʒ et cele-
brāte. In xp̄o quidē:qr repreſentat ſecretum hoc
quo chriſtus latuit:ꝛ ſe abſcōdit a turbis. Unde
ſm Inno.ꝛ Alex.de ales par.iiij.q.xxxvij.mēb.ij.
ar.i. Dn̄s ieſus vbi fuit honorifice ſuſceptus hie
roſolymis cū ramis palmarū ꝛ laudibus. Io.xij. Ioan.xij.
iudei volebāt eū capere:ꝓpter qđ receſſit ab eis
ꝛ abijt in bethaniā ꝛ abſcōdit ſe ab eis. Nō me-
tu formidinis ſed ꝓuidētia diſpēſationis:qr nō-
dum venit hora eius:qua adueniente ſpontaneꝰ
acceſſit. vn̄ Mat.xxvi.ait. Surgite eamꝰ:ecce ap Mat.xxvi.
propinquat q̄ me tradet. Et cū (vt Io.xviij.ait.)
cohors veniſſet cū laternis ꝛ faſcibꝰ et armis vt
apprehēderēt eū:ipſe ſciēs oīa que ſup ipſum vē
tura erāt:ꝓceſſit dicēs. Quē queritis? Et reſpon
dentibꝰ eis. Ieſum nazarenū. Dixit. Ego ſuʒ. Et
abierūt retrorſum ꝛ ceciderūt in terrā. Poteſta-
te quoq; accepta ſurgēdi:iterū querēti dn̄o queʒ
quererēt reſpōdētes:ieſum nazarenū. Rurſuʒ di
xit eis ieſus. Dixi vobis qr ego ſum. Si ergo me
queritis ſinite hos abire. Illud ergo latibulum
quo diſpēſationis gratia latuit: ſignificat hoc ſe
creti ſilētiū. In ſacerdote autē ſilētium ſignificat
mētis:quo ſine tumultu:ꝛ verboꝝ ſtrepitu men-
tis deuotio ad deū dirigať:qui exauditor eſt cor Grego.
dis nō vocis. Nam ſm beatū Greg. Illā oratio-
nem deus nō exaudit:cui ille qui orat non inten
dit. Tunc enim ſacerdos dʒ intrare cubiculū cor
dis ꝛ ſenſuū intercluſo oſtio deū patrē orare nō
in multiloquio:ſicut ethnici faciūt: ſed in corde
puro cōſciētia bona ꝛ fide nō ficta. Neqʒ exoran
dus eſt clamoribꝰ:qui renum ſcrutator eſt et cor
diū. Hiere.xviij. quod anna typū gerens eccleſie
inſinuabat:que nō clamoroſa petitione:ſed taci
ta deuotione qđ petijt impetrauit. Dicitur em̄.i.
Reg.i.ꝙ anna loquebať in corde ſuo:tantūqʒ la
bia illius cōmouebanť:ꝛ vox penitꝰ nō audieba Ps.
tur. Et in ps̄. Dicite in cordibus veſtris: ꝛ in cu-
bilibus veſtris cōpūgimini. Uerba tamen ſunt
proferēda:ne quod petere vel intēdere debemꝰ:
ignoremus. ¶ Diciť etiā ſecretū ratione opera-
tionis:qr operatio illa occultiſſima eſt ꝛ abſcōdi
ta omni intellectui rationalis creature. Quid eſt
ſecretius ꝛ mirabilius:q̄ꝫ vt panis ꝛ vinū ſubſtā
tialiter deſināt remanētibus ꝓprijs ꝛ cōmunibꝰ
eoꝝ accidētibus. Ex quibus ratio in cognitionē
ſubſtātie cōſueuit deuenire. Percipit oculus pa
nis colorē:guſtꝰ ipſius ſaporē:olfactus odorē:et
tamē falliť ratio iudicans eſſe panē. Quid inſup
ſecretius:ꝛ ab humanis corporis/ꝛ mentis ſenſi
bus remotius:q̄ꝫ ꝙ glorioſa xp̄i perſona: que in
cruce pepēdit:nō quidē glorioſa/ſed mortalis: ꝛ
nūc reſidet ad dexterā patris glorioſa/et immor
talis:ſm omnes ſuas partes tam eſſentiales/q̄ꝫ
q̄ꝫtitatiuas:ſub parua hoſtia ꝛ qualibet eiꝰ par-
te/ſm eſſe ſuū verū ꝛ reale cōtineť. Abſcōditū eſt
hoc myſteriū a mūdi ſapiētibus:ꝛ reuelatū par-
uulis fidelibꝰ omnē intellectū ſuū captiuantibꝰ
in obſequiū fidei veritatē illā occultiſſimā ſʒ cer
tiſſimā aſtruētis. Idcirco etiā ſacerdos celebrās
quibuſdā velať cortinis in lateribꝰ altaris depē
dentibꝰ:ad deſignādū ꝙ ſacerdos intrat ad ma
ximū fidei ſacramētū:in cuius figurā ſancta ſan
ctoꝝ in moſayco tabernaculo depēdēte velo clau
debanť:nec niſi ſummo ſacerdoti ſemel in anno
licuit introire:vt habeť Heb.ix. Unde ſtatutum
eſt vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco cōſiſtere:vt ſa
cerdos poſſit libere ſacramentū.i.ſacrū ſecretuʒ
deuotius celebrare. de vi.ꝛ hone.cle.c.i. ¶ E Di
citur tertio ſecretū ratione ꝑlationis: ne ſcʒ tan
ti myſteriȷ̄ verba per quotidianū vſum ex mani-

feſta ꝓlatione vileſcāt: ⁊ in locis nō cōpetentibꝰ
paſſim ⁊ indiſcrete dicanť: ⁊ ſint dicētibus in rui
Diony.
nā: vt dicit Alex. Unde beatus Diony. in eccl'ia.
hierar. de ritu ſacrificiorum loquēs dicit. Greci
hoc vidētes deridebāt: putātes tā humilibꝰ ver-
bis tm̄ ſacrificiū ineſſe nō poſſe. Ferť etiā ꝙ cum
antiquitus publice ⁊ alta voce canō diceretur: oēs
pene per vſum: illū ſciebāt: ⁊ in plateis ⁊ vicis il-
Attende de paſtoribꝰ.
lum decātabāt. Unde cū quidā paſtores in agro
pane ſuꝑ lapidē poſito canonē dicerēt: ad prola
tionē verboꝝ illorū/panis cōuerſus eſt in carnē:
ipſi autem igne de celo acerrimo diuino iudicio
ſunt percuſſi. Propter quod ſancti patres ſtatue
rūt vt de cetero canō diceretur ſub ſilētio. Sed in-
*Aſſiſtentes habent myſterium miſſe in maiori reuerētia: quādo canon in ſilentio pronunciatur.
telligendū eſt ꝙ hec cōuerſio panis in * carnē:
nō fuit facta v̄tute illoꝝ verboꝝ: qm̄ nō niſi pro-
lata a ſacerdote rite cōſecrato cū debita intētio-
ne virtutē habēt cōuerſiuam ſubſtātie panis in
corpus xp̄i: ſed aliūde facta eſt diuino miraculo:
quō cruor fertur efflnxiſſe de hoſtia cōſecrata ad
pūctionē infideliū iudeoꝝ. Sicut ⁊ de quibuſdā
imaginibus xp̄i: ⁊ ſanctoꝝ ad ſectionē peruerſo-
rum factū fuiſſe referunt hiſtorie: ⁊ hoc in vindi-
ctā impioꝝ: vt ſic eoꝝ infidelitas/peruerſitas ac
temeritas puniretur: manifeſtareturꝗ potentia di
uina: inſinuaretur quoꝗ nō in ludo et iocis vtēdū
eſſe ſacramētalibꝰ v̄bis ac diuinis myſterijs: ſed
cum reuerētia ⁊ timore eis modo ac fine quibus
ſunt a xp̄o ⁊ ſanctis patribus inſtituta. Factū q̄ꝫ
eſt ceteris in exēplū ⁊ terrorē: ne ſimiliter deo ir-
reuerentiā faciāt ſacra myſteria in ludibriū con-
uertēdo. Poſſunt tn̄ nihilominus ſacri canonis
verba legi: exponi: maſticari: pia ⁊ religioſa volū
tate ac inueſtigari: a quo et ad q̄d inſtituta ſunt
ac doctrinaliter diſputari: ſicut impreſentiarum
agimus: quo ſenſu intelligēda: q̄ eoꝝ efficacia: et
cetera ad maiorē deuotionē ac gratitudinē exci-
tantia etiā virtuoſe ⁊ meritorie: dicēte ſcriptura
ſacra cuius canō ille pars eſt per organū ſapien
tie. Qui me elucidāt: vitam eternam habebunt.
Canon duplici de cauſa nominatur actio.
¶ F Dicitur tertio actio: vn̄ mos locutionis hꝫ: cū
ſacerdos ad illa verba peruenit dicere: iam eſt in
actione. Nominatur autē actio duplici de cā. Pri-
mo: qꝛ in ipſa ſanctiſſimū xp̄i myſteriuꝫ peragitur.
Scd̄o: qꝛ cauſa noſtra corā miſericordi deo ꝑ ſa-
cerdotē tanq̄ corā iudice deducitur. Peragitur ſi-
quidē hic xp̄i myſteriū: quo ex maxima ⁊ ineffabi
li charitate ꝓ ſpūali refectione in via peregrinā-
tibus dedit carnē ꝓpriā in cibū: ⁊ ſanguinē ſuuꝫ
in potū: q̄ vt iugiter peregrinātes ſibi poſſent ap
plicare: ⁊ in vſum ſalutarē aſſumere: verba certa
ad hoc inſtituit: quibꝰ ab idoneo miniſtro ſuper
certa materia: intētione debita ꝓlatis ſtatim ibi
eſſe inciperet verū corpꝰ ſuū: ⁊ ſanguis eiꝰ natu-
ralis. Verba aūt quibꝰ hoc peragitur: canōis ſunt
partes principales: hinc recte actionis nomē ſi-
bi vēdicat. Recte vtiꝗ: qꝛ actio proprie accipien
Damaſce.
do: nō eſt niſi a principio libero ⁊ cōtingēter agē
te: ꝓpter qđ Dam̄. dicit bruta nō agere: ſꝫ magis
per nature impetū duci. Hoc aūt qđ hic per ver-
ba agitur: fit a principio liberrimo: ⁊ maxime con-
tingēter operāte: diuina ſcꝫ voluntate: q̄ eſt tota
cauſa cōtingētie ⁊ libertatis in creaturis. ¶ Agi
tur ſecundo cauſa noſtra in canone corā ſummo
omniū iudice xp̄o deo nr̄o per ſacerdotē: qui nū
tius eſt inter ſpōſum ⁊ ſpōſam: xp̄m ſcꝫ ⁊ eccleſiā.
Hic quidē offert corpꝰ ⁊ ſanguinē xp̄i: q̄ ꝑ cano-
nis verba cōſecrauit: ꝓ ſalute viuoꝝ ⁊ mortuorū
miſericordiſſimo deo: memoriā faciēs paſſionis
vnigeniti ſui: q̄ placita fuit ⁊ acceptiſſima oblata
in cruce ſuꝑ benedicte trinitati: ꝓpter cuius me-
moriā in oblatione ſacerdotis eandē hoſtiā offe
rētis: deus ipſe agit: ⁊ liberaliſſime cōcedit viato
ribus dona plurima. Nūc cōuerſionē ꝑ gratiaꝫ:
nūc cōſeruationē in grā: nūc cōtra mūdi pericu-
la firmamētū: nūc angeloꝝ cuſtodiā: nūc tētatio
num refrenationē: nūc detentorū in purgatorio
liberationē: ⁊ alia multa/de quibꝰ infra deo du-
ce latius tractabitur. ¶ G Dicitur quarto ſacrifi
ciū: qꝛ per hunc canonē de exigui panis ſpecie: ⁊
modici vini calice: cōficitur ſacrificiū abſꝗ vlla cō
paratione placidiꝰ cruētis veteris inſtrumēti vi
ctimaꝝ ⁊ holocauſtoꝝ hoſtijs ac decimaꝝ primi
tiarū legalibꝰ ſacrificijs; q̄ oīa ſacrificiū noſtruꝫ
figurabāt: ⁊ aduenientе noſtri ſacrificij veritate
ceſſabant: qn̄ perfectiꝰ oīa p̄ſtat pro quibꝰ conſe
quēdis illa literalia perſoluebāt. Offerebant em̄
veteres illi ſacrificiū ꝓ pctō: hoſtiā pacificā pro
gratia referēda vel impetranda: holocauſtū pro
vnione offerentiū cū deo per amorē intimū: ꝓut
hec leuitici tradit hiſtoria. Omnia autē hec no-
ſtrū ſacrificiū preſtat. Quapropter iure ſacrificij
nomē obtinet canō: cuius orōnibꝰ v̄bis ⁊ conſe
cratione ſacrificiū illud conficitur ⁊ immolatur: quo
etiā que dicta ſunt: largiꝰ ⁊ perfectiꝰ impetrantur.
Hic ergo canō: ſecreta: vel actio ſeu ſacrificiū eſt
principalior pars miſſe. Ad cuius intellectū ad-
uertēdū eſt ꝙ ſꝫ Alex. de ales. par. iiij. q. xxxvij. in
prin. Officiū dicitur quaſi efficiū: ab efficiendo di-
Officiū vnde dicatur.
ctū: prima litera ꝓpter ſermonis decorem muta-
ta. Vel dicitur ab officiēdo: vt quiſꝗ illa agat q̄ nul
li officiāt ſed proſint oībus: vt dicit Raba. Et vt
* Miſſa multipliciter dicitur.
idē dicit. Officiorū genera licet ſint plurima: illđ
tamē precipue qđ in diuinis rebus habetur: offi
cij nomine cenſetur eſſe nuncupandū. ¶ Miſſa ve
*Cathecumini ſunt q̄ in fide inſtructi ſunt ſed nondū baptizati: q̄ nō ſunt de corpore eccleſie. Joan. ij. Albertꝰ magnus.
ro multipliciter dicitur. Qn̄ꝗ dicitur miſſa totuꝫ qđ
dicitur ab introitu vſꝗ ad. Ite miſſa eſt. * Quan-
doꝗ dicitur pars q̄ primo canitur: ſcꝫ introitꝰ que di
citur miſſa: eo ꝙ angelus mittitur. Qn̄ꝗ dicitur miſ-
ſa illud qđ dicitur ab introitu vſqꝫ ad offertoriū: q̄
dicitur miſſa cathecuminoruꝫ. i. nouiter in fide in-
ſtructoꝝ nōdū baptizatoꝝ: et ſic dicitur miſſa ab
emittēdo: qꝛ tūc emittebantur foras. Tūc enim dia
conus dicere ſolet. Exeant * cathecumini foras.
Inde miſſa dicitur ſm̄ Iſi. qꝛ ſacramētis altaris in
tereſſe nō poſſunt: q̄ nōdū regenerati noſcūtur.
Ampliꝰ em̄ nō licet: neꝗ iudeis: neqꝫ paganis:
* Miſſa ſm̄ Hugonem de ſancto victore de ſacra. li. ij. dr̄ quaſi tranſmiſſa: eo ꝙ populus in miſſa per myſteriū ſacerdotis preces: vota: et oblationes trāſmittat deo: vel qꝛ hoſtia illa primo a patre ad nos: deinde a nobis ad patrē eſt trāſmiſſa: vt oret pro nobis.
neqꝫ cathecuminis intereſſe: qꝛ nondū ſunt mē-
bra eccleſie: de q̄bꝰ accipitur illud Jo. ij. Jeſus autē
nō credebat ſemetipſum eis. Qn̄qꝫ dicitur miſſa ſo
lum canō: vel etiā illa canonis v̄ba: quibꝰ corpꝰ
dn̄icū cōficitur: eo ꝙ tūc mittitur chriſtus corporalē
ſuā p̄ſentiā exhibēs ſacramēto: ſm̄ quā acceptio
nem miſſe dicitur xp̄s in cena: ⁊ apl'i poſt miſſionē
ſpiritusſancti miſſam celebraſſe: lꝫ totū miſſe offi
ciū ſm̄ ꝙ nunc inſtitutū eſt: neqꝫ oīa verba cano
nis: q̄ tēporis ſucceſſu addita ſunt: ꝓtulerūt. *
¶ H Miſſe itaqꝫ p̄mo modo accepte canon eſt
pars p̄ncipalior: ſic em̄ accipiēdo miſſam: poteſt
diuidi in q̄tuor partes. In p̄ma inſinuatur illumi-
natio ppl'i: q̄ extēditur vſqꝫ ad offertoriū incluſiue.
In ſcd̄a parte ꝯſecrādoꝝ oblatio: q̄ incipit ab of
fertorio excluſiue: ⁊ terminatur in p̄ncipio canōis.
Te igitur. In tertia p̄te oblatoꝝ ꝯſecratio ⁊ immo-
latio: q̄ extēditur vſqꝫ poſt cōiōnē. In q̄rta p̄te acce
pti bn̄ficij diuini rememoratio: q̄ extēditur vſqꝫ ad
finē. ¶ Aliter diuidit miſſam (dicit Albertus ma
gnus) in p̄tes tres: ſcꝫ in introitū: in q̄ eſt tāti bo
ni aduocatio. In inſtructionē: in qua de hoc bo-
no perfecta ponitur illuminatio. Et in oblationē:
in q̄ eſt iſtiꝰ boni adeptio: diſtributio ⁊ cōicatio.
Et hec tertia p̄s reſpicit canonē. Adeptio v̄o bo
ni principalius

ni principaliꝰ eſt in miſſe officio. Uñ manifeſtuꝫ
eſt ꝙ canõ eſt ꝑncipalioꝛ pars miſſe: ꝓpter quã
alie partes miſſe premittunt ⁊ ſequũtur. ¶ Uel
melius diuidit miſſa in tres ptes. ſ. in ꝑparatio
nẽ tã ppli ꝗ materie ↄſecrãde. In eucharíſtie cõ
ſecrationẽ ⁊ oblationẽ. In ↄſecrate cõiõnẽ ⁊ my
ſterij ↄcluſionẽ. Pria ps dici põt miſſa cathecu-
minoꝝ: ꝑ eo ꝙ maioꝛ eiꝰ ps admittit cathecumi
nos. Scda canõ. Tertia cõio: de hoc infra lec. lxi.
¶ Qꝛ aũt canõ coheret alijs miſſe partibꝰ tanꝗ̃
ↄñs añcedenti: qd notat ꝑ notã illatiuã (igit) in
ꝑncipio canonis poſitã: ea ꝓpter breuiter ꝑce
dẽtia canonẽ ꝑcurramꝰ: vt ſic canonis coheren
tiã clariꝰ agnoſcamꝰ. ¶ I Eoꝝ itaqꝫ q̃ in laudẽ
fiũt ⁊ ſolẽnitatẽ ↄſecratiõis: ſm Alex. q. xiij. par-
te. iiij. §. vi. quedã ꝑcedũt miſſaꝝ ſolẽnia: quedã
ſunt de integritate ipſiꝰ miſſe ꝑrio mõ accepte.
Miſſã tria precedunt. ¶ Miſſam precedũt tria. ſ. cõfeſſio: altaris oſcu
latio: thurificatio ſꝫ morẽ romanũ. Quibꝰ ſigni
ficant tria q̃ reddũt fideles dignos ad celebran-
dũ: ⁊ ad celebratiõi aſſiſtẽdũ. Primũ eſt pctõꝛuꝫ
purgatio. Scdm mẽbroꝝ cũ capite vnio. Tertiũ
celebrãtis ⁊ aſſiſtẽtiuꝫ deuotio ſiue deuota oro.
Qꝛ ergo iuſtꝰ prioꝛ. i. in ſmõis ꝑncipio ẽ accuſa
toꝛ ſui. Prouer. xviij. Sacerdos ſacrꝭ veſtibꝰ (de
quibꝰ dictũ eſt) oꝛnatus: anteꝗ̃ ſacruꝫ inchoat
officiũ corã aſtãtibꝰ pctã ſua cõfitet. In qua cõ-
feſſione attẽdẽdũ eſt ꝙ pctã in genere nõ in ſpe-
cie (vt quidã minꝰ ꝓuide faciũt) ↄfitẽda ſunt: qꝛ
hec cõfeſſio manifeſta eſt. nõ occulta. Similr aſ-
ſiſtẽtes ſua pctã cõfitent: vt purgari a pctis me-
Pſalmus. reãtur: ſm illud ps. xxxi. Dixi ↄfiteboꝛ aduerſuꝫ
me iniuſticiã meã dño: ⁊ tu remiſiſti impietateꝫ
peccati mei. Delet eñi cõfeſſio gñalis pctã venia
lia: ⁊ oblita criminalia: ſm magiſtrũ in. iiij. diſti.
xxi. allegãtẽ ad hoc beatũ Aug. Sed de hoc alibi
¶ Pectoꝛa eñi in cõfeſſione percutiũt: exemplo
publicani qui percutiebat pectus ſuum dicens.
Deꝰ ꝓpitius eſto mihi peccatoꝛi. Lu. xviij. vt ſic
iuſtificati in domos ſuas deſcẽdãt. ¶ K Scdo
accedẽs ſacerdos oſculatur altare: ſignificãs ꝙ
xp̃s qui eſt ſacerdos in eternũ: ſm oꝛdineꝫ mel-
chiſedech: ſacrã ſibi eccleſiã copulauit. Canti. j.
Canti. j. Oſculet me oſculo oꝛis ſui. Oſculo ſiquidem os
oꝛi cõiũgit. Et in xp̃o nõ ſolũ eſt hũanitas vnita
deitati: verũetiã ſponſa eccleſia ſpõſo xp̃o eſt co
Eſa. xlj. pulata: ſm illud Eſa. lxi. Induit me veſtimẽto ſa
lutis: ⁊ indumento iuſticie circũdedit me: quaſi
ſpõſuꝫ decoratũ coꝛona: ⁊ q̈ſi ſpõſaꝫ oꝛnataꝫ mo
nilibꝰ ſuis. Uox eſt ecclie ad xp̃ꝫ eiꝰ ſpõſum: ſm
glo. qui ꝑfectos in ecclia eodẽ nõie appellari di
gnat. ſ. ſpõſi: impꝑfectos vero ſpõſas. Ipe ergo ſpõ-
ſus xp̃s ſpõſos fecit ⁊ ſpõſas: tñ vna in capite et
mẽbris eſt eccleſia. Hec glo. Xp̃s ergo ſpõſus eſt
ecclia tota ſpõſa: vñ Ioã. iij. Qui hꝫ ſpõſaꝫ ſpon
Exo. xx. ſus eſt. ¶ Per altare ſignificat ecclia: de q̃ Exo.
xx. Si altare lapideũ feceris mihi: nõ edificabis
illud de ſectis lapidibꝰ. Per lapidis ſectiõeꝫ / fi-
deliũ diuiſio deſignat: vñ dñs ſectionẽ lapidum
in altari ꝓhibẽs: diuiſionẽ fideliũ in eccleſia re-
probat. Diuiſionẽ dico per erroꝛes ⁊ ſchiſmata.
¶ L Tertio ſeq̃tur thurificatio: q̃ ſignificat de-
uotio ⁊ oro celebrãtis ⁊ aſſiſtẽtiũ directa ad deũ
Pſalmus. iuxta illud ps. cxl. Dirigat oro mea ſicut incẽſuꝫ
Apoca. viij in cõſpectu tuo dñe. Qd etiã ſignatũ eſt in Apo.
c. viij. vbi dꝛ. Stetit angelꝰ iuxta arã tẽpli habẽs
thuribulũ aureũ in manu ſua: ⁊ data ſunt ei in-
cẽſa multa: vt daret de oronibꝰ ſctoꝝ ſup altare
aureũ; qd ẽ añ thronũ dei. Angelꝰ ille ſacerdos
Malac. ij. eſt. Malach. ij. Labia ſacerdotis cuſtodiũt ſciẽ-
tiã: ⁊ legẽ requirunt ex oꝛe eius: quia angelꝰ dñi

exercituum eſt. Ante altare. i. i cõſpectu eccleſie.
Per thuribulũ aureũ / xp̃s incarnatus ſignifica
tur: cuiꝰ bonitas ⁊ immẽſa charitas per thuri-
bulũ aureũ plenũ igne intelligit. Habere auteꝫ
thuribulũ vt incenſet: moꝛaliter inſtruit ꝙ ſi qs
vult incẽſuꝫ oronis ac deuotiõis deo offerre thu
ribulũ incarnatiõis ꝑ fidẽ dꝫ tenere. Nã ſine fi-
de ſcꝫ mediatoꝛis impoſſibile eſt deo placere. ad
Heb. xj. Tũc eñi a deo nr̃m munus accipitur: cũ
ſuper dñice incarnationis fidẽ poſuerit qcquid
opat. Greg. in glo. Exo. xx. Et data ſunt ei incẽſa
multa. i. orones deuote: vt eis offerat deo de oꝛa
tionibꝰ ſctoꝝ. Et dicit glo. notãter. de oronibus
⁊ nõ oꝛationes: qꝛ dñs nõ oẽs oꝛatiões exaudit
ſꝫ illas que ſunt ad ſalutẽ vt ptꝫ de oꝛatione apli ij. Coꝛ. xij.
ij. Coꝝ. xij. qui ter dñm rogauit vt diſcederet a ſe
ſtimulus carnis angelus ſathane eum colaphi-
zans: ⁊ reſpõſum eſt ei. Sufficit tibi gratia mea.
Nã virtus in infirmitate perficitur. Super alta
re aureũ. i. in ſummitate eccleſie triũphãtis. Añ
thronum dei. i. diuinam maieſtatem. Hec breui
ter de premiſſis officio miſſe tacta ſufficiant.

¶ Lectio. xvi.

A

Ue ve
ro in ipſo
miſſe offi-
cio / ad lau-
dem ⁊ ſolẽ-
nitatem / ca
nonẽ prece
dũt: ad illu-
minationẽ
populi per-
tinẽt: vel ad
cõſecrãdoꝝ
oblationeꝫ:
vt dictũ eſt:
prime ptis
ſunt pticule decẽ. ¶ In prima inſinuatur illumi
natio ppli: vt intelligat aduẽtũ chriſti eſſe deſi-
derandũ: ⁊ hoc fit per introituꝫ: qui deſiderium
aduentus xp̃i in carnẽ repreſentat: de quo Luc.
x. Multi prophete ⁊ reges voluerunt videre que Luce. x.
vos videtis: ⁊ nõ viderũt ⁊c. Cuius repetitio cla
moꝛum multiplicationem deſignat dicentium ⁊
clamantiũ illud Eſaye. xvi. Emitte agnum dñe
dominatoꝛem terre. Et illud eiuſdem. xlv. Roꝛa Eſa. xvi.
te celi deſuper: ⁊ nubes pluant iuſtũ: aperiatur
terra ⁊ germinet ſaluatoꝛẽ. Item illud Eſa. lxiiij.
Utinã dirũperes celũ ⁊ deſcẽderes. ⁊ ſilia. ¶ Et
nota ꝙ ſacrificiũ illud memoꝛiale eſt dñice paſ-
ſionis ſm illud. j. Coꝝ. xi. Quotienſcũqꝫ mãdu-
cabitis panẽ hũc: ⁊ calicẽ dñi bibetis moꝛtẽ dñi
annũciabitis donec veniat. Iõ totũ miſſe offm
ad paſſionẽ dñi repſentandũ oꝛdinat. Et qꝛ xp̃s
nõ ſm diuinitatẽ: ſed ſm carnẽ aſſumptã paſſus Totũ offm miſſe ad qd oꝛdinetur.
eſt: ideo in ip̃o officio aduẽtꝰ in carnẽ prio: ⁊ pro
greſſio eiꝰ ad paſſionẽ inſinuat: ⁊ deinde ip̃a paſ-
ſio ſignis ⁊ vbis exꝑmit ſm Alex. ¶ In ſcda par
ticula illuminat ppls: vt intelligat aduentũ xp̃i
nõ ſolũ deſiderandũ fuiſſe: ſed etiã poſtulandũ:
hoc per Kyrie eleyſon. ¶ In tertia vt intelligat
ip̃m eſſe acceptandũ: ſiue eidẽ eſſe cõgratulãdũ
per Glia in excelſis. ¶ Quarto vt intelligat po-
ſtulationi gratie illius eſſe inſiſtendum: ſcꝫ per
collectam. ¶ Quinto vt intelligat doctrine illiꝰ
quecunqꝫ ſit prophetarũ ⁊ apoſtoloꝛũ totaliter
eſſe innitẽdum: ſcꝫ per epiſtolã que de ꝓphetaꝝ
et apoſtoloꝛum ſcripturis ſumit. ¶ Sexto vt in-
telligat ꝙ in ſtatu preſentis miſerie penitentie

lamēto eſt inſiſtēdū:ſcʒ per graduale. ¶Septi-
mo ꝙ de expectatiōe leticie eſt gaudēdū:ſcʒ per
alleluya. ¶Octauo ꝙ eiuſdē mādatis eſt ſolici-
te ⁊ deuote obediēdū.ſ.p euāgeliū. ¶Nono ꝙ
fidei documēta ſūt publice ꝯfitēda.ſ.p ſymbolū.
¶Decimo ꝙ deo ſunt dona ⁊ munera offerēda
ſcʒ per offertoriū. Hec aūt decē fuerunt neceſſa-
ria ad ſuſcipiēdū xp̄m aduenientē in carne viſibi
liter:⁊ tūc etiā neceſſaria ſunt ad ſuſcipiendum
eundem xp̄m venientē ſub ſacramēto inuiſibilr
Hic eſt em̄ quaſi nouus aduētus cū xp̄s qui ſm
carnē erat abſens:in hoc ſacramento fit p̄ſens.
Et hic quidē aduentus deſiderādus eſt:poſtulā
dus ⁊ acceptādus. Innitēdū quoqʒ eſt eius gr̄e
ac intēdēdū eius doctrine:necnon propter eius
memoriā ingemiſcēdū gemitu penitentie:a qua
ſua cepit p̄dicatio:atqʒ exultandū ꝓpter ſpeʒ
ſuperne leticie. Sed ⁊ mādata ei⁹ diligenti⁹ ob-
ſeruāda:⁊ fidei eius verba publice confitēda:et
per ipſam fidē deo dona ⁊ ſacrificia ſunt offeren
da:que oīa decet excellēter ⁊ diligēti⁹ fieri in ei⁹
p̄ſentia. Hec oīa Alexā.qui latius ſingula p̄o
ſequitur queſtione ſuperius allegata. Sed hec
breuiter commemorata ſufficiant.

Secunda pars Miſſe.

¶B Poſt ppl'i illuminationē:ſeq̄tur ꝯſecrādo
rū oblatio:q̄ eſt pars miſſe ſcd'a:⁊ p̄paratio ime
diatior ad tertiā miſſe partē:q̄ eſt canon noſter.
Albertus. Hāc ſcd'am partē licet Alex.incipiat poſt offer-
toriū ppl'i in oblatione munerū ꝯſecrādoꝝ:tn̄
dn̄s Albertus eā in ipſo offertorio inchoat:⁊ in
canonis principio terminat. Scd'm quē pars il-
la in quinqʒ ſubdiuiditur:ſcʒ in ſalutationē:of-
fertoriū:p̄parationē:ſecretā ⁊ ꝯcluſionē:que ē
prefatio. ¶Circa p̄mū ſacerdos populū ſalu-
tans dicit. Dn̄s vobiſcū. Primo quidē ſalutauit
ppl'm poſt introitū ante orationē:ad ꝯſolādūʒ
de deſiderio quo aduocat⁹ eſt dn̄s: optās vt cū
eis ſit dn̄s ad eiuſdē deſiderij ꝯpletionē. Scd'o
cū euāgelium legeret ſalutauit:vt cū eis ſit dn̄s
ad inſtructionis perfectionē:mō ſalutat vt dn̄s
adſit ad offerēdoꝝ receptionē.q.d.ſm Alb. Dn̄s
vobiſcū:vt in ſacrificiū deo offeramini. Dn̄s vo
biſcū:vt circa ſaporem oblationis afficiamini.
Dn̄s vobiſcū:vt oblato ſacrificio incorporemi-
ni. Nā dn̄s nobiſcū eſt: dū nos ſibi oblatos ſu-
ſcipit:q̄n nos circa ſuum ſacrificiū affici facit:⁊
q̄n nos ſibi vnit. Cui ex perſonis offerētiū r̄ndet
Et cū ſp̄ū tuo. quaten⁹ hoc ſacrificiū in ſp̄ū offe
ratur:⁊ a dn̄o acceptet ſm illud Dan.iij. In aīo
ꝯtrito:⁊ ſp̄ū hūilitatis ſuſcipiamur. Et illō ps.
l. Sacrificiū deo ſp̄ūs ꝯtribulatus:cor ꝯtritū
⁊ hūiliatū deus nō deſpicies. Et illud Ioan.iiij.
Deus ſp̄ūs eſt:⁊ eos qui adorant oportet in ſp̄ū
et veritate adorare. ¶Deinde ſequit offertoriū
cui premittit ſacerdos verbum ad orationē ex-
hortatoriā. Oremus:⁊ tn̄ orationē nō ſtatim di-
Oro qd. cit:ad innuēdū ꝙ pura oratio exigit vt deo mu-
nera ⁊ dona placabilia offerant. Orō em̄ eſt pi⁹
affectus mentis in deū directus. Et ppl's offerē-
dus dn̄o prius debet toto in ip̄m eleuari affectu
vt de ſe dignum deo faciat ſacrificium. Exhorta
tionem igitur ſtatim offertoriū ſubſequitur di-
ctum ab offerēdo:quia tūc cātāte clero fiunt ob
lationes. Non em̄ ſolū ſacerdos:ſed cū ſacerdo
Rabanus. te ppl's ſua vota deo offerre debēt:⁊ in tā ſctā ob
lationē oēs participare. vñ Raba. Poſt euāge-
Tria ſunt liū oblatiōes offerunt a pplo:⁊ offertoriū cātat
offerenda. a clero:q̄d ex ipſa cā vocabulū ſumpſit:quaſi offe
rentiū canticū. ¶ ¶Sunt aūt tria offerenda:vt
dicit Alex. Primo ipe ꝑſone. Scd'o mannales ob-
lationes. Tertio ipſi ſacrificio neceſſaria.ſ.pāis
vinū ⁊ aqua. Sʒ de hoc tertio in ſequēti clauſu-
la. Canit aūt offertoriū ſolēniter:dum ſacerdos
ppl'i mūera ſuſcipit:ad ſignificādū ꝙ q̄ deo offe
runt:cū mētis iubilo offerri dn̄t:q: hilarē dato-
rē diligit de⁹:⁊ oblatio nr̄a ſpōtanea eſſe dʒ non
coacta:ſm illud. Oīs volūtari⁹ ⁊ p̄rono aīo offe
rat ea.ſ.dona dn̄o.⁊ Eccli.xxxv. In oī dato hila- ij.Cor.ix.
rē fac vultū tuū:⁊ in exultatiōe ſctifica decimas Exod.xxv
tuas. Vñ ⁊ dauid.i. Paral.vlti. Ego in ſimplici- j.Para.vl.
tate cordis mei let⁹ obtuli vniuerſa hec:⁊ pplm
tuū q̄ hic repert⁹ eſt:vidi cū ingenti gaudio tibi
offerre donaria. Dn̄e de⁹ abrahā ⁊ yſaac et iſrael
patrū nr̄oꝝ:cuſtodi in eternū hāc volūtatē cor-
dis coꝝ:⁊ ſemp in veneratiōe tui/mēs illa p̄ma-
neat. Velvt dt̄ Inno. Offerēda cātat:q: p ſacrifi
ciū laudis offert. ps. Circuibo ⁊ imolabo in ta-
bernaculo ei⁹ hoſtiā vociferatiōis:cātabo ⁊ pſal
mū dicā dn̄o. Hec aūt ꝯſuetudo tracta eſt a le-
ge.ij. Paral.xxix. Cūqʒ offerrent holocauſta:ce-
perūt laudes canere dn̄o:⁊ clāgere tubis:atqʒ in
diuerſis organis:q̄ dauid rex iſrael p̄parauerat:
ꝯcrepare. ¶D Circa hec videndū an ppl's ad
offerendū in miſſa obliget:ſimul ⁊ q̄ dona licite
offerant. Circa p̄mū Greg. papa.vij. ita ſtatuit:
vt hr̄ de ꝯſe.di.j. oīs xp̄ian⁹. Oīs xp̄ian⁹ p̄curet
ad miſſaꝝ ſolēnia aliq̄d deo offerre:⁊ ad mēoriā
reducere:q̄d dn̄s per moyſen dixit. Nō appare-
bis in ꝯſpectu meo vacuus. In collectis ſctōꝝ Exod xxiij
patrū liq̄do apparet:ꝙ oēs xp̄iani offerre aliq̄d
ex vſu ſctōꝝ patrū debēt. Hec ibi. Sonat ad idē
ca. ſtatuim⁹.xvi.q.j. vbi dr̄ ꝙ oblationes ⁊ decie
quas ppl's dare dʒ extra parochialē eccleſiā ſine
ꝯſenſu epi dari nō dn̄t.⁊.xxxij.di. p̄ter hec vbi dr̄:
ꝙ oblationes eccleſie dei fideliter reddātur a lai
cis:alr̄ a ſancte eccleſie cōione ſeparētur. Verū-
tn̄ hec duo vltio allegata ca. q̄dā intelligunt de
oblatiōib⁹ inter viuos vel cā mortis factis:hoc
eſt de donatiōib⁹ eccl'ijs ſpōte factʒ ꝓpt viuētes
vel mortuos ea ꝯditiōe:vt de illis fiāt certe ob-
latiōes:cui⁹ opiniōis eſt Ray. Sʒ p̄mū capl'ʒ q̄d
de q̄tidianis oblatiōib⁹ loq̄tur:a diuerſis diuer
ſimode intelligit ⁊ exp̄oit. Hugo dixit vt recitat
Hoſt.i rub. de paro.⁊ alijs parochialis.§. In ter
tertia.ꝙ q̄libet cogi pōt p excōicationeʒ offerre
ſm tenorē dicti.c. oīs xp̄ian⁹. Alij itelligūt dictū
ca. de oblatiōe iteriore ſeu bonoꝝ opeꝝ. Utrūqʒ
aūt reprobat Hoſti. Primuʒ p hoc ꝙ in.d.c. dr̄.
Oīs xp̄ian⁹ p̄curet ad miſſaꝝ ſolēnia aliq̄d deo
offerre. Notādū inq̄t ꝙ dt̄ miſſaꝝ ſolēnia:q̄ſi di
cat de ſolēnib⁹ locoꝝ feſtiuitatib⁹:i q̄b⁹ tenet q̄s
totā miſſaʒ andire ſicut dn̄icis dieb⁹ ⁊ alijs feſtis
q̄ annumerant de ferijs.c. ꝯqueſt⁹. Cōtra ſcd'aʒ
opinionē ſilr̄ dicit:ꝙ in feſtis iſtis tenet offerre
aliq̄d corpale. Nec em̄ ſubdit de oblatiōe iterio
re:vel bonoꝝ operū tm̄ itelligi pōt:q: ad illā te-
net q̄libet ſine miſſaꝝ ſolēnitatib⁹. Hec ille. Si-
q̄dē q̄libet ſemp habitualr̄ tenet offerre deo.ſuā
volūtatē p hūilē obediētiaʒ:per quā tenet ſemp
etſi nō p ſemp:opa q̄ in p̄cepto ſunt p̄ficere. Ad
hoc facit q̄d in ipſo.c. Reducere dʒ ad mēoriā
q̄d dn̄s p moyſen dixit. Nō apparebis in ꝯſpe-
ctu ⁊c. vbi ad lr̄am dn̄s loquit de oblatiōe et ſa-
crificio corpali. Dicit ergo Hoſt. poſt recitatas
opi. p̄dictas. Tu dicas ꝙ in p̄cipuis feſtiuitati-
bus tenet q̄s offerre ⁊ cogi pōt:maxime cū ſit q̄-
dā gn̄alis ꝯſuetudo hoc vbicūqʒ terraꝝ. Preci-
puas feſtiuitates q̄ ſint ſupra declarauit eas eē
de q̄b⁹ alleg.c. ꝯqueſt⁹. Huic ꝯcordat glo.c. oīs
xp̄ian⁹.ſup verbo vacuus:que dicit. Vacuus a
bonis

bonis operibꝰ:vel ad literã:⁊ eſt cõſiliũ in diebꝰ
priuatis:ſed in diebꝰ feſtiuis ꝓceptũ:⁊ ita videt
ꝙ oblationes ſint ex debito exigẽde:⁊ ad eas dã
das parrochiani ſint cogẽdi. Hec glo. ¶ E Sʒ
inter hec quaſi via media incedẽdo quatuor vi-
dentur tenẽda. Primũ. Omnis xpianus officio
miſſe aſſiſtens:tenet offerre oblationẽ interiorẽ
ſpũalẽ:⁊ hoc actu virtute vel habitu. Hec obla-
tio nihil aliud eſt niſi oblatio ſuiipſius per prõ-
ptã ⁊ obediẽtẽ ſue voluntatis diuine voluntati
Mat. xxvj. ſubiectionẽ:qua ſemꝑ ex aio dicere poſſit deo il-
lud ſaluatoris. Nõ mea ſʒ tua volũtas fiat. Hãc
oblationẽ ab oibꝰ reqrit dñs:hinc per Salomo
nẽ ait. Prebe fili mi cor tuũ mihi. Prouer. xxiij.
⁊ in ps. Sacrificate ſacrificium iuſticie ⁊ ſpe. in
dño. Sũma aũt iuſticia eſt reddere dño ſeipſum
Eccle. iiij. per obediẽtie debitũ. hinc Eccle. iiij. Melior eſt
obediẽtia ꝙ̃ ſtultoꝝ victime. Concordat ſamuel
ꝓpheta. j. Reg. xv. ⁊ Eccle. xxxv. Sacrificiũ ſalu-
tare eſt attẽdere mãdatis:⁊ diſcedere ab oi iniq
tate. Hoc eſt ſacrificiũ de quo pene oẽs clamãt
ꝓphete:vñ in ps. xxxix. Sacrificiũ ⁊ oblationem
noluiſti:aures aũt (haud dubiũ quin ad obediẽ
dũ) ꝑfeciſti mihi. Et ſequit. In capite libri ſcri-
ptũ eſt de me:vt face. volũ. tuã:deꝰ meꝰ volui:et
le. t. in medio cordis mei. Sine hac ſpũali obla-
tione cetera corꝑalia deo minime ſunt accepta:
dicẽte aplo. Corꝑalis exercitatio ad modicũ vti
j. Tim. iiij. lis eſt. Pietas aũt ad oia vtilis eſt: ꝓmiſſionem
hñs vite q̃ nũc eſt:⁊ future. Pietas ad cultũ ⁊ re
ligionẽ oipotẽtis dei refert. glo. q̃ religat volun
tas ꝓpria loco obediẽtie ſub volũtate diuina
Hec ꝓmiſſionẽ hʒ vite ⁊c. vt hic bonis ſpũalibꝰ
abũdet:⁊ tꝑaliũ ſufficiẽtiã habeat: vt dicit glo.
interli. Deniqʒ ad cain q̃ munꝰ dño obtulit:ſei-
pſum aũt diabolo mãcipauit: dr in gloſa beati
Gen. iiij. Grego. xxij. moraliũ. Genet. iiij. Nõne ſi bene
offeras:male aũt diuidas peccaſti? Bene obtu
lit qui creaturã creatori obtulit. Male aũt diui
ſit:qui de bõis ſuis deo:⁊ ſeipʒ obtulit diabolo.
Hic ibidẽ dr. Reſpexit dñs ad abel ⁊ mũera eiꝰ:
ad cain autem ⁊ munera eius nõ reſpexit. Prius
reſpicit dñs ꝑſonã:deīde ad munera. Nec vnq̃
poſſunt placere munera niſi placeat ꝑſona. Nõ
eñ placet munera niſi per grãm:grã autẽ prius
iuſtificat ſubiectũ. i. aiam vel ꝑſonã: ꝙ̃ eiꝰ opa-
tionẽ:prius naturaliter etſi nõ tꝑe. Et ꝙ̃uis hec
interior oblatio omni tꝑe deo ſit offerenda:ſin-
gulariter tñ in miſſa (in qua cõmemorat illa ſin
gularis oblatio xpi. qua ſe patri obtulit pro no-
bis:factus obediens vſqʒ ad mortem crucis) di
gnũ eſt deuotius offerri. ¶ F Scdm:offerre ali-
quid de exteriori ſubſtantia in miſſe officio eſt
opus meritorium deo gratum ⁊ acceptũ:vtile ⁊
fructuoſum. Opus dico ſupererogationis ⁊ cõ-
Opus meritorium. ſiliij:⁊ nõ generaliter precepti. Primum:ſcʒ ꝙ ſit
opus meritorium:patet:qm̃ opus illud merito-
rium eſt qd refertur finaliter in deum:ipm reco
gnoſcendo ſummũ bonum:a quo nobis omnia
bona interiora ⁊ exteriora ſpũalia et corporalia
ſunt donata. Sicut autem hoc recognoſcimus
quãtum ad interiora:offerendo noſtram volun
tatem:ita quãtum ad exteriora offerendo corꝑa
lem ſubſtantiam. Nam ſicut homo per ſenſum:
quẽ tꝑali dño offert:recognoſcit dñm in ſe habe
re tꝑale dominium:ita per oblationem corꝑalẽ
deo oblatã:tanq̃ per ſignum oblatiõis interio-
ris idipm quoad dominum profitemur qd tan-
Deut. xxvj. gitur Deut. xxvj. vbi dr. Tolles de cunctis frugi
bus tuis primitias:⁊ pones in cartalo:pergeſqʒ
ad locum quem dñs deus tuus elegerit vt inuo-

cetur nomẽ eius. Accedeſqʒ ad ſacerdotem qui
fuerit in diebus illis:⁊ dices ad eum. Profiteor
hodie corã dño deo tuo:ꝙ ingreſſus ſum in ter-
ram ꝓmiſſionis. Et ſequit. Idcirco nunc offero
tibi primitias frugũ terre quam dñs deus dedit
mihi. Sic per oblationẽ recognoſcit ſe pertinere
ad dñm:oiaqʒ ſe a dño gratuitu recepiſſe. ¶ Qd
etiam oblatio exteriorũ ſit grata dño ⁊ accepta
ptʒ:qr in veteri teſtõ ꝓcepta:⁊ in nouo cõmẽda-
ta ꝑiter ⁊ ꝑſuaſa. Nã licet in ceteris dñs multa
iſraelitico pplo miraculoſe donauerit. Siqdem
preꝑauit viã per mare rubrũ in deſerto:in inuio
viã ꝓuia nube mõſtrauit:noctis tenebras ignis
colũna illuſtrauit: manna de celo pluit:aquam
de petra ꝓduxit: in terrã ꝓmiſſionis induxit:eã
qʒ gẽtilibꝰ ꝑditis habitatoribus tribubꝰ diſtri-
buit:ac in oibꝰ pplo neceſſarijs ipſe ꝓuidit. Ea
tñ q̃ ad ſe deũ ꝑtinebant:⁊ ad miniſtros ſibi de-
putatos voluit cõmunibꝰ populi oblationibus
perfici. Vñ tabernaculũ ſuũ de donarijs populi
fieri ꝓcepit:⁊ ſuos miniſtros partẽ i terre diſtri-
butione habere noluit:ſʒ eos de oblationibꝰ de
cimarũ:primitiaꝝ:ſacrificioꝝ ⁊ victimarũ ppli
viuere voluit:vt ſic ppli zelũ ad ſe: ⁊ ad ſibi de-
putatos famulos cõprobaret. His autẽ hodie
in eccleſia decime ſuccedũt:⁊ populi xpiani ob-
lationes. In nouo quoqʒ teſtõ dñs cõmendauit Luce. xxi.
viduam:duo era in gazophylatiũ mittẽtẽ. Con- Mat. v.
ſuluit etiã munus ad altare poſt fratris reconci
liationẽ offerri. ¶ Eſt deniqʒ dignũ vt qui ſpũa
lia de altari percipiunt etiã tꝑalium participiũ
conferant ad altare:hinc apls Roma. xv. Si ſpi
ritualiũ eoꝝ ꝑticipes facti ſunt:debent ⁊ in car-
nalibus miniſtrare eis. Eſt quoqʒ offerentibus
vtile:qm̃ ſpãliter participant fructũ ſacrificij:et
ꝓpter ſuã deuotionẽ:⁊ ſacerdotis ſpecialẽ appli
cationẽ;quo ſcʒ ſacrificij fructũ offerentibꝰ ap-
plicando ſpãliter impertit. Nec ex hoc vilior eſt
pauperũ cõditio ꝙ offerãt nõ habentiũ:aut mi-
nima offerẽtiũ. Tũ qr vidua tñ duo era offerẽs:
cunctis diuitibꝰ maiora tribuentibꝰ eſt prelata
Tũ qr vbi deficit ſubſtãtia:ſufficit volũtas pia.
Vñ Grego. homel. v. Ante dei oculos nunq̃ eſt
vacua manus a munere:ſi fuerit arca cordis re-
pleta bona volũtate. Nã oblatio interior/q̃ nũ- Gregorius
q̃ volenti deficit:prefert exteriori habentibus:
vtraqʒ ſimul melior eſt. Nõ habẽtibꝰ ſola ſuffi-
cit voluntas pia. ¶ G Tertiũ in his feſtiuitati-
bus:in quibus ex gñali loci cõſuetudine:omnes
gñaliter offerre ꝯſueuerũt: qualia ſunt quatuor
feſta ꝓncipalia:de quibꝰ in. c. alma. de ſen. excõ.
lib. vj. Singuli tenent offerre:⁊ de neceſſitate ꝓ-
cepti ſe conſuetudini cõformare. Singuli intel-
lige vtriuſqʒ ſexus annos diſcretionis habẽtes
qui ſm. c. ois vtriuſqʒ:de peni. ⁊ remiſ. in paſcha
te venerabilẽ euchariſtiã ſuſcipere ſunt aſtricti.
Hec ẽ oim canoniſtarũ/ac beati Tho. ij. ij. ſentẽ
tia. q. lxxxvj. ar. iiij. Unde ⁊ addũt ꝙ poſſunt co-
gi per epʒ:cuius in hoc eſt officiũ implorãdum.
Alloquitur ad hoc. c. ad apoſtolicam. de ſimo.
¶ Quartũ:preſbytero parrochiali pauperi:nec
als vñ viuat:⁊ populo miniſtret habenti:tenen
tur ſubditi offerre vt habeat quo viuat:⁊ eis ſpi
ritualia miniſteria impẽdat. Hec veritas eſt le-
gis nature ⁊ diuine:quã apls tradit dicẽs. Quis j. Cor. ix.
militat ſuis ſtipẽdijs vnq̃? Quis plãtat vineam
⁊ de fructu eius nõ edit? Quis paſcit gregẽ:⁊ de
lacte eius non mãducat? Et ne quis hoc apoſto
lum ſuo ſenſu:⁊ nõ ſm legẽ dei dicere putet ſub-
dit. Nunquid ſm hominem hec dico? An et lex
hec non dicit? Scriptum enim eſt in lege moyſi.

Nõ alligabis os boui triturãti. ⁊ velut exponẽs
Deut. xxv. legẽ addit. Nunquid de bobus cura eſt deo? An
ꝓpter nos vtiq; dicit: nã ꝓpter nos ſcripta ſunt
Et ſequit. Si nos vobis ſpũalia ſeminamus: ma
gnũ eſt ſi nos veſtra carnalia metamus? Et ſeq-
tur. Neſcitis qm̃ qui i ſacrario operant: que de
ſacrario ſunt edũt. Et qui altario deſeruiũt: cũ
altario participãt? Ita ⁊ dñs ordinauit his qui
Luce. x. euãgeliũ annũciãt: de euãgelio viuere. Hec apo
ſtolus. Ait em̃ dñs Luce. x. poſtq̃ ꝓhibuit euan
gelizãtibꝰ portare ſacculũ ⁊ perã oſtẽdẽs eis vñ
viuerent. Edẽtes ⁊ bibẽtes que apud illos ſunt.
Dignus eſt em̃ operariꝰ mercede ſua. ¶ H Ex
his v̄bis xp̄i ⁊ apoſtoli duo notant. Primũ ꝙ ſa
cerdotes populo ſeruiẽtes in doctrina euãgelij
Attẽde de ſuſtẽtatiõe ſacerdotũ. ⁊ miniſterio eccleſiaſtico ⁊ ſacramentali: viuere
debẽt ⁊ ſuſtẽtari impẽſis ⁊ ꝓuiſionibꝰ populi: vt
decẽter officio ſuo cõgruere: ⁊ vtiliter poſſint ac
ſalubriter ſuo pp̄lo deſeruire. Nã de cõitate vi-
uere dꝫ: q̃ſq̃s cõitati ſeruit. patet manifeſte ex p̄-
allegatis. ¶ Scd̃m ꝙ de ꝓuiſione populi ſacer-
dos ſuſtẽtari debẽt nõ luxuriari: nõ ſupbire: nõ
diuitiarũ accumulatione pauperes opprimere:
aut eis oneroſos ſe reddere. Vñ a diuitijs con-
gregandis cohibuit euãgelizãtes dñs dũ peraꝫ
⁊ ſacculũ eis abſtulit. Et apl̄s dũ euangelizãtes
de euãgelio viuere cõſtituit: grauiter eos obiur-
gans qui in q̃ſtu euãgeliũ ponẽtes: queſtũ exiſti
mant pietateꝫ. Queſtus aũt magnus eſſe debet
miniſtris eccleſie: pietas cũ ſufficientia. Et q̃les
eſſe debeant clericoꝝ diuitie nõ tacuit: cũ addit
j. Tim̃. vj. Habẽtes inquit alimenta: ⁊ quibꝰ tegamur. his
cõtẽti ſimus. Nã qui volũt diuites fieri: incidũt
in tẽtationeꝫ / ⁊ in laqueũ diaboli: ⁊ in deſideria
multa inutilia ⁊ nociua: que mergũt hoĩes in in
teritũ ⁊ ꝑditionẽ. Nihil intulimus in hũc mun
dum: haud dubiũ q̈ nec auferre q̈d poſſumus.
Huius exemplũ apl̄s in ſe pretulit: qui ne eſſet
oneri populis / quibꝰ euãgelizauit: victũ manuũ
labore acquiſiuit: vt habet Act. xx. Vñ in cano-
ne diſt. xc. clericus dr̄. Clericus victũ ⁊ veſtitum
ſibi artificiolo vel agricultura: abſq; officij ſui
dũtaxat detrimento ꝑparet. Idẽ habet in duo-
Alber. bus ca. ſequẽtibus. ¶ I Qualia aũt exteriora et
corꝑalia offerri debeãt dñs Alber. circa hãc ma
teriã tradit di. Exterior oblatio dꝫ eſſe pinguis
deuotione: lata charitatis dilectione: mũda ac-
quiſitione: vtilis valore. Dꝫ eſſe pinguis deuo-
tione vt plus de cordis deuotiõe q̃ de manu pro
cedat: ſm̃ illud pſ. Holocauſta medullata offe-
Eccl. xxxv. ram tibi. ⁊ Eccli. xxxv. Oblatio iuſti impinguat
altare: ⁊ odor ſuauitatis eſt in cõſpectu domini.
Debet eſſe lata charitatis dilectione: ne fiat ꝓ-
Homel. xxv. ximi rãcore aut odio vel cũ proximi detrimento
q̈ ſm̃ be. Greg. nullũ ſacrificium dñs accipit: ni
Mat. v. ſi qd̃ in altari boni operis flamma charitatiſ ac-
cendit. Hinc dñs ait. Si offers munus tuum ad
altare: ⁊ recordatus fueris quia frater tuus hꝫ
aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuum
ante altare: ⁊ vade prius reconciliari fratri tuo ⁊
tunc veniẽs offeres munus tuũ. vbi glo. Prius
charitatẽ ꝓrimo exoluat: q̈ munꝰ ſuũ deo place
re exoptat. Hoc quoad p̄mũ. ¶ Quoad ſcd̃m re
Mat. xvj. prehẽdit dñs errorẽ ſcribarũ ⁊ phariſeoꝝ dicen
tiũ. Meliꝰ fore ſi ſubſtantia terrena dño offerat
in tẽplo: q̃ ſi alẽdis parẽtibꝰ pauperibꝰ impẽda
tur. Et ſic ſe videt ſi oblatio facta pergat in detri
mentũ alioꝝ quibus offerẽs eſt debitor: ſiue vxo
ris: ſiue liberoꝝ: ſiue creditoꝝ: nõ em̃ ꝑficienda
ſunt cõſilia in fraudẽ preceptoꝝ: in hoc em̃ caſu
nõ eſſent cõſilia. Nõ tñ propter hoc de ſuis q̈s
prohibet facerẽ eleemoſynã: aut oblationẽ: aut
prouidere ſaluti anime ꝓpter heredes quibus
nõdũ eſt ius queſitum in hereditate: cum ſaluti
corporis prouidere poſſit cõtradictionibꝰ eorũ
nõ obſtãtibus quibuſcũq;. ¶ Debet eſſe mũda
acquiſitione. i. nõ ſit res iniuſte acquiſita: ⁊ non
de re nõ ſua: vñ Prouer. iij. Honora dñꝫ de tua Prouer. iij
ſubſtãtia: ⁊ de primitijs frugũ tuaꝝ da pauperi-
bus. quaſi dicat. Qd̃ tuũ eſt: nõ qd̃ alterius offe-
ras dño: nam immolãtis ex iniquo / oblatio eſt
maculata: ⁊ nõ ſunt beneplacite ſubſannatiões
iniuſtoꝝ. Subſannatio em̃ ⁊ nõ oblatio eſt: qui
offert de furto: de rapina: de vſura: vel aliter de
iniuſto lucro: vñ Eccli. xxxiiij. Dona iniquorum
non probat altiſſimus: nec reſpicit in oblatiões
iniquoꝝ: nec in multitudine ſacrificiorũ eorum
propitiabitur peccatis. Clamat em̃ rapina: cla-
mat vſura: clamat pauperũ ſudor contra oppri-
mentes eos. Quare qui offert ſacrificiũ de ſub-
ſtantia paupeꝝ: quaſi qui victimat filium in cõ-
ſpectu patris ſui. Eccli. xxxiiij. de re ergo nõ ſua:
ad cuiusvꝫ reſtitutionẽ iniuſtus poſſeſſor tene
tur: neq; oblatio: neq; eleemoſyna fieri põt: ſed
nec ſcienter recipi dꝫ: vt declarat Ioã. cãcel. par-
rhi. in de ſollicitudine eccleſiaſticorũ ca. xij. niſi
forte neſciretur cui facienda eſſet reſtitutio: tũc
em̃ per modũ reſtitutiõis cõuerti poſſet in pios
vſus pro his quibus debent per oblationem vel
eleemoſynam. de quo alias. ¶ Debet etiam eſſe
munda acquiſitione vt nõ ſit turpiter acquiſita
ideſt vt nõ ſit preciũ peccati: vñ Deut. xxiij. pre-
cipitur. Nõ offeres mercedẽ proſtibuli: nec pre- Deut. xxiij
ciuꝫ carnis in domo dñi dei tui. Et hoc propter
cauendũ ſcandalũ: ne videat eccleſia fouere pec
cata: ſi de peccati lucro oblationeꝫ reciperet: vt
dicit btũs Tho. ij. ij. q. xlvj. ar. iij. ¶ K Debet eẽ
quarto vtilis valore: vt ꝓficiat ad finem ꝓpter
quem offertur. Qui in genere duplex eſt. Primꝰ
eſt cõfeſſio ſeu proteſtatio ſupremi dominij bñ-
ficentie: miſericordie: ⁊ ceterarum perfectionũ
in deo: ⁊ que ad hunc finem offerunt: debent ha
bere aliquẽ ordinẽ ſiue ꝯueniẽtiã ad repreſentã
dum ea in quoꝝ teſtimoniũ offerunt: ſicut cãde
le tenebroſa illuminãtes ſignificãt diuinã ſapiẽ
tiã cuncta illuminantẽ ⁊ cognoſcẽtẽ. Sic veſtes
ſacre colores: thura: altariũ ornatus: incenſum:
et cetera multa offeruntur: ac diuino cultui ap-
plicãtur: quoꝝ ſignificationes Durãdus in rõ-
nali ꝑticulatim proſequit. Ita etiã a plagis ⁊ pe
riculis liberati offerũt nõnũq̃ imagines: vel ſi-
gna de auro: argẽto: cera: aut alia materia ꝓte-
ſtantes per hec dñm eſſe boꝝ miſericordem me
dicum: curatorem aut liberatorem. Sic legitur j. Regũ. vj.
philiſtijm obtuliſſe q̃nq; anos aureos: ⁊ totidẽ
mures aureos dãtes gloriã deo iſrael: ⁊ recogno
ſcentes ſe ab eo plagas anorum ⁊ muriũ ꝓpter
oblationem arce domini a filijs iſrael ſuſtinuiſ-
ſe ⁊c. ¶ Alius finis oblationis eſt ſuſtẽtatio mi-
niſtroꝝ eccleſie: ⁊ talis oblatio eſſe dꝫ que poſſit
cõuerti in eorum vtilitatẽ: vñ Malach. j. dñs lo
quitur. Intuliſtis munus: nũquid ſuſcipiã illud Malach. j.
de manu veſtra? Et ſequitur. Maledictus dolo-
ſus qui habet in grege ſua maſculũ: hoc eſt per-
fectum et valens: et votum faciens immolat de
bile domino. Et p̄remiſit. Si offeratis cecũ clau
dum: ⁊ languidum: nõne malum eſt? Offer illud
duci tuo ſi placuerit ei: aut ſi ſuſceperit faciẽ tuã
dicit dominus exercituum. Per debile claudum
⁊c. intelligit qd̃ cõuerti nõ põt in vtilitatẽ eccl̄ie
et miniſtroꝝ eius. Pariformiter peccãt q̈ falſam
aut fractã monetã aut res viliores offerunt: que
omnia

oīa ſm ſctm̄ Tho. ij. ij. q. xliiij. arti. iij. ad dei contemptū referūtur: dū vilia ⁊ minus vtilia offeruntur: vñ ⁊ Malach. j. Polluiſtis nomen meū in eo qđ dicitis: menſa dñi deſpecta eſt. Hoc autem facto dicit: qui vilia ⁊ deſpecta ad mēſam dñi offert ¶ L Ex quibus patet ꝙ ad ſuſtentationē miniſtroꝝ eccl'ie/oīa offerre licet que ad victū ꝯferunt ⁊ veſtitū: aut etiā ad ſubleuandū alias eoꝝ neceſſitates: vt puta ad vtēſilia: libros ⁊ ſimilia ſubleuāda. Cōferūt dico mediate ſicut numiſma: vł immediate vt panis: vinuꝫ ⁊ cetera quibꝰ veſci pñt: veſtiri ⁊ in ceteris neceſſitatibꝰ ſubleuari. ¶ Sic ad proteſtationē/ꝙ oīa habemus a dño: de oībꝰ oblationes fieri pñt: quoꝝ exēpla multiplicia nobis exhibet veteris pagina teſtamenti. Vñ ſi aliq̃ offeranł viuentia vel nō viuētia deo: vel in honorē huius ſcti vel illius: que ad finē ad quē offeruntur nullā hñt ꝯuenientie rōnem: magis videnł ſapere ſupſtitionē q̃ religionē. Verūtñ ſingulas rōnes in ſingulis ꝑquirere nō eſt neceſſariū populo ſimplici ⁊ fideli: dū ſequił intētione ſimplici ritū ⁊ ꝯſuetudinē eccl'ie ac hoīm bonoꝝ: intēdēdo qđ eccl'ia intēdit: ſtante in eo ſemꝑ fidei ſoliditate ⁊ integritate ac aīo ad informationem parato. Sufficit inſuꝑ leuis ꝯiectura: vt ſi oſo dicał nouenaria in honorē nouē choroꝝ āgeloꝝ: vel ſeptenaria in ꝯmemorationē ſeptē donoꝝ ſpūſſcti: vel q̃naria in memoriam quinqꝫ vulneꝝ chriſti: aut trina ī honorē btiſſime trinitatis. Sic ſuo modo de eleemoſynis ⁊ alijs operibus bonis: ſi totiēs fiāt vel totiēs: ſic ꝙ ad honorē huius ſcti/huius gñis oblatiōes fiāt: aīalia: galli: galline: porcelli ⁊ cetera multa: qꝛ hec ꝯferūt ad ſuſtentationē miniſtrorū eccl'ie: dūmodo tñ nō addał poſitiue ac particulariter aliq̃ intentio praua: ⁊ oīno ꝯtraria diuine religioni: dūmodo etiam in talibus nō ponał firma ſpes: quaſi a deo vel ſctis aliter/q̃ ꝑ tales obſeruatiōes auxiliū ꝯſequi non poſſent: ⁊ quaſi in illis quedā ſit neceſſitas: vt per eas ⁊ nō aliter inducał deus ⁊ ſancti illud facere qđ petuntur. Dū demum non paſſim queratur tentari deus ꝑ inuocationem ſanctorum ſuoꝝ: vel oblatiōes eis factas: quaſi debeat ſemꝑ miraculoſe illud facere qđ petitur: ꝓſertim dū petūtur ꝯmoda tꝑalia: ⁊ quandoqꝫ paꝝ conferētia ad ſalutē: de quibus late ſatis ⁊ vtiliter ſcribit cancel. parrhiſieñ. Joānes gerſon in tracta. de directione cordis.

¶ Lectio. xvij.

A

Eq̃tur tertia particla huius ſcđe ptis miſſe: q̃ ſm dñm Alber. ē ꝓparatio qua iterim ad offerendū ⁊ cōſecrādū ſe ꝓparat ſacerdos. ¶ Preparat aūt ſe tribus. ſ. incēſo: lotione ⁊ oſone. Incēſo ſe ꝓparat deuotiōis odore: ꝑ lotionē mūdicie nitore: ꝑ oſonē cordis ardore. Iſtā ſacrandis muneribus ꝑ ſubdiaconū ꝓparatis: ⁊ ꝑ diaconū ſacerdoti oblatis: ꝑ ſacerdotē qꝫ in altaris medio ſuꝑ pallas explicatas (quorū

Sacerdos tribus ſe ꝓparat.

myſteria propter breuitatem tranſeo) collocatis/ munera ipſa ſacerdos incenſat ac thurificat: thuriſqꝫ incenſum in thuribulo: (vt Alexan. ait) ſuꝑducit: et in crucis modum circunducit: quatenꝰ thuris incenſo: et crucis ſignaculo omnes diabolice malignitatis ⁊ fraudis conatus execretur: ne contra ſacerdotem vel ſacrificiū aliquo modo ꝓualeat. Nam ⁊ fumo hmōi omne genus demonij extricatur: vt ait raphael angelus Tob. vj. Significat nihilominus hec thurificatio bis facta/vnctionē dñi: qui a maria magdalena bis vnctus legitur: primo pedes. Luce. vij. Secundo caput: dū fracto alabaſtro vnguentum effudit ſuper caput ieſu. Mar. xiiij. Et repleta eſt tota domus odore vnguenti. Joan. xij. Propter quod ſacerdos vndiqꝫ totū altare incēſat: deſignās ꝙ factū hoc totā vndiqꝫ reſperſit eccleſiam: ſicut dñs ipſe teſtatur Mat. xxvj. Amen dico vobis vbicunqꝫ ꝑdicatuꝫ fuerit hoc euangelium in toto mūdo: diceł ꝙ hec fecit in memoriā eius. Ex hac aūt vnguenti perditione (vt iudas ait) occaſionem accepit idem dominice traditionis: qua dñm iudeis crucifigendum tradidit: cuius memoria in hoc ſacrificio celebratur. ¶ B Preparat ſe ſecūdo ſacerdos iterata manuum lotione: nō propter timorē contaminationis corporis xp̄i: qđ nulla corporali immundicia cōtaminari pōt vel maculari: tū qꝛ glorioſum: tū qꝛ eo modo/quo eſt in ſacramento corporaliter tangi nō pōt: cum non ſit in ſacramēto quātitatiue: ſeu per moduꝫ quātitatis ſitualis: q̃ modus ad corporalē contactū requirił: ſed cum iam manibus ſacerdos tractare habet ſacramenta: propter eoꝝ reuerentiā fulgere etiā debet manuum corporali mūdicia. Fit deniqꝫ hec lotio ad excitandum ſe ad internā deuotionem ac puritatem: quā principaliſſime intendere debet. Unde ſolicite ſatagendum eſt: vt non tam exteriora manuum: q̃ interiora mentium inquinamenta purgentur: qꝛ nō tātum inquinat hoīem tractare ſacramenta illotis manibus: quantum illotis animabus. Vñ ſm Innocen. Lauat manus corporaliter: vt mundet actus ſpiritualr: ⁊ Alexā. de ales Hic moraliter inſinuatur ꝙ ſacerdos oblaturus hoſtiā lachrymis ꝯpunctionis lauare debet conſcientiā. Ps. Lachrymis ſtratū meū rigabo: ne ſcꝫ indignus accedēs ad tm̄ ſacrificiū: reus fiat corporis ⁊ ſanguinis dñi. Eſt autēꝫ hec ſecūda lotio prius cm̄ ad celebrandū ſe ꝓparans/in alio loco manus abluit: vt ſm Alber. qui primo ad miſſam ſe parans ſe lauit ab iniq̃tate: mō ſacrificiū oblaturus q̃ſi ampliori indigēs lotiōe etiā a venialibus ⁊ pctōꝝ ſe purget reliquijs: dicens cū ꝓphe ta. Lauabo: non iā inter pctōres: ſed inter innocentes manus meas: ⁊ circūdabo altare tuū dñe Hāc interiorē ablutionē petijt dauid: dicēs. Amplꝰ laua me ab iniuſticia mea dñe: ac ſi dicat. Lauaſti a mortalibꝰ: laua me etiā a venialibus: quia nemo adeo lotus eſt vt nō indigeat lotione vlteriori in tanti oblatiōe ſacrificij. Hoc q̃ꝫ ſignauit dñs Joan. xiij. qꝛ cū loti eſſent apl'i: cū accederent ad refectionē menſe dñi paſchalis et lr̄alis agni: noluit eis exhibere corpus ſuū: niſi iterato lauaret pedes eoꝝ: quo ſignificata eſt affectuꝫ ablutio: dicens. Qui lotꝰ eſt: nō indiget niſi vt pedes lauet: ſed eſt mūdus totꝰ ⁊ iſta lotio ortū habuit a lege Exođ. xxx. vbi dr̄. Facies labiū encū cum baſi ſua ad lauandū: ⁊ miſſa aqua lauabūt in ea aarō ⁊ filij eius manꝰ ſuas ⁊ pedes: q̃ñ ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij: ⁊ q̃ñ acceſſuri ſunt ad altare vt offerant thus dño. ¶ Ex illo ptꝫ ꝙ ritus quorūdā/quo ablutionē hāc differunt vſqꝫ ad fi-

Thurificatio bis fctā quid ſigt.

Mar. xiiij.

De lotione manuum.

Innocen.

ij. Coꝝ. xj.

Ps. j.

Exođ. xxx.

Improbał quorundaꝫ ritus.

nē prefationis: eſt minus ꝯueniēs: tū qꝛ figura p̄-
cedere debet figuratū: ⁊ ita corporalis lotio ma-
nuū: ſignificans interiorem lotionem mentium:
que fit ꝑ orationem: precedere debet orationem.
Tū qꝛ verba canonis dependēt ad prefationem ⁊
hymnū ſequentē. Sctūs/ſctūs/ſctūs/ita vt nō li
ceat quecūqꝫ alia verba interponere: ne coherē-
tia ſenſus diuidatur. ¶ Ad lotionē autē manuuꝫ
proferri debet ille pſalmi verſiculus. Lauabo in-
ter innocentes manus meas: ⁊ circūdabo altare
tuum dn̄e: per quē impertinentiſſime corrūpereꝭ
ſententiaꝝ continuatio. ¶ C Preparat ſe tertio
orationis ſuffragio. Et hoc dupl'r ſm Alber. ſcilꝫ
primo per ſeipſum orādo: ſcd̄o oratiōis ſuffragiū
a ppl'o poſtulando. Quoad primū tres facit ora-
tiones ſm conſuetudinem eccl'ie romane. In pri-
ma poſtulaꝭ acceptio diuina ipſius ſacrificij ⁊ ſa
crificio aſſiſtentium. In ſcd̄a poſtulaꝭ cōſecratio
ſacrandoꝝ muneꝝ: in illa ſcꝫ. Ueni ſctificator. In
tertia poſtulaꝭ oblationis prefectus quantuꝫ ad
ſctōꝝ honorē ⁊ ſalutē circūſtantiū. In quibuſdaꝫ
eccleſijs diciꝭ prima tm̄: ſcꝫ. In ſpū humilitatis ⁊
animo cōtrito ſuſcipiamur dn̄e a te: vt ſic fiat ſa
crificiū noſtrū: vt a te ſuſcipiaꝭ hodie ⁊ placeat ti
bi dn̄e deus. Et ſumpta ſunt hec verba ex orōne
Azarie Daniel. iij. in camino ignis facta. Sacer-
dos aūt dicēs. In ſpū humilitatis ⁊ aīo cōtrito:
duo tāgit que orationē faciūt exaudibileꝫ: ſcꝫ hu
Eccli.xxxv. militatē ⁊ ꝯtritionem: de primo diciꝭ Eccli. xxxv.
Oratio humiliātis ſe nubes penetrabit. de ſcd̄o
Eſa.vlti. Eſa.vl. Ad quē reſpiciā niſi ad paupculū ⁊ cōtri-
tū ſpū: ⁊ tremētē ſermones meos? Quia aūt ſacri
ficiū offerꝭ in recordationē paſſionis dn̄i: cum re
cordamur ꝙ ſacrificiū illud in ara crucis oblatū
eſt pro peccatis nr̄is: offerimus in ſpū humilita-
tis recognoſcentes pctā nr̄a: ⁊ in aīo cōtrito pctī
dolorē in corde ſentientes. In hac ergo hūilitate
⁊ cōtritione eccleſie: petit ſacerdos ſuſcipi obla-
tionē ſacrificij: certus qđ ſic oblatum a dn̄o non
reijcitur: vnde in p̄s. Cor contritū ⁊ humiliatum
deus nō deſpicies. Alie due orationes clare ſunt.
Obiectio. ¶ D Sed hic aliqs diceret: ſacrificium (vt dicit
Rabanus) diciꝭ quaſi ſacrū factum: qđ prece my
ſtical'r conſecraꝭ in memoriam dn̄ice paſſionis.
Reſpōſio. Quod aūt tale eſt: oīno eſt acceptū ⁊ benedictum
a deo ⁊ conſecratū. Unde fruſtra poſtulatur in p̄-
tactis orōnibus ſacrificij acceptatio a dn̄o: bn̄di
ctio ⁊ conſecratio. Rn̄det Alex. ꝙ ſacrificiū diciꝭ
Sacrificiū tripliciter. Uno modo diciꝭ actus ꝯſecrantis: ſi-
capiꝭ tripl'r ue ipſa conſecratio actiōis: ⁊ ſic ſumiꝭ in illa ora
tiōe. In ſpū humilitatis. Alio modo diciꝭ hoſtia
ꝯſecranda: ſic accipiꝭ in ſcd̄a oratiōe. Ueni ſctifi-
cator op̄s eterne deus bn̄dic ⁊ ſctifica hoc ſacrifi
ciū tuo ſctō nomini preparatū. Tertio modo dr̄
ipſa hoſtia cōſecrata ſm diffinitionē Rabani al
legatā: ⁊ de ſacrificio ſic ſumpto nō fiūt oratiōes
due predicte. Sed de eo ſic aſſumpto iclinato ca-
pite dicit ſacerdos tertiā orationeꝫ. Suſcipe ſctā
trinitas hanc oblationē ⁊c. qua petit vt ſacrificiū
tertio modo acceptum: qđ eſt hoſtia cōſecrata: a
dn̄o: ſctā ſcꝫ trinitate ſuſcipiaꝭ: non quantū ad ſe
ſic eñ ſemꝑ eſt acceptiſſima ſm illud patris. Hic
eſt filius meus dilectꝰ in quo mihi bene ꝯplacui.
Mat. iij. ⁊. xvij. Sꝫ q̄ꝫtū ad inſtitutiōis ſue finē et
fructū: qui eſt grāꝝ actio: diuinoꝝ beneficioꝝ cō-
memoratio: inter que precipuum eſt dn̄ica incar
natio: paſſio: reſurrectio: aſcēſio ⁊c. Sanctoꝝ ho-
nor ⁊ collaudatio et ſalutis in via adhuc peregri
nantiū promotio: de quibus infra latius tracta-
bitur. Et hec tanguntꝭ ac petunꝭ in oratione iſta
vt patet eā aduertenti. ¶ E Premiſſis itaqꝫ his
orationibus quas ſacerdos conſecrans ad deuꝫ
fundit: quatenus oblatio ſua ꝑfectaꝛ placita fiat
etiam eccleſie ſuffragia interpellat: ſic eñ placet
deo ſacrificiū ſꝫ illud Mala. iij. Placebit deo ſa- Mala.iij.
crificiū iude ⁊ hieruſalē: ſicut dies ſeculi: et ſicut
anni antiqui. Judas ꝯfitēs: hieruſalē pacis viſio
interpretaꝭ. Eſt itaqꝫ ſacerdos iudas lotus ablu
tiōe ⁊ orationis cōfeſſione. Eſt ⁊ hieruſalē pacis
⁊ vnitatis eccleſiaſtice ſuffragij interceſſionē: iđ
conuertit ſe ad populuꝫ: petens in vnitate eccl'ie
orōnis ſuffragia dicens. Orate pro me fratres vt
meū ⁊ veſtrū ſacrificiū acceptabile fiat apud deū
patrē oīpotentē. Aliqui addūt. Et ſorores: ꝑpter
ſexuū diſcretionē: ſed alij vtrūqꝫ includūt in nōīe
ſexus principalioris: attendentes illud apl'i. Nō
eſt maſculus neqꝫ femina: oēs eñ vos vnuꝫ eſtis
in xp̄o ieſu. Appellatione fratris innuit eccleſie Gal.iij.
in vnitate charitatis colligationem ⁊ pacis vnio
nē. Recte aūt petit orationū interceſſiones: mēo
rans illud apoſtoli ad Heb. v. Qm̄ ⁊ ipſe circūda Ad heb.v.
tus eſt infirmitate: ⁊ ita vt homo infirmus idiget
eccleſie adiutorio. Hinc Jaco. v. Orate ꝓ inuiceꝫ Jaco.v.
vt ſaluemini: multum enim valet deprecato iuſti
aſſidua. Qđ vero dicit. Ut meū ⁊ veſtrū ſacrificiū
⁊c. innuit ꝙ vt dictū eſt: tā offerentes q̄ꝫ oblata of
feruntꝭ in altari dn̄o: cuius oblationis ſignū fuit
exterioꝝ oblatio facultatū. Un̄ ⁊ debet quemad-
modū ꝓ ppl'o: ita ⁊ ꝓ ſeipſo offerre ꝓ pctis. Ipſe
eñ eſt hō ex hoībus aſſumptus: ꝓ hoībus ꝯſtitu
tus loco eius ſcꝫ xp̄i: q̄ eſt totius ſanctitatis per-
fector: vt Alber. loquiꝭ: ⁊ iđ vt homo indiget ſuf-
fragio. Ut vero in loco dei conſtitutꝰ: offert ⁊ ſan
ctificationem perficit: ſm illud apl'i ad Hebre. v.
Omnis pōtifex ex hoībus aſſumptus: pro homi-
nibus ꝯſtituitur in his q̄ ſūt ad deū ⁊c. Huic au-
tē ſacerdotis petitioni quidam reſpondent. Me
mor ſit dn̄s ſacrificij tui: ⁊ holocauſtum tuū pla-
cabile fiat. Alij. Spūſſctūs ſupueniet i te: ⁊ virtꝰ
altiſſimi obumbrabit tibi. Quidā vt romani rn̄-
dent. Suſcipiat dn̄s ſacrificiuꝫ de manibus tuis
ad laudē ⁊ gloriā nōīs ſui: ad vtilitatē qꝫ noſtrā:
totiuſqꝫ eccleſie ſue ſancte amen. Sed forte quis Obiectio
diceret: incōueniens videꝭ in tanto officio tot fie
ri diuerſitates. Un̄ videtur ꝙ hec varietas nō ſit
in eccleſia ꝑmittēda: ſed abolenda potius ⁊ dānā
da. Reſpondet Btūs Anſel. in epiſtola ad vale-
rianū magdebergenſem archiep̄m: querenteꝫ de Rn̄ſio
diuerſitate modorū qui fiūt circa celebrationem
huius ſacramenti dicens. Sic habemus a ſctis
patribus: ꝙ ſi vnitas ſeruatur charitatis in fide
catholica: nihil officit conſuetudo diuerſa. Et ſi Charitatis
multe ſunt diuerſitates q̄ non in ſumma ſacramē vnitas ſi ſe
ti vel virtute eius aut fide diſcordāt: neqꝫ oēs in uaꝭ in fide
vnā conſuetudinē colligi poſſunt: eſtimo eas po- catholica:
tius in pace tolerādas: q̄ꝫ diſcorditer cū ſcādalo nihil officit
dānādas. Ex his patet que diuerſitas toleranda cōſuetudo
nam per ſummaꝫ ſacramenti intelligunꝭ illa que diuerſa.
preciſe requirūtur ad eſſe ſacramenti. ¶ F Sequi
tur ſtatim quarta particula ſecunde partis prin- Joan.xi.
cipalis miſſe: que dicitur ſecreta ſm Alex. de ales
qꝛ tūc incipit myſteriū paſſionis dn̄i in oblatio-
ne eoꝝ que ſunt conſecranda: vn̄ ibi per correſpō
dentiā quandam repreſentatiue inchoaꝭ machi-
natio quedā iudeoꝝ: et tractatio de morte xp̄i: ꝓ-
pter quam dn̄s abijt in regionem iuxta deſertuꝫ.
In illa enim parte initium eſt oblationis: que eſt
myſteriū paſſionis dn̄i: ſicut illa machinatio fuit
initiū paſſionis eiuſdem exhibite in corpore xp̄i.
¶ Dicitur etiam hec oratio ſecreta cum ceteris
verbis ſacri canonis ſm Alber. preter rōnes ſu-
pra lec. xv. recitatas: quia iam in illa oratione que
ſecreta dicitur:

ſecreta dr̄:ſctiſſima poſtulanꝛ et offerūtur: que a
pplo cōi celari debēt vt amplius venerenꝛ. Oſtē
ſa em̄ pplo ꝑ vſum viſcunꝛ ⁊ vilipendunꝛ:⁊ forte
nōnūꝙ̄ ad vſus alios adhibenꝛ. In cuius ſignū
Nume.iiij.mandaꝛ aaron et filijs eiꝰ:vt ipſi ſoli
ingrediētes tabernaculū:oīa eiꝰ vaſa inuoluāt:
et portāda dū mouēda ſunt caſtra ſingulis filijs
caath diſtribuāt. Ipſi autem filij caath ac ceteri
nulla curioſitate videant que ſunt in ſanctuario
priuſꝙ̄ inuoluanꝛ:alioquin morienꝛ. Nā multi
vſu ſanctiſſima ꝯtēnentes dū publice eis oſtēdū
tur:accipiūt occaſionē mortis in eis: que ſi forēt
operta ⁊ inuoluta:⁊ ab eis celata venerarentur:
hinc Matt.vij.dicitꝛ. Nolite ſanctū dare canibꝰ
⁊ margaritas nolite ꝓijcere ante porcos: ne for-
te cōculcēt eas pedibꝰ ſuis:⁊ canes cōuerſi dirū-
pant vos:qꝛ audita iſta vileſcūt popularibꝰ:⁊ ſa
Diony. cerdotes vͥbis eorū laceranꝛ: vñ ⁊ beatꝰ Diony.
ſcribēs ad Timotheuꝫ de eccleſiaſtica hierarch.
eadē ꝑcipit. Obſerua mq̄t diligentius ne ſancta
ſanctorꝫ efferas:ne profanis luminibꝰ violanda
ꝑmittas:reuereberis magis occulta:ꝙ̄ dei arca-
na myſteria ſpūalibus inuiſibilibuſꝙ notioni-
bus honorabis:atꝙ intemerata ſuabſ:nequaꝙ̄
ea paſſim rudibus tradēs:ſed ſanctis ſolis ſacra
rum rerū intelligentias ſecretius pandēs. ¶ Et
notandū ꝙ prime ſecrete nō premittiꝛ immedia-
te inuitatio ad oratione per verbū. Oremꝰ: ſꝫ ſe-
cūde:ſi plures ſecrete leganꝛ. Debet em̄ numero
et ordini collectarū cōformiter rn̄dere numerus
⁊ ordo ſecretaꝝ:⁊ poſt cōmunionē.i. cōplendaꝝ:
ita ꝙ tot ſecrete ⁊ eodē ordine ſimiliter ⁊ cōplen-
de dicanꝛ:quot ⁊ quo ordine dicte fuerant colle-
cte:nō plures nec pauciores nec alio ordine. Cu-
ius cā tacta eſt lec.xvj.qꝛ ipſa inuitatio ꝑ verbū.
Oremus:cū ſalutatiōe ppli ꝑmiſſa eſt ante offe-
rendā quā reſpicit prima ſecreta:quare ad eam.
Oremus nō eſt repetēdū. ¶ In ſecretis aūt que
pene ꝑ ſingula officia varianꝛ:petiꝛ ꝙ ppls offe-
rens in ſuis donis deo in vnitate corporis xp̄i in
corporādus ipſi acceptabiliter offeraꝛ: vt pꝫ in
prima ſecreta prime dn̄ice aduentus: vbi dr̄ ſic.
Sacra nos dn̄e potēti virtute mundatos:ad ſuū
faciāt puriores venire principiū. Omniū em̄ bo
rum principiū quantū ad oblationē: eſt oblatio
qua xp̄s obtulit ſeipſum. Et hoc facile attēdi po
teſt in oībus ſecretis:niſi ꝙ aliqñ propter feſtuꝫ:
quod agiꝛ de xp̄o vel ſanctis: in ſecretis de ipſis
feſtiuitatibus mētio adhibeꝛ:vt gratia feſti chri
ſto ppls offerēs vniatur. Sic ergo perficiēs con-
cludit alta voce dicēs. Per oīa ſecula ſeculorꝫ:
qꝛ qđ in cōcluſione eſt:oībus expedit ſcire tā cle-
Quicquid ricis ꝙ̄ idiotis. Diciꝛ ergo ſm̄ Alb. Per dn̄m no
petitur/nō ſtrū ieſum chriſtum ⁊c. vt ſciatur ꝙ quicq̄d petiꝛ
niſi in chri- non niſi in noīe xp̄i exaudiꝛ. Poteſt nihilominꝰ
ſti nomine exaltatione vocis ſm̄ Alex. ſignificari: ꝙ chriſtꝰ
exauditur. iterū palā ambulās ſe tanꝙ̄ verū paſchalē agnū
ante quinꝙ dies paſche:luna decima primi men
ſis preſentauit hieruſalē publice a turba cum ra
mis palmarū ſuſceptus:et inter lunā decimaꝫ: ⁊
decimāquartā ingrediēs et regrediēs clamabat
publice docens in tēplo. ¶ Reſpōdet autē ſacer
dotis miniſter vel chorus. Amē: qđ ad concluſio
nem tm̄ refertur:⁊ interpretatur pro verū eſt: ſm̄
Alb. nō pro fiat:ac ſi dicat:tu dicis. Per dn̄m ⁊c.
qui viuit ⁊ regnat ⁊c. Nos corde et ore ꝯfitemur
et dicimus verū eſt:acſi dicat. Iuſti ſunt oēs ſer-
mones tui:⁊ nō eſt i eis prauū q̄d neꝙ ꝑuerſum.
Prouerbi. viij. ¶ G Audiēs ſacerdos hāc ppli cōfeſſionē pro-
cedit ad quintā huius partis ſecūde particulaꝫ:
videlicet ad ꝑfationē:que prelocutio interpreta
tur:qꝛ iā ſacerdos ſentiēs populū ad altiora pa-
ratū:preloquiꝛ eis publice de ſacramēti altitudi
ne ⁊ reuerētia:⁊ ab hac prelocutione illud quod
cantat nomē prefationis accepit. ¶ Diuidiꝛ au
tem ſm̄ Alex. in partes tres. Primo fideliū con-
gregatorꝫ ad confitendū dn̄o excitatio proponi-
tur. Secūdo cōfeſſionis exhibēde ratio declaraꝛ
ibi. Vere dignū. Tertio cōfeſſionis exhibite acce
ptatio poſtulaꝛ ibi. Cum quibꝰ ⁊ noſtras voces.
¶ Excitatio intentionis populi in tribus eſt ſm̄
Alb. In eulogio ſalutationis:in cōmunione pro
fectionis:in exhortatione gratiarū actionis. Eu
logiū ſalutationis cōtinet ſalutationē preſbyte-
ri:⁊ deuotā reſponſionem populi. Salutatio eſt.
Dn̄s vobiſcū:que optat diuini adiutorij aſſiſtē-
tiam ad altiſſima ſacramenti myſteria: angelice
etiā perfectioni tremēda:nō curioſe diſcutiēda:
ſed humilitate cordis a populo ſuſcipiēda et ve-
nerāda. Suſcipiēda in cena ſpirituali:in qua re-
ficiēdi ſunt pane viuo:qui de celo deſcēdit. Vñ ⁊ Ioā.vj.
prefationis officiū ad illud referri poteſt qđ legi
tur Luce.xxiij. Miſit dn̄s petruꝫ ⁊ Ioannem di-
cens. Euntes parate nobis paſcha vt manduce
mus. Et poſt. Ipſe oſtēdet vobis cenaculū gran
de ſtratū:ibi parate. Et hoc ſonat qđ diciꝛ prefa-
tio.i.prelocutio:quaſi preparatio ad hoſtie cōſe
cratione ⁊ cōſecrate ſumptionē. ¶ Reſpōdet au
tem ppls. Et cū ſpiritu tuo:optās vt que nō niſi
ſpiritusſancti operatione fieri poſſunt:eodē ſpi-
ritu ſacerdotis ſpiritū ſubleuante ⁊ ſibi vniente
nedū ſacramētaliter:ſꝫ ⁊ ſpiritualiter ꝑ ſacerdo-
tem perficianꝛ:qm̄ ſpiritus eſt deus: ⁊ eos q̄ ado Ioan.iiij.
rant eū in ſpiritu ⁊ veritate oportet adorare. Et
maxime in hoc ſacramēto:in quo ſine ſpiritu ca
ro nihil prodeſt:ſed ſpiritus perficit omnia:dicē
te dn̄o de huius ſacramēti perfectione. Ioan.vj. Ioan.vj.
Spiritus eſt qui viuificat:caro aūt non prodeſt
quicꝙ̄. Reſpōſione hac audita:ſacerdos popu-
lum in cōione charitatis ad altiora proficiſci vo
lēs expreſſe hortaꝛ dicēs. Surſum corda: ſupple
leuate. De hac exhortatione ita dicit Cyprianꝰ
papa:vt habetur de cōſe.diſt.j.qñ. Quādo ſtamꝰ
ad orationē fratres dilectiſſimi:inuigilare et in-
cumbere ad preces toto corde debemus. Cogita
tio carnalis hoīs et ſecularis abſcedat: nec q̄cꝙ̄
animus aliud:ꝙ̄ id ſolū cogitet qđ ꝑcatur: ideo
et ſacerdos ante orationeꝫ:prefatione premiſſa:
parat fratrum mētes dicēdo. Surſum corda: vt
dū reſpōdet plebs. Habemꝰ ad dominū: admo-
neaꝛ nihil ſe aliud ꝙ̄ dn̄m cogitare debere. Clau-
datur ꝯtra aduerſariū pectus: ⁊ ſoli deo pateat:
nec ad ſe hoſteꝫ dei tp̄e orationis venire patiaꝛ.
Hec ibi. ¶ H Ait ergo ſacerdos. Surſum: intel
lectu veritatis:affectu charitatis:virtute cōuer-
ſationis:rectitudine intētionis. ¶ De prima ad
ſuꝑna eleuatione dicit pſ. Accedat hō ad cor al Pſ.
tum:⁊ exaltabiꝛ deus. Ad cor altū intellectu veri
tatis accedit:qui in ſacramēto nihil carnale co-
gitat:ſed omnia alta eſſe intelligit: vt quod in ci
bo ſumptus xp̄s dētibus nō diſcerpiꝛ: nec ſacer-
dotis diuiſione diuidiꝛ. Sumptione nō digeriꝛ
vt pereat:ſed manēs integer ſumptꝰ nos ſibi in-
corporat. In altare deſcēdens in dextera patris
manet vt nos ſibi incorporatos ad eiuſdeꝫ pr̄is
dexteraꝫ exaltet et hm̄oi. ¶ De ſcđa exaltatione
dicit apoſtolꝰ ad Col.iij. Que ſurſuꝫ ſunt ſapite Ad col. iij.
nō q̄ ſuꝑ terrā. Sapimus em̄ et querimꝰ celeſtia
per charitatis feruidā exaltationem: ⁊ hoc in ſa
cramento perficiꝛ:qñ ⁊ nimiā dn̄i dilectionē pen
ſantes:aduertimꝰ ꝙ ip̄e ſe nobꝫ dat in cenā:quo
nos ſibi incorporet:et ſic ad alta domus patris:

vbi oēs eterne vite abūdāt panib9: nos eleuādo
pducat. ¶ De tertia eleuatiōe dicit idē ad Phi-
Ad Phili. iij. lip. iij. Noſtra cōuerſatio in celis eſt. Unde ⁊ ſal-
uatorē ad nos in ſacramento expectamus dn̄m
ieſum chriſtum: qui incorporando nos ſibi refor
mabit corpus humilitatis nr̄e cōfiguratū corpo
Job. xvj. ri charitatis ſue. ¶ De quarta ſurſum eleuatio-
ne dicit Job. xvj. Ad deū ſtillat oculus me9: hoc
eſt oculus alte intētionis qui deuotione ⁊ memo
ria dn̄ice paſſionis ſtillat lachrymādo: et nō niſi
in altū ad deū dirigit tēdēdo ⁊ pgēdo: et oīa ſoli
deo attribuēdo. Hanc aūt exhortationē facit ſa
cerdos cōformiter ad illa v̄ba Job. xvj. Terra ne
operias ſanguinē meū: neq̨ locū i te latēdi inue
niat clamor meus: ⁊ ideo terreno ⁊ depſſo corde
ſanguis xp̄i nō dz opiri: ⁊ clamor quo ad cōionē
dei vocamur: latere non dz ſub affectu terreno: ſz
potius corde eleuato ad celū hec oīa venerari.
Ad hanc autē ſacerdotis excitationē rn̄detur ex
pſona aſſiſtētis ppl'i. Habem9 ad dn̄m: qr ad al-
tius aliqd cor exaltari non pōt: nec in aliquo tu-
tius locari vt altiſſima ⁊ ſpūalia dei dona perci-
Threñ. iij. piat. Threnoꝝ. iij. Leuemus corda noſtra cū ma
nibus ad dn̄m in celos. Totū enim cor in celeſti-
bus habitare dz: qd taz celeſtia ⁊ ſublimia dona
expectat: qd angelicis laudib9 voces carnis iun
Eſa. xxix. gi deſiderat: ne improperiū illud incidat. Appro
pinquat ppl's iſte ore ſuo: et labijs ſuis glorificat
me: cor autē eius lōge eſt a me. ¶ I Huic reſpō-
ſioni ſacerdos excitādo ppl'i intētionē: annectit
exhortationē quandā: qua exhortatur ppl'm ad
gratiarū actiones: dicēs. Gratias agamus dn̄o
deo noſtro ſe ppl'o cōicās ⁊ vniēs: dicēs in ſua et
ppl'i pſona: agam9: qr vni9 ſunt doni participes
corporis et ſanguinis dn̄i: quo in vnū corp9 my-
ſticū cū capite mēbra oīa vniunt. j. Coꝝ. x. Unum
corpus multi ſum9 oēs / q̄ de vno pane: ⁊ de vno
calice participam9. Gratie autez agunt qn̄ dona
dn̄i digne percipiunt: diſcrete cognoſcunt: ⁊ ma
gna deuotione in ipſum referunt. De pceptione
digna dr. j. Paral. vlt. Tua ſunt oīa: ⁊ que de ma-
nu tua accepim9: dedim9 tibi. Sic eñ digne acci
pitur a deo donū: cū nos indignos diuinis eſſe
bn̄ficijs eſtimam9: ⁊ p hoc grate accepim9. (Se-
Seneca. neca. ij. de bn̄ficijs. Qui grate bn̄ficiū accipit: pri
mā eius pēſionē ſoluit) dū ⁊ ea q̄ reddim9 a dn̄o
eſſe minime dubitam9. Sic et diſcrete cognoſcū
j. Coꝝ. ij. tur a nobis: ſi cū apl'o dicim9. Nos nō ſpiritum
huius mūdi accepim9: ſed ſpiritū q̄ ex deo eſt: vt
ſciamus q̄ a deo donata ſunt nobis. Oīa eñ do-
na deus dat in ſpiritu: et in ſpiritu data cogno-
ſcunt qualia ſunt: ⁊ quantā in nobis efficiāt vir-
tutē: magna deuotione in ipſum datorē deum re
ferūt: ⁊ dū eis vtunt ad finē pꝑter quē dant: ⁊ ſo-
lū deū ex his laudari ⁊ magnificari exoptāt: dicē
tes cū apl'o iuda illud in fine ſue canonice. Soli
deo ſaluatori noſtro p ieſum xp̄m dn̄m gloria et
magnificētia: imperiū ⁊ poteſtas an̄ oīa ſecula: ⁊
nūc ⁊ in oīa ſecula ſeculoꝝ. ¶ K Hortat autē ſa
cerdos ad agendas gr̄as dn̄o deo noſtro. Dn̄o q̄
Pš. xxx. nos redemit. pš. xxx. Redemiſti nos dn̄e deus ve
ritatis. Ex hoc nāq̨ q̄ nos redemit acquiſitum
Auguſti. eſt ei ius poſſidēdi: et ita ratio dānādi: vn̄ Aug.
Tāti emit nos vt ſolus poſſideret. Deo qui nos
creauit. Deute. xxxij. Poſſedit: fecit ⁊ creauit te.
Noſtro: qr ſaluabit. pš. Deus noſter: de9 ſaluos
faciēdi. Tūc eñ veriſſime erit noſter: qn̄ erit oīa
in oib9. i. oīm bonorū abūdātia. Ipſe eſt de9 qui
nos de nihilo creauit: ipſe dn̄s q̄ ſuo nos ſangui
ne redemit: ipſe eſt nr̄ qui ſuo munere nos ſalua
bit: ipſe q̄ creādo dedit naturā: qui redimēdo de

dit gratiā: qui ſaluādo ꝯfert gloriā. Uel dn̄o: nos
ſua virtute portāti. ad Heb. j. Portās oīa verbo
virtutis ſue. Deo: nos ſua ſapientia regenti. pš.
Qui regis iſrael intēde. Noſtro: regnū nobis p̄-
parāti. Jo. xiiij. Uado parare vobis locum. Hec
eſt ratio triplex quare deo referende ſunt gratie.
¶ Huic exhortatiōi ſacerdotali chorus reſpon-
det aſſentiēdo. Dignū ⁊ iuſtū eſt. Dignū: quan-
tum ad ipſum: qm̄ ipſe eſt dn̄s de9 noſter. Juſtū:
quātū ad nos: qr nos ppl's ei9 ⁊ oues paſcue ei9.
Dignū: pro magnifica liberalitate qua dona cō-
fert. Juſtū: pro debito receptiōis donorū. De pri
mo Jaco. j. Dat omnibus affluēter ⁊ nō imprope
rat. Ex hoc eñ ipſe gratiarū actione digniſſim9:
qr magnifice dat: non manu retracta: ſed manu
aperta liberalitate tota nullis precedētib9 meri-
tis: qr prior dilexit nos. j. Jo. iiij. nulla retributio
ne expectata. pš. cxv. Quid retribuā dn̄o pro om
nibus que retribuit mihi. De ſecūdo. j. ad Theſ.
vlti. In omnibus gratias agite.

¶ Lectio. xviij.

A

Oſt excita-
tionē fi
delium
ad cōfi
tendū
dn̄o per
dignas
gratia-
rum a-
ctiōes:
ſequit
altera
pars p̄-
fatio-
nis: q̄
De altera prefatiōis parte. ſacerdos ſue exhortationis rōnē oſidit. Et diui-
dit in partes duas: ſz duas rationes diuine lau-
dis a nobis exhibēde. Prima eſt excellentia diui
na. Scda laus angelica: q̄ ibi tāgit. Per quā ma
ieſtatē tuā. ¶ Circa primū ſacerdos primo rn̄ſio
nē approbat. Scdo rationē diuine laudis decla
rat: ibi. Nos tibi ſemp. ¶ Circa primū ait appro
bādo rn̄ſionē ppl'i qua rn̄dit. Dignū et iuſtū eſt.
Uere dignū ⁊ iuſtū eſt. Dignū: qr nos mera volū
tate cōdidit. Juſtū: quia pura mīa nos redemit.
Equū: qr nos gratuitu iuſtificat. Et ſalutare: qr
nos perpetuo glorificat. Uel dignū rōne ſue ex-
cellētie. Juſtū: rōne ſue beneficentie: multū enim
placet deo gratitudo. Salutare: rōne ſui pmiſſi.
Hec Alex. Aliter exponit dn̄s Alb. Has nāq̨ di-
ctiones referēs eas ad quinq̨ q̄ ꝯſiderant in ſa-
cramēto. ¶ Eſt eñ ſacrm̄ ſincere veritatis: excel
lentis nobilitatis: eximie liberalitatis: pondera
te equitatis: ſumme virtuoſitatis. ¶ Quoad pri
mum dicitur. Uere: quia hoc ſacramentum non
tantū cōtinet gratiam ſignificatiōe quō veteris
teſta. ſacramēta: de quib9 ad Heb. x. Umbrā ha- Ad Heb. x.
bens lex futuroꝝ bonoꝝ: non ipſam imaginē re-
rum. Hoc eſt nō ipſam veritatem rerum ſancta-
rum imaginatā: qr boni gratie fuerūt ſigna non
cauſa: ſed continet in veritate autorē oīs gratie:
ſic eñ dicit Joā. j. Lex per moyſen: ſcz in vmbris Joan. j.
et figuris data eſt: ſed gr̄a ⁊ veritas p ieſum xp̄m
facta eſt. ¶ B Quoad ſecundū dicit dignū: qr
ipſum ſolum eſt deo dignum ſacrificiū: naz cū in
veteris legis ſacrificio quereret quid digne deo
offerret: nullum inuentum eſt: dicente Michea.
Quid dignum offeram dn̄o: nunquid offeram ei
holocauſtomata

holocauſtomata ⁊ vitulos anniculos. Nunqd nõ
placari põt dñs in milibus arietũ. An in multis
milibus hircorũ pinguiũ. Nunquid dabo primo
Apoca.v. genitũ meũ pro ſcelere meo: fructum ventris mei
pro peccato anime mee? quaſi dic. non. Michee
vi. Propter qđ Joã. repreſentãs gemitũ antiquo
rũ hoc noſtro ſacrificio carentiũ dixit. Ego flebã
multũ: qm̃ nemo dignus inuentus eſt aperire li-
brum: nec videre eũ: chriſtum ſcꝫ vite librũ. Jſtud
vero ſacramentũ oĩa aperit huius libri ſecreta di
uina ⁊ celeſtia: ⁊ ideo quibuſdã interpoſitis: dici
tur ibi de laude dignitatis iſtius. Et cũ aperuiſ-
ſet librum: quatuor animalia: ⁊ vigintiquatuor ſe
niores ceciderunt coram agno habentes ſinguli
citharas ⁊ phialas aureas plenas odoramentorum
que ſunt orõnes ſanctorũ: ⁊ cantabant canticum
nouum dicẽtes. Dignus es domine deus noſter
aperire librum ⁊ ſoluere ſignacula eius: qm̃ occi-
ſus es: ⁊ redemiſti nos deo in ſanguine tuo. Li-
ber eſt ſecretũ cõſilij diuine ſapientie: quo diſpo-
ſuit ſacramentis ornare vel ordinare eccleſiam.
Hoc nemo aperire potuit: niſi is qui in ſanguine
ſuo de corde ſuo ſacramẽta profluere fecit: ⁊ ideo
quatuor animalia euangelice predicationis in ſe
figurã preferẽtia: vt rõnem ſacramentorum intel
ligant ſicut homo. Jn ſacrificiũ ſe exhibeant vt vi
tulus: fortiter mortem vincãt vt leo: altiſſima cõ-
templatione verbum apud deũ comprehendant
vt aquila. Et vigintiquatuor ſeniores: qui ſignifi
cãt duodecim patres vete. teſta. ⁊ duodecim apo
ſtolos noue gratie patres: ſtatim cadũt in facies
ſuas: in vna fide precedentium ⁊ ſequentiũ tam
dignum ſacramentum venerãtes: ⁊ iucunda lau-
de citharizãtes olm virtutum cõſonantia: habẽ-
tes phialas auro diuinitatis ſplendẽtes: hoc eſt
diuinis cordibus flagrantes omni odoramento
deitatis ⁊ bonitatis: ſtatim in venerationem tãti
excitantur ſacramenti in teſtimonium eius excel
lentiſſime dignitatis. ¶ C Quoad tertiuum dici
tur iuſtum: q2 magnitudine doni liberalis ſequit̃
magna obligatio eius cui donat̃ faciende rõnis
Gregorius ſm̃ illud Greg. Cum creſcunt dona: creſcunt do-
norũ rõnes. Ex maximi igitur ſacramenti dono
maxime donãti dño obligamur: ideo iuſtum eſt
pro ſummo ſacramenti hui9 dono ſummas deo
agere grãs: ſummas dico nobis poſſibiles. Eſt
deniqꝫ iuſtũ ex huius ſacri inſtitutione: ſiquidem
iuſtum eſt tenere diuina inſtituta: ⁊ illa maxime
que ad tantã nobis inſtituta ſunt vtilitatẽ. Hinc
Ps.cxviij. ps. cxviij. Utinã dirigant̃ vie mee ad cuſtodien-
das iuſtificationes tuas. Jniunxit dñs frequẽta-
Luc.xxij. tionem huius ſacramenti dicẽs Luc. xxij. Hoc fa
cite in meã cõmemorationẽ: in tanto ſue charita
tis ⁊ noſtre vtilitatis affectu: ⁊ ideo iuſtũ et nihil
tam iuſtũ eſt niſi vt ſacramentũ iſtud omni deuo
tiõe ⁊ gratitudine celebret̃. ¶ Quoad quartũ ad
ditur equũ. Cum eñ oĩa dñs in põdere diſpoſuit
Sap.xi. numero ⁊ mẽſura. Sap. xi. Et diuina eqtas exigit
Luc.vi. vt remetiat̃ ea qua menſum eſt menſura. Luc. vi.
Neceſſe eſt per equitatem reſpondeamus dño in
rõne dati ⁊ accepti. Cũ aũt nihil habeamus pro-
portionabile deo reddendũ pro ineffabilibus do
nis ab eo acceptis: pro grauiſſimis offenſionib9
in eũ cõmiſſis: dedit nobis in hoc diuiniſſimo ſa
cramẽto ſeipſum / q̃ ſe prius dedit in redẽptionis
noſtre preciũ: vt cũ offerẽtes ſummo patri ſacrifi
ciũ pro pctis: hoſtiã placatiõis: holocauſtũ inti-
me ac pfecte vnionis ſuo dono equa menſura re-
ſpõdeamus / dũ equale donũ reddimus: ipm ſcꝫ
per deuotã hui9 ſacrificij oblationẽ: quẽ in dono
ſummo a patre miſericordia ineffabili recepim9.

Unde nõ tm̃ iuſtũ: ſed equũ eſt p hoc ſacramẽtum
dignas gratiarum repẽdere actiones. ¶ Quoad
quintũ cõcluditur: ⁊ ſalutare. Eſt eñ ſacramentũ
illud ſumme virtuoſitatis: q2 eterne ſalutis: ⁊ om
niũ ſalutariũ effectuũ vnica cauſa. Unde ſaluta-
re eſt grãs deuotiſſimas rependere: vt ſic cõtinue
in hoc ſacramẽto ab ipſo in nos: ⁊ in eũ a nobis
effectus fluant ⁊ refluãt ſalutares. Hoc ſalutare
in deſiderio erat patrum: vñ ait Jacob. Salutare Gen.xlix.
tuũ expectabo dñe. Et ſanctus ſimeon puerũ Je-
ſum tenẽs in manibus: viderũt inquit oculi mei
ſalutare tuũ: qđ paraſti ante faciem omniũ popu
lorũ. Luc. ij. ¶ D Cõſequenter rationem huius
diuine laudis aperiens ſacerdos addit. Uere di-
gnum ⁊ iuſtũ eſt: equũ ⁊ ſalutare. Nos tibi ſemp
⁊ vbiqꝫ gratias agere. Semper: q2 in tẽpore gra-
tie: ⁊ in eternitate glorie: qm̃ ſicut in tpe percipi-
tur chriſtus vere quidem: ſed latẽs in ſacramẽta-
li ac figurali ſpecie: ita in eternitate percipitur in
veritatis faciali manifeſtatione. Tob. iiij. Omni Tob.iiij.
tempore benedic deũ. Et ps̃. xxxiij. Benedicã do Ps.xxxiij.
minum in omni tempore: ſemper laus eius in ore
meo. Ubiqꝫ q2 per ipſum reſtaurantur que in ce-
lis ſunt: ⁊ que in terra. Et ideo trina mundi ma- Phil.ij.
china gratias agit. Celũ p angelice ruine reſtau
ratione. Terra pro eccleſie militãtis redẽptione.
Jnfernus pro eorum qui ibi erant: ⁊ in purgatorio
tenentur liberatione: vt ſic in noĩe dñi omne ge-
nu flectatur: celeſtium terreſtrium ⁊ infernorum.
Et ideo ſacrificium hoc offert̃ pro celeſtibus in
laudẽ: pro terreſtribus ad gratie perceptionem:
pro his qui in inferno ⁊ in purgatorij ſunt penis
ad liberationis ſupplicationem. Ps̃. cij. Jn omni
loco dominationis eius benedic anima mea do
mino. Eum aũt cui gratie agende ſunt dignis cõ
binationibus exprimit: dicens. Domine ſancte:
ſeruos ſuos ſanctificans a peccatis iuſtificãdo.
Pater omnipotens: filios exaltans in merito ex-
tollendo. Eterne deus: cultores ſuos remune-
rãs eternaliter beatificãdo. Uel: domine ſancte:
ſuos in ſanctitate conſeruando. Pater omnipo-
tens filios regni potẽter generando. Eterne de9:
ſuos intuitiua ſui cognitione glorificando. Uel
tertio ſm̃ Alber. Domine ſancte: ſanctificãtia do
na de theſauris tue dominationis in hoc ſacra-
mẽto magnifice preparando. Pater omnipotẽs:
paterne charitatis affectũ dulciſſimũ in filiorum
pane potenti preparatione apertius declarãdo.
Eterne deus: deitatis tue alimonia mortales ad
eternitatis imortalitatẽ mirabiliter vegetando.
De primo ps. Gloria ⁊ diuitie in domo eius. De
ſecũdo. Paraſti in dulcedine tua pauperi deus.
De tertio. Memoriam fecit mirabiliũ ſuorum.
Tanto domino patri: deo iuſtum eſt gratias age
re: per xp̃m dominum noſtrum: tanq̃ per media-
torem ⁊ aduocatum noſtrum. Per enim prepoſi- Per prepo
tio mediationem notat. Naturas aũt quib9 me- tio media-
diat: notat qđ ſequitur xp̃m. Chriſtus vnctus in- tionem no
terpretat̃: cuius vnctio deitas: natura vncta hu- tat.
manitas. Ut ſicut carnalis tangit fontẽ quo hau
rit: et hortum quem rigat: Jta emanuel noſter xp̃s
dominus tangit deum a quo tanq̃ a fonte fluũt
gratiarum chariſmata: ⁊ per humanitatem tan-
git eos in quos perfluunt per ipſum tanta gratia i.ad Timo.
rum dona. i. ad Timo. ij. Mediator dei ⁊ homi- ij.
nũ homo chriſtus Jeſus. Dominus: vniuerſita-
tis productiõe: noſter precũ chariſſimi quo tene-
bamur ſolutiõe. i. Pe. i. Nõ corruptibilib9 auro i.Pet.i.
⁊ argẽto redẽpti eſtis de vana veſtra cõuerſatio
ne paterne traditiõis: ſꝫ precioſo ſanguine qua-
ſi agni immaculati. ¶ E Oſtenſa prima diuine

BIBLIOTECA UNIVERSITAT DE GRANA

laudis rõne: q̄ eſt diuine nature excellẽtia: addit̃ ſcḋa ratio q̄ eſt laus angelica: quã ſequit̃ (ꝑ cõiũctione vocũ noſtrarum laudibus angelicis) deuota ſupplicatio. Et ↄcludit̃ pars miſſe per hoc ꝙ ſubiungitur cõis angelorũ ⁊ hoim adorande trinitatis excelſa laudatio: cũ dicit̃. Sctũs ſanctus ſanctus. Sequitur ergo. Per quẽ: ſcꝫ chriſtũ maieſtatem tuã laudant angeli ⁊c. Per xp̄m a quo habẽt eſſe: q2 ipſe eſt dei virtus: ⁊ noticiã: q2 eſt dei ſapiẽtia. j. Cor. j. Per illũ eñi angeli laudant: adorãt: tremũt. Laudãt: per eum per quẽ facti ſunt: ſcꝫ filiũ. Gen. j. Dixit deus fiat lux. i. angelica creatura. Uerbo dixit ⁊ verbo fecit: q2 verbo dñi celi firmati ſunt. Adorant: vñ. ij. Eſdre. ix. (al's Neemie ix.) Exercit9 celi te adorãt. Ps. xcvj. Adorate deũ oẽs angeli eius. Tremunt. Job. xxvj. Colũne celi cõtremiſcunt ⁊ pauẽt ad nutũ ei9. Laudãt: inquã virtuti maieſtatis teſtimonium exhibendo. Adorant: excellentiã maieſtatis reuerendo. Tremũt: potentiã maieſtatis adminiſtrando ſiue eidẽ famulando. Tremere eñi dicũtur: non metu formidinis: cum ſint perfecte beati: ſed admiratiõis cõceptu ⁊ obedientie famulatu. Sunt enim omnes

Hebre. j.

adminiſtratorij ſpũs ⁊ i miniſteriũ miſſi propter eos qui hereditatem capiunt ſalutis. His nãqꝫ verbis innuitur: qḋ diuina maieſtas maxime eſt laudabilis: eo qḋ eſt laudabilis ab angelis: quorũ teſtimoniũ ẽ maxime autẽticũ. Maxime reuerenda eo quod adorabilis a dominantibus: qui habent dominium ordinatum: ſuper bonos inferiores angelos. Maximeqꝫ admirabilis eo quod tremẽda a poteſtatib9 que aduerſarias virtutes ſubditas habẽt ⁊ cõceptũ mandatũ in principatibus: archangelis ⁊ angelis ſibi ſubditis perficiunt: vt tractãt expoſitores beati Dionyſij in de celeſti hierarchia. Hec Alexã. parte. iiij. de officio miſſe. Et ſequit̃. Celi: ſcꝫ deũ laudãt. i. viã laudandi preſtant. ps. Laudate eũ celi celorũ: ⁊ aque oẽs que ſuper celos ſunt laudent nomen dñi. Cuncta

Cuncta rõnalia et irrationalia deũ laudãt aut dãt materiam laudis.

nãqꝫ que ſunt rationalia ⁊ nõ rõnalia deum laudant: aut materiã laudis dant. Et dicitur celi celorũ pluraliter: q2 plures ſunt celi. Plures etiã celorũ influentie: quibus iſta inferiora producunt̃ in eſſe: ⁊ in eſſe conſeruantur. Poſſunt tñ ⁊ per celos throni intelligi: in quibus dñs ſedere dicitur quaſi in tribunalibus: dũ per eos ſua iudicia diſcernit: vnde Eſa. vlti. Celum mihi ſedes eſt. Sitr

Eſa. vlti.

⁊ per virtutes ordo primus infime hierarchie: q̄ ſm beatum Grego. cõtinet tres choros: virtutes archangelos: angelos: põt intelligi. Uel nomine virtutũ oẽs ſpũs celeſtes deſignari quidã volũt: vt habet̃ in glo. ps. vlti. Laudate dñm oẽs angeli eius: laudate eũ oẽs virtutes eius. Uirtutes: generale nomẽ eſt omniũ virtutũ celeſtiũ: vt ſic virtutũ noie oẽs angelici ſpirit9: qui ſpecialibus nominibus expreſſi nõ ſunt: intelligant̃: quorũ nullus a diuinis laudibus ſecernitur: ſicut ſcriptum

Uirtutum noie q̄ ſpiritus angelici intelligãtur.

eſt ps. cxlviij. Laudate eũ oẽs angeli eius. Ac beata ſeraphin: in plurali. Seraphin in fine ꝑ n ſcriptum neutri generis: non vnũ angelũ ſolum: ſed totum ſupremi ordinis angelicũ agmen ſignificat: dictũ ſeraphin a dono charitatis quo excellẽtius preſident: interpretat̃ enim ardor: vel incendiũ ſiue ardentes. Hi cõcelebrãt. i. pari voto celebrãt laudes diuinas: ſocia exultatione: non enim abſqꝫ exultatione permaxima laudes deo perſol

Ps.

uunt: vñ ps. Beati q̄ habitant in domo tua dñe: in ſecula ſeculorũ laudabũt te. Hec oĩa Alexã. de ales vbi ſupra. p̃te. iiij. de officio miſſe. ¶ ſ Subtilius poteſt hec particula exponi ſm dñꝫ Alber. Per quẽ maieſtatẽ ⁊c. Nam per eam oſtẽdit̃ ei9

cui in hoc ſacramẽto gratie agende ſunt: ſupereminens magnitudo angelice vocis preconio. Quo tria notantur. Laudis altiſſime preconiũ: reuerentie ſumme impenſum obſequiũ: in altiſſimis cõcelebratũ gaudiũ. Et in primo horum duo notantur: mediatoris in laude officium: laudati culmen eximiũ. De primo dr̃. Per quẽ: ſcꝫ mediatorẽ angelis data eſt laudis materia: qm̃ ſua mediatione perficit̃ eorum cuſtodie effect9: ⁊ caſus eorum reparatur defectus: ⁊ in cuſtodia promouet̃ profectus. Cuſtodiũt nãqꝫ angeli hoies ſicut dicit. ps. xc. Angelis ſuis mandauit de te: vt cuſtodiãt te in oibus vijs tuis. Et qm̃ xp̄s ſue redẽptionis opere angelice cuſtodie effectum dedit: ideo laudant angeli per xp̄m hanc materiam laudis dantẽ. hoc Apoc. xij. ſignatũ eſt: vbi dicit beatus

Apoca. xij.

Joã. Audiui vocẽ magnã de celo dicentẽ. Nũc facta eſt ſalus ⁊ virt9 ⁊ regnũ dei noſtri: ⁊ poteſtas chriſti eius: q2 proiectus eſt accuſator fratrũ noſtrorũ: q̄ accuſabat illos ante cõſpectũ dei noſtri die ac nocte: hoc eſt accuſabiles reddidit: et ipſi vicerunt eum ꝑpter ſanguinem agni: ⁊ poſt pauca. Propterea letamini celi ⁊ q̄ habitatis in eis. Uox magna hec vox eſt laudantiũ angelorum in cõtemplatione tante gratie: vt dicit Grego. admirãtium dei conſiliũ: qualiter per xp̄m hominẽ a diaboli captiuitate abſoluit: et angelicam cuſtodiã ad officium ſalutis prouexit: ac etiaꝫ per hoc ruine angelorũ reintegratus defectus: vt habet apoſtolus. Gratificauit nos: ſcilicet pater: in dilecto

Ephe. j.

filio ſuo: in quo habemus redemptioneꝫ per ſanguinẽ eius: remiſſionem peccatoruꝫ ſm diuitias gratie eius que ſuperbundauit in nobis in omni ſapientia ⁊ prudentia: vt notum faceret nobis ſacramentũ voluntatis ſue ſm beneplacitum eius quod propoſuit in eo in diſpẽſatiõe plenitudinis temporum: inſtaurare omnia in chriſto: que in celis et que in terra ſunt in ipſo. Simile ad Col. j. Hec ergo reſtauratio caſus angelici cauſa eſt et materia laudis i officio iſto mediatoris: qui dragmam decimam inuenit: et eam in loco cadentis

Luce. xv.

angeli repoſuit. Hinc Amos. ix. In illa die ſuſcitabo tabernaculum dauid qḋ cecidit: ⁊ reedificabo aperturas murorũ eius: ⁊ ea que corruerant inſtaurabo: et reedificabo illud ſicut in diebus antiquis. Tabernaculum illud celũ eſt: celeſtium manſio excubiarum: quod dicitur etiã noſtri dauid: chriſti ſcilicet ex dauid ſemine incarnati: qui manu fortis: et aſpectu deſiderabilis interpretatur: quia ipſe propugnator eſt ad ſaluandum vt manu fortis: et in eo deſiderant angeli proſpicere: quia aſpectu eſt deſiderabilis. Hoc autem tabernaculum cecidit in ruina angelorum: ⁊ murorum aperturas ſuſtinuit in defectu vacuarũ manſionum. In homine deniqꝫ in celum aſſumendo vnde collapſa ſuppleri poterant: etiam corruit in protoplaſti lapſu. Pater ergo ꝑ Chriſti mediationem illud tripliciter reedificauit: quia hominem a caſu redemit: angelorum numerum ex hominibus reintegrauit: et paratas angelorum manſiones hominum introductione repleri ordinauit. ¶ Ex mediatione quoqꝫ chriſti cuſtodie promouetur profectus: quia virtute ſanguinis chriſti manus adiuuatur angelica: vt hominẽꝫ facilius prouehat ad virtutum perfectionem: vnde dicit̃ in ps. xc. In manibus portabũt te: q2 operib9 angelorũ portamur ad profectum: remoto per chriſti ſanguinem pondere circũſtantiũ peccatoruꝫ. Quod etiã in hoc ſignificari põt: ꝙ victo pro nobis a chriſto tentatore in deſerto: ne inducamur in tentationẽ per pctm̃ nos obruentẽ. Acceſſerũt

angeli et

angeli et miniſtrabant ei. Matthei.iiij. Sic igit
tripliciter promouetur laus angelica per officiū
mediatoris. ¶ G Laudati vero culmen eximiuz
tangitur in verbo: maieſtatem tuam. Eſt eñ ſm
Interpretatur nomen maieſtas. interpretationez nois: maieſtas magnitudo ſup-
eminens ſtans: que nunq̄ declinat ad paruitatē.
Hanc autē indeclinabilitatem deus maxime in
hoc ſacrificio oſtendit: in quo mirabili maieſta-
te efficit: vt incomprehenſibilis in tam parua ſpe
cie cōprehendatur in ſacramento. Sumptus ma
neat in ſeipſo regnans eternaliter: in ara mactet
in miniſterio. Dixit Salomon.iij.reg.viij. Si celi
celorū te capere nō poſſunt: quātominus domus
hec quam edificaui? Et nos admirando dicere
poſſumus: quantominus forma hec minima pa-
nis ⁊ vini que eſt in altari? Sed hec eſt maieſtas
diuina q̄ verbū abbreuiatum fecit ſuper terram.
Eſaye.x. Abbreuiatum in verbi incarnatione: et
Ro.ix. adhuc magis abbreuiatū nobis in panis et vini
ſpecie: totum deum et totum hominem ſine maie
ſtatis diminutione ſm omnem ſui veritatem ac
magnitudinem continente: vt eſſet in nobis cor-
poraliter et ſpiritualiter in ſacramenti perceptio
ne. Hinc magna gloria domus huius nouiſſime
Aggei. ij.c. eccleſie ſcz magis q̄ prime.i. ſynagoge: vt dicitur
Aggei.ij.c. quia replebo domū iſtam gloria dicit
dominus exercituum: cum venerit deſideratus
cunctis gentibus (haud dubiuz) quin Chriſtus:
qui in hoc eccleſie ſacrificio corporaliter habitat
in ſynagoge vero hoſtijs tantūmodo in figura.
In hoc etiam ſumptus ſacrificio integer manet
apud partem in celo. Sumitur a nobis vt in ipſo
viuamus: manet: vt ipſi in celo cōregnemus. De
Joan.vj. primo Joan.vj. Qui manducat me: et ipſe viuet
Luce.xxij. propter me. De ſecundo Luce.xxij. Ego diſpono
vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum:
vt edatis ⁊ bibatis ſuper menſam meaz in regno
meo. Virtute enim huius alimonie tendimus cō
tinue ad huius ſacramenti principiū: qđ eſt xp̄s
in figure ꝓprie integritate: regnans in celo apud
patrem vt illi conregnemus. Nemo autē ſm na-
turam aſcendere poteſt: niſi participet naturam
ſuperioris: ideo naturam regnantis influit ſum-
ma maieſtas: vt per ipſam menſam: quam ſumi-
mus: ad locum regnantis in celū tendam⁹. Ma-
ctatur deniqz in myſterio et immortalis perma-
net: nam in commemorationem ſue paſſionis et
j.Cor.xj. mortis in ſacramento offert ⁊ ſumitur. Quotienſ
cunqz manducabitis ⁊c. mortem domini annun
ciabitis donec veniat. Unde calice vtimur pro ſe
Joan.xix. pulchro: patena pro lapide ad os ſpelūce obuolu
to: pallis ⁊ corporalibus pro ſindone et ſudario:
quibus inuolutum fuit corpus dominicum a ni-
codemo ⁊ ioſeph pietatis officio. Credim⁹ tamē
Rom.vj. firmiter ⁊ profitemur quod xp̄s reſurgens ex mor
tuis iam non moritur: mors illi vltra nō domina
bitur: quod enim mortuus eſt peccato mortuus
eſt ſemel: qđ autē viuit: viuit deo: hoc eſt viuit ad
ſimilitudinez dei: qui ſolus habet imortalitatē: et
lucem habitat inacceſſibilē. j. ad Timo.vlt. Que
vnq̄ in celo vel in terra oſtenſa maior maieſtas?
prorſus nulla. Ideo maieſtas in hoc ſacramento
laudanda eſt per angelos: per xp̄m dñm noſtruz:
in cuius ſacrificio ac ſacerdotio (vt dictū eſt) hec
maieſtas tripliciter declarat. ¶ H Poſt laudis
Laus qđ. altiſſime preconiū: tāgitur reuerentie ſumme im-
penſum beneficiū in eo qđ ſequit. Laudāt ange-
Honor qđ li: adorant dñationes: tremūt poteſtates. In hoc
eñ ſacramēto ſumma virtus eſt ⁊ honor. Virtu-
tē decet laus: honorē reuerentia. Eſt eñ laus vir-
tutis preconium: ⁊ honor exhibitio reuerentie in
virtutis teſtimonium. Et hec reuerentia duplex:
ſm qđ reſpicit magnitudinem reuerende virtu- ij. Ethico.
tis: vel paruitatem reuerentiā exhibentis. Et ſm
hec ponuntur tria: laudant angeli: adorant dña-
tiones: tremunt poteſtates. ¶ Circa primum: qr
cōmune celeſtium ſpirituum officiuz eſt laudare
dei virtutem: qua de hoſte humani generis per
hoc ſacrificium triumphauit: ideo di. laudant an
geli.ij. Paral. vlti. in oratione manaſſe regis in-
de dicitur. Laudabo te ſemper oibus diebus vite
mee: qm̄ te laudat ois virtus celorū. Non autem
accipitur hic angeli ſpecialiter pro infimo ange-
lorū ordine: ſed potius ſicut beatus dionyſius. c.
v. ⁊ xj. celeſtis hierar. docet. Angelos omnes cele
ſtes appellare virtutes conſueuimus. ⁊ c. viij. Cō
munis eſt celeſtibus omnib⁹ angelica cognomi-
natio: quorū (vt Damaſcenus ait) vnū eſt cōmu
ne opus hymnis laudare deum. In his enim pre
fationis noſtre verbis: dicit Albertus: nec nomi-
na ordinū celeſtiū ſpirituū: nec diſtributio ꝑ hie-
rarchias deſcribit: ſed cōis laudis preconiū cele
ſtium ſubſtantiarū in ſacramento declarat: vnde
in ps. xij. Benedicite dño oēs angeli eius poten
tes virtute: facientes verbū illius: ad audiendaz
vocē ſermonuz eius. Laudant ergo oēs angeli.i.
oēs celeſtes ſpiritus diuinam in ſacramento ma
ieſtatē. Horum laus (vt dicit beatus Grego.) ad Gregorius
miratio eſt in ſapientia ⁊ maieſtate talez in ſacra
mento virtutem perficientis. ¶ I Ad reuerentiā
autem tanti honoris: quantus eſt in ſacramento
pertinet: vt ſequit. Adorāt. Eſt eniz hoc ſacramē-
tū plenū omni gratia: nō ſolū gratia creata: ſed
plenū deo: q̄ eſt gratia ſubſiſtēs ⁊ increata: ⁊ fons
totius gratie ⁊ v̄tutis: propter qđ debetur ei ho-
nor ſummus qui eſt cultus diuinus: grece theoſe
bia dictus: a theos de⁹: ⁊ ſebes pietas: quaſi dei
cultus ſiue pietas. Nam pietas ſm beatū Aug.
proprie dei cultus intelligi ſolet: quem greci euſe
biam vocant. Appropriatus tamen alij non euſe
biā: quod bonus cult⁹: ſed theoſebiam quod ex x. de ciuita.
dei cultu cōceptū reſonat dicere maluerūt. Hinc capi.j.
etiā dei cultus latria nuncupatur: quo etſi greci
licet raro pro ſeruitute vſi ſunt: tamen pene ſem-
per ꝓ ea que deo debet: ſic ⁊ vſus latinorū habet
latriam pro ſola theoſebia accipere: que vt dictū
eſt: eſt cultus dei qui latet: qm̄ lucē habitat inac- j. Tim̄. vj.
ceſſibibilē: vnde Eſa.xlij. Uere tu es deus abſcon Eſa.xlij.
ditus. Hunc dei cultum adorationem etiam dici
mus: proprijſſime accipiendo nomen adoratio- Mat.iiij.
nis: vñ Mat.iiij. ſcriptum eſt. Dñm deum tuum
adorabis: ⁊ illi ſoli ſeruies. Talis cult⁹ hic in ver
bo adorant ſignificatur: quez deo patri per dñm
noſtruz ieſum xp̄m exhibent oēs angeli: ſm illud
Heb.j. Et cum iterum introducit primogenituz
in orbem terre: dicit. Et adorent eum oēs angeli
eius. Introducit pater primogenitum iterū quo-
tiens hoc ſacramentum cōficitur ⁊ ſumitur. Qđ
hic inducitur vt et homines ad ſimilem cultum ⁊
reuerentiam in hoc ſacramento exhibendam exē
plo angelico prouocent. Inducitur autem hic or
do dominationū: qui primus eſt ſcđe hierarchie
qui tñ ex vi nois min⁹ ad exhibendam reuerētiā
inclinari / putari poſſet: pro eo qđ ſm Diony. ca. Diony.
viij. celeſtis hierarchie: dñationis nomen ſignifi
cat celſiorem intelligentiā quandam totius ſerui
tutis ignarā: oimqz ſubmiſſione infima liberam:
nulli tyrannice ſimilitudini vllo modo ſeipſum
ſubijcientem: que ad illud quod vere ⁊ proprie eſt
ſumi: ſcz dominantis dei exemplar tota intentio
ne conuert: ſeipſum inquantum pōt: ⁊ que poſt ſe
ſunt: ad ſummi boni exemplar effingit: ſumme

ſemp̄ dominãtis deitatis pro viribus particeps
fit. Cũ ergo memorat illos volũtarie inclinari ad
reuerentie adorationē: qui in altitudine ſemper
feruntur: omni actu ⁊ deſiderio diuine domina-
tionis participes fieri: quoꝝ magis videtur ado
rari: q̄ adorare: idipſum de alijs ſupernis ſpiriti-
bus nullo modo dubitetur: nos quoq; cum om-
ni deuotione ſimilia faciamus. De horum adora
tione ſcribitur Apoca. v. Et audiui vocem ange-
Apoca. v. lorum multorum in circuitu throni ⁊ animalium
⁊ ſeniorum: ⁊ erat numerus eorum milia miliũ di-
centiũ magna voce. Dignus eſt agnus qui occi-
ſus eſt: accipere virtutem ⁊ diuinitatem ⁊ ſapien
tiam ⁊ fortitudinem ⁊ honorem ⁊ gloriam ⁊ bene
dictionē. Et ſequitur. Et omnē creaturam que in
celo eſt: ⁊ que in terra ⁊ ſuper terram ⁊ ſub terra: ⁊
que ſunt in mari: ⁊ que ſunt in eo: omnes audiui
dicentes: ſedēti in throno ⁊ agno. Benedictio ⁊
honor et gloria et poteſtas in ſecula ſeculorum.
¶ K Eſt autem honor reuerentie exhibitio: non
ſolũ in adoratiõe qui eſt recognitio ſumme ma-
ieſtatis: ⁊ eius profeſſio que adoratur: ſed etiã in
recognitione proprie paruitatis eius qui adorat
reſpectu magnitudinis illius qui adoratur. Hec
eſt altera ſpecies reuerentie. Per primã fit acceſ-
ſus quidam ad ſummum: ipſum vz adorandu;.
Per ſc̄dam fit quidam receſſus ⁊ relapſus ad pro
priam fragilitatem. Hãc innuit q̄d ſequitur. Tre
munt poteſtates. Tremor em̄ ex proprie fragilita
tis ⁊ ſuperne maieſtatis cõſideratiõe oritur: ⁊ q̄
omnis creatura quantũcunq; p̄fecta: cõparata
ad illã ſummã naturam que ſola vere eſt: nõ mo-
do parua: ſed omnino nulla videtur: quia vt dicit
Boetius. Boe. ij. de ꝯſolatiõe phie. proſa. vij. Infiniti atq;
finiti nulla vnq̄ poterit eſſe collatio. Unde ad im
Geneſis menſam huiꝰ ſacramenti maieſtatem: neceſſe eſt
xxviij. omnem creaturam tremere ⁊ pauere. Unde ⁊ bea
tus patriarcha Jacob in ſomnis videns ſcalã ſtã
tem ſuper terram: cuius ſummitas celum tange-
bat: angelos quoq; dei aſcendentes ⁊ deſcenden
tes per eam: ⁊ dominum ſcale innixũ. Aſcenden-
tes ad dñm adorandum: deſcendētes ad ſeipſos
tremendo. Cũq; euigilaſſet: vere ait dominus eſt
in loco iſto: pauenſq;: quam terribilis eſt locus
iſte inquit. Non eſt hic aliud niſi domus dei: et
porta celi. Quãuis ergo locus omnis pauendus
ſit ⁊ terribilis in quo deus ſua oſtendit ſacr̄a: tñ
Locꝰ ſacr̄a locus ſacramentaliũ ſpecieꝝ ſpecialiter eſt omni
liũ ſpecieꝝ reuerẽtia tremẽdus: in quo ea oſtendit q̄ in cruce
ſpecial'r eſt p̄fecit: vbi et ſaxa ſciſſa ſunt: et monumẽta apta:
oĩ reueren- vbi terra tremuit: ⁊ ipſe ſol lucis ſue radios abſcõ
tia tremen dit. Et ſicut in priori honoris ſpecie induxit do-
dus. minationes: ita ⁊ nũc poteſtates: cum dicit. Tre-
munt poteſtates: nam poteſtatum eſt libera ſeue
ritate corripere: quod rectitudini legum diuina-
rum non congruit: et vindicare in omne quod le-
gibus obſtando repugnat. Et ideo poteſtatum
nõ eſt tremere: quorum (vt Dionyſius vbi. s. ait)
eſt inſuperabili conſtantia ordinatiſſime ad diui
uina tendere: ⁊ que poſt ſe ſunt agmina dei imita
tione promouere. Q̄d ergo tremunt: tremore re-
uerentie nõ timiditatis: coram ineffabili maieſta
te: cognoſcẽtes ſuam poteſtatem nihil eſſe reſpe-
ctu diuine ⁊ immẽſe que in ſacr̄o continetur: qui-
bus ineſſe pauor minus videbatur: oſtendit hu-
manam fragilitatem merito pauere: cũ audit tre
mere poteſtates. Nam reuera hec eſt illa incõpa
rabilis maieſtas: ad cuius nutum colũne celi pa
uent ⁊ cõtremiſcunt. Si ergo colũne celi. i. angeli
ſm̄ glo. reuerẽtia illius magnitudinis contremiſ
cunt: multo magis omnis homo in ſe concuſſus

in reuerentia ad ſacramentũ debet contremiſce-
re ⁊ pauere. ¶ L Poſt itaq; manifeſtum ſumme
reuerentie impenſum beneficiũ: ſequitur in altiſ-
ſimis concelebratũ gaudiũ: in eo quod ſubditur.
Celi celorũq; virtutes: ac beata ſeraphin ſocia
exultatione cõcelebrant. Ubi tria inducunt. Celi:
celorũ virtutes: beata ſeraphin. Celi hic dicũtur
antonomatice celoꝝ angelice virtutes: qui ſupra
ſe eu; qui in ſacramento eſt: venerant: ſicut d̄r in
pſalmo. Laudent eũ celi celorũ: ⁊ iterũ. Laudate Ps. cxlviij.
dñm de celis: laudate eũ in excelſis. Ipſe em̄ aſcē
dit dignitate etiam ſm̄ aſſumptã naturam: ſuper
omnes celos: hoc eſt vertices angelicos. Qui de-
ſcendit ipſe eſt qui aſcẽdit ſuper omnes celos / vt
adimpleret omnia. ¶ Celorum aũt virtutes ſunt
quibus virtus celeſtis ſine obſtaculo perficitur: Eph. iiij.
hi dicti ſunt angeli dei mandata: voluntatem et
decreta inuincibiliter perficiẽtes: vt d̄r in p̄s. cij. Ps. cij.
Benedicite dño omnes virtutes eius miniſtri
eius: q̄ facitis voluntatem eius. Hi cõcelebrant
eũ qui pre omnibus voluntatem patris perfecit:
vnde Jo. xvij. Opus conſummaui q̄d dediſti mi- Jo. xvij.
hi vt facerē: ait xp̄s ad patrem. Et iterum. Meus
cibus eſt vt faciã voluntatē eius qui miſit me: vt
perficiam opus eius. Joan. iiij. Celi ergo celebrãt
quem ſuper ſe contemplantur. Celorum virtutes
celebrant eũ a quo eſt omnis virtus eorum. Uer-
bo eni; domini celi firmati ſunt: ⁊ ſpiritu oris eiꝰ
omnis virtus eorum. Os patris filius eſt: a quo
in angelos fluit virtutis ſpiritus ad omnes dei
volũtates ineuitabiliter p̄ficiẽdas: ita q̄d nec lex
nature inferioris retrahat: nec infirmitas poten
tie deprimat: nec virtus contraria impedire va-
leat. ¶ M Ac beata ſeraphin. Significat ſupre-
mus angeloꝝ ordo ſeu chorus: qui totus ardens
ſiue incendens ſm̄ dionyſiũ interpretatur. c. vij.
eccleſiaſtice hierar. Hoc agmē q̄ diuine maieſta
ti continenter aſſiſtit: perpetueq; locatũ ſit: ⁊ ar-
dentiſſime in deum ſemper tendit: antonomati-
ce beatũ dicitur: eo q̄d ammirabilibus ⁊ puriſſi-
mis firmiſſimiſq; dei theoreis ⁊ delectationibus
perfruatur. Nihilominus quãtũuis beatum ſit
vt in veſtibulis dei collocet: tñ ſuper ſe contẽplãs
altitudinē ſapiẽtie: ⁊ delectationis huius ſacra-
menti: cõcelebrat ſolẽniter ⁊ iucunde ſacramenti
iſtius altitudinem: quã ſuper ſe veneratur. Quia
ergo illa altiſſima agmina ſic concelebrant: oĩno
irrationabile eſt ſi aliquis hominũ huic celebri-
tati ſe ſubtrahat: ne in ſui reprehenſionē audiat
illud Job. xxxviij. Ubi eras cũ me laudarēt aſtra Job. xxx-
matutina: ⁊ iubilarēt oēs filij dei. Aſtra matutina viij.
dicit angelica lumina: in principio cũ celo creata
et filios dei per conuerſionem ſui in deum in gra
tia confirmata. Ecce ad excitandum noſtram tar
ditatem ad huius ſacramenti venerationem: illi
angelorum inducuntur ordines: quorum exẽplis
ad eorum imitationem homo efficacius mouere
tur. ¶ N Sequitur prefatiõis pars vltima qua
confeſſionis exhibite acceptio poſtulatur: cũ cõ- De vltima
cluditur. Cum quibꝰ ⁊ noſtras voces vt admitti prefatiõis
iubeas deprecamur. In quibus verbis tangitur parte.
ſupplicatio: vt voces humane cõcelebrationibꝰ
celeſtibꝰ miſceant. Duas em̄ oĩpotēs deus ratio
nales cõdidit creaturas: angelicã ⁊ humanam: q̄ Duas rõna
laudibus diuinis inſiſterēt: ⁊ ei gratiarum redde les creatu-
rent actiones (vt tangit magiſter diſtin. j. lib. ſecũ ras deꝰ cõ-
di ſententiarũ.) quas dnm pari voto celebrant: didit.
tanq̄ inferiores et ſuperiores chorde in celeſti ci
thara ſociantur. De qua Apoca. xiiij. Et audiui Apoc. xiiij.
vocē quaſi citharedorũ citharizantium in citha
ris ſuis: et cantabant quaſi canticum nouum.
Dicitur

Dicitur ergo (cum quibus) ſcilicet angelis (⁊ noſtras voces) humiles quidem: ſ; rationabiles: qꝛ vox eſt ſonus cū intētiōe prolatus: vt admitti in laude ſacramenti iubeas o deus omnis ſctitatis perfector (deprecamur) quia ſine tuo iuſſu inuanie͡a nobis fieri nequit: ꝙ ſcilicet inter angelos noſtra vox audiat̄. Deprecamur autem (ſupplici confeſſione) non ſuperba preſumptione: ſed ante maieſtatē tuā proni laudem tuā humili confeſſione dicentes. Sanctus/ſanctus/ſanctus. ¶ Hec breuiter de expoſitione prefationis quotidiane.

¶ Sunt em̄ ⁊ alie prefationes: non quidē ab illa diſſone: ſed pro magnitudine feſti aut tpis qualitate ad maiorem deuotionis excitationē: ex feſti materia ⁊ tēporis cauſas diuine laudis ſuperaddentes: quarū decē ſunt numero: vt habet̄ de cōſe. diſt. j. inuenimus: vbi dicitur. Inuenimus has nouē prefatiōes in ſacro cathalogo tantūmodo recipiendas. Unā in albis paſchalib⁹: aliā in die aſcenſionis domini: tertiam in die penthecoſtes quartam de natali domini: quintam de apparitione domini: ſextam de apoſtolis: ſeptimam de ſancta trinitate: octauam de cruce: nonā de ieiunio in quadrageſima tantūmodo dicendam. Decima vero addit̄ de beata virgine. lxx. diſt. c. ſanctorum canonum: ex concilio placeñ. ſub vrbano papa. Quarum ſententie in his que quotidiane prefationi ſupperaddunt: ſatis ſunt manifeſte.

¶ Lectio. xix.

A

Oſt pfatiōnē qua ad ꝯfitē dū dño mirabilia in hoc ſacro operāti populꝰ excitatꝰ ē ſimul ⁊ ꝯfitende laudis ratio declarata. Premiſſa deniq; ad dñm ſupplicatione pro acceptatiōe diuine laudis/ſeq̄tur cōis angelo⁊ hoimq; adorande trinitatis excelſa laudatio: dū finita p̄fatiōe: chorus voce ꝯcordi hymnum canit. Sctūs ſctūs ſctūs dñs deus ſabaoth. Pleni ſunt celi ⁊c. Hūc aūt hymnū ſm Guil. Durandū in rōnali: in miſſa cantandū inſtituit Sixtus papa. Et rōnabilr poſt prefatiōis deprecatiuā ꝯcluſionē: qm̄ ex nobis nō eſt: ꝙ nr̄a vox inter angelo⁊ ac celeſtiū virtutū ꝯcrepantiū voces audiat̄. Idcirco ſacerdos in pſona eccl'ie militantis in p̄fationis ꝯcluſione dep̄cat̄: vt ſaltē deus noſter/noſtras voces admitti iubeat ꝯcentibus angelorū: ſocia exultatiōe laudes diuinas ꝯcelebrātiū. Et qꝛ celeſtis militie exercitus ſine iterceptione/diuinā laudāt gloriā: ipſius maieſtatē ⁊ ſctitatē venerātes ſm illud p̄s. lxxxiij. Bti q̄ habitant in domo tua dñe: i ſe. ſe. laudabūt te. cupiētes noſtra vota laudib⁹ ꝯnumerari angelicis: angelicū hymnū pariter ꝯcinim⁹ non ꝓpria p̄ſumptiōe: ſ; humili deuotiōe et ſupplici dicētes. Sctūs ſctūs ſctūs dñs de⁹ ſabaoth. Hic itaq; hymn⁹ vox eſt angelo⁊ ⁊ hoim. Prima ei⁹ pars angelo⁊ eſt: vñ Eſa. vj. Seraphin clamabāt ſub excelſo dei ſolio. Sctūs ſctūs ſctūs dñs de⁹ exercituū: plena ē ois terra gl'ia ei⁹. ⁊ Apoc. iiij. Quatuor aīalia non habāt requiē die ac nocte: dicētia. Sctūs ſctūs ſanctus dñs de⁹ oipotēs: q̄ erat: ⁊ q̄ eſt: ⁊ q̄ vēturus ē. Scd̄a ei⁹ pars eſt hoim/q̄ preibāt: comitabant̄ ⁊ ſeq̄bant̄ dñm in hierl'm loco ſue oblatiōis ⁊ veſpertini ſacrificij ſe p̄ſtantē: dicētiū. Oſanna in excelſis. Bñdictus q̄ venit in noie dñi. Joan. xij. Congrue aūt hymnus ille: q̄ ſacrificio p̄mittit̄: ex p̄dictis duabus vocib⁹ ꝯponitur: qꝛ in ſacrificio iſto placito: ima ſūmis: ⁊ terrena celeſtibus: ſm beatū Grego. iiij. dialogorū coniūgūtur. Et ſm hoc hymnus iſte diuidit̄ in duas partes: in angelicā ſc; ⁊ humanā. Et ſcd̄a pars ſubdiuidit̄ in oronē; ⁊ gr̄a⁊ actionē. Scd̄a ibi. Bñdictus. Uoce angelica: vnitas eſſentie: ⁊ pſona⁊ trinitas in deo cōmendat̄. Uoce hūana vnio deitatis ⁊ hūanitatis in xp̄o predicat̄. Dicit̄ ergo in prima parte Sanctus. Nam ſctūs a ſancio. is. it. qd̄ dꝛ a ſanguis: ⁊ eſt firmare: decernere: ſtatuere: ꝯſecrare. Sic ⁊ leges ſancte: ⁊ mores ſancti: ⁊ hoies in fide firmati ſcti dr̄: ⁊ dr̄ ſcti a ſanguine hoſtie: ⁊ hoc de veteri ꝯſuetudine. Nihil em̄ ſctm̄ apud veteres dicebat̄: niſi qd̄ ſanguine hoſtie eſſet ꝯſecratū vel reſperſum: nā ⁊ q̄ purificari volebant: ſanguine hoſtie vngebant̄: vñ poſtea ſancti dicebantur: quaſi ſanguine vncti. De quo late apl's Heb. ix. Lecto inq̄t omni mandato a moyſi vniuerſo pp'lo: accipiens ſanguinē hirco⁊ ⁊ vitulo⁊ cū aqua et lana coccinea ⁊ yſopo: ip̄m quoq; librum: ⁊ oēm ppl'm aſp̄ſit dicēs. Hic ſanguis teſtamēti qd̄ mādauit ad vos dñs. Etiā tabernaculū: ⁊ omnia vaſa miniſterij ſanguine ſimiliter aſperſit: ⁊ omnia pene in ſanguine ſm legem mundantur. Sic ergo ſanguine ad dei cultum firmabātur: vt talia ad communes vſus applicare non liceret. Dicitur ergo ſm hanc acceptionē ſanctus. i. firmus. ¶ B Dicitur etiam ſanctus ideſt ſeparat⁹ a negotijs ſcilicet ſeculi: et ab his qui carnaliter viuunt: vt dicit glo. Origenis Leuitici. xix. ſuper illud. Sancti eſtote. Sancti: ideſt ſeparati ab omni immundicia corporali et ſpirituali. Etiā tertio dicitur ſanctus quaſi ſine terra: nam grecus ſermo agyos extra terram ſonat. Eſt ergo ſanctus firmus ab omni imperfectione ſeparatus: a terra ⁊ omni creatura ſublimiter eleuatus: que veriſſime diuine eſſentie conueniunt: que eſt firma: quia immutabilis: et eterna: ab omni imperfectione ſeparata: quia ſimpliciter perfectiſſima: ⁊ ſuper omnē creaturam ſine proportione eleuata: quia intenſiue infinita. * In cuius ſignificationem verbū ſanctus ter dicitur. Dicitur etiam ter ſanctus: et ſemel dominus deus: vt trinitatis et vnitatis myſterium comprobetur. Trinitas in triplicatione nominis ſanctus: oſtenditur. Unitas in ſimplici et non repetita prolatione nominis deus: ſignificatur: vt declarat magiſter diſtin. ij. lib. j. ſententiarum: quaſi diceret. Sanctus pater: ſanctus filius: ſanctus ſpūſſanctus. Nam ſanctitatem patris filius atteſtatur. Joan. xvij. Pater ſctē ſerua eos in noie tuo: quos dediſti mihi. Et ſequitur. Sanctifica eos in veritate. Eſt em̄ pater ſanctus ſctificās: nō ſanctificatus: qꝛ nō ab alio: ſed a ſeipſo ſanctus. Sanctitatē filij profitetur angelus ad mariā loquens. Qd̄ enim ex te naſcetur ſanctum vocabitur filius dei. Luce. j. Sanctitatē paracleti eloqnit̄ chriſtus Joā. xx. Accipite ſpm̄ſanctum quorū remiſeritis ⁊c. Sanctitatem toti⁹ trinitatis lex promittit Leuiti. xix. Eſtote ſancti: qm̄ ego ſanctus ſum dominus deus veſter. ¶ C Eſt autem deus ſanctus: nō ſanctificatus: ſed ſctificās creaturā. Eſt autem ſanctitas in his tribus pſo-

Marginal notes: Ps. lxxxiij. — Eſa. vj. — Apoc. iiij. — Joan. xij. — Sctūs a ſācio dicitur. — Quid apd̄ veteres dicebat̄ ſctm̄. — * In eo ꝙ dꝛ ter ſctūs i pſonis tꝛi nitas deſignat̄ ⁊ i hoc ꝙ poſtea dꝛ ſemel: dñs de⁹ vnitas eſſentie cō probatur. — Joan. xvij. — Luce. j. — Joan. xx. — Qūo deus ſit ſanctus.

nis. Uerius eſt he tres perſone: non ratione pro⸗
prietatū perſonaliū: aut relationū originis que
trinitatē multiplicat: alioquin nō eſſet eadē ſan⸗
ctitas in tribus. Et cum ſcitas dicat perfectionē
ſimpliciter: neutra perſonarum eſſet ſimpliciter
perfecta: pro quanto quelibet perſonarū careret
aliqua perfectione ſimpliciter: ſcꝫ ſanctitate: que
eſt in alia perſona: ⁊ per hoc neutra eſſet deus: qꝛ
neutra eſſet ſumme perfecta. Et qualibet perſo⸗
na poſſet aliqđ meliꝰ cogitari: ſcꝫ bonū qđ perfe⸗
ctiōes omniū perſonarū ſaltē vnitiue cōtineret.
Deus aūt (vt dicit Aug. j. de doctrina chriſtiana
⁊ Anſelmus) eſt quo nihil melius cogitari poteſt
Ineſt aūt ſanctitas ratiōe eſſentie: que vna eſt in
tribus ⁊ indiuiſa: nec in eis numeratur: ſicut nec
eternitas aut omnipotentia: ⁊ ideo pater: filius ⁊
ſpūſſanctꝰ nō ſunt tres ſancti: ſicut nec tres eter⸗
ni: aut tres omnipotentes: ſed vnus ſanctus: ſi⸗
cut vnus omnipotens ⁊ eternus. Nō etiam ineſt
ſanctitas diuinis perſonis per realem informa⸗
tionē: quēadmodum in nobis ſanctitas inuenit
per actualē gratie informationē: ⁊ per hoc in no⸗
bis ſanctitas eſt accidēs: nūc adueniēs: nūc tran
ſiens: nūc rediens per realē anime mutationem ⁊
ſanctificātis gratie creationē vel annihilationē:
ſed eſt ſanctitas in deo per predicationē ⁊ veriſſi
mā identitatē: qm̄ ſanctitas predicatur de quali⸗
bet perſona identice: ideſt predicatione dicente:
hoc eſſe hoc. Et quelibet diuinaꝝ perſonarū rea⸗
liter eſt ſanctitas: ⁊ omnes tres vna ſctitas. ¶ Eo
modo perſonis ineſt ſanctitas: quo ineſſe accipi
tur: cum in prefatione canit eccleſia. Et in perſo⸗
nis proprietas ⁊ in eſſentia vnitas: ⁊ in maieſta⸗
te adoretur equalitas. Perſona ſiquidem diuina
cum ſit deus: vere ſimplex eſt ⁊ incompoſita: non
habens in ſe proprietatem vt quoddā aduēticiū
vel accidēs: quo modo tabula habet albedinem:
aut anima noſtra ſcientiā: ſed ip̄a vere eſt ſuamet
proprietas. i. illud reale qđ per proprietatē ſigni⸗
ficatur: vt pote eſt illud reale qđ ſanctitas: boni⸗
tas: eternitas: ⁊ pater ſua paternitas: filius ſua fi
liatio: ⁊ ſpiritusſanctus ſua paſſiua ſpiratio. Sic
quelibet perſona diuina eſt quicquid habet exce
pto correlatiuo: quod aliquo modo hꝫ. ¶ D. Se
quitur in hymno: dn̄s deus ſine replicatiōe ⁊ ſin⸗
gulariter: ad oſtenſionem eſſentie diuine vnita⸗
Athanaſiꝰ tis. Unde ⁊ dicitur in ſymbolo Athanaſij. Domi
nus pater: dominus filius: dominus ſpiritusſan
ctus: ⁊ tn̄ non tres dn̄i: ſed vnus eſt dn̄s. Simili⸗
ter non tres dij: ſed vnus eſt deus. Et hoc qꝛ vna
ratio dominij: vna ratio diuinitatis in tribus: q̄
eſt ipſa diuina eſſentia: propter cuius vnitatem
Deut. vj. ille tres perſone vnus ſunt dominus: vnꝰ deꝰ: ſm
illud Deuteron̄. vj. Audi iſrael. Dn̄s deus tuus
Auguſtinꝰ vnus eſt. Propter eandē rationem dicit btūs Au
guſt. Pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnꝰ creator:
non tres creatores: qꝛ rō creādi vna eſt: ſcꝫ eſſen⸗
tia diuina in tribus. Propter idem eccleſia deter
minauit: ꝙ pater ⁊ filius ſunt vnus ſpirator ſpūſ
ſancti: non duo ſpiratores: extra de ſumma trini.
⁊ fide ca. quia principiū ſpirandi volūtas diuina
idē eſt ⁊ vnū eſt in patre ⁊ filio ⁊ nō numeratur in
eis. Unū dico non ſpecie tm̄ (quomodo humani
tas in ſorte ⁊ platone ꝯceditur eē vna: ꝓpter quā
tn̄ vnitatē non ꝯcedit: ꝙ ſortes ⁊ plato ſunt vnꝰ
homo: ſed ſunt duo hoīes) ſed vnum numero: ſeu
ſm vnitatē veriſſimaꝫ que eſt vnitas numeralis.
¶ Addit in hymno ſabaoth: qđ virtutū vel exer⸗
Dn̄s quare dr̄ deꝰ ſabaoth. citū interpretat. Dicit aūt dn̄s deus ſabaoth. i.
dn̄s virtutū ⁊ exercituū: eo ꝙ omnis virtus exer⸗
citus celeſtiū ⁊ terreſtriū eſt in manu eiꝰ. Eſt ꝗp⸗
pe exercitus in celis ſimul ⁊ in terris āgeloꝝ ⁊ ho
minū: qꝛ ſctā eccleſia in triūphantibus in celis et
militātibus in terris eſt vt caſtrorū acies ordina⸗
ta. Can̄. vj. Un̄ ſm Inno. tot exercitus deus habꝫ
in terra: quot ſunt ordines in eccleſia: et tot ſunt
in celis: quot ſunt ordines in angelis. Exercitus
em̄ eſt multitudo aliquorū habentiū ordineꝫ ad
vnū in eis ſupremū ipſis preſidēs: quarum multi
tudinū: qꝛ plures ſunt tā in celo: ꝙ̄ in terra: ideo
vtrobiqꝫ exercitus multi numerant. ¶ E Sequi
tur. Pleni ſunt celi ⁊ terra glīa tua: quod dr̄ celi:
nō eſt ab angelis dictū: vt patet Eſa. vj. ſed a pa⸗
tribus additū: ⁊ a Sixto papa ⁊ a Grego. ordina⸗
tū. Dixerūt nāqꝫ angeli. Plena eſt oīs terra glo⸗
ria tua: vt. ſ. allegatū eſt. Pleni tamen nihilomi⸗
nus ſunt celi ⁊ terra. i. angeli ⁊ homīes ſm Inno. * Angeli
glīa dn̄i. * Angeli quidē ſunt pleni gloria. i. bea⸗ ſūt pleni: qꝛ
titudine eterna: inquantū facie ad faciem clare ⁊ q̄etant ⁊ ſa
intuitiue ſine medio diuinitatis gloriā ꝯtemplā⸗ tiantur. Q
tur: eaqꝫ per amorē perfectiſſimū perfruūtur. In p̄s. di. Sa
quibus: viſione ſcꝫ perfecta fruitione beatitudo tiabor cum
eterna eſſentialiter cōſiſtit. Dicunt aūt pleni nō apparuerit
ſm naturalē capacitatē: ſed ſm exigentiā merito glīa tua.
rum. Nam ſm ꝙ angeli in morula / qua viatores
beatitudinē meruerūt: gratia qua ꝑfuſi fuerant:
magis in ſua ꝯuerſione ad deuꝫ: vſi ſunt: ſm hoc
et nūc clariori cognitione illuſtrantur: ⁊ intēſius
amoroſiuſqꝫ deo perfruūtur. Pleni ergo ſunt: qꝛ
quietātur ⁊ ſaturant: vt maiorē beatitudineꝫ ſibi
nō optēt: neqꝫ de aliorū maiori beatitudine mur
murēt: qm̄ ſe ⁊ alios beatitudinē ſm ꝯdecentiam
diuine bonitatis: ⁊ exigentiā meritorum noſcunt
recepiſſe: in quo ⁊ ordinē diuine iuſticie laudant:
⁊ magnificentiam diuine bonitatis extollūt. Ple
na eſt ⁊ terra glīa dn̄i. Nā terra. i. terrigene pleni
ſunt gloria non in rei poſſeſſione: ſed in ſpe ⁊ pro
miſſione. Dedit em̄ dn̄s hoībus ꝑtāteꝫ filios dei Joan. j.
fieri his qui in eū credūt. Joan. j. Qui nāqꝫ credi
derit ⁊ baptizatus fuerit ſaluus erit. Marci vlti.
Uel plena eſt terra gloria chriſti: q̄ dn̄s eſt domi⸗
nantium. Gloria inquā paſſionis: reſurrectionis
aſcenſionis: qꝛ in oēm terrā exiuit ſonus diſcipu⸗
lorū eius: ⁊ in fines orbis terre verba eorū: glīam
chriſti predicantiū. Demū plena eſt glorioſo cor⸗
pore chriſti terra: qđ viaticū conceſſum eſt homi
nibus: ipſos perducens ad gloriam ſempiternā.
Uel plena eſt terra gloria dn̄i. i. glorioſa et ſuaui
dn̄i ordinatione ac totius creature gubernatio⸗
ne: qua ſapientiſſime gubernātur ⁊ regūtur: in q̄
ſingulis gloria dn̄i relucet tāꝙ̄ i veſtigio ſeu ima⸗
gine: vt de quolibet entium verum ſit. Gloria dn̄i
ſuper te orta eſt. Uel ſm Inno. ad literam. Pleni
ſunt celi et terra gloria tua: ideſt celum ⁊ terra di
uina gloria replent: quia diuinitas eſt vbiqꝫ: ſm
illud Hiere. xxiij. Celum et terram ego impleo.
Unde ⁊ pſalmiſta. Si aſcendero in celum tu illic
es: ſi deſcendero ad infernum ades. Nam eſt ſu⸗
per omnia non elatus: ſubtus omnia nō proſtra⸗
tus: inter omnia non incluſus: extra omnia non
excluſus: vnde Job. xi. Excelſior celo eſt: et quid
facies. Profundior inferno: et vnde cognoſces.
Longior terra mēſura eiꝰ: ⁊ latior mari. ¶ F Se⸗
quitur. Oſanna in excelſis. Que eſt pars ſecun⸗
da huius hymni ⁊ vox humana. Nam turbe que
precedebant: et que ſequebantur chriſtum proce
dentem ad Hieruſalem clamabant. Oſanna in Oſanna di
excelſis. Oſanna dictio eſt hebraica: que interp̄⸗ ctio eſt he
tatur obſecro vel ſalua. Et componitur ſcđm Re braica.
migium ab oſy: quod eſt ſalua: et anna quod eſt
aduerbium: vel interiectio obſecrādi. Et ſm hoc
deberet dici oſyanna: ſꝫ vſu dicitur oſanna: vt ſit
compoſitum

compoſitū ex corrupto ⁊ integro. Uel dr̄ oſanna
per ſinalephā:q̄ eſt figura tollens vocalē de me-
Augu. dio dictionis. Auguſtinus autē dicit: ꝙ oſanna
in toto in alterius lingue interpretationē tranſi
re nō pōt. Clamauerūt autem turbe oſanna.i.ſal
ua:ſubaudi nos. Sed qua ſalute ſequit̄: in excel-
ſis.i.in celis:quia ad dandā ſalutē eternā ⁊ cele-
ſtem chriſtus aduenit. Clamauerunt turbe que
precedebāt:⁊ que ſequebant̄ eandē confeſſionis
laudē:⁊ obſecrationis vocē:ſm Bedam:qꝛ vna
eſt fides eoꝝ:qui ante incarnationē dominicam
fuerunt:⁊ qui poſt venerunt:vnde Petrus. Per
gratiam dn̄i noſtri ieſu chriſti credimus ſaluari:
Chryſo. queādmodū ⁊ illi. Act.xv. Chry. autē exponens il
lud Mat.xxi. Turbe autē que precedebāt: et que
ſequebant̄ clamabant dicētes. Oſanna filio da-
uid:ait. Memores populi mirabiliū eius q̄ oſtē-
dit eis:⁊ ſanitatū quas preſtitit eis exultātes in
cordibus ſuis:ante ⁊ retro clamabāt: oſanna fi-
lio dauid. Qui precedebāt ſeniores erāt patriar-
che ⁊ ꝓphete:⁊ ceteri ſancti: qui ante chriſti ad-
uentū eū predixerūt:⁊ cognouerūt eū eſſe ventu
rum. Sequentes aūt iuniores.i.apoſtoli marty-
res:⁊ ceteri doctores:q̄ poſt chriſti aſcēſionē ope
ra eius predicabāt ⁊ predicant. Qui etſi diuerſis
Oſanna q̄-re bis ponitur. temporib⁹ fuerūt:tamē in eis non fuit diuerſus:
ſed vnus exultationis ſpiritus. ¶ Et ponit̄ bis
oſanna in excelſis:ſm Inno. ꝓpter duas partes
ſalutis:que ſunt ſtola mētis:⁊ ſtola corporis:vel
dotes anime ⁊ dotes carnis.q.d. Obſecram⁹ ſal-
ua nos ſm animā ⁊ ſm corpus. Inuenitur et hic
laudis verſiculus in pſ̄.cxvij. O dn̄e ſaluum me
fac. Quod enim turbe clamauerūt oſanna pſ̄. di
xit. O dn̄e ſaluum me fac. Quod vero turbe dixe
runt. Benedictus qui venit in noīe dn̄i. pſ̄. eiſ-
dem verbis ſubiūgit:in quibus tangit̄ gratiarū
actio ⁊ cōfeſſio myſterij incarnationis xp̄i: vnde
dicit̄ Benedictus. ſubauditur: ſit:qui venit ſm
humanitatē aſſumptaꝫ:in nomine dn̄i.i. in noīe
patris:qui dn̄s eſt celi ⁊ terre: ipſo dn̄o teſte Jo.
v. Ego veni in noīe patris mei. Uenit autē Chri-
ſtus in nomine patris ſm Bedā:qꝛ in omnibus
que geſſit ⁊ docuit:nō ſuā ſed patris gloriā queſi
uit. Unde ait Joā.viij. Ego glorifico patrē meū:
ego gloriā meā nō quero. ¶ B Aliter exponitur
hymnus iſte ſm dn̄ꝫ Alb. magis in ordine ad eu
chariſtie ſacramentū:quod verbis canonis con
Quare dicitur ter ſanctus. ficitur:qui hunc hymnuꝫ immediate ſubſequet̄:
vnde ait. Ter dicit̄ ſanctus ꝓpter triū perſonaꝝ
(vt multi dicūt) diſcretionem: que oēs ſingulari
ter in hoc ſacramēto ſunt operate. Uirtus enim
altiſſimi (vt dicit Caſſianus) per appropriatio-
nē eſt patris que obūbrauit dū ſui perfectā ima-
ginē in vtero virginis:⁊ ſacramēto noſtre redem
ptionis impreſſit. Umbra em̄ dicit̄ forma in ſpe-
culo:reſultās in ſpeculo ex facie reſpicientis. Et
in hoc ſenſu ſumit̄ vmbra que virginē obumbra
uit:ſm Origenē. Spiritus autē ſanctus ſuperue
niens taꝫ in vterū in quo noſter panis/a mulie-
re eterna/ſcꝫ ſapiētia perfectus:ꝙ etiam in ſacra
mento in quo ſubſtātia panis in ipſum tranſſub
ſtantiat̄ ſua virtute et operatione omnia ꝑfecit.
Filius vero eſt qui omnia a ſpiritu ſancto ꝑfecta
⁊ in vtero:⁊ in ſacramēto ſibi vnit:ratione cuius
vnionis dicit. Caro mea vere eſt cibus:⁊ ſanguis
Joan.vj. meus vere eſt potus. Et qꝛ ſanctus dicit̄ ſangui-
ne firmatus:⁊ in ſanguine chriſti operatione tri
nitatis omnis noſtra religio fundata et firmata
eſt ⁊ mūdiſſima effecta:ter dicitur ſanctus:qꝛ ibi
ſanguini ſuā pater imaginem impreſſit:ſpiritu ſ-
ſanctus ſanguinē ⁊ carneꝫ mundatos formauit:
filius formata ⁊ mūdata ſibi vniuit. Dicit̄ etiam
ter ſanctus:qꝛ tribus ſanctis cōficitur hoc ſacra
mentū:ſcilicet antiquo:nouo ⁊ eterno: ſcꝫ corpo
re:anima ⁊ deitate chriſti. Corpus chriſti dicitur Corp⁹ chriſti dicit̄ antiquum.
antiquuꝫ:qꝛ de maſſa corporis adā ſumptum:et
hoc ſanctū:qꝛ immune ab omni peccato aſſum-
ptum:ipſum enim nō ſeminis cōmixtione/ſꝫ ſpi-
ritusſancti operatione in virgine conceptū:debi
to originalis peccati non fuit obnoxiū:qꝛ etſi de
maſſa perditionis aſſumptū:nō tamē per legem
propagationis deciſum ab adā quibus dūtaxat
aīe ꝯiūcte debito tenebant̄ originalis iuſtitie. Im
mune quoqꝫ a morbida qualitate:quē fomitem:
aut carnis legē dicimus:qm̄ ſpiritusſanct⁹ in vir
ginē ſuperueniēs ſanguinē iſtum purgauit: de q̄
ſine libidine:⁊ qualibet noxia qualitate corp⁹ il-
lud mūdiſſimū formauit. Unde glo. Jo. iij. ſuper
illud. Qui deſurſum venit:ſuper omnes eſt. De-
ſurſum.i.de altitudine humane nature ante pec
catū primi parentis:qꝛ de illa altitudine aſſum-
pſit verbū humanū naturā:⁊ non aſſumpſit cul
pam cuius aſſumpſit penā. Secūdū ſanctū in ſa
cramēto iſto ſcꝫ anima xp̄i nouū eſt: in tempore
incarnationis filij a pr̄e de nihilo creata. Et hec
ſancta:qꝛ in ipſo creationis momento omni ſan
ctitate:⁊ omni gratia:⁊ ſapiētia eſt repleta:vnde
ad Col.ij. dicitur de chriſto. In quo ſunt oēs the
ſauri ſapiētie ⁊ ſciētie dei recōditi. Tertiū ſanctū
et vere ſanctiſſimū eſt diuinitas filij:que corpus
ſanctū ⁊ animā ſanctitate plenā aſſumpſit: et in
perſonā filij vniuit:vt omni ſanctitate redunda-
ret ille homo ad totius eccleſie ſanctitatem ⁊ co
piā:hinc Jo.xvij. Ego pro eis ſanctifico meip̄m.
¶ H Hac igit̄ rōne dicit̄ ter ſanctus:quaſi dice
remus:xp̄s in hoc ſacramēto contētus ſanct⁹ eſt
ꝓpter carnis ſanctitatē:⁊ iterū ſanctus propter
anime plenitudinē. Tertio ſanctus ꝓpter deita-
tis infinitā perfectionē. Propter vnitatē autē di
uine eſſentie in trib⁹ perſonis hec perficiētis:ad
dit̄ ſingulariter dn̄s deus ſabaoth. In quib⁹ ver
bis ſignificat̄ iſtius operationis facultas cū di-
cit̄:dn̄s. Modus:cū dr̄:deus. Uirtus cū dicit̄ ſa-
baoth. Facultas in verbo dn̄s. Jobe.ij. ⁊ Rom.x.
Dn̄s diues eſt in oēs qui inuocāt eū:quia omni
theſauro pecuniaꝝ poſſeſſionum ac bonoꝝ om-
niū ſuperpoſitus. Modus in verbo de⁹. Sapiē-
ter em̄ de⁹ perficit oīa: qꝛ videt oīa ſua ſapiētia.
Perficit vtiliter: qꝛ oīa circūmit ꝓuidētia et ſoli
citudinis cura. pſ̄. Dn̄s ſolicitus eſt mei. ⁊ .j. Pe
tri.v. Ipſi cura eſt de nobꝭ. Perficit charitate ma Deut.iiij.
xima:qꝛ deus ardēs ignis eſt:ſm illud Deutero.
iiij. Dn̄s deus tuus ignis cōſumēs eſt. Uirtus in
verbo Sabaoth:qđ virtutū vel exercituū ſonat.
Sancta em̄ eccleſia de omnibus terribilis eſt in
triūphātibus ⁊ militātibus:⁊ totus eius exerci-
tus huic ſacro vel aſſiſtit vel miniſtrat. Mini-
ſtrat em̄ eccleſia:⁊ aſſiſtit celeſtis curia: vt demo
nū virtus excludat̄:ne impediat corporis xp̄i ad
caput vnionē:⁊ hec virtus ab eo profluit:de quo
in pſ̄. dicitur. Dn̄s virtutū ipſe eſt rex glorie. Et
hac ratiōe dicit̄:dn̄s deus ſabaoth: vt deſcribat̄
trinitatis laudabilitas in oꝑe ſacramēti. ¶ Se-
quit̄. Pleni ſunt celi et terra gloria tua. Celi glo-
ria dicit̄ pro beatitudine triūphantiū: in quorū
laudē hoc ſacrificium offertur:vt dicunt Grego.
Aug. Amb. Terra pro terrigenis ponitur:⁊ quā-
tū ad illos gloria pro gratia. Unde plena eſt ter-
ra gratia:in qua offert̄ ſacrificiū in adiutoriū mi
litantiū pariter ⁊ in cibū. Comprehendunt̄ etiaꝫ
ſub terra:qui ſunt purgatorijs in penis:pro qui-
bus offert̄ in ſuffragiū. Sic igit̄ ſpūs dn̄i/q̄ ope-

ratur in ſacramento repleuit orbē terrarū:⁊ hoc
qđ cōtinet omnia:quod nihil aliud eſt niſi celū:
hoc enim ſm Dam̄.cōtinētia eſt viſibiliū ⁊ inui-
ſibiliū creaturarū. Hic ergo ſpiritus ſcientiā ha
bet vocis vtiq̄ laudis:quā preſtitit hominib⁹ et
angelis:quatenus ſic omne genu flectatur cele-
ſtiū:terreſtriū ⁊ infernoꝝ: ⁊ omnis lingua confi-
teaẜ:qꝛ dn̄s noſter ieſus chriſtus in hoc ſacramē
to oblatus:eſt in gloria dei patris. Hec igiẜ laus
reſultationis quo ad perfectionē ſanctitatis:re-
ſultat chor⁹ in aula eccleſie: in qua fit perfectio
ſanctitatis. ¶ J Subditur. Oſanna in excelſis.
Oſanna.i.ſalua obſecramus in celebratione ſa-
cramēti ſanguinis: qꝛ nō eſt ſalus ſine ſanguine
xp̄i. Sine ſanguinis em̄ effuſione nō fit remiſſio
Zacha.ix. peccatoꝝ.ad Heb.ix. Sed nec penarū. Zacha.ix.
Tu autem in ſanguine teſtamēti tui emiſiſti vin
ctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Jn excel
ſis:in celis:vt omnes in ſacramento ſanguis ſal
ues in quo totius relucet operatio trinitatis: et
per quod celi et terra pleni ſunt tue gloria maie-
ſtatis. Eſt ergo hec petitio vt ſaluet gr̄a ſangui-
nis ab omni inquinamēto terrene contagionis.
¶ Sequiẜ. Benedictus qui venit in nomine do
mini:quod eſt gratiarū actionis: vt ſicut patres
precedētes aduentū eius vt abraam ⁊ ꝓphete: ⁊
concomitātes vt apoſtoli:⁊ ſequentes vt marty-
res:eū ꝓſecuti ſunt diuerſis temporib⁹:vna fide
ad paſſionē venientē:qua ſemetipſum hoſtiā ꝓ
omnib⁹ obtulit:ita in eadē fide ⁊ gratiarū actio
ne.recipiamus ⁊ proſequamur eū venientē in al-
tari offerendū pro nobis omnib⁹ in ſacrificiū ſa
lutare. Dicimus aūt in hac gratiarum actione.
Benedictus:non qꝛ ex noſtra actione dei beati
tudo augeaẜ:aut ſibi bonū quodcūq̄ accreſcat:
ſed a nobis benediciẜ. i. benedictus predicatur:
Eccl. xliiij. laudaẜ ⁊ caniẜ:qꝛ ipſe venit plenus benedictioni
Ephe.i. bus. Et qꝛ ſicut diciẜ Eccle.xliiij. Benedictionē
omniū gentiū pater dedit illi:⁊ teſtamentū noue
gratie:cui nunq̄ aliquid ſuperordinandū eſt: in
ſanguine ſuo cōfirmauit ſuper caput eius. Naꝫ
ſm apoſtolū. Benedictus eſt qui benedixit nos
in omni benedictione ſpirituali. Sic ergo bene-
dicēdo gratias agētes in laude dicimus ſibi bo-
na que ipſe in nos profluxit:ſm illud pſ. Eructa
uit cor meū verbū bonū: dico ego opera mea re-
gi. Sic benedictū dicimus qui venit: ſic ſemel ſe
offerēdo:ita quotidie oblationē illā in ſacramen
Pſ. to repreſentādo. pſ. Benedictus dn̄s die quoti
die:ꝓſperū iter ad ſalutē per ſuā oblationem:fa-
ciat nobis deus ſalutarium noſtroꝝ. Jn nomine
dn̄i:qui dominij diuini potentiā notā nobis fa-
cit nos ab infimis exaltādo a pauptate ſuis co-
pijs releuādo:et ſua dominali virtute cōtinēdo:
ne ad pedeſtria ⁊ ſtabularia declinem⁹. ¶ Addi
tur Oſanna vt ſaluet ſecūda ſalute a miſeria pe-
j.Reg.ij. ne per gloriam:qꝛ iuſtitia culpe ſaluauit per gra
tiam:⁊ ſic ſuſcitet de puluere egenū:⁊ de ſtercore
erigit pauperē:vt ſedeat cū principibus ⁊ ſolium
glorie teneat in celis:ꝓpter quod cōcludiẜ ⁊ nūc.
Jn excelſis:ſicut ⁊ prius additū eſt:qꝛ iſta ſunt ex
celſa glorie ſue:que niſi per ipſum attingere ne-
mo poteſt. Unde angeli cecinerunt. Gloria in al
tiſſimis deo. Lu.ij. Oremus ergo dn̄m benedicē-
tes ⁊ dicētes. Benedictus ſit:⁊ in eternū ſuper-
benedictus:qui venit in nomine dn̄i: operatio-
ne diuina in altaris ſacramento:quatenus eum
ſic venientē honorifice ſuſpicientes:benedictio-
nem in preſenti ⁊ in futuro largiter ꝯſequamur.
Amē. ¶ K Qm̄ aūt miſſe officium qđ in canone
principaliter cōſiſtit:ob memoriaꝫ dn̄ice paſſio-
nis inſtitutum eſt. Jn pleriſq̄ ſacramentarijs in
ter prefationē et canonē imago crucifixi depingi
tur:vt nō modo intellectus:ſed ⁊ picture aſpect⁹
memoriā inſpiret dn̄ice paſſionis: vt dicit Alex.
de ales. Et rationabiliter quideꝫ:qm̄ que oculis
videnẜ:fortius mouēt:q̄ que ore proferunẜ:⁊ ſo-
lo percipiunẜ auditu. Hinc Dam̄. iiij.lib.ſentē.
Multotiēs nō ſm mentē habētes dn̄i paſſionē:
imaginē crucifixionis chriſti videntes: in ſaluta
ris paſſionis memoriaꝫ venimus ⁊ procidentes
adoramus. Hinc ⁊ Ezech. ꝓpheta iuſſus eſt pin
gere trāſmigrationē hieruſalē:vt populus iudai
cus ſenſibilibus formis moneret eam agnoſcere
futurā. Unde Ezech.xij. Tu ergo fili hominis fac Ezechi.xij.
tibi vaſa trāſmigrationis: ⁊ trāſmigrabis ꝑ dieꝫ
corā eis. Trāſmigrabis autē de loco tuo ad locū
alterū in cōſpectu eoꝝ:ſi forte aſpiciant:qꝛ dom⁹
exaſperās eſt. Et efferes foras vaſa tua: quaſi va
ſa trāſmigrātis per diē in ꝯſpectu eoꝝ. Ubi Gre
go.in commēta. Quia oculos ad videndum ha- Grego.
bent:⁊ nō vidēt:aures ad audiendū habēt:et nō
audiūt:da eis imaginē ⁊ picturā:⁊ formis oſten-
de corporeis:vt venturā captiuitatē non ſolū au
ditu:ſed ⁊ oculis recognoſcāt. Unde ſatis oſten
ditur fortius mouere imagines q̄ verba. Et hec
eſt precipua ratio *cur xp̄iana religio admittit *Cur chriſtiana religio admittit ſacras venerādaſq̄ ſanctorū imagines.
ſacras venerādaſq̄ ſanctoꝝ imagines:vt ſcꝫ ſim
plicioribus eſſet memoriale perpetuum:⁊ deuotio
nem ſapientiū excitarēt. Cōgruū ergo eſt vt ocu-
lis ſacerdotis paſſionis chriſti memoriale cele-
brantis:crucifixionis imago obijciaẜ:qua ad de
ipſa cogitādū fortius inuiteẜ. Et idcirco ait Ale
xan. Forte diuina factū eſt ꝓuidentia:licet huma
na hoc ꝓuocauerit induſtria:vt ab ea litera ca-
non inciperet que ſui forma crucis ſignū oſtēde
ret in figura. T. Litera etenim thau:que ꝑma eſt Lr̄a thau myſterium crucis inſinuat.
in canone:myſteriū crucis habet ⁊ inſinuat:dicē
te dn̄o Ezec.ix. Signa thau in frontibus viroꝝ
dolentiū ⁊ gemētiū. De quo latius infra. Jn qui
buſdā etiā codicibus: vt Durādus in rationali
dicit:maieſtas patris depingiẜ et imago crucifi-
xi:vt ſacerdos quaſi preſentē videat quem inuo-
cat:⁊ quē alloquiẜ dicēs. Te igitur cle. ¶ L Hoc
ergo crucis ſignū nō ſolum intueẜ ſacerdos: ſed
etiā oſculaẜ:vt oſculo qđ pacis ſignū eſt oſtēdat
q̄ per crucē pacificati ſum⁹ ⁊ recōciliati deo pa-
tri:vt dꝛ Col.j. Cōplacuit per eū reconciliari oīa
in ipſo pacificans per ſanguinē crucis ei⁹:ſiue q̄
in terris ſiue q̄ in celis ſunt. Seruanẜ aūt diuerſi
ritus in ordine oſculādi: aliqui primo oſculātur
pedes crucifixi:et poſtea pedes maieſtatis diui-
ne:in ſignū q̄ per filij dei crucifixionē ad patris
deducimur maieſtatē. Alij modo cōtrarij primo
oſculanẜ pedes maieſtatis: poſtea crucifixi:in ſi
gnum q̄ nemo venit ad filium niſi pater traxerit
eum:quodq̄ omne donū optimum deſurſum eſt
deſcendēs a patre luminū. Alij qui duplicem pi-
cturā nō habēt:primo oſculantur altare: poſtea
crucē in codice: eadē q̄ dicta ſunt repreſentātes.
¶ Uertit ſe etiā ſacerdos canonē incepturus ad
orientem:vt ſcꝫ ſolē iuſtitie xp̄m dn̄m aduocet per
cōſecrationē ad altaris ſacrm̄. Ab illo enim loco
materialis ſol oriẜ:q̄ vite origo eſt et cā. Trahit
aūt hoc ipm̄ ex veteri lege originem:ſm Guil. in
qua ſacerdos legalis cum orabat: faciē habebat
v̄ſus ꝓpitiatoriū:qꝛ exinde loquens dn̄s ꝓpitia
baẜ pplo. Exod.xxvj. Jdeoq̄ xp̄s qui propitiatio
eſt ꝓ pctis noſtris:qꝛ in canone petiẜ donari per
ſacerdotē:merito ad illā partem celi ſe vertit ad
quā propitiatorium fuerat collocatum. ¶ Jnce-
pturus quoq̄ canonē ſacerdos iunctis manib⁹
ſe inclinat

ſe inclinat:ſignificãs xp̄i incliationē:qua in fa
ciē ꝓcidēs i horto orauit:vt ſi fieri poſſet trāſi
ret calix paſſiōis:cui⁹ meditatio intātū dn̄m
anxiauit:vt fact⁹ ſit ſudor ei⁹ tanꝗ̄ gutte ſan-
guinis i terrā decurrētꝫ. Lu.xxij. Fit etiā hec in-
cliatio v̄ſus terrā:vt ſacerdos ſe hūilietꝛ terre
nū ſe agnoſcat:ſeqꝫ ꝑ hoc indignū ꝓpriȷ̄s viri-
bus iudicet ad tm̄ myſteriū ꝑagēdū. ¶ Iūgit
man⁹:vt v̄bis attētio copuleť:iuxta bti Ber.
exhortationē. Fratres imolātes hoſtiā laudis
iūgam⁹ v̄bis ſenſuꝫ:ſenſui affectū:affectui ex-
ultationē:exultatōi maturitatē:maturatı hūi
litatē:hūilitati libertatē. Hic quoqꝫ miniſtrā
tes poſt tergū vadūt ſacerdotis:diſciplorꝫ fu-
gā figurātes vel aliȷ̄s exēplū retrocedēdi dātes
ne cuiuſcꝫ voce vel aſpectu ſacerdotis intētio
diſtrahať. ¶ Ultimo pulſať campanella:vt fi-
deles intra eccleſie aream cōſtituti/ad cordis
preparationem excitentur:quatenus in ſpiri-
tu ꝛ veritate adorent deuotius hoſtiam ſalu-
tarem:quam poſt conſecrationē/omniū oſten
dit aſpectibus adorandam.

Magiſtri Gaſparis

Haſlachiȷ̄ Symmeringēſis ad cle-
rum epiſtola adhortatoria.

CAbriel By
el vir omniū peritorꝫ
ſine cōtrouerſia peri
tiſſimus:catonianaꝫ
illam nobiliſſimā ſe-
cutus ſententiā:hoc
eſt nō ſibi ſoli: ſꝫ toti
ſe mūdo genitū cre-
dens immortalitatē
eternāqꝫ famā poſte
ris reliquit: eſtimās
nullis ſe rebus:literarum ſtudȷ̄s ſemotis: cete-
ros preſtare poſſe:cunctis ſaltē phie diuine ſtu-
dio anhelātibus dans typū ꝛ exemplar. Quare
o ſacerdotes:o diuini nominis precones dulciſ-
ſimi:quid in hac vmbratili:quaſi vita alacriori
ſtudio:conatu ve celeriori:diuina non capeſſa-
tis officia? Quid belluine ſuccūbere voluptati?
Quid alexādrinis delitȷ̄s deditos eſſe? Quid tā
ſedentaria fatigatione pigro imminere? Quid
die noctuqꝫ maximos comis gradatim ſcāſilib⁹
labores impendere iuuat:non cogitantes illud
i. Pet. ij. regale vos genus ſacerdotȷ̄ appellita-
ri. Item ps. cix. promiſſionem eterni ſacerdotȷ̄
regio inquiēte propha. Tu es ſacerdos in eter-
num ꝛc. Quare o!bus aliȷ̄s operationibus poſt
poſitis:veſtram ſanctitatem:ſtatum veſtrū no-
biliſſimum:virtutibus:bonis moribus:ꝛ quod
eſt maximum:bonis exemplis (cum alteri male-
faciendi dare occaſionem apud ſummum deuꝫ:
quod maxime in ſe habeat grauitatis) excolētes
non homines tantū:ſed dȷ̄ vocabimini. Ex quo
autem diuerſa ſunt ſtudiorum genera: maxime
illud vnicuiqꝫ acceptandū:quod ſuo ſtatui non
diſcrepare videtur. Et ſi ſacerdotis ſit officium
deum colere puris lotiſqꝫ manibus ꝛ mūdo cor
de contrectare:ſumme ſibi videtur neceſſarium
huiuſmodi gabrielis noſtri opus:et die et nocte
manibus voluere:exinde vt poſſit (quod maxi-
mum ſui ſtatus eſt) chriſtū ſcilicet in altaris ho
ſtia tranſſubſtantiatum intelligere: quem nul-
lis:nec exteriorib⁹:nec iteriorib⁹ (ſolo intellectu
excepto) ſenſibus cognoſcere pōt. Datū Baſ.
M.dx. Decimo kalen. Februarias.

¶ Lectio.xx. A

TE igiť cle-
mētiſſime pater per
ieſum chriſtum filiū
tuum dominum no
ſtrum ſupplices ro-
gamus ꝛc. ¶ Expedi
ti de continuatione
textus ſacri canonis
per notā illatōis (igi
tur) deſignata:adci⁹
diuiſionē ꝛ litere ex-
poſitionē procedimus. ¶ Diuidiť autēꝫ varie a
varȷ̄s:nam Guilhel. in rationali triplicem reci
tat diuiſionem:quarum vna in partes.xi. alia in
partes.xij. tertia in ſex partitur. Alexan. de ales
diuidit in tres partes ſubdiuidēdas: dominus
Alber. ſimiliter in tres:non tamē eadem:ſed lon
ge alia diuiſione. Sed quaſi medium tenentes
dicimus:ꝙ textus ſacri canonis: videlꝫ ab illo
loco. Te igitur. vſqꝫ ad dominice orationis pre-
fationem incipit ibi. Oremus preceptis ſaluta-
ribus moniti:ibi enim terminatur canon ſcd̄m
dominum Alb. vt tactū eſt. ſ. lec. xv. Hic inquā
textus conuenicter diuiditur in ſex partes prin- Diuiſio textus ſacri canonis in ſex ꝑtes.
cipales. In quarū prima petitur a deo bn̄dictio
appoſitorum munerū:que pro tota eccleſia offe
runtur. In ſcd̄a ponitur ſanctorꝫ inuocatio:quo
rum meritis ꝛ precibus nobis dona a domino
conferuntur:ibi. Communicātes. In tertia peti
tur ſacrificiorū oblatorum acceptatio:qua ele-
cti a perfidis diuiduntur. In quarta poniť ver-
borum forma quibus conſecratio cōficitur:ꝛ pa
nis viniqꝫ ſubſtantie in chriſti corpus ꝛ ſangui
nem cōuertuntur. In quinta ponitur conſecra-
torum cōmemoratio:ꝛ ſalus petitur his qui ſa-
crificio perfruūtur. In ſexta ſubinfertur refrige-
rȷ̄ ac ſuffragȷ̄ poſtulatio:ꝛ iterata ſctōrꝫ innoca
tio:quatenus que petimus a domino concedā-
tur. Tertia ibi. Hanc igitur oblationem. Quar
ta ibi. Qui pridie. Quinta ibi. Unde et memo-
res. Sexta ibi. Memento etiā domine. ¶ Prīa
pars in duas ſubdiuiditur:in quarꝫ prīa dirigiť
petitio ad dn̄ꝫ vt appoſita munera ſanctificet.

In ſcđa fit ſpecificatio pro quibꝰ ſctificata mūe-
ra deo libet:ibi. In primis q̄ tibi. Diuiſio prime
Quīqꝫ ſūt liſe myſtice apđgrecos
particule pꝫ ex ꝓncipio ſequētis lectiōis. ¶ B
Pria pars incipit a lr̄a T ſiue.t. Te igitur.qđ ſm
Inn̄.nō videt ſine diuina ꝓuidētia factū. Eſt.t.
Lr̄e grece ⁊ latīe ab hebraicis ex-orte videt.
lr̄a myſtica ſm Iſid.j.lib.etymol.c.iij. Sunt em̄
quinqꝫ litere myſtice apud grecos.y.qđ hūanā
vitam deſignat:θ. Thita mōtē.⁊ alpha ꝓncipiuꝫ
ω θ finē:que due litere ad xp̄m pertinēt:ſm illud
Apocal.i.Ego ſum alpha ⁊ o/principiū ⁊ finis.⁊
theta quā hebrei thau dicūt:nos.t. Dicit autem
thau hebraice quaſi ſignū. Litere aūt grece ⁊ la
tine ab hebraicis vident exorte. Formant em̄ li-
tere grece ab hebraicis:⁊ quātū ad ſonū:⁊ quā-
tū ad nomē:⁊ latine a grecis:nā apud hebreos
primo dictū eſt aleph:deinde ex ſili enūciatione
apud grecos tractū eſt alpha:inde apđ latinos
a. Trāſlator aūt ex ſili ſono alteriꝰ lingue literā
cōdidit:vt noſſe poſſimꝰ linguā hebraicā oīum
aliaꝝ linguaꝝ ⁊ lr̄aꝝ eē matrē:ſic ergo a thau he
breo formata eſt thita grece:⁊.t.latine. Inſinuat
Ezech.ix.
autē. T litera ſiue thau myſteriū crucis dn̄ice:ex
ſui forma ⁊ formatione ip̄m repreſentās. Eſt de-
niqꝫ ſignū illud ſm btm̄ Hiero.qđ imp̄ſſuꝫ fuit
quorūdam faciebus:ad dn̄i iuſſionē:quo ſic ſi-
gnatis conceſſa eſt ſalus ⁊ liberatio ab interitu
mortis angeli percutientis:de quo Ezech.ix.ita
ſcribitur. Dixit dn̄s ad virū indutū lineis habē
tem in lūbis atramētariū ſcriptoris. Trāſi per
medium ciuitatis in medio hierl'm:et ſigna T ſu
per frontes gemētiū viroꝝ ⁊ dolētium ſuper cū-
ctis abominationibus que fiūt in medio eius.
Poſt hec dixit ſex viris. Trāſite per mediā ciui-
Ioā.iij.
tatē poſt eū:⁊ ꝑcutite ſuꝑ quem nō videritis ſi-
gnum T. Nemini parcat oculus veſter. Et poſt
pauca. Oēm aūt ſuper quē videritis ſignū T nō
occidatis. Illud quoqꝫ ſignū eſt illud ſuper quo
moyſes ſerpentē eneū erexerat in deſerto:quem
inſpiciētes ſaluabunt a morſibꝰ ſerpētū ignitoꝝ
Luce.ix.
Nūeri.xxi. De quo ſaluator. Sicut moyſes exal
tauit ſerpentē in deſerto:ita exaltari oportet fi-
liū hoīs. Factus eſt em̄ filius hoīs obediens pa
tri vſqꝫ ad mortē:mortem aūt crucis. Phil.ij.q̄
crux iſtar litere T figurata fuit:ex ſtipite ſcꝫ et li-
gno trāſuerſali ſuprapoſito:ſtipite nō eminēte:
vt verificaret illud Luc.ix. Uulpes foueas hn̄t:
Apoca.vij
⁊ volucres celi nidos:filius aūt hoīs non habet
vbi caput ſuū reclinet. ¶ C Illud fuit etiā ſignū
de quo Apoca.vij.dicitur. Uidi alterū angelum
aſcendentē ab ortu ſolis:habētē ſignū dei viui.
Glo.vexillum crucis clamātē voce magna: qua
tuor angelis quibꝰ datū eſt nocere terre ⁊ mari
dicens. Nolite nocere terre:neqꝫ mari:neqꝫ ar-
boribꝰ:quoadvſqꝫ ſignemꝰ ſeruos dei noſtri in
frontibꝰ eoꝝ. Et qꝛ in canone miſſe paſſio chri-
ſti rememorat:q̄ in cruce cōſummata eſt:ideoqꝫ
cōgruū fuit:⁊ rationabile:vt ab ea lr̄a inchoare
tur:que crucē plus ceteris repreſentaret:qualis
eſt litera T vt ſcꝫ per eius inſpectionē/ſacerdos
in memoriā reduceretur dn̄ice paſſionis. Quod
ſalutifere crucis ſignū laudabilit fideles in quo
tidiani vſus ſenſibilibꝰ rebus:puta libris:parie
tibꝰ:ſtatutis imprimūt:⁊ exēplo ſacerdotis oſcu
lant:vt ad paſſionis xp̄i memoriā excitētur:⁊ ex
eius rememoratione ſanent a ſuggeſtionibꝰ ſer
pentū infernaliū. Sicut oliꝫ ſanati ſunt filij iſrl'
a morſibꝰ ſerpentū ignitoꝝ per inſpectionē ſer-
pētis in crucis ſigno erecti. ¶ Magna enim eſt
De virtute crucis.
crucis virtus:magnū crucis myſteriū:vn̄ ſm In
no. Crux ſanitatē reſtituit:bn̄dictionē impēdit:
diſcernit a perfidis:liberat a periculis:hoſtes ex
pellit:victores conſtituit. Crux myſterium fidei
ſacramentum ſpei:clauis ſciētie:forma iuſticie:
magnificentia regum:gloria ſacerdotum: ſuſtē-
tatio inopū:pauperum cōſolatio: cecorū lumē:
claudoꝝ baculus:deſolatorum ſpes:reſurrectio
mortuoꝝ. Uerba ſunt originaliter beati Ioan.
Chry.in omel.de cruce. Huiꝰ crucis laudes Ra
banus fuldeñ.monachus ⁊ magūtine ſedis ar-
chiep̄s mirādo cōpegit artificio:figuris proſa ⁊
metris:nihil coꝝ omittēs:qđ ad eius magnifi-
cam laudē humanitus poterit inueniri. Hec de
lr̄a t ſiue T canonis principio:cuius exordiū. Te
igitur clementiſſime pater. ¶ D Ad cuius intel
lectum notandū q̄ nomen Pater:dupliciter in
Nomē paſ in ſcriptu-ra dupl'r accipitur.
ſcriptura accipitur. Accipitur em̄ qn̄qꝫ pater eſ-
ſentialiter:⁊ qn̄qꝫ notionaliter. Eſſentialiter at-
tribuitur toti trinitati:⁊ ſingulis perſonis con-
iunctim ⁊ diuiſim:ſicut cetera nomina eſſentia-
lia:que de ſingulis perſonis in omnibus ſimul
in ſingulari numero predicātur:ſicut increatus
immenſus:eternus:omnipotens:dn̄s:deus.de
quo in ſymbolo athanaſij. Eternꝰ pr̄:eternꝰ filiꝰ
eternꝰ ſpūſſctūs. Et tn̄ nō tres eterni:ſꝫ vnꝰ eter
nus ⁊c. Noīa em̄ eſſentialia:ſicut de ꝑſonis ſin-
gulis:ita de oībꝰ ſimul ſingl'r nō plurali nūero
predicātur:ſecꝰ de noīe ꝑſona ſiue ſuppoſitū:qđ
lꝫ dicat ſm ſubſtātiā ꝓ quāto nō dr̄ relatiue ſm
be. Aug.vij.de tri.c.v.excipit tn̄ a supradicta re-
gula ſꝫ eūdē li.viij.de tri.c.i.vt recitat magiſter
diſt.xxiij.ꝓmi ſen. Et iſto mō eſſentialiter ſcꝫ ac-
cipit pr̄ i cātico moyſi Deut.xxxij. Nōne ip̄e eſt
Deut.xxxij
pater tuus q̄ poſſedit:fecit ⁊ creauit te? Sic etiā
accipit Mat.vj.in orōne dn̄ica. Pr̄ nr̄ q̄ es in ce
Mat.vj.
lis. Et gn̄aliter ſic accipi pōt:qn̄ de eo p̄dicatur
terminus importās aliq̄d cōueniēs toti trinita
ti:ſicut oꝑatio q̄libet ad extra. Oꝑa em̄ trinita-
tis ad extra ſunt indiuiſa. Nā pr̄ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſan
ctus/ſicut inſeparabl'r ſunt:ita inſeparabl'r ope
rant:ait Aug.i.de tri.c.iiij.⁊ magiſter di.j.lib.ij
Et dr̄ notāter accipi pōt:qꝛ aliqn̄ etiaꝫ reſpectu
termini eſſentialis.i.cōueniētis tribus: accipit
nō eſſentialiter:vt cum in ſymbolo apl'orum dr̄.
Credo in deū patrē oīpotētē creatorē celi ⁊ terre
vbi patrē accipit ꝓ ꝑſona pr̄is tm̄:lꝫ ſequat om-
nipotentē ⁊ creatoreꝫ celi ⁊ terre:q̄ ſunt termini
eſſentiales cōueniētes oībꝰ tribꝰ. Sꝫ hoc eſt ex
eo qꝛ ſtatim addit. Et in ieſum xp̄m filiū eiꝰ vni-
cū dn̄m nr̄m:per qđ innuit diſcretio eius a filio
Sil'r hic. Patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti vna eſt diui-
nitas ⁊c. Pr̄is:ſil'r filij ⁊ ſpūſſcti accipiūtur ꝑſo-
naliter:lꝫ qđ ſeq̄tur:vna diuinitas:ſit terminus
eſſentialis:eo qđ hic exp̄ſſe innuit diſcretio per
ſonaꝝ. ¶ Alio mō pater accipit notionaliter:vt
eſt ꝓpriū prime ꝑſone q̄ a nullo eſt:⁊ eſt terminꝰ
ꝑſonalis:vnā tm̄ ꝑſonā importās:⁊ ſic ſemꝑ ac-
cipitur qn̄ ponit reſpectu predicati:ꝑſonalē pro
prietatē importātis:etiā cū excluſione ceteraruꝫ
perſonaꝝ:vt cū dicimꝰ. Pater a nullo eſt:nec fa-
ctus:nec creatus:nec genitꝰ:nec ꝓcedens. Sil'r
pr̄ genuit filiū ſibi coeternū ⁊ ꝯſubſtātialē. Pōt
tn̄ qn̄qꝫ capi notionaliter reſpectu p̄dicati eſſē-
tialis:ſꝫ nō cū excluſione alicuius ꝑſonaꝝ vt hic
Pater creauit mūdū. Pat incarnauit.i.incarna
ri fecit filiū. Pater tradidit in morteꝫ filiū. Pat
pōt accipi notionaliter:ēt pōt accipi eſſential'r:
⁊ ſm hoc ſm nōnullos hec ꝑticula pōt duplicit
exponi. Uno mō vt accipit eſſential'r:⁊ tūc reſu-
mi dꝫ prima pars hymni p̄miſſi:vt ſic. O deꝰ tri-
nitas.i.pr̄ clemētiſſime:qꝛ ſctūs es:quia dn̄s ſa-
baoth.i.exercituū es:qꝛ pleni ſūt celi ⁊ terra glr̄ia
tua. Igit.i.iđ vel idcirco ſupplices te rogamus

Sed contra

¶ E Sed cōtra hanc expoſitionē videt̃ eſſe qđ
Obiectio ſtatim ſequitur. Per ieſum xp̄m filiū tuū. Nam
xp̄s nō eſt filius toti9 trinitatis: q2 nō filij: quia
nihil impoſſibilius ꝙ ꝙ idez gignat ſe: ſm bea.
Aug. j. de tri. c. Neqȝ eſt filius ſpūſſanctus: quia
ſpūſſanctus poſterior eſt filio origine: q2 a filio
procedēs: ⁊ tn̄ tā filius ꝙ ſpūſſctūs pertinēt ad
trinitatē: ⁊ cū patre ſunt vna tota trinitas. ¶ Ad
Rñſio. qđ reſpōdēt ꝙ xp̄s dici pōt filius trinitatis: non
ḡnatione diuina: ſȝ creatione humana: nam ge-
Athanaſi9 neratione diuina a ſolo patre eſt: vt dicit Atha-
naſius in ſymbolo. Filius a patre ſolo eſt: nō fa-
ctus nec creatus: ſȝ genitus. Loquit̃ de filio ſm
naturā diuinā: nō ſm aſſumptā. Creatione autē
humana. i. nature humane quā inſeparabiliter
tota trinitas operata eſt: filius eſt trinitatis ſi-
cut ceteri hoīes a deo ꝓducti: ſm quā xp̄s etiam
a tota trinitate factus ſeu creatus eſt: ⁊ ita trini
tatis fili9. Nō quidē ꝙ creari aut fieri primo cō
ueniat xp̄o qui deus eſt increat9: ſed ei cōuenit
per cōicationē idiomatū: rōne hūanitatis aſſū-
pte: ſicut dr̄ paſſus mortu9 ⁊c. Scđm quē modū
Joā. xiiij. etiā dixit xp̄s Joā. xiiij. Pater maior me eſt. ſȝ ſit
equalis patri. ¶ Uerūtn̄ alijs hec expoſitio vide
tur a litera extranea: quia quotiens in diuinis
ſermonibus nomē filius additur nomini pater:
diſcretio importat̃: ⁊ termini pater fili9: nō eſſē-
tialiter: ſed notionaliter accipiuntur. Neqȝ he
locutiones approbant̃: xp̄s eſt filius verbi: xp̄s
eſt filius ſpūſſancti: que tn̄ eadē rōne conceden
de ſunt qua illa: xp̄s eſt fili9 trinitatis. Et ꝙuis
poſſent habere veros intellectus: tn̄ ne aliquib9
detur errādi occaſio: vitant̃. ¶ f Et ꝑpter hoc
Alex. de ales. dn̄s Alb. Guil. ac ceteri hac parti-
culam tm̄ exponūt de patre accipiēdo notiona-
liter. Et ſic reſumi dȝ ſcđa pars hymni: vt ſic. Pa
ter celeſtis: q2 magnificaſti nobiſcū miam tuam
vt mitteres filiū tuum vnigenitū. cui turba can
ticum laudis acclamauit. Bñdictus qui venit
in noīe dn̄i. Ideo clementiſſime pater te ſuppli-
ces rogamus. Sic patris autoritatem inſinuat:
ip̄m ſolū inuocādo ait Alex. quē alloquitur tāꝙ
p̄ſītē per gratiā qui nuſꝙ deeſt per eſſentiā: potē
tiam ⁊ p̄ſentiam. Uel ſm dn̄m Alb. ⁊ vltimā ex-
poſitionē hymni ſic. Pater: quia ſanctus es: et
celum ⁊ terrā gloria repleſti ꝑ eucariſtie ſacr̄m
Igitur te rogamus: quibus rōnem ⁊ cauſam te
rogandi dediſti per hoc ꝙ celū ⁊ terrā gloria tua
per ſacr̄m impleſti. O pater qui paterna virtute
nos formas: paterno affectu dulciſſime de nobȝ
cogitas: paterna ꝓuidētia bonoꝝ tuorū here-
des nos ordinas paterna diſciplina inſtituens:
vtiliter nos ſctificas. Format em̄ nos ad imagi-
nem ſuaȝ paterna virtute: quia nullius virtutis
in celo ⁊ in terra eſt ꝓprium formare natum ad
Eſaie. lxiiij imaginē ꝓpriam: niſi paterne virtutis. Eſa. lxiiij
Nunc dn̄e pater nr̄ es tu: nos vero lutum ⁊ fictor
nr̄ tu: ⁊ opa manuū tuarū oēs nos. ⁊ Eccle. xvij.
Deus creauit de terra hoīem: ⁊ ſm imaginē ſuā
fecit illū: ⁊ ſm ſe veſtiuit illū virtute. Format aūt
nos virtute dū inuiſibili imagini dei. i. filio qui
eſt imago dei inuiſibilis: in ſacramēto per grām
vnimur ⁊ incorporamur. Ad cui9 incorꝑationis
cōſignationē hortat̃ nos apl's. j. Coꝝ. xv. Fratres
ſicut portauimus imaginem terreni: portemus
imaginē celeſtis. Qualis terrenus: tales ⁊ terre-
ni: ⁊ qualis celeſtis: tales ⁊ celeſtes. Rurſus pat
paterno affectu dulciter de nobis cogitat: dum
preſtat panē de celo: omne habentē in ſe delecta
Sap. xvj. mentū ⁊ oēm ſuauitatē ſaporis Sap. xvj. Ange-
lorum eſca nutriuiſti pplm̄ tuum: ⁊ paratuȝ pa-
nem de celo preſtitiſti illis ſine labore: oē delecta
mentū in ſe habentē: ⁊ omnis ſaporis ſuauitatē
Subſtātiam em̄ tuā ⁊ dulcedinē quā in filios ha
bebas oſtendebas: ⁊ deſeruiēs vniuſcuiuſqȝ vo
luntati ad qđ quiſqȝ volebat: cōuertebat̃. Un̄ et
hic pāis / pāis filioꝝ canib9 nō mittēd9 dr̄: qr ti-
qȝ a patre porrigitur. Inſuper paterna ꝓuiden-
tia bonoꝝ ſuoꝝ heredes nos ordinat: dum per
incorporationē qua nos filij ſui corpori per hu
ius ſacramēti ſumptionem vnit: nos filios ſuos
efficit: ⁊ veros heredes ſpū: qui vaporat de ſan-
ne eius quo potamur. Sicut ait apl's ad Rom̄.
viij. Accepiſtis ſpm̄ adoptiōis in quo clamam9: Ad ro. viij.
abba pater: qui teſtimoniū reddit ſpūi nr̄o ꝙ ſu
mus filij dei. Si autem filij: ⁊ heredes. Heredes
quidem dei coheredes aūt xp̄i. Demū paterna
diſciplina inſtituēdo nos ſanctificat: de quo ad
Heb. xij. Pater ſpirituū erudit nos: ad id quod ad Heb. xij
vtile eſt recipiendo ſanctificationē eius. Hanc
licet multis recipiamus modis: cōuenietiſſime
tn̄ in hoc ſacramēto: in quo illi per ſpm̄ vnimur
qui nunꝙ receſſit a diſciplina p̄ris. ¶ G Et vt
citius impetrem9 qđ petim9 addim9. Clemētiſſi
me. Habet quippe hūana induſtria: vt dū peti-
tionis ſue affectū expectat ⁊ deſiderat: obſecrati
laudes petēdo ꝓponat: vt ſic per hoc ei9 beniuo
lentiā captet. Qualiter videre eſt apud oratores
qui in ſuis exordijs iuſticiā ⁊ famā aliaqȝ laudis
preconia p̄mittūt: vt ſic animū ei9 quē orant: ad
ſui inclinēt deſiderij implementū. Sic fecit pru-
dēs mulier Judith: cū hoſtiū iudaice plebis cō-
tritionē impetrare a dn̄o voluit: huiuſcemodi ex
ordio cepit. Dn̄e de9 patris mei ſymeō: qui dedi
ſti illi gladiū in defenſionē alienigenaꝝ: reſpice
in caſtra aſſyrioꝝ: ſicut tūc in caſtra egyptiorū
videre dignat9 es. Orauitqȝ. De9 celoꝝ: creator
aquaꝝ ⁊ dn̄s toti9 creature: exaudi me miſeram
deprecātē ⁊ de tua mia p̄ſumentē. Judith. ix. Et
ita priſcoꝝ patrū plurimos feciſſe ſcriptura cō-
memorat. Addit̃ ergo. Clemētiſſime. i. miſericor
diſſime: qđ p̄dicatū laudis eſt: q2 mia ei9 ſuper
oīa opa ei9. ¶ Eſt aūt clemētia ſm Alb. vtus: ꝗ Clementia
facit quē p̄ſtabileȝ ſuꝑ malicia ꝗ cōtra ip̄m cō- quid.
miſſa eſt: maxime quātū ad penas ꝑ ipſis infli-
gēdas. Sic em̄ clemētia ſpectat ad iudices ⁊ pre
ſidētes: quoꝝ ē miaȝ reis exhibere: ſm illđ Jac. j.
Mia ſuperaltat iudiciū. Un̄ ⁊ Sen̄. Clementia
eſt inclinatio animi ad lenitatē in pena exequē-
da. Ait em̄ lib. de clemētia ad Neronē. Clemētia
eſt temperātia animi in ptāte vlciſcendi. Uel eſt
lenitas ſuꝑioris aduerſus inferiorē in cōſtituē-
dis penis. Et ſequit̃ qđ dictū eſt. Itaqȝ dici pōt
⁊ inclinatio animi ad lenitatē in pena exigenda
Hec aūt maxime p̄ſides decet: vt in li. j. idē ait.
Nullū clemētia ex oīb9 magis ꝙ regē ac p̄ncipē
decet. Et qm̄ de9 eſt rex regū ac p̄ncipū p̄nceps:
viuorūqȝ ⁊ mortuoꝝ iudex eſt: maxime deo cōue
nit: per quā ⁊ ip̄e ſemꝑ citra cōdignū punit: nec
letat̃ in perditione viuoꝝ. Sap. j. Siquidē pius
eſt: ⁊ nō paſcitur cruciatu ſm Greg. lib. dial. Ne Sap. j.
qȝ obliuiſcet̃ miſereri deus: neqȝ continebit in Gregorius
ira ſua miſericordias ſuas. p̄s. lxxvj. Cōgrue ita
qȝ ad patris clementiā in noſtra petitione qua
petimus miam nobis exhiberi aſpiramus dicē-
tes. Pater clemētiſſime q2 ſanguis qui hic offer
tur pro multis effuſus eſt in remiſſionem pctōꝝ
Mat. xxvj. * Et qm̄ benignus miſericors ⁊ pre * Hoc in
ſtabilis eſt ſuper malicia. Johel. ij. ¶ H Pater ſacrificio
igitur clementiſſime te rogamus: confidētes de bn̄ clemen
impetratione eius quod petim9: animati pari- tiā mēora-
ter ⁊ docti ſpe verborū apl'i tui Jaco. j. c. ſue can̄. mus: i quo

ſāguis cō ſecrat᷑ ⁊ oſ fert᷑:qui ſm magnā miſericoꝛdiaꝫ effuſus ē in remiſſionē pctōꝛum. Rogatio quid.

Poſtulet aūt in fide nihil heſitans a te dn̄o qui
das oībus affluēter:⁊ nō improperas. Qui nāqꝫ
heſitat:ſilis eſt fluctui maris qui a vēto mouet᷑
⁊ circūfert᷑. ¶ Eſt aūt rogatio (ſm Alb.) inclina
tio eius qui rogat᷑ ad exauditionis cōſenſuꝫ ab
eo qui rogat:⁊ per hoc differt a petitiōe q̄ ſm eū
dem:eſt exp̄ſſio eius qđ deſiderat᷑ fieri ab eo qui
exauditurus rogat᷑. Nō eſt autē rogatio ſiue pe
titio:locutio vel oꝛo:vt quibuſdā videtur opta
tiua:ſm Guil᷑. parrhi. in de diuina rhetoꝛica cir
ca principiū:ſꝫ oꝛo alterius inclinatiua : nō eñ
qui optat:vel deſiderat aliq̄d:ideo ipſo petit:nā
multi optant ſiue deſiderāt qui nō petūt. Multi
etiā optāt ſiue deſiderāt qui habere nolūt: ſicut
viri ſancti ⁊ ſapiētes:qui multa cōcupiſcūt ⁊ de
ſiderāt:a quibꝰ tñ abſtinēt ſe viriliter ⁊ auertūt.
Qui aūt petit:indubitāter oſtendit ſe velle obti
nere qđ petit. Hec Guil᷑. Itaqꝫ in ꝑpoſito roga
mus ⁊ petimꝰ deū patrē clementiſſimū:vt nobꝭ
que petimꝰ tribuant᷑. Quō aūt intelligenduꝫ ſit
deū petitionibꝰ ad petita cōferendū inclinari:
inferius dicet᷑:cū de ſctōꝛū imploꝛationibꝰ ſmo
fiet. ¶ Additur. Ac petimꝰ:ad exprimendū affe
ctus magnitudinē. Accumulat eñ ſm Alex. v̄ba
dep̄catoꝛia dicēs. Rogamus ⁊ petimꝰ:vt ſic ge
minata poſtulatione:melius obtineat qđ inten
dit. Et pluraliter loquit᷑:ſignificans ſe vice oīm
oꝛonē fundere deo patri. ¶ I Petimus aūt nō
ſuperbi:ſed Supplices. i. humiles:qm̄ ab initio
ſuperboꝝ ſupplicatio nō placuit dn̄o:ſed humi

Jaco. iiij. lium. Judith. ix. vñ ⁊ Jac. iiij. Sup̄bis deus reſi
ſtit:humilibus aūt dat grām. Humiles ergo nō
preſumentes de noſtris meritis:nec in iuſtifica
tionibꝰ nr̄is:pſternimus p̄ces nr̄as ante facieꝫ
tuaꝫ:ſꝫ in miſeratiōibꝰ tuis magnis ⁊ multis cū
viro deſiderioꝝ ſctō daniele (Eiuſdem. ix.) ſcien
tes qm̄ oꝛo humilitātis ſe celos penetrat:⁊ non

Eccle. xxv. diſcedet donec altiſſimus eā aſpiciat. Eccli. xxv.
Vñ ⁊ legimꝰ ꝙ phariſeus ille qui iuſticias ſuas
allegauit corā deo ſp̄retus eſt:vbi publicanꝰ cō
fitens humiliter:iuſtificatus abſceſſit. Lu. xviij.
Et qꝛ duo ſunt quibꝰ petēs obtinet qđ intendit:
ſcꝫ diuina clementia ex pte exoꝛati:⁊ hūilitas ex
parte oꝛātis. Ideo ꝓpter p̄mū dr̄:pater clemen
tiſſime. Propter ſm ſupplices petimꝰ et oꝛamꝰ.
Petimꝰ aūt. Per ieſum xp̄m filiū tuū dn̄m nr̄m
tāq̄ per mediatoꝛē inter te patrē ⁊ nos miſeros
pctōꝛes:qui ꝓpitiatio eſt ꝑ pctīs nr̄is:qui lauit
nos in ſanguine ſuo:⁊ recōciliauit nos ꝑditos
tibi:regenerauitqꝫ nos in ſpē viuā:per quē cum
eſſemꝰ tenebꝛe:facti ſumꝰ lux in dn̄o. Per hunc
ergo mediatoꝛē:te patrē clemētiſſimū rogamus
⁊ petimꝰ:per quē impetrādi certitudinē accepi
mus. Ip̄e tua veritas eterna ſub iuramēti polli
citatione nobis pꝛomiſit. Amē amē dico vobis:
ſi q̄d petieritis patrē meū in noīe meo: dabit vo

Joā. xvi. bis. Joā. xvi. Propter qđ merito per ip̄m imploꝛ
ramꝰ. Et qꝛ per te rogamꝰ:⁊ petimꝰ dn̄e nr̄ Jeſu
xp̄e:aperi igit᷑ ꝑ nobis os tuū ſctiſſimū:os bn̄di
ctū. Te nāqꝫ os tuū aperiente:oēs nr̄i accuſato
res obmuteſcēt:te pꝛeſtāte patrociniū cauſe nr̄e
nulli ex aduerſis cōſurgēt. Si nāqꝫ tu ꝑ nobis:
quis cōtra nos? Te dāte vocē gratioſiſſimā pari
ter ⁊ pr̄i gratiſſimā vocē illā angeloꝝ eloquijs in
cōparabilē:an auertet pater miaꝝ aures ſuas?
Qui te a nobis audiri mādauit:dicens. Hic eſt
filius meꝰ dilectꝰ in quo mihi bn̄ cōplacui:ip̄m
audite. Mat. xvij. Quō te ꝑ nobis interpellāteꝫ
nō exaudiet. Tu eñ ſuſcipere dignatus es patro
ni ⁊ aduocati officiū:teſte dilecto tuo diſcipulo.

Joā. ij. Aduocatum habemus apud patrem ieſuꝫ xp̄m
iuſtū:⁊ ip̄e eſt pꝛopitiatio pꝛo pctīs nr̄is. Hinc
nr̄am age fideliter cauſam. Nō opus eſt vt iteꝝ
ſanguinē tuū fundas viuificū in ſanctificationē
nr̄am:ſufficit nobis vt pꝛeces fundas placatio
nis in cōſpectu patris. An denegabis nobis pꝛe
ces rogatus:qui ⁊ ſanguinem pꝛopꝛium tribui
ſti nō petitus? Tu nāqꝫ appares vultui dei ꝑ no Heb. ix.
bis:vt ſemper viuēs interpellas ꝑ nobis. Ideo
qꝫ per te ieſum xp̄m dn̄m noſtrum filium ſuum/
patrē rogamus ⁊ petimus. ¶ K Quibus v̄bis
deſcribitur xp̄s quintupliciter. Primo quātum Deſcribit᷑
ad effectū ſalutarē qꝛ ieſum:quātum ad dignita xp̄s quintu
tem regalē qꝛ xp̄m:quātum ad ꝓpꝛietatē perſo pliciter.
nalem qꝛ filiū tuū:quātum ad p̄ſidentiā vniuer
ſalē qꝛ dn̄m:quātū ad ꝑfectū humanalem qꝛ no
ſtrum. Quoad pꝛimū dicit euāgeliſta. Vocatuꝫ
eſt nomē eius ieſus. Luce. ij. cuius interpꝛetatio Luce. ij.
nē Mat. c. i. aperit. Ip̄e eñ ſaluū faciet pplꝫ ſuū
a peccatis eoꝝ:venit eñ ſaluum facere qđ perie
rat Luce. xix. Nec venit vocare iuſtos:ſꝫ pecca
toꝛes:qm̄ nō eſt opꝰ bene habētibꝰ medico:ſꝫ ma
le habētibꝰ. Mat. ix. ⁊ Petrꝰ ap̄ſ. Nō eſt aliud
nomē ſub celo datuꝫ hoībꝰ:in quo opoꝛtet nos Act. iiij.
ſaluos fieri. Ip̄m eñ eſt nomē ſalutiferū:qꝛ om
nis quicūqꝫ inuocauerit nomen dn̄i ſaluus erit
Johel᷑. ij. Ecce effectū ſalutarē. ¶ Deſcribitur in
noīe xp̄s dignitas regalis:quia xp̄s vnctus in
terpꝛetatur:⁊ ipſe quidē vnctus eſt ſm illud pſ.
de eo. Vnxit te deus deus tuus oleo leticie pꝛe
participibꝰ tuis. Reges quippe ꝓphete ⁊ ſacer
dotes in lege vngebant᷑:⁊ ip̄e rex fuit ꝓpheta et Joā. xij.
ſacerdos. Rex. Jo. xij. Bn̄dictus q̄ venit in noīe
dn̄i:rex iſrael. ⁊ iterū. Noli timere filia ſion: ecce
rex tuus venit tibi. Mat. xxi. Et pſ. de xp̄o loq̄ns
Sedes tua deus in ſeculū ſeculi:virga directio
nis virga regni tui. Et iterum. Deus iudicium
tuum regi da:⁊ iuſticiam tuam filio regis. et in
Apoc. xix. Habet in veſtimento ⁊ in femoꝛe ſuo
ſcriptum Rex regū ⁊ dn̄s dominantiū. Ecce di
gnitatē regalem. ¶ Notat᷑ tertio ꝓpꝛietas per
ſonalis in verbo filiū tuū:de quo pſ. Filiꝰ meus
es tu:ego hodie genui te. Et p̄curſoꝛi/voce pr̄is
lapſa de celo dictum eſt. Tu es filius meus dile
ctus in te mihi cōplacui. Vñ ⁊ ait vox verbi ioā
nes. Et ego vidi ⁊ teſtimoniū perhibui:quia hic
eſt filius dei. Joā. i. Lucas quoqꝫ. Et qđ naſcet᷑ Luce. ij.
ex te ſanctum vocabitur filius dei. Ipſe quoqꝫ ſe
dei patris filium nedū verbis crebe rrimis:ſꝫ et
ſignis ⁊ virtutibꝰ certiſſimis declarauit. Unde
ceco nato poſt eius illuminationem loquēs ait.
Credis in filium dei? Sequitur. Et vidiſti eum:
et qui loquitur tecum:ipſe eſt. Joā. ix. ⁊ eiuſdem
xx. Hec ſcripta ſunt/ait Joānes qui veritati te
ſtimonium perhibuit:vt credatis:quia ieſus eſt
chꝛiſtus filius dei:et vt credentes vitam habea
tis in nomine eius. ¶ L Inuenitur etiam pꝛeſi
dentia vniuerſalis in verbo dominꝰ ad Ephe. i. Ad ephe. i.
Deus pater conſtituit illum ad dexteram ſuam
in celeſtibus ſuper omnem pꝛincipatum ⁊ pote
ſtatem ⁊ virtutem ⁊ dominationem ⁊c. Et om
nia ſubiecit ſub pedibus eius:⁊ dedit ipſum ca
put ſuper omnem eccleſiam. Ipſe quoqꝫ domi
nus ait Matth. vlti. Data eſt mihi omnis pote Mat. vlti.
ſtas in celo ⁊ in terra. Iterum. Vos vocatis me
magiſter ⁊ domine:et bene dicitis:ſum etenim.
Joā. xiij. Item ad Heb. ij. apoſtolus. Conſtitui
ſti eum ſuper omnia opera manuum tuarū: vbi
Amb. Ecce poteſtas xp̄i oſtenditur. Sicut eñ a
diuino opere nihil excipitur:ita nec a xp̄i pote
ſtate. Itē ad Philip. ij. Propter qđ ⁊ deꝰ exalta
uit illum:⁊ donauit illi nomen:qđ eſt ſup omne
nomen:

nomē: vt in noīe eiꝰ omne genu flectať celeſtium terreſtriū ⁊ infernoꝝ. Attende hic preſidentiā vniuerſalē. Signať deinum profectus humanalis in verbulo nr̄. Siquidem noſter ieſus: nr̄ chriſtus: nr̄ filius: noſter dñs. Paruulus enim natus ē nobis: ⁊ filius datus eſt nobis. Datus in antidotū nr̄e ſaluationis: in pabulū nr̄e refectiōis: in ſacrificiū noſtre recōciliationis: in ſacramentū noſtre ſctificationis: in preciū noſtre redēptionis: q͛ ieſus. i. ſaluator in aduocatum nr̄e allegationis: in magiſtrū nr̄e eruditionis: in lumen nr̄e illuminationis: in directionem nr̄e viatiōis: q͛ chriſtus. i. vnctus: in ſcutū nr̄e protectionis: in ducē nr̄e gubernationis: in propugnatorē nr̄e defenſionis: in iudicem nr̄e remunerationis: q͛ dñs noſter. Magna igiť fiducia preces fundimus ad te patrē clementiſſimū: vbi aſſiduū habemus interpellātem ieſum prudentiſſimū aduocatū xp̄m: mediatorē acceptiſſimū patris celeſtis filiū: petitionis effectuū lagitorem cū patre potētiſſimum celi ⁊ terre nr̄m ⁊ vniuerſitatis dñm. Rogamꝰ ergo ⁊ petimꝰ ſupplices te pr̄ clementiſſime p ieſum xp̄m filium tuū dñm nr̄m. ¶ Lectio. xxi.

Te igitur ... A

Ti accepta habeas ⁊ benedicas: hec dōa: hec munera: hec ſctā ſacrificia illibata. ¶ Capta benivolentia eius qui petiť in verbo Te pater clemētiſſime. Cōmemorato ēt mediatore: cuiꝰ merito oratio nr̄a patri acceptabilis redditť: in verbo. Per ieſum xp̄m filiū tuū dñm nr̄m. Inſinuato deniqȝ ſupplicandi affectu: quo mens orantis in ſublime tolliť: in verbo. Supplices rogamus ⁊ petimꝰ. Sequitur exp̄ſſio eoꝝ que a clementiſſimo patre obtineri deſideranť. Que duo ſunt. Primū vt grata ſint offerenda munera. Secundū vt fiant ſacrificia idonea. Primū exprimitur cum diciť. Uti accepta habeas. Scđm cū dr̄. Et bn̄dicas. Et tertio offerēda ꝯgruis vocabulis deſignanť: cū ſeq̄tur. Hec dona: hec munera: hec ſctā ſacrificia illibata. In his tribus verſabiť hec lectio. xxi. ¶ B Petimus ergo quoad primū. Te pater clemētiſſime: vti. i. vt accepta habeas. i. placita tibi ſint ⁊ grata hec dona ⁊ munera q̄ panis ſunt ⁊ vinū: terrena ⁊ a terrenis tibi oblata: ⁊ idcirco diuine maieſtati tue indigna: tñ q͛ p filiū vt a nobis iugiter offeranť ſunt inſtituta: petimus igitur vt in honorē dilecti filij tui: hec dona accepta habeas: vt placita ſint tue volūtati. Q͛ eñ oblationes: holocauſta ⁊ vete. le. ſacrificia: neqȝ ſufficientia erant: nec tibi placuerūt: idcirco filiꝰ tuꝰ in vltima cena finē eis iponere volēs: acceptis in manibꝰ pane ⁊ vino gr̄as agēs: bn̄dixit dixitqȝ diſcipulis. Hoc facite in meā ꝯmemorationē. Per qđ hec ip̄a dona ⁊ munera nobis in ſacrificiū cōmendauit. Petimus igiť vt accepta ſint tibi nr̄a munera: noua filij tui inſtituta: q̄bꝰ ſupuenientibus vetera ſunt proiecta: ſic eñ in lege mandaſti. Supuenientibus nouis vetera proijcietis. Leuiti. xxvi. Et recte ī tp̄e plenitudinis gr̄e: vetera imperfecte legis ſacrificia p̄ijcienda fuerāt: q͛ imp̄fecta ac inſufficiētia fuerāt: q̄m deo nō placuerūt pctā nō abſtulerūt: nec gratūfacientē grām ꝯtulerūt. De p̄mo dicit Hiere. vi. c. Holocauſtomata vr̄a nō ſunt accepta: victime vr̄e nō placuerūt mihi. Oſee. vi. Miam volo: nō ſacrificiū: in p̄s. quoqȝ. Qūo ſi voluiſſes ſacrificiū dediſſem vtiqȝ: holocauſtis nō delectaberis. Et in alio p̄s. Nō accipiaȝ de domo tua vitulos: neqȝ de gregibus tuis hircos. De ſcđo idē p̄pheta dicit. Holocauſtum pro pctō nō poſtulaſti: ⁊ ap̄ls ad Heb. x. Impoſſibile eſt ſanguiē hircoꝝ ⁊ tauroꝝ auferri pctā. De tertio idē ap̄ls ad Rom. iij. Ex op̄ibus legis non iuſtificabiť oīs caro. ⁊ Ezech. xx. Dedi eis p̄cepta nō bona ⁊ iudicia in q̄bus nō viuēt. Precepta ſcȝ quātū ad ſacrificia: ⁊ cerimonialia ac iudicialia: in q̄bus nō viuēt vita ſcȝ gr̄e. Et iteꝝ ad Gala. ij. Si per legē iuſticia: ergo xp̄s gratis mortuus eſt. Q͛ igiť pr̄ clemētiſſime legis oblatiōes ⁊ ſacrificia reprobas tanq̄ inutilia ad eterne vite ꝯſecutionē: ⁊ remiſſionē pctōꝝ. Te ſupplices per ieſum xp̄m filium tuū petimus vti accepta habeas hec noſtra dona: munera ⁊ ſacrificia: que idem filius tuus in quo tibi bene cōplacuit: nos tibi offerre voluit: pro curſu legis euangelice et gratie. ¶ C Sed predictis videtur obuiare illud Leuiti. iiij. Si peccauerit aīa de pp̄lo terre: offerat caprā immaculatā: ⁊ adolebit eam ſacerdos ſuper altare in odorem ſuauitatis domino: rogabitqȝ pro eo: ⁊ dimittetur ei. Uideť ergo q legis ſacrificia placuerunt dño: ⁊ accepta fuerāt ad remiſſionem pctōꝝ. Item ibidē. xviij. ca. Cuſtodite leges meas atqȝ iudicia: que faciens homo viuet in eis. Uita aūt hoīs ſp̄ūalis eſt per gratiā iuſtificantē: igiť videtur q gratiā contulerūt. Preterea ad Heb. ix. Si ſanguis tauroꝝ ⁊ hircorum ⁊ cinis vitule aſp̄ſus inquinatos ſanctificat ad emundationē carnis: quanto magis ſanguis chriſti. Et poſt pauca. Omnia pene in ſanguine mūdantur ſcđm legē. Ex quibus v̄bis videť elici poſſe q per ſanguineȝ aīaliū oblatoꝝ in ſacrificiuȝ: remittūtur peccata delinquentiū. ¶ Pro horum ſolutione aduertendū: q in ſacrificio veteris legis tria conſiderāda occurrūt: ſcȝ caro ⁊ ſanguis animalis quod offerebať. Scđo res ſp̄ūalis q̄ figurabať: vt in agno: vel vitulo xp̄s: in capra penitentia: in boue vita robuſta ⁊ actiua: in aue vita ſublimis ⁊ contēplatiua. Tertio perſone pro quibus ſacrificiū immolabatur: ⁊ harū fuerunt due ſpecies: quia quedaȝ digne: q̄dā fuerūt indigne. Indigne: q̄ ſacrificiuȝ hmōi carnaliter tm̄ attendebāt. Digne vero que ea ſp̄ūaliter intellexerunt: ⁊ in xp̄m in eis figuratum explicite vel implicite credētes: ſcđm ſp̄ūalem horū intellectū vitam ſuam ordinauerunt. ¶ Secundo aduertendū q pctā remitti per illa ſacrificia dupliciter pōt intelligi. Uno mō quantuȝ ad reatū culpe: qui ⁊ cordis macula: ⁊ dei offenſa appellať. Alio mō quantū ad reatū pene: pene dico nō debite pro pctō in inferno: vel purgatorio ſoluende: ſed pene legis quā incurrebant ex eſu p̄hibitoꝝ ciboꝝ: ⁊ ex tactu morticinij: p̄pter q̄ prohibiti fuerunt iudei ab ingreſſu templi: et ita facti quaſi irregulares: de quo Num. xix. ¶ Tertio notandum q ſacrificia veteris legis iuſtificare dupliciter accipitur. Uno modo q ꝯferant gratiam gratūfacientem: q̄ eſt vera p̄fecta ⁊ gratuita iuſticia: qua redditur deo honor ⁊ debita obedientia. Alio mō q in horū ſacramentoꝝ exhibitiōe iuſtificenť ſacrificantes iuſtitia q̄ eſt virtus moralis ⁊ politica: q̄ acquiritur ex frequenter iuſte operari:

Eſa. ix.

Duo ſūt q̄ a clemētiſſimo pr̄e obtineri deſiderantur.

Leui. xxvi.

Hiere. vj.

Oſee. vj.

Ad rom. iij.

Ezech. iij.

Ad gala. ij.

Obiectio Leui. iiij.

Ad heb. ix.

Rn̄ſio ad obiectionē

Tria ꝯſideranda in ſacrificio veteris legis.

Pctā remitti per ſacrificia duplr̄ intelligiť.

ſicut cetere virtutes morales ex actibus frequen
tatis. ¶ D Per has diſtinctiones reſpondetur
ad obiecta. Vñ dicendum ꝙ ſacrificia illa ſm ſe
ſumpta: ⁊ virtute operis operati deo non place-
bant: neqꝫ propter ipſa deus pctā ſacrificantiuꝫ
remiſit quātū ad culpe reatū: ſine ꝯſcientie macu
lam. Et ſm hoc intelligende ſunt auctoritates in
ducte. Illa Hiere. Victime vr̄e nō placuerunt mi
hi. Et illa apl'i. Impoſſibile eſt ſanguine hircoꝝ
auferri pctā: q2 ad hoc victime ille inſtitute non
fuerant a deo: neqꝫ ad hec attingere potuerūt: cū
fuerint res pure corporee ⁊ materiales: ꝙ ad pec-
catoꝝ deletionē nullum efficiētis cauſe ordineꝫ
habuere. Verūtñ per hec ſacrificia remittebant
pctā quātū ad penas legis: ⁊ immūdicias corpo
rales que fuerūt irregularitates quedā cōtracte
ex contractu cadauerū: vel aliarū corporaliū im-
mūdiciaꝝ: que prohibebāt ab igreſſu tēpli: ⁊ red-
diderūt pp'los idoneos ad cultū dei. He pene
⁊ impedimēta tollebant per quedā ſacramētalia
illius legis. Et ſm hoc intelligit dictū apl'i: ꝙ ſan
guis hircoꝝ ⁊ cinis vitule inquinatos ſctificat ad
emūdationē carnis. Carnis dicitur nō aie ad de-
notandū ꝙ grām que imūdiciā mētis delet: non
ꝯtulerūt. Sicut in noua lege diſpenſatio cū male
nato ad ſuſceptionē ordinum tollit irregularita-
tem: ſed grāꝫ nō infundit. Dicūt tñ doctores cōi-
ter: ꝙ hec ſacramenta oblata in charitate ex obe
diētia dei inſtituentis: in proteſtationē vere fidei
ſaluatoris: quē per hec venturuꝫ credidere ⁊ pro
teſtabantur: deo placuerūt: ⁊ remiſſionē pctōꝝ
quantū ad delendū reatū anime profuerūt: ⁊ gra
tiā gratūfacientem ꝯtulerūt. Et ſm hoc intelligi
debet illud Leui. iiij. facta mentione de ſacrificio
ſequit. Et orabit ſacerdos pro eo: ⁊ dimittetur ei:
ſcꝫ pctm̄: nō quidē ex oblato munere: ſed ex offerē
Ad gala. ij. tis deuotiōe. Et ſilr illud ad Gal. ij. Ex operibus
legis non iuſtificabitur homo: niſi per fidem ieſu
chriſti. Durum ſiquidem dicere videtur ꝙ aliqͥs
ex obedientia ⁊ charitate ſeruet preceptum dei: ⁊
nō mereatur: ꝙqꝫ deus det preceptū alicui: ⁊ no-
lit p̄ceptū obſeruantē mereri quātuncūqꝫ ex obe
diētia ⁊ deuotiōe obſeruet. Neqꝫ tñ ex his ſequi-
tur ꝙ fuerint vera ſacrificia: q2 nō ꝯtulerūt grām
virtute operis opati: ſed virtute boni motus in-
terioris volūtatis: que nō neceſſario requirit in
ſacramentis noue legis: ſed ſufficit remotio obi-
cis: vt declarat Sco. in. iiij. diſti. j. q. v. Sacrificia
tñ iſta veteris legis/inquantū ſub precepto cade
bant: iuſtificabāt iuſticia morali ⁊ politica: etiaꝫ
ſecluſa deuotione que dicta eſt offerētis: inquan
tū ſcꝫ opera legis: que iuſta erant: q2 diuinis pre-
ceptis cōformia: generabāt habitum iuſticie que
virtus moralis eſt in offerentibus. Hec em̄ ex fre
quētatis actib9 gignit naturalr: ⁊ nō gratuito in
funditur ſupnaturalr. ¶ E Et ſm has diſtinctio
nes tranſeūt autoritates hincinde allegate: que
vident oppoſite: ⁊ ſibiīnuiceꝫ repugnare. Oīa tñ
hec veteris teſtamenti ſacrificia per vnicū chriſti
ſacrificiū in cruce euacuata ſunt: cuius nos quo
tidie memoriā facimus: offerētes eandē hoſtiā in
altari. Unde petimus a patre ſacrificiū noſtrū ac
ceptū haberi: ⁊ ſue maieſtati dignū: non munerū
naturali proprietate: ſed mediatoris xp̄i inſtitu-
tione. ¶ Ut vo ipſa munera apta reddātur con-
uerſioni in verū corpus xp̄i: addit. Et benedicas
hec. ſ. munera. i. bñdictioneꝫ virtutis tue ⁊ grē in
ea diffundas: vt idonea ſint tā diuino ſacramen-
Albertus to: vt dicit Alber. nō enim noſtrū eſt bñdicere ſed
tuū: noſtrū aūt eſt te inuocare o pater clementiſ-
Nume. vj. ſime: vt tu bñdicas. Nūe. vj. Inuocabunt nomē
meū ſup filios iſrael: ego autē benedicā eis. Ro-
gamus ergo ⁊ petimus ſupplices clementiſſimū
patrē: quatenus benedicat ⁊ ſanctificet munera
oblata: vt in viuum ſacrificium ꝯuertant: verum
ſcꝫ corpus xp̄i ⁊ verum eius ſanguinē. ¶ F Expri
muntur autem offerenda munera: panis ſcꝫ ⁊ vi-
num aqua mixtū triplici nomine: cum dicit. Hec
dona: hec munera: hec ſancta ſacrificia illibata.
Eadem ſacrificia ſunt his noibus deſignata ſm
Alex. Nā que ſacris altaribus offeruntur: mune-
ra dicunt dona ⁊ ſacrificia: vñ Mat. v. Si offers
munus tuum ad altare ⁊c. ⁊ ad Hebre. v. de pon-
tifice dicitur ꝙ conſtitutus eſt a deo vt offerat do
na ⁊ ſacrificia pro pctis. Non ergo per premiſſa
tria aliud ⁊ aliud dr̄: ſed res vna pro ſui magnitu
dine: diuerſa appellatione laudatur. Horū enim
verborum inculcatio pie deuotionis eſt exercita
tio: ⁊ ineffabilis ꝯmendatio ſacramenti. Siqͥdeꝫ
nō inuenitur aliquod vocabulū: quo tantū ſacra
mentuꝫ digne valeat appellari: niſi ꝙ grece dicit
eucharistia qđ exponit bona gratia. Pronomen Pronom[en]
hec: demonſtratiuū pōt demonſtrare ad literam hec qđ d[e]
ſubſtantias oblatas panē ⁊ vinum: vel per tropo monſtre[t]
logiam offerentem ipſum: vel per allegoriam: qui
in his ſubſtantijs ſignificatur xp̄m. Nā quodli-
bet horum non inconuenienter dici pōt donum: Oblata [...]
mun9 et ſacrificium. Et ſm hoc tripliciter poteſt pſr ꝯſid[e]
exponi. Quoad primum quantuꝫ ad literam pñt ri poſſun[t]
hec oblata tripliciter cōſiderari. Vel vt ex libera
litate dei in nos profluunt: et ſic dicuntur dona.
Vel vt a nobis pie recipiūtur: ⁊ ita ſunt munera.
Ut aūt deo a nobis offerūtur: ſunt ſacrificia: vñ
Iſid. Donū ꝓprie dr̄ qđ inferiori a ſupiore ꝯfert. Donū d[...]
Iac. j. Omne datū optimū: ⁊ omne donū pfectuꝫ
deſurſum eſt. Munus qđ ab inferiore ſuperiori Munus.
pñtatur. Geñ. iiij. Reſpexit dñs ad Abel ⁊ ad mu
nera ei9. Sacrificiū: qđ creatori offert. p̄s. Volun
tarie ſacrificabo tibi: ⁊ i alio loco. Sacrificate ſa-
crificium iuſticie ⁊ ſperate in domino. Et ſm hoc
ſunt dona nobis ad ſuſtētationem a deo collata:
munera a nobis deo vt laudetur reddita: ſacrifi-
cia: quia pro peccatis noſtris deo oblata nos ſa-
cros efficiūt: vnde Alexan. His vocabulis trib9
inſinuat ꝙ hec demōſtrata ſunt nobis a deo col-
lata: a nobis deo p̄ſentata ⁊ oblata in verū ⁊ ſum
mū ſacrificiū trāſſubſtantiata. Sic ergo ſm In-
no. donū eſt dātis: munus recipiētis: ſacrificium
offerētꝫ. Dona itaqꝫ offerimus cū dauid dicētes.
Que de manu tua accepimus: offerimus tibi qͣ j. paral.
offerri nō pñt niſi dona dei. Nō em̄ iniuſte acqui
ſita: aut tpalia lucra offerri pñt: vt. ſ. habitum eſt
Munera vo dū volūtarie reddim9. Nō em̄ offer
ri poſſent niſi eſſent nr̄a mūera: q2 munera ſūt vo
luntaria: ⁊ hec reponi pñt in dei donaria. Exod. Exod. xx[xv]
xxxv. Oīs voluntarius et prono aīo offerat dño:
vñ in p̄s. Filie tyri in munerib9 vultū tuum depre
cabunt. Exponit Alb. filie tyri in munerib9: ſunt
aīe anguſtiate hui9 ſeculi in labore: vel acqͥrētes
vel poſſidentes ꝙ dño debēt offerri: vnde ⁊ magi.
Venimus cū munerib9 adorare eū. Mat. ij. Sa- Matth. [ij]
crificia aūt offerim9: dū ſacrū facimus: ſm Iſido- Iſidorus
rum. Dū prece myſtica in memoriam paſſiōis do
minice conſecramus. Et ſm hoc aliqui (vt refert
Alexan.) ſic diſtingūt. Hec dona ſcꝫ nature: hec
munera ſcꝫ deuotionis noſtre: hec ſctā ſacrificia
illibata maieſtati diuine: vt hec dona referatur
ad naturā: hec munera ad gratiaꝫ: hec ſacrificia
ad incorruptionis gloriam. ¶ G In his priorib9
expoſitionibus per ꝓnomen hec: ipſa dona pre-
ſentia panis ⁊ vinuꝫ ad ſenſum demonſtrant. Et
huic conſonat Aug. dona offerimus: cū noſipſos Auguſtin[us]
deo offerimus:

deo offerimus:munera cū eius beneficiorū me-
mores ſumus:ſacrificia illibata cū ei humilitatē
Pſ. ac laudes impendim9:vnde pſ. Sacrificiū deo
ſpiritus cōtribulatus:cor cōtritū et humiliatū
deus non deſpicies. Poſſunt nihilominus: per
pronomē hec:ad intellectū offerētes myſtice de-
mōſtrari:vt nos offerentes intelligamur per do-
na:munera et ſacrificia. ¶ Poteſt etiā tertio per
pronomina:ille qui venit offerendus ad intelle-
ctum allegorice demōſtrari.i. chriſtus quantum
ad corpus et ſanguinē ſic intelligēdo. Rogamus
te pater clementiſſime vt hec dona:hec munera:
hec ſacrificia:hoc eſt chriſtum in cuius corpus et
ſanguinē hec materialia dona panis et vini ſub-
ſtantiā orant cōuerti:accepta habeas et benedi-
cas:faciēdo ſcilicet vt effectū optatum habeant
in illis ꝓ quib9 offerimus. Dicit autē xp̄s quan
tum ad corpus et ſanguinē donū:munus et ſacri-
ficiū. Donū: inquantū a patre nobis datus eſt
liberaliter. Eſa.ix. Filius datus eſt nobis. Mu-
nus:inquantū hec ſpiritusſancti formatione in
Luce.j. vtero v̄ginis deuote ſunt recepta ſm illud Lu.j.
Ecce cōcipies in vtero et paries filiū: et ſequitur.
Spiritusſanct9 ſuperueniet in te ꝛc. Sacrificiū:
inquantum ex nimia charitate in cruce ſeipſum
obtulit ſpōte in ſacrificiū noſtre redemptionis:
Ad ephe.v. ſm illud Eſa.liij. Oblatus eſt:q2 ipſe voluit. et ad
Ephe.v. Dedit ſemetipſum ꝓ nobis oblationē et
hoſtiā deo in odorē ſuauitatis. ¶ Uel dicit chri-
ſtus donū:munus et ſacrificium:q2 ipſum pater
dedit:filius obtulit:ſpiritusſanctus accepit: ſin-
guli tamē dederūt obtulerūt et receperūt:ſed ad
diſtinctionē dicitur pater dediſſe ꝓpter autorita
tem:fili9 obtuliſſe ꝓpter humilitatē:ſpiritusſan-
ctus accepiſſe ꝓpter benignitatē. ¶ Ex p̄miſſis
itaq3 patet quomodo offerētes:oblata et qui pa
tri offerendus in eis ſignificat:ſunt dona:mune
ra et ſacrificia. ¶ H Dicitur etiā pluraliter hec
dona:hec munera ꝛc.q2 panis et vini prius quā
cōſecrent:et diuerſe ſunt ſpecies ſubſtantiarū: et
diuerſe ſubſtātie ſpecierū:ſed vbi cōſecratio cele
ſtis acceſſerit:ſpecies quidē remanēt:ſubſtantie
cōuertunt:vt ſint diuerſa cōtinentia: vnū vero
contentū. Nam idē ſub vtraq3 ſpecie continetur
ſcilicet totus xp̄s:licet nō in idem vtraq3 panis et
vini ſubſtātia cōuertat:de q̄ infra latius. ¶ Uel
referēdo preciſe ad corpus chriſti ſm vltimā ex-
poſitionē. Quāq3 xp̄s vnus/et in ſe indiuiſus:to-
taliter:integraliterq3 cōtineat:dicit tamē plura-
liter:hec dona:hec munera:hec ſacrificia:ꝓpter
diuerſitatē realem ſui corporis/et ſanguinis:que
ſunt diuerſa et primo cōtenta ſub dictis ſpecieb9
ex vi cōſecrationis ſacramētalis. Non enim cor
pus xp̄i eſt ſanguis xp̄i:neq3 ſanguis xp̄i eſt cor-
pus xp̄i:vel pars eius: pars dico illius corporis
qd̄ eſt primū ſignatū ſpecierū panis. Hoc enim
eſt corpus illud:qd̄ eſt proximum perfectibile ab
anima rationali:tale autē nō eſt ſanguis: cū ſan
guis nec ſit animatus:nec animalis ſm philoſo
Philoſo- phos:et philoſoph9.ij.de anima.c.j. Ex aere q̄dē
phus.ij.de em̄:aut aqua impoſſibile eſt ꝯſtare animatū cor
anima. pus:oportet em̄ firmū eſſe. Relinquit autem mi
xtū ex terra:et ex his eſſe:vt vniuerſaliter caro et
proportionabile. Et cōmētator cōmē.xi. Impoſ
ſibile eſt em̄ ſicut dicit ſm philoſophū:vt conſti-
tutio corporis eſſet ex aere aut aqua:aīalia enim
neceſſario indigent corpore duro: ſequit. Ut eſt
caro et eius ſimile in animalib9 carētibus carne.
Hoc etiā cōſonat cōmuni dicto doctorū aſſeren-
tiū ſanguinē xp̄i nō fieri preſentē ſpeciebus pa-
nis per ſe et directe vi cōſecrationis:ſed per quā-
dam cōcomitantiā:qd̄ verū non eſſet:ſi ſanguis
eſſet per ſe pars corporis. Q2 ergo realiter plura Quare di-
ſunt:ſanguis corpus:et ſub diſtinctis ſpeciebus cuntur hec
per ſe cōtinent:petimus in plurali: vt hec dona: dona ſan-
hec munera: hec ſctā ſacrificia accepta habeat cta: et illib-
et benedicat. ¶ J Et dicunt hec dona ſancta et il ta ſacrifi-
libata ſacrificia (ſm Alex.) Sācta ratione ſignifi cia.
cationis:nō ſm ſe:ſed q2 ſignificant ſacroſanctū
corpus et immaculatū ſanguinē xp̄i. Et illibata
nō quaſi nōdū guſtata:ſed illibata.i. immacula-
ta:q2 ſine macula cordis et corporis oportet offer
ri:quatenus et cor ab iniquitate mundet:et corp9
ab immūdicia:ſm illud Eſa.lij. Mūdamini qui Eſa.lij.
fertis vaſa dn̄i. ¶ Uel dicunt ſancta.i.ad ſanctū
vſum deputata:quomodo Achimelech dixit ad
Dauid in figura huius ſacramenti. Non habeo
panes laicos ad manū:ſed tantū panē ſanctū.
j.Reg.xxi. Panis laicus cōmunis panis eſt: qui
ſacerdotibus in officio nō cōmittit:ſed panis di j.Reg.xxi.
citur ſanctificatus et ſanctis miniſtrādus. ¶ Uel
referēdo hec dona:hec munera ꝛc. ad id quod ſi-
gnant:et in quod conuerti orant.ſ. corpus et ſan-
guinē xp̄i:ſicut ſunt ſancta et illibata.i.munda: et
nulla ſordiū/aut peccatorū ꝯtagione maculata:
q2 ſanctiſpiritus operatione de puriſſimis ſan-
guinibus glorioſe virginis formata: et vnione in
ſeparabili:ſm Dam. ineffabili ſumme et ſanctiſſi
me deitati vnita:ratione cui9 in ipſis omnis ſan Pſ.xv.
ctitas redūdat. Un̄ et ſcribit pſ.xv. Nō dabis ſan-
ctū tuū videre corruptionē:nec in ſe ſolū ſctā ſūt
et immaculata:ſ3 etiā quo ad nos. Nos em̄ ſctifi
cauerūt et mūdauere a ſordibus pctōꝝ: ſm illud
Apoca.j. Lauit nos a pctis noſtris in ſanguine Apoca.j
ſuo. ¶ De his munerib9 et donis oblatis: frumē
to ſc3 de quo panis et vino dr̄ Zacha.ix. Bibētes Zacha.ix
inebriabunt quaſi a vino:et replebunt vt phiale:
et quaſi cornua altaris:et ſaluabit eos dn̄s eorū
in die illa:vt gregē pp̄li ſui:q2 lapides eleuabunt
ſup terrā eius. Quid em̄ bonū eius eſt: et q̄d pul-
chrū eius:niſi frumētum electoꝝ et vinum germi
nās virgines? Que exponēs dn̄s Alb. ait. Hec de
ſacramēto altaris intelligunt:q2 bibētes dn̄i cali- Alber.
cem inebriabunt amore eternoꝝ vſq3 ab oblivio
nem ſui et terrenoꝝ:quaſi vino qd̄ letificat deū et
hoīes. Ebrietaſq3 illa ſ3 glo. placebit deo ſicut ſa
crificiū altaris:phialis enim ſup altare liba ſun
dunt. Uel ſm Alber. illo vino replent phiale ſpi-
ritualis animi deuotione:quoꝝ intima ſanguis
dn̄i infundit:et ſic eū replet deuotiōis odoramen
to:vt his ſanctificati et cōfortati ſacramētis:effi-
ciant cornua altaris ad vētilandū omne qd̄ deo
nō militat. Et ſic ſalute ſacramenti ſaluabit eos
dn̄s eorū in die illa:noue ſc3 gratie: q2 tunc clare
fulgebit ad tenebrarū purgationē:ſaluabit autē
ſicut peculiarē gregē pp̄li ſui: cui de ſeipſo pabu
lum preparauit. Lapides em̄ ſancti:hoc eſt mini
ſtri noui teſtamenti ſolidi:viui et pretioſi: tūc ele
uabunt in dignitatē in terra eccleſie:quib9 meri
to perpetue ſanctitatis ſacramēta cōmittūtur.
Et hāc refectionē in illibato ſacrificio determi-
nat dicēs. Quid eſt bonū? Bonū inquā oīs bo-
ni bonū qd̄ oīa bonificat:ſine q̄ nihil eſt bonū.
Et quid pulchrū eius:qd̄ oīa mūdat et pulchrifi-
cat niſi frumentū: quo toto amore fruēdum eſt.
Electorū qui a maſſa perditionis per gratiā vo-
cationis diuine ſeparati ſunt:et ante mūdi cōſti-
tutionē electi in ipſo. Hoc autē frumentū illiba Ephe.j.
tū ſacrificiū eſt:qd̄ ad guſtū vel vſum alieno deo
nūq3 libatū fuit. Apoca.ij. Dabo ei māna abſcō
ditum:qd̄ nemo nouit niſi q̄ accipit. Uel ſm glo.
Frumētū electorū ſaluator eſt: q2 ipſe eſt panis q̄

de celo deſcẽdit: ꝛ cõfirmat cor electoꝝ: qui bibit ab his qui ſancti ſunt corpore ꝛ ſpiritu: qui intro ducti in cellã vinariã: gaudẽtes ſequunt agnum quocũqꝫ ierit. Hec glo. Sanguis autẽ eſt vinum germinãs virgines. i. virgineas mẽtes: ꝛ tã virgineas nõ germinaret omni germine virtutũ: niſi et ipſum eſſet virgineũ: ꝛ ideo penitus illibatuꝫ. Uel ſm glo. germinãs virgines. i. populũ in vnũ deũ credentẽ: qui prius cultu idololatrie conſtupraba. R ¶ Dum autẽ hec ꝓfert ſacerdos: tribus crucibus panẽ ꝛ vinũ ſignat: vtrunqꝫ cõiunctim. Nam ꝛ in ſequẽtibus frequenter huiuſmodi ſignationes iterat anteqꝫ poſt cõſecrationeꝫ: vt infra patebit. ¶ Ubi in primis aduertendũ qꝫ

Ad qđ fiũt cruces quibus ſacrificiũ ſignaf.

hmõi cruces quibꝰ ſacrificiũ ſignaf: nõ fiũt dũtaxat ad cõſecrandũ hoſtiã: ſm beatũ Tho. par. iij. q. lxxxiij. arti. iij. alioquin poſt cõſecrationẽ fieri nõ deberẽt. Sed principaliter per crucis ſigna modũ ꝛ ordinẽ dñice paſſionis repreſentat: vt dicit Inno. qꝫ verba canonis ad cõſecrationem et effectũ ipſius impetrandũ pertinẽt: ſigna ad hiſtoriã recolendã. Unde qꝛ ſacrificium iſtud perfectiſſimuꝫ memoriale eſt dñice paſſionis: vt nihil deſit quo vel viſus: vel auditus tam ſalubri memorie cooperet: vniuerſa in huius ſacramẽti cõſecratione ac diſpẽſatione cõcurrẽtia: ſiue viſu: ſiue auditu perceptibilia: ad paſſionis dñice repreſentationẽ ſunt ordinata: veſtes ſcilicet et vaſa: altaris palle ꝛ tabula cerimonie ꝛ verba: vt ex predictis patet. Cum ergo chriſti paſſio in cruce ſit cõſummata: conueniẽter per ſigna crucis ipſa paſſio repreſentaf: vt hoc ſigno quo paſſio conſummata eſt: eius memoria mentibus tenacius infigaf. Et qm paſſio quibuſdã gradibꝰ cõpleta eſt: ſiquidẽ alique paſſionis partes preceſſerunt crucifixionem: aliqua in cruce ſunt cõſummata: ideo vt cõgruo ordine ſingula repreſentenf que crucifixionem preceſſere per crucis ſignationes ante cõſecrationẽ factas: que vo in cruce ꝛ poſt crucẽ acta ſunt vel paſſa: per eas que cõſecrationem ſequunf deſignanf. Crucem preceſſerũt dñi traditio: ꝛ ad mortẽ vẽditio: ꝛ mortis ipſius in ſacramenti huius inſtitutione preſignatio. In traditione cõſideranf perſone a quibꝰ chriſtus traditus eſt ad mortẽ. In venditione perſone quibꝰ venditus eſt. Perſona quoqꝫ vendẽtis ꝛ vennundati: que omnia repreſentanf per cruces in canonis principio: et circa hec verba. Benedictam: aſcriptã: ratã. Et iterũ circa hec verba. Corpus ꝛ ſanguis cõſignatas: vt patebit in proceſſu. ¶ L

Triplex xpi traditio.

Chriſti itaqꝫ triplex traditio deſignaf ꝑ tres cruces in horũ verboꝝ. Hec dona: hec munera: hec ſancta ſacrificia illibata: prolatione deſignatas. Traditus eſt eñ xps a deo: a iuda: a iudeorũ populo. A deo pře: a filio: a ſpirituſancto. A deo patre ſm illud Ro. viij. Proprio filio ſuo nõ pepercit deus: ſed pro nobis omnibus tradidit illum. Tradidit enim filiũ preordinãdo eius paſſioneꝫ ad humani generis ſalutẽ: dandoqꝫ homini xpo voluntatẽ patiẽdi. Et nõ cohibẽdo occidẽtiũ ſeuitiaꝫ: immo dãdo eis que cogitauerunt in dñm faciendi facultatem. Unde dicit chriſtus pilato.

Joan. xix.

Non haberes poteſtatẽ aduerſum me vllaꝫ: niſi tibi datũ eſſet deſuper. Tradidit etiã ſeipſum filius. i. Pe. ij. Tradidit autẽ iudicãti ſe iniuſte: et

Ad ephe. v.

ad Ephe. v. Chriſtus ſeipſum tradidit ꝑ eccleſia vt illã ſanctificaret: mũdans eã lauacro aque in verbo: vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam nõ habentẽ maculã neqꝫ rugam. Itẽ a ſpirituſancto. Is eſt qui per os cayphe prophetauit. Expedit vt vnus moriatur homo ꝑ populo ꝛ non tota gens pereat. Jo. xj. ¶ De ſecũda traditione in de habetur Lu. xxij. Juda oſculo filium hominis

Luce. xxij.

tradis. ꝛ Mat. xxvi. Querebat opoꝛtunitatẽ iudas vt eũ traderet. De tertia dicif de funeſto iu-

Mat. xxvi.

deoꝝ cõſilio. Uinctũ adduxerũt eũ ꝛ tradiderũt pontio pilato preſidi. Mat. xxvij. Et pilatus ad chriſtũ. Gens tua ꝛ põtifices tradiderunt te mihi. Jo. xix. Prima traditio qua traditus eſt a ſe: a patre: et ſpirituſctõ facta eſt ex charitate nimia. Jo. iij. Sic deus dilexit mundũ: vt filiũ ſuum vnigenitũ daret. Et iterũ in perſona redẽpti hominis loquẽs apoſtolus ait ad Gal. ij. In fide viuo filij dei qui dilexit me ꝛ tradidit ſeipſum pro me. Secũda fuit ex auaritia. Nam conſtituerunt ei: haud dubiũ quin inde: triginta argẽteos: querẽti a iudeis: quid vultis mihi dare ꝛ ego vobis eũ tradam. Matt. xxvi. Tertia facta eſt ex inuidia.

Mat. xxvi.

Sciebat enim pilatus qꝫ per inuidiam tradidiſſent eũ. Ibidẽ. xxvij. Tradidit ergo illum deus ex dono: iudas pro munere: iudeus in ſacrificiũ illibatũ: quod tamẽ nõ iudei: ſed gentiles libauerunt: quoniã ablatũ eſt ab eis regnũ dei: et datũ genti facienti fructum eius. Mat. xxi. In huius ergo triplicis traditionis memoriã quã deus fecit ex dono: iudas pro munere: iudei in ſacrificiũ illibatum: ſinguli autem ad mortem ſcilicet crucis: tres cruces facimus: vnam in prolatione verbi: hec dona: ſecundã verbi: hec munera: tertiaꝫ in verbo: hec ſancta ſacrificia illibata. ¶ M Se-

Durãdus.

cundum Durandum autem in rationali etiam fiunt tres cruces in canonis exordio: ob reuerentiam eius cuius potentia fit conuerſio horũ donoꝝ ꝛ munerũ in verũ ſacrificiũ: corpus ſcilicet et chriſti ſanguinẽ. Hic enim eſt deus trinus: cuius opera indiuiſa ſunt: que tota trinitas tradidit ipſum ad mortẽ: vt tota redimeret nos a morte per ipſam. Uel ſm eundẽ: in memoriam trine crucifixionis chriſti. Prima fuit in volũtate perſequentium iudeorum: dum collegerunt pontifices et phariſei conſiliũ quomodo ieſum occiderent. Ab illo enim die cogitauerũt occidere euꝫ. Jo. xj. Secũda fuit in vocibus clamantiũ: crucifige crucifige eũ. Mat. xxvi. Tertia fuit in tranſfixione manuũ ꝛ pedũ: nam crucifixerunt eũ: et cũ eo latrones: vnum a dextris: aliũ a ſiniſtris. Lu-

Alber.

ce. xxiij. Uel ſm Alber. fiunt tres cruces propter tres chriſti illuſiones. Fuit enim deriſus corã põtificibus: corã pilato: ꝛ corã herode. Uerum ſignatio triplicis traditionis principalior eſt: que ſm Alex. tunc cepit cum filius ex decreto patris: ex conſilio ſpirituſſancti: necnõ ex proprio beneplacito veniens hieroſolymam ſemetipſum expoſuit paſſioni. Sequitur. In primis ꝛc.

¶ Lectio. xxij. A

In primis

que tibi offerimus ꝑ eccleſia tua ſancta. ¶ Poſtqꝫ ſacerdos deprecatus eſt deum patrẽ: vt ſua clemẽtia appoſita munera ſãctificet. In illa ſecunda prime partis particula ſpecificat pro quibꝰ hec ipſa dona ꝛ munera deo offerat. Et ſubdiuidif in partes quatuor. In prima petit ea acceptari ꝑ tota eccleſia generaliter. In ſecũda ꝑ ſummis eccleſie capitibus ſpecialiter ibi. Una cum famulo tuo. Tertio pro omnibus recte credentibus fraternaliter/ibi.

ter ibi.Et omnibꝰ ordothoxis. Quarto pro qui-buſdam ſpecialibus ſingulariter:ibi.Memento. ¶Circa primū quatuor petit.Primo tranquillitatē pacis.Secūdo cuſtodiā ab aduerſarijs. Tertio mēbrorū eccleſie adunationē.Quarto conuenientē totius eccleſie gubernationez: vnde dicit. Rogamus ac petimus.In primis te pater clemētiſſime vti accepta habeas:hec dona: hec munera:que tibi offerimus.Offerimus ſm Alber.ideſt ad te porrigētes ⁊ eleuātes ferimus: vt ſicut dicimus ſurſuz corda:habemus ad dominū: ita nos extendentes eleuamus oblationem cordiū eleuatione ⁊ manuum protenſione.Unde ⁊ aaron pectora ⁊ armos dextros ſeparans ab hoſtijs eleuauit corā dn̄o:ſicut precepit moyſes Leuit.ix. Pectora q̄dē pro cordis eleuatione.Armos dextros pro operis perfectione eleuans per intentionem ⁊ deuotionē corā dn̄o.Dicit aūt offerimꝰ in plurali:licet vnus ſolus ſacerdos celebrans offerat: q2 ſacerdos nō in ſua dūtaxat perſona ſacrificat: ſed in perſona totiꝰ eccleſie.Quapropter nihil in ſacramento eccleſie a bono magis nihil a malo minus perficit ſacerdote:q2 nō i merito ſacerdotis:ſicut nec in ꝑſona:ſed in merito eccl̄ie eiuſq3 perſona offertur:et in verbo creatoris cōficitur. Nō ergo ſacerdotis iniquitas impedit ſacramēti effectum:ſicut nec medici infirmitas virtutem impedit medicine:vt latius ſupra dictum eſt lec. ij.In perſona ergo eccleſie ait ſacerdos: offerimꝰ tibi:ſcilȝ deo patri clementiſſimo: q2 tibi ſoli vni

Exod. xx.

deo:nō idolis offerēdum eſt.Exo.xx. Nō adorabis ea:ſcilȝ idola neq3 coles.Ego ſum dn̄s deus. Offerimus autem tibi in proteſtationem ſupremi dominij:qd̄ habes ſuper omnia.Nam ⁊ ſacrificiū deſcribitur:quod eſt oblatio facta deo in recognitionem ſupremi dominij. ¶B In primis notatur ordo huius oblationis quantuȝ ad eos pro quibus fit oblatio:qm̄ etſi charitate ſpiritualia bona omnibus cōicanda ſint: cum oēs diligere teneamur:nihilominus charitas eſt ordinata:ſm illud Can.ij.Introduxit me rex in cellam vinariam:ordinauit in me charitatem.Unde offerendū eſt prius:id eſt principaliter ꝓ eccleſia tota.Deinde pro perſonis ſingularibus:quoniam bonum cōmune preponendū eſt bono priuato ⁊ ſingulari: tanq̄ nobilius minus nobili.Unde et Ph̄s.j.Ethicoꝝ.Amabile quidem vni meliꝰ aūt genti et ciuitati.Hunc antē ordinem primū orādi ⁊ offerendi pro oībus generaliter:ac deinde ꝓ his qui in ſublimitate cōſtituti ſunt: tangit apl̄s j.ad Tim̄.ij.Obſecro primo omniū fieri obſecrationes:orationes:poſtulationes:gratiarū actiones pro omnibus hominibus:pro regibus:⁊ pro omnibꝰ qui in ſublimitate cōſtituti ſunt:vt quietam ⁊ tranquillam vitā agamus in omni pietate ⁊ caſtitate.Hoc enim bonum eſt et acceptum coram ſaluatore noſtro deo:qui omnes homines vult ſaluos fieri ⁊ ad agnitionem veritatis venire.Ubi glo.Haymonis:miſſe hic ordo oſtendit.

Charitas ē ordinata.

Ariſtote. j. ethicorū.

¶C Pro eccleſia tua.Quia eccleſie nomē frequēter occurrit: placuit hic varias nominis eccleſie acceptiones interſerere: vt confuſio quaȝ parere ſolet latens equiuocatio:euitetur.Has anteȝ latius proſequitur Guilhel.ockaȝ lib.v.prime partis ſui dialogi.cap̄.xxxi.quem in pleriſq3 imitant dominus Petrus de aliaco cardinalis cameraceñ.⁊ Joan.Gerſon cancell.Parriſienſis.¶Nomen eccleſia varias habet ſignificationes.Quādoq3 enim accipitur pro templo materiali diuino cultui deputato:⁊ ita accipitur in veteri teſtamento Deutero.xxiij.Non ingredietur māſer.i. de ſcorto natus:in eccleſiam domini vſq3 ad decimam generationem.Et in nouo teſtamento.j.Corint.xj.Nunquid domos nō habetis ad manducandum et bibendum:aut eccleſiam dei contēnitis?Illo modo etiam accipitur.xvj.q.j. quicunq3 ⁊.ij.q.vij.lator. vbi dicitur qd̄ nemini licet eccleſiam edificare niſi de fauore epiſcopi.Alio modo accipitur pro templo ſpirituali:⁊ ſic adhuc multipliciter accipitur.Quandoq3 multuȝ generaliter pro quolibet ſpūali tēplo dn̄i hoc eſt pro qualibet rationali creatura:quaȝ deus inhabitat per gratiam:quomodo de tēplo loquitur apl̄s.j. Cor. iij. Neſcitis quia templum dei eſtis ⁊ ſpūs dei habitat in vobis?Licet forte minus proprie: quia eccleſia grece:cōuocatio latine dicitur. Cōuocatio autem non eſt vnius:ſed pluriū. Accipitur ergo aliter pro congregatione fidelium.i. cognoſcētium catholicas veritates:ſiue vniuerſali ſiue particulari.Et ita adhuc multipliciter accipitur.Quandoq3 pro cōgregatione catholicas veritates clare:et beatifice cognoſcentiuȝ: et hec cōgregatio vocatur eccleſia triumphans que eſt beatorum in patria:qui aduerſus diaboluȝ militiā chriſto tenentes finaliter triūpharunt:de qua dicit in ps̄.Laus eius in eccleſia ſanctoruȝ. Hec eſt illa eccleſia que ſancta eſt ⁊ immaculata ſm ſe totam ⁊ omnes ſui partes:ſine macula atq3 ruga ⁊ ſponſa caſtiſſima ſponſum ſuum chriſtum beatifico amore amplexatur:in cuius delitijs perpetue viuit:nec ab eius amplexibus aliq̄n abrumpi poteſt aut ſeparari:ſpiritualiter fornicādo: quia in amore ⁊ dilectiōe ſponſe firmiter ſtabilita ⁊ cōfirmata.Alio modo capit pro congregatione cognoſcētiū veritates catholicas enigmatice ipſis per fidem aſſentiendo. Uoco autem catholicas veritates quibus quilibet viator actu vel habitu explicite vel implicite aſſentire tenetur: ⁊ hec cōgregatio vel multitudo hominum vocatur eccleſia militans:quia exercet chriſti militiam aduerſus ipſius hoſtes:diabolū ſcilȝ carnē ⁊ mundum. De hac dicitur Act.xx.Attendite vobis ⁊ vniuerſo gregi in quo vos ſpūſſctūs poſuit ep̄os regere eccleſiam dei.Et ſic accepta adhuc dupliciter accipitur.Uno modo tantum pro eccleſia vniuerſali:que eſt vnica extra quā non eſt ſalus:de qua dicit apoſtolus.Xp̄m dedit caput ſuper omnē eccleſiam que eſt corpus eius. Ad Ephe.j.⁊ ſimile ad Col.j.Et hoc modo ꝯprehendit in ſe oēs fideles bonos et malos:ſm qd̄ exponunt doctores ſancti parabolas euangelicas. Simile eſt regnuȝ celorum ſagene miſſe in mare.Et illā.Simile eſt regnum celorū homini regi qui fecit nuptias filio ſuo.Ibidē.xxij.Item.xxv.Simile eſt regnū celorū decē virginibus que accipiētes lampades ſuas: exierūt obuiam ſponſo ⁊c.In quarū parabolarū expoſitiōe dicunt ſancti malos intra eccleſie gremium contineri :dummodo tamen in fide non errent:de quo beatus Augu.in de fide ad pe. parte.ij.c.xliij.ait.Firmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites:areā dei eſſe eccleſiam catholicam:⁊ intra eā vſq3 in finem ſeculi mixtas frumento paleas cōtineri:ideſt bonos ⁊ malos ſacramētorum cōmunione miſceri:⁊ in omni profeſſione ſiue clericorū: ſiue monachorū: ſiue laichorū: bonos eſſe ſimul ⁊ malos.Extra hanc eccleſiam fore paganos: iudeos:hereticos:ſchiſmaticos iam dixerat capit. xxxviij.atq3 extra hanc eccleſiam ſaluari neminē poſſe etiam ſi pro Chriſti nomine ſanguinem fuderit.cap̄.xxxix. demonſtrauit. Ad idem beatus Grego.in homel.xxxviij.⁊ homel.xj. ⁊ home.xvj. ſuper Exechiel. Item.xviij. moralium exponens

Eccleſia eſt eſt equocū. Deut.xxiij.

Catholice veritates q̄ dicantur.

Matt.xiij.

Auguſtinꝰ

illud Job.xxviij. Auro locus eſt in quo conflatur.
Una eſt eccleſia in qua quiſquis cõflari voluerit:
ab omni etiã poterit peccatorũ ſorde purgari. Si
Adhuc varie accipit eccleſia. quid pro deo amaritudinis: ſi quid tribulatiõis:
extra hanc poſiti ſuſtinetis: incendi poteſtis tan
tũmodo: nõ purgari. ¶ D Hoc modo adhuc di-
uerſimode accipit. Uno modo pro cõgregatione
omniũ fideliũ actu exiſtentium que eſt eccleſia ve
ra. Alio modo pro eccleſia repreſentatiua: que eſt
cõciliũ generale in ſpũſancto legitime congrega
tum: de qua eccleſia ſm plurium expoſitiones in-
telligitur illud verbum xpi de correctiõe fratris.
Si te non audierit dic eccleſie. Mat. xviij. Eccle-
ſia eñ vera oim fidelium multitudo propter ſuaʒ
dilatationẽ nunq̃ congregatur: neqʒ congrega-
ri poteſt ad quodcunqʒ diſcernendũ: ſed cõuocã
tur patres de oibus mũdi partibus q̃ diffiniũt et
decernũt: et hec facientes eccleſiam veram repre-
ſentant. Et ſic eccleſia eſt ſupremũ tribunal in ter
ris: habens autoritatẽ ſuper quãlibet perſonam
ſingularẽ cuiuſcũqʒ ſtatus eminentie aut digni-
tatis extiterit: etiã ſi papalis: prout in cõſtitutio-
ne. frequẽs cõcilij cõſtantieñ. clarius diffinitur.
¶ Accipitur etiã adhuc eccleſia pro cõgregatio-
ne: nõ tm̃ omniũ fideliũ actu exiſtentiũ: ſed om-
niũ qui fuerunt a tpe chriſti et apoſtolorum vſqʒ nũc
ſibi ſuccedentium: et diſtinguit a ſynagoga moyſi
et ſic accipit btũs Aug. in epl'a fundamẽti dicẽs.
Euãgelio non crederẽ niſi eccleſie autoritas me
compelleret. Hoc eñ modo eccleſia maioris eſt
autoritatis q̃ euangelium: qr huius eccleſie euã
geliſta ſcriptor euãgelij eſt pars: totũ autẽ maio-
ris autoritatis eſt ſua parte. Hoc modo accepit
etiam eccleſiã Augu. in libro cõtra manicheos. et
recitatur diſtin. xi. c palã. vbi ait. Palam eſt qđ in
re dubia ad fidẽ et certitudinem valeat autoritas
eccl'ie catholice: que ab ipſis fundatiſſimis apl'o
rũ ſedibus: vſqʒ ad hodiernũ diẽ ſuccedentium
ſibimet: et epõrum ſerie et tot apl'orum cõſenſione
firmatur. Ubi eccleſia catholica epiſcopos et apo
ſtolos a tpe apoſtolorum: vſqʒ ad hodiernum diem
ſibimet ſuccedentes importat. Et hec vocat eccle
ſia xpiana: q̃ cepit ortũ a xpo primo in iudea et vo
cabatur primo eccleſia hieroſolymitana: vñ Act.
Actt. viij. viij. Et factum eſt in illa die perſecutio magna in
eccleſia que erat in hieroſolymis. Secunda fuit
antiochena: in qua apl's petrus primũ reſedit: et ibi
primũ innotuit nomẽ xpianus. Unde fideles pri
mo vocabantur diſcipuli et fratres: poſtea vocati
Act. xi. ſunt chriſtiani: vnde Act. xi. Audierunt autẽ apo
ſtoli et fratres qui erant in iudea. Et ſequitur in
eodem. ca. Et annũ totũ cõuerſati ſunt: ſcʒ paulus
et barnabas ibi in eccleſia: et docuerũt turbã mul-
tam: ita vt cognominarent primũ antiochie diſci
puli chriſtiani. Idem recitat in cap. ſacroſctã: diſ.
xxij. in textu et glo. ¶ E Accipit adhuc eccleſia p
congregatione oim fideliũ a pncipio mundi vſqʒ
ad conſummationem ſeculi: et ſic non ſolũ cõpre-
hendit eccleſiã xpi: ſʒ etiã ſinagogã moyſi: ſimul
et eos qui fuerunt ſub lege naturali. Et illo modo
accipit beatus Augu. x. de ciui. dei. c. vlti. vbi vult
q̃ nõ ſolũ a tpe corpalis preſentie xpi et apoſtolo
rũ eius: ſed ab ipſo abraam vſqʒ in huius ſeculi fi-
nem peregrinando percurrit. Et btũs Grego. in
Gregorius homel. dñice in ſeptuageſima dicit. Uniuerſalis
eccleſia que ab abel iuſto: vſqʒ ad vltimũ electũ q̃
in fine mũdi naſciturus eſt: quot ſanctos ptulit
quaſi tot palmites miſit. Sic etiam eccleſia ſyna-
goga noiatur. Numeri. xx. Cur eduxiſtis eccleſiã
Nũeri. xx. domini in ſolitudinem. ¶ Accipitur etiam eccle-
ſia pro tota multitudine predeſtinatorum: tã ſal-
uatorum q̃ ſaluandorum: ſiue iam ſint beati i re
ſiue beati in ſpe: ſiue beatificãdi in re: ita accipit
beatus Aug. in multis paſſibus preſertim in En-
chiri. Accipienda inquit eſt eccleſia non ſoluʒ ex
parte qua peregrinat a ſolis ortu vſqʒ ad occaſuʒ
laudans nomen domini: verum etiam que in ce-
lis ex quo cõdita eſt ſemper coheſit deo: nec vlluʒ
maluʒ ſui caſus experta eſt: et ſue parti peregrinã
ti ſicut oportet opitulat: qr ei que vna erit cõſor-
tio eternitatis: nũc vna eſt vinculo charitatis: q̃
tota inſtituta eſt ad colendũ deũ. Idem ſup illud
ps. xxxvi. Iunior fui etem ſenui ait. Dñs in corpe
ſuo: quod eſt eccleſia: iunior fuit in primis homi-
nibus: et ecce iam ſenuit. Et poſtmodum. Caput
noſtrum chriſtus eſt corpus illius nos ſumus. Nũ
quid ſoli nos: et nõ illi qui fuerũt ante nos? Oẽs
qui ab initio ſeculi fuerunt iuſti: caput xpm ha-
bent. Illũ enim venturũ crediderũt: quẽ iam nos
veniſſe credimus: et in eius fide ipſi ſanati ſunt: in
cuius et nos: vt eſſet ipſe caput ciuitatis hieruſa-
lẽ oibus cõnumeratis fidelibus ab initio vſqʒ ad
finẽ. Adiũctis et legionibus angelorũ et exercitibus:
vt fiat illa vna ciuitas ſub rege vno: et vna q̃dã p-
uincia ſub vno ipatore. Felix in ppetua pace et ſa-
lute laudãs dñʒ ſine fine beata. Et i tali acceptio
ne loquitur Paſchaſius in libro de ſacramẽtis.
Eccleſia ſpõſa dei: corpus xpi: eſt chriſtus caput Paſchaſi[us]
eius: et oẽs electi mẽbra eius dicunt. ¶ F Accipit
etiã eccleſia aliquando pro pctõruʒ multitudine
et iniquorum: que opponitur eccleſie electorũ. de
quo in ps. xxv. ait David. Odiui eccleſiam mali-
gnãtium. quã beatus Augu. in lib. de ci. dei baby
lon. i. ciuitatẽ cõfuſionis vocat: et in preſenti cur-
rere permixtim cum eccleſia ſiue ciuitate dei: ſed
finaliter ſeparandam et ſempiterne miſerie ſubij-
ciendam: cum ſuo capite diabolo latiſſime decla
rauit. Huius eccleſie abominationes cõſiderãs
propheta regius pſ. liiij. Uidi inquit iniquitatẽ et
contradictionem in ciuitate. Et iterum. Sup mu
ros eius iniquitas: et labor in medio eius et iniu-
ſtitia: non defecit de plateis eius vſura et dolus.
Et de huius ciuitatis incola dicit. Noluit intelli
gere vt bene ageret. ¶ Sed horrenda hac mali-
gnantiũ dimiſſa eccleſia: ad eam que fideliũ eſt:
reuertẽtes inuenimus et alias eccl'ie acceptiões.
Accipit etiã eccleſia non tm̃ pro hac eccleſia vni-
uerſali: ſed etiã pro eccleſia particulari: q̃ eſt pars
eccleſie vniuerſalis: et tales plures ſunt. Hoc mo-
do dicit apoſtolus ad Ro. vlti. Salutant vos oẽs
eccleſie xpi: premiſit etiã. Quibus gratias ago: non Ad Rom. vltimo.
ego tm̃: ſed et cuncte eccl'ie gentiũ: et domeſticam
eccleſiã eorũ. et in apocal. Ioannes ſeptẽ ſcripſit
eccleſijs aſie: et ſm hoc dicimus: eccleſia orienta-
lis: eccleſia occidentalis: et particularius eccl'ia mo
gũtina: eccl'ia cõſtañ. et ita in cap. allegato: ſacro-
ſancta. diſtinguit inter eccleſiaʒ Romanã: alexã
drinã: cõſtantinopolitanã: antiochenam: et in ſe-
quẽtibus cap. multis. eadem diſt. Sic etiã ait pe- i. Pet. v.
trus. Salutat vos eccl'ia q̃ eſt in babylone colle-
cta: et ſic accipit in diuerſis ſcripture locis. Et oi-
bus his modis ſupra ſcriptis: quibus eccleſia acci
pitur pro aggregatione fideliũ cõprehendit tam
viros q̃ mulieres: tam laicos q̃ clericos: et forte
alijs modis nõ accipitur i ſacra ſcriptura. Et ita
ad eccleſiã his modis acceptã: fideles laici et mu-
lieres ptinẽt: et eccl'iaſtice pſone: ſicut ſunt clerici.
¶ Uerũ in iure canonico nomẽ eccleſia hʒ alias
ſignificationes a predictis: q̃bus tm̃ ad clericos
reſtringitur. Et ſic adhuc multipliciter accipitur
ſm qđ notat extra de verbo. ſignifica. Cuʒ clerici
placẽti. in glo. ſuper verbo vocabulũ. Aliquando
tantum

tantū pro ep̄o: aliqñ deſignat oēs viros eccleſia-
ſticos: qñqꝫ ponit pro maiore parte capl̄i: qñqꝫ
reſtrigitur ad canonicos maioris ſue matris ec-
cleſie: qñqꝫ ſignat quālibet eccleſiā ꝓuincie. Alle

Clerici hoc nomē eccleſia ſibi appropriauerunt.

gant ad hoc iura in allegata glo. Clerici enim in-
riū cōditores ⁊ expoſitores hoc nomē eccleſia ſi-
bi appropriauerunt: vocātes ſe tm̄ eccleſiaſticos
ꝓpter quandā principalitatē ⁊ emīnētiā ipſorum
ſuper alias perſonas eccl'ie: ratione actuū ſpūa-
lium ad quos exercendū poteſtatē ipſi: nō laici re

Acceptiones eccl'ie.

ceperunt. ¶ G Poſſunt autē acceptiones ille dif
fuſe breuiter ſic ſummari. Eccleſia accipit aliqñ
pro rationali creatura: in bono pro eccleſia ſctō-
rū: qñqꝫ in malo pro eccleſia malignantiū. In bo
no vniuerſaliſſime pro cōgregatione omniū an-
gelorū beatoꝝ ⁊ viatorū fideliū. Qñqꝫ tm̄ ꝓ eccle
ſia triumphantium. Qñqꝫ tm̄ pro congregatiōe
deo militantium. Et ſic tripliciter: vel oīm a pri-
mo iuſto vſqꝫ ad vltimū in fine mūdi naſciturū
⁊ ſic comprehendit ſynagogam ⁊ xp̄i eccleſiā. Se
cundo pro ſola congregatione xp̄ianorū tam pre
teritorū ꝙ̄ preſentiū. Tertio pro congregatione
oīm fideliū nunc exiſtentiū. Et quelibet harū ec-
cleſiarū dr̄ eccleſia vniuerſalis vera: ⁊ eccleſia vni
uerſalis repreſentatiua q̄ eſt concilium generale.
Accipit etiā eccleſia non pro cōgregatione vni-
uerſali oīum fideliū exiſtentiū nunc: ſed pro con-
gregatione aliqua particulari tam clericorum ꝙ̄
laicorū vni⁹ prouincie: dioceſis: ciuitatis vel do-
mus. Qñqꝫ etiam pro congregatione clericorum
tm̄. Qñqꝫ pro vno homine tm̄. Accipit pro domo
materiali diuino cultui dedicata. ¶ Ad propoſi-
tū itaqꝫ redeundo: petit ſacerdos vt accepta ha-
beat pater clemētiſſimus hec dona: munera ⁊ ſa-
crificia ꝓ eccleſia: nō domo materiali q̄ peritura
eſt: nō pro triumphante: qꝛ illius eſt ꝓ nobis ora
re ⁊ intercedere: nō ꝓ aliqua eccleſia particulari
alias ſecludēdo. Sed pro eccleſia vniuerſali: q̄ eſt
fideliū habentiū cōionem in eccleſiaſticis ſacra-
mentis. Illi etem̄ eccleſie vniuerſali ⁊ nulli parti-
culari cū excluſione aliarū datū eſt hoc ſctm̄ ſacri
ficiū offerre pro ſalute ſuorū membrorū: quapro-
pter in huius ſacrificij oblatione ꝓ ipſamet eccle
ſia .i. corpore ex oībus mēbris cōſtituto. Orat in
primis miniſter eccleſie dī. Te igit pater clemētiſ
ſime rogam⁹ ⁊ petim⁹ vt accepta habeas dona ⁊
munera que tibi offerim⁹. In primis pro eccleſia
tua. ¶ H Addit. Sancta. Nomē ſancta qd ipor
tet iam ſupra dictū eſt lect. xix. in angelici expoſi-
tiōe hymni. Sed cū vniuerſalis: que hic deſigna
tur: eccleſia nomē ſit collectiuum: ⁊ nihil aliud ꝙ̄
homines xp̄i fide ex ſacramētis vnitos ſignificet
(quorū pars maior ſancta non ſit: ſꝫ reproba: qꝛ
neqꝫ ſpirituſſancti vncta gr̄a: neqꝫ a pctīs ſepara
ta: neqꝫ ad celeſtia a terrenis cōuerſatione leua-
ta: qm̄ multi vocati ⁊ pauci electi. Mat. xx. per la
tam portam ⁊ ſpacioſam viam q̄ ducit ad perdi-
tionem multi intrant. Anguſtam vero portam et
arctā viam que ducit ad vitam inueniunt pauci

Dubium quomodo eccleſia dr̄ ſancta.

eiuſdem. vij.) dubium eſſe poſſet quomodo eccle
ſia dicit ſancta. Siquidem non a minore: ſꝫ a ma
iore denominatio fieri ſolet. Ad qd̄ dicit qd̄ eccle
ſia ex oībus fidelibus aggregata vere ſancta dr̄ ⁊
eſt: nō obſtante pluriū mēbrorū prauitate ⁊ mali

R̄n̄ſio.

cia. Et hoc multis ex cauſis. Prima ſm̄ Alexā. de
ales: qꝛ eſt deo ſine diuino cultui dedicata: naꝫ vt
habet in gloſa Orige. Leuiti. xix. ſuper illud. San
cti eſtote. Illa ſunt ſctā q̄ a cōibus vſibus ſepara-
ri debent: ⁊ diuino cultui mancipari: quō ſancta
dicunt vaſa miniſterij: et ſancta veſtimenta: loca
quoqꝫ in vrbibus vel ſuburbibus ſacerdotibus
deputata: ꝑmogenita quoqꝫ boum vel pecorum.
Nūc aūt xp̄i eccleſia ppl̄s ſcꝫ xp̄ianus ex cūctis
iudeis ⁊ gentib⁹ collectus: de idololatria ⁊ igno-
rātie tenebris vocatus: ⁊ ad vnius veri dei cultū
electus recte dr̄ ſctūs. Vñ apl̄s ad Eph. j. Bene (Ad Eph. j.)
dictus deus ⁊ pater dñi noſtri ieſu xp̄i: qui bene-
dixit nos in omni benedictione ſpūali in celeſti-
bus in xp̄o: ſicut elegit nos in ipſo ante mūdi cō-
ſtitutionem: vt eſſemus ſancti et immaculati in
conſpectu eius in charitate. Et idē. j. Pe. ij. Vos (j. Pet. ij.)
eſtis genus electū: regale ſacerdotiū: gens ſancta
ppl̄s acquiſitionis vt virtutes annūcietis eius q̇
de tenebris vos vocauit in admirabile lumē ſuū:
aliquādo nō ppl̄s: nūc aūt ppl̄s dei. Ecce ptꝫ qd̄
eo eccleſia vniuerſalis dr̄ ſancta: qꝛ per fidem ab
infidelibus ſeparata eſt: ⁊ ad colendū verum deū
conuocata. ¶ Secūdo dicit eccleſia ſancta ratio
ne forme: non ratione partium materialium: cuꝫ
enim eccleſia corpus ſit myſticū: ad inſtar corpo
ris veri: habet partes materiales ⁊ formam. Ma
teriales homines fluentes ⁊ ſibijnuicē ſucceden-
tes. Formam vero myſticam Chriſti fidem veram.
Propter quod eccleſiā diffinientes aiunt. Eccle-
ſia eſt corpus xp̄i myſticū fide aiatum. Hec autē
xp̄i fides vera eſt: recta ⁊ ſancta: ꝓpter quā totuꝫ
corpus eccleſie dr̄ ſanctū: ſicut homo ſanctus eſt
ꝓpter aīam ſanctā: lꝫ in corpore aliqua ſit macu-
la ſeu turpitudo. ¶ I Tertio dr̄ ſancta ratiōe ca-
pitis xp̄i qui eſt ſanctuſſanctorū. Daniel. ix. Cui
eccleſia matrimonialiter eſt coniuncta: ⁊ vt ſpon
ſa irrepudiabilis copulata: ſm̄ illud Oſee. ij. De- (Oſee. ij.)
ſponſaui te mihi in fide. ⁊ ij. Cor. xi. Deſpōdi vos (ij. Cor. xi.)
vni viro virginē caſtā exhibere xp̄o. Sic ergo ſan
cta dr̄ a ſanctitate capitis: qd̄ principaliſſimū eſt
in ea. Nec modo a chriſto: ſed etiam ratione par
tium digniorum. He ſunt homines ſancti ⁊ iuſti:
qui donec mūdus finietur: in eccleſia eſſe nō de-
ſinent: ex xp̄i promiſſione ſuaꝫ aſſiſtentiā eccleſie
ꝓmittentis vſqꝫ ad ſeculi cōſummationem. De
quo venerabilis Beda. Ex hoc intelligit ꝙ vſqꝫ (Beda.)
ad finem ſeculi nō ſunt deſerendi in mūdo: qui di
uina manſione ⁊ inhabitatione ſunt digni in ec-
cleſia. Et qꝛ ab excellētiore et digniore denomina
tio fieri aſſolet: recte eccleſia propter ſanctos: in
ea qui digniores ſunt: nomen ſibi vendicat digni
tatis. ¶ Quarto ſancta dicitur eccleſia: quia ſan
ctitas intimius ⁊ inſeparabilius ſibi propter ſan
ctos: ꝙ̄ malicia propter reprobos coheret. Mali
cia enim non ſemper eſt in eccleſia: ſed nūc adeſt
nunc abeſt: ſed nunꝙ̄ fuit priuata ſanctitate: naꝫ
ante lapſum primorū parentū eccleſia in eis fuit
ſine malicia. Similiter poſt lapſum penitentibus
parentibus primis ante parricidium Cain. Item
poſt diluuium priuſꝙ̄ a filio cham pater noe de-
rideretur. Nunꝙ̄ autē (vt dictū eſt) fuit ſine ſan-
ctitate: qꝛ dominus amat iudicium: ⁊ non derelin
quit ſanctos ſuos: in eternū conſeruabuntur. Et
hoc intelligendum videtur de ſanctitate ſm̄ pre-
deſtinationem: alioquin poſt lapſum Ade: ante
penitentiā: fuit eccleſia ſine ſanctitate: ſꝫ nūc pre
ſentem iuſtitiā. Et poſt finalē malorū ſeparatio-
nem extirpata malicia: eccleſia ſanctitate ꝑpetua
perfruetur. Dum ibunt ibi in ignem eternum: iu-
ſti autem in vitam eternam. Matth. xxv. In quā
nō intrabit aliqd̄ coīnquinatū: aut abominatio- (Apoca. xxi.)
nē faciēs: aut mendaciū. Apoc. xxi. Cū ergo vnū-
quodqꝫ potius denotat ab eo qd̄ ineſt quaſi per
ſe: ꝙ̄ ab illo qd̄ ineſt ꝑ accidēs: hinc digne eccl'ia
ſancta potius: ꝙ̄ peruerſa aut reproba appellat.
¶ K Quinto dr̄ ſancta a ſuo rectore. Regit qui-
dem a ſpiritu ſancto: quē xp̄s promiſit apoſtolis

pro eccleſia:que tunc in eis conſiſtebat. Rogabo
inquit patrē: ⁊ aliū paracletū dabit vobis: vt ma
neat vobiſcū in eternū:ſpiritum veritatis. Joan.
xiiij. Jtem paracletus autē ſpiritusſanctus quem
mittet pater in nomine meo:ille vos docebit om-
nia ibidem. Et iterum. Multa habeo vobis dice
re:ſed non poteſtis portare modo. Cum autē ve-
nerit ſpiritus veritatis: ille docebit vos omnem
veritatem. Joā. xvi. Per que ⁊ multa ſimilia intel
ligitur regimē eccleſie cōmiſſum eſſe ſpirituiſan-
cto chriſto recedente ſm ſui preſentiam corpora-
lem. Et ideo in ſymbolo aploꝝ poſt articulū de
ſpirituſancto:ſequitur ſtatim articulꝯ de eccleſia
cū dicitur. Credo in ſpiritūſctm̄:ſanctam eccleſiā
catholicā:vt ſit ſenſus. Credo in ſpiritūſanctum
regentē:gubernantē ⁊ ſanctificantē eccleſiam ca-
Albertus. tholicam. De quo dicit Alber. in expoſitione ſym
boli. Reſoluendus eſt hic articulus ſecūdū pro-
prium opus ſpūſſancti. Hoc eſt:credo in ſpiritū-
ſanctū:non tantuꝫ in ſe:⁊ ſm ſe ſanctū: ſed etiam
credo in eum ſm proprium opus quod eſt ſancti
ficare eccleſiā. Neqꝫ eſtimandum eſt articulū il-
lū intelligi debere de eccleſia triūphante: cui ſan
ctitatem ineſſe nullus dubitat chriſtianus:ſed de
eccleſia militante:quā xp̄s ſe fundaturū pollicitꝯ
eſt ſupra firmam petrā. i. fidei cōfeſſionē: ⁊ cōtra
quam porte inferi non preualebūt. Que certe cō-
feſſio fidei nō cōpetit ſtatui eccleſie triūphantis:
quia teſte aplo. i. Cor. xiij. cū venerit qđ perfectū
eſt:euacuabitur qđ ex parte eſt. Unde cuꝫ omnis
chriſtianus illam eccleſiam profiteatur ſanctam:
quā dn̄s ſupra firmā fundauit petram. i. fidei cō-
feſſionem:que non eſt triūphantis: ſed militan-
tis eccleſie:ſequit̄ quod hanc eccleſiam profiteat̄
in ſymbolo:cū dicitur. Credo ſanctam eccleſiam
catholicam. Hec deniqꝫ eſt ſententia beati Gre-
go. in regiſtro: ⁊ beati Augu. in expoſitione ſym-
boli. ¶ Sexto dicit̄ eccleſia ſancta propter ſctās
leges ⁊ ordinationes:quibus regitur ⁊ guberna-
tur:leges ſcꝫ euangelicas inobliquabiles ⁊ diui-
nas:leges etiam ipſius eccleſie in diuinis funda
tas:quarū trāſgreſſiōes vtiqꝫ diuinā legē ſoluūt:
illam ſcilicet qua dn̄s dicit Luc. x. Qui vos audit
me audit: ⁊ qui vos ſpernit:me ſpernit. Nam in
fide ⁊ moribus:⁊ his que ſunt de neceſſitate ſalu-
tis:eccleſia vniuerſalis errare non poteſt: ꝑmit-
tente dn̄o Luce. xxij. Ego rogaui pro te Petre vt
non deficiat fides tua. Et iterū. Porte inferi non
preualebunt aduerſus eam. Mat. xvi. Et illud de
fraterna correptione. Si te nō audierit dic eccle-
ſie:ſi eccleſiam nō audierit ſit tibi ſicuti ethnicus
Mat. xviij. ⁊ publicanus. Mat. xviij. Jn quibus ⁊ aliis fun-
datur poteſtas diffiniendi:determinandi: ſtatuē
di:decernendi precepta:leges: ⁊ canones conſti-
tuendi. ¶ L Septimo dicit̄ eccleſia ſancta a ſan-
ctitate ſacramentorū:que in ipſa per eccleſie mi-
niſtros continue diſpenſantur:que nec inquina-
ri poſſunt per maliciam miniſtrorum:ſed ſemper
deo placēt:et proſunt ſuſcipienti non ponēti obi-
cem:ſiue ꝑ bonos:ſiue per malos diſpenſent̄. Sic
dicit̄. xv. q. viij. ca. vlti. Non pōt aliquis quantū-
cūqꝫ pollutus ſit:ſacramēta diuina polluere:que
purgatoria cunctarū cōtagionū exiſtunt:q̄ enim
ſancta ſunt;coinquinari non poſſunt. Et ſequit̄.
Sumit ergo intrepide ab oī ſacerdote xp̄i myſte
ria: qꝛ oīa in fide purgant̄. ¶ Octauo ſancta eſt
eccleſia ex indefectibili aſſiſtētia xp̄i ſponſi ſui et
perpetua manſione ſpirituſſancti. De quibus di
ctum eſt. Nā māſio ſua:quā xp̄s ꝓmiſit eccleſie:
non intelligit̄ quantū ad corporaleꝫ preſentiam.
(Sic eīm abijt in celum: ⁊ donec ſeculū finiet̄ ſu
ſum eſt dn̄s. Augu. in de triplici habitaculo) ſed
per fidē doctrinā ⁊ charitatē. Et qūo nō eſſet ſan
cta hec eccleſia ꝓ qua ſanctificanda ſanctuſſan-
ctoꝝ xp̄s ſanguinē ſuū fudit: vt teſtatur apl's ad
Ephe. v. Chriſtus dilexit eccleſiam: ⁊ tradidit ſe-
metipſum ꝓ ea: vt eā ſctificaret: mūdās eā laua-
cro aque in verbo vite: vt exhiberet ipſe ſibi glo-
rioſam eccleſiam nō habenteꝫ maculā:aut rugā:
aut aliquid hmōi:ſed vt ſit ſctā ⁊ imaculata. Sā-
ctam deniqꝫ eſſe neceſſe eſt:pro qua ſanctificāda
xp̄s qui ſemper exauditus eſt pro ſua reuerentia:
patrem orauit dicens. Pater ſancte ſerua eos in
nomine tuo:quos dediſti mihi. Joā xvij. ⁊ infra.
Sanctifica eos in veritate. Non pro eis rogo tā-
tum:ſed pro eis qui credituri ſunt per verbū eo-
rum in me. ¶ Demum nono dr̄ eccleſia ſancta:qꝛ
tm̄ in ea: ⁊ nullo modo extra eam poteſt q̄s ſan-
ctificari:ſancteqꝫ ad ſalutem viuere: etſi extra eā
ſacramenta percepta vera ſint:nequaq̄ tamē ſa-
lutifera. De quo beatus Auguſt. in de fide ad pe. Auguſtinꝰ
parte. j. baptiſmus quidem extra eccleſiaꝫ eſſe po
teſt:ſed niſi in eccleſia ꝓdeſſe nequit. Jn eccleſia
igitur catholica tantummodo pōt prodeſſe per-
ceptio baptiſmatis: ⁊ opera mie: ⁊ nominis Chri
ſti glorioſa cōfeſſio:ſi tamen in eccleſia catholica
bene viuatur. Et premiſit. Si quis eleemoſynas
largas faciat: ⁊ pro nomine chriſti ſanguinē fun-
dat:pro eo quod in hac vita nō tenuit eccleſie ca
tholice vnitatem:non habebit eternaꝫ ſalutē. de
fi. ad pe. parte. ij. c. xxxiij. Nam ⁊ in diebus dilu-
uij:neminē legimus extra arcā potuiſſe ſaluari.
Ad idē beatus Grego. vt. ſ. allegatū eſt. Merito
ergo ſancta dr̄ eccleſia:intra quā ſolam: ⁊ non ex-
tra vlla ſanctitas reperitur. His de cauſis docto
res ſancti conformiter ad verba ſymboli apoſto-
loꝝ: Augu. Hiero. Grego. Ambro. Cypria. Hila.
Paſcaſius. Chryſo. Gerſ. ceteriqꝫ ſancti eccle-
ſiam ſanctā profiteri nullatenus dubitarunt. At-
tendentes eaꝫ ſm premiſſa eſſe diuino cultui de-
dicatam:certiſſima fide formatā:ſancto capiti cō-
corporatā:mēbrorum ſanctitate firmatam: veri-
tatis ſpiritu gubernatā: iuſtiſſimis ſanctionibꝯ
ſtatutis ⁊ legibus fulcitā:ſacramentis purifican
tibus adornatam: indefectibili preſentia ſponſi Catholicū
ſuſtentatam:ſolam ſanctitatis gratie contenti- grecum no
uam. ¶ M Catholica. Catholicum grecum no- men eſt.
men eſt: ⁊ ſm beatū Jſido. viij. etymol. tātum va-
let. i. vniuerſalis latine vel quaſi ſimul cōplectēs.
Dicit̄ ergo eccl'ia ſm eū catholica (lib. j. ſentent.
ſuarum. c. xix. ⁊ vbi. ſ. lib. etymo. viij.) ideſt vniuer
ſalis:eo quod vniuerſaliter per totuꝫ ſit mundū
diffuſa. Non enim ſicut cōuenticula hereticorū
in aliquibus regionum partibus coarctant̄: ſed Ad Ro. j.
per totū terrarū orbem dilata diffundit̄. Qđ etiā
apl's approbat dicens ad Ro. j. Gratias ago deo
meo per ieſum xp̄m pro omnibus vobis:quia fi-
des veſtra annunciat̄ in vniuerſo mundo. Siue
dicitur catholica. i. vniuerſalis:qđ in vnitatē cū-
ctos coniungit credētes: hinc et vniuerſitas ab
vno cognominata eſt:propter quod in vnitatem
colligitur. Eccleſia ergo catholica:ſicut per totū
mundum extenditur:ita ⁊ omniū gentiliū ſocie-
tate cōſtruit̄. Et hoc eſt qđ ſm beatū Augu. dn̄s
promiſit abrae. Jn ſemine tuo benedicentur oēs
gentes. Gen̄. xxij. Benedicent̄ in te vniuerſe co- Gene. xxij.
gnationes terre. Gen̄. xij. Et ne de iudeis dictum
putetur/ait Aug. qđ q̄ ſunt ſemē abrae: in quo be
nedicende ſunt omnes gentes: apoſtolus expo-
nit. Gal. iij. dicēs. Abrae dicte ſunt ꝓmiſſiones ⁊
ſemini eus. Non dicit ⁊ ſeminibus quaſi in mul-
tis:ſed quaſi in vno: ⁊ ſemini tuo qui eſt chriſtꝯ.
Jn chriſto

Jn chriſto he oēs gentes benedictionē habiture
tanta autoritate promiſſionē receperūt: q̄ eſt tan
ta exhibita veritate. Unde ⁊ pudebit dicere: illaꝫ
his diebus ad pugillū orbis eſſe coarctatā. Hec
Aug. Ecce fatet̄ Aug. non in vna gente tantū re-
periri illam benedictioneꝫ abrae promiſſam: que
certe conſiſtit in fidei chriſti illuſtratione: ſed in
finibus orbis. Jtem idem Aug. exponēs parabo-
lā zizaniorū. Qui ſeminat ſemen bonum: paterfa
milias eſt: ager: mundus: ſemē filij regni. Jllos er
go poſuit in agro: ideſt mūdo: non in aliqua por-
tiuncula terre: ſed in orbe toto ab ortu ſolis vſqꝫ Mat. xxiiij
ad occaſum. Hoc ſaluator noſter declarat: cum
ait. Si quis vobis dixerit. Ecce hic eſt chriſtus. i.
in illa p̄te mundi: aut illic: ſupple eſt fides catho
lica. Nolite credere. Si dixerint. ecce in penetra-
libus eſt: in doctrinis occultoꝝ hereticoꝝ: nolite
credere. Eſt ergo fides catholica poſt eius publi-
cationem ſicut fulgur qđ exit ab oriēte ⁊ paret in
occidente. Jta exponit btūs Tho. in glo. ca. p̄alle
gato. ¶ N Ex q̄bus verbis patet vniuerſalitas
catholice fidei ⁊ eccl̄ie. Un̄ ⁊ btūs Aug. de q̄ſtio.
euāge. dicit: ꝙ oriētis ⁊ occidētis noīe: totum or-
bē voluit ſignificare: per quē futura erat eccleſia.
Et licet eccleſia primitiuorū patrū ſctōꝝ tēpori-
bus p̄ totū orbē diffuſa ramos ſuos a fine in finē
tetēderit. A ſolis quoqꝫ ortu vſqꝫ ad occaſuꝫ lau
dabat̄ nomē ieſu chriſti: vt euidētiſſimū foret ec-
cleſiā fore catholicā. i. vniuerſalē: dum egypti de-
ſertū tot ſtellis quot anachoritis effulſit: totaqꝫ
Aſia et Aphrica fide chriſti gl̄iabatur: noſtris tn̄
t̄pibus peccatis exigentibus: ſicut olim hebreo-
rū: ita nūc chriſtianoꝝ relicte ſunt dom⁹ deſerte
et redacta cernitur ad ſolius Europe angulū ec-
cleſia. Propter qđ quantū ad loca fidei xp̄i ſubie
cta infideliū ꝯparatione nō vniuerſalis: ſed p̄uu
la defleat̄. Eſt tamē ⁊ nūc vniuerſalis ſincere veri
tatis cōtinentia: vere ſalutis efficientia: ⁊ indefi
ciente fideliū p̄ſeuerātia: ſola q̄ppe veritatē oēm
continet neceſſariā ad ſalutē: ſola predeſtinatos
colligit ad boni ſummi fruitionē: ſola victrix per
manet ad brauij ꝯſecutionem: que licꝫ tāq̄ꝫ petri
nauicula tēpeſtatū fluctibus quatitur: nequaq̄ꝫ
tamen abſorbebit̄: q̄m in fine poſt dierū tribula-
tionē: iterū ꝯualeſcēs triūphabit: dum fiet vnum
ouile ⁊ ouium paſtor vnus: dn̄s noſter ieſus xp̄s
cū patre ⁊ ſpiritu ſancto deus i ſecula bn̄dictus.

¶ Lectio. xxiij.

A Dam pacificare / cuſtodire / adunare / et regere digne ris toto orbe terrarum.
¶ Quatuor que. ſ. exp̄ſſa ſunt (que ſacerdos petit per hec quatuor verba. Pacificare: cuſtodire: ad
unare: regere) ſpecifice deſignat: vn̄ orat ſm Jnn̄.
Quā ſcꝫ eccl̄iam ſctām catholicam: pacificare di
gneriſ: vt pacē habeat ab hereticis ⁊ ſchiſmaticis.
Cuſtodire digneris a vitijs ⁊ demonibus. Adu-
nare q̄ diſp̄ſa eſt inter paganos ⁊ p̄fidos. Et rege
re digneris in p̄ſperis ⁊ aduerſis. Jdē tn̄ ſm eun
dem videtur eſſe pacificare qđ adunare: cuſtodi-
re quod regere. Tūc em̄ pacificat: cū fideliū men-
tes adunat: vt per ſpiritum ſanctum charitate p̄-
fuſa multitudinis credentiū ſit cor vnum et ani-
ma vna. Tunc cuſtodit: cū inter mundi pericula
regit: ⁊ de ſancto mittit auxiliū vt eam de ſiō tuea
tur. Jlle certe pacificat ⁊ vnit. Jlle regit ⁊ cuſtodit
qui propter ipſius eccleſie regimen: vnū p̄poſuit
vniuerſis: vt omnes ab vno: ſicut corpus a capi-
te gubernentur. Uel ſm Alexandrū. Pacificare p̄
charitatis inherentiam cuꝫ deo. j. Joan. iiij. Qui j. Joan. iiij
manet in charitate in deo manet. Nā in deo ma
nentes pacē habent: vnde Joan. xvj. Jn me pacē
hēatis. Cuſtodire ne pereat ob ingruentiam peri
culorum ⁊ tentationum. Quia niſi dominus cu-
ſtodierit ciuitateꝫ fruſtra vigilat qui cuſtodit eā.
Adunare: per morum conformitatem ⁊ volunta- Act. iiij.
tem: vt multitudinis credentium ſit cor vnū. Re-
gere in progreſſu virtutum: vt dicat cuꝫ p̄s. Dn̄s
regit me ⁊ nihil mihi deerit. Uel ſm dn̄m Albertū
Pacificare pace temporis preſentis: ⁊ pace eter- Albertus.
nitatis. Cuſtodire a malo incurrente: et in bono
ad vtrāqꝫ vitam conferente. Ps̄. Cuſtodi me vt
pupillam oculi: ſub vmbra alarum tuarum prote
ge me. Pupilla cuſtoditur ſupra ⁊ infra: ⁊ veloci-
tate quadā mirabili palpebris obtegitur: ne q̄d
incidat virtutis viſiue turbatiuū. Jta pater nos
deprecantes exaudi: ne deſuper malignus ſp̄us
virus immittat peſtiferum: ⁊ a deorſuꝫ ꝯſurgant
vitia eccleſie tue turbatiua. Sed cuſtodi in lim-
piditate ſua vt virtuteꝫ propriā nō amittat. Pro
tege ſub vmbra alarū tuarū. Umbra autem prote
ctio dn̄i eſt ſub alis veritatis ⁊ virtutis: ⁊ verita-
te illuminētur: ⁊ virtute ad bonū p̄ficiat. Aduna
re hoc eſt ad vnū redigere. Hoc inquā vnū: qđ eſt
cōmunio per omnē ordinē graduum eccleſie. To
tus em̄ ordo eccleſie: ⁊ graduū diuerſitas in eccle
ſia: in vnū ſtare debent ad vnū caput principale
in celis quod eſt deus: ⁊ ad vnū caput vicariū in
terris: qđ eſt pontifex ſumm⁹ xp̄i in terra vicari⁹.
¶ B Hec ordinatio in celo preſulget: in naturꝫ
oſ̄ditur: in xp̄o operibus exemplatur: in diuinis
legibus precipitur: i toto corpore xp̄i myſtico ob
ſeruat̄. Jn celo em̄ angeli ad archāgelos: archan
geli ad principatus: principatus ad poteſtateſ:
poteſtates ad virtutes: v̄tutes ad dominatiōes:
dn̄ationes ad thronos: throni ad cherubin: che-
rubin ad ſeraphin: ſm obedientie ⁊ illuminatio-
nis ordinē ordinant̄. Et ipſa multitudo angeloꝝ
que in quolibꝫ eſt agmine: ad vnā p̄ſonā q̄ in ip̄o
p̄eminet: adunat̄. Et ſubdit Alber. Ordo celi vo-
cat̄: q̄ oīs ordo relatio eſt multoꝝ in gradib⁹ dif-
ferentiū ad vnū. Oīm aūt horū graduū tā multi-
pliciter differentiū varietas ad vnū conſummat̄
deū: oīm principiū atqꝫ finem. Hinc Job. xxxviij. Job. xxxviij
Nunq̄d noſti ordinē celi: ⁊ rōnē ei⁹ pones in ter-
ra? Hoc ip̄m in naturis oſ̄ditur: nā multi ramuſ
culi ad virgas: multe virge ad ramū: multi rami-
ad ſtipitē: multi ſtipites ad radicē: q̄ vna eſt: inſi-
gūtur: vt oīa ſocia fiant ⁊ participia virtutis q̄ eſt
in radice. Apoſtolus ad Ro. xj. Socius radicis ⁊ Ad Ro. xi.
pinguedinis oliue fact⁹ es. Sic multe grues vnā
ſequuntur. Sic multa mēbra in corpore vnius ca j. Cor. xij.
pitis percipiūt beneficia. Sicut enim multa mē- Ordo eccle
bra in vno corpore habemus: oīa aūt mēbra non ſie q̄s eſſe
eundē actum habent. Jta multi vnum corpus ſu debeat.
mus in chriſto. Patet quoqꝫ hic ordo in chriſti
operibus: in quibus exēplificatur: q̄ chriſti opus
eſt ſemp̄ in vnū colligere diſperſa: ſicut e regione
diaboli opus eſt diſpergere adunata. Hinc Joā.
x. Fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtor ouiū: ⁊ Mat. xij. Joan. x.
Qui non congregat mecum diſpergit: ⁊ q̄ non eſt Mat. xij.

mecū cōtra me eſt. In diuinis quoqꝫ legibus pre
Dionyſius cipitur:ꝙ ſicut dicit beatus Dionyſius ca.iiij.de
cele: hierarch. Lex diuinitatis eſt ꝑ ꝓma media:
ꝑ media vltima reducere. Talis aūt reductio vlti
morū ad prima per media:nō pōt eſſe niſi in ordi
ne ad vnum primum:vt ſicut eſt deſcenſus illumi
nationum ⁊ chariſmatū ab vno primo: ſic redu-
ctio eſt ad vnū principium. Hec eñ lex ſicut ſupe
riora mouet ⁊ ligat ad inferiorū prouidētiā ⁊ cu-
rā:ita inferiora ligat ad ſuperiorū obedientiā:vt
oīa hoc modo ad inuicē ſint cōnexa. ¶ C Demū
hec ordinis adunatio in toto corpore chriſti my-
ſtico obſeruatur. Sicut eñ vt in Ezech.iiij. ſcribi
Octo gradus i eccleſia ordinati ſunt. tur:octo gradibus aſcendebaꝶ ad diuinitatis tē-
plū:ita ⁊ in eccleſia octo gradus ordinati ſūt. Pa
patus:patriarchatus:primatus:archiepiſcopa-
tus:prepoſitura:ſub quo archidiaconatꝰ cōp-
henditur:decanatꝰ ⁊ parochialis cura:omnia ad
Mat.xvi. vnū rediguntur q̄ petri clauibus cōmittūtur:vñ
Matth.xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ:qdcū-
qꝫ ligaueris ſup terrā:erit ligatum ⁊ in celis:⁊ qd
cūqꝫ ſolueris ſup terrā:erit ſolutum ⁊ in celis. Et
porte inferi nō preualebūt aduerſus eā. Ecce ce-
lū imminet clauibus: q̄ claues celi appellantur
Terra clauibus ſubijciꝶ: q̄ quicquid in terris li-
gāt ⁊ ſoluunt corā deo ligatū ⁊ ſolutū reputatur.
Infernus ꝯprehēditur ſub poteſtate:q̄ nō preua
let tenere quē clauis voluerit eruere. He claues
vni ꝯmittuntur:vt plenitudo ptātis in vno oſtē-
daꝶ:⁊ in alios ab illo(ſm ꝙ in partem ſolicitudi-
Eſa.xxij. nis vocanꝶ)deriuenꝶ:vñ Eſa.xxij. de chriſto ⁊ eiꝰ
vicario ſummo pontifice dicꝶ:ꝑ pſonā eliachim
iuſti deſignatū. Uocabo ſeruū meum eliachim:
et erit quaſi pater habitantibꝰ hierlm:et domui
iuda:⁊ dabo clauē domꝰ dauid ſup humerū eius
⁊ aperiet:⁊ non erit q̄ claudat:⁊ claudet: ⁊ nō erit
q̄ aperiat. Et figā illā paxillū in loco fideli:⁊ erit
in ſoliū glorie domus patris ſui ⁊ ſuſpendā ſuper
eū oēm gloriā domus patris ſui. Paxillus dicꝶ
ſm expoſitionē Alber.q̄ ſibi imminet totū eccle-
ſie tabernaculū. Gloria aūt tota nō eſſet ſuſpēſa
in eo:niſi in diſpoſitione patrocinio et regimine
haberet omnē gloriā eccleſie que eſt domus dei
Pater ē pncipiū diuinitatis. patris ſui. Demum ſuperbenedicta trinitas hūc
cuſtodit adunationis ordinē:i qua pater ordine
nature ⁊ originis pncipiū eſt totius diuinitatis.
Filius a patre ſolo per generationem:ſpiritusſan
ctus a patre ⁊ filio per ꝯmunem patris ⁊ filij ſpi-
rationē oīa acceperunt:ſic ergo in diuinis ſtatur
ad vnū primū. Hec Alber. Sequiꝶ. Et regere:ſm
eundē. Regere eſt regulis legalibus et canonicis
vnūquēqꝫ in expletionem ſui officij dirigere. ps.
Ps. xliiij. xliiij. Uirga directionis virga regni tui. In virga
ſignificaꝶ regiminis poteſtas:in virge rectitudi-
ne p̄cepta principalia legalia:quibꝰ eſt regendū.
Unde cū dñs mitteret moyſen ad regendū dixit.
Uirgā hanc tolles in manu tua:in qua facturus
es ſigna. Exod.iiij. ¶ D Hec igitur quatuor que
oramus:pacificare:cuſtodire:adunare et regere
ſic diuerſificanꝶ:vt duo accipianꝶ ſm receſſum a
malo:⁊ duo ſm acceſſum ad bonū. Scdm rece-
ſū a malo dupliciter. Eſt eñ malū eccleſie extrin
ſecus aduenięs ⁊ impugnās:⁊ eſt malū extrinſecꝰ
ſurgēs:bonū adimēs. Cōtra malum extrinſecus
impugnās ecclie trāquillitatē:petimus pacifica
tionē:vt abſqꝫ vllo terrore vitā in ſilentio trāſigē
tes optata cūctis mortalibꝰ pace fruanꝶ. Contra
malū intrinſecꝰ ſurgēs petimꝰ eccleſie cuſtodiā:
hoc eñ malū peccatū eſt:a quo nos cuſtodire ꝑ
gratiā oramus:ne in eccleſia pctā ⁊ vitia inuale-
ſcāt. Alia duo q̄ petimꝰ in ordine ad bonū: reſpi-
ciūt aut bonū ecclie:aut bonū perſone. Quoad
primū dr adunare:q̄ bonū eccleſie non ꝑcipitur
niſi in adunatione cū mēbris ecclie. Quoad ſcdm
dicꝶ:⁊ regere:q̄ bonū pſone eſt vt q̄libet ꝯgruo
regimine tēdat in bonū ꝓpriū ⁊ perſonale. Hinc
Apocalip.cap.vij. Agnꝰ dei reget illos ⁊ deducet Apo.vij.
ad vite fontes aquarū. Hec aūt omnia ſm ordi-
nē a capite deſcēdūt in corpꝰ:q̄ pacificatio eccle
ſie eſt in prelatis ſic ab incurſu malorum eccleſiā
preſeruantibus:⁊ ideo murum ſe debent ponere
pro ecclia:⁊ in ſe ſuſcipere ictus ⁊ inſultus hoſtiū
Sic dicitur Joannis.x. Bonus paſtor aīam ſuā Joan.x.
ponit pro ouibus ſuis. Hinc dñs quibuſdā deſi-
dioſis improperat illud Ezechielis.xiij. capite. Eze.xiij.ca.
Nō aſcendiſtis ex aduerſo:neqꝫ oppoſuiſtis vos
murū pro domo iſrael. Similiter ad prelatos re-
ferꝶ cuſtodia: q̄ ipſi ſunt cuſtodes ecclie. Sic dr
Eſa.lxij. Sup muros tuos conſtitui cuſtodes: to Eſa.lxij.
ta die ⁊ tota nocte in ꝑpetuū nō tacebūt. Aduna
tio etiā in ipſis reperiꝶ:q̄ ab ipſis profluūt cha-
riſmata ⁊ dona:quibus adinuicē ecclie membra
adunanꝶ:vñ ad Ephe.iiij. Soliciti ſeruare vnita Ad eph.iiij
tē ſpūs in vinculo pacis. Regimen quoqꝫ ecclie
in ipſorū eſt manibus:vñ dictū eſt eis Act.xx. At Act.xx.
tēdite vobis et vniuerſo gregi:in q̄ vos ſpūſſctūs
poſuit epos regere eccleſiā dei:quā acq̄ſiuit ſan-
guine ſuo. ¶ E Orantes autē dicimꝰ. Digneris.
Q̄ dignationis eſt qd dñs facit:non nři meriti.
Digneris itaqꝫ.i.dignū iudices eccleſiā tuā ſan-
ctā pacificare:cuſtodire:adunare ⁊ regere:q̄ ni-
hil fieri dignum eſt:niſi qd de tua benignitate et
miſericordi volūtate dignū iudicare volueris:ne
qꝫ eñ q̄ bonū aut iuſtū eſt aliq̄d ipm deus vult:
ſed q̄ deꝰ vult:ideo bonū eſt ⁊ iuſtū. Uolūtas nā
qꝫ diuina nō ex nřa bonitate:ſed ex diuina volū-
tate bonitas nřa pēdet:nec aliq̄d bonū: niſi q̄ a
deo ſit acceptū. Ratio aūt quare ſic vel acceptat
aliqua diuina volūtas: non eſt bonitas preſup-
poſita in obiectis quibuſcunqꝫ alijs a ſe deo: ſed
rō eſt in ipſa ſola diuina voluntate: q̄ eñ ipſe ac
ceptat aliqua in tali gradu: ideo ſunt bona in ta
li gradu:⁊ nō ecōuerſo. Nā ſicut volūtas diuina
eſt cauſa oīm vt ſint:ita etiā cauſa electoꝝ vt ſuis
donis digni ſint:vt ita nihil ſit qd non de interio
ri inuiſibili atqꝫ intelligibili aula ſummi impe
ratoris egrediatur ſm ineffabilē iuſticiā: non no
ſtrā:ſed ſuā vt dicit Aug.iij.de trini.c.iiij. Nō er-
go niſi volūtas cā prima eſt ſanitatis ⁊ egritudi-
nis:premioꝝ atqꝫ penarū: gratiarū ⁊ retributio-
nū. Ideo petimꝰ vt non ꝓpter nřas iuſticias:ſed
ſuā bonitatē eccliam ſuā pacificet ⁊c. qd innuit
verbum. Digneris. ¶ F Sequiꝶ. Toto orbe terra
rū:ſupple diffuſam. Uocata ſiq̄dē eſt ecclia de oī
bus finibus terraꝝ:qd ſignatū eſt Act.ij. Qm̄ cū
apli inceperūt euāgeliū xpi p̄dicare: loquebanꝶ
oīm linguis. Erant enim in hieruſalē habitātes
viri iudei:⁊ ex omni natione que ſub celo eſt:qui-
bus oībus predicabant apoſtoli linguis ſuis. Et
hoc eſt qd de chriſto capite eccleſie loquitur dñs
per Eſa.xlix. Dedi te in lucē gentium:vt ſis ſalus Eſa.xlix.
mea vſqꝫ ad vltimū terre. De hoc etiā ꝓphetatū
eſt per Eſa.ij.dicentem. Et venient ꝑpli multi ⁊ di-
cent. Uenite aſcendamꝰ in montē dñi:⁊ in domū
dei iacob ingrediamur.i.in eccleſiā:⁊ oſtēdet no-
bis viam ſuam ⁊ ambulabimus in ea. Et hoc eſt
quod in euangelio ait Mat.viij. Multi ab orien Mat.viij
te ⁊ occidente:id eſt ex omni tribu ⁊ gente venient.
Et in ps. Omnes gentes quaſcūqꝫ feciſti venient
⁊ adorabūt corā te dñe. Quod vt verū fieret:pre-
cepit chriſtus aplis dicens. Euntes in vniuerſū
mundū:docete oēs gentes:⁊ p̄dicate euangeliū
omni

omni creature. Quod ⁊ fideliter impleuerūt: ſm
ꝙ de ipſis predictū fuerat. In omnē terrā exiuit
ſonus eoꝝ: ⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ. Pro
Act.xvij. pter qḋ ⁊ dn̄s Act.i. querentibus de reſtitutione
regni Iſrael: reſpōdens ſubiecit. Uos eritis mihi
teſtes in hieruſalem et in omni iudea ⁊ ſamaria
vſq̄ ad vltimū terre. Sic ergo impleta eſt promiſ
ſio abrae fidelis. Geñ.xvij. Eris pater multarum
gentiū. Quoniā eius fides dilatata eſt per totū
orbē: ita vt ⁊ noſipſi de gentibus ad fidē ipſiꝰ vo
cati ſumus: dicēte apoſtolo. Sic ergo vos xp̄i: er
go ſemen abrae eſtis. Gal.iij. Sic verificatū eſt
illud Eſa.lxij. Uidebunt gentes iuſtū tuū: et cun
cti reges inclytū tuū.i.filiū dei: quē abraā futu⸗
rum credidit: ⁊ credendo fidei oculis vidit: ſm il
lud Jo.viij. Abraā exultauit vt videret diē meū:
vidit ⁊ gauiſus eſt. Ex quibus ſatis patet eccle⸗
ſiam chriſti toto orbe diffuſam. Hinc et beatus
Greg. parabolā Mat.xiij. de ſagena miſſa in ma
re: de eccleſia exponit: que ex omni genere piſciū
ideſt ex omni natione ⁊ tribu hominis cōgrega⸗
tur. Sic in cantico beatoꝝ Amb. ⁊ Augu. dicit.
Questio. Te per orbē terraꝝ ſancta confitet eccleſia. ¶ Ex
quibus ſolui poteſt quorūdā queſtio. Quid erit:
et quid eſt de omnibus habitātibus in finibꝰ ter
re: aut inſulis maris: viuentibus ſm dictamē na
turalis rationis: ad quos fides chriſti nō perue
nit: damnabunt illi vel ſaluabunt? Patet ex pre⸗
miſſis: q2 eccleſia toto orbe terrarum diffuſa eſt:
vel ſm inhabitationē fideliū: vel fidei ꝓpalatio⸗
Hugo. nē. Hinc venerabilis Hugo de ſacramētis par⸗
te.vj.c.v.lib.ij. ait. Ego vel neminē talē eſſe: vel ſi
forte aliquis eſt: ſi eius culpa nō obſtitiſſet: audi
re aut ſcire potuiſſe ac debuiſſe ſine cunctatione
affirmo: maxime cū ſcriptura dicat. In omnē ter
ram exiuit ſonus eoꝝ. In omni terra quidem vel
auditi ſunt: contēptores dānabūtur. Uel auditi
nō ſunt pro culpa ſua: ⁊ ignorātes ignorantur et
nō ſaluantur. ¶ Dn̄s armicanus primas hiber⸗
nie dicit. Poſito ꝙ tales eſſent: qḋ non eſt veriſi
mile: nō arctant lege chriſti: ⁊ excuſant per igno⸗
rantiā: ne ſcilicet peccēt nouo peccato per nō re
ceptionē baptiſmi ⁊ ſimiliū tamē penam legis iu
ſte ſubire cogunt: que eſt ꝓpter trāſgreſſionē pri
moꝝ parentū: ſeparant a perpetua viſione dei: ſi
cut paruuli decedētes ante ſuſceptionem baptiſ
mi. Uerū poteſt dici ꝙ cū deus nō deficit homi⸗
ni in neceſſarijs ad ſalutem ſi fuerit aliquis talis
bene vtens naturalibus: et faciēs quod in ſe eſt:
ad cognoſcendā viā iuſtitie ⁊ ſalutis aut per im⸗
mediatā internāq̄ ſpiritusſancti illuminationē:
aut per alicuius inſtruētis adhibitionē pandet
huiuſcemodi via ſalutis: etiam ſi inter infideles
cōſtitutus fuerit. Cuius rei teſtis eſt corneliꝰ cen
turio Act.x. ⁊ eunuchus cādacis regine Act.viij.
Ad quoꝝ primum miſſus fuit petrus apoſtolus.
Ad ſecundū Philippus diaconus. Hiſtorie no⸗
te ſunt. Teſtis eſt et barbara virgo ⁊ martyr: que
incluſa a patre in turri illuminata eſt: ⁊ btā chri⸗
ſtina a dn̄o miraculoſe baptizata: vt hiſtorie te⸗
ſtant. Huius ſentētie eſt cācel. parrhi. gerſ. cum
pleriſq̄ alijs. ¶ G Una cū famulo tuo papa no
ſtro ⁊ antiſtite noſtro. N. Et rege noſtro. N. Iſta
eſt ſecūda pars partis ſecūde prime partis prin
cipalis: in qua poſtq̄ ſacerdos petijt ſacrificium
acceptari ⁊ benedici ꝓ tota eccleſia generaliter:
petit acceptari ⁊ benedici ꝓ ſummis eccleſie hie
rarchis ⁊ capitibus ſpecialiter: vnde dicit. Peti
mus acceptari hec noſtra ſacrificia: pro eccleſia
tua: vna cū famulo tuo papa noſtro. N. Una.i.
ſimul vel pariter: ⁊ eſt aduerbiū cōgregādi: ⁊ no⸗
tat in preſenti aſſociationē capitis cū corpore.
Papa enim caput eſt eccleſie ſaltē vicariū et mi⸗
niſteriale: vt infra dicet. Petit ergo ſacerdos ac⸗
cepta haberi hec ſacrificia pro eccleſia ⁊ papa. i.
pro corpore ⁊ capite myſticis. ¶ Nomē papa in Nomē pa⸗
ſcripturis nō inuenit: ſed ſumptū dicit ab inter⸗ pa ab inter
iectione pape: que admirationis affectū impor⸗ iectione pa
tat: vnde eis proprie conuenit ⁊ attribuit: qui in pe ſumptū
cōuerſatione ſunt admirabiles vita ſanctitate ⁊ dicitur.
doctrina: ad quē ſenſum dn̄s ieſus chriſtꝰ noſter
ſummus eſt papa: de quo ſcribit Eſa.ix. Et voca⸗ Eſaie.ix.
bitur nomen eius admirabilis. Sic olim oēs ep̄i
vite pollētes ſanctitate: pape ſunt vocati. Unde Hierony.
beatus Hiero. in epiſtolis ad Augu. ſcribēs ait.
Dn̄o vere ſancto ⁊ beatiſſimo pape Auguſtino.
Sic auguſtinus ad paulinum: libros beatiſſimi
pape Aurelij epiſcopi. Et bonifacius comes ad
Aug. Ora venerabilis papa: vt talis de inimicis
vltio ſepe ꝓcedat. Et tamē neq̄ Augu. neq̄ Au⸗
relius fuit epiſcopus romanus: ſic refertur gre⸗ Omnes epi
cos cūctos preſbyteros papas nominare. Nūc ſcopi vite
vero nomen papa ſoli romano attribuit pontifi ſanctitate
ci: qui dicit papa: quaſi pater patrū.i. epiſcopoꝝ pollentes
⁊ ſacerdotū: qui iure patres appellant.xcvj. diſt. ſunt vocati
ca. In ſcripturis.⁊.c.ſeq. Quis dubitat: vbi dicit pape.
Greg. ad hermannū metēſem epiſcopum. Quis
dubitat ſacerdotes chriſti: regū ⁊ principum om
niumq̄ fideliū patres ⁊ magiſtros cenſeri. Item
theleſphorus papa.vj.q.j. ſacerdotes. Omnes q̇
aduerſus patres.i. ſacerdotes armant: infames
eſſe cenſemus. Patres enim oēs.i. ſacerdotes ve
nerandi ſunt nō reſpuēdi aut infamandi. Refert
etiā Euſebius ceſariēſis ꝙ excellētia romani im
perij extulit papatū romani pontificis ſup alias
pro eo ꝙ diſt.xcvj.c. Conſtantinus.ij. legit. Con⸗
ſtantinus imperator quarta die ſui baptiſmi pri
uilegiū romane eccleſie pōtifici contulit: vt in to
to orbe terrarū pontifices ⁊ ſacerdotes ita hunc
caput habeant ſicut iudices regē. Quod etiā po
ſterius cōfirmatū eſt per cōciliū generale. Unde
idem Ceſarienſis. Nicena (inquit) ſynodus hoc
contulit priuilegiū romano pontifici: vt ſicut ro
manoꝝ rex auguſtus pre ceteris appellat: ita ro⸗
manus pōtifex pre ceteris epiſcopis papa velut
principalis pater vocaret. ¶ I Et recte quidem
papa.i. pater principalis: q2 caput eſt fidelium ⁊
totius eccleſie militātis.xxij.di. ſacroſancta. Pe
trus dictus eſt cephas ⁊ caput: eo ꝙ principatū
teneret apoſtolatus. Non autē tantū conſtanti
ni ordinatione: neq̄ patrū: ſed diuina: romana
eccleſia primatū obtinuit. Unde in eodē canone
ſacroſancta: dicit Anacletus qui fuit quartꝰ poſt
beatū petrū ſucceſſor beati Clementis: qui ſedit
anno dn̄i.ciiij. ⁊ ita lōge preceſſit conſtantinum.
Sacroſancta romana ⁊ apoſtolica eccleſia non
ab apoſtolis: ſed ab ipſo dn̄o et ſaluatore noſtro
primatū obtinuit: ſicut beato petro apoſtolo di
xit. Tu es petrus ⁊ ſuper hāc petrā ⁊c. Et ſequit.
Hec vero apoſtolica ſedes caput ⁊ cardo (vt pre
fatū eſt) a dn̄o: ⁊ nō ab alijs cōſtituta eſt. Et ſicut
cardine oſtiū regit: ſic huius apoſtolice ſedis au
toritate omnes eccleſie dn̄o diſponēte reguntur.
Hinc.vij.q.j. mutationes. Antherius papa de
beato Petro loquēs ait. Petrus ſanctus magi⸗
ſter noſter ⁊ ꝑnceps apoſtoloꝝ. Leo papa.xxiiij.
q.j. cū beatiſſimus. Cum beatiſſimus Petrꝰ apo
ſtolus a dn̄o acceperit principatū. Unde et bea⸗
tus Diony. in li. de diuinis no.c.iij. ipſum vocat
verticē.i. capitaneū. Uel ſm aliā trāſlationē. Pe
trus ſupremū decus ⁊ antiquiſſimū theologorū
culmē. Et in libello quē ſcripſerat de morte apo⸗

ſtoloꝝ Pe. ⁊ Pau. dicit. Cum ſepararent̄ ab inui
cem ducti ad ſupplicia: paulus petrū alloquit̄ in
hec verba. Pax tecū fundamentū eccleſiarū / pa⸗
ſtor omiū ⁊ agnoꝝ chriſti. Item marcellus papa.
xxiiij. q. i. Rogamus ait. Rogamus vos fratres
dilectiſſimi. vt nō aliud doceatis neq̄ ſentiatis:
q̄ quod a petro et reliquis apoſtolis atq̄ patri⸗
bus accepiſtis: ipſe enim eſt caput totius eccle⸗
Augu. ſie. Et beatus Aug. li. ij. de vnico baptiſmo. Pu⸗
to ꝙ ſine vlla ſui cōtumelia / cyprianus epiſcopꝰ
petro apoſtolo cōparat̄: quantū attinet ad mar⸗
tyrij coronā. Ceterū magis vereri debeo ne in pe
trum cōtumelioſus exiſtā. Quis enim neſcit illū
apoſtolatus principatu cuilibet epiſcopatui pre
ferendū: ſed etſi diſtat cathedrarū gratia: vna ta
men eſt martyrum gloria. Et ponit̄. ij. q. vij. puto.
Attendant ¶ Ex omnibus his patet petrum fuiſſe caput ec
hec qui no cleſie: ⁊ primatū inter omnes tenuiſſe. Cum autē
ſtro tempo quilibet papa canonice intrans ſucceſſor ſit pe⸗
re ſummis tri: ſequit̄ ꝙ quilibet talis omnē dignitatē: et au⸗
pontificibꝰ toritatē ⁊ principalitatē habeat quā habuit pe⸗
detrahunt. trus. Is enim qui in ius ſuccedit alterius: eo iu⸗
re quo ille vti debet. de reg. iur. Is qui. li. vi. Naꝫ
ſi minus haberet q̄ primus: nō eſſet vera ſucceſ
ſio: vt arguit glo. in caſu ſimili in. c. cum omnes.
Papa ca⸗ de cōſtitutionibus. Et per cōſequēs etiam nunc
put eſt ec⸗ papa caput eſt eccleſie ⁊ hierarcha ſumīꝰ ſicut
cleſie. fuit petrus tempore apoſtoloꝝ: etſi modo nō re⸗
fulgeat his virtutibus: quibꝰ petrus ceteros pre
cellebat. ¶ R Beatus ſiquidē petrus nō modo
officij dignitate verūetiā virtutū excellētia p̄ſta⸗
bat: fide ſcilicet humilitate ⁊ charitate. Nam ꝓ⸗
pter fidei eminentiā que fundamentum eſt eccle
ſie: ⁊ totius ſpiritualis edificij: petro datū eſt: vt
ad queſtionē fidei de chriſto pro omnibus reſpō
Mat. xvi. deret: dicēs ad Chriſtū. Tu es chriſtus filius dei
viui. Ex qua fide arras accepit prefecture eccle⸗
ſie: dicēte ei dn̄o. Et ego dico tibi q2 tu es petrus:
et ſuper hāc petrā edificabo eccleſiā meā. Et ite⸗
Luce. xxij. rum. Et ego ꝓ te rogaui vt nō deficiat fides tua:
et tu aliquādo cōuerſus: cōfirma fratres tuos ꝑ
predicationē videlicet ⁊ doctrinam vere fidei et
euangelij. Precellens humilitas claruit: cū cor⸗
reptionē pauli qui ipſo fuit inferior ⁊ in facieꝫ ei
reſtitit: patiēter ⁊ humiliter tolerauit. ad Gal. ij.
Patet ⁊ ex ſua ꝑfectione ſuper ceteros a chriſto:
qui eos nouit qui ſe humiliāt exaltare. Charita⸗
tis excellētia patet ex feruore operū ſiue vigilan⸗
tia ⁊ diſcurſu pro lucrifactione animarū: vt tra⸗
dit actuū hiſtoria. Patet etiā ex chriſti queſtio⸗
ne eiuſq̄ reſpōſione: cū enim quereret Chriſtus.
Simon Ioānis diligis me plus his. Reſpōdet.
Tu ſcis dn̄e q2 amo te. Poſt quā reſpōſionē ter⸗
tio datā: ſtatī dn̄s ſibi paſcēdas ꝯmiſit oues. Vn̄
patet dignitas petri: nedū ex prelatione qua fa⸗
ctus eſt caput eccleſie: ſed etiā ex virtutū excellē⸗
tia: ⁊ chriſti dn̄i imitatione ſingulari. In quo vti
nam haberet tot imitatores: quot habere ſui ꝑn
cipatus ⁊ officij cernit̄ appetitores. Lōge alij mo
res: alieq̄ pōpe vident̄ in ſucceſſoribus: q̄ in pe
tro: cuius ſucceſſione gratulant̄. De quo ad eu⸗
Bernar. geniū papaꝫ beatus Ber. in li. de cōſideratione
ita ſcribit. Inter hec tu paſtor ꝓcedis deauratus
tam multa circundatus varietate: oues quid ca
piunt? Si auderē dicere: demonū plus q̄ ouium
paſcua hec ſunt. Et poſt pauca. Petrus hic eſt q̄
noſcitur proceſſiſſe nō gemmis ornatus vel ſeri⸗
cis: nō tectus auro: aut vectus equo albo: nec ſti
patus milite: nec circūſtrepentibus miniſtris:
abſq̄ tamē his credidit ſatis poſſe implere man
datum Chriſti ſalutare. Si amas me paſce oues
meas. In his nō ſucceſſiſti petro: ſed cōſtantino.
Hec ille. ¶ L Verūtamē etſi papa tanq̄ homo
viator nondū in gratia cōfirmatus quādoq̄ de⸗
uiat: quoniā teſte Chry. non loca hominē ſancti
ficāt: ſed homo locū. xl. diſt. Multi. Neqꝫ ſancto
rum filij ſunt qui tenēt loca ſanctoꝝ: vt ait Hie⸗
ro. eadē diſt. nō eſt. ⁊ Greg. anaſtaſio preſbytero.
Non loca vel ordines creatori noſtro nos proxi
mos faciūt: ſed nos aut merita bona cōiungunt
aut mala diſiungūt. ea. diſt. nō loca. Non tamē
capitis dignitatē amittit: niſi in hereſim lapſus
extra eccleſiaꝫ fieret. ea. diſt. ſi papa. In quo caſu
licet hereſim pertinaciter defendēs non eſſet ca⸗
put eccleſie: nihilominus non eſſet eccleſia ſine
capite: quoniā vex caput eccleſie chriſtus eſt: ait Ad ephe. i.
apoſtolus ad Ephe. i. Ipſum dedit caput ſuper
omnē eccleſiā: que eſt corpꝰ eius. Item. c. v. Chri⸗
ſtus caput eſt eccleſie: ipſe ſaluator corporis eiꝰ.
Itē ad Col. i. Ipſe eſt caput corporis eccleſie. Ca⸗
put myſticū ſicut corpus myſticū eſt eccleſia pro
pter ſimilitudines repertas in corpore vero: q̄s
exprimit apl's. i. Cor. xij. Poſſumus igit̄ conſide
rare in capite: ſcilicet ordinē: perfectionē ⁊ virtu
tem. Ordinē: q2 caput eſt prima pars hominis: ⁊
inde eſt ꝙ omne principiū conſueuit dici caput:
ſm̄ illud Ezechie. xvi. Ad omne caput vie edifica Ezech. xvi.
ſti ſignū proſtitutionis tue. Perfectionē: quia in
capite vigent omnes ſenſus interiores ⁊ exterio⸗
res: cū in ceteris mēbris ſolus ſit ſenſus tactus.
Et inde eſt ꝙ dicit̄ Eſa. ix. Longeuus et honora⸗ Eſaie. ix.
bilis ipſe eſt caput. Virtutē: quia ceteroꝝ virtus
et motus eſt a capite: ꝓpter virtutē ſenſitiuam ⁊
motiuā ibi dominantē: ꝓpter quod ⁊ populi re⸗
ctor caput eius dicitur: ſm̄ illud. i. Reg. xv. Cum i. Reg. xv.
eſſes paruulus in oculis tuis: caput in tribubꝰ
factus es. He capitis conditiones chriſto vere
competunt reſpectu eccleſie corporis eius ꝓpter
quod nomen capitis cōgrue ad ipſum tranſlatū
eſt: habet enim ordinem eminētie. Unde de ipſo
dicitur in ps̄. Ego primogenitū ponam illū excel
ſum pre regibꝰ terre. Et vere primus et excelſus:
quia omnes alij gratiam receperūt per reſpectū
ad gratiam ſuam. Hinc ad Rom. viij. Quos pre
ſciuit hos ⁊ predeſtinauit conformes fieri imagi
nis filij ſui: vt ſit ipſe primogenitus in multis fra
tribus ſuis. Secundo habet perfectionē quantū
ad plenitudinē omniū gratiarū: ſm̄ illud Ioā. i.
Vidimus gloriā eius: gloriā quaſi vnigeniti a pa
tre plenū gratie ⁊ veritatis. Tertio virtutem ha⸗
bet influendi gratiam in mēbra eccleſie corporis
ſui: naꝫ de plenitudine eius omnes accepimus.
Ioā. i. Quippe ſm̄ diuinitatem ipſe eſt autor gra
tie: fidei: ceterorumq̄ donorum ſpiritualiū: que
influit et cauſat effectiue principaliter in nobis
in participatione ſacramentorum: ſecundū hu⸗
manitatem vero cauſa eſt meritoria eorundem.
Nam propter paſſionem: quam ſua ſponte ſecū
dum humanitateꝫ ſubijt: deus pater ſtatuit hec
dona conferre hominibꝰ: que principia ſunt ſen
ſus et motus operationum ſpiritualium et vita⸗
lium in recipientibus ea. Et propter influxū bo⸗
rum donorum a chriſto in membra eccleſie: chri
ſtus dicitur caput eccleſie: nō per proprietatem: Papa ca⸗
ſed ꝑ ſimilitudinē capitis naturalis. ¶ M Pa⸗ put eſt ec⸗
pa etiam eſt caput eccleſie ſm̄ predicta ꝓpter cō cleſie.
formes ſimilitudines: licet multum differenter a
chriſto. ¶ Primo propter ordinem et propinqui
tatem ad deuꝫ ratione officij: quia ipſe ſummus
eſt hierarcha in eccleſia: ad quem ſtat et reducit̄
tanq̄ in ſuū principiū omnis ordo eccleſiaſticꝰ:
vt dicit Innocen. tertius in ca. Solite. de maio.
et obe.

et obe. Papam in petro omnibus prefecit: con-
ſtituens eũ paſtorẽ ouiũ ſuaꝝ generalẽ: non di-
ſcernẽs has oues ab illis: cuꝫ dixit. Paſce oues
meas. i. ſm Chryſoſto. loco mei prepoſitus ⁊ ca-
put eſto fratrum: vt ipſi te in locũ meũ aſſumen-
tes vbiqꝫ terrarũ te in throno ſedẽtẽ predicent
⁊ confirment. ¶ Scdo caput eſt ꝓpter ꝑfectio-
nẽ accepte poteſtatis que ſm ſui plenitudinem
in ipo reſidet vt in capite: ſicut ⁊ in Petro papa
p̄rio: cui dñs tãꝙ eterne vite clauigero terreni ſi-
mul ⁊ celeſtis imperij iura cõmiſit: vt habet di.
xxij. oẽs. De quo Chryſo. ſup Mat. Filius: q̃ pa- (Chryſy.)
tris eſt ⁊ ipſius filij ptãtem petro vbiqꝫ terrarũ
cõmiſit: ⁊ homini mortali oẽm autoritatẽ dedit:
vt eccleſiã vbiqꝫ terraꝝ amplificet. Uñ ⁊ eccleſia
de ipo canit. Tu es paſtor ouiũ p̄ nceps apl'oꝝ.
Plenitudo aũt ptãtis petro collata trãſit in ſuc-
ceſſores. ¶ Dicit etiã tertio caput ꝓpter virtu-
tem influxiuã: dependet ſiquidẽ ab eo totus or-
do eccleſiaſticus: vt dictũ eſt: in diſpoſitione mi-
niſtrorum eccleſie: ⁊ ab ipo fluit mediate vel im-
mediate omnis poteſtas ſpũalis: ſiue in ꝑlatis
maioribus: ſiue in ſimplicibus preſbyteris: vn-
de Leo papa diſt. xix. ita dñs. dicit. Ita dñs ptã- (Leo papa)
tem clauiuꝫ ad oim apl'oꝝ officiũ pertinere vo-
luit: vt in beatiſſimo Petro oim apl'oꝝ ſummo:
huius muneris sacramẽtũ ꝑncipaliter colloca-
ret: vt ab ipo quaſi a quodã capite: dona ſua ve-
lut in corpus omne diffunderet: vt exortẽ intelli-
geret ſe diuini miniſterij eſſe: qui auſus fuiſſet a
petri ſoliditate recedere: hũc eñ in cõſortiũ in-
diuidue vnitatis aſſumptuꝫ id qđ ipe erat dñs
voluit noiari: dicendo. Tu es petrus ⁊ ſup hanc
petram edificabo eccleſiã meã: vt eterni templi
edificatio mirabili munere gr̃e dei in petri ſoli-
ditate cõſiſteret. ¶ N. Magna autẽ eſt huius
capitis a ꝑmo capite differẽtia: qꝛ xp̃s caput eſt
eccleſie ſm omne tp̃s preteritũ: preſens ⁊ futurũ
quia oẽs quicũqꝫ ſaluati ſunt: qui ſaluantur: et
qui ſaluabunt: in xp̃i noie ſalutẽ ꝑcipiunt: quia (Act. iiij.)
nõ eſt aliud nomẽ ſub celo datũ hominibus in
quo oporteat ſaluos fieri: ꝙ in noie ieſu: vt ait
Pe. Papa aũt eſt caput eccleſie ſm tẽpus deter-
minatũ: ſcꝫ ſm tp̃s ſui pontificatus. Unde ſcri-
bit de ſacerdotib9 ⁊ cõfeſſoribus: in quib9 ⁊ ſum-
mus ſacerdos cõꝑhẽdit. Plures facti ſunt ſa-
cerdotes: idcirco ꝙ morte ꝓhiberent permane- (Heb. vij.)
re. Jeſus aũt in eo ꝙ maneat in eternũ: ſempiter-
nũ habet ſacerdotiuꝫ: vñ in p̃s. Tu es ſacerdos
in eternuꝫ. Chriſtus quoqꝫ caput eſt eccleſie ſm
omnẽ ſtatum: vie ſcꝫ patrie: militantis eccleſie ⁊
triũphãtis: qꝛ datũ eſt ei nomẽ qđ eſt ſuper om-
ne nomẽ. In quo flectat omne genu celeſtiũ ter-
reſtriũ ⁊ infernoꝝ. Papa autẽ caput eſt eccleſie
ſm determinatũ ſtatũ: preſentis ſcꝫ peregrina-
tionis ⁊ vie. Uñ dictũ eſt ei. Quodcũqꝫ ligaue-
ris ſuper terrã: vt intelligatur pape ptãs ad via- (Phil. ij.)
tores in terris conſiſtẽtes limitata. ¶ Preterea
xp̃s caput eſt eccleſie principale ⁊ primarium: in
ſe omnia dona ⁊ gr̃arũ chariſmata ꝯtinẽs ⁊ pro-
pria virtute ⁊ autoritate mẽbra viuificãs: ac mo-
tum ⁊ ſenſus ſpũales influens. Papa ṽo caput
eſt eccleſie ſecũdariũ miniſteriale ⁊ vicariũ nõ-
nũꝙ virtutibus gr̃a ⁊ donis vacuum. Neqꝫ eñ
ipe influit vitã ſpũaleꝫ in membra: neqꝫ ipe dat
membris ſenſum ⁊ motum niſi vt miniſter ⁊ vi-
carius xp̃i. Propter qđ dicit apl's. ij. Coꝝ. v. Pro
chriſto legatione fungimur tanꝙ deo exhortan-
te per nos. ¶ O Et per hoc patet ꝙ eccleſia nõ
eſt monſtruoſa ⁊ biceps ſeu bicapitalis: quia nõ (Eccl'ia nõ habet)
habet duo capita ex equo ⁊ principalia: ſꝫ vnuꝫ
principale: ⁊ aliud vicẽ eius tenens: qđ nullam (duo capita ꝑncipalia ⁊ ex equo.)
inducit monſtruoſitatem. Sunt eñ tanꝙ vnuꝫ
caput: inquãtum caput principale agit per pa-
pam tanꝙ per vicarium ⁊ vicẽ ſuam ſua cõmiſ-
ſione tenentẽ: ſicut rex iturus in regionem lon-
ginquam regit per gubernatorem: ⁊ epiſcop9 in
caſu per coadiutorem. Patet etiã ꝙ eccleſia per
mortem pape nõ eſt acephala: nec vero ſuo ſpõ-
ſo viduata. Non eñ deſerit eccleſiã ſuaꝫ chriſt9
cui ſuam inſeparabilẽ promiſit preſentiã Mat.
vlti. dicens. Ego vobiſcum ſum omnib9 diebus
vſqꝫ ad conſummationem ſeculi. Huius autem
famulum ⁊ miniſtrum recognoſcit ſe papa: im-
mo ⁊ ſeruorum eius: duꝫ in bullis ſuis ſe ſcribit
ſeruus ſeruorum dei. Et in altaris officio pro eo
orantes dicimus. Una cũ famulo tuo papa nr̃o
Pro hoc ergo famulo chriſti: ⁊ vicario eius: per
quem eccleſiam ſuã regit ⁊ dirigit tanꝙ pro ho-
mine errare potente oramus: et rationabiliter.
Nam vt docet beatus Bonifacius martyr: pro
eius perpetuo ſtatu vniuerſitas fidelium tanto
inſtantius orat: quãto ſuam ſalutem poſt deum
ex illius incolumitate animi aduertit propen-
ſius dependere: vt habet diſtin xl. ſi papa. Ora-
mus ergo pro papa: vt a peccatis ⁊ erroribus: q̃
tanꝙ membris capitis infirmitas eccleſie ma- (ij. Coꝝ. x.)
xime nocent: miſericorditer preſeruetur: vt quo-
qꝫ iuxta diuine legis ſanctionem: ⁊ naturalis iu-
ris equitatem ſuſcepta vtatur poteſtate: non in
deſtructionẽ: ſed edificationem eccleſie: paretqꝫ
dño ſuo regimine plebẽ perfectam. Et ſequitur.
✠ Papa noſtro. N. Per qđ intelligi datur: ꝙ ce- (✠ Ganfridus bouſſardus. Lꝫ videatur Gabrieli ꝙ ſacerdos celebrans dꝫ nomẽ pape exꝑmere: ñ tñ mihi vr̃ neceſſariuꝫ nec expediens: qm̃ cũ non ſit niſi vnus papa ſufficit dicere ⁊ orare mõ ſupra exp̃ſſo vna cũ papa noſtro: ſic eñ dicẽdo aut orãdo: tãtũ dẽ eſt: ac ſi diceret pro papa nr̃o Leone ⁊c. Innocẽ.)
lebrans orans pro papa: nomen eius debet exꝑ-
mere: vnde dicit Pelagius papa allegante Al-
ber. Ab vniuerſi orbis communione ſunt ſepa-
rati: qui qualibet diſſenſione inter ſacra myſte-
ria apoſtolici pontificis nomen ſm conſuetudi-
nem nõ frequẽtant. Debent ergo celebrãtes no-
minare modo innocentium: qui diuina prouidẽ-
tia apicẽ apoſtolatus tenet: dum hec ſcribimus
Hoc autem intelligendum eſt ꝙ nemo celebrã-
tium ex contemptu nomen pape pretermittere
debet: ideo additur: qui qualibet diſſenſiõe. Si
eñ celebrans nomen pape non craſſe ignoraue-
rit: vel legẽdo canonẽ nõ occurrerit: ⁊ ita pro pa-
pa ſine nois ſui exp̃ſſione orauerit: non eſtimo
illum peccatum incurrere. Nec oportet pro re-
memoratione nois ſacerdotẽ diu tardare: ne cõ-
fuſio tediũ: aut ſcãdalũ in pp'lo oriatur: et ꝑpue
mentis diſtractio cauſa vitandi maioris pericu-
li caueat. ¶ P Pro rege nr̃o. N. Poſtꝙ ſacer-
dos in perſona eccleſie orauit pro papa: qui eſt
princeps ⁊ ſupremus in poteſtate eccleſiaſtica ⁊
ſpũali: conſequenter orat pro rege qui ſuprem9
princeps eſt in poteſtate terrena ⁊ ſeculari. Uñ
ſm Inno. ſicut ſunt due vite: celeſtis ſcꝫ ⁊ terre-
na: vna qua ſpũs viuit cũ deo: altera qua ex ſpũ
viuit caro: ⁊ vtraqꝫ nutrit vt poſſit ſubſiſtere: ce-
leſtis ſpũalib9 terrena corporalib9. Ita ſunt due
poteſtates: eccleſiaſtica videlicet ⁊ mũdana: vna
que moderatur ſpiritualia: alia q̃ corꝑalia. Iſta
per clericos: illa regitur per laicos: et iſta vacat
celeſtibus: illa corꝑalib9. Iſta quãtum ad aiam: (Luc. xxij.)
illa quãtum ad corpus. He due poteſtates duo
gladij ſunt: de quibus domino apoſtoli dixerũt
Luc. xxij. Domine ecce duo gladij hic. He ſunt
et duo luminaria magna: que poſuit dominus
in firmamento celi: hoc eſt eccleſie. Due ſcilicet
dignitates: pontificalis autoritas ⁊ regalis po-
teſtas: vt dicit Innocen. in. c. ſolite. de maiori. et
obediẽtia. Illis duab9 poteſtatib9 gubernatio ⁊

regimē mundi eſt cōmiſſum. De poteſtate ſpiri⸗
tuali patuit ex ṽbis xp̄i ad petrum. Paſce oues
meas: nō diſcernēs illas ab iſtis. De ſeculari pꝫ
ex verbis eiuſdē cū reſpōdit iudeis querētibus
vtrum liceret cēſum dare ceſari. Reddite q̄ ſunt
ceſaris: ceſari. Ex ṽbis quoqꝫ Petri apl̄i. Sub⸗
diti eſtote omni humane creature ꝓpter deum:
ſiue regi quaſi precellēti: ſiue ducib⁹ tanq̄ ab eo
miſſis ad vindictā malefactoꝝ: laudē ṽo bono
rū. j. Pe. ij. De ambab⁹ ſimul ſcribit Gelaſi⁹ pa⸗
pa anaſtaſio impatori. xcvj. diſt. duo quippe. di⸗
cens. Duo quippe ſunt impator auguſte quib⁹
principaliter hic mūdus regit: autoritas ſacra
pōtificū: ⁊ regalis ptās. In quibus tanto graui⁹
eſt pōdus ſacerdotū: quāto etiā pro ipſis regib⁹
Auguſtin⁹ hominū in diuino ſunt reddituri examine rōnē
Et bea. Aug. vt habet. xxiij. q. v. non fruſtra ait.
Nō fruſtra inſtituta ſūt ptās regalis: ius cogni⸗
toris: vngule carnificis: arma militis: diſciplina
dominātis: ſeueritas boni patris: habēt omnia
iſta modos ſuos: cauſas: rōnes: ⁊ vtilitates: hec
cum timent: mali coercentur: ⁊ boni quieti inter
malos viuūt. Cui cōcordat Paul⁹ Rom. xiij. di⸗
cēs ptātes ſeculares eſſe a deo ad terrorē maloꝝ
⁊ laudē bonoꝝ: vnde ait. Uis nō timere poteſta
Iſido. tem: bonū fac: ſi aūt malefeceris: time. Non eñ
ſine cauſa gladiū portat. Et beatus Iſido. li. iij.
ſentētiaꝝ ſuarū: c. liij. Principes ſeculi nōnunq̄
intra eccleſiam poteſtatis adepte culmina tenēt
vt per eandem poteſtatē diſciplinā eccleſiaſticā
muniāt. Ceterū in eccleſia poteſtates neceſſarie
non eſſent: niſi vt qđ nō preualēt ſacerdotes effi
cere per doctrine ſermonē: ptās hoc impleat per
diſcipline terrorē. Sepe per regnū terrenū cele⸗
ſte regnū proficit vt qui intra eccleſiā poſiti con
tra fidem ⁊ diſciplinā agūt rigore principū cōte
rantur. Ipſamqꝫ diſciplinā quā eccleſie vtilitas
exercere nō preualet: ceruicibus ſuperboꝝ ptās
principalis imponat. Et ſequit. Cognoſcāt prin
cipes ſeculi deo debere ſe rationem reddere pro
pter eccleſiā quā a xp̄o tuēdā ſuſcipiūt. Nā ſiue
augeatur pax ⁊ diſciplina eccleſie per fideles ꝑn
cipes: ſiue ſoluatur: ille ab eis rationem exigit:
qui eoꝝ ptāti ſuā eccleſiā credit. Hec Iſiđ. ⁊ ha⸗
betur eadē. q. principes. Ex quibus ſatis patet
ꝙ regis intereſt: ⁊ ſecularis ptātis eccleſiam in
pace ⁊ tranq̄llitate tutare ⁊ defenſare. Et q꞉ ec⸗
cleſia defenſionē recipit a regia ptāte: iure natu
ralis ptātis obligatur: vt ſuffragiū quale poteſt
maxime ſpūale: repēdat: qđ facit per ſacerdotes
obſecrando vt clementiſſimus pater accepta ha
beat hec ſctā ſacrificia pro rege noſtro. ¶ Q. ſit
aūt oratio pro dignitate regia poſt orationē fa⸗
ctam pro papa: q꞉ poteſtas ſuprema ſacerdota⸗
lis excedit regiam: antiquitate: dignitate ⁊ vtili⸗
Ptās ſacerdotalis ſuprema excedit regiam tate. Antiquitate: q꞉ iubēte deo ſacerdotiū inſti
tutū eſt: vt pꝫ Exo. xxviij. Poſt ſacerdotiū inſti⸗
tuta eſt ptās regia ad ppl̄i petitionē: vt habet. j.
Reg. viij. ⁊ ix. ac. xij. c. Cuius regula qua viuere
debet ⁊ regere deſcribit Deut. xvij. Excedit etiā
dignitate: vt ſupra cū ageretur de dignitate ſa⸗
cerdotali aliqualiter dictum eſt lec. iiij. Et ex eo
etiam patet quia maior eſt qui bn̄dicit: ⁊ qui bn̄
dicit minor: ſm̄ apl̄m ad Heb. vij. Sine vlla cō⸗
tradictione: qđ minus eſt a meliori bn̄dicit. Rex
aūt in impatorē ꝓmouendus cōſecrat: bn̄dicit:
vngitur ⁊ coronat a ſacerdote ſupremo papa: vt
pꝫ in. c. venerabilē. de electione. Hinc vt dicit
Inno. in. c. ſolite. de maio. ⁊ obe. allegato. Quāta
Innocē. eſt differentia inter ſolē ⁊ lunā: tanta inter pon⸗
tifices ⁊ reges cognoſcatur. Premiſit aūt. Fecit
deus duo magna luminaria in firmamento celi.
Luminare maius vt preeſſet diei: ⁊ luminare mi
nus vt preeſſet nocti. Utrunqꝫ magnū: ſed alte⸗
rum maius. Ad firmamentū igit celi: hoc ē vl̄is
eccleſie: fecit de⁹ duo magna luminaria. i. duas
inſtituit dignitates: qui ſunt pontificalis auto⸗
ritas: et regia ptās: ſed illa que preeſt diebus. i.
ſpūalibus maior eſt: que ṽo carnalibus: minor.
Hinc ⁊ imperator papā vocat dn̄m: cui vt maio
ri preſtat iuramentū. lxiij. di. Tibi dn̄o ioāni pa⸗
pe. Et caput eidē tanq̄ maiori ſubmittit. diſt. ea
dem: valentinianus. Un̄ ⁊ ſacerdotes: patres: et
magiſtri regū ⁊ principū appellant. xcvj. diſt. qs
dubitat. Propter qđ ⁊ Cōſtātin⁹ impator indi⸗
gnū iudicat ſacerdotes iudicare: vt ſcribit btūs
Grego. mauricio impatori. xj. q. j. ſacerdotibus.
Hinc ⁊ impatores xp̄i executiones ſuas preſu⸗
libus ſubdere debēt nō preferre. diſt. xcvj. ſi im⸗
perator. Et papa transfert ptātē ſupmā ſecula⸗
rem de gente in gentē: vt in. c. allegato: venera⸗
bilē. Et impatorē deponere pōt. xv. q. vj. alius.
Item iuncta glo. Et ipm̄ pōt excōicare. xcvj. diſ.
duo ſunt. Ex quibus oībus pꝫ excellētia digni⸗
tatis ſacerdotij ſuper ptātē ſecularē. ¶ R. Exce⸗
dit tertio et ipam vtilitate: quia poteſtas ſacer⸗
dotalis per ſe reſpicit bona ſpūalia: ⁊ ipaꝫ aīaꝫ.
Secularis ṽo bona tpalia: ⁊ corpus: ⁊ iſta diri⸗
git in finē naturalē: pacē ciuilē ⁊ politicā: quie⸗
tam ſcꝫ ⁊ pacificā cohabitationē: in ſignū cuius
reges ⁊ principes ad genua ſacerdotū pronolu⸗
ti: exoſculata eoꝝ dextra orationib⁹ eorum ſe cō
mittūt ⁊ credunt cōmuniri: vnde ⁊ ipſi ſacerdo⸗
tes pro eiſdem in diuino ſunt reddituri examine
rationem. diſt. xcvj. duo ſunt. Hinc q꞉ ſacerdo⸗
tium preeſt ſpūalibus: maius lumē dictum eſt.
Sicut ergo aīa plus eſt q̄ eſca: ⁊ corpus plus q̄
veſtimētū: ita ptās ſpūalis plus eſt q̄ ſecularis:
⁊ ideo recto ordine poſt orationē pro papa orat
ſacerdos pro rege: hoc eſt pro conſtituto in ſu⸗
prema dignitate laicali. Neqꝫ refert in ꝓpoſito
vtrum impator ſit an nō: q꞉ ſemper digniſſimus
eſt ſtatu in ordine laicoꝝ inter principes ⁊ ſecu⸗ j. ad Tim. ij
larium ptātes. ¶ Uerum hanc clauſulaꝫ nōnul⸗ Baruch.
li referunt ad regem hunc: in cuius regno ſacer⸗ ✠ Hoc nō
dos celebrat: vel etiā ꝑncipem ſecularē ſupmuꝫ obꝫ dicere ipe
terre in qua celebrat: ſicut illud qđ ſequitur: pro antiſtes in
antiſtite noſtro: refert ad ep̄m iſtius dioceſis in ſua dioceſi
qua miſſaꝫ dicit ſacerdos. Ad orandū antē pro ep̄s: ſꝫ ep̄i
principe hortatur apl̄s dicens. j. ad Tim. ij. Ob tes in eccle
ſecro primum om̄ fieri obſecrationes: oratiōes ſia romana
poſtulationes: gratiarū actiones pro omnibus ſine dioceſi
hoibus: pro regibus ⁊ omnib⁹ qui in ſublimita nō pro alio
te cōſtituti ſunt: vt quietā vitam ⁊ tranq̄llā aga⸗ orāt q̄ pro
mus cum omni pietate ⁊ caſtitate. A ꝑncipe ſi⸗ dn̄o papa:
quidē fluit in nos rectitudo iuſticie ⁊ pacis: quo q̄ cū hoc ꝙ
ad regimē ⁊ gubernationē bonoꝝ exteriorum: ⁊ eſt vl̄is ep̄s
defenſionē a ꝑuerſis ⁊ ꝑtinacib⁹: quos ferire hꝫ ēt eſt ꝑticu
gladio ſibi cōmiſſo. Un̄ ⁊ ꝓpheta Baruch legi laris ep̄us
tur ad orādū pro rege q̄ſdaꝫ exhortat⁹ fuiſſe: di⸗ romane di
cēs. Orate ꝓ vita nabuchodonoſor regis baby⸗ oceſis.
lonis: ⁊ ꝑ vita balthaſar filij ei⁹: vt ſint dies eoꝝ
ſicut dies celi ſup terrā. ¶ S. Sequitur in textu.
Pro antiſtite nr̄o. N. Antiſtes dicitur quaſi an Antiſtes
te alios ſtans ✠. Et đr antiſtes ſm̄ ianuēſem qui vn̄ dicatur
libet ſacerdos: qm̄ cuiuſlibet talis eſt ſtare ante
ppl̄m ꝑ orōnē ad deū: ⁊ oblationē ſacrificij: pro
peccato ⁊ ſalute ppl̄i impetrāda. Un̄ ⁊ de ſacer⸗ Iohel. ij.
dotib⁹ veteris teſt. ſcribit: ꝙ plorabāt inter veſti
bulum ⁊ altare. dicentes. Parce dn̄e parce ppl̄o
tuo. Iohel. ij. Accipitur aūt nūc antiſtes cōiter
cuius maxime eſt ſalutē ppl̄i ꝓcurare ꝑ orōnes

predicatio nes

predicationes ꝛ vite imitabilis rectitudinē. Unū
ꝛ xp̄s gregē ſuū ſpāliter ep̄is commēdauit: vt in
actib⁹ paul⁹ ait. Attēdite vobis ꝛ vniuerſo gre-
gi: in q̄ vos ſpūſſctūs poſuit ep̄os regere eccliaꝫ
dei. Hinc apl's ſcribit. j. ad Timo. iij. Opꝫ ep̄m
irreph̄ēſibilē eē vni⁹ vxoris virū: ſobriū: ornatū
Ambro. prudētē: pudicū: hoſpitalē doctorē ꝛc. Amb. q̄qꝫ
in ſuo paſtorali. Magna ſublimitas magnā ha
bere debet cautelā. Grādis honor grandi dꝫ ſol
licitudine circūuallari. Cui plus credit: pl⁹ ab eo
exigit. Ita ꝛ aarō ſumm⁹ ſacerdos inſtāter pro
pp̄lo iterpellabat. Unū legit Num. xvj. Cū ignis
egreſſus a dn̄o multa hoim milia cōſumpſiſſet:
moyſes mādauit aaron: vt cito pgēs ad pp̄lꝫ ro
garet pro eis: vn̄ aaron ſtans inter viuos ꝛ mor-
tuos: p pp̄lo dep̄cat⁹ ē ꝛ ceſſauit plaga. ¶ T De
bēt aūt orare ſacerdotes pro antiſtite ſuo. i. ſuo
pōtifice: ſm Inno. illi q̄ nō ſunt in romana dio-
ceſi: q̄ten⁹ vnitatē ſpūs i vinculo pacis obſeruēt
Albertus. q̄m ſm Alb. per ip̄m a papa primo capite ꝛ ſup̄-
mo dona grā[rum] in nos deſcēdūt ſicut vnguētum
p̄rio deſcēdit a capite in barbā q̄ capiti adheret
a barba ſtillat in ſupiora: a ſupiorib⁹ i media: ꝛ
fluit vſqꝫ ad orā ꝛ fimbriā veſtimēti. Illi aūt qui
ſunt de romana dioceſi: nō orāt p alio antiſtite:
q̄ p ſummo pōtifice: q2 ille cū hoc ꝙ eſt ep̄s vni-
uerſalis: eſt etiā ip̄o[rum] ep̄s pticularis. Nō enim
aliū hꝫ ep̄m romana dioceſis: q̄ ſummū ꝛ vlem:
ppter qd̄ nōnulli dicūt ꝙ romana ecclia ſup al's
ecclias tenet pncipatū: q2. ſ. ep̄s roman⁹ eſt ep̄s
vl'is ꝛ caput: ſm ſupi⁹ dicta toti⁹ eccl'ie militā-
tis. Quapropter ꝛ ip̄a caput eſt ꝛ magr̄a aliarū
eccleſia[rum]: eo loquēdi mō quo metropolitana ec-
cleſia dr̄ caput oīm eccleſia[rum] ſuffraganea[rum]: quia
ſcꝫ ei⁹ ep̄s eſt caput ꝛ ſupior: q2 archiep̄s earuꝫ.
In cuius ſignū aiunt ꝙ eccleſia antiochena / in
qua petrus (vt hiſtorie referunt) ſeptē annos ſe
dit: ſed priuſq̄ romā adijt: primatū tenuit ſuper
alias eccleſias. Poſtq̄ vo petrus ſedē ſuā romā
trāſtulit: romana eccleſia facta eſt primaꝛ caput
alia[rum]. De quo habet. xxiiij. q. j. rogam⁹. De hac
materia diffuſe tractat venerabil' inceptor Gui-
lhel. olā in ſuo dialo. parte. j. li. v. per multa capi
tula: tāgēs diuerſas opiniones cū motiuis ſuis
Dꝫ aūt ſacerdos offerēs p eccleſia ſancta catho
lica vna cū papa nr̄o ꝛ antiſtite exp̄mere xp̄i no-
men ſicut ſupra dictū eſt de papa: vt attētior: cer
tior ꝛ pticularior ſit applicatio hui⁹ ſacrificij ad
perſonas illas: que in ſublimitate ſunt cōſtitute
que curā noſtri gerunt ꝛ ſollicitudinē: ac pro no
bis reddituꝛe ſunt rationem. Sequitur.

¶ Lectio. xxiiij. A

E t omnib⁹
orthodoxis. ¶ Poſt-
q̄ vtrāqꝫ ptātē eccl'ia
ſticā ſcꝫ ꝛ ſecularē ora
tione ſua dn̄o cōmen
dauit: orat ſacerdos
pro cūctis fidelibus
orthodoxis: qui ſub
vtraqꝫ poteſtate fidē
catholicā tenēt: vene
rant ꝛ colūt. Dicunt
aūt orthodoxi. i. recte glorioſi: vn̄ orthodox⁹ ab
orthos grece: qd̄ eſt rectum latine: ꝛ doxa gloria
quaſi vir recte glorie. Uel ſm Papiā. Doxos. i.
doctrina vel regula: vnde orthodoxus quaſi re-
Orthodoxus vn̄ dicatur. ctam regulā ſeu doctrinā credendo et viuendo
tenens. Orat ergo pro omnibus orthodoxis. i.
omnib⁹ fidelibus xp̄ianis: ꝛ recte xp̄i fidē ac do-
ctrinam tenentibus. Hi em̄ tantū recte poterūt
gloriari quibus conſcientie teſtimonium cōſo-
nat de fide nō ficta. Nam Paulo atteſtante. ij.
Cor. j. Gloria noſtra hec eſt: teſtimoniū cōſcien
tie noſtre ꝙ in ſimplicitate cordis et ſinceritate Paulus.
dei: nō in ſapientia carnali: ſed in gratia dei cō-
uerſati ſumus. Excluduntur ergo a fructu hui⁹
ſacrificij infideles: heretici ꝛ ſchiſmatici: p his
non orat ſacerdos dicens. Et omnibus ortho-
doxis. Tales namqꝫ quia recta fide ꝛ vnione ca
rent: neqꝫ xp̄o capiti: neqꝫ ceteris eccleſie cōne-
ctuntur mēbris. Siquidē fides vinculū eſt vniēs
membra capiti: ſicut patuit in deſcriptiōe eccle-
ſie ſuprapoſita. Eccleſia eſt corpus myſticū fide
xp̄i animatū. Sūt em̄ nō viuētes myſtice ꝛ ſpūa
liter: quicūqꝫ fide carēt. Qm̄ iuſtus ex fide viuit.
abachuc. ij. ꝛ Rom̄. j. ꝛ per cōſequēs nutrimenti
ſpūalis influxus: ſcꝫ vite ſenſus ꝛ motus: ad vi-
taliter operandum a capite xp̄o nullatenus ſūt
capaces. Sunt em̄ a corpore xp̄i rupto vnionis
vinculo preciſi: ꝛ ideo ſicut ramus preciſus a ra
dice: ita a corpore xp̄i qd̄ eſt eccleſia dimembrati
nutriri ꝛ refici nō poſſunt operatione huius vi-
uifici ſacramenti ſiquidem vitam nutriendi nu
tritio preſupponit. Recte igitur omnib⁹ ortho-
doxis orationē ſacerdos applicat: quia eius ſa-
crificij memoriā agit: qd̄ xp̄s ſummus ſacerdos
pro omnibus eccleſie ſue membris: ſub diuo or-
bis medio ꝯſummauit: ſm illud pph̄e. p̄s. lxxiij. Ad eph̄. j.
Operatus eſt ſalutē in medio terre. ꝛ ad Eph̄. j.
Inſtaurare omnia per ſanguinē ei⁹: ſcꝫ xp̄i: que
in celis ꝛ que in terra. Debitū itaqꝫ eſt vt ſacer-
dos xp̄i typum gerens offerat ſacrificiū pro om
nibus orthodoxis: pro quib⁹ idip̄m obtulit xp̄s
in ara crucis: nullūqꝫ excludat orthodoxorū te-
nax miniſter liberalis dn̄i: qui ſacrificij fructum
voluit eſſe copioſum ſm illud p̄s. Copioſa apud Ps.
eum redemptio. Neqꝫ cōgruit vt ibi diſpēſator
ſit parcus: vbi liberaliſſimus eſt dn̄s: ideo pro
orthodoxis omnibus ſine excluſione orat: vt in
ſuo miniſterio fidelis inueniat. ¶ B Atqꝫ cha
tholice ꝛ apoſtolice fidei cultoribus. Tales eniꝫ
ſunt recte glorioſi: qui deum recte fidei cōfeſſio-
ne glorificant: ꝛ ſm catholice ꝛ apoſtolice fidei
regulā vere colūt: ad quos apl's ad Gal'. ſcribēs
ait ca. vlti. Et quicūqꝫ hāc regulam: ſcꝫ fidei ieſu
xp̄i: ſecuti fuerint: pax ſuper illos ꝛ miſericordia
¶ Sed dice. Superflue videtur additū: catholi
ce ꝛ apoſtolice fidei cultoribus: quia ſufficiēter
includitur in verbo omnibus orthodoxis. Rn̄- Obiectio.
detur ꝙ nō ſuperfluit: q2 fidei cultus per hoc ad
ditum expreſſius declaratur: in eo ꝙ cōditiōes
fidei quo vere deus colit manifeſtius exprimun Rn̄ſio ad obiectionē
tur. Eſt em̄ fides iſta catholica: eſt ꝛ apoſtolica.
Catholica: q2 eius principia non particl'ariter ſꝫ
vniuerſaliter toti mundo ſunt tradita: non ſicut
lex vetus: q̄ dūtaxat vni pp̄lo iſraelitico: ſemini
ſcꝫ abrae: data ceteros nō obligabat: nam abrae
dicte ſunt promiſſiones ſalutis ꝛ ſemini ei⁹. Ad
Gal'. iij. Ideo precipue a ſemie abrae de quo na-
ſciturus erat xp̄us: deus fuerat colendus. Qui
poſtq̄ per carnis aſſumptionē venit: legeꝫ tulit
vniuerſalē vniuerſo mūdo neceſſariā. Cui⁹ pro
mulgationē iniūxit apl'is dicēs. Eūtes in mun-
dū vniuerſuꝫ: p̄dicate euā. oī creature. Qui cre-
diderit ꝛ baptizatus fuerit: ſaluus erit. Mar. vl
ti. Qd̄ aſtruit neceſſitatē baptiſmi ḡnaliter quo-
ad omnes tribus: nationes ꝛ gentes. Per huius
nāqꝫ ſuſceptionē aſcribit ſuſcipiēs familie chri-
ſti cui ſoli patet introitus regni celeſtis: dicente
ſaluatore Joā. iij. Nemo aſcendit in celum niſi Joan. iij.

qui deſcēdit de celo: filius hominis qui eſt in ce
lo. Chriſtus. ſ. totus cū corpore ſuo ⁊ membris.
Hinc dn̄s ad nicodemū. Niſi quis renatus fue-
rit ex aqua ⁊ ſpū ſctō nō pōt introire in regnum
dei. Ibidem Eſt ergo fides catholica. i. vniuer-
ſalis: que nullū reſpuit ſe ſuſcipere volētem. So
laqʒ eſt que ſuos profeſſores ad regnū: ⁊ eternā
beatitudinē ꝑuehit ⁊ ꝑducit. ¶ C Eſt etiaʒ
fides aplīca: hoc eſt per aplīos toti mūdi cōcor-
diter promulgata. Uel aplīca. i. in aplīs tanq̄ fir
mis radicibus fundata. Aplī nāqʒ accepta pro-
mulgande fidei cōmiſſione: antequā in oēm terrā
ſe ſegregarent ad predicādū fidē in fines orbis
terre: cōuenerūt in hierl'ʒ: ⁊ fidei articulos quos
predicaturi erant: ſimul cōtulerunt: fideiqʒ ſym
bolum ediderunt vt vniformis eſſet eorū doctri
na: nec inter eos forēt ſchiſmata: per quos totꝰ
j. Cor. i. fidelium cetus in vnitatē fidei fuerat colligēdꝰ
vn̄ aplīs. j. Cor. j. Obſecro vos fratres per nomē
dn̄i nr̄i ieſu xp̄i vt idipm̄ dicatis oēs: ⁊ nō ſint in
vobis ſchiſmata. Quibus vt idē paulus aplīus
Ad Gal. ij. concorditer euangelizaret: ad apoſtolos aſcēdit
conferens cū eis doctrinaliter: vt dicit ad Gal.
ij. Aſcendi hieroſolymā cū barnaba aſſumpto ⁊
tito ⁊ contuli cū illis euāgeliū qd̄ predico in gen
tibus: ſeorſum autē his qui videbanꝶ aliq̄d eſſe
ne forte in vacuū currrerē aut cucurriſſem. Eſt
etiam fides in apoſtolis: tanq̄ radicibus firmis
ad Eph. ij. firmata: nam aplī fidē fundauerunt ſuper pmū
fundamentū ſcʒ xp̄m. ad Ephe. ij. Superedifica
ti ſuper fundamentum aplōꝝ ⁊ propheta ipſo
ſummo lapide angulari ieſu xp̄o: vn̄ ⁊ ipſi apo-
ſtoli fundamēta fidei ⁊ eccleſie dicunꝶ. pſ. lxxxvj.
Fundamenta eius in montibꝰ ſanctis. De quo
etiam Pelagius papa. xxiiij. q. j. pudenda. Una
eſt eccleſia cui in canticis canticorūʒ dr̄. Una eſt
columba mea: quaʒ nullā aliam eſſe conſtat niſi
que in aplīca eſt radice fundata: a quibus ipaʒ
fidem vniuerſo orbe propagataʒ eſſe nemo pōt
Auguſtinꝰ dubitare. Et ſubdit. Qd̄ ⁊ vobis: lʒ notiſſimū ſit
oīno: beati Aug. teſtimonio cōprobemus: audi-
te q̄d in quodā ope ſuo preclariſſimus doctor di
cat ecclīe: ait eñ. Si nullo mō recte pōt dici ec-
cleſia in qua ſchiſma eſt: reſtat vt qm̄ nulla eccle
ſia eē nō pōt: ea ſola ſit: q̄ in aplīce ſedis per ſuc
ceſſiones epōꝝ radice conſtituta: nulla malicia
hominū valet extingui. Ex quibus patet ecclīe
fidē in aplīca radice fundatā eſſe: qd̄ Nicolaus
papa in. c. fundamenta. de electione. lib. vi. cla-
rius dicit: ait eñ. Fundamenta eccleſie militātis
in montibꝰ ſanctis ꝓpheta rememorās: per mō
tes aplīos ⁊ ꝑdicatores patenter inſinuat: q̄bus
tota huiꝰ ſacrificij fabrica innitiꝶ: qui vt firme
baſes eccleſie ſuꝑ xp̄o ſolidanꝶ. Suꝑfluū videꝶ
allegare ad hoc plurima: cū Apo. xxi. clare ſcribi
Apo. xxi. tur. Murꝰ ciuitatis habēs fundamenta duode
cim: ⁊ in ipſis duodecim noīa duodecim aplōꝝ
⁊ agni. Ciuitas illa aut eſt eccleſia militās (⁊ ha-
beꝶ ꝓpoſitū) aut triūphans: ⁊ ſi illius ciuitatis
celeſtis: aplī ſunt duodecim fundamēta: vbi nec
predicarūt: nec ꝓ xp̄o ſanguinē fuderūt: quāto
magis erūt fundamēta ecclīe militātis: quā do-
ctrinaꝝ imbribꝰ rigarūt ⁊ ꝑcioſo martyrio cōſe
crarūt. ¶ D Sʒ cū dicit aplīs. Fūdamētū aliud
j. Cor. iij. nemo pōere pōt ꝑter id qd̄ poſitū eſt: qd̄ eſt xp̄s
ieſus: quō aplī dici pn̄t fundamēta. Sʒ ad hoc
facile dr̄ per diſtinctionē fundamenti. Eſt enim
fundamentū primū ⁊ principale: ſine quo nulla
Joā. xv. fundari pōt eccleſie: ⁊ illud eſt xp̄us ipſo dicente
Duplex eſt Jo. xv. Sine me nihil poteſtis facere: ſine me ſcʒ
fundamē. primo ⁊ principali fundamento. Aliud eſt fun-
damentū minus principale: ſiue ſecūdariū: ſine
quo poſſet q̄dē fundari ecclīa: lʒ de fctō ſine eo
fundata nō ſit: ⁊ tale fundamētū ſunt aplī: ⁊ in-
ter eos ꝑncipalīꝰ petrꝰ: vn̄ ⁊ petrus frequēter fū
damētū dr̄. Un̄ Aug. in epl'a ſeu libro ꝯ epl'aʒ do
nati loquēs de petro dicit. Cū in illo tanq̄ i petro
fundata ſit ecclīa. Et iii in ſermone de cathedra
petri. Petrū itaqʒ fundamentū ecclīe noīauit:
haud dubiū quin xp̄s: dicēs. Tu es petrus ⁊ ſuꝑ
hāc petrā edificabo eccleſiā meā. Sequiꝶ. Ideo
digne hoc fundamētū eccleſia colit: ſuꝑ qd̄ eccle
ſiaſtici edificij altitudo cōſurgit. Et poſt pauca.
Dignū eſt vt fundamentū hoc in eccleſia hono
retur: per qd̄ celum aſcēditur. vbi Augu. petrum
fundamentū noīat. ¶ De primo fundamēto lo-
quitur apoſtolus. Fundamētū aliud nemo pone
re ⁊c. ⁊. j. Cor. x. Petra inquit erat xp̄s. Hec pe-
tra ſuper quā fundāda erat eccleſia: cū dn̄s dixe
rat. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petrā edificabo
eccleſiam meā: que exponens bea. Aug. in de ver Auguſtinꝰ
bis dn̄i dicit. Dn̄s noſter ieſus xp̄s dixit petro.
Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petram edificabo ec
cleſiā meam: ſuper hanc petrā: quā cōfeſſus es:
ſuper hanc petrā quā cognouiſti: dicens. Tu es
xp̄s filius dei viui: edificabo eccleſiam meā. Su
per me edificabo te: nō me ſuper te: nam volētes
hoīes edificare ſuper hoīes dicebant. Ego ſum
pauli: ego ſum apollo: ego vero cephe: ⁊ alij no-
lentes edificare ſuper petrum: ſed ſupra petram
dicebāt. Ego ſuʒ ieſu xp̄i. Hec Aug. Hūc errorē
circa eccleſie fundamētū vidēs aplīs reprobat. j.
Cor. j. ſubiungens ad premiſſa verba. Ego ſum
pauli: ego v̄o cephe: ego aūt xp̄i. Diuiſus ergo ē
xp̄s. Nunq̄d paulꝰ crucifixꝰ eſt ꝓ vobis. Aut in
noīe pauli baptizati eſtis: q̄ſi diceret. Non. Igiꝶ
neqʒ petrꝰ: neqʒ paulꝰ: neqʒ aliq̄s aliꝰ citra xp̄m
eſt aliq̄d. i. eccleſie fundamētū. Eapropter ſubſe
quēter in eadē epl'a. c. iij. dicit. Quid igiꝶ apollo?
q̄d paulꝰ? Miniſtri eiꝰ ſunt cui crediſtis: ⁊ vni
cuiqʒ ſicut dn̄s dedit ſupple dʒ miniſtrare. Ego
inq̄t plātaui ſcʒ ꝑ ꝑdicationē: apollo rigauit per
baptizationē: ſʒ deꝰ icremētū dedit ꝑ fidei ⁊ cha
ritatis infuſionē. Itaqʒ neqʒ q̄ plātat ē aliquid:
vt paulꝰ: neqʒ q̄ rigat ē aliq̄d vt apollo: ſupra qd̄
ſcʒ fundari poſſet ecclīa: ſʒ q̄ incremētū dat deꝰ
ipe. ſ. ē ecclīe ꝑncipale fūdamētū. Et ſubdit. Ut
ſapiēs architectꝰ fūdamētū poſuit. ſ. xp̄ʒ: de quo
dixi ꝙ nēo aliud pōt ponere. Et iterū petra erat
xp̄s. Unuſq̄ſqʒ aūt videat quō ſuperedificet. Et
intantū pēſauit aplīs hoc eccleſie fundamētum
ꝙ nihil auſus erat loqui: niſi qd̄ ſuꝑ illud funda
mētū fuiſſet fundatū. vn̄ aplīs ad Rom. xv. Nō Ad Ro. xv.
eñ audeo aliq̄d loq̄ eoꝝ q̄ per me nō efficit xp̄s.
Et poſt pauca. Sic aūt ꝑdicaui euāgelium hoc:
nō vbi noīatus eſt xp̄s: a pſeudo ſcʒ ꝓphetis vel
aplīs: ne ſuꝑ alienū fundamētū edificarē. Non
predicauit apoſtolus in locis: vbi prius annun
ciatus eſt xp̄s per pſeudo aplīos: ne ſuper errore
ab eis ſeminato: qui difficulter eradicaꝶ: quaſi
ſuꝑ alieno fundamēto edificaret: ⁊ ideo preue-
nit eos: ⁊ his ꝑdicauit quibus prius nihil annū
ciatū erat de xp̄o: vt i talibꝰ ſolidū poneret fidei
fundamentū. ¶ E Ex quibꝰ ptʒ ꝙ nō petrus ſʒ
petra in euāgelio xp̄i deſignaꝶ: cū dixit xp̄s. Su-
per hanc pe. edi. ec. meā. Et hic aperte dicit que
dā glo. ibidē exponēs. Super hāc petrā. i. ſuper
hunc xp̄m in quē credis: quem vnicū voluit eſſe
deus ſue eccleſie fundamētū: aplōꝝ v̄o neminē:
vn̄ addit. Tu es petrus a me petra: vt mihi fun-
damenti retineā dignitatem. Ad ideʒ augu. ſuꝑ Auguſtinꝰ
Jo. Ecclīa in hoc ſclō diuerſis tētatiōibus velut
imbribus

imbribus fluminibꝰ ⁊ tẽpeſtatibꝰ quatif:ſed non
cadit:q2 fundata eſt ſupra firmã petrã:vñ petrus
nomen accepit. Nõ em̃ a petro petra:ſed a petra
petrus:ſic nec xp̃s a xp̃iano:ſꝫ xp̃ianus a xp̃o vo-
catur:ideo quippe ait dñs. Super hãc pe.edi.ec.
meã:q2 dixerat petrus. Tu es xp̃s filius dei viui:
ſup hanc petrã quã ꝯfeſſus es edi.ec.meã. Petra
autem erat xp̃s. Idẽ in lib.retrac.ait. Dixi in quo
dã loco de apl̃o petro:ꝙ in illo/ tanꝗ̃ in petra edi
ficata ſit eccleſia. Sed ſcio me ſic poſtea ſepius ex
poſuiſſe qꝺ a dño dictũ eſt. Tu es petrus: ⁊ ſuper
hãc pe.edi.ec. meã: vt ſup hũc intelligeref quem
confeſſus eſt petrus di. Tu es xp̃s filius dei viui.
Et poſt pauca. Non em̃ dictũ eſt illi:tu es petra:
ſed tu es petrus. Petra aũt erat xp̃s: quẽ ꝯfeſſus
eſt ſimon. Hec petra xp̃s eſt lapis ille viuus ⁊ an
j.Pe.ij. gularis:de quo petrus dixit. Ad quẽ accedẽtes la
pidẽ viuũ ab hoibus quidẽ reprobatũ:a deo au-
tẽ electũ ⁊ honorificatũ: ⁊ ipſi tanꝗ̃ lapides viui
ſuperedificamini domos ſpũales in ſacerdotiuꝫ
ſanctuꝫ offerentes ſpũales hoſtias acceptabiles
deo per ieſum xp̃m. Et ſubdit. Propter qꝺ conti-
net ſcriptura. Ecce ponã in ſion.glo.i. eccl̃iam ꝑ
ſion figuratã:lapidẽ angularẽ: ſummũ ꝓbatum:
electũ:precioſum: ⁊ qui crediderit in eũ nõ ꝯfun-
Ad rom̃.ix. detur. Idẽ habef ad Rom̃.ix. Per q̃ verba ambo
illi romani apl̃i petrus ⁊ paulus probant xp̃m ex
ſcriptura lapidem eſſe ⁊ petrã fundamentalẽ: de
Eph.ij. quo ⁊ apl̃s alio loco dicit. Iam nõ eſtis hoſpites
⁊ aduene:ſed eſtis ciues ſctõꝝ ⁊ domeſtici dei:ſu-
peredificati ſuper fundamentũ apl̃oꝝ ⁊ prophe-
tarum ipſo ſummo lapide angulari ieſu xp̃o:in q̃
omnis edificatio creſcit in tẽplũ ſanctum in dño.
Remigius. Super quo dicit Remigius. Fundamentũ apl̃oꝝ
⁊ prophetarũ,oimqꝫ chriſtus eſt:qui in fide illius
ſtabiliti ⁊ fundati:⁊ infra. Ois em̃ qui fidem chri
ſti habet:ſup ip̃m fundatꝰ eſt ipſo ſummo lapide
angulari chriſto. Et concludit qꝺ facit pro intel-
lectu oim que dicta ſunt: qm̃ chriſtus eſt funda-
mentũ ⁊ lapis angularis ſummꝰ: q2 ab ipſo inci-
pit fides:⁊ in ipſo:⁊ ab ipſo perficif atqꝫ ꝯpletur:
ideo oẽs electi in ipſo ſunt fundati:ꝯiũcti ⁊ adu-
nati:⁊ propter hoc ipſe eſt lapis de q̃ dicit ꝓph̃a.
Quẽ reprobauerunt edificãtes qui factꝰ eſt in ca
put anguli:qui facit vtraqꝫ vnũ:⁊ ꝯcluſit iudeos
⁊ gẽtiles i vnã eccl̃iam tanꝗ̃ duos parietes ſicut
lapis iſte in tẽplo ſalomonis ab edificantibus re
iectus:qui poſtea ſedit in ſummitate edificij:i an
gulo duos parietes ꝯiungẽs:per quẽ chriſtꝰ eſt fi
guratus. ¶ f Ex quibus ꝯcluditur: ꝙ chriſtꝰ eſt
fundamentũ ꝑncipale ⁊ radicale:⁊ primũ: ſuper
qꝺ fundata eſt eccl̃ia:q2 ab eo fides incipit:in eo
ſtabilif. Et ꝑter ipſum nulla firmitas: ſtabilitas
nulla:nulla ſoliditas inueniri põt:que ſpũale poſ-
ſet edificiũ ſupportare:q2 nõ eſt datũ aliud nomẽ
hominibus:in quo oportet ſaluos fieri: ꝗ̃ nomẽ
chriſti. ¶ Apoſtoli vero ſunt fundamenta fidei ⁊
eccl̃ie ſecũdaria ⁊ minus principalia: fundati in
fundamento primo: qm̃ ipſi fidẽ ꝑ operoſam pre
dicationẽ dilatauerũt:cõfitẽtes chriſtũ corã regi
bus ⁊ ꝑncipibus ⁊ omni ppl̃o:minas iudicũ: ter
roreſqꝫ tyrannoꝝ vſqꝫ ad ſanguis proprij effuſio-
nẽ magna cõſtantia ꝯtẽnẽtes. Unde dixit petrus
minãtibus iudeis ⁊ prohibẽtibus apl̃is ne oino
loq̃rentur:aut docerẽt in noie ieſu. Si iuſtũ eſt in
cõſpectu dei vos potiꝰ audire ꝗ̃ deum: iudicate.
Non em̃ poſſumus que vidimus ⁊ audiuimꝰ nõ
Actuũ.iiij. loqui. Actuũ.iiij. Et paulus multo magis conua
leſcebat ⁊ confundebat iudeos: affirmãs qm̃ hic
Actuum.ix eſt chriſtus. Actuum ix. Et oms apl̃i vnanimiter
leuauerũt voces ſuas ad deũ orãtes. Dñe reſpi-
ce in minas eoꝝ:⁊ da ſeruis tuis cũ omni fiducia
loqui verbum tuũ in eo ꝙ manũ tuã extẽdas ad
ſanitates ⁊ ſigna ⁊ prodigia fieri per nomen ſan-
cti filij tui ieſu. Et ſequitur. Et repleti ſũt omnes
ſpũſctõ:⁊ loq̃bantur verbũ dei cũ fiducia. Et vir-
tute magna reddebãt apl̃i teſtimonium reſurre-
ctiõis dñi noſtri ieſu chriſti:⁊ gr̃a magna erat in
oibus illis. Actuũ.iiij. Et quidẽ ibãt gaudẽtes a
conſpectu concilij:qm̃ digni habiti ſunt pro noie
chriſti contumeliã pati. Actuuꝫ.v. ¶ G Quia er
go ad ipſoꝝ predicationeꝫ augebaf credentiũ in
dño viroꝝ ⁊ mulierũ multitudo: ita vt in plateis
eijcerent infirmos:⁊ ponerent in lectulis ac gra-
batis:vt veniente petro:ſaltẽ vmbra illius obum
braret quẽpiã illoꝝ ⁊ ſanarenf ab infirmitatibꝰ
ſuis. Act.v. Ipſi dicũtur fundamẽta eccl̃ie ſecun
daria:q2 fidẽ chriſti in cordibus multoꝝ plãtaue
rũt:que eſt verũ ſpũalis edificij fundamentũ: ad
Heb.xi. Fides eſt ſubſtãtia reꝝ ſperandaꝝ. Sub- Ad heb.xi.
ſtantia.i.fundamentũ:⁊ cauſa oim bonoꝝ ſperã-
dorũ:faciẽs ea ſubſiſtere in nobis:vt dicit glo. et
in ca.glorioſus.de reli. ⁊ vene.ſctõꝝ.lib.vi.dicitur
de apoſtolis. Glorioſiſſimos chriſtiane fidei princi
pes:athletas dei electos:iuſtos ſeculi iudices ve
ra mũdi lumina: chriſti redẽptoris apl̃os nume-
ro duodenario contentos:qui viuentes in carne
predictã eccl̃iam ſuo ſanguine plãtauerũt ipſam
erigendo ſublimiter:⁊ diſciplinis ſctiſſimis diri-
gendo. Sunt ergo apl̃i fundamẽta eccl̃ie fundan
tes eccl̃iam nõ ſuper ſe:ſed ſupra chriſtũ primum
verũ ⁊ vnicũ principale fundamentũ:non em̃ ad
ſe:ſed ad chriſtũ vocabãt ppl̃m. Sunt fundamen
ta fundata ſuper chriſtũ:⁊ fundantia ſuper chri-
ſtũ. Chriſtus ṽo fundamentũ fundãs non funda
tum:⁊ ideo fundamentũ fundamẽtoꝝ. Et hoc eſt
qꝺ dicit btũs Aug.ſuper ꝑs.lxxxvi. Quemadmo Auguſtinꝰ.
dũ apte dicitur:chriſtus eſt ſctũſſctõꝝ: ita figura
te dicitur fundamentuꝫ fundamẽtoꝝ. Si ergo ſa
cra cogitas:chriſtus eſt ſanctuſſctõꝝ:ſi gregẽ ſub
di cogitas:chriſtus eſt paſtor paſtorum: ſi fabri-
cam cogitas chriſtus eſt fundamẽtum fundamẽ
torum: q2 ergo apl̃is non conuenit ratio funda-
mẽti principaliter ⁊ primarie:ideo quandoqꝫ ab
eis negatur: ꝙ ſint eccleſie fundamenta ſm mo-
dum ſcripture:q̃ ſepe ea negat ab eis:que nõ ꝑn-
cipaliter cõueniũt illis:lꝫ cõueniant ſecundario:
ſic enim. Nemo bonus:niſi ſolus deus. Et de ba Lu.xviij.
ptiſta dñi dr̃ Ioã.i. Nõ erat ille lux. Et tñ de apo Ioan.i.
ſtolis:quibꝰ minor nõ erat ioãnes: dicitur. Uos
eſtis lux mundi. Mat.v. Et rurſum de ioanne. Il
le erat lucerna ardens ⁊ lucens. Ioã.v. ¶ H Ita-
qꝫ ſcripture que ſonant ꝙ ſolus chriſtus funda-
mentum ſit:⁊ ꝙ ſibi ſoli fundamenti dignitatem
retinuit: intelligi debent principaliter cum quo
ſtat ꝙ apl̃i ſint fundamenta ſecundaria: ſicut in
fundamẽto corꝑalis edificij petra ponitur ſupra
petrã:vna tñ eſt oim fundamentũ omnia ſuppor
tans:ita apl̃i ſunt fundamẽta ſuper xp̃m oia ſup
portantem fundata:⁊ inter apoſtolos petrus ꝓ-
pter fidei ſue ſoliditatẽ ⁊ cõſtantiam qñqꝫ petra
dr̃:⁊ pre ceteris apl̃is eccleſie fundamentum: vñ
bea. Amb.in homel.lib.i.nomẽ petrus ſibi attri-
buens:ait. Fidelior factus eſt petrus poſtꝗ̃ fideꝫ
perdidiſſe defleuit: atqꝫ ideo maiorem gratiam
repperit ꝗ̃ amiſit: tanꝗ̃ em̃ bonꝰ paſtor tuendũ
gregem accepit: vt qui ſibi ante infirmus fuerat
fieret firmamentũ oibꝰ:⁊ q̃ ſe interrogatiõis ten-
tatione mutauerat:ceteros fidei ſtabilitate fun-
daret. Deniqꝫ propter ſoliditatem deuotiõis ec- Petrus nõ
cleſiaruꝫ petra dicitur:ſicut ait dñs. Tu es petrꝰ nũꝗ̃ petra
⁊ ſuper hãc petrã edificabo eccl̃iam meã. Et ſub- dicitur.

dit Amb. Petra dicit eo ꝙ primus in nationibꝰ
fundamenta poſuerit: ⁊ tanq̄ ſaxū immobile: ſcꝫ
a finali conſtantia: totius corporis chriſtianitatꝭ
compagē molēqꝫ ꝯtineat: vt habet diſt. l. fidelior.
Hinc ⁊ ſepe in cōſueto ſermone nauicula Petri
eccleſia dicit: et fides ecclie fides petri: hoc eſt fi-
des quā petrus predicauit et docuit. Et propter
eandem rationē dicitur fides aplica: qꝛ ꝑ aplos
per iuſſionē Chriſti promulgata: qui huius fidei
autor eſt: magiſter ⁊ inſpirator. Pro omnibꝰ hu-
ius fidei profeſſoribus orans ⁊ ſacrificans ſacer-
dos dicit. Et oībus orthodoxis catholice ⁊ apo-
ſtolice fidei cultoribus.

¶ Lectio. xxv. A

E:
mēto do
mine fa-
mulorū
famula-
rūqꝫ tua
rū. N. ⁊
N. Hec
eſt quar
ta ps ſe-
cūde ptꝫ
ꝑncipa-
lis: i qua
poſtq̄ ſa
cerdos
orauit ꝓ
oībus recte credētibus fraternalr: in hac parti-
cula orat ꝓ quibuſdam ſpecialibus ſingulariter.
Et diuidit i tres partes ſecundum Alber. in qua-
rū prima tangit pro quibus ⁊ qualibus orat. In
ſcđa quid pro eis a deo deſideratur: ibi. Pro ſpe
ſalutis. In tertia quid ad exaudiendū allegatur:
ibi. Tibiqꝫ. ¶ Circa primum dicit. Memēto dn̄e.
Queſtio. Circa qđ verbū ſtatī orit queſtio. Cū nihil igno
ret dei ſapiētia: nec alicuius valet obliuiſci: quid
eſt qđ poſtulat ſacerdos: vt quorundā memoret?
Reſpōſio ad ¶ Ad qđ rn̄det: ꝙ ſacerdos hec dicēs nequaq̄ in
queſtionē. tēdit vt deū ad oblitoꝝ rememorationē excitet: ſi
cut nec petit ⁊ orat vt que neceſſaria nobis ſunt:
deū inſtruat: aut quemadmodum nobis miſerea
tur: doceat et inclinet. Nō em̄ obliuiſci pōt deus
ſicut nec ignorare: nos quidē multoꝝ que noui-
mus obliuiſcimur: ad q̄ iteꝝ cognoſcenda ꝑ ſpēs
vel habitus poſt actualē cognitionē derelictas
vel derelictos: nūc locutione: nūc viſione: nūc ali
cuius ſilis occurrētꝭ ꝯſideratiōe: nūc doctrinaꝝ
collatiōe aliiſqꝫ modis q̄ plurimis excitatas vel
excitatos in recordationem reducimur oblitoꝝ.
Nō ſic omniſciēs ⁊ a fine ad finē attingēs dei ſa-
piētia. Cuius oculis nuda ſūt oīa ⁊ aperta. Heb.
ad Heb. iiij iiij. In qua nō eſt cognitiuorū actuū viciſſitudo:
qm̄ apud eū nec eſt trāſmutatio nec viciſſitudis
Jacobi. j. obūbratio. Jaco. j. Ego inq̄t ſum deus ⁊ non mu-
Malac. iij. tor. Malach. iij. Nā vnico itelligēdi actu immu-
tabili ⁊ eterno qui eſt immēſa eiꝰ eſſentia: cūcta
nouit: ꝑſentia: ꝑterita ⁊ futura ⁊ poſſibilia: q̄ oīa
⁊ ſingula ſue notioni eternalr ſunt preſentia. Vn̄
Boetius Boe. v. de ꝯſola. me. ij. Huic ſcꝫ deo ex alto cūcta
tuenti nulla terre moles reſiſtunt. Nō nox atris
nubibus obſtat: que ſint que fuerint veniāt que
nō mentis cernit in ictu: quē qꝛ reſpicit omnia ſo
lus: verū poſſis dicere ſolē. Et proſa vlti. Eſt deo
ſemꝑ eternus ac ꝑſentarius ſtatus. Sciētia quo
qꝫ eius oēm temporis ſupergreſſa motionē: i ſue
manet ſimplicitate ꝑſentie: infinitaqꝫ ꝑteriti ac
futuri ſpacia ꝯplectēs: oīa quaſi iā gerant in ſua

ſimplici ꝯſiderat cognitione. Hec Boe. Conſo-
nat illđ Salo. Prouer. xv. In omni loco oculi dn̄i Prouer. x
ꝯtemplant bonos ⁊ malos. Et ſequit. Infernus ⁊
ꝑditio corā dn̄o: quāto magis corda filioꝝ hoīm
Hiere. xxiij. E vicino ego ſum dicit dn̄s: non de Hie. xxiij.
longe deus oīa cognoſco. ¶ B Que ergo in no-
bis eſt obliuio ꝑ paſſionē ⁊ cognitionis mutatio
nē: deo attribuimꝰ per effectū ſm̄ Alber. Deus di ij. Tim. ij.
citur ſcire quos approbat. Aplus. Cognouit dn̄s
qui ſunt eius. Et dr̄ neſcire quos reprobat. Mat. Ezech. xv
vij. Nunq̄ noui vos. Rurſus dr̄ obliuiſci malorū
cū malus ad bonū cōuertit: vn̄ Si impius egerit
pn̄iam oīm iniquitatū eius nō recordabor. Et dr̄
obliuiſci bonoꝝ: cum bonus ad mala ꝑuertit: vn̄
ibidē. Si iuſtus a ſua iuſtitia ſe auerterit omnes
iuſticias eiꝰ nō recordabor. Deus ergo quādoqꝫ Job. vij.
recordatur ad miſerandū: ſm̄ illud Job. vij. Me-
mento mei deus: qꝛ ventus eſt vita mea. Quan-
doqꝫ recordatur ad puniendum: vn̄ ꝑs. Memor
eſto domine filiorū edom: in die hieruſalē. Cum
ergo petitur vt aliquorum meminerit: petitur vt
illorum miſereatur: ſm̄ illud. Reminiſcere miſera
tionum tuarum dn̄e: ⁊ miſericordiarū tuaꝝ que
a ſeculo ſunt. Et ꝙ eos gr̄a ſua viſitet qua mereā
tur: aut ꝙ bona eterna vel temporalia cōferat ꝓ-
pter precedētia merita. Sic orauit Ezechias rex Eſa. xxx
iuda: vt habetur Eſa. xxxviij. Obſecro dn̄e: memē
to quō ambulauerī coram te in veritate ⁊ corde ꝑ
fecto: ⁊ quod bonū eſt in oculis tuis fecerim. Sic
⁊ orat propheta in ꝑs. Memēto nr̄i dn̄e in bn̄pla
cito populi tui. Viſita nos i ſalutari tuo. De hoc Auguſtinus
etiam beatus Auguſtinus lib. xj. confeſ. ſuarum
in principio ita ait. Nunquid domine cum tua
ſit eternitas ignoras que dico tibi: aut quid tem
pus vides: que fiunt in tempore? Cur ergo tibi tot
rerum narratione digero? Non vtiqꝫ: vt per me
noueris ea: ſed affectum meum excito in te: ⁊ eoꝝ
qui hoc legunt: vt dicamus omnes. Magnus do
minus ⁊ laudabilis nimis. Et ſequitur. Nam et
oramꝰ ⁊ tn̄ veritas ait. Nouit pater veſter q̄d vo
bis opus ſit priuſq̄ pietatis a deo. Affectū ergo
noſtrū patefacimus in te confitēdo miſerias no-
ſtras et miſericordias tuas ſuꝑ nos: liberes nos
vt deſinamus eſſe miſeri in nobis: et btificemur
in te. Hec Auguſt. ¶ C Hoc itaqꝫ modo orat ſa-
cerdos: dicens. Memento ſcilicet per gratie ap-
poſitionē: ⁊ pctōꝝ remiſſionē. Dn̄e qui diues es
in miſericordia: et omnis gr̄e locuples poſſeſſor: Sapien. x
cui ad ſaluandū cum volueris ſubeſt poſſe. Sa-
piētie. xij. Tu es dn̄e qui vite et mortis habes po
teſtatem: et deducis vſqꝫ ad portas mortis: et re-
ducis. Einſdem. xvi. Igitur memento. Famulorū
famularūqꝫ tuarum. Famulorum preponitur pro-
pter ſexus dignitatem: propter quā vir caput eſt
mulieris cui ſubiecta eſſe debet: ſcđm apoſtolū. j.
Coꝝ. xj. ⁊ j. ad Tim̄. ij. dicit autem non viri et mu-
lieris: ſed famulorum famularūqꝫ tuarū: ſcilicꝫ te
recte colentiū per catholicā fidem. Per quā ſe fa-
mulos deo ſubiectos recognoſcunt: eumqꝫ celi ⁊
terre dn̄m ꝯfitent. Pro talibꝰ orās ſacerdos: qđ
petit facilius poterit impetrare. Vnde cū Salo-
mon ſapientiam a ſede magnitudinis ſibi mitti Sap. ix.
peteret: vt ſecū eſſet: ſecūqꝫ laboraret: per quam
⁊ ſciret quid acceptū eēt coram deo omni tēpore:
ſtatim poſt petitionē famulatus ſui memoratur:
dicēs. Da mihi dn̄e ſediū tuarū aſſiſtricem ſapiē
tiā: ⁊ noli me reprobare a pueris tuis: qm̄ ſeruus
tuus ſum ego: et filius ancille tue. i. eccleſie: q̄ me
genuit per verā fidē ad tua obſequia. Et prophe
ta orans pro anime ſue ſalute: ⁊ ſua ab inimicis
liberatione: ſui famulatus meminit dicens. Edu
ces de tribulatione

ces de tribulatione animã meam:⁊ in mĩa tua di
ſperdes oẽs inimicos meos:⁊ perdes oẽs qui tri
bulãt animã meã:qm̃ ego ſeruus tuꝰ ſum. Et ite
rũ. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in ce-
lis. Ecce ſicut oculi ſeruo.in ma.do.ſuo. Et ſicut
ocu.an.in ma.dñe ſue:ita ocłi noſtri ad dñm deũ
noſtrũ donec miſereať noſtri. Nec fruſtra fundi
tur oratio pro famulis dei ⁊ miniſtris: qꝛ illis ꝓ-
miſit chriſtus ſuã aſſiſtentiã in celis. Uolo inqt
pater:vt vbi ego ſum:illic ſit ⁊ miniſter meus. Si
quis mihi miniſtrauerit honorificabit eũ pater
Joan.xij. meus qui in celis eſt.Jo.xij. Orat ergo pro famu
lis ⁊ famulabus:qꝛ famulatus ⁊ humilis ſeruitꝰ
deprecati animũ ad cõceſſionẽ petitoꝝ aſſolet in
clinare. ¶ D Et hic locus eſt vbi congruit ꝙ ſa-
cerdos ꝓ his pro quibꝰ vult ſpecialiter oret: qđ
nota copulationis innuit ſm̃ Alex. poſita cũ di-
ciť. famuloꝝ famularũqꝫ tuaꝝ. Et omniũ circũ-
ſtantiũ. Et em̃ nõ ſolet copulare partẽ cõtentam
toti cõtinẽti:quod autem diciť famuloꝝ famula
rũqꝫ tuaꝝ cõtinet:qꝛ omniũ fideliũ eccleſiam im
portat:qđ cõiungiť omniũ circũſtãtiũ contineť:
qꝛ partẽ eccleſie repreſentat. Pars autẽ cõtineť
a toto:ideo vt apta ſit copulatio famuloꝝ famu-
larũqꝫ tuaꝝ:ſpecificari dꝫ per certos: ꝓ quibꝰ ſa
cerdos ſpecialiter ſacrificat:⁊ ſic nõ erit totũ cõ-
tinens cui apte copulať:⁊ omniũ circũſtantiũ q̇
nõ ſunt partes horũ famuloꝝ famularũqꝫ tuaꝝ.
Innocen. Ideo poniť in codicibꝰ. N.⁊.N.⁊ in nõnullis ru
brica inſeriť. Hic fac memoriã viuorũ:vñ Inno.
Ex hac verboꝝ forma cũ eo qđ ſequiť: ⁊ oĩm cir-
cunſtantiũ:manifeſte conuinciť ꝙ hic quidẽ ſit
locus vbi ſacerdos ſpecialiter illos ꝓ quibꝰ ora-
re voluerit dꝫ nominare. Debet tamẽ nomina vi
noꝝ dũtaxat recenſere:qm̃ in ſequentibus locus
occurrit vbi defunctorũ erit memoria ſpecialis.
¶ Poteſt autẽ celebrãs viuoꝝ nomina vocaliter
exprimere:aut ſolũ cogitãdo mẽte recitare ꝓ qui
bus voluerit ſpecialiter orare:eiſqꝫ altaris ſacri
ficiũ particulariter applicare. Non enim de hoc
preceptũ eccleſie inueniť:ſed poteſt celebrãs pro
ſua deuotione:⁊ loci vbi celebrat conſuetudine:
perſonas quibus ſacrificiũ ſpecialiter applicat
vel vocaliter exprimere: ſecrete tamẽ ſicut cetera
canonis verba:vel dũtaxat mentaliter cogitare.
¶ E Et ꝗꝗ nõ egeat deus intẽtione noſtra vel
oratione particulari ſicut nec alijs bonis nr̃is vt
alijs quibuſcunqꝫ benefaciat:vt dicit Gerſon in
Gerſon. de ſolicitudine eccleſiaſtica.pſo.particula.xxxvj.
nihilominus vult quedã ſm̃ ordinẽ ſue ſapiẽtie
dare ⁊ cõferre:dũ ad ipſuꝫ ſpecialiter dirigimus
orationes noſtras:qualia nõ eſſet daturus ſine
illis:vt nõ ſint vacua ⁊ inania ſue ſapientie ope-
ra. Sic ⁊ deus noſcit merita intẽtionis: et corda
cõferentiũ bona tꝑalia ⁊ eleemoſynas ꝓ augmẽ
tatione cultus diuini:⁊ tamẽ dat aliqua bona cõ-
ferẽtibus:dũ fiunt ſuffragia poſtmoduꝫ ꝓ illis q̄
et qualia nõ daret ſi dimitterenť nec fierent. Pa
tet in illis qui in ſuis teſtamẽtis:aut aliũde con
ſtituũt aliquid reſtitui vel pauperibꝰ dari:qui li-
cet ſic dãdo poſſunt mereri:nõ tamẽ proficit eis
tantũdẽ hec volũtas nõ ſequẽte effectu: ſicut ſe-
quente:qm̃ in caſu maneret iſte ordinãs adhuc
ad reſtitutionẽ poſtea obligatus. Hec Gerſon.
Quod merito attendat quidã remiſſi teſtamen-
toꝝ executores:vt fideliter iuxta teſtantiuꝫ pias
voluntates ſingula ſtudeant exequi et implere.
Quodqꝫ debitoribꝰ debita non minuãt: vt inde
eleemoſynas faciant largiores. Attendere debẽt
hoc teſtatores:vt nõ deſidibus: torpẽtibus: aut
alˀs minus timoratis executiones ſuarũ ſtudeãt

Executores teſtamẽtorũ ſingula debẽt implere iuxta teſtantium pias voluntates.

cõmittere voluntatũ:nec per executionis negli-
gentiã:dũ nõ fiunt que ordinarũt:ſuffragijs ⁊ do
nis priueť que deus cõferret ad inſtãtiã oratio
nuni eleemoſynarũ ⁊ ceteroꝝ ſi fierẽt ordinatoꝝ.
Nõ diſſimiliter fit in miſſa ſi ſacerdos celebrãs
his vel iſtis ſpecialiter virtutẽ ſacrificij non ap-
plicat non largitur deus bonũ:vel remittit eiſdẽ
penas peccatoꝝ:qđ largiretur ⁊ faceret ad appli
cationẽ ſacerdotis ſpecialẽ. ¶ F Debet ergo ſa-
cerdos ſi quoſdã ſpecialiter per ſuã celebrationẽ
adiuuare voluerit:ſpecialiter pro eis orationem
ad deum dirigere:⁊ eis virtutem ſacrificij ſpecia
liter applicare. Neqꝫ enim gratis et ſuperuacue
ordinauit eccleſia:que ſpiritum ſpõſi ſui habet:
vt per memento vnum:in certo canonis loco pro
aliquibus viuis ſpecialiter. Et per memento ſe-
cundum in alio canonis loco pro quibuſdam de
functis particulariter memoria haberetur. Nec
fruſtra et inutiliter fideles miſſas pro ſe ſpeciali
ter dici procurant:inſtituentes beneficia:dotan
tes eccleſias et altaria:volentes eos qui ſua reci
piũt ſtipendia ad orandũ pro ſe ſpecialiter obli-
gare:conditiones et limitationes certas ad hoc
ipſum vtiles explicantes:qđ expedite docet pre-
fatus doc.in alleg.tractatu partic.xvj.⁊.xx.⁊ per-
ſonis recipientibus perſonis cõferentibus etiã
affinibus et cognatis. Attende ait et videbis ex-
pediens eſſe perſone recipienti temporalia: ꝙ li-
mitetur ad certa ſuffragia quibus reddatur ani
mus eius magis ſollicitus debitum ſoluere et in
tentionem ſuam in deũ dirigere:quatenus ꝑter-
ea maneat eius conſcientia ſecurior quo poterit
cognoſcere ꝙ obligatione ſoluta quietꝰ manet.
Nec paruipendende ſunt (ait) ille due rationes
quibus addiť tertia. Conſtat nãqꝫ apud deũ qui
nouit omnia:qui ⁊ dicit. Ego deus ⁊ non mutor:
nihil neceſſitatis eſſe aperire noſtras intentio-
nes ⁊ affectus exponere. Hoc aũt requiritur pro
pter nos orãtes:vt exhibeamꝰ nos tales nobiſ-
ipſis:qualẽ cupimus deum eſſe nobis:pios/ami
cos/ſedulos/compatiẽtes: ⁊ ita de reliquis affe
ctibus. Sed quis neſciat ꝙ orãs plus mouetur ⁊
afficitur in ſeipſo dũ ad particularia reſpicit: dũ
benefactoꝝ munera:dũ intentiones: dũ neceſſi-
tates cõſiderat:ꝗ in quadã vniuerſalitate et ge-
neralitate ſe tenẽdo:ſiquidẽ particularia magis
mouent. Hoc quoad ſacerdotes ab alijs benefi-
cia recipiẽtes. ¶ G De alijs ſubdit. Uidebꝫ rur-
ſus particula.xxj.circa perſonã conferentẽ tem-
poralia expediens eſſe frequenter ⁊ neceſſarium
aliquãdo ſuffragia limitare. Primo ſi ad illa ſuf- Attende de ſuffragijs.
fragia procuranda tenetur ex voto ꝓprio: vel ex
ſacerdotis iniuncta penitentia: vel ex alterius ſa-
cramento legato vel mandato. Certũ eſt proinde
ſuffragia eccleſie vel ſingularis perſone non tan
tum valere pro mille aut omnibus:quantum vni
proſunt:ſi pro vno tantũ fiant. De quo infra lec.
xxvij.videbiť. Addit pro tertio particu.xxij. Uide
bis deniqꝫ circa perſonas affines vel attinentes
perſone beneficiũ conferẽtis referre ꝗ plurimũ
ſi viderint ⁊ ſenſerint per ſucceſſionẽ temporũ et
generationẽ ꝙ talis parens eoꝝ:vel affinis tan-
te fuit pie ſolicitudinis:vt pro ſe et ſuis talia fie-
ri conſtituerit pietatis officia. Nonne mouetur
et commouetur perinde preces cũ gratiaꝝ actio
ne ⁊ laudibus ad deum referre. Nonne probabi
le eſt eoſdem animandos fore:vt quemadmodũ
ille fecit:et ipſi faciant. ¶ Ex quibus ſatis dedu-
citur proficuum eſſe et vtile tam celebrantibꝰ: ꝗ
ſua conferentibus: ꝗ etiam ceteris fidelibꝰ par-
ticularem et ſpecialem miſſe ⁊ orationẽ ac ſuffra

gioꝛum ceteroꝛum applicationem eſſe:quã vſus
eccleſie habet. Cui ſi quis detrahit ſe imprudẽ-
ter decipit. Nec ſobrie: ſed plus ſapit ꝙ̃ opoꝛtet
contra doctrinam apl̃i ad Rom̃.xij. ¶ Sed circa
hanc materiã latius declarandã quedam moue
bo dubia:vt hoꝝ ſolutione clarius pateat cuius
ſit ſacrificiũ applicare huic vel illi: queadmodũ
fieri debeat:ne celebꝛans ⁊ pia vota fideliũ ſuſci
piens:vel ſeipſum vel ſibi cõmiſſos:vel eccleſiaꝫ
cuius miniſter eſt:contingat in ſacroſancto tan
ti ſacrificij miniſterio defraudare.

¶ Lectio.xxvi. A.

INter hec
dubia aut queſtiũcu
las pꝛima ⁊ ſecunda
reſpiciũt ſacerdoteꝫ
celebꝛantem. Tertia
miſſam ꝓ ſe vel ſuis
ſpecialiter oꝛdinan-
tem. Quarta vtrũqꝫ
celebꝛantẽ ſcꝫ ⁊ eum
pꝛo quo celebꝛatur.
Quinta reſpicit mo-
dum quo applicatio congrue oꝛdinatur. ¶ Eſt
ergo queſtio pꝛima vtrum applicatio fructus et
virtutis ſacrificij ſubſit celebꝛantis poteſtati.
¶ Secũda vtrum applicationem virtutis ſacri-
ficij impediat malicia vel ſuſpenſio celebꝛantis
miniſtri. ¶ Tertia queſtio quomodo fideli liceat
pꝛo ſe vel aliquibus celebꝛari miſſam ſpecialiter
oꝛdinare:cum teneatur omnes fideles equaliter
ſibi diligere. ¶ Quarta quomodo dantes et reci
pientes tempoꝛalia vt ſpiritualia rependantur:
a pꝛauitate ſimoniaca excuſent. ¶ Quinta erit
de ſeruando oꝛdine in virtutis ſacrificij applica
tione. ¶ B Ad pꝛimam queſtionem reſpondet
per hanc concluſionem affirmatiue. Sacerdos
offerens ſacrificium in perſona eccleſie:põt eius
fructum et virtutem alicui vel aliquibus ſpecia-
liter applicare. Hec concluſio declaratur:quia li
cet ſacerdos oꝛganum ſit ⁊ miniſter eccl̃ie:vt in-
fra dꝛ in ſolutione ſcd̃e queſtionis:per quod deꝰ
ꝑces eccleſie admittit:⁊ grãrũ dona his pꝛo qui-
bus eccleſia per ſacerdotẽ oꝛat:influit: qꝛ tñ deo
dicatus eſt:ſanctificatus ⁊ cõſecratus ac diuino
cultui ſpecialiter mancipatus:ſupꝛemũqꝫ gradũ
in eccl̃iaſtica policia tenet rõne oꝛdinis ſacerdo
talis. Ideo vltra hoc ꝙ eius eſt ſacrificiũ offerre:
etiã ipſius eſt virtutẽ ſacrificij et oblationis de-
terminare:vt illis vel illis indigentibꝰ pꝛemium
reddendũ pꝛo hm̃oi eccleſie ſacrificio conferat.
Guillel. Uñ dicit Guil̃.in tractatu de ſacramẽtis in par-
te de ſacramẽto oꝛdinis. Si neceſſe fuit pꝛo cau-
ſis tẽpoꝛalibus aduocatos habere iuriſqꝫ ſecula
ris peritos:qui eas agerẽt coꝛã iudice pꝛo reis ⁊
oppꝛeſſis ſimplicibus ⁊ indoctis: quãto ampliꝰ
cõſulendũ fuit imperitie et cõitati ſimplicitatis
hominuꝫ in cauſis animarum ſuarum: cum ipſi
eas vel neſcirent vel nequirent officioꝝ et artifi-
cioꝛũ occupationibus pꝛepediti: vt inſtituerent
ad hoc miniſtri et aduocati: quatenus cauſam
iſtoꝛum agerent coꝛam iudice viuoꝛum et moꝛ-
tuoꝛum. ¶ Eſt auteꝫ ſecularis aduocati officiũ:
indigentiam partis pꝛo qua aduocat: coꝛam iu-
dice allegare:et iudicis animum ad miſerãdum
inducere ac inclinare. Ita erit et in politia eccle-
ſiaſtica:vt ſacerdos gradum eminentem in ea te
nẽs: patrociniũ illi ſpecialiter applicet pꝛo quo
aduocationis officio fungitur celebꝛando. Ad
Scotus. hoc inducit doctoꝛ ſubtilis cõgruẽtiã in quotli.
q.xx.vbi tractat materiam hanc diffuſe: dicens.
Ubi in domo aliq̃ rite oꝛdinata eſt bonuꝫ quod-
dam diſtribuendũ diuerſis ſm̃ eoꝛum exigentiã
vel indigentiã:rationabile eſt ꝙ dñs domus nõ
immediate ſingulis diſtribuat:ſed talis diſtribu
tio alicui vel aliquibus certis miniſtris commit
tat. Ita ait:videmus regulariter in familijs oꝛdi
natis. Eque igitur vel magis ita eſſe debet in do
mo dei que eſt eccleſia:ꝙ bonũ in virtute ſacrifi-
cij communicandũ nõ ſolus deus diſtribuat:ſed
aliquis miniſter in eccleſia. Nulli autẽ hoc ma-
gis conuenire poteſt in eccleſia:ꝙ̃ ſacerdoti offe
renti ſacrificiuꝫ: cui ſicut conuenit determinare
intentionẽ ſuã pꝛo quibus ſpecialiter offerat:ſic
ſibi conuenit diſpoſitiue determinare cui virtu-
te ſacrificij bonum quod impetratur reddatur.
¶ C Et ſi q̃s diceret. Super bonũ quod non de-
betur alicui:non habet ius aſſignandi illud alij. Obiectio.
Bonũ autẽ qd̃ debet virtute ſacrificij:non debe
tur ſacerdoti vt celebꝛanti: qm̃ ipſe duntaxat eſt
nũtius offerens petitionẽ eccleſie: et ita bonum
quod virtute ſacrificij debetur: nõ debetur ſibi:
eſſet em̃ eadem virtus ſacrificij ſi ipſe eſſet in pec
cato moꝛtali. ¶ Ad hoc dicendũ: ꝙ licet bonum Solutio.
reddendũ ratione ſacrificij nõ debeatur ſacerdo
ti pꝛo ſe:ſicut nec pꝛocedit ex ſuo merito perſona
li:debetur tamen eccleſie ſm̃ ſacerdotis diſtribu
tionẽ. Nã ipſe ex oꝛdine ſuo queꝫ tenet in eccl̃ia:
nũtius eſt ſponſe ad ſponſum:offerẽs petitioneꝫ
ſpecialiter ꝓ determinatis perſonis: ⁊ ita diſpo-
ſitiue determinãs eis id qd̃ reddit pꝛo talibꝰ pe-
titionibꝰ. Et ꝙ̃uis quilibet ſanctus et virtuoſus
in eccleſia poſſit pꝛo quolibet ſibi placito deum
exoꝛare:hoc tñ ex officio competit ſacerdoti: nõ
ceteris:ꝙ̃ꝙ̃ quibuſdam alijs ex alijs officijs alij
actus eccleſiaſtici cõueniãt:in quoꝛũ diuerſitate
officioꝝ eccl̃ie cõſtat pulchꝛitudo:vt beatꝰ Hie-
ro.ad damaſum papam:et habetur.x.q.i.quia ſa
cerdotes:ait. Quia ſacerdotes pꝛo omnibus ſo-
lent oꝛare quoꝝ elemoſynas et oblationes acci
piunt:qua frõte pꝛeſumunt laici oblationes q̃s
chꝛiſtiani pꝛo peccatis ſuis offerunt: vel ipſi co-
medere:vel alijs concedere:cum ipſi nõ debeant
ex officio ſuo pꝛo populo oꝛare. Et Alexander pa
pa.i.q.i.ipſi. Ipſi ſacerdotes ꝓ populo interpel-
lant:⁊ peccata populi comedunt: quia pꝛecibus
ſuis ea delent atqꝫ conſumunt. ¶ De actibus ve
ro eccleſiaſticoꝛum officioꝛum:et eoꝛum varieta
te dicit beatus Grego.lxxxix.diſtin.ſingula. Sin-
gula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſqꝫ
perſonis ſigillatim committi iubemꝰ. Sicut em̃
in vno coꝛpoꝛe multa membꝛa habemus:omnia
autem membꝛa non eundem actum habent. Ita
in eccleſie coꝛpoꝛe multa mẽbꝛa ſunt: ſm̃ veridi-
cam pauli ſententiã (.i.Coꝝ.xij.) In vno eodẽqꝫ
ſpirituali coꝛpoꝛe cõferendũ eſt hoc officiuꝫ vni:
alij cõmittendum eſt aliud. Neqꝫ em̃ quantũli-
bet exercitate vni perſone vno tempoꝛe duarum
rerum officia committẽda ſunt:quia ſi totũ coꝛ-
pus eſt oculus:vbi auditus. Et ſequitur ad pꝛo-
poſitũ. Sicut em̃ varietas membꝛoꝝ per diuerſa
officia:et robur coꝛpoꝛis ſeruat:⁊ pulchꝛitudinẽ
repꝛeſentat:ita varietas perſonaruꝫ per diuerſa
nihilominus diſtributa officia:⁊ foꝛtitudinem ⁊
venuſtatẽ ſancte eccleſie dei manifeſtat. Et ſicut
indecoꝛum eſt in coꝛpoꝛe humano vt alterum
membꝛum alterius fungatur officio:ita nimiruꝫ
noxiũ ſimulqꝫ turpiſſimũ eſt:ſi ſingula rerum mi
niſteria perſonis totidem non fuerint diſtribu-
ta. Et eadẽ diſtin.c.ad hoc.idem Grego.ait. Ad
hoc diſpenſationis pꝛouiſio gradus diuerſos et

oꝛdines cõſtituit eſſe diſtinctos: vt dum reueren
tiaꝫ minoꝛes potioꝛibus exhiberent: et potioꝛes
minoꝛibus dilectionem impenderent: vera con-
coꝛdia fieret ⁊ ex diuerſitate cõtextio: ⁊ recte offi-
cioꝛũ gereret administratio ſinguloꝛũ. Neqꝫ em̃
vniuerſitas alia poterit rõne ſubſiſtere niſi huiuſ
modi magnus eã differẽtie oꝛdo ſeruaret: quia ve
ro queqꝫ creatura in vna eadẽqꝫ qualitate guber
nari vel viuere non poteſt: celeſtium militiarum
exemplar nos inſtruit: quia dum ſunt angeli ſunt
archangeli: liquet: quia non ſunt equales: ſed in
poteſtate et oꝛdine ſicut noſtis differunt alter ab
altero. Hec ibi. ¶ D Secundum hoc ergo ſunt
in eccleſiaſtica hierarchia diuerſi ſtatus et oꝛdi-
nes: ſm quos chꝛiſti miniſteriuꝫ peragitur: eccle
ſia regitur: gratie ⁊ dona diſpenſantur. Unde ſi-
cut papa ratione ſupꝛemitatis poteſtateꝫ habet
diſpenſandi theſaurum eccleſie: conferendo nũc
pleniſſimam remiſſionem peccatoꝝ: nunc parteꝫ
tertiam penarum auferendo: nunc certi numeri
dierum vel annoꝛũ indulgentiam cõferendo: ſm
qđ viderit eccl'ie vnitati ⁊ populoꝛum deuotioni
expedire. Ceteri quoqꝫ ep̃i certos indulgentiarũ
dies cõcedunt. Immo ⁊ ſimplices ſacerdotes de
eodem theſauro per penitẽtie ſacꝛm indulgentiã
a penis largiunt: per applicationẽ theſauri eccle
ſie ad illas vel illas perſonas ſm cõceſſam pote-
ſtatem. Ita ⁊ in pꝛopoſito recipit quilibet ſacer-
dos poteſtatem ex ritu ⁊ inſtitutione eccleſie: vt
merita totius eccleſie illi vel illi poſſit applicare:
vt pꝛo ipſis illis aliqđ bonum cõferatur. Sic igi-
tur autoꝛitatẽ hꝫ ſacerdos diſpẽſandi merita ec-
cleſie ex oꝛdine nobili quẽ tenet i eccl'ia. ¶ E Ex
quo ſequitur qđ ſacerdos nõ tantũ eſt oꝛganum
⁊ inſtrumẽtũ: ⁊ per hoc nõ habẽs virtutẽ applicã
di actionẽ vel actionis effectũ: ſed eſt etiam mini
niſter ⁊ diſpẽſatoꝛ. Licet em̃ bonũ qđ impetratur
virtute ſacrificij: nõ impetretur v̇tute meriti per-
ſonalis ipſius ſacerdotis (nam quantum ad vir-
tutem ſacrificij: eſt inſtrumẽtum ⁊ mere inſtrumẽ
tum: q2 oꝛganum inanimatũ: licet ſit oꝛganum vi
uum quantũ ad meritũ perſonale in celebꝛando:
q2 ſic mereri eſt eius inquãtũ in ſe viuit vita gra-
tie) quãtũ tamẽ ad illud bonũ impetrãdũ qđ de-
betur virtute ſacrificij: quod eque pꝛoponit: etiã
ſi nõ viuat vita gratie: eſt oꝛganum pꝛeciſe oꝛdi-
nis. Illud em̃ bonũ impetratur virtute meriti ec-
cleſie: in cuiꝰ perſona ſit oblatio: ⁊ ob cuius gr̃am
oblatio acceptatur. Tñ q2 ratione oꝛdinis hꝫ gra
dum excellentie in eccleſia: pꝛopter hunc cõuenit
ſibi nõ modo offerre: ſed etiã oblationis virtutẽ
Dubium. determinare: vt ſm pꝛedicta nõ ſit tm̃ nuncius et
oꝛganũ: ſed ſimul etiã miniſter ⁊ diſpẽſatoꝛ. Hec
eſt ſententia Sco. vbi. ſ. ¶ F Sed diceres: poteſt
Rñſio ad dubium. ne ſacerdos qui miniſter eſt ⁊ diſpenſatoꝛ: pꝛo li-
bito ſuo diſtribuere bonũ miſſe virtute ſacrificij
debitum: ita ſcꝫ ꝙ hoc bonum ſpecialiter reddat
illi cui ipſe applicat ſpecialiter. Sunt qui dicunt
quod nõ: ſꝫ ad hoc qđ applicatio ſua habeat ef-
fectũ opoꝛtet qđ eam faciat ſm beneplacitũ dei:
qui ſolus eſt datoꝛ illius boni ſm ſuuꝫ pꝛopꝛium
beneplacitũ: ideo non datur illi cui ſacerdos ap-
plicat: niſi ſacerdos in applicando ſe confoꝛmet
datoꝛis voluntati. Sed hanc ſententiam Scotꝰ
loco quo ſupꝛa arti. ij. impꝛobat. Nam ille nullaꝫ
videtur habere autoꝛitatem applicandi vel aſſi-
gnandi aliqđ bonũ cuius applicatio nunꝗ̃ tene
bit: niſi fiat ſm voluntatẽ alterius: de qua appli-
cans regulariter habere nõ põt certitudinem de-
terminatam cui debet applicare. Sacerdos autẽ
regulariter non põt habere certitudinẽ determi-
natam de diuina voluntate: cui velit dare bonuꝫ
reddẽdũ virtute ſacrificij pꝛo miſſa: q2 hoc deus
in ſpeciali nõ reuelat. Nec etiam in ſcriptura de
hoc doctrina habetur: niſi multum remota ⁊ vni
uerſalis: que non ſufficit ad ſciendum voluntatẽ
diuinã in ſpeciali. Igitur ſi nunꝗ̃ applicatio fa-
cta per ſacerdotem in ſpeciali haberet effectum:
niſi eſſet facta cõfoꝛmiter diuino beneplacito: ſe-
quitur qđ nullam habebit ſacerdos autoꝛitatem
applicãdi virtutẽ ſui ſacrificij niſi multũ in vni-
uerſali. Neqꝫ eius applicatio pꝛoficua foꝛet: niſi
caſualiter vel per diuinum miraculũ: puta q2 ca-
ſu fieri poſſet qđ ſacrificiuꝫ applicaret illi cui ſm
dei iudiciũ eſſet applicandũ. Uel quod ſibi reue-
laretur per miraculum que eſſet dei voluntas in
hmõi applicatione. Similiter arguit Scotus in
materia de penitẽtia. lib. iiij. diſt. xviij. q. j. contra
eos q̇ dicunt ꝙ penitẽtiam cõdignã ſacerdos im
ponere tenet: ſcꝫ quã peccatoꝛ ſm dei iuſtitiã age
re tenetur: quã ſi ſacerdos imponendo non attin
git ſed minoꝛem: luet peccatoꝛ reſiduũ in purga-
toꝛio. Unde arguit Scotus. Nulli cõmittitur po
teſtas arbitrandi in cauſa aliqua: cuius arbitriũ Scotus.
nunꝗ̃ erit ratũ: niſi fiat ſm iudiciũ ⁊ beneplacitũ
partis: de quo tamen determinate ſcire nõ poteſt
arbiter. Sed beneplacitum dei quoad penitẽtiã
condignã ⁊ punctualem regulariter ſcire nõ po-
teſt ſacerdos: ergo ſm illud iudicium dei pũctua
liter iniungere penitentiã: ſacerdos non aſtringi
tur: modicũ em̃ eſſet arbitrium immo pene nulla
arbitrãdi poteſtas in ſacerdote: ſi ſemper ſm vo-
lũtatẽ alteriꝰ ptis arbitrari teneret: quã tñ volũ-
luntatem noſſe non poteſt. Sic etiam in pꝛopoſi
to. ¶ G Unde ad id qđ querebatur: an ſacerdos
pꝛo libito ſuo poſſit virtutem ſacrificij applicare
cui voluerit: eſt ſub diſtinctione reſpondendum.
Q̃ñqꝫ enim habetur certa doctrina vel obligatio
ſeu pꝛeceptum de applicatione certo modo faciẽ
da: q̃ñqꝫ vere talis nõ habetur. Si pꝛimuꝫ: debet
ſe ſacerdos in applicatione cõfoꝛmare doctrine
vel pꝛecepto: qđ ſi contrariũ fiat: foꝛte dicit Sco.
nec ei cui applicat pꝛoficit: et applicãti nocet: q2
ſi contra doctrinã vel pꝛeceptum: applicãdo pec-
cat. ¶ Pꝛo cuius declaratione latioꝛi notandum
ſm eundem art. ij. vbi. ſ. in quotl. qđ miſſa poteſt
intelligi valere ⁊ efficaciã habere dupliciter. Uno
modo ex opere operãte. Alio modo ex opere ope- Miſſa hꝫ
rato. ¶ Ex opere operante: hoc eſt ex merito per- efficaciaꝫ
ſonali perſone celebꝛantis: pꝛopter quod confert dupl'r.
deus petita a ſacerdote eis: quibus oꝛationem et
miſſe ſacrificium applicat. Ex opere operato. i. ex
ipſa conſecratione oblatione ⁊ ſumptione vene-
rabilis euchariſtie non habendo reſpectum ad
perſonalẽ ſanctitatem aut meritum ſacerdotis.
Et hoc põt intelligi dupliciter. Uno modo quod
hic valoꝛ ſit ex diuina inſtitutiõe: qui efficaciter
determinauit ſe ad cõferendũ quoſdã effectꝰ gra
tuitos ⁊ ſalutares ad cõſecrationẽ: oblationem ⁊
ſumptionem coꝛpoꝛis et ſanguinis xp̃i factam a
ſacerdote: ſicut dicimus de ceteris ſacramentis
noue legis: qđ habent virtutem ex xp̃i inſtitutio-
ne: ita qđ ipſis exhibitis aliquibꝰ aſſiſtit deꝰ cau
ſando in eis quoſdã effectus ſalutares: ſcꝫ remiſ-
ſionẽ peccatoꝛũ ⁊ gr̃aꝫ gratũ facientẽ: ⁊ hoc modo
miſſa ꝓficeret: etiã ſi per impoſſibile nullus moꝛ
taliũ eſſet in gr̃a. Sicut baptiſmus tollit oꝛigina
le: ⁊ cõfert gratiã infanti baptizato: etiam ſi cũcti
viatoꝛes eſſent pctõꝛes. Quã efficaciam ſacramẽ
toꝛũ meruit xp̃i paſſio: ſacramẽtis vero contulit
ſpecialis xp̃i inſtitutio. ¶ Alio modo intelligitur
miſſa habere effectum ⁊ eſſe accepta deo ex opere

operato: preciſe rōne oblationis ſacrificū quod
in miſſa perficitur: nō attēdēdo chriſti inſtitutio-
nē: q: oblatio nō videtur grata deo et accepta: ni
ſi ſit alicuius offerentis grati ⁊ accepti: iuxta illō
Geneſ.iiij. Geſi.iiij. Reſpexit dñs ad abel ⁊ ad munera ei9.
Prius ad abel offerentem ꝙ ad munera oblata.
Hinc vidua paupercula plus oībus in gazophi
latiū miſiſſe dr. Luc.xxi. Quia que miſit: ex volū-
Gregorius tate miſit: magis accepta. Nam ſm beatū Greg.
Non penſat deus quātū: ſed ex quāta ⁊ quali vo
luntate offeratur. Hinc paſſio chriſti patri acce-
ptiſſima fuit: q: eā chriſtus eterni patris filius in
quo ſemper patri cōplacuit: volūtarie eam in ani
marū noſtrarum ſalutē obtulit: quā ſi iudeus cru
cifixor ſol9 obtuliſſet patri minime placuiſſet. Et
ita intelligendum eſt qđ dicit Sco. arti.ij. qđ eu-
chariſtia nō preciſe ratione rei cōtēte plene acce-
ptatur: ſed oportet qđ ſit oblata. Hoc enim bo-
nū in euchariſtia contentū equale eſt: qñ reſerua
tur in pixide: ⁊ qñ offertur in altari: ⁊ tamen non
eque valet eccleſie reſeruatum in pixide ⁊ oblatū
in officio miſſe. Ultra igitur bonū contentum in
euchariſtia ad hoc qđ proficiat eccleſie: requirit
eius oblatio: ⁊ ad hoc qđ oblatio ſit placita ⁊ ac-
cepta requirit ſm premiſſa: ꝙ offerens ſit placēs
⁊ acceptus. ¶ H Eſt autē duplex offerens: ſcʒ of-
ferens immediate ⁊ perſonaliter. Alius offerens
mediate ⁊ principaliter. Primus eſt ſacerdos cō
ſecrans ⁊ ſumens ſacramentum: qui ita in perſo-
Offerēs duplex eſt. na ſua: autoritate tñ diuina hec perficit: qđ nemo
alius in ſic offerēdo ſecū cōcurrit. Offerens vero
mediate ⁊ principaliter eſt eccleſia militās: in cu-
ius perſona ſacerdos offert: ⁊ cui9 eſt in offerēdo
miniſter. Eſt eīn hoc ſacrificiū: ſacrificiū totius
eccleſie: in cui9 ſignū ſacerdos nō ex ſua pſona di
cit. Oro: ſed ex perſona eccleſie oremus. Nec di-
cit. In pmis que tibi offero: ſed que tibi offerim9.
Et poſt cōionem. Proficiant nobis queſum9 do
mine hec ſacramenta que ſumpſimus: Quis ipſe
ſolus offerat et ſumat perſonaliter: vnde eccleſia
offert per ipſum tanꝙ per miniſtrum: quē ad hoc
inſtituit et ordinauit. Prim9 offerens nō ſemper
gratus eſt deo: nec ſemper ſibi placet: q: ſepe pec-
cator eſt. Secundū offerens deo eſt ſemper acce-
ptū: q: eccleſia ſemp ſancta eſt ⁊ vnica ſponſa xpi
pudica: caſta: neſciens maculam neqʒ rugam. Cū
ergo miſſa ſemp valorem ſuum habet et accepta
eſt deo: iuxta illud Joā.vj. Panis quē ego dabo p
Joan.vj. me ſcʒ ⁊ ſacerdotes: caro mea eſt pro mundi vita.
Non ergo erit hoc regulariter ꝑpter offerēs pri-
mū: quod nonnūꝙ diſplicet: ergo erit ꝑpter offe
rens ſcdm: ſcʒ eccleſiam que ſemper grata eſt deo
q: ſemper in ea ſunt homines ſancti et virtuoſi:
quorū actiones ⁊ merita deo placent: qui ⁊ digni
ſunt inhabitatione ſpiritusſancti: vt dicit Beda
ſuper illud Matth. vlti. Ego vobiſcum ſum om.
Matt.vlti. di. vſqʒ ad conſumma. ſeculi. ¶ J Et ex hoc ali-
cui videri poſſet qđ miſſa vno tpe efficacior eſt: ⁊
magis accepta deo quā alio. Et regulariter ꝙ miſ
ſa ſacerdotis boni exiſtentis in gratia: cuius per
ſonale meritum eſt partiale meritū eccleſie me-
lior eſt: quā ſi ipſe ſacerdos eſſet extra gratiā. Pa
tet: quia hoc modo miſſa eſt accepta: quia eccle-
ſia ſacrificium miſſe offerens eſt accepta: eccle-
ſia autem accepta eſt propter mēbrorū ſuorum et
gratiarū in eis exiſtentiū merita: qm eccleſie me-
ritum non eſt vniuerſale platonicū: ſeu meritum
abſtractū extra homines particulares per ſe exi-
ſtens: ſed eſt perſonarū ⁊ membrorū eccleſiā cōſti
tuentium. Cum autem vno tpe ſint plures hoīes
boni ⁊ virtuoſi ꝙ alio: ſequitur quod eccleſia vno

tempore magis accepta eſt quā alio. Et qm valor
miſſe hoc modo eſt ex merito eccleſie: ſequitur ꝙ
ſm qđ variatur eccleſie meritū: variatur ⁊ miſſe
valor et premium: ⁊ hoc ſm veram inſtitiam retri
butiuam: ſm quā non datur tantum pro merito
minore: quantū pro maiore. ¶ K Secūdo aduer
tendum ſm eundem Scotū in quol.j. qđ meritū Doctor
vel ſpecialiter ipſa oratio: que inter opera merito ſubtilis.
ria magis habet rationem meriti applicabilis al
teri quia de ratione ſui eſt placatiua dei ⁊ recon-
ciliatiua ſibi: poteſt intelligi in triplici gradu va-
lere alicui ſiue pro aliquo: videlicet ſpecialiſſime
generaliſſime: ſpecialiter modo medio. Specialiſ Miſſa ſem
ſime ſemper valet celebranti ſeu oranti quando p valet ipſi
eſt in gratia: ipſe enim habet motuʒ animi bonū ſacerdoti
et elicit bonum opus. Iſti motus ⁊ opus non ſic qñ eſt i gra
ſunt alterius pro quo orat ſicut orantis: nec po- tia.
teſt ille ordinata voluntate illud alteri dare qđ
non ſit ſuum meritū: quia magis tenetur ex cha-
ritate ſe quā alium diligere: immo forte non poſ-
ſet dare quin eſſet ſuum. ¶ Alio modo generaliſ-
ſime valet toti eccleſie: nec debet orans aliquem
excludere de eccleſia: ſed intētione habituali om
nes includere. * ¶ Tertio modo valet illi cui p *Rit9 ca
orantem ſpecialiter applicatur: non enim valet nonis ē qđ
ei ſpecialiſſime: patet ex membro primo. Nec pre oret ſacer
ciſe vale ſibi generaliſſime ſicut cuicunqʒ de eccle dos p tota
ſia: quia tunc fruſtra eſſent ſpeciales orationes eccleſia: p
ab eccleſia ordinate: alia ſcilicet pro viuis: alia p oibus ordo
defunctis. Et iterum pro viuis aliis et aliis: puta thoris ꝛc.
pro benefactoribus amicis ⁊ aliis diuerſis perſo Pſ. Parti
nis: ſtatibus ⁊ congregationibus: cauſis ⁊ neceſ- cipē me fac
ſitatibus in miſſali Romano ſpecialiter aſſigna de9 oim ti
te. Fruſtra inquā: q: nō plus valerent illis: ꝙ cui- mētium
qʒ generaliter de eccleſia. ¶ Per hoc ad propoſi- ꝛc. ⁊ hoc mo
tū: prima applicatio: ſcʒ ſpecialiſſima determina do vʒ miſſa
ta eſt: quia ſemper fit ipſi celebranti. Similiter ſe oib9 fideli
cunda: ſcʒ generaliſſime que ſemper fit toti eccle bus viuis
ſie. Et has duas determinatiōes facit regula cha defunctis.
ritatis: que debet eſſe primo ⁊ potiſſime ad ſeipʒ
et generaliter ad omnem proximum: quapropter
nullum de eccleſia debet excludere: ſed intentio-
ne habituali (vt dictum eſt) omnes includere: nec
ſolum applicare debet miſſam toti eccleſie: ſecun
do modo ex ordine charitatis: ſed ex inſtitutione
et vſu eccleſie: ex qua orare habet pro omnibus
orthodoxis catholice et apoſtolice fidei cultori-
bus. ¶ Poteſt tamen iudicium eccleſie arcere ſa
cerdotes officium offerentes: vt dicit Gerſon ſu
per magnificat tracta.ix. partitiōe tertia. ne per
expreſſam eccleſie orationem comprehendat ex-
communicatos: vt.xi. q.iij. excommunicatos. ⁊
c. ſequenti. Non tamen excludit eccleſia eos ab
effectu eorum charitatiuo: immo ſi excōmunica-
ti fuerint in charitate: non poſſunt a virtute ſa-
crificii: ſicut nec ab aliis ſuffragiis eccleſie proiici
et excludi: quia charitas facit bona omniū quo- Pſ.
dammodo cōmunia: ſm illud Pſ.cxviij. Partici
pem me fac deus omniū timentiū te. ⁊ cuſto. mā-
data tua. Excluduntur tamē ab expreſſa oratiōe
eccleſie: q̄ ſtatuit ſic pro eis orari non debere: vt
ſic ab inobedientia reſipiſcant: ⁊ ad eccleſie gre- Durādus.
miū redeant. ¶ L Unde dicit Durandus. Suf-
fragia eccleſie poſſunt valere dupliciter. Uno mo
do ex vi charitatis: que omnes fideles connectit
vt ſunt vnū in dño: ⁊ iſtum valorē non poteſt ex-
cōicatio excludere: q: ſi ſit iniuſta: nō tollit chari Eccleſie ſuf
tatem ab excōicato: qua manente: manet vniōis fragia pſſt
vinculum et communio. Si vero ſit iuſta: ſic cha valere du-
ritatem nō tollit: ſed ablataʒ preſupponit. Neqʒ pliciter.
enim ferri debet niſi pro mortali pctō / quo chari
tas tollit

tas tollitur. xi. q. iij. Nemo epiſcoporum. vbi dr.
Nemo epõꝝ quelibet ſine certa ⁊ manifeſta pcti
cauſa cõione priuet eccleſiaſtica: ſub anathema-
Anathema quid. | te autē ſine cõſcientia archiepi aut coepõꝝ nul
lū preſumat ponere: niſi vnde canonica docet au
toritas. Quia anathema eterne eſt mortis dãna-
tio: ⁊ non niſi pro mortali debet imponi crimine:
⁊ illis qui aliter corrigi nõ potuerunt. Itaqꝫ qui
ſic excõicatur: ſeipſum mortaliter peccando pri-
uauit gratia ⁊ charitate: ⁊ per cõſequens ſuffra-
gijs que profluūt a charitate. Alio modo poſſunt
valere ſuffragia eccleſie ex intentiõe facientis: qꝛ
ſcꝫ eccleſia dirigit ſuã orationē vt illis proſint et
ſuffragenꝭ. Et illū valorem excõicatio excludit: qꝛ
eccl'ia orare pro talibus excõicatis nõ diſpoſuit.
Et hoc facit conformiter dei iudicio: qui punit
peccatores qñqꝫ flagellis caſtigãdo: vt eos a pec
catis retrahat: qñqꝫ auxilia ſua ſubtrahendo: vt
ita ifirmitatē ſuã cognoſcant ⁊ humiliati redeāt.
Sic eccleſia inquantū excõicatuꝫ ſeparat a cõio-
ne fideliū vt erubeſcat: imitaꝭ iudiciū diuinum:
quo flagellis caſtigat: inquantū ſeparat ipſum a
ſuffragijs ſpecialibus imitatur iudiciuꝫ quo de9
hominem ſibiipſi relinquit: vt per humilitateꝫ ſe
cognoſcens redeat. ¶ M Quãuis igiꝭ ſacerdos
generaliſſime debeat ſacrificiū ſuum toti eccleſie
applicare: nõ tamen debet vocaliter pro excõica-
to orare: nec ei ſuum ſacrificiuꝫ applicare: poteſt
tamē alias pro eo ſingulariter orare: vt deus cor
ſuum immutet: vt depoſita temeritatis cõtuma-
cia: ad gremium eccleſie reuertatur. Sed de hac
oratione priuata non loquimur in propoſito: ſed
de oratione que fit ex perſona eccleſie pro mem-
bris ſuis non rebellibus. Et ꝙuis eis virt9 ſacri-
ficij ſic non applicetur: nõ tñ totaliter a fructu ſa
crificij excludūtur: ſi ſint in charitate: quia ſicut
per excõmunicationem charitas nõ tollitur: ita
nec fructus charitatis: qui eſt cõmunio ⁊ partici
patio boni quod ex charitate ſuccreſcit: ad taleꝫ
enim participationis priuationē ſe poteſtas ec-
cleſie non extendit. Recepit nãqꝫ eccleſia pote-
ſtatem in edificationeꝫ: ſm aplm. ij. Cor. x. nõ in
deſtructionē: que ſequeretur ſi quem fidelē a cha
ritate ⁊ cõione ſctõꝝ excluderet per ſuam excõi-
cationem. Hoc eñ eſſet corpus xpi myſticum mē
bratim lacerare: vinculū ſpūalis vnionis rumpe
re: et compagem totius eccleſiaſtice congregatio
nis diſſoluere. Itaqꝫ gladius eſſet in manu filij
ad trucidandum matrem: datus membro ad cõ-
cidendū corpus: qꝺ nefas eſt ⁊ inſanū. ¶ Siqui-
dem excõmunicatio medicinalis eſſe debet non
mortalis: diſciplinans nõ eradicãs: de ſñia excõ.
Cum medicinalis. lib. vi. Simile dicit Auguſt. in
homel. de pñia: ⁊ habeꝭ. ij. qꝺ. i. multi. Et apls. i.
Cor. v. excõicando tradidit hominem cū patris
vxore inceſtum cõmittentē ſathane in interitum
carnis: vt ſpiritus ſaluus ſit in die domini. Queꝫ
Hieronymus. | locum exponēs beatus Hierony. ſuper libꝛuꝫ iu-
dicū dicit. Traduntur peccatores ſathane in in-
teritum carnis: cū pro delictis ſuis a xpi corpore
ſeparantur: ⁊ de eccleſia per ſacerdotem pelluntꝭ:
vt notatus ab omnibus erubeſcat: ⁊ cõuerſo eue
niat ei id qꝺ ſequiꝭ: vt ſpiritus ſaluus fiat in die
domini noſtri ieſu chriſti: ⁊ habeꝭ. xi. qꝺ. iij. audi.
¶ N Et ſic forte intelligunt quidam dicentes
(ꝙuis incaute) ꝙ excõicatio nõ ligat animã ſed
corpus: qꝛ ſeparat a cõione ⁊ conuictu fideliū ci-
uili ⁊ exteriori participatione ſacramentoꝝ: non
a fructu anime qui daꝭ eccleſie ob ꝯmunia ſuffra
gia ⁊ orationes eiuſdem: ꝙuis interdum priueꝭ
quis propter excommunicationem fructu excre-
ſcenti ex applicatione eccleſie ſpeciali orationuꝫ:
et ex participatione ſacramētorum eiuſdem. Pri
uantur enim fructu et bono quod prouenturum
erat eis ex officio ſepulture: et exequiarum ſuffra
gijs: illa nãqꝫ excõmunicatis ab eccleſia non im-
penduntꝭ. Priuantur ⁊ fructu: q̃ ꝓuenit ex parti-
cipatione ſacramētorum: ſcꝫ ſacre cõionis: peni-
tentie: ſuſceptione ordinis ⁊c. a quibus oibus ar
centur ab eccleſia. Quãuis non ſit negandū vſqꝫ
quaqꝫ quoſdam particulariter excõicatos plus
mereri per virtutem patiētie: humilitatis ⁊ obe-
dientie: quibus ſe abſtinent ab exteriori partici-
patione ſacroꝝ: ꝙ vtendo eorundem cõione. Si-
cut verbigrã. Si quis de facto cõtrahens cū ſua
ſorore quã non poſſet probare ſororem ſuaꝫ eſſe:
⁊ poſtea ad cor rediens eam a thoro ſepararet: et
ꝓpter hoc ab eccleſia excõicareꝭ: qꝛ nollet redde-
re debitū cõiugale. Certū eſt qꝺ teneꝭ potius ſu-
ſtinere excõicationem: ꝙ cõmittere inceſtum cuꝫ
ſorore: quã excõicationis penam humiliter ſuſti-
nens obediendo eccleſie: in ſubtrahendo ſe a ſa-
cramentoꝝ cõione meretur: ⁊ participando con
tra ꝓhibitionem eccleſie peccaret. Si ergo ſic in-
telligitur dictū premiſſum: ſcꝫ ꝙ excõicatio nõ li-
gat aiam. i. nõ tollit bona anime: neqꝫ ſeparat ab
eterna beatitudine: q̃ bonuꝫ eſt ad qꝺ cetera oia
ordinanꝭ. Et hoc intelligēdo de excõicatione ſm
preciſe: videꝭ qꝺ dictū hoc veritatē habet: ꝙuis
nihilominꝰ ſepe ſit in detrimētū anime: pro quã-
to retardat a beatitudine ⁊ glia. Nã ꝓpter excõ-
municationē pene peccatis cõmiſſis: ⁊ quantum
ad culpe reatū remiſſis: debite propter priuatio
nem indulgentiarū ⁊ ſuffragioꝝ eccleſie tardius
ſoluunꝭ. Preterea augmento gratie qꝺ ſacramē-
toꝝ ſuſceptio confert: ſimiliter propter excõmu-
nicationē priuatur: qua impediunꝭ ſic excõicati
a participatione ſacramentorum: ⁊ per hoc cert9
glorie gradus per excõicationē eius tolliꝭ: qui ſcꝫ
reſponderet gratie ſacramentali. Nõ tñ excõica
tio vt talis. i. pena preciſe ſimpliciter excludit a
gloria: licet poſſit excludere a tanta. Pctm̃ tamē
propter qꝺ excõicatur ſi excõicatio fuerit iuſta: ni
ſi reſipuerit per penitētiã: ⁊ per eccleſie recõcilia-
tioneꝫ quantū in eo fuerit: excludit ſimpliciter a
gloria. ¶ O Ex illo ſequitur qꝺ nõ ſemper eſt ex- Nõ ſemꝑ a deo excõicat9 eſt qui excõmunicaꝭ ab homine ⁊ ꝑlato.
cõicatus a deo qui excõicatur ab homine ⁊ prela
to. Nec ſemper habetur ratum in celis: quod fit
a preſidente in terris: ſed dumtaxat dum ligat et
ſoluit claue non errante. Non enim cõmiſſuꝫ eſt
prelatis ligare ⁊ ſoluere iuxta ſuoꝝ motus capi-
tū: ⁊ ſuarū beneplacita voluntatū: ſed prudēter ⁊
legitime ſm iuris diuini ⁊ humani diſpoſitionē.
Et hoc dicere non eſt prebere occaſionem contē-
nendi gladium poteſtatis ſpiritualis: negare ſcꝫ
eius percuſſionem ad id quod non poteſt attin-
gere: quin potius ſtulta ipſius extractio: et vſus
indiſcretus: ipſum reddit obtuſum odibilemqꝫ.
Neqꝫ enim leuiter extrahi debet gladius ille: ſed
pro inobedientia tantum ⁊ criminibus grauib9
et manifeſtis. Nec furor illū extrahat: ſed diſcre-
tio rationis: reſtringēda eſt enim ſub ratione po-
teſtas. Nec quid agendum priuſꝙ concitata ad
tranquillitatem mens redeat: ait Gregorius ad
mauricium imperatorem. De hoc late tractatur
ij. qõne. iij. pluribus capitulis. ¶ Debet ergo pre
latus gladio hoc ferire in ſpiritualē ſaluteꝫ eccle-
ſie: propter quã conſeruandam: membrum putri
dum morboſumqꝫ excõicationis gladio preſcin-
ditur: et incorrectionem ac emendationem eius
qui excõmunicatur: vt ſic excõmunicatio habeat
rationeꝫ medicine curatiue reſpectu eius cui in-

fligitur:et preſeruatiue reſpectu aliorū. Noſtris
autē temporibus gladius ille dilatatus eſt vſq3
ad profanas laicorum cauſas: ac ſeculari foro
Excōicatio agendas:intantū vt nonnunq̄ pro debito quin-
ꝑpter pecu q3 ſolidorum quis excommunicatione feriatur:
niam abu- quo abuſu gladius ille ita obtunditur: vt in cau-
ſus eſt. ſis vrgentioribus:vbi vſus eius expoſcitur: acu-
mē ſcindendi perdidiſſe videatur:ita vt eius per
cuſſio magis vilipenſionem inducit ꝛ contēptū:
q̄ corrigendarum ſalutem animarum:verūtamē
timēda eſt ſemper paſtoris ſententia etiam ſi fue
rit iniuſta: vt dicit beatus Gregori9 in homelia.
¶ P Redeundo ad propoſitū videndum eſt de
tertia applicatione:media ſc3 ꝛ ſpeciali:quonia3
de primis duabus ex iam dictis patet. Hec quā-
doq3 determinata eſt ex inſtitutione et ordinatio
ne eccleſie:que in diuerſis parochijs inſtituit di-
uerſos ſacerdotes parochiales:qui tenentur of-
ficiare eccleſias ꝛ celebrare ſpecialiter ꝓ ſuis pa-
rochianis. Cōſimiliter in diuerſis collegijs ſunt
diuerſi ſacerdotes inſtituti ad offerendū ſacrifi-
cium altaris ſpecialiter pro ſuis fundatoribus:
etiam pro illis qui ſunt in tali collegio:ex quadā
ſingulari fraternitate:ſocietate:conuictu ꝛ vnio
ne tanq̄ membro eiuſdem corporis quod eſt col-
Pſalm9. legium:de quo in Pſ. Ecce q̄ bonum ꝛ q̄ iocun-
Prouerbi. dum habitare fratres in vnum. Et Prouerbio.
xviij. xviij. Frater qui iuuatur a fratre quaſi ciuitas fir
ma. Et de hoc poteſt accipi illud beati Hiero. ad
ruſticum monachum. In apibus princeps vnus
eſt:ꝛ grues vnam ſequuntur ordine literato. ſeq-
tur. Singuli eccl'iarū epi:ſinguli archiepiſcopi:
ſinguli archidiaconi: ꝛ omnis ordo eccleſiaſtic9
ſuis rectoribus nititur: ꝛ habetur. vij. qōne. i. In
apibus. Habent autem eccleſie ſingule ſuos pro
prios rectores:non tantum ad correctionem fa-
ciendam: ſed ad reconciliationem peccatorū per
ſalutarem hoſtiam et orationes eccleſie impetrā
dam. Unde Alexan. papa. i. q. i. ipſi. ait. Ipſi ſacer
dotes pro populo interpellant:et peccata populi
comedunt:quia precibus ſuis ea delent atq3 cō-
ſumunt:qui quanto digniores fuerint:tanto faci
lius in neceſſitatibus pro quibus clamant exau-
diuntur. Ex quibus patet proprios ſacerdotes
ſuis fore ſpecialiter obligatos. ¶ Q Sūmit etiā
determinatio huius applicatiōis medie ꝛ ſpecia
lis ex iuſtitia: vt ſcil3 fiat pro illis:qui bona natu-
re:fortune ꝛ anime ſpecialiter contulerunt: qua-
les ſunt parentes qui cu3 magna ſollicitudine fi-
lios ſuos educarunt:poſtq̄ eos in naturali eſſe
conſtituerunt. Sunt et benefactores alij: qui do
tarunt ſolenniter monaſteria : eccleſias ꝛ benefi-
cia:vt miniſtros in eis reſidentes:ꝛ his tēporali-
bus vtentes:ad orandum ꝛ celebrandu3 pro eis
ſpecialiter obligarent. Sunt ꝛ predicatores ꝛ ma
giſtri:qui ingenti laborant diligentia vt alios ri-
te inſtituant:quatenus ad vitā beatiſſimam pro
ficiant moribus et doctrina : pro quibus omni-
bus ex equitate ꝛ iuſtitia ſacerdos vt oret ꝛ cele-
bret eſt ſpecialiter obligat9. ¶ Uerum in hac ap-
plicatione ſm prefatū docto. loco quo ſupra: gra
dus inueniuntur:ſm quos ſpecialius ꝛ ſingula-
rius pro vno:q̄ alio ſacerdos virtutem ſacrificij
referre poteſt. Et poſſunt tot gradus poni: pro
quot placet ſacerdoti:differenter ſm magis ꝛ mi
nus ſpecialiter celebrare. Et hoc verum:niſi in ſa
cerdotis obligatione aliud cautum ſit. verbi grā
ponamus quod aliqs ſacerdos velit miſſam ſuā
valere trib9 ſpecialiter:vltra hoc qđ valet toti ec-
cleſie generaliſſime:ſint hi pater:eccl'ie ſue funda
tor:ꝛ ſocius ſuus vel amic9 fidelis. Sit ꝑmus a.

ſcđs b. tertius c. Nec refert an in quolibet gradu
ſit vna perſona tm̄:an plures ex equo. Uelit ergo
qđ miſſa tantū valeat a:q̄tū alicui valere pōt al-
teri a ſe celebrāte. Et ipſi b. valeat quātū alteri va
lere poteſt poſt a:ꝛ ipſi quātū valere poteſt alicui
poſt a ꝛ b. Eſto igit̃ qđ ex ordine eccleſiaſtico vel
beneficio recepto teneat̃ quis offerre pro aliquo
ſpecialiter in primo gradu. Non illi preiudicat ſi
in ſecundo gradu offerat:vel applicet virtutē ſa-
crificij alteri: ꝛ tertio gradu tertio: ꝛ ſic de q̄tcū-
q3 gradibus. Siquidem nunq̄ applicatio facta
poſteriori:ſubtrahit aliqđ illi cui facta eſt in gra-
du priori. ¶ R Cui autem fieri debet applicatio
in quo gradu dubiū eſt:an ſcilicet curatus debet
in priori gradu applicare parochianis:q̄ paren
tibus proprijs:an econuerſo prius parētibus q̄
parochianis ꝛ fundatoribus. An prius et magis
pro iuſtis q̄ iniuſtis:an potius ꝓ mortuis q̄ vi-
uis? ¶ Et poſſunt fieri rationes ex varijs medijs
puta quod legi naturali lex poſitiua nō preiudi-
cat. Ideo videtur magis obligari parentibus q̄
fundatoribus ꝛ parochianis:quoꝝ obligatio eſt
poſitiua:parentū vero naturalis. Neq3 preſumē
dum aliquē poſitiua lege: quē obligare voluiſſe
contra legem nature:neq3 ſua obligatione impe
dire ſacerdotem quo minus reddere poſſet libe-
re parentibus quod tenetur. ¶ Sed ad oppoſitū
ſi parentes fuerint parochiani alterius ſacerdo-
tis:habēt eum ſibi tanq̄ filij ſpiritualibus obli
gatum:ſicut huius ſacerdotis parochiani habēt
hunc tanq̄ patrem ſpiritualem ſibi obnoxium.
Obligatio autem ſpiritualis filiationis vide-
tur eſſe efficacior quā carnalis. Sic ex maiori in
digentia videtur magis applicandum oblatio-
nis beneficium mereri non potentibus:puta de-
functis ꝛ peccatoribus a deo ſeparatis:vt iſti li-
berētur:hi conuertantur. Sed ad oppoſitum: ex
maiori autoritate videri poſſet orandum magis
pro viuis viatoribus vt eis gratia augeatur: ꝛ ex
conſequenti merita:q̄ pro mortuis:vt ſola pena
remittatur: quibus non preſtatur maior gratia:
nec creſcunt merita. Sic ex charitatis ordine ma
gis videtur diligendus iuſtus qui deum diligit ꝛ
proximum:ꝛ a deo diligitur: q̄ peccator ſe contra-
rio habens modo. ¶ S In his ſufficit doctrina ꝛ
regula vniuerſalis pro quietatione celebrantis:
vnde ſm Scotū. Securius videtur quod talem Scotus.
generalem applicationem faciat in miſſa vel an-
te miſſam. Digneris domine oblationem iſtam
acceptare ꝓ illis quibus noſti me teneri ſpeciali
ter:ꝛ in eo gradu:quo me noſti obligari. Et quan
tum ad ſpecialem determinationem ad aliquem
vel aliquos: tutius eſt eam fieri ſub conditione:
ſi deus omnipotēs tibi placet. Uerūtamen quia
particularis determinatio omittēda non eſt. Tū
propter multiplicem ſacerdotis obligationem.
Tum propter ingratitudinis euitationem. Tum
propter deuotionis actualis augmentationem:
quam naturaliter parit beneficioru3 recordatio:
ſi gratia dei coniungatur. Nam particularia
magis mouent. Tū ꝑpter certiorem debiti imple
tionē ꝛ cōſciētie ſerenationē. In tātis obligatio-
num anguſtijs ſalubre eſt conſiliū cancel. parriſ. Joā. Gerſ.
Joā. Gerſ. tracta. de ſollici. ec. particula. xliij. ita
dicentis. Ex humilitate laudabili poteſt fieri co-
ram deo ceſſio quedam omnium bonorum ſpiri
tualium in manibus eius proportionabiliter ad
forum exteriorem de temporalibus bonis ratio-
ne debitorum: ꝛ hoc ex cōſideratione tot exacto-
rum:quibus obnoxij ſumus: ꝛ qui nos premunt
ꝛ quodāmodo ſuffocant:dicentes. Redde quod
debes

debes: vt ſunt creatio: recreatio: redemptio: debi
torum toties facta remiſſio. Preterea tam cre⸗
bra nunc vno mō: nūc altero mediate ⁊ immedia
te bonorū multipliciū facta receptio. Quo caſu
pauper homūtio ſic deprehenſus ⁊ anguſtiatꝰ di
cere pōt ad deū. Dñe vim patior reſponde ꝑ me.
Tu inquam qui preciū noſtrū es: noſtra iuſticia:
noſtra redēptio copioſa: redde creditoribꝰ meis
q̄uo vis ⁊ ſcis: tātūmodo vita gratie in hac pau⸗
pertate me ſuſtētes: ⁊ ſatis eſt. Idē in trac. de orōo⸗
ne. conſid. ix. de eodē tractās ita dicit. Quiſquis
tu tandē ordinatus es ad orandū: non tm̄ pro te:
ſed etiā pro ceteris: poteris i ipa meditatiōe tua
diſcutere: vt ab obligatione tua te apud deū ⁊ ho
minē diſſoluas. Nihilominus ſi quid in me ꝯſilij
eſt: noli eſſe nimiuꝫ ſcrupuloſus circa tue orōnis
numerū: pondus ⁊ menſuram. Cōmitte totū illd
deo: q̄ tribus digitis potentie ſapiētie ⁊ clemētie
appendit molē terre. Qui numerat multitudinē
ſtellarum: ⁊ oibus eis noīa vocat. Qui nūerū no
uit arene maris/ dic ei tota ſpei fiducia. Debitor
ſum pater noſter: ſupra quā poſſit exiguitas mea
ſoluere. debitor/ q̄r me creaſti: debitor/ q̄r imme⸗
mor tui: vitijs me ſordidās cōtra tua precepta: et
tñ mihi parcēs nō me dānaſti. Debitor iteꝝ pro⸗
ximis: q̄r de labore manuū ſuarū: ⁊ ſudore vultus
ſui comedo panē i abūdātia. Debitor carni mee
et ſanguini: debitor orantibus pro me: debitor la
pſis per me: ⁊ ita de reliq̄s ſine numero. Tot igi⸗
tur preſſus exactionibus: q̄d agā? quo me vertā?
Dñe vim patior: reſponde pro me. Sed q̄d reſpō
debis pro me? Recte proſus. Si diuidas vnicui⸗
q̄ꝫ illud quantūcunq̄ꝫ ſuffragioꝝ q̄d offerre pau⸗
pertas mea pōt: q̄d quantū ſit ſolus vides. Nolo
calculū ponere cū ſingulis proximis ⁊ bñfactori⸗
bus meis. Tu pro parte tua recipias miſſam iſtā.
Tu orationē: tu bonū opus alterū: tu ſapientiſſi⸗
me meritorū ⁊ ſuffragiorum ponderator deꝰ: di⸗
ſtribue ſingulis prout vnicuiq̄ꝫ opus eſt ad vtili⸗
tatē ſuā: ad liberationē meā. Exēplū in ciuilibus
applico mihi. Debitor itaq̄ꝫ non habēs vnde ſol
uat creditoribus ſuis: ſolet vel cogitur cedere oī⸗
bus bonis ſuis tam habitis q̄ꝫ habituris: retēta
neceſſitate victus ſui prout ordinauerit index vl
aduocatus. Ita de ſpūalibus. Cedo corā te dñe ⁊
pie deus. Hec ille. ¶ Hec tñ illa ſic accipiēda ſūt
vt ſacerdos omittat determinatā ⁊ ſpecialem ap
plicationē: in hac ſola generalitate intentionem
ſuā figens: quoniā vt. ſ. dictum eſt: deus ſm ordi
nē ſue ſapientie: aliqua dare ſtatuit: propter ſpe⸗
ciales noſtras orationes: ⁊ ſacrificiuꝫ ſpecialiter
applicatum: que al's his pretermiſſis non daret.
Sed propter nimiū ſcrupuloſos: quia per nullaꝫ
ſpecialem determinationē a ſcrupulis ſeruantur:
vt hi facta determinatione ſpeciali de qua certi
eſſe non poſſunt: an facta ſit prout fieri deberet:
recurrant ad hoc conſiliū applicationis genera⸗
lis. ¶ T Fuerunt nonnulli qui ordinem dari niſi
ſunt (quo ſpecialiū cōmiſſorum memoria ſit ha⸗
benda) ad obliuionis remedium ⁊ confuſiōis ac
faſtidij ſubleuamen. Unde quidam ex ordine ſex
caſuum grāmaticalis declinatiōis nominū: qua
ſi magis celebranti noto/ ordinem memorandoꝝ
tradiderunt: vt a nominatiuo ſiue recto: qui pri⸗
mus eſt caſuum. i. a ſeipſo ſacerdos a quo ordina
ta charitas incipit: viuorum memoriam ordinet
Scđo genitiui. i. progenitorum parentum ac pro
pinquorum carnaliū ⁊ ſpiritualiū ſubdat memo
riā. Tertio datiui. i. fundatoꝝ patronorū offeren
tiū ac bñfactoꝝ a quibꝰ tpalia receperūt. Quar⸗
to accuſatiui. i. inimicorum: nam accuſatiuus ex

Ordo mēorandorū ex ordine ſex caſuū grāmaticalis declinationis nominum.

f.

vocabuli īterpretationem caſus eſt aduerſarioꝝ.
In hoc tanq̄ꝫ perfecti chriſti imitantes exemplū
pariter ⁊ doctrinā dicentis in euangelio Mat. v. Mat. v.
Diligite inimicos veſtros: benefacite his q̄ ode⸗
runt vos: ⁊ orate pro perſequentibus ⁊ calūnian
tibus vos: vt ſitis filij patris veſtri qui in celis eſt
qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos et malos:
⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. Quantū ad ea eñ
que a deo habent inimici/ diligendi ſunt: naturā
ſcꝫ qua ad dei imagineꝫ creati ſunt: qua proximi
⁊ fratres ſunt: ⁊ q̄r a chriſto redēpti ad fidem tan⸗
q̄ꝫ regni coheredes ſunt vocati. Non quoad cul⸗
pam ⁊ defectus in quo a ſeipſis ⁊ ſuggeſtione dia
bolica inciderunt. Quinto vocatiui. i. errantium
infidelium ⁊ peccatorū: vt ad fidem ⁊ cōuerſatio⸗
nem ſanctam a ſuis erroribus ⁊ vitijs conuertan
tur. Uel vocatiui. i. prelatorum preſidētiū ⁊ recto
rū ſpiritualium ⁊ tpalium ad eccleſie regimen vo
catorū: pro quibus vt ſpecialiter oretur apl's hor
tatur. i. Timo. ij. Obſecro inquit primū omnium
fieri obſecrationes: orōnes: poſtulationes: gra⸗
tiarum actiones: pro omnibus hoibus: pro regi⸗
bus ⁊ oibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt: vt
quietā ⁊ tranquillā vitā agamus in omni pietate
⁊ caſtitate. Per reges: omnes intelliguntur recto
res. Sexto ablatiui. i. eorū quibus bona aīe: cor⸗
poris aut fame abſtulimꝰ: occaſionē dāni ſpūalis
tpalis dedimus verbo vel exēplo: q̄bꝰ obnoxij ſu⸗
mus ad reſtitutionē: ſm illud ſaluatoris Matt.
v. Si offers munꝰ tuū ad altare ⁊c. Uerū etſi hoc
mō celebrātis memoria iuuari poſſit: non tñ hic
ordo ſupradictoꝝ graduuꝫ ordini correſpondet:
nā in priori gradu applicanda eſt virtꝰ ſacrificij
his q̄bꝰ magis obligamur. Sumꝰ aūt magis ob⸗
noxij eis quos dānificauimus. Itē eccl'ie rectori⸗
bus tanq̄ꝫ ſpūalibꝰ parētibꝰ: q̄ per ablatiuū ⁊ vo⸗
catiuū ſm dicta intelligūtur: q̄ꝫ inimicis ⁊ infide
libus ac eccleſie pſecutoribꝰ: quos accuſatiuꝰ cō
memorat. Proceſſus etiam ille prolixus videt: et
diſtractionē ſacerdoti: ⁊ faſtidiuꝫ ingerens ꝑpl'o
circūſtanti. Qđ oimode cauendū eſt: cum nō ſibi:
nec pro ſe tm̄ ſacerdos: ſed eccl'ie ⁊ circūſtātibꝰ in
hoc officio debeat deſeruire. Ideo nonnulli alio
mō memoriā ordināt magis correſpondēter ad
gradus ſupradictos: vt in primis ſpecialē memo
riā faciant eoꝝ: pro quibꝰ pro iſta vice celebrare
ꝯſtituere: q̄ variari pñt: vt ſunt nunc illi/ nunc alij.
Nō eñ celebrās tenet in oibꝰ miſſis eundē deter
minationis modū obſeruare: vt ſcꝫ ſemꝑ in ꝓmo
gradu ſpecialis applicationis: applicet parētibꝰ
vel fundatoribus: aut ſpūalibus filijs ⁊c. ſed nūc
iſtis: nunc illis. Quā etſi ſacerdos obligatus eſt
multis: eſt tñ illa obligatio quantū ad miſſam ce
lebrandum precepti affirmatiui: q̄d non obligat
ad ſemper: ſed pro aliquando ⁊ certo modo: alio
q̄n ſacerdos teneretur quotidie celebrare: quod
tamen beatus Auguſt. nec laudat nec vituperat.
Laudaret autē celebrare: et vituperaret non cele
brare quotidie: ſi ad id ſacerdos teneretur. Ideo
dum ex fundatione ſui beneficij vel officij aut ex
cura animarū ſibi impoſita non obligatur ad ce
lebrandum: poteſt applicare cui voluerit. In quo
ſimplices ſacerdotes non curati maiori gaudent
libertate pro quanto rōne beneficij (ſi quod obti
nent) ſolis fundatoribus ſint obligati: ⁊ frequen
ter ad certas miſſas ſcđm tenorem fundationis:
quas cū perfecerint ad plures nō tenētur: igit in
alijs quantū ad determinatiōes: ſunt liberiores.
Ideo nunc celebrare pōt ſpecialiter: et in primo
gradu medie applicationis pro parentibus: nūc
pro certo benefactore: nunc pro certo liberando

ſeu conuertēdo pctōre:⁊ hoc vel viuis vel defun-
ctis. ¶ V Et ſm̄ hec primo ⁊ in primo gradu me
moria eſt habēda pro illo vel illis pro quo vel qui
bus hac vice principaliter celebratur. Suo tñ lo-
co.i.in memoria viuoꝝ:ſi in hac vita fuerint. Vel
mortuoꝝ:ſi hinc per mortē tranſierint. Deinde
ſcđo parentū ⁊ cognatoꝝ carnaliū ⁊ ſpūaliū. Ter
tio cure ſue ſubiectoꝝ tanꝗ̄ ſpūaliū filioꝝ:ſi cura
tus fuerit. Quarto confratrū ſuoꝝ:ſuoꝝ membro
rū eiuſdē corporis:ſi ſit eccl'ia religioſa collegia-
ta vel domus priuata. Quinto fundatorū patro-
norū ⁊ benefactorū tp̄aliū ⁊ ſpūaliū. In quibus
quilibet ſibi regulā ⁊ ordinē ꝯſtituat ſm̄ cōgrui-
tatē ⁊ exigentiā ſibi ꝯiunctorū quo ꝓ̄ptius ſue
occurrant memorie. Nō tñ opus eſt vt memorā-
dorū noīa occurrāt aut recitentur:ſufficit ꝙ per-
ſone occurrāt mēti. Dū vero noīa occurrūt in ge
nitiuo caſu mente tenēda vel ore exprimēda ſunt
vt Memēto dñe famulorū famularūqȝ tuarum:
huiꝰ ⁊ illius aut illorū: quatenꝰ debita ⁊ cōgrua
precedentiū ⁊ ſequentiū in textu canonis fiat cō
nexio. Et qm̄ nō ſatis certū eſt: q̄s cui in gradu ū
prefatoꝝ ordine ꝑponēdus:ſit:intendat celebrās
gnalr vt dñs iuſtiſſimꝰ olm diſtributor accepta-
re dignet̄ ſacrificium ꝓ his eo ordine ⁊ mō quo ſe
nouerit obligatū. Addēs ſaltē mente hoc vel eq̄-
ualēs. Et olm quibꝰ me noſti debitores. ¶ X Ne
ſūt in hac memoria vel ſacerdoti diſtractio: vel
circūſtantibus faſtidium ſurrepat: ſeruet̄ regula
Rña Sco. Sco. vt ſcȝ ſacerdos añ acceſſum altaris ſe recol
ligat ac intētionē ſuā ad eos ꝓ q̄bus ſpālr cele
brare diſpoſuit dirigat:ac intētionē talē deo offe
rat. Sic em̄ ſufficiet in miſſa eoꝝ memoriā hr̄e in
cōi: qr deꝰ oblationē ⁊ deuotionē ſuam pro illis
acceptat: pro quibꝰ ordinauit ſe velle offerre. Et
ita nō oportet morā facere in memoria:dum ibi
intētio ad eos refert̄ generaliter: quoꝝ memoria
prius habita eſt in ſpāli. Et tm̄ de queſtiōe ꝑma.

¶ Lectio.xxvij. A

De ſe
cundaȝ
queſtio
nē: qua
queſi-
tum eſt
vtrū ap
plicatio
nē virtu
tis ſacri
ficij ipe-
diat ma
licia vel
ſuſpēſio
celebrā-
tis mini
ſtri? Rñdetur ꝑ hāc ꝯcluſionē. Perſonalis ſuſpē
ſio aut malicia ſacerdotis nō tollit virtutē ſacrifi
cij alr̄s rite miniſtrātis. Hec ꝯcluſio declarat̄. Nā
q̄uis ſacerdos pctōr ſit:⁊ extra gr̄am:⁊ ꝑ ꝯñs ni-
hil in ſe habeat vñ poſſit a deo ſua oblatio ⁊ obſe
cratio acceptari in ordine ad aliqđ bonū ꝯferen
dū:qr tñ oblatio hec ⁊ orō nō eſt ſua ꝑncipalr: ſȝ
eccl'ie ſpōſe xp̄i:inter quā ⁊ xp̄m nūcius eſt: eius
orōnē portās in ore:quā porrigit exaudiendā pa
tri miaꝝ:ſequit̄ ꝙ ſua ꝑſonalis malitia nō reddit
orōnē illā ⁊ oblationē deo execrabilē: ⁊ inexaudi
bilē. Nō em̄ obſecrādo innitit̄ gr̄e proprie ſancti
Guil. parrhiſieñ. tatis:ſed dilectioni ⁊ charitati aliene. Vñ Guill.
parrhiſ.in lib.de ſacramentis tracta. de ordine.
Aliud inq̄t eſt interpellare pro alio vt amicū:ſiue
beniuolū:ac inniti gratie proprie ſanctitatis. Et
aliud interpellare vt nunciū: ⁊ preces ⁊ interpel-
lationē offerre aliene (vt ita dicamus) charitatis
Illud em̄ primū oīm eſt ⁊ ſingulorum ſanctorum
iſtud aūt propriū eſt ſacerdotū. Ex officio quip-
pe ſacerdotali:ſacerdos nō preces ſuas ⁊ ſuppli-
catiōes offert patri miaꝝ:ſed ꝑces ⁊ ſupplicatio-
nes eccleſie: vt internuncius ⁊ mediator. Et ſicut
aduocatus nō iura vel ſtatuta ſua allegat: ſȝ alie
na:⁊ verba eius cui patrociniū preſtat in ore ge-
ſtat:ſic ⁊ ſacerdos ex officio publico verba/inter-
pellationes eccleſie: ⁊ orationes in ore geſtat: et
eas quodāmodo patri miſericordiaꝝ ore ſuo por
rigit audiēdas ex parte eccleſie ſue. Et illud dicit
diligenter attendendū:quia illud eſt quod erra-
re fecit hereticos circa illud ſacerdotale officiuȝ:
ſcȝ interpellandi. Nō em̄ attendebāt ꝙ ſacerdos
ex ſacerdotali officio preces eccleſie nō ſuas offe-
rat:⁊ ꝓpter hoc interpellationē malorū ſacerdo-
tū irritā ⁊ nullā dicebant: ſumentes occaſionem
ex illo qđ dr̄ Joan.ix. Peccatores deus nō audit.
Quo verbo magna cecitate abuſi ſunt. Ille enim Quis exau
ꝓprie exauditur:cuius deſideriū adimplet̄. Ora diatur.
tio vero quā ore geſtat ſacerdos: nō ſua eſt ſȝ ec-
cleſie:q̄ oratio quā ſic porrigit ſi exauditur:eccle-
ſia exauditur nō ſacerdos. Quēadmodū ergo pe
titio aliena in ſcriptis oblata principi /recipitur
ob gratiā eius cuius eſt: ⁊ ex cuius noīe offertur:
q̄ ⁊ in ea loquitur petens ⁊ ſupplicans: ⁊ ipſe pro
prie exauditur:quare ⁊ eius deſiderium adimple
tur:ac pro ipſo petitio admittitur. Non autē ille
per quē petitionis ſcriptura porrigitur. Sic dici-
mus ⁊ de petitione eccleſie:que per ſacerdotem li
cet malū:principi deo porrigitur. Non em̄ refert
an voce an ſcriptura petitio offeratur. Nec aliud
aliquid vendicare debet in gr̄a exauditionis pro
curator:qui per vocē petitionē porrigit:ꝗ̄ ille q̄ ꝑ
ſcripturā:nec vox amplius aliq̄d hȝ vel operatur
in eadem gratia: ꝗ̄ ſcriptura. Cōſtat autem ꝙ ei
qui per ſcripturā petitionē porrigit: nihil gratie
fit:ſed ei cuius noīe ⁊ pro quo fit:ita nec proprie
dici pōt ꝙ malū ſacerdotē deus exaudiat in hoc
caſu. ¶ B Deniqȝ deus eccleſie precibus/fuſis
tñ per ſacerdotē ad concedendū qđ petit:nō pro
pter ſacerdotē talē cōſentit: in eo ergo qđ conce-
dit exaudit̄ eccleſia nō ſacerdos. Eccl'ie enim vox
(interior ſcȝ intellectus ⁊ ſignificatio orationum
vocaliū:quas offert ſacerdos) eſt quam audit pa
ter miſericordiarū. Exteriorē autem ſtrepitū per
ſe non curat. Qui em̄ ſtrepitu tantū exteriori cla
mat:illum deus apud ſe tacere reputat. Ex quibꝰ
ſatis patet cōcluſio. Quāuis em̄ ſacerdos malus
ſit: neqȝ in ſe habeat vt poſſit ſacrificiū deo pla-
cere:ab eoqȝ in ordine ad ſpūalia bona conferen
da acceptari:qr tñ nūcius ⁊ procurator eſt eccle-
ſie deo dilecte:in hac oblatiōe/que ex officio ſibi
incūbit:reſpicit deus ad eccl'iam principalr offe
rentē ⁊ petentē nō obſtāte malicia nuncij offeren
tis. Et ſi per impoſſibile in eccl'ia tota militante/
nullus eſſet deo acceptus:obſecratio huiꝰ ſacrifi
cij nihil a deo impetraret in rōne oblationis: qr
ſic nullus eſſet in eccleſia offerens et petens ſibi
gratus. Vñ oblatio illa poſſet eſſe ſibi grata:pla-
cita ⁊ accepta:inquātum oblatio ſacrificij effica-
ciā habet ex merito eccl'ie offerētis: ſecꝰ inquātū
hȝ efficaciā ex inſtitutione xp̄i. ¶ Et ad hoc vide
tur ſonare Guill. parrhiſ. in loco ſupra allegato:
volens ſaluare dictum beati Cypriani martyris:
dicentis hereticoꝝ ſacramenta inania eſſe: irri- Cyprianus
ta ⁊ vacua. Cū em̄ eccl'ia hereticoꝝ eccl'ia ſit ma-
lignantiū:⁊ deo odibilis: vt puta adultera ⁊ apo
ſtatrix

ſtatrix: manifeſtũ eſt (dicit) ꝙ nec eam per ſe: nec per nũtios audit deus: ⁊ ꝓpter hoc dũ ſacerdos nũtiũ eius ſe gerit determinate: nihil impetrat: neqꝫ in aliquo vllatenus exaudit̃: cũ preces porrigit noĩe eccleſie manicheoꝝ aut alteriꝰ ſecte dãnate nõ noĩe ſancte eccleſie catholice: q̃r non eſt nũcius ⁊ ꝓcurator catholice: ſꝫ eccleſie malignãtium: cuius orationẽ geſtat in ore intẽdẽs ꝓ ſua ſecta: nõ vniuerſali ſancta eccleſia veniã ⁊ gratiã poſtulare. Hinc quia vox illa vox eſt diabolice fictionis: q̃d mirũ ſi nihil impetrat: q̃r vero vox ſacerdotis eccleſie catholice vox eſt ſancte eccleſie ⁊ deo dilecte cõgregationis: q̃d mirũ ꝙ hãc exaudit p̃r miſericordiaꝝ: ⁊ exauditionẽ eius ꝓcurat celeſtis aduocatꝰ eiuſdẽ eccl̃ie ſpõſus. Quid mirũ ſi illã repellit vt vocẽ ꝑtis aduerſe: iſtã admittit vt vocẽ placẽtis amice. Lõge eñ diſtat petere panẽ filioꝝ dare canibꝰ a p̃re miſericordiarũ: ab eo q̃ eſt petere panẽ filioꝝ dare filijs ab eodẽ patre. Lõge etiã ſunt perſone canine a ꝑſonis filiorum: ꝑſone adultere ⁊ apoſtatricis: a ꝑſona ſponſe incorruptibilis caſtitatis ⁊ inſeparabilis charitatis. Vox cornina a voce colũbina: latratꝰ caninus a voce filioꝝ.

Augusti.

Et ꝙ dicit beatꝰ Aug. ſacramẽta hereticoꝝ efficacia fore: intelligi dꝫ: dũ ſeruant formã ⁊ ritũ eccleſie vniuerſalis: illã autem mutare intelligũtur: q̃ñ tota petitio eoꝝ eſt: hoc eſt eoꝝ noĩe: ex eoꝝ parte: ⁊ pro eis determinate. Hoc eñ eſt ꝯtra formã eccleſie catholice: immo eccleſia catholica ab eoꝝ oratione penitus excludit̃: vnde ſic petit̃ ex parte inimicoꝝ dei: petit̃ ⁊ ꝓ inimicis dei: q̃ obſiſtit impetratiõi: qualiter nõ eſt de noſtris ſacerdotibꝰ: licet quandoqꝫ malis. Nõ eñ vt dictũ eſt: meritis ſuis: aut propria ſanctitate nec ꝓprio nomine petũt: ſed noĩe et meritis ſancte eccleſie cui veniã puritatẽ ⁊ gratiã poſtulãt. Hec Guil.

Obiectio.

¶ C Sed hic aliq̃s opponeret auto. beati Grego. in paſto. Cũ is qui ad intercedendũ mittit̃: irati animus ad deteriora ꝓuocatur.

Rñsio ad obiectionem.

Ad quã d̃r ꝙ hec veritatẽ hꝫ: q̃ñ aliq̃s mittit̃ ad intercedendũ ex ꝓpria ꝑſona fauore ⁊ gratia ſuĳpſius: talis eñ placare nõ poteſt iratũ. Secꝰ ſi mittit̃ tãq̃ nũciꝰ ad intercedendũ noĩe ⁊ meritis alterius grati ⁊ accepti: tũc placari poteſt animus irati gratioſitate nõ nũcij ſed nũciũ mittentis. Sicut eſt videre in nũcio ferẽte petitiones literatorias: qui nuncius q̃uis diſpliceat obſecratori: tñ petitionẽ audit intuitu ⁊ fauore eius q̃ illũ miſit. Vel aliter dici poteſt: ꝙ malꝰ ſacerdos non mittit̃ ab eccleſia ad intercedẽdũ ad deũ ꝓ ſalute populi: immo potius prohibet̃. Statuit eñ eccleſia vt miſſam nullatenus dicat diſplicens: nec irrecõciliatus deo: cũ vero ſe ingerit peccat. Eſt tñ nũcius nõ ex miſſione eccleſie: ſed ex officio et ordine. ¶ Aliter et melius dicit p̃dictus doctor: ꝙ eſt verũ: ꝙ animus ad deteriora ꝓuocat̃: ſꝫ cõtra eũ qui temere intercedere p̃ſumit: ⁊ maieſtatem iudicis nõ veret̃: ſpurcitias vitiorũ ⁊ peccatoꝝ ſuoꝝ impudẽter ⁊ irreuerenter oculis eiꝰ ingerẽs. Similiter ⁊ cõtra eũ qui talẽ ad intercedẽdum ſciẽter mittit: nullatenus autẽ contra eccleſiã ſanctoꝝ: que in illa parte omnino innocẽs eſt ⁊ immunis: alioquin ex alieno delicto / eccleſia incurreret offenſam dei: q̃ ſentire iniquiſſimũ eſt: ſibi ergo huiuſmodi p̃ſumptor iudiciũ mãducat

Obiectio.

⁊ bibit. Eccleſia aũt de fonte illo ſaluatoris haurit aquas ſalutares: vt dicit̃ Eſa. xij. ¶ D Sꝫ iterum quis opponeret. Si fructũ miſſe non impedit malitia celebrantis quin deꝰ det dona ſua ad obſecrationẽ mali ſacerdotis ſicut ⁊ boni: cur canones multos ſacerdotes ꝓhibẽt celebrare? Ad

Reſpõſio.

hoc reſpondet̃ ꝙ generaliter omnes ſacerdotes in mortali crimine exiſtẽtes prohibent̃ a celebratione: q̃uis fructus celebrationis alijs pro quibus celebrãt: nullatenus ſubtrahat̃: ⁊ hoc ꝓpter ſalutẽ propriã celebrãtis: q̃r dicit apoſtolꝰ. i. Corin. xi. Qui mãducat ⁊ bibit indi. iudiciũ ſibi mãdu. ⁊ bibit. Nec vult eccleſia ſalutẽ ꝓcurare multoꝝ: cũ interitu ceteroꝝ preſertim miniſtroꝝ ſuorum: ſed nec ſacerdotẽ in peccatis exiſtentẽ mouere debet ad celebrãdũ ſalus aliena: ſi illam cũ detrimẽto ſalutis ꝓprie ꝓcuret: cũ dicat chriſtꝰ Mat. xvi. Quid ꝓdeſt homini ſi vniuerſum mũdum lucret̃: anime vero ſue detrimentũ patiat̃: aut quã dabit homo cõmutationẽ ꝓ anima ſua.

Mat. xvi.

Et beatꝰ Greg. Quid ꝓdeſt facule ꝙ alijs lucet: cũ ipſam edax flãma cõburit?

Grego.

¶ Singulariter tñ multi ſacerdotes ꝓpter peccata ſpecialia a celebratione ſuſpẽdunt̃: q̃r ipſoꝝ peccata huic venerabili ſacramẽto ſpecialiter repugnãt et aduerſant̃. Hoc ſacramentũ eñ eſt ſacramentũ fidei: ideo repellunt̃ heretici defectum fidei patiẽtes. In hoc ſacramẽto eſt vinculũ charitatis: ideoqꝫ repellunt̃ ſchiſmatici: qui rũpũt vinculũ eccleſiaſtice vnitatis.

Sacramenti eucharistie diuersa nomina.

Sacramentũ hoc eſt vas g̃re: vnde dicit̃ euchariſtia. i. bona gratia: ideo repellunt̃ ſimoniaci qui gratiã dei emere ⁊ vẽdere nõ erubeſcunt. Sacramentũ hoc ſacramentũ eſt communionis: vnde ⁊ cõmunio appellat̃: ideo repelluntur excõmunicati qui a cõmunione eccleſie ſunt excluſi. Itẽ eſt ſacramentum dignitatis immo digniſſimũ: ideo repellunt̃ degradati: qui omni dignitate eccleſiaſtica ſunt priuati. Itẽ eſt ſacramẽtum virtutis perfectiue: ideoqꝫ repellunt̃ ſuſpẽſi et irregulares: qui manus habẽt ligatas: ꝓpter q̃ in exercitiũ eccleſiaſtice poteſtatis ſ̃m actus hierarchicos: qui ſunt purgare: illuminare: ꝑficere: admitti nõ debent. Itẽ in hoc ſacramẽto eleuatio mentis eſſe dꝫ in deũ ſingularis: ideoqꝫ repellunt̃ fornicarij: qui tãq̃ carnales nõ poſſunt ea que ſpiritus ſunt: deguſtare: ſ̃m illud apoſtoli. Animalis homo nõ percipit ea que ſunt ſpiritus dei: ſtultitia eñ eſt illi. i. ad Coꝝ. ij.

Obiectio.

¶ Tertio poſſet opponi cõtra p̃dicta. Sacerdos malꝰ carens gratia: que vita eſt anime: eſt mẽbrũ ⁊ organum mortuũ: ergo per ipſũ nõ poteſt fieri influxus gratie ⁊ vite ſpiritualis a chriſto capite.

Solutio obiectiõis.

Antecedẽs patet: q̃r caret vita. Cõſequẽtia probat̃: q̃r mẽbrũ aridũ ⁊ organũ mortuũ: nõ põt eſſe mediũ influxus vite in aliud mẽbrũ: vt manifeſtum eſt in corpore vero: ergo nec in myſtico. ¶ E Pro ſolutione huiꝰ oppoſitionis notãdũ / ꝙ q̃uis eccleſia dicat̃ corpus chriſti: ⁊ fideles huius corporis mẽbra: chriſtus vero caput: tamẽ magna differẽtia eſt huius myſtici corporis ac mẽbrorum ſuoꝝ ⁊ capitis: a corpore / mẽbris ⁊ capite naturalibus: quoad participationem influxus vite ſenſus ⁊ motus. Unde in toto corpore: natura puta humana: eſt vna vita omniũ partiũ: que ab ipſis participat̃ ordine quodam. Q̃r primo vita in corde reperit̃: q̃ ſ̃m philoſophũ: eſt primũ viuens: ideo principiũ vite appellat̃. Poſt hoc recipitur in alijs mẽbris: ſ̃m ꝙ magis vel minus propinque ſe habẽt ad id principiũ vite. Eſt quoqꝫ hec deriuatio vite a corde naturalis: ita ꝙ non eſt in cordis poteſtate vitã in ſe cõtinere ⁊ ceteris mẽbris nõ cõmunicare. Nec etiã cor cõtingẽter / et libere reſpicit mẽbra: ita ꝙ poſſit influere vitã in mẽbrũ diſtãs: abſqꝫ hoc ꝙ influat in mẽbrũ propinquius. Sicut nec ẽ in poteſtate ſolis / lumẽ in aerẽ nõ diffundere: neqꝫ eſt in eius poteſtate illuminare partẽ aeris diſtantẽ: quin prius illumi-

net partē aeris ꝓpinquā: ⁊ hoc ineſt talibus cauſis ex conditione ſue nature. Eſt ergo in corpore naturali vna vita: anima ſcilicet vegetatiua: que quodam ordine incipit eſſe in corpore: primo in corde: deinde in mēbris ꝓpinquioribus: ⁊ ſic donec mēbra ſingula viuificenť. Nō ſic in corpore myſtico: quod eſt eccleſia ⁊ ſuis membris. Sicut eñ hec mēbra nō cōtinuanť adinuicē: vt quid vere vnū cōſtituāt: ſic in iſto corpore non eſt vna vita numero: ſed quodlibet mēbrū viuēs viuit propria vita diſtincta a vita alterius: alia ſiquidem eſt gratia ⁊ charitas ſortis: alia platonis: nec cōſtituūt vnā gratiā numero: ſicut partes vite animalis bruti cōſtituūt vnā vitā: ſcilicet vnā totalem animā: ſicut partes corporis vnū totale corpus numero. ¶ Participatio etiā vite ſpiritualis corporis myſtici: nō eſt ſimilis participationi vite naturalis corporis materialis a ꝑncipio vite. Nam principiū vite ſpiritualis chriſtꝰ eſt: qui eſt caput eccleſie: a quo deſcēdit gratia que eſt vita ⁊ operationū meritoriaꝝ vitale principiū. Eſt autē chriſtus huius gratie cauſa non naturalis: ſed mere libera ⁊ gratioſa: influēs hāc vitam cui vult: ⁊ prout vult. Neqꝫ ordinē talē hꝫ ad mēbra eccleſie: vt nō poſſit vni mēbro influere: niſi priꝰ influat alteri. Quoniā etſi in eccleſia vnū mēbrū ſit cauſa influxꝰ vite in aliud: vt ſacerdos eſt cauſa baptizato ⁊ cōfitēti infuſionis gratie: non tamen niſi miniſterialis. Non eñ cauſat gratiam effectiue in quocūqꝫ: qꝛ gratia a ſolo deo creať: ſꝫ eſt cauſa miniſterialis: qꝛ per miniſteriū ſacerdotis cauſat deus gratiā: quo miniſterio non adhibito deus gratiā nō influeret. Et qđ ſic eſt cauſa vite dūtaxat miniſterialis: nō oportet viuere vita tali: qua ipſum cui vita cōcediť per ipſuꝫ. Nec oportet ꝙ ſit ꝓpinquius principio vite in participādo talē influxuꝫ: ſed ſufficit ꝙ ſit ꝓpinquius in gradu ⁊ ordine miniſtrādi. Unde ſacerdos ſic vitā influit in mēbra eccleſie ex ſuſcepto miniſterio qđ ſibi cōuenit: nō ex ꝓpria vita ſpirituali et ſanctitate: ſed ex officio ⁊ ordine. Sicut eñ nō facit militē virtus ⁊ fortitudo bellica: ſed aſcriptio principis ⁊ inſtitutio. Nec robur corporis ſuper decē milites decurionē: ſed principis electio ⁊ tradita poteſtas. Neqꝫ ꝓcuratorē prudētia et ſolertia ꝓpria: ſed cōſtitutio a dño litis ⁊ cauſe. Sic ſacerdotē influere vitam gratie ſuo modo nō facit ſanctitas vite: ſed ordo ⁊ officiū ſacerdotale. Ratione cuiꝰ cōpetit ſibi offerre preces eccleſie ſpōſe chriſti: cui chriſtꝰ: qđ pie deſiderat / negare nō poteſt.

Dubium.

¶ F Per hoc patet reſpōſio ad oppoſitionem. Licet enim ſacerdos malus ſit organū mortuū eccleſie pro quāto caret in ſeipſo vita gratie: influere tamē eā poteſt in alia mēbra miniſterialiter. Quod nihil aliud eſt dictu: niſi ꝙ pōt exhibere ſuū miniſteriū: offerēdo preces ⁊ ſacrificando ſm inſtitutionē xp̄i ⁊ eccleſie: cuiꝰ miniſteriū chriſtus operať effectū: ad quē ipſum miniſteriū eſt ordinatū. Nec eſt ſimile de mēbris naturalibus corporis: et mēbris officialibꝰ eccleſie certo miniſterio deputatis: vt pꝫ ex ꝑmiſſis. ¶ G Sed adhuc reſtat breue dubium: cū dictū ſit ꝙ ſacerdos celebrās nūtius eſt deferēs eccleſie ꝑces ad ſponſum ⁊c. Et ſi hoc ſaluari poſſet quoad ſacerdotē in mortali peccato occulto exiſtentem: quomodo aūt verū eſt quoad ſuſpēſum ⁊ excōmunicatū: quē eccleſia manifeſte ꝓhibuit: ne tali legationis officio fungereť: ⁊ ita in officio quod celebrat cōtra ꝓhibitionē eccleſie: nō videť ꝙ gerat tanꝗ̄ nūtius perſonā eccleſie.

Solutio dubij.

¶ Ad qđ dicendū ꝙ ſacerdos rite celebrās quantū ad materiā: formam ⁊ intētionē: hoc eſt habēs determinatā panis ⁊ vini materiā ꝓferēs formā a chriſto inſtitutam: intendēs quod eccleſia intēdit: que ſunt de eſſentia officij ⁊ cōſecrationis: vt dictū eſt lec. vi. Hic inquā ſic agēs: ſicut vere conſecrať: ita nuncius eſt eccleſie: eiuſqꝫ perſonaꝫ gerit: licet fuerit ſuſpēſus: excōmunicatus vel degradatus: et per hoc ab eccleſia ꝓhibitus. Cuius ratio eſt: qꝛ eſſe ſic nunciū eccleſie: ⁊ eius perſonā gerere: eſt inſeparabiliter ordini ⁊ officio ſacerdotali annexuꝫ: quo ſemel ſuſcepto priuari nō poteſt: ꝓpter characteris in ſuſceptiōe ordinis impreſſi indelebilitatē. Nec ꝓhibitio eccleſie hoc effecit vt officiū ꝓhibitus ſimpliciter exercere nō poſſit: ſed vt nō licite poſſit. Eſt enim in hoc quaſi ꝓcurator ⁊ nūcius irreuocabilis eccleſie: habēs formā ſui officij: quā tenēdo quoties officiū exercet perſonam eccleſie repreſentat: licet hoc faciēs cōtra ꝓhibitionē peccet. Exemplum ad hoc in humanis. Si princeps cōſtituit officialē irreuocabilē ⁊ perpetuum: ſm certā ſibi traditā formā ſuo nomine regentē: licet poſtea ꝓhibeat ne aliqua faciat: nihilominus que poſt ꝓhibitionem ſm formā in ſua inſtitutione traditā agit: virtute prime cōmiſſionis in perſona ſui dñi agit: ⁊ factū tenet: licet ſic faciendo dñm offendat. Ita ⁊ in ꝓpoſito: ꝙ vero ſic prohibitus nihilominus ⁊ celebrare attētās: vere cōſecret ſeruatis ꝑdictis ſubſtātialibus: ſupra oſtēſum eſt lec. ij. Hec eſt de ſecūda queſtione. ¶ H Queſtio tertia qua queſitū eſt quomodo alicui liceat ordinare vt miſſa ſpecialiter celebreť pro ſe: cū quilibet teneť omnes ꝓximos ſibi equaliter diligere. Nam ſic ſpecialiter ordinando diminuit bonū proximi: quod eſt cōtra fraternam charitatē. Eſt ⁊ cōtra rationē huius ſacrificij: quod ideo cōmunio diciť: qꝛ omnibꝰ cōmuniter valet. Et bonū quāto communius: tāto diuinius: ideo huic cōmunitati nihil ſubtrahenduꝫ erit per ſpecialē applicationē. Queſtio iſta cum precedētibus / ⁊ earū ſolutione: videť preſupponere ꝙ miſſa celebrata pro pluribꝰ minꝰ valeat cuilibet pluriuꝫ: ꝗ̄ ſi pro paucis ſiue paucioribꝰ aut pro vno ſolo celebrareť: de quo paulo latius videndū eſt. ¶ Ubi nūc premittendū: infra latiꝰ declarandū: ꝙ in effectu / ſiue fructu miſſe plura bona cōprehenduntť: ſcilicet maloꝝ ablatio: pura ſolutio pene pro peccatis debite: ⁊ bonoꝝ gratuitoꝝ collatio: tam gratie gratū faciētis ꝗ̄ gratie gratis date. Sicut ⁊ chriſti paſſio quaꝫ miſſa repreſentat: pene debitū quo tenebamur obnoxij abſoluit: celū aperuit: gratiā ⁊ gloriā: et bona cuncta nobis meruit.

Bona ꝗ̄ plurima in effectu miſſe comprehenduntť.

¶ I Quantum ad pene ſolutionē: cōmunis eſt ⁊ pene omniū ſentētia miſſam vnam non tantuꝫ valere pluribus: ſi pro eis ex equo celebretur: quantū valeret ſi vni ſoli vel paucioribus applicareť. De hoc beatus Tho. in ſcripto. iiij. diſt. xlv. q. principali. ij. dicit.

Thomas.

Suffragia vno modo valent ad hoc ꝙ per intentionem vnius alteri applicanť: ⁊ ſic ſatiſfactio vnius alteri cōputať. Et hoc modo nō eſt dubiū quin magis valēt ei pro quo fiunt: immo ſic ei ſoli valent. Satiſfactio enim proprie ad remiſſionem pene ordinatur: vnde quantum ad dimiſſionem pene preciſe valet ad ſuffragium ei pro quo fit. Et ſequitur. Magis valet ſuffragium alicui quod ꝓ eo ſingulariter fit: quam quod fit pro eo communiter ⁊ pro multis alijs. Sic enim effectus ſuffragij diuiduntť ex diuina iuſtitia inter eos pro quibus fiunt. Idem ſentit magiſter eadem diſtinct. dicens. Poteſt dici plura ſubſidia contuliſſe diuiti ad celeriorem ſolutionem: non pleniorem.

Quantū

¶ Quãtum vero ad collationẽ boni: quidam vt
prepoſitiuus: ⁊ ceteri dicerẽt volebant: ꝙ miſſa
nõ plus valet vni vel paucis ſi pro illis celebraẜ:
ꝗ̃ valeret eiſdẽ ſi ſimul pro pluribꝰ dicereẜ. Qđ
ſic oſtẽdere nituntẜ. Bonũ ſpũale ꝓportionatur
ſpiritui: ſꝫ ſpũs eſt vbiqꝫ totus: ⁊ non cõicaẜ per
partes: igiẜ bonũ ſpũale cõicaẜ ſine diuiſione: ⁊
ita nõ minuiẜ: ſꝫ pluribꝰ cõiceẜ. Hoc etiã exẽplo
corporali declaraẜ: vbi minus apparet ꝗ̃ in pro
poſito. Nã aliqua corporalia de quibus minus
videtur ꝗ̃ de ſpũalibꝰ: nõ minꝰ cõicanẜ cuilibet
ſi pluribus cõicanẜ: ꝗ̃ ſi ei ſoli cõicarenẜ. Patet
de lumine cãdele ſimul illuminãtis plura illumi
nabilia ⁊ equaliter ſicut ſi illumiaret quodcũqꝫ
illoꝝ ſolũ. Ptꝫ etiã de voce que equaliter ſimul
immutat quẽcũqꝫ multoꝝ audientiũ: ſicut ſi im
mutaret vnũ eoꝝ tm̃. Ad hoc facit auto. b. Hie-
Hierony. ro. de cõſe. diſt. v. Nõ mediocriter. vbi inter alia
ſic habetur. Cũ pro centũ aiabus miſſa vel pſal-
mus dicitur: nihil minus ꝗ̃ ſi pro vno quolibet
eorum diceretur: accipitur. ¶ R Alij vero aliter
opinanẜ: vꝫ ꝙ miſſa plus valet paucis vel vni:
etiam quãtũ ad collationem boni: ſi pro eis de-
terminate celebratur: ꝗ̃ ſi cũ illis etiam pluribꝰ
alijs applicaretur. Et hoc ſiue attendatur valor
miſſe correſpõdẽs ex opere operato inſtitutiõis
ſcꝫ xp̃i: ſiue ex merito offerentis eccleſie: ſiue ex
hoc opere operãte perſonalis meriti celebrãtis.
Qđ ſic ꝓbatur: quia omni merito finito ẜm ple-
nam iuſticiã correſpõdet adequate aliqđ p̃miũ
determinatum ad certũ gradũ: ſed meritũ cele-
brationis miſſe eſt finitũ: ergo ſibi correſpondet
in premio bonũ finitum: ⁊ ad certum gradũ de-
terminatũ. Cõſequẽtia eſt in tertio prime. Ma-
ior nota: qꝛ ẜm iuſticiã retributiuã oportet eſſe
proportionẽ premij ad meritum. v. Eth. Ergo fi
nito merito nõ correſpõdet infinitum: ſed deter
minatum premium: finiti em̃ ad infinitum nul-
la vnꝗ̃ eſt proportio. ij. de cõſola. proſa. Minor
autem probatur de quolibet merito miſſe: nam
de merito eccleſie offerentis: ⁊ de merito perſo-
nali ſacerdotis celebrãtis manifeſtum eſt ꝙ in-
finitum nõ eſt. Neqꝫ em̃ gratia: que radix eſt me
riti: neqꝫ actus ex gratia elicitus eccleſie vel ſa-
cerdotis: que creature ſunt: eſt infinita ⁊ infini-
tus: ergo nec meritum. Meritũ em̃ cõmenſuraẜ
gratie ex qua: ⁊ actui qui ex ea elicitur. ¶ De me
rito vero ſacrificij qđ ſequiẜ inſtitutionem chriſti
ita patet. Nam quãuis in ſacᷓo euchariſtie ſit
plenitudo omnis gratie ⁊ meriti ſpũalis: immo
in ipſo continetur xp̃s: qui eſt gratia increata ⁊
infinita: tamẽ quãtum ad fructum cõferendum
tam in ratiõe ſatiſfactionis: ꝗ̃ boni gratuiti col
lationis: conſtituit ip̃m in pondere numero et
menſura. Qđ ſic patet: qꝛ longe minus eſt meri-
tum oblationis xp̃i in ſacramento miſſe: ꝗ̃ fue-
rit i eiꝰ cruce. In cruce em̃ xp̃s ſe imediate obtu
lit: factus verum ſacrificium: ſemel moriens pro
redemptione omniũ predeſtinatorũ efficaci ẜm
Ad heb. ix. illud Hebr. ix. Chriſtus põtifex futuroꝝ bonoꝝ:
per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſctã
eterna redẽptione inuenta. Et. j. Petri. iij. Chri-
j. Pet. iij. ſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt: iu-
ſtus pro iniuſtis. In officio autem miſſe idẽ ſa-
crificium eſt ⁊ oblatio: nõ per iteratã mortẽ: ſed
per mortis ſemel paſſe rememoratiuã repreſen-
tationẽ. Quis autem dubitat eſſe maioris effica
cie: mortem ſemel in ſanguinis effuſione acerri-
mis cũ doloribus pro morti addictis pio patris
conſpectui offerre: ꝗ̃ tantum mortis ſemel paſſe
memoriã. Unde ⁊ ſemel tm̃ paſſus eſt: ⁊ tñ quo-
tidie mortis illius vnice memoriã in hoc ſacra-
mentali ſacrificio repreſentamus. Unde beatus
Ambro. ſuper epiſtolã ad Heb. In chriſto ſemel
oblata eſt hoſtia ad ſalutem potens. Quid ergo Ambro.
per nos? Nõne per ſingulos dies offerimus? Et
ſi quotidie offeramus: ad recordationeꝫ mortis
eius fit: ⁊ vna eſt hoſtia: nõ multe: qꝛ ſemel obla-
tus eſt xp̃s. Hoc autẽ ſacramentum exemplum
eſt illius. Et ſequitur. Chriſtus hoſtiam obtulit:
ipſam offerimus ⁊ nunc: ſed qđ nos agimus re-
cordatio eſt ſacrificij. ¶ L Ex quo certum eſt ꝙ
miſſa nõ equiualet paſſioni ⁊ morti xp̃i quãtum
ad meritum: qꝛ in miſſe ſacrificio xp̃s nõ iterum
moritur: ſꝫ mors eius (vnde om̄e meritũ) ſpecia-
lius in ea cõmemoretur: ẜm illud Luc. xxij. Hoc Luce. xxij.
facite in meam cõmemorationẽ. Alioquin ſicut
xp̃s ſemel tm̃ paſſus eſt ad totius mundi redem
ptionem: ita ⁊ vna miſſa ſufficeret pro redẽptio
ne aiaꝝ olim ab omnibus penis purgatorij ⁊ ad
impetrationẽ totius boni: qđ tñ dicendũ nõ eſt.
Alioqn fruſtra eſſent tot ſacerdotes: fruſtra etiã
tot miſſe pro varijs impetrãdis ab eccleſia ordi
nate. Eſt ergo fructus ⁊ bonũ correſpondẽs ẜm
diuinam iuſtitiaꝫ merito miſſe minus eo: quod
correſpõdet paſſioni ⁊ morti xp̃i: ⁊ per cõſequẽs
eſt finitum: ⁊ ad certũ gradum determinatũ. Sꝫ
omne finitũ in partes diuiſum minus eſt in par
tibus: ꝗ̃ in toto: ⁊ ſi totum prouenit vni: nihil
eius ꝓuenit alteri. Unde patet ꝙ miſſa celebra-
ta ſpecialiter pro vno vel pro paucis plus valet
illi ⁊ cuilibet de paucis: ꝗ̃ ſi celebraretur ſimul
pro pluribus ſiue pro multis: ⁊ hoc tam ad pene
ſolutionem: ꝗ̃ quo ad boni gratuiti collationẽ.
Et hoc intelligendo in eodem gradu applicatio
nis: quia ſi vni applicatur in certo gradu priori
nihil minus conſequitur ille ſi mille applicareẜ
in gradu poſteriori: vt ſupra dictũ eſt. Quia niſi
ſic: tunc aliquis poſſet impetrare primam grãm
quotcũqꝫ petẽtibus ſicut vni: qꝛ hic nõ requiriẜ
pene ſolutio: ſed dei placatio et impetratio ab
eo. ¶ Item ſicut plures pene minores equiualẽt
vni maiori pene: ⁊ ideo non relaxantur: niſi per
opus ſatiſfactionis maiꝰ: vel plura opera ſatiſ-
factoria. Sic ⁊ de pluribus bonis impetrandis:
ꝙ equiualẽt vni bono maiori: ⁊ ideo nõ niſi per
plura bona impetratur vnum bonũ maius. Igi
tur nõ eſt ratio quare nõ ſufficit ad deletionem
mali aliquid: ſicut ſufficit ad impetrationẽ bo-
ni: immo ſecũdum videtur maius: vt dicit Sco.
in quotlibe. addens exemplum in amicitia hũa Scotus.
na: qꝛ dilectus per ſuã ſupplicationẽ mereẜ ma-
ius bonũ vni: ꝗ̃ ſi ſupplicaret pro multis. Pro
vno em̃ exaudiẜ vt tm̃ bonũ impetraret ei. Et ſi
pro multis peteret: vel nõ pro omnibꝰ: vel nõ tm̃
bonum impetraret: ⁊ hoc ẜm iuſtam amicitie le
gem. ¶ M Per hoc ad rationes aliaꝝ opinio-
num. Ad primã de ſpũ qui totus eſt vbicũqꝫ eſt:
nec cõicatur per partes: ita ⁊ bonum ſpirituale.
Diciẜ ꝙ ſpũs licet extẽſiue nõ diuidaẜ: tñ nume
raliter ſpũs a ſpũ diſtinguiẜ. Sunt em̃ ſinguloꝝ
corpoꝝ animatorũ ſingule anime: ⁊ ille habent
bonitatem naturalem magis extenſam / ꝗ̃ vna
earum: immo equiualẽtem bonitati magis extẽ
ſe ẜm illud. vij. de trinita. Plus aliquid ſũt duo
hoies ꝗ̃ vnus homo. Et per hoc diſtinguiẜ plu-
ralitas in diuinis a pluralitate i creaturis: quia
aliquid plus ſunt duo in creaturis: ꝗ̃ vnũ. Nõ
ſic in deo: non em̃ aliquid maius ſunt pater ⁊ fi-
lius: ꝗ̃ ſolus pater. Bonitates etiã plures ſpi-
rituales ſunt maioris valoris: ⁊ ideo requirunẜ
plura bona: vel vnũ maiꝰ bonũ: ꝓpter qđ retri-

buanť. Non eñ qui orando meretur viuificare
vnū mortuū: eadē ratione meretur viuificationē
quorūcūqꝫ mortuoꝝ: ita bonum ſpūale/licet cō
municetur ſine diuiſione quātitatiua ſm exten⸗
tionem: tamen cōicať cum diſtinctione: ſcꝫ illud
illi: ⁊ aliud alteri: quia idem indiſtinctū numero
nō pōt pluribus cōicari: requirit igiť diſtinctuꝫ
meritū equale propter qđ reddatur: equale dico
intenſiue. In his eñ/que nō mole magna ſunt:
idem eſt maius eſſe qđ melius eſſe ſm bea Aug.
vj. de trini. Maius autem bonū/etſi nō diuidiť
per partes: habet tamē plura parua ſibi equa⸗
lia: pro eo qđ vt dictum eſt: plura bona equalia
meliora ſunt altero illoꝝ: ⁊ in illis bonis paruis
eſt diſtinctio. Et ita licet vnum ſpūale bonū ma
gnum in ſe eſt indiuiſibile: diuiſibile tamē eſt vel
magis diſtinguibile in equiualenti in plura bo⸗
na minora: que poſſunt pluribus diſtincte red⸗
di pro illo vno bono maiori. Nō igiť idē bonuꝫ
ſpūale per partes reddiť: realiter diuidentes bo
num ſpūale: ſed datur in multis bonis minori⸗
bus: que ſimul equiualēt maiori bono: ⁊ diſtin⸗
cta reſpectu illius boni habēt partialē valorem.
¶ Ad exemplū de lumine eque plura illuminan
te: dr̄ ꝙ exēplū eſt ad oppm̄: qꝛ idē lumē nō eque
illuminat multos diuerſimode ſm diſtātiā ap⸗
proximatos: ſꝫ magis ꝓpinquiorē ⁊ minꝰ remo⸗
tiorē. Qđ ṽo eque diſtantes eque illuminantur:
ratio eſt qꝛ lumē diffundiť ſpherice: ⁊ quecunqꝫ
infra eandē ſpherā ꝓpinquitatis cōtinenť: ſunt
tanꝗ̄ vnū illuminabile quantū ad rationē tanti
luminis ſuſceptiuā: cuius partes eque illuminā
tur: nec vna pars minꝰ ꝗ̄ plures: nec plures plꝰ
ꝗ̄ vna. Sed ſi idē bonū ſpūale fuerit pluribꝰ cō⸗
municandū: nō pōt ſm ſe cōicari: qꝛ idē nūero
nō pōt eſſe in pluribꝰ: ſed ſm bona nūero diſtin
cta ſingulis cōicať. Si ergo quodlibet diſtincto
rum tm̄ bonū eſt: quātū id bonū merito adequa
tum: ⁊ cū plura hmōi bona nūero diſtincta ſunt
maius bonū ꝗ̄ vnū ſolū: ſequitur ꝙ plus redde
tur: ꝗ̄ ſit bonū hmōi merito adequatum. ¶ N.
Preterea exēplū nihil eſt ad ꝓpoſitū: qꝛ lux tāꝗ̄
agēs in illuminādo nō eſt determinatū ad ꝓdu⸗
ctionē effectus ſui in certo nūero: ſed quotquot
paſſa eque diſpoſita ⁊ approximata offerūtur: ꝓ⸗
ducit in quolibet effectum de nouo eiuſdem in⸗
tenſionis: ⁊ ſi infinita paſſa applicarentur: pro⸗
duceret infinitos effectus. Secus in retributio⸗
ne iuſta: vbi determinatum eſt certum bonū cer
to merito: ⁊ nō maius reddendū: ⁊ cum illud idē
⁊ indiſtinctum nō pōt reddi pluribꝰ: oportet red
di per partes ſm equiualētiā: que neceſſario (qꝛ
per partes) minoris valoris ſunt ſingule ꝗ̄ totū
cuius ſunt partes per equiualētiā. Sicut ſi vnꝰ
florenus in ſe. i. in florenos indiuiſibilis: dari de
beret. xxviij. cum non poſſet totus dari ſingulis:
oporteret per ſolidos ſingulis communicari: et
cum. xxviij. ſolidos valet florenus: reciperet qui⸗
libet vnum ſolidum: ⁊ ita omnes. xxviij. vnū flo⸗
renum. Simile eſt de voce. ¶ Ad auto. be. Hie⸗
ro. dicendum ſm glo. ibidem: ꝙ hoc referenduꝫ
eſt ad ipſum celebrātem: vt ſit ſenſus. Nihil mi⸗
nus accipitur ab ipſo celebrante: quia ſiue pro
vno: ſiue pro multis miſſa dicatur: ſemꝑ ſpecia⸗
liſſime valet celebranti ⁊ equaliter: qñ eſt eque
diſpoſitꝰ: et eque ordinate facit qđ facit: hoc eſt:
eque teneť pro multis quādo pro multis: et pro
vno quādo pro vno. Uel illud referēdum eſt ad
caſum: in quo loquitur Hiero. ſcꝫ ꝙ nō minus
valet vna miſſa dicta pro cētum cum cordis hi⸗
laritate: ꝗ̄ ſi pro vno quolibet diceretur cū cor⸗
dis anxietate. Premittitur eñ ibi ſic. Melior eſt
quinqꝫ pſalmoꝝ decantatio cum cordis purita
te ⁊ ſerenitate ⁊ ſpūali hilaritate: ꝗ̄ totius pſal⸗
terij modulatio cum anxietate cordis ⁊ triſtitia.
Et tūc ſubdit qđ adductum eſt. Cum igitur pro
centum ⁊c. Et illud ſcđm fuit forte ſpecialiter ad
intentionē beati Hiero. volentis loqui ad con⸗
ſolationē monachoꝝ: ꝙ ſi pro multis tenerētur
orare: tamē nō oporteret tot pſalmos legere ꝙ
vergeret in faſtidium. Sed melius ſatiſfit illis ſi
pro eis dicantur pauciores cū hilaritate. Et me
lius etiam valet dicenti: ſi ſtare pōt cum obliga
tione qua obligatꝰ eſt hmōi multis. Et hec ſnīa
probabilior videť: quā approbat Sco. ⁊ Gerť.
canceľ. parrhiť. ¶ O Ex quo ſequuntur aliqua
correlaria. Primū. Obligatꝰ celebrare pro duo⸗
bus obligationibus diſtinctis: nō ſatiſfacit cele Primū correlarium.
brando vnā miſſam pro ambobus iſtis. Patet:
quia talis minus ſoluit: ꝗ̄ ſe obligauit: nā obli⸗
gauit ſe cuilibet duoꝝ ad dicēdū miſſam pro eo
ſpecialiter: illā ſibi applicādo quantū applicari
pōt alicui ſpecialiter. Cū aūt miſſaꝫ illā applicat
ex equo duobꝰ: ⁊ vna miſſa nō tātū valet duobꝰ
quātū vni tm̄ ſm dicta: ptꝫ ꝙ nō ſoluit debituꝫ.
¶ Dicitur aūt notanter obligationibus diſtin⸗
ctis: qꝛ ſi vna obligatione ſe obligaret pro mul⸗
tis. Gratia exēpli. Celebrare pro parentibꝰ. a. et
ſuis cōſanguineis: ſatiſfaceret vnā miſſam cele⸗
brando. Neqꝫ eñ alia preſumitur fuiſſe intētio
celebrantis. Loquitur ergo correlarium in caſu
quo quis ſe obligat duobus: ⁊ cuilibet ſeorſum
celebrare pro eo miſſam principaliter ⁊ ſpāliter.
¶ Secūdum correlarium. Obligatus ad ſpecia
liter miſſam pro vno celebrare: fraudat eum ſi ſi Scđm correlarium.
mul iungit aliū vel alios: quibꝰ miſſaꝫ applicat
in eodem gradu vel priori. Iſtud correlariū ſen⸗
tentialiter eſt cāceľ. parrhiť. in de ſoli. eccle. per
ſonarū parti. xxxij. Patet: qꝛ diminuit bonū ſibi
ex ſacrificio miſſe debitū in eo ꝙ ſibi ſoli in tali
gradu ex obligatione applicare debuit: etiā alte
ri in eodē gradu applicādo. Nā bonū ſic appli⸗
candum: qꝛ determinatū eſt ⁊ finitum: diuiſum
in partes cuilibet parti minuitur: vt deductū eſt
Et ſi detur oppm̄: ſcꝫ ꝙ miſſa tantū valet duobꝰ
quātū vni: valebit ergo tantū tribus: tātū mille:
tantū toti mundo: quātū vni ſi pro vno ſpecia⸗
liter dr̄: ⁊ ita nō erit melior cōditio ꝓcurātis ſibi
miſſam peculiariter dici. Siľr ſic. Si quis ad cē
tum miſſas dicēdas obligať: ſub voto vel ex in⸗
iuncto in foro pnīe: aut alterꝰ iuſticie: abſolue⸗
ret ſe dicēdo vnā miſſam: qꝛ vna miſſa tm̄ valet
pro cētū cuilibet: quātū ſi cuilibet ſpecialis dr̄: ⁊
ita quātū centū: qđ eſt impoſſibile vel inopina⸗
bile: fruſtra eñ tūc fierent priuate inſtitutiones
⁊ anniuerſaria cōtra generalē cōſuetudinē eccle
ſie atqꝫ ritū. ¶ P Dicitur aūt notāter: in eodeꝫ
gradu: qꝛ ſi in caſu ſacerdos alios adiungit in
alio gradu: vel per ſuperadditas orōnes: vel in
memoria viuoꝝ aut defunctoꝝ ſm gnālē eccľie
morē/nō fraudat eū pro quo ſpāliter ſe miſſam
dicere obligauit. Tū quia per hoc bonum illi de
bitum nō minuitur: vt ptꝫ ex predictis. Tum qꝛ
hic ritꝰ eccleſie/cui ſe in hoc ſacerdos cōformat
ſicut dꝫ: manifeſtus eſt: ⁊ nō ignoratur. Tum qꝛ
tēporalia cōferens pro ſacerdotis ſuſtentatione
⁊ eū modo ꝑdicto obligās aliā intentionem in
obligādo ſacerdotē habere nō ꝓſumiť. ¶ Ad cu
ius elucidationē dictus canceľ. quaſdaꝫ mouet
queſtiones: dicēs. Queramus a cōferente tem⸗
poralia queſtiones aliquas: vt ex ſua reſpōſione
veritas magis emineat. Et primo. Uis o frater
vt in

vt in miſſa quā pro te dici cōſtituis: nulla dicaꝛ
in locis ſuis alia penitꝰ oratio ꝙ̄ ꝓ te: Puto re-
ſpōdebit ſicut ⁊ rn̄dere debebit: qꝛ hec fieri non
ꝓhibet. Uis rurſus vt in memēto tā ꝓ viuis ꝙ̄ ꝓ
defunctis nullus cōmēdatus habeaꝛ niſi tu et
tui: Rn̄dere oportet ꝙ hoc nō intēdit: qm̄ inſti-
tutioni eccleſie iā ip̄e repugnaret. Uis p̄terea ꝙ
volētes ad offertoriū venire: quatenꝰ ipſi miſſe
participes ſint repellanꝛ: Certe nec hoc dicet: ſi
ritū eccl'iaſticū plene cognouerit. Quid vis igiꝛ
tibi fieri ꝓ peculiari miſſa tua: Si rn̄derit. Uolo
tota mea ſit: tota cedat in ſpūalē vtilitatē meā:
tota valeat ad remiſſionē pctōꝝ meoꝝ ⁊ ſatiſfa-
ctionis debite vel iniūcte redēptionē. Sꝫ an hoc
ita vis frater: ꝙ ſacerdos nihil ſibi mereaꝛ: aut
nihil ſeip̄m iuuet: nihil ꝓ ſeip̄o ſatiſfaciat: nihil
demū impēdat obſequij parētibꝰ: nihil benefa-
ctoribus: nihil cōmēdatis. Sil'r vt tu conferas
nihil eccl'ie toti militāti: Nolo dicet ⁊ iure dicet
Subdit. Quid ſupereſt igitur nō refere quātita
tem ſuffragij deo: que ⁊ qualis tibi debita ē. No
lito murmurare ſciet ꝓfecto: ſciet ille q̇ montes
ꝑōderat in ſtatera: tua ſil'r dona mēſurare. Ad-
de ꝙ in oblatione tua alij fortaſſe ſunt melioris
conditionis vt participēt ꝙ̄ tuipſe. Quō petes.
hoc in quā modo: qꝛ de bōis eoꝝ vno modo: vel
alio male queſitis facis eleemoſynā: facis funda
tionem: dilatas pōpam tuam: facere vis nomen
tibi. Aut modeſtius ſentiendo loquēdoqꝫ tu de
bitor es parentibus: patrie: benefactoribus: de-
niqꝫ vniuerſe cōmunioni ſanctorum. Hec cācel
la. Reſpicit hoc correlariū ꝯuentꝰ: ſacerdotes
parochiales: qui inſtitutis iā cōmemoratiōibꝰ:
anniuerſarijs: miſſis ac diuinis cultibus: eiſdeꝫ
ſuperinducūt alios eorundē officiorum fructus
participātes. Ut cū (exēpli cauſa) miſſa ac offm̄
defunctoꝝ certo die iam inſtitutū ſit pro ſex per
ſonis: adiungunt de nouo illis ſex alios: abſqꝫ
tn̄ augmēto cultus dei in numero officioꝝ vel
perſonarū: videant illi an primis inſtitutionibꝰ
ſatiſfaciant. ❡ Q Sed di. Eſt eccleſia aliqua ca
thedralis vel alias curata: que ſingulis diebus
(quibus ſm̄ morē vel ſtatuta illius eccleſie agi
pōt officiū pro defunctis) ip̄m officiū ex veteri-
bus fundationibꝰ facit: nec ſuperſunt dies vacā
tes ab hmōi officio: quibus noua inſtitutio fieri
poſſet noui officij. Ueniunt perſone: vel eiuſdeꝫ
eccleſie: vel alie petētes pro ſe ⁊ ſuis fieri cōmēo-
rationē anniuerſariā tꝑalē vel ꝑpetuā. Nunqd
repellenꝛ: ⁊ ſic peior eſt cōditio p̄ñtiū ꝙ̄ preteri-
toꝝ. Aut ſi aſſumunꝛ: fraudabunꝛ priores: cum
cultus diuinus ꝓpter illos nec in nūero officio-
rum: nec ꝑſonaꝝ officia faciētiū augeaꝛ. Pro ſo
Tertium Correlariū — lutiōe noteꝛ correlariū ſequēs. ❡ Correlariū ter
tiū. Ut ꝯſciētie ſeruenꝛ: fraus q̄ꝫ in futuꝝ cauea
tur: vtile eſt vt in nouis miſſaꝝ: officioꝝ: anniuer
ſarioꝝ inſtōnibꝰ: ac fundationibꝰ ⁊ modꝰ agēdi
officia: ⁊ eccl'ie cōſuetudo: ac ꝑores obligatiōes
fundatoribꝰ ac tꝑalia cōferētibꝰ exp̄ſſe ⁊ intelli
gibiliter declarenꝛ. Qōqꝫ ſic aſſumanꝛ noua: vt
veteribꝰ debita nō minuanꝛ. Patet: qꝛ ſic acce-
pte mutuo cōſenſu ſuꝑ modificatione rōnabili
obligationis inſtituētiū: ⁊ inſtitutionē aſſumen
tium: tale prius bñ maſticata obligatiōe fꝰata
nulli fit iniuria: ſm̄ regulā iuris. Sciēti ⁊ volēti
nō fit iniuria. Uñ ſi in caſu priori volēs inſtitue
re nouū anniuerſarium cōſuetudinē eccleſie no
uit: ſcitqꝫ ꝓ ſe nō fieri ſpāle offm̄ ſe ſuoſqꝫ priori-
bus officia inſtituentibus addi in gradu poſte-
riori: ſatiſfit agendo ſm̄ eccleſie ꝯſuetudinē ſibi
notā. ꝙ ſi eā ignorauerit: ⁊ ſibi in certo die anni-
uerſariū agi petierit: informeꝛ prius taliter ꝙ in
telligat officiū qd̄ petit pro ſe ſolo nō fieri: ſꝫ pro
alijs in priori gradu quibꝰ ipſe adiungendꝰ erit
in gradu poſteriori: vel etiā in eodē ſi priora ita
ſint inſtituta: vt etiā alij in eodem gradu poſſint
adiūgi. Sic nemo repelliꝛ: ⁊ ſciēs quēadmodum
inſtitutio ſua aſſumiꝛ nō fraudaꝛ. Hec cōformi
ter ad intētionē Scoti ⁊ cancel'. locis allegatis
dicta ſunt. ❡ R Si dicis. quid de fundationi-
Obiectio. — bus iam factis nō cū tali clara verboꝝ expreſſio
Rn̄ſio ad obiectionē — ne: ⁊ vbi qñqꝫ neſciꝛ fundationis forma ſcriptis
ſuper hoc perditis: aut vetuſtate cōſumptis. Di
cendū ꝙ in hoc caſu recurrendū eſt ad gn̄alem
eccleſie ꝯſuetudinē rationabilē: vel ad bonorꝫ
viroꝝ informationē: melius tn̄ ad ordinarij ſu-
perioris declarationē: hoc em̄ ſecurius eſt: eo ꝙ
Quartum correlariū. — nemo in cauſa ſua crediꝛ bonus iudex. ❡ Corre
lariū quartū. Ad beatitudinē tendēti expedit et
vtile eſt miſſas ꝓ ſe ſpāliter ꝓcurare. Patet: qꝛ
cum plus valeat miſſa dicta ꝓ vno principaliter
ſibi tā ꝑ viā ſatiſfactionis ⁊ redēptionis ꝙ̄ per
viā impetrationis alicuius boni ſpūalis ad btī
tudinē ꝓmouētis: vt ꝓbatū eſt: ꝙ̄ ſi diceret pro
ſe ⁊ alijs: ⁊ hoc tā ex oꝑe opato ꝙ̄ ex merito eccle
ſie ⁊ ꝑſonali celebrātis. Utile eſt cuilibet: ⁊ ꝓ ce-
lerius redēptione a ſatiſfactorijs penis: ⁊ ꝓ maio
ri gloria cōſequēda: miſſas ſibi ac pro ſe ſpāliter
ꝓcurare. Nā vtile eſt pctōri ad eternā beatitu-
dinē anhelāti: vt impedimēta ab eius perceptio
ne retardatiua ꝓ poſſe ſtudeat amouere. Obli-
gatio ꝟo ad penā ſatiſfactoriā ſiue in purgato-
rio: ſiue in hoc mūdo impedit a btītudinis con
ſecutiōe. Nemo ſiqdē quātūcūqꝫ a peccatis ſit
abſolutus: btītudinē pōt adipiſci cū obligatiōe
ad penā: qꝛ nec ad penā in btītudine ſoluēdam:
nec poſt. Nō cū beatitudine: qꝛ ſcriptū eſt. Ab-
ſterget deus oēm lachrymā ab oculis ſanctorū:
et mors vltra nō erit: neqꝫ luctus: neqꝫ clamor:
neqꝫ dolor. Apocal'. xxi. Neqꝫ poſt: qꝛ btītudini
Apoca. xxi. — pena nō ſuccedit: qꝛ ibūt bn̄dicti in vitā eternā.
Mat. xxv. que nequaꝙ̄ interrūpiꝛ per penā qua
lēcūqꝫ: vt origenē dicūt poſuiſſe alternationem
in gloria ⁊ pena. Oportet ergo beatificādū ꝑus
ab omni inquinamēto culpe purgari: ⁊ ab omni
pene debito liberari. Miſſa aūt ab hmōi debito
liberat in toto vel in parte ſm̄ ꝓportionē fructꝰ
miſſe ad liberationem pene: qui ſi totus vni ſoli
applicaꝛ: citius liberat illū: ꝙ̄ ſi illi ⁊ ſimul alijs
impertiꝛ. Sicut ſi in ciuilibꝰ: duoꝝ quilibet de-
cem florenis alicui obligaꝛ: pro quo debito. vter
qꝫ carceri mācipatus eſt: ſi qs ſoluit decem pro
vno ſtatim liberaꝛ: ſecꝰ ſi ſolueret ꝓ vtroqꝫ. Uti
le eſt deniqꝫ cuilibet ſibi ꝓcurare grāꝫ: virtutes
⁊ dona quibꝰ in via ad merendū maiorem glīaꝫ
adiuueꝛ: que etiā ꝑ miſſe ſacrificiū impetrantur
Sicut ſi amicus regis facilīꝰ impetrat ꝑ viā ſup
plicatiōis liberationē vni captiuo ꝙ̄ oībꝰ ⁊ etiā
maiora dona vni: ꝙ̄ pluribꝰ: ita ⁊ prima grā: et
cetera dona: ⁊ citius ⁊ intēſius cōferunꝛ vni ex
merito orōnis ⁊ ſacrificij: ꝙ̄ multis: vt ptꝫ ex ſu-
pradictis. ❡ S Per hoc pōt rn̄deri ad tertiam
queſtionē: ꝙ ꝓcurās ſibi ſpāliter bona ſpūalia
nō agit cōtra charitatē ꝓximi: nam charitas ad
ꝓximū in hoc potiſſime cōſiſtit: vt vel mꝰ ꝓximo
ineſſe dilectionē dei gratuitā. i. vt velimus ꝓxi-
mū diligere ꝓpter ſe anꝙ̄ ſummū bonū: qꝛ per
hoc volumꝰ ꝓximo ieſſe maximū bonū: ſcꝫ actū
ſumme iuſtitie: ſcꝫ actū amoris: amicitie in deū
cum grā: qui inter oīa dona creata principatuꝫ
i. Coꝝ. xiij. — tenet: ſm̄ bea. Aug. immo ſm̄ aplm̄. i. Coꝝ. xiij.
Maior hoꝝ charitas: vtiqꝫ non ſine actu. Per

hoc etiā diligitur ꝓximus ad eternā beatitudi-
nem cōſequēdā: que nō cōfertur niſi diligēti deū
ꝓpter ſe: hoc ē ergo diligere ꝓximū ſicut ſeipſū vel
le ꝓximū cōdiligere ſup oīa deū. ¶ Nec ſibi ipſi
preparās viā ad btitudinē procurādo ſibi ꝑ ſpe
cialia ſuffragia ad beatitudinē ꝓmouētia: ⁊ im-
pedimētoꝝ remotionē: q̄ ab eadē ſunt retarda-
tiua: min⁹ vult ꝓximū ꝑ perfectā dei dilectionē
ad equalē ꝑuenire beatitudinē ad quā ipſe aſpi
rat. Neqȝ per iſtā ſpāliū ſuffragioꝝ ꝓcurationē
ſubtrahit ꝓximo debitū: tū qꝛ per hoc ꝙ miſſā
ſibi vel aliquib⁹ ſpāliter applicat: vel applicari
procurat: nō diminuiꝭ bonū qđ virtute ſacrificij
debetur toti ecclīe cuius eſt ꝓxim⁹. mēbrū. Tū
qꝛ per hāc determinatā applicationē bonū pro-
ximi nō minuiꝭ: qꝛ nihil tolliꝭ in quo ꝓximus hȝ
ius queſitū. Potuit eñ miſſa illa tanq̄ op⁹ ſup-
erogatiōis omitti ſine iniuria ꝓximi: vñ poſſet
remurmuranti ꝓximo dici. Amice nō facio tibi
iniuriā: tolle qđ tuū eſt: id ſcȝ qđ tibi debeꝭ gñā-
liter vt mēbro eccleſie: ⁊ vade. ¶ Qđ vero additur
Matth. xx. ꝙ ꝓximū tenetur diligere quilibet ſicut ſeipſum.
Dicendū ſm magiſtrū diſt. xxix. li. iij. ꝙ ſicut: nō
dicit dilectionis equalitatē: quātū ad act⁹ dili-
gendi intēſionē aut effectus exterioris exhibitio
nem: ſȝ quātū ad bonū finale: ſcȝ beatitudinem
eis optādā: vñ ait. Charitatē oībus optare debe
mus vt bona paria mereanꝭ: ſicut aplus dicit. i.
i. Coꝝ. vij. Coꝝ. vij. Uolo oēs hoīes eſſe ſicut me. Optāda
eſt eñ minorib⁹ ꝑfectio maiorū: vt ipſi fiāt ꝑfe-
cti: ⁊ ſic parē mereanꝭ btitudinē. Et ſequiꝭ. Dili
gendi ſunt fratres quātū nos. i. ad tm̄ bonū dili
gamus ad quātū nos: vt tm̄ bonū optemus eis
in eternitate: etſi nō tāto affectu: vt ibi. (quātū
vel ſicut) ſilitudinē dicat: nō quantitatē. ¶ Uel
etiā diligēdus eſt ꝓximus pari dilectiōe. i. eadē
nā eodē charitatis habitu oēs diligēdi ſūt. Nā
eadē eſt charitas habitualis infuſa: qua dilige-
re debem⁹ deū ꝓpter ſeipm: nos ⁊ ꝓximū in deo:
inimicū ꝓpter deū. ¶ T Qđ etiā additur quod
bonū quāto cōmunius / tanto diuini⁹ ⁊ meli⁹ (vt
ſic oſtendaꝭ melius fore miſſam cōmuniter ap-
plicare multis q̄ paucis) nō ꝓbat ad qđ addu-
citur. Accipiꝭ eñ hec autoritas ex pho. i. Ethic.
dicēte. Amabile quidē bonū eſt vni ſoli: melius
Ariſto. i. Ethicorū. vero ⁊ diuinius genti ⁊ ciuitati. Loquiꝭ ibi de bo-
no qđ eſt cauſa finalis obiectiua cōitatis: ⁊ etiā
vnius q̄ eſt pars ciuilis ciuitatis. Tale bonum
ſi amabile eſt cōmēdare vni ſoli: erit amabilius
et melius id ꝓcurare cōitati: vt exponit cōmen-
tator cōmen. i. Et vocat illud diuinius: ſm ſan-
ctum Tho. in ſuo cōmē. eo ꝙ magis pertinet ad
ſilitudinē dei: qui eſt bonū vniuerſale: ⁊ vniuer-
ſalis cauſa oīm bonoꝝ. Intelligitur igitur auto
ritas hec de bono: qđ totū in ſe ſine ſui diminu-
tione plurib⁹ cōicaꝭ: id eñ melius eſt quāto plu
ribus cōicatur: non quidem in ſe: ſed eis q̄ ipm
participāt. Hoc aūt nō pōt intelligi niſi de bo-
no cōmunicabili obiectiue: qꝛ nihil idem poteſt
totū pluribus cōmunicari in creaturis formali-
ter. Tale aūt bonū eſt beatitudo obiectiua: ipe
ſcȝ deus oīm finis obiectiuus. Et hoc bonū de-
bemus vniformiter oīb⁹ velle ſm dicta. B Bonū
aūt qđ nō participatur a pluribus in ſe: ſȝ in mi
noribus bonis equiualētibus iſti vni bono: nō
eſt ex hoc melius ꝙ pluribus cōicaꝭ: nec in ſe: pȝ
nec eis a quib⁹ ꝑticipaꝭ: qꝛ quāto ſic plurib⁹ ꝑti
cipaꝭ: tāto cuilȝ eoꝝ min⁹ bonū ꝓuenit. ¶ U Et
ita pȝ mētio ad hāc queſtionē. Quomodo licet
cuilibet ſibi ſpecialiter querere ſalutiſ adiutoria
per miſſe ſacrificiū ſibi determinate applicādū

ſine leſione charitatis in proximum. Nec repu-
gnat illud apli. i. Coꝝ. xiij. Charitas non querit
que ſua ſunt: quod verū eſt: ſua temporalia repe i. Coꝝ. xiij.
tendo cū ſcādalo proximoꝝ. Uel que ſua ſūt tm̄:
vt dicit glo. ſcȝ alios excludēdo quātū ad bonū
finale oīb⁹ pariter optādū: quātū ad affectū pe-
nitus ⁊ effectū. Sic eñ nō licet excludere ꝓximū
cū charitas facit oīa cōmunia: differēter tñ ſm
determinationem graduum ſupradictam.

¶ Lectio. xxviij. A

D q̄r-
taȝ
qōnem:
qua q̄ſi-
tum eſt
quō dā-
tes ⁊ re-
cipiētes
tēpora-
lia vt re
pēdant
ſpūalia
a praui-
tate ſi-
moniaꝭ-
ca excu-
ſentur. Simonia quid.
¶ Pro cui⁹ breui deciſione p̄ſupponiꝭ: ꝙ ſimo-
nia eſt ſtudioſa volūtas vel cupiditas emēdi vel
vēdēdi aliqđ ſpūale vel ſpūali annexū: vt in glo.
i. q. i. ꝙ q̄dā: ⁊ eſt in p̄ncipio. q. Itē in. c. q̄ ſtudet:
ea. q. Uñ ſimonia nō eſt aliud ſm do. Antoninū
in ſum. ꝑte. ij. ti. i. c. v. q̄ emere vel vēdere: vel aliū
cōtractū nō gratuitū facere ꝓ ſpūalib⁹ habēdis
p̄cio rei tꝑalis. ¶ Uolūtas ibi poniꝭ nō ꝓ potē-
tia: ſȝ ꝓ actu ei⁹. Oē eñ pctm̄ actuale actu volū
tatis cōmittiꝭ. ¶ Studioſa dr. i. deliberata: naȝ
etiā ſola volūtate preuia rōnis deliberatiōe cō-
mitti ſimonia poteſt: licet ab eccleſia nō puniaꝭ
dum nō ꝓcedit in opus extra. Noīe emptiōis ⁊
venditionis cōprehenditur oīs cōtractus non
gratuitus: excepta ꝑmutatiōe: q̄ licite fieri pōt:
ſeruatis cōditionib⁹ debitis ⁊ circūſtantijs req̄
ſitis. ¶ Spūale vero ſm Richar. in. iiij. diſ. xxiiij. Richar.
tripliciter dicitur: ſcȝ eſſentialiter: vt gratia ⁊ vir Spūale tri
tutes. Cauſaliter: vt ſacramēta: que cauſant gra pliciter dr.
tiam ſuo mō. Et effectiue vel actualiter vt predi
care: corrigere: viſitare: orare: ⁊ hmōi que ſunt
actus ſpeciales. ¶ Annexum ſpirituali etiam dr
dupliciter ſm ſan. Tho. in. iiij. Uno modo: quia
dependēs a ſpūali: vt habere eccleſiaſtica bene
ficia: qꝛ nō cōpetit niſi habenti officium clerica
le. Alio mō: qꝛ ordinatur ad ſpūalia: vt ius pro-
nat⁹: ius decimale: vaſa ſacra ⁊ ſimilia. ¶ Sub
precio aūt cōprehenditur omne munus tempo
rale qđ pecunia eſtimari pōt. Et ponit beatus
Grego. triplex genus muneris quo ſimonia cō- Triplex ge
mittitur: ſcilicet munus a manu: a lingua: ab ob nus mune-
ſequio que ſunt pecunia: preces: famulatus: dū ris quo cō-
ergo pro illis ſpiritualia cōferuntur: vt horū in mittiꝭ ſimo
tuitu: ſimonia cōmittiꝭ. ¶ B Sed cū dr ſpūa- nia.
lia dari pro temporalibus ſeu intuitu commodi
temporalis: notanda eſt magiſtralis diſtinctio
dñi Pe. de aliaco card. cameraceñ. quā repetit
Gerſon in fine trac. de ſimonia: ꝙ quadruplex
pōt eſſe intuitus ad cōmodū tēporale in datiōe
et miniſtratione ſpiritualiū. Primus intuitus
pōt referri ad cōmodū tēporale tanq̄ ad p̄cium
rei ſpiritualis: quaſi ſit adequatio valoris vni⁹
rei ad alteram: ſicut eſt in emptiōe et venditio-
ne in ciuilibus. ¶ Secundo poteſt fieri intui-
tus ad

tus ad commodum temporale:tanq̄ ad motiuū
principale dandi vel miniſtrandi ſpiritualia: vel
tanq̄ ad finem vltimū in quo ſiſtit intuitus ſpūa
lia conferentis vel recipiētis. ¶ Tertio poteſt fie
ri intuitus ad commodum tēporale tanq̄ ad mo
tiuum minus principale:vel tanq̄ ad finem ſub-
ordinatum ſub vltimo fine. ¶ Quarto modo pōt
fieri intuitus ad ꝯmodū temporale tanq̄ ad rem
debitam iure diuino pro ſuſtentatione illius qui
ſpiritualia ſubminiſtrat:iuxta doctrinā chriſti et
apoſtoli. Dignus eſt operariꝰ mercede ſua.j. Ti-
mo.v.⁊ Lu.x. ¶ Primus intuitus ⁊ ſecundus ſūt
vere ſimoniaci iure diuino ⁊ humano. Et ſi con-
currit error in intellectu: ſcilicet ꝙ talia fieri poſ-
ſint:ſicut dicitur in primo mēbro: vel ꝙ licite fiāt
ſicut ponitur in vtroqꝫ modo: tunc incurriꝛ he-
reſis proprie dicta:ſi adſit pertinacia. Pro illo fa
Gregorius cit quod dicit beatus Greg.in regi. Altare: deci-
mas:⁊ ſpm̄ſctm̄ emere vel vendere ſimoniacā he
reſim eſſe nullus fideliū ignorat: ⁊ habetur.j.q.j.
preſbyter. Dictū eſt ſi credatur hoc poſſe fieri vel
licite fieri:qꝛ hereſis ex ſua ratione dicit errorem
circa credibilia: ⁊ pertinet ad intellectum ſicut fi
des cui opponitur. Si quis autem ex cupiditate
vel auaricia ſm exteriorem apparentiam cōmu-
tare vellet ſpirituale pro temporali:non tamē cre
dēs hoc poſſe fieri in corde: hic eſſet ſimoniacus
⁊ non hereticus:quia in intellectu circa credibi-
lia non erraret. Cum autem hoc fieri poſſe credit
aut licite fieri: iam errat circa catholicam verita
tem:⁊ ſi affuerit pertinacia:eſt hereticus. Dicunꝛ
autem cōmuni appellatione ſimoniaci heretici:
non ſimpliciter ⁊ ꝓprie loquendo:ſed propter ſi-
militudinē actus: qꝛ ita operanꝛ quaſi eſtimarēt
donum ſpūſſancti pecunia poſſe poſſidere: que
eſtimatio eſt heretica. Si autem feratur intuitus
tertio ⁊ quarto modis: ſic pōt miniſtratio ſpūa-
lium pro temporalibus eſſe licita meritoria ⁊ a ſi
monia penitus aliena: hoc attēto ꝙ ſeruetꝛ illud
Thessa.v. apli.j. Theſſa.v. Ab omni ſpecie mala abſtinete
vos. Hoc eſt ꝙ adminiſtratio ſpūaliū fctā ſub al
tero tali intuitu:nō apparet ex modo ſuo fieri pri
mo intuitu vel ſcdo: vt ſi non exerceanꝛ ſpūalia
niſi prius dentur temporalia: aut ſi turpiter exi-
gātur cū ſcādalo ⁊ auaricie nota. In quibus vti-
qꝫ caſibus ſuſpecti pn̄t haberi de ſimoniaca pra-
Proſper uitate. Ad hoc bene loquitur btūs Proſper in de
vita cōtemplatiua. Sacerdos cui diſpenſatiōis
cura cōmiſſa eſt:non ſolū ſine cupiditate:ſꝫ etiaꝫ
cū laude pietatis accipit a pplo diſpēſanda:⁊ fi-
deliter diſpenſat accepta:vt vnde pauꝑibus ſub
miniſtrat:inde ⁊ ipſe tanq̄ pauper volūtariꝰ vi-
uat. Et ſeqtur. Quid eſt aliud de euāgelio viuere:
niſi laborantē inde vbi laborat:neceſſaria vite re
cipere. ¶ C Per hoc ad queſtionē reſpondetur:⁊
eſt cōcluſio prima:ꝙ ſacerdos rependēs ſpūalia:
et accipiens tēporalia intuitu tertio vel quarto:
excuſaꝛ a ſimonia:qm̄ nō commutat ſpūale mini
ſteriū:orationē ſcꝫ vel miſſam pro tpali ex obliga
tione quaſi ciuili vel legali:tanq̄ ſit vera ꝯmuta-
tio vnius pro alio:appreciati pro precio: imo ta-
lis appreciatio ſm valorē inter hec fieri non po-
teſt:qꝛ ſpūali bono cuncte opes terrene per equi-
ualentiam cōparari nō poſſunt: ſicut de ſapiētia
Prouer. viij Salomon ait Prouer. viij. Melior eſt ſapientia
cunctis opibus precioſiſſimis:⁊ omne deſidera-
bile ei nō poteſt cōparari. Et petrus apl's condē
Act. viij. nās ſimonē dixit Act.viij. Pecunia tua tecum ſit
in perditioneꝫ:qm̄ donū dei exiſtimaſti pecunia
poſſideri. Neqꝫ commutat ſacerdos pro tpali la
Scotus. borem ſuū corporalē:qꝛ nō eſt veriſile:ait Scotꝰ:
ꝙ aliquis tātū daret pro labore corporali habito
in illo actu:immo neqꝫ in pure corporalibus. Di
cit Durandus. Sub venditione cadit labor ope Durand⁹.
rantis ſm ipſum opus operatum : quis em̄ vnq̄
(dicit)emeret laborem operātis niſi propter fru-
ctum operis. Et ideo ridiculum eſt(ait)dicere:ꝙ
miniſter poſſet laborem ſuum vendere vbi opus
ſuum vendere non poteſt. Et preter hec:qꝛ actus
celebrandi ſpūalis eſt quantū ad ſuū principiū:
⁊ quantum ad ſuum finem:quia competit ſacer-
doti ex officio ⁊ poteſtate ſpiritnali:⁊ per ipſum
ſpirituale bonum confertur:quod ſm veritatem
nec vendi poteſt: nec locari etiā ſm apparentiaꝫ
ſine ſimonia. Non ergo celebrat ſacerdos miſſaꝫ
pro pecunia vel re tpali:vt hec propoſitio pro:no
tat appreciationem huius pro illo:ſi rite celebrat
neqꝫ pro pecunia.i.propter pecuniā: vt ſcꝫ hec di
ctio pro:vel propter:ſit nota cauſe finalis vltima
te ⁊ principalis: quaſi intētio ſacerdotis ſiſtat in
pecunia quaſi in vltimo fine nō referēdo ſuā cele
brationē in finem vlteriorē ⁊ digniorem: qꝛ ⁊ hoc
ſimoniacum eſſet. Et ſm hoc intelligēda ſunt ver
ba reprobantium ſpūale pro tēporali cōmutari.
¶ D Sed quomodo tunc celebrabit pro pecu- Queſtio.
nia volens cauere ſimoniā. Quomodo intētionē
ſuam rectificabit:ne ſi lumen intētionis: ſcꝫ ocu-
lus qđ in eo eſt tenebre fuerit:totū corpus actio-
nis ſue ꝯtenebreſcat? Reſpōſio. Tripliciter id fie Rñſio ad
ri poteſt. Primo ſm Scotū:vt celebret pro tēpo- queſtioneꝫ.
ralibus tanq̄ pro aliquo ſibi libere oblato : cum
mendicatione orationis et ſpūalis ſuffragij. Sic
em̄ tenebiꝛ recipiēs oblatū illud bonū tpale ſm
iuſticiā exaudire mendicantē ſpūalia:qui tēpora
lia cōtulit ex iuſticia:recipiēdo tēporalia ſe obli-
gat liberaliter: hoc eſt ſine ꝯuentione ⁊ cōmuta-
tione ad orandū pro benefactore. Unde religio-
ſe volens facere inſtitutionē(exēpli cauſa)alicu-
ius anniuerſarij ꝑpetuo die certo peragēdi in ali
quo collegio ſeu mōaſterio dicat. Aſſigno vobis
talē vel talē agrū:domū aut decimā:⁊ peto vt an-
niuerſariū ꝓ me ⁊ amicis meis taliter peragatis
Ex hac receptione liberaliter donata:cū petitiōe
ſuffragij ſm iuſticiā ſurgit obligatio ad audien-
dū preces cum dato hmōi porrectas. De hoc cla
rius infra. ¶ E Secūdo ſic rectificabit ſacerdos
ſuā intentionē:vt nō impendat ſpūale ꝓpter pe-
cuniā:tanq̄ ꝓpter finē principalē:ſed tanq̄ pro-
pter finē minus principalē ⁊ ſecundariū:referen-
do intentionē ad ſuā ſuſtētationē:vt nūc aut po-
ſterius liberius occupari poſſet circa ſpūalia ex-
ercitia:ita vt pecūia recepta ſit finis ſub fine:ita
vt finis principaliter ſit gloria dei:⁊ ſalus anima
rū per ſpūale opus promouenda. Cui vt poſſit in
ſiſtere:pecuniam poteſt recipere:qm̄ ſine tpalibꝰ
ſpūalia diu ſubſiſtere non poſſunt in hac morta-
lis vite miſeria. Recipiat igitur nō tāq̄ ꝑciū ſpi-
ritualis opis:ſed tanq̄ neceſſariū decētis ſuſtēta
tiōis. Uñ vt Gerſon in de ſolicitudine eccl'ia.per Gerſon.
ſonarū parte.xij.ait. Iſte ſiquidē iuſtus proprius
⁊ verus eſt titulus ſuſcipiēdi tpalia:ſcꝫ tāq̄ decē
tē ſui ſuſtētationē. In hoc em̄ titulo qui dr̄ ſuſten
tatio miniſtri:ſaluaꝛ ois receptio moderata rex
temporalium pro ſpūalibus ſm Duran. Mode-
rata dico in ordine ad ꝑſonā ſtatū ⁊ officiū ſpen-
dendū:vt nō ſolū attēdanꝛ neceſſaria victꝰ ⁊ ami
ctus: ſed cetera officiū ⁊ ꝑſone ſtatū concernētia
vt ſi predicator eſt/libri et ſimilia ad ſpiritualis
officij executionē neceſſaria. Unde dicit Gerſon
in trac.de ſymbolo ꝓpoſitione.viij. Eccl'iaſticus
officians ex debito beneficio ſuo:ſicut frequentā
do horas canonicas vel mortuoꝝ exequias:non

ideo conuincitur ſimoniacus ſi recipiat aut reci
pere intẽdat diſtributiones temporales aſſigna
tas illis qui talibus aſſiſtunt officijs: etiã dũ ali-
quando ſub hac intẽtione mercedis vadit ad ali
quod officium eccleſiaſticum: alias pro tunc non
iturus. Gratia exempli. Habens officium predi-
cationis aut penitentiarie: cui pro ſuſtentatione
vite annexa eſt prebẽda in eccleſia cathedrali in
qua certis horis ſolis preſentibus dantur quoti-
diane diſtributiones. Iſti ꝗ propter officium ſuũ
ſingulis horis intereſſe non poſſunt (habent em̃
ille ſtudere: ille confeſſionem penitentiũ audire)
eligunt hi horas illas vt viſitent in quibus lucrã
tur diſtributiones temporales: ceteris ſe abſen-
tant ⁊ ſuo officio deſeruiunt. Quis diceret hos ſi
moniacos: dum intrant chorum horis quibus re
cepturi ſunt temporalia alias non intraturi: non
referentes illa temporalia in aliud: niſi in ſuſten-
tationem congruam quam alias habere non poſ
ſent. Congruam dico: ſuo officio: ad dei laudem ⁊
animarũ ſalutem exercendam. ¶ Ex quo patet ꝙ
fallit argumentum multorum. Ille vadit ad cho-
rum propter pecunias: alias non iturus. Ille cele
brat propter pecunias alias nõ celebraturus: igi
tur eſt ſimoniacus. Sed oportꝫ addere: facit hoc
propter pecunias principaliter. Hoc autem non
facit: qui refert actũ ſuum ad dei honorẽ: ⁊ pecu
nias in ſuſtentationem ſui: quatenus ſic ſpiritua
libus officijs melius poſſit intendere et vacare.
¶ Attendat tamen quilibet diligenter ne mentia
tur iniquitas ſibi: vt non ex auaricia ⁊ cupidita-
te per talia ſpiritualia opera ſibi multiplicet diui
tias plurimas ⁊ ſuperuacuas ⁊ ꝑter neceſſarias:
pompam ⁊ curam carnis non ſpũs agat in deli-
tijs. ¶ F Tertio intentionem ſuam rectificabit ce
lebrans pro bono temporali: quaſi pro mercede
⁊ premio minus ꝑncipali ſibi debito iure diuino
⁊ naturali: pro ſuſtentatione vite corporalis: ſcd̃ꝫ
regulam chriſti ⁊ apoſtoli. Dignus eſt operarius
mercede ſua. Luce. x. Et. i. ad Cor. ix. Qui altario
deſeruiunt cum altario participant. Nemo mili
tat ſuis ſtipendijs vnꝗ̃. Si nos vobis ſpũalia ſe-
minamus: magnum eſt ſi nos veſtra carnalia me
tamus? Ita ⁊ dñs ordinauit his qui euangelium
annũciant: de euãgelio viuere. Uiuere dicit apo-
ſtolus non luxuriari. Sic ergo ex debito miniſtra
tionis ſpũaliũ ſuffragiorũ: iuſtũ eſt vt miniſtrãti
ſpũalia corporalia redonentur. Unde dicit Ger-
ſon de ſimo. propoſitione. v. Obligatus miniſtra
re ſpũalia ⁊ miniſtrãs ea: habet vex ius ⁊ ptãtem
recipiendi tẽporalia abſqꝫ hoc ꝙ mẽdicet ea. Et
ſub hac intentione licet minus principali potuit
vel põt obligare ſe ad miniſtranduꝫ ſpũalia: ⁊ ꝑ
mercede vel ſtipendio aut cibo ⁊ ſua ſuſtẽtatione
recipere tꝑalia. Sicut exẽplificari poſſet in omni
ſtatu eccleſiaſtico: tã ſeculariũ ꝗ̃ religioſoꝝ a ma
ioribus ad infimos. Hec Gerſ. ¶ Ex hoc funda
mento põt ſacerdos iã ſibi ad ſumptꝰ ſufficiẽs ex
patrimonio vel alias pie collato: ſe ad preſtandũ
ſpũales actus obligare: ⁊ tẽporalia ab eo recipe:
vt ſtipendiũ debitũ miniſtranti: ſm Joan. in ſum
ma. Et hoc nõ ex cupiditate lucri: vel ad ſatiſfa-
ciendũ ſue cupiditati: intentione ꝯuertendi qꝛ re
cipit aliunde in pios vſus. Non em̃ hec redona-
tio boni tẽporalis iuſta videt̃ tantũ ex indigẽtia
perſone ſpũalia miniſtrantis: ſed ipa rerũ condi
tio talis eſt: ꝙ res tꝑalis organice ſubſeruit ſpiri
tualibus rebus. Et ſic beneficiũ dicit̃ correſpõde
re officio vt retributio ipi miniſtrationi. Ex ſe em̃
iuſtum eſt: vt illi conſequantur ſtipẽdiũ: qui pro
tempore ſuũ cõmodare reperiũtur obſequiũ. xij.
q. ij. charitatem. Unde accidit ipſi officio ⁊ mini-
ſtrationi ſpũali vtrũ fiat per perſonam pauperẽ
vel diuitem. Que autem per ſe inſunt: non tollun
tur ab eo quod per accidens eſt. Alias enim pro
motus ad curã: ſi accreſcente patrimonio ditare
tur: gratis teneretur ſine receptione temporaliũ
ſpũalia miniſtrare. Quod non videt̃ verum: quia
nemo tenetur ſuis ſtipendijs militare: cõtra apo
ſtolũ ſupra allegatũ. ¶ G Uerũtamen ſic ſibi ſuf
ficientes obligantes ſe ad preſtandũ ſuffragia ce
teris ſuam partem faciunt deteriorem: pro quan
to ſatiſfacientes pro debitis alienis: retardant ſa
tiſfactionem pro delictis proprijs. Satiſfactionẽ
quippe quam alijs impendunt: ſibi negant: cum
opus ſatiſfactoriũ impẽſum vni: non tollit penã
pro peccatis debitam alteri: vt dictum ẽ. ¶ Quo
non obſtante premium eſſentiale ſibi nõ minuit.
Nam premium eſſentiale qđ meret̃ ſacerdos ce-
lebrando dum fuerit in charitate: non minuitur
ſacerdoti quantũcunqꝫ offerat ſpecialiter ad ſa-
tiſfaciendũ: ⁊ hoc ſiue pro ſe: ſiue pro alijs multis
vel paucis: alioquin non expediret ſatiſfacere ꝓ
peccatis: ſi in diminutionem glorie (que incom-
parabiliter melior eſt ꝗ̃ liberatio a pena quacun
cunqꝫ ſatiſfactoria temporali) verteretur. Minꝰ
ſiquidem eſſet penam tẽporalẽ ſuſtinere: ꝗ̃ quan
tocũqꝫ gradu eterne glie perpetuo ſpoliari. Naꝫ
actioni meritorie debet̃ tantũ premij eterni: quã
tũ debet̃ ſimili actioni in illo in quo nõ eſt ſatiſfa
ctoria. Hoc eſt ſi duo: quoꝝ alter ad ſatiſfaciẽdũ
pro pctis tenet̃: ⁊ alter nõ tenet̃ (quãuis putet ſe
teneri) faciãt opus meritoriũ ex ſimili charitate:
⁊ equali conatu volũtatis: ſtãte eadẽ actꝰ intẽtio
ne: ceteriſqꝫ paribꝰ: ordinet vterqꝫ actũ illũ in ſa-
tiſfactionẽ pro pctis ſuis. Illi meritorio actui cor
reſpondet idẽ premiũ eſſentiale in vtroqꝫ nec ma
ius in vno ꝗ̃ in alio: lꝫ vni ſit ſatiſfactio: alteri nõ
ſcꝫ nõ indigenti. Nec ꝓpter hoc melior eſt ꝯditio
pctõris penitẽtis: ꝗ̃ innocẽtis pnia nõ indigen-
tis. Qꝛ põt rõnabiliter teneri ꝙ ſicut opꝰ ex cha-
ritate factũ valet penitenti ad tꝑalis pene redem
ptionẽ: ita valet alteri innocẽti ad aliqđ aliud bo
nũ temporale: puta ſanitatẽ vel multiplicationeꝫ
tꝑaliũ: vel preſeruationẽ ſpecialem a malo. Illud
aũt ꝑmiũ eſſentiale nõ dat̃ niſi faciẽti opus meri
toriũ: ꝗ̃uis enim vnꝰ pro alio poſſit ſatiſfacere: ⁊
vnus aliũ a penis debitis liberare. Poſſet ẽt vnꝰ
alteri cõuerſionẽ a peccatis: ⁊ ita primã gratiam
ſicut ſtephanus paulo impetrare: nullus tñ alte-
ri meretur eternã beatitudineꝫ: nec beatitudinis
gradũ aliquẽ: ſtante ſemꝑ immutabiliter ſenten-
tia illa. Opera enim illoꝝ ſequunt̃ illos. Apo. xiiij. Apo. xiiij.
⁊ illa pauli. i. Cor. iij. Unuſquiſqꝫ ꝓpriam merce
dẽ recipiet ſm ſuũ laborẽ: ⁊ ad Gal. vi. Que ſemi- Ad Gal. vi.
nauerit homo: hec ⁊ metet. Manet ergo ſacerdo
ti pro alijs celebranti ſaluũ ius ſuũ ad beatitudi-
nem: que dat̃ ex operatiõe eius meritoria. Nec il
la: ſibi minuitur: nec alteri ꝓpter ſuã celebratiõis
applicationem impertit̃. Secus de ꝑmio accidẽ-
tali. ¶ H Si vero obijceret̃ ꝯtra ꝑdicta ꝑ dictuꝫ
bti Hiero. ad dam. papã. i. q. ij clericos. Clericos Hieron.
aũt illos ꝯuenit eccl̃ie ſtipendijs ſuſtẽtari: quibꝰ
parentũ ⁊ ꝓpinquorũ nulla ſuffraganẗ ſubſidia.
Qui aũt bonis parentum ⁊ opibus ſuſtẽtari pñt
qui qđ pauperũ eſt: accipiũt: ꝑfecto ſacrilegium
ꝯmittunt: ⁊ per abuſionẽ taliũ iudiciũ ſibi man-
ducant ⁊ bibũt. Et btũs ꝓſper in de vita contẽ. ⁊
habet̃. ij. q. i. paſtor. Paſtor eccleſie his quibꝰ ſua
ſufficiũt: non debet aliquid erogare. Qm̃ quideꝫ
nihil aliud eſt habẽtibꝰ dare: ꝗ̃ perdere. Nec illi
qui ſua poſſidentes dari ſibi aliquid volunt: ſine
grandi peccato

grandi peccato ſuo vnde pauper victurus erat:
accipiũt. Ad hoc glo. in. c. Clericos. tripliciter re
ſpondet ſuꝑ verbo ſacrilegiũ. Primo ꝙ illud di-
ctũ Hiero. exhortatio eſt nõ preceptũ. Uel ſcðo
de his loquit̃ qui occaſione patrimonij amplian-
di qð habẽt a diuinis ſe abſtrahũt obſequijs: q̃-
bus ſe abſentantib9 dandũ nõ eſt. Uel tertio lo-
quit̃ hic de quarta pauperibus debita: que dari
prohibet̃ abundantibus. Cõcordat glo. in. c. illi
autẽ. xij. q. j. dicens. Loquit̃ de clericis vagabun
dis. Uel nõ debẽt recipere eccleſiaſtica bona vt
ſibi reſeruẽt: poſſunt tamen vt diſtribuãt paupe
Ulricus. ribus: ⁊ ita nõ intelliguntur rapere bona paupe
rum: ſi in pauperũ vſus conuertunt̃. Ulricus di
cit: ꝙ clericus qui hꝫ ſufficiẽs patrimoniũ: ſi de-
ſeruit eccleſie: poteſt ſuſtẽtari de bonis eius: ſed
ſi nõ deſeruit: ſꝫ in malos vſus diſpẽſat: peccat.
Gerſ. in tractatu de ſollicitudine eccleſiaſticaꝝ
perſonaꝝ particu. xxxiij. dicit. Uellet fortaſſis ali
quis dicere ꝙ recipiẽs tẽporalia dũ prius habet
ſufficientiã pro ſuſtẽtatione ſtatus ſui: vel ex pa-
trimonio vel pie collato: peccat: et fraudat tam
proximũ q̃ ſeipſum: cũ tota ratio conferendi mi
niſtris eccleſie: videat̃ eſſe ſuſtentatio ſui: nõ di-
uitiarũ accumulatio vel ornat9 põpaticus. Sed
hec aſſertio durior eſt q̃ oportet. Et poſt modi-
cum. Cõtingit aliquãdo temporalia preter vel vl
tra neceſſitatẽ preſentẽ: nõ pro ſolo ſtatu recipiẽ
tis recipere: ſed ad alioꝝ prouidentiã piamq̃ re
leuationẽ. Hoc ſatis cõfirmãt ſentẽtie doctorũ.
Ambro. vnde Ambro. in li. de officijs ⁊ habet̃. xij. q. ij. au
rum. Aurũ habet eccleſia / nõ vt ſeruet: ſed vt ero
get / ⁊ ſubueniat in neceſſitatibus. Et beat9 Hie
Hierony. ro. xij. q. ij. gloria. ait. Gloria epi eſt pauperũ opi
bus prouidere. ¶ I Ex quib9 ſatis deducit̃: ꝙ ſi
clerici debẽt pauperibus ⁊ indigẽtib9 prouide
re: ꝙ poſſunt vltra victũ tenere: imo vltra conde
centiã ſtatus quo ad ſe: cũ nemo tenet̃ eleemoſy
nas facere de his que ad ſui ſtat9 exigentiã req̃-
runt̃: niſi in extrema neceſſitate conſtitutis. Ex
trema em̃ neceſſitas ꝓximi preferẽda eſt ſoli de-
centie ꝓprij ſtatus. Facit ad hoc verbũ proſperi
in de vi. cõtẽ. Illi qui tã infirmi ſunt: vt poſſeſſio
nibus ſuis renũtiare nõ poſſunt: ſi ea q̃ acceptu
ri erãt: diſpẽſatori relinquãt nihil habentib9 cõ
ferẽda: ſine pctõ poſſidẽt ſua: q2 ⁊ ipſi quodãmo
do ſua relinquũt: qñ ꝓprijs cõtẽti reb9: nihil eo-
rum q̃ labori vel ordini ſuo deberi arbitrant̃: ac
cipiũt. Facit ad idẽ cap. Qm̃ quicq̃d. xvj. q. ij. qð
allegat factũ Pauli apoſtoli q̃ de laboribus ma
nuũ ſuarũ vitã q̃ſiq̃ duxit: relinquens bona ſibi
debita apud eos quib9 euangelizauit: q̃uis po
teſtatẽ haberet ab eis recipiẽdi vite neceſſaria:
j. Cor. ix. vt ipſe ait. Et in hoc op9 exercuit ſuꝑerrogatio-
nis. Nõ em̃ q2 manibus laborauit / ius petendi
ſtipẽdiũ perdidit: ſed iuri ſuo ſponte ceſſit: nõ in
preiudiciũ ſiue poteſtatis ⁊ aliorũ in accipiẽdo
temporalia. Sic em̃ iam poſſeſſionati clerici ⁊ re
ligioſi ſi laboribus honeſtis manuũ intenderẽt
nõ licite retinerẽt que habẽt: ⁊ q̃ data ſunt a fun
datoribus. Quod nõ apparet: ⁊ videt̃ cõtra bea
tum Aug. in de operibus monachorũ dicentez.
Si euãgeliſte ſunt: ſi miniſtri altaris ſunt: fateor
poteſtatem habent viuendi de ſumptibus fide
lium. Et idem permiſit dominus apoſtolis: et
iuſſit a ſubditis recipere neceſſaria vt quiſquis
vellet: poſſit. Si q̃s vero vti nollet: non cõtra iuſ
ſum faceret: ſed a ſuo iure recederet. Hec Aug.
Huic libertati Paulus inſiſtebat: dum q̃ſiq̃ ſti
pendia ſuſcepit: q̃ſiq̃ non: vt teſtatur ipſe ſic di-
ij. Cor. xj. cens. ij. Cor. xj. Cum eſſem apud vos ⁊ egerem:
nulli oneroſus erã. Gratis dei euangelium euã-
gelizaui vobis. Alias autez eccleſias expoliaui:
accipiẽs ſtipẽdia ad miniſteriũ veſtrũ. ⁊ ad Phi
li. vlti. dicit ſe pluries accepiſſe ab illis tam in ꝓ
pria ꝑſona: q̃ per nũtios. Et nõ ſolum hoc / ſed
⁊ pro alijs collectas ordinauit. Qð facit ad pro-
poſitũ: ſcilicet ꝙ clericus vltra decẽtiã quãdoq3
proprij ſtatus: iuxta tñ bonã fidẽ: recipere poteſt
pro releuatione pia aliorũ. vñ dicit apl's. j. Cor.
xvj. Facite collectas ꝑ vnã ſabbati: ⁊ vnuſquiſq3
apud ſe reponat: recondẽs qð ei bene placuerit:
vt nõ cũ venero / tũc collecte fiãt. Cũ autem pre-
ſens fuero / quos ꝓbaueritis per epiſtolas: hos
mittã perferre gratiã veſtrã in hieruſalez. Sic et
dñs dona in loculos recepiſſe et pro ſe / ⁊ ꝓ alijs
egenis pauperib9 legit̃. vnde Jo. xiij. cũ dicit iu- Joan. xiij.
de. Quod facis fac citius. Putabãt quidã ex di-
ſcipulis ꝙ chriſtus diceret ei: eme que nobis ne-
ceſſaria ſunt ad diẽ feſtũ. aut vt egenis aliq̃d da
ret. Et ibidẽ. c. xij. Quare hoc vnguentũ non ve-
nijt trecẽtis denarijs: ⁊ datũ eſt pauperibus. Ex
quibus deducit̃ ꝙ perſona eccleſiaſtica vltra ea
que ad propriũ ſtatũ pertinẽt: pro pia releuatio
ne egentiũ ⁊ pauperũ bona temporalia recipere
nõ vetatur. ¶ K Cõcluſio ſecũda ad queſtionez
quartã reſpiciẽs dantẽ tẽporalia. Dans tempo-
ralia vt rependant̃ ſpiritualia quarto intuitu ſu
prapoſito: a ſimonie vitio ſimiliter ſicut recipiẽs
excuſat̃. Patet per illa que adducta ſunt de reci
piente: ſecus ſi primo intuitu daret. Hic em̃ in-
tuitus tam dantẽ: q̃ recipientẽ cõſtituit vere ſi-
moniacũ. Scðs vero intuitus ⁊ tertius: nõ dan-
tem tẽporalia ſed recipientẽ reſpiciũt: qm̃ mani-
feſtũ eſt ꝙ dãs temporalia vt recipiat ſpiritualia
in tẽporalib9 erogatis finẽ nullũ cõſtituere põt.
¶ L ¶ Ex oib9 in reſponſione ad quartã q̃ſtio-
nem ꝓmiſſis: poſſunt hec duo ſummatim colli-
gi. Primũ ꝙ cõferẽs tp̃alia ad inſtitutionẽ eccle
ſiaſtici beneficij: vel diuini cultus augmentũ: po
teſt rationabiliter cõditiones certas apponere
ſue intẽtionis explicatiuas: quibus temporalia
huiuſmodi recipiẽtes: ad certos actus ſpiritua-
les coercẽdos obligentur. Hec eſt ſnĩa Scoti in
ſuo quodli. q. xx. frequẽter allegata: ſic enim ait.
Multi dotauerũt monaſteria ⁊ eccleſias vt mi-
niſtri in talibus tenerent̃ celebrare pro eis: ⁊ pro
illis pro quibus intẽdebãt eos obligare. Et ſub-
dit dicẽs. Et eſt illa obligatio rationabilis: vt q̃
recipit eleemoſynas tẽporales: refundat benefa
ctori ſuffragiũ ſpirituale orationis ⁊ oblatiõis: j. Corin. ix.
ſicut de tẽporali beneficio refundendo pro ſpiri
tuali predicatiõis officio apoſtolus ait. Si nos
vobis ſpiritualia ſeminamus: magnum eſt ſi ve-
ſtra carnalia metamus. q. d. Non. Licitũ igitur
eſt ⁊ rationabile: ꝙ faciẽs eleemoſynaz requirat
orationẽ. Unde rationabiliter facit qui cũ elee-
moſyna ſua imponit obligationez orandi pro ſe
et ſuis. Accedit ad cõſenſum hui9 veritatis vſus
cõis eccleſie: qui ſic habet et recipit: cui ſi q̃s cõ-
tradicit: imprudẽter ſe decipit: ait Gerſon in de Gerſon.
ſoli. eccle. perſonaꝝ par. xix. addens hoc cõgrue
tam perſone recipiẽti q̃ danti ſiue cõferenti: q̃
etiã eius cognate vel affini. ¶ Eleemoſyna autẽ
ſic determinata trãſit ad quẽcunq3 ſuccedentez
cũ onere impoſito: ita ꝙ cũcti ſucceſſores huiuſ
modi tẽporalia recipiẽtes: ad impoſita implẽda
onera obligantur. Facit ad hoc clare ca. Signifi
catũ. de prebẽ. in tex. et glo. ¶ Secũdũ qð ex pre
miſſis colligit̃. Licitũ eſt recipienti tp̃ale benefi
ciũ ſic limitatũ: ſe ad ſolutionẽ impoſitorũ one-
rũ obligare et hoc ſiue recipiẽs ſit ſingularis ꝑ-

ſona:ſiue cõitas:ſiue prelatus noīe cõitatis. Pa
tet:qꝛ ſi cõferens põt licite beneficiũ certis acti⸗
bus ſpũalibus repẽdendis onerare:et ſuſcipien
tem ad eoꝝ executionẽ obligare:licitũ erit ſuſci⸗
pientẽ hmõi obligationis onus ſuſcipere. Non
tamen intelligenda eſt hmõi obligatio ꝑ modũ
cõuẽtionis legalis:per cõmutationeꝫ ſpũalis ꝓ
tꝑali:ſed mõ prius expreſſo ſm tertiũ et quartũ
Dubita⸗tio. intuitus moduꝫ. ¶ M Sed dubitare q̄s poſſet
an recipiẽti hmõi tꝑalia : liceat in caſu recedere
ab obligatione et onere recepto muneri impoſi
Reſponſio ad dubita⸗tionem. to. Ad hoc rñdet Cancel. parrhiſieñ. in tractatu
ſupra allegato parti. xxv. ⁊ ſequẽ. Ponẽs tres ca
ſus ſiue cauſas quibꝰ exiſtẽtibꝰ aut aliquo eoꝝ:
impoſita onera ⁊ obligatio ceſſant in toto vel in
parte. Hi ſunt cã euidẽtis neceſſitatis:vrgentis
vtilitatis:legitime diſpẽſationis. ¶ Neceſſitas
incũbit nũc vel ex impotentia vel infirmitate re
cipiẽtis:nũc ex fortuitis demolitionibꝰ eccleſia⸗
rũ:nũc ex diſſipationibꝰ hereditatũ atqꝫ reddi⸗
tuũ:quibꝰ ſubſtẽtandus erat miniſter eccleſiaſti
cus:cuius beneficiũ qđ dabatur ꝓpter officiuꝫ:
prorſus deperijt. In quo caſu nõ videt̃ miniſter
aſtrictus remanere ſeruitio:niſi fortaſſe aliũde
obligatio remaneret. Ex quo videt̃ ꝙ habẽs be⸗
neficiũ vñ tm̃ recipit:quantũ ſui ſtatus:et cõdi⸗
tionis neceſſitatis exigit et nõ vltra:ſi caſum im
poſſibilitatis exequẽdi officiũ incidit:vt infirmi
tatẽ corporalẽ:captiuitatẽ aut hmõi:miſſas aut
etiã canonicas horas:ſi q̄s negligit infirmitatꝭ
tꝑe:poſt cõualeſcentiã nõ tenetur iterare:qꝛ ne⸗
ceſſitas hec infirmitatis corporalis ſufficienter
hmõi excuſat:ſecus ſi pinguẽ prebẽdam teneat:
vnde nõ ſolũ decenteꝫ ſtatũ' tenere ſufficit iuxta
qualitatẽ et cõditionẽ ſue ꝑſone:verũ ⁊ eleemo⸗
ſynas aliũde tribuere:aut pecuniam in arca cõ
gregare:aut alias diſpergere:tunc eñ officiũ qđ
ex ꝑſona ſua ſoluere nõ valet:ꝑ aliũ exequi opꝫ:
ne fraudet̃ in ſuffragioꝝ ſpiritualiũ bñficio tem
poralia cõferẽs copioſe. ¶ Scđa cauſa eſt vrgen
tior vtilitas:q̄ q̄ñqꝫ cõtingit ex tẽporis ſucceſſu:
vbi opꝫ iuxta canoniſtarũ verbũ:ꝙ alia ratio re
formet pactũ. Nec eſt id abſonũ:qm̃ etiã in iura
mẽtis et votis generaliter emiſſis de futuro ple
rũqꝫ ſic accidit vt q̄ gñaliter ꝓmiſſa bona eſſe vi
debant̃:fiãt in caſibus particularibꝰ vel non ſer
uanda vel immutãda:quia noxia ſunt vel inuti⸗
lia:moribus aut eccleſie ritibꝰ diſſona: ſiue ma⸗
ioris boni impeditiua. Exẽpli cã. Aliquis inſti⸗
tuit miſſam quotidie pro defunctis dicendaꝫ de
requiem. Ueniat dies natalis reſurrectionis vel
pẽtecoſtes:cõfluãt parrochiani ad audiẽdã miſ
ſam nõ eſt aliꝰ ex caſu qualicũqꝫ q̄ celebret. Pu⸗
to nullus dicet cantandũ eſſe officiũ. Requiẽ ꝓ⸗
pter ſcãdalũ ppl̃i: ꝓpter celebritatẽ feſti. ¶ Ter⸗
tia cã eſt diſpenſatio ſuperioꝝ. Et dico ſuperio⸗
rũ:qm̃ nõ oim̃ eſt paſſim tales caſus deſcindere
ſub generalibꝰ regulis emergeñ. ſed ad prelatos
ſpectat interpretatio iuridica ad doctores ſcho
laſticos preſertim qñ poterit eſſe rõnabilis du⸗
bitatio de duplici caſu:priori : ſcꝫ neceſſitatis et
vtilitatis. Uñ tutius eſt in his ſumere diſpenſa⸗
tionẽ ſuperioris ꝓprij vel ordinarij vel cõmuta⸗
tionẽ:q̄ꝫ in his proprio iudicio inniti: cuꝫ nemo
in cauſa ſua bonus iudex eſſe cẽſeat̃. ¶ N Iſtis
caſibus ſemotis:tenet̃ recipiẽs tꝑale beneficiũ:
ſm ſtrictã iuſtitiã ⁊ obligationẽ implere volun⸗
tatẽ bñficiũ cõferentis:⁊ orationes ſibi ſpeciali
ter applicare ſm moderationẽ ⁊ determinatio⸗
nem factas ab eodeꝫ:ꝙ ſi ſecus fecerit:exit iuſti⸗
tie limites:nec eſt fidelis date fidei obſeruator:

propter qđ tales ab alijs plura bñficia recipere
nõ pñt: quibꝰ ad priora ſuffragia eis applicãda
ſpecialiter ſe adſtringat. vñ ſm Sco. eccl̃ie iã do Scotus.
tate (intelligendũ eſt ſufficiẽter) q̄rũ miniſtri rõ⸗
ne ordinationis eccleſie vel eleemoſynaꝝ iã ſunt
dotãtibꝰ ⁊ certis ꝑſonis ſpãliter obligati ad cer
tũ numerũ miſſaꝝ:vel quorũcũqꝫ ſuffragiorum
(ad quã tñ ſufficiũt) nõ pñt ſe obligare licite ad
miſſas vel ſuffragia talia alijs ſoluẽda ĩ receptio
ne nouarũ eleemoſynaꝝ. Cõcordat Gerſon de ſi Gerſon.
moni. par. xlix. di. Recipiens tꝑalia ſe defraudat
deũ ⁊ ꝓximũ: dũ ſuperinducit ad redditꝰ iam cõ
ſtitutos:nouas ꝓ alijs obligationes prioribꝰ in
cõpaſſibiles aut earum deſtructiuas aut ſi ſine
augmẽto ſuffragij:aut cultꝰ diuini nouas cõmẽ
dationes ſuſcipiũt:⁊ poſteriores:ac nouas prio
ribꝰ anteponunt:ꝯſtat ꝙ tũc priorũ fundatores
fraudant̃:qm̃ ab eis ſuffragiũ ipſis debitũ tollit̃
et alijs applicat̃. Secꝰ ſi ſm p̄dicta manente ap
plicatione ſuffragij:prioribꝰ fundatoribꝰ in gra
du ſuo eadẽ ſuffragia ĩ alio poſteriori gradu ap
plicarent̃ nouiſſimis fundatoribꝰ. Sic eñ nihil
prioribꝰ periret:verũ poſteriores fraudarent̃: ſi
ipſi tꝑalia impendiſſent ac fundaſſent ſuffragia
ſibi ꝑ̃ncipalr̃ ⁊ in ꝑ̃ori gradu applicãda: vtputa
ſi ignorẽt eadẽ ſuffragioꝝ officia per alios prius
fundata. ¶ O Hinc ſalubriter hortat̃ dictꝰ Cã
cel. vbi. ſ. parti. lj. dicẽs. Recipiẽs tꝑalia:preſer⸗
tim cõitas ꝓ ſe ⁊ ſucceſſoribꝰ cũ bona fide ⁊ ſaga
ci diſcretione:ꝯſideret in recipiẽdo tꝑalia : ꝑ̃mo
q̄d liceat:ſcđo q̄d deceat:tertio quid expediat et
profit nedũ ad pñs:ſꝫ ad futurũ. Euenit nãqꝫ ſi⸗
cut in agẽtibꝰ iter lõgũ:ꝙ paruũ põdꝰ in ſe: ⁊ in
ꝑ̃ncipio aut ꝓ pauco tꝑe ſit tolerabile:qđ ꝑ ſuc⸗
ceſſionẽ cõtinuã reddit̃ velut importabile. Sic
de paruis ⁊ paucis ſuffragijs dũ vel iũgunt̃ alijs
vel ꝑpetuant̃:inuenire poſſumꝰ ꝙ in ꝑ̃ncipio ip
ſoꝝ ꝑſolutio modica reputat̃:dũ v̾o in ꝑpetuita
tẽ trãſeũt:onus magnũ eſtimat̃. Et ſubdit ꝙ me
moria hoim labilis eſt:qđqꝫ ſuꝑuenientes nõ de
facili ſuã intẽtionẽ applicãt ad inſolita: ꝙ inſuꝑ
cuſtodiẽda eſt vniformitas apud fratres:ſicut in
cõuictu ita ⁊ in officio:cantu:alioqꝫ ritu: ⁊ ita de
alijs ꝯſiderationibꝰ hmõi. Fiũtqꝫ nihilominus
frequenter obligationes in oppoſitũ:aut ꝓpter
inaduertẽtiã incõſiderationẽqꝫ recipientiũ:aut
vrgẽte penuria:aut ꝓpter cõplacẽtiã cõferẽtibꝰ
faciendã:aut qꝛ nõ audẽt recipientes apponere
cõditiões ꝓ ſeipſis licitas:decẽtes ⁊ expediẽtes.
Quare ſic? Qꝛ nõ placerẽt ꝯferẽtibus. Fit deniqꝫ
hoc ꝓpter auaritiã recipiẽtiũ ⁊ eoꝝ turpẽ queſtũ
qui caſus ſtatim hꝫ culpã:ſiue fiat in augmentũ
preter neceſſarioꝝ iam fundatoꝝ cenobioꝝ:ſiue
propter famam:ſiue alias cauſas minus licitas.
¶ P Ex hac radice magnum põt ſumi argumẽ⸗ Attende de pluralitate bñficioꝝ.
tum ad reprobationẽ pluralitatis beneficioꝝ in
eadẽ ꝑſona:vltra iuſtã neceſſitatẽ: ⁊ vtilitatẽ ec⸗
cleſie ac cõdecentiã ſtatus perſone bñficia poſſi
dentis. Si eñ ſuſceptũ beneficiũ ſufficiẽs eſt ad
honeſtã ⁊ ſufficientẽ ſuſtẽtationẽ miniſtri eccle⸗
ſie:preſumit̃ et iure preſumitur: ꝙ bñficiũ inſti⸗
tuẽs voluit poſſeſſorẽ obligare ad ſibi vtilius:et
ita ad ꝓ ſe ⁊ ſuis ꝑ̃ncipaliter ⁊ ſpecialiter orãdũ.
Si ergo vltra hoc aliud recipit bñficiũ: inſtituẽ
ti ſcđo receptũ ad ſil'e obligat̃. Et ſi ambobꝰ idẽ
ſuffragiũ preſtat:quilibet eoꝝ fraudat̃: ⁊ bonum
integrũ cuilibet debituꝫ diminuit̃ ſm predicta.
Sic fit ꝙ violat̃ iuſtitia:frãgit̃ fides:fraus cõmit
tit̃:aie defunctoꝝ a penis liberant̃ tardius:a celi
gaudijs ſuſpẽdunt̃ diutius: ac per hoc tota cele
ſtis curia:letitia quã de eorũ haberẽt pñtia ſpo⸗
liatur:

liatur: ⁊ dei cultus minuit: ſic deus ſm predicta fraudat. Inequalitas in clero pacis inimica oritur: retrahunt ceteri a beneficioꝝ inſtitutione: ⁊ quantū ad inſtituta: voluntates vltime illuduntur. Secus in bñficijs exilibus: vbi non eſt preſumendū qꝺ primi fundatores voluerint poſſeſſores ad pro ſe tm̄ ſuffragia applicanda ꝑncipaliter obligare: cū nō cōtulerūt vñ ſufficiēter ⁊ decēter vitā ducere poſſint. Et dato ꝙ fecerint: hec eoꝝ cōſtitutio: epikeiā recipit ſm cōſiliū ⁊ prudētiā ſapientū. In quo caſu plura beneficia ſm cā ccl. dici poſſunt vnū. ſicut in magnis frigoribus multe tunice vna dicunt morali vnitate: etſi oia illa nō ſint niſi ad ſufficientiā ſtatꝰ occupantis.

¶ Q Attēderent hoc vtinā quidā clericorū auari ⁊ ambitioſi bñficia bñficijs addētes: q beneficijs ſatiari nō pñt: prelaturas: dignitates: perſonatus: ⁊ cetera incōpaſſibilia non ſolū ex ꝑdicta radice: ſ; ex ſacris canonibꝰ: patrūq; ſanctiōibꝰ ſimul plura poſſidētes: nō vtiq; in ꝓfectū ecclie nō in ſalutē animarū: ſed vt lautius inde viuāt: ne dicam luxurient: dilatēt familiā: incedant purpurati: exaltēt nomen: ampliet famam: magnificent parentelā: noſcūt nonnunq̄ bñficiorū redditus: patronos ignorant: cōputāt ſtipēdia: impoſita onera nō attēdunt. Inter ceteras excuſationes in pctis ac malicie defenſionē: ⁊ diſpēſationē: eiuſq; ꝓuiſionē allegātes: i augmētū ſui erroris papā dñm olm beneficiorū ac eccleſiaſticorū bonoꝝ aſtruētes. Nihil quoq; iuſtiꝰ eſſe aiūt: q̄ vt quilibet moderator ſit ac diſpenſator rei ſue.

¶ Sed fallunt miſeri: affectu: intellectuq; deprauati: ⁊ inaniter ſibimet de diſpēſatiōe blandiuntur. Pōt papa diſpenſare: ſed ſuꝑ ius humanū. Equitas autē ⁊ naturalis rōnis iuſticia imutabilis perſeuerat. Quāq̄ ergo papa diſpēſare poſſit vt incōpatibilia humano iure ſimul ab eodē poſſideātur: tñ incōpatibilia ex predicta radice per diſpēſationē pape nō erūt cōpatibilia: extra caſus ſaltē memoratos: cōem ſc; ecclie vtilitatē: ⁊ ꝑſone poſſidētis indigētiā. In his em̄ caſibus incōpatibilia eſſe nō cēſent. Nā ⁊ dotator particularis beneficij recte inſtructꝰ ad cōem eccleſie vtilitatē: ſue proprie cederet ac cedere tenet affectioni. Deniq; papa oēm poteſtatē quā h; ſuper eccleſiā: perſonas ⁊ eccleſiaſtica bona: recipit ad ecclie edificationē nō deſtructionē. vñ ait apl's ij. Coꝝ. x. Si amplius aliq̄d gloriatꝰ fuero de poteſtate noſtra quā dedit nobis dñs in edificationem: non in deſtructionem veſtrā: non erubeſcā.

¶ R Omnis igitur diſpēſatio a poteſtate apl'ica manās in eccleſie edificationē: cultus diuini augmentū ac ſalutē aiarū: tolerāda eſt: que autē ꝑter hec cōcedit caſſa eſt ⁊ inanis. Neq; perſone vtilitas in diſpēſatiōe attēdēda eſt ꝑncipaliter ſed eccleſie dicēte apl'o. i. Coꝝ. x. Oia in gl'iā dei facite. Sine defenſiōe eſtote iudeis ⁊ gētibꝰ ⁊ eccleſie dei: ſicut ⁊ ego ꝑ oia oibꝰ placeo: nō q̄rens qꝺ mihi vtile eſt: ſed qꝺ multis: vt ſalui fiāt. Vñ ⁊ Bern̄. lib. de cōſi. ad eugeniū papā. Nō ſu; tā rudis (inq̄t) vt ignorē poſitos vos diſpēſatores in edificationē non in deſtructionē. Deniq; q̄ritur iter diſpenſatores vt fidelis q̄s inueniat: vbi neceſſitas viget excuſabilis diſpēſatio: vbi vtilitas ꝓuocat diſpēſatio laudabilis eſt. Utilitas dico cōis nō ꝓpria: nā cū nihil horū eſt: non plane diſpenſatio: ſed crudelis diſſipatio eſt. Concordat idē i ep'la ad theobaldū comitē: vbi ait. Honores ⁊ dignitates eccl'iaſticas nō ignoro deberi his q eas digne ſm deum miniſtrare velint et poſſint. Nec cuiq̄ plures in pluribꝰ eccleſijs habere licet: niſi diſpēſatiōe quidē ob magnā vel eccleſie neceſſitatē vel vtilitatē: nō ꝓpriā: ſed cōem. Illud ad Rupertū. Quid tibi blādiris de diſpēſatione apl'ica: cuiꝰ intꝰ cōſcia in diuina tenet ſentētia. Vñ ſi ideo teneant plures prebēde: vt lautius q̄s viuat: vt propinq̄s ſubueniat: vt honoribus intumeſcat: vt citius ad epiſcopatum perueniat: alijſ ve hmōi de cauſis: nō plane fidelis eſt diſpēſatio: ſed crudelis diſſipatio: nō excuſans: ſed icuſans. Nō ergo papa tale habet dominiū ſuper bñficia: vt ad nutū ⁊ volūtatē ſuā poſſit de ipſis qualitercūq; ordinare: ſed dominiū habet ſuper hec ⁊ cetera quoddā regitiuū vt fideliter ⁊ prudēter poſſit ea miniſtrare. Vñ ⁊ gerſ. in trac. de ptāte eccle. dicit. Ptās eccl'iaſtica papalis nō ita h; dominia ⁊ iura terreni ſimul ⁊ celeſtis imperij: ꝙ poſſit ad libitū de bonis clericoꝝ diſponere: q̄uis cōcedi debeat ꝙ habet in illis dñium quoddā regitiuū: directiuū: regulatiuū ⁊ ordinatiuū. Hinc diſpēſator eſt verius q̄ dñs: ſm illud Pauli. Sic nos exiſtimet hō vt miniſtros xp̄i: et diſpēſatores miniſteriorū dei: non excludens petrū qui ait. Nō quaſi dominātes in clero. Diſpēſatori aūt opus eſt fidelitate ⁊ prudentia. Luce. xij. Quiſputas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudens: quē conſtituit dñs ſuper familiā ſuā. Fidelitate vt bonū in cōem vtilitatē ordinet. Prudētia e vt rōnē diſpēſandi agnoſcat: ⁊ nō procedat ex ſola ſua volūtate: neq; ipſam vt legē cōſtituat: qꝺ eſt hois rōne nō vtētꝭ. Vñ ad eugeniū papā Bern̄. Quō non indecēs eſt tibi ait volūtate ꝓ lege vti? Tu ne es maior dño tuo: qui ait. Nō veni facere volūtatē meā: qꝺ q̄ nō minꝰ deiecti q̄ elati animi eſt veluti rōnis expertis: nō ꝓ rōne ſed ꝓ libito agere: nec iudicio agi: ſed appetitu: quid tam beſtiale. Et poſt modicum. Sic degenerādo (qꝺ ait) generale opprobriū feciſti propriū. Hō cum in honore eſſet nō intellexit: cōparatus eſt iumētus iſipiēn. ⁊ ſi. fa. eſt illis. Et dicit dñs camerarcēn. ꝙ ſi papa pro libito diſtrahat bona ecclie: et nō ea diſpēſat bona fide: de iure nō tenet. Et nō ſolū tenet tūc ad pñiam de pctō: quaſi propter abuſum ſue rei: ſed infideliter agit: ⁊ tenet ad reſtitutionē ſi aliunde haberet: q fraudator eſt rei aliene: ſecꝰ ſi eſſet dñs.

¶ S Eſto ergo ꝙ papa cōſentiat i pluralitatē beneficioꝝ: ſileat eccl'ia. nullus poſſeſſorē inquieteṫ: calculū poſtulabit deꝰ: dicturus ad quēlibet: redde rōnem villicationis tue: ⁊ tūc cognoſcet deꝰ faciēs iudiciū ⁊ iuſtitiā: q in multa patiētia ſuſſerens vaſa ire: non agnoſcitur.

¶ Quid autē et quantū cōditio ſtatus clerici de bonis eccleſie requirat: ⁊ cū bona fide ſtare poſſit: Origenes aperit exponēs illud Matt. xxiiij. Quiſputas eſt fidelis ſeruus: di. Qm̄ et ſm ſimplicē intellectū opus habemꝰ vt fideles ſimꝰ ad diſpēſandos ecclie redditus: vt nō deuoremꝰ q̄ ſunt viduarū: et vt memores ſimꝰ pauperū: et ne occaſionē accipiētes ex eo qꝺ ſcriptū eſt: Dñs cōſtituit his qui euangeliū predicāt de euāgelio viuere: āpliꝰ nō queramus: q̄ cibū ſimplicē ⁊ neceſſaria veſtimēta: ⁊ non amplius teneamus nobis q̄ his qui neceſſitatem patiuntur. Hec ille.

¶ Uideat igitur quilibet q̄ neceſſitas vrgeat: q̄ vtilitas proueniat: quali intētione moueat: quo fine ducat: vt in beneficijs ſit pluralis. Et ſi quid hoꝝ reperit a rectitudine claudicare: pluralitatē abijciat tāq̄ ſalutꝭ ipeditiuā. Nec pluris eſtimet damnū in arca: q̄ dānum in cōſciētia. Nec querat excuſationem in pctis ſuꝑioris autoritate ſe muniens per diſpēſationē: qm̄ vt ſit recta in executione oportet eā naturali equitate ⁊ diuinis

Attende de diſpēſatiōe ab apl'ica ptāte emanāte. Bernardus.

Luce. xij.

Origenes.

legibus regulari. Neqꝫ idcirco minꝰ ardebit in baratro: qui cū licētia prelati demergitur in inferno. Si vero inuenit oīa equa et iuſta: ſollicitꝰ ſit fideliter vices depēdere deo gratias ⁊ laudes: eccleſie generali: ac ſtipēdia miniſtrātibꝰ ſpecialiter: orationes ⁊ ſpiritualis ſuffragij famulatū. ¶ Quinte. q. de ordine ſeruādo in virtutis ſacrificij applicatione: reſponſio ptꝫ ex dictis ad queſtionē primā ſupra lec. xxvi. Ideo breuitati cōſulens poſt digreſſionē longā: non aūt vt autumo inutilem ad textū noſtri canonis reuertamur.

¶ Lectio. xxix. A

⁊ omniuz circunſtantiuꝫ: quorum tibi fides cognita eſt ⁊ nota deuotio. ¶ Orauit ſacerdos ſpecialiter pro cōmiſſis ſingulariter: cōſequenter orat ſpecialiter pro circūſtantibꝰ non cōmiſſis peculiariter. Patet autem ex hac clauſula euidenter ſm Innocē. ⁊ Alexan. de ales: ꝙ ſanctum ⁊ ſalubre eſt miſſarum ſolēnijs intereſſe: cū ſacrificiū euchariſtie pro circūſtātibus ſpecialiter offeratur. Ut autē cuncti fideles ſacri huius muneris miſſe fierēt ſpecialiter participes: ſancta eccleſia more pie matris: profectū ſitiens filiorum ſalubriter inſtituit vt oēs fideles conueniant in ſacris ſolēnitatibus ad eccleſiam miſſas audiant: ⁊ ante finem non recedant. Unde de conſecra. diſtin. j. Miſſas dicitur: Miſſas die dñico ſecularibus totas audire ſpeciali ordine precipimus: ita vt ante benedictionem ſacerdotis: populus egredi nō preſumat: qđ ſi fecerit ab epiſcopo publice confundaꝛ. *Idē in ca. ſeq. Cum ad celebrādum. Itē in. c. omnes eadem diſtin. dicitur. Omnes fideles qui cōueniunt in ſolēnitatibus ſacris ad eccleſiaꝫ: et ſcripturas apoſtoloꝝ ⁊ euāgeliū audiāt. Qui autē non perſeuerāt in oratione vſqꝫ dū miſſa peragatur: nec ſanctam cōmunionē percipiunt (velut inquietudines eccleſie cōmouentes) conuenit cōione priuari. Et ꝙ nō recedaꝛ ante benedictionē ſacerdotalem non intelligendum eſt de qualibet miſſa: ſed dūtaxat de miſſa cui populus ex precepto eccleſie tenetur intereſſe: qualis eſt miſſa maior in die dñica ⁊ feſtis ſolēnibus. ¶ Unde notanter diciꝛ in allegatis capl'is. die dominica ⁊ ſolēnitatibꝰ: nā in his audire miſſam eſt preceptum: vt dicit glo. in. c. allegato. Miſſas. Nam ⁊ textus habet precipis. Itē de conſe. diſt. j. Qui in die. vbi precipiunꝛ excōicari q̄ in die ſolēni conuentui eccleſie ſe ſubtrahūt ſed nemo excōicādus eſt niſi propter tranſgreſſioneꝫ precepti que mortale peccatū inducit. De miſſa maiori. i. parochiali habeꝛ de conſec. diſt. j. Et hoc. ⁊ extra de paroch. Ut dominicis. Et de celebratiōe miſ. Quidaꝫ laici. De hoc etiā ſupra lec. xiiij. ¶ B Et dicit doctor ſubtilis. iij. ſenten. diſtin. ix. ꝙ hoc preceptū eccleſie de audiendo integram miſſam in die dominica ⁊ ſolēni eſt ſpecificatio diuini precepti affirmatiui. Diliges dñm deum tuū ex toto corde tuo ⁊c. quantū ad actū ⁊ quātū ad tp̄s: ſicut in vete. lege ſpecificatū fuit quantum ad diem ſabbati: vt videlicet illo tp̄e: die ſcꝫ dñico ⁊ ſoleni deꝰ colatur ⁊ adoretur in oblatione illius ſummi ſacrificij euchariſtie: quā offert ſacerdos ſummo patri vere ⁊ ſacramentaliter: populus circūſtās ſpiritualiter. Nam tempus in precepto illo affirmatiuo: qđ non obligat pro ſemper non eſt expreſſuꝫ: ſed ab eccleſia adiectū. Sicut regulariter precepta legis nature determinationē recipiūt per legeꝫ humanā. ſicut lex nature dictat malū eſſe puniendum: bonū premiandū: ſed quā pena ⁊ modo: determinat lex poſitiua. ¶ Debet ergo audiens miſſam ſtare quietus: intus: recollectꝰ: mēte in deum aſcendere ipſum adorando: magnificādo: laudādo: gratias agēdo: vt ſatiſſaciat precepto eccleſie de audiēdo miſſam: ⁊ vt particeps fiat orationis ſacerdotis ſpecialiter dñm pro circūſtantibus deprecātis. Unde notanter dicitur circūſtantiū: non circūgyrantiū: perambulātiuꝫ ⁊ confabulātiū: q̄r tales non ſolū nō fiunt participes miſſe: ſed etiā peccant tranſgrediēdo preceptum eccleſie de audiendo miſſam die dñica: ſi aliam miſſam nō audierint ea die. *De quo cācel. in trac. de orone. Cognoſcant ⁊ obſeruēt tam clerici ꝙ laici: quos opꝫ diebus dominicis ⁊ feſtis diuino intereſſe officio ⁊ ſeruitio: ꝙ nō abſoluuntur ab hoc debito dū ſciēter fabulationibus intendūt: ſed multipliciori reatu ſe conſtringūt: q̄r nedum nō obſeruant preceptū: ſed ⁊ alios impediūt: q̄r in eccleſia ſanctiſſimo dei tabernaculo ſcādalum inhonorationēqꝫ faciunt. Subdit. Stent ergo vel ſedeāt: ⁊ ſi nō vocaliter orando: ſaltē in modeſta quiete ⁊ ſilētio aīaduertant: cōſiderantes nedū ea q̄ dicunꝛ vel canunꝛ: ſed ⁊ ea q̄ myſtice peragunꝛ in ritibus ⁊ veſtibus ſacris: preterea in picturis preſentantur: et ſic de alijs. Hec ille. ¶ C Ad qđ implendū religioſe hortaꝛ Greg. x. cap. Decet. de immu. eccle. lib. vi. dicēs. Decet domū tuā ſctitudo. Decet vt cuiꝰ in pace factus eſt locus eiꝰ: cultus ſit cū debita veneratione pacificus. Sit itaqꝫ ad eccleſias humilis ⁊ deuotus ingreſſus: ſit in eis quieta conuerſatio: deo grata: inſpicientibus placita: q̄ conſiderātes non ſolū inſtruat ſed ⁊ reficiat. Cōuenictes ibidē: nomē illud qđ eſt ſupra oē nomē: a quo aliud ſub celo nō eſt datum hominibꝰ quo ſaluos fieri credentes oporteat. Nomē videlicet ieſu xp̄i: q̄ ſaluum facit populū ſuū a peccatis eorū: exhibitione reuerentie ſpecialis: attollant. Et qđ generaliter ſcribiꝛ in noīe Jeſu omne genu flectatur ſingulariter in ſeipſis implentes: precipui dum aguntur miſſarum ſacra myſteria: glorioſum illud nomē q̄ncunqꝫ recoliꝛ: flectant genua cordis ſui: vel qđ capitis inclinatione teſtenꝛ. Attendāt in locis eiſdē intentis precordijs ſacris ſolēnijs deuotis orationibus inſiſtant. Nullus in locis eiſdē: in q̄bus cū pace ac quiete vota cōuenit celebrari ſeditionē excitet: conclamationē moueat impetū ve cōmittat. Ceſſent in locis illis vniuerſitatum ⁊ ſocietatū quarūlibet conſilia cōtiones ⁊ publica parlamēta. Ceſſent vana ⁊ multo fortiꝰ feda ⁊ p̄fana colloquia. Ceſſent cōfabulationes quelibet. Sint poſtremo alia quecūqꝫ que diuinū poſſunt turbare officium: aut oculos diuine maieſtatis offendere: ab ipſis prorſus extranea: ne vbi pctōꝝ eſt venia poſtulāda ibi peccādi deꝛ occaſio: aut deprehēdanꝛ pctā ꝯmitti. Ceſſent in eccleſijs earūqꝫ cemiterijs negociatiōes: ⁊ precipue nūdinaꝝ ac fori cuiuſcūqꝫ tumultꝰ: oīs ī eis ſecularū iudicioꝝ ſtrepitꝰ cōquieſcat. Et infra. Qui vero p̄miſſas inhibitiones petulāti aīo ꝯtē pſerint: p̄ter p̄ceſſum ordinarioꝝ ⁊ deputādoꝝ ab ipſis diuine vltiones ⁊ noſtre poterūt acrimonia formidare donec ſuū cōfeſſi reatum firmato p̄poſito deliberauerūt abſtinere. ¶ Ex quo ſatis deduciꝛ: ꝙ tp̄e diuinoꝝ ī ſacratis locis q̄bꝰ ſine

ſtrepitu

ADDITIO. *Hic pōt q̄ri: q̄n fideles tenētur audire miſſam? ⁊ tenetur cōiter / ꝙ diebꝰ dominicis: ſub q̄bꝰ intelliguꝛ dies feſti ex īſtitutione / ⁊ p̄cepto eccleſie. p̄ hoc facit ca. miſſas. cū glo. de ꝯſe. di. j. extra de paro. vt dñicis: et de celeb. miſſa. q̄daꝫ laici. hoc intellige đ laicis: q̄r videꝛ clerici viuētes de altari ⁊ maxime ſacerdotes oī die teneri ad dicendā / vel audiendā miſſaꝫ: vt dicit Hoſ. đ ſon. in quo.

Scotus.

Audiēs miſſam q̄d agere debeat.

ADDITIO. *Circūgyrātes / ⁊ cōfabulantes nō tm̄ non ſunt participes miſſe ſꝫ ēt peccāt impediēdo ⁊ p̄ſbyterū ⁊ alios aſtātes. Item ſi nō audiant aliā miſſaꝫ peccāt per omiſſioneꝫ nō eñ abſoluunꝛ a p̄cepto de audiēdo miſſam: q̄r in illo precepto nō tm̄ p̄cipiꝛ audire miſſam: ſed intendere / ⁊ ſe recolligere: ⁊ totamente ferri in deuꝫ per actū charitatis / ⁊ dilectionis.

ſtrepitu debet quilibet apparere: maxime dū miſ ſe ſolēnia peraguntur: vt de numero ſit eorū cir cūſtātiū: ꝓ quib9 ſpecialiter ſacerdos ſacrificiū offerens deo patri: idipm petit acceptari, dicēs. Memēto dñe famulorꝝ famularūqꝫ tuarū: ⁊ oim circūſtantiū. ¶ D Nec tñ hoc ſufficit: ſicut nec ſolū ſufficit remonēs ꝓhibēs: qm̄ ſicut in natura libus actus actiuorū nō ſuſcipiunt niſi in paſſo diſpoſito: ita ⁊ actiones ſpūales certā prerequi rūt diſpoſitionē. Ita in ꝓpoſito requirit etiā cer ta diſpoſitio ꝓ receptione fructus miſſe. ¶ Cōſi ſtit aūt hec diſpoſitio audiētium miſſam in duo bus q̄ hic exprimunt cum in canone dr̄. Quorꝫ ti bi fides cognita eſt ⁊ nota deuotio. Requiritur primo fides vt credat ſub ſpeciebus panis et vi ni poſt conſecrationis verba: verū corpus xp̄i ⁊ verus eius ſanguis cōtineri: qḋ qꝛ non fit virtu te naturali: nec poteſtate creata: ſꝫ infinita crea toris potentia: tranſcēditqꝫ capacitatē ⁊ intelli gentiā cuiuſcunqꝫ creati intellect9: nec rōne de prehendi pōt: requirit ad hui9 ꝟitatis aſſenſum ipſa fides: vnde dicit btūs Augu. Mira mihi vi dentur que de illo ſacramento legunt. Fides eſt neceſſaria: ſcientia rōnis ſupernacua. Scientia rōne ⁊ intellectu colligit. Fides auctoritate vide tur. Hec ſunt ergo q̄ fidē de neceſſitate exigunt: rōnem oino non admittunt. Expetūt ſimplicem creditorē: arguunt improbū diſcuſſorē. Et poſt pauca. Credi nāqꝫ opꝫ ſalubriter: qḋ inueſtigari nequit vtiliter. Hec ille. Reqrit ergo fides circū ſtantiū: vt ipſis ꝓficiat oblationis ſacrificiū per quā in vnitate recipiunt ſacramenti: ⁊ adherent ceteris mēbris corpis myſtici: ⁊ xp̄o hui9 corpo ris capiti. Sicqꝫ viuunt ⁊ ſpūalis vite fluxū par ticipare pñt. Nā fides operās ꝑ dilectionē puri ficat corda circūſtantiū vt ⁊ ipſi in oblatiōe illa que ſua puritate puritatē miſtici corpis repreſen tat: ſpūaliter offerant. vñ Act. xv. Fide purificās corda. ¶ Scd̄o requirit eorūdē attentio: ⁊ eleua tio mentis in deū per deuotū affectū: quo deſide rēt oblationē huius hoſtie ſalutaris ſibi proficē re ad ſalutem: ⁊ hoc innuit cū dr̄. Et nota deuo tio ſupple ad hoc ſacramētū: qua tibi vniuntur virtute charitatis ꝑ affectum: ſicut fide vniunt veritate per intellectum: ſicqꝫ veritate ⁊ virtute vniant ꝑ itellectū ⁊ affectū. Que fides ⁊ deuotio etſi hoīes latet: tñ tibi deo cognita eſt et nota. Cognita ꝑ approbationē: ⁊ nota per acceptatio nem. Tibi qui propitiaris fidelibus et deuotis: ſm̄ Innocē. qui ſolus vides in conſcientijs: qui recte credūt ⁊ deuote diligūt: qui ſcrutator es re nū ⁊ cordiū: deus ſcientiarū ⁊ dñs ⁊ occultorum oim perſcrutator: in cuius cōſpectu nulla creatu ra eſt inuiſibilis. Tibi etiam cui oē corpatet quo ad fidē ⁊ adheſionē: ⁊ omnis voluntas loquitur per deſideriū ⁊ deuotionē: ⁊ quē nullū latet ſecre tū per occultationē: qm̄ oia nuda ⁊ aperta ſunt oculis tuis. His aūt duob9 exiſtētib9 in audiēti bus miſſam: fide ſcꝫ ⁊ deuotione: fructū diuine grē huius ſacramēti percipiūt ⁊ nōnūq̄ abūdā tius q̄ ſacerdos offerens. ¶ E Uñ ſubdit. Pro Quib9 tibi offerim9. Quib9 ſcꝫ famulis ⁊ famula bus tuis: ⁊ oibus circūſtātib9 fidelibus ⁊ deuotꝫ offerim9. qḋ dr̄ in plurali ad denotandū ꝙ ſacer dos loquit: vt ſupra tactū eſt: in ꝑſona toti9 eccle ſie q̄ eſt offerens principale: vel ſm̄ dñm Alber. dr̄ offerimus: ad denotandū vnitatem corporis myſtici: ſcꝫ eccleſie: q̄ in totius multitudinis fide lium ⁊ cleri ſeruitute offert oſtiā ſalutarem: ⁊ eſt idē in ſnīa cū priori. ¶ Subdit. Uel qui tibi offe rūt. i. vel eorum circūſtantiū fideliū q̄ tibi media te et ſpūaliter offerunt. Offerunt enim circūſtā tes mediate: ſacerdos celebrās immediate: offe runt ⁊ ſpūaliter. Sic et ſpūaliter dicuntur hoc ſa cramentū manducare pro quanto deuote ſe hu miliant in cōſpectu corporis xp̄i: fide credentes altiſſima huius ſacramenti myſteria: omnē intel lectum ſuū in obſequium xp̄i captiuantes: vt lo quitur apl's. ij. Cor. x. ac deſiderantes fieri parti cipes huius hoſtie ſalutaris. De quibus beatus Augu. ait. Ut quid paras dentē ⁊ ventrē: crede ⁊ manducaſti. Cui concordat Innocen. Nō ſolum offerunt ſacerdotes: ſed ⁊ ceteri fideles. Nā qḋ ſpecialr adimpletur miniſterio ſacerdotū: hoc vniuerſaliter agunt vota fideliū. Hinc dicit do minus alber. ꝙ hec particula: q̄ tibi offerunt: re ferri debet ad illud: qḋ premiſſum eſt. ſcꝫ quorum tibi nota eſt deuotio: qꝛ ſicut ſacerdos offert ſa cramentum miniſterio: ita illi offerūt voto. Spe ciali enim voto offerunt illi q̄ ſe ⁊ ſua deferūt ad altare: ⁊ ideo etiā ſpecialiter in altaris oblatione continētur: ⁊ illorū ſpecialis eſt recordatio. ⁊ ad dit. Fit ergo hec oratio ſpecialiter pro offerenti bus: ⁊ cōſequenter pro alijs: ⁊ ideo monēdus eſt populus vt offerat: qꝛ per oblationes ſpeciali vo to hoſtie coniungunt. Et vt dictum eſt: ipſi offe rūt voto: quē ſacerdos offert miniſterio. Alia au tē particula ſcꝫ tibi offerimus: referri debet ad il lā: quorꝫ tibi fides cognita eſt: qꝛ non niſi in fi de ambulantib9 hec oblatio applicatur. Uel ali ter ſm̄ Inno. Memēto eorꝝ ꝓ quib9 tibi offerim9 ſed ⁊ eorū ſacerdotum qui tibi offerunt. Quāuis enim ſacerdos ꝓ populo offerat: offert tamē ni hilominus ⁊ pro ſe: offert itaqꝫ ſacerdos: offert ⁊ pp'ls. ¶ F Sacrificium laudis. Sacrificiū dr̄ ſm̄ dñm Albert. ab effectu: qꝛ ſacros nos efficit. Laudis vero: qꝛ nihil in eo eſt niſi quod eſt lau dis, pulchritudinis ⁊ honoris. Hinc pſ. Sacrifi ciū laudis honorificabit me: ⁊ illic iter quo oſtē dam illi ſalutare dei. Iter eñ ad ſalutem per nul lū vnq̄ fuit ſacrificiū niſi ꝑ illud. Uel ſm̄ Innoc. ⁊ Alexan. Sacrificium laudis dr̄: qꝛ propter hoc maxime deū laudare debemus: ꝙ nō ſolū ſe pro nobis dederit in preciū: ſed etiā ſe dederit nobis in cibū: vt ꝑ pretiū redimeret nos a morte. Per cibum nos aleret ad cōſeruationē ſpūalis vite: ⁊ roboraret ī via ad cōſecutionē vitalis glorie ſem piterne. Ioā. vj. Qui manducat me: ⁊ ipſe viuet propter me. Iter nāqꝫ nullū patuit ad ſalutē per quodcūqꝫ ſacrificiū veteris legis: qm̄ neqꝫ auſe rebant pctā que regnū celorū claudūt: neqꝫ gra tiam contulerunt: q̄ ad ipſum aditum patefecit. Uel dicit ſacrificium laudis: qꝛ xp̄s ipſum cum laude et gratiarum actione inſtituit. Sic enim le gitur. Gratias agens benedixit et fregit ⁊c. ſic ⁊ ſacerdos cū laudibus ſacrificium offert. ¶ G Pro ſe ſuiſqꝫ oibus. Preponitur pro ſe: qꝛ chari tas ordinata q̄q̄ ad oēs ſe extēdit: tamē a ſeipſa incipit: hoc eſt in ipſum in quo eſt pͥmū ⁊ pͥci paliter tēdit. Sic enim quilibet ſe primo ⁊ plus diligit: poſtea ceteros ordine quodam. vnde Cā ti. ij. Introduxit me rex in cellā vinariā: ordina uit in me charitatem. Nec ſolū ex charitate in fuſa: que eſt ordinata: et ordinate ſe quiſqꝫ plus diligit: verꝫ ⁊ ex inclinatione ⁊ amore naturali: imo plus ex illa q̄ ex pria. Hec eñ facit vt plus ipſum qḋ q̄s eſt amet: q̄ qḋ non eſt. Et inter ea q̄ quis nō eſt: plus diligit hoc cū quo q̄s hꝫ maio rē ſimilitudinem ⁊ participationem. Bonitas ſiqdem ⁊ vnitas rōnes ſunt diligibilitatis: vt di cit Scot9 in. iij. Qꝛ aūt quilibet maxime ſibi eſt idē ⁊ vn9: iō plus ſe diligit: ⁊ poſt hoc ea cū q̄bus

Auguſtinus. Albertus. Auguſti. Innocēti9. Sacrificiū qd ⁊ vnde. Pſalm9. Ioā. vj. Sacrificiū laudis qua re ſic dicat. Canti. ij.

eſt plus vnū. Exēplū in vidua ſareptena ⁊ helia
iij. Reg. xvij. vbi dicit ꝓphetia. Verūtñ mihi pri
mum fac de ipſa farinula ſubcinericium panem
paruulū ⁊ affer ad me. Tibi autem ⁊ filio tuo fa-
cies poſtea. Hanc vnitatem vel quaſi vnitatē:
hoc eſt participationem alicuiꝰ vniꝰ eſſe rōnem
diligibilitatis exēplariter declarauit Guil. pa-
riſ. ita dicēs. Societatē naturalē ⁊ amorem inter
fratres facit cōio cauſe eſſendi. Cōmunicat em̄ i
patre: ⁊ ſi addita fuerit cōicatio in matre: erit for
tior. Naturalius em̄ ſe plus diligūt ꝗ̄ ſimul cōi-
cant in patre ⁊ in matre: ꝗ̄ qui in altero. Cōioni
ſi addideris cōionem in victu: erit fortior cōio-
nis amor inter eoſdē. Et ſi addideris vt cōicent
in magiſterio erit fortior. Itē ſi addideris cōionē
in lege: addes ⁊ fortitudinē eidē amori. Et ſi ad-
dideris cōionem in profeſſiōe vel ordine: addes
⁊ aliā cauſam fortitudinis ⁊ cōfirmationis. Et ſi
addideris iterū cōionē in principe vel prelato:
augebitur ex hoc: ⁊ ampliꝰ firmabitur ipſa cōio.
Et ſi addideris cōionem domus: erit adhuc ex
hoc augmētum fortitudinis. Subdit cauſā om
nium premiſſorum dicēs. Radix autem in oībus
his eſt vnitas ⁊ cōmunio eiuſdem amati: vel ſm
quoſdam: ipſa ſiſitudo ⁊ aſſimilatio. Iuxta hunc
modū cōicatio in duce vnit milites: ⁊ cōicatio in
ſigno bellatores: ⁊ cōicatio in domo ſeruos ⁊ fa-
mulos: ⁊ cōicatio in mercede vel ope opar̄ios: et
cōicatio in paſtore vel grege vel paſcuis oues: et
cōicatio cōmercantiū negociatores. Cōcludit ꝙ
quāto in pluribꝰ ⁊ maioribus magiſq; amādis
hoīes cōparticipant: tanto maior eſt in eis ſocie
tas: familiaritas: ⁊ dilectio: niſi aut inuidia: aut
alterius peſtis corruptio hec impedierit. Re-
cte ergo ꝓ ſe ſuiſq; offerūt fideles miſſam audiē
tes. Suis dico quibus magis vinculo nature et
familiaritatis ſunt cōiuncti: q: ad hoc eſt incli-
natio naturalis: ꝗ̄ ſemper recta eſt: q: a deo indi-
ta: cui voluntas ſi fuerit cōſona: et ipſa recta erit
⁊ hoc niſi prohibita ſit per regulam ſuperiorem:
ne illi ſe ꝯformet: qđ in ꝓpoſito minime reperit.
Orāt igit̄ ꝓ ſuis conſanguineis ⁊ affinibus fami
liaribus: amicis et benefactoribus ſm Innocen.
Sic princeps quidam acceſſit ad ieſum interce- Mat.ix.
dens pro filia. Pro fratre ſuo orauit Martha. Ioā.xi.
Centurio pro puero paralytico. Et flentes vidue Mat.viij.
deprecabant̄ petrū vt reſuſcitaret thabitā noīe Act.ix.
dorcas: oſtendētes ei quas fecerat illis tunicas. Mat.v.
Act ix. Ita ⁊ modo fideles ac deuoti ꝑ ſe: ⁊ per ſa
cerdotem orant ꝓ ſuis varia ſibi cōditione ꝯiun
ctis. Et lʒ etiā teneamur diligere inimicos ſm il
lud Matt. v. Diligite inimicos veſtros. tñ dicit
Alexā. ſeruare debemꝰ ordinē charitatis. Cāti. ij.
Introduxit me rex in cel. vinariā: ordi. in me cha.
Et addit. Eſtimo nihilominus ꝙ ſi ſacerdos ꝓfe
rendo hec ꝟba ſuos inimicos amplecteret̄ vtiliꝰ
ſibi: ⁊ deo acceptabiliꝰ hec eadem ꝓferret. ¶ H
Pro redēptione animaꝝ ſuarum. pro ſpe ſalutis
⁊ incolumitatis ſue. ¶ Hec eſt ſecunda particu-
la quarte partis principalis partis ſcđe: in qua
poſtꝗ̄ tactū eſt ꝓ qbꝰ ⁊ qualibus orat̄: oſtendit̄
ꝗđ ꝓ eis a deo deſiderat̄. Sunt aūt ſm Innoc. et
Alex. poſt magſm. ij. ſen. di. xxvij. tria bonorū ge-
nera. ſ. corꝑalia / ſpūalia / ⁊ eterna. Pria ſunt infi
ma: ſcđa media: tertia ſupma: ꝙ qbꝰ ſacerdos of-
ferendo ſacrificiū orat. Pro ſummis cum dicit:
ꝓ ſpe ſalutis. Pro medijs cū pmiſit: ꝓ redēptiōe
animarū ſuarū. Pro infimis cū vltimo addit: et
incolumitatis. Ita vt verbū ſalutis ad aīe ſalutē
que in beatitudine perficit̄: ⁊ incolumitatis ad
ſanitatē corporis referatur. Vtraq; em̄ ſalꝰ mē-
tis ⁊ corporis eſt ab eo: qui dicit. Salus populi
ego ſum. Et q: vtraq; ſalus ꝓuenit de redēptio-
ne aīe. i. peccati remiſſione: ſicut ecōtra de reatu
peccati ꝓcedit infirmitas vtriuſq; ſm ſniam ve-
ritatis. Ioā. v. Ecce inquit ſanꝰ factꝰ es: iam no Ioā.v.
li peccare / ne deteriꝰ aliꝗđ tibi cōtingat. Deniq;
dñs docet nos pro his tribꝰ orare. Mat. vi. Pro
eternis. Adueniat regnū tuū. Pro ſpūalibꝰ. Fiat
volūtas tua ſicut in celo ⁊ in terra. Volūtas dei
eſt ſanctificatio noſtra. i. ad Theſ. iiij. Sctifica-
tio aūt que eſt per grām ⁊ charitatem bonum eſt
ſpūale. Pro corporalibus. Panem noſtrū quoti
dianū da nobis hodie. Offerimus igit̄ ꝓ eternis
vt dent̄ nobis in premiū: pro ſpūalibus: vt dent̄
nobis ad meritū: pro corporalibꝰ: vt dent̄ nobis
ad amminiculū: vt per corporalia ꝑueniamꝰ ad
ſpūalia: ⁊ ꝑ ſpūalia ad eterna. Orās ergo ſacer-
dos primo dicit. Pro redēptione animarū: nō ꝓ
tꝑali lucro: vel terreno appetitu: ſed pro redem-
ptione animarū. i. remiſſione pctōꝝ. Quibus re
miſſis aīa redempta eſt: ſm illud ps̄. Et ipſe redi
met iſrael ex oībus iniquitatibꝰ eius. Pctm̄ em̄ Prouer.v.
captiuam detinet aīam: ſm illud Prouer. v. Ini-
quitates ſue capiūt impiū: ⁊ funibus pctōꝝ ſuo
rū cōſtringitur. Peccati ꝟo ſtipendiū mors eſt.
Rom̄. vi. Remiſſo igitur pctō: aīa liberatur et a Ad Rom̄.
morte redimit̄. Et rōnabiliter petit̄ remiſſio pec vi.
catorū ⁊ aīarū redemptio: per hanc oblationem
glorioſi corporis ⁊ precioſi ſanguinis xp̄i: q: hoꝝ
oblatio in cruce redemptionem aīarū noſtrarū
operata eſt ⁊ pctōꝝ remiſſionē. De primo. i. Pe.
i. Sciētes ꝙ nō corruptibilibꝰ auro ⁊ argēto re-
dempti eſtis de vana veſtra cōuerſatione pater
ne traditiōis: ſed ꝓcioſo ſanguine quaſi agni im
maculati. Et Apoc. v. Redemiſti nos deo in ſan Apoca.v.
guine tuo. Huius redemptionis oblatio noſtra
iugis eſt commemoratio. Vnde Matthei. xxvi. Mat.xxvi.
Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti: qui pro
multis effundetur in remiſſionem pctōꝝ. Vñ ⁊
ſm btm̄ Hiero. Verbū qđ iudei in malū ſibi ⁊ fi- Hierony-
lijs ſuis imprecabant̄ dicētes. Sāguis eius ſuꝑ mus.
nos: ⁊ ſuꝑ filios noſtros. nobis optamus in ſalu
tē ⁊ remiſſionē pctōꝝ ⁊ redēptionē animarum.
eſt aūt redēptio aīe a pctō: eſt ⁊ redemptio a pre-
ſenti miſeria ⁊ exilio. Vtraq; fit ꝑ xp̄i ſanguinem
qui offert̄. De primo dr̄ Apoc. i. Lauit nos a pec Apoca.i.
catis noſtris in ſanguine ſuo. De ſcđo Hebre. x.
Habemꝰ fiduciam ꝑ ſanguinē eius in introitu
ſctōꝝ. Per introitum aūt ſctōꝝ regni celeſtis: qđ
ſancti introierunt a miſerijs huius ſeculi eripi-
mur. Et de exilio ad prīā: de merore ad ſempiter
nā leticiā reuocamur: vñ Eſa. xxxv. Ambulabunt Eſa.xxxv.
qui liberati fuerint ⁊ redēpti a dño: cōuertentur
⁊ veniēt in ſyon cū laude ⁊ leticia ſempiterna ſu
per capita ipſorū. Gaudiū ⁊ leticiā obtinebunt:
fugiet dolor ⁊ gemitꝰ. ¶ I Petitaq; peccatorū
remiſſione: quā ꝓcedere opʒ ſalutē: etiā pro ipſa
ſalute orat dicēs. Pro ſpe ſalutis. i beatitudinis
ideſt beatitudīe ſperata. Spe nāq; ſalui facti ſu-
mus. Ad Rom̄. viij. Eſt aūt vita beata id ꝓ quo
principaliter orare debemus: eāq; petere tanꝗ̄
ſummā noſtram perfectionē ad quā cōditi ſumꝰ
a dño: vt dicit Aug. Ad Probā: in de orādo deū. Auguſti.
Cetera aūt oīa ꝗ̄ petimus / non petimꝰ niſi ſm ꝙ
ad hāc ordinant̄. Ita ⁊ ſaluator prius petere do-
cuit: vt nobis adueniat regnū ſuum: ꝗ̄ vt panis
quotidianus tribuat̄. Vñ ⁊ Mat. vi. docet. Pri- Mat.vi.
mū querere regnū dei ⁊ iuſtitiam eius: ⁊ dehinc
alia oīa adijcient̄. Pro quibus obtinendis ſacer
dos addit. Et incolumitatis ſue. i. cōmoditate
corporis que ad ſalutem ⁊ beatitudinē obtinen-

dum ordinat. Pro quo et orauit propheta cum di
xit. Cõſerua me dñe qm̄ ſperaui in te. Et iterum.
Ne proijcias me in tp̄e ſenectutis: in qua plures
corporis aduerſitates aſſolent aduenire. Uñ ſeq
tur. Cũ defecerit virtus mea ne derelinquas me.
Pſ. lxx. ¶ Exponitur aũt hec clauſula ſm̄ domi⸗
num Alber. ſcilicet pro ſpe ſalutis ⁊ incolumita⸗
tis: ita vt ambo hec ſalus ⁊ incolumitas ad cor⸗
pus referantur. Unde cum petit ſacerdos ꝓ ſpe
ſalutis petit pro debilibus ⁊ infirmis. Cum ꝓ ſpe
incolumitatis: pro valentibus ⁊ ſanis. Sanitatẽ
autem petimus infirmis: vt fortiores ſint in dei
ſeruitio. Ad quod ⁊ ipſe per ſe dominus multos
in corpore infirmitate grauatos curaſſe legitur ⁊
ſanaſſe. vnde ⁊ ipſe ingratos de ſanitate recupe⸗
rata arguit: cum ex decẽ leproſis mũdatis: vnus
tantum regreſſus magna voce magnificans deũ
proſtratus in terram gratias egit: a dño audiuit
Lu. xvij. Nonne decem mundati ſunt: ⁊ nouem vbi ſunt?
Non eſt inuentus qui rediret ⁊ daret gloriã deo
niſi hic alienigena. Iſtaʒ ſanitatẽ a dño concedi:
teſtatur propheta dicẽs. Bñdic aĩa mea domino.
Sequitur. Qui ſanat omnes infirmitates tuas:
qui redimit de interitu vitam tuaʒ. Incolumitas
petitur pro ſanis ⁊ valentibus: qꝛ incolumitas ẽ
perfecte ſanitatis integritas: quã niſi de9 ſua mi
ſericordia conſeruet: ipſa ſtare nõ põt: tanq̄ ſup
fundamentũ debile fundata. Nã in corpore con
tinua eſt pugna calidi ⁊ frigidi: humidi ⁊ ſicci: le
uis ⁊ grauis: duri ⁊ mollis: aliarũqʒ cõtrarietatũ
Sap. xvi. que in corpore ſunt humano. Unde ſcribitur Sa
pieñ. xvi. Nõ herba neqʒ malagma ſanauit eos
ſed tuus dñe ſermo qui ſanat omnia. ¶ Eſt etiaʒ
Pſal. xiij. quedam ſpes ſalutis ſpes euadendi machinatio
nem inimicoꝝ: ſicut in pſ. dr. Erue a fra. de9 a me
⁊ de ma. ca. vni. meã. Salua me ex ore leonis: et a
cor. vnicor. humi. meã. ⁊ Dañ. xiij. Et ſaluat9 eſt
ſanguis inoxius in illa die. ſanguis ſcilicet ſuſan
ne de inſidijs iniquoꝝ iudicũ. Et de his omnib9
dicitur in pſ. Dñs cõſeruet eũ ⁊ vi. eũ: ⁊ btm̄ fa.
eũ in ter. ⁊ nõ tradat eũ in manib9 inimicoꝝ ei9.
Dñs opẽ ferat illi ſup lec. doloris ei9 vniuer. ſtra
tũ ei9 ver. in infir. ei9. ¶ Pro hac ſalute liberatio
nis a fraudibus inimicoꝝ: ſilr offert ⁊ orat ſacer⸗
dos dicẽs. Pro ſpe ſalutis et incolumitatis ſue.
¶ K Sequitur. Tibiqʒ reddunt vota ſua eterno
deo viuo ⁊ vero. Hec eſt tertia particula ptis q̄r
te: in qua vt deus exaudiat bona coꝝ pro quibus
petit allegant. vñ dicit. Memẽto dñe illoꝝ pro q
bus tibi offerim9 ſacrificiũ laudis: q tibi reddũt
vota ſua. i. deuotionẽ vel affectionẽ ſuã vel bona
Dubiũ primum. opa ſua. ¶ Sed hic ſunt duo dubia. Primum cir
ca priorẽ textũ: cum dr. ij. Coꝝ. xij. Uirtus in infir
mitate perficit. Et cum infirmor tũc potẽs ſum.
Quid eſt ꝙ pro corporis infirmitate offert ſacrifi
Rñſio ad dubium. cium ab eccleſia? Reſpondet Alex. vt infirmitati
nře ꝯdeſcẽdẽs: nobis occaſionem impatiẽtie pre
cludat: ⁊ ꝯſeruata vel reddita ſanitate gratiaruʒ
actiões dño referamus. ¶ Scđm dubiũ circa p̄⸗
Scđm dubium. ſentẽ textum. Cũ noſtra donem9: ⁊ aliena reddã⸗
mus: quõ vota ſi ſua ſunt: reddũt fideles ⁊ nõ po
tius donãt? Et ſi reddũt: quõ ſua ſunt ⁊ nõ poti9
aliena? Rñdet Inno. ⁊ Alex. Uotũ ⁊ gñalr opus
bonũ ⁊ hoĩs eſt ⁊ dei. Dei ꝓpter auctoritatẽ gra
tie. Hoĩs propter libertatẽ arbitrij. Propter qđ
dicit apls. i. Coꝝ. xv. Nõ aũt ego: ſed gřa dei me⸗
cum. ⁊ i. Coꝝ. iij. Coadiutores ſumus dei. Et hoc
cõfirmat btũs Auguſtinus ſuper illud pſ. Adiu
Auguſtin9. ua nos deus ſalutaris noſter. dicẽs. Hoc verbo
ait: ſalutaris noſter ſatis exponit: quam pauper
tateʒ voluit intelligi in hoc ꝙ dixit. Qm̄ pauꝑes
ſumus nimis. Ipſa quippe eſt infirmitas: cui ſa⸗
lutaris eſt neceſſarius. Cum vero adiuuare nos
vult: nec ingratus eſt gratie: nec tollit liberũ ar⸗
bitrium. Qui em̄ adiuuatur ipſe etiam per ſeip̄m
aliquid agit. Concordat magiſter li. ij. diſt. xxvij.
dicens. Ex gratia incipiũt bona merita: ⁊ cum ex
gřa ſola eẽ dñr: nõ excludit lib. ar. qꝛ nullũ meritũ
ẽ i hoĩe: qđ nõ fit ꝑ lib. ar. ¶ L Pro cui9 ĩtellectu
aduertẽdũ ꝙ i actu meritorio duo eſt ꝯſiderare.
Primũ eſt ip̄a ſubſtãtia ſiue realitas act9. Scđʒ
acceptabilitas actus. Subſtantia actus eſt a li⸗ Duo ſũt cõſideranda i actu meritorio.
bero arbitrio ſeu volũtate ſimul ⁊ a gratia: qꝛ gřa
⁊ voluntas ſunt due cauſe partiales: ⁊ vna cauſa
totalis actus illius. Uolũtas tamen eſt cauſa p̄n
cipalior: quia voluntas habet rationem potẽtie.
Gratia rationem habitus. Potentia autem vti⸗
tur habitu ⁊ non ecõuerſo. Et propterea ille act9
liber dicitur quantum ad ſuũ ꝓduci. Hec auteʒ
libertas eſt a voluntate: nõ a gratia vel charita⸗
te: quia hec eſt qualitas quedam naturaliter acti
ua: ſicut calor in igne: vel alia qualitas quecun⸗
qʒ. Ex quibus duobus ſurgit principalitas quo⸗
ad voluntatẽ reſpectu ſubſtãtie actus eliciti. Ac⸗
ceptabilitas autem ipſius actus meritorij ſimili
ter eſt a voluntate ⁊ etiam a charitate. Non eniʒ
actus q̄cunqʒ a deo acceptatur in ordine ad bea
titudinem conferendam: niſi ſit libere a volunta
te elicitus. Neqʒ tamen hoc ſufficit: ſed oportet
ꝙ hoc ſit ſecundum inclinationem charitatis.
Que quia ratio ponitur merendi: ipſa eſt cauſa
principalior quoad acceptabilitatem ⁊ hoc ex or
dinatiõe dei pl9 acceptãtis actũ: qꝛ ẽ a charitate
inclinãte q̄ qꝛ ẽ a potẽtia eliciẽte: q̄uis vtrũqʒ re
q̄rat. Et ꝓ illo facit dictũ bti Aug. i de lib. ar. Gra
tia ſe habet ad liberum arbitrium ſicut ſeſſor ad Auguſti.
equum. Idem in epiſtola ad Sixtum. voluntate
inquit concomitãte nõ preueniente: pediſſequa
nõ dña: homo meretur. Et ibideʒ. Quid eſt hoĩs
meritũ ante gratiã: cum oẽ bonũ meritũ noſtruʒ
nõ in nobis facit niſi gřa. In quib9 verbis videt
principalitatẽ immerito attribuere gratie: q̄uis
nõ ſecludat volũtatẽ. Sunt ergo vota ⁊ bona me
rita nřa ⁊ dei. Nřa vt dictum eſt ex libe. arbi. Dei
ex gřa ad ipſa inclinãte. Cõgrue igit dicit: q tibi
reddũt vota quaſi tua ex gřa. Cõgrue etiã ſubiũ
gitur vota ſua ex voluntate: qꝛ quaſi libere elici⸗
ta. Libere em̄ exit volũtas in opera talia ſicut in
quecũqʒ alia. Hic ait propheta. Aĩa mea i mani
bus meis: ſemꝑ quoad opari ſcʒ nõ quoad eſſe:
qꝛ ſic a ſolo deo eſt. Et illud Eccli. xv. De9 ab ini Eccl. xv.
tio cõſtituit hoĩem: ⁊ reliquit eũ in manu cõſilij
ſui: adiecit ei mãdata ⁊ precepta. Sequitur. Ap⸗
poſuit tibi aquã ⁊ ignem: ad qđ volueris: porrige
manũ tuã. Ante hoĩem vita ⁊ mors: bonũ ⁊ ma⸗
lũ: qđ placuerit ei: dabit illi. Ex quibus ſatis in⸗
telligi datur ꝙ opera hoĩs in ipſius ſunt ptãte.
¶ M Sequitur. Eterno deo viuo et vero. Alex.
Dij dicuntur ⁊ homines ⁊ demones ⁊ ſimulacra
vel imagines: ſed homines adoptiõe: demones
vſurpatione: imagines nuncupatione. Per ad⸗
optionẽ vt ibi. Ego dixi dij eſtis: ⁊ filij excelſi om⸗
nes. pſal. lxxxi. et Exodi ſeptimo. Moyſi dictum Pſ. xcv.
eſt. Ecce conſtitui te deum pharaonis. Per vſur
pationem: vt ibi. Omnes dij gentium demonia. Matt. iiij.
Ibi deitatem ſibi vſurpant: hoc eſt gloriam deo
debitam. Unde Matt. iiij. Sathan dixit chriſto.
Hec omnia tibi dabo: ſi cadens adoraueris me Eſa. xiiij.
ſcʒ latria adoratione vt deũ. ⁊ Eſa. xiiij. In celuʒ
ꝯſcẽdã: ſup aſtra dei exaltabo ſoliũ meũ: ſedebo
in mõte teſtamẽti: in laterib9 aquilonis. Aſcẽdã
ſuper altitudineʒ nubium: ſimilis ero altiſſimo.

Sap. xiij. Per nũcupationẽ appellarũt deos opa manuũ ſuarũ: lapides ſcʒ ⁊ ligna ⁊c. de quibus. Sap. xiij. Infelices aũt ſunt ⁊ inter mortuos ſpes illoꝝ eſt: qui appellarũt deos opa manuũ ſuaꝝ. Et in pſ.
Pſ. cxiij. Simulacra gentiũ argentũ ⁊ aurũ opa manuũ hoiꝫ. Os hñt ⁊ nõ loquent: oculos hñt ⁊ nõ videbũt. Primi ſunt veri ⁊ viui: ſʒ nõ eterni. Nã de eis dr̃ i pſ. lxxxi. Uos aũt ſicut hoies morie mini: ⁊ ſicut vn⁹ de pncipib⁹ cadetis. Scdi ſunt viui: ſed nec eterni: nec veri. Nõ eterni: q2 mutabiles: lʒ qad finis carẽtiã ſũt ppetui. Etern⁹ eñ eſſe nõ põt niſi imutabilis tã ſubſtantialr ꝙ acciden
Eternitas quid. talr. Naꝫ ſm Boe. v. de ↄſo. pſa. vlti. Eternitas eſt interminabilis vite tota ⁊ ſimul poſſeſſio. Qꝫ ſoli deo ↄuenit: q2 eſt qcqd eſſe põt: nec transmu
Jaco. j. tatiõe aut viciſſitudinẽ variat. Jaco. j. Apud quẽ nõ trãſmutatio nec viciſſitudinis obumbratio. Neqꝫ veri ſunt q in veritate nõ ſteterũt. Nã ab initio homicida erat ⁊ in veritate nõ ſtetit: ⁊ veri
Jo. viij. tas nõ eſt in eo. Tertij nec veri ſunt: nec viui: nec eterni q2 nec veritatis capaces: q2 ſurdi et muti. Nec ſenſu ab intellectu pditi: nec icorruptibilitate dotati. Ad hoꝝ oim excluſionẽꝫ dr̃. Tibi deo eterno vero viuo ⁊ ṽo. Solus eñ de⁹ p eſſentiã eſt de⁹
Eſa. xliiij. etern⁹ viuus et verus. Eſa. xliiij. Abſqꝫ me nõ eſt de⁹: imo eſt eternitas ipſa vita ⁊ veritas. Cui neqꝫ vita neqꝫ ṽitas neqꝫ eternitas accidere põt: q2 ſimplex ⁊ incõpoſitus: ⁊ nulli oĩno componibilis. Ens oĩno primũ ⁊ independens: ens neceſſariũ ens pfectiſſimũ. Hinc ab alio eſſe non capit. De cui⁹ eternitate dicit. j. ad Tim. vlti. Qui ſol⁹ hꝫ imortalitatẽ. glo. vera imortalitas ṽa eſt eter
Ad rom. iij nitas. de vita. iij. Reg. xvij. Uiuit deus in cuius cõſpectu ſto. De veritate Rom. iij. Eſt autẽ deus verax: oĩs hõ mendax. ⸿ Uel dicit deo eterno vero ⁊ viuo: ad innuẽdũ ꝙ tres pſone diuine operantur in hoc ſacramento. Licet eñ hec tria appropriata pſonarum: eternitas: veritas: vita ſint cõia oĩbus trib⁹ pſonis: q2 eternus pater: etern⁹ filius: eternus ſpũſſanctus. Sic verus et viuus pater: verus ⁊ viuus fili⁹: verus ⁊ viu⁹ ſpũſſctũs: tamẽ per appropriationẽ quandã eternitas patri attribuitur: q2 principiũ eſt ſine principio oĩ
Athanaſi⁹. ginãte: de quo in ſymbolo Athanaſij dicitur. Pater a nullo eſt: nec factus: nec creatus: nec genit⁹ Sunt aũt a patre omnia: filius per generationẽ: ſpiritusſanctus per ſpirationẽ: cetera cuncta per creationẽ. Ueritas appropriat filio: q2 procedit per modũ intellectus vt verbũ ad quem pertinet
Joh. xiiij. veritas. Ṽñ et de ſeipſo Joan. xiiij. Ego ſum veritas. Et propheta de filio loquens ait. Ueritas de terra orta eſt. Uita appropriatur ſpũiſctõ q2 pcedit per modũ volũtatis ad quẽ ſpecialẽ ordinem hꝫ vita: vt dico ſpiritualis. Unde in ſymbolo niceno dicitur. Et in ſpm̃ſctm̃ dominũ viuificantẽ. Opatur aũt pater trãſſubſtantiationẽ panis et vini in corpus ⁊ ſanguinẽ xpi: q2 hoc fieri nõ põt niſi per infinitã potentiã q patri appropriat. Ordinat filius per ſapientiam vt ſint ſub ſpeciebus humano vſui ↄuenĩetibus: panis ſcʒ ⁊ vini. Spiritusſanctus cõfert grãm digne ſumẽtibus p ſuã clementiã vt recte dicat euchariſtia: quod eſt interpretatũ bõa gratia. Et licet hec obſecratio vt dicit Inno. ⁊ Alex. ſpãlr dirigat ad pfem pp auctoritatẽ pncipij: vt dictũ eſt: ſm ꝙ ipe filius do
Mat. vj. cet nos orare Matth. vj. Pater noſter q es in celis ⁊c. Propter qꝺ etiã in pncipio canonis dicit. Te igit clementiſſime pater per ieſum xpm dñm no. ſup. rogam⁹ ac petim⁹: tñ indiuidue trinitati ſacrificiũ laudis offert: tã ſcʒ patri ꝙ filio ꝙ ſpũi ſctõ quoꝝ ſicut idiuiſibilis ẽ maieſtas: ſic ⁊ indi uiſibilis adoratio. iuxta quod veritas dicit. Ueri
adoratores adorabũt pfem in ſpũ ⁊ veritate. i. in Jo. iiij.
filio ⁊ ſpũſctõ: q2 pr̃ eſſentialr eſt in filio: ⁊ filius naturalr in pr̃e: ⁊ ſpũſſctũs ſubſtantialr in vtroqꝫ. ſm hoc ergo offert laudis ſacrificiũ deo eterno. i. deo pr̃i. deo vero. i. deo filio: deo viuo. i. deo ſpũiſctõ q lʒ ſint tres in pſonis: vn⁹ tñ ſunt de⁹ in eſſentia: que eſt indiuidua trinitas: cui⁹ indiuiſa eſt adoratio: q ſpecialr in hoc ſacrificio exhibet.

⸿ Lectio. xxx. A

Om mmunicãtes ⁊ memoriam venerãtes. ⸿ Hec eſt pars ſcda pncipalis toti⁹ canonis: i q poſt petitionẽ bñdictionis appoſitoꝝ muneꝝ pro tota ecclia offerendoꝝ in pcedẽte pte pmiſſa: ponit ſctõꝝ inuocatio: quoꝝ precib⁹ ⁊ meritis eorũdẽ donoꝝ nobis a deo facta eſt collatio. Et diuidit in duas ptes. In pria ſctõꝝ ↄmemoratio pmittit. In ſcda p eoꝝ pces ⁊ merita ſupplicatio ſubinfert: ibi. Quoꝝ meritis. Prima pars ſubdiuidit in pticulas quatuor. In prima tangit ſctõꝝ cõis memoria venerabilr. In ſcda fit memoria glioſe virginis marie primo et pncipalr: ibi. In pmis. In tertia exprimunt quorũdã aploꝝ ⁊ martyꝝ noĩa ſpãlr: ibi. Sed ⁊ btõꝝ In quarta addit oim ſctõꝝ memoria gñalr: ibi. Et oĩm ſanctoꝝ tuoꝝ. ⸿ Circa primũ dr̃. Cõican
tes. Pro cuius intellectu aduertendũ ſm Inno. Innocen.
ꝙ extra vnitatẽ ecclie nõ eſt loc⁹ offerẽdi ſacrificiũ vnitatis. Jõ ſctõꝝ memoriã agim⁹ in ſacrificiõ: quatẽ⁹ in ipoꝝ ↄſone cõione bñtes ſacrificiũ offeram⁹. Scriptũ ẽ eñ. Alienigena nõ veſcet
ex eis qm̃ ſctã ſunt. Leui. xxij. (al's ibidẽ. Ois alie Leui. xxij.
nigena nõ comedet d̃ ſctificatis). Jõ ſolũ illũ ad eſum hui⁹ agni recipim⁹ q nr̃e ↄiũct⁹ eſt domui: vcꝫ oẽs domeſticũ fidei a pncipe vſqꝫ ad plebeiũ: a phariſeo vſqꝫ ad publicanũ. Ex ſctis ãt ⁊ fideli bus viatorib⁹ vna dom⁹ ⁊ eccleſia ↄſtat: vt. ṡ. habitũ eſt. Jõ vt nõ rũpatur vnitas offerim⁹ laudis ſacrificiũ cũ ſctis cõicantes. Cõicantes. ſ. in vſu ⁊ oblatiõe hui⁹ ſacrificij cũ ſctis q hoc ſacrificio medio ſalutẽ ↄſecuti ſunt: qm̃ ipm eſt viaticũ ad vitã eternã pducẽs. Qui mãducat meã carnẽ: et
bibit meũ ſanguinẽ hꝫ vitã eternã. Joã. vj. Cõicã Johã. vj.
tes dixi in vſu: q2 de ſctis dr̃ ꝙ erãt pſeuerãtes in doctrina aploꝝ ⁊ in cõicatiõe fractionis panis. Act. ij. Cõicamus igit cũ ſctis in hoc ſacrificio p ↄtinuationẽ. ſ. q2 ab ipſis dũ viuerẽt cõionem et vſum illius ſacrificij accepimus: et ipſorum patrocinio in ipa pſeueram⁹. Ul cõicãtes in via cũ ſctis ſm Inno. in vna fide quã ⁊ ipſi viatores habuerũt. Cõicãtes ⁊ i ſpe: q2 qꝺ ipſi ſperabãt ⁊ nos ſperam⁹. In pria ṽo cõicabim⁹ ſctis p rẽ quã ipſi hñt: qñ eã ⁊ nos habebimus. Nos ſiquidẽ fideꝫ habemus ⁊ ſpem: ipſi viſionẽ ⁊ rem. Nos pcurrimus ſtadiũ: ipſi poſſidẽt brauiũ. Nos pugnam⁹
in via: ipſi triũphãt in patria. Uel ſm dñꝫ Alber. Albertus.
Cõicam⁹ cũ ſanctis in ſacramento altaris: q2 qꝺ

illi percipiūt in rei veritate: nos frequētamus in
Cōio quid. ſacramētali ſpecie. Cōio enim eſt ꝑceptio vnius
⁊ eiuſdē in quo vniunt̃ qui cōicant: ꝗ̄uis diuer-
ſi diuerſimode illud vnū participent. Sic eñ in
ſymbolo dicimꝰ. Credo ſctōꝝ cōionē. Et apoſto-
Ad Hebr. xiij. lus Heb. xiij. Beneficiētie ⁊ cōionis nolite obli
uiſci: talibꝰ eñ hoſtijs ꝓmeret̃ deꝰ. ¶ B Sequi
tur. Et memoriā venerātes. Semper venerāda
Cauſa qua re eccleſia peragit cō-memoratio nem ſctōꝝ. eſt ſanctoꝝ memoria. Et ꝗ̄uis multis de cauſis
cōmemorationem ſanctoꝝ peragit eccleſia: vna
tamē ſufficit ad noſtrū ꝓpoſitū: ꝗ eſt vt nos fra-
giles ⁊ mortales: ſanctos immortales veneran-
tes: ipſiſq; nos cōmēdātes: mereamur ipſoꝝ me
ritis ⁊ precibꝰ adiuuari: quatenus ad deū plene
glorificandū eoꝝ ſocietati cōiūgamur: vt ſm In
no. Memoriā apoſtoloꝝ ⁊ martyꝝ: ⁊ ꝑcipue vir
ginisglorioſe vt ipſoꝝ ſuffragio de fide perduca
mur ad viſionē: de ſpe ad rē: de ſtadio ad brauiū:
de via trāſeamus ad patriā. ¶ Et dicit Alex. In
hac cōmemoratione ſanctoꝝ obſeruat ecclia qđ
antiquitꝰ fieri ſolebat: vt in oſonibꝰ patruꝫ me-
moria recoleret̃: quatenꝰ eoꝝ meritis ſuffragan-
tibus facilius qđ petebāt impetrarēt. Sic moy-
ſes ꝓ ꝑpl'o peccāte intercedēs inqt. Recordare
Exo. xxxij. abraā iſaac ⁊ iſrael ſeruoꝝ tuorum. Exo. xxxij. Et
poſt pauca ſequit̃. Placatuſq; eſt dñs. Sic Aza-
rias in fornace ſuccēſa. Ne auferas inquit: miſe
ricordiā tuā a nobis dñe deus nr̃: ꝑpter Abraaꝫ
dilectū tuū: ⁊ Iſaac ſeruū tuū: ⁊ Iacob ſanctum
Danie. iij. tuū. Dan̄. iij. Dñs quoq; dixit ad Salomonem.
Scindā regnū tuū: ⁊ dabo illud ſeruo tuo: verū
tamē in diebꝰ tuis nō faciā ꝑpter dauid patrem
tuū. De manu filij tui ſcindā illud: nec totum re
gnū auferā: ſed tribū vnā dabo filio tuo: ꝑpter
dauid ſeruū meū ⁊ hieruſalē quā elegi. iij. Reg.
xi. Multis quidē patrū merita filijs ſuffragant̃.
Unde cū Ezechias diuinū poſtularet auxilium:
audiuit. Protegā vrbē iſtā ⁊ ꝑpter me: ⁊ propter
dauid ſeruū meū. iiij. Reg. xx. Nō tamē inuocā-
tur ſancti tanꝗ̄ datores bonoꝝ pro quibus ora-
mus: ſed vt interceſſores apud dñm: vt eoꝝ pre-
cibus adiuuemur ad cōſecutionē eius qđ poſtu
lamus. ¶ C Sed circa hūc textū noſtri canonis:
quo ſanctorū implorant̃ auxilia: tres occurrunt
dubitationes. ¶ Prima vtrum ſancti in patria
orēt ꝓ nobis exiſtentibꝰ in via. ¶ Scđa cū deus
per ſuā eternā ꝓuidētiā et oīa nouit futura: ⁊ im
mutabiliter diſpoſuit facienda: ad quid proſunt
ſanctoꝝ oſones quibꝰ deū nec informare: nec a
ſtatuto poſſunt ꝗ ordine immutare? ¶ Tertia cuꝫ
ſancti a nobis diſtātia lōgiſſima ſeiuncti ſunt:
Hereſis q̄-rundam. quō oſones ⁊ clamores noſtros ꝑcipiūt? ¶ Cir-
ca materiā prime queſtionis fuit hereſis quorū-
dam nimia temeritate oīm ſanctoꝝ cultū penitꝰ
tollere volētiū: qui nullū ſanctis honorē impēdi
debere muſſitabāt: neq; preces vllas ad eos diri
gi: ſed nec eoꝝ reliquias venerari. Huius autor
et hereſiarcha primo fuit Iouinianus ⁊ Euno-
mius: ⁊ poſt hos Uigilātius. Quē errorē cū ſuis
autoribus beatꝰ Hiero. in epl'a ſiue libello quē
contra vigilantiū quē dormitātiū noīat: ſcripſit
egregie recitat ⁊ cōfutat. Tenuit itaq; vigilantiꝰ
Error vigi-lantij. hereticus: ꝙ ſancti in patria ꝓ nobis nō orant:
immo nulliꝰ mortui ꝓ alio exaudiēdā fore oſo-
neꝫ. Et ideo fruſtra nos ad ſanctos clamare pre
dicauit: ac eoꝝ patrocinia implorare: ſꝫ vniuerſo
rū ꝑces oſoneſq; ad ſolū deū dirigēdas eſſe aſſe
rebat. Ac ꝓ ſuo errore duabꝰ vijs argumētabat̃
ſcꝫ ex diuina ꝑfectione: ⁊ ex ſanctoꝝ ſtatu et con-
ditione. ¶ D Ex primo ſic. Nam orando princi
paliter petimꝰ vitā eternā ⁊ alia dūtaxat inquā-
tum ad illā cōſequēdā ordinant̃: vt gratiā ⁊ vite
ſanctitatē: vt docet beatꝰ Aug. ad probā de orā-
do deū. Solus aūt deꝰ eſt qui beatificat: ſolꝰ qui
gratiā infundit: qua nos in via ſanctificat: ſm il
lud ꝑs. Gratiā ⁊ gloriā dabit dñs. Ideo ad horū
cōſecutionē fruſtra ſancti implorantur: qui neq;
gloriā: neq; gratiā que a ſolo deo creant̃ ⁊ infun-
dunt̃: nobis tribuere poſſunt: quippe ad termi-
num creationis nulla creatura habere penitus
pōt actiuitatē. ¶ Deniq; quid opus eſt ſanctos
inuocare ꝓ quocūq; perpetuo vel tꝑali cōſequē
do: cū deus oīa ſolus dare ſufficiat: q2 oꝑs. Oīa
dare velit: q2 liberaliſſimus ⁊ clemens plus nos
amās ꝗ̄ ſanctoꝝ ſinguli immo ꝗ̄ pariter vniuer
ſi: quā ſuā dilectionē: vt Ioā. iij. dicit̃: in hoc oſtē
dit deus pr̃: q2 filiū ſuū vnigenitū dedit: nec pe-
percit illū ꝓ nobis tradere in mortē ignominio
ſiſſimā: mortē ſcꝫ crucis: ⁊ q2 filium tradidit quō
nō oīa cū illo nobis donauit: vt dicit apoſtolus
ad Ro. viij. Iniuria ergo quedā dei videt̃ ad ſan
ctos recurrere in his ꝗ dñs ipſe paratiſſimus eſt
donare. Maxime cū frequēter dñs ſub iuramen
ti atteſtatione ꝓmiſit oīa ſe daturuꝫ que ab ipſo
fideliter peterent̃. Amē amē dico vobis (ait apo Ioā. xvj.
ſtolis Io. xvj.) ſi quid petieritis patrē in nomine
meo dabit vobis. Immo ad petēdū nos excitat.
Petite ⁊ accipietis: querite et inuenietis: pulſa-
te ⁊ aperiet̃ vobis. Lu. xi. ⁊ Mat. xxi. Oīa quecū Mat. xxi.
q; petieritis in oſone credētes accipietis. Neq;
credendū eſt ſanctos miſericordiores fore: et ad
veniā ꝓꝑtiores: ꝗ̄ dñs ipſe miſericordiaruꝫ pr̃
et deus totius ꝯſolationis ac fons ipſe gratiaꝝ.
ij. Coꝝ. i. ¶ Ex ſcđo ſcꝫ ſtatu ⁊ cōditione ſanctoꝝ
ſic arguunt. Sancti nobis auxiliari nec meritis
poſſunt: nec precibꝰ. Et nō ponit̃ alius ſubuētio
nis modus a ſanctis ⁊ doctoribꝰ. Non meritis:
q2 neqꝫ ꝑteritis: neqꝫ recētibꝰ: nam pro ꝑteritis
iam ſufficienter premiant̃: ſm illud Apoco. xiiij. Apoc. xiiij.
Opera eñ illoꝝ ſequunt̃ illos. Nec putanduꝫ ꝙ
premiū meritis precedentibꝰ ſanctoꝝ correſpō-
dēs diuidatur: ⁊ ſanctis que meruerunt pars ce
dat: ⁊ pars eis ꝓ quibus orāt: reſeruet̃. Nā vnuſ
quiſqꝫ quodcūqꝫ fecerit bonū recipiet a dño. ad
Ephe. vi. ⁊ ꝑs. lxi. Tu reddes vnicuiqꝫ iuxta ope
ra ſua. deniqꝫ ſi nō plenū ſm merita ſua premiū
ſancti reciperēt / vbi ꝓmiſſio dñi? Menſuraꝫ bo
nam: cōfertā: coagitatā ⁊ ſupeffluentē dabūt in
ſinū veſtrū. Lu. vi. Immo quilibet ſanctoꝝ lon-
ge ampliꝰ premiat̃ ꝗ̄ meruit a dño. Cuiꝰ miſeri-
cordia ſemꝑ ſicut punit citra condignū (vt dicit
Augu. ſermo. v. ad fratres de heremo) ita et pre-
miat vltra condignū. Nō ergo videt̃: aiūt illi: ꝙ
ſanctoꝝ merita: quoꝝ retributioneꝫ pleniſſimā
receperūt: alijs ꝓficiāt: vt eis horum intuitu no
ua bona cōferant̃. Sicut eñ diuina iuſtitia non
punit bis in idipſum. Naum. i. Nō cōſurget tri Naum. i.
bulatio dupl'ex: ita nec diuina miſericordia bis
premiat idē meritū. Recentia quoqꝫ merita qui
bus aliquid de nouo mereant̃ nō habent: q2 ſta-
tum meriti exceſſerunt: quippe in termino ſunt:
nō in via: nō currūt in ſtadio: ſed brauiū accepe
runt: curſum merēdi cōſummauerunt: fruuntur
repoſita iuſtitie iam corona. ¶ Et per hoc videt̃
ꝓbari poſſe ꝙ non orant pro nobis: q2 oratio eſt
opus maxime meritoriū. Ipſi autē nunc mereri
nō poſſunt: igit̃ nec orare. ¶ Et ex alio idem ar-
guit̃. Aut vident deū velle cōferre illud pro quo
orant: ⁊ ſic fruſtra fundunt preces: cum videant
deū infallibiliter collaturū qđ affectāt. Si vō vi
derint deū aut nolle: aut nō velle ꝯferre nequaꝗ̄
orabūt: qm̄ per oīa cōcordant diuine voluntati:

nec vnq̄ꝫ petunt aut deſiderant fieri qd deū non
facturum recognoſcunt. His et ſimilibus ratio
nibꝰ decepti ſunt dicti heretici. Decipiunť ⁊ nūc
nōnulli nr̄o tp̄e xp̄iani. Ideo primo oſtendenda
eſt veritas. Scd̄o argumēta hec ſophiſtica ſunt
ſoluēda. ¶ E Credendū eſt igiť firmiter ⁊ nulla
tenus dubitādū ſanctos in patria ꝓ nobis inter
cedere: nobiſqꝫ ſuffragari merito et prece ſiue vo
to. Merito dum precedentia eorū merita nobis
ſuffraganť. Et prece vel affectu: dum noſtra vota
a dn̄o cupiūt impleri. Et in hoc orant pro nobis
deſiderio: nō voce: dum affectuoſe deſiderāt hec
vel illa nobis a dn̄o cōcedi intuitu ſuoꝝ merito-
rum vel affectuū. Hec eſt ſententia magr̄i in .iiij.
di. xlv. Que veritas autoritate oſtendiť et rōne.
Autoritate vtriuſqꝫ teſtamēti vete. ⁊ no. ſimul et
ſanctoꝝ patrū. Multa em̄ contuliſſe dn̄m viuen
tibus ꝓpter merita patrū dormientiū et in ſinu
Abrae quieſcentiū: eſt vete. teſta. hiſtoria. Unde
Gene. xxvi. ait ad Iſaac dn̄s Gen̄. xxvi. Multiplicabo ſemē
tuū ſicut ſtellas celi: daboqꝫ poſteris tuis vniuer
ſas regiones has: et bn̄dicenť in ſemine tuo oēs
gētes terre: eo ꝙ obedierit abraā voci mee: et cu
ſtodierit p̄cepta ⁊ mādata mea: ⁊ cerimonias le-
geſqꝫ ſeruauerit. Et ſequiť. Noli timere: qr ego
tecū ſum: benedicā tibi ⁊ multiplicabo ſemē tuū
ꝓpter ſeruū meū abraā. Itaqꝫ frequenter dn̄s fa
cturus beneficia poſteris commemorat ſe deum
Abraam: Iſaac ⁊ Iacob: vt patet Exo. iij. ⁊ in ple
riſqꝫ locis aliis. Faciunt ad illud ſupra allegata.
Norunt hec certiſſime patres vete. teſta. ea pro-
pter cū orabāt dn̄m noſtrū: patrū merita recēſe-
bāt: vt ſic eoꝝ ſuffragātibus meritis facilius au-
direnť. Ipſos deniqꝫ ꝓ nobis intercedere et ora
re expreſſius eadē pagina teſtať. Nā dn̄s volēs
Hieremie oſtēdere ꝙ peccatis populi exigētibꝰ
Hiere. xv. exaudiendus nō eſſet pro populo ait Hiere. xv.
Si ſteterint moyſes ⁊ ſamuel corā me: nō eſt ani
ma mea ad populū iſtū. quaſi diceret. Si hi qui
te maiores ſunt: orarent ꝓ populo illo non audi
rem: q̄to minus te? Sed nihil eſſet dictu ſi nō ali
quādo ſancti pro pp̄lo orarēt: nec orare poſſent.
Simile eſſet ac ſi diceret. Si lapides itercederēt
nō audirē: nec te exaudiā. Preſupponit igiť do-
minus moyſen: ⁊ ſamuelē aliqñ ꝓ populo orare.
Item ij. Mach. xv. dr̄ de propheta Hieremia du
dum defuncto. Hic eſt fratrum amator ⁊ populi
iſrael. Hic eſt qui multū orat pro populo ⁊ vni
uerſa ſancta ciuitate hieruſalē: hieremias ꝓphe
ta dei. Quodqꝫ exaudita fuerit eiꝰ oratio: ex eo
qd ſequiť: manifeſtū eſt. Sequiť em̄. Et extendit
Hieremias dexterā: ⁊ dedit iude gladiū: dicens.
Accipe ſanctū gladiū aureū munꝰ a deo in quo
deiicies aduerſarios populi mei iſrael. ¶ F Ex
nouo etiā teſtamento ad idē ꝓferri poſſunt teſti
monia. Nā ſaluator nr̄ ſanctus ſanctoꝝ: ⁊ beatiſ
ſimus beatoꝝ ſm̄ aſſumptam humanitatis na-
turā pro nobis orat in celo ad patrē ſicut apl̄s
Ad ro. viij. ait Ro. viij. Qui ⁊ xp̄s ieſus etiā interpellat ꝓ no
bis. Itē ad Heb. vij. Ieſus ſempiternū habet ſa-
cerdotiū: vnde et ſaluare in perpetuū poteſt: ac-
cedēs per ſemetipſum ad deū viuēs ad interpel-
landū pro nobis. Io. quoqꝫ in prima cano. c. ij.
ait. Hec ſcribo vobis vt nō peccetis. Sed ⁊ ſiqs
peccauerit: aduocatū habemus apud patrē Ie-
ſum chriſtum iuſtum: ⁊ ipſe eſt propitiatio ꝓ pec
catis noſtris. Cū ergo chriſtus caput noſtrum ꝓ
nobis intercedat apud patrē: cur hoc nō de mē-
bris eius (beatis ſcꝫ) credamus. Maxime cū he
reticoꝝ argumenta magis locū habere vidranť
in xp̄o q̄ in ſanctis: tanto vtiqꝫ magis quo bea-
tior et patris voluntatem clarius recognoſcit:
¶ Intercedit autem pro nobis chriſtus: nō ſm̄
naturam diuinam ſm̄ quam equalis patri cū eo
condonat petita: ſed ſm̄ humanam: ſm̄ quā mi-
nor eſt patre: ⁊ meruit in omnibꝰ exaudiri. Nec
dubium ſanctos eū in hoc imitari in celis: ſicut
eum imitati ſunt fideliter hic in terris. ¶ Pro-
batur auto. ſanctorum: nam Hiero. contra vigi
lantium ſcribens acerrime eum reprehendit: eo
ꝙ ſanctos negauit pro nobis orare. Aug. etiam
de verbis apoſtoli ait. Iniuria eſt pro martyre in
eccleſia orare: cuius debemus orationibus com
mendari. Et iterum loquens de purgādis in cō- Auguſti.
ſummatione ſeculi morientibus. Eſtimo inquit
eum quaſi per ignem tranſeuntem ſaluari meri-
tis et interceſſionibus celeſtis eccleſie: qui ꝓ fi-
delibus ſemper intercedit: donec impleatur chri
ſtus: ſcilicet in mēbris ſuis. Sanctus quoqꝫ Ioā
nes Damaſ. in ſuo. iiij. ſenten. ait. Si quis mul- Damaſ.
tum laborat ducē inuenire qui ipſum alicui mor
tali regi adducat: et pro eo ad ipſum verbum fa-
ciat: q̄to magis ſancti dei duces generis huma
ni: qui pro nobis ad deū interpellatiōes faciāt:
querendi ſunt et honorandi. ¶ Superfluum pu
to adducere Ambro. Greg. Bedam: Ber. Ma
giſtrum: ceteroſqꝫ innumeros in re tam manife
ſta: cum eccleſie vniuerſalis ritus et doctrina ve
tuſtiſſimi nos doceant ſanctos venerabiliter in-
uocare: cuius excellētiſſima eſt autoritas: a qua
diſſentire catholico fas non erit. ¶ G Pōt idē
ratione breuiter oſtendi. Nam q̄to quis ex cha
ritate proximum magis diligit: eo amplius ei ſa
lutem a deo conferri deſiderat. Longe autē ſan-
cti in celo magis diligūt nos: q̄ exiſtentes in ter
ris. Nam charitas non excidit in celo: ſed perfi-
citur et cōſummatur. Salutem autem alteri de- j. Cor. xiij.
ſiderare a deo: eſt pro eo intercedere vt dictū eſt.
Item cōſtituti in terris iubemur multiplici ſcri-
pture exhortatiōe pro nobis mutuo orare: ſicut
ait Iaco. v. Orate pro inuicem vt ſaluemini. Qd
et ſollicite fecerunt apoſtoli: nam ardētiſſime ꝓ
aliis orauerunt: et aliorum orationes pro ſe fieri
poſtulabant: vt patet trāſcurrenti epiſtolas pau
li: et recte: quoniam teſte Iacobo vbi. ſ. Multuꝫ
valet deprecatio iuſti aſſidua. Multum per om
nem modum: quoniam orauit vnus homo moy
ſes: ⁊ ſexingentis milibus pugnatorum veniam
impetrauit. Orauit helias ⁊ celū clauſit ne plue- Exo. xxxij.
ret annis tribꝰ ⁊ mēſibꝰ ſex. Ruſus orauit: ⁊ plu
uiam largiſſimā arētibꝰ terre ⁊ holbus impetra
uit. iij. Reg. xvij. ⁊. xviij. ⁊ Iaco. v. Sed ⁊ dn̄s ami
cis iob: q̄ recta locuti nō fuerāt: p̄cepit vt ab iob
ſe cōferrēt: petētes quatenꝰ ꝓ eis offerret ſacrifi-
ciū ⁊ oraret: vt nō imputaretur eis ſtultitia eoꝝ.
Sic Stephanꝰ orās ꝓ ꝑſecutoribꝰ: paulo cōuer
ſionē impetrauit. Et Paulus orās. cclxxvi. ſuis
cōnauigātibꝰ vite preſidio fuit. Et ſic eſt videre Acta. xxvij.
de innumeris qui in carne viuētes: aliis orando
bn̄ficiū beneficia plurima impetrarūt. ¶ H Et
mira hereticoꝝ hebetudo: cū viuos pro ſeſe fru-
ctuoſe orare ꝯcedūt: vtpote coacti apertiſſimis
vtriuſqꝫ legis teſtimoniis: idipſm negent de bea
tis: q̄ certiſſime apud deū potētiores ſunt effecti
quo p̄ſentiores ac beatiores: dicente dn̄o de eis.
Qui minor eſt in regno celoꝝ maior eſt illo: ſcili-
cet Ioanne baptiſta. Matth. xi. Si ergo adhuc Mat. xj.
in carne infirmi et mutabiles in via conſtituti:
et ideo pro ſeipſis ſolliciti orationibus ſuis cete
ris profuerunt: quanto magis fortes facti ſalu-
tis ſue ſecuri: in patria ciues et domeſtici dei cō
ſtituti: in charitate quoqꝫ fraterna conſumma-

ti:pro fratrib⁹ in via relictis inſtanter ꝛ vtiliter
votis ꝛ meritis perorabūt. ¶ Hāc ratione bea.
Hiero. Hiero.cōtra Uigilātiū tangit:cū ait. Apoſtoli
ꝛ martyres adhuc in corpore cōſtituti,pſſit ora-
re ꝑ ceteris qñ ꝑ ſe adhuc debēt eē ſoliciti quāto
magis poſt coronas ꝛ triūphos. Orauerunt in
via exiſtētes:ꝛ poſtꝗ̄ cū xp̄o eē ceperūt min⁹ va
lebūt. Tūc ora clauſuri ſunt:ꝛ pro his qui i toto
mūdo euāgelio crediderunt mutire nō potue-
rūt quaſi diceret. Nullo mō hoc credēdum eſt.
Et beat⁹ Bern.in ſermone de vigil.aploꝝ Pe
Bernar. tri ꝛ Pauli. ¶ Qui potēs erat inquit in terra po
tētior eſt in celis ante faciē dñi dei ſui. Si em̄ dū
adhuc viueret miſertus eſt pctōrib⁹:ꝛ orauit ꝓ
eis:nūc tanto amplius:quāto verius cognoſcit
miſerias noſtras:orat pro nobis patrem:qꝛ illa
beata patria charitatē eius non minuit:ſed au-
gmētauit. Et ſimilia multa ponit i ſcriptiꝭ ſuis.
¶ I Demū ex facto eadē vitas nō tā colligitur:
ꝗ̄ palā oculis exhibetur. Quis dinumerare ſuf-
ficit quanta beneficia preſtita ſunt in terris ad
deuotā ſanctoꝝ inuocationē ꝛ reliquiaꝝ venera
tionem: Qđ ſi nō ſufficiāt ꝓbatiſſime hiſtorie:
fides adhibeat̄ beato Aug.xxij.de ciui.dei.c.viij
vbi.xxv.miracula recitat qb⁹ ipſe vt plurimum
intererat:inter que ꝛ mortuoꝝ ſuſcitationē cō-
numerat:q̄ martyrū interceſſione a domino ſūt
exhibita. Neqꝫ deus qui erroris autor eſſe non
pōt/talia preſtaret male petentibus:his ſcꝫ qui
ſanctos inuocarēt:ſi inuocādi nō eſſent. Ope-
roſiſſima deniqꝫ eccleſiaꝝ ꝛ monaſteriorū edifi-
cia in memoriā ſanctorū:ꝓpter impenſa morta
libus beneficia eoꝝ auxilia petētibus cōſtructa
predicte teſtimoniū perhibent vitati. Uñ mani
feſtuꝫ eſt ꝗ̄ temeraria ac blaſphema eſt hereſis
eam negantiū. Qui cū honore glorioſe virgini:
oibuſqꝫ patriarchis:ꝓphetis:aplis:martyrib⁹
cōfeſſoribus:virginib⁹:cōtinētibus:oibuſqꝫ de
bitū electis tollere conant̄:etiā dñm qui in ſctis
ſuis in quib⁹ tot operat̄ mirabilia:laudatur:im
pie nō deſinūt blaſphemare. ¶ K Per hoc ad
ratiōes pro hereſi inductas. Ad primā dum ar-
guūt ex diuina pfectione:ꝓpter quā ſolus deus
btificat in pria ꝛ gratificat in via. Dicēdū ꝙ lꝫ
de⁹ ſol⁹ gl'iaꝫ donet ꝛ gr̄aꝫ creet:nec ſcti effecti-
ue cōcurrāt cōcreādo:poſſunt tñ cōcurrere im-
petrādo ꝛ orādo:vt de⁹ btificet vel gratificet ſi-
ne quoꝝ orone:tali pro quo oratur:nec btitudi-
nē cōferret:nec gr̄aꝫ:ſicut amicus principis im
petrat qñqꝫ alteri donū a ꝑncipe:reſpectu cui⁹
tñ impetras nullā hꝫ actiuitatē:qđ nihilominꝰ
princeps nō daret:niſi amic⁹ talis orādo impe-
traret. Nō ergo fruſtra imploram⁹ ſctōs q̄s nō
vt creatores gr̄e ſiue btificatores inuocam⁹:ſed
vt mediatores quoꝝ meritꝭ ꝛ intuitu nobis de⁹
confert que ex nr̄is accipere ſumus min⁹ digni.
¶ Et ꝙ ꝯñter arguūt. Deū ſolū ad oia cōceden
da ſufficere ꝛc. Nihil cōcludūt. Deus em̄ q̄ oia
efficere ꝛ ꝑſtare pōt ſine cōcurſu cuiuſcunqꝫ cau
ſe ſcđe in gn̄e cauſe efficientis:nō ſua neceſſitate
vel indigētia:ſed gratioſa ꝛ ſuaui voluntate ad-
mittit cōcurſuꝫ creature cōcauſantis in multis
actiōib⁹ ſuis. Qñqꝫ ad terminū ipſum ꝓductio
nis:vt in gn̄atione naturali:puta ignis ex igne
ꝛc. Qñqꝫ ad diſpoſitionē ei⁹ qđ recipit effectum
ꝓductū per creationē:vt in ꝓductione hois ex
pr̄e ꝛ matre:lꝫ ad aie creationē naturalis virtus
parētum nō attingat actiua:ſed tm̄ ad materie
diſpoſitionē:corpis ſcꝫ formationeꝫ:cui anima
infundēda eſt:que a ſolo deo creat̄:quo tñ cor-
pore nō formato nullatenus aia a deo crearet̄.

Qñqꝫ ad mediandū inter ſe deū datorē ꝛ hoiem
accipiētē. Sic moyſes (Deut.v.) ſequeſter ꝛ me-
dius fuit inter deū ꝛ pplꝫ:vt ſic ſuauiter inferio
ra reducat ad ſupiora per media:vt dicit Dio-
nyſi.in de ange.hierar.c.iiij. Sicut ergo inferio
res talis ordinis angelos illuminat ꝑ ſuperiores:
ꝛ nōnūꝗ̄ ꝑ āgelos hoies:ita placuit viatores ad
ſe reducere mediātib⁹ interceſſiōe ꝛ auxilio bea
toꝝ. Nec ita agēdo min⁹ diligit:ꝗ̄ ſcti vt heretici
aſſumūt:ſed ſumma ꝛ ordiatiſſima charitate
hec ita diſponit ſua ſapiētia infinita:qua nō ſo-
lum fortiter ac potēter:ſed etiā ſuauiter omnia
ꝓut nouit vnicuiqꝫ cōuenire miniſtrādo a fine
vſqꝫ i finē attigit. Sap.viij. Magna q̄ppe digni
tas creature:ꝛ magne charitatis indiciū in crea
tore eſt:ꝙ ſuis amicis hāc cōtulit ptātē:vt auxi-
lio eis eſſe poſſint ad ſalutē:qui hui⁹ de ſua indi
gnitate minus ſunt capaces. Sicut eſt videre in
hūana republica:in q̄ rex dauid dare vult:vult
nōnūꝗ̄ per interceſſionē alicui⁹ dare alicui:qui
nō eēt ſtatim dign⁹ exaudiri. Pctōribus deniqꝫ
ſingularis eſt ꝯſolatio:q̄ ad ſctōꝝ interpellatio
nē qñqꝫ magis alant̄ ꝗ̄ iudicis:quoꝝ etiā ſctita
tis defectū ſupplere pōt probitas aliena. Sic lo
quit̄ bea. Bern.in ſmo.de btā vgine:cui⁹ ꝑnci Btūs ber nardus.
piū eſt. Signū magnū.circa principiū. Prudē-
tiſſim⁹ ꝛ clemētiſſim⁹ artifex qđ caſſatuꝫ fuerat
nō cōfregit:ſꝫ vtili⁹ oino refecit:vt videlꝫ nouuꝫ
Adā formaret ex veteri:ꝛ Euā transfunderet in
Mariā. Et quidē ſufficere poterat Chriſtus:ſi q̄
dē ꝛ nūc ois nr̄a ſufficiētia ex ipſo eſt:ſed nobis
bonū nō erat hoiem eſſe ſolū. Et ſeq̄tur. Fidelis
plane ꝛ prepotens mediator dei ꝛ hoim homo
Chriſtus Ieſus:ſed diuinā in eo verētur hoies
maieſtatē. Abſorpta videt̄ in deitatē hūanitas:
nō ꝙ ſit mutata ſubſtātia:ſed affectio deificata.
Nō ſola cātat̄ illi mia:cātat̄ pꝛiter ꝛ iudiciū. Qꝛ
et ſi didicerit ex his q̄ paſſus eſt cōpaſſionem vt
miſericors fieret:hꝫ tñ ꝛ iudiciariā ptātē. Deni-
qꝫ de⁹ nr̄ ignis cōſumēs ē. Quidni vereat̄ pctōr
accedere:ne queadmodū fluit cera a facie ignis
ſic pereat ipē a facie dei? Opus ē ergo mediato-
re ad mediatorē iſtuꝫ:nec alter nobis vtilior ꝗ̄
maria. Hec ille. ¶ L De eo qđ arguūt ex ſtatu ꝛ
cōditiōe ſctōꝝ dr ꝙ nobis ſubueniūt meritis et
voto ſiue pce. Meritis dico ꝑteritis ꝛ recētib⁹.
Preteritis:meruerūt em̄ in via vt bōa cōferant̄ Meritum quid.
nō mō ſibi ſꝫ ꝛ alijs. Cū em̄ meritū nihil aliđ ē ꝗ̄
aliq̄d acceptatū ab aliq̄ in ordie ad bonū retri-
buēdū alicui. Sūma aūt dei liberalitas opa bo-
na ſctōꝝ i via exiſtētiū facta ad honorē dei:acce
ptauit vt nō ſolū ad ſumma bōa ſctis retribuē-
da ēt lōge hmōi merita excedētia:ſꝫ ēt ad multa
bōa i via vel pr̄ia alijs tribuēda:q̄ ꝑ nouū volū
tatis actū illđ bonū ſibi applicāt:ꝛ faciūt q̄ſi ſuū
ita ꝙ ſumma dei liberalitas nō ſolū minori bo-
no tribuit mai⁹ bonū:ſꝫ ēt pl'a bōa:dū merituꝫ
nō ſolū merēti:ſꝫ ꝛ alijs ad ipm recurrētib⁹ pfi-
ciat. Snia eſt Sco.diſt.xviij.li.iij. Sic ē videre in
ſili:nā ꝑnceps aliq̄s militē ꝓpter actū ſtrenuuꝫ
ꝛ multū ſibi gr̄tū nō ſolū abūdāter remunerat:ſꝫ
etiā ꝓpt ei⁹ fauorē:aut ꝑces alijs bñficia impē-
dit. Sic nabuchodonoſor nedū danielē ſomniū
qđ aufugerat ſibi narrātē:fideliterqꝫ interꝑtan
tē in ſublime extulit:munera multa ꝛ magna de
dit:ꝛ ſup oēs ꝓuincias babylōis ꝑncipē ac ma-
gr̄atū ꝛ ꝑfectū ꝯſtituit ſup cūctos ſapiētes:quo
vtiqꝫ eum liberaliter ꝛ magnifice remunerauit.
Sꝫ etiā ad vbū ei⁹ ſocios ſuos miſac:ſydrach:
ꝛ abdenago ꝑfecit ſup opa ꝓuincie babylonis:
vt habetur Daniel.ij. Itaqꝫ ſancti pleniſſime ꝛ

Sctī longe plus recipiunt a dn̄o q̄ meruerīt.

liberaliter a dn̄o recipiūt lōge plus q̄ meruerūt puta ꝑ actu vel paſſiōe horaria: bonū ſempiternū: ⁊ ꝑ merito finito: p̄miū obiectiue infinitū: ſummū. ſ. bonū: nihilomin9 tn̄ dn̄s i tātā ſui eos recepit amicitiā: vt ēt bn̄ficia donare velit alijs ad ip̄os ſctōs recurrētib9. Nec ꝑpter quoſcūq̄ aut quotcūq̄ q̄b9 ſctōꝝ ſuccurrūt merita: min9 ſctis retribuit: vt iſti falſo imaginanf. Nec ē ſil'e qd̄ adducūt de diuina iuſticia et mīa q̄ punit citra ꝯdignū: nec punit bis in idip̄m: ad bonū intellectū quē tradit magr̄ diſt. xv. lib. iiij. Sꝫ mīa p̄miat vltra cōdignū: iō nō ſolū maiora: ſꝫ etiā plura bona retribuit: vt dictū eſt. Hinc ſcribit

Exod. xx.

Exod. xx. Ego ſum dn̄s de9 tu9 fortis zelotes viſitās iniq̄tates patrū in filios in tres ⁊ quatuor gn̄ationes eoꝝ q̄ oderūt me: ⁊ faciēs mīas in milia his q̄ diligūt me: ⁊ cuſtodiūt p̄cepta mea. Sic pleniſſime abraā remuneraf ꝑ obediētia q̄ filiū obtulit: ⁊ tn̄ multa ꝑpt hāc ꝓmiſit dn̄s: ⁊ exhibuit ſemini ei9. Gen̄. xxij. Ita de dauid ⁊ pleriſq̄ alijs. ¶ M Subueniūt etiā nobis ſcti i patria recētib9 meritis. Nā or̄one ſua: lꝫ nō ſibi tn̄ nobis merenf bn̄ficia. Or̄o em̄ ſua diſpoſitio eſt de cōgruo: vt ꝑpt eā de9 ꝯcedat id qd̄ impetrat illi cui petit: ⁊ ita ē meritū nō ſcti ꝑ ſe: ſꝫ illi cui reddit id qd̄ huic or̄oni q̄ſi ꝑ p̄mio ꝓprio correſpōdet:

Scotus.

vt dt Sco in. iiij. di. xlv. q. iiij. Nec ē incōueniēs q̄ aliq̄s exiſtēs in termino quoad ſe ꝑ or̄onē ſuā alteri mereaf: vt ibidē dt. Per hoc ſoluif qd̄ ſubijciūt: q̄ qꝛ or̄o eſt op9 meritoriū nō ꝯuenit ſctis in p̄ria. Or̄o em̄ nr̄a nūc duplicē habet effectū.

Or̄o nr̄a nūc hꝫ duplicē effectum.

Unū qꝛ eſt meritoria orāti: imo op9 valde meritoriū. Aliū: qꝛ ex quo ſpecialr̄ dirigif ꝑ alio: meritoria ē illi ꝑ quo offerf. Prio mō btī nō habēt or̄onē eis meritoriā: nec or̄o eoꝝ habet p̄mū effectū: ſꝫ ſcd̄o mō eſt meritoria. Siquidē rōnabile eſt q̄ btūs velit merita ſua illi valere ad ſalutē qui ip̄m ſp̄aliter inuocat: et ſibi deſiderat ꝑ illa merita ſubueniri. Sctōs autē hoc deſiderare et velle: ac ſuū deſideriū deo ea intētiōe offerre: vt ab ipſo habeaf acceptū ad hm̄ōi effectū: ē orare mētalr̄ ſctōꝝ. Et hec or̄o (vt dt Sco. vbi ſupra) nō repugnat btitudini: qꝛ bn̄ pōt aliq̄s btitudinē ſummā adept9 vellet ꝑ ſua merita ꝑ q̄ illā ꝑfectionē attigit: ali9 ꝑ ſuā or̄onē attingat: ita vt ſua merita nō ſibi tm̄ ſint ꝓpria: ſꝫ ⁊ alijs de bn̄ficētia dei ꝓſint. Sic poſſet aliq̄s ſumū gdū adept9 in amicitia regis: ꝑ aliq̄ obſeq̄a velle orare ꝑ alijs: nō vt ꝑ or̄onē hm̄ōi ad maiorē gdū amicitie attingat: ſꝫ vt illa merita ꝑ q̄ ad illū gdū attigit: alijs ad ea recurrētib9 ſuccurrat: ſuppoſita liberalitate regis acceptātis illa: nō tm̄ ꝑ illo: ſꝫ etiā ꝓ alijs. Et ꝑ hoc pꝫ quō or̄one nobꝫ auxiliātur. ¶ N Qd̄ v̄o vltio arguūt: q̄rēdo an videāt deū exaudire velle vel nō: neutrū dare opꝫ: nedū de finali ſalute ei9 ꝑ quo orāt: ſꝫ nec de ſue or̄onis exauditiōe. Nec opꝫ q̄ ſi de9 reuelet beato petro iohānē petere ſaluari: q̄ reuelet ſibi iohānē ſaluādū: aut or̄onē ſuā ꝓ iohāne exaudiēdā vel nō. Un̄ ſi nō reuelaf pōt petr9 orare ⁊ expectare effectū. Si aūt reuelaref petro determiate q̄ de9 nollet effectū iſtū p̄ſtare: petrus nō oraret Si v̄o reuelaf q̄ exaudief orabit petr9: ⁊ nō fruſtra: qꝛ ſicut de9 vult iohānē ſaluare: ita vult per determiata media: vtpote ꝑ or̄onē talis ſancti ip̄m cōſeq̄ ſalutē. Nō ergo ſctōꝝ interceſſiōe p̄deſtinatio mutaf: ſꝫ illud impetraf qd̄ ad eoꝝ p̄cē cōferri ordinatū ē ab eterno: vt vult bea. Gre. li. j. dial'. c. xx. ¶ Ex q̄b9 pꝫ p̄ces nr̄as: ſpēq̄ cōſequēde btitudīs per mediatores ſctōs in celo inanes nō eē: ſꝫ ordīe a deo inſtituto nos ad eorū auxilia cōfugere debere: ac debita veneratione eos ſemꝑ iplorare vt ſaluemur eoꝝ meritis atq̄ votis. Un̄ ⁊ fidēter ad ſctōꝝ p̄ces recurrere deo placere credēdū ē: cui ſctōꝝ honoratio ⁊ veneratio ē accepta. Quicq̄d ei obſequij ⁊ honoris eis impēdif: deo ip̄edif: q̄ ſic ip̄os fecit gl'ioſos: eapropter nō parū honorāt deū ⁊ ſctōs: q̄ ip̄oꝝ implorāt auxiliū apud dei mīā. Magnifice ſiq̄dē de ip̄oꝝ gl'ia ſentiūt: q̄ eos tāte gr̄e apd̄ deū eſſe credūt: q̄ ſuffragari nobis viatorib9 poſſunt. In q̄ ⁊ de9 ſumme laudaf de mīa: ⁊ ip̄i9 ſumma magnificētia: qua cōſtituit ſuos famulos ⁊ amicos in tāta: vt ſuccurrere poſſint ceteris: poteſtate.

¶ Lectio. xxxj.

Olu- luta qd̄ ne p̄ ria reſtat rn̄dere ad ſeq̄ntes duas q̄ꝝ altera fuit. Cum de9 per ſuā eternā ꝓuidētiā et oia nouit ⁊ immutabiliter faciēda diſpoſuit: ad q̄d ꝓſūt ſctōꝝ or̄ones quibus deum nec informare: nec a ſtatuto poſſunt ordine immutare? Hec queſtio partim ex priori pendet: ⁊ rationē dubij innuit: quia deus immutabilis eſt: ⁊ nihil ignorat. Ad quā rn̄def per duas ꝓpoſitiones. Prima. Alio fine orādus eſt deus: alio fine orandus eſt homo. Prima ps patet: quia deus nō eſt orandus quaſi nr̄a oratione flectēdus: aut quouis modo a ſue volūtatis inſtituto immutandus eſt: qm̄ ſimpliciter eſt immutabilis: neq̄ flecti poteſt de nolle in velle: vel de vno velle in aliud: neq̄ aliquid de nouo velle quod non ab eterno voluit. Orandus aūt eſt deus: vt noſipſos excitemus orantes: ⁊ ꝓuocemus ad deuotionem ⁊ noſtre miſerie compaſſionem. At econtra non ob aliud hominem rogamus: niſi vt ipſum ad mīam moueamus. Fine ergo contrario laborat intentio deum orando ⁊ hominem deprecando: ibi quidem finis eſt immutatio orantis: hic eius cui deprecatio dirigitur. Unde Guil'. parhiſ. in de rhetorica diuina. c. ij. exponēs differentiam inter oratorem ſp̄ualem ⁊ ſecularem: dicit. Orator ſecularis intēdit oratione ſua mouere iudicem: ⁊ inclinare in partem ſuam: vt ſcꝫ pro parte ſua iudicet ⁊ ſentētiet Orator vero ſp̄ualis per orationem ſuam quam coram altiſſimo fundit: non intendit ipſum mouere quem ſcit indubitanter in vltimitate ſtabilitatis immobiliſſimum: ſed potius ſemetipſum vel a malo in quo eſt bonum: vel a bono in melius quod eſt dicere. Quia intendit ſemetipſū facere idoneum per orationem: vt ei cōcedatur qd̄ impetrare intēdit: vt ſi petim9 liberationē a malo: quatenus intuitu iſtius petitionis malū a nobis deus auferat. Si petimus donationem alicuius boni: vt intuitu or̄onis efficiamur hoc accipere digni ⁊ idonei. Nō vt ꝑ illā or̄onē flectam9 deū: vt hoc nobꝫ ꝯferat q̄ſi nūq̄ ꝯferre voluerit: ⁊ tūc p̄io velle ꝯferre icipiat: ſꝫ ab eterno hoc cōferre diſpoſuit: ad petitionē tn̄ nr̄ā factā vel faciēdā

Quō deus orandus.

Guillelm9 parrhiſienſ.

vel faciẽdã tp̄e certo. ¶ B Secus eſt de homi-
ne qui petitionibꝰ vincit̃: vt hoc vel illud faciat
qd̄ nũq̄ facere diſpoſuit: ⁊ ita de nouo incipiat
velle facere. Et quia varie ſe habent iudices: ſe-
cularis ſc; ⁊ diuinus: varieq; ſe habẽt oratores
hinc nõ incõgrue ſm eũdẽ: contrario mõ cã no-
ſtra verſanda eſt coram deo ⁊ coram homine. vñ
dicit. Cõfeſſio reatus in ſecularibꝰ iudicijs reis
obeſſe conſueuit ad penam. Ante tribunal ꝟo
dei miſeratoris oĩm nõ ſolũ nõ obeſt ad penã:
immo etiam prodeſt ad veniã. Eo ipſo corã deo
cauſam noſtram facimꝰ meliorẽ: quo purius et
ſincerius nos ipſos condẽnamꝰ nullã excuſatio-
nẽ pretẽdẽtes: ita ſane liberationẽ a morte ſpũa
li cuiꝰ rei fueramꝰ: deo facto propitio conſequi-
mur. Iſta eſt lex: hoc eſt ſtatutũ in curia dei: quã
Prouer. xx viij. promulgauit per os ſapiẽtis: dicẽs. Qui abſcon
dit ſcelera ſua nõ dirigef. Qui cõfeſſus fuerit: et
reliquerit ea: miam conſequef. Per hanc legem
Ps. xxxi. obtinuit in cõſiſtorio dei rex dauid miã: immo
qd̄ plus eſt per ſolũ propoſitũ cõfeſſionis ſicut
ipſemet teſtat̃ dicẽs. Dixi confitebor aduerſum
me iniuſticiã meã dño: ⁊ tu remiſiſti impietatẽ
peccati mei. Et ſequit̃. Amplius illa lex ore apo
ſtolico promulgata eſt. Si nos metipĩos dijudica
j. Cor. xi. remus nõ vtiq; a dño iudicaremur. ¶ Contra-
ria horum obſeruari cernimꝰ in curia forẽſi iu-
dicis hũani: vbi confeſſio ⁊ accuſatio ſuijpſius
de crimine: dãnationẽ ⁊ iudicium infert: etiam
cum exterminatione vite coporalis. ¶ C Ora-
mus igitur ad deũ vt p̄miſſum eſt: nõ vt mutet
propoſitũ ad noſtrã orationẽ ſ; vt oratiõe nos-
ipſos diſponamus: ⁊ efficiamur idonei impetra
re qd̄ petimus. Volẽs itaq; deum tibi fore piũ
⁊ miſericordẽ: eſto tibijpſi pius ⁊ miſericors. Eſt
eñ durus duris: pius pijs: bonus bonis: ſeue-
rus malis. Talem itaq; illum inuenies qualis ⁊
tu fueris in tuis deſiderijs: nõ quidẽ per mutabi
litatem eius: ſed per tuã. Volens inſuper in cu-
ria ſue iuſticie: abſolutionẽ conſequi: teipĩm ac-
cuſabis: iudicabis: cõdẽnabis: ⁊ ſic remiſſionẽ
impetrabis: nõ ꝑ mutabilitatẽ ſui: ſ; ꝑ mutatio
nẽ tui. Cũ eñ pctõr incipit deteſtari pctm̃: muta
tur: q̄ h; in ſe deteſtationẽ: quã priꝰ nõ habuit:
ſi petit ipĩoꝝ deletionem iterꝝ mutat̃: q̄ h; in ſe
petitionẽ quã priꝰ nõ habuit. Deꝰ aũt delendo
vel remittẽdo pctm̃ nõ mutat̃: q̄ nihil in ſe reci-
pit qd̄ in ipſo priꝰ nõ fuit. Si nãq; deꝰ vult pctã
orãtis nõ imputare ad penã: nec punire ad eius
deteſtationẽ ⁊ petitionẽ: nõ incipit hoc de nouo
velle: ſed ab eterno hoc voluit nõ imputari: cum
pro illo p̄caret̃ ⁊ deteſtaret̃. Sicut ſi ego ſtatue-
rẽ in meipſo inimico meo velle remittere offen-
ſam ad ſuã ſupplicationẽ: quã futurã pro certo
tp̄e ex reuelatione vel qualitercũq; p̄uiderẽ re-
mittẽdo ad ſuã ſupplicationẽ nõ mutarer ꝓ tũc
q̄ nullũ actũ nouũ in me haberẽ quẽ prius non
habui: ſ; ipſe in ſe mutaret̃ de nõ petẽte in petẽ-
tẽ. Suo modo ab eterno deꝰ vidit petitionẽ ho-
minis futurã: ſiue ꝓ remiſſione pctõꝝ: ſiue ꝓ im
petratione alicuiꝰ alteriꝰ boni: ⁊ ad talẽ petitio-
nẽ fiẽdã in tp̄e determinato: determinauit ſe ab
eterno remiſſurũ pctm̃: vel collaturũ illud bonũ
qd̄ peteret̃: ⁊ hoc ſine omni ſua mutabilitate: q̄
uis hoc non ſit ſine mutabilitate eius qui petit.
¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Per p̄ces ad ſctõs vt ipſi pro
nobis interpellent fuſas: nõ intẽdimus deũ per
eos quaſi neſciẽtẽ quid nobis expediat informa
re. Pt; q̄m nõ neſcius eſt miſeriarũ noſtraꝝ cu-
ius oculis oĩa aperta ſunt atq; nuda. ad Heb.
iiij. Vñ metriſta quidã. Eſt nihil occultũ quod
neſciat alta maieſtas. Qui videt e celo quicquid
in orbe latet. ¶ D Cur aũt ſanctos oramꝰ tanq̄
mediatores ſatis lectione precedenti dictum eſt
quibus tres ſequentes addi poſſunt rationes.
Prima propter noſtram inopiã in merendo: q̄
eñ adhuc in corpore mortali ſumus conſtituti
qd̄ aggrauat aiam: ⁊ ad terrã deprimit nõ poſſu
mus attẽta mente opera bona: ⁊ merita feruen-
tia exercere: vt igitur cũ mia dñs iuſticiam ſer-
uaret: voluit vt quibus merita propria nõ ſuffi-
ciunt ad doni alicuius impetrationem: patroci
narentur ⁊ ſuccurrerent aliena. Scd̄a cauſa eſt
ſanctorum gloria. Nam vt iſta cognoſcatur per
ipſos decreuit facere mirabilia in corporibus ⁊
per eos operari ſalutem in animabus: vt ex hoc
in ipſorũ laudes aſſurgere: ⁊ ad vitam eorũdem
imitatione alliceremur: qua ad eandem gloriã
peruenire: ⁊ cũ ipſis gaudio perfrui mereremur
Tertia cã ꝓpter dei reuerẽtiam: vt ſc; peccator
qui deũ offendit: quaſi non audẽs i ꝑſona ꝓpa
pcti ſcoriã: corã maieſtate altiſſima pariter ⁊ tre
mẽda apparere: recurreret ad ſctõs puriſſimos
et deo gratos: qui pctõris p̄ces altiſſimo preſen
tarent: eaſq; ſuis adiũctis meritis ⁊ precibꝰ ma
gis redderẽt exaudibiles: placidas: atq; gratas
¶ E Tertia queſtio. Solutio tertie queſtionis
que querit modũ quo ſcti in celis audiant nr̃as
p̄ces fuſas in terris: ex eo pẽdet quibus modis
beati q̄ a corꝑe ſeꝑati ſunt: ſiue etiã in corpori-
bus glorioſis deo aſſiſtũt: cognoſcant p̄ces no-
ſtras. ¶ Pro cuius intellectu notandũ q̄ Aug.
ſuꝑ Geñ. ad literã: diſtinguit duplicẽ cognitio-
nẽ angeloꝝ btõꝝ: ſc; matutinã ⁊ veſpertinã. Vñ
exponẽs illud Geñ. j. Diuiſit lucẽ a tenebris: ap Cognitio
pellauitq; lucẽ diẽ ⁊ tenebras noctẽ. factũq; ẽ angeli ẽ du
veſpere ⁊ mane dies vnus. Cognitionẽ angeli cõ plex.
parat diei: ſiue loci eiuſdẽ: ⁊ ignorãtiã nocti vel
tenebris. Vult ergo q̄ cognitio angeli dicatur
dies. Et q̄ diei due ſunt partes. Pricipiũ qd̄ dr̄
mane: ⁊ finis qd̄ dr̄ veſpera. His cõparat dupli
cem angeli cognitionẽ. Cognoſcit eñ angelꝰ res Diei due
vel in creatore ſiue in verbo: aut in creatura: ſi- ſũt partes.
ue cognoſcat in ſeipſo angelo per ſpecies con-
creatas: ſiue in ꝓprijs gñribꝰ ꝑ ſpecies a rebꝰ
receptas. Pria cognitio eſt ſuꝑnaturalis ⁊ bea
tifica ⁊ in lumine glorie. Secunda eſt naturalis
in lumine nature. Prima cognitio eſt qua in ver
bo: ⁊ lumine glorie cognoſcit beatifice: clare et
nude diuinã eſſentiam ⁊ creaturas in ipſo tãq̄
in limpidiſſimo ſpeculo: ⁊ exẽplari immẽſo ſibi
relucentes: ⁊ hec eſt ꝑfectiſſima: ſicut cognitio
cõcluſionis cognitis principijs: ſiue hec cogni-
tio infundat̃ angelis btis imediate a verbo: ſiue
eliciat̃ ab intellectu angelico lumĩe glĩe eleuato
¶ F Scd̄a cognitio eſt qua angelus in lumĩe na
ture. i. naturali intellectus ſui ꝟtute ⁊ viuacita-
te cognoſcit res creatas: ſiue in ſeipſo angelo: ſi
ue in ipſis rebꝰ cognitis ad intellectũ ſtatĩ; ſu-
pra exp̄ſſum. Et ex rebꝰ ſic cognitis: creatis: et
factis aſcẽdit ad cognitionẽ creatoris ſm illud
apli ad Rom. j. Inuiſibilia dei a creatura mũdi
per ea q̄ facta ſunt intellecta cõſpiciũtur. Qd̄ l;
a btõ Berñ. ſer. v. ſuꝑ Cant. exponat̃ de hoĩe: fa
cit eñ vim in ꝟbo quo dr̄ a creatura mũdi / non ad Rom. j.
celi. Verũ tñ eſt ⁊ de creatura angelica: vt inuit
glo. interli. di. ab hoĩe nõ ſolũ ab angelo. Et dr̄
naturalis: q̄ ad ipĩã ſufficit natura cognoſciti-
ui ſine adminiculo alicuius doni ſuꝑnaturalis
ſtãte tñ adminiculo cõis influentie dei. Vtraq;
cognitionũ ineſt obiectiue tã creatoris q̄ crea-
ture. Nã prima cognitio: ſc; rerũ in ꝟbo: vna eſt

et indiſtincta qua cognoſcitur v̓bũ ⁊ relucentia
in verbo. Hac em̃ nude ⁊ beatifice diuinã eſſen-
tiam cognoſcit: ⁊ oia relucẽtia ſibi in verbo: nec
relucẽtia ſine verbo. Et dico ſibi: quia lꝫ omnia
cognoſcibilia reluceant in verbo: nõ tñ opꝫ oia
cognoſcibilia cognoſcere cognito verbo: alˢ tol
lerẽtur actꝰ hierarchici: qui ſũt: illuminare: pur
gare: perficere. Eſt em̃ verbũ quaſi ſpeculũ volũ
tarium: oſtẽdens videñti ſe quãtuꝫ voluerit: non
quãtum relucet. Que ergo nõ oſtendit videnti:
non relucent illi. ¶ Et q̃uis cognitio verbi ⁊ re
rum in vno verbo ſit vna: ipſe tñ angelus diſtin
cte cognoſcit verbũ: ⁊ quodlibet relucentium ſi
bi in verbo faciente hoc deo noticiam illã creã
te in angelo ⁊ perfectione ſpeculi. i. eſſentie rep̄-
ſentantis oia diſtincte. Nã ⁊ deꝰ ipſe vnica co-
gnitione ⁊ cognoſcẽdi ratione: que ẽ diuina eſ-
ſentia: perfectiſſime ⁊ diſtinctiſſime omnia no-
uit. Longe ergo perfectius cognoſcit angelus
res in verbo q̃ in ſeipſo: vel in genere rerũ pro-
prio. ¶ B Scđa v̓o cognitio multiplicatur ſm
multiplicitatẽ obiectoꝝ cognitorum: qm̃ res ĩ ſe
vel in proprio gñe quas diſtincte cognoſcit, co-
gnoſcit diſtinctis cognitionibꝰ. Sic alia cogni-
tione diſtincte cognoſcit ſe ⁊ creaturas ⁊ creato
rẽ ex creaturis cõfuſe vel indiſtincte. Prima co-
gnitio in v̓bo vocaṫ matutina. Scđa dꝛ veſp̄ti-
na. Matutina qꝛ eſt in verbo qđ eſt principium
rerum. Oĩa per ipſum facta ſunt: Joã. j. Ueſper-
Joan. j.
tina dꝛ ſcđa: quia eſt cognitio rerum in creatu-
ra que inquãtũ eſt creatura: eſt in declinatione
v̓ caſu. Uñ nõ dꝛ illa cognitio angeli matutina:
iſta veſpertina propter admixtionem tenebraꝝ
ignorantie. ſicut lex matutina ſiſr ⁊ veſpertina
admixta ẽ tenebris: cũ in angeloꝝ cognitiõe ni-
hil ignorãtie ſit admixtũ: ſed ex cã dicta. ¶ Sed
di. cũ cognitio rerũ naturalis angeli ſit duplex
ſcꝫ reꝝ in ſeip̄o ꝑ ſpẽs cõcreatas: ⁊ in gñe ꝓprio
per ſpẽs a rebꝰ cognitis receptas: cur nõ poniṫ
triplex cognitio: veſpertina matutia: ⁊ meridia-
na: ſicut ſunt he tres partes diei: cui comparaṫ
cognitio angelica? ¶ Solutio ſm Alexã. de ales
Alexander de Ales.
par. ij. q. xxiij. ar. j. ꝙ qꝛ nõ põt angelꝰ cognoſce-
re res niſi in creatore aut creaturis: iõ be. Aug.
diſtinxit tm̃ duplicẽ cognitionẽ angeloꝝ. Et pri
mam dixit cognitionẽ matutinã q̃ eſt in verbo.
Scđam q̃ eſt in creatura: ſiue ſit in ip̄o angelo:
ſiue in ꝓprio rerũ gñe: appellauit cognitionem
veſp̄tinã. Lꝫ illa ſcđa ſit duplex: q̃rũ vna cogno
ſcit rẽ ꝑ ſpẽs cõcreatas etiã abſentẽ ⁊ nõ exiſten
tẽ ſꝫ futurã. Alia tm̃ rẽ p̄ſentẽ ꝑ ſpẽs a rebꝰ acce-
Auguſtinꝰ
ptas. Uñ ad Oroſiũ ait Aug. Ipſa creature co-
gnitio in ſemetipſa veſpertina: q̃ dei cognitiõe
erat mane. Et idẽ in eodẽ. Sciẽtia angeloruꝫ in
ſeipſis: in cõparatiõe ad ſcientiã q̃ eſt in v̓bo dꝛ
veſpertina. ¶ D Harũ triũ hec eſt diſtinctio.
Qm̃ illa q̃ eſt in v̓bo: nullo mõ depẽdet a re crea
ta: ſꝫ illa q̃ eſt in ãgelo ad minꝰ depẽdet a forma
ſeu ſpẽ concreata ipſi angelo: qꝛ intellectiua eſt
plena formis: ſꝫ illa q̃ rerũ ĩ proprijs generibus
a rebus creatis ſimpliciter depẽdet. Ex quo in-
fert Alexã. ꝙ ille tres rationes cognoſcendi ſm
nobilitatẽ eaꝝ differũt. Nobilior em̃ eſt forma
increata: q̃ cõcreata ipſi angelo: ⁊ concreata q̃
forma a rebꝰ accepta. Ratio em̃ cognoſcẽdi in
verbo eſt ipſa diuina eſſentia: ⁊ non aliqua ſpe-
cies media inter eſſentiã ⁊ cognitionem. Sicut
in ſecũda ⁊ tertia eſt aliquod repreſentans me-
diuꝫ inter cognitũ ⁊ cognitionẽ. Congrue ergo
ſola prima: ſcꝫ in verbo diciṫ matutina: quia in
principio. Alie due veſpertine: quia in creatura.

Uerũ ꝙ Aug. matutinã quãdoqꝫ nominat diur
nam. vnde. xj. de ciui. dei. c. xxix. Illi inquit ange
li ſancti nõ per verba ſonantia deũ diſcunt: ſed
per ipſam preſentiã immutabilis veritatis: hoc
eſt verbũ eius vnigenitum. Et ipſum verbum ⁊
patrem ⁊ eoꝝ ſpiritũſanctum: eãqꝫ eſſe inſepa-
rabilem trinitatẽ: ſingulaſqꝫ in ea perſonas eſſe
vnam ſubſtãtiam: ⁊ tñ omnes non tres deos eẽ
ſed vnum deum ita nouerunt: vt eis magis iſta
q̃ noſipſi nobis cogniti ſumus. Ipſam quoqꝫ
creaturam melius ibi: hoc eſt in ſapiẽtia dei tã-
q̃ in arte qua facta eſt: q̃ in ea ipſa ſciunt ac per
hoc et ſeipſos ibi melius: q̃ in ſeipſis: verumtñ
et in ſeipſis ſciunt. Facti ſunt em̃ ⁊ aliud ſunt q̃
ille qui fecit. Ibi ergo tanq̃ in diuina cognitiõe
in ſeipſis autem tanq̃ in veſpertina. Multum
em̃ differt vtrum in ea ratione cognoſcaṫ aliq̃d
ſm quã factuꝫ eſt: an in ſeipſo. Et ſequitur. Oĩa
enim aliter in verbo dei cognoſcuntur ab ange
lis vbi habent cauſas ratiõeſqꝫ ſuas. i. ſm quas
facta ſunt incõmutabiliter permanentes: aliter
in ſeipſis. Illic clariore: hic obſcuriori cognitio-
ne velut artis atqꝫ operum. Que tamẽ opa cum
ad ipſius creatoris laudẽ venerationẽqꝫ referũ
tur: tanq̃ mane luceſcit in omnibus oculis con
templantium. Item lib. iiij. ſuper Geneṡ. ad li-
teram. Cognitio que eſt in verbo ad diẽ pertinet
que eſt in ſeipſis ad veſperã pertinet. ¶ I Poſ-
ſet etiam nõ improbabiliter dici: ꝙ ſicut lux ſo-
lis meridiana omnium clariſſima eſt: nec poteſt
irreuerberatis oculis intueri: ita vocabulũ hoc
cognitio meridiana: ſoli diuine cognitioni qua
deus in ſe omnia cognouit: lucidiſſime reſeruaṫ
Ad cognitionem nãqꝫ ſui ⁊ omnium comprehẽ- j. Ad Tim̃. vj.
ſiuam: nullus creature oculus accedere põt: di-
cente ap̄lo. j. ad Tim̃. vj. Lucẽ habitat inacceſ-
ſibilem. Illa ergo lucidiſſima cognitio diuina:
ſola meridiana merito nominatur. ¶ Et que di
cta ſunt de angelis: ſuo modo intelliguntur et
de beatis animabus. Unde magiſter in. iiij. diſ.
xlv. ex cognitione angelorum: ſimilia argumẽta
tur de beatis. ¶ K Cognitione itaqꝫ rerũ in ꝓ-
prio gñere poſſunt ſancti cognoſcere orationes
noſtras vocales: dum ad ipſas habent debitaꝫ
approximationẽ ⁊ preſentiã. Non em̃ intellectꝰ Auguſti.
creatus intelligit naturali cognitione ſaltem in
tuitiue quodcũqꝫ intelligibile quãtũcunqꝫ di-
ſtans. Nã cũ ad intuitiuam ſui cognitionẽ ob-
iectũ coagat (ſm beatũ Auguſtinũ. ix. de trinita
te capi. xij. Omnis res quamcunqꝫ cognoſcimꝰ Attẽde de mẽtali oratione.
congenerat in nobis noticiã ſui. Ab vtroqꝫ em̃
noticia pariter a cognoſcente ⁊ cognito) nõ vi-
detur ꝙ creatura agere poſſit ad ſuam cognitio
nem per infinitã diſtantiam. ¶ Quid autem de
mentali oratione: an beatus vel etiam angelus
ſufficienter preſens videre poſſet cogitationes
mentis, ⁊ affectiones alterius: ſunt opiniones
apud doctores. Sunt enim qui dicunt ꝙ men-
tis cogitationes ⁊ affectiones homo habet oc-
cultas ⁊ clauſas cuilibet creature: quam occul-
tare põt ita vt illam videre nemo poſſit: niſi cui
voluerit reuelare: vel ſaltem ille qui intimior eſt
cuilibet creature q̃ creatura ſibiipſi: qualis eſt
ſolus deꝰ. Uñ cõſequẽter dicũt ꝙ ſolus deus eſt
ſcrutator cordiũ. cui cõſonat illud. ij. Paralipo
menõ. vj. Tu ſolus noſti corda filioꝝ hominuꝫ.
Et in eccleſiaſticis dogmatibus cap̄. xlix. Inter
nas anime cogitationes diabolum non videre
certi ſumus. Et ne hoc cõceſſum putetur ange-
lis bonis: additur. Secreta autem cordiũ ille ſo
lus nouit: ad quem dicitur. Tu ſolus noſti cor-

da filiorum hominum:⁊.j.ad Cor.ij. Nemo ſcit
hominum quid eſt i homine:niſi ſpiritus homi-
nis qui eſt in homine. Et hmõi multa adducunt
quibus nituntur probare ꝙ ſolus deus ſcrutaꝛ
corda ⁊ renes .i. affectiones. ¶ L Sed iſtis non
obſtantibus: ſunt qui probabiliter oppoſitũ te-
nent:vz Scotus in repertis. lib.ij.diſt.ix. et do-
ctor anglicus Guilhelmus ockam in.ij.q.xiij.ſcz
ꝙ quilibet angelus:⁊ eadem rõne quilibet btũs
naturaliter poteſt diſtincte ⁊ intuitiue cognoſce
re cogitationes aliorum. Nec in hoc dependet a
voluntate cogitantis. Unde poſita cogitatione
vel affectione:non eſt in poteſtate angeli cogitã
tis vel volentis: occultare eam alteri angelo vel
beato:quin ille poſſit ea diſtincte cognoſcere ex
ſuis naturalibus:dummodo ad ipm habeat de-
bitam preſentiã ⁊ non impediatur. Et ita ex ſuis
naturalibus cognoſcere poteſt angelus: ⁊ beat⁹
orationes mentales orantis viatoris: ſtante de-
bita preſentia ⁊ ſublato impedimento. Nam cũ
intellectus viatoris ſuos act⁹ cognoſcat: cur nõ
intellectus beati qui eſt perfectior. Nam quicqd
cognoſcit potentia minus perfecta: cognoſcit ẽt
perfectior. ¶ Item omnis potentia cognitiua di
ſpoſita nõ impedita ⁊ perfecta cognoſcere poteſt
naturaliter quicquid ſub eius obiecto continetꝛ.
Sed cogitatiões ⁊ affectiones continentur ſub
obiecto intellectus qđ eſt ens inquantuz ens:er-
go poteſt intelligi a quolibet intellectu ſufficien-
ter preſente ⁊ non impedito. ¶ Item cauſe natu-
rales non ſubſunt imperio voluntatis create:qn
poſitis eis eo modo quo naturaliter agere ſuffi-
ciunt:agant:ſed cogitationes ⁊ volitiones cũ in
tellectu preſente naturaliter cauſant ſui cogni-
tionem. Nec videtur quomodo angelus vel bea
tus cognoſcat eſſentiam anime orãtis que eſt ſi-
bi intimior ꝙ accidentia inherẽtia: cogitatiões
ſcilicet ⁊ affectiones: ⁊ non cognoſcat inherẽtia
accidentia: ſcilicet cogitationes et affectiones.
¶ Item bti cognoſcũt omnes motus ⁊ operatio
nes corporales orantis: ergo multo magis ope-
rationes pure ſpũales:quales ſunt cogitationes
qꝛ tales ſunt purũ intelligibile ⁊ imateriale. Si-
cut intellect⁹ bti qui nõ depẽdet in cognoſcendo
a ſenſibus:ſicut intellect⁹ noſter in via:ſed ex ſua
naturali perfectione ꝓpria cognoſcit intelligibi
lia ꝑncipia ſine medio ſenſuuz. Huic ſentẽtie cõ
Auguſtin⁹. cordare videntꝛ verba bti Aug. in carmine de glĩa
paradiſi loquẽtis de ciuibus paradiſi celeſtis:di
cit em̃. Nam ⁊ pectoris arcana penetrãt: alteru-
trũ vnũ volunt:vnũ nolunt: vnitas eſt mentiuz.
¶ Dictũ eſt autẽ:dũmodo ad ipſum habeãt de-
bitã pñtiam:qm̃ (vt dictum eſt) nõ poteſt intelle-
ctus finitus per quãcũqz diſtãtiam videre intelli
gibile. Additũ eſt etiã dũmodo nõ impediaꝛ: qꝛ
impediri põt per deũ ſuã influẽtiam ſubtrahẽtẽ:
ne cõcurrat coagẽdo cum intellectu bti ad cogni
tionẽ ſecretoruz cordis viatoris. Sicut creditur
ſm ſctõꝝ doctrinas prohibere malignos ſpirit⁹
eis non coagendo: ne videãt ea que in cordibus
hoim verſanꝛ:qui niſi prohiberẽtur: ex naturali
ſua perfectiõe poſſent ſicut cetera ſenſibilia: ⁊ in
telligibilia intueri. Prohibet autem deus miſeri
corditer:ne totius ſalutis inimicus ſuis doloſis
artibus:⁊ tentatiõe ſeuiore ſalutis propoſita in
mẽte hois ipediret:qui maligni tentationes mo
deraꝛ:nec permittit hoiem tentari vltra ꝙ poteſt
ſuſtinere.j.Cor.x. ¶ Qđ aũt deus dicitur ſcruta-
tor cordiũ:⁊ ſolus noſcere corda hoim et ſilia:in
telligẽdum eſt vniuerſalr ⁊ neceſſario ac inipedi
biliter:ita ꝙ ſimpliciter impoſſibile ſit ne videat
cor cuiuſlibet ſeipſo ⁊ ſine cuiuſlibet alterius au
miniculo: ⁊ hoc ꝓpriũ eſt ſoli deo. Btũs vo etſi
videt cor vnius: non tñ ea que ſunt in cordibus
oim:qꝛ nõ habet ad oia corda debitã preſentiaz:
nec videt neceſſario:qꝛ impediri poteſt:nec ſeipo
qꝛ nõ ſine cooperatiõe obiecti:⁊ gñali influentia
dei. Quoniã alias ex autoritatibus illis probare
tur ꝙ nũꝙ quis poſſet cognoſcere cogitationes
alterius nec quiſꝙ ſuas ſi ſolus deus cognoſce-
ret corda:⁊ ita nec deus poſſet illis beatis reuela
re nec ãgelus angelo mẽtaliter loqui:que omnia
erronea ſunt ⁊ falſa. ¶ M Nec valẽt que Greg.
de arimino in ſuo.ij.diſt.ix.obijcit: primo dicens Improba-
ꝙ nullum genus entium priuatur vniuerſaliter: tio obiectio
vel in pluribus ſm indiuidua ⁊ opera operatio- nũ Grego-
ne ſibi naturaliter ꝯpetente ſeu nata ꝯpetere. Ge rij de Arimi
nus autem angeloꝝ pro ſemper: vel in pluribus no.
ſm indiuidua ⁊ tẽpora priuatur cognitiõe diſtin
cta cogitationũ hoim: ⁊ per ꝯſequẽs patz ꝙ ipſi
nõ ſunt naturaliter apti ad talem cognitionem.
Prima pars antecedẽtis patz per illud Aug.vij.
de ciui.dei.c.xxx. Sic deus adminiſtrat cuncta q̃
creauit:vt ea proprios exercere ⁊ agere motus ſi
nat. Et ꝯfirmat. Alias em̃ inquit poſſet dici ꝙ al
bedo poſſet naturaliter albedinem producere ſi-
cut calor calorẽ. Sed ꝙ nõ ꝓducit ex eo eſt:ꝙ de⁹
ſuſpendit ea a tali actione nõ coagendo ſibi: qđ
tamen nullus dicit. ¶ Scđo reſpondendo moti-
uis ponit ꝙ beati nõ hñt debitam preſentiam ad
cogitationes alterius:⁊ ideo eas videre nõ pñt.
Eſt autem debita preſentia:preſentia ſubiectiua
ita ꝙ neceſſe eſt intellectum cognoſcentem cogi-
tationem eſſe ſubiectum illarum cogitationum.
Unde niſi cogitationes inhereant intellectui:in
tellectus nõ eſt ſufficiẽter preſens: preſentia que
ſufficit ad cognoſcendum. Cuius ſignum addit:
quia ſi per potentiam dei:duo homines eſſent ſi
mul in eodem loco primo:tunc intellectus eoruz
eſſent ſibi ꝑſentes:quia indiſtantes: ⁊ tamẽ vn⁹
non intelligeret cogitatiões alterius: quamuis
eſſent eque diſpoſiti: ⁊ cogitationes vtrorumqz
eiuſdez ratiõis. Cuius nulla alia cã aſſignari po
teſt:niſi ꝙ requiritur preſentia ſubiectiua ſiue in
heſionis. ¶ N Sed iſta non cogunt. Non pri-
mum:qꝛ tam prima pars ſui antecedentis ꝙ ſe-
cunda deficiunt. Nam prime parti datur inſtan
tia de genere demonum qui multis actibus ⁊ co
gnitionibus:ad quos habent naturalẽ potentiã
perpetuo priuantur. Similiter ⁊ beati triſtitia (q̃
naturaliter ſequitur de rebus nolitis ⁊ tamen ac
cidentibus) perpetuo priuanꝛ: eo ꝙ ois triſtitia
repugnat beatitudini. Itẽ ſm multos: potentia
vegetatiua in hoie: ſi non preueniretꝛ creatione
anime:produceret formã:imperfectiorem tñ ani
ma ſicut in ceteris viuentibus: a qua tñ actione
ſm totã ſpeciẽ perpetuo ſuſpendiꝛ. Autoritas vo
beati Aug. nõ habet hoc ad quod inducitur: nã
btũs Auguſt.c. precedẽti oſtẽdit ꝙ deus ſumm⁹
oia operaꝛ:⁊ nature vim operandi ipſe tribuit:q̃
per multa declarat:que gẽtiles quidam ſuis dijs
falſis attribuere. Et in ca.xxx. ſubdit ꝙ deus idez
vbiqz totus nullis incluſus locis: nullis vincu-
lis alligatus:in nullas partes ſectilis:ex nulla ꝑ-
te mutabilis:implens celum et terram: preſente
potẽtia nõ indigẽte natura ſic itaqz adminiſtrat
oia q̃ creauit:vt etiã ipſa ꝓprios exercere ⁊ agere
mot⁹ ſinat. Ex q̊ nihil aliud vult niſi ꝙ de⁹ q̃ eſt
oim vnicus creator ⁊ creatoꝝ gubernator:ita gu
bernat oia q̃ fecit:ꝙ ẽt ſecũ in q̃buſdã actionib⁹
coagere ꝑmittit. Nec ex illo iferri põt:ꝙ oẽs opa
tiões naturales agere ꝑmittat:aut ꝙ nõ quaſdã

a ſuis naturalibꝰ actionibus ſ quas poſſent ad
tempus vel perpetuo ſuſpendat: ſm ꝙ placuerit
ſue ordinatiſſime voluntati. Nec ad aliud indu⸗
cunt hec verba Augu. niſi ad hoc ꝙ deus omnia
operatur: quedam mediante creatura: quedā im
mediate ſeipſo. Unde ſubdit. Agit multa per an⸗
gelos: ſed non niſi ex ſeipſo beatificat angelos.
¶ Quod vero in confirmatione addit: ꝙ poſſet
dici de ipſa albedine ⁊c. Sic vtiqꝫ poſſet dici: ſed
ſine ratione. cum ad id dicendum nulla ratio: vel
leuis apparentia inueniri poteſt. Ad dicendum
vero ꝙ intellectus poſſit omnia cognoſcere: que
ſub eius obiecto primo comprehenduntur: ⁊ ita
actus alterius intellectus ſicut alium intellectū
videre que ſibi ſunt eque preſentia: ſunt ratiōes
probabiles: ⁊ vix (ſicut patet) ſolubiles. ¶ O Se
cunda etiam pars antecedentis: ſcilicꝫ ꝙ genus
angelorum pro ſemper vel in pluribus priuatur
cognitione diſtincta cogitationum hominum:
non eſt probata. Unde credi poteſt ꝙ vt plurimū
angeli et beati videant mutuas cogitationes: et
etiam hominum quibus ſunt preſentes: ſaltem
illas quas beati non volunt aliis celare: quia ꝓ⸗
babile eſt ꝙ quantum ad illas nō concurrat deꝰ.
Nihil enim inconueniens ſequi videtur: ꝙ ange
lus hominis cuſtos ſecreta cordis eius videat:
preſertim cum hoc fructum cuſtodie non impe⸗
diat: ſed promoueat. Item quomodo alias ora⸗
tiones viatorū angeli cuſtodes ad nos miſſi dn̄o
offerrent: ſicut raphael dicit Thobie. Quādo ora
bas cum lachrymis ⁊c. ego obtuli orationeꝫ tuā
domino: ſi non eas in nobis viderent. eiuſdem.
xii. Sunt enim efficaciores mentales oratiōes ꝙ̄
Oꝛones mētales vocalibus efficaciores ſunt — vocales: et lachryme cordis ꝙ̄ oculorum. Et per
hunc modum facile intelligitur quemadmoduꝫ
angeli ſibi loquūtur. Celant ſuas cogitationes:
dum illas nolunt ſciri ab aliis: ⁊ tunc dn̄s cuius
voluntati ſunt indeclinabiliter addicti: non con
currit ad cauſandum cognitionem ſecretorūꝫ in
aliis angelis. Loquūtur: dum in ſe cognitiones
eliciunt ⁊ actus interiores: vt ceteri cognoſcunt:
⁊ tūc his formatis ceteri preſentes naturali vir⸗
tute cognoſcunt: nec impediūtur per ſubtractio
nem diuine influētie. Sic etiam ſaluatur quō an
gelus vel beatus multis eque preſentibus vni vl
aliquibus loquitur: ⁊ nō omnibus: volendo vnū
cogitationē ſuam ſcire: ⁊ nō alium: ⁊ hoc deo cō⸗
currente reſpectu vnius: ⁊ ſuſpendente ſuam co⸗
actioneꝫ reſpectu alterius. ¶ Quod vero doctor
ille ſcdo dicit: ꝙ debita preſentia ad videndū co
gnitionē eſt preſentia ſubiectiua: videt omnino
voluntariū ⁊ nulla ratione ſubnixū. Cum em̄ ita
actus intellectus ⁊ volūtatis eque ꝯtineātur ſub
obiecto primo itellectus: ſicut cetera intelligibi⸗
lia: ⁊ oīm ſub obiecto primo alicuiꝰ potētie eque
cōtentoꝝ: nō diſſimilis reqritur preſentia ad co⸗
gnitiōis formationē: ſed quecūqꝫ preſentia ſuffi
ficit vni cōtētoꝝ: ſufficit ⁊ alteri: ſicut ē videre in
viſibilibus. Nam obiectū primū viſus eſt color:
ideo quecūqꝫ preſentia vniꝰ coloris ſufficit vt vi
deat: ſimilis pn̄tia alterius ſufficit: ⁊ ſic de aliis.
Cum ergo in nullo alioꝝ intelligibiliuꝫ requirat
talis preſentia: quare potiꝰ hic. Et ita eadē faci⸗
litate ꝯtēnitur: qua probat. Et mirū videt quo⸗
modo angelus qui diſtincte videt intellectū alte
rius angeli nō videt omne intelligibile in illo in⸗
tellectu viſo exiſtēs: ſtāte generali influentia dei.
¶ Itē ex illo ſeqretur ꝙ ſolus angelus poſſet co⸗
gnoſcere ſuas cognitiones: qꝛ ſoli ſibi inherent:
et ita nunꝙ̄ alius poſſet ea videre: et per conſe⸗
quens nullus alteri loqui: et ſua ſecreta aperire:
quod eſt contra omnes: quia nullus alius poteſt
eſſe preſens preſentia ſubiectiua illis cū idem ac
cidens nō poſſit in diuerſis ſubiectari. ¶ P Et
ad ſignū quo intentū probare nitit dicitur: ꝙ ſi
illi hoīes eſſent viatores: neuter cognoſceret in⸗
tuitiue cogitatiōes alterius: ſicut nec intellectū
vel eſſentiā aīe alterius: qꝛ intellectus corpori im
merſus ita alligatus eſt viribus ſenſitiuis: ꝙ nul
lius extra ſe habere poteſt notitiam ſine phātaſ⸗
matibus: vt patet iii. de aīa. Et ideo nullius rei
extra ſe notitiam intuitiuaꝫ habere poteſt: quod
ſenſus intuitiue non cognouit. Propter qđ ſub⸗
ſtantiam rei intuitiue non poſſumus diſtincte
cognoſcere pro ſtatu illo: ſed nec actus proprios
cognoſcere poſſet niſi illos elicuiſſet preuiis phā
taſmatibus ad eum mouentibus. Cum ergo nul
lum phantaſma mouens mediate vel immedia⸗
te ad cognitiōis formationem alterius hominis
in potentia cognitiua illius preceſſit: non miruꝫ
ſi ille cognitionem alterius intuitiue non videt:
quamuis ſit ſibi preſens. Secus de intellectu cor
pori nō immerſo: qui intelligibilia immediate ſi
ne miniſterio ſenſuum apprehēdit: nō minus ꝙ̄
ſenſus ſenſibilia: qm̄ potētia ſuperior ⁊ in cogno
ſcendo eſt perfectior. ¶ Q Redeundo nunc ad
propoſitam queſtionē dicendū: ꝙ ſcti in patria
qui de facto in celis ſunt naturali cognitione pu
ta veſptina: que eſt cognitio rerū in proprio ge⸗
nere: nullas orationes noſtrum in terra conſiſtē
tium: neqꝫ mentales: neqꝫ vocales cognoſcūt ꝓ⸗
pter immoderatam diſtantiam inter nos ⁊ ipos
Hec enim: quia improportionata: habet natura
lem cognitionem intuitiuā: que eſt de rerum exi⸗
ſtentia impedire. Et de hoc pōt accipi illud Au⸗
guſt. Eſa. lxiii. in glo. interli. Abraā neſciuit nos.
Mortui enim ſancti neſciunt quid agant viui:
etiam ipſorum filii. Accipitur hec glo. de verbis
Auguſt. in lib. de cura pro mortuis agenda: vbi — Auguſtinꝰ
dicit. Si tanti patriarche: quid ergo pplm ab eis
procreatum: ageretur ignorauerunt quō mortui
viuorum rebus atqꝫ actibus cognoſcendis adiu
uandiſqꝫ miſcentur? ¶ De cognitione autē ma⸗
tutina: an illa videant oꝛones noſtras: nunc vi⸗
dendū. Et dico primo. Non eſt de rōne beatitu⸗
dinis eſſentialis: vt nr̄as orationes: aut alia fctā
nr̄a matutina cognitione videāt in verbo. Pro⸗
batur: qꝛ illud qđ nihil eſt obiecti btifici: non eſt
neceſſe in btitudine intueri. Sed orationes nr̄eꝫ
quelibet creatura nō ſunt aliquid obiecti btifici
igit. Minor patet: qꝛ obiectum beatificū eſt diui
na eſſentia: q ex ſua infinita ꝑfectione ſufficien⸗
ter beatificat quecūqꝫ intellectū creatum: immo
⁊ increatū diuinū nullo alio ſecū ad beatificādū
ꝯcurrente qđ btūs Aug. innuit cū ait. Btūs eſt
dn̄e q te videt: etiā ſi alia neſciat: etiſi alia tecū vi
deat nō ꝓpter hoc beatior. ¶ Utrū autē videre
nr̄as oꝛones pertineat ad eoꝝ beatitudinē acci⸗
dētalē: nō ꝑ oīa certū eſt. Uñ venerabilis Hugo
de ſancto victore de ſacra. li. ii. parte. xvi. ca. xi. ita — Hugo
dicit. Multi in queſtionem adducūt: ſi ſancti ꝓ⸗
ces ſupplicantium audiūt: ſi vota poſtulātiū ad
ipſoꝝ vſqꝫ cognitionē ꝑueniūt. Difficile eſt iudi
care de hmōi. Quō em̄ ſcientia nr̄a certa eſſe pōt
de ipis: q eā quā de nobis habēt ſcientiā: nec ca⸗
pere poſſumus: nec inueſtigare. Hoc vnū certū
eſt. Animas ſanctoꝝ in ſecreto diuine contēpla⸗
tionis cōſtitutas: eorū que foris agunt: tm̄ ſcire:
quantū illis vel ad gaudiū vel nobis ad auxiliuꝫ
ꝓdeſſe cōſtat. Nos interceſſores querimus apđ
deū. Quid ampliꝰ vis? Times ne forte non orent
qui ſemꝑ orāt. Quō nō orabūt pro te qn̄ tu oras:

quia ⁊ qñ tu nō oras: orare tñ nō ceſſant. Si nō au
diūt inq̄s: ⁊ ego in vētū fundo v̄ba nō audienti
bus ⁊ nō intelligētibꝰ loquēs. Ecce dicamꝰ. Nō
audiūt ſcti v̄ba poſtulātiū: neq; ad btitudinē il-
loꝝ attinet iſta noſſe q̄ foris aguntur. Ecce dica
mus: nō audiūt. Nunqd deꝰ nō audit? Quid er
go laboras inueſtigare qd audiūt: ⁊ q̄tū audiūt
ſcti q̄s oras: cū ipſe deꝰ audiat ꝓpter quē oras?
Ipſe videt humilitatē tuā / q̄ remuneraturus eſt
deuotionē tuā. Tñ ſi audiūt: q̄tū audiūt: qd eſt
audire niſi ſcire? Unū eſt lumē in quo audiūt ad
percipiendū: ⁊ vidēt ad cognoſcēdū: in quo ſi qd
forte foris agiť: qđ mō interim nō audiūt aut nō
vidēt: myſteriū eſt diſpēſationis: nō detrimentū
felicitatis. Inueniunť tñ q̄dā ſanctoꝝ patrū que
dā ita diffininiſſe q̄ſi nihil ſit in creaturis qđ nō
videāt q̄ videntē oia vidēt. Ego amplꝰ iudicare
nō p̄ſumo: niſi hoc ſolū: qm̄ tñ vidēt: q̄tū illi pla
citū eſt: quē vident: ⁊ in quo vidēt. Hec Hugo.
¶ R. Ex illa autoritate tria eliciunť. Primū ꝙ
videre creaturas in v̄bo: ⁊ ea q̄ foris aguntur: non
ꝑtinet ad beatitudinē eſſentialē. Qꝛ dicit ꝙ illa
nō videre: nō eſt detrimētū felicitatis. ¶ Scđm:
ꝙ vidēt in v̄bo / ⁊ ſciūt q̄cq̄d ad btitudinē eoꝝ ac
cidētalē ꝑtinet. Dicit eñ ꝙ ſciūt tñ q̄tū illis ad
gaudiū: nobis ad auxiliū ꝓdeſſe cōſtat: vtrunq;
autē ꝑtinet ad beatitudinē accidentalē. ¶ Ter-
tium ꝙ tñ audiūt in v̄bo ⁊ vidēt: q̄tū placet ver
bo illis oſtēdere in quo vidēt. Et ſm hoc intelli-
gere opꝫ illud Aug. in meditationibus ſuis cap.
xxv. Qui ſcientē cūcta ſciūt: q̄d neſcire nequeūt?
Nota (q̄d) nō capiť q̄ſitiue: ſed infinite ꝓ aliq̄d.
Qđ de his dictū intelligiť q̄ ad beatitudinē eoꝝ
pertinēt ſiue eſſentialē: ſiue accidentalē: ſiue de
his q̄ deo que vidēt: eis cōplacet reuelare. Ideo
Greg. ij. mora. §. iiij. moderatiꝰ loquiť. Quid de
his (inquit) que ſciēda ſunt neſciūt: q̄ ſciētē oia
ſciūt? Uñ ꝓbabiliter dꝛ ꝙ licet nō neceſſario ſe-
quiť ad ſanctoꝝ beatitudinē / vt orōnes noſtras
audiāt de cōgruo: tñ deus eis reuelat oia q̄ ipſis
ab hominibꝰ offerunť: ſiue ipſos magnificādo ⁊
laudando: ſiue eos orādo ⁊ auxilia implorando.
Coadiutores q̄dē ſunt dei in procurando ſalutē
electoꝝ: q̄ cū nōnūq; cōferť ꝓpter ſanctoꝝ meri-
ta ⁊ interceſſiones tāq; ꝑ media ad hoc ab eter-
no ordiata: reuelanť eis orōnes viatoꝝ ꝓ quibꝰ
intercedāt. Hoc etiā ad gaudiū eoꝝ accidenta-
le ꝑtinet. Letanť eñ amplius: dū intelligunt ho
mines in terris degētes eoꝝ ſuffragium poſtula
re: quatenus cōciues ſtāt in illa celeſti curia: ſi-
cut ⁊ plerią; ex ipſis ſalutē alioꝝ ſunt orationibꝰ
cōſecuti. Huic cōſonat magiſter diſt. xlv. lib. iiij.
Nō eſt inquit incredibile aias ſanctoꝝ: q̄ in ab-
ſcōdito faciei dei veri luminis illuſtratione letā
tur: in ipſius cōtēplatione ea que foris agūtur:
intelligere: q̄tū illis ad gaudiū: vel nobis ad au
xiliū ꝑtinet. Sicut eñ angelis: ita et ſanctis qui
deo aſſiſtūt petitiones nr̄e innoteſcunt in verbo
dei qđ cōtēplanť. Et ſatis cōcordat beatus Tho
mas in. iiij. ſcripto eadē diſt. q. viij. dicens. Unuſ
quiſq; beatꝰ tñ de alijs rebꝰ neceſſariū eſt vt in
eſſentia diuina videat: q̄tū perfectio beatitudi-
nis req̄rit: vt homo habeat quicq̄d velit et nihil
inordinate velit: hoc autē recta volūtate q̄libet
vult: vt ea que ad ipſum ꝑtinēt: agnoſcat. Unde
cū nulla rectitudo ſanctis deſit: volūt agnoſcere
ea que ad ipſos pertinēt: ⁊ ideo oportet ꝙ illa in
verbo cognoſcant. Hoc etiā ad eoꝝ gloriā perti
net: ꝙ auxiliū indigentibꝰ prebeant ad ſalutē. *
Sic eñ dei cooperatores efficiunť: quo nihil eſt
diuinius: ſm beatū Diony. c. iij. eccleſia. hierar.

Gregoriꝰ.

Thomas Aquinas.

ADDITIO.

* Sancti in celo orāt pro nobis deū triplici rōne. Primo ꝑpter noſtram neceſſitatem: quia indigemus per illos releuari. Secūdo propter dei voluntatē: quia vult vt ſpiritualia iuuēt ſe mutuo. Ipſi enim ſciūt dei volūtatem: et eam in omnibꝰ implent. Tertio propter charitatem et affectum quē habent ad ſalutem noſtram: nos enim membra ſumus cum ipſiſq; charitatē mutuā in chriſto qui eſt caput nr̄m: ideo ſolliciti ſūt nos iuuare cum orationibus ſuis apud deū.

Manifeſtū ergo eſt ꝙ cognoſcūt vota: orōnes:
⁊ deuotiones hoīꝫ: qui ad eoꝝ auxiliū cōfugiūt.
Hec Tho. In quo dicto verbū (neceſſariū) non
dꝫ dicere neceſſitatē ſimpliciter cuius oppoſitū
includit cōtradictionē: ſed congruitatis certitu
dinē. ¶ S. Ex quibus oibus ſatis pꝫ queſtionis
tertie ſolutio. ſ. ꝙ ſancti cognoſcūt orōnes nr̄as
cognitione matutina in verbo: quā cognitionē
nulla cognitoꝝ diſtātia impedit. Nō aūt cogni-
tione veſpertina ⁊ naturali in ꝓprio genere pro-
pter eoꝝ diſtātiā immoderatā. Cū ergo potētes
fecit deus ſanctos apud ſe: vt nobis qđ optamꝰ
valeāt impetrare: merito ipſoꝝ memoriā agimꝰ
in cōſecratione huiꝰ ſacroſancti ſacrificij. Non
vt aliq̄d ad ipſiꝰ perfectionē operenť: qꝛ ad hoc
nō acceperūt poteſtatē: ſed vt eoꝝ meritis adiu-
uemur ⁊ ſanctificemur: quatenꝰ digne ⁊ ſalubri-
ter ipſum perficiamus: ⁊ ampliorē effectū gratie
eoꝝ interceſſione ꝯſequamur. ¶ Et pōt hec eſſe
vna ratio quare ante xp̄i corporis cōſecrationē:
eccleſia ſanctorū memoriā ſtatuit peragendum.
Edocta fuit ad hoc ve. teſta. figuris: qm̄ legalis
ſacerdos ⁊ pōtifex dū in ſctāſctōꝝ introiuit: no-
mina duodecim tribuū in rationali deſcripta in
tulit. Sic ſacerdos euāgelicꝰ: ad ſanctaſanctorū
ingreſſus: p̄cedētiū patrū infert memoriā dicēs.
Cōicātes ⁊ memoriā venerātes. Dicit veneran-
tes: nō ſolēnizātes: qꝛ memoria in plus eſt q̄ ſo-
lēnitas. Eccl̄ia eñ de aliquibꝰ ſctis facit memo-
riā: de quibꝰ nō facit ſolēnitatem ac feſtiuitatē.

¶ Lectio. xxxij. A

IN primis
glorioſe ſemperq; vir
ginis Marie genitri
cis dei / et dñi nr̄i Je-
ſu xp̄i. ¶ Hec eſt ſe-
cūda pars partis pri
me / partis principa
lis ſecūde / totius ca
nonis: in qua fit me
moria primo et prin-
cipaliter beatiſſime
Marie virginis glorioſe: virginis theotice. Re-
cte in primis: nō tantum qꝛ ſanctoꝝ ſanctiſſima
precellēs gratia ⁊ gloria: nedū ſanctos: ſed etiā
angelicos ſpiritus vniuerſos. Nec modo in pri
mis: qꝛ tutiſſimū nr̄e calamitatis eſt aſilū: et mi-
ſinus generalis. Sed ideo principaliter in p̄mis
eius memoriā in hoc ſacrificio veneramur: quia
ſingularis huius ſacrificij miniſtra fuit: ⁊ libera
liſſima diſpēſatrix. De primo Hiero. ad paulā.
Ceteris per partes preſtať: marie v̄o ſimul ſe to-
tam infudit grē plenitudo. Per quā aſcēdit ſuꝑ
omne humanū genus: aſcēdit vſq; ad angelos:
ſed ⁊ ipſos quoq; trāſcendit: ⁊ celeſtē omnē ſuꝑ-
grediť creaturā. De quo beatus Ber. in ſer. cu-
ius p̄ncipiū eſt. Fecūde virginis: ita ait. Intueor
queadmodū vſq; ad angelos plenitudine gratie
ſupra angelos ſpirituſancto ſuperueniēte per-
uenit. Eſt in angelis charitas: eſt puritas: eſt hu
militas: quid hoꝝ nō enituit in maria? Et ſequi
tur. Cui angeloꝝ aliquādo dictū eſt. Spirituſſan-
ctus ſuperueniet in te: ⁊ virtus altiſſimi obūbra
bit tibi. Ideoq; ⁊ qđ naſceť ex te ſanctū: vocabiť
filiꝰ dei: deniq; veritas de terra orta eſt: nō de āge
lica creatura. Nec angelos: ſed ſemen abrae ap-
prehendit. Magnū eſt angelo vt miniſter ſit do
mini: ſed maria ſublimius quoddā meruit vt ſit
et mater. Fecūditas itaq; virginis ſupereminēs
gloria eſt: tātoq; excellētior angelis facta mune-

Hierony.

Bernar.

re ſingulari:ꝙto differẽtius pre miniſtris nomẽ
matris accepit. Hanc inuenit gratiã:plena iam
gratia ⁊ charitate feruida:virginitate integra:
humilitate deuota : fieret nihilominus ſine viri
cognitione grauida:ſine dolore puerpera. Hec
Bern. De ſecũdo idẽ in alio ſermone cuiꝰ prin⸗
cipiũ eſt. Signũ magnũ. Omnibus omnia facta
eſt:ſapientibus ⁊ inſipiẽtibus copioſiſſima cha
ritate debitricem ſe fecit. Omnibꝰ mĩe ſinũ ape⸗
ruit:vt de plenitudine eius capiãt vniuerſi. Ca⸗
ptiuus redemptionẽ:eger curationẽ:triſtis con
ſolationẽ:peccator veniã:iuſtus gratiã:angelus
letitiã:deniq̃ tota trinitas gloriã:filij pſona hu
mane carnis ſubſtantiã:vt nõ ſit qui ſe abſcon⸗
dat a calore eius. Ecce mĩe ſignũ. ¶ B Audia⸗
mus et miſeroꝝ aſilũ. De hoc idẽ in alio ſermo⸗
ne ſic loquit. Uoluntas dei totũ nos habere vo⸗
luit per Mariã. Hec inquã volũtas eius eſt:ſed
pro nobis. In oibus ſiquidẽ:⁊ per omnia proui⸗
dens miſerie tentationẽ noſtrã ſolat:fidem exci⸗
tat:ſpem roborat:diffidentiã abigit: erigit puſil
lanimitatẽ. Ad patrẽ verebaris accedere:ſolo au
ditu territus ad folia fugiebas: ieſum tibi dedit
mediatorẽ. Quid nõ apud talẽ patrẽ filius talis
obtineat? Exaudiet vtiq̃ pro ſua reuerẽtia. Pa⸗
ter enim diligit filiũ:an vo trepidas ⁊ ad ieſum.
Frater tuus eſt ⁊ caro tua:tẽtatus per oia vt miſe
ricors fieret. Hunc tibi fratrẽ Maria dedit. Sꝫ
forte ⁊ in ipſo maieſtatẽ vereare diuinam:ꝙ licet
factus ſit homo:mãſit tamẽ deus. Aduocatũ ha
bere vis:ad ipſũ/et ad Mariã recurre. Pura ſi⸗
quidẽ humanitas in Maria:nõ modo pura ab
omni cõtaminatione:ſꝫ ⁊ pura ſingularitate na
ture. Nec dubius dixerim:exaudietur ⁊ ipſa pro
reuerentia ſua. Exaudiet vtiq̃ matrem filius: et
exaudiet filiũ pater. Filioli inquit Bernar. Hec
eſt peccatorũ ſcala:hec mea maxima fiducia eſt:
hec eſt tota ratio ſpei mee. Quid eñ? Poteſt ne
filius aut repellere aut ſuſtinere repulſã? Non
audire:aut nõ audiri filius poteſt? Neutrũ pla⸗
ne. ¶ De tertio ꝙ ipſius merito in primis ſumꝰ
memoriã venerãtes:qꝛ ſpecialis huius ſacrificij
miniſtrat/diſpẽſatrix eſt liberaliſſima. Ipſa nãq̃
eſt mulier illa euãgelica que tria farine ſata com
mixta fermẽtauit. Lu. xiij. Satum vnũ:verbũ qđ
erat in principio apud deũ:⁊ deus erat verbum.
Alterũ:anima que de nihilo creata eſt ⁊ ante nõ
erat. Tertiũ:caro de maſſa corruptionis ſine cor
ruptione aliq̃ diuino ſegregata artificio. In qui⸗
bus tribus triplex genus potẽtie:quod non erat
creatũ:quod perierat recreatũ: quod ſuper om⸗
nia erat paulominꝰ ab angelis minoratũ. Hec
vinculo indiſſolubili in perſone coeunt vnitatẽ.
Hec euangelica farine ſata pariter fermentant:
vt ſit panis angeloꝝ quem manducet homo:cor
eius confirmans in hoc ſacramento. Unde felix
mulier benedicta in mulieribus:in cuius caſtis
viſceribus ſuperueniente igne ſpiritusſancti/pa
nis ille eſt coctus. Felix inquã mulier que in hec
tria ſata immiſit fidei ſue fermentũ. Siquidẽ fi⸗
de cõcepit:fide ⁊ peperit:dicẽte Elizabeth. Bea
ta que credidiſti:qm̃ perficientur in te que dicta
ſunt tibi a dño. Hec Bern. ſermo. ij. de natiuita
te chriſti. ¶ ¶ Ecce quẽadmodũ fuit huius pa⸗
nis et ſacrificij miniſtra. Panis quidẽ vt dictũ
eſt:ſacrificij autem cruci qua velut in ara ſacrifi
cium oblatũ eſt aſſiſtens:⁊ ſimul participato do
lore patri offerens. Et per hoc liberaliſſima eius
diſpenſatrix:qꝛ panẽ hũc/ſicut cetera bona oia:
per manus eius mũdiſſimas accepimus. Unde
Bern. ſerm. de vigi. natiuitatis chriſti. Contuſe

ſunt et cõmixte due ſpecies:diuinitas. ſ. ⁊ huma
nitas in vtero virginis:ſpiritusſancto illa ſuaui⸗
ter cõmiſcẽte. Sed qꝛ tu dignus non eras cui do
naret:datũ eſt Marie:vt per illã acciperes quic
quid haberes. Que per hoc ꝙ mater eſt: genuit
tibi deũ. Per hoc ꝙ virgo eſt: exaudita eſt pro re
uerentia ſua:in cauſa tua:⁊ totiꝰ generis huma
ni. In primo eſt remediũ:in ſcđo adiutoriũ:quia
nihil nos deꝰ habere voluit qđ per manus Ma⸗
rie nõ trãſiret. Hec ille. ¶ Et propter hoc ſm do
minũ Alber. recte per ꝓpitiatoriũ deſignatur:in Albertus.
qua dñs corporaliter apparuit vt propitiaretur.
In quod angeli oẽs verſis vultibus reſpiciũt:vt
etiã ab ipſa recipiant ſplendoris illuminationẽ.
Propter idẽ quoq̃ recte figurata dicit per arcã
teſtamẽti:que virgã aaron:tabulas moyſi ⁊ mã⸗
na quod de celo datum eſt:cõtinebat. Sic virgo
beatiſſima intra ſe cõtinuit chriſtũ benedictum
ventris ſui fructũ in quo fuere. Deitas dulciſſi⸗
ma per manna deſignata. Anima ſapientiſſima:
per tabulas lege dei digito ſcriptas figurata. Ca
ro mũdiſſima que morte nõ aruit: qm̃ tertia die
reſurrexit:per virgã aaron que fronduerat deſi⸗
gnata. ¶ D Tangunt autẽ in premiſſis verbis
ſex laudũ preconia v̾ginis glorioſe:ſcilicet imp̄⸗
ceſſibilis dignitas:inexceſſibilis felicitas:lamiſ⸗
ſibilis virginitas:nominis ſublimitas: mirabi⸗
lis fecũditas:fructus ipſius immẽſitas. ¶ Imp̄⸗
ceſſibilis dignitas tangitur in verbo initiali. In
primis. Ipſa nanq̃ eſt quã vt Ber. ait Homel. Bernar.
ij. ſuper miſſus eſt:deus in celeſtibꝰ ſingulari do
naturus gloria:ſingulari in terris preuenire cu⸗
rauit ⁊ gratia:qua ineffabiliter ⁊ intacta cõcipe
ret ⁊ pariter incorrupta. Ipſa vero ſingularis q̃
(vt Damaſce. ait) a nullo illuſtriũ vincitur. De Damaſce.
quo Sedulius in carmine paſchali lib. ij. metro Sedulius.
elegãti ita cecinit. Salue ſctã parens enixa puer
pera regẽ. Qui celũ terrãq̃ tenet per ſecula cuiꝰ
nomẽ ⁊ eterno cõplectens oia gyro. Imperiũ ſi⸗
ne fine manet:que vẽtre beato Gaudia mr̃is ha
bens cũ virginitatis honore. Nec primã ſimilẽ
viſa eſt:nec habere ſequentẽ. Sola ſine exemplo
placuiſti femina xp̄o. Singularis in ortu:ſingu⸗
laris in totius vite ꝓceſſu. De primo beatꝰ Hie
ro. ad paulã. Hec eſt inq̃t q̃ diuinis angeliciſq̃ Hierony.
laudata eſt p̄conijs atq̃ p̄dicata: a patriarchis
ſiquidẽ figuris ⁊ enigmatibꝰ p̄ſignata:a prophe
tis p̄nũtiata:ab euãgeliſtis exhibita ⁊ mõſtrata:
ab angelo venerabiliter ⁊ officioſiſſime ſalutata.
Et beatꝰ Ber. vbi ſupra. Qđ moyſi monſtratũ
eſt in rubo ⁊ igne: Aarõ in v̾ga ⁊ flore: Gedeoni
in vellere ⁊ rore:hoc apte Salomõ p̄uidit in for⸗
ti muliere ⁊ eius p̄tio. Apertiꝰ Hieremias preci⸗
nuit de femina ⁊ viro:apertiſſime Eſaias decla⸗
rauit de virgine ⁊ deo. Gabriel tãdem exhibuit
ipſam ſalutãdo. ¶ De ſcđo:ſcꝫ ꝓgreſſu dicit Am Ambro.
bro. li. de virginitate. Sit vobis tãq̃ in imagine
Marie vita deſcripta:de qua velut ex ſpeculo re
fulget ſpecies caſtitatis et forma virtutis. Hinc
ſumatis exẽpla viuẽdi:vbi tãq̃ in exẽplari magi
ſteria ſunt probitatis expreſſa:que q̃d corrigere:
quid aufugere:q̃d tenere debeatis oſtendũt. Et
beatus Hierony. Ipſa in vigilijs inueniebatur
prior:in ſapientia legis eruditior: in humilitate
humilior:in carminibꝰ dei preſtãtior:in charita
te gratioſior:in puritate purior:in oi v̾tute pfe⸗
ctior. ¶ Inexceſſibilis eiꝰ felicitas innuit i v̾bo.
Glorioſe. Ipſa ſiquidẽ ſm deductionẽ bea. Aug.
in ſer. de eiꝰ aſſumptiõe:eſt magnifice aſſumpta
ad eternã beatitudinis ſublimitatẽ in corpore ⁊
aĩa glorioſa. Meruit eniꝫ exaltari ſuper choros
angeloꝝ:

angeloꝝ:et peruenire vltra ꝙ noſtre humanita⸗
tis eſt natura:vbi nõ natura tollit:ſed magnitu
do glorie demõſtrat. Ad thronũ ſiquidẽ celeſtem
intemerata virgo ⁊ mater proceſſit:atqꝫ in regni
ſolio poſt xp̄m glorioſior reſidet ſublimata:vt di⸗
cit Hiero.ep̄la ſtatim allegata.⁊ Bern.ſer.j. de
eius aſſumptione. Quantũ gratie adepta eſt pre
ceteris:tm̄ ⁊ in celis obtinet gl'ie ſingularis. Nec
in terris locus dignior vteri ꝟginalis templo:in
quo dei filium maria ſuſcepit. Nec in celo regali
ſolio: in quo mariã filiꝰ ſublimauit. ¶ E Virgi⸗
nitas inamiſſibilis deſignat/ cũ additur. Sem⸗
perqꝫ virginis:qꝛ virgo erat carne:virgo mente:
virgo profeſſione:virgo ante partũ:virgo in par
Auguſtinꝰ. tu:virgo poſt partum. Unde Augu.ſuper ioãnẽ.
Sicut in ſepulchro vbi poſitũ erat corpus dñi
nec antea:nec poſtea corpus iacuit: ſic vterꝰ ma
rie:nec ante nec poſt quicꝙ mortale cõcepit. Itẽ
ſuper illud Ezech.xliiij. Porta hec clauſa erit: et
non aperietur:⁊ vir non tranſibit per eã:qm̄ dñs
deus iſrael igreſſus eſt per eã:eritqꝫ clauſa prin⸗
cipi. Quid eſt:porta hec erit clauſa:niſi qꝛ maria
ſemper fuit intacta? Quid eſt vir nõ tranſibit ꝑ
eam:niſi qꝛ ioſeph non cognouit eã? Nec ſolum
virgo:ſed virgo ſingularis/virgo puriſſima. De
quo ſer.iiij.be. Bern.de aſſumptiõe ait. Que em̄
angelica puritas virginitati illi (haud dubiũ qn
marie) audeat cõparari:que digna fuit ſpirituſ⸗
ſancti ſacrarium fieri ⁊ habitaculum filij dei. Si
rerũ precia de raritate penſamus: que prima in
terris angelicã propoſuit ducere vitam ſuꝑ oẽs
eſt. Sequitur. Immobile propoſitũ virginitatis:
qꝺ nec angelo filiũ promittẽte aliquatenꝰ tituba
uit. Quomodo inquit fiet iſtud? Neqꝫ enim mõ
quo fieri ſolet in ceteris virũ penitus non cogno
uit:ſed nec filij deſiderio:nec ſpe ꝓlis. Hec Ber
nar. ¶ Nois ſublimitas exprimitur ĩ verbo ma⸗
rie. Maria maris ſtella interpretatur:⁊ matri vir
gini cõuenientiſſime adaptatur. Aptiſſime ſiqui⸗
dem ſyderi ipſa cõparatur:quia ſicut ſine corru⸗
ptione ſydus ſuum emittit radium: ſic abſqꝫ ſui
leſione virgo parturit filium. Nec ſyderi radius
ſuam minuit claritatẽ:nec virgini filius ſuã inte
gritatẽ. Ipſa eſt igitur nobilis illa ſtella ex iacob
orta:cuius radiꝰ vniuerſum mundũ illuminat:
cuius ſplendor ⁊ prefulget in ſupernis:⁊ inferos
penetrans: terras etiam perluſtrans et calefa⸗
ciens:magis mentes ꝙ corpora:fouet virtutes:
Utilitas i⸗ excoqt vitia. Ipſa inquã eſt ꝑclara ⁊ eximia ſtel⸗
ploratiõis la ſuper hoc mare magnum ⁊ ſpacioſum neceſſa
ꝟginis glo rio ſubleuata:micãs meritis:illuſtrãs exemplis:
rioſe. quã ſequens non deuias:ipſam rogans non de⸗
ſperas: ipſam cogitans non erras: ipſa tenente
nõ corruis:ipſa protegente non metuis:ipſa du⸗
ce non fatigaris: ipſa propitia aduenis: ⁊ ſic in
teipſo experieris:ꝙ merito dictũ ſit nomẽ ꝟginis
maria. Hec Bern.homel.ij. ſuper Miſſus eſt.
¶ Mirabilis fecunditas tangitur:cuꝫ additur:
genitricis. Uere mirabilis virginea fecunditas:
quã admirans propheta ait Hiere.xxxi. Nouũ
Hier.xxxi. faciet dñs in terra. Mulier circũdabit virũ:ma⸗
ria chriſtũ. Uirũ em̄ fuiſſe chriſtum non ſoluꝫ cũ
diceretur vir propheta potens in opere ⁊ ſermo⸗
ne credimus:ſed etiã cuꝫ tenera adhuc infantis
membra dei mater:blando vel fouerat in gremio
vel duraret in vtero. Uir enim erat ieſus:nedum
etiam natus:ſed ſapiẽtia:non etate:animi vigo⸗
re:nõ corporis:maturitate ſenſuum:nõ corpulẽtia
membrorum. Neqꝫ em̄ minus habuit ſapientie:
vel potius nõ minus fuit ſapientia ieſus cõceptꝰ
ꝙ natus: paruus ꝙ magnus. Siue ergo latens
in vtero:ſiue vagiens in preſepio:ſiue iam gran⸗
diuſculus interrogãs doctores in tẽplo:ſiue iam
perfecte etatis docens in populo: eque profecto
plenus fuit ſpũſancto. Iteꝫ alius propheta. An⸗
teꝙ parturiret peperit. Anteꝙ veniret tp̄s par⸗
tus:peperit maſculum. Quis audiuit vnꝙ tale?
Quis vidit huic ſile? Eſa.vlt. Anteꝙ parturiret: Eſa.vlti.
anteꝙ in partu laboraret: anteꝙ venit partus:
anteꝙ venit dolor ex partu peperit maſculũ:ma
ria xp̄m. Glo.interli. ¶ F Fructus eius immenſi
tas ſubiungitur in verbo. Dei et dñi noſtri ieſu
chriſti:q ſolus pelagus eſt infinite ſubſtantie:vt
dicit Damaſ. Et bonũ quo nihil melius cogita⸗
ri poteſt:teſte Anſ. Et ſententialiter Augu.j. de
doctrina chriſt. Huius vera genitrix eſt ⁊ mater
virgo maria. Unde Damaſ.in ſuo.iij. Dei geni⸗
tricem vere ſanctã predicamus. Sicut em̄ deus
vere ex ipſa genitus eſt:ita ipſa vere dei genitrix
dicitur. Deum em̄ aiunus ex ipſa genitum:nõ vt
deitate verbi principiũ eſſendi accipiẽdi ex ipſa:
ſed dei verbo ex ipſa incarnato ⁊ genito. Nõ em̄
hoiem nudum genuit ſancta virgo ſed deũ verũ:
non nudum ſed incarnatũ. Neqꝫ negãs ipſam
dici chriſtothocõ.i.xp̄i matrem abſolute eam ne⸗ Hereſis
gat genitricẽ xp̄i:ſed cõtra Neſtorium qui ſub il Neſtorij.
lo vocabulo voluit eam negare eſſe matrẽ dei:po
nendo ꝙ peperit purum hominem. Qui error dã
natus eſt in concilio epheſino:vt habetur.xv.di.
Canones.§.Tertia ſynodus. Et.xvi.diſt.ſexta ſy
nodus.§.tertia epheſina. Sed eam dicendã eſſe
theothocõ ideſt dei matrẽ aſſeruit. Nõ ergo ne⸗
gauit mariaꝫ matrẽ chriſti:qui vnã perſonã chri
ſti ⁊ verbi confitetur:ſed noluit cõicare in ſermo
ne cũ heretico:qui ſuũ perfidie venenuꝫ ſub illo
vocabulo occultabat. Marie itaqꝫ fecunditas q
gaudium matris habet cũ virginitatis honore:
etſi eius priuilegiũ eſt ſingulare:⁊ continuo indi
cibile inuenitur: vt ſicut nemo aſſequi poſſit: ſic
nec eloqui qdẽ. Sed ſi adijcias: cuius mater eſt:
ſed ſcilicet et domini noſtri ieſu chriſti:que iam
poterit lingua etiã ſi angelica ſit dignis extolle⸗
re laudibus virginẽ matrem? Matrem auteꝫ nõ Bernar⸗
cuiuſcunqꝫ ſed matrem dei. Unde Bern. in ſer⸗ dus.
mo.j. de aſſumptio.virgi. Quis em̄ (ait) etiam ſi
linguis hominũ angelorũqꝫ loquatur: explicare
queat quẽadmodũ ſuꝑueniẽte ſpũſctõ obũbrãte
virtute altiſſimi:caro factũ ſit verbum dei: ꝑ qꝺ
facta ſunt oĩa:⁊ dñs maieſtatis quẽ nõ capit vni
uerſitas creature:intra virginea ſeſe clauſit viſce
ra factus homo. Hic eſt fructus terre ſublimis:
qꝛ ſuper omnia deus in ſecula benedictꝰ. Rom.
ix. Cui a patre data eſt oĩs ptãs in celo ⁊ in terra. Matt.vlti.
Ideo dñs noſter qui venit ſaluare/qꝺ perierat:
vnde anxie ſuſpirabant p̄res deuotiſſime clamã
tes. Rorate celi deſuper:⁊ nubes pluant iuſtum:
aperiat terra ⁊ germinet ſaluatorẽ. Eſa.xlv. Ideo Eſa.xlv.
additur:ieſus. Ipſe deinũ de ſpũſctõ pre partici⸗
pibus ſuis vnctus. De cuius vnctionis plenitu⸗
dine oẽs accepimus gratiã pro gratia. Joã.j. Jõ
ↄcludit:xp̄i. Huiꝰ ergo dei ⁊ dñi nr̄i ieſu xp̄i geni
tricis glorioſe ſemperqꝫ virginis marie memoriã
in primis veneramur. Sequitur. Sed ⁊ beatorũ
apoſtolorum. ¶ G Poſt memoriam beatiſſime
virginis:ſubditur memoria beatorum ap̄lorũ.
Et digne ac merito:quia ipſi tradiderunt nobis
ritũ ⁊ formã offerendi hoc ſacrificiuꝫ:vt habet.j.
Cor.xi. Ipſi huius ſacrificij teſtes fuerũt idonei:
qui in cena vltima/qua chriſtus ſacrificium hoc
in ſalutem mundi inſtituit preſentes: primi hoc
ſacrificio vſi ſunt. Ipſi a xp̄o tũc ſacerdotes ordi
nati poteſtatẽ acceperunt ſuper corpus xp̄i verũ

confecrandū ⁊ diſpenſandum: ⁊ ſup corpꝰ chriſti myſticū aliis ordinandis eandem poteſtatem cōmunicandi. Unde eis dixit chriſtus. Accipite et comedite ⁊c. Et iterum. Accipite ⁊ bibite ex hoc omnes. Ac deinde dixit. Hoc quotienſcunqȝ feceritis in mei ꝯmemorationē facietis: de quo. ſ. dictū eſt. Ipſi deniqȝ fuerūt teſtes precipui paſſiōis xp̄i ⁊ reſurrectiōis: vt legit̄ in actibꝰ aploꝝ: quoꝝ hoc ſacrificiū eſt memoriale precipuum. ¶ Sequitur. Ac martyrū tuorū. Horū memoria rite peragitur: qꝛ pro ſemel oblata hoſtia: ſemetipſos obtulerunt viuētē hoſtiā deo placentem ⁊ acceptabilē: qui etiā (quemadmodū apli) teſtes fuerūt noſtre fidei. Martyr eñ grece teſtis eſt latine. Uñ ⁊ de eis intelligi pōt illud apli ad Heb. ii. Ab eis qui audierūt ſalꝰ in nos cōfirmata eſt: cōteſtante deo ſignis ⁊ portētis ⁊ variis virtutibus ⁊ ſpūſſancti diſtributionibus ſm ſuā voluntatē.

Martyr grece latine dr̄ teſtis.

¶ Aduertendū autē ꝙ patriarcharū ⁊ prophetarū ve. te. memoria nō peragit̄: qꝛ q̄uis fide ⁊ deuotione in ſpū ſacrificiū hoc cognouerunt ⁊ ſpūaliter participarunt: ſacramentaliter tñ ipſo nunq̄ vſi ſunt: qm̄ longe poſt eorū tp̄a noſcitur inſtitutū. ¶ Sed cur beatorū confeſſoꝝ/ quoꝝ magnifice memoriā inter ſctōs veneratur eccleſia: nulla fit in p̄nti loco commemoratio? Rñdet Innocē. ꝙ canon forte preſertim quantū ad illā partē priꝰ ſit editus: q̄ memoriā cōfeſſoꝝ celebraret eccleſia.

Queſtio.

Rñſio.

Nā omnes vere ſancti: qui cōmemorant̄ in canone: preceſſerūt ſilueſtrū preter ioannem ⁊ paulū: marcellinū ⁊ petrum martyres, qui proximo ſucceſſerūt. Eccleſia vero poſt tempus ſilueſtri cepit ſctōꝝ confeſſorū memoriā venerari. Nā ſedes ep̄ales: q̄ iuxta diſpoſitionē bti Petri ſunt in ſingulis ciuitatibus antiquitus cōſtitute: nonnn memoriā cōfeſſorum: ſed in aploꝝ ⁊ martyꝝ precipue beatiſſime virginis veterū deuotio dedicauit. Qd̄ vero canō tēpus beati ſilueſtri p̄ceſſit: ex eo cōuincit̄ ſm eūdē Innoc. quia aploꝝ cathalogus nō reperit̄ in canone diſpoſitus: ſicut in emēdatioribꝰ codicibus ſancti euāgelii reperit̄. Nā in prioribus editionibus. i. in primis tranſlationibus: vt dicit Hiero. nō ſoluȝ euangeliſtarū mutatus eſt ordo: ſed ⁊ verborū ⁊ ſentētiaꝝ confuſa erat cōmixtio. ¶ H Ponit̄ et alia ratio a magiſtro in rationali: qꝛ hoc ſacramentū inſtitutum eſt in memoriā paſſionis xp̄i. Cum aūt cōfeſſores ꝓ xp̄o paſſi non ſunt: ſaltem in publico vitā tortor penis nō extorſit ꝓ xp̄o: idō in hoc ſacrificio paſſionis xp̄i eoꝝ memoria non hr̄. Et refert idē Guil. ꝙ Greg. tertiꝰ hec verba q̄ ſm cōſuetudinē quarūdā eccliarū ꝓferunt̄: addidit. Necnō ⁊ illoꝝ ſctōꝝ quoꝝ hodie ſolēnitas in cōſpectu tuo celebrat̄ dñe deus noſter in toto orbe terrarū quoꝝ certe ingens ⁊ magna eſt multitudo. Uñ idē lib. vii. ti. de ſctōꝝ feſtiuitatibꝰ ſui rōnalis dicit ꝙ cōſtātinus imperator partes trāſmarinas petēs: inuenit Euſebiū ceſarienſeȝ ep̄m virū ſanctiſſimū: cui dixit. Pete a me vnde eccleſia tua ditetur. Ille vero rñdit. Ecclia mea ſatis abundat in diuitiis. Sed rogo te vt mittas per partes mundi qui noīa ſanctoꝝ ⁊ tp̄a paſſionū ⁊ ſub quibus ⁊ qualiter: ⁊ in quibꝰ locis paſſi ſunt: reſcribāt: qd̄ ⁊ factum eſt. Et refert idē Euſebius ꝙ die quolibet āni pluſq̄ quinqȝ milia ſanctorū feſta cōcurrūt: excepto die kalēdarū ianuarii: quo gentiles epulis intēderūt ⁊ ſolēnitatibꝰ: ⁊ non ad martyrizandum ſanctos.

Euſebius.

Idem Hieronymus in epiſtola que ſuo kalendario preponit̄. Et qꝛ horū ſctōrū feſtiuitas ab eccleſia diebꝰ ſingulis celebrari non pōt: huius occaſione forte hec particula a dicto Greg. eſt appoſita. ¶ I Exprimunt̄ aūt duodecim apoſtolorū nomina: cū additur. Petri: qui fuit ſummꝰ ac caput aploꝝ: cui claues regni celorū collate ſunt: q̄ ⁊ ceteroꝝ ꝯfirmator fuit: poſtq̄ a negatiōe dñi conuerſus ſurrexit: ſm verbū xp̄i. Luc. xxii. Et tu aliqñ conuerſus cōfirma fratres tuos. Cuius adhuc ſucceſſor totius eccleſie obtinet principatum. ¶ Pauli: q̄ nō ab hoibus: neqȝ per hoiem electus eſt: ſȝ per xp̄m numero ⁊ gradui aploꝝ additꝰ: vt eſſet vas electiōis: portās nomē dñi corā gētibus et regibus ⁊ filiis iſrael. Act. ix. Hic in tertiū celuȝ rapitur vt audiat ſecreta verba q̄ non licet homini loqui. Hic gloriat̄ in tribulationibꝰ: non ignorans cogitatiōes ſathane: abūdantiꝰ oibus laborauit. Gratie oia tribuit: viuit nō ipſe: ſȝ viuit in eo xp̄s: q̄ gladio triumphās etiā mortuus teſtimonia fidei fert xp̄o: vt habet paſſionis eius hiſtoria.

Luc. xxii.

¶ Andree: q̄ ad vnius iuſſionis vocē xp̄m ſequebatur. Qui ⁊ de huius ſacramēti veritate cū egea procōſule diſputabat. Hic primus aplorum vocatus: etiam germanū ſuū petrū Chriſto adduxit: ad exemplū magiſtri: in cruce deſideratiſſima triumphauit.

Act. xii.

¶ Jacobi: ſcȝ maioris ex vocatione ad apoſtolatū ad quem priuſq̄ iacobus alter aſcendit: hic quantū ad martyrii laureā in apoſtolis primatum tenuit quā prius ipſe ſuſcepit: vt habetur Act. xii. Miſit herodes rex manꝰ vt affligeret quoſdā de eccleſia. Occidit aūt iacobū fratrem ioānis gladio.

Didimꝰ latine dubiꝰ interp̄tat̄.

¶ Joannis: dilecti domini qui in cena ſuper pectus dñi recūbens euāgelium: vt Beda dicit: ab ipſo ſacro dñici pectoris fonte potauit: qui myſterii huius altitudineȝ ⁊ fructū pre ceteris plus reſerauit. Cui ⁊ xp̄s virginem matrē in cruce virgini ꝯmēdauit. ¶ Thome: q̄ ⁊ didimus dr̄: quod interpretatur latine dubius: qꝛ de dñica reſurrectione plus ceteris dubitauit. Unde clauorum locis digitos inferens ac dñico lateri manus: credidit: ⁊ oē dubitationis vulnus a nobis et infidelitatis amputauit. *

A D D I T I O.

* Grego. in ome. Egit nāqȝ miro mō diuina clemētia: vt diſcipulꝰ dubitās dū in magro palparet vulnera carnis: in nobis ſanaret vulnera īfidelitatis. Plꝰ eñ infidelitas thome ad fidē q̄ oim diſcipuloꝝ fidelitas ꝓfuit: qꝛ dum ille ad fidē palpādo reducit̄: mēs nr̄a ol dubitatiōe poſtpoſita ī fide ſolidatur.

¶ Jacobi: ſcȝ minoris qui xp̄o ſimillimus in corporis figuratiōe: necnon ⁊ religionis imitatione frater dñi appellari meruit: ⁊ hieroſolymitanam eccleſiam poſt dñi aſcenſionē primus epiſcopando rexit. ¶ Philippi: q̄ ſpecialiter de patris ⁊ filii inſeparabili deitate inſtructꝰ: etiā quinqȝ panuȝ quibus ſaturandus in deſerto fuerat ppl̄s: myſteriū q̄rēte dño. Philippe vnde ememus panes vt manducent hi: intelligere meruit. * ¶ Bartholomei: q̄ ſolus fuiſſe dr̄ nobilis ⁊ philoſophꝰ inter aploſ. Qui teſte Dionyſio diuine ac myſtice theologie ſacramēta nouit: ⁊ ꝓ vera ⁊ increata ſapientia excoriatus viuꝰ: teſtis doctor eſt idoneus. ¶ Matthei: q̄ de theloneo vocatus a xp̄o: ex publicano factus eſt apl̄s ⁊ euāgeliſta: ſpūalium talētorū diſtributor: ⁊ conuiuiorū dei p̄parator: q̄ ⁊ in huiꝰ ſacramenti immolatione interfectus ſeipſum domino deo obtulit hoſtiā viuam. ¶ Simonis: q̄ frater erat iacobi minoris: dictus chananeus ex zelo chriſtiane religionis. Chana quippe zelus interpretat̄. vñ ad differētiā ſimonis petri. Uel a vico chana ville galilee: in qua dñs p̄mo in vinū aquā mutauit: noiatꝰ: articulū ſymboli: Cōionē ſctōꝝ adieciſſe dr̄: in quo ⁊ hoc ſacramētū qd̄ cōio dr̄: deſignat̄. ¶ Et thadei: qui tertius frater iacobi minoris ⁊ ſimonis fuit. De quo ⁊ metra cōia dici ſolēt. Anna ſolet dici tres concepiſſe marias. Quas genuere viri ioachin: cleophas: ſalomeqȝ. Has duxere viri ioſeph alpheus zebedeus Prima parit Chriſtum: iacobū ſcd̄a minorē. Et ioſeph iuſtū peperit cuȝ ſimone

A D D I T I O.

* Philippo xp̄s ſecreta ſua reuelauit cuȝ dixit. Philippe q̄ videt me/ videt ⁊ patrē meum.

Judam

iudā. Tertia maiorem iacobū: volucrēq̄ʒ ioānē. Dicit autē thadeus quaſi apprehēdēs: quia per fidē xp̄m firmiſſime tenuit: ⁊ cōtra veritatis corruptores acerrime ſcripſit. Ad cōſtantiam ſemel acceptate fidei exemplis relapſoꝝ angeloꝝ ⁊ hominum terribilius: futuriq̄ʒ iudicij cōmemoratione fideles aiauit. Hic dr̄ ⁊ iudas: qđ iterpretatur confitens vel glorioſus. Uel per etymologiā quaſi iubilū dans. Habuit eīn cōfeſſionē fidei: gloriā regni: et iubilum gaudij ſempiterni. ¶ Hos duodecim elegit dn̄s: vndecim in terra conſiſtēs: duodecimū paulū de celo: qui ſm beatū Augu in quodā ſermone: ſunt duodecim filij iacob: hi duodecim p̄ncipes plebis iſrael: hi duodecim fontes reperti i helim: duodecim caſtra in ramaſſe vſq̄ʒ ad mōtem ſyna: duodecim lapides in veſte ſacerdotali: duodecim panes propoſitionum: duodecim exploratores miſſi a moyſe: duodecim populi terrā promiſſionis ingredientes: duodecim lapides altaris: duodecim lapides de iordane eleuati: duodecim lapides in eundē allati: duodecim duces ſalomonis: duodeciʒ ſtelle in corona ſponſe: duodecim fundamenta: ⁊ duodecim porte ciuitatis dei: duodecim menſes anni: duodecim hore diei. Iſti ſunt miſſi de manu potentis in corda inimicorum regis. Per hos rex noſter pacificus debellauit mundi principē ⁊ vaſa eius diripuit. ¶ R. His duodecim ap̄lis addita ſunt noīa. xij. glorioſorum martyrū: qui ſemetipſos obtulerunt hoſtias viuentes deo acceptabiles pro cōfeſſione noīs ⁊ paſſiōis xp̄i: cuiꝰ memoria agitur in miſſa: de quorum fide ⁊ martyrij cauſa: vt dicit Alber. indubitabilis extitit certitudo. Multorū autē aliorū martyrū noīa hic nō ponūtur ſm eundē: q2 vt legit in eccleſiaſtica hiſtoria: aliqñ heretici cū martyribꝰ paſſi ſunt: eo ꝙ tunc eccleſia ſynodos viſitationes ⁊ examinationes habere non potuit vt diſcerneret hos ab illis ꝓpter ꝑſecutionē tyrannorū. Neq̄ʒ tñ negādum eſt quin plures ſint martyres: de quibꝰ nō minus eccleſia eſt certa: eo qđ paſſionē ꝑ xp̄i nomine ſubierunt: q̄ꝫ de hic ſcriptis. ¶ Sed cur illorū noīa canoni nō inſeruntur: certū eſt ꝙ ꝓpter prolixitatem nimiā in ſanctoꝝ cōmemoratione: nō oīa poni expediebat. Cur aūt certorū noīa: et non alioꝝ canoni ſunt inſerta euidēs ratio aſſignari nō pōt: q2 latet nos q̄ cauſe priores patres induxerūt ad iſtorū potius q̄ꝫ aliorum inſertionē nominū. Multe coniecturales aſſignari poſſent. Una ſm Alber. ſ. tacta / ꝓpter notionem paſſionis ⁊ fidei ipſorum. Neq̄ʒ forte omniū eſt vna ratio: qm̄ aliquorū noīa hic ponuntur propter ſuꝫ paſſionis primeuitatē: q2 vcʒ paſſi ſunt in principio naſcentis eccleſie. Quorūdam propter tormentorū immanitatē: quorūdā ꝓpter cōſtantie in patiendo ſingularitateʒ: ⁊ ita de alijs. Uerſūtñ eſt ꝙ aliqui dicūt canonē cōpoſitum ex ſpeciali inſtinctu dei ⁊ ordinatione. In ſignū cuius referūt ꝙ aliqui patres ex ſingulari quadam reuerētia ⁊ deuotione quā ad certos ſanctos habuere: ipſoꝝ noīa ſtuduerūt apponere: ⁊ quorūdā iam appoſitorū remouere: ſed tranſacto die in craſtino repperērunt illos deletos: et priores literis aureis inſcriptos. ¶ L. Ponunt autē primo martyres eximij: qui in principio naſcentis eccleſie floruerunt in apice ſummi apoſtolatus. ¶ Lini: q̄ fuit primus papa poſt beatum petrum ⁊ hoc in regimine nō ex ordinatiōe Petri. Cui cōtrariū videt ꝙ ioānes tertiꝰ ſcribit epiſcopis germanie ⁊ gallie: ⁊ hr̄. viij. q. i. ſi Petrus. vbi dr̄. Si Petrus princeps apoſtoloꝝ adiutores ſibi aſciuit linū ⁊ cletū: nō tñ ꝑtātem pōtificij aut ſoluēdi aut ligandi normā eis tradidit: ſed ſucceſſori ſuo clemēti: q̄ ſedē ap̄licam poſt eū ⁊ ꝑtātem pontificalē: tradēte ſibi beato petro tenere ꝓmeruit. Linus vo ⁊ cletꝰ miniſtrabāt exteriora: p̄nceps aūt ap̄loꝝ petrꝰ verbo ⁊ orationi inſtabat. Sed glo. ibidē ſoluit: dicēs. Patet hic ꝙ linꝰ ⁊ cletus non fuerūt ap̄lici: ⁊ hoc veꝝ ꝙ poſt petrū ſtatim nō fuerunt ap̄lici: ſed clemens fuit poſt eū ap̄licus. Uidens autem clemens ꝙ hoc erat ꝑnicioſum exemplo: ꝙ aliq̄s ſibi eligeret ſucceſſorē: renunciauit papatui: ⁊ tūc electꝰ fuit linus: eo mortuo electꝰ eſt cletꝰ: quo mortuo denuo fuit electꝰ clemens: ⁊ ſic clemēs ſm vnā cōputationem fuit ſcd̄s: ⁊ ſm aliā fuit quartꝰ. Uerſus. Diſputat hic mūdꝰ: quartꝰ fuerit vc ſcd̄s. Hec gl. ¶ Itaq̄ʒ ſm ordinationē bt̄i petri: qui moriturus apprehenſa manu clementis: in auribꝰ totius eccleſie ait. Clementeʒ hunc vobis ordino ep̄m: cui ſoli mee predicationis ⁊ doctrine cathedrā trado: quem pre ceteris expertus ſum deū colentem: homies diligentē: diſcendi ſtudijs deditū: ſobrium: benignū: iuſtum patientē: ſciētē nōnulloꝝ ferre: etiaʒ ex his q̄ verbo dei inſtituūtur iniurias: vt ſcribit ipſe Clemens in ep̄la ad bt̄m Iaco. ep̄m hieroſolymitanū. Linꝰ ergo primꝰ poſt beatū Petruʒ in cathedra Petri vſq̄ʒ ad ſuā paſſionē ſedit: q̄ plura ꝑ xp̄o pertulit genera tormētorū. ¶ Cleti qui lino i papatu ſucceſſit multis paſſionibꝰ ⁊ ſignis clariſſimus. ¶ Clemētis: qui poſt tranſitum cleti iterū in papā electꝰ: beati Petri diſcipulus ⁊ pediſſequus: oēs actus eius deſcribens duodecim libris: quos itinerariū appellauit. ¶ Sixti pape ⁊ martyris: qui in miſſarum ſolennijs hymnum angelicū Sct̄us Sct̄us Sct̄us: cum Agnus dei: conſtituit decantari. ¶ Cornelij pape et martyris: ſucceſſoris beati fabiani: cuius indubitatum apud ſanctos patres Ambroſiū ⁊ Auguſtinum fuit martyriū. ¶ Cypriani ep̄i carthaginenſis: cuius tanta fuit fides: vt lata ſue cōdēnationis ſn̄ia publice clamaret: gratias deo: in cōſiſtorio tyrāni. In cuius corde in teſtimoniū fidei: figura crucis i ſpecie auri fuiſſe dr̄ depicta. ¶ Laurentij eccleſie romane archidiaconi: qui certa et indubitata fide rogū ſuſtinuit: vt viuus in decij imperatoris preſentia aſſaret. * Hic facultates eccleſie larga manu diſperſit / ⁊ dedit pauperibꝰ ideo iuſticia eius manet in ſeculū ſeculi. ¶ Chriſogoni: cuius et mira fides extitit: vt ſponte gaudens ⁊ letꝰ mortis ſubiret ſupplicium. ¶ Ioānis ⁊ pauli qui imperialis aule domeſtici ſe glorioſe xp̄ianos ꝯfeſſione publica oſtenderūt: ⁊ iulianū apoſtatā cōfuderūt. In quorū laude canit eccleſia. Iſti ſunt due oliue: ⁊ duo candelabra lucētia ante dn̄m. Zach. iiij. quos eadē fides ⁊ paſſio vere fecit eſſe germanos. ¶ Coſme ⁊ damiani fratrum: qui in arte medicine clariſſimi: gratis propter deum artis ſue officia exhibētes: a vero medico vocati ſunt ad ſanandū languores grauiſſimos animarū. ¶ Et omniū ſanctorū in cōi quorum nomina nota: ⁊ vitāde ꝓlixitatis cā omittūtur. ¶ M. Quorū meritis precibuſq̄ʒ concedas vt in oibus ꝓtectionis tue muniamur auxilio ꝑ xp̄m dn̄m noſtrū. Poſtq̄ꝫ ſctōꝝ ſpecialis generaliſq̄ʒ premiſſa eſt cōmemoratio: addit ꝑ eorū preces ⁊ merita ad deum deuota ſupplicatio: vñ dr̄ Quorū ſctōꝝ meritis. i. oꝑationū meritoriarum intuitu maxime ſupererogationis: vt dicit Alber. in hac mortali erūnoſaq̄ʒ vita ꝑfectarū: q̄ ⁊ alijs proficere poterant: precibuſq̄ʒ ſuoꝝ piorū deſideriorū ꝓ nobis tibi oblatis: nūc in glia. Qm̄ ⁊ de

Margin notes (left):

Alber.

Linꝰ primꝰ papa fuit poſt beatū Petrum.

Margin notes (right):

ADDITIO.
* Legimꝰ ꝙ Deciꝰ dixit. Afferat lectus ferreus vt in eo quieſcat contumax Laurētius. miniſtri ergo eū exuūt ⁊ ſuꝑ cratē ferreā extēdūt: ⁊ prunis ardētibus ſuppoſitis cū furcis ferreis eū compreſſerūt. Dixit q̄ʒ Laurentiꝰ Decio. Ecce miſer aſſaſti vnā ꝑtem: gyra aliā / ⁊ manduca. Et exclamauit. Grās ago tibi domie: q2 ianuas tuas ingredi merui. et ſic emiſit ſpiritū. fuit aūt Laurētiꝰ Hiſpanus: d' quo ēt hoc legitur. Experire (inquit Laurētius ad bt̄m ſixtū) vtꝝ idoneum miniſtrū elegeri[ſ] cui ꝯmiſiſti dn̄ici ſanguinis diſpēſationem.

Alber.

ipſis verum eſt generaliter: qđ de ſctō hieremia
ꝓpheta.ij.Mach.c.xv.ſcribitur ſpāliter. Hic eſt
fratrū amator: ⁊ ppl̄i dei iſrael. Hic eſt q̄ multū
orat pro ppl̄o ⁊ vniuerſa ciuitate ſctā: dei vniuer
ſali ſcꝫ eccleſia. Concedas ⁊ miſericorditer largia
ris. Ut in oībus credendis: intelligēdis: appetē-
dis ⁊ agendis. Tue ſemper protectiōis ac defen-
ſionis: muniamur auxilio contra oēs inimicorū
viſibiliū ⁊ inuiſibiliū machinatiōes: qb⁹ qm̄ hu
mana fragilitas abducit̄ a via ꝟitatis ⁊ iuſtitie:
et adheret falſis ſupſtitioſis nōnunq̄ aſſertioni
bus: declinat quoqꝫ a via mandatorum diuino-
rum. Auxiliū vero tuū habentes ſecuri ſtam⁹ cō
tra oīa aduerſa ⁊ nociua. Qꝛ tu ſolus potēs es: ⁊
in ditione tua cuncta ſunt poſita: nec eſt qui tue
Heſter. xiij. poſſit reſiſtere voluntati. Heſter.xiij. Hoc auxi-
lio ſe tueri propheta gratulat⁹ ait. Auxiliū meū
a domino qui fecit celū et terraꝫ: ſibiqꝫ impariri
inſtāter orauit. Deus inquit in adiutorium meū
Alexan.de Ales. intende: dn̄e ad adiuuandū me feſtina. ¶ Et no
tandū ſm̄ Alexā. de ales: ꝙ in hac cōmemoratio
ne ſanctoꝝ: que fit ante conſecrationē corporis
xp̄i: implorat̄ ſuffragiū ſctōꝝ. In ea vero que fit
poſt cōſecrationē ſctōꝝ cōſortiū poſtulat̄: qꝛ ni-
mirum anteq̄ corpus xp̄i: qđ eſt vniuerſalis ec-
cleſia cōſecret̄.i. anteq̄ regnū adueniat: neceſſa-
riū eſt nobis in via ſctōꝝ ſuffragiū: vt meritis co
rū et precib⁹ diuine ꝓtectiōis muniamur auxi-
lio. Sed vbi corpus xp̄i fuerit cōſecratū.i. vbi re
gnum aduenerit: aſſequemur in patria cōſortiū
ſanctorū: vt ſocietatē ⁊ partē cū ſanctis apl̄is et
martyribus habeamus: qđ in commemoratione
ſanctoꝝ infra poſtulatur. ¶ N Et nota ꝙ ī hac
ſanctoꝝ inuocatiōe: nō tm̄ ſancti maiores: vt pe
trus ⁊ ceteri apl̄i in beatitudine ⁊ gloria deo ꝓ-
ximiores: ſed etiā inferiores ⁊ mediocres: vt Li-
nus ⁊ ceteri martyres ex noīe exprimunt̄. Etiam
certi noīandi eligūtur: vt per hoc inſtruamur ꝙ
licite nūc ad hūc: nūc ad illū maiorem vel mino-
rem orationes fundere poſſumus: ⁊ ad ſpāles re
currere: deuotione ⁊ fiducia ſpāli. Quo illorū er-
ror reprobatur: q̄ nō ad varios ſctōs pro varijs
ſubleuandis defectibus recurrendū dogmatiza
bāt. Uñ nōnūq̄ fideliū turbat̄ deuotio: ⁊ reuerē-
tia ſctōꝝ: q̄ rōnabili varietate diſcreta creſcit cō
fuſa vniformitate minuit̄ ⁊ tepeſcit. Ut aūt ſctōꝝ
inuocatio diſcrete a nobis fiat: ⁊ pulchra varie-
tate amicta creſcat: ꝯſiderāda eſt varietas dono
rū etiā in ſctis tā in via: q̄ in patria diſcretorūꝫ.
Egloga vij. Uerū eñ eſt ⁊ in ſctis illud Uergilianū. Nō oīa
poſſum⁹ oēs: qm̄ nec oīa: nec eadē oīb⁹ data ſunt
ſꝫ diuerſi diuerſa receperūt dona: oīa tñ ad cōeꝫ
eccleſie vtilitatē. Qđ pulchro paradigmate dedu
j.ad Corin. xij. cit apl̄s.j. Cor.xij. Diuiſiones (inq̄t) gratiarum
ſunt: idē aūt ſpūs. Et diuiſiones miniſtrationuꝫ
ſunt: idē aūt dn̄s. Et diuiſiōes operationū ſunt:
idē ꝟo de⁹ q̄ operat̄ oīa in oībus. Unicuiqꝫ autē
datur manifeſtatio ſpūs ad vtilitatē. Alij q̄dem
per ſpm̄ dat̄ ſermo ſapiētie: alij aūt ſermo ſciētie
ſm̄ eūdē ſpm̄. Alteri fides in eodē ſpū: alij gr̄a ſa
nitatū in vno ſpū. Alij opatio virtutū: alij ꝓphe
tia: alij diſcretio ſpirituū: alij gn̄a linguaruꝫ: alij
interpretatio ſermonū ⁊c. Et ſequit̄. Nūq̄d oēs
apl̄i: nūq̄d oēs ꝓphete: nūq̄d oēs doctores: nū-
quid oēs virtutes: nūq̄d oēs habent gratiā cura
tionū ⁊c. Sed vnuſq̄ſqꝫ ꝓpriū hꝫ donū: vn⁹ qui-
dē ſic: ali⁹ ꝟo ſic.j. Cor.vij. Qđ verū eſt) ait Ger-
ſon tractatu de oſone) nedū in viatorib⁹: ſꝫ etiā
in beatis. Quo reſpectu canit eccl̄ia. Nō eſt in-
uent⁹ ſilis illi q̄ cōſeruaret legē excelſi. Cui con-
Joan. xiiij. ſonat illud Joā. xiiij. In domo patris mei man-
ſiones multe ſunt.i. diſtincta meritoꝝ premia ac
diſtincta priuilegia: vñ etiā conſequit̄ vari⁹ bea-
torum honor ⁊ gloria. Sic loquit̄ btūs Augu. in Auguſti.
de ſancta virginitate. Quia vita eterna pariter
erit oībus ſctis: equalis denarius oībus attribu
tus eſt. Qꝛ vero in ipſa vita diſtincta fulgebunt
lumina meritorū: multe māſiones ſunt apud pa
trem: ac per hoc in denario quidē nō impari nō
viuit alius alio prolixius: in multis aūt māſioni
bus honorat̄ alius alio clarius. ¶ O Ex quibus
cōcludit̄ ſctōs diuerſos: diuerſas gr̄as ⁊ priuile-
gia ſiue dona varia a dn̄o cōſecutos: ⁊ quātum
ad ſeipſos: ⁊ quātū ad neceſſitates/vel defectus
viatoꝝ ſubleuādos: ſeu dona varia ⁊ bn̄ficia im-
petranda. Et hoc etiā quoad perſonas: tp̄a: loca
poterit ſil̄r eſtimari: vt ꝙ quidā dati ſunt patro-
ni certe prouincie: quidā certe ꝑſone: quidā cer-
tis ꝑſonis: quidā certis beneficijs impetrandis.
Quidam etiā propitij magis magiſqꝫ exorabiles
inuocati certi loco ⁊ tp̄e: q̄ alio loco aut tp̄e alio.
Que eñ a deo ſūt: ordinata ſunt. Ro.xiij. Unde Ad Rom. xiij.
eterna ſua ineffabiliqꝫ ſapiētia nō ſolū preuidit
ac preordinauit ea que facturus erat: ſed etiā per
quos ⁊ quibus medijs: elegitqꝫ ſingulis loca ⁊ tē
pora determinata: alioq̄n q̄uo rn̄diſſet diſcipu-
lis. Nō eſt veſtrū noſſe tēpora vel momēta q̄ pa-
ter poſuit in ſua ptāte. Act.j. Sic ergo non oīm
generū miracula ꝑ ſingulos ſctōs ſuos dn̄s ope-
ratus eſt ī terris: ſed per quoſdā illa: per quoſdā
alia. Ita legim⁹ quoſdā frequenti⁹ ſpūs immun
dos expuliſſe: vt Cyriacū diaconum: alios frequē
tius cecos illuminaſſe: vt Laurentiū: alios mari
nos ſedaſſe fluctus: vt Martinū/⁊ Nicolaum:
alios celo/aſtris ⁊ nubibus imperaſſe: vt Joſue:
Heliā: alios etiā beſtias curauiſſe vt Hierony-
mū: Blaſiū: ⁊ ſic varios ſctōs ī terris varias cu-
raſſe infirmitates. Nec mirū: qm̄ lꝫ ſinguli ſingu
las amplexati ſint aīe virtutes: tñ vn⁹ in hac: in
illa ali⁹ magis ⁊ magis claruiſſe putat̄. Exempli Gregorius
cauſa: vt ſm̄ Greg.j. moral̄.c.xiij. Abel de innocē
tia: enoch de actionis mundicia: noe de ſpei lon-
ganimitate: abraā de obediētia: iſaac de cōiuga
li caſtitate: de laboris tolerantia iacob: de retri-
buendis bonis pro malis ioſeph: de manſuetu-
dine moyſes: iob de patiētia ⁊c. Qui vero in cer-
tarū virtutum exercitijs ampli⁹ meruerūt: nihil
prohibet credere a dn̄o ꝓ ſingulari quadā remu
neratione in beatitudine obtinuiſſe: vt ſimiles
virtutes impetrare valeāt eis q̄ ſe in terris inuo
care deuotius ſtuduerunt: quatenus appropria
te in his ſublimen̄t in quibus meruerūt. Sic eñ
legimus quoſdā a carnis tentationib⁹ liberatos
ꝑ inuocationem btē Agnetis: Andree: Hierony
mi: Nicolai: Per btm̄ Petrū obediētie donū: ꝑ
Paulū illuminatiōis: per Joānē charitatis obti
nuiſſe: et ita de alijs multis. Et idcirco ſanctos
quoſdam ſuos oratores tranſmiſiſſe legimus ad
alios: etiā celeſtes ad terrenos: maiores ad mino
res. Sicut de beato Petro Recitat Greg.iij. dia
lo.c.xxv. qui puellā paralyticā ſanādaꝫ ſue eccl̄ie
cuſtodi noīe abundio delegauit. ¶ P Uerūtñ
ſcti ſic ad certa beneficia cōferēda vel impetran
da priuilegiati: nō ꝓpter hoc impotētes ſunt ad
auxilia ī alijs cōpreſtāda. Sicut nec vni ꝟtuti ex-
cellenter dediti: ꝟtutes ceteras reliq̄re. Uñ quo
ſcti maioris fuerunt meriti: ⁊ mō amplioris gl̄ie:
eo efficaciores credunt̄ ad oīa nobis apud dn̄m
gn̄aliter impetrāda. Sic apl̄os legim⁹ īfirmita-
tes ſinglas curauiſſe: lꝫ ex ſpāli cā maiores ſcti ad
mīores aliq̄n ſanādos remiſerūt: vt minoꝝ nōdū
manifeſta ſctitas palā fieret: vel ꝓpt aliud hmōi,
pariformiter

¶ Pariformiter credendū certis ꝑſonis: aut pa-
trie certos ſctōs ſpecialiter patrocinari. Si eniꝫ
hec de angelis credimus: cur non etiam de ſctis
ad angelorum ſocietatem aſſumptis: Ibi vtꝫ ſpe-
cialiter: vbi viuentes cōuerſati ſunt: vel ppl'i cu-
rā geſſerunt: vel vbi corpora eoꝝ requieſcunt et
reliquie: ſeu vbi eccleſias ſibi poſſident dedica-
tas. Nam in talibus frequtius miraculis clarue-
re: ⁊ bñficia plurima ſuis cultoribus: ⁊ loca hmōi
deuote viſitantibus preſtiterūt. Sic de btō Be-
nedicto ſcribit btūs Greg. ꝙ quedā mulier men-
te capta dum errās caſu ad ſpecū beati patris ꝑ-
uenit ac ꝑnoctauit: mane ſana exiuit ac ſana per-
manſit. ij. lib. dial'. c. vlti. Sic btūs Martinus tu-
ronenſis vndecim mille virgines colonienſes ab
hoſtium inſidijs ⁊ obſidione liberauit. Sic habe-
tur. iiij. Reg. xiij. ꝙ cum cadauer cuiuſdā defun-
cti proiectū fuiſſet in ſepulchrū heliſei: continuo
reuixit. Et mater beate lucie: cuius hodie feſtum
agimus: ad tactum ſepulchri beate agathe eſt a
profluuio ſanguinis liberata. Et de ſancto hiere-
mia ſcribit: ꝙ multū orauit pro populo: ⁊ ſctā ci-
uitate hierl'm: in qua olim ꝓphete officio funge-
batur: vt eſt ſupra allegatū. ¶ Q Sic etiā certis
temporibus exorabiliores ſe reddunt: vt puta in
ſuis natalicijs ac ceteris eoꝝ feſtiuitatibus. Sic
de ſancto Martino legit: ꝙ dū ſarcophagū eius
transferre conarētur: fruſtra tribus diebus ⁊ no-
ctibus in orationibus: vigilijs: ac ieiunijs labo-
rauerūt: donec expectarent diē natalicij eius pō-
tificatus. In quo apparente quadā celeſti virtu-
Auguſtin9. te cooperante ſancto Martino faciliime vota cō-
pleuerunt. De his omnibus btūs Aug. ad eccle-
ſiā hipponeñ. ita ſcribit. Ubiqꝫ deus eſt: nullo lo-
co clauditur: qui cōdidit oīa: ⁊ eum a veris adora-
toribus in ſpū ⁊ veritate adorare opꝫ: vt in occul-
to exaudiēs: in occulto iuſtificet ⁊ coronet. Uerū
ad illa q̄ hoibus nota ſunt: q̇s pōt ei9 perſcrutari
ꝯſilium: quare in alijs locis hec miracula fiant ⁊
nō in alijs. Mltis enim notiſſima eſt ſctitas loci
vbi ſcti felicis nolēſis corpus cōditū eſt: quo vo-
lui vt ꝑgerēt: qr nobis facili9 fideliuſqꝫ ſcribi pōt
quicq̇d in eoꝝ altero fuerit diuinitus ꝓpalatuꝫ.
Nā ⁊ nouim9 Mediolani apud memorias ſctō-
rū: vbi mirabiliter ⁊ terribiliter demones ꝯfiten-
tur: furē quedā q̇ ad eū locū venerat: vt falſum iu-
rando deciperet: cōpulſum fuiſſe furtū cōfiteri: ⁊
qđ abſtulerat: reddere. Nūquid Aphrica marty-
ribus plena eſt: ⁊ tñ nuſq̄ ſcim9 talia fieri. Sicut
enim qđ apl's dicit: non oēs ſcti habēt curationē
nec oēs habēt dijudicationē ſpirituūꝫ: ita nec in
oibus memorijs ſctōꝝ iſta voluit fieri ille qui di-
uidit ꝓpria vnicuiqꝫ ꝓut vult. hec Aug. ¶ Huic
ſuffragiorū diſtributioni: quam ſctis ineſſe credi-
mus in patria: fauēt diſtincta angelorum officia
per q̄ alij alijs ꝑſunt: tā ꝓuincijs q̄ regnis q̄ per-
ſonis: ſicut in Danie. legim9. Propter qđ poten-
tiores eos q̇s dubitat ad impetrādū bñficia eis
q̇b9 preſunt: q̄ alijs. Uñ ⁊ danieli reuelatū eſt ꝑn-
cipē perſarū reſtitiſſe gabrieli. xxi. diebus: eo ꝙ le-
gatio gabrielis nocitura erat perſis. eiuſdē. ca. x.
Quē perſarū principē btūs Greg. xvij. mora. an-
gelū gēti prepoſitū dicit. Et q̄uo reſtitit ſatis de-
clarat Nico. de lyra in poſtilla ſuper Danielem.
¶ R Sed nunc qualis varietas cultui ſctōꝝ ꝯde-
cet: breuiter annectam9. Illđ aūt ſupponendū ꝙ
De venera- in ſctōꝝ veneratiōe: nō tā ſctōs: q̄ in ſctis dñꝫ ve-
tione ſctōꝝ neramur. Dū em̄ in ſctis magnifica dona grām ⁊
opa laudam9 q̇d aliđ q̄ dñꝫ: q̇ oīa operat in oib9
in ſctis ſuis mirabilē predicam9: Siquidē omne
datū optimū: ⁊ oē donū ꝑfectū deſurſuꝫ eſt deſcē-
dēs patre luminum. Jaco. j. Nō em̄ ſctōꝝ cultus Jaco. j.
in ſctis finaliter terminari debet: ſed ꝑ ſctōs diri-
gi in deū tāq̄ in oīs boni originem atqꝫ finē: alio-
quin idololatriā saperet: dū creaturā ꝓpter ſe tm̄
ſine relatione actuali vel habituali in finem vlti-
mū: qui deus eſt: coleremus. In omni igit ſancto- Oīs ſctōrū
rum cultu: ſi recte colimus: diuinam potētiā: ſa- cultus tri-
pientiā ⁊ bonitatē laudamus. Scđm que diuina plicē ꝯple-
attributa oīs ſanctoꝝ cultus triplicē ꝯplectit mo- ctit modū.
dū. Unus dum de donis grā: btitudine ⁊ gloria
ſanctoꝝ exultamus: gratias referentes dño q̇ tā-
ta ſuis cōtulit. Gaudemus quoqꝫ de ſalutarib9
profectibus: qui nobis ex hoc proueniūt: totoqꝫ
mētis anniſu ad eoꝝ ꝯſortiū ⁊ gloriā aſpiramus.
Hec faciētes diuinam bonitatē attollimus: ꝯfi-
temurqꝫ dño: qm̄ bonus: qm̄ in ſeculū mīa eius:
qui tātis tamqꝫ deſiderabilibus bonis ſuos ele-
ctos largiter cumulauit. Scđo ſanctos colimus:
dū eorū fidē ⁊ doctrinā quā ſpūſctō inſpirāte exē-
plo ⁊ verbo ſparſerūt: amplectimur: ⁊ quoad poſ-
ſumus imitamur: diuinā in hoc ꝯfitentes ſapien-
tiam: cuius magiſterio ⁊ vnctione homines mor-
tales nobis ſimiles diuina nobis myſteria ac vi-
te viā certiſſimam demonſtrarunt. Tertio modo
ſanctos veneramur dum ad eorū ſuffragia auxi-
liaqꝫ nos infirmi: nos miſeri: deuote recurrim9:
⁊ confidenter diuinā bñdicentes potentiā: q̇ ta-
lem dedit hoibus ptātem. Hos tres modos co-
lendi ſctōs eccl'ia tenet: dū in ſanctoꝝ feſtiuitati-
bus virtutes eoꝝ cū gaudio ⁊ exultatiōe magni-
ficat: doctrinas ⁊ exēpla a filijs ſuis imitāda reci-
tat: et eorum interceſſiones et auxilia implorat.
¶ S His itaqꝫ modis diſcreta varietate nobis
colendi ſunt ſcti: ne ſtulte oberrādo dum illi diui-
ne ſapiētie: cui nihil inordinatū ⁊ irrōnabile pla-
cet: placere cupim9: plurimū diſpliceam9. Audia-
mus q̇ꝫ in opprobriū nři illud Mat. xv. Sine cā Mat. xv.
colūt me: ſꝫ in oibus ſm traditionē aplicā: rōna-
bile ſit obſequiū veſtrū. Ro. xij. ¶ Unde talis di-
ſcretio ſeruet quaten9 quoad primū modū: ma-
iores ꝓpēſioreſqꝫ grārum actiōes dño ipēdam9:
ac feſtiuiorib9 cerimonijs laudū ꝑconia in illoꝝ
ſctōꝝ ſolennijs decātemus: q̇ a dño maiorē grām
ac munera in via ac gloriā abūdantioreꝫ ſunt in
patria conſecuti: quouſqꝫ magis diuino munere
eccl'ie dei ꝓfeciſſe credim9. Propter qđ ſm eccle-
ſie ritū: glīoſe virgini marie ſuꝑ oēs puras crea-
turas: deitati ſuppoſitaliter nō vnitas in grā pa-
riter ⁊ in glīa ſublimitatē maiorē debem9 reuerē-
tiā: ac pro ea que oim redēptorē peperit ⁊ saluteꝫ
maiores deo reddere grās obligamur. Sic ⁊ bea-
tū Joannē baptiſtā: quo veritatis teſtimonio: in-
ter natos mulierū maior non ſurrexit: feſtiuitate
ſolēnius veneramur. Similiter ⁊ primoꝝ patrū:
beatiſſimoꝝ aploꝝ fundamentoꝝ eccleſie a dño
ſpecialiter electorum honorē ceteris ſctis oibus
anteponimus. Deinde quatuor euāgeliſtaꝝ qua-
tuorqꝫ eccl'ie doctoꝝ: qui plus ceteris eccl'ie cre-
dunt ꝓfuiſſe: ſolēnia ſub duplici officio colimus:
ſm ꝙ ſtatutum eſt in. c. glorioſus deus. de reli. et
ve. ſctōꝝ. li. vj. Alios ꝟo minores: martyres: con-
feſſores: virgines tēperatiori cultu veneramur.
Recte inquā hec in eccl'ia varietas ſeruat. Nam
ſm aplm. j. Coꝝ. xv. Sicut ſtella differt a ſtella in
claritate: ſic erit reſurrectio mortuoꝝ. Jđ eccl'ia-
ſtica hierarchia: vt in ſuis actiōib9 imitet celeſtē j. Coꝝ. xv.
illā ſctōꝝ in gloria diuerſitatē: varietate officio-
rū rōnabili eā ipſam repreſentat. ¶ T Sic quo-
ad ſcđm modum. Quāuis ſanctoꝝ vita ⁊ doctri-
na ſit imitabilis: illorum tñ exēpla amplius attē-
denda ſunt ⁊ imitanda: qui vel in his virtutibus

laudātur ſpecialiter:vel qui magis ſtatū concer-
nūt cuiuſlibet:aut quorum contraria vitia plus
impugnant. Ita regularis propoſiti viri eos ma
gis imitari habēt: qui regule fuerūt inſtitutores
vel inſtitute precipue zelatores. Sic monachi ni
gri bn̄dictum : albi norbertum. Ciſtercieñ. ber-
nardū:regulares auguſtinū:anachorite ioā. ba-
ptiſtā:chordati franciſcū: predicatores dn̄icum
plus ceteris venerantur. ¶ Sic etiā ſi quis vitio
quolibet acrius impugnatur:eū venerādo atten
dat:qui per oppoſitam virtutem victor fuit. Sic
tentatus in fide abraā ⁊ petrum diligētius hono
ret. Quorum alter contra ſpem credidit in ſpem
vt pater fieret multarum gentium:nec in promiſ
ſionis dei heſitauit diffidentia: dum filium vni-
genitum immolare iubetur: in quo ſibi ſeminis
multiplicatio eſt promiſſa. ad Rom. iiij. ⁊ Heb.
xj. Alter inter diuerſas hoīm de chriſto opiniões
filium dei viuum paterna reuelatione recogno-
ſcens publice ꝯfitetur. Matth. xvj. Si quem per
ſecutoꝝ ſolicitat vindicta:dauid conſideret ⁊ ſte
phanū. Quoꝝ ille dū in capitalē inimicū ad mor
tem actu ſe querentem vindictam ſumere potuit
noluit. j. Reg. xxiiij. Iſte pro ſuis occiſoribus dn̄z
exorauit. Si torquet inuidia: ſamuelem innoca
⁊ paulum. Quorum primus ita deijcientē ſe dile-
xit populum:vt pro eis nō orare pctm̄ reputaret.
j. Reg. xij. Secundus vero anathema eſſe optat
pro fratribus a ſua perſecutione nō ceſſantibus
ad Rom. ix. Si carnis petulantia ſtimularis:io-
ſeph emulare:⁊ ioannē zebedei quorum hic caſti
tatem a ſua dn̄a impugnatā ſub vite periculo cu
ſtodiuit Geñ. xxxix. Iſte iam nuptijs aſcriptus:le
ne coniugis reſpuens pectus:dn̄z virgo ſecutus
eſt:vt teſtatur Hiero. in prologo ſup Ioā. ¶ Si
diſplicentes rerum euentus ad impatientie mur
mur te agitant. Iob venerare ⁊ Alexium: quoꝝ
vnus in omniū exteriorū amiſſione poſſeſſionū:
liberorum: corporiſqꝫ ſanitate nihil ſtultū cōtra
dn̄m loquit̄:ſed ecōtra bn̄dixit. Alter paterna in
ede in medijs diuitijs ⁊ familia deſpici elegit: et
paupertatē ac ſeruoꝝ ꝯtumelias incognitus pa
tiēter tulit. ¶ Si immoderatus gehēne timor:et
cōmiſſorū nimietas pctōꝝ: ad deſperationem te
impellūt:manaſſem primo idololatrā:⁊ ꝓpheta-
rū occiſorē:poſtea in captiuitate cōuerſuꝫ ad me
moriā reuocet:de quo. ij. Paralip. xxxiij. Atqꝫ fa-
moſam illā peccatricē mariā magnalenam imitā
do colat:q̄ plurima a dn̄o priuilegia cōuerſa con
ſecuta eſt:ſm̄ euāgelicā veritatē. ¶ Si ſupbia te
vexat:humillimā dei genitricē amplectere:q̄ cum
ſumma ſup angelicos ſpūs dignitate leuaretur
deūqꝫ ſibi ſubditū materna autoritate haberet:
profundiſſimā hūilitatē mente tenuit: verbis ex
hibuit:⁊ in oī ope ſuo teſte euangelio declarauit
Et ſic in alijs poſſet pariformiter demonſtrari.
Pro quo bene ad ꝓpoſitū loquitur btūs Greg.
home. xv. ſup Ezech. verſus finē. ¶ V Quātū ad
tertiū modū:ſimiliter multis reſpectibꝰ nunc ad
vnū:nūc ad aliū ꝯuertere nos poſſumus auxilia
Gerſon. petituri: de quo Gerſon ī tractatu de oratiōe ita
ſcribit. Cōuertere inquit ad aliquē ſctōꝝ vel ſan-
ctā:qui deo proximior eſt in glorificatiōe:ſicut et
meriti maioris fuit:aut ad aliquē ſanctoꝝ qui fa
miliari quadam deuotione cognitꝰ eſt:vt patro-
nus ecclie:in qua baptiſmū ſuſcepiſti:vel in qua
bn̄ficiū vel ordinē ſortitus es:vel cuius tēplū in-
Propriꝰ an gelus ado- randus. greſſus es: aut cuiꝰ noīe iſigniris ſeu cuiꝰ vitam
imitari ſoles ⁊ colere ex lr̄is tibi cognitam. Inter
hos mira fiducia ſemp adeūdus eſt angelꝰ ꝓpe
cuſtodie deputatꝰ. Et pari rōne ſctūs ille vl̄ ſctā:
quem vel quam ſibi quelibꝫ eligit ſingulariter in
patronū. Sicut ꝯmendabilis multorum mos hꝫ
eligere vnum ex apoſtolis: quē inter ceteros ſpe-
ciali venerationis deuotione amplectūtur. Qd̄
idem cancel. in de mendicitate ſpūali cōmendat
Nec fruſtra id fieri putandū eſt:qm̄ ſancti illi q̄s
ſpecialiter veneramur:etiā ſingularia nobis pa-
trocinia impendūt. Sicut de quadā matrona re-
citat Greg. homel. xxxij. Hec cum frequenter ec- Greg. xxxij.
cleſiam beatorum martyrum proceſſi:⁊ martinia
ni deuote viſitaret:quadam die eoſdem ſanctos
martyres obuiam habuit:dicentes ſibi. Tu nos
modo viſitas:nos te in die iudicij reqremus:⁊ q̄c
quid poſſumus preſtabimus tibi. Ecce quanta
certitudine ꝓmiſerunt ſcti iſti aſſiſtentiam ma-
trone:a qua ſpecialiter viſitabātur. Rogari enim
volunt ſancti:⁊ (vt ita dixerim) ait Greg. querūt
vt querātur. Et ſubdit. Hos ergo adiutores ve-
ſtris orationibus querite:hos protectores veſtri
reatus inuenite: qꝛ ne peccatores puniri debeāt
rogari vult ⁊ ipſe qui iudicat. Rurſus ait Cācel.
Ad aliquem ſanctoꝝ conuertere pro neceſſitati-
bus aliquibus ſubeluandis:vel impetrāda qua-
dā ſpāli gr̄a:qui ſctūs vel ſctā priuilegiatū donū
recepiſſe memorat̄ vt opeꝫ ferat:qꝛ diuiſiões gr̄a Gerſon.
rū ſunt vt ſuperius eſt deductū. ¶ X Ex his patꝫ
quēadmodū ordinata veritate ꝯuerti poſſumus
ad ſctōs:vel maiori apd̄ deū gl̄ia fulgētes:vl̄ no-
bis magis familiari deuotiōe notos:aut ad p̄ſtā
dū q̄ poſſimꝰ ſinglari ꝓuilegio dotatos: vel tādē
nobis certa ꝯuerſatiōe:aut alijs cauſis a n̄dictis
magis notis. ¶ Hic em̄ ordinatꝰ ſctōꝝ cultꝰ mul
ta fidelibꝰ cōfert bona:vt dicit Hen. de hak. ſup
Geñ. Nā ꝯfirmat fidē:eleuat ſpē:auget charita-
tē:deuotionē accēdit:iuſtos letificat:pctōres cō-
fundit. Fides em̄ viatoribꝰ idubia reddit̄: cū au-
dit̄ ꝙ ī ea pſiſtētes ſic ſublimati ſūt a deo: ⁊ ei tm̄
placuerūt. Eleuat ſpē celeſtē ꝯſequēdi gl̄iam: qm̄
media ipſa cognoſcimꝰ:q̄bus ſiles nobis morta
les ad ip̄am aſcēderūt:eoſqꝫ ad hāc ꝯſequēdū:in
dubitatos pr̄es ⁊ auxiliatores fideliſſimos audi
mus. Auget charitatē:dū eos hāc pfecte exercen
do:tāta intelligimꝰ p̄mia meruiſſe. Deuotioneꝫ
accēdit:nā exēpla ſctōꝝ audita ⁊ cōſiderata:non
nūq̄ꝫ plꝰ accēdūt q̄ꝫ ratiocinatio aut ſimplex do-
ctrina ſm̄ Greg. homel. xiij. ī Ezech. in ꝓlogo ſui
dialogi. Iuſtos etiā letificat:dū pro terrenis cele
ſtia:ꝓ tꝑalibꝰ eterna dn̄z audiūt ſuis dilectoribꝰ
ip̄os q̄s colūt mēſura pleniſſima tribuiſſe. Pctō
reſqꝫ ꝯfundit qm̄ ſctōꝝ cōparatiōe apparet inex-
cuſabilis eoꝝ negligētia: q̄ cū ſcti angelicā duxe-
reuitam:ipſi beſtias imitati:ſumma bona ꝑdide
rūt:q̄ ⁊ ipſi:ſicut illi:ſi volebant poterāt acq̄ſiſſe.
Confundūtur nihilominꝰ vtiliter ad ſupbiā ex q̄
buſdā bonis ſuis operibꝰ tētati:duꝫ oīa opa ſua
bona in oculis ſuis vileſcūt ex ꝯparatiōe eoꝝ ad
magna illa merita btōꝝ. ¶ Y Et quemadmoduꝫ
diſcretꝰ ſctōꝝ cultꝰ ꝯmendabilis eſt deo:⁊ ſctis ac
ceptus:⁊ cultoribꝰ vtilis vite ꝑfectꝰ:ita idiſcretꝰ
deo ſctiſqꝫ diſplicet: ⁊ cultoribꝰ tāq̄ꝫ ſupſtitioſis
culpā auget. Eſt aūt indiſcretꝰ dū nulla rōnabi-
li ſubſiſtēte cā:maiori ſolennitate feſtiuioribuſqꝫ
cerimonijs agūtur feſta ſctōꝝ inferioris ordinis
q̄ꝫ ſctōꝝ ordinis ſuperioris. Silr̄ ſi ſctūs extolli-
tur indiſcrete ꝑ exceſſum in virtutibꝰ ⁊ donis vie
vel patrie habitis. Aut dū aliqua dona:virtutuꝫ Cultus in-
opa:vel miracula ſctō attribuūtur ficte: q̄ nulla diſcretus q̄
eum ſcriptura ꝯmemorat habuiſſe. Aut quarto dicatur.
dum aliquis nō ſctūs aut ignotus pro ſctō colit̄.
¶ Siquidē indiſcretus eſt ille cultus: dū quidaꝫ
eccleſie queſtū pietatē eſtimantes:propter ſolas
quotidianas

quotidianas diſtributiones: aliqueʒ ſimplicem martyrē: cōfeſſorē: vel virginē: ſolenioribus cerimonijs agūt in pulſibꝰ/luminibꝰ: veſtibꝰ ſacris cātu: organis: q̄ feſta apl'orū immo q̄n᷑q; q̄ feſta beatiſſime v̄ginis: aut xp̄i. Nec bociō culpādū ne nimius ſctis honor impēdat̃: nā nulli ſancto etiā minimo honor ſue glorie cōdignus ab hoīe impēdi pōt: hoīe ſcʒ mortali: q̄ eſt puluis ⁊ cinis ⁊ vermiū eſca: cū eoꝝ preſentia angelis ſit venerāda: immo q2 eoꝝ vnicuiq; laus eſt a deo: vt dicit apl's.j.Coꝛ.iiij. Sʒ ꝓpter ſanctorū merita ſimul ⁊ gloriā diſcernenda: decet talis moderatio vt ſummis feſtis xp̄i potiora q̄ poſſumꝰ exhibeamus: nō ꝙ illa ſint ꝯdigna: ſʒ q2 nō valemꝰ impēdere maiora. Deinde ceteris moderatiori cultu ſeruiēdū eſt magis ⁊ minꝰ ſm differētiā ⁊ diſtinctionē eoꝝ quos feſtiuamꝰ. Inter quos indiſcretos maxime excedunt q̄ ſanctis latriā q̄ ſoli deo debet̃: exhibēt: ſiue actu mētis: ſiue exterioribus ceremonijs ipſam ex ꝓpria inſtitutione vel conſuetudine ſignificātibꝰ. Ut cuʒ (exēpli cā) eccl'ia in letanijs ⁊ deū ⁊ ſanctos inuocat: differētiā in verbis hʒ: nā a pr̄e miſericordiā petit: dicēs. Pr̄ de celis deꝰ miſerere nobis. A ſctis interceſſionē poſtulat: dicēs. Sctā Maria ora ꝓ nobis. Indiſcrete q̄cq̄d deo reſeruat̃: ſine differētia ſanctꝭ attribuūt. Sic peccāt q̄ ſanctis ſacrificāt qꝺ idololatrie eſt. Solꝰ eñ deꝰ ſacrificioꝝ oblatiōe adorādꝰ eſt. Licet eñ in honorē ſanctoꝝ eccl'ie ⁊ altaria cōſecrent̃: ⁊ ipſi miſſaꝝ ſolēnijs honorent̃: tñ ſacrificia ſoli deo offerunt̃. Uñ nemo pontificuʒ aſſiſtēs altari ſctōꝝ petri ⁊ pauli dixit aliquādo. Offerimꝰ tibi petre aut tibi paule. Sic nōnunq̄ ſtulti hoīes errāt q̄ feriādo ⁊ ieiunādo ſctōs honorāt minores: fortaſſe ꝓpter aliqꝺ t̄pale dānuʒ cauēdū vel remouēdū aut bonum cōſequēdū: et maiores ſanctos pretereūt: nec ieiunāt: nec celebrāt: dū id eccleſia p̄cipit ꝓpter bona ꝑpetua cōſequēda: nō attēdētes illud bti Ber. ſer.xlix. ſup Cañ. Ingratū eſt ſpūiſctō q̄cq̄d obtuleris: omiſſo eo ad qꝺ teneris. ¶ Dictū eſt aūt vigilāter ſine rōnabili cā. Sūt eñ cauſe plures ꝓpter q̄s inferioris ordinis ſancti feſtiuiꝰ honorant̃: ita tñ vt latrie cultꝰ nō impēdat̃. Una ſi fuerint eccl'ie patroni: aut ſi corporaliter in eis requieſcūt: vel eoꝝ reliquie ibi conſeruant̃: aut q2 ibi paſſi ſunt: aut fidelibꝰ illiꝰ loci viui vel defuncti plura beneficia cōtulerūt: tales eñ eccl'ie magis tenent̃ eis ad gratiaꝝ actiones ꝓpēſius repēdēdas. Et poſſent addi cauſe ſupra tacte. Nō eñ irrationabile indicat̃: vt huic ſancto feſtiuius ſeruiā: quem ſpecialiter in v̄tutibꝰ habeo imitari/vel cuiꝰ ſuffragia ex propria neceſſitate magis congruit implorare. ¶ 3 Eſt quoq; indiſcretꝰ ⁊ reprehenſibilis ille cultus: vt dicit Henri. de haſ. ſup Gene. dū in cōmendādis v̄tutibꝰ ſanctoꝝ in via poſſeſſoꝝ: ſiue in gloria cōſumatoꝝ: oīa per exceſſum denūciant̃: per ſuperlatiuū q̄ ſoli deo ꝓprius eſt: vt nō remaneāt v̄ba quibꝰ deū in talibꝰ ſuā creaturā excedere enarremus: vnde cū de deo veriſſime canit eccleſia. Tu ſolꝰ altiſſimꝰ: non videt̃ de quocūq; de ſancto dici poſſe: tu ſanctiſſimus: iuſtiſſimꝰ: beatiſſimꝰ ſm ſermonis ꝓprietatem.* Siue eñ affirmatiue ſiue negatiue exponat̃ ſuperlatiuus: certū eſt ipſum ſoli deo cōuenire: vñ tales locutiones duʒ de ſanctis inueniunt̃: ſunt hyperbolice ⁊ improprie: in quibꝰ ſuperlatiuꝰ p valde exponēdus eſt: vt beatiſſimus .i. valde vel multū beatus. Eapropter modꝰ ille improprius extēdēdus nō eſt: ſed potius reſtringēdus. Magis tñ abuſus ille reprehēſibilis eſt: ſi predicata que ſm vſuʒ eccleſie ſoli deo pr̄i ⁊ mediatori xp̄o attribuunt̃: vt oīps ſaluator ⁊c. etiā ſanctis applicant̃: maxime ſi hoc propter queſtū fit. Indiſcretior ⁊ ille cultus eſt: ⁊ blaſphemie ꝓximꝰ dum dona: v̄tutes opa aut miracula nō habita ſanctis attribuunt̃: aut in eis q̄ facta nō fuerūt: laudant̃ falſo: aut in celis ſublimatio aſcribit̃: quam non ſunt cōſecuti. Ad hos dici pōt v̄bū Job.xiij. Nō indiget deus: ſed neq; ſancti eius mēdacijs v̄ris vt ꝓ eo vel illis dolos loquamini. Laus illa plurimū diſplicet ſanctis: qui veritati ſtabiliter inniri: mēdacijs delectari nō poſſunt. Cultores etiaʒ hmōi qui mēdacia in doctrina religionis cōmittunt grauiter peccāt: vel ſi ita eſſe credunt: fatue leuitatis arguunt̃: que deo in ſeruis ſuis diſplicet: quos vt Augu. in de vita xp̄i ait: graues: prudentes: pios: irreꝑhēſibiles eſſe ꝯuenit. ¶ ⁊ Sʒ et nimiū oberrāt: qui pro ſancto colūt qui ſctūs nō eſt: nec vite ſue teſtimoniū hʒ legēdas: vel penitus apocryphas: vel aliquādo ab infidelibus: aut falſis xp̄ianis ob queſtū: quo nō deus: ſʒ idolum auaritie colit̃: cōfictas. In quo cultu profano diabolꝰ plurimū delectat̃: ⁊ q̄ſtū valet cooperatur: vt in errorē pertrahat cultorem veritatis. Ob quā etiā cauſam pſeudo prophetis ⁊ magis aſſiſtit apparētibus miraculis. Sic ſcribit ſeuerus ſulpitius in vita beati Martini: ꝙ latro quidam a multis peregrinātibus colebat̃: qui etiaʒ error tandē per beatū Martinū ſublatꝰ eſt. Taliſmodi error eſt cū ad loca nō cōſecrata peregrinationes fiūt: vel ad ſanctos nouiter notos ⁊ incognitos omiſſis veteribꝰ: quaſi nō poſſent inuocātibus ſe: aut cōdigne colētibus ea impetrare que a minus notis petunt̃: vt dicit Henri. de haſ. vbi. ſ. ¶ Errāt nihilominus in poſtulādis auxilijs a ſanctis: qui vel nō petēda petunt: aut principalius ⁊ primo petūt: que ſecūdario ⁊ minus principaliter petēda fuerāt. Aut qui cupita inordinatis modis a ſanctis obtinere querunt. Uel qui ita a minoribus ſanctis auxilia querūt vt hec maiores ſanctos: immo nec deū dare confidant. Propter qꝺ ⁊ maiori reuerētia ſe conuertunt ad minores ſanctos: q̄ ad maiores: vel ad deū: ſed horū proſecutionē relinquo propter nimiā digreſſionis prolixitatē. ¶ Solet aūt ſacerdos dū dicit. Cōicātes ⁊c. ſm morē multarum eccleſiarū manꝰ altiꝰ v̄ſus celū tēdere. Cuius cauſam digeſtā nō inuenio: ſʒ puto ꝙ nō incōueniēter hic mos inoleuit: vt geſtus corporis ſnie concordet ſermonis. Nā cū hac clauſula cōionis ſignificat̃ cōnexio: qua eccleſia militās triūphāti cōnectit̃: manꝰ in altū v̄ſus celū eleuās: hoc idē membroꝝ erectione repreſentat quaſi ſe erigendo: velit ſuperne ſe coniungere ciuitati.

Bernar.

Henricus de baſſia.

*Honorādi ſunt ſancti: nō adorādi: honorādi inquā ſunt: ſʒ ſub deo non latria ſed dulia: ideo indiſcretꝰ eſt ille cultus ⁊ reſtringendus: quo a nonnullis colunt̃ ſancti exceſſiue et per ſuperlatiuū: vt iuxta illud dicēdo beatiſſime M. nā omnia iſta ſuperlatiua ſoli deo attribui dn̄r: iuxta illud quod canit eccl'ia. Tu ſolus altiſſimus Jeſu chriſte.

Job.xiij.

Auguſti.

Seuerus Sulpitius.

Quandoq; errant qui a ſanctꝭ auxilium poſtulant.

¶ Lectio.xxxiij.

A

HAnc igitur oblationem. ¶ Hec eſt pars tertia canonis principalis: in q̄ poſtq̄ in parte ſcđa precedenti poſita eſt ſanctorū innocatio: quoꝝ meritis et precibus dona nobis a deo ꝯferunt̃. In iſta parte petit̃ acceptatio oblationis ac ſacrificij: qua electi a ꝑfidis: ac oblationes placide a diſplicētibꝰ diſcernunt̃. Et diuidit̃ in tres particulas ſm tres petitiōes quas ꝑ illas cōplectit̃. In p̄ma petit̃ qꝺ dictū eſt

ꝗtū ad oblationeꝫ generaliter. Scđo petunṫ ſa-
crificantibꝰ cōmoda temporaliter ⁊ eternaliter.
Tertio petiṫ oblationis perfectio ꝗtū ad finem
principalem: qui eſt trāſſubſtātiatio ſpecialiter.
Scđa ibi. Dieſq; noſtros. Tertia ibi. Quā obla-
tionē. ¶ In prima parte dicit. Hāc igiṫ oblatio-
nem ſeruitutis nr̄e: ſed ⁊ cūcte familie tue: queſu
mus dn̄e vt placatꝰ accipias. Dicit igiṫ: ad deno
tandū ꝙ hec pars eſt cōcluſio huiꝰ qđ ꝑmiſſum
eſt. q. d. Igiṫ qꝛ nō eſt locus offerendi ſacrificiuꝫ
vnitatis extra vnitatē eccleſie: ſanctoꝝ memorie
cōicātes ⁊ in eoꝝ cōione ſacrificiū offerētes: qui
ritū huiꝰ ſacrificij nobis tradiderūt: ⁊ ipſum of-
ferēdo gratiā ⁊ miām cōſecuti ſunt rogamꝰ qua
tenus eis intercedētibus hāc oblationē: hec do
na: hec munera: hec ſancta ſacrificia illibata ſer
uitutis nr̄e: quā ſcꝫ facimꝰ in vero cultu ſoli deo
debito. Sed ⁊ cūcte familie tue: ſcꝫ ſub crucis ve
xillio ac militie chriſtiane militātis: queſumꝰ do-
mine: deꝰ oꝑs ⁊ clemētiſſime pater: placatus me
ritis ⁊ precibꝰ beatiſſime virginis marie: ſctōꝝ
apl'oꝝ: martyꝝ: ⁊ omniū electoꝝ tuoꝝ accipias:
ideſt gratāter acceptes. ¶ B Qđ dicit: nr̄e ſer-
uitutis: diciṫ ꝓ clero ſm Alber. ⁊ qđ ſequiṫ: ⁊ cun
cte fa. tue: addiṫ ꝓ laico populo. Sicut em̄ ſerui-
tus regis in cubicularijs ⁊ dapiferis: pincernis:
marſcalcis: ducibꝰ: ⁊ alijs regalis aule miniſtrꝭ:
ita eſt ſeruitus dei in tēplo ad oblatiōis cōſecra
tionē ordinatus: ſcꝫ ianitoꝝ: ceroferarioꝝ: exorci
ſtarū: acholytoꝝ: lectoꝝ: ſubdiaconoꝝ: diacono-
rum: preſbyteroꝝ: epōꝝ ⁊c. q̄ ſeruitus theoſebia
⁊ dei cultus diciṫ: de quo lec. xviij. Et ſicut victo
ria nō eſt regis tantū ſed omniū qui in ſeruitute
regis ad victoriā aliquid cōferūt. In exercitu em̄
regis vnꝰ exercitui coquinat: alter arma parat:
tertius ſellat equos: quartꝰ parat milites: quin-
tus ordinat acies: pugnat ſextus: refrenat prece
dentes ſeptimus: octauus poſtremos ad adiuto
riū primoꝝ recurnat. Et victoria eſt per modum
diuerſum omniū illoꝝ: ⁊ quicunq; illoꝝ defuerit
rex victoriā nō cōſequeṫ. Ita in oblatiōe ianitor
tēplū in quo fit oblatio mūdū cuſtodit. Ceroſe-
rarius tenebras viſibiles et inuiſibiles repellit.
Exorciſta vim demonis excludit: ne cōmunican
tes a cōmunionis perceptione impedire poſſit.
Acholytꝰ virtutē fidei exponit. Subdiaconꝰ ma
teriam immolandaꝝ hoſtiaꝝ ad ſacrm̄ ſuggerit.
Diaconꝰ oblationes ⁊ pallas corporalis in alta
ri diſponit. Sacerdos aūt vt perfector ſanctita-
tis oblationeꝫ ꝑficit: ⁊ ideo oim̄ clericoꝝ eſt aliq̄
Grego. modo oblatio. Et hoc attēdēs bea. Greg. dicit.
Hāc igiṫ oblationē ſeruitutis nr̄e: hoc eſt ad cu
ius ꝑfectionē tota nr̄a ordinata eſt ſeruitus. Sꝫ
et cūcte familie tue. Hoc ꝓ laico ppl'o adiunctū
eſt: q̄ (ſicut dictū eſt) voto cōcurrit ad hanc obla
tionē ꝓ ꝗto ſacerdos ꝑſonā totius eccleſie: cuiꝰ
Cant. vi. ipſi partes ſunt ⁊ mēbra: gerit: de q̄ Cant. vi. Ter
Geñ. xxxij. ribilis eſt eccleſia vt caſtroꝝ acies ordinata. et
Geñ. xxxij. Caſtra dei ſunt hec. Et ſm hoc expo-
nit Alber. qđ ſubdiṫ. Queſumus dn̄e vt placatꝰ
accipias: ſcꝫ ſeruitute cleri: ⁊ voto totius popu-
li: accipias: vt prius. i. acceptā habeas: pro oibꝰ
Malac. iij. ſcꝫ pro quibus tibi offerṫ. Malach. iij. Placebit
deo ſacrificiū iuda ⁊ hieruſalē ſicut dies ſeculi ⁊
ſicut anni antiqui. Iuda em̄ qui interpretaṫ con
fitēs ⁊ glorificās: ſignificat clerū confitentē con-
feſſione veritatis in predicatione ⁊ glorificatio-
ne. In laude autē hieruſalē populum ſignificat:
cuius ſacrificiū placet per acceptationeꝫ deo: ſi-
cut dies ſeculi: hoc eſt ſicut ſacrificiū a diebꝰ ſe-
culi a ſanctis oblatum. Et placet ſicut anni anti
qui qui ſunt anni eterni qui non deficiēt: hoc eſt
ſicut acceptū eſt ab eterno in preordinatiōe dei.
Hec dn̄s Alber. ¶ Petitur aūt acceptari hoc ſa
crificiū noſtrū: nō ꝗtum eſt ex parte ſacrificij in
ſe: qꝛ illud deo diſplicere nō poteſt. Hic em̄ ſacri
ficaṫ filius: de quo paterna vox ait. Hic eſt filius
meus dilectꝰ in quo mihi bene cōplacui. Mat. Mat. xvij.
xvij. Sed petiṫ acceptari ꝗtum eſt ex parte mini
ſtroꝝ eccleſie: qꝛ q̄ſq; accepta nō eſt: qꝛ indigne
hoc ſacrificiū tractāt ⁊ offerūt. Unde de talibus Hiere. xi.
diciṫ Hiere. xi. Quid eſt dilectus meus in domo
mea facit ſcelera multa? Nūquid carnes ſancte
auferēt a te malicias tuas in quibꝰ gloriata es?
¶ C Dieſq; noſtros in tua pace diſponas. Iſta
eſt pars ſecūda partis tertie principalis: in qua
ſacrificātibus cōmoda petunṫ. Et primo tēpora
lia: ſcđo eterna: que ſunt liberatio a dānatione: ⁊
aſſociatio electoꝝ glorie. Et has tres petitiones
bea. Greg. in canone diciṫ addidiſſe ſm Inn̄. vn̄
petit ſacerdos. Dieſq; noſtros in tua pace diſpo
nas. O dn̄e per eū qui pro nobis traditus eſt in
manus eoꝝ qui pacē oderūt. Atq; ab eterna dā-
natione nos eripi: ſcꝫ iubeas. Per eū qui pro no
bis tēporali morte damnatus eſt. Et in electorū
tuoꝝ iubeas grege numerari. Per eū ſcꝫ qui pro
nobis deputatus eſt cū iniq̄s. In his tribus ꝓfi
tetur eccleſia in deo eſſe vniuerſale ⁊ ſupremum
dominiū: quoad triplicē mūdi machinā: hoc eſt
quoad oēs creaturas. Per primū: ſcꝫ dies nr̄os
⁊c. recognoſcit ipſum dn̄m in terris. Per ſecun-
dum. Atq; ab eterna: profiteṫ ipſum dn̄m in infe
ris. Per tertiū. Et in electoꝝ ⁊c. profitetur ipſum
dn̄m in celis. Et petunṫ in his tribꝰ duo ſm dn̄ꝫ
Alber. Unū pertinēs ad tp̄s: aliud pertinens ad
eternitateꝫ. Ad tp̄s pertinet illud qđ dr̄. Dieſq;
noſtros: ſcꝫ huic vite cōceſſos in quibus multa
turbātia oriunṫ: ſm illud ad Ephe. v. Redimen- Ad ephe. v.
tes tp̄s: qm̄ dies mali ſunt. In tua pace: qꝛ illa ſo
la ſecura eſt. Diſponas: qꝛ tue ſolius ſapiētie eſt
mala futura ꝓuidere. ¶ Hinc Inno. ⁊ Alex. qua
druplicē pacē diſtinguūt: ſcꝫ pacem peccatoꝝ fu
giendā: pacē tp̄is que indifferēs eſt: de per ſe nō
mala ⁊ ideo acceptāda. Pax iuſtorum: ⁊ hec du-
plex: ſcꝫ pax pectoris et pax eternitatis: ⁊ hec eſt
deſideranda. Sed de his infra latius circa parti
culam. Pax domini ſit ſemper vobiſcum. ¶ Ad
eternitatē pertinent duo que ſequuntur. Unum
eterni mali deuitatio: aliđ eterni boni adeptio.
Quoad primū dr̄. Ab eterna dānatione nos eri-
pi. Quoad ſcđm. Et in electoꝝ tuoꝝ iubeas gre-
ge numerari. ¶ D Rōnabiliter aūt petitur ab
eterna dānatione liberatio: propter tormētoꝝ et
penaꝝ immanitatē: q̄ dānatis ꝑpetuo infligitur
ſm corpꝰ ⁊ aiam. Corpꝰ q̄dē penis varijs quoad
oēs ſenſus afficiṫ. Aia ſm oēs ſuas potētias cru
ciaṫ. Nā quoad viſum eſt ibi luminis ꝑuatio: qđ
delectabile eſt oculis videre: ſm illud Eccle. xi. Eccle. xi.
Dulce lumē ⁊ delectabile eſt oculis videre ſoleꝫ.
vn̄ Mat. xxij. Ligatis manibꝰ ⁊ pedibus ꝓijcite Mat. xxij.
euꝫ in tenebras exteriores. ⁊ Sap. xvij. Ignis q̄- Sap. xvij.
dē nulla vis poterat illis lumē ꝓbere. Nec ſyde-
rū limpide flāme illuminare poterāt illā noctem
horrendā. Eſt et aliud crucians viſum: fumus ſcꝫ
execrabilis. Apoc. xiiij. Fumꝰ tormētorū eorū in Apoc. xiiij
ſecula ſclo'ꝝ aſcēdet. Erit ⁊ ibi exiſtētiū aſpectus
horribilis. Sap. xvij. Perſone triſtes illis appa-
rētes pauorē illis ꝓſtabant. ⁊ Eſa. xiij. Unuſq̄ſq;
ad ꝓximū ſuū ſtupebit: facies cōbuſte vultꝰ eoꝝ.
Eſt ⁊ ibi fletus oculorū leſiuus. Ibi erit fletus et
ſtridor dētium. ¶ Quoad auditū. Eſt ibi ſonus
horribilis. Sap. xvij. Sonitꝰ deſcēdēs ꝑturba-
bat

bat illos. Item gemitus miſerabilis. Ibidē.c.v.
Et videntes turbabuntur timore horribili: ge-
mētes pre anguſtia. Item blaſphemia execrabi
Apo.xvi. lis. Apo.xvi. Blaſphemauerunt homines deū
propter plagam: q̄m magna facta eſt vehemen-
ter. ¶ Quoad olfactum: eſt ibi ſulphur fetens.
Apoco.xiiij. Cruciabuntur igne ⁊ ſulphure in cō
Eſa.xxxiiij. ſpectu angeloꝝ. Et in pſ. Ignis ⁊ ſulphur pars
calicis eorum. Item pix ardens. Eſa.xxxiiij. Cō-
uertent torrentes eius in picē: ⁊ humus eius in
ſulphur: ⁊ erit terra eius in picē ardentē nocte
⁊ die: ⁊ nō extinguet in ſempiternū. Quoad gu
Hierom.ix ſtum. Abſinthiū armarū cibus. Hierem.ix. Ec-
Deut.xxxij ce ego cibabo populum iſtum abſinthio: ⁊ po-
tum dabo eis aquā fellis. Item fel draconū po-
tus. Deut.xxxij. Una eorum vua fellis: ⁊ botrus
amariſſimus. Fel draconū vinum eorum: ⁊ vene
num aſpidū inſanabile. ¶ Quoad tactū eſt ibi
Eſa.xiiij. ignis vrens. Mat.xxv. Diſcedite a me maledi-
cti in ignē eternū: qui paratus eſt diabolo ⁊ an-
gelis eius. Item vermis corrodēs. Eſa.xiiij. De
Prouer.xix. tracta eſt ad inferos ſupbia tua. Subter te ſter-
netur tinea: ⁊ operimentū tuum erunt vermes.
Job.xxiiij. Item beſtia mordens. Deut.xxxij. Dētes beſtia
rum mittam in eos. Itē malleus percutiēs. Pro
uer.xix. Parata ſunt deriſoribus iudicia: ⁊ mal
lei percutientes ſtultoꝝ corporibus. Itē. xitus
inſupabilis ⁊ frigiditas intolerabilis. Job.xxiiij
Tranſibūt ab aquis niuium ad calorē nimiū.
¶ Nec hec ſolum corpus affligent: verū in ipſiꝰ
penam quoad omnes ſuos ſenſus ſm Baſiliū
oīs feditas ⁊ immūdicia: ſqualloꝛ ⁊ impuritas
Diony. elementoꝛum poſt diē iudicij in inferno aggre-
gabuntur. ¶ Affligitur ⁊ anima in ſuis potē
tijs ſenſitiuis ⁊ intellectiuis: vnde ſm Dionyſi.
Eſt ibi proterua phātaſia: demens concupiſcē-
tia: ⁊ furens triſtitia. Torſiones ⁊ dolores tene-
Chryſ. bunt eos: ſcribit Eſa.xiij. quātū ad cōcupiſcibi-
lem. Pctōꝛ videbit ⁊ iraſcet: dt ꝓpha quātū ad
iraſcibilē. Eſt in intellectu pena dānī: que eſt ca
rentia viſiōis diuine eſſentie: que eſt in dānatis
maxima penaꝝ: de quo Chryſ. Si mille mihi ge
hēnas ꝓponas: nō tantū reputo ſicut ab illius
glōſe ſocietatis iocūditate expelli. Et iterū. Ex
cludi a bonis eternis: ⁊ alienū effici ab his que
Auguſtinꝰ preparata ſunt iuſtis: tantū generat cruciatum
⁊ dolorē vt etiā ſi nulla pena extrinſecꝰ torqret:
hec ſola ſufficeret. Et intelligēdū videt hoc de
pena dānī: que cōſeqtur petm̄ actuale: qꝛ illā cō
comittat triſticia ⁊ pena vermis: ꝓ quāto ſic dā
nati odiūt carentiā diuine viſiōis: inquātum in
eis eſt ꝓpter demerita propria. Qd odiū triſti-
cia ſeqtur: qꝛ triſticia eſt (ſm Augu.xiiij. de ciui.
dei.c.xv.) de his rebus que nobis nolētibꝰ acci-
dunt. Pena aūt dāpi q̄ ſeqtur originale in pue-
ris ſine baptiſmi ſuſceptiōe decedētibꝰ: eſt ipſis
pena mitiſſima: ſm beatū Aug. in de baptiſmo
paruuloꝝ: ⁊ hoc forte qꝛ eā triſticia nō cōcomi-
tat. ¶ Eſt ⁊ in intellectu pena alia: que nominari
pōt pena excecatiōis. Determinatur em̄ intel
lectus ab igne detinēte obiectiue ad intenſam
⁊ perpetuā ſui cōſiderationē: vt nō poſſit exire
Hierony. ſm imperiū volūtatis: nūc in cōſideratiōnē hu
ius nūc alterius. De quo accipi pōt illud Hie-
rony. Tanta eſt in inferno vis doloris: q̄ mens
ad aliud dirigi nō pōt: niſi ad qd̄ doloris vis im
Auguſtinꝰ pellit. ¶ Eſt in volūtate remorſus continuus: ⁊
obſtinatio in malo: de quo Aug. in de fi. ad pe.
In inferno etſi ſpūs erit penitudinis: nō tamē
erit correctio volūtatis. Sap.v. Penitētiā agē-
tes ⁊ pre anguſtia ſpūs gemētes. ¶ Has penas

in quadam ſumma numerat Inno. in de vilita- Pene infer ni.
te conditionis humane in fine di. Ibi erit fletus Inno.
⁊ ſtridoꝛ dentium: gemitus: eiulatus ⁊ viulatus:
luctus ⁊ cruciatus: ſtridoꝛ ⁊ clamoꝛ: timoꝛ ⁊ tre-
moꝛ: doloꝛ ⁊ laboꝛ: ardoꝛ ⁊ fetoꝛ: obſcuritas ⁊ an
xietas: acerbitas ⁊ aſpitas: calamitas ⁊ egeſtas
anguſtia ⁊ triſticia: obliuio ⁊ cōfuſio: torſiones
et punitiones: amaritudines ⁊ terrores: fames
⁊ ſitis: frigus ⁊ cauma: ſulphur ⁊ ignis ardebūt
in ſecula ſeculoꝛum. Qui hec fideliter corde per
tractat: dicere pōt cum propheta. Circūdederūt
me gemitus mortis/dolores inferni circūdede-
runt me. Quis enim hec meditans nō anxie ter
retur? Sed felix terroꝛ tranſitoꝛius qui timoꝛem
eternum excludit. Felices qui ſm pſ. alibi. viuē- Pſalmus.
tes deſcendunt in infernum: per horū diligētē
conſiderationem vt caueant ne morientes de-
ſcendant dum cauere non poſſunt: ⁊ ibi irreme-
diabiliter permaneāt in eternū. ¶ Merito igit
ſacerdos ne xp̄i ſanguine a tantis penis ſufficiē
ter redempti: per peccatoꝛum recidiuam iterum
eiſdem deputentur: petit patrem clementiſſimū
in perſona fidelium: a damnatione perpetua li-
berari: ⁊ hoc in miſſa: qua vt frequenter dictum
eſt dn̄ice paſſionis memoꝛia agitur: per quā ſo-
lam a dānatione nos contingit perpetua libera-
ri. ¶ f Secūdo petit in perſona eorūdē fideliū
boni eterni adeptionem in verbo. Et in elec. tu.
in grege numerari. Electoꝛum videlʒ qui ꝑ gra
tiam finalis electionis a maſſa perditionis pec
catoꝛum ſunt ſeparati: quales ſunt ab eterno p̄-
deſtinati: vt in ipoꝝ cōſoꝛtio perpetuo gaudeāt
⁊ letent. Huic gregi ſi annūerati fuerimus bti-
tudine non priuabimur: qꝛ ſtabilis certuſqꝫ eſt
electoꝝ numerus in predeſtinatione patris: a
quo nullus vnq̄ excidit: qꝛ ille minui nō poteſt:
ſed nec augeri vt vno tpe maioꝛ ſit: alio minoꝛ.
Neqꝫ illi aſcribit quiſq̄ de nouo. Oēs electi ab
eterno ſunt p̄deſtinati: ſicut ⁊ reprobi ab eterno
preſciti. Neqꝫ aſcriptus deletur propter dei im
mutabilitatem: q̄ ſaluari non poſſet ponēdo no-
uitatē in predeſtinatione ⁊ reprobatione finali
Reqrit em̄ ſucceſſiua ↄtradictorioꝝ verificatio
de eodē mutation em: aut in altero extremo: aut
motu vel tempoꝛis lapſu. Sed ad eternitatē ni-
hil facit tempꝰ vel motꝰ: nec ſufficit mutatio in
predeſtinato vel preſcito: qꝛ nihil in re extra deū
ponitur cauſa predeſtinationis: de quo alibi.
¶ Sʒ ſi numero electoꝝ nemo addit: quō petit
ſacerdos vt in electoꝛum tuoꝛum iubeas grege
numerari? Solutio. Uno mō petit vt cōnumere
mur cū electis ſm p̄ntē iuſticiā hoc eſt vt habea
mus gratiā: quā habentes: electi dicimur p̄ſta-
tu preſentis vite. ſm quē modū dicit beatꝰ Aug. Auguſtinꝰ
Si non es predeſtinatus: fac vt predeſtineris. ⁊
Ambro. Si tu noueris mutare vitā: deus nouit Ambro.
mutare ſententiā. Aliter dr̄ q̄ nō petit ſacerdos
vt de nouo cetui electoꝝ aſcribamur: ſed vt cū
electis numeremur in eterna beatitudine intui
tu orationis ſue: tāq̄ medio a deo oꝛdinato ad
eterne vite conſecutionem ſm modū ſupra lec.
xxxi. expoſitum. Merito ergo petit ſacerdos nu
merari inter dei electos: quia illis preparata
ſunt gaudia: q̄ oculꝰ nō vidit: auris nō audiuit
que nec in coꝛ hoīs aſcēderunt. Que lingua (ait
Greg. in homel.xxxvij.) dicere: aut qs intellectꝰ Gregorius
capere pōt: quāta ſint gaudia angeloꝝ choꝛis
intereſſe: cū btiſſimis ſpiritibꝰ glie conditoꝛis aſſi-
ſtere: p̄ntē dei vultū cernere: incircūſcriptū lumē
videre? Magna eſt multitudo dulcedis tue: ait
ꝓpha: quā ꝑpaſti diligētibꝰ te. Panē em̄ ibi an-

gelorum ore pleno mādůcabit homo: ⁊ de calice inebriabitur ꝙ̄ preclaro. Sed indicibilia cur edicere laboramus? ¶ Concluditur oratio. Per ieſum xp̄m dn̄m noſtrum. Ad quā nullus rn̄det: amen: dicit Alber. niſi angeli qui in hoc miniſterio eſſe dicūtur. Hanc orationē legēs ſacerdos profunde ſe inclinat: ⁊ ſm Alber. quaſi capitis nutu dicēs. Hanc igitur: oblationem ipſam demonſtrat. Sequitur. ¶ G Quam oblationem tu deus. Hec eſt pars tertia tertie partis principalis canonis in qua poſt petitionem acceptationis hoſtie gn̄aliter: ⁊ commodorū ſacrificantium temporaliter ⁊ eternaliter: petitur perfectio oblationis quātum ad finem principalem qui eſt tranſſubſtantiatio ſpāliter vt. ſ. ex eſca ⁊ potu materialibus fiat nobis corpus ⁊ ſanguis ieſu xp̄i dn̄i noſtri: verum ⁊ verus. ¶ Et diuidit in duas partes. In prima petit oblationis gratificatio. In ſecūda corporis ⁊ ſanguinis xp̄i cōſecratio ibi. Ut nobis fiat. Quoad primum dicitur. Quam oblationem ſcꝫ ſeruitutis noſtre: et cuncte familie tue. i. terrenam materiam ad corpus filij tui deſtinatam tu deus pater clemētiſſime queſumus facere digneris in omnibꝰ benedictam. ¶ In omnibꝰ multipliciter exponit ſm ꝙ includere pōt multiplex diſtribuibile: ⁊ aliud ⁊ aliud determinare. Poteſt eīn determinare a parte ſuppoſiti vocatiuū caſum: ſcꝫ tu deus vt ſit ſenſus: tu deus exiſtens in omnibus: ſcꝫ creaturis ⁊ naturis ſine tui diffinitione: in oī loco ſine tui circūſcriptione: in oī tpe ſine viciſſitudine ⁊ tui mutatione. Uel pōt determinare ipſum ſuppoſitū. ſ. nos queſumus: vt ſit ſenſus: nobis in oībꝰ nr̄is viribus: tota cognitione: tota mente: toto intellectu queſumꝰ: vt hanc oblationem facere digneris benedictā. Poteſt etiam determinare appoſitū: ⁊ hoc quadrupliciter. Qr vel diſtribuit ꝓ modo. i. facere dignis hāc oblationem in oībꝰ. i. oībus modis: vel oīmode ⁊ rōnabiliter bn̄dictā: ⁊ ſic pōt accipi aduerbialiter ꝓ oīmode. Uel diſtribuit pro offerentibꝰ. i. facere digneris eā bn̄dictā in oībus ſcꝫ offerentibus. Uel diſtribuit pro hoſtijs: vt ſit ſenſus. Digneris eā facere bn̄dictā in oībꝰ hoſtijs. i. traſferre in eā hoſtiā: que in idē ſuper omnes hoſtias eſt bn̄dicta ⁊ aſcripta ⁊c. ſ. in corpus ⁊ ſanguinem: vt infra ſeqtur. Hec eſt expoſitio dn̄i Inno. Uel pro his pro quibꝰ fit oblatio: vt ſit ſenſus. In oībus. i. pro oībꝰ gradibus cleri ⁊ ppl̄i: nullum ab oratione excipiētes. Et hec eſt Alber. Nā puſillum ⁊ magnū ipſe facit: ⁊ equalr̄ eſt illi cura de oībꝰ. Sap̄. vi. ¶ H Petit aūt ſacerdos quinqꝫ in hac ꝑma oratiōis parte: ſm quinqꝫ noīa que hic ponunt. ſ. bn̄dictā: aſcriptā: ratā: rōnabilē: acceptabilē. ¶ Exponūtur aūt hec quinqꝫ vocabula quintuplr̄: ſcꝫ. In ordine ad diſtinctionem effectuū ſacramēti. In cōparatiōe ad hoſtias veteris teſtamēti. In oppoſitiōe immanis iude ſacrilegij. In ordine ad dona q̄ nobis optamꝰ cōcedi. In ordine ad rē ſacrificij. ¶ Primo modo exponit btūs Aug. vt habet de cōſe. di. ij. vtrum ſub figura. qui dicit ſic. Hanc ergo oblationem digneris facere benedictā: per quā bn̄dicimur. Aſcriptā: per quā hoīes in celo aſcribunt. Ratā per quā in viſceribus xp̄i cenſeamur. Rationabilē: per quā a beſtiali ſenſu exuamur. Acceptabilēqꝫ: vt qui nobiſipſis diſplicemus: per hanc acceptabiles eius filio vnico ſimus. Nihil aūt rationabilius ꝙ̄ vt nos qui iam ſimilitudinem mortis eiꝰ in baptiſmo accepimꝰ: ſimilitudinē quoqꝫ carnis ⁊ ſanguinis ſumamꝰ. ¶ Scd̄o mō exponit Alber. Petit eīn ſacerdos vt ab hoſtiā hac excludantur quinqꝫ que fuerunt in oblationibꝰ antiquis imperfectis. Antique eīn oblationes fuerūt vacue a gratia: ⁊ ideo nulla ab ipſis profluxit bn̄dictio. Nec fuerūt aſcripte ad eternam memoriam: ſed potius ne idolis hoīes illiꝰ temporis ſeruirēt: ordinate. Non etiaꝫ fuerunt rate ⁊ firme: ſed figurales ⁊ mutande atqꝫ finiēde. Fuerunt etiam inſufficiētes nec deo accepte quātum ad gratie ⁊ vite eterne collationem: vt hec multipliciter probant ex vtriuſqꝫ teſtamenti teſtimonio. Ideoqꝫ horum ꝯtraria petit ſacerdos in preſenti oratione quantum ad oblationem noſtram: vt ſcꝫ deus eam facere dignet benedictam: vt per ipſam ſpiritualium bonorum multiplicatiōe benedicamur. Aſcriptam: vt per ipſam ſocietati angelorum aſcribamur. Ratam: vt ipſa vſqꝫ ad cōſummationem ſeculorū in profectum ſalutis perfruamur. Rationabilē: vt per ipſam vti ſufficiētem in finem rationalis creature deducamur. Acceptabilem: vt per ipſam deo placidi efficiamur. ¶ I Tertio ſm Innoc. exponuntur hec quinqꝫ vocabula in ordine ad qnqꝫ dona oppoſita immani ſacrilegio iude traditoris. Nā iudas ſcarioth a diabolo ſupplātatꝰ immane ſacrilegiū ꝑpetrauit: dū quarta feria ante paſcha filiū dei triginta argēteis phariſeis vēdidit: in recōpēſatione dāni qd̄ incurrerat ex effuſione vnguēti ſup bn̄dictū caput xp̄i. Et poſt pauca ſubdit Inno. Illa vēditio fuit maledicta: proſcripta: irrita: iniqua: ⁊ deteſtabilis. Petimꝰ Innocētiꝰ. ergo o deus: vt tu facere digneris hanc noſtram oblationem benedictam: aſcriptā: ratam: rationabilem: acceptabilē. Iudas aūt maledictionē dilexit: ⁊ venit ei: bn̄dictionē noluit: ⁊ elongata eſt ab eo. Sed tu deus digneris hanc oblationē noſtrā facere benedictam: per quā nos in celeſtibꝰ benedicas. Iudas deletus eſt de libro viuētium: ⁊ nō eſt cum iuſtis ſcriptus: ſꝫ tu deus digneris hāc oblationē facere aſcriptā: per quam nos in celeſtibus aſcribas. Iudas ſe laqueo ſuſpendit ⁊ epiſcopatū eius alter accepit: ſꝫ tu deꝰ hanc oblationē digneris facere ratā: per quam ratū ſit noſtre ſalutis ꝓmiſſum. Iudas exijt cōdēnatꝰ: ⁊ oratio eius facta eſt in peccatum: ſꝫ tu deus hāc oblationē facere digneris rōnabileꝫ: per quā rōnabile fiat noſtre ſeruitutꝭ obſequiū. Iudas reddidit mala ꝓ bonis: ⁊ odiuꝫ pro dilectione retribuit: ſed tu dn̄e digneris hanc oblationē facere acceptabilē: ꝑ quā nos tibi reddas acceptos. ¶ Quarto exponuntur hec vocabula in ordine ad quinqꝫ dona nobis per hoc ſacr̄m conferēda. Primo mali remotionē: cū dicimus benedictā. Petimꝰ eīn benedictionē per remotioneꝫ a nobis malorū culpe ⁊ penalis miſerie. Scd̄o impreſſionē bonoꝝ ſpūaliū: per que efficimur ſocij beatoꝝ: per hoc qd̄ dr: aſcriptā. Tertio collatorū bonoꝝ ſtabilitionē: per hoc qd̄ ſeqtur: ratā. Quarto diſcretionē credēdoꝝ ⁊ agēdorum: cū dimus: rationabilē. Quinto acceptationem operū noſtroꝝ ad vitā beatā: cū dicit: acceptabilē. ¶ Quinto exponunt hec eadem verba in ordine ad rē ſacramēti: qd̄ eſt corpꝰ ⁊ ſanguis xp̄i ſm Alexan. de ales ⁊ Innocē. ſic. Quam oblationē tu deus facias tranſmutari in eā hoſtiā que eſt omnino benedicta: aſcripta: rata: rōnabilis: acceptabilis. Bn̄dicta dicitur ſalutaris hoſtia. i. ab omni peccato maledictionis cā immunis: tā originali ꝙ̄ actuali: tā criminali ꝙ̄ veniali. Luce. i. Benedictus fructus ventris tui. Aſcripta dr: id eſt figuris ⁊ ſcripturis veteribus Luce. i.

designata

In oibꝰ mlꝭ tiplicit exponit: ſꝫ ꝙ pōt aliud ⁊ aliud determinare.

Auguſtinꝰ

deſignata:tā in paſchali agno. Exod.xij.tā ī mā
na celico. Exo.xvj.tā in iſaac īmolādo. Ge.xxij.
ꝙ in abel īmolato. Geñ.iiij. Hic em̄ eſt agnus
Apoc. xiij. qui occiſus eſt ab origine mūdi. Apo.xiij. Rata
dr̄ nō q̄ſi tranſitoria ſicut vetus oblatio:q̄ ceſſit
vbi noua ſucceſſit:ſʒ q̄ ꝑmanet in eternū ſcḋm or-
dinē melchiſedech. Rationabilis dr̄.i. habens
affectū congruū:q̄ſi non pecualis ſicut legalis
erat:q̄ in ſanguine hircoꝝ ⁊ tauroꝝ nō poterat
a pctō mūdare:ſʒ q̄ ſanguine ꝓprio cōſcientias
emūdat ab operib⁹ mortuis ad Hebre.ix. Acce
ptabilis dr̄ nō q̄ſi illa de qua dr̄ ꝓpha. Sacrifi-
ad Heb.ix. ciū ⁊ oblationē noluiſti. Et iteꝝ dr̄ dn̄s. Nō ac-
cipiā de domo tua vitulos:neqʒ de gregib⁹ tuis
hircos. Sʒ illa de qua Eccl.xxxv. Sacrificiū iu-
Eccl. xxxv. ſti acceptū eſt ⁊ meōriā ei⁹ nō obliuiſcet dn̄s. et
Eiuſdē.xlv. Ipſum elegit ab omni viuente offer
re ſacrificiū deo incenſum:⁊ bonum odorem in
memoriā placare pro populo ſuo. Loquitur de
aaron ſacerdote ad literam. ¶ Hec autē expoſi
tio tangit conditiōes ipſius vere hoſtie. Et pri-
mo vt conſiderate in ſe. Secūdo in comparatio
ne ad prefiguratione legis. Tertio ſcḋm cōpara-
tionē ad mutationem legis que habebat aliam
ſuccendētē:quātū ad oblationē hoſtiarum: qḋ
nō habet hoſtia iſta. Quarto ſcḋm cōpationē ad
effectū. Quito ſcḋm cōparationē ad illū cui offer-
tur. ¶ R Uel ſic. Quā oblationē bn̄dictam per
cōſecrationē:aſcriptā per approbationē:ratam
per cōfirmationē.i.quā oblationē:conſecrataʒ:
approbatā ⁊ cōfirmatā a te digneris facere ra-
tionabilē hoſtiā ⁊ acceptabilē. Rationabilē in-
Differunt quā.i.talē que diuine rationi conueniat:⁊ acce-
rōnabile et ptabilē.i.q̄ bn̄placito diuino complaceat. Cui
rōnale. Rō apte ſubiūgit. Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat
nale eſt qḋ ⁊c. Refert dicere rōnale ⁊ rōnabile ſcḋm Alexan.
vtitur rōne Quia rōnabile dr̄ qḋ ſcḋm cōſonātiā rōnis ꝓce-
Rōnabile dit. Rationale qḋ vtit rōne. Petim⁹ ergo vt de⁹
qḋ eſt recte hanc hoſtiā bn̄dicēdo cōſecret:vt cōfirmet quā
rōni cōſo- tū ad diuinā memoriā ibi aſcriptam.i.taleʒ que
num. de memoria ſua nulla poſſit obliuiōe deleri. Et
petim⁹ eā ratā fieri.i.talē que de propoſito ſuo
nulla poſſit mutatione cōuelli. Ut acceptet quā
tū ad duo:ſcʒ quātum ad iudiciū rōnis:ibi. Rō
nabilē. Et quātū ad bn̄placitū volūtatis:ibi. Ac
ceptabilē. Cōſecratio refertur quātum ad ipſuʒ
ſacramētū:cōfirmatio ad premium:acceptatio
ad meritū:ꝙ oblationis memoria dei nō delea
tur:vel a ꝓpoſito dei nō euellat:intelligit quā-
tū ad ꝑmiū oblationis. Premiū inquā fideliuʒ:
acceptatio aūt dei reſpicit meritū fideliū. ¶ L
Sequit. Ut nobis corp⁹ ⁊ ſanguis fiat dilectiſ-
ſimi filij tui dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. ¶ Pars vltima ter
tie partis ꝑncipalis:in qua petita hoſtie gratifi
catiōe:petit eius cōſecratio per cōuerſionē ei⁹
in veꝝ corpus ⁊ ſanguineʒ xp̄i:vn̄ dr̄. Ut nobis
corpus ⁊ ſanguis fiat. Nobis.i.ad noſtrā vtili-
tatē ⁊ ſalutē. Ex ſubſtātijs tibi oblatis:ſubſtan-
tijs ſcʒ panis ⁊ vini:fiat corp⁹ ⁊ ſanguis ꝑ trāſ-
ſubſtātiationē ſcʒ harū in iſtos ſanguinē ⁊ cor-
pus tua infinita v̾tute ⁊ potētia:q̄ illa ſola effi-
ciente id fieri pōt. Corp⁹ dico ⁊ ſanguis filij tui
dn̄i noſtri ieſu xp̄i dilectiſſimi tibi ⁊ nobis. No
bis:q̄ nos a morte cui addicti eramus propter
trāſgreſſionē ꝑmoꝝ parētū liberādis: ſeipm̄ in
morte obtulit deo patri tanꝙ preciū nr̄e redem
Joan. vj. ptiōis. Seqʒ ī cibū ⁊ potū nobis tribuit vt nos
ad vitā alteret ſempiternā:ſcḋm illud Joh.vi. Ca-
ro mea vere eſt cibus:⁊ ſanguis me⁹ vere eſt po
tus. Propter qḋ merito a nobis ſumme diligi
debet tanꝙ noſter creator ⁊ reparator. ¶ Peti-
mus aūt vt nobis fiat corpus ⁊ ſanguis xp̄i cō-
formiter ad v̾bū matris glorioſe:q̄ annūciāti an
gelo futurā xp̄i corꝑalē cōceſſiōeʒ:rn̄dit. Fiat mi
hi ſcḋm v̾bū tuū. Ad cui⁹ ꝓlatiōeʒ:formatuʒ in ei⁹
caſtis viſcerib⁹ illud corp⁹ in qḋ cōuerti petim⁹
hoſtie nr̄e ſubſtātiā. Addit idē v̾bū fiat:q̄ eadē
req̄rit potētia nūc in cōuerſiōe: q̄ req̄rebat tūc
in v̾bi incarnatiōe:imo q̄ req̄rebat in ꝑma con-
ditiōe creature:vn̄ Gen.j.dr̄. Fiat lux:⁊ facta eſt
lux. ¶ M Dicit etiā fiat deꝑcatiue:vt deſignet
ꝙ ſacerdos ſua naturali actiua v̾tute nō opat
ad ꝑn̄tiā corꝑis ⁊ ſanguinis xp̄i in altaris ſacrō
ſʒ eſt tm̄ miniſter ⁊ inſtrumētū huius ineffabilis
cōuerſiōis. Un̄ nō in ꝓpria ꝑſona loq̄tur facio: Genes.j.
ſed fiat:v̾tute ſcʒ oīpotētis:in cui⁹ poteſtate eſt
facere hūc trāſitū ſubſtātie in ſubſtātiā:ſicut ei⁹
potētie ſubſunt quātū ad totū eſſe ⁊ nō eſſe. Di
cit igit vt nobis fiat. Quid? Certe corp⁹ ⁊ ſan-
guis. Corp⁹ ſub ſpecieb⁹ panis. Panis ſubſtan
tia in ipm̄ trāſeūte:⁊ ſanguis ſub ſpecieb⁹ vini:
ſubſtātia vini ī ſanguinē trāſeūte. Cuius: Dile-
ctiſſimi filij tui. Cui eſſentiā tuā o pater qua de⁹
es per gn̄ationē eternā tribuiſti: nō ꝑ particule
alicui⁹ deciſionē:quō carnalis pater ꝑ ſeminis
deciſionē corꝑis materiā filio ſubminiſtrat:ſed
totā tuā eſſentiā indiuiſibilē indiuiſibiliter cōi
caſti:vt ꝑ oīa tecū ſit vn⁹ deus tibi ꝑ oīa cōſub-
ſtantialis:⁊ per ꝯn̄s vere tibi dilectiſſimus:quia
ipa diuina eſſentia obiectū eſt infinite diligibi-
le cuilibet potēti infinite diligere:q̄lis eſt pr̄ cele
ſtis de⁹ infinit⁹. Eſt em̄ eſſentia diuina infinite
⁊ ſumme diligibilis:nedū in ſe:ſʒ etiā in quocū-
qʒ eſt ꝑ idētitatē q̄liter ē in filio: cui eſt rō eēndi
deū. Dilectiſſimi igit dr̄ filij tui. Tui: nō ꝑ ado-
ptionē:ſʒ ꝑ naturā:ſcḋm illud Hila. Et ꝑtāte v̾tu
te nature pr̄is fili⁹ gignit. Dn̄i nr̄i:q̄ dediſti illi
oēm ꝑtātē:⁊ q̄ in celo eſt ⁊ q̄ in terra:⁊ oīa ſubie
ciſti ſub pedib⁹ ei⁹:vt in ipſi⁹ noīe flectat oē ge-
nu in ſupremi dominij ꝓteſtationē:⁊ nr̄e ſubie-
ctiōis recognitionē. Jeſu xp̄i ſaluatoris ⁊ media Hilarius.
toris nr̄i:quē miſiſti vt ſaluuʒ faceret populum
tuū a peccatis eorum:vt eſſet propitiatio ꝓ pec
catis:teqʒ offenſum placaret:ac nos tibi diſpli-
centes recōciliaret ⁊ reſtitueret in priſtine ami-
citie gratiā atqʒ gradū. Huius dilectiſſimi filij
tui dn̄i nr̄i ieſu xp̄i petim⁹ dari nobis corpus et
ſanguinē ꝓpter multiplicē fructū atqʒ ꝓfectuʒ
nobis ex eis ineffabiliter cōſequētē. Et tm̄ de te-
xtus illi⁹ expoſitione. ¶ N Sed nunc breuiter
aliq̄d de ritu:qui ī hoꝝ v̾boꝝ ꝓlatiōe obſeruat: De ritu et
videam⁹. Un̄ hic fit corꝑis erectio poſt inclina- cerimonijs
tionē preuiā in oratione. Hāc igit. Fit etiā ma- q̄ in horuʒ
nuū eleuatio:⁊ ad celū tenſio. Fit tertio ſignorū v̾boꝝ pla-
crucis quina formatio. Erigit ſe ſacerdos ī cor- tione obſer
pore:vt ⁊ ad celū mentē erigat cū fiducia obſe- uantur.
crādo:quaten⁹ māna celeſte qḋ ſupra nos eſt:in
altaris ſacrm̄ deſcendat id patre clementiſſimo
efficiente. Sic propheta oculos leuauerat in ce
lum vn̄ auxiliū preſtolabatur. Unde ait pſ.cxxij
Ad te leuaui oculos meos: q̄ habitas in celis.
Erigit quoqʒ corp⁹ in hac diuiniſſima oratiōe:
petens vt nobis caro ⁊ ſanguis xp̄i donetur:ad
ſignificādū ꝙ ſicut ſe erigit corꝑaliter ita ſurre Pſal.
xit ſp̄ūaliter a puluerib⁹ peccatorū:que ad ima
deprimūt mētē. Eleuat manus vt in ſua petitio
ne citi⁹ exaudiat:exēplo moyſi cui dn̄s cū ſurſuʒ
man⁹ tetēdit:victoriā cōceſſit liberaliter quam
petiuit:vt habet Exo.xvij. *Etiā in ꝓlatiōe ho *Exo. xv-
rū v̾boꝝ:dilectiſſimi filij tui dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ma vij. Cū leua
nus alti⁹ leuat ⁊ deponit ad excitādū (cōformi- ret moyſes
ter ad v̾ba dilectiōis) affectuʒ. Quaſi dilectiſſi- man⁹ vin-

cebat Jſra
el: ſinanteꝫ
paululū re
miſiſſet/ ſu
perabta a-
malech: ma
nus autem
Moyſi gra
ues erant.
Aarō aūt ⁊
hur ſuſtēta
bāt manus
eiꝰ ex vtra-
qꝫ pte. Et
factū eſt: vt
manꝰ eius
nō laſſaret
vſqꝫ ad oc-
caſum ſol:
fugauitqꝫ
Joſue ama
lech in ore
gladij.

mū filiū amoroſe affectiōis brachij ad ſe ſtrige-
re deſideret deuotiſſime ⁊ amplecti. ❡ O Tertio
format ſacerdos in hac orōne qnqꝫ cruces: tres
cōiūctiꝫ ſuꝑ oblatā ⁊ calicē in his v̄bis. Bñdi
ctā: aſcriptā: ratā. Quartā diuiſiꝫ ſuꝑ oblatā ſo-
lā i v̄bo corpꝰ. Quītā ſuꝑ calicē ſolū i v̄bo: ⁊ ſan
guis. Cuiꝰ a varijs varie aſſignant rōnes: nam
Alber. dt ꝙ qꝛ bñdictio hoſtie aſcriptio ⁊ ratiha
bitio ſiue cōfirmatio ē a pſe ꝓ pꝛio ꝓcectore ſctita
tis: ⁊ hāc i eā ſignificat ꝓcedere ſacerdos ꝑ tres
cruces q̄s facit. Qꝛ aūt rōnabilis ⁊ acceptabilis
eſt hec oblatio ex ſeipa i iſtis v̄bis rōnabilē ⁊ ac
ceptabilē nō facit cruces. Silr i v̄ba corpꝰ ⁊ ſan
guis q̄bꝰ incorꝑatiōis v̄tꝰ: ⁊ v̄tꝰ vnificatōis de
ſignat: q̄ a deo ꝓcedūt i ſacſm: ideo hec ꝓferēs
duas cruces facit. Sꝫ alit Jnno. ⁊ Alexā. dnt. Sꝫ
ꝑlibꝰ dimiſſis corꝛſidēter ad dicta. s̄. lec. xxi. ꝓpe
finē pōt dici: ꝙ ꝑter hoc ꝙ crucis ſignationē ſi-
cut i ceteris ſacris: materia pꝛepat ⁊ ſctificat: vt
idonea fiat ſacrali cōuerſioni: ſm illud ſtephani
pape de ꝯſe. di. v. nūq̄d. Nūq̄d nō oia chariſma
ta ſacerdotalis miniſterij crucis figura ꝑficiūt?
Nunq̄d baptiſmatis vnda niſi cruce ſctificata
pctā relaxat? Et vt cetera ꝑteream9: ſine crucis
ſignaclo q̄s ſacerdotij gradꝰ aſcēdit? ❡ P Pre
ter hec habēt ⁊ myſticas ſignificatiōes. Nā ſi-
cut ꝑ tres cruces i ꝑncipio canonis i his v̄bꝫ fa
ctas. Hec dona: hec munera: hec ſctā ſacrificia
illibata: ſignificat tripleꝫ xp̄i traditio: ita ꝑ cru-
ces h̄ factas deſignat xp̄i vēditio: i q̄ ꝯſiderant
ꝑſone q̄bꝰ vēditꝰ eſt dñs: q̄ ſunt ſacerdotes: ſcri-
be ⁊ phariſei: ⁊ illi deſignant ꝑ tres cruces ſuꝑ
oblatā ⁊ calicē factas. Cōſiderant et ꝑſone vēdi
toris iude ⁊ vēditi xp̄i· q̄ qꝛ multū fuerūt diſcrete
⁊ vita ⁊ ſctitate diſtincte: ſignificāt ꝑ duas cru-
ces: q̄ꝝ vnā facit ſuꝑ oblatā: aliā ſuꝑ calicem di-
cēs. Corpꝰ ⁊ ſanguis. ❡ Uel ēt ꝑ tres ꝑmas cru-
ciſignatiōes iportat vēditiōis ꝑciū: ter decē. i.
triginta argentei: vt vult beatus Tho. pte. iij. q.
lxxxij. arti. v. ❡ Alie plures rōnes/ quaꝝ aliq̄ vi-
dent ſatis pueriles ⁊ ipertinētes: q̄s ⁊ albertus
ſatis acerbe reprobat: allegant. * Qꝛ tn̄ h̄ ritus
in eccl'ia cōiter ab oibꝰ obſeruat: nēo hūc ꝑter-
mittere aut cōtēnere ꝑſumat: qualicūqꝫ ex mo-
tiuo hoc venerit in vſum: aut ſit ſtatutū: ne q̄s vt
ſapiēs i ocl'is ſuis ac ſingl'aris arguat: recedat-
qꝫ a moribꝰ ſctē mr̄is eccl'ie errare nō potētis: tā
q̄ ferꝰ ſingl'aris viā ſolitudis igrediēs: vbi diui-
tijs multiplicibꝰ abduci pōt: ne finē optatum ac
deſiderabilē conſequat. ❡ Lectio. xxxiiij. A

* Dici pōt
etiā ꝙ ꝑ q̄n
qꝫ cruces i
telligūt q̄n
qꝫ vulnera
xp̄i vl' i illis
q̄nqꝫ cruci
bus tp̄s le
gis expmi-
mus: q̄ð q̄n
qꝫ libris di
ſtinguit: vl'
ꝑ q̄nqꝫ cru
ces q̄nqꝫ ꝑ
ſone q̄bus
tp̄s illud le
gis regeba
tur intelli-
gunt: ſcꝫ iu
dices/ Re-
ges/ Prin-
cipes ꝓphe
te/ ⁊ Sacer
dotes.]

Upri
die q̄ pate-
ret/ accepit
panem ⁊c.
❡ Jſta eſt
pars quar-
ta canonis
principalis
in qua pre-
miſſis orō-
nibꝰ ad pa-
trē clemen-
tiſſimū pro
appoſitorū
munerum
benedictione: ſanctorum cōmemoratione: pro
benedictionis impetratione: addita deprecatio
ne: pro oblationis acceptatione. Procedit nūc
ad ſacrificij perfectionem ſcilicet materie ido-
nee ⁊ ſanctificate conſecrationē: qua panis vi-
niqꝫ ſubſtantie in verum corpus Chriſti ⁊ ſan-
guinem ſubſtantialiter conuertuntur. ❡ Et di-
uiditur in duas partes principales. Jn prima
ponitur conſecratio panis: qui in corpus chri-
ſti conuertitur. Jn ſecunda ſubditur conſecra-
tio vini: quod in eius ſanguinem tranſubſtan-
tiatur: ibi. Simili modo. ❡ Circa primum: pri-
mo modus inſtitutionis huiꝰ ſacramenti a xp̄o
premittitur. Secūdo verborum ſubditur forma
qua cōſecratio ipſa ꝑficitur: ibi. Hoc eſt enim.
Prima pars ſubdiuiditur in quatuor particu-
las. Jn prima tangitur huius gratioſiſſime in-
ſtitutionis tempus ⁊ hora. Secūdo ineffabilis
tranſſubſtantiationis terminus a quo ⁊ mate-
ria: ibi. Accepit panem. Tertio ponitur huius
ſanctiſſime inſtitutiōis modus ⁊ circūſtantia:
ibi. Et eleuatis oculis. Quarto tāgit inſtitutio-
nis finis et ratio motiua: ibi. Dedit diſcipulis.
❡ Quoad primum dicitur. Qui pridie q̄ patere
tur. Qui ſcꝫ dilectiſſimus filius tuus dñs noſter
ieſus xp̄s: pridie. i. precedenti die q̄ pateret. Jn
quibus verbis: vt dictum eſt: tangit inſtitutio-
nis huius ſacramenti tempus. ❡ B Fuit autē
de hoc tēpore altercatio inter grecos ⁊ latinos.
Jn hoc quidem cōcordant: ꝙ in vltima cena in- j. Cor. xi.
ſtitutum eſt hoc diuiniſſimum ſacramētum: ſed
quota die mēſis cena celebrata ſit diſcordia fuit.
Uñ dixerunt greci cenam fuiſſe factam tredeci-
ma luna primi mēſis: ⁊ ꝯſequēter dicūt xp̄m cō-
feciſſe in fermētato: propter q̄ð ⁊ ipſi in fermen-
tato celebrāt hoc ſacrificiū: ⁊ nos latinos quia
in azymis celebramꝰ negāt vere conficere. Con
tra quos btūs Anſ. ſcripſit elegantem epl'am
ſiue libellum de fermento ⁊ azymo intitulatum
Et quia illa dependent ⁊ vnum ex alio firmamē
tum accepit: ſcꝫ tempus cene ⁊ confectio eucha
riſtie ex azymo aut fermento: ideo ſimul hic per
tractanda ſunt: licet ſcðm de azyma ⁊ fermento
magis ſequentē particulam (accepit panē: vbi
de materia huius ſacramenti tractabit) reſpice
re videatur. Primo ergo vidende ſunt ratiōes
grecoꝝ ac eoꝝ error. Scðo declarāda erit v̄itas.
Tertio rōnes in cōtrariū diſſoluende. ❡ C Quā
tum ad primū: arguūt greci probare nitentes ꝙ
dñs cenā nouiſſimā cū diſcipulis cenauerit tre
decima die mēſis primi nyſan: quē nos dicimus
martiū ſm lunationē. Chriſtus cenā celebrauit
die immediate ꝑcedēte diē paſſionis ſue: et hec
fuerat tredecima: igit cenā fecit die menſis. xiij.
Cōſequētia tenet expoſitorie per reductionē: et
maior patet ex decurſu oim euāgeliſtarū. Nam
in ipſa nocte cena facta inſtructiſqꝫ diſcipulis:
ſurgēs a cena ⁊ introiens hortū in latere mōtis
oliuaꝝ: captus eſt: mane crucifixus. vñ ait Joā. Joā. xviij.
xviij. c. Hec cū dixiſſet ieſus egreſſus ē cū diſci-
pulis ſuis trās torrētē cedrō: vbi erat hortus: in
quē introiuit ip̄e ⁊ diſcipuli eius. Et ꝯñr deſcri-
bit captionē eiꝰ. Luce quoqꝫ. xxij. c. dñs in cena
dixit petro. Dico tibi petre: nō cantabit hodie Luc. xxij.
gallus: donec ter abneges noſſe me. Hodie diē
dt naturalē includētē nocteꝫ illā ⁊ ſeq̄ns mane.
Et ſequit ibidē. Adhuc q̄ð ſcriptū eſt opꝫ imple
ri. Et cū iniquis deputatꝰ eſt. Adhuc dt noctem
eandē: qua hec v̄ba xp̄s ꝓtulerat. Marcꝰ quoqꝫ
⁊ Mat. dicūt dñꝫ in cena dixiſſe diſcipulis. Oēs
vos ſcādalū patiemini in me in iſta nocte. Pau
lus v̄o. j. Cor. xi. apertiſſime ait. Dñs Jeſus in
qua nocte tradebat accepit panē. Ex quibꝰ ma-
nifeſte ptꝫ cenā: in qua xp̄s inſtituit hoc ſacra-
mentū: ea nocte fuiſſe celebratā qua dñs tradi-
tus eſt et mane crucifixus. Minorem ſcꝫ ꝙ dies
illa

illa fuit.xiij.menſis primi:ſic probare nitunt̄.Ce
na pceſſit diē immolationis veri agni paſchalis
hoc eſt paſſionē chriſti in cruce qua ſe patri obtu
li vt dicit apoſtolus.i.Coꝛ.v.Paſcha noſtrū im-
molatus eſt chriſtus.Haud dubiū quin a ſeipſo:
Ad Heb.ix vt dicit idē ad Heb.ix.Sanguis xp̄i qui per ſpm̄
ſanctum ſemetipſuʒ obtulit immaculatum deo:
emūdauit ꝯſcientiā noſtram ⁊c.Et hec fuit.xiiij.
luna: ⁊ per conſequens cena facta eſt.xiij. luna.
¶Quod aūt xp̄s paſſus ſit.xiiij. luna ſic ꝓbant.
Ueritas debet coꝛreſpondere vmbꝛe:⁊ figura rei
agnus aūt paſchalis fuit vmbꝛa:⁊ figura veri pa
ſchalis agni:⁊ immolatio immolationi:igitur ea
die xp̄s verus agnus dei immolari debuit in cru
ce quo agnus typicus in lege. Agnus aūt typicꝰ
Exod.xij. immolari preceptus eſt lūa.xiiij.vt habet̄ Exod.
xij.vbi de agno paſchali dicitur.Seruabitis euʒ
vſqʒ.xiiij. diem mēſis huius. Immolabitqʒ eum
vniuerſa multitudo filioꝝ iſrael ad veſperam.
Joh.xiij. Preterea Joā.xiij.dr.Ante diē feſtū paſche ſciēs
ieſus quia venit hoꝛa eius. Et poſt. Cena facta
cum diſcipulis cum diabolus iam miſiſſet in coꝛ
⁊c. Ex quibus vbis videtur ꝙ cena fuit facta añ
diem paſche:ſed dies paſche fuit.xiiij.luna:vt ha
Leui.xxiij. betur Leui.xxiij.Decimaquarta die mēſis ad ve
ſperā celebꝛabitꝛ paſcha: igitur cena que pceſſit
Jo.xviij. diē paſche facta fuit.xiij. luna.¶Itē Jo.xviij.hr̄:
ꝙ iudei nō introierūt domū pylati vt nō ꝯtami-
narent̄:ſed manducarent paſcha.Ex q̄ arguitur:
xp̄s illa die paſſus eſt quo iudei manducarūt pa
ſcha.Hoc aūt factum eſt(ſcilicet paſche mandu
catio)decimaq̄rta luna:ergo cena pcedēs paſſio
nis diem:facta eſt luna tertiadecima.Et hoc cō-
coꝛdat ei quod principes iudeoꝝ dixerunt:vt
Mat.xxvj. ſcribitur Matth.xxvj.Non in die feſto: ne foꝛte
tumultus fieret in populo.ideo non crucifixerūt
chriſtum in pꝛima die azymoꝝ luna quintadeci-
ma:que fuit celeberrima: nō auteʒ crucifixerunt
poſt:ergo ante:ſciliʒ luna.xiiij.¶Itē de ſanctis
Lu.xxiij. mulieribus legit̄ Luc.xxiij.ꝙ viſo monumēto in
quo poſitū fuit coꝛpus dn̄icum:reuertētes para-
uerūt aromata ⁊ vnguenta.Hec aūt preparatio
fuit die in quo licuit operari ſm̄ legē:aliter enim
mulieres ſctē ꝯtra legis preceptū nō laboꝛaſſent
preparando vnguēta ⁊ emēdo aromata: ⁊ ita nō
erat dies q̄ntadecima lune:qꝛ die quintadecima
fuit ſolēnitas ⁊ pꝛima dies azymoꝝ:ſicut dicitur
Exo.xij. Exo.xij.Septē diebus azyma comedetis. Et ſeq
tur.Dies pꝛia erit ſctā atqʒ ſolēnis:⁊ dies ſeptia
eadē feſtiuitate venerabilis.Nihil operis facie-
tis in eis:exceptis his q̄ ad veſcēdū ꝑtinēt.Dies
ergo paſſionis chꝛiſti quo ⁊ ſepultus eſt:fuit deci
maquarta luna quā preceſſit cena. Fuit igitur ce
na tertiadecia luna cū diſcipl'is celebꝛata. ¶Itē
glo.ſuper illud Luc.xxij. Appꝛopinquabat dies
feſtus iudeoꝝ:dicit.Inter paſcha ⁊ azyma hoc di
ſtat:ꝙ paſcha vocabat̄ ſola dies in qua agnꝰ co-
medebat̄ ad veſperā.i.q̄rtadecima luna pꝛmi mē
ſis.Dies azymoꝝ erant a q̄ntadecima luna vſqʒ
ad.xxi.diē eiuſdem menſis.xv.itaqʒ dies erat pꝛi
ma ſolēnitas ⁊ feſtū azymoꝛū:in quo dn̄s non eſt
crucifixus:ſed die precedēte ſm̄ illō pꝛincipū iu
deoꝛū.Non in die feſto ne foꝛte tumultus fiat in
pplo.Ex hoc ꝯſir inferūt:ꝙ chꝛiſtus in pane fer-
mentato ꝯfecit: qꝛ cenauit tertiadecima luna:in
qua nondū fuerat azyma in domibus iudeoꝛuʒ.
Cōſecrauit em̄ in pane q̄ tūc vtebant̄ iudei: non
aūt vtebant̄ azyma ante veſperā diei.xiiij.q̄ come
debant paſcha:vt habet̄ Exo.xij.¶Preterea ad
idē arguūt.Magis ꝯuenit ꝯficere i fermētato q̄
in azyma:nā fermētatū expꝛſſius ſignificat xp̄ʒ q̄
azima.Fermētum enim ſignificat charitatis fer-
uoꝛem:vt vult glo.Matth.xiij.ſuper illud.Simi Mat.xiij.
le eſt regnum celoꝛum fermēto ⁊c. Sed ꝑ azyma
ſignificat̄ puritas chꝛiſti a peccato. Maius aūt
bonū eſt feruoꝛ charitat̄:q̄ puritas a pctō:ergo
fermentū repꝛeſentat chꝛiſtum quantū ad maiꝰ
bonum q̄ azyma. ¶Item arguūt. Si dn̄s nole-
bat nos ſeruare ritum iudeoꝛum: videtur ꝙ nec
ipſe ſeruauerit:non ergo ꝯfecit in azyma.¶Iteʒ
adueniente veritate ceſſare debuit figura: ergo
adueniente chꝛiſto qui veritas eſt.Joā.xiiij. ceſ-
ſare debet vmbꝛa.Exiſtente igitur vero pane:ſcʒ Joan.vj.
chꝛiſto.Joā.vj.Ego ſum panis viuus ⁊c. ceſſare
debuit panis figuratiuus:ſcilicet panis azymus
nec de cetero ſumi in vſum: alioquin vtentes eo
iudaizarent.¶Item cōtra latinos arguūt.Uos
quod precepit lex quantū ad azyma obſeruatis
ad literam.Litera auteʒ occidit.ij.Coꝛ.iij.Sic er
go facientes moꝛtem operamini: non meremini
ad vitam.¶Item obijciūt:in euāgelio vbi fit mē
tio huius ſacramenti:in greco habetur archon:
ſed archon pꝛo fermentato accipitur:ideo ꝯficiē
dum eſt in fermētato.¶D His rationibus gre
ci permoti dicunt in ſolo fermentato poſſe confi
ci euchariſtiam.Et in tantaʒ inſaniam pꝛorupe
rūt:ꝙ quia euangeliſte Matth.Mar.⁊ Luc.po-
nūt cōtrarium vt patebit: auſi ſunt dicere ꝙ fal-
ſum ſcripſerunt:⁊ ꝙ Joannes eos coꝛrexit.Un̄ vt
dicit Inno.ipſi aſſerunt paraſceuē luna decima- Inno.
quarta extitiſſe:in qua verus agnus eſt immola
tus:vt legis impleretur figura:que decimaquar-
ta luna pꝛimi menſis paſchalem agnum iuſſerat
immolari.Dn̄s igitur eadem die paſſuruʒ ſe eſſe
pꝛenoſcēs in precedēti veſpera neceſſitate cōpul
ſus anticipauit comedere paſcha: quo tunc lici-
te poterat comedi fermētum:⁊ ita ipſi fermenta-
to cōficiūt.Hoc de illo:ſcʒ recitatiōe erroꝛis gre
coꝛū cū ſuis ꝓbamentis. ¶E Quantū ad ſcōm
eſt veritas oñdenda. Un̄ ſine omni dubitatione
credēdū eſt ꝙ xp̄s agnū paſchalē manducauerit
decimaquarta luna ſm̄ legis diſpoſitionē:quam
nō venit ſoluere: ſʒ adīplere.Et qm̄ in eadē cena
poſt agnū typicū euchariſtiā confecit: in qua ſe
ipm̄ agnū verum diſcipulis ſuis dedit ſub ſpecie
panis. Nec erat tūc panis fermentatꝰ in iudeoꝝ
domibꝰ.Dedit ergo ſeipʒ ſuis diſcipulis ſub ſpē
panis azymi manducandū: nā Exo.xij.dr. Edēt Exo.xij.
carnes aſſas igne nocte illa ⁊ azymos panes. Et
ſequitur.Habebitis autem hunc diem in monu
mentū:⁊ celebꝛabitis cū ſolēnē dn̄o in gn̄ationi-
bus veſtris cultu ſempiterno.Septē diebus azy-
ma comedetis: in pꝛimo die nō erit fermentū in
domibꝰ veſtris.Quicūqʒ comederit fermentum
peribit anima illius de iſrael a pꝛima die vſqʒ ad
ſeptimū diem. Pꝛima aūt dies incepit a veſpera
lune decimaquarta.Un̄ ſequit̄ ibidē. Pꝛimo mē
ſe.xiiij.die mēſis ad veſperā comedetis azyma:vſ
qʒ ad diē duodecimū eiuſdē mēſis ad veſperā.Se
ptē diebꝰ fermētū nō inuenief in domibꝰ veſtris.
¶Ex q̄bꝰ manifeſte pʒ ꝙ ad veſperam diei.xiiij.
pꝛimi menſis q̄ comedebat̄ agnꝰ paſchalis vſqʒ
ad duodecimū eiuſdē mēſis:nō fuit fermētuʒ in
edibꝰ.Chꝛiſtꝰ igit̄ eadē die poſt agnū legalem eu
chariſtiā ꝯficiēs:nō in pane fermētato:ſed in azy
mo ꝯfecit. Qd̄ aūt xp̄s decimaq̄rta luna agnum
paſchalē comedit:⁊ nō pueniendo decimatertia
die pʒ:qꝛ Mat.xxvj.dr.Pꝛia aūt die azymoꝝ ac- Mat.xxvj.
ceſſerūt diſcipl'i ad ieſuʒ dicētes.Ubi vis paremꝰ
tibi comedere paſcha?Et ſequit̄.Et pauerūt pa-
ſcha/Ueſpe aūt fctō diſcūbebat cū duodeci diſci
pl'is.Un̄ gl.Pꝛia die azymoꝝ.i.decia q̄rta die pꝛi

mi mēſis:q̄ꝛ abiecto fermētato agnum immola-
Mar. xiiij. bant ad veſperā. ¶ Itē Marci. xiiij. Primo die
azymorum:q̄n paſcha imolabāt:dicūt ei diſcipu
li. Quo vis eamus ⁊ cōparemus tibi vt mandu-
ces paſcha? Et ſequitur. Et parauerunt paſcha.
Veſpere autem facto venit cū duodecim. ¶ Itē
Luc. xxij. Lu. xxij. Venit aūt dies azymorum in qua neceſ-
ſe erat occidi paſcha. Et miſit Petrum ⁊ Joannē
⁊c. ſequitur. Et parauerūt paſcha. Et cum facta
eſſet hora diſcubuit:⁊ duodecim apoſtoli cū eo.
Fecit ergo dominus paſcha eo die q̄ neceſſe erat
occidi paſcha:hec fuit decimaquarta luna men-
ſis primi:vt patet ex predictis. ¶ F Ex quo ſequi
tur ꝙ nō in fermētato: ſed azymo confecit. Item
ritus conſecrandi in azymis eccleſie romane ha
betur ex inſtitutiōe apoſtolorum cum quibus do
minus cenauit:quibus preſentibus euchariſtiā
confecit:eis dedit:eoſq; in diſpēſatores euchari
ſtie ꝯſecrauit:quod eſt maximū argumentū ad ꝓ
Inno. poſitum ꝯfirmandū. Unde Inno. Id ſolū ſufficit
latinis ꝯtra grecos:ꝙ ꝯſtantinopolitanam eccle
ſiam multarum hereſum corruptio fermentauit
vt nō ſolum hereticos: verūetiam hereſiarchas
produceret. Romanam aūt eccleſiam ſuper apo
ſtolice fidei petram ſtabili ſoliditate fundatam:
nulla prorſus heretice prauitatis procella potuit
conquaſſare:ſed illud ſemper integra fide ſerua-
uit:quod ab ipſis apoſtolis accepit:qui eam pre
ſentialiter ſacris doctrinis inſtruxere:⁊ eccleſia-
ſtici ritus regulam docuerunt. Ab ipſis ergo bea
tis apoſtolis Petro ⁊ Paulo: duos ⁊ viuos ha-
buit:⁊ defunctos cuſtodit:huius ſacrificij ritum
accepit:quod hactenus inuiolabili cultu ſerua-
uit. ¶ Verum licet conſecrandum eſt in azymis/
qūo ⁊ xp̄s cōſecrauit:⁊ romane eccleſie ritus ha-
bet:nihilominus tn̄ in fermentato poteſt cōfici:
quia nō differt fermentatū ab azymo ſubſtantia
liter ⁊ ſm ſpeciē:ſed accidente ſolo. Et ſicut indif
ferēter ex vino albo ⁊ rubeo cōficit:licet Chriſtus
in altero tm̄ confecit:ita ſm btm̄ Anſ. non tm̄ ex
azymo:ſed etiā ex fermentato ꝯfici pōt. Unde be.
Anſ. in ep̄la allegata ait. Propter hoc ſolū videt
ſe ⁊ carnē ſuā panē vocaſſe:⁊ de pane corpus ſuū
feciſſe:q̄ꝛ ſicut ille panis azymus vel fermentatꝰ
dat vitā trāſitoriam:ita corpus eiꝰ eternā: nō q̄ꝛ
fermētatus eſt vel azymus. Hec Anſ. Indifferen
ter ergo ſe habꝫ quātū ad hoc ꝙ ex vtroq; poteſt
ꝯfici verum corpus chriſti. Unde ⁊ greci vere ꝯfi
ciūt ceteris paribus:nec ex hoc tm̄ arguēdi ſunt:
quantū ex hoc ꝙ dānāt ꝯficiētes in azymo:dicen
tes ꝙ nō ꝯficiūt:vnde in hoc errāt heretici iuſte
iudicātur. ¶ G Orta eſt aūt hec diſſenſio greco-
rū a latinis:q̄ꝛ ſicut dicit Leo papa:q̄n error vige
Leo papa. bat de legali obſeruantia:q̄ fuit ebionitarū: qui
dixerūt neceſſariū eſſe chriſtianos iudaizare:⁊ ꝑ
ꝯſequens paſcha ſuum in azymo cōficere:decre-
uerūt ꝙ eccl'ia nō ꝯficeret de azymo:ſed fermen-
tato quouſq; error ille ceſſaret. Unde eccleſia pri
mo ꝯficiebat de azymo. Secundo de fermentato
Tertio ceſſante hac cauſa rediit eccleſia romana
ad ritū primū:⁊ cōfecit ex azymo. Greci vō tanq̄
ſuperbi noluerūt ad ritū primū redire: et ex hoc
coacti ſunt ſuū errorem defendere. Primo dicen
tes ſe hūc ritū accepiſſe a patribus. Scd̄o q̄ꝛ hoc
nō ſufficiebat:addiderūt rōnem:ne iudaizarent.
Tertio q̄ꝛ nec hoc ſufficiebat: ſi dn̄s cōfeciſſet in
azymis:auſi ſunt dicere:ꝙ dn̄s conficiebat de fer
mētato. Et q̄ꝛ euāgeliſte ꝯtrariū dicūt ⁊ auſi ſunt
blaſphemare ꝙ euāgeliſte falſū dixerūt. ¶ Qua
re aūt eccleſia romana nō idiſtincte ex vtroq; pa
ne fermentato ſcꝫ ⁊ azymo ꝯficit: ſicut ex vino al-
bo indifferenter ⁊ rubeo: reſpōdet Alexā. de ales
par. iiij. q. xxxij. membro. iij. Et ſi in vtroq; pane
cōfici poſſet:nihilominus panis azymus magis
congruit conſecrationi. Et hoc ratione multipli
ci:primo: ex debito conformationis corporis qd̄
eſt eccleſia:ipſi capiti chriſto:quod de hmōi pane
confecit. ¶ Secunda: expreſſio puritatis ſingu-
laris ſacramenti cum re cōtenta. Panis eñ azy-
mus ratione qua eſt ſine fermento:expreſſius re- Azymꝰ apꝰ nos dicitur ſine fermē-
preſentat puritatem ſingularem humane natu-
re in chriſto:que ſicut azyma de fermentato ſum
pta eſt:ſic ſumpta eſt de maſſa corruptionis ſine to.
omni corruptione peccati. ¶ Tertia ratio. Expꝛeſ-
ſio ſimplicitatis ſingularis ſacramēti cum re cō-
tenta. Sicut eñ in genere panis azymus eſt ſim-
pliciſſimus:quia in minori ſubſtātia eſſe nō poſ-
ſet panis:ſic chriſtus in genere hominum ſimpli
ciſſimus. i. minime eſt diuiſus. In ipſo enim ſunt
omnes virtutes ⁊ dona:⁊ vniuerſaliter omnia bo
na in medio idiuiſibili:ſicut loquimur de medio
virtutis/quod virtus apprehendens punctuali
ter eſt perfectiſſima:⁊ ab exceſſu ⁊ defectu:que vi
tium inducūt:remotiſſima. ¶ Quarta ratio. In-
ſinuatio diligētie adhibende:vt membra corpo-
ris Chryſti myſtici conforment ſe in puritate cū
corpore chriſti vero. Puritas enim azymi diligē-
ti obſeruantia preparatur:ne extra medium ſuū
deuiet. Sic ſumentes azymam carnem chriſti ſe
diligentiſſime preparent:vt in ſe cuſtodiant me-
dium puritatis. Unde Anſ. In lege:vbi fere om- Anſelmus.
nia in figura fiebant: preceptum fuit in paſcha
azymū panē comedere:vt oſtenderet ꝙ Chriſtus
quē expectabant:purus ⁊ mūdus futurꝰ eſſet. Et
nos qui manducaturi eramus corpus eiꝰ:ſimilr
eſſe moneremur puri ab omni fermēto malicie ⁊
nequitie. Et he rationes haberi poſſunt ex ep̄la
beati Anſel. ſupra allegata dicētis. Aptiſſimū eſt
q̄ꝛ melius ſacrificat de azymo:q̄ de fermentato.
Tum q̄ꝛ valde apertiꝰ:purius et diligētius fit:tū
q̄ꝛ dn̄s hoc fecit. Apertius dicit ratione expreſſio
nis ſingularis ſimplicitatis: qua cōuenit ſacrm̄
cū re. Purius ratiōe expſſionis ſinglaris purita
tis:qua cōuenit ſacrm̄ cū re. Diligentius ratiōe
inſinuatiōis diligentie adhibēde ex parte mēbro
rū:vt ſe cōforment capiti. ¶ Sic ergo colligendo
ſummarie que dicta ſunt:dicitur ꝙ cōficere i azy
ma nō eſt de neceſſitate ſacramenti. Differentia
harū neceſſitatū patꝫ. ſ. lec. i. Primum oſtēſum
eſt:q̄ꝛ in fermentato ſi attētat fit cōſecratio. Se-
cundū patet:q̄ꝛ ſic cōſecrans peccat faciēs cōtra
ritū ⁊ ꝑceptū eccl'ie. Uñ extra de cele. miſſa. c. lite
ras. punitur qui in fermētato conſecrauit. Et di
cit Sco. in. iiij. diſt. xi. q. vi. in fine. Forte grauiter
peccant etiam greci:qui ſe non conformāt eccl'e Scotus.
petri:maxie cū hic habet fundamentū ſolidum:
q̄ꝛ ſic xp̄s inſtituit hoc ſacramētū celebrandum
ad minus ſi non neceſſario/quin aliter fieri poſ-
ſit:tn̄ ſic magis cōgrue celebrat. ¶ H Quantum
ad tertium ſoluēde ſunt rōnes grecoꝝ. ¶ Ad pri-
mā qua arguit ꝙ dn̄s tertiadecima luna cum di-
ſcipulis cenauit:cōcedit ꝙ cena facta eſt die im-
mediate ꝑcedente diē paſſiōis:ſꝫ negat ꝙ illa fue
rit tertiadecima luna:ſed vt viſum eſt: fuerat fa-
cta decimaquarta luna. Ad probationem nege-
tur ꝙ dn̄s paſſus ſit decimaquarta luna:ſed paſ-
ſus eſt decimaquinta luna. Et ad probationem
dr̄ ꝙ veritas correſpondebit figure. ¶ Ad cuius
intellectū notādū ſm Alex. ꝙ circa agnum typi-
cum duo fiebāt:ſcꝫ immolatio ⁊ comeſtio. Quan
tum ad comeſtionem:vmbra reſpōdit veritati: ⁊
figura rei:q̄ꝛ decimaquarta luna:ſcilicet in cena
comedebatur

comedebat agnus typicus ⁊ agnus verus. Nã facta cena de agno paſchali dedit dñs diſcipulis agnũ verũ: ſcꝫ corpus ſuũ: ſimiliter immolatio rñdit immolationi. Immolatio em̃ figuralis agni facta eſt luna. xiiij. ⁊ immolatio veri agni ſimiliter luna. xiiij. inchoata eſt: qꝛ poſt cenam nocte iouis. xiiij. luna incepit paſſio xp̃i: qñ factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſanguinis decurrentis in terrã. Luce. xxij. Itẽ nocte illa fuerat captꝰ: ligatus: cõſputus: colaphis ⁊ alapis ceſus. Marci. xiiij. Sic ergo nocte illa inchoata fuit immolatio: ⁊ die ſequenti cõſummata: ⁊ ſic figure veritas rñdebat. Unde glo. ſup illud Lu. xxij. Uenit autẽ dies azymoꝝ: di. Licet ſequenti die. i. xv. luna ſit crucifixus: hic tñ nocte qua agnus immolabat: ⁊ carnis/ſanguiniſqꝫ ſuis diſcipulis ſacramẽta celebrãda tradidit: ⁊ a iudeis tẽtus/⁊ ligatus ipſius immolationis. i. paſſionis ſue ſacrauit exordiũ. ¶ Aliter põt dici ſm veritatẽ legis qua dies currebat a veſpera in veſperũ: vt dꝛ Le

Leui. xxiij.

ui. xxiij. A veſpera vſqꝫ ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra. Et de feſto paſche hoc plane de

Exo. xij.

terminatũ eſt: vñ Exod. xij. habet. Primo menſe xiiij. die mẽſis ad veſperã comedetis azyma vſqꝫ ad. xxi. eiuſdẽ mẽſis ad veſperã. Cũ ergo veſperũ xiiij. diei: quo immolabat agnus: fuit pars ſequẽtis diei: eodẽ die verus agnꝰ immolatus eſt quo

Obiectio.

agnus typicus. ¶ I Et ſi obijcitur. Ante reſurrectionẽ dñi dies preceſſit noctẽ ſm magiſtrum in hiſto. In nocte aũt reſurrectionis terminatꝰ ordo naturaliũ: qui eſt vt dies precederet noctem: deinde creator tẽpoꝝ fecit vt nox precederet diẽ.

Reſponſio ad obiectionem.

Rñdet ꝙ ille ordo: quo dies noctẽ preceſſit: fuit ſm curſum cõmunẽ tẽporũ: nihilominꝰ ſpeciali rõne ordinatũ fuit in lege: ꝙ in ſolẽnitatibꝰ nox precederet diẽ: ⁊ currerẽt dies ſolẽnes a veſpera in veſperã. Cuius rõ fuit: qꝛ ille ſolennitates fuerunt figure ſolẽnitatũ tẽporis grẽ: in quibus huiuſmodi ordo ſeruat: ⁊ maxime ſolẽnitatum patrie: que ſequuntur ad noctẽ tribulationis vie. ¶ R Ad ſcđm ſimiliter ⁊ ad tertiũ rñdet per di

Paſcha multipliciter accipit.

ſtinctionẽ huius nois paſcha. vñ ſm Inñ. ⁊ Alexan. nomẽ paſcha multipliciter accipit: et equocatione huiꝰ nois greci decepti ſunt. Accipitur em̃ qñqꝫ ꝓ hora immolationis agni typici: vnde Lu. xxij. Appropinquabat dies feſtus azymoꝝ q̃ dicit paſcha. glo. Paſcha dꝛ ſolꝰ dies in q̃ agnꝰ occidebat ad veſperũ. i. decimaquarta luna primi mẽſis. Qñqꝫ accipit pro agno paſchali typico: vnde Luce vbi. ſ. Uenit aũt dies azymoꝝ: in qua neceſſe erat occidi paſcha. Qñqꝫ accipit ꝓ vero agno paſchali q̃ eſt xp̃s dñs. j. Coꝝ. v. Etem̃ paſcha noſtrũ immolatus eſt xp̃s. Qñqꝫ pro die feſto azymoꝝ: q̃ fuit quintadecima poſt equino

Ioã. xiij.

ctiũ vernale. Ioã. xiij. Ante diẽ feſtũ paſche ſciẽs ieſus. Qñqꝫ accipit ꝓ cibis paſchalibꝰ: panibꝰ ſcꝫ azymis quibꝰ veſcebant tpe paſchali: de quo Exo. xij. Primo mẽſe. xiiij. die menſis ad veſperã comedetis azyma: vſqꝫ ad. xxi. eiuſdẽ menſis ad veſperã: ⁊ ſic accipit Ioã. xviij. Non introierunt pretoriũ: ne cõtaminarent: ſed manducarent paſcha. ¶ Per hoc patet ad argumenta ꝙ beatus Ioã. cũ dixit. Ante diẽ feſtum paſche: accepit paſcha ꝓ prima die azymoꝝ que fuit. xv. luna menſis primi. Et hoc innuit cũ dicit: ante diẽ feſtuꝫ. Differt em̃ dicere ſm Alex. diẽ paſche: ⁊ diem feſtum paſche: nec ſunt idẽ vt ptꝫ ex lege. Dies em̃ paſche eſt. xiiij. luna: dies feſtus paſche. xv. luna: vñ Leuiti. xxiij. Mẽſe decimo. xiiij. die ad veſperum phaſe dñi eſt. i. paſcha: ⁊ decimaquinta die menſis huius ſolẽnitas azymoꝝ dñi eſt: ⁊ ita ante diẽ ſolennẽ paſche que fuit luna. xv. facta fuit cena dñi. i. xiiij. luna ad veſperã: ⁊ ita non eſt pro grecis: ſed magis cõtra eos. * In illa aũt auto. Ioã. xviij. vbi dicit. Ut manducaret paſcha: accipitur paſcha pro azymis panibꝰ: vt dictum eſt: quod comedebãt ſeptẽ diebꝰ. ¶ Et per hoc ad illud quod addit. Non in die feſto ⁊c. Dicitur qđ cauſa huius dicti ⁊ diſpoſitionis iudeoꝝ addit: ne forte tumultus fieret in populo. Nõ em̃ propter feſti reuerentiã diſpoſuerãt crucifixionẽ differre: ſed ne tumultꝰ fieret in populo: qui in maxima copia ad feſtũ illud cõfluxerat. Et ita ne de manibus eoꝝ raperet. Ideo nacta opportunitate: ⁊ ſubmota cauſa tumultus populi: iuda ſe offerente ad tradendũ illuꝫ: ſine tumultu fecerunt contrariũ: mutãtes ꝓpoſitũ: ⁊ hoc diuina diſpoſitione: vt veritas correſpõderet figure: qꝛ quintadecima luna eduxerat populũ hebreoꝝ de egypto: ⁊ eodẽ die mors chriſti eduxit populũ ſuum de tenebris peccati: vt Inñ. Porro diſpoſitio ſacerdotũ cõtra diſpoſitionẽ dei preualere non poterat: qui diſpoſuerat vt verus agnus in diebus paſchalibꝰ immolaret. ¶ L Ad quartum de ſanctis mulieribꝰ vnguẽta poſt dñi ſepulturam preparantibꝰ: dicit ab aliquibꝰ ꝙ prima die azymorum: ſcꝫ die paſſionis dñi qui ſolẽnis erat: interdicta fuere opera ſeruilia. vt Leui. xxiij. Primus dies erit vobis celeberrimus: omne opus ſeruile in eo nõ facietis. Hmõi aũt vnguẽti preparatio que congruebat defunctis: qꝛ fuit opus mie: non reputabat inter ſeruilia: ⁊ ita per hoc qđ dicebat Exo. xij. Nihil operis facietis in eis exceptis his que ad veſcendũ pertinẽt: non excludebat quin opera ſpiritualia fieri poterant: quale fuit opus mulierũ. Dicũt igit ꝙ mulieres ſancte ab hora qua viderãt chriſtũ poſitũ in monumẽto: ſicut dicit Lu. xxiij. vſqꝫ ad veſperuꝫ eiuſdem diei: preparauerũt vnguẽta que habebãt: ⁊ ad veſperũ a preparatione quieuerũt ſm legẽ propter ſabbatũ: de quo preceptũ fuerat in lege: ꝙ a veſpera celebrarẽt vſqꝫ ad veſperã ſine aliquo opere: tunc enim nõ licebat preparare que ad cibuꝫ erãt neceſſaria. Illa etiam dies ſabbati inter oĩa ſabbata celeberrima erat: ⁊ ꝓpt paſcha: et ꝓpter ſabbatuꝫ. Licuit ergo preparare vnguenta luna xv. qꝛ hoc fuit opus mie: ⁊ ideo nõ ſeruile. ¶ Sꝫ contrariũ videt Marci. xvi. Cum tranſiſſet ſabbatũ: maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ ſalome emerũt aromata: vt veniẽtes vngerẽt ieſum: igitur die veneris dñice paſſionis non parauerunt aromata: qꝛ nonduꝫ fuerant empta. ¶ Solutio ſm glo. Emerũt. i. empta parauerunt: qđ em̃ reſiduũ fuerat nõ paratũ: die veneris parauerunt dum tranſiſſet ſabbatũ. Uel aliter: iudei multos ſumptus facere ſolebãt circa funera. Nã ⁊ nicodemus: qui venerat ad ieſum nocte primũ venit ferens mixturã myrrhe ⁊ aloes quaſi libras centum. Ioã. xix. Ecce ſumptus magnus. Mulieres igit videntes nõ ſufficere vnguẽta que parauerãt die veneris: poſt ſabbatũ plura emerũt: ⁊ illa parauerunt vt dicit Marcus. ¶ Aliter poſſet dici ꝙ mulieres ille iam inſtructe in fide xp̃i nõ cura

Inno.

bant hmõi legalia obſeruare. vnde Inñ. ꝙ antẽ mulieres in die paſche dicunt vnguenta paraſſe nõ obeſt: qꝛ non erant ſub litera: ſed ſub gratia. ¶ Uerũ huic videt cõtrariũ qđ Lucas dicit. Et ſabbato quidẽ ſiluerunt ꝓpter mandatũ: ex quo patet ꝙ legis mãdata ſeruabãt. ¶ M Ideo adhuc aliter dici poteſt: ꝙ ille mulieres cognoſcentes xp̃i mortẽ futurã: ante mortẽ eius parauerũt neceſſaria ad cõdendũ corpus eiꝰ. vñ Inn. Mu

ADDITIO.

* Controuerſia ẽt eſt inter Lyrã/ et Burgẽ. quia Lyra dicit/ et eſt communis opinio/ qđ feria. vi. in qua paſſus eſt Chriſtꝰ: fuit dies paſche. Sed Burgeñ. dicit ꝙ nõ: ſed die ſabbati erat paſcha/ et dies ſolennis: et habet ad hoc rõnes multum apparentes: inde dicit qđ Chriſtus fecit cenaꝫ in die Iouis: que erat decimatertia luna: et preuenit dieꝫ: in qua iudei fecerũt cenam: ⁊ comederunt agnum paſchalem: qꝛ ſm eum fecerunt ſuã cenã in die venerꝭ poſt quam crucifixerunt Chriſtum.

lieres reuertentes ſm Lucã:portauerũt vnguẽ-
tum ⁊ aromata:que ante longe parauerũt: quia
frequẽter audierãt dñm moriturũ. Nonne ma-
gdalena iam paraſſe videt per inſpirationẽ p̃oc
cupaſſe miniſteriũ inũctionis:teſte veritate que
dicit. Mittens hoc vnguentum hec in corpus
meũ:ad ſepeliẽdũ me fecit. Et iterũ. Sinite illã
vt in die ſepulture mee ſeruet illud. Sic vnguen
tũ quod prius inceperat:cõſummauit. ¶ Poſ-
ſet adhuc dici ꝙ reuertentes mulieres a monu
mẽto ⁊ ſepultura:parauerunt aromata:non ſta
tim pro tũc:qꝛ nullum vel minimũ tempus vide
tur ſſluxiſſe inter horã ſepulture ⁊ veſperam ſab
bati qua incepit ſolẽnitas ſabbati. Nã ſero de-
poſitus eſt dñs de cruce:vt dicit Mat.xxvij. Et
propter paraſcenem iudeorũ in monumẽto hor
ti qḋ prope erat:poſuerũt ieſum:vt dicit Jo.xix.
c. ⁊ Luc.xxiij. Paraſcene erat ⁊ ſabbatũ illuce-
ſcebat.i.veſpera qua incepit ſolẽnitas ſabbati:
ſm illud Leui.xxiij. A veſpera in veſperam cele-
brabitis ſabbata veſtra. Sꝫ tranſacto ſabbato:
quo ſiluerũt:⁊ finẽ habuit in fine ſequẽtis diei
tũc quidem emerũt aromata q̃ defuerunt:vt di
cit Marcus. Dũ trãſiſſet ſabbatũ ⁊c. emerunt
aromata vt veniẽtes vngerẽt ieſum. Uenientes
nõ ſtatim tũc propter noctẽ de ꝑximo imminẽ-
tem:ſed expectabãt mane ſequentis diei:q̃ fuit
prima ſabbati.i.prima poſt ſabbatũ:ideo ſequi
tur in Marco. Et valde mane vna ſabbatorum:
veniũt ad monumentũ orto iam ſole. ¶ N. Ad
quintũ de glo. Luce.xxij.q̃ dicit:ꝙ ſola dies mã-
ducationis agni dicatur paſcha:⁊ alij dies azy-
morũ. Dicendũ ꝙ glo.ponit differẽtia inter illã
dictionẽ paſcha in vna ſignificatiõe tm̃:ſm quã
accipit in illo textu quẽ ibi exponit. Preter autẽ
illã etiã ⁊ aliter accipit vt dictũ eſt. Quod aũt ex
illo infert ꝙ xp̃s in fermẽtato cõfecit:illud nõ ſe
quit:etiã ſi verũ eſſet qḋ greci ꝓbare laborãt:ſcꝫ
ꝙ xp̃s tp̃s manducãdi agnũ paſchalẽ preueniſ-
ſet:⁊ cum diſcipulis luna.xiij.cenaſſet. Qm̃ ſi ita
preueniſſet diẽ legitimũ comedere paſcha:ſciẽs
qḋ futurũ erat ſup eũ:vtiq̃ p̃ueniſſet comedere
agnũ ſm cerimonias ⁊ diſpoſitionẽ legis:q̃ pre
cepit ꝙ nõ niſi cũ azymis comederet:⁊ ſicut pre
ueniſſet comedere agnũ:ita ⁊ preueniſſet come
dere azymũ. Et diſcipuli q̃ p̃parauerũt paſcha:
preparaſſent ⁊ azyma:⁊ ita ex hoc greci inten-
tũ ſuũ habere nõ poſſent:ſcꝫ ꝙ xp̃s in fermẽta-
to cõfeciſſet. Falſum tñ eſt antecedẽs ꝙ cena fa-
cta ſit luna.xiij. ¶ Ad ſextũ quo arguũt ex ſigni
ficatiõe fermẽtati:ꝑpter quã magis cõgruit ſa-
cramẽto q̃ȝ azyma:dr ⁊ ſi fermentũ exprimit ſm
glo.allegatã qḋ melius eſt in xp̃o:ſcꝫ charitatẽ:
nõ tñ in ꝓpria ⁊ expreſſa ſimilitudine xp̃m expri
mit:qꝛ nõ ſolus xp̃s charitatẽ habuit licet ſolus
ſummã:quã ſummã appropriate non ſignificat
fermentũ. Azyma aũt ſignificat puritatem ſin-
gularẽ xp̃i ſolius.ſ.naturã noſtrã ſumptam ſine
omni corruptiõe infectiõis:vñ Jnno.rñdẽs gre
cis dicẽtibus:ꝙ fermẽtũ ſignificat tumorẽ vte-
ri virginalis ⁊ vinculũ vnionis:dicit. Nam etſi
fermentũ ſignificat tumorẽ vteri virginalis: et
vinculũ vnionis:porro multo religioſius illud
azyma inſinuat:ꝙ ſm apl̃m:xp̃s de maſſa pecca
trice corpus ſine pctõ ſuſcepit tanq̃ȝ de fermẽto
ſuſcepit azymum. Et vt inter xp̃m ⁊ ppl̃m mali-
cie ⁊ nequicie nihil ſit:ſic inter frumentũ ⁊ aquã
in azymo nil veteris maſſe vel adnene corruptio
nis interuenit:nã p frumentũ xp̃s:per aquã po
pulus deſignatur ſm illud. Niſi granũ frumen
ti cadẽs in terrã mortuũ fuerit ipſum ſolum ma
net. Joã.xij. Et illud. Beati qui ſeminatis ſup- Joan.xij.
oẽs aquas. Eſa.xxxij.glo.i.corda gẽtium emolli
ta. Aqua ſine fermento mixta frumẽto deſignat
populũ ſine pctõ xp̃o cõiunctum: q̃ȝq̃ȝ illud ſo-
leat deſignare ꝙ ſicut azym⁹ panis de pura maſ
ſa ſine fermẽto cõficitur:ita corpus xp̃i de illiba
ta virgine ſine crimine eſt cõceptũ. Sunt ⁊ alie
cõgruentie ſupra tacte. ¶ O Ad ſeptimũ breui-
ter dicit:ꝙ dñs nolens nos iudaizare: non hoc
quaſi ex lege retinuit:ſed de nouo inſtituit:ſicut
⁊ de baptiſmo in aqua cõſtituto. Judei aqua lu
ſtrabantur:⁊ nos aqua luſtramur: non autẽ ex
legis ordinatiõe:ſed ex xp̃i dñi noſtri inſtitutio
ne. De hoc ſtatim infra. ¶ Ad octauũ dr ꝙ ad-
ueniente veritate ceſſare dꝫ figura ſub rõne figu
re. Poteſt tñ manere materia figure:nõ vt figu-
ra veritatis venture ſignificatiua:⁊ ita ceſſauit
eſus agni paſchalis:ceſſauit ⁊ panis azymus in
ea ſignificatione qua inſtituta ſunt in lege: qm̃
adhuc paſchali tp̃e agnellos manducamus: et
nonnunq̃ȝ panes azymos:nec tñ hec facientes
iudaizamus:vñ btũs Anſel.. Facere aliquid qḋ
fiebat ſm legẽ:nõ eſt iudaizare:niſi fiat intẽtiõe
adimplẽdi legẽ:vt qui ex infirmitate circũcidi ſe
faceret:nõ vt ritũ legis obſeruaret: nõ iudaiza-
ret. Quod aũt aiũt nos iudaizare ait Anſel. nõ
eſt verũ:qꝛ nõ ſacrificamus de azymo vt legẽ ve
terem ſeruemus ſed vt diligentius fiat:⁊ vt dñm
qui hoc nõ iudaizãdo fecit:imitemur. Cũ enim
facimus aliquid qḋ vt iudaiſmũ ſeruarẽt facie-
bant:nõ iudaizamus:qꝛ nõ ꝑpter iudaiſmũ: ſꝫ
aliã cauſam hoc facim⁹. Si em̃ in dieb⁹ paſche
azymũ panem aliq̃s comedit:ſiue qꝛ nõ hꝫ aliũ:
ſiue qꝛ magis illo delectat q̃ȝ fermentato:aut ſi
quis ꝑpter infirmitatẽ preputiũ circũcidere co
gitur. Aut ſi boui ſuo triturãti quis:ne eſuriat:
os nõ alligat:nullus niſi inſipiẽs:hoc agentem
iudaizare iudicabit. Cũ ergo nos panẽ azymuꝫ
ſacrificamus:nõ vt per azymũ tanq̃ȝ p figuram
dñm ieſum futurũ eſſe ſignificam⁹:ſed vt ipſum
panẽ in corpus ei⁹ diuina cooperãte virtute ſan
ctificem⁹:nequaq̃ȝ in hoc legis vetuſtatẽ obſer-
uamus:ſed euãgelij veritatem celebram⁹. Jtem
ſimili rõne nec ipſi deberẽt conficere in fermẽta
to:qꝛ preceptũ fuit in lege Leui.xxiij.ꝙ offerrent
panes primitiarũ fermẽtatos.vñ Jnno. Si pro
pter hoc repudiandũ eſt azymũ:qꝛ lex illud ad-
miſit:pari ratione repudiabit fermentatũ:qꝛ lex
ait. Offerẽt panes fermẽtatos cũ hoſtia gratia-
rũ:q̃ immolat pro pacificis. Leui.vij. ¶ P. Ad
nonũ de eo ꝙ litera occidit.dr. Uerum eſt ſi ſer-
uatur qḋ vete.teſta.litera precipit vt precepti le
gis:⁊ hoc quantũ ad ſacrificia cerimonialia et
figuralia. Secus ſi tanq̃ȝ de nouo p legẽ grẽ ſta-
tuta ſint aſſumpta:vt.ſ.dictum eſt. Uerũ argu
mentũ hoc beat⁹ Anſel.retorquet in grecos di-
cens. Sic vos cõficitis de fermentato:qꝛ dr a ꝓ Anſelmus
pheta ſcꝫ Amos.iiij. Offerte mane victimas ve-
ſtras trib⁹ diebus decimas veſtras:⁊ ſacrificate
de fermentato laudẽ. Aut hoc dicit ꝓpheta ap-
probãdo vel reprobãdo. Si reprobando:igit ex
hoc nõ debetis autoritatem aſſumere cõficien-
di in fermẽtato. Si approbando:⁊ vos ſeruatis
hoc ad literã ⁊ litera occidit:ergo vos ſubiacetis
illi damnationi qua dãnatis vos. ¶ Ad decimũ
quod obijciunt de nomine archon: rñdet Ale-
xan.ꝙ nomen archon aliquãdo accipitur ꝓ fer
mẽtato. Aliquãdo ꝓ pane azymo: nã Exo.xxix.
dicit. Archos azymos. ſimiliter Nume.vj. vbi
nos habem⁹ caniſtrũ panũ azymorũ:ipſi habẽt
archos refertos oleo. Aliqñ accipit ꝓ fermẽtato

⁊ azymo

razymo cōiter: vñ ratio illoꝝ non valet. Patet
itaqꝫ ex dictis veritas noſtri textꝰ: quātū ad tp̄s
cene deſignatū: cū dixit. Qui pridie ꝗ̄ pateretur.
¶ Lectio. xxxv.

A Ecce-
pit pa-
nē i ſan
ctas ac
venera-
biles ma
nꝰ ſuas.
¶ Hec
eſt ſecū-
da par-
ticula pri
me ptis
ſubdiui
ſiōis pn
cipalis
pt̄ q̄rte
totiꝰ canōis: i q̄ tāgit̄ ineffabilis trāſſubſtātiatiōis
terminꝰ a quo: ſiue materia. Vñ dr̄. Accepit: ſcilꝫ
xp̄s. Volens etenī aīas nr̄as reficere cibo ſpūali
ſibi ꝯgruēti: ꝑ nil aliđ id facere ſtatuit: ꝗ̄ ꝑ carnē
ꝓpriā ⁊ ſanguinē eiꝰ naturalē: vt nulla eēt natio
tā grādis q̄ haberet deū tā ꝓpiquū ſibi: ꝗ̄ nobis
ſumma ⁊ excellētiſſima diuinitas adeſt: in eo qđ
corpꝰ ſuū: cui inſeparabiliter ⁊ ineffabiliter vni
ta eſt: nobis tradere diſpoſuit in cibū ⁊ ſanguinē
in potū. Hoc vt perficeret: accepit panē in ſan-
ctas. i. ſanctificātes: ac venerabiles manus ſuas
ꝓpter vnitā manibꝰ deitatē: ꝓpter quā ſumma
veneratiōe ſunt adorabiles ſcꝫ theoſebia q̄ eſt la
trie cultus: vt tactu ſctāꝝ ⁊ diuinarū manuū ſua
rū pane materiali vim ſacr̄i cōferret. Hoc eſt ipꝫ
in materiā huiꝰ viuifici ſacr̄i deputaret ac ordi-
naret: quatenꝰ oī tpe in verū corpus xp̄i trāſſub
ſtātiari poſſet. Sicut enī tactu mūdiſſime ſue car
Beda. nis (ſm̄ Bedā) vim regeneratiuā cōtulit aquis:
ita ⁊ acceptiōe panis in venerabiles ſctāſqꝫ ma-
nus ſuas/vim pani tribuit: vt ex eo tanꝗ̄ cōgrua
materia corpꝰ ſuū cōfici poſſit. Et hoc ſignifica-
tū eſt Ioā. vi. vbi dn̄s panes quinqꝫ quibus refe
cturus erat turbas: in manꝰ ſuas accepit ⁊ bene
dixit priuſꝗ̄ turbis diſtribuēdos diſcipulis de-
Canti. v. dit. De his manibꝰ dicit̄ Cañ. v. Manꝰ eius tor-
natiles: auree: plene hyacinthis. Tornatiles di-
cūtur: qꝛ in oēm oꝑatiōnē mobiles ⁊ volubiles.
Auree: qꝛ in oibus eoꝝ operationibꝰ ſplēdet vir-
tus deitatis. Plene hyacinthis: q̄ lapis eſt cele-
ſtis ꝟtutis ⁊ coloris: qꝛ i oibꝰ oꝑationibꝰ celeſtē
indicat vitā ⁊ intētionē. ¶ B Cū ergo hac acce
ptione panis i manus ſctās ac venerabiles xp̄i:
panis accepit vim eſſendi materia huius ſacr̄i:
tractandū eſt de huiꝰ ſacramēti materia. Vbi pri
mo videndū eſt que ſit huiꝰ ſacr̄i materia. Scđo
de eius cōgruitate ac inſtitutiōis cauſa. ¶ Quo-
ad primū eſt oim catholicoꝝ doctorū cōſors ſen
tētia: ꝙ huiꝰ ſacr̄i materia ſimplr̄ neceſſaria pa-
nis eſt ⁊ vinū. De hoc Alexāder papa: ⁊ in cōci-
lio carthaginēſi vt hr̄ de cōſec. diſt. ij. c. In ſacr̄o.
Statutū eſt: imo xp̄i inſtitutio cōmemorata eſt:
ꝙ in ſacr̄o corꝑis ⁊ ſanguis dn̄i: nihil amplius
offerat̄: ꝗ̄ qđ ipſe dn̄s tradidit: hoc eſt panis ⁊ vi
nū aqua ꝑmixtū. Qđ dr̄ aqua ꝑmixtū: cōgruita-
tis eſt nō neceſſitatis. Iđ ſtatim ſequit̄. Nec am-
plius in ſacrificijs offerat̄: ꝗ̄ de vuis ⁊ frumētis.
Verū de aqua cur vino admiſcet̄ infra videbit̄.
Item eadē diſt c cū omne. Iulius papa reprobat
errorem eoꝝ qui pro vino auſi ſunt lac appone-
re. Vnde ait. Cū enī magiſter veritatis: verū ſalu
tis noſtre ſacramentū ſuis cōmendaret diſcipu-
lis nulli lac: ſed panem tm̄ ⁊ calicem ſub hoc ſa-
cramēto cognoſcimus dediſſe. Et ſequit̄. Ceſſet
ergo lac in ſacrificando offerri: qꝛ manifeſtuꝫ eſt:
⁊ euidēs exēplū euāgelice ꝟitatis illuxit: ꝙ preter
panē ⁊ vinū aliud offerri non licet. ¶ Ex quo ſe-
quitur ꝙ nō eſt conueniens materia huius ſacr̄i
farina aqua elemētari coagulata: neqꝫ paſta: qꝛ
materia huiꝰ ſacramēti eſt panis: nō autē paſta
hmōi dr̄ panis. Et ꝗ̄uis probabile ſit paſtā ⁊ pa
nē non differre ſpecie eſſentiali: qꝛ per decoctio-
nem paſte ab igne nō fit vt videtur niſi extractio
humoris aquei cōmixti cū partibus farine: que
mixtio eſt ꝑ ſolā iuxta poſitionē partiū humoris
⁊ farine. Hec aūt ſeparatio humoris nō mutat ſpe
ciē: qꝛ ꝑ ipſam nihil tollitur pertinēs ad rei eſſen
tiā: ſicut ⁊ talis cōmixtio ſpeciē nō variat: qꝛ non
eſt ibi vera cōpoſitio: nec cōſtitutio alicuiꝰ vniꝰ
ex his que adinuicē miſcentur: ſed quodlibet re-
manet in natura propria ab alio diſtinctum. Et
ꝗ̄ꝗ̄ ita eſſe ſit probabile: non tm̄ de paſta poteſt
confici: qꝛ inſtituit chriſtus panē vſualē pro ma-
teria huius ſacramēti: qꝛ talis cōiter conſueuit
nobis eſſe ſacramētū: propter cōgruentias infra
aſſignādas. ¶ Sed occurrit triplex dubiuꝫ. Pri
mū vtrū ois panis ſm̄ ſubſtātiā ſit apta cōſecra
tionis materia. Scđm: vtrū ois panis ſm̄ quāti- Primuz du
tatē. Tertiū: an ois ſm̄ qualitatē. ¶ C De primo bium.
dubio: vtrū ois panis cuiuſcūqꝫ ſubſtantie ſiue
de ſpelta: ſiue de ſiligine: an ſolus triticeus ſit cō
ſecrabilis: eſt multoꝝ doctorū ſnīa: quod ſolus
panis triticeus eſt materia apta huius ſacramē
ti: ita qđ ſi in pane ſpelticeo vel ſiliginco attenta
retur: nihil fieret. Cuius cauſam precipuam di-
cūt diuinā inſtitutionē. Hanc aūt inſtitutioneꝫ
cōuincūt ex cōparatiōe xp̄i: qua ſe grano frumen
ti cōparauit. Frumēti dicūt. i. tritici qꝛ granū tri-
tici nobiliſſimum eſt: quod qꝛ inter cetera grana
plus habet de medulla: ꝑ antonomaſiā granū fru
menti appellatur. Vnde aſſerūt xp̄m in pane ex
tali grano/cui ſe cōparauerat/ſui corporis inſti-
tuiſſe ſacramētū. Apoſtolos quoqꝫ in tali pane
cōſecrationem frequentaſſe: ⁊ illius panis vſum
eccleſie reliquiſſe. ¶ Pro iſta opi. ⁊ ſnīa allegat̄
beatus Augu. ſuper illud Io. xij. Niſi granū fru- Auguſti.
menti cadens in terrā mortuū fuerit: ipſum ſolū
manet. Cū ſint multa grana frugū: nulli ſe cōpa-
rat niſi illi: ſcꝫ grano frumenti. Vnde mos cepit
eccleſie de illo ſolo grano conficere corpus dn̄i.
Huius opinionis videtur eſſe ſanctus Tho. do-
ctor ſubtilis/Durādus/Gerſon/⁊ pleriqꝫ alij. et
Alexā. de ales parte. iiij. q. xxxij. dicit. Sunt autē
plura alia grana tritici habētia ſolūmodo diffe-
rentias accidētales: vt forte ſpelta et candith: de
quibꝰ cōfici licet: ⁊ cōficitur in quibuſdā terris.
Cui ꝯſentit Durandus/credēs probabiliter iter
ſpeltā ⁊ triticū ſolū eſſe differētiā accidentalē cō
tra ſanctū Thomā: cuius probalitas ex cōi dicto
vulgari accipitur: quo dicitur ꝙ in quibuſdā par
tibus ſeminato tritico in certos agros naſcitur
ſpelta: qđ vr̄ argumentuꝫ idētitatis ſm̄ ſpeciem
qꝛ ex granis ⁊ ſeminibꝰ generātur vt frequēter ſi
milia ſm̄ ſpeciē. Deducitur etiā hec idētitas ſpe
cifica ex multitudine accidētiū propriorū ⁊ ꝯmu
niū ſpelte ⁊ tritici. Multū ſiquidem appropin-
quant quoad quātitatē: figurā ⁊ colorē: ⁊ quoad
alia: q̄ etiā ꝗ̄uis remote: indicāt tm̄ diuerſitateꝫ Albertus.
et idētitatē in forma ſpecifica. ¶ Dn̄s Albertus
dicit in quarto: ꝙ ꝗ̄uis ſpelta ſit alteriꝰ ſpeciei a
tritico: eſt tm̄ panis de ſpelta materia apta et ve-

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

re conſecrabilis. Et hoc qꝛ ſpelta eſt ſpecies fru-
mēti. Addit ꝙ ſi chriſtus vſus eſt pane triticeo:
tñ̄ i tali vſu videt̄ dediſſe virtutē generi ſm̄ oēm
ſuam ſpeciē. ¶ Sed illud dicit Durādus: nō vi-
det̄ bene dictū: qꝛ in certis ſacramentis illud qđ
aſſumitur pro materia ſicut eſt vnū nōie: ita eſt
vnū ſpecie: ſicut patet de aqua baptiſmi: et oleo
extreme vnctionis. Nō em̄ niſi aqua elemētaris
materia eſt baptiſmi: ⁊ nō niſi oleum oliue: mate
ria vnctionis: nō oleū nucū: aut ſeminis rapax:
oportet ergo ꝙ panis qui eſt materia huius ſa-
cramenti/ ſit idē ſm̄ ſpeciem: nec ſufficit idētitas
ſm̄ gen⁹. ¶ Thomas de argētina dicit. Vellē qđ
in iſto puncto: ⁊ in q̇buſlibet alijs in q̇b⁹ tractat̄
de his q̄ ad neceſſitatē pertinēt ſacramētorū: ſi-
ne quibus nō putat̄ eſſe veritas in ſacramentis:
doc. nūq̄ ſibi cōtradiceret: ⁊ ſicubi hoc fieri cō-
tingeret: ꝙ eccleſia Romana ꝑ determinationē
ſuaȝ remediū adhiberet. Huic addit duo dicta.
Primū ꝙ cōſulti⁹ eſt ꝙ ſacerdos in ſua cōſecra-
tione vtat̄ pane triticeo: qꝛ oēs doctores xp̄iani
fatent̄ talē panē cōuerti in corp⁹ dn̄i: ꝓlatis cer-
tis v̄bis a miniſtro idoneo. Multi aūt ⁊ magni
doctores ⁊ ſolēnes negāt panem ſpelticeū in xp̄i
corp⁹ ꝯuerti. Scđm dictū eſt: ꝙ nō ꝓbat̄ ſufficiē-
ter ꝑ alios iſta negatiua: ꝙ panis ſpeltice⁹ nō eſt
cōſecrabilis. ¶ Ad cui⁹ intellectū ſciēdū fore di-
Iſido. cit: ꝙ ſm̄ Iſido. li. xvij. etymo. c. iiij. frumētū eſt in
plus q̄ triticū. vñ dicit Iſido. Frumēta q̄ ariſtas
habēt: reliqua vero q̄ ariſtas non habēt: fruges
appellant̄. Ideoq̄ȝ dicit ibidē ſiligines: et multa
ſilia de genere eſſe frumētorum: eo ꝙ ariſtas ha-
bēt: imo ipſuȝ triticū genus dici frumēti multas
habēs ſpēs. Vñ dicit. Siligo gen⁹ tritici a ſelecto
dictū: nā in pane ſpēs ei⁹ precipua eſt. Et de or-
deo trimēſi dicit. Trimēſe triticū ideo nūcupa-
tū: qꝛ ſatū poſt tres mēſes colligit̄. ¶ D Cū igit̄
neqȝ ex fide: neqȝ ex ſacra ſcriptura: neqȝ ex ſtatu
to eccl̄ie in decreto aut decretalib⁹ cōtento: neqȝ
ex originalib⁹ ſanctoꝝ doctoꝝ haberi poſſit: qđ
ſolus panis tritice⁹ ſit materia cōſecrabilis: non
probat̄ ſufficiēter hec negatiua: ꝙ panis de ſpel-
ta nō ſit cōſecrabilis. Vñ de ſum. tri. ⁊ fi. cat. vbi
fit mētio ſpālis de hoc venerabili ſacramēto: nō
fit limitatio materie ad panē triticeū. Silr̄ in. c.
cū marthe. de cele. miſſa. hec arctatio nō ponit̄:
vbi ſingulariter de hoc ſacro ꝑtractat̄. Neqȝ in
decretis de ꝯſe. diſt. ij. limitatio ad panē triticeū
reperit̄: vbi rō diffuſe de hoc ſacro agit̄: vt patet
Improbatio quorundam. etiā in ca. ſupra allegatis. Silr̄ ex euāgelijs aliud
haberi nō pōt: qꝛ nullibi habet̄ determinatio: lo
cutio de materia hui⁹ ſacramēti: q̄ qđ dicit̄. Ac-
cepit ieſus panē. Nō aūt videt̄ q̇n panis ſit vni-
uocū ad oēm panē vſualē: ſiue ſit de tritico: ſpel-
ta: ſiligine vel ordeo. Sicut ⁊ frumētū vniuocum
eſſe videt̄ ad triticū: ſpeltā: ſiliginē ⁊ ordeū: q̄uis
hec ſeſe excedāt in perfectiōe: ſicut hō: aſin⁹: leo:
de q̇bus vniuoce dr̄ aīal. Ex quo videt̄ ꝯcludi: qđ
nō valet dictū quorūdā dicentiū: ꝙ frumētū q̄ñ
per ſe ſtat ponit̄ ꝓ ſuo ſignificato famoſiori ſiue
digniori qđ eſt triticū: qꝛ illa regula habet verita
tē tm̄ in analogis: q̄ ſunt vere equoca: nō in vni-
uocis. Nunc aūt frumētū nō eſt analogū: qꝛ nec
equocū ad triticū: ſpeltā: ſiliginē ⁊c. q̄uis ſit ana
logia q̇dā ꝑfectiōis iter ſignificata ſua: ſicut ge-
neraliter in ſignificatis ꝑ q̇dcūqȝ gen⁹. Gen⁹ ſi-
quidē plures ſub ſe ꝯtinet ſpēs ꝑfectiōe differen-
tes: cū nulle due ſpēs ſint eiuſdem ꝑfectionis: qꝛ
habēt ſe vt numeri. viij. metaphyſice. Nec tñ̄ pro
pter hoc gen⁹ per ſe poſitū/ ſtat ꝓ ſpecie ꝑfectio-
ri: vt patet de aīal: lapis: brutū ⁊c. Nō em̄ ſequit̄:
eſt aīal: ergo ē hō. Nec ſequit̄: nō eſt hō: ergo nō
eſt aīal. Quō ſequeret̄ i analogis: eſt hō: ergo eſt
hō viu⁹. Et ſequit̄: nō eſt hō viu⁹: ergo nō eſt hō:
immo ſequit̄: eſt hō pictus: ergo nō eſt hō. Sic in
propoſito nō ſequit̄: hoc eſt frumētū: ergo eſt tri-
ticū. Nec ſequit̄ hoc nō eſt triticū: ſiue hoc ē ſpel
ta: ergo nō ē frumētū: cū vt dictū eſt frumētū vni
uoce dicat̄ de oīb⁹ hn̄tib⁹ ariſtas ēt apud vulgū.
¶ E Videt̄ igit̄ ſufficere ad hoc qđ aliq̇d ſit ma-
teria apta cōſecrationis: ꝙ ſit panis: dū tñ̄ ſit de
granis ariſtarū. Hinc panis coctus de fabis: pi
ſis: lentib⁹: vel alio legumine nō habēte ariſtas:
nō eſt cōſecrabilis. Hinc de cōſe. diſt. ij. in. c. in ſa
cramēto. ꝟ. allegato habet̄. Nec amplius i ſacri-
ficijs offerat̄: q̄ de vuis ⁊ frumentis. Pro illo fa-
cit ꝙ apparat⁹ illius decreti nō excludit ab hoc
benedicto ſacro aliqđ verū frumentū: ſed dūta-
xat piper ⁊ loliū. ¶ Ad hoc pōt rō adduci. San-
cta mr̄ eccl̄ia ſatagens filios ſuos in honorē ſui
ſpōſi educare: vbi cōſpicit occaſionē ruine vl̄ de-
uiatiōis: monitis ſalutarib⁹ ⁊ ſtatutꝭ ſolicita eſt
obuiare: ⁊ vbi maius periculū iminet: ꝓuidet vi
gilātius. Multa aūt ſtatuta edidit circa hoc ſa-
cramētū venerabile: puta ꝙ ſacerdos ſit ieiun⁹:
ꝙ certis ⁊ benedictis vtat̄ veſtib⁹: ꝙ nō celebret
niſi i loco ꝯſecrato nō interdicto/ ꝙ nō niſi in al-
tari lapideo chriſmatis vnctiōe bn̄dicto: nō niſi
tp̄e certo: nec ſine igne ⁊ miniſtro. Et circa ſacra
mentum ſanguinis multa ſunt ſtatuta: ꝙ ſcȝ vi-
no aqua apponat̄: ꝙ non in calice ligneo: vitreo
aut cupreo celebret̄: aut cōſecratus ſimul ſumat̄
et cetera multa: quorū tñ̄ nullū eſt de veritate ac
neceſſitate ſacramēti: q̇n ſine quolibet horū: im-
mo ſine oībus ſimul ſacerdos de facto ſi attēta-
ret ꝯſecrare: vere cōficeret: qꝛ tñ̄ illa ꝯferūt ad re-
uerentiā ⁊ honorē xp̄i ⁊ deuotionē ppl̄i: ſiue ad
quaſdā ſignificationes myſticas: placuit eccl̄ie
ea oīa i ꝯſecratiōe tā digni ac ineffabilꝭ ſacri ob-
ſeruare: ſed ſi materia conſecrationis corporis xp̄i
eſt ſolus panis triticeus: longe maius periculuȝ
eſſet ip̄m nō aſſumere: q̄ in cōſecratiōe ſanguis
vti vino aqua non permixto: aut pretermittere
quodlibet predictoꝝ. Qm̄ ꝑ aſſumptionē panis
non triticei: omitteretur aliquid eſſentiale: ac qđ
foret de neceſſitate ſacramenti: quo fruſtraretur
totus effectus cōſecrationis: qꝛ nihil fieret: eo ꝙ
deficeret debita materia. In alijs aūt tm̄ omitte
retur aliquid requiſituȝ de bene eſſe ſacramenti
vel cōſecrantis: ⁊ tamē nullibi reperitur eccleſiaȝ
precepiſſe vt ſolus panis triticeus ad corporis xp̄i
cōſecrationem aſſumatur: et eccleſia prouida cir
ca minus neceſſaria negligens eſſet circa neceſ-
ſaria: et prohiberet ſcillā/ et relinq̄ret carybdim:
qđ de eccleſia ſponſa xp̄i: que ſponſi ſui ſpū regit̄
nefas eſt cogitare. Maxime etiam cum ante mul
tos annoꝝ cētenarios hoc ipſum apud catholi-
cos doctores ſolennes verſum eſt in dubium: vt
ptȝ de Alberto magno ⁊ ſequacib⁹ ſuis. ¶ F Vi-
detur igitur probabile ꝙ panis vſualis de frumē
to confectus: ſiue ſit de ſpelta: vel de alio frumē-
to: ſit apta materia conſecrationis. Nihil enim
plus conuincitur ex euangelijs: niſi qđ chriſtus
accepit panē. Neqȝ aliquis ſctōꝝ doctorū ex ori-
ginalibus determinatius locutus eſt: vnde non
videtur tutū ac ſecurū quēcūqȝ ſcholaſticū do-
ctorē etiam acerrimi ingenij ac profunde ſciētie
diffinire hanc negatiuā: ⁊ determinare ꝙ panis
de ſpelta: aut alio vero frumēto: nō eſt apta ma-
teria conſecrationis: cum vt dictū eſt: ad hoc nō
habeat̄ euidēs canonis auctoritas: nec diuia re
uelatio: nec cogens rō: nec eccl̄ie determinatio.

Deniqȝ

Doctor ſubtilis.

¶ Deniqꝫ periculoſum videtur: vt in ſili arguit doctor ſubtilis in .i. diſt. xxvi. periculoſuꝫ inquā eſt articulū fidei limitare vel reſtringere ad certū intellectū ſpālem: dū ſaluari poteſt in generali. Hic em̄ faceret a fide apoſtatare: cum aliquid in hoc ſenſu credendū ꝓponeretur: vbi ſine repugnātia ſcripture rōnis ꝛ autoritatis in alio ſane intelligi poſſet. Hoc preterea eſſet credibile: certū ponere in dubiuꝫ ꝛ incertitudinē. Non enim certū eſt qđ ex incerto depēdet: hoc aūt in propoſito fieret. Certū quideꝫ eſt ex ſcriptura ſacra qđ xp̄s cōſecrans corpus ſuū: accepit panē: qm̄ hoc euāgeliſte ſcribūt. Dicere aūt ꝙ hoc nō ſaluatur niſi in iſto ſenſu particulari ꝙ accepit panē triticeū: ꝛ illū per hoc tanq̄ materiā cōſecratiōis inſtituit: eſt trahere certū ad dubiū: q2 ille particularis ſenſus (vt dictū eſt) ex nullo autētico poteſt deduci.

ADDITIO. *¶ Quid agēdū ſi panis appoſitus ꝑcipiatur eſſe corruptꝰ. Sol. Quia panis corruptꝰ dr̄ q̄ ſubſtātiā ꝛ ſpēz panis ꝑdidit vel ex putrefactiōe / vel vetuſtate / vel alio hmōi / qđ ꝑcipi poteſt / cū cōtinuitas ſolnitur: ꝛ ſapor odor / color aliaqꝫ accidētia mutata ſunt: iō nō ē panis neqꝫ ꝯſecrabilis.

*¶ Difficile quidē eſt et forte īpoſſibile xp̄m vſum fuiſſe in conſecratione pane triticeo. Hoc tn̄ poſito adhuc certū nō eſt: neqꝫ euidēs: xp̄m per hūc vſum determinate hūc panē vt materiā conſecrationis inſtituiſſe: ꝛ nō potius oēm panem: immo ſi hoc feciſſet: veriſimile eſt euangeliſtas hoc determinate expreſſiſſe: ꝛ nō in quadā generalitate explicuiſſe: ex qua in dubiū quid ꝛ qualiter xp̄s fecit: rōnabiliter poſſet reuocari: qūo eccleſiā ſic in incerto reliquiſſet: maxime in aliquo ſimpliciter neceſſario requiſito ad ſacramenti veritatē. ¶ Preterea xp̄s in cōſecratione calicis vſus eſt vino mixto cū aqua: vt inferiꝰ patebit: nemo tn̄ dicit aquā cū vino eſſe materiam neceſſariam ſacramēti ſanguinis ex tali vſu: ſed vinum dūtaxat. ¶ Amplius: xp̄s (ponamꝰ) vſus eſt vino albo in cōſecratione ſanguinis: ꝛ q̄s dicet ex tali vſu vinū rubeū nō eſſe materiā aptam cōſecrationi: cū tn̄ ꝓbabile ſit vinū rubeū differre ſpecie a vino albo: ꝓpter diuerſas ꝓprietates ꝛ operationes quas habēt: q̄ diuerſitatē vt videt̄ arguunt quarūdā qualitatū ꝓpriarū cōſequentium formas ſpecificas diuerſas. Uinū q̄ppe rubeum (vt fertur) cōſtipat: albū laxat: qđ nō cōpetit eis ex aliquo humano artificio aut induſtria: ſed ex naturali ꝓprietate: q̄ formā cōſequit̄ ſpecificā. Immo forte nō oīa vina alba ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime: ſicut nec om̄ia pira: nec omnia poma: vbi arguitur diuerſitas ex vapore: teneritudine folliculorum: vitium: ꝓpaginum: foliorū: que vident̄ tantū differre: quantū arbores diuerſorū fructuū: diuerſorū ſcꝫ pomorū ꝛ diuerſorū pirorū. Accidētia aūt maxime propria / media ſunt arguendi differentiā ſpecificam naturarū quoad nos: qui proprios ſubſtantiarū conceptus nō habemus. Preterea xp̄s ſm̄ omnes doctores: apl̄os ſacerdotes ordinauit: dicens ad eos. Hoc facite in meam cōmemorationē. Facite hoc inquā qđ ego feci. Quid autem fecit xp̄s? Accepit panē ꝛ fregit ꝛc. dicens. Hoc eſt corpus meum. Ergo ſacerdos hoc ipſum nūc faciens: et certa verba proferens: conſecrat: ſicut xp̄s conſecrauit. Accipiens aūt panem de ſpelta: aut alio frumento: accipit panē: ergo conſecrat ſicut xp̄s. ¶ Quod aūt beatus Tho. ꝛ ceteri arguunt xp̄m vſum fuiſſe pane triticeo: non cōcludit propoſitū: q2 hoc certum non habetur. Et ſi hoc poneretur: adhuc nō haberet̄ intētū: q2 de vino hoc nō ſequitur: eſt vſus vino albo: ergo vinū rubeū nō eſt materia ſacramenti ſanguinis: inter que tn̄ apparet differentia ſpecifica. ¶ B Ex eodē fundamento non concludit ratio Durandi dicētis ꝙ materia corporis xp̄i eſt vna ſm̄ nomen: ergo debet eſſe ſm̄ ſpeciem: q2 hoc fallit: vt apparet in materia ſanguinis. Quod autem dicit ſic eſſe in ceteris ſacramentis: propoſitū ſuum non concludit. In baptiſmo quidem ſic eſt: q2 xp̄s inſtituendo materiā baptiſmi: vſus eſt hoc nōie aqua dicens. Niſi quis renatus fuerit ex aqua. Qđ etiaꝫ ſm̄ Porphi. eſt ſpecies ſpecialiſſima: dicēte ph̄o in topi. Omnis aqua omni aque eſt eadem ſpecie. Inſtituendo aūt materiā corporis xp̄i: dicūt euāgeliſte: ꝙ accepit panē: vtunt̄ ibi euangeliſte nomine panis: qđ genus eſſe videt̄ ſub ſe certas continēs ſpecies. ¶ Qđ dicit de materia vnctionis: ꝙ ſit oleū oliuarū nō oleū nucū: ſi hoc veruꝫ eſt: habetur ex determinatiōe eccleſie: q̄ ſi in ꝓpoſito haberet̄ ceſſaret queſtio: ſed ſi nō habetur: nec ſancti hoc exprimūt: ſtat dubiū ibi ſicut hic. Dum addit ꝙ vſus panis triticei ab apoſtolis ad nos vſqꝫ deſcendit: non videtur hoc vniuerſaliter verū: cū dicat Alexā. de Ales pte. iiij. q. xxxij. membro. iiij. ꝙ in quibuſdam terris conficit̄ de ſpelta ꝛ candith. Hic ritꝰ quoad panē triticeū q̄ ad nos deſcēdit: forte plus itroductus eſt ꝓpter reuerentiam ſacramenti: q̄ꝫ propter neceſſitatē: q2 triticum eſt nobilior ſpecies frumenti: ea propter plusq̄ꝫ alia frumēta eſt aſſumptū. Sicut laudabiliter in quibuſdā bene ordinatis eccleſijs vinū optimū qđ ex crementis haberi pōt: datur celebrantibus ꝓpter reuerentiam magis q̄ꝫ neceſſitatē. ¶ Quod etiā adducit̄ cōparatio xp̄i: qua comparauit ſe grano frumenti: nihil videtur facere ad propoſitum: q2 non comparauit ſe grano tritici: ſed grano frumenti indifferenter ꝛ indiſtincte. Pro quo facit autoritas allegata Aug. dicētis. Cū multa ſunt genera frugū: nulli ſe cōparat niſi illi: volēs per hoc a cōparatione ſecludere fruges nō verū frumentū. Et preterea ex tali cōparatione nullꝰ panis factus eſt materia ſacramenti: ſed ex ſpeciali inſtitutione xp̄i materia eius effecta eſt. ¶ Et qđ dicit beatꝰ Aug. ꝙ inde cepit mos eccleſie in tali grano conficere: verum eſt: ꝛ hoc inſtitutione ſubſequente: que ſi ſubſecuta non fuiſſet: quis panē aſſumeret ad conſecrādum corpus xp̄i? Hec dicta non tanq̄ꝫ concluſio certa accipiantur ꝛ ſufficienter ꝓbata: ſed tanq̄ꝫ ꝓbabiliter cauſa ſcholaſtici exercitij adducta: et neqꝫ eccleſie determinationi: nec canonice ſcripture: neqꝫ originaliū patrum ſanctorum dictis repugnantia: melius ſentiēti in nullo preiudicātia. Hec de materia primi dubij. ¶ H Quantuꝫ ad ſcđm dubium: de quātitate materie. Dicunt quidam ꝙ ſacerdos nō poteſt conſecrare materiam panis niſi in determinata quātitate: in tanta ſcꝫ quanta cedere debet in vſum fidelium. Cuius rationē aſſignant ex verbis Hugonis de ſancto victore. Sacramētuꝫ irritū reputat̄ ſi contra inſtitutionem celebretur. Debet igitur intentio miniſtri (aiūt) concordare inſtitutioni ſacramēti. Inſtitutio autem ſacramenti eſt ꝓpter vſum fidelium: vt ſcꝫ vtantur ipſo in ꝑfectum gratie ꝛ virtutū: igit̄ ſi miniſter intendat conſecrare tātū panem quātus cedit in vſum fideliū: verū eſt ſacramētum: aliter non. ¶ Preterea miniſtris eccleſie data eſt ptās: non in irriſionē fidei ꝛ ſacramētorū: ſed in edificationē eccleſie ꝛ fideliuꝫ: ſm̄ apl̄m. ij. Cor. x. Poteſtatē dedit nobis dn̄s ī edificationem: ꝛ nō in deſtructionē. Sed irriſio eſſet fidei ꝛ ſacramenti: ſi ſacerdos ꝯſecrare poſſet totū panem qui eſt in foro: ꝛ omne vinum qđ eſt in cellario. Sed rn̄ſio illa alijs nō placet: naꝫ vt arguit btūs Tho. pte. iij. q. lxxiiij. ar. ij. Si ſacerdos intēdat ꝯſecrare ꝓpter finē malū vt irrideat: veneficia faciat: aut incātet: nihilominꝰ ꝓpter po-

Alexan. de Ales.

Auguſti.

Hugo de ſctō victore.

Thomas aquinas.

teſtatem ſibi datã perficit ſacrm̃: et tñ hec intentio magis eſt difformis iſtitutiõi ꝙ̃ prior. ¶ Preterea intentio miniſtri requiritur ad ſacramenti ꝑfectionẽ: ſed nõ quecũqꝫ: ſed illa q̃ eſt de his q̃ intrinſece pertinent ad ipm̃: ⁊ nõ illa q̃ eſt de cõtingentibus. Nã ſi qs baptizaret puerũ non ea intentione vt baptizat⁹ cõſequeretur ſalutẽ: ſed cupiditate pecuniarũ: vel alia ꝑuerſa intẽtione: puta qꝛ baptiſmũ ad ſalutẽ nil credit ꝓficere: huius intentionis defect⁹ effectũ ſacramẽti nõ euacuat: quo minus ſit vere ſacrm̃: dũ tñ ſeruat formã et ritũ eccleſie: intendẽs qđ eccleſia facere cõſueuit: ꝙ̃uis baptiſmũ nihil valere credat: vt. ſ. dictũ eſt lec. vj. Propter qđ etiã beat⁹ Augu. concedit hereticos baptizare. Sic in ꝓpoſito vſus ſacramẽti eucharistie nõ eſt de illis q̃ ſunt intrinſeca ſacramẽto: cum illud ſacramentũ quoad fieri cõſiſtat preciſe in cõſecratione materie: imo ꝑ vſum deſinit eſſe ſacramẽtũ: ⁊ nõ conſiſtit in vſu ſicut cetera ſacramẽta. Ideo intẽtio de vſu ſacramenti nõ eſt de neceſſitate ſacramẽti. ¶ Qđ aũt dicit Hugo de ſancto victo. ꝙ ſacrm̃ irritũ habetur ſi ꝯtra inſtitutionẽ celebreť: intelligendũ eſt qñ celebrať cũ omiſſione eoꝝ q̃ inſtituta ſunt obſeruari: tanꝙ̃ ꝑtinentia ad neceſſitatẽ ⁊ eſſentiã ſacramenti: de quoꝝ numero nõ eſt intentio vſus ſacramenti. ¶ Diciť ergo ſm̃ illos: ꝙ quilibet ſacerdos põt cõſecrare panẽ in tãta quãtitate: quantã põt habere preſentẽ. Cuius ratio eſt qꝛ concurrentibus oĩbus que ſunt de neceſſitate ſacramẽti: eſt verũ ſacrm̃: ſed pane quantũcũqꝫ magno preſente ſacerdoti: ſi ipſum cõſecrare intendat: ⁊ profert verba ad hoc a xp̃o inſtituta: iã concurrũt oĩa q̃ ꝑtinent ad hoc ſacrm̃ intrinſece ⁊ q̃ abſolute requiruntur: ergo vere cõficit. ¶ Dicitur aũt notanter: quãtocũqꝫ pane preſente: qꝛ panẽ abſentem etiã modice quãtitatis ꝯſecrare nõ poteſt. Hinc ſacerdos exiſtens in eccl'ia non poteſt cõſecrare panem in foro. Cũ eñ forme verborum cõſecrationis cõtineãt in ſe ꝓnomen demonſtratiuũ: ideoqꝫ requirit preſentiã materie cõſecrande. ¶ Et per hoc ad ſcđm argumẽtũ inductũ rñdetur: ꝙ lꝫ miniſtris eccleſie nõ ſit data poteſtas ꝓpter hoc vt abutanť: nihilominus tñ abuti poſſunt: tã illa q̃ eſt iuriſditionis: ꝙ̃ illa q̃ eſt conſecrationis. Sententia eſt beati Tho. et Durandi. ¶ De tertio dubio: qualitate ſcꝫ materie panis: vtrum in azymis ſeu fermentatis confici poſſit: ſatis dictũ eſt precedenti lectione: ideo de hoc non plura.

Materia ꝯſecratiõis ſanguinis.

¶ I Placet ſimul tractare de materia conſecrationis ſanguinis: ne eorundem repetitio faſtidiũ ingerat relegenti. Eſt aũt materia conſecrationis ſanguinis/vinum de vua vitis expreſſum. Ratio ꝑncipalis eſt inſtitutio xp̃i: qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit. vnde Luc. xxij. Accepto calice dixit. Dico vobis: nõ bibam de generatione vitis donec regnũ dei veniat.

Mar. xiiij.

⁊ Mar. xiiij. Iam non bibam de genimine vitis: vſqꝫ ad diem illũ cum illud bibam nouũ in regno dei. De congruentia poſtea dicetur. ¶ Ex quo ſequiť ꝙ vinũ pomorũ: aut artificiale nõ eſt apta materia conſecratiõis ſanguinis xp̃i: quia non eſt vinum vitis: nec eſt ſimpliciter vinũ: ſed equiuoce ⁊ ſm̃ quid. ¶ Secũdo ſequitur ꝙ vinũ in vua non expreſſum: non eſt materia apta conſecrationis ſanguinis: qꝛ liquor ille in vua magis hꝫ rationem comeſtibilis/ꝙ̃ potabilis. Et de hoc đr de ꝯſecra. diſtin. ij. didicimus. ⁊ ca. ſequẽ. cũ omne. vbi prohibetur cõiunctio vuarũ in hoc ſacrificio: ⁊ cõceditur in neceſſitate expreſſio vini de botro in calice. ¶ Sequiť tertio qđ agreſta nõ põt eſſe huius ſacri materia: qꝛ nõdũ hꝫ vini ſpeciẽ: ſed eſt in via ad vini generationẽ: ⁊ ꝙ̃uis nõ videatur differre niſi per maturum ⁊ immaturũ: hoc tñ arguit diuerſitatẽ ſpecificam. Requiritur eñ ad veritatẽ vini: ꝙ ſit digeſtũ in vua: nã digeſtũ ⁊ indigeſtũ variat ſpeciem. Agreſta aũt non eſt digeſta: iđ ſicut nõ ex paſta corpus: ita nec ex agreſta ſanguis dñi conficiť. ¶ Quarto ſequiť ꝙ nec acetũ eſt materia ꝯſecrabilis. Patꝫ: qꝛ nõ eſt eiuſdẽ ſpeciei cũ vino: ſed eſt vinũ corruptũ: vñ non ſit reditus de aceto in vinum. Verũ Alexan. de ales diſtinguit de aceto: qꝛ vel deductũ eſt ad vltimũ corruptionis a qua non contingit regredi in vinũ: qđ ſimpliciter eſt alterius ſpeciei: ⁊ de illo ſanguis xp̃i nõ conficiť. Vel nondũ ad tantã corruptionẽ eſt deductũ: ſed eſt quaſi vinũ acidũ nondũ plene corruptũ: ⁊ de illo poteſt fieri cõſecratio. Ad hoc allegat Innocen. dicentem. Licet diligẽti ſtudio vinũ optimum ſit inqnirendũ vt in ſacrificiũ offeratur: vitiũ tamẽ vini nõ maculat mundiciã ſacramenti. Quocirca ſiue nouũ vinum: qđ đr muſtum: ſiue vinũ acidum: qđ appellatur acetum in ſacrificiũ offerať: ſacramẽtũ cõficitur: ⁊ diuinitus cõſecratur. Et dicit Alexã. ꝙ in aliquibus regionibus ſolũ conficitur ex aceto: qꝛ ad illas regiones non põt deferri vinũ manẽs in ſuo eſſe potiſſimo. Item quedã glo. de cõſe. di. ij. ſicut. i. dicit. De aceto cõficitur ſi ex vino factum fuerit: aľs nõ: qꝛ prope eadem vſia eſt. Ex quibus tñ ſi caute attendantur verba: manifeſtũ eſt ꝙ nõ loquũtur de aceto proprie: qđ iam vini ſpeciem mutauit: ſed de aceto large. i. de vino acido/qđ eſt in via ad corruptionem: nondũ corruptum: ſed adhuc propriã ſpeciem vini ſeruans. ¶ Quinto ſequiť ꝙ in muſto põt fieri cõſecratio qꝛ muſtum vinum eſt qđ atteſtať eius dulcedo: q̃ ſignum eſt digeſtionis: ⁊ proprietas q̃ vini facit opus. Nã letificat: calefacit: ⁊ inebriat: qđ vini ſpeciẽ arguit. Nõ tñ vſqꝫquaqꝫ cautũ eſt qualecũqꝫ muſtũ aſſumere ꝓpter eius impuritatẽ: qꝛ feces cõmixte ſubſtantie vini in ſanguinẽ nõ cõuertuntur: ſed dumtaxat ſubſtãtia vini. Idcirco magis videtur ad reuerẽtiam huius ſacramenti pertinere vinum purũ ⁊ defecatũ: ꝙ̃ vinũ nouũ ſiue muſtum turbidũ. ¶ K Sed dubia quedam circa hanc materiã occurrunt. Primũ: vtrum ſolum vinum ſit materia apta conſecrationis: an requiratur aque admixtio? Scđm: vtrũ aqua vino admixta in ſanguinẽ cõuertať? Quod autem aqua requiratur de neceſſitate ſacramenti: ita ꝙ ſine aque admixtiõe vinũ nõ cõuertať in ſanguinẽ: arguitur multis medijs. Primo autoritate canonis: nam Alex. papa/vt habeť de cõſe. diſt. ij. c. j. omnibus orthodoxis ſcribens: dicit. Non debet in calice dñi aut vinum ſolum: aut aqua ſola offerri: ſꝫ vtrũqꝫ ꝑmixtũ: qꝛ vtrũqꝫ ex latere ei⁹ in paſſione ſua ꝓfluxiſſe legiť. Et Cyprianus papa eadem diſtin. c. ſicut. j. dicit. In ſacrificando calicem dñi offerri ſola aqua nõ põt: qũo nec vinum ſolũ põt. Nã ſi vinũ tm̃ qs offerat: ſanguis xp̃i incipit eſſe ſine xp̃o. Qñ eñ vtrũqꝫ miſceť/⁊ adunatione cõfuſa ſibi inuicẽ copulantur: tunc ſacrm̃ ⁊ ſpũale ⁊ celeſte efficitur. Et ſtatim ſequitur. Sic vero calix dñi nõ eſt aqua ſola et vinũ ſolum: niſi vtrũqꝫ miſceatur: quomodo nec corpus dñi poteſt eſſe ſola farina: niſi vtrunqꝫ adunatũ fuerit ⁊ copulatum/⁊ panis vnius compage ſolidatũ. Ex his arguiť ſic. Ex aqua ſola nõ poteſt confici ſanguis xp̃i: igitur nec ex vino. Dicit enim quod aqua ſola nõ põt offerri ſicut nec vinũ ſolũ. Silr ex alia ſilitudine. Ex farina ſine aſꝑſione nõ põt

Attende de aceto.

Innocen.

Alexan.

confici

conficí corpus xp̄i:igitur nec ſanguis ex vino ſi-
ne aqua. Dicit enim: calix dn̄i non eſt vinum ſo-
lum : ſicut nec corpus dn̄i poteſt eſſe ſola farina.
Cõcordat Julius papa eadem diſt.cū omne. vbi
dicit. Non poteſt calix dn̄i aqua ſola eſſe aut vi-
nū ſolū:niſi vtrūqꝫ miſceatur. Et quaſi rõnem p̄
miſit . Cum in calice inquit vino aqua miſcetur:
chriſto ppl's adunatur: ꝛ credentium plebs ei in
quē credit:copulaẛ. Sequitur. Nam ſi vinum tm̄
quis offerat: ſanguis xp̄i incipit eſſe ſine nobis.
Si vero aqua ſit ſola:plebs incipit eſſe ſine chri-
ſto. facit ad idem Martinus papa eadem diſti.
nõ oportꝫ. vbi dicitur. Non oportet aliud aliq̄d
in ſacramento offerri preter vinū ꝛ aquā ꝛ panē:
que in typo chriſti bn̄dicuntur : qꝛ dum in cruce
chriſtus pēderet:de corpore eius effluxit ſanguis
ꝛ aqua:hec tria vnū ſunt in chriſto ieſu. Hec ho-
ſtia ꝛ oblatio dei in odorē ſuauitatis. Silr̄ habe-
tur in ca. ſtatim ſequente. ¶ Itē rõne ad idē: aut
chriſtus inſtituit aquā admiſceri vino: aut non.
Si primū:igitur videtur neceſſario apponenda:
qꝛ nihil aliud offerre licet: ꝙ̄ quod dn̄s tradidit:
eadē diſt.in ſacramento. Si ſm: tūc temeraria p̄
ſumptiõe apponiẛ ab eccl'ia Romana ; qꝛ ſacra-
menta neqꝫ inſtituere hꝫ:nec mutare: vt.ſ̄. pba-
tū eſt lectione. ¶ Itē illud eſt de ſubſtantia ſacra
menti qd̄ directe ducit in illud ꝓpter quod inſti-
tutum eſt ſacramentū:ſed hoc ſacramentū inſti-
tutū eſt in recordationē paſſionis dn̄ice. Lu.xxij.
Hoc facite in meā ꝯmemorationē. Hoc autē fa-
cit aqua in hoc ſacramēto vt ex canone Alexā. pa
pe patꝫ ſupra allegato. Itē res hui⁹ ſacramēti ne
ceſſario ſignificari debet ipſo ſacramēto: ſed res
huius ſacramenti eſt vnio corpis myſtici cum ca
pite. Hec aūt per admixtionē aque ſignificatur:
nā aqua ppl'm ſignificat fidelē. Apo.xvij. Aquas (Apo.xvij.)
quas vidiſti ppl'i ſunt : vn̄ Beda ſuper Marcū. (Beda.)
Quia nos i xp̄o:ꝛ chriſtū in nobis manere opor-
tet:vinū cū aqua miſceẛ:qꝛ teſte Joan. aq̄ populi
ſunt. ¶ L Sed iſtis nõ obſtantibus: rn̄detur ad
dubiū : ꝙ aque admixtio nõ eſt de neceſſitate ſa-
cramenti: licet ſit de neceſſitate miniſtri ꝯſecran
tis. Diſtinctio harū neceſſitatū ſupra lectione.i.
declarata eſt. Primū patet per magiſtrū.iiij.ſen-
tentiarꝫ diſt.xi. Si quis nõ intendēs introducere
hereſim obliuione/aut ignorantia aquā p̄termi-
ſerit:nõ videẛ irritū eſſe ſacramentū:ſed ille gra-
uiter eſt corripiēdus. Ad hoc facit autoritas Cy-
priani pape de ꝯſe.diſt.ij.ſcriptura : vbi dicit. Si
quis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter vl'
ſimpliciter hoc nõ ſeruauerit : ꝛ tenuerit qd̄ nos
dn̄s facere exemplo ꝛ magiſterio docuit:põt ſim-
plicitati eiuſdē indulgentia dn̄i venia ꝯcedi. No
bis vero nõ põt ignoſci qui nūc a dn̄o admoniti
ꝛ inſtructi ſumus:vt calicē dn̄i cum vino mixtū
(ſm ꝙ dn̄s obtulit)offeramus. Non aūt ignorā
tia vel ſimplicitas excuſaret:ſi aqua nõ appoſita
nõ fieret ꝯſecratio. Item dicitur grecus aquā nõ
apponere:ꝛ tamē non negat eccleſia latinorꝫ eos
vere cõficere. Item nihil eſt de neceſſitate huius
ſacramenti materialiter qd̄ nõ remanet:neqꝫ ſm
ſubſtantiā:neqꝫ ſm accidēs : ſed aqua admixta
nõ manet ſm ſubſtantiā : qꝛ ꝯuertitur in vinum
neqꝫ ſm accidēs:qꝛ non manet odor neqꝫ ſapor.
Panis vero ꝛ vinū etſi tranſeūt ſm ſubſtantiā:
manent tm̄ ſm accidentia ꝛ ꝓprietates . ¶ Itē in
nullo euangelio legiẛ dn̄m appoſuiſſe aquā vino
in inſtitutione hui⁹ ſacramēti : ſed ſolū cõfeciſſe
de pane ꝛ vino. Si aūt eſſet aqua de ſubſtātia ſa-
cramēti:vtiqꝫ facta eſſet mētio ſicut de pane ꝛ vi
no. ¶ Itē in ſacramētis noue legis/nihil ē de ſub
ſtantia ex parte ſacramentorꝫ niſi quod efficit qd̄
figurat:ſed aqua appoſita nihil efficit:qꝛ nec ve-
rum corpus: nec myſticum:quia effectiue ꝛ ſigni
ficatiue eſt ibi vtrūqꝫ : etiā ſi aqua nõ apponaẛ.
¶ M Scd̄m ſcꝫ ꝙ aqua ſit apponēda: ꝛ ſi mini-
ſter non apponeret:grauiter peccaret. Patet ſa-
tis ex allegationibus in p̄ncipio dubij adductis
tum quia contra eccleſie preceptū multipliciter
expreſſum ageret: tum quia ſine aqua celebrādo
xp̄m non imitaretur: tum quia dn̄icam paſſionē (Damaſce.)
nõ ſufficienter exprimeret:tū quia ſignificatiões
myſticas tolleret. ¶ Chriſtus ſiquidē quoad ſm
creditur vinū cum aqua miſcuiſſe anteꝙ̄ vinum
in propriū ſanguinē conuertiſſet:vnde Damaſc.
iiij.ſniarꝫ ſuarū. Chriſtus inquit calicem ex aqua
ꝛ vino mixtū tradidit diſcipulis ſuis:dicēs. Bi-
bite ex hoc oēs:hic ē calix ſanguinis mei. Cui cõ-
ſonat illud. In ſacramento corporis ꝛ ſanguinis
dn̄i nihil amplius offeraẛ : ꝙ̄ quod ipſe dn̄s tra-
didit:hoc eſt panis ꝛ vinū aqua mixtum : de ꝯſe.
diſt.ij.in ſacramēto. Ad idē facit.c.ſcriptura. ea-
dē diſt. Quotienſcūqꝫ calicē in ꝯmemorationem
dn̄i/ꝛ paſſionis eius offerimus:id qd̄ cõſtat dn̄m
feciſſe faciamus. Et ſequiẛ. Calicē dn̄i cū vino mi
xtū(ſm qd̄ dn̄s obtulit)offeram⁹. Huius autem
probabilitas ſumiẛ:qꝛ vinū terre illius forte eſt ꝛ
ſubſtantioſum. Cū aūt xp̄s vixit temperatiſſime:
probabile videtur vinum cum aqua miſcuiſſe.*

(ADDITIO. Quid agendū/ſi ſacerdos poſt cõſecrationem recolat/vel dep̄hendat aquam nõ fuiſſe admixtam vino: vtrū vcꝫ ad huc debeat admiſceri? Sol. nullo modꝫ aquā vino ꝯſecrato admiſcere:qꝛ ſeq̄reẛ corruptio ſcī/ad minus in aliq̄ p̄te:qd̄ caueri dꝫ ſi fieri poſſit Sꝫ ꝓcedat ſine admixtiõe aque:admixtio em̄ aq̄ nõ eſt de neceſſitate cõſecrationis ſꝫ ꝯſecrātis)

¶ Deniqꝫ Paſchaſius quantū ad tertiū inquit.
Cur in calice aqua miſceatur:illa per maxime in-
quit cauſa eſt:qꝛ de latere xp̄i:vbi paſſio cõpletur
ſanguis pariter et aqua manauit. Qd̄ certe apl'i
myſteriū plene intelligentes:fiendū in calice cen
ſuerunt:vt nihil deeſſet nobis de ſacramento ad
ꝯmemorationē paſſionis qd̄ tunc extitit in cruce
in ꝯſummatiõe nr̄e redēptiõis. Hoc q̄ad paſſio-
nis ſufficientē expreſſionē. Tolleret etiā myſtica
ſignificatio:ſcꝫ vnio:que vt argutum eſt: aptiſſi-
me per hāc aq̄ admixtionem deſignatur. ¶ Per
hoc ad rões in oppm̄ factas: q̄ ꝓbare nituntẛ ꝙ
aqua requiriẛ de neceſſitate ſacramēti. Ad auto-
ritatē Alex. pape:q̄ ad hoc ſonat ꝙ vinū ſolum ſi
ne aqua offerri nõ debet. Et in autoritate Cypria
ni. Nõ põt. Rn̄det Juno. ꝙ v̄ba illa determinari
debent:qꝛ recipiunt exceptionē hoc modo. Non
poteſt niſi ex ſimplicitate ꝛ ignorātia fiat. Ul nõ
põt.i.nõ dꝫ:qꝛ illud dr̄ fieri nõ poſſe:qd̄ de iure ſi
ue licite fieri nõ põt. Solū em̄ vinū legitime ꝛ ſine
p̄cepti trāſgreſſiõe nõ põt offerri. Ita expõit ma-
giſter diſt.xi. quarti ꝛ ceteri doctores. Silr̄ diciẛ
ꝙ illa aduerbia ſic ꝛ ſicut/dicunt nõ omnimodā
ſilitudinē:cū aqua ſola vino ſolo ꝯparatur: et vi
nū ſine aqua farine nõ aſperſe:dicūt em̄ ſilitudi-
nē decētis ꝛ legitime ꝯſecratiõis. Ul' neutrū põt
fieri legitime, ꝛ ſine p̄cepti trāſgreſſiõe. Sed in
hoc ē diſſimilitudo:qꝛ ex aq̄ ſola ꝛ farina nõ ꝯſp-
ſa nullo mõ confici põt:ex vino aūt ſolo ꝯfici põt
licet nõ legitime. ¶ Et p hoc pꝫ ſolutio ceterarū
autoritatū. Sic ēt qd̄ dr̄:ſi offertur vinū ſolū:inci
pit eſſe ſanguis vel xp̄s ſine nobis ꝛc.i.nobis nõ
proficit huiõi oblatio:vt exponit glo. in.c. cū oē.
allegato. Uel ſanguis incipit eſſe ſine nobis:quā
tū ad ſignificationē:qꝛ deeſt aqua que nos xp̄o
vniēdos ſignificat. Sic ſi aqua ſola /plebs icipit
eſſe ſine xp̄o.i.ſignificaẛ eſſe abſqꝫ ſignificatione
xp̄i. ¶ N Ad rõnē cū arguiẛ. Aut xp̄s admiſcuit
aquā aut nõ:diciẛ ꝙ admiſcuit vt dictum eſt:nec
impedit ꝙ null⁹ euāgeliſtarū hoc ſcribit. Multa
enim et alia ſigna fecit ieſus in cõſpectu diſcipu-
lorꝫ ſuorꝫ:que non ſunt ſcripta ꝛc. vt habeẛ Joan.
xx. Et maxime in inſtitutione huius ſacramenti:

vt habetur de cele. miſſa. cum marthe. ⁊ cum in-
ſertur. Ergo neceſſario eſt apponenda: negetur
conſequentia. Quia dñs inſtituendo ſacramentum
non tm̄ appoſuit que erant de neceſſitate effica-
cie: ſed etiam que erant de neceſſitate ſignifica-
tionis. Unde hec appoſitio aque: non eſt neceſſa
ria quantū ad efficaciā ſacramenti: eſt tamen ne
ceſſaria quantū ad plenitudinē ſignificationis.
Dñs enim appoſuit aquam tanq̄ congruā pro-
pter ſignificationē expreſſiorem: non tanq̄ neceſ
ſariā ſimpliciter. Et quod in probatione addit.
Nihil offerre licet: verū eſt: nec licet offerre cali-
cem ſine aqua: ſi tamen fit: non eſt irritum ſacra-
mentū. ¶ Ad aliā dicitur ꝯcedēdo maiorē: intel-
ligendo eā de illo propter quod ſacramentū per
ſe ⁊ principaliter inſtitutū eſt. Sed ad minorē di
citur: ꝙ recordatio paſſionis nō eſt finis ꝑ ſe ſeu
propter quē inſtitutum eſt ꝓncipaliter: ſed ſpiri-
tualis nutritio anime ⁊ fructus huius ſacramen
ti. Neq; enim diceret dñs. Hoc facite in meam
cōmemorationē: ſi non fuiſſet alius finis ꝓncipa
lior. Sed hoc dicit: vt celebrantes hoc ſacramen
Joan. vj.
tum propter finē principalē: vitā ſcʒ aīe: ⁊ vnionē
cum chriſto gratuitā (quē expreſſit dñs. Si quis
mãducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Et pa
nis quē ego dabo caro mea eſt pro mundi vita.
Et ſequitur. Qui manducat meam carnē ⁊ bibit
meum ſanguinē: in me manet ⁊ ego in illo. Pro-
pter hūc quidē celebrantes) nihilominus recor-
darentur paſſionis ſue. Exemplū. Cū aliquis ex
amore gratuito preſtat beneficiū alicui amico
bene vult ꝙ amicus ſuus recordet̄ beneficij acce
pti: ne arguendus ſit ingratitudinis: nō tñ illa re
cordatio eſt propter quod preſtat bñficiū: ſed vti
litas quā vult amicum ex eo conſequi. ¶ Ad vlti
mū dicitur: res huius ſacramēti que eſt vnio ⁊c.
ſignificari debet per aliquid ſacramenti: nō ideo
aque admixtio qua hec vnio ſignificatur: eſt de
neceſſitate ſacramenti: q2 hec vnio etiam ſignifi-
Hugo.
catur ꝑ aliqd aliud in hoc ſacramēto: ſcʒ corpus
xp̄i verū: qd̄ eſt res ⁊ ſignū. Unde Hugo de ſacra
mentis lib. ij. parte. viij. c. vij. Hec res. ſ. corpꝰ xp̄i
eſt integrū ſacramentū alteriꝰ rei: ſcʒ vnitatis ca
pitis ⁊ mēbroꝝ. Uñ ait. Corpꝰ ⁊ ſanguinē ſacramē
tū eſſe credimꝰ grē ſpūalis: qua ſcʒ grā mēbra ca
piti vniūtur. ¶ O Nūc de ſcd̄o dubio: vtrū aqua
vino admixta i ſanguinē xp̄i ꝯuertatur? De hac
queſtione recitat Inno. iij. in c. cū marthe. de ce-
le. miſſa. tres opiniones. Quarū vna eſt: ꝙ aqua
adiūcta vino manet in ſua ſpecie: vini accidenti-
bus circūfuſa: ita ꝙ vini ſaporē aſſumit: nō tñ ſui
ſubſtantiā derelinqt. Hec opinio quā pro tertia
Ambro.
recitat Inno. eſt ꝯtra bea. Amb. in li. de offi. dicē-
tem ꝙ in ſacramēto altaris poſt ꝯſecrationē: ni-
hil eſt niſi corpus ⁊ ſanguis xp̄i. vñ ait. Ante bñ-
dictionē illa ſpecies nolat̄: poſt bñdictionem cor
pus ſig̃tur: ⁊ hr̄ de ꝯſe. diſt. ij. ante bñdictionem.
Auguſtinꝰ.
Et Aug. in li. ſniaꝝ ꝓſperi. eadē diſt. c. nos autē.
fateamur ante ꝯſecrationē panē eſſe ⁊ vinū qd̄
natura formauit: poſt cōſecrationē vero carnem
xp̄i ⁊ ſanguinē: qd̄ bñdictio ꝯſecrauit. Itē Amb.
de ſacris eadē diſt. panis. ij. calix eſt vini ⁊ aq̄ ple
nus. vbi vba xp̄i opata fuerūt: ibi ſanguis efficit̄
q̄ plebē redemit. Ad idē multa adduci pñt ex diſ.
ij. de ꝯſe. vbi nullibi mētio fit ꝙ manet poſt bñdi-
ctionē aqua: ſʒ tm̄ xp̄i ſanguis. ¶ Preterea ſi aq̄
maneret in ꝓpria ſpecie: vino in ſanguinē ꝯuer-
ſo: tūc nō liceret ſacerdoti in caſu eadē die duas
miſſas aut plures celebrare: ſicut nec lʒ ſemel nō
ieiunū (ieiunio nature) celebrare: vt. ſ. habitū ē
lec. x. qd̄ tñ falſū eſt: cū in pleriſq; caſibus lʒ vna
die plures miſſas celebrare. Probatur autem il-
la ꝯſequentia: tum quia celebrans ſumendo xp̄i
ſanguinē ſimul ſumeret aquā calici admixtā in
propria natura ⁊ ſpecie manentē: ⁊ ſic ſolueret ie
iuniū nature: quare nō poſſet ſcd̄o celebrare. Et
hāc rōnem tangit gl. in. c. cum marthe. allegato.
¶ Ideo fuit ſcd̄a opinio: ꝙ vinū ꝯuertitur in ſan
guinē: ⁊ aqua in id quod cum ſanguine de latere
xp̄i effluxit. vnde dicūt. Cum de latere xp̄i duo ꝓci
pue fluxerūt ſacramēta: redemptionis in ſangui
ne: ac regenerationis in aqua: in illa duo vinū ⁊
aqua que ꝯmiſcētur in calice diuina virtute mu-
tantur. Horū aliqui dicūt ꝙ aqua ꝯuertitur i hu
morē aqueū quem phlegma vocant: vt recitatur
in. c. in quadā. de cele. miſſa. ¶ Sed hi tripl̄r deſi
ciunt. Primo: q2 ſicut priores negāt actiuitatem
vini in aquā. Scd̄o: q2 ſm hoc aqua ſeorſum eēt
ꝯſecranda: ſicut vinū ſeorſum a pane ꝯſecratur.
Uirtus eñ verboꝝ non ſe extendit ad aliquid qd̄
in verbis nō exprimit̄. Cū aūt dicitur. Hic eſt ca-
lix ſanguinis mei: exprimit̄ ſanguis xp̄i: ⁊ nō aqua
que effluxit ex latere xp̄i. Tertio peccāt in hoc: ꝙ
dicunt humorē qui fluxit de latere xp̄i: humorem
fuiſſe phlegmaticū: non aquam. Hoc aūt repro
bat Inno. in. c. in quadā. de cele. miſ. Ubi contra
tales ponit quatuor rōnes ꝓbātes ꝙ vera aqua
fuit que fluxit de latere chriſti. ¶ P Ideo fuit ter
tia opinio: ꝙ aqua cū vino tranſſubſtantiatur in
ſanguinē mixta vino. Hāc opinionē probabilio
rē dicit Inno. quā cōiter ſequūtur docto. theolo-
gie: ſcʒ Tho. Sco. ⁊ ceteri tanq̄ indubitatam. Si
tñ ſic intelligit̄ ꝙ aqua poſt admixtionē cū vino:
per actiuitatem vini tranſit ⁊ ꝯuertitur in vinum
⁊ facta vinū / ꝯuertitur in ſanguinē chriſti. Unde
dicit Sco. i. iiij. di. xi. q. vij. Uino apponere aquā
Scotus.
non eſt ſimpl̄r neceſſariū de neceſſitate ſacramē
ti: q2 etiā qñ appoſita nō eſt ꝯuertitur in ſangui-
nem: niſi prius ſit ꝯuerſa in vinū. Sicut eñ mo-
dicum vinum admixtū aque abſorbetur ab aqua
⁊ perdit virtutē ⁊ ſpeciē vini: vt ſi gutta vini in do
liū aque mittat̄: ſtatim corrūpitur: ⁊ conuertitur
in aquā: ita viceuerſa modica aqua miſſa in cali
cē vini ex vino alterat̄: ⁊ tandē corrūpitur ⁊ ꝯuer
Queſtio.
titur in vinū. Et ſic aqua in vinū naturali opera
tione ꝯuerſa ꝑ tranſſubſtantiationem ſuperna-
Rñſio.
turalem ꝯuertitur in xp̄i ſanguinem: ⁊ non alias
nec aliter. ¶ Unde modica aqua apponi dʒ: ne
vinū diſtrahat̄ a ſua ſpecie ꝑ nimiā aque appo-
ſitionē: ſed ecōuerſo aqua ꝓpter ſui modicitatē
a ſua ſpecie cito in vinū traſeat: ⁊ demū totum in
ſanguinē ꝯuertatur. Et tanto minus de aqua ap
ponendū eſt: quāto vinū debilius fuerit ⁊ minus
ſubſtantioſum. ¶ Et ſi q̄ris: quāta aqua ſufficit?
Rñdet Alexan. de Ales: ꝙ vna gutta ſufficit quā
tūcunq; parua ſit: dummodo poſſit a ſuo toto ſe
parari. * Et hinc ſumitur alia ratio preter eā q̄
ſupra poſita eſt: cur forte ⁊ optimū vinum in hoc
ſacrificio offerendū eſt: vt ſit vigoroſum ad alte-
rādū ⁊ ꝯuertēdū aquā appoſitā in ſe: ⁊ a propria
ſua ſpecie trāſmutandū. ¶ Propter idē caute fa
ciunt celebrantes: qui aquā ſatis tēpeſtiue ⁊ ho-
ra bona: vt in ꝓncipio miſſe: vel añ euāgelium vi
no ꝯmiſcēt: q2 ꝯuerſio aq̄ in vinū nō fit ꝑ miracu
lū: ſicut vini conuerſio fit immediate a virtute di
uina in ſanguinem: ſed fit per naturalē actionē
vini in aquā: q̄ requirit preuiā alteratione. Hec
aūt fieri nō pōt in inſtanti: ſʒ in tpe. Oportet eñ
qualitates aque corrūpi: ⁊ qualitates alias vini
forme ꝯuenictes introduci: vt corrupta forma aq̄
ad itroductionē q̄litatū ei diſcōuenietiū: ſ; mate-
ria iā cōtrarijs qualitatibꝰ diſpoſita: forma vini
gñetur

ADDITIO.
* Tā modica aq̄ dʒ vino admiſceri / vt vinū in ſua natura / ⁊ ſpē poſſit ꝑmanere. Si eñ a natura ſua mutaretur: non poſſet confici. Uñ vna gutta aq̄ q̄tūcunq; ꝑua / dū mō tpe debito fuerit ꝑpoſita / vt poſſit fieri mixtio / ſufficit: ⁊ precipue ſi vinū ſit debile.

generet. Hec aūt q̄ fiunt ab agēte naturali: nō
poſſunt niſi in tp̄e ⁊ ſucceſſiue fieri. ¶ Q. Huiꝰ
abſorptiōis aque in vinū: ꝑ quā nō manet in ſe
Alex. de ales ponit quaſdam myſticas rōnes: vt
ſcʒ ſit cōformitas ſigni ad ſignatū. Per hāc eñ
vnionem aque vino ipſam abſorbēte: ſignificat
triplex vnio ꝑfecta: qua vnū ab altero quodam-
modo abſorbet. Primo eſt vnio mēbroꝝ cū ca-
pite: q̄ nō habent eſſe diſtinctuʒ a capite. Scd̄a
eſt noſtre mortalitatis abſorptio. Tertia eſt gen
tiū inſertio. ¶ Primo hec mixtio aque cū vino:
ſignificat vnionem mēbroꝝ cū capite: q̄ vnio eſt
res huiꝰ ſacramēti. Sicut eñ habet ab Innoc.
tria ſunt in hoc ſacr̄o / forma viſibilis panis ⁊ vi
ni: veritas corpis ⁊ ſanguinis xp̄i virtus ſpūa-
lis vnitatis ⁊ charitatis cōicantis ppl̄i. Primū
eſt ſacr̄m tm̄. Scōm eſt ſacramentum ⁊ res. Ter
tiū eſt res tm̄. ¶ Sed notādū ꝙ eſt vnitas cha-
ritatis mēbrorū myſtici corporis xp̄i adinuicē:
huius ſignū ⁊ cauſa eſt corpus verū: vñ Inn. Ve
rum corpus xp̄i eſt res prima: q̄ ſignificat ⁊ cōti
netur a primo: ⁊ ſacramētū tertij: q̄ ſignificat ⁊
efficit tertiū. i. vnitatē eccleſiaſticā. Alia eſt vnio
corporis cū capite: cuius cauſa eſt corpus xp̄i ve
rū: ſed vnius vnionis hec mixtio eſt ſignū. Hac
aūt virtute vnionis quaſi mutat homo in deū:
ſm̄ ꝙ dicit apl̄s. j. Coꝛ. vj. Qui adheret deo vnꝰ
ſpūs efficit. Unde ⁊ huius cibi ſpūalis: alia eſt
virtus q̄ꝫ cibi materialis: nam materialis cibus
cōuertit in ſumētē: iſte aūt cibus cōuertit in ſui
Auguſti. naturā ſumentē. Cibus ſuʒ grādium (ait Aug.)
tu mutaberis in me: non ego mutabor in te. Q̄
igit v̄tute huius cibi qua fit hec vnio: mutat hō
in deū: vt ſit cōformitas ſigni ad reʒ: cōueniebat
vt aqua mutaret in vinū. ¶ Significat ſcd̄o hec
aque mixtio aliā vnioneʒ: q̄ eſt nr̄e mortalitatis
abſorptio. Aqua enim noſtrā mortalitatem deſi
gnat. ij. Reg. xiiij. Oēs morimur ⁊ tanq̄ꝫ aq̄ dila-
bimur in terrā q̄ nō reuertunt. Per vinū: quo ſi-
gnat ſanguis xp̄i: eiuſdē mortalitatis abſorptio
nem ſine mortificationē. j. Coꝛ. xv. Abſorpta eſt
Oſee.xiij. mors in victoria: et Oſee. xiij. Ero mors tua o
mors. Licet aūt in nobis morimur in xp̄o tñ vi-
uimus. Col. iij. Mortui eſtis: ⁊ vita veſtra abſcō
dita eſt cū xp̄o in deo. ¶ Significat etiaʒ hec aq̄
mixtio vnionē gētiū: q̄ inſerēde erāt eccleſie de iu
deis: ſicut oleaſter oliue. ad Rom̄. xj. Aqua antē
cōuertit in naturā vini: in ſignū ꝙ gētes erāt cō
uertende: ⁊ fideliū eccleſie ex iudeis incorporan
de. Propter qđ dictū eſt petro. Occide et mādu
Actuū.x. ca. Act. x. Sicut eñ qđ māducat: in naturā ꝯuer
tit māducātis: ſic aqua q̄ gētes incorporādas ſi
gnificat: in naturā vini cōuertit. Per qđ eccleſia
de iudeis q̄ gētes incorporat repſentat. ¶ Neq̄ꝫ
huic mixtioni ⁊ vini conuerſioni obeſt: qđ pro ſe
tertia opinio recitata aſſumpſit: ſcʒ de latere xp̄i
fluxerūt ſacramēta redēptionis in ſanguine: ac
regenerationis in aqua ⁊c. qm̄ in ſacr̄o redēptio
nis aqua appoſita nō eſt ſignū regenerationis.
Eſt quidē aqua ſacr̄m regenerationis non mu-
tua nec cōmixta: ſed in baptiſmo ſub ea ꝓprieta
te: qua ſibi ꝓpriiſſime cōuenit virtus abluendi.
In ſacr̄o aūt redēptionis appoſita vino: ⁊ muta
ta in vinū: eſt ſignificatiuū vnionis ppl̄i cū capi
te glorioſo xp̄o: ea ꝓprietate qua aqua: q̄ ſemꝑ
defluit in terrā populū ſignificat: qui ꝯtinue de-
currit in mortē: ſm̄ illud ſupra allegatū. Omnes
Obiectio. morimur ⁊ tanq̄ꝫ aque dilabimur in terraʒ. He
Reſponſio igit ſunt rōnes myſtice cur aqua in vinū priꝰ eſt
ad obie- cōuertēda. ¶ R Sed forte quis diceret. Quid ſi
ctionem. in inſtāti cōſecrationis aqua nondū cōuerſa eſt

in vinū nunq̄d et ipſa cōuertit in ſanguineʒ? Et
q̄ ſupra reſpōſum eſt ꝙ nō: q̄d fiet de aqua? Re-
ſpōdet: ſi fuerit in tāta q̄ntitate: ꝙ ipſa conuertiſ
ſet vinū in ſe: ſi vinū nō fuiſſet prius ꝯuerſum in
ſanguinē: tūc alterabit ſpecies remanentes poſt
cōſecrationē: et in inſtāti quo corrūperet forma
vini ſi nō fuiſſet cōuerſuʒ: ⁊ introduceret forma
aque in materiā vini corrumpunt qualitates vi
ni: ⁊ deus creat nouā ſubſtātiā cōpoſitā ex mate
ria ⁊ forma aque: ſub qualitatibꝰ de nouo intro-
ductis. ¶ Et dico notāter ꝙ deus creat: q̄ aqua
nō pōt educere formā de materia / quia nulla eſt
ibi: nec pōt ipſam materiā producere que a ſolo
deo creatur: recte ſicut de corruptione ſpecieruʒ
in eius manducatione. de quo. J. ¶ Si aūt aqua
illa eſt tā modica: ꝙ vinū ipſam in ſeipſum ꝯuer
tiſſet ſi nō fuiſſet trāſſubſtātiatū: tūc ſpecies vi-
ni remanētes poſt cōſecrationeʒ / alterāt aquam
corrūpēdo ipſiꝰ qualitates: ⁊ in inſtāti quo vinū
corrūperet aquā: ſi eſſet p̄ſens: corrūperet forma
aque: et produceret forma vini noua in materia
aque: vel ab accidētibus: vel a deo ſm̄ diuerſas
opiniones. de quibꝰ. J. Et ſaluaret ibi tādiu ſan-
guis xp̄i: q̄ꝫdiu manēt ſpecies vini trāſſubſtātia
ti: nō tñ ſub ſpeciebꝰ vini de nouo ꝓducti incipe
ret eſſe ſanguis xp̄i. ¶ Et notādū ꝙ hic quidem
ſanguis ſub nullis ſpeciebus incipit eſſe aut ma
net: niſi iſtius vini ſupra qđ ꝓlata eſt verboꝝ for
ma ad cōſecrationem ſanguinis requiſita. Hec
aūt nō eſt ꝓlata ſuꝑ vino de nouo ex aqua geni-
to poſt cōſecrationē: qm̄ etiā ſi poſt cōſecrationē
vinū purū apponeret ſpeciebꝰ: nō tranſit in ſan
guinē ſicut aqua non benedicta addita benedi-
cte efficit bñdicta: ⁊ oleū nō cōſecratū additum
cōſecrato reddit cōſecratū. Non ſic in ꝓpoſito:
nam ſanguini xp̄i in calice: q̄ nō eſt extra venas
corporis xp̄i ſed in venis glorificatis: ideo ei nul
lus liquor appoſitꝰ pōt cōmiſceri: nec per conſe
quēs aliquis in ipſum cōuerti: niſi diuina v̄tu-
te v̄bis cōſecrationis aſſiſtēte. In aqua aūt bñ-
dicta eſt perfecta vnio alteriꝰ aque appoſite cū
aqua bñdicta: ⁊ cōſtituūt vnā aquā: ꝓpter qđ to
tum reſultās ſortit nomē aque bñdicte: ita et in
oleo. Nec ex bñdictione aque vel olei fit ſubſtan
tialis trāſmutatio aque vel olei: qualis fit in ꝓ-
poſito: vbi ſubſtātia vini cōuertit in ſubſtantiā
corporis xp̄i. ¶ S Sed quid de ſumēte calicē in Queſtio.
quo appoſita aqua nōdū eſſet in vinū cōuerſa: ⁊ Solutio.
per cōſequēs nec in ſanguinē: nonne ſolueret ie Aliud que-
iuniū impediēs ab iterata celebratione? Rñde- ſitum.
tur: ſolueret quidē ieiuniū: ſed nō impediret ab Reſponſio
iterata celebratiōe: q̄ ignorātia inuincibilis ex- ad queſitū.
cuſat. Nō eñ pōt ſciri vel euidēter apprehendi
inſtās hm̄oi conuerſionis a ſacerdote: niſi forte
tāta fuiſſet aqua appoſita: ꝙ notabiliter depre-
henderet ſapor aque: tūc eſſet ab iterata celebra
tione abſtinēdū. ¶ Si querit qualis eſſe debeat
aqua? Et quid ſi apponeret roſacea: vel ex aliis
herbis diſtillata? Rñdet ꝙ dʒ eſſe aqua talis q̄li
credit chriſtus vſus fuiſſe in vltima cena: hoc eſt
aqua elemētaris: verūtamē q̄ elemētaris aqua
ſi nō apponit nō impedit cōſecratio: ideo ſi ap-
poneret modicū aque diſtillate ꝙ nō poſſet cor-
rumpere vinū: licet apponēs grauiter peccaret:
effectus tñ cōſecrationis nō impediret. Senten
tia eſt Alex. ⁊ ſancti Tho. ¶ Si demuʒ queritur. Queſtio.
Nunq̄d ſufficit ſi aqua admiſceat in dolio: quia
ante miſſe inceptionē: frequēter calix per aque ⁊
vini infuſionē p̄parat? Solutio ſm̄ Alexā. Non Solutio q̄-
ſufficit: qm̄ cū cōmixtio aque ⁊ vini eſt ſacramen ſtionis.
talis: nō debet fieri anteq̄ꝫ myſteria inchoētur:

vel fiat preparatio ad inchoandū: ⁊ in vaſis ſan
ctificatis ⁊ miniſtris ad hoc ordinatis. Unde in
miſſa ſolēni ſolet apponi poſt euāgeliū: in priua
tis vero ſolet fieri ante: qm̄ in miſſa ſolēni ꝓpter
cantū chori ⁊ p̄ſationis copioſius tp̄s habetur
quo pōt fieri aque in vinū trāſmutatio: ꝙ in miſ
ſa priuata que legiť ſine cantu. ¶ T Nūc iuxta
diuiſionē in principio hui⁹ lectionis factā: vidē
dum eſt breuiter de cōgruitate inſtitutionis hu-
ius ſacramenti ſub materia panis et vini. Aſſi-
gnāt aūt docto. ⁊ ſancti varias cauſas inſtitutio
nis: quaꝝ vna principalior eſt alia. Principalis
itaq; cauſa eſt: vt nutrimēto cōueniēti animā ad
vitā per baptiſmū regeneratā: dn̄s aleret cibo vi
te miniſtrato ꝯtra cibū illū primoꝝ parentū: qui
erat cibus mortis: vn̄ eis dictū eſt. In quacunq;
die ex eo comederitis: morte moriemini. Gene.
Gene.ij. ij. De cibo aūt iſto dr̄. Quicunq; manducauerit
ex hoc pane: viuet in eternū. Jo.vj. vn̄ Inno. Ut
ſuā erga nos charitatē oſtenderet ⁊ noſtrā erga
ſe charitatē accēderet: dedit ſe ꝓ nobis in p̄ciū:
vt per p̄ciū nos redimeret a morte/ per cibū ale
ret nos ad vitā. Alia cauſa eſt ad guſtū diuinita
tis inuitatio. Inſtituit enim diuina ſapiētia (ait
Ale.ď ales. Alex. de ales. q. xxx. mēbro. vl. par. iiij.) ſacramen
tum corporis ⁊ ſanguinis ſui: vt ad guſtū diuini
tatis ſue: per guſtum humanitatis nos dn̄s inui
Luce.xxij. taret. ¶ Tertia eſt mortis ſue cōmemoratio: que
amorē nr̄m dꝫ ſibi totaliter vēdicare. Hoc facite
inquit in meā cōmemorationē. ⁊ .j. Coꝝ. xj. Quo
tieſcunq; mā. panē hūc ⁊ ca. bi. mortē dn̄i an. do.
ve. ¶ Quarta peccatoꝝ quotidianoꝝ venia: vn̄
Inno. Inno. Dedit nobis dn̄s hoc ſacr̄m ſalutis: vt qr
nos quotidie peccamus: ⁊ ipſe iam mori non po
teſt: per hoc ſacr̄m qď in memoriā mortis accipi
mus: remiſſionē peccatoꝝ quotidie ꝯſequamur.
Eſa.vij. ¶ Quita ē ſcripturaꝝ ⁊ figuraꝝ īpletio. Eſa. vij.
Matth.vl. Uocabiť nomē ei⁹ emanuel: qď īterp̄tať nobiſcū
deus. ⁊ Mat. vl. Ego vobiſcū ſum (inq̄t dn̄s) om
nib⁹ dieb⁹ vſq; ad cōſummationē ſeculi. Sed de
hoc ĩ. cū de figuris quib⁹ p̄figuratū eſt lati⁹ di-
ceť. ¶ U Cur aūt cū cibus ſit ale: multaq; ſint ci
boꝝ genera: q̄re ſub ſpecie panis ⁊ vini placuit
illud inſtituere? Ad hoc ponit magiſter di. xj. q̄r-
ti tres rōnes. ¶ Prima: vt fides habeat meritū:
dū ſumereť corpus xp̄i ſacratiſſimū ſub aliena
ſpecie occultatū. ¶ Scďa: ne abhorreat animus
qď cerneret oculus: dū mādūcādū in ſpē ꝓpria
ꝓponereť verū hoīs xp̄i corpus. ¶ Tertia: ne ab
infidelibus nr̄e fidei inſultareť. vn̄ Augu. Nihil
Auguſti. rationabilius ꝙ vt ſanguinis ſimilitudinem ſu
mamus: vt ita ⁊ veritas non deſit: ⁊ ridiculū nul
lum fiat a paganis ſi bibamus cruorē occiſi ho-
minis. De hoc ſunt metra. Sumiť occulte xp̄s:
ne ſit tibi ſtulte. Horror vel riſus: ſitq; lucroſa fi
des. ¶ His trib⁹ addiť rō quarta ſm̄ Hug. que
eſt ſignificationis p̄fectio. Significationis dico
duplicis: ſcꝫ veri ⁊ cōtēti xp̄i corporis: et ſpūalis
refectionis ⁊ ſaginationis mētis. Habet em̄ pa
nis exp̄ſſam ſimilitudinē corporis: nā panis ma
teria: granū ſcꝫ frumēti in terraꝫ iacitur: in terra
mortificať: vt multū fructū afferat. Grana cōtri
ta in farinā reſoluunť: quibus appoſito liquore:
paſta cōficiť: que cocta ignis calore in panē p̄fe-
ctū maturať. Sic xp̄s terre inſeriť: vtero ſcꝫ v̄gi-
nali. De qua ꝓphetice ſcriptū eſt. B̄ndixiſti do
mine terrā tuā auertiſti captiuitatē iacob. Et ite
rū. Terra nr̄a dabit fructū ſuum. In terre medio
mortificat⁹ eſt. Un̄ ſalutis fruct⁹ plurim⁹ ſubſe-
cutus eſt ſcꝫ toti⁹ humani gn̄is a diabolica ſerui
tute redēptio: peccatoꝝ remiſſio: regni celeſtis
apertio: ac immarceſſibilis glorie ac beatitudi-
nis plenitudo. Ex quo multiplici fructu integra
tur myſticū xp̄i corp⁹: eccl̄ia ſcꝫ militās ⁊ trium-
phās: q̄ ex multis mēbris colligiť: fidei liquore et
diuini amoris ardore inuicem cōbinatis. ¶ Re
fectio inſuꝑ mētis: quā per hoc ſacr̄m dn̄s p̄ſtat:
quō apertius ſignificari potuiſſet: ꝙ in pane et
vino: quo p̄fecta refectio celebrať: ⁊ quotidie ali
mur: ac in vita corporali ſuſtētamur: ꝯfortamur:
roboramur. De quo ꝓpheta. Panis cor hoīs cō
firmat ⁊ vinū letificat cor hoīs. Qui panis quia
cōis eſt oīb⁹ vſuſq; ei⁹ delectabilis ſine faſtidio:
lꝫ quotidianus. Cōgrue itaq; xp̄s ſapiētia p̄ris:
ſacr̄m ſpūalis refectionis in pane ac vino inſti-
tuit: vt ſicut materia baptiſmi que ſignū eſt inte
rioris ablutiōis eſt aqua: inter cetera magis ad
corporis lotionē cōgrua: per quā ſpūaliter rege-
neramur ⁊ in eſſe ſpūali conſtituimur. Sic mate
ria eucharistie diuiniſſime: qua in vita ſpūali fo
uemur: nutrimur: et augmētamur: eſt panis qui
corporali refectioni eſt aptiſſimus: nec aliq̄n ſi-
cut ceteri cibi eſt faſtidio ⁊ horrori. ¶ X De hoc Hugo.
pulchre ſcribit venerabilis Hugo li. ij. de ſacra.
par. viij. c. viij. in verba hec. Uoluit ſapiētia dei:
que ſe ꝑ viſibilia manifeſtat: oſtēdere qm̄ ip̄a ani
maꝝ cib⁹ ⁊ refectio eſt. Et ꝓpterea carnē aſſum-
ptā in eduliū ꝓpoſuit: vt ꝑ cibū carnis ad guſtū
inuitaret diuinitatis. Sꝫ ne rurſum hūana infir
mitas ꝯtactū carnis in aſſumptiōe horreret: cō
ſueti ⁊ p̄ncipalis edulij ſpē illā velauit: ⁊ ſic ſumē
dā ꝓpoſuit vt ſenſus in vno foueref: ⁊ fides in al
tero edificareť. Foueť em̄ ſenſus in vno: dū ſolita
tm̄ et ꝯſueta ꝑcipit. Edificať aūt fides in altero:
dū in eo qď videť: q̄le ſit illud qď nō videt: agno-
ſcit. Proponiť igiť ſpecies panis ⁊ vini: vt docea
tur plena ⁊ p̄fecta refectio eē in ſumptiōe corpo
ris ⁊ ſanguinis xp̄i ex diuinitate xp̄i. Plena aūt
refectio cib⁹ ⁊ pot⁹ eſt: cibi aūt ⁊ pot⁹: panis ⁊ vi
nū p̄ncipalis ſubſtātia eſt. Et ꝓponiť ſpecies ex
p̄ncipali ſubſtātia refectiōis: vt in ea ſumať: et ꝑ
eā v̄itas corporis ⁊ ſanguinis xp̄i ſignificareť: ſi-
cut ipſe teſtať: dicēs. Caro mea vere eſt cib⁹: ⁊ ſan
guis me⁹ v̄e eſt pot⁹. Que tn̄ corporis ⁊ ſangui-
nis ſumptio: qr ſola ſine ſpūali effectu ſaluteꝫ nō
cōfert: idē ipſe ſaluator manifeſtat dicens. Caro
nihil ꝓdeſt: ſpūs eſt qui viuificat. Uirtus ergo ⁊
plenitudo ſpūalis refectiōis: q̄ in corpore xp̄i et
ſanguine eſt: ꝑ ſpeciē q̄dē panis ⁊ vini ſignificať.
In ꝑceptiōe aūt gr̄e infuſio interne ⁊ eterne refe
ctionis p̄ficiť. Et ſic q̄dē cuꝫ tria in vno ibi ſint.
In p̄mo q̄dē ſignū inuenit ſecūdi. In ſcďo auteꝫ
cauſa tertij. In tertio v̄o virt⁹ ſcďi et v̄itas p̄mi:
⁊ hec tria in vno ſunt et vnuꝫ ſacr̄m. Claret itaq;
quō diuiniſſime euchariſtie ſumptio ſacr̄m eſt ⁊
imago participationis ieſu: qr hoc q; eius ſacr̄m
viſibiliter ꝑcipim⁹: ſignū eſt q; ei ſpūaliter vniri
debem⁹. Ipſa aūt euchariſtia. i. bona gr̄a: ipſa. ſ.
hoſtia ſacra diuiniſſima vocatur: qm̄ diuinos fa
cit: ⁊ participes diuinitatis eos q̄ ſe digne parti
cipāt. Et qr ipſa ſignū eſt ⁊ v̄itas: in q̄ v̄a caro in
ſpecie panis ſumiť: et in carne ei⁹ digne ſumpta
ipſi⁹ ēt diuinitatis ſuſceptio ⁊ participatio ⁊ cō-
ſortiū ꝯdonať: hec venerabilis Hugo. ¶ Y Patꝫ
igiť q; ꝯgrue id qď nobis eſt p̄ncipalis cib⁹ ⁊ po
tus: corp⁹ dn̄i ſignificat: q̄ verus cib⁹ eſt aīe ⁊ ꝑfe
ctus: hn̄s in ſe cōditiones p̄fecti cibi: q̄ nouē ſm̄ Perfecti cibi conditiones.
dn̄m Alb. in de officio miſſe ꝑte. ij. nūeranť. He
ſūt cibi nobilitas ex gn̄e: ſuauitas ex ſapore: nu-
triuitas ex v̄tute: ad cibatū ꝯgruitas ex ſilitudi
ne: penetrabilitas ex ſubtilitate: vnibilitas ex cō
naturalitate: ⁊ firma heſibilitas ex cibati apphē
ſione:

ſiōe:q̄ ꝑ lōgū ꝓſeq̄tur:ſʒ reſcidunt̄ ꝓpt̄ nimiā ꝓ
lixitate. ¶ Sūt ⁊ alie cauſe q̄re ſub duplici ſpē in
ſtitutū ſit:q̄ reſeruant̄ vſqʒ ad eā canonis ꝑtē:
vbi ð ſāguis ꝯſecratiōe agit̄:ad lec.l.lij. ¶ Ʒ ꝯʒ
aūt mos/⁊ rubrica docet romāi ordinarij: ꝙ ſa-
cerdos celebrās dicēs hec ꝟba. Qui ꝑdie ⁊c. di-
gitos ſuos pollices ⁊ indices vtriuſqʒ man⁹ du
cat ſup pallā corpalis tergēs eos:lʒ ēt añ cano-
nis iceptionē lotos:ad ſignificādū ꝙ hoc ſacrifi
ciū nō niſi mūdis manib⁹:nō vitiatis/nō pollu
tis dʒ venerabiliter ac ſumma reuerētia ꝑtracta
ri. Eapropt̄ ⁊ eṗs ſacerdotes ordinās:man⁹ eoꝝ
chriſmate vngēdo ſacrificat:vt digne ſctis māi-
bus tractēt hoſtiā ſalutarē. Fit aūt hec terſio di
gitoꝝ:q̄b⁹ dn̄icū corp⁹ ſub ſpecieb⁹ tractādū eſt
nō ꝓpt̄ timorē ꝯtaminatiōis corpis xp̄i:q̄ſi ip̄m
poſſit corpali imūdicia maclari. q̄ cū ſit ſub hoc
ſacrō mō non quātitatiuo ⁊ q̄ſi indiuiſibili:quo
aīa intellectiua eſt in corpe:ſm quē modū a nul
lo corpe cōtingi pōt. Sʒ ſit poti⁹ ad reuerētiam
exhibēdā: excitādū q̄ʒ deuotionē ⁊ attētionē ad
bn̄dictū xp̄i corp⁹:qð realiter poſt ꝓlata ꝯſecra
tiōis ꝟba ſub ſpecieb⁹ panis cōtinet̄. Magnā
em̄ req̄rit puritatē ⁊ reuerētiā imolatio hui⁹ ſa-
crificij:q2 inter oīa ſacrificia ip̄m ē poti⁹:⁊ in di-
gnitatē queqʒ alia ſupexcedit:dicēte Alexā. Pa
pa:vt hr̄ de ꝯſe.diſt.ij.nihil. Nihil in ſacrificijs
mai⁹ eē pōt q̄̄ corp⁹ ⁊ ſanguis xp̄i. Nec vlla ob-
latio hac potior eſt:ſʒ oēs hec ꝓcellit:q̄ pura cō-
ſciētia dn̄o offerēda eſt:⁊ pura mēte ſumēda:at-
qʒ ab oib⁹ venerāda. Et ſicut potior eſt ceteris:
ita poti⁹ excoli ⁊ venerari dʒ. Hec ibi. ¶ Dʒ aūt
ſacerdos hec ꝟba ꝓferēdo panē de palla corpa
li/vbi añ canonis inchoationē repoſit⁹ fuerat:
ſuſcipere:ſicut xp̄s accepit panē in manus ſuas
volēs ꝯſecrare:dās ꝑ hoc formā ⁊ exēplū ſiīiter
faciēdi. Dʒ ⁊ ſacerdos cauere ne mltū añ hoſtiā
ſic in manus receptā eleuet priuſq̄̄ ꝯſecratiōis
ꝟba ꝓferat:ne circūſtās ppl̄s panē nōdū ꝯſecra
tiōe ī corp⁹ dn̄i ꝯuerſuʒ adoret:⁊ ita idololatriā
incidat dū ꝓ xp̄o panem adorat. Unde nō ſatis
cauta eſt nōnulloꝝ ſacerdotū cōſecrātiū ſollici-
tudo:q̄ hoſtiā cōſecrādā in man⁹ recepturi:ge-
nua flectūt:in altū eleuāt:ppl̄o reſpiciēte:⁊ poſt
ad cōſecrādū ꝓcedūt. Teneat ergo in manu ho
ſtiā ſacerdos nō multū eleuādo ip̄am de altari:
nec genuflectat quouſqʒ ꝯſecratiōis myſterium
eſt ꝑfectū:qð vſqʒ ad ꝟboꝝ ꝯſecratiōis pāis (q̄
ſunt:hoc ē em̄ corp⁹ meū) ꝓlationē integrā ꝑfici
tur. Siq̄dē vt infra dr̄:in prio nō eſſe ꝟboꝝ inci-
pit eſſe corp⁹ xp̄i ſub ſpecieb⁹ panis:in eodē pa
nis ſubſtātia deſinēte. ¶ Lectio.xxxvj. A

Sacerdos nō dʒ genu flectere donec ꝯſecrationis myſterium ſit perfectum.

T eleuatis oculis in celū ad te deuʒ patrem ſuū oipotētē. ¶ Hec ē tertia ps ſubdiuiſio niſq̄rte ꝑtis ꝑn cipalis canōis in qua
premiſſis hui⁹ ſacroſctē inſtitutiōis hora ⁊ ma-
teria:tangitur eius modus ⁊ circunſtantia. Un̄
dicitur. Et eleuatis oculis in celū. Et eleuatis.i.
ſurſum leuatis:oculis ſcʒ mentis ⁊ corporis in
celum a quo omne datū optimū eſt deſcēdens:
ad te deum eius ſm humanitatem:patrē ſuum
ſm diuinitatem:omnipotētē per deitatis infini
tatem:que ſm Dam̄.pelagus eſt infinite ſubſtā
tie. Etiā oipotētem per creationis ⁊ trāſſubſtā-
tiationis ꝑtātē:que quia infinita eſt omnipotē-
tia:tibi,patri oipotenti ⁊ clementiſſimo gratias
agens ⁊c. In quib⁹ verbis ſm Alexā.de ales:ar- — Alexan. de ales.
duitas facti ⁊ dignitas ſacramenti deſignatur.
Non em̄ ſic fecit dn̄s in inſtitutione alicui⁹ alte
rius ſacramenti:de quo de conſe.diſtin.ij.nihil
dicit Alexā.papa q̄ntus vt ſupra allegatum eſt
in fine lectionis ꝓcedentis. Nihil in ſacrificijs
maius eſſe pōt:q̄̄ corpus ⁊ ſanguis xp̄i:nec vlla
oblatio hac potior eſt:ſed oēs hec precellit que
pura conſciētia dn̄o offerēda eſt/⁊ pura mēte ſu
menda atqʒ ab omnibus venerāda. Et ſicut po
tior eſt ceteris ita potius excoli ⁊ venerari debʒ
Hec ibi. ¶ Sed hic diceret aliquis:cum nullus — Obiectio.
euangeliſtarū inſtitutionem huius viuifici ſa-
cramenti deſcribētium/xp̄m eius inſtitutorem
oculos ſuos ad celuʒ eleuaſſe cōmemoret: quis
tante preſumptionis extitit ⁊ audacie:vt verba
ſuo de corde interponere tētauerit:⁊ ꝙ xp̄s ī ce-
lum oculos ſuos leuauerit affirmare? Reſpōdet
dn̄s Inn̄.ꝙ tria cōmemorātur hic in ca.de cele. — Reſponſio.
miſſa. Cū marthe.que nullus euangeliſtarū de-
ſcribit/videlicet. Eleuatis oculis in celū:eterni
teſtamenti:myſterium fidei. Sed vnde tunc ca
noni hec inſerta ſunt quaſi Chriſtus ſic fecerit:
⁊ ſic dixerit? Reſpōdet idē ꝙ formā iſtoꝝ verboꝝ
acceperūt apl̄i a xp̄o:⁊ ab ipſis apl̄is cepit eccle
ſia. Multa ſiquidē tā de factis/q̄̄ verbis domi-
nicis pretermiſerunt euāgeliſte:que tn̄ apoſtoli
vel facto ſuppleuiſſe:vel verbo expreſſiſſe legun
tur. Paulus nāqʒ in actibus aploꝝ ſic ait. Me
miniſſe nos oportet verbi dn̄i nr̄i ieſu:qui dixit — Act.xx.
beatius eſt dare magis q̄̄ accipere. Hoc nullus
quatuor euāgeliſtaꝝ ſcripſit. Nullus etiam eoꝝ
exp̄ſſit qð ad corinthios de xp̄o ſcribēs ait. Ui-
ſus eſt plus q̄̄ q̄ngētis fratrib⁹ ſimul. Deīde vi-
ſus ē ⁊ iacobo:nouiſſime aūt oim tāq̄̄ abortiuo — j.Coꝝ.xv.
viſus ē mihi. Euāgeliſte etiā mutuo inter ſe ſup
pleſſe legunt̄:q̄ ab eoꝝ aliquo vel aliq̄b⁹ omiſſa
ſunt. Un̄ cū tres euāgeliſte poſuerūt hoc ē corp⁹
meū:ſol⁹ lucas adiecit:qð ꝓ vobis tradet̄. Et cū
matthe⁹ ⁊ marc⁹ dicāt ꝓ multis/lucas dr̄ ꝓ vo-
bis:matthe⁹ aūt in remiſſionē pctōꝝ adiunxit.
Ceterū ea q̄ addunt̄ in canone miſſe pn̄t ex alijs
locis euāgelij cōprobari. Joān eo em̄ ſuſcitatio-
nē lazari deſcribēs: Jeſum ſurſum oculos leuaſ-
ſe aſſerit et dixiſſe. Pr̄ gr̄as ago tibi q̄m audiſti
me ⁊c. Et infra. Si tūc igit̄ in celum oculos leua
uit ad patrē:cū ad corp⁹ exanime aīam lazari re
uocauit:ꝓbabili⁹ eſſe videt̄ ꝙ tūc ocl̄os leuaue
rit ad deū patrē in celū/cū panē ⁊ vinū in corp⁹ ⁊
ſanguinē ꝓpriū cōmutauit. Hec ibi. ¶ B Le-
uauit aūt oculos in celū ad deū pr̄eʒ ſuū oipotē — Chriſtus leuauit oculos ī celū ad patrē duplici de cauſa.
tē duplici de cā. Pria vt nobis inſinuaret ſe ꝑtā
tē a dō pr̄e hoc op⁹ magnificū ꝑficiēdi accepiſſe
Hoc ſiq̄dē ⁊ ī alijs locis plīmis ꝟbo atteſtat⁹ eſt
vn̄ Mat.xj. Oia mihi tradita ſunt a pr̄e meo. Et — Matth.xj. Prima cā.
iteꝝ Jo.vij. Mea doctrina nō eſt mea: ſʒ ei⁹ qui
miſit me pr̄is. Quāuis em̄ xp̄s ver⁹ fuit ⁊ eſt de⁹
pr̄i ꝑ oia equalis:q2 tn̄ per gn̄ationē a pr̄e origi-
nat̄: qua generatiōe ſibi a patre cōmunicata eſt
eſſentia qua deus eſt. Omnipotētia q̄ ei equalis
eſt:⁊ quicq̄d pater habet eo dumtaxat excepto:
quo ſibi opponit̄:ideſt pr̄nitatis relatione: q̄m

relationes in diuinis oppoſite originis ſunt in
eodem ſuppoſito incompoſſibiles:ideoqʒ patri
omnia que facit attribuit:quia omnem faciẽdi
poteſtatem a patre ſe accepiſſe profitetur. Da⸗
ta eſt inquit: mihi omnis poteſtas in celo ⁊ in

Mat. vlti.

terra. Matth. vlti. Sic in recognitionem ꝙ hãc
poteſtatem tranſſubſtantiandi panem et vinũ
in corpus ſuũ ⁊ ſanguinem a patre accepit:ocu
los ſuos in hac actione ad deum patrem eleua⸗
uit. ¶ Scd̃a cauſa eſt ꝑpter noſtram eruditio⸗

Secunda cauſa.

nem:vt ſcʒ per ſuam actionem nos inſtruat qua
tenus in principio actionum noſtrarum oculos
mentis ad deum tanꝗ ad autorem ⁊ datorẽ bo⸗
norum omnium ſubleuaremus:de quo ait In⸗
no. Hoc ad noſtram inſtructionẽ faciebat xp̃s:
vt ⁊ nos oculos cordis non deprimamus in ter
ram:ſed eleuemus in celum ſi quod petimus vo

Idẽ. Leuaui oculos meos i mõtes: vñ veniet auxilium mihi.

lumus impetrare. Sic feciſſe propheta legitur.
Oculi mei ſemper ad dominum. Et iterum. Ad
te leuaui oculos meos qui habitas i celis. Sic
ſacerdos hec ꝓferens etiã ſuos corporales ocu
los ſurſum eleuet in celũ:quaten⁹ excitat⁹ men⸗
tis oculis recognoſcat miniſteriũ illd̃ angelicis
humeris tremendũ a ſolo dño celoꝝ rege acce⸗
piſſe. Seqtur. Tibi grãs agẽs. Tibi ſcʒ oipotẽti
deo pr̃i ſuo:grãs agẽs de tãto dono:de tã excel⸗
lenti grã:de tã efficaci cibo:ſacramento digniſ⸗
ſimo ⁊ myſterio tã ꝓfundo. Circa qd̃ diuina vir⸗

Joan. xi.

tus ſecretius operaꝭ. Joan. xi. Pr̃ grãs ago tibi
qm̃ exaudiſti me. Ego aũt ſciebam qꝛ tu ſemper
me exaudis. ⁊. ij. ad Coꝛ. ix. Gratias ago deo ſu
per inenarrabili dono ei⁹. Hec Albert⁹. ¶ Uel
gratias egit ſm̃ Inno. nõ pro ſe:ſʒ pro nobis. i.
noſtra reparatiõe ⁊ ſalute oim̃ per hoc ſacramẽ
tuʒ futura:qꝛ ꝑ vſuʒ iſtius ſacramẽti/augeꝭ grã
que eſt cauſa ſalutis. Uel gratias egit nobis in
exemplum:vt ⁊ deũ in ſingulis actibus nr̃is pre
oculis habentes:grãꝝ actiones de oib⁹ bonis
collatis referamus. Unde Berñ. Sicut de vete

Bernard⁹

ribus terminãdis:ſic de nouis incipiẽdis grãs
egit xp̃s:nobis pariter exẽplum tribuens in ois

Ad ephẽ. v.

boni oꝑis inchoatione vel perfectione patrem
qui eſt in celis eſſe glĩficãduʒ:vnde ad Ephe. v.

Chryſoſto.

Grãs agẽtes ſemꝑ pro oib⁹ in noie dñi nr̃i ieſu
xp̃i deo ⁊ patri. ¶ Uel grãs egit ſm̃ Chry. docẽs
nos qualr̃ oportet nos hoc myſteriuʒ perficere:
oſtendẽs per hoc ꝙ in ſumptiõe/⁊ ante ſumptio
nem huius ſacramẽti preexigiꝭ deuotio ⁊ oratio:
ac mentis in deũ eleuatio:atqʒ vt in aduerſita⸗
tibus poſiti a grãꝝ actiõe nõ ceſſem⁹. Unde ſub
dit Chryſo. Accepto pane grãs egit: iã ꝓximus
paſſioni:vt ⁊ nos grãs agam⁹ in flagellis poſiti

Innocẽ.

Et dicit Inno. ꝙ ex hac grãrũ actione hoc ſacra
mentũ ſacrificiũ laudis appellaꝭ:qꝛ ſcʒ cuʒ lau⸗
dibus ⁊ grãꝝ actiõe chriſt⁹ ip̃m inſtituit. ¶ Se⸗
quiꝭ. ¶ Bñdixit. Ad prolationẽ huius verbi fa⸗
cit ſacerdos crucẽ ſuper oblatã: nõ qꝛ chriſtus
benedicẽdo panẽ crucẽ formauerit:qꝛ nondum
facta fuerat crux character bñdictionis ⁊ ſancti
ficationis:ſed ut a miniſtro nũc poſt crucis xp̃i
ſctificationẽ:per cõtactũ precioſi corꝑis ⁊ ſan⸗
guinis crucifixi:ſuꝑ materiã panis ⁊ vini. Tum
ꝑpter materie ſanctificationẽ: qꝛ cruce xp̃i oia
ſctificanꝭ:vt in ca. Nunqd. de cõſe. diſt. v. vt ſu⸗
pra habeꝭ lec. xxi. Tũ ad repreſentanduʒ. Nam
due cruces hic fiunt in verbo bñdixit repetito.
Primo ad repreſentãdũ preſignationẽ paſſiõis
xp̃i factã in cena per huius ſacramenti inſtitu⸗
tionẽ ſub ſpecie panis ⁊ vini:vt dicit ſctũs Tho.
in. iiij. par. q. lxxxiij. arti. v. in ſolutiõe tertie ratio
nis. Scd̃o ſm̃ Alexã. ad ſignificandum ꝙ morte
chriſti hic ſpãliter repreſentata:duplex hominis
natura:ſcʒ corpus ⁊ anima redempta eſt. Tertio
ad inſinuãdũ dñm in duplici natura:corꝑe ſcʒ ⁊
anima paſſionem ſuſtinuiſſe. Nam corpus ad
carnem:ſanguis ad animam (cui⁹ ſedes in ſan⸗
guine eſſe diciꝭ) referri ſolet. ¶ Quia aũt in bñ⸗
dicendo xp̃s conſecraſſe intelligiꝭ:queritur vtꝝ

Quõ xp̃us cõſecrauit.

aliquo ſenſibili ſigno:an ceterorũ verborũ ꝓla⸗
tione:an ſola virtute ⁊ poteſtate conſecrauit:et
per hoc qua forma ꝯſecratiõis dñs vſus eſt? Et
circa hoc Alex. par. iiij. q. xxxiij. mẽ. ij. quatuor re
citat opiniones:nõ tñ eo ordine quo hic recitã

Pria opinio.

tur. ¶ Prima fuit:ꝙ ſicut xp̃s prius baptizatus
eſt:ꝗ formam baptiſmi inſtituit ita ⁊ prius con
fecit:ꝗ verba aliqua protulerit. Ipſe ſiquidẽ qꝛ
eſt verbum patris:ſine verbo ſua virtute ꝯfecit.
Nobis aũt qui diuini verbi virtute egemus:de
dit formã verboꝝ qua conſecramus:vt ſic diffe⸗
rentia in conſecrãdo inter miniſtros ⁊ ſacramẽ
ti autorem appareret. Huic fauere videꝭ Inno.
Sane põt dici inquit:ꝙ xp̃s virtute diuina con⸗
fecit:⁊ prius formã expreſſit ſub qua poſteri bñ⸗
dicerent. Ip̃e nãqʒ per ſe virtute propria bene⸗
xit:nos autem illa virtute quam verbis indidit.
¶ Pro iſta opinione quidam arguunt. Si xp̃i
corpus non fuiſſet ſub ſacramento ante iſtoruʒ
verborũ prolationem:non vere dixiſſet chriſt⁹:
hoc eſt corpus meum. Oportuit ergo corp⁹ xp̃i
preexiſtere in ſacramẽto ante ꝗ dixit:hoc eſt cor
pus meum:vt vera eſſet oratio. Preceſſit ergo
aiunt:aliqua benedictio conſecratiua: ⁊ de illa
intellexit euangeliſta:cum ait:benedixit. i. con⸗
ſecrauit. Huius opinionis videtur fuiſſe Fran⸗

Frãciſcus maronis.

ciſcus maronis:addens ꝙ chriſtus protulit hec
ṽba indicatiue:nos recitatiue. Indicatiuũ aũt
preſuponit hoc qd̃ indicatur. Cũ ergo dixit:hoc
eſt corpus meum:oportuit ad veritatem huius
locutionis:preexiſtere id qd̃ per pronomen hoc
indicaretur:nõ aũt ſic oportet ad noſtram ꝓla⸗
tionẽ verboꝝ: quia recitatiue tantũ proferim⁹
illa verba:ideo nõ oportet ꝙ aliquid preexiſtat.
Sed quãuis nõ ſit dubium chriſtum ſola virtu⸗
te ſine verbis ⁊ ſignis potuiſſe panem in corpus
ſuũ cõuertere:hoc tamẽ ita feciſſe nulla ratione

Secunda opinio.

aut autoritate ꝓbaꝭ. ¶ D Unde eſt ſcd̃a opinio
ꝙ dñs accipiẽs panẽ benedixit ⁊ cõſecrauit illũ
quadam benedictione ſecreta nobis ignota:ad
quã facta eſt trãſſubſtãtiatio:poſt modũ fregit:
⁊ dedit diſcipulis ſuis dicẽs. Accipite et co. hoc
eſt corp⁹ meũ:⁊ in ꝓlatiõe hoꝝ ṽborũ: contulit
eis ptãtẽ ⁊ vim ꝯuertẽdi in poſterũ panẽ in cor⸗

Tertia opinio.

pus xp̃i. ¶ Tertia opinio eſt:ꝙ dñs cõfecit hoc
verbo hoc eſt corp⁹ meũ:ſed verbum illud dixit
bis:licet nõ ſcribaꝭ niſi ſemel. Poſtꝗ eñ bene⸗
dixit tacite dixit:illud verbũ hoc eſt corp⁹ meum
⁊ tũc cõfecit:⁊ qꝛ tacite dixit tacuit euangeliſta.
Per illud aũt verbũ ſcd̃o dictũ duo nos docuit
ſcʒ quid fuit qd̃ ſcʒ dedit corpus eius:⁊ qualiter
alius cõſecrans facere deberet. Oẽs ille opinio
nes:quia nulla autoritate probantur ⁊ qꝛ ſuper
flua videtur eorũdem verboruʒ repetitio: iõ ea
facilitate cõtemnũtur:qua acceptanꝭ. ¶ Ideo

Quarta opinio.

eſt quarta opinio ceteris ꝓbabilior ⁊ ꝯmunior:
quam etiam tenere videtur Alexã. Alber. ⁊ ſan⸗
ctus Tho. ⁊ cõmuniter aliij:videlicet ꝙ chriſtus
in vltima cena conſecrauit per eadeʒ verba per
que nos conficimus. Quodqʒ ſemel tm̃ ꝓtulerit
ipſa:⁊ per vnicã eorum ꝓlationem oia tria ſcilʒ
conſecratio ſignificatio et informatio fiebant.
Protulit tamẽ non eodem ordine quo hic ſunt
poſita quo et euangeliſta ponit: quia non fuit
euangeliſtis.

euangeliſtis cura ſeruare ordinem verboꝝ quo
prolata ſunt a dño: ſicut ⁊ in multis alijs: ſ; dum
taxat facta ⁊ ꝑlata a dño narrare. Ordo autem
talis fuit. Accepit panem ⁊ bñdixit dicēs. Hoc
eſt corpus meū: ac deinde fregit ⁊ dedit diſcipu-
lis ſuis dicēs. Accipite ⁊ mãducate. Et hoc (re;
quia dñs conſecrauit horum verborum prola-
tione ſemel facta) magis videtur elici ex verbis
Euſebius. euangelij ⁊ dictis ſanctoꝝ patrum. Vñ Euſebi⁹
emiſſenus: ⁊ habetur in canone de cõſe. diſtin.
ij. Quia corpus. Inuiſibilis (ait) ſacerdos: viſi-
biles creaturas in ſubſtantiam corporis ⁊ ſan-
guinis ſui: verbo ſuo ſecreta poteſtate cõuertit:
ita dicens. Accipite ⁊ comedite: hoc eſt corpus
meum. Et ſanctificatione repetita. Accipite et
bibite ait. Hic eſt ſanguis meus. Ergo ſicut ad
nutum precipientis dñi repēte ⁊ ex nihilo ſub-
ſtiterunt excelſa celorum: profunda fluctuū: va-
ſta terrarum: ita pari poteſtate in ſpiritualibus
ſacramentis: vbi precipit / virtus ſeruit effectus.
Ecce plane dicit ꝙ dñs cõuertit viſibiles crea-
turas in ſubſtãtiã corporis ⁊ ſanguinis ſui hec
verba proferendo: hoc eſt corpus meum. Itē cõ
ueniens eſt ꝙ cõſecratio: que exercetur ab eccle
ſia: eadem forma verboꝝ fiat qua fiebat ab ipo:
a quo eccleſia habet conficiendi autoritatem.
❡ Verum ſunt quidam tenētes cum opinio-
ne quarta: ꝙ xp̄s his verbis ſemel prolatis: hoc
eſt corpus meum: cõſecrauit: ſed aiunt quod ea
poſt fractionem panis protulerit. Unde dicunt
ꝙ xp̄s confecit poſt diuiſionem omnium partiū
panis: in termino ſc; vltime fractionis: in quo
confecit dicendo. Hoc eſt corpus meum. Sicut
enim duodecim fuerunt apl'i: ⁊ ipſe tredecim⁹:
ita in tredecim partes fregit panem: ⁊ pro vlti-
mo inſtanti fractionis porrexit diſcipulis / ⁊ cõ-
fecit. ❡ Et ſi opponit' ꝙ eccleſia q̄ xp̄z imitatur
prius cõſecrat ꝙ̄ frãgit. R̄ñdēt ꝙ duplex eſt fra
ctio ſacramēti: quedã ad figurandum: quedam
ad diſtribuendū. Illa que fit ad figurãdum: fit a
ſacerdote in altari poſt cõſecratione: de qua in-
ferius dicet'. Illa ṽo q̄ fit ad diſtribuēdū multis
qui ſunt ſacramentum ꝑcepturi: pōt precede
re cõſecratione: vt ſi qs cõficeret pro multis nō
habens diſtinctas hoſtias: ſed vnū panem inte
grū: cõgrue prius frãgeret in particulas ⁊ poſt
Queſtio. ea cõſecraret: ita xp̄m dicūt confeciſſe: ſed p̄mu;
R̄ſio ad queſtionē. eſt cõmunius. ❡ Si queris quid fregit xp̄s: Re
ſpõdeo id qd̄ frãgit ſacerdos euangelicus. ſpēs
ſc; ſacramentales ⁊ nequaꝙ̄ corpus domini: de
quo infra ſuo loco dicendum erit. ❡ Sequitur.
f Dedit diſcipulis ſuis dicens. Accipite ⁊ man
ducate ex hoc omnes. Hec eſt quarta pars ſub-
diuiſionis partis quarte principalis: in qua oñ
ſis diuiniſſime euchariſtie inſtitutionis modo
atq; circũſtantia: tãgit' eiuſdē inſtitutiōis finis
⁊ ratio motiua: vñ dr̄. Dedit diſcipulis ſuis. xp̄s
nãq; hoc ſacramētum inſtituit ſm frequēter re-
petita: vt eſſet memoriale ſignū paſſionis ſue: ⁊
vt eſſet remediū cõtra peccata quotidiana ani-
me. Hec aūt cõueniūt huic ſacramēto plus per
j. Coꝝ. xj. ſui vſum ꝙ̄ cõueniãt ei ſm ſe. Hinc dicit apl's. j.
Coꝝ. xj. Quotiēſcūq; mãducabitis panē hunc: ⁊
Auguſtin⁹ calicē bibetis: mortē dñi annūciabitis. Non dr̄
cõficitis: ſed ſumitis: ⁊ Aug. in lib. ſententiaru;
Ambro. proſperi. Dū frãgit' inquit hoſtia: dū ſanguis de
calice in ora' fideliū fundit': quid aliud ꝙ̄ dñici
corporis in cruce immolatio: eiuſq; ſanguinis
de latere effuſio deſignat'. Et habet' de cõſe. diſ.
ij. dū frangitur. Item amb. ſuper epl'a; ad Heb.
⁊ habetur eadem diſt. In chriſto. Nos per ſin-
gulos dies hoſtiam offerimus ad recordationē
mortis xp̄i. Itē Aug. li. de trini. Qui domini mor
te liberati ſumus: hui⁹ rei memoriam in edēdo
⁊ potando carnem ⁊ ſanguinem q̄ oblata ſunt:
ſignificamus. eadem diſtinct. Quia morte. Re-
miſſio etiam peccatorum plus fit per vſum hui⁹
ſacramenti: ꝙ̄ per ipm in ſe. Nō enim tãtū pro-
deſt in pixide cõſeruatum: ſicut oblatum ⁊ ſum-
ptum in vera fide ⁊ deuotione. vnde Aug. eade;
diſtin. vtrū ſub figura. Quia quotidie labimur:
xp̄s quotidie myſtice pro nobis immolatur. Ad
idem paſchaſi⁹ cap. immediate p̄cedēte. Hinc
frequēter xp̄s volens exprimere fructum huius
ſacramenti dixit. Qui manducat carnem mea;:
⁊ bibit ſanguinem meum habet vitam eterna;.
Manducatio ⁊ potio hui⁹ ſacramenti eſt vſus.
Hinc ⁊ volens diſcipulos ſuos xp̄s fructus hu-
ius ſacramēti participes fieri: poſtꝙ̄ corp⁹ ſuū
cõſecrauit non ſiſtebat in conſecratione. Neq;
dedit diſcipulis vt ipm honorifice cõſeruarent
ſed dedit in ſui vſum dicens. Accipite ⁊ mandu
cate. Et qm̄ per vſum mãducatio tranſit ⁊ cõſu-
mitur: dedit eis quotiens vellent cõſecrandi po
teſtatem dum addit. Hoc facite in meam cõme
morationem: vt ita nūꝙ̄ fructu (vſum ſacramē-
ti conſequēte) priuarentur ꝑpter ſacramēti ca-
rentiam ⁊ defectum. Ex his ſatis patet ꝙ conſe-
cratio ad vſum qui eſt eius manducatio tanꝙ̄
ad finem quodãmodo proximum ordinat': quia
xp̄s poſtꝙ̄ accepit panem benedixit: dedit diſci-
pulis ſuis vt manducarent. ❡ Dedit autem di-
ſcipulis ſuis qui ſecum in vltima cena agnū pa-
ſchalem: qui figura fuit huius ſacramenti come
derūt: vt ſicut cum ipſis finem dedit ſacrificijs
legalibus ac cerimonijs iudeorum: ita cum ipſis
incohoaret ſacrificiū nouū vſq; in finem mundi
duraturū. ❡ Dedit diſcipulis ſuis: ad inſtruen-
dū ꝙ nemo hoc ſacramentū digne percipit niſi
ipſi⁹ fuerit diſcipul⁹. Sūt aūt xp̄i veri diſcipuli
qui qd̄ ſumm⁹ v̄itatis magiſter de hoc altiſſimo Qui ſint veri xp̄i diſcipuli
ſacramēto credēdū ꝑpoſuit: fide certiſſima fir-
miter amplexant'. Propterea nō fuerūt veri di-
ſcipuli: q̄ audita xp̄i doctrina de hoc ſacramēto
abierūt retrorſum: dicētes. Quō pōt hic nobis
dare carnē ſuam ad mãducãdū? Dur⁹ eſt hic ſer
mo. Quis pōt eū audire? Iohã. vj. Diſcipuli xp̄i
ſunt q̄ preceptis ei⁹ ſtudioſe obtēperant: ſm qd̄
dixit Iohã. xv. Uos amici mei eſtis: ſi feceritis q̄ Iohã. vj.
ego p̄cipio vobis. Propterea nō fuerūt veri di-
ſcipuli xp̄i: quib⁹ imprecans dixit. Uos irritū fe
ciſtis mãdatū dei ꝑpter traditionem veſtram.
Mat. xv. Diſcipuli xp̄i ſunt qui valde in frater- Mat. xv.
na ſolidant' charitate. De quo Iohã. xiij. In hoc
cognoſcēt omēs ꝙ diſcipuli mei eſtis: ſi dilectio
nē habueritis adinuicē. Hec ſiqdē dilectio di-
ſcernit diſcipulos ac filios dei a diſcipulis dia-
boli: vt Ber. ait. Quã ſi habuerim⁹: ꝑfecto ait: Bernar.
cognoſcēt omnes puſilli ⁊ magni ꝙ veri ſumus
diſcipuli xp̄i. Qui eī dilectionē ⁊ charitatē non
habēt: quō eſſent eius diſcipuli: qui preceptum
dedit charitatis. Propterea nō fuit ver⁹ xp̄i di-
ſcipul⁹ ſu⁹ ille nequã q̄ cõſeruo ſuo debitum di-
mittere recuſauit: Mat. xviij. ❡ Sequit'. B Ac-
cipite ⁊ mãducate. Accipite cū beniuolētia: ⁊ nō
rapite cū violentia: q: qd̄ vobis porrigit' panis
eſt filioꝝ: qui ſumendus eſt de manibus donan-
tis cum amore ⁊ dilectiōe. Nō rapiēdus vi ⁊ vio
lēta extorſione: ne forte magis rapinã cõmitte-
ret quis dū rapit alienū: ꝙ̄ acciperet reuerēter
qd̄ gratuito ⁊ liberalr' miniſtrat dñs omniū. Ra
piunt aūt violenter: qui ꝑhibiti: aut indigni: et

velut canes immundi panem hūc filioꝝ canib9
non mittendum accipiunt:aut tollunt: magis
volentes hac ſumptione pctā que dimittere no
lunt:palliare: ꝙ per humilem ſue indignitatis
recognitionem ad tēpus abſtinere:donec a pec
catis mundati:poſſunt purgata conſcientia ſa
lubriter manducare:accipientes hunc panē de
manu donantis humiliter ⁊ deuote. Quō enim
diſcipuli chriſti auſi fuiſſent manducare domi-
num ſuum ⁊ magiſtrum:niſi eos ad manducan
du3 quaſi amicos ⁊ filios ſuos inuitaſſet:dicēs.
Accipite ⁊ manducate. Et iterum. Qui mandu-
cat me ⁊ ipſe viuet propter me. Accipite ait dñs
Innocē. Non eſt intelligendum dicit Inno. ꝙ ſumptuz
corpus de manu dñi ſibiinuicem diſcipuli mi-
niſtrarent:ſed qui conſecrauit idem ⁊ miniſtra-
uit dicens. Accipite:ſc3 de manu mea:⁊ mandu
cate qd vobis offero. Accipite cū deuotiōe. Mā
ducate cū veneratione. Uel accipite per fidem:
manducate per charitatem. Uel accipite in offi
cium: manducate vt anime alimentum. Uel ac-
cipite ſacramentaliter:māducate ſpiritualiter:
duplicem huius ſacramēti comeſtionē ſm In-
no. ſignificans. Dupliciter ſiquidem corpus xpi
comeditur:quia dupliciter intelligitur. Uerum
ſc3 qd de virgine traxit xps ⁊ in cruce pependit.
Et myſticū qd eſt eccleſia xpi ipſa vegetata. De
vero corpore dñs ait. Hoc eſt corpus meum qd
pro vobis tradetur ⁊c. De myſtico dicit apoſto
lus. Unde corpus et vnus panis multi ſumus.
Corpus xpi verum comeditur ſacramētaliter.i.
ſub ſpecie panis. Corpus xpi myſticum comedi
tur ſpūaliter in fide cordis. De comeſtione ſa-
cramentali ait dñs. Accipite ⁊ manducate hoc
eſt corpus meū. De comeſtione ſpūali dicit. Niſi
mādu.carnē filij hoīs ⁊ bi.eius ſanguinē:nō ha
bebitis vitā in vobis. Hec Inno. ¶ Neqꝫ tñ ex
hoc negandū eſt corpus xpi veruz ſpiritualiter
māducari:q: ſicut māducatur corp9 chriſti my-
ſticū per hoc ꝙ aliqs aſſumitur in ſocietatē fide
lium:aut firmi9 in ipſa ſolidaꝛ:ita manducatur
corpus xpi verū ſpūalit:cū qs mēbrū xpi effici-
tur:⁊ xpo incorpaꝛ:ipſiqꝫ fortius per fidem ⁊ di
Hugo. lectionē cōiūgitur. Unde dicit Hugo lib.ij. par
te.viij.c.v. Deniqꝫ carnes agni comedimus:qꝛ
in ſacramento verum corpus ſumendo per fidē
et dilectionem xpo incorporamur. Alibi qd mā-
ducatur incorporatur:quādo autez caro chriſti
manducaꝛ:nō qd māducaꝛ:ſed qui māducat et
quē māducat:incorporaꝛ. Idcirco voluit xps a
nobis manducari:vt nos ſibi incorporaret: qd
nō intelligitur niſi de ſpirituali manducatione
q: in ſacramentali tantū non fit hec incorpora-
tio:non tamē ſpūalis excludit ſemper ſacramen
Manducatio corpis xpi duplr itelligitur ſpūalis. talem. ¶ Pro cui9 intellectu notandū:ꝙ mā
ducatio corporis xpi dupliciter intelligitur ſpi-
ritualis. Uno modo ex parte modi. Alio modo
ex parte effect9. Ex parte modi quidē q: eſt man
ducatio corpis xpi:nō ſub ꝓpria ſpecie carnis ⁊
lineamentis corporalibus humano corpori cō-
uenientibus:ſed ſub ſpecie aliena ſub qua latet
et vt ſic nō ſubijcit alicui corporaliu3 ſenſuum.
Sub qua ſpecie habet quodamodo modū exiſtē
di ſpūs:q: ibi eſt mō inuiſibili ⁊ inſenſibili. Hec
manducatio ſpūalis vere eſt manducatio ſacra
mentalis:⁊ opponiꝛ māducationi corporali ſeu
carnali. De qua intelligebāt iudei:⁊ quidaz di-
ſcipuli:cū xps faciēs ſermonē corā apoſtolis et
quibuſdā alijs dixit. Niſi māducaueritis carnē
filij hoīs:⁊ biberitis eius ſanguinē:nō habebi-
tis vitā in vobis:dicētes. Durus eſt hic ſermo
quō pōt hic nobis dare carnem ſuam ad man-
ducandum:⁊ abierunt retro propter duriciam
ſermonis eius. Intellexerunt quidam carnem
ſuam manducandam quō in cadauere vendiꝛ:
aut in macello petiatur ac dentibus laniatur:⁊
ideo fuerunt ſcandalizati. Unde xps agnoſcens
ꝙ inter ſe murmurabant dixit. Hoc vos ſcanda
lizat:ꝙ ſc3 dixi carnem meam a vobis manducā
dam. Sed cum videritis filium hominis aſcen-
dētem vbi prius erat:in diuinitate ſc3 tunc vide
bitis quia nō eo mō quo putatis corpus meum
erogabo vobis vt morſib9 conſumaꝛ:quia cum
ipſo corpore integro vtiqꝫ aſcenſurus ſum in ce
lum. Sic exponit beat9 Auguſtin9. Recedētib9
autem illis a xpo duodecim manentib9:apoſto
los inſtruxit de eo qd dixerat. Spiritus inquit
eſt qui viuificat:caro non prodeſt quicꝙ̄. Uer-
ba que ego locutus ſum vobis ſpūs ⁊ vita ſunt.
Caro non prodeſt quicꝙ̄:quō ſc3 illi intellexerūt
carnales diſcipuli carnē xpi carnaliter mandu-
candam. Spūs eſt qui viuificat.i.caro mea ſpi-
ritualiter ſumpta viuificat. Uerba que locutus
ſum ad vos de carne mea manducanda:ſpūs et
vita ſunt.i. ſpūalem habent intellectū:ſm queꝫ
caro mea vitā ꝓſtat:ſc3 ſumpta ſpūaliter ⁊ ſub ſa
cramēto. vn̄ Aug. in expoſitione.iiij.pſ.⁊ habeꝛ
de cōſe.diſt.ij. Prima quidem. Intellexiſtis ſpi- Auguſtin9
ritualit:ſpūs ⁊ vita ſūt ſc3 verba q̄ locut9 ſuz vo
bis. Intellexiſtis carnaliter:etiā ſic illa ſpūs ⁊ vi
ta ſunt:ſ3 tibi nō ſunt ſpūs ⁊ vita q̄ ſpūaliter nō
intelligis:ſpūaliter intelligite q̄ locut9 ſum. Nō
hoc corpus qd videtis māducaturi eſtis:⁊ bibi
turi illū ſanguinē quē effuſuri ſunt q̄ me crucifi
gent.i.nō eadē ſpecie ⁊ repſentatione in qua vi-
diſtis māducaturi eſtis carnē meā ſed in ſacro.
Un̄ ſequiꝛ. Sacramentū aliquod commendaui
vobis:ſpūaliter intellectū viuificabit vos: caro
autem nō ꝓdeſt quicꝙ̄. S3 quō illi intellexerūt:
ſic reſpōderūt. Carnem quippe ſic intellexerūt:
ſicut in cadauere vendiꝛ ⁊c. vt ſupra. Per q̄ vba
non intendit btūs auguſtinus excludere vrita-
tem corpis xpi in ſacramento euchariſtie:ſ3 oñ-
dere volebat ꝙ corp9 illud non erat manducan-
dum viſibiliter in ſpecie hūana:in qua a iudeis
videbatur ita vt per ptes ſicut aīaliū ceterorum
carnes diſcerperet. Erāt tñ idē corpus mandu-
caturi ſub ſpecie panis inuiſibiliter occultatū.
Et hoc eſt qd idē ſubdidit. Sacramentū aliqd
vobis cōmēdaui:ſpūaliter intellectum viuifica
bit vos:non volēs ꝙ corpus xpi ſit tm̄ ſpūaliter
⁊ myſtice ſub ſacramēto māducādū:ſ3 ſpūaliter
i.inuiſibiliter ꝑ virtute3 ſpūs ꝑ quē ⁊ viuificat.
¶ Et ꝙ hec ſit mēs bti Aug. patet ꝑ eundē in
epla ad yrenēū vbi dicit:⁊ habeꝛ de conſe. diſ.
ij.c.non hoc. Nō hoc corp9 qd videtis māduca
turi eſtis:⁊ bibituri illū ſanguinem quē effuſuri
ſunt q̄ me crucifigēt. Ipꝫ q̄dē ⁊ nō ipm:ipꝫ inui-
ſibiliter:⁊ nō ipm viſibiliter:q: ipꝫ ſub ſpecie pa
nis ⁊ vini viſibili non viſibiliter in ꝓpria ſpecie
corporis ſui. Un̄ idē in lib. ſniaꝝ pſperi. Caro ei9
eſt quā forma panis opertā in ſacramento acci-
pimus. Et ſanguis ei9 quē ſub vini ſpecie pota-
mus.⁊ habeꝛ eadē diſt. Hoc eſt. Ad idē facit qd
dicit Aug. in ca. Utrū ſub figura. eadē diſtin. Et
nota ibi glo. reducētem modos loquēdi impro-
prios ad ſermonis ꝓprietatē. Et qm̄ corpus xpi
ſub panis velamine vere contētū non apparet
corporaliter i ꝓpria ſpecie:idcirco pōt dici qd-
dā ſpūale. Et ſm hoc dicit Ambro. in lib. de my
ſterys.⁊ habeꝛ de conſe. diſt.ij. in illo. In illo ſa- Ambroſi9.
cramento Chriſtus eſt: quia corpus eſt Chriſti
nō ergo

non ergo corporalis eſca:ſed ſpiritualis. Et ſeq̇-
tur. Corpus enim dei eſt corpus ſpirituale:corpꝰ
xp̄i corpus diuini ſpūs eſt. ¶ Concordat beatus
Hierony. Hiero. ſuper epiſtolam ad Ephe. Dupliciter in-
quit caro xp̄i ⁊ ſanguis intelligitur. Uel illa ſpūa
lis ⁊ diuina de qua ipſe ait. Caro mea vere eſt ci-
bus:⁊ ſanguis meus vere eſt potus. Et niſi man
du. carnem meā:⁊ bibe. meū ſanguinē:nō habe-
bitis vitā eternā. Uel caro mea que crucifixa eſt:
⁊ ſanguis qui militis effuſus eſt lancea. Et hr̃ ea
dem diſ. dupliciter. Per hoc quod dicitur caro il
la diuina ⁊ ſpūalis: nō diſtrahitur a veritate car
nis realis:quaſi ex hoc ꝙ dr̄ ſpiritualiter ibi eſſe:
non ſit ibi vere ⁊ realiter:quia eadem ip̄a ſm̃ ſub
ſtantiam ⁊ realitatem qua tracta eſt a virgine:et
Auguſtinꝰ. paſſa eſt in cruce ibidem cōtinetur. vn̄ Aug. Uo-
luit dn̄s in myſterio. glo. i. in ſacramēto vere car-
nem ſuā ⁊ ſanguinē ſuū cōſecratione. ſſ. potētiali
ter creari. i. tranſſubſtantiari: vt ſicut de virgine
per ſpm̄ſctm̄ vera caro ſine coitu creatur: ita per
eundē ex ſubſtātia panis ⁊ vini myſtice idem cor
pus xp̄i ꝯſecretur. Corpus xp̄i veritas eſt ⁊ figu-
ra. Ueritas: dū corpus xp̄i ⁊ ſanguis virtute ſpi-
ritusſcti in virtute ipſius ex panis ⁊ vini ſubſtan
tia efficitur. Figura vero illud quod exterius ſen-
titur. Ecce ſpeciē que ſentit̃ nominat corpus xp̄i.
Item Ambro. in ca. Oia de ꝯſe. diſt. ij. ait. Licet fi
gura panis ⁊ vini videatur:nihil tn̄ aliud q̄ꝫ caro
xp̄i ⁊ ſanguis poſt ꝯſecrationē credendū eſt. Un-
de ipſa veritas ait ad diſcipulos. Hec inquit ca-
ro mea eſt pro mundi vita. Et vt mirabilius loq̄r
non alia plane q̄ꝫ que nata eſt de virgine: ⁊ paſſa
in cruce:⁊ reſurrexit de ſepulchro: hec inquā ip̄a
eſt: ⁊ ideo xp̄i caro eſt que pro mundi vita adhuc
hodie offertur:⁊ cum digne accipitur:vtiqꝫ vitaꝫ
eternā in nobis opatur. Panē quidem iſtū queꝫ
ſumimus in myſterio illum vtiqꝫ intelligo panē:
qui manu ſpūſſcti formatus eſt in vtero virginis
⁊ igne paſſionis decoctus in ara crucis. Panis
Joan. vj. eñ angelorꝝ factus eſt hoīm cibus. vnde ip̄e ait.
(Joan. vj.) Ego ſum panis viuus qui de celo de-
ſcendi. Et itē. Panis quē ego dabo ca. m. eſt pro
mū. vita. Ex his nanqꝫ duabus ſententijs aperte
datur intelligi:qꝛ panis eſt:⁊ ille non duo: ſꝫ vnꝰ
panis: ⁊ caro vna proculdubio vnum corpus ef-
ficitur (iſte in pria auctoritate: ⁊ ille in ſcd̄a deſi-
gnatus:vt glo.) illd̄ vere:iſtud ſane qd̄ ſumptū ē
de virgine:qd̄ paſſuꝫ eſt ⁊ ſepultū:qd̄ reſurrexit ⁊
in celū aſcēdit:⁊ ſedet ad dexterā dei patris: ⁊ qd̄
eſt venturū iudicare viuos ⁊ mortuos. Hec ibi.
¶ R. Ex oībus his infero primum membrū tacte
diſtinctiōis:ꝙ mādu catio corpis chriſti veri ſub
ſacro altaris pōt dici ſpūalis ⁊ diuina:⁊ ꝙ nō mā
ducat̃ corporalr̃ quō iudei ip̄m manducandū in
tellexerūt. Qd̄ patet ex eorum rn̄ſione. Durus eſt
hic ſermo:⁊ quō pōt hic nobis dare corpus ſuuꝫ
ad manducandū? Eſt igit̃ hec mādu catio ſpūa-
lis. i. nō corpalis vel carnalis:ſed eſt ſpūalis. i. re
fectiua ſpūs. Et hoc regulariter: qꝛ ipſa cōi noīe
vocat̃ a doc. manducatio ſacramentalis:cui acci
dit vt māducās ſpūaliter reficiat̃: qꝛ cōis eſſe po
teſt bonis ⁊ malis. Niſi eñ ⁊ mali hoc modo mā
ducarēt:quō dixiſſet apl̃s. Qui māducat ⁊ bibit
indigne:iudicium ſibi māducat ⁊ bibit. Quomo
do preterea dixiſſet Aug. Qui indigne accipit ſa-
cramētū:acq̇rit magnū tormentū:in ſer. de v̇bis
euan. ⁊ hr̃ de cōſe. diſt. ij. Quid eſt. Et idem. Qui
diſcordat a chriſto:nec māducat carnē eius: nec
bibit ſanguinē eius:ſcꝫ ſpūalr̃ quoad effectū:etſi
tante rei ſacm̃ ad iudicium ſue perditiōis quoti
die accipiat. Et in ca. Sicut iudas. eadē diſt. Au
guſt. Quiſquis indigne ſumit corpus chriſti: nō
efficit:vt qꝛ malus eſt malum ſit:ſcꝫ quod accipit
aut qꝛ non ad ſalutem accipit nihil accipit. Cor-
pus enim ⁊ ſanguis dn̄i nihilominus erat in illis
quibus dicebat apoſtolus. Qui manducat indi-
gne:iudicium ſibi manducat ⁊ bibit. Niſi etiam
boni ſic manducarent quō dixiſſet apl̃s. Probet
aūt ſeipſum homo:⁊ ſic de pane illo edat ⁊ de ca-
lice bibat. Et xp̄s. Qui manducat carnē meā ⁊ bi
bit ſanguinē meū:habet vitā eternā. Quō preter
ea dixiſſet Augu. iiij. de tri. Corpus et ſanguinem
xp̄i myſtica prece cōſecratum recte ſumimus ad
ſalutem ſpūalem in memoriā dn̄ice paſſionis in
ca. Corpus. j. diſ. ſepe allegata. ¶ L. Secūdo mo-
do poteſt intelligi mādu catio ſpūalis ex parte ef
fectus:quia ſcꝫ ad ipſam ſeq̇tur refectio ſpūalis:
ipſius videlicet aīe ſoliditas ⁊ robur in vita ſpiri
tuali. Et ſm̃ hoc manducare ſpūalr̃ extenſo voca
bulo nihil aliud eſt: q̄ꝫ credere xp̄m ⁊ ipſum ama
re:vel credere in ipſum per fidē formatā:que ſcilꝫ Auguſtinꝰ
per dilectionē opatur. vnde Auguſt. ſuper Joan.
Credere in chriſtum ieſum hoc ē mādu care panē
viuū:qui credit manducat inuiſibilr̃/ſaginat̃:qꝛ
inuiſibilr̃ renaſcit̃. Idem in lib. de remiſ. pnīe. Ut
quid paras vētrē ⁊ dentem: crede ⁊ manducaſti.
Et tam large loquitur Auguſt. de ſpūali mandu-
catione:vt eā extendat ad patres veteris teſtamē
ti:qui inſtitutionem huius ſacroſancti ſacramē-
ti longe preceſſerunt:⁊ ad paruulos baptizatos:
ante ſacramentalē huius ſacramenti perceptio-
nē vita functos. Unde ſup illud apoſtoli. j. Cor.
x. Patres noſtri eandē eſcam ſpiritalē manduca
uerūt:⁊ oēs eundē potū ſpiritalē biberūt ⁊c. dicit
⁊ ponit̃ de ꝯſe. diſt. ij. inquit. Inquit apl̃s oēs eā-
dem eſcā ſpūalē māducauerūt. Spūalē itaqꝫ eā-
dē. Nam corporalē aliā:qꝛ illi māna manducaue
rūt:nos aliud:⁊ oēs eundē potū ſpūalē biberunt
aliud illi:aliud nos:ſed ſpecie viſibili:quod tamē
idē eſt virtute ſpūali. Sed q̄ illa eſca eadem ſpūa
lis:⁊ quis potus idem niſi caro ⁊ ſanguis xp̄i:me
diator dei ⁊ hoīm:qui erat cibus ⁊ ſatietas ange
lorū ſm̃ diuinitatē factus eſt cibus ⁊ potus viato
rum ſm̃ humanitatē. Nō ſolū illorꝝ/qui poſt ad-
uentū ſuū in carnē in ipſum crediderūt: ſed etiā
precedentiū:qui illud futurū qd̄ nos p̄teritꝫ nō
dubitamus:crediderūt. Illi ſiquidē veteris teſta
mēti patres carnē xp̄i ſpiritualiter manducaue-
rūt qn̄ explicite vel implicite crediderunt filium
dei carnē humanā de nr̄a mortalitate aſſumptu
rū:eandēqꝫ daturū in cibū ſub euchariſtie ſacra
mēto. Sic igit̃ eandē eſcā comederūt ſub manna
quā ⁊ nos ſub hoſtia:non ꝙ ſub māna verū corpꝰ
xp̄i ꝯtineret̃ ſicut ſub hoſtia:ſed qꝛ manna figura
fuit corpis xp̄i ſub hoſtia : qd̄ ipſi manducando
māna ſpūaliter intellexerūt. Idē igit̃ ſpūali v̇tu-
te fuit:qd̄ ipſi manducauerūt:⁊ qd̄ nos mādu ca-
mus:qꝛ corpꝰ xp̄i p māna deſignari fide credide-
rūt:⁊ nos fide affirmamus idip̄m ſub hoſtia ꝯti-
neri. Siīr mō eundē potū nobiſcum biberūt: xp̄i
ſcꝫ ſanguinē:cū biberūt aquā de petra:p quā effu
ſionē ſanguinis xp̄i de latere itellexerūt ſignifica
ri. Per quā ⁊ futurā xp̄i paſſionē crediderunt: et
per eā ſperauerūt a morte ꝑpetua liberari:quod
⁊ nos firmiter credimus ⁊ ſperamus. Patꝫ igitur
ex v̇bis bt̄i Aug. patres ve. te. corpus xp̄i ſpūalr̃
manducaſſe:non aliter q̄ꝫ per fidē ⁊ dilectionem.
¶ M. De pueris etiam ꝙ ſpūaliter manducant
corpus xp̄i in ſuſceptione baptiſmatis patꝫ p eū
dē ſup illud apl̃i. Unꝰ panis ⁊ vnū corpꝰ multi ſu
mus. in ſermone de infantibꝰ: ⁊ hr̃ de conſe. diſt.
ij. qꝛ paſſus. Nulli inq̇t aliquatenꝰ eſt dubitādū

vnũquẽqꝫ fideliũ corporis ⁊ ſanguinis dñici tũc
eſſe participem: qñ in baptiſmate membrũ effi-
citur Chriſti: nec alienari a panis ſanguiniſqꝫ
illius conſortio: etiã ſi anteꝗ̃ panẽ illũ comedat
calicemqꝫ bibat de hoc ſeculo migrauerit in vni
tate corporis xp̃i conſtitutus. Sacramenti quip
pe illius participatione ac beneficio non priua-
bitur: qm̃ in ſe hoc qđ illud ſacramẽtũ ſignificat
inuenitur. Quid autem hoc ſacramentũ ſignifi-
cet in eodem ca. explanat dicens. Heretici quan
do accipiunt hoc ſacramentuꝫ: teſtimoniũ cõtra
ſe accipiunt: q꞉ illi querũt diuiſionem: cuꝫ panis
ille ſignificet vnitatẽ. Et poſt pauca. Ita dñs no
ſter ieſus xp̃s nos ſignificauit: nos ad ſe pertine
re voluit: myſterium pacis ⁊ vnitatis noſtre in
menſa conſecrauit: in menſa ſcꝫ vltime cene. Si-
gnificat igitur ſm̃ mentem Aug. hoc ſacramen-
tũ vnitatem noſtram: ſeu corporis xp̃i myſtici q̃
eſt per fidem ⁊ charitatem. Quod expreſſe decla-
rat in quadam homelia: ⁊ habetur eadẽ diſt. hoc
ſacramentum: vbi dicit. Hoc ſacramentum pie-
tatis ⁊ eſt ſignum vnitatis: vinculũ charitatis q̃
vult viuere accedat ⁊ credat: ⁊ incorporet. Hũc
cibum ⁊ potum ſocietatem vult intelligi corpo-
ris ⁊ membrorũ ſuorũ quod eſt in eccleſia in p̃de
ſtinatis. Societas autem ⁊ vnitas in predeſtina
tis ex nullis ita attenditur in preſenti vita: quan
tum ex fide ⁊ charitate: quia hic effectus quidam
ſunt ⁊ media quibus beatitudinem: ad quam p̃-
deſtinantur hoies: ꝯſequuntur. Sicut ergo quia
paruuli in baptiſmo fidem ⁊ charitatẽ ſuſcipiũt:
ſocietatẽ intrant eccleſie: ⁊ membra corporis xp̃i
myſtici efficiũtur: ⁊ ita xp̃o vniũtur ⁊ incorporan
tur: ipſiſqꝫ ſpũaliter adherent. Per ꝯñs xp̃ꝫ ſpiri
tualiter manducare dicuntur: q꞉ in ipſis eſt vni-
tas ⁊ ſocietas cum ceteris xp̃i mẽbris: que ꝑ hoc
ſacramentũ: vt dictũ eſt: ſignificãtur. Quod ꝯfir-
mat idem ad bonifacium ſcribens. Nec cogitet꞉
inquit vitam habere non poſſe paruulos: q̃ ſunt
expertes corporis ⁊ ſanguinis dñi noſtri ieſu xp̃i
dicente dño. Niſi mandu. car. filij hoīs ⁊c. de cõ
ſe. diſt. iiij. In eccleſia. vbi glo. ſuper verbo cogite
tis. q. d. non dubitetis: immo certi ſitis: ꝙ vitam
habere non poſſunt paruuli: ſi ſint expertes cor-
poris chriſti. Corporis glo. i. vnitat꞉ eccleſie: quã
illa ſignificat. Ideo ſequitur ſtatim ca. ſeq. Nulli
eſt aliquatenus ambigendum tunc vnũquemqꝫ
fidelem corporis ⁊ ſanguinis chriſti participem
fieri: qñ in baptiſmate membrum chriſti corpor꞉
Auguſtin9. efficitur ⁊c. vt. ſ. allegatũ eſt. Ex quibus ſatis pa
tet ꝙ paruuli baptizati ſm̃ Auguſt. in hoc corp9
chriſti ⁊ ſanguinem ſpũaliter percipiunt: quia ſcꝫ
in chriſtũ credũt: ⁊ ipſum diligũt: ſibiqꝫ vniunẽ ⁊
incorporanẽ ſaltẽ per habitus fidei ⁊ charitatis
receptos in baptiſmate: licet nõ actualr̃. Et hoc
eſt qđ dictũ eſt in p̃ncipio illi9 mẽbri diſtinctiõis
premiſſe: ꝙ mãducare xp̃m ſpiritualr̃: eſt in chri-
ſtũ credere actu vel habitu: ⁊ ſibi per hoc vt capi
ti tanꝗ̃ mẽbrũ incorporari. ¶ N De hac mãdu
catiõe ſpũali dicunt cõiter doctores intelligi de-
bere verbũ chriſti ſcriptũ Joan. vi. Niſi mãduc.
car. meã ⁊c. Et hoc ex verbis euangelij premiſſis
huic verbo ⁊ ſeq̃ntibus ipſum ꝯcludũt. Vñ chri-
ſtus his qui ſaturati erãt ex quinqꝫ panib9 ⁊ duo
bus piſcibus: nõ tñ in eũ credẽtibus: ſed ſignum
vt crederẽt petẽtibus dixit. Amen amen dico vo-
bis: queritis me: nõ q꞉ vidiſtis ſigna: ſed q꞉ man-
ducaſtis ex panibus ⁊ ſaturati eſtis. Operamini
cibũ qui nõ perit. i. operã date: vt habere poſſit꞉
cibũ ſpũalẽ qui non perit vt cibus corpalis ſum-
ptus ad hoc vt nutriat: ſed qui ꝑmanet in vitam
eternam: quem filius dabit vobis. Illis autẽ pe-
tentibus ſemper hunc panem dari eis declarat
chriſtus quis eſt ille panis: oſtẽdẽs eum hoc mo-
dum quomodo debeat manducari dicens. Ego
ſum panis vite: qui venit ad me non eſuriet: ⁊ qui
credit in me non ſitiet. Per quod exprimitur mo
dus quo hoc pane vti debet q̃ vult vt non eſuriat
nec ſitiat: qui eſt ire in chriſtum: ⁊ credere in chri
ſtum: que duo idem ſunt: quia non corpore: ſꝫ mẽ
te per fidem charitate formatam itur in chriſtũ.
Vnde beatus Aug. de verbis dñi. Credere in deũ Auguſtin9.
eſt credẽdo deum amare: credẽdo in eum ire: cre
dẽdo ei adherere: ⁊ ei vt membrum incorporari.
¶ Ex quibus patet ꝙ idẽ eſt in chriſtum credere Idem eſt in
⁊ in chriſtum ire: ⁊ qui credit in chriſtũ incorpo- xp̃ꝫ credere
ratur chriſto: ⁊ fit mẽbrum eius: ⁊ per hoc mãdu- ⁊ in xp̃ꝫ ire.
cat chriſtum ⁊ panẽ vite quẽ qui edit non eſuriet
ſed habebit vitam eternam. Murmurantib9 aũt
iudeis: quia chriſtus ſe dixit panẽ vite: repetit qđ
premiſit dicẽs. Amen amen dico vobis: qui cre-
dit in me habet vitam eternam. Ego ſum panis
vite. Et poſt pauca. Si quis mãducauerit ex hoc
pane: viuet ineternum. Per quod apparet idem
eſſe credere ⁊ manducare: chriſtomet ſic exponẽ-
te. Manifeſtum eſt enim: ꝙ ad non eſurire ⁊ ſiti-
re peruenitur per manducare ⁊ bibere: ad quod
ſcilꝫ non eſurire ⁊ ſitire etiam peruenitur per ve-
nire ad chriſtum ⁊ credere in chriſtum: ipſo dicẽ-
te. Qui venit ad me non eſuriet: ⁊ qui credit ĩ me
non ſitiet. ¶ Quod aũt manducare hunc paneꝫ:
ſit idem quod manducare carnem eius: declarat
mox ſubiungens. Et panis quem ego dabo: caro
mea eſt pro mundi vita. Et litigantibus iudeis ⁊
dicẽtibus. Quomodo poteſt hic nobis dare car-
nẽ ſuam ad manducandum? Reſpõdit chriſtus
confirmans quod dixit. Amen amen dico vobis
niſi mãducaueritis carnẽ filij hominis: ⁊ biberi-
tis eius ſanguinẽ non habebitis vitã in vobis: ⁊
cetera que ſequuntur. Ex quibus Chriſti verbis:
videtur ꝙ manducare carnẽ filij hoīs: ⁊ mãduca
re panẽ qui de celo deſcẽdit: idẽ ſũt qđ credere in
chriſtũ: q꞉ qui credit in chriſtum non eſuriet: qui
credit in chriſtũ habet vitã eternã: ſicut mandu-
cans panẽ quẽ chriſtus promiſit nõ eſuriet ⁊ ha-
bet vitã eternã. ¶ O Et eſt ſingulariter attendẽ
dum: ꝙ quotiens chriſtus loquitur de pane: ſiue
de carne ſua mãducãda: ſemꝑ addit vel p̃mittit
vitã eternã: vnde quotiens Joan. vi. loquitur de
pane: totiens de vita facit mentionem: que vtiqꝫ
non ſemper ſequitur manducationem ſacramen
talem: cum ipſa quandoqꝫ fiat ad iudiciũ ⁊ dãna
tionẽ: ſm̃ apl̃m. Videẽ igiẽ loqui de ſpũali: quã vi
ta eterna conſequiẽ iuxta doctrinã xp̃i. ¶ Prefa- Auguſtin9.
tã ſnĩam ſuper ceteros doc. explanat btũs Aug.
ſuper Joan. vbi multa de hac materia ponit: ex-
ponens verba xp̃i: inter cetera loquẽs de mandu
catione corporis xp̃i ita dicit. Deniqꝫ iam expo-
nit quomodo id fiat quod loquiẽ: ⁊ quid ſit man
ducare corpus eius ⁊ ſanguinẽ bibere. Qui man
ducat carnẽ meã ⁊ bibit ſanguinẽ meũ: in me ma
net ⁊ ego in eo. Hoc eſt manducare illam eſcam
⁊ bibere illum potum: in chriſto manere: ⁊ illum
manentem in ſe habere. Et per hoc qui non ma-
net in xp̃o: ⁊ in quo xp̃s non manet: proculdubio
nec manducat eius carnẽ neqꝫ bibit eius ſangui
nẽ: etiã ſi tante rei ſacramentuꝫ ad iudicium ſibi
manducat ⁊ bibit. Hec Aug. ¶ Idẽ in homelia
ſeq̃nti expreſſe declarat dicens. Expoſuit autem
chriſtus modũ attributiõis huius doni ſui quõ
daret carnẽ ſuã ad manducandum dicens. Qui
manducat carnẽ meã ⁊ bibit ſanguinẽ meum in
me manet/⁊

me manet ⁊ ego in eo. Signū q̄ꝛ māducauit ⁊ bibit hoc eſt: ſi manet ⁊ manet: ſi habitat ⁊ habitatur: ſi erit ⁊ nō deſerat. Hec ille. Ecce cauſam ꝓpter quā q̄ māducat hꝫ vitā eternā: q̄ꝛ vcꝫ ipe manet in xp̄o velut mēbrum xp̄i: ⁊ xp̄s in eo tāq̄ caput viuificās ipſum. Manet aūt et habitat xp̄s in nobis ꝑ fidē dicēte ap̄lo. Inhabitare xp̄m ꝑ fidem in cordibꝰ v̄ris. Ad Ephe. iij. Manet etiaꝫ in nobis ⁊ nos in eo per charitatē: teſte Joāne. Deꝰ charitas eſt: ⁊ q̄ manet in charitate in deo manet/ ⁊ deꝰ in eo. i. Jo. iiij. Ideo aūt viuit ille in quo eſt xp̄s: q̄ꝛ ipſe eſt vita. Dicit eniꝫ de ſeipſo Jo. xiiij. Ego ſum via: v̄itas: ⁊ vita. ⁊ Deu. xxx. dr̄ de eo. Illi aūt adhereas ipē em̄ eſt vita tua. Ideo quilibet tūc ſpūaliter viuit cū xp̄s ꝑ fidē ⁊ charitatē manet in ip̄o: q̄ꝛ iuſtꝰ ex fide viuit. Abachuc ij. ⁊ Gal. iij. Tūc igit̄ māducat illū cibū: ſine quo nō habet̄ vita: carnē ſcꝫ xp̄i: de qua ipſe dixit. Niſi māducaueritis carnē filij hoīs: ⁊ biberitis eiꝰ ſanguinē: nō habebitis vitam in vobis. De hac materia infra plus dicet̄ lec. lxxxiiij. ⁊ lxxxvij. cuꝫ tractabit̄ vtrum māducatio ſub vtraq̄ ſpecie ſit neceſſaria ad ſalutē. ¶ P Sequit̄. Ex hoc oēs. Illa particula a nullo euāgeliſtaꝝ reperit̄ addita ꝓmiſſe particule: ſcꝫ accipite ⁊ comedite: ſꝫ cā mox ſequit̄. Accipiēs calicē grās egit: ⁊ dedit diſcipulis ſuis: dicēs. Bibite ex hoc oēs: vt refert Matth. Credit̄ aūt ad hūc appoſita locū ꝑ apoſtolos in ꝑncipio naſcētis eccl'ie: a q̄bꝰ ad ſctōs pr̄es deriuata: deuenit in vſum eccl'ie vſq̄ in hodiernū diē. Ap̄li v̄o eaꝫ credunt̄ a xp̄o audiuiſſe in cena: dū cōſecrato pane porrexit ⁊ dixit. Accipite et māducate ex hoc oēs. Qd̄ aūt hec verba/ xp̄i v̄ba ſint: teſtat̄ Ambro. libro de ſacra. ⁊ ponitur de ꝯſe. diſ. ij. panis in altari: ita dicēs. Didiciſti q̄ꝛ accipis corpꝰ xp̄i. Uis ſcire q̄ꝛ v̄bis celeſtibus ꝯſecrat̄: accipe q̄ ſunt v̄ba q̄ dicit ſacerdos. Fac nobis inquit hāc hoſtiā ſanctā: rōnabilē ⁊c. Inde oīa illa euāgeliſte ſunt. Accepit panē: gratias egit: fregit ⁊c. vſq̄ ad Accipite ſiue corpꝰ/ ſine ſanguinē. Inde v̄ba xp̄i ſunt. Accipite ⁊ bibite ex hoc oēs. Et poſt pauca. Deinde audi dicentem: accipite ⁊ comedite ex hoc oēs. Nō eſt autē v̄iſimile a quoq̄ hec v̄ba addita ad v̄ba euāgeliſtaꝝ: ꝓterq̄ ab ap̄lis q̄ ꝯſecrationi xp̄i interfuerūt. De hoc ſatis ſupra dictū eſt in ꝑncipio huiꝰ lectionis: vbi tactū eſt ꝙ nō ſolū ea q̄ ab euāgeliſtis accepimꝰ de xp̄o certa fide tenemꝰ: ſꝫ etiā ea q̄ ap̄lica traditione in vſum venere eccl'ie: vt h̄r diſt. xi. eccleſiaſticaꝝ. Sic em̄ tāq̄ fidei articuluꝫ tenemꝰ: ꝙ xp̄s deſcendit ad inferna: q̄ꝛ in ſymbolo ap̄loꝝ ponit̄ qd̄ in nullo euāgeliſtarū reperit̄. Nec ſolū ea obſeruamꝰ q̄ ꝑ ap̄los ad nos ꝑ ſcripta deſcēderūt: ſꝫ etiā ea q̄ eccl'ia ab ipſis ⁊ in cōſuetudinē duxit: vt dicit Aug. i. c. allegato a Damaſ. iiij. li. ſentētiaꝝ ſuaꝝ: cuiuſmodi ſunt multa que in diſpenſatione ſacramentorum obſeruamus: vt quod ter immergimus baptizando ⁊ ſimilia. * ¶ Q Et nota ꝙ ꝓnomen hoc: cuꝫ dicit xp̄s: accipite ⁊ comedite ex hoc oēs: non demonſtrat aliqd̄ fragmētoꝝ: cū ſingulis ſingula fragmēta diſtribuit: nā ꝑ ſe fregit panē in partes iuxta numerū diſcipuloꝝ: quibꝰ ſingulis de manu ꝓpria ſingulas porrexit particulas. * Et lꝫ non videat̄ neceſſariū fuiſſe vt eos ſingulos ꝓmoneret quatenꝰ māducarēt ex hoc oēs: ſicut duꝫ eis porrexit calicē: q̄ꝛ dūtaxat ſemel ꝯſecrauit calicē: ⁊ ideo niſi vnuſquiſq̄ partē vini cōſecrati reſeruaſſet ſequēti diſcipulo: nō potuiſſent oēs ex eo bibiſſe: ideo ꝓmonitos eos eſſe oportebat: vt q̄libet ſequēti diſcipulo partē reſeruaret: qd̄ factuꝫ videt̄ per v̄bū xp̄i dicētis. Diuidite inter vos (vt Lucas refert) ⁊ bibite ex eo oēs: vt ceteri dicunt euāgeliſte: tn̄ ſub particulaꝝ ſpecie: corpꝰ ſuū tradēs dixit: comedite ex hoc oēs: ipſos ad ſacri huius cōmunioneꝫ inuitādo: qd̄ eſt ſacrm̄ amoris: ex charitate maxima inſtitutū: a quo neminē q̄tum in ſe eſt: ſecernere voluit: lꝫ pctōres propter pctm̄ qd̄ a deo ſeparat: accedere prohibeantur. Neq̄ ꝑ hāc ꝓpoſitionē ex: cū dixit: ex hoc oēs: diuiſionē innuit ſui corporis ꝑ partes diſcerpēdi. Lōge di ē ab intētiōe xp̄i. ¶ R Sꝫ hic notādū: ꝙ in ſcriptura ſepe agi videt̄ de vno: cuꝫ tn̄ agit̄ de diuerſis: vt in ꝓpoſito: cū dicit̄. Accepit panē b̄ndixit: fregit: dedit diſcipulis ſuis. Hic de vno: ſcꝫ de pane videt̄ fieri locutio: cū tn̄ fiat de diuerſis: b̄ndixit q̄dē panē: ſed fregit: nō panem: ſꝫ panis formā/ ſiue ſpeciem: ⁊ dedit naturale corpus ſuū. Nō oīno diſſimiliter dixit ſm̄ Inno. Māducate ex hoc oēs. Pronomē hoc: vt dictum eſt: demonſtrat integrū corpꝰ xp̄i: ⁊ ex ꝓpoſitio innuit formā diuerſam: vt ſit ſenſus. Comedite corpus integrū ſub diuerſa tn̄ ⁊ diſtincta ſpecie panis: ⁊ ſic ſpecies panis diuidit̄: ⁊ corpꝰ integrū māducat̄. Et ſm̄ hoc dicit beatꝰ Aug. vnuſquiſq̄ accipit partē ſuā. Per partes māducat̄ xp̄s ⁊ manet integer totus (de cōſe. di. ij. Qui māducāt.) vt referat̄ partialitas et diuiſio ad ſacrm̄: hoc eſt ad ſpecies ꝯtinētes: totalitas vero ac integritas ad cōtentū. Dixit igit̄ dn̄s. Comedite ex hoc oēs: ex hoc ſcꝫ corpore: de quo dixit: hoc eſt corpꝰ meū. Comedite nō faciēdo partes ex corpore: ſꝫ q̄ꝛ feci vobis partes de pane: ſub q̄bꝰ oībꝰ corpus meū cōtinet̄ qd̄ offero v̄m cuilibet māducādū. Et ita (ex) qd̄ ꝓponit̄ ꝓnomini (hoc) qd̄ corpꝰ xp̄i demōſtrat: notat diuiſionē: nō in corpore ſꝫ in corporis ſacro. Fuerūt em̄ hec verba ꝓlata a chriſto poſtq̄ panē cōſecrauit: ſicut ⁊ poſt cōſecrationē diſcipulis ſuis dedit. Nā ⁊ fregit poſtq̄ cōſecrauit ſm̄ opinionē magis cōmunē ſupra poſitā vt patuit ex premiſſis. * Nec periculū fuit decidētium particulaꝝ ex fractione: q̄m ita ſolitus erat xp̄s frāgere manibꝰ ſicut alius cultro ſcindere. Propter quod nouerūt eum diſcipuli in emaus poſt reſurrectionem in fractione panis.

Ad Ephe. iij.

Joan. xiiij.

Deute. xxx.

ADDITIO.

* Non tantum ea que ab euangeliſtiſ ſcripta ſunt certa fide tenere debemꝰ: ſꝫ etiam que apoſtolica traditione in vſum venerunt eccleſie. Sic indubia fide tenemꝰ/ ꝙ Chriſtus deſcēdit ad inferos: lꝫ a nullo ſcribatur euangeliſta. De multiſ alijs nō ſcriptis exēplificari poſſet: vt ꝙ ter mergimus: baptizamus ⁊c.

* Chriſtus (vt aliquibus placꝫ) diuiſit panem in tredecim bolos q̄s poſt cōſecrauit: et diſcipu-

lis porrexit: ſicut ſacerdos diuerſas hoſtias conſecrat: vel ꝑmo totum paneꝫ cōſecrauit: poſt diuiſit in tot partes q̄t erāt diſcipuli.

Auguſti.

* Chriſtus ita ſolitus erat diuidere manibꝰ: ſicut nos cultello ſcidimus.

¶ Lectio. xxxvij. A

Irca hunc textum tria monent dubia. Primū vtrū Judas fuerit vnus ex oībꝰ xp̄i corpꝰ ſacramentaliter ſumētibus. Secundū: quale corpꝰ dedit dn̄s diſcipulis: mortale an immortale? Tertiū an xp̄s in cena ſumpſerit corpus ⁊ ſanguinē ſuū cum diſcipulis. ¶ Dubium primū oritur ex textibus euāgeliſtarū. Uidetur em̄ ex quodā paſſu iudā iam exiſſe ꝯuiuiū chriſti ⁊ diſcipuloꝝ priuſq̄ xp̄s corpus ſuū ſumēdum diſcipulis tradidit: ⁊ calicē ad potandum. Nam vt refert Mat. xp̄s bibētibꝰ calicē ⁊ ſtatim dixit. Dico aūt vobis: ꝙ nō bibā amodo de hoc

Dubiū p̄imum.

genimine vitis vſq; in diē illū: cū illud bibam vo
biſcū nouū in regno pr̄s mei. Uobiſcū vt demō-
ſtrare aſſumēdos ad regnū patris. Et q: hec ver
ba ad oēs tūc p̄ſentes loquebat: oēs tūc preſen-
tes aſſumendi fuerāt ad regnū patris: ⁊ in eo cū
chriſto bibituri. Et ex hoc videtur ſequi ꝙ iudas
preſens nō fuerit: qui ad regnū aſſumēdus non
erat: ⁊ ita corpus xp̄i non accepit. ¶ Ex illo paſ-
ſu videt interfuiſſe cōuiuio: cū xp̄s ſuis diſcipu
lis tradidit ſuū corpus ad manducādū. Nā ſm
Lucā xp̄s tradēs calicē dixit. Hic calix noui te-
ſtamēti eſt in meo ſanguine qui ꝓ vobis effunde
tur. Uerūtamē ecce manus tradētis me: mecum
eſt in mēſa. Ex quo ſequit ꝙ iudas qui dn̄m tra-
didit fuit ſecū in mēſa. Quotquot aūt fuerūt in
cōuiuio euchariſtiā acceperunt teſte Marco: bi
berunt ex eo oēs: ergo ⁊ iudas bibit: ⁊ per conſe-
quens prius manducauit: q: poſt corporis ſum
ptionē tradidit calicē. ¶ Preterea iudas cū ac-
Joan. xiij. cepit panis bucellā exiuit cōtinuo: ⁊ erat nox: vt
dicit Jo. xiij. c. Chriſtus aūt poſt alios cibos tra
didit euchariſtiam: poſtq̄ .ſ. cenauit: vt dicit Lu
cas. Accepit inquiēs calicem poſtq̄ cenauit: di-
cens. Hic eſt calix ⁊c. Uidetur ergo ꝙ prius exie
rit: q̄ xp̄s traderet euchariſtiā. ¶ Item xp̄s tra-
dens calicē et dicēs. Hic eſt calix noui teſtamēti
in meo ſanguine: qui pro vobis fundet: nullū p̄-
ſentiū excepit. Multos aūt excepit cū dixit apo-
ſtolis. Beati eritis ſi hec ſcitis ⁊ feceritis ea: ſta
tim excipiēdo adiecit. Non de oībus dico. Ego
ſcio quos elegerim. Et iterū. Uos mūdi eſtis: ſ;
nō oēs. Ibidē igit videt ꝙ ad oēs bibentes cali-
cem: ſanguinis effuſio habuerit efficaciā quoad
vite eterne cōſecutionē. Cum aūt iudas beatitu
dinē cōſecutus nō eſt ſequit ꝙ non fuit vnus ex
his quib⁹ chriſtus dixit verba premiſſa. Hic eſt
Mat. vij. calix noui teſta. ⁊c. ¶ Preterea xp̄s docuit ſctm̄
non eſſe dandū canibus: ideo nō videtur ꝙ ſuū
ſacratiſſimū corpus dederit iude ꝓditori: maxi-
me q: iudas accipiēdo mortaliter peccaſſet: cu-
ius vt videt chriſtus occaſio fuiſſet porrigendo:
Auguſti. cōtra illud beati Augu. q. xxi. li. lxxxiij. q. Deo au
Reſponſio ad primum dubium. tore nemo fit deterior. ¶ B Ad hoc dubium re
ſpōdet dn̄s Inno. Tenēdū forte eſt in illo caſu ſi
ne aliorꝫ preiudicio: qd̄ Joan. inſinuat: ꝙ iudas
cū accepiſſet bucellā exiuit cōtinuo: ſcꝫ ad tradē
dum chriſtū: erat em̄ nox: poſt alios autē cibos
tradidit euchariſtiā: vt elicit ex illo Luc. xxij. Si
militer ⁊ accepit calicē poſtq̄ cenauit. Accipiēs
aūt bucellā nō accepit corp⁹ chriſti: vt dicit bea
tus Aug. ⁊ per cōſequēs prius exiuit iudas quā
xp̄s traderet diſcipulis euchariſtiā. Qd̄ vero Lu
cas poſt calicē cōmemorat traditorē: pōt intelli-
gi per recapitulationem: que frequētius fit in ſa
cra ſcriptura: vt ſcꝫ factū prius narret poſteri⁹:
ſicut Matthe. vigeſimoſexto commemorat in
vnctiōe Marie pedes dn̄i ⁊ caput vngētis poſt
biduum ante ſuam paſſionem: cum tamen Joā.
dicat illud factum ante ſex dies paſche. eiuſdem
Hilarius. duodeci. Idem tenet Hilarius: quod Chriſtus
corpus ſuū iude nō tradidit ꝓpter textū Mat.
ſupra allegatū. Nō bibam amodo de genimine
vitis ⁊c. Judas aūt poſterius nō bibit: ergo nec
tunc. ¶ Sed autoritatibus illis nō obſtātibus:
oppoſitū eius qd̄ dictū eſt cōmunius ſuſtinet: ⁊
Chriſt⁹ corpus ſuū iude dedit. a ſanctis doctoribus approbatur. vn̄ dicit Dio-
ny. in de eccleſiaſtica hierar. c. iij. In qua (haud
dubiū quin nouiſſima cena) autor ipſe ſignorū
ſcꝫ xp̄s: eū qui ſecū nō pie: neq; cōcorditer perce
perat in cena: a cōtubernaliū ſorte iuſtiſſime ſe-
parat: vbi dicit: nō piū neq; cōcordē: videlicet in

dam ſecū in cena percepiſſe. Et loquit ibi Dio-
Diony. ny. de ſacramēto euchariſtie. ¶ Itē Chryſo. ſup
Mat. dicit. Judas particeps myſteriorꝫ conuer-
ſus nō fuit: vnde fit ſcelus eius immanius: tū q:
tali ꝓpoſito imbut⁹ adijt myſteria: tū q: audiēs
melior fact⁹ nō fuit: nec metu: nec beneficio: nec
Bernar. bonore. ¶ Ad idē beatus Ber. in quodam ſer-
mo. De vna mēſa comedūt iudas ⁊ petr⁹: petrus
ad ſalutē: iudas ad dānationē. Pro illo etiam fa
Auguſti. cit quod dicit beatus Aug. (⁊ habet. i. q. i. Chri-
ſtus.) Quid fecit nobis qui traditorē ſuū tanta
patientia pertulit: vt ei primā euchariſtiā confe
ctam: manibus ſuis ⁊ ore ſuo cōmēdatā ſicut ce
teris apoſtolis traderet * ¶ Itē ſuper Joā. Cū
intinxiſſet panē ieſus dedit inde ſimonis ſcha-
riotis: ſed non (ſicut putāt quidā negligenter le
gentes) tūc iudas corpus xp̄i accepit. Intelligē-
dum eſt em̄ ꝙ iam omnib⁹ eis diſtribuerat ſacra
mentū corporis ⁊ ſanguinis ſui: vbi ⁊ iudas ipſe
erat. Sicut ſanctus Lucas euidētiſſime narrat:
et magiſter. iiij. ſententiarꝫ diſtin. xi. prope finē.
Euchariſtia intincta nō debet dari populo pro
ſupplemento cōmunionis: q: nō legitur chriſtū
alicui diſcipulorꝫ prebuiſſe panē intinctū niſi iu
de: tunc vero nō accepit corpus xp̄i iudas: ſed tā
tum panē. Corpus vero ⁊ ſanguinē chriſti ante
cum alijs diſcipulis perceperat. Hec magiſter.
¶ Itē Bernar. in ſer. de cena dn̄i. Sciendū eſt
inquit: ꝙ omnibus iam ſcilicet quando porrexit
iude panē intinctū diſtribuerat ſacramentū cor
poris et ſanguinis ſui: inter quos et iudas fuit.
¶ C Per hoc intelligitur ⁊ exponi poteſt textus
Joā. ſupra inductus ad oppoſitū: q: chriſtus iā
dedit diſcipulis ſcilicet et etiā iude corpus ⁊ ſan
guinē: quādo iude porrexit panē intinctū: q: di-
cit beatus Aug. poſtq̄ diſtribuit corpus ſuum ⁊
ſanguinē: ventum eſt ad hoc vt ſm narrationē
Jo. iude bucella panis porrigeret: per quod ſuū
expreſſit: licet tacite: ꝓditorē. Et quod dicit Lu-
cas poſtq̄ cenauit accepit calicem: referri dꝫ ad
eſum agni paſchalis: qui comeſtus fuit in cena
principali: inter quā ⁊ inſtitutionē ſacramēti tē-
pus aliquod fluxit: q: illa cena agni paſchalis ſa
cta: lauit pedes diſcipulorum: priuſq̄ diſcipulis
ſuis corpus ſuū dedit ad manducandū ⁊ poſt pe
dum lotionem reſedit: et cenam primam per pe-
dum lotionē interruptā continuauit. vnde dicit
Mat. Cenantibus illis accepit ieſus panē: ⁊ tūc
primo inſtituit ſacramentū ⁊ dedit omnibus. Et
deinde adhuc poſterius dedit iude panē intin-
ctum: vt dicit Jo. In ſignum huius dicit Lucas
bis: ⁊ accepto calice ſemel ſcilicet ante lotionem
pedū poſt eſum agni paſchalis: et ſemel poſt in-
ſtitutionē ſacramēti. Unde Augu. Lucas de du-
plici calice mentionē facit. Primo de calice vini
poſt paſcha iudeorum. Secūdo de calice ſangui
Hiero. nis ſui. His cōcordat beat⁹ Hiero. in glo. ſuper
Marcū: exponēs illō Marci. Et biberūt ex illo
oēs. Ebrietas felix: ſalutaris ſatietas que quāto
copioſius ſumit: tāto ſobrietatē mentib⁹ digna
tur donare. Et ſequit ad propoſitum. Et iudas
bibit: ſed non ſaturat: nec ſitim extinguit eterni
ignis: q̄ indigne ſumit myſteria xp̄i. Hic macu-
la lune oſtendit que nūq̄ deletur. Luna eccleſie
cōparat merito: q̄ a ſe nō habet ſplendorē: ſed a
ſole certis modis ſuſcipit lumē. i. a xp̄o qui per-
manet in eternū. Sūt em̄ quidā in eccleſia quos
ſacrificiū nullū emūdat: ſed incipiens cogitatio
ꝑducit ad culpas: q̄ ſe crudelitatis ceno miſcue-
rūt. Sāguis em̄ noui teſtamenti: qui pro multis
effunditur: non omnes emundat. Hec Hieroñ.

* Ad hoc eſt magr in iiij. diſt. xi. vbi ſic dicit: corpus vero et ſanguinē chriſti ante cū alijs diſcipulis perceperat: vbi loquitur de iuda. Item canit eccleſia. Cibum turbe duodene ſe dat ſuis manibus. Itē extra de offi. iudi. ordi. ſi ſacerdos. in fi. dr̄ qd̄ nec chriſt⁹ iudam a cōmuniōe remouit.

Per hoc

¶ D Per hoc ad primū argumenū ſumptum ex verbis Mat. ꝙ xp̄s dixit diſcipulis ſuis. Nō bibam amodo ⁊c. Rn̄det beatus Tho. parte. iij. q. lxxxi. ar. ij. ꝙ xp̄s loquitur diſcipulis a quorum collegio iudas ſe ſeparauit: nō aūt xp̄s cū excluſit. Et ideo xp̄s quantū eſt i ſe: etiaʒ cū iuda vinū biberet in regno dei: ſed hoc cōuiuiū ipſe iudas repudiauit. Uel poteſt dici ꝙ dictio vobiſcū: referenda eſt ad diſcipulos nō oēs ibi preſentes: ſʒ predeſtinatos: de quorū numero iudas non fuit.

Thomas aquinas.

¶ Ad ſecundū dr̄ qđ nō aliter accipiendū eſt dictum Luce: qui pro vobis effundetur: ꝙ̄ dictum Matthei ⁊ Marci qui dicūt. Qui pro multis effundetur. Unde ſanguis xp̄i pro oib⁹ effuſus eſt: quātū ad ſufficientiā: q2 quātū fuit ex ſe ſufficiēs fuit pro ſaluatione oim hominū. Fuit. em̄ effuſio hec oblata a ſuppoſito diuino: ſcʒ xp̄o filio dei ꝙ fuit ſuppoſituʒ infinitū: q2 deus. Ideoqʒ acepta fuit quaſi meritum ſufficiens a patre pro remiſſione etiam infinitorū pctōrum ſi eſſent. Eſt aūt effuſus pro multis. quantū ad efficientiā: q2 pro predeſtinatis in q̄bus ſolis operaṫ collationem beatitudinis. Et ſm illud accipi debet dictū Luce: qui pro vobis effundetur ſcʒ diſcipulis predeſtinatis: nō tamē cū excluſione aliorum predeſtinatoruʒ: de quorū numero nō fuit iudas. ¶ Qđ additur ꝙ iudas nō eſt exceptus ſicut cum dn̄s ait. Uos mūdi eſtis ſed nō oēs. dicitur ꝙ q2 verba xp̄i in vno ſenſu ſimpliciter vera fuerunt: etiā de ipſo iuda pro quo ſanguis chriſti effuſus eſt quantū ad ſufficientiā: ideo excipi non debuit: ſʒ hec verba. Uos mūdi eſtis. nō cōueniebāt iude: qui tpe prolatiōis eoꝝ immundiſſim⁹ fuit: ideo merito except⁹. ¶ Ad tertiū diciṫ ꝙ doctrina xp̄i intelligi debet: vbi ſanctū canib⁹ ſine ſcādalo negari poteſt ibi dandū nō eſt: vbi aūt non: dandū eſt. Nunc aūt ſine manifeſtatiōe criminis ſecreti: nō fuiſſet denegatū xp̄i corpus: qđ oblatū fuit ceteris oib⁹. Ne ergo occultū crimē iude alijs reuelaretur: ipſum a cōione nō repulit: dans i hoc nobis doctrinā ⁊ exemplū: ne tales occulti peccatores a cōione repellanṫ: ne hoc faciētes magis proditores ꝙ̄ correctores videamur: vt vult Innocē. de offi. miſ. Hinc ſtatutū eſt in cap. ſi ſacerdos. de offi. iud. ordi. Si ſacerdos pro certo ſciat aliquē eſſe reū alicuius criminis: vel ſi confeſſus fuerit ⁊ emēdare noluerit: niſi iudiciario ordine quis ꝓbare poſſit: nō debet eū arguere noiatim ſed indeterminate: ſicut xp̄s dicit. Unus veſtruʒ me traditurus eſt. Sed ſi ille cui dānum illatum eſt: petierit iuſtitiā: pōt excōicare actorē damni: licet etiam ei cōfeſſus ſit. Sed tamē non pōt euʒ nominatum remouere a cōione: licet ſciat eum eſſe reū: q2 nō vt iudex ſcit: ſed vt deus: ſed debet eū admonere ne ſe ingerat: q2 nec xp̄s iudā a cōmunione amouit. Hec Eugenius papa. Et in. c. non ꝓhibeat. de cōſe. diſt. ij. Non prohibeat diſpēſator pingues terre. i. diuites in peccatis. glo. in menſa dn̄i māducare: ſed exactorē moneat timere. Concordat glo. Auguſtini ſuper illud. j. ad Cor. v. Nos a cōmunione quē ꝙ̄ prohibere non poſſum⁹: niſi aut ſponte confeſſuʒ: aut in aliquo iudicio eccleſiaſtico vel ſeculari noiatum vel cōuictum.

Auguſti.

¶ E Sed circa hāc canonis particulaʒ querit dn̄s Innocen. Cum minus malum ſit reddi ſuſpectū de crimine: ꝙ̄ cōmittere crimen: ⁊ de duobus malis: cum viget neceſſitas: minus malum eligendum ſit: cur diſcretus ſacerdos nō negat eucbariſtiam criminoſo: quatenus min⁹ incurrat: vt maius malum euitet. i. potius reddatur ſuſpectus: ꝙ̄ manducet indigne. Soluit dicens. Sane cū nemo debet vnū mortale cōmittere ne proximus aliud malum cōmittat: eligendū eſt potius ſacerdoti nō ꝓcedere pctōrem: ꝙ̄ vt ille non peccet: ſed ille potius dʒ eligere vt abſtinēdo reddatur ſuſpectus: ꝙ̄ cōicādo māducet indignus. Unde Aug. in lib. q̄ſtionū ſuper Geñ. Periculoſiſſime admittiṫ hec cōpenſatio vt nos faciamus aliquid mali: ne ali⁹ grauius malum faciat.

Auguſti.

Peccauit igitur iudas ſumēdo corpus xp̄i de manu dn̄i: q2 ſe peccatorē agnouit. Nec i hoc caſu pōt quis famā ſuā celare: q2 mai⁹ preceptū reſtringit ad non indigne cōmunicandum: ꝙ̄ ad conſeruationē proprie fame. Debet ergo plus ſe abſtrahere a cōione pctō2 cū diſpendio fame: ꝙ̄ corp⁹ dn̄i percipere cū detrimēto anime. Qđ q2 iudas non fecit: cōicando mortaliter peccauit.

Queſtio.

¶ Querit ꝯſequēter Inno. vtrū xp̄s ad bonum vel ad malum tradidit iude eucbariſtiaʒ? arguit ad partes. Non videṫ quidem dediſſe ad bonū. q2 aľs ſua fuiſſet intentione defraudat⁹: cōtra illud prophete. Oia quecunqʒ voluit fecit. Iudas enim non ad bonū: ſed ad malū accepit. Sed nec ad malum dediſſe videṫ: q2 xp̄s non eſt autor malorū: ſed vltor.

Innocen.

Solutio.

¶ Soluit. Veriſſime dici pōt ꝙ ſi illa prepoſitio ad: denotat intentionē vel affectū cū diciṫ: dedit ad malū: falſa eſt propoſitio. Si vero conſecutionē innuat vel effectū vera eſt: q2 ſcʒ male accepit bonū: ad maluʒ accepit bonum: q2 malū ſequebaṫ in eo ad ſuſceptionē boni. iiij. ſenten. diſtin. ix. Et ex hoc docemur dicit apoſtolus. Qui manducat ⁊ bibit calicez dn̄i indigne: iudiciū ſibi manducat ⁊ bibit: ꝙ̄ ſit cauendū accipere male bonū. Ecce enim factum eſt malum: dum male accipiṫ bonū. Sicut ecōtra aplo malo factū eſt bonū: cū bene accipiṫ ab ipſo malū: ſcʒ dū ſtimulus ſathane patiēter portaṫ. Ergo ⁊ mala proſunt bonis: ſicut angelo ſathane Paulo. Et ecōtrā obſunt malis: bonis ſunt ad ſalutem mala: malis ad iudiciū bona: q2 mali male accipiūt qđ bonum eſt. Et ex hoc patet qđ iudas xp̄o autore non eſt factus deterior: q2 ſibi nullū malum intulit: ſed bonū: corpus ſcʒ ſuū ſanctiſſimū porrexit: qđ factū eſt ſibi malū q2 male ſumpſit. Et ſic verificatur illud qđ de xp̄o ſcribiṫ. Poſitus eſt hic in ruinam ⁊ in reſurrectionē multorū in iſrael. Uñ Paulus de ſe ⁊ alijs bonis chriſtianis dicit. qđ alijs ſumus odor mortis in mortē: alijs odor vite in vitam.

Luce. ij. ꝺ

ij. Cor. ij.

Ita ⁊ hodie bonus predicator in eccleſia: dum veritatē predicat multos mittit ad gaudium eternum. Hos ſcʒ qui eius predicationem reuerenter ſuſcipiunt: firmiter adherendo his q̄ credenda ꝓponit: ⁊ opere implendo: q̄ agere mādat: ſuadet ex ſcriptura: et precipit. Multos etiā mittit ad ignem ſempiternū: qui ſpretis eius ſermonibus in ſcripture incōmutabili veritate fundatis: ſe precedentium malis morib⁹ ⁊ deprauatis abuſionibus: quas conſuetudines appellant tuentes ſermones hm̄oi rectos ⁊ ſalubres paruipendunt ⁊ poſtponunt: ⁊ in animarū ſuarū graue periculum ⁊ iacturā. Sic igitur quēadmoduʒ ſermo idē vtilis eſt multis ad ſalutē: multis occaſio ad maiorē dānationē. Sic ⁊ xp̄i corpus bene diſpoſitis ipſum ſuſcipientibus medicinalis eſt anime refectio: male ſumentibus iudiciū eſt ⁊ dānatio ex praua ſumentiū volūtate.

Rn̄ſio ad ſecūdū dubium.

¶ F Ad ſcōm dubiū quo queſitum eſt: quale corpus xp̄s dedit diſcipulis: mortale an imortale: paſſibile an impaſſibile? Venerabilis Hugo lib. ij. de ſacra. parte. iij. c. iij. Ego inquit: in huiuſmodi q̄ōne ſicut in alijs profeſſus ſum: omnia ſecreta magis veneranda ꝙ̄ diſcutienda cenſeo. Simplicitati fidei

Hugo.

hoc ſufficere puto: ſi dicimus tale dedit quale vo
luit: ⁊ rurſus quale dedit ipſe nouit: ideoq; tale
dedit quale voluit: q2 oīpotens erat ⁊ potuit om
ne qđ voluit. Ideo aūt ipſe nouit quale dedit: q2
ſapiētia erat: ⁊ nō potuit ignorare qđ fecit. Pro⸗
pterea leuius ſe a queſtiōe abſoluit: ⁊ fortaſſe tu⸗
tius in ſemetipſo ſubſiſtit: q nō dicit mortale de⸗
dit: ne videat̄ dicere cōtra ſacramenti dignitatē.
Nec dicit imortale dedit ne eſtimetur credere cō
tra eam que in xp̄o ante reſurrectionē fuit morta
lis corpis veritatē. Propter hoc fortaſſe melius
eſt: vt neutrū diffinire preſumamus: q̄uis tn̄ cre⸗
dat̄ ꝙ alterū fuerit. ¶ Quāq̄ aūt hoc bene ⁊ ca⸗
tholice ſit dictū: non tn̄ quietat de preſenti mate
ria dubietatē: nēpe licet xp̄s dedit tale quale vo⸗
luit: ⁊ quale voluit ipſe nouit: neſcitur tn̄ quale
dare voluit: ⁊ quale ſe dediſſe agnouit. Uerū tn̄
q2 factum tale mere contingens erat: ⁊ a ſoli9 dei
bn̄placito ⁊ volūtate dependebat: ipſum certe et
veraciter ſciri non pōt: nec plene inueſtigari: ſi⸗
cut nec diuina volūtas in quacūq; alia opatiōe
circūſcripta reuelatione: que de preſenti materia
nunq̄ legit̄ facta. Et q̄uis ita ſit: tamē doctores
ſe circa illud occupantes: oī ſemota temeritate:
qđ veriſimili9 xp̄m feciſſe credi poterit: doctrina
liter docuerunt nō tn̄ oīno in eadē ſnia cōcordā⸗
tes. Unde ipſemet Hugo declinans ad partem
vnam ait. Ego (ſi alterū dicendū eſt) abſq; preiu
dicio veritatis: magis ad illud ſenſu accedo: vt
corpus impaſſibile ⁊ immortale: quātū ſcz perti⸗
net ad ſctificationē ſacramēti tradidiſſe dicatur.
Et infra. Si enim hoc potuit vt ipſe ſeipſum ma
nibus geſtaret: vt diſcipulis ſine corruptiōe ſui
ſe edendum diſtribueret: ⁊ tn̄ ipſe qui dedit: ⁊ qui
dabatur: qui portauit ⁊ qui portabatur idē eſſet:
quid mirū eſt ſi dicitur ꝙ ipſe ī eo qđ dabat mor⸗
talis fuit: ⁊ in eo qđ dabat̄ imortalis fuit: ⁊ tamē
ipſe q mortalis dabat: ⁊ qui immortalis dabat̄:
nō duo: ſed vnus fuit ipſe. Quō eniz immortalis
nō dabat̄ qui inuiſibiliter ſumebatur: ⁊ incorru⸗
ptibiliter mādūcabatur. Inuiſibiliter ſumebat̄
quātum ad formā dico proprij corporis ſui: non
quantū ad ſpeciem ſacramenti ſui. Inuiſibiliter
enim ſumebat̄: q2 in eo ꝙ ſumebat̄ qđ ipſe erat
nō videbatur. Chriſtus enim ſumebatur ⁊ ſpēs
panis ⁊ vini tm̄ videbantur: ideo dico inuiſibi⸗
liter ſumebatur: ⁊ qđ erat non videbatur. Si er⸗
go in eo qđ dabat qđ ipſe erat videbatur: ⁊ in eo
qđ dabatur qđ ipſe erat: nō videbatur. Et ſi in eo
qđ dabat tenebat̄ ⁊ crucifigebatur: ⁊ in eo qđ da
bat̄ frangebatur: ⁊ nō diuidebatur: edebat̄ ⁊ non
corrumpebatur. Quid miraris ſi in eo qđ dabat
mortalis dicit̄: ⁊ in eo qđ dabatur immortalis et
Obiectio. impaſſibilis predicatur. ¶ B Si quis aūt obij⸗
cit ꝯtra hoc qđ ante reſurrectionē dn̄s ieſus cor
pus mortale portabat: et hoc diſcipulis tradidit
q2 dixit. Hoc eſt corpus meū. ⁊ per cōſequēs de⸗
Rn̄ſio. dit ipſis corp9 mortale. Rn̄det Hugo. Hoc ipſi
indubitanter profitemur: mortalē fuiſſe dominū
ieſum ſm̄ humanitatē ſuſceptā: q2 ſi mortalē fuiſ
ſe non crederemus: mortuū negaremus. Huma
na ergo natura in xp̄o mortalis fuit: ſed volūtate
nō neceſſitate: ex eo em̄ quo per gratiā ab oī pec⸗
cato mūda: verbo dei in vnitatē perſone iuncta
eſt: ab omni9 mortis neceſſitate ⁊ debito libera fa
cta eſt: vt nihil morti deberet ꝓ eo quod peccati
nihil haberet. Suſtinuit tamē ſponte mortalita⸗
tem: q2 mortez ſuſtinere volebat. Si ergo ſponte
mortalitatem portauit: quouſq; mortē guſtaret
⁊ ita mortalitatē deponeret. Quia ergo volūtate
non neceſſitate mortalis fuit: ipſius mortalitali⸗
tatis proprietatē: ſm̄ ꝙ ordo ⁊ ratio tpis poſtula
bat: priuſq̄ eā per mortē exueret totam aliqn̄ ex
parte qn̄ voluit depoſuit: ⁊ rurſum quando vo⸗
luit recepit: vt in hoc ipſo probaret: q2 in quātuz
eā ſuſtinuit: ex neceſſitate nō eſſet: q ſic pro pote⸗
ſtate in quātū voluit eā nō habere ſuſtinere oīno
non poſſet. Legit̄ in euangelio ꝙ dn̄s ieſus xp̄s
cum verbū vite predicaret: ⁊ ad vitā mortales et
morituros inuitaret: zelātes ⁊ inuidi hoſtes quē
rōne conuincere non poterāt: furore extinguere
volebant. Itaq; quaſi in eum q nihil ampli9 mor
tale haberet: manus iniecerūt: ⁊ duxerūt in ſup⸗
ciliū montis vt eū inde p̄cipitarent. Ipſe aūt vt
oſtēderet ſe quidē mortalē eſſe: ſuſtinuit vt tene⸗
retur: ⁊ vt iterū demōſtraret: q2 volūtate non ne⸗
ceſſitate mortalitatē ⁊ paſſibilitatē ferebat: non
ſuſtinuit vt precipitaretur. Cum em̄ eſſet ducen⸗
dus: teneri ſe patienter tolerabat. Cum aūt eſſet
precipitandus: potenter per medium illoꝝ tran
ſiens ibat. Qn̄ voluit tenebatur: qn̄ voluit non
tenebatur. Quantū voluit ⁊ qn̄ voluit naturam
mortalitatis admiſit: quātū aūt eā ſuſtinere no⸗
luit: ⁊ qn̄ noluit: eandē a ſe ptātem remouit. Trā
ſiens inquit per mediū illorū ibat. Nunquid pu
tas ꝙ xp̄s luctando ſe de manib9 inimicorū ſub⸗
traxerit: cū ab eis teneretur: vt tranſiens liber ꝑ
medium illorū iret? Ergo fortitudo corporis ſola
in eo laudāda eſt: nō virtus deitatis. Nō ita cō⸗
uenit ſed exhibuit ſe qualē voluit admittens ad
ſe ex eo ꝙ ſponte portabat quantum voluit. Si
ergo xp̄s mortalitatis naturā ſm̄ diſpenſationis
rationem diuine priuſq̄ eā perenniter victurus
exueret: ſm̄ tempus aliqn̄ ex parte depoſuit: ⁊ ite⸗
rū cū tp̄s poſtulabat aſſumpſit: quid mirum eſt:
ſi dicatur aliqn̄ pro cā ⁊ rōne tpis ſm̄ aliquid et
totā depoſuiſſe: in qua tn̄ adhuc cū tp̄s poſtula⸗
bat paſſurus fuit. Si ergo hoc eſſe potuit: vt ipſe
ſeipſum manibus geſtaret ⁊ diſcipulis ſine corru
ptione ſui edendum diſtribueret: ⁊ tn̄ ipſe q de⸗
dit ⁊ qui dabatur: ⁊ qui portabat ⁊ qui portabat̄
idem eſſet: quid mirū eſt ſi dicitur ꝙ ipſe in eo qđ
dabat mortalis erat: ⁊ in eo qđ dabatur imorta⸗
lis fuit: ⁊ tn̄ ipſe q mortalis dabat: et qui imorta⸗
lis dabatur: nō duo: ſed vn9 fuit ipſe. Hec Hu⸗
go. In quibus hoc vult in ſumma: qđ ſub ſacro
corpus ſuum xp̄s immortale ⁊ impaſſibile tradi⸗
dit diſcipulis ſuis: qđ tn̄ adhuc paſſurum erat in
ꝓpria ſpecie carnis. Pro illo dicto Hugonis fa⸗
cit glo. ſuper illud Mat. xvij. Tranſfiguratus eſt Matt. xvij.
ante eos: dicēs. Illud corpus qđ habuit ꝑ natu⸗
rā dedit: diſcipulis in cena nō mortale: nō paſſi⸗
bile. Et ſuper illud Leuiti. ij. Si oblatio tua fue⸗ Leuitici. ij.
rit de ſartagine ⁊c. dicit glo. Carnē ſuā ante paſ⸗
ſionē eſui nō aptā: eſui aptam fecit. Conſtat aūt
ꝙ caro paſſibilis non erat apta eſui: ergo fecit eā
impaſſibilē. ¶ H Sed contra hanc opinionē ar Obiectio.
guunt alij. Si ſacrm̄ per triduū mortis xp̄i reſer⸗
uatū fuiſſet: aut beatus Petrus in triduo: cōſe⸗
craſſet: ſequeretur ꝙ vnum ⁊ idē corpus ſimul et
ſemel fuiſſet viuū ⁊ mortuū: paſſibile ⁊ impaſſi⸗
bile: paſſibile in cruce: impaſſibile in ſacramēto
mortuū in ſepulchro: viuuz in ſacramento: et ita
idem corpus in cruce fuiſſet vulneratuz: ⁊ ſimul
tempore in hoſtia integrū ⁊ illeſum. ¶ Propter
hoc eſt opinio aliorū cōtraria tenentium ꝙ xp̄s
dedit diſcipulis ſuis corpus paſſibile ⁊ mortale.
Unde Magiſter diſtinct. xi. quarti prope finem. Magiſter
Diſcipulis corpus tale dedit: quale tunc habuit ſenten.
ideſt mortale ⁊ paſſibile: nunc vero ſumitur a no
bis impaſſibile ⁊ immortale: nec tamē maiorem
hz efficientiā. Itē Innoc. Q2 incredibile iudicat̄ Innocen.

vt ſm̄

vt ſm eandē naturā ſimul fuerit xp̄s mortalis et
immortalis: qđ tñ ei congruebat ſm eandē pſo-
nā: pōt ſalua fide cōcedi q̄ tale corpus xp̄s tunc
dedit: quale tunc habuit: mortale ſcʒ ⁊ paſſibile.
Nunc aūt ſumit a nobis immortale ⁊ impaſſibi
le: nec tñ maiorem habet efficaciam ſicut nec ma
iorē potentiā. Et quaſi r̄ndens motiuis Hugo
ſubdit: q̄ ergo paſſibilis edebat: ⁊ tñ nō ledebat
nō erat hūane nature: ſʒ diuine potētie: qua vole
bat quicq̄d volebat oīno. Idē ſentit glo. i. Cor.
xi. dicens. Poteſt queri quale corpus diſcipulis
ſuis dedit dn̄s. Et r̄ndet per verba magiſtri ſta-
tim allegata. Dedit tale q̄le habuit ⁊c. Hoc idē
tenet btūs Tho. ſan. Bona. Egidius de roma: ⁊
doctores cōiter. De hoc tñ q̄ improbatio prime
opinionis tangit: an ſcʒ poſſibile ſit vnum ⁊ idē
corpus pro eodē tpe eſſe ſimul mortuū ⁊ viuum:
animatū ⁊ inanimatū: pati ⁊ habere dotē īpaſſi-
bilitatis: ⁊ an illa ſequant ad poſitionē illam pri
mā: q̄ innitit alijs principijs: poſterius ſcʒ lect.
Tertiū du- xlvi. ptractādis: ideo vſq̄ ibi differat: vna cū ſo-
bium. lutionib⁹ rationū hincinde adductarū. ¶ I De
tertio dubio: ſcʒ vtrū xp̄s ſumpſit corpus et ſan-
guinē ſuū in cena? Recitat Alex. de ales pte. iiij.
q. xliiij. ⁊ poſt eū ſctūs Tho. pte. iij. q. lxxxi. duas
opiniones. Nā quidā dixerūt q̄ xp̄s in cena cor
pus ⁊ ſanguinē ſuū diſcipulis ſuis tradidit: non
tñ ipſe ſumpſit. Nō eñ aiunt: de xp̄i factis ⁊ dictis
aſſeri dʒ qđ autoritate ſacre ſcripture nō tradit.
In euāgelijs aūt nō hr̄ q̄ xp̄s corpus ſuū mādu-
cauerit: aut ſanguinē ſuū biberit: ergo nō eſt aſſe
rendū. ¶ Itē nihil eſt a ſeipſo diuiſum neq̄ xp̄s:
ſed aſſumptū eſt diuiſum a ſumente: ergo. Itē fru
ſtra aſſumpſiſſet: q̄ aīa xp̄i nō indiget nutritiōe:
ſacr̄m aūt corpis xp̄i nutritio eſt ſpūalis aīe. Sʒ
Rn̄ſio ad hec opinio non acceptat: q̄ obuiat ſcripture ca-
tertiū du- nonice ſane intellecte ⁊ autoritatibus ſanctoꝝ.
bium. Unde r̄ndet ad dubiū: q̄ xp̄s in cena accepit cor
pus ſuū manducādo: ⁊ ſanguinē ſuū potauit pri
mo: ⁊ dehinc ſuis diſcipulis tradidit. Unde ſicut
xp̄s ſuſcepit circūciſionē ⁊ baptiſmū q̄ fuere ma-
xima ſacra quantū ad neceſſitatē in vete. ⁊ no. te
ſta. nō tñ ſuſcepit neceſſitate purgationis: ſed di
ſpenſatione nr̄e informationis: vt eſſet alijs exē-
plum ⁊ informatio: vt que obſeruāda ab alijs in-
Act. i. ſtitueret: prius ipſe obſeruaret: ſʒ illud Act. i. Ce-
Chriſ. pit ieſus facere ⁊ docere. Uñ Chryſ. ſuper Mat.
xxvi. dicit. Bibit ex eo vt audiētes hoc nō dice-
rent: quid ſanguinem bibo ⁊ carnē manduco. Ut
eñ nō turbarentur ſicut turbati fuerūt: quādo
multi abierūt retro: prius ſanguinem ſuū bibit.
Hoc etiā innuit textus euangelicus vbi legit in
Mat. Marco ⁊ Luca: q̄ xp̄s accepit panē ⁊ cali-
cē: qđ non eſt intelligendū q̄ accepit ſolū mani-
bus ad diſtribuendū diſcipulis: ſed eo mō acce-
pit quo mō accipiendū alijs tradidit. ¶ Qđ aūt
ſic intelligēdū eſt probant ſanctoꝝ autoritates:
nam Ruth. iij. dicit glo. ſup illud. Cūq̄ comediſ
ſet ⁊ bibiſſet. Comedit xp̄s ⁊ bibit cū in cena cor-
poris ⁊ ſanguinis tradidit ſacr̄m apl'is. Uñ quia
pueri cōicauerunt carni ⁊ ſanguini ⁊ ipſe partici
pauit eiſdē. Item Leuit. viij. ſuper illud. Cūq̄ de
ſanguine arietis ⁊c. glo Eſitij. Primo ſacerdos:
poſtea filij ei⁹ ſanguine vngebant: q̄ xp̄s in cena
primo ſanguinē accepit: deinde diſcipulis ſuis
dedit. Itē alia glo. ibidē. Cum bibit ⁊ alijs bibere
dedit: intelligibilē ſanguinē ſup altare i. corpus
Hiero. ſuū fudit. Itē ad heldibiā Hiero. ⁊ hr̄ de ɔſe. diſ.
ij. nec Moyſes. Nec Moyſes dedit vobis panē
verū: ſed dn̄s noſter ieſus ipſe cū apl'is cōuiua ⁊
cōuiuiū: ipſe comedens ⁊ q̄ comedit. Uñ de hoc

etiā quidā metrice dixit. Rex ſedet in cena turba
cinct⁹ duodena. Se tenet in manib⁹: ſe cibat ipe
cibus. ¶ Per hoc ad primū ptʒ: quō hec veritas
in euangelio cōtinet: ſane ſm ſctōꝝ expoſitionē
intellecto. ¶ K Ad ſcđm dr̄ q̄ aliq̄d a ſe eſſe diui Dupl'r īte
ſum pōt intelligi dupl'r. Uno modo q̄ntū ad ītrin ligi pōt ali
ſeca. i. ſubſtātialiter: vel ſm naturā qua diuiſum q̄d eſſe a ſe
nō retineret naturā ⁊ ſubſtantiā eius a quo diui diuiſum.
dit. Alio mō quantū ad locum aut extrinſeca: et
ſic pōt eſſe diuiſum a ſeipſo: pro quāto idē poteſt
eſſe in diuerſis locis ⁊ in vno loco nō habere ali-
quid qđ in alio loco nō habet: ſicut dicit de aīa q̄
eſt in pede ⁊ in corde: ⁊ hʒ intellectionē ⁊ volitio
nē in corde nō pede: ſaltē nō opʒ. Primo mō idē
a ſeipſo diuidi nō pōt: ſʒ bene ſcđo mō: q̄ ſic idē
diuidi a ſe nō eſt aliud niſi idē eſſe ī diuerſis vbi:
vel habere aliq̄d in ſe in vno loco ⁊ eo carere in
alio loco. Quod quō eſt poſſibile poſtea patebit.
Ad tertiū patebit ſtatim. ¶ L Sʒ hic queri poſ- Queſtio.
ſet an xp̄s ſumpſiſſet ſeipſum in cena ſacramēta-
liter vel ſpūaliter? Et vr̄ qđ nō ſpūaliter: q̄ man-
ducatio ſpūalis gratiā auget: ⁊ vnit manducan-
tem xp̄o/ ⁊ incorporat: ſed xp̄s eſt ſibiipſi ſumme
vnus: ⁊ hʒ gratiā inaugmentabilē ab inſtāti ſue
cōceptionis: igitur nō ſpūaliter. Nec ſacr̄aliter
tm̄: q̄ hoc eſt tm̄ malorū. Itē ſic min⁹ dediſſet ſe
ſibi q̄ꝫ diſcipulis quib⁹ dedit ad manducandum
ſacr̄amentaliter ⁊ ſpūaliter. Rn̄dent quidā vt re Rn̄ſio ad
citat Alex. de ales. q. xliiij. par. iiij. membro. ij. qđ q̄ōnem.
xp̄s ſumpſit ſe: ⁊ nec ſacr̄aliter nec ſpūaliter. Uñ
dicūt hāc diuiſionē manducationis vel ſumptio
nis in ſacramentalē ⁊ ſpūalē eſſe manducatiōis
mēbroꝝ ⁊ nō capitis. Cuius manducatio nō erat
ppter alicuius defectus reparationē: aut ppter
effectū gratie in ipſo aſſequendū: ſed vt eſſet exē-
plū noſtre manducationis. Sed hoc non placet
Alexādro: ideo r̄ndet q̄ ſumpſit ſacr̄aliter tm̄: nā
ſicut baptiſmū ſuſcepit ſacramētaliter tm̄ ⁊ non
rem: ſic ⁊ hoc ſacr̄m. Fuit eñ in xp̄o cognitio hui⁹
ſacramēti quā pſupponit ſacramētalis ſumptio.
Nō aūt fuit ſpūalis manducatio: q̄ nō ſpiritua-
lis refectio per incorporationē: q̄ ſibi incorpora
ri nō potuit q̄ ſibi idē fuit. Incorporatio autē di-
ſtinctionē ponit incorporati: ⁊ eius cui fit incor-
poratio. Neq̄ charitatis augmētatio: q̄ lʒ xp̄s
fuit viator: fuit tñ pfectiſſim⁹ apprehēſor: ⁊ ideo
proficere nō poterat: nec habitu charitatis: nec
motu feruoris. Alius aūt viator q̄ūq̄ perfectus:
ſi digne ⁊ ſpūaliter recipit hoc ſacramentū: intē-
ditur in eo charitas motu vel habitu. Ratione
enim gratie vnctionis qua maiorē nō pōt habe-
re creatura: non potuit in xp̄o augeri gr̄a. Ab in-
ſtāti eñ cōceptionis tāta abūdauit gr̄a q̄ nulla
ei potuit fieri additio: ſed nec meruit ſibi: lʒ me-
ruit nobis. Nō ergo ſpūaliter manducauit: ſʒ ſa
cramētaliter tm̄: nō ſpūaliter ppter vltimitatem
ſue pfectionis ⁊ ſctitatis. ¶ M Per hoc ad rō- Rn̄ſio ad
nes in ɔ̄riū. Ad illā q̄ arguit q̄ manducatio ſa- rōnes.
cramētalis eſt tm̄ malorū: hoc negat: q̄m nō tātū
malicia ſumentis eſt cā ſacr̄alis ſumptionis: ſed
q̄ñq̄ pfectio gr̄e ſm vltimitatē perfectionis. Uñ
ratio ſacramētalis ſumptionis tm̄ eſt: q̄ ſumēs
non eſt capax ſpūalis effectus huius ſacr̄i. Hoc
aūt pōt cōtingere duplici de cā: aut ppter mali-
ciā ſumētis: ⁊ hoc indignitatis eſt vt ī peccatori
bus: aut ppter plenitudinē gr̄e: ⁊ hoc pfectiōis
eſt: ⁊ in ſolo xp̄o fuit. Ad aliud patet q̄ nō minus
dedit ſibi q̄ꝫ diſcipulis quantū ad veritatē primi
contenti ī ſacr̄o: ſcʒ corporis ⁊ ſanguinis ſui: nec
quantū ad gratiā ⁊ charitatē: quā lʒ tunc non re
cepit: tñ eam prius in ſummo habuit: ita qđ ma-

loꝛem ſm oꝛdinatam dei potentiã habere nõ po
tuit. ¶ Addit tñ Alex. quedã modum ſm quẽ ſal
uari poſſet xp̃m ſacramẽtaliter manducaſſe: di.
Uel poteſt dici ꝙ in ſpũali manducatione ſunt
plura inſtar modificatiõis coꝛpoꝛalis: ſcꝫ delibe
ratio: delectatio: aſſimilatio: vnio ſeu incoꝛpoꝛa
tio. Quantũ ad duo prima ſcꝫ deliberationem ꝛ
delectationẽ mãducauit ſe: qꝛ plene deliberauit
ꝛ ꝯſiderauit quid ſumebat ꝛ quãtũ erat ꝛ quale.
Plenã etiam ibi habuit delectationẽ. Quãto eñ
magis cognoſcebat totã ꝟtutẽ myſterij ꝛ melius
diſpoſitus erat: tanto magis delectabiliter ſum-
pſit. Quantũ ad alia duo/ nõ mãducauit ſe: vt pa
tet ex premiſſis.

Alexan.

¶ Lectio. xxxviij. A.

Hoc eſt enim coꝛpus meũ. ¶ Premiſſa huius ſacramẽti inſtitutione quãtũ ad tp̃s ꝛ materiã: modũ: finẽ: ꝛ rõneꝫ motiuã facta a xp̃o: ſubditur ꝟboꝝ foꝛma q̃b9 perficit ipſa cõſecratio. * Quãuis enim (vt. ſ. dictũ eſt) xp̃s dñs dei patris naturalis filius eidẽ conſubſtantialis natura: equalis virtute ꝛ potentia ſua diuina poteſtate panem in coꝛpus ſuum conuertere potuit abſqꝫ verboꝛũ quoꝛũlibet ꝓlatione: ſola ſua q̃ celũ ꝛ terram creauit: ꝛ vniuerſa de nihilo omnipotenti voluntate: vſus tñ eſt paucis certiſqꝫ verbis: q̃b9 panẽ in coꝛp9 ſuũ trãſſubſtãtiauit. Perfecturus eñ hoc ſacramentũ ait cõcenãtibus apoſtolis. Accipite ꝛ comedite: hoc eſt coꝛpus meũ. Nec ſolus ipſe his verbis vti voluit in ſua perſonali cõſecratione: verũ ꝛ ap̃los: q̃bus ſe primũ dedit in cibũ: nec tñ ap̃los: ſed oẽs eoꝝ in ſacerdotio legitimos ſucceſſoꝛes rite ab eccleſia oꝛdinatos pꝛout ſupꝛa lect. ij. ꝛ. vi. latius eſt pꝛobatum. His ergo verbis contulit dñs vim conſecratiuã eucharistie. De quo Paſchaſius in quodam tractatu de ſacramẽto ſic ait. Nulli dubiũ qꝺ ſicut qñ in nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpũſſancti: ter mergimur in fonte vtiqꝫ baptizamur: non in virtute ꝛ ptãte illius qui hoc dicit: ſed in virtute xp̃i qui hoc precepit: dicens. Ite docete oẽs gentes: baptizantes eos in noie ꝛc. Sic ꝛ hoc ſacrm nõ meritis: nõ verbis humanis. i. in perſona hominis pꝛolatis: ſed pꝛoculdubio diuinis efficitur ꝛ conſecratur mandatis. Idcirco eſtimandũ nõ eſt quod alterius verbis: ꝙ vllis meritis: ꝙ ptãte alicuius iſta fiant: ſed ꝟbo vtiqꝫ creatoꝛis. Et poſt modicũ. Propterea veniẽdum eſt ad verba xp̃i: ꝛ credendum ꝙ in eiſdem verbis id conficiatur. Reliqua oĩa q̃ ſacerdos dicit: aut clerus canit: nihil aliud qñ laudes: et gratiaꝝ actiones ſunt: aut certe obſecrationes: fideliũ poſtulationes ꝛ petitiones. Uerba autem xp̃i ſicut diuina ſunt: ita ꝛ efficacia vt hoc ſcꝫ pꝛoueniat: quod in hec. Celũ inquit xp̃s ꝛ terra tranſibunt: verba autem mea nõ trãſibũt: ſed faciẽt oĩa ad que miſſa ſunt. Cuꝫ igitur dicit xp̃s. Accipite ꝛ manducate ex hoc oẽs: hoc eſt coꝛpus meum. ilico ibi comparuit coꝛpus ſuum. Et ſubdit Paſchaſius. Sane foꝛte putares quod de illo ſolo vno pane: ꝛ in illa hoꝛa hoc eſſe iuſſerit. Ad quod tollendum adiungit. Hoc facite in meam commemoratione. Unde fatendum ꝙ quicquid illud fuit qꝺ apoſtoli a xp̃o perceperunt: hoc totum eſt iſtud quod ſacerdotes ꝛ fideles percipiunt. Et ſi velis audire q̃d eſt. Hoc eſt inquit coꝛpus meum: quod pꝛo vobis tradetur. In hoc ergo ꝟbo creatur illud coꝛpus: qꝛ diuinũ verbum ꝛ omnipotentia plenum eſt. Et quod dicit: hoc eſt coꝛpus meum quod ꝓ vobis tradetur: crede o fili quia ita eſt: quoniam ipſe dixit ꝛ factum dubitare non potes. Ipſe mãdauit et creatum eſt. Preceptum ergo poſuit in meam cõmemoꝛationem hoc facite: et ideo quotienſcũqꝫ fit catholice: vere hoc fit qꝺ dictum eſt hoc eſt coꝛpus meũ. ¶ Ex quibus verbis paſchaſij ſatis habetur: quod his ꝟbis xp̃i: hoc eſt coꝛpus meum: coꝛpus xp̃i conſecratur. Hoc ipſum expreſſe dicit Ambro. de conſe. diſtin. ij. panis eſt in altari. Ubi inquit: ſacramentum cõficitur: iaꝫ non ſuis ſermonibus ſacerdos: ſed ſermonibus vtitur xp̃i: ergo ſermone xp̃i conficit ſacramentum. Accipe que ſunt verba Chꝛiſti. Accipite et manducate: hoc eſt coꝛpus meum. Idem Inno. in. c. cũ marthe. de celebꝛ. miſſa. Foꝛma ait: verboꝛum qua Chꝛiſtus vſus eſt: cũ panem ꝛ vinum in coꝛpus ꝛ ſanguinem tranſſubſtantiauit: eſt q̃ ponitur in canone miſſe: qua vniuerſalis vtitur eccleſia: quã apoſtoli acceperunt a xp̃o: ꝛ ab ipſis eoꝛuꝫ acceperunt ſucceſſoꝛes. ¶ B Sed pꝛo intellectu dicendoꝛum de foꝛma huius ſacramenti notandum quod pꝛopꝛie loquẽdo refert loqui de foꝛma huius ſacramenti: ꝛ de foꝛma conſecrationis huius ſacramenti: quod ſingulare eſt in hoc ſacramento. Siquideꝫ ſm Scotũ. q. i. diſtin. viij. libꝛo. iiij. omnia alia ſacramenta conſiſtunt ſolũ in vſu quodã ꝛ in fieri: ita quod idem ibi eſt ſacramẽtum ꝛ perceptio ſacramenti: ſicut idem eſt baptiſmus: et perceptio baptiſmi. Non enim baptiſmus eſt aqua: aut confirmatio chꝛiſma. Sed hic eſt lotio facta in aqua cum certa verboꝛũ foꝛma: et hec eſt vnctio hominis in fronte facta a põtifice ſub foꝛma verboꝛum debita. Nec in his permanet ſacramentum tranſeunte vſu ſeu tali perceptione aut actu. Sacramẽtum vero euchariſtie eſt quoddam permanens etiam ante vſum eius: qui conſiſtit in eius ſumptione: ꝛ hoc congruum erat: qꝛ xp̃s permanenter voluit eſſe nobiſcũ: ergo in aliquo ſigno permanente: cuiuſmodi ſignum eſt ſacramentum iſtud. Habet ergo ſacramentum euchariſtie eſſe permanens ꝛ nõ ſucceſſiuũ. Eſt enim ſacramentum euchariſtie ſpecies panis ꝛ vini: coꝛpus ꝛ ſanguinem Chꝛiſti cõtinens: vel etiam ipſum coꝛp9 xp̃i ſm certã ſacramenti acceptionem: ꝛ tam ſpecies continẽtes: q̃ʒ coꝛpus xp̃i contentum res ſunt permanẽtes. Rei autem permanentis foꝛma eſſe nõ poteſt q̃d ſucceſſiuum: cum res habens foꝛmam non poſſit eſſe ſine foꝛma: ꝑmanens autem manet: ſucceſſiuũ vero non: quia eius eſſe conſiſtit in quodam fieri. Et qꝛ verba nõ poſſunt eſſe niſi in quadã ſucceſſione pꝛolationis: ſaltem vocalia: de quibus nunc eſt ſermo: ideo manifeſtum eſt ꝙ non poſſunt eſſe foꝛma ſacramenti euchariſtie: alioquin ceſſantibus verbis: nõ eſſet ſacramentum euchariſtie. Quod dicere foꝛet hereticum: immo ceſſantibus verbis conſecratiõis: incipit eſſe ſacramẽtum euchariſtie. Deſinunt eñ verba per pꝛimuꝫ nõ eſſe: ꝛ pꝛimum nõ eſſe verboꝛum: eſt pꝛimũ inſtans euchariſtie. Unde patet ꝙ non ſunt ſimul ꝟba conſecrationis euchariſtie ꝛ ſacramentum euchariſtie. Conſecratio autem huius ſacramẽti: q̃ eſt quedã via ad ſacramẽtum: eſt res ſucceſſiua conſiſtens in fieri: et ita requirit certam foꝛmã ꝟboꝝ: q̃ dici pñt verba ſacramẽtalia ſm Scotũ lib. iiij. diſt. viij. qõne. i. Uerba vtiqꝫ ſunt foꝛma ꝯſecratiõis ſacramẽti: nõ foꝛma ſacramenti;

qꝛ pertinẽt

ADDITIO. *Utꝝ hec ꝯiũctio eñ ſit ꝺ ſubſtãtia foꝛme/ ꝛ de neceſſitate et ꝓſerẽda? Sol. nõ ẽ ꝺ ſubã foꝛme: neqꝫ ꝺ neceſſitate ꝯſecrationis ſacri nõ tñ dꝫ ſciẽter omitti: alioq̃ ſacerdos ꝗuiter peccaret.

ADDITIO. Utrũ ſacerdos ſi obmiſſis oĩb9 alijs q̃ i miſſa dici ſolẽt diceret ſolũ ꝑdicta ꝟba ſup panem aptũ conſecraret? Solu. ſi ea diceret cũ intẽtione cõſecrãdi/ tunc cõſecraret: ſꝫ grauiter peccaret faciens ꝯ ritũ ꝛ oꝛdinationẽ eccleſie: vñ in nullo caſu hoc fieri debet.

Mat. xxvi.
Mar. xiiij.
Luc. xxij.

Ambro.

Innocen.

Scotus.

Scotus.

quia pertinēt non ad eſſe ſacramenti:ſed ad fieri
ſacramētu:pertinent autē ad eſſe ꝯſecrationis qđ
cōſiſtit in fieri:vt dictū eſt. Alioꝝ autem ſacramē
torum forme ſunt verba: qꝛ alia ſacramenta non
Queſtio. ſunt niſi in fieri ſicut ⁊ ipſa verba. ¶ ¶ Si queris
Rñſio ad q̄ ergo que eſt forma ſacramenti eucharistie:pōt di
ſtionem. cī ſm doctorem ſupradictū:ꝙ in ſacramento eu-
chariſtie non eſt aliquid tanq̄ materia : ⁊ aliud
tanq̄ forma ſicut in ſacramentis ceteris . Cuius
ratio eſt:qꝛ iſtud ſacramentū eſt permanens:⁊ iō
(vt dictū eſt) nō poſſunt aliqua verba ad eius eſ
ſentiā ptinere. In quocūq; enim ſacramento di-
ſtinguūtur materia ⁊ forma. Signū viſibile dicitur
eſſe materia:verba vero forma. In iſto aūt ſacra
mento ſole ſpecies panis ⁊ vini ſunt ſacramētū:
que ſunt forme quedā accidētales ſine materia:
Obiectio. vt infra dicetur:quarū nō eſt alia forma. ¶ Si di
cis:ſpecies ille nō ſunt ſacramētū niſi inquantū
ſunt ſigna rei ſacramentalis:nō hñt ergo eſſe ſa-
cramentū ex eo ꝙ ſpecies panis ⁊ vini ſunt:ſed ex
repreſentatione rei ꝯtēte:igitur ſaltē ſignificatio
Rñſio ad erit forma ſacramenti:q̄ dat eſſe ſacramento. Rñ
obiectionē deo breuiter ꝙ in ſacramento euchariſtie.i.in eo
qđ eſt ſacramentū tantum ⁊ nō res:nō eſt aliqua
realitas ꝑter ſpecies illas ſenſibiles. Neq; repre
ſentatio aut ſignificatio addit aliquā rem ſpeb⁹
que ſit aliquid ſacramēti. Sed qꝛ ſacrm̄ nō eſt ter
Sacrm̄ eſt minus abſolutus ſed ꝯnotatiuus:ideo ſupponit
termin⁹ cō ꝓ ſpeciebus panis ⁊ vini:ꝯnotando inſtitutio
notatiuus. nē:que inſtitute ſunt a xp̄o ad efficaciter ſignifi-
candū rem ꝯtentā: ſed illa inſtitutio vel eſt chri-
ſtus inſtituens:vel ſpecies inſtitute:aut vtrunq;
ſimul. Et nihil dicit diſtinctū a ſpecieb⁹ quod ſit
aliquid ſacramenti : niſi q̄s diceret ꝙ ſacramen-
tū ꝯiceret relationē vel reſpectū ſuperadditum:
quē nō opinor eſſe ponendū. Quotiens ergo dñr
verba eſſe forma ſacramenti euchariſtie: intelli-
gendū eſt ꝙ verba certa ſint forma ꝯſecrationis
euchariſtie: ⁊ ita ꝯñr loquendum erit de forma.
¶ M Quia aūt inter cetera diuine pietatis bñfi-
cia humane ſaluti preſtita:iſtitutio huius ſacra-
menti mirabilis excedenſq; humanā intelligen-
tiā predicatur:ſm illud prophete. Memoriam fe
cit mirabiliū ſuoꝝ miſericors ⁊ miſerator domin⁹
Ps.cx. eſcam dedit timentibus ſe. Sunt quoq; in eo nō
nulla curſui nature ꝯtraria: ac intellectui difficil
lima:ideo preſuppoſita fide certiſſima: abſq; te-
meritate ſcrutandi diuinā tremendāq; maieſta-
tē cū omni hūilitate ⁊ timore ex doctorib⁹ ortho
doxis querendū nobis eſt ⁊ laborandū:ſi ad aliq̄
lē creditoꝝ indulgentiam pertingere valeamus:
quatenus innoteſcat quid vere:quid pie:quid ſo
brie : de hoc mirifico ac mirabili ſacro aſſeri : q̄d
ve negari:q̄d deniq; veritatē fidei impugnātib⁹
poſſit catholice reſponderi. Diuino ergo confiſ⁹
auxilio:vt in dicēdis vitet̄ ꝯfuſio:hoc ordine ſta-
tui ꝓcedendū. Ut in ꝓſecutione forme quatuor
principaliter inquirant̄. Primo de forme integri
tate. Scđo de forme efficacia ⁊ virtute. Tertio de
forme veritate. Quarto de ꝯuenienti dictorū ex-
preſſione. ¶ Circa primū inueſtigabit̄ q̄ ⁊ q̄t vba
ſint de forme ꝯſecrationis eſſentia. Scđo an in il
la forma ad ꝯſecrandū ſufficiat ſi ꝑtermitterent̄
verba canonis ꝓcedētia ⁊ ſequētia. Tertio vtrū
ꝓpter mutationē quorundā verboꝝ forme impe
diat̄ ꝯſecrationis efficacia. ¶ Circa ſecūdū prin-
cipale tractabit̄ quis effectus ſequitur ad ꝓla-
tionē debitā forme. ¶ E Et q̄m ſm oēs catholi-
licos tractatores ibi incipit eē corpus xp̄i:qđ cō
ſiderari pōt ſm habitudinē oīm predicamentoꝝ
qꝛ viris ſcholaſticis loquor:placuit ſm ordinem
eorum inquirere mirabilia dei in hoc ſacramēto.
¶ Quantum ad predicamentum ſubſtātie: vtrū
ibi ſit verum ⁊ ſubſtantiale corpus Chriſti. Qua
ſubſtātiali mutatione inceperit eſſe corpus chri-
ſti i ſacramēto . Quid etiam in quid ꝯuerta tur.
Que ſubſtantia maneat:que deſinat. Et an deſi-
nens annihiletur. ¶ Quantū ad predicamentū
quātitatis:vtrum corpus xp̄i ſit quantū in ſacra
mēto ſecūdū proprias dimenſiones quas habet
in celo. Utrum habeat poſitionem ſitus in loco
Utrum totus in toto ſacramento:⁊ totus in qua
libet parte:cum ceteris etiam predicamentum ſi
tus ꝯcernentibus:pro eo ꝙ vtraq; predicamen-
ta quātitatis ⁊ ſitus poſitionem reſpiciunt:illud
in toto:iſtud in loco. ¶ Quantum ad predicamē
tum relationis. Utrum accidentia panis ⁊ vini
manentia afficiant corpus xp̄i. Utrum inheſiue
ſint in aliquo ſubiecto:aut ſtent per ſe ſine ſubie
cto. ¶ Quātū ad predicamētū qualitatis. Utrū
omnes ꝓprietates ⁊ qualitates naturaliter cor-
pori xp̄i inexiſtentes in celo : inſint ſibi in ſacro.
¶ Quātum ad predicamentū actionis . Utrum
oīs actio ſibi ꝯueniens in loco in quo eſt circun-
ſcriptiue poſſit ſibi ꝯuenire in ſacro. ¶ Quātum
ad predicamentū paſſionis . Utrum corpus xp̄i
in ſacramento poſſit a cauſa naturali trāſmuta-
ri. ¶ Quantum ad predicamentum habitus : qꝛ
de predicamento ſitus vt ſupra:vidēdum erit cū
predicamento quātitatis. Utrum in ſacramento
corpus xp̄i ſit ornatum dotibus glorie. Itē an ſit
ab oculo corporali vel intelligibili vt in ſacramē-
to viſibile. ¶ Quantū ad predicamētū vbi. Utrū
localiter deſcēdat de celo vt eſſe incipiat in ſacra
mēto. Utrū ſibi vt in ſacramento poſſit ineſſe mo
tus localis. Utrum ſit in ſacramento circūſcripti
ue vel diffinitiue. Utrum ſimul ⁊ ſemel eſſe poſſit
in diuerſis vbi. ¶ Quantū ad predicamentū q̄ñ:
q̄ñ incipit eſſe in ſacramento. Utrum corp⁹ chri-
ſti ⁊ ſubſtātia panis pro aliquo inſtāti ſint ſimul.
Q̄ñ deſinat eſſe ſub ſpeciebus ſacramenti. ¶ Ad
finē ſecundi principalis. An reſpectu corpis chri
ſti:⁊ eius preſentie in ſacramento: verba ꝯſecra-
tionis formā integrantia:habeant aliquā virtu-
tem effectiuā naturalē vel ſupnaturalē. ¶ Circa
tertium principale tractabitur q̄ue forma ſit ora
tio in ſevera. Quid demonſtrat pronomē hoc. Et
de ſingulis dictionibus in ea poſitis:eſt:corpus:
meū:qua congruentia ibi dicant̄. ¶ Circa quar-
tū principale q̄uo loquendū ſit:vt ꝯuerſio panis
in corpus xp̄i : ⁊ cetera apte exprimantur an per
verbum eſt:vel fuit:aut erit. Item an per prepoſi
tionem ex:vel prepoſitionem de:vel in:aut aliam
Et q̄m ex oīm ꝑdictorum inueſtigatione patebit
in ſacramēto verum corpus chriſti exiſtere. Utrū
vt ibi ſit adorandū latria adoratione: ¶ De his
oibus ⁊ aliis eis adherētibus tētandū eſt inueſti-
gare priuſq̄ ad ſequētia textus procedat̄. Ad ho-
rū tamē executionē me noui inidoneum penitus
⁊ obtuſum:⁊ niſi diuina preueniat gr̄a:in executio
ne deficientem. Idcirco patres humaniſſimi: do-
mini ac fratres deuoti orōnū veſtraruꝫ ſupplicia
imploro ſuffragia:quaten⁹ diuine ſapiētie ſe no-
bis pctōribus in hoc ſacramēto benigniſſime of
ferētis ducatu fretus:vera inueniā: inuēta quoq;
ſermonib⁹ ꝯgruis clare intelligibiliterq; merear
doctrinare:amen. ¶ F Quantum ad primum in-
telligendū eſt ꝙ forme ꝯſecrationis euchariſtie
itegritas ponitur ꝯſtitui ex his quatuor verbis
xp̄i:ſcꝫ pronoīe hoc:verbo eſt:noīe corpus:⁊ pro-
noīe meū. Naꝫ ſicut in ceteris ſacramētis forme
illud ſignificāt quod efficiunt:vt exempli cauſa.

forma baptiſmi interiorē purgationem aie: forma pnie: abſolutionē a pctis: p hec verba baptizo: abſoluo ita ⁊ hec forma ſignificat corpus xpi: qđ ad verboꝝ prolationē preſentialiter exhibet. Sacerdos enim proferens hec verba: debita cū intentione: ⁊ ſuper debitam materiā vere cōficit hoc diuiniſſimū ſacramentū. *Et licet hec verba tantū ſint de neceſſitate ſacramenti: vt infra docebitur: ſunt tñ cetera verba canonis de neceſſitate miniſtri: vt rite ⁊ legitime ꝯſecrationē pficiat Quilibet eñi ſacerdos celebrās ordinationi ſanctorum patrum ⁊ eccľie ſe tenet cōformare. Hec forme ꝯſecrationis ꝯiunctionem (enim) inſeruit rōnabili ex cauſa vt dicetur: que ceteris quatuor connumerata dici ſolent quinqȝ eſſe ꝯſecratiōis verba. Quod nō vacat a myſterio: ſic enim quinqȝ verbis corpus xpi ꝯſecratur in ſacramēto: qđ totidē verbis ꝯcipiebatur in virginis vtero: ipa nāqȝ āgelo ſalutāti: ꝯſentiēte ⁊ dicēte. fiat mihi ſꝫ vbū tuū: incarnatū ē patris verbū.

*Lꝫ hec verba hoc ē corpus meuȝ: ſint tñ đ neceſſitate ſacri: ſunt tñ cetera verba canonis de neceſſitate miniſtri ⁊ p cepti vt. ſ. riter legitie p ficiat conſecrationem.

Luce. i. Pctōꝝ etiā (q̄ huius ſacramenti digna pceptione delentur) publicanus veniā meruit quinqȝ verborum oratione: cum percutiens pectus ſuum orauit dicens. Deus propitius eſto mihi peccatori.

Lu. xviij. Similiter quinqȝ verbis crimina paralytico relaxauit dicens. fili remittūtur tibi peccata tua.

Mat. ix. Paradiſus quoqȝ ad quam xpi corpus tanq̄ viaticū ducit: quinqȝ verbis latroni promittitur: dicente in cruce dño.

Lu. xxiij. Hodie mecum eris i paradiſo. ¶ Qđ ergo hec verba: hoc eſt corpus meum: integrent formam ꝯſecrationis eius tanq̄ eſſentialia forme ſic poteſt oſtendi. Hec verba integrāt formā ꝯſecrationis quibus xps ꝯſecrauit corpus ſuum ⁊ ſanguinem: his aūt verbis xps ꝯſecrauit: ergo. Maior videtur manifeſta: quia ad hoc ſolū verbis xps conſecrauit: vt nobis formam id faciendi traderet: alioquin ſola voluntate panem ⁊ vinū in ſuū corpus ⁊ ſanguinē ꝯuertere potuiſſet. Minor declarata eſt lectiōe prima. Itē forma debet eſſe ꝯueniēs in ſignificando ſacramentali ſigno: ſacꝛm autē euchariſtie ſignificat preſentiaȝ corpis xpi: non in vſu ſed in eſſe permanētis. Hoc aūt ſignificāt hec verba: hoc eſt corp⁹ meū: ⁊ nulla alia a xpo in miniſtratione huius ſacramenti dicta: aut in canone miſſe ſcripta: igitur ipſa ſūt ꝯſecrationis forma. ¶ G In hoc etiā differt hec forma a formis alioꝝ ſacramentorum: nā qꝛ cetera ſcr̄a conſiſtūt in vſu quodā: forme ceterorū ſacramētoꝝ important vſum materie puta actū baptizādi vel ꝯſignandi chriſmate vel abluēdi: ⁊ iđ proferunt in pſona miniſtri exercētis hmōi act⁹. ſicut dicit. Ego te baptizo. Ego te ꝯfirmo. Uľ miniſtri imperantis: vt in ſacramento ordinis. Accipe ptātē. Uel miniſtri deprecātis: ſicut in ſacro extreme vnctiōis. Per iſtā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miſericordiā idulgeat tibi ⁊c. Hoc aūt ſacramentū tanq̄ res pmanēs non ꝯſiſtit in vſu: lꝫ ordinet ad vſum: ideo ei⁹ forma non debet exprimere aliquē actū: ſed exiſtentiā rei pmanentis. Nec dꝫ proferri in pſona miniſtri: ſed ex pſona ipſius xpi loquētis: vt detur intelligi ꝙ miniſter in perfectione hui⁹ ſacramēti nihil agit: niſi ꝙ profert verba xpi.

Euſebius. Oſiditur hāc etiā eē formā: hoc eſt corpus meū: ſctōꝝ patrū autoritatib⁹. Nā Euſebi⁹ emiſſenus: vt hr̄ de ꝯſe. diſt. ij. qꝛ corpus: ait. Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiā corporis ⁊ ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit: ita dicens. Accipite ⁊ comedite hoc eſt corpus meū. Et ſanctificatione repetita. Accipite ⁊ bibite ait: hic eſt ſanguis meus.

Ambro. ¶ Itē Amb. lib. de ſacra. vt habetur de conſe. diſt. ij. panis eſt in altari: inquit. Cōſecratio autem quib⁹ verbis: ⁊ cuius ſermonibus eſt dñi ieſu. Et ſequitur. Ubi aūt ſacrificiū ꝯficitur: iā nō ſuis ſermōibus ſacerdos ſed vtitur ſermonibus xpi: ergo ſermonibus xpi conficitur hoc ſacramentū. Et ſeqtur. Accipe que ſunt verba xpi. Dicit ſacerdos. Qui pridie q̄ pateretur. Accepit inquit in ſanctꝭ manibus panem. Anteq̄ conſecraretur panis ē: vbi aūt verba xpi acceſſerunt: corpus xpi eſt. Audi dicentē: accipite ⁊ comedite ex hoc omnes: hoc eſt enim corpus meum. Ad idem loquitur Amb. in eodem lib. de ſacra. ⁊ habetur diſt. qua ſupra, reuera. prope finem. Ipſe clamat dñs Jeſus: hoc eſt corpus meum. Ante bñdictionem verborum celeſtium alia ſpecies nominatur: poſt conſecrationē corpus ſignatur. Simile dicitur li. iij. de ſacra. ⁊ habetur in ca. in calice. eadē diſt. Itꝫ btūs Aug. in ca. vtrū ſub figura. eadē diſt. Credenduȝ eſt inquit: ꝙ in verbis xpi ſacramēta ꝯficiantur. Augustinus

Cuius enim potentia creantur prius: eius vtiqȝ verbo ad melius procreantur. Reliqua omnia q̄ ſacerdos dicit: aut clerus chori canit: nihil aliud q̄ laudes aut gratiarum actiones ſunt aut certe obſecrationes ⁊ fideliū petitiones. Unde ⁊ ſacerdos dicit prius euangeliſte verba aſſumēs. Qui pridie q̄ pateretur. In hoc ergo creatur illud corpus. Hec Aug. Itꝫ magiſter di. viij. iiij. li. ſententiarum. Cum proferūtur hec verba: hoc ē corpus meum. hic eſt ſanguis meus. cōuerſio fit panis ⁊ vini in ſubſtantiā corporis ⁊ ſanguinis xpi. Reliqua ad laudem dei dicuntur. Ad hoc faciūt verba Paſchaſij ⁊ aliorum in principio huius lectionis allegata. Ex his ſatis patet ꝙ forma huius ꝯſecrationis eſt verba xpi illa que dicta ſunt. Hoc eſt corpus meū. ¶ H Sed diceres: xps i cena diſcipulis ait. Accipite ⁊ comedite: hoc eſt corpus meuȝ. Si ergo in verbis xpi fit ꝯſecratio: ad formā ptinēt etiā illa verba xpi: accipite ⁊ comedite. Et per ꝯſequens forma nō eſt ſolū hec quatuor vba: hoc eſt corpus meū. Et ad hoc videt ſonare autoritates ſupraſcripte Euſebij ⁊ Ambroſij. Obiectio.

Reſpōdet Alex. de ales: ⁊ poſt eum ſctūs Tho. ꝙ ſolū hec quatuor verba ſunt eſſentialia forme hoc eſt corpus meū: ⁊ nō illa: accipite ⁊ comedite Cuius ratio eſt: qꝛ per formā exprimi debet aliqđ pfectū vel faciendū circa materiā ꝯſecrandā vel trāſſubſtantiandā in corpus xpi: p iſta aūt verba accipite ⁊ comedite: nō exprimit aliquid ptinens ad ꝯſecrandū: nec ad ꝯſecrationē ipſam vt perfectā: ſed reſpiciūt vſum ſacramēti qui non eſt de neceſſitate ſacramēti: ⁊ ſequit perfectionē ſeu cōuerſionē. Significāt eñi ꝙ ſumi dꝫ ſacꝛm: que ſūptio preſupponit trāſſubſtantiationē iā pfectā: ⁊ ita per hec verba. Hoc eſt corpus meū. exprimit tota perfectio huius ſacramēti: ſcꝫ preſentia veri corporis xpi q̄ eſt de eſſentia ſacramēti: ⁊ ſufficit etiā ſine vſu ei⁹. Qđ aūt addūtur illa accipite et comedite: ab Euſeb. Amb. dr: ꝙ qñqȝ adduntur qñqȝ nō: vt ptꝫ in diuerſis autoritatib⁹. Qñ aūt addūtur ſiue a ſctis ſiue in canone: nō addūtur tanq̄ ſint eſſentialiter de forma cui virtus tranſſubſtantiādi data eſt: ſed qꝛ illis exprimit ꝙ propter hoc fit ꝯſecratio hmōi ſacramēti: vt id quod ꝯſecratur ſumatur in vſum. i. in cibū fideliū. Ipa enim ꝯſecratio nō eſt ſimpliciter finis ꝯſecrātis: ſed potius vſus fideliū: ad hoc eñi ꝯſecratur corpus ⁊ ſanguis: vt fideles eoꝝ vtātur manducādo ⁊ manducātes capiti ⁊ mēbris fortius vniantur: qđ inſinuare volētes addunt forme. Accipite et comedite. Pōt etiam dici ꝙ aliqua dupliciter dicūtur eſſe de forma: vel qꝛ eis data eſt virt⁹ tranſſubſtantiandi

ſubſtãtiandi:⁊ illa ſunt eſſentialia de neceſſitate
forme:vel illa ꝗ nõ ſunt ſolũ eſſentialia:ſed p̄ci
piũt vſum ſacramẽti:⁊ ſic verba. Accipite ⁊ come
Dubium. dite:ſunt de forma. Hec de primo. ¶ I Quantũ
ad ſcõm:eſt dubiũ:vtrũ p̄termiſſis verbis pre-
cedentibꝰ. Qui pridie ꝗ̃ pateret:cũ aliis que ſe-
quunt per hec ſola:hoc eſt corpus meũ:fieret cõ
ſecratio? Hic Sco. videt declinare ad partez ne-
gatiuã:q2 verba ſacramẽtalia ex vi verboꝝ debẽt
ſignificare illud qđ efficiunt in ſacr̃o:ſed q2 ex vi
cõſecrationis efficit ꝙ ibi vere incipit eſſe corpꝰ
chriſti:ergo hec verba debẽt ſignificare corpus
xp̄i ibi cõtineri. Prefata aũt verba:hoc eſt corpꝰ
meũ:ꝓlata a ſacerdote ſine aliis p̄cedentibꝰ ad-
iunctis:nõ ſignificãt corpus xp̄i:ſed ſignificant
magis corpus ſacerdotis ꝓferẽtis:q2 per meuz:
corpus reſtringit ad corpus loquentis. Unde lz
miniſter poſſit intendere loqui velle in perſona
xp̄i:cũ dicit. Hoc eſt corpꝰ meũ:nõ tñ ꝓpter hoc
ſignificatũ terminoꝝ illoꝝ eſſet ꝙ (meũ corpus)
ex vi verboꝝ importaret corpus xp̄i:ſed corpꝰ ꝓ-
ferentis:ſicut ſi ego dicerẽ:doctrina mea non eſt
mea. Sed ſi dicerem:xp̄s dixit: doctrina mea nõ
eſt mea:ſed eius ꝗ miſit me patris. Iaz ſignifico
ꝙ hec doctrina nõ eſt mea : ſed xp̄i rõne eius qđ
premittit xp̄s dixit. Qđ ſi nõ p̄mitteret nõ ſigni-
ficat doctrina eſſe alteriꝰ:ꝗ̃ hec verba loquẽtis.
Meũ eñ ꝗ̃tũ ad poſſeſſorẽ:demõſtrat p̄umã ꝑ-
ſonã:ꝗ eſt ꝑſona loquẽtis. Si vero loquẽs nõ in
ſua:ſed alterius perſona loquitur:hoc deſignari
opz ꝑ aliqua v̾ba adiũcta:alioquin ſm ꝓprieta
tem ſermonis importat perſona loquẽs: ſicut in
propoſito. Niſi p̄mittant verba quibꝰ ſignifice
tur ꝙ ſacerdos illa verba. Hoc eſt corpus meũ:
ꝓferat in ꝑſona xp̄i:de vi verboꝝ denotat corpꝰ
ſacerdotis:in qua ſignificatione manifeſtum eſt
nõ fieri cõſecrationẽ. Addit etiã Scotus:ꝙ non
Scotus. eſt intelligendum ꝙ ex neceſſitate ⁊ eſſentialiter
ſint pertinẽtia ad cõſecrationem:ſed neceſſario
ſunt p̄mittẽda:⁊ nõ ſolũ illa : ſed plura p̄cedẽtia
in canone. Illa videlicet ꝗ ad hoc faciũt vt ex vi
ſermonis haberi poſſit:ꝙ hec verba:hoc eſt cor-
pus meũ ꝓferant a ſacerdote in perſona chriſti:
vñ dicit. Nõ ſine cauſa eccleſia ita connexuit to
tum canonẽ miſſe:ꝙ ab illo loco. Cõmunicãtes:
vſꝙ ad illũ locuz. Supplices te rogamus:nõ eſt
aliqua orõ ꝗ nõ cõnectat cũ p̄cedẽte:vel ꝑ cõiũ-
ctionẽ ſicut. Hãc igit:vel per ꝓnomẽ infinitum:
vt. Quã oblationẽ tu deꝰ ⁊ Qui p̄die ꝗ̃ pateret.
Et poſt cõſecrationẽ. Supra ꝗ propitio. Uel per
Reproba- relationẽ:vt ibi. Similli modo poſtꝗ̃. ¶ R Sed
tur opinio hec opinio nõ videt ſatis fundata:⁊ verbis ſan-
Scoti. ctoꝝ. ſ. allegatis cõtraria:quibꝰ dicit ꝙ oĩa ver-
ba:reliqua ſcz p̄ter verba chriſti nihil aliud quaz
laudes ſunt ⁊c. Ideo dicũt alii ꝙ ad conſecratio
nem ſufficiãt miniſter idoneus:intentio debita:
forma inſtituta ⁊ materia reqſita. Forma autẽ a
chriſto inſtituta hec eſt:hoc eſt corpꝰ meũ. Qua
ſi vtitur ſacerdos cũ debita intentione ſuꝑ ma-
teria cõuenięte:vtiꝙ videtur cõſecrare: omnibꝰ
aliis circũſcriptis. Conſequenter dicũt: ꝙ ad for
mam cõſecrationis nõ requirit ꝙ ipſa ſignificet
illud qđ cõtinet in ſacramento:ſeu qđ efficitur ꝑ
ſacramentũ vel per cõſecrationẽ:⁊ hoc ex ordine
et ſerie verboꝝ ipſius . Sed ſufficit ꝙ forma hoc
ſignificet ex ordinatione chriſti:⁊ intẽtione mini
ſtri vtentis hac forma. Ordinauit autẽ chriſtus
inſtituens hanc formã: ꝙ quotiẽs ſacerdos ipſa
vtitur ſuper debita materia:totiens vult aſſiſte
re ⁊ efficere qđ ſignificat. Poteſt autez ſacerdos
ex intentione loqui velle ex perſona chriſti: cũ di

cit:hoc eſt corpus meuz : ſine quibuſcunꝙ aliis.
Sufficit ergo ꝙ predicta verba ſignificent id qđ
efficit ex intẽtione miniſtri proferentis: ꝗ̃uis id
nõ ſignificẽt ex proprietate ſermonis. Et preter-
ea arguit Durandus. Si oporteret verba conſe Durãdus
crationis ex ſerie precedentiũ verboꝝ ſignifica-
re corpus chriſti hic cõtineri:tũc nõ fieret conſe
cratio ſolũ per hec quatuor verba:hoc eſt corpꝰ
meũ:aliis nõ premiſſis. Sed eadẽ ratione nõ fie
ret etiã aliis verbis preteremiſſis vel nõ p̄miſſis.
Quod patet:q2 verba precedentia recitantur vt
prolata a chriſto:ſcilicet accipite ⁊ mãducate ⁊c.
Conſtat autẽ ꝙ per hãc ſeriẽ verboꝝ non ſignifi
cat ꝙ corpus chriſti ſit preſens ſub his ſpeciebꝰ
panis ⁊ vini quas tenet ſacerdos in altari:ſz ſo-
lum ſub ſpeciebus panis:quas accepit chriſtus
in vltima cena ⁊ benedixit:ergo per illa v̾ba nõ
eſſet p̄ſens corpus chriſti ſpeciebus panis exiſtẽ
tibus in altari:qđ eſt ſimpliciter erroneũ. Suffi-
cit igit dicit Durãdus:ꝙ vt dictũ eſt: forma con
ſecrationis ſignificet corpus chriſti vt p̄ſens ſpe
ciebus:quas tenet miniſter ex intentione mini-
ſtri:ꝗ̃uis aliud ſignificẽt ex ſerie verboꝝ. Idẽ te-
net Petrus de cãdia:ſimiliter ſanctus Tho. par
te.iii.q.lxxviii.ar.i. in ſolutione vltime rationis
addẽs rationẽ:q2 canõ nõ eſt idẽ apud omnes:
nec ſm omnia tẽpora ſed diuerſa ſunt a diuerſis
appoſita. Et addit ſanctus Tho. Unde dicendũ
eſt:ꝙ ſi ſacerdos ſola p̄dicta verba proferret: cũ
intẽtione cõficiendi hoc ſacramentũ: perficeret
hoc ſacramentũ:q2 intẽtio faceret vt hec verba
intelligerent quaſi ex perſona xp̄i prolata:etiã ſi
verba precedẽtia nõ recitarent: grauiter tamen
peccaret ſacerdos ſic cõficiẽs vtpote ritũ eccle-
ſie nõ ſeruãs. ¶ Nec arguit cõnexio verboꝝ ca-
nonis vt arguit Sco. q2 etiã canõ ipſe connexus
eſt hymno angelico:et hymnus p̄fationi:p̄fatio
ſecretis:⁊ ita omnia iſta requirerent de neceſſi-
tate ad cõſecrationẽ. Fit autẽ cõnexio ꝓpter ſen-
tentie cõtinuationẽ:ſicut totus canõ ſcripture:
tota ſcilicet biblia accipit ſicut vna oratio copu
latiua:vt ſit vna ſcriptura ⁊ ſentẽtia indiuiſa. Et
iſta vltima opinio cõmunior eſt ⁊ verior:q2 verba
ſacramẽtalis forme nõ ſortiunt ſuã efficaciaz ex
ſignificatione qua ſignificãt id qđ in ſacramen-
to efficit ex ordine ⁊ ſerie verborũ:ſed ex inſtitu-
tione xp̄i. Potuiſſet aũt xp̄s inſtituiſſe verba nõ
ſignificatiua ꝓ forma cuiuſlibet ſacramẽti ſicut
nõnulli dicũt hec verba:hoc eſt corpus meũ dũ
proferunt in canone accipi materialiter. Unde
quecũꝙ verba xp̄s inſtitueret pro forma : ex xp̄i
inſtitutione ſignificarẽt id qđ efficiũt . Propter
qđ Hugo dicit:ꝙ ſacr̃a ex ſimilitudine repreſen Hugo.
tãt:⁊ ex inſtitutione ſignificãt:ex ſanctificatione
ꝯtinẽt gratiã ſpũalẽ li.i.ꝑte.ix. c.i . Hec de ſcđo.
¶ L Nũc ꝗ̃tũ ad tertiũ:videndum eſt de muta
tione forme:an aliqua ⁊ que impediat eius effe-
ctũ. De hoc querit Inno. de offi. miſſe. Queritur Queſtio.
inquit vtrũ additio vel ſubtractio:vel tranſpoſi
tio:vel mutatio fiat in illa forma verborũ quam
xp̄s expreſſit:vt ſi dicat:hoc eſt corpus meuz qđ
ſumpſi de v̾gine. Uel ſubtrahẽdo:hoc eſt corpꝰ.
Uel trãſponẽdo:corpus meũ hoc eſt. Uel inter-
ponẽdo:hoc vtiꝙ eſt corpus meuz. Uel mutãdo
hoc eſt corpꝰ ieſu:ſi effectũ ꝯſecrationis ip̄ediat. Reſpõſio.
Rñdet. Sane fecit dñs hominẽ rectũ:ſz ipſe infi Eccle.vii.
nitis miſcuit ſe queſtionibꝰ. His itaꝙ p̄termiſ-
ſis que quãdoꝙ magis ſubuertũt animũ: ꝗ̃ edi
ficẽt. Illud pro certo ſciat:ꝙ grauiter peccat qui
quodlibet hoꝝ quorũcũꝙ mutare attentauerit:
maxime ſi formã intẽdit mutare:vel hereſim in-

Quadru- plex eſt mu tatio.

troducere:qꝛ forma verborũ quã xp̄s expreſſit:ꝑ
oĩa dꝫ illibata ſeruari:q̄uis ſm philoſophũ: no
mina ⁊ verba trãſpoſita idẽ ſignificãt:ne vtile ꝑ
inutile vitiet. ¶ Particularius tamen hãc que-
ſtionẽ tractat Sco. ⁊ ceteri doctores: ſm quẽ ad
nertẽdũ ꝙ ſm philoſophũ. v. phyſicoꝝ quadru-
plex eſt mutatio: ſm ſubſtãtiã: ſm q̄titatem: ſm
qualitatẽ: ſm vbi ſiue locũ: ſm iſta quatuor põt
intelligi fieri mutatio in forma conſecrationis
vel etiã alterius ſacramẽti: vt etiã tãgit Jnn. vbi
ſupra. ¶ M Scõm ſubſtãtiã fit mutatio: ſi loco
vnius verbi ponit̃ aliud verbũ. Et hoc cõtingit
dupliciter. Uno modo ponẽdo aliud verbuꝫ ſm
quid: puta ſm vocẽ tñ: idẽ tñ ſignificãs: vt ſi fiat
mutatio ſm idiomata: ſic ꝙ loco huiꝰ dictionis
corpus latine: ponitur dictio greca vel hebraica
huic ſynonyma: ⁊ hec mutatio nõ impedit cõſe-
crationẽ. Unde ſi preſbyter partim ꝓferret lati-
nũ: partim hebraicũ vere ꝯficeret: qꝛ nihil omit-
teret neceſſario requiſitũ ad cõſecrationẽ. Acci-
dit eñ forme cõſecrationis eſſe grecã: latinã: vel
hebraicã: vel ex his mixtã: dũmodo ſit ex verbis
exprimẽtibꝰ id qđ xp̄s per ea exprimi voluit. Pec
caret tñ ſacerdos ſic v̈ba cõmutãs: qꝛ ordinauit
romana eccleſia: ꝙ officia eccleſiaſtica dicant̃ et
ſacramẽta miniſtrent̃ in latina grãmatica: ⁊ hoc
rõnabiliter: qꝛ illud põt diſtinctiꝰ ſcribi ⁊ profer
ri. Scđo modo fit variatio ponẽdo aliud verbũ
ſm vocẽ ⁊ ſignificatũ. Et hoc dupliciter. Primo
modo ponẽdo verbũ oĩno diſparatũ in ſignificã
do: vt ſi loco illiꝰ termini corpus: ponat̃ terminꝰ
veſtimẽtũ: dicẽdo hoc eſt veſtimẽtũ meũ: et tunc
nihil fit: ⁊ cenſet̃ forma ſimpliciter variari. Secũ
do modo ponẽdo verbũ generaliꝰ ad aliqđ ver-
boꝝ in forma poſitoꝝ: vt ſi diceret̃: hoc eſt mea
ſubſtãtia. Et ſic iterũ nihil fit: qꝛ cũ in xp̄o multe
ſubſtãtie ſint: nõ ſignificauit p̄fata locutio p̄ſen
tiã determinate ⁊ certe ſubſtãtie: quã tñ xp̄s ꝑ cõ
ſecrationis formã exhibere voluit. Si eñ anima
p̄ſens fieret vi cõſecrationis: hec eſſet vera: hec
eſt ſubſtãtia mea: ſicut modo corpus eſt p̄ſens: ⁊
ita ex p̄dicta locutione neſciret̃ q̄ ſubſtãtia eſſet
que cõtineret̃ ſub ſpeciebꝰ panis ad prolationẽ
forme ſacr̃alis. ¶ N Scđo modo põt fieri varia
tio in dicta forma verboꝝ ſm q̄titatẽ dictionuꝫ
diſcretã: vel per additionẽ vel ſubtractionẽ. Ad-
ditio aũt nõ põt fieri vel in principio: vel in me-
dio: vel in fine. ¶ Jn principio vt ſi diceret ſacer
dos. Accipite ⁊ comedite cum reuerẽtia: hoc eſt
corpꝰ meũ. Hec additio nõ impedit ꝯſecrationẽ
qꝛ nõ variat formã: ſed omnino eſt ad ipſum im-
pertinẽs. Determinãt eñ verba iſta: accipite et
comedite q̄ nihil ſunt forme. Secus ſi ſeipſuꝫ for
mã aut eiꝰ partẽ diſtraherẽt a ꝓpria ſignificatio
ne: vt ſi quis diceret: accipite ⁊ comedite dico in
perſona mea: hoc eſt corpꝰ meũ. ¶ Jn fine: ⁊ tũc
aut addit̃ terminꝰ diſtrahẽs aliquẽ terminum a
ſuo ſignificato: ⁊ hec impedit cõſecrationẽ ⁊ mu
tat formam: vt ſi dicat ſacerdos. Hoc eſt corpus
meũ aereũ: vel phantaſticũ: aut aliq̃d ſimile: aut
addit̃ aliq̃d ſpecificãs magis formã aut imperti
nens: vt ſi dicat̃: hoc eſt corpus meũ: qđ traxi de
virgine: nõ impedit conſecrationẽ: qꝛ forme inte
gritatẽ ſeruat. Similiter ſi diceret cõſecrãs: hoc
eſt corpꝰ meũ: adorate hoſtiã. ¶ Aut fit additio
in medio: ⁊ hoc fit per aliquod diſtrahẽs aliquẽ
terminũ forme a ſuo vero ſignificato: ⁊ tũc nihil
fit: vt in priori exẽplo. Ut dicẽdo: hoc eſt aereum
corpus meũ: vbi corpus diſtrahit̃ a veritate cor-
poris xp̄i per hoc additũ aereũ: vel etiã a verita-
te corporis xp̄i: ita ꝙ dictio corpus: nõ ſuppone
ret pro corpore xp̄i: vt ſi diceret̃: hoc eſt mortalẽ
corpꝰ meũ: vbi corpꝰ ſupponit ꝓ vero corpore: ſꝫ
nõ ꝓ corpore xp̄i qđ nõ eſt nunc mortale. ¶ Aut
fit per cõiũctionẽ diſiũctiuã et alterũ terminum
impertinentẽ: vt dicẽdo hoc eſt corpus vel veſti-
mentũ meũ: ſiue hoc eſt corpꝰ vel aĩa mea: qꝛ ibi
nõ ſignificat̃ determinate id qđ ꝑ conſecrationẽ
cõficit̃: cũ diſiũctiua verificari põt ꝓ altera par-
tiũ indifferẽter: ⁊ ſic cenſet̃ forma variari. ¶ Aut
fit per verba impertinẽtia: ⁊ hoc dupliciter. Aut
eñ tunc ſoluit̃ per illa vnitas forme qđ iudicari
põt ex cõi modo loquẽdi: ſi ſcꝫ ꝑ talẽ interpoſitio-
nem ſic ſoluit̃ ſermonis cõtinuitas: ꝙ non gene-
rat talẽ ſenſum in audientibꝰ quẽ forma talis ge
neraret ſine hmõi interruptione: ⁊ tunc impedit̃
conſecratio: vt ſi dicat ſacerdos hoc eſt. Et ſub-
dat. Trahe nolã ⁊ dic fabulantibꝰ vt exeãt eccle-
ſiã: ⁊ tũc ſubderet: corpꝰ meũ: ⁊ ſic iterũ nihil effi
cit̃. Aut per talẽ interpoſitionem cõtinuitas for
me nõ ſoluit̃: nec impedit̃ oratio a cauſando ſen
ſum in audiẽte: quẽ faceret tali interruptiõe cir-
cũſcripta: tũc fit conſecratio vt ſi dicat. Hoc (ta-
ce) eſt corpus meũ. Sic nõ cẽſet̃ forma mutari: et
nõ impedit̃ ꝯſecratio: nec opꝫ ꝓpter talẽ interru
ptionẽ orõnẽ rurſus incipere: ſꝫ ſufficit cõtinua-
re. ¶ O Si aũt fit variatio in q̄titate forme per
ſubtractionẽ. Aut tunc ſubtrahit̃ aliqđ quatuor
verboꝝ q̄ ſunt de eſſentia forme: tũc nihil fit: qꝛ il
lud qđ remanet nõ determinate ſignificat illud
eſſe qđ per cõſecrationẽ efficit̃: vt ſi dicat: eſt cor
pus meũ: vel hoc corpꝰ meũ: aut hoc eſt meũ: ſeu
hoc eſt corpꝰ. Aut ſi ſubtrahit̃ aliq̃d adiectũ per
eccleſiã: ſcꝫ cõiunctio eñ: hec mutatio nõ impe-
dit cõſecrationẽ. Aut ſubtrahit̃ aliqua ſyllaba ꝑ
ſyncopã: vel omittit̃ aliq̃ litera vt dicendo. Hoc
eſt corpꝰ me. vel hoc eſt corps meũ: quia per talẽ
ſubtractionẽ nõ impedit̃ ſenſus quin audiẽs ca
piat verũ ſenſum ſermonis ꝓlati: nec variat̃ for-
ma ⁊ fit ꝯſecratio. ¶ P De tertia variatione ſm
qualitatẽ q̄ maxime cõmittit̃ ex incõgrua vel ine
pta locutione: ſeu prolatione ſm finalẽ termina
tionem: ⁊ hec fit: aut ex imperitia lingue. Ut ſi ſa
cerdos grecus volẽs celebrare dicat ignorãs la-
tinã grãmaticã: hoc eſt corpu meum: vel hoc eſt
corpũ meũ: aut corpꝰ meus: ſic iterũ nõ impedit̃
cõſecratio: qđ verũ eſt ſi talis ſit incongruitas: q̄
nõ ꝓhibet quin capi poſſit ſenſus verus forme
cõſecrationis: ⁊ quõ hoc ſit poſſibile: ex hoc ſci-
re poſſumꝰ: qñ literati audiunt loqui illiteratos
incõgrue: ⁊ tñ cõcipiũt q̃d dicere velint q̄tuꝫ ad
ſingula v̈ba. ¶ Aut fit ex quadaꝫ inaduertentia
aut etiã ſciẽter ⁊ volũtarie: ⁊ ſic iterũ nõ impedi
tur cõſecratio dũ audiẽs cõcipere poſſit q̃d per
orationẽ ſignificetur: q̄uis grauiter peccet cele-
brãs nõ cõformãdo ſe p̄ceptis eccleſie: q̄ ſtatuit
formã illibatã obſeruari. Hic eñ magis cauẽdũ
eſt: q̄ in aliĳs verbis: immo q̄ in aliĳs ſacramen-
tis ꝓpter reuerẽtiã ſacramẽti ineffabilis digni-
tatis. Nec tamẽ auderẽ dicere ait Sco. q. iĳ. diſ.
iĳ. quarti: ꝙ nõ vitãs talẽ variationẽ peccet mor
taliter: ſi nõ ex contẽptu: ſed ex quadã infirmita-
te: vel incõſideratione humana non precaueret
in omnibꝰ q̄tum poſſet ¶ Q De quarta varia
tione que fit ſm vbi: per tranſpoſitionem dictio
num: dicenduꝫ eſt ꝙ vix in propoſito fieri põt vt
effectus ꝯſecrationis impediat̃: qꝛ qualitercũq̄
fiat tranſpoſitio horum quatuor verborum: hoc
eſt corpus meum: ſemper eundem ſenſum faciũt
in audiente. * Unde ſiue dicatur: hoc meum eſt
corpus: vel hoc eſt meum corpus: vel meum eſt
hoc corpus: ſiue eſt hoc meũ corpus (niſi queſi-
tiue

ADDITIO.
* Sola trãſpoſitio verboꝝ nõ impedit cõſecrationẽ: ſed tamen fieri nõ debet. Si aũt cum hoc variaret̃ ſenſus / tũc nõ fieret conſecratio: vt ſi interrogatiue diceret̃. Eſt hoc corpꝰ meũ?

ſine ꝓferreť:ꝛ tūc nihil faceret:qꝛ tūc ſenſus oꝛationis variat⁹ eſſet:ꝛ per cōſequens forma ſine qua nō fit cōſecratio.) In alijs quidē tranſpoſitionib⁹ quatuoꝛ dictionū effect⁹ cōſecrationis nō impediť. Intelligēdū tñ in oib⁹ p̄miſſis variationib⁹ cōſecrationē nō impedictib⁹ ſiue ſm ſubſtantiā:quātitatē:qualitatē:ſiue vbi:qđ verꝫ eſt ꝙ nō impediūt ſacramēti effectū:dum ſic varians nō intēdit per iſtā ſuā variationē inducere hereſim,vel erroꝛē in eccleſiā:neqꝫ abijcere foꝛmā eccleſie quaſi inutilē vel inefficacē:ꝛ ſuā introducere vt ſufficiētē ꝛ magis efficacē:aut preciſam ꝛ neceſſariā. Qm̄ ſi aliqđ dictoꝝ intendat nō cōſecrat:quia deficit intētio requiſita ad cōſecrandum:que eſt ꝙ vti debet verbis prefatis tanꝗ̄ foꝛma qua vtitur eccleſia:qđ ſufficit etiaꝫ ſi crederet eā eſſe inefficacē ad cōſecrādū. Hoc aūt ſic variās nō facit dū vtitur verbis illis variatis nō tanꝗ̄ foꝛma eccleſie. Intelligitur autē qđ dictū eſt de variatione ꝙ nō impedit:dū ſic variāti deficit ītētio eccleſie:q̄ eſt velle per dicta verba cōſecrare tanꝗ̄ ꝑ ſufficiētē ꝛ efficacē foꝛmā a xp̄o inſtitutā:ꝛ ab aplis ꝛ ſctis pr̄ib⁹ vſqꝫ ad noſtra tp̄a frequētatā. Que ſi deeſt:nō fit cōſecratio ſm btm̄ Aug. ℂ R Hec omnia ſunt de mente doctoꝛis irrefragabilis Alexan. de ales parte.iiij.q.xxxiij.ar.iij.mēbꝛo.ij.qui ſub breuibus que dicta ſunt ſummās ait. Dico ſine p̄iudicio:ꝙ ſi mutatio verboꝝ nō variat intellectuꝫ foꝛme tradite a dn̄o:dūmodo fiat ex ſimplicitate ꝓferentis:aut ex defectu naturali:ſicut ſi aliquis diceret:hoc eſt colpus meū:vel coꝛpu meū cōficit:ſi ꝓpter hereſim introducēdū:nequaꝗ̄. Si aūt mutatio intellectū variat foꝛme tradite a dn̄o:verba variata virtutē trāſſubſtantiandi nō habēt. Et ſubdit. Si diceret:hec ē caro mea: nō cōſecraret:qꝛ eſt ali⁹ intellect⁹ huius verbi ꝛ illius:ſicut nō baptizaret q̄ diceret. In nomine gignētis ꝛ geniti ꝛ procedētis ab vtroqꝫ:qꝛ tali⁹ eſt intellectus hui⁹ ſmōis ꝛ illi⁹:cui dn̄s cōtulit vim regeneratiuā. ℂ Et ſi ꝯtra predicta replicaret. Dn̄s iſtis verbis:hoc eſt coꝛpus meum:ſub hac foꝛma expreſſis dedit virtutē trāſſubſtātiādi vt nūc ſupponiť:igiť qualitercūqꝫ variantur nō habent hāc virtutē:ꝛ per conſequens nihil efficiūt. Rn̄det Alexā. ꝙ dn̄s dedit hāc vim huic foꝛme ꝛ nō alij:ſed nō eſt alia niſi variet intellectus verboꝝ. Vñ quacūqꝫ līgua pꝛoferātur verba inſtituta v̄tutē habent:ꝛ hoc eſt qꝛ intellect⁹ verbi nō mutať:quo non mutato:foꝛma mutari non cenſetur. Et iteꝝ obijceret:cū dr̄.hoc eſt colpus meū:vel hoc eſt coꝛpu meū:hec verba non habent ſm veritatē intellectū verboꝛuꝫ:quibus dn̄s virtutē dedit. Dicēdū ꝙ ſi nō habent ſm veritatē inſtitutionis:habēt tamen ſm vſus accōmodationem:ꝛ hoc ſufficit. Hec Alexander.

Alexan. de ales.

ℂ Lectio.xxxix.

A

NUncquātū ad tertiū pꝛincipale premiſſe diuiſionis: reſtat cōſiderare de foꝛme efficacia:hoc eſt:quis ſit effectus hui⁹ foꝛme:ſiue q̄d ſequatur ad ꝓlationem debitam hoꝛuꝫ verboꝝ. Et pꝛio quātum ad predicamentum ſubſtantie:videndum eſt vtrū pꝛolatis rite conſecrationis verbis:ſub ſpeciebus panis ſit verum coꝛpus xp̄i. Et in hoc qđ dico rite pꝛolatis:volo omnia intelligi q̄ requirūtur de neceſſitate huius ſacramenti:ſcꝫ miniſter idone⁹: foꝛma inſtituta:materia debita ꝛ intentio req̄ſita. ℂ Recitat aūt magiſter lib.iiij.ſentētiarum. diſt.x.hereſim quoꝛūdā:pꝛimā hereſim inter diſcipulos xp̄i exoꝛtā imitantiū:qui diuinam virtutem iuxta modum naturaliū reꝝ metiētes audacius ꝛ ꝑiculoſi⁹ veritati contradicūt aſſerentes coꝛpus xp̄i vel ſanguinē nō eſſe in ſacramento:nec ſubſtantiā panis vel vini in ſubſtātiā carnis ꝛ ſanguinis cōuerti:ſed ita xp̄m dixiſſe:hoc eſt coꝛpus meū:ſicut apl's dicit.j.Coꝛ.x. Petra aūt erat xp̄s. Dicūt coꝛpus xp̄i ibi eſſe in ſacramēto tm̄.i.in ſigno mādūcari a nobis. Qui errādi occaſionē ſumunt a verbis veritatis:vnde pꝛima hereſis facta eſt in diſcipulis xp̄i:de cōſe.diſt.ij. pꝛima quidem. Cum enim diceret. Niſi quis mādūcauerit carnē meam:ꝛ biberit ſanguinē meū: nō hēbit vitā eternā. Jo.vj. Illi v̄o nō ītelligētes dixerunt adinuicem. Durus eſt hic ſermo:quis pōt eū audire?ꝛ abierunt retro. Illis abſcedētibus inſtruxit duodecim remanētes. Spūs eſt inquit qui viuificat:caro nō pꝛodeſt quicꝗ̄. Verba que locutus ſum vobis:vita ꝛ ſpūs ſunt:quaſi ſm expoſitionē Aug.ſuper pš.liiij.diceret. Intellexiſtis ſpūaliter ſpūs ꝛ vita ſunt. Intellexiſtis carnaľr:etiā ſic ſpūs ꝛ vita ſunt:ſꝫ tibi non ſunt ſpūs ꝛ vita qui ſpūaliter non intelligis. Spūaliter intelligite q̄ locutus ſum. Non hoc coꝛp⁹ qđ videtis:manducaturi eſtis:ꝛ bibituri illū ſanguinē quē effuſuri ſunt qui me crucifigent. Sacramentum qđ vobis cōmendaui:ſpūaliter intellectū viuificat vos:caro aūt nō pꝛodeſt q̄cꝗ̄. Et ſequiť ibidē de cōſe.diſt.ij.pꝛima quidē. Donec ſeculū finiať ſurſum eſt dn̄s:ſed tamen etiaꝫ hic nobiſcuꝫ eſt veritas dn̄i. Coꝛpus em̄ in quo reſurrexit vno loco eſſe opoꝛtet:veritas aūt eius vbiqꝫ diffuſa eſt. Itē vna perſona deus ꝛ homo: vbiqꝫ per illud qđ de⁹ eſt:in celo per illud qđ hō eſt xp̄s etiaꝫ dicit. Pauperes ſemper habebitis vobiſcum me auteꝫ nō ſemper habebitis. ℂ B His alijſqꝫ ſiľib⁹ vtunť prefati heretici in aſſertione ſui erroꝛis. Periculoſiſſimus eſt erroꝛ iſte et pernicioſiſſim⁹ cōtra fidei vtilitatē:cōtra diuine charitatis magnitudinē:contra ſacramenti dignitatē ꝛ excellētiā. Magna ēſt em̄ vtilitas fidei ex hoc ꝙ ſub ſpecie panis cōtinetur verum coꝛpus xp̄i. Ex illa em̄ cōtinētia multa accidunt circa hoc ſacramētū:q̄ ſunt ſupꝛa poteſtatē nature:quoꝝ fides eſt fidelib⁹ valde vtilis ꝛ meritoꝛia. Hoc idē eſt etiā charitatis xp̄i maximū inditiū:q̄ ſua pn̄tia coꝛpali voluit nobis vtiliſſime pꝛouidere:vt docēt ſacramēti hui⁹ fruct⁹ diligēter maſticati. Ex pn̄tia deniqꝫ xp̄i eo modo quo ibi eſt declarať multipľr potētia dei:ex quo ſacri hui⁹ dignitas eluceſcit. ℂ C Cōtra hanc hereſiꝫ cū oib⁹ doctoꝛib⁹ catholicis a romana eccleſia appꝛobatis q̄ de euchariſtie ſacramēto ſcripſerūt:imitās ī hoc clariſſimū doctoꝛē Guiľ. ockā in trac.ſuo glꝛioſo de ſacramēto:pono hāc cōcluſionē. Coꝛp⁹ xp̄i qđ ſumptū eſt de virgine maria qđ paſſum eſt ꝛ ſepultū:quodqꝫ reſurrexit:ꝛ ad celū aſcēdit:ac ſedet ad dexterā dei patris:ī quo fili⁹ dei vētur⁹ eſt iudicare viuos ꝛ moꝛtuos:ſub ſpecie panis vere ꝛ realiter cōtineť. Hec cōcluſio per rationē naturalē oſtendi non pōt:ſed ad hui⁹ veritatis noticiā accedere opoꝛtet per fidē Eſt em̄ ſiľr de articulis fidei eo modo quo v̄itas alicuius ſacramenti pertinet ad articulos fidei vt dicit Scot⁹ di.x.ſcrip.iiij.q.j. De hoc itaqꝫ ar-

j.Coꝛ.x.

Joan.vj.

Auguſtin⁹

Mat.xxvj.
Mar.xiiij.

Concluſio ſumme notanda.

ticulo dubitare nō lꝫ:cum conſtet ip̄m per vni-
genitū dei filiū fuiſſe apl'is reuelatum:⁊ a prin-
cipio expreſſe traditū:ex quo euchariſtie ſacra-
Mat.xxvi. mentū fuit ab ipſo dn̄o inſtitutum. Teſtes ſunt
euāgeliſte:nam ſanctiſſimus euangeliſta Mat.
Mar.xiiij. xxvi.c. Accepit inquit panem ⁊ benedixit ac fre
Luc.xxij. git:deditqꝫ diſcipulis ſuis:⁊ ait. Accipite et co-
medite:hoc eſt corp us meuꝫ. De quo ⁊ Marcꝰ
ca.xiiij.ait. Manducātibꝰ illis accepit ieſus pa
nem ⁊ bn̄dicens:fregit ⁊ dedit eis ⁊ ait. Sumite
Joā.vi. hoc eſt corpꝰ meū. Quibꝰ conſentit Luc.xxij.di-
cens. Accepto pane gratias egit ⁊ fregit:⁊ dedit
eis dicēs. Hoc eſt corpus meū quod pro vobis
datur. Hoc facite in meā cōmemorationē. Joā-
nes quoqꝫ euāgeliſta refert verba ſaluatoris:ſi-
mul ⁊ veritatē ⁊ vtilitatem huius ſacramēti de-
notans. Panis quē ego dabo caro mea eſt pro
mūdi vita. Et ſequit̄. Niſi māducaueritis carnē
filij hoīs:⁊ bibe. eius ſanguinē:nō habe. vitam
in vobis. Qui māducat meā carnē ⁊ bibit meuꝫ
ſanguinē habet vitam eternā. Similiter ⁊ Pau
lus.i.Cor.xi. Dn̄s inquit ieſus in qua nocte tra
debat̄:accepit panē ⁊ grās agēs fregit ⁊ dixit. Ac
cipite ⁊ māducate hoc eſt corpus meū quod pro
vobis tradetur. Hoc facite in meā cōmemora-
tionē. Itē.i.Cor.x. Panis quē frangimꝰ nonne
cōicatio corporis dn̄i eſt. Ecce tot auctoritates
canonice ſcripture cōcorditer affirmāt corpꝰ xp̄i
realiter ⁊ veraciter ſub ſpecie panis datū fuiſſe
apl'is:ac eiſdē fuiſſe a ſaluatore preceptuꝫ:vt in
memoriam paſſionis dn̄ice:corpus xp̄i ſub ſpe-
cie panis offerrent. Hoc facite inquit in meā cō
memorationē. ¶ D Hec aūt verba xp̄i figura-
tiue dicta nō ſunt:ſicut illa. Ego ſum vitis vera
aut Petra aūt erat xp̄s. vbi vitis:⁊ petra nō ac-
cipiūtur ſcḋm ꝓprietatē:ſed ſcḋm ſimilitudinem:.i.
ego ſum vitis.i.ego ſum ſimilis viti ⁊ petre:pro-
pter qḋ per vitē ⁊ petrā ſignificor. Sic etiā veriꝰ
dicere potuiſſet xp̄us de agno paſchali: hoc eſt
corpꝰ meū:ꝗ̄ de azymo pane. Nā agnꝰ paſcha-
lis vtiqꝫ corpus xp̄i figurabat:cuius oblatio et
comeſtio euanuit:cum xp̄s ſeip̄m in cruce obtu
lit:ſeip̄ꝫ nobis in cibū dedit:queādmodū ceſſat
figura adueniēte veritate:⁊ vmbra accedēte lu-
ce. ¶ Ut aūt ſciat̄ qn̄ verba xp̄i figurate intelli-
genda ſunt v el proprie:ſeruanda eſt regula btī
Auguſtinꝰ Augu. in lib.lxxxiij. queſtionū.q.lxix. non longe
a principio. Solent inquit:circūſtantie ſcriptu
re illuminare ſententiā cum ea que circa ſcriptu
ram ſunt p̄ſentē queſtionē cōtingentia diligēti
diſcuſſione tractant̄. Hec Aug. Uniuerſal'r eniꝫ
intellectus verborū xp̄i an loquatur figuratiue
an nō:colligi pōt ex p̄cedentibꝰ vel ſequentibꝰ
ibidē:vel ex alijs ſcripture locis. Un̄ cū xp̄s ait.
Ego ſum vitis vera:ſubiūxit vos palmites. Cō-
ſtat aūt ꝙ diſcipuli nō erāt palmites naturalis
vitis:ſed dūtaxat ſpūalis:ſic dicti propter quā-
dam ſilitudinē repertā in vtriſqꝫ. Nā ſicut pal-
mites veri trahūt originem ex vite:que eſt ipſis
viuēdi principiū:vt fructꝰ afferant carpētibus.
ita ⁊ diſcipuli ſpūalē vitā a xp̄o ſpūalis vite p̄n-
cipio ⁊ origine receperūt:⁊ multos fructus vite
perēnis:per ſuas operoſas predicatiōes attule
rūt. Cū aūt dixerat. Hoc eſt corpus meū. ſubdit
qḋ pro vobis tradet̄. Et iterū cum dixiſſet. Hic
eſt ſanguis meus:addit qui pro multis effunde
tur:vt dixit Mat. Per que manifeſte ſignificat
ſe nō locutū fuiſſe de corpore ſuo figuratiue: cū
dixerat:hoc ē corpꝰ meū:hic eſt ſanguis meꝰ ſed
de corpore illo qḋ tradēdū erat in mortē pro ſa-
lute generis humani:⁊ ſanguine ex eodem cor-
pore fundendo. Ad hoc late valent dicta Augu.
vbi ſupra.q.lxix. Hoc aūt corpus morti traditū
verū corpus xp̄i fuit:qui vere in corpore ſuo na
turali crucifixus eſt. Et ſanguis in cruce fuſus
verus xp̄i ſanguis fuiſſe a nullo fideli dubitat̄.
Patet hoc idem ex diffuſa predicatione huius
ſacrāmenti. Caro mea vere eſt cibus : ⁊ ſanguis
meus vere eſt potus. Et panis quē ego dabo:ca Joā.vi.
ro mea eſt pro mundi vita:⁊ cetera que ibi habē
tur. Nec vnꝗ̄ aliquis hoīm hoc predicare pre-
ſumpſiſſet:niſi xp̄s qui veritas eſt:hoc primum
docuiſſet:dum accipiens panē fregit ⁊ dixit. Ac-
cipite ⁊ comedite:hoc eſt corpus meū. ¶ E Sic
quoqꝫ xp̄m locutū fuiſſe:⁊ hanc fuiſſe eius intē
tionē:ſancti patres ſcripture ſacre expoſitores
vita ⁊ doctrina probatiſſimi : nos ſcriptis ſuis
multipl'r docuerūt quoꝝ perplures ſententias
Gratianus collegit de conſe.diſt.ij. vnde Euſe- Euſebius
bius emiſſenus.ea.diſt.quia corpus ait. Quia emiſſenus.
corpus aſſūmptū ablaturus erat ab oculis:⁊ il-
laturus ſyderibus neceſſariū erat vt in die cene
ſacr̄m nobis corporis ⁊ ſanguinis cōſecraret:vt
coleret̄ iugiter per myſteriū:qḋ ſemel offerebat̄
in precium:vt quia quotidiana ⁊ indefeſſa cur-
rebat pro oīm ſalute redēptio:perpetua eſſet re
demptionis oblatio ⁊ perennis victima illa vi-
ueret in memoria:⁊ ſemper preſens eſſet in grā.
Et ſequitur. Recedat ergo oē infidelitatis am-
biguū:qm̄quidē qui autor eſt muneris:ipſe etiā
teſtis eſt veritatis. Nā inuiſibilis ſacerdos viſi
biles creaturas i ſubſtantiā corporis ⁊ ſangui-
nis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate cōuertit : ita Leo papa.
dicens. Accipite ⁊ comedite:hoc eſt corpꝰ meū
⁊c. ¶ Itē Leo papa in ſynodo Romana ea.diſt.
in quibus. Eſt cibus refectionis ⁊ cibꝰ ſanguis:
ſicut em̄ caro dn̄i vere eſt cibus:ita ſanguis ve-
re eſt potus. Eſt corpus de quo dictum eſt. Ca-
ro mea vere eſt cibus:⁊ ſanguis meꝰ vere eſt po
tus. Circa hoc corpus aquile ſunt:q̄ alis circū-
uolāt ſpūalibus. vnde idē corpus xp̄i edimꝰ : vt
vite eterne poſſimꝰ eſſe ꝑticipes. ¶ Itē Hilariꝰ Hilarius
papa ea.diſt.corpus xp̄i. Corpus xp̄i qḋ ſumit̄: papa.
de altari:figura eſt : dum panis ⁊ vinū videtur
extra:veritas aut dum corpus ⁊ ſanguis xp̄i in
veritate credit̄ interius. ¶ Itē Hilarius.viij.de
trinita. ſtatim poſt principiū multa de hoc ſcri-
bit:⁊ habent̄ aliq̄ ea.diſt.in xp̄o. Si vḋe carnē cor
poris nr̄i xp̄s aſſumpſit:⁊ vere hō ille qui ex ma
ria natus fuit:xp̄s eſt. Noſqꝫ vere ſub myſterio Hierony.
carnē corpis ſui ſumimꝰ ⁊c. ¶ f Itē btūs Hier.
in ſermo. dn̄ice.v.poſt epiph. dicit. Singli autē
totū accipiūt xp̄m dn̄m: ⁊ ſingl'is portiōibꝰ totꝰ
eſt:nec per ſingulos minuit̄:ſꝫ ſe in ſingulis pre-
bet. ¶ Itē idem ad heluidiū. Nec moyſes dedit
vobis panē vex:ſed dn̄s ieſus ip̄e cōuiua ⁊ cōui
uiū:ip̄e comedēs ⁊ q̄ comedit̄ ea.diſt.nec Moy Ambro.
ſes. ¶ Itē bea. Ambro.lib.de ſacr.ea.diſt.panis
eſt in altari.ait. Panis eſt in altari vſitatꝰ ante
verba ſacramētoꝝ:vbi acceſſit cōſecratio:de pa
ne fit caro xp̄i. Et infra. Qḋ erat panis ante cō-
ſecrationē:iā corpus xp̄i eſt poſt cōſecrationem
qꝛ ſermo xp̄i creaturā mutat:⁊ ſic ex pane fit corpꝰ
xp̄i:⁊ vinū cū aq̄ in calice permixtū fit ſanguis
cōſecratione verbi celeſtis. Et ſequit̄. Chriſtꝰ te
ſtificat̄ ꝙ corpꝰ ſuū ⁊ ſanguinē accipimꝰ:de cu-
ius fide ⁊ teſtificatiōe dubitare non debemus.
¶ Itē idē in eodē:ea.diſti.reuera. Reuera inq̄t
mirabile eſt ꝙ deus māna pluerit p̄ribꝰ:⁊ quoti
diano celi paſcebant̄ alimēto:vn̄ dictū eſt. Pa-
nē angeloꝝ māducauit hō:ſed tn̄ panē illū q̄ mā
ducauerūt:oēs i deſerto mortui ſūt. Iſta aūt eſca
quā accipitis:

quā accipitis: iſte panis viuus qui de celo deſcē
dit: vite eterne ſubſtantiam adminiſtrat. Et qui
cūq; hūc panem manducauerit nō morietur in
eternum: quia corpus eſt xp̄i. Conſidera vtrum
preſtantior nūc ſit panis angelorū: an caro xp̄i
que vtiq; corpus eſt vite. Manna illud de celo:
hoc ſuper celum. Illud celi: hoc dn̄i celorum. Il-
lud corruptioni obnoxiū ſi in diem alterum ſer-
uaretur: hoc alienū ab omni corruptione. Qui-
cunq; religioſe guſtauerit: corruptionem ſenti-
re nō poterit. Illis aqua de petra fluxit: tibi ſan-
guis ex xp̄o. Illos ad horā ſatiauit aqua: te ſan-
guis diluit in eternū. Iudeus bibit ⁊ ſitit: tu cū
biberis ſitire nō poteris. Illud in vmbra: hoc in
veritate. Et ſequitur poſt pauca. Potior eſt lux
ꝙ̄ vmbra: veritas ꝙ̄ figura: corpus creatoris: ꝙ̄
māna de celo. Et poſt multa miracula recitata:
quibus oſtendit poſſibilitatem cōuerſionis ſub
ſtantiarum panis ⁊ vini in verum corpus chriſti
ſubdit. Sed quid argumentis vtimur? Suis vta
mur exemplis. Incarnationis aſtruamus myſte
rij veritatem. Nūquid nature vſus preſenſit cū
dn̄s ieſus ex maria naſceretur. Si ordinem que-
rimus: viro mixta femina generare cōſueuerat.
Liquet igitur ꝙ ꝓ̄ter nature ordinē virgo gene-
rat: ⁊ hoc qđ conficimus corpus ex virgine eſt.
Quid hic nature ordinē queris in xp̄i corpore:
cum preter naturam ſit ip̄e dn̄s ieſus partus ex
virgine. Uera vtiq; caro xp̄i eſt que crucifixa eſt
que ſepulta eſt: vere ergo illius carnis ſacramē-
tum eſt. Ipſe clamat dn̄s ieſus: hoc ē corpꝰ meū.
Ante benedictionem verborum celeſtiū alia ſpe
cies noiaꝶ: poſt cōſecrationē xp̄i corpꝰ ſignifica-
tur. Ip̄e dicit ſanguinē ſuū: ante conſecrationē
aliud dr̄ poſt cōſecrationē. Sanguis nuncupaꝶ
tu dicis amē: hoc eſt verū eſt qđ os loquiꝶ: mēs
intēra fateꝶ/ qđ ſmo ſonat: affectꝰ ſentiat. ¶ B
Idē in. c. oia q̄cūq;. eadē diſt. Oia q̄cūq; voluit
dn̄s (ait) fecit in celo ⁊ in terra. Et q̄r voluit ſic:
factū eſt ita. Licet figura panis ⁊ vini videatur
nihil tn̄ aliud ꝙ̄ caro xp̄i ⁊ ſanguis poſt cōſecra
tionē credēdū eſt. Un̄ ipſa veritas ait ad diſcipu
los. Hec (inq̄t) caro mea eſt ꝓ mūdi vita. Et mi
rabiliꝰ loq̄r: nō alia plane: ꝙ̄ q̄ nata eſt de maria
⁊ paſſa in cruce: ⁊ reſurrexit de ſepulcro. hec in-
quā ipſa eſt. Et ideo xp̄i caro eſt que pro mundi
vita adhuc hodie offerꝶ. Et cū digne accipiꝶ vi-
tā vtiq; eternā in nobis opaꝶ. Panē quidē iſtū
quē ſumimus in myſterio: illū vtiq; intelligo pa
nē qui manu ſanctiſpūs formatꝰ eſt in vtero ꝟgi
nis: ⁊ igne paſſiōis decoctus in ara crucis. Pa-
nis eñ angelorum factꝰ eſt cibꝰ hoīm. vnde ip̄e
ait. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi.
Et itē panis quē ego dabo caro mea eſt pro mū
di vita. Ex his nāq; duabꝰ ſentētijs: apte datur
intelligi: q̄r panis iſte ⁊ ille nō duo: ſed vnꝰ pāis
⁊ vna caro: ꝑculdubio vnū corpus efficiꝶ. Illud
vere: illud ſane: qđ ſumptū eſt de ꝟgine: qđ paſ-
ſum eſt ⁊ ſepultū: qđ reſurrexit: ⁊ in celū aſcēdit
⁊ ſedet ad dexterā dei p̄ris: ⁊ qđ eſt venturū iudi
care viuos ⁊ mortuos. ¶ Ad idē loq̄tur idē in. c.
in calice. eadē diſt. idē in lib. vi. de ſacra. eadem
diſt. ſicut eſt. Sicut eſt verꝰ dei filiꝰ: dn̄s nr̄ ieſus
xp̄s: nō quēadmodū hoies per gratiā: ſed filius
ex ſubſtātia p̄ris: ita vera eſt xp̄i caro: ſicut ipſe
dixit: quā accipimꝰ: ⁊ verꝰ ſanguis eiꝰ potꝰ. Ego
ſum inquit panis viuꝰ: qui de celo deſcendi. Et
rn̄dens cuidā replice que fieri poſſet: addit: ſed
caro nō deſcēdit de celo: quō ergo deſcēdit de ce
lo panis viuꝰ? Rn̄det. Quia idē dn̄s ieſus ꝯſors
eſt diuinitatis ⁊ corporis: ⁊ tu qui accipis carnē

diuine eius ſubſtantie in illo participas aliīmē-
to. ¶ Idē in libro de myſterijs eadē diſti. in illo.
In illo ſacramēto xp̄s eſt: quia corpꝰ eſt xp̄i: non
ergo corpalis eſca: ſed ſpūalis. Unde ⁊ apoſtolꝰ
de typo eius ait: quia patres noſtri eandē eſcā
ſpūalem manducauerunt. Corpus enim dei cor j. Cor. x.
pus eſt ſpūale/ corpus xp̄i corpus diuini ſpūs ē.
¶ H Dicte veritati egregiꝰ doctor Aug. etiam Auguſtinꝰ
multiplex perhibet teſtimonium: vn̄ in lib. ſen-
tentiarū ꝓſperi eadem diſt. nos autē: ait. Nos
autē in ſpecie panis ⁊ vini quā videmus res in-
uiſibiles. i. carnē ⁊ ſanguinē honoramꝰ. Nec ſi-
militer cōprehendimꝰ has duas ſpecies: quēad
modū ante cōſecrationē apprehēdebamꝰ: cū fi-
deliter fateamur añ cōſecrationē eē panē ⁊ vinū
qđ natura formauit: poſt conſecrationem vero
carnem xp̄i ⁊ ſanguinē qđ bn̄dictio cōſecrauit.
Et in eodē lib. idē dicit eadem diſt. hoc eſt. Hoc
eſt qđ dicimꝰ: qđ modis oībꝰ approbare contē-
dimus. Sacrificium eccleſie duobus modis cō-
fici: duobus cōſtare: viſibili elementorum ſpecie
⁊ inuiſibili dn̄i noſtri ieſu xp̄i carne ⁊ ſanguine:
⁊ ſacramento ⁊ re ſacramenti. i. corpore xp̄i. Itē
Caro eius eſt quā forma panis opertā in ſacra-
mento accipimus. Et ſanguis eius quem ſub vi
ni ſpecie ⁊ ſapore potamus. ¶ Idem lib. de trini
ta. eadem diſt. q̄r morte. Quia morte dn̄i libera-
ti ſumus: huius rei memores in edendo ⁊ potā-
do carnem ⁊ ſanguinē que ꝓ nobis oblata ſunt:
ſignificamus. ¶ Item eadem diſtin. vtrū ſub fi-
gura. Utrū ſub figura: an ſub veritate hoc myſti
cum calicis ſacramētū fiat ꝟitas ait. Caro mea
vere eſt cibus: ⁊ ſanguis meꝰ vere eſt potꝰ. Alio
quin quō magnū erit. Panisquē ego dabo caro
mea eſt pro mūdi vita: niſi vera ſit caro? Sed q̄r
fas nō eſt vorare dentibꝰ: voluit dn̄s hūc panē
⁊ vinū in myſterio: vere carnē ſuam ⁊ ſanguinē
ſuū cōſecratiōe ſpūſſancti potētialiter creari: et
quotidie ꝓ mūdi vita myſtice immolari: vt ſicut
de virgine per ſpm̄ ſctm̄ vera caro ſine coitu crea
tur: ita per eūdē ex ſubſtantia panis ⁊ vini myſti
ce idem corpꝰ xp̄i conſecretur. Corpus xp̄i ⁊ ve-
ritas ⁊ figura eſt. Ueritas: dū corpus xp̄i ⁊ ſan-
guis virtute ſpūſſancti in virtute ipſius ex pāis
⁊ vini ſubſtātia efficitur. Figura vero id eſt qđ ex
teriꝰ ſentiꝶ. Et ſequiꝶ. Credēdū eſt ꝙ in ꝟbis xp̄i
ſacramenta cōficiaꝶ: cuius eñ potētia creanꝶ
prius eius vtiq; ꝟbo ad meliꝰ ꝓcreantur. ¶ Idē
in ep̄la ad hireneū. ⁊ habeꝶ ea. diſt. c. corporeū.
Corporeū illud manna nūc eſt tanti res miracu
li: q̄r venit qđ perfectū eſt. Perfectus autē pāis
de celo corpus eſt ex virgine. ¶ Item ſuper pſ̄.
xxxiij. homel. ij. Acceſſerūt ad ieſum iudei vt cru
cifigerent: nos accedamꝰ vt corpꝰ eius ⁊ ſangui
nē accipiamꝰ. Itē vere magnꝰ deꝰ ⁊ magna mia
eius: qui dedit nobis māducare corpus ſuū in
quo tanta ꝑpeſſus eſt: ⁊ ſanguinē bibere. Itē in
pſ̄. xxviij. ad iudeos. Iā ⁊ ſecuri bibite ſanguinē
quē fudiſtis. Itē in pſ̄. lxxv. Ip̄m ſanguinē quē
per inſaniā fuderunt: per gratiam biberūt. Itē
in pſ̄. xxvij. de carne marie carnē accepit: ⁊ ip̄ā
carnem ad māducādū ad ſalutē dedit. Similia
multa in varijs pſalmorū expoſitionibus ponit:
quorū quedā in ca. acceſſerunt. eadē diſtin. no-
tanꝶ. ¶ I Btūs quoq; Greg. in homel. paſcha Gregoriꝰ
li eadē diſtin. q̄d ſit. ſimiliter docet: ait eñ. Quid
ſit ſanguis agni non iam audiendo ſed bibēdo
didiciſtis/ qui ſanguis ſuper vtrunq; poſtē po-
nitur: qn̄ nō ſolū ore corporis: ſed etiam ore cor-
dis hauritur. Hec ſalutaris victima illam no-
bis mortē vnigeniti per myſteriū reparat: qui lʒ

reſurgens ex mortuis:iam nō moritur: mors illi
vltra nō dominabit: tñ in ſeipſo immortaliter ⁊
incorruptibiliter viuēs iterum in hoc myſterio
moritur:eius quoqꝫ vbiqꝫ corpus ſumitur:eius
caro in ſalutē populi patitur:eius ſanguis non
iam per manus infidelium : ſed fidelium in ara
perfunditur. Et ſequitur. Uno eodēqꝫ tempore
ac momento in celo rapitur miniſterio angelorꝫ
corpori xp̄i ſociādus:⁊ ante oculos ſacerdotis
in altari videtur. Tāta eſt eccleſie vnitas in xp̄o
vt vnus vbiqꝫ ſit panis corporis xp̄i:⁊ vnꝰ ſit ca
lix ſanguinis eius. Calix enim quē ſacerdos ca-
tholicus ſacrificat:non alius niſi ipſe quem do
minus apl'is tradidit:quia ſicut diuinitas vͤbi
dei eſt vita que totum implet mūdū:ita lꝫ in mul
tis locis:⁊ innūerabilibus diebus illic conſecre
tur corpus:non ſunt tñ multa corpora xp̄i:neqꝫ
multi calices:ſed vnū corpus xp̄i ⁊ vnꝰ ſanguis
cum illo:qđ ſumpſit in vtero virginis:⁊ qđ de-
dit apl'is. Diuinitas eñ vͤbi replet id qđ vbiqꝫ
eſt ⁊ coniūgit ⁊ facit vt ſicut ipſa vita eſt: ita et
vnum corpus eius ſit in veritate. Uñ aduerten-
dum eſt ꝙ ſiue plus ſiue minus quis inde perci
piat:oēs equaliter corpꝰ xp̄i integerrime ſumūt
⁊ gñaliter oēs ⁊ ſpecialiter vnuſqꝫqꝫ. Item idem.
Quotidie ipſe comeditur ⁊ bibitur in veritate:
ſed integer ⁊ viuus atqꝫ imaculatus manet. Et
ideo magnū ⁊ pauendū eſt myſterium:qꝛ aliud
videtur ⁊ aliud intelligitur. Hec Greg. ¶ Nec
tñ quēꝗ̄ moueat ꝙ corpus xp̄i verum in ſacra-
mento myſterium dꝛ. Ex quo verbo heretici nu
trimentū trahunt erroris:vt dicit dñs Inno.c.
cum marthe.de celebra.miſſa.dicētes. In ſacra
mento altaris non eſſe corporis xp̄i ⁊ ſanguinis
veritatem:ſed imaginē tm̄:⁊ ſpeciē ⁊ figurā:pro
eo ꝙ ſcriptura interdū cōmemorat id qđ in alta
ri ſuſcipit eſſe ſacr̄m ⁊ myſterium ⁊ exemplum.
Sed tales ex eo laqueū erroris incurrunt: quia
nec autoritates ſcripture cōuenīēter intelligūt
nec ſacramēta dei ſuſcipiunt reuerenter. Si eñ
qꝛ figura eſt ſacr̄m altaris:veritas negat: ergo
nec mors:nec reſurrectō xp̄i (cū ſit figura) vͤitas
eſt credēda. Siquidē mortē ⁊ reſurrectionē xp̄i:
Rom.iiij. ſilitudinē ⁊ imaginē eſſe apl's manifeſtat. Xp̄s
inquiens mortuus eſt pro delictis nr̄is:⁊ reſur-
j.Pet.ij. rexit ꝓpter iuſtificationē noſtrā. Apl'orꝫ eñ prin
ceps petrus in ep'la ſua ſcribit. Chriſtus paſſus
eſt pro nobis vobis relinquēs exēplū vt ſequa-
mini veſtigia eiꝰ. Sic ergo tā mors xp̄i:ꝗ̄ reſur-
rectio eius eſt exēplū:vt nos peccatis mortui iu
ſtitie iā viuamꝰ. Quare ſi non fuit vͤitas:qꝛ fuit
exēplū:ergo nec vͤitas fuit xp̄s:nec vere a mor-
tuis reſurrexit. Sꝫ abſit a fideliuꝫ cordibꝰ error
Eſa.liiij. iſte:cū ꝓpheta de ipſo teſtet:ꝙ vere languores
nr̄os ipſe tulit:⁊ dolores nr̄os ipſe portauit. Di
citur tñ myſteriū fidei:qm̄ aliud ibi credit ꝗ̄ cer
natur:⁊ aliđ cernit ꝗ̄ credat. Cernit ſpecies pa
nis ⁊ vini:⁊ creditur veritas carnis ⁊ ſanguinis
xp̄i. Hec ibi. ¶ R Itē Euſebius. Cū reuerendū
ad altare cibis ſpiritualibus ſatiādus aſcendis
ſacrum dei tui corpꝰ ⁊ ſanguinem fidei reſpice.
Honora:mirare:mente continge:cordis manu
Euſebius. ſuſcipe.⁊ habet de cōſe.diſt.ij.qꝛ corpꝰ. Itē Leo
Leo papa. papa. Sic ⁊ ſacre mēſe cōmunicare debetis: vt
nihil prorſus de vͤitate corporis ⁊ ſanguinis am
bigatis. Itē Baſilius. O miraculū/o dei nimia
Baſiliꝰ pa beniuolentia:qua ſurſum ſedet ad dexterā pr̄is:
ſchaſius. ſacrificiū tñ tpe manibꝰ hoīm continet. Itē pa-
ſchaſ.vt.ſ.in prin.lec.xxxviij. Ad idem magiſter
Hugo ſententiarum lib.iiij.diſtin.x.multas ſanctorūꝫ
adducit autoritates. Uenerabilis quoqꝫ Hugo

lib.ij.de ſacris parte.viij.ꝑ multa capitula hāc
fidei veritatem ⁊ cōfitetur ⁊ probat.vñ.c.vij.ait.
Quod videmus:ſpēs panis eſt ⁊ vini. Quod au
tem ſub ſpē illa credimus:verum corpus xp̄i eſt
⁊ verus ſanguis ieſu xp̄i:qđ pependit in cruce ⁊
fluxit de latere:nec per panem ⁊ vinum corpus ⁊
ſanguinem tm̄ ſignificari credimus:ſed ſub ſpe
cie panis ⁊ vini verum corpus ⁊ verum ſangui-
nem conſecrari:⁊ ſpeciē quidem viſibilem ſacra
mentū eſſe veri corporis ⁊ veri ſanguinis. Corpꝰ
autem ⁊ ſanguinē ſacramētū eſſe grē ſpūalis. Et
quēadmodū ſpēs illic cernit:cuius res vel ſub-
ſtantia ibi eſſe nō creditur:ſic res ibi veraciter ⁊
ſubſtantialiter preſens creditur:cuius ſpēs non
cernitur. Uidetur eñ ſpecies panis ⁊ vini:⁊ ſub
ſtantia panis ⁊ vini nō credit:creditur aūt ſub-
ſtantia corpis ⁊ ſanguinis xp̄i:⁊ tñ ſpecies non
videtur. Quod ergo videtur ſm̄ ſpeciem: ſacra-
mentum eſt:et imago illius quod ſcđm corpo-
ris veritatē. Et qđ creditur ſm̄ corporis veritatē
ſacr̄m eſt illiꝰ qđ percipit ſm̄ gratiā ſpecialē. Sa
cramētū ergo altaris : ⁊ eucharistia diuina i vͤo
corpe ⁊ ſanguine dñi noſtri ieſu xp̄i:imago ē ſm̄
ſpeciē panis ⁊ vini in qua cernitur:⁊ res eſt ſm̄
ſubſtantie ſue veritatē in qua creditur illic atqꝫ
percipit. Et rurſum. Quod nunc viſibiliter ſm̄
ſacramēti ſpeciē:⁊ corpaliter ſꝫ carnis ⁊ ſangui
nis vͤitatem:xp̄m in altari ſumimꝰ:ſacr̄m eſt : et
imago ꝙ ipſum eūdē inuiſibiliter ⁊ ſpiritualiter
ſm̄ gratie infuſionē ⁊ ſpūſſancti participationē
in corde ſumere debemus. Ergo diuiniſſima eu
chariſtia:q̄ in altari ſm̄ panis ⁊ vini ſpeciē:⁊ ſꝫ
corpis ⁊ ſanguinis xp̄i veritatē viſibiliter ⁊ cor-
poraliter tractat:ſacr̄m eſt ⁊ ſignum:⁊ imago in
uiſibilis ⁊ ſpūalis participationis ieſu:q̄ intus
in corde per fidē et dilectionē ꝑficit. Hec Hugo Innocen.
¶ L Item Inno.in de offi.miſ. Cū ſacerdos illa
xp̄i verba ꝓnūciat. Hoc eſt corpus meū:hic eſt
calix meus:panis ⁊ vinū in corpus ⁊ ſanguinem
cōuertunt:illa verbi vͤtute qua vͤbū caro factū
eſt:⁊ habitauit in nobis:q̄ dixit ⁊ facta ſunt mā
dauit ⁊ creata ſūt vniuerſa. Ego igit q̄ vitā eter
nā habere deſidero:carnē xp̄i veraciter comedo
⁊ ſanguinē eiꝰ veraciter bibo:illā vtiqꝫ carnem
quā traxit de vͤgine:⁊ ſanguinē quē effudit i cru
ce. Ego corde ⁊ ore cōfiteor:ip̄m dñm ieſum xp̄z
in hoc ſacr̄o māduco:fretꝰ autoritate ipſiꝰ dñi.
¶ Probat idē cōfeſſio berengarij facta in gñali
concilio Nicolao papa p̄ſidēte:⁊ hr̄ in.c.ego be
rengarius.de cōſe.diſt.ij.qua ait. Conſentio ſctē
romane eccl'ie ⁊ apoſtolice ſedi:⁊ ore ⁊ corde ꝓfi
teor panē ⁊ vinū q̄ in altari ponunt:poſt ꝯſecra
tionē nō ſolū ſacr̄m:ſꝫ etiā verꝫ corpꝰ ⁊ ſanguinē
dñi nr̄i ieſu xp̄i eſſe. ¶ Demū hāc veritatē vni-
uerſalis eccleſia (cuius poſt euāgeliū nulla ma-
ior eſt autoritas) determinauit in ꝯcilio genera
li ſub Innocē.iij.celebrato vt hr̄ in.c.firmiter de
ſumma trinitate ⁊ fide catholica.vbi dꝛ. Una vͤo
eſt fideliū vniuerſalis eccleſia:extra quā nullus
omnino ſaluat:in qua idē ipſe ſacerdos eſt ⁊ ſa-
crificiū ieſus xp̄s:cuius corpus ⁊ ſanguis in ſa-
cramēto altaris ſub ſpeciebꝰ panis ⁊ vini vͤaci-
ter cōtinet. ¶ M Hāc etiā vͤitatē Guilhel.par
rhiſ.in tractatu ſolēni:quē de ſacramētis edidit guilhelmꝰ parrhiſieñ.
in ꝑte de ſacr̄o euchariſtie.c.ſine ꝑtitiōe ⁊ iuxta
pricipiū perſuadet ex tribꝰ officijs:que xp̄s pro
nobis ſuſcepit:ſcꝫ preſbyteri:aduocati ⁊ medici
Unde quia in miſſa fit populi ſanctificatio ne-
ceſſe eſt chriſtum vt ſacerdotem fideliſſimum in
tereſſe pro expletione officij ſacerdotalis. Hoc
eñ exigit fidelitas ſacrificātis vt adſit cū ad ſa-
crificium

crificiũ poſtulaẗ aduenire. Eſt aũt officiũ ſacer-
dotale: ſacramẽtare ſiue ſanctificare: qđ certe nõ
impleẗ niſi ꝑ hoſtiã: qua gratia ſanctificationis
ꝓplo impetraẗ. Nulla autẽ hoſtia eſt qua poſſit
ſctificari ppl's: niſi illa quã xp̃s in cruce obtulit:
que ẽ ipſemet xp̃s: ſcđm ꝙ homo: ſicut dicit apl's
ad Heb.ix. ꝙ ſemel in ↄſummatione ſclo᷑ ad de-
Heb.ix. ſtructionẽ pctõ᷑ ꝑ hoſtiã apparuit. Et ibidẽ.x.c.
Sctificati ſumus ꝑ oblationẽ ieſu xp̃i ſemel. Ne-
ceſſe eſt igiẗ hũc venire ex officio ſacerdotali ſu-
ſcepto ad ſacrificãdũ pplm ꝑ hoſtiã. Nõ eſt aũt
xp̃s ſacerdos niſi ĩ forma hũana: ꝛ ĩ eo ꝙ hõ: igẗ
vt ſic pñtẽ ſe facit ĩ altarꝫ ſacꝫo. Iuxta hũc modũ
q2 fidelis eſt nr̃ aduocat9: neceſſe hꝫ itereſſe cau-
ſe quã agendã ſuſcepit quotiẽs cauſa noſtra agi-
tur: ꝛ preſentia eius deſideraẗ. Cauſa aũt totius
eccleſie in miſſa agiẗ: ſcꝫ coram deo patre: ꝑ ſacer-
dotẽ tanꝗ̃ ꝓcuratorẽ. Neceſſe igiẗ hꝫ intereſſe ꝛ
cauſam agere hic noſter aduocat9. Non eſt aũt
aduocatus: neqꝫ cauſam agit niſi inquantũ ho-
mo: ergo inquantũ homo neceſſe habet aſſiſtere
procuratori ſacerdoti: maxime q2 cauſa iſta non
agitur niſi per interpellationẽ: ſi nõ niſi ex ore ei9
digna eſt ſuſcipi ꝛ per munus quod ipſemet eſt.
Tertio q2 fidelis medic9 egrũ quẽ curãdũ ſuſce-
pit: habet viſitare quotiẽs hoc requirit infirmi-
tas: ꝛ hoc cũ vnguẽtis ꝛ medicinis que curationi
eiuſdem ſunt neceſſaria. Quia igiẗ vnuſquiſqꝫ de
eccleſia eger eſt: et medicatione indiget ſiue ad
curationem: ſiue ad ↄſeruationem: ſiue ad preſer-
uationẽ: ſiue ad confortationẽ: ꝛ vnũquẽqꝫ curã-
dũ mirabili miſeratione ſuſcepit: neceſſe habet
ad curandũ quotiẽs opus erit: aduenire. Opus
aũt eſt quotiẽs de medicatione eius agitur: ꝛ ſa-
Ad qđ miſ- nationẽ eius intendiẗ. Quia ergo ad hoc miſſa
ſa agitur? agiẗ: ꝛ quicq̇d ĩ ea fit: fit vt hmõi egro medicatio-
nis impendaẗ officiũ ꝛ ſanitatis beneficiũ: neceſ-
ſe habet miſſe officio intereſſe: ꝛ hoc ĩ eo ꝙ medi-
cus: hoc eſt in forma humana: cũ corpore ſuo qđ
eſt velut antidotum ſolidiſſimũ cõtra oẽs humo-
res noxios vitio᷑: ꝛ cũ ſanguine ſuo qui eſt velut
ſyropus mulcebris ꝛ dulciſſim9: ꝛ medicina liqui-
da valẽs cõtra oĩa aĩa᷑ languores atqꝫ vulnera:
quo᷑ duorum virtutes in ipſa dñica paſſione po-
tiſſimũ claruerũt. Scđm hoc igiẗ q2 venerandꝫ
corpus xp̃i medicina eſt ſaluberrima: qua curan-
tur quotidie nr̃e infirmitates: ꝛ ſacramentũ eius
eſt placabiliſſimum quo lapſi deo patri recõcilia-
mur: ꝛ ſctificationis nr̃e eſt ſacꝫm ſacratiſſimũ: q̇
deo prĩ vt filij chariſſimi ↄiũgimur: ꝛ incorpora-
mur: ꝛ cibus eſt nr̃e refectionis: quo in vita ſpũa-
li ſubſiſtim9 ꝛ ſolidamur: neceſſe eſt ipſius in miſ-
ſa᷑ ſolẽnijs in quibus oĩa iſta peraguntẗ ſacratiſ-
ſimã ꝛ veriſſimã adeſſe preſentiã. Non eñ ſuffi-
cit deſignatio ſiue figuratio corꝑis iſtius viuifi-
ci ꝛ ſanguinis ad iſta p̄dicta peragẽda: ſed neceſ-
ſario req̇runt iſtius viuifici panis p̄ſentiſſimam
veritatẽ. Neqꝫ enim figura: neqꝫ aliq̃ deſignatio
medicine preſtare põt vllo modo ſalutẽ: ſed ſola
ipſius pñs veritas ſalutẽ facit. Similiter impoſ-
ſibile eſt per ſolã ꝛ inanẽ figurã ꝛ deſignationem
ſacrificij placari iratũ: aut reconciliari offenſum
abſqꝫ ſacrificij veritate: ſimiliter neqꝫ ſacrari aut
ſanctificare poſſibile eſt quenꝗ̃ abſqꝫ ſacramẽti
veritate: cũ ſacramẽti ſcꝫ ſola figura. Eodem mo-
do impoſſibile eſt aliquẽ refici: paſci / aut potari
ſola figuratiõe panis ꝛ vini: alioq̇n ſufficerẽt no-
bis figure ꝛ picture ad iſta quatuor peragẽda: et
fruſtra laboraretẗ circa miſſarũ ſolẽnia. Suffice-
rent inquã picture ſacrarũ oblationũ ꝛ ſacrificio-
rum ad reconciliationẽ ꝛ placationem: figure pa-
nis ꝛ vini ad medicationẽ ꝛ refectionẽ. Hec au-
tem inſania ad hoc deducit vt pictura diluuij ſo-
la ſincreritate mũdũ ſubmergat: ꝛ pictura ignis
quo mũdus inferior ↄflagrandus eſt: iam mũdũ
exurat: atqꝫ pictura ſola panis paſcat atqꝫ refi-
ciat: ſic ꝛ pictura vini potet: ꝛ inebriet: que certe
nemo admittit cõpos ratiõis. Venit autẽ in par-
tem ſic loquentiũ demẽtia: vt omnino non diſtin-
guãt quantũ ad virtutẽ ꝛ efficaciã inter ſigna et
res: inter figurã ꝛ veritatẽ: cum eandẽ virtutẽ at-
tribuãt ſignis et veritati. Nimiũ ergo deſipiunt
heretici atqꝫ falluntur aſtruentes corpus chriſti
nõ realiter vere in ſacramento altaris contineri:
ſed dũtaxat in quadã deſignatione ꝛ figura con-
tra chriſti euangeliũ ꝛ tot ſancto᷑ teſtimonia pa-
trum: in quo elucet ipſorum deteſtanda temeri-
tas: ꝛ preſumptio temeraria qua ſenſui proprio
proterui innitũtur: ſententiã ſuã maiorũ autori-
tatibus preferendo cõtra ſapiẽtis exhortationẽ. Prouer.iij
Fili ne innitaris prudentie tue: neqꝫ ſapiens ſis
apud temetipſm. Verũ he perſuaſiões Guilhelᷓ.
magis oſtendũt congruitatẽ corporalis preſen-
tie chriſti: ꝗ̃ demõſtrent aſſiſtentie neceſſitatem.
¶ N De eodem etiam loquiẗ Alber. in lib. de ſa. Albertus.
par.ij. Quid inquit: neceſſe eſt tantum facere ap-
paratũ pani ꝛ vino: niſi ſignificarẽt corp9 ꝛ ſan-
guinem chriſti? Quid ad hoc ordinarentur ſacer-
dotes: cõſecrarentur altaria: tẽpla ac cetera que
ad ritum ꝛ altaris cultum pertinẽt: ſi nihil in his
fieret niſi ꝙ panis benediceretẗ: qui corpus chri-
ſti tm̃ ſignificaret. Adhuc autem adoratio ꝛ vene-
ratio que fit a pplo exhiberetẗ creature. Sicqꝫ in
oĩ miſſa idololatria ↄmitteretẗ: q2 cultus debitus
creatori pure exhiberetẗ creature: qđ nefariũ eſt
dicere. ¶ Quõ etiã btũs Dionyſi9 de hoc ſacꝫo lo-
quẽs: ꝟbis vtiẗ q̃ ſoli deo digne attribuũtur. Ait
eñ in de eccl'iaſtica hierarchia. c.iij. loquẽs de ve- Dionyſius
nerabili euchariſtie ſacꝫo. At ꝟo põtifex cũ diui-
na munera laude ꝓſecutus fuerit ſacroſctã ꝛ an-
guſtiſſima myſteria ↄficit: ꝛ que ante laudauerat
venerandis operta ꝛ abdita ſignis in conſpectu
agit diuinaqꝫ munera reuerenter oſtendens: ad
ſacrã illo᷑ cõmunionẽ ꝛ ipſe cõuertitur: ꝛ reliq̃s
vt cõicent hortaẗ. Et poſt multa. Deſcribit enim
põtifex in his ferme ſenſibiliter muneribus in cõ-
ſpectu dans xp̃m ieſum noſtram ſpiritalem vt in
imaginibus vitã: ex diuinitatis occulte ꝑfecta et
incõfuſa noſtre mortalitatis aſſumptiõe clemen-
tiſſime ꝓprietatẽ ex nobis accepiſſe: atqꝫ ad diui-
ſibile noſtrum ſine mutatione ſui ex vnitate na-
turali ꝓceſſiſſe. Perqꝫ hãc beatificã clemẽtiã ad
participationẽ ſui ſuorũqꝫ bono᷑ inuitare gen9
humanũ. Si tñ ipſius clementie inſeramur ipſam
quãtũ fas eſt imitãdo: ſicqꝫ veraciter ↄſortes dei
diuinorũqꝫ ꝑticipes efficiamur. Hec Diony. ſm
nouã trãſlationẽ. In q̇b9 ſatis pꝫ eũ ſenſiſſe dñm
ieſum xp̃m in ſacramẽto realiter: ſꝫ opertum ſpe-
ciebus panis ꝛ vini ↄtineri. ¶ O Ex oĩb9 p̄cedẽ-
tib9 ſatis reor ꝓbatũ eſſe hãc fidei nr̃e veritatem
ꝙ ſub ſpecieb9 panis ꝛ vini poſt ↄſecrationem ri-
te factã verũ xp̃i corpus veruſqꝫ ei9 ſanguis: nõ
ſicut in ſigno: ſed in ſe realiter contineẗ: contra
damnatam hereſim hanc veritatem negantium.
Neqꝫ pro eis facit quod pro ſe adducunt: ꝙ enꝫ
hec verba chriſti: hoc eſt corpus meum: non ſint
accipienda ſicut illa. Ego ſum vitis vera. Aut ſi-
cut illa apoſtoli. Petra autem erat chriſtus: ſa-
tis ſupra declaratum eſt. Verba vero beati Au-
guſt. ſupra pro ſua hereſi allegata: magiſter di.x.
quarti determinat dicẽs. Non his negat Augu.
corpus xp̃i a fidelibus ſumi vel eſſe in altari; ſed

his veritas apoſtolos:⁊ in eis nos inſtruxit:ꝙ ip
ſius corpus nõ per partes diſcerptũ vt putauerũt
illi diſcipuli qui retroierũt:ſed integrũ:nec viſibi
liter in forma hũana : ſed nobis inuiſibiliter ſub
Auguſtin⁹. forma panis ⁊ vini/corpus ⁊ ſanguinẽ traderet.
Quem ſenſum beatus Aug. confirmat dicẽs. Ip
ſum quidẽ ⁊ nõ ipm corpus qđ videbat̃ mandu⸗
cabat̃:ipm inuiſibiliter:⁊ nõ ipm viſibiliter. Itẽ
etſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrare:neceſſe ẽ
tñ inuiſibiliter intelligi. Ita etiã intelligendũ eſt
corpus xp̄i eſſe in vno loco : ſcꝫ viſibiliter in for⸗
ma hũana:veritas tñ eius.i.diuinitas vbiqꝫ eſt:
veritas etiã eius.i. verũ corpus in omni altari ẽ
vbicũqꝫ celebratur. Sic etiã illud intelligendum
eſt. Pauperes ſemp habebitis vobiſcũ: me autẽ
nõ ſemp habebitis:ſm corporalẽ p̄ſentiã ſꝫ quã
cũ eis ↄuerſabat̃. Silr ⁊ illud:ꝙ homo eſt:in celo
eſt viſibiliter:inuiſibiliter autẽ eſt in altari: quia
nõ in forma humana apparet:ſed forma panis ⁊
vini operit̃. Unde ⁊ inuiſibilis eius caro dicitur
q̃ vere eſt in altari:ſed q꞉ non in ſpecie ſua appa⸗
ret dicitur inuiſibilis. Ait em̃ Auguſt. Sacrificiũ
eccleſie duobus cõſtat:viſibili elementorũ ſpecie
⁊ inuiſibili domini noſtri ieſu chriſti carne ⁊ ſan
guine:ſacramento ⁊ re ſacramenti.i. corpore xp̄i
Ecce inuiſibileꝫ dixit carnem chriſti:quia forma
panis operta ſumitur et tractatur.

¶ Lectio.xl.

A Stē
ſa corpo
rali pre⸗
ſētia cor
porꝫ xp̄i
ſub ſpe⸗
cieb⁹ pa
nis / ad
prolatio
neꝫ for⸗
me ſacra
mētalis
conſeq̄n
ter inq⸗
rēdū eſt
qua mu
tatione incipit corpus chriſti eſſe in ſacramẽto.
¶ Circa qđ notandũ:ꝙ quãuis exp̄ſſe tradat̃ in
ſcriptura : ꝙ corpus xp̄i veraciter ſub ſpeciebus
panis cõtinet̃:⁊ a fidelib⁹ ſumit̃: vt patuit lectio
ne p̄cedente:tñ quõ ibi ſit xp̄i corpus an p ↄuer⸗
ſionẽ alicuius in ipm:an ſine ↄuerſione incipiat
eſſe corpus xp̄i cũ pane manẽtibus ſubſtãtia ⁊ ac
cidentibus panis:nõ inuenit̃ exp̄ſſuꝫ in canone
biblie. Unde de hoc antiq̄tus fuerũt diuerſe opi
niones:vt recitat magiſter di.xi. quarti. Uñ colli
gunt̃ tres opiniones q̃ hñr.c. cũ marthe. in glo.
extra de cele.miſſa. ⁊ Inno.de offi.miſ.par.iij.ca.
xviij.eaſdẽ recitat. ¶ Una ꝙ panis ſubſtãtia ma
net ſimul cũ corpore xp̄i: ⁊ nihil preexiſtẽs ibi añ
ↄſecrationẽ deſinit eſſe. ¶ Scđa tenet ꝙ ſubſtan
tia q̃ fuit panis primo:poſtea eſt caro xp̄i. ¶ Ter
tia tenet ꝙ ſubſtãtia panis ibi deſinit eſſe : ⁊ ma⸗
nẽt accidẽtia tm̃:ſapor:color: põd⁹ ⁊ ſilia : et ſub
his accidẽtibus incipit eſſe corp⁹ xp̄i. ¶ Quartã
opinionẽ addit magr̃ vbi ſupra ꝙ panis ſubſtan
tia nõ cõuertitur:ſed annihilat̃:vel in preiacentẽ
materiã reſoluit̃. Sed nũc opinio tertia ab omni
bus doctoribus catholicis acceptat̃:ſcꝫ ꝙ ſubſtã
tia panis nõ manet:ſed realr̃ veraciter in ſubſtã
tia corporis xp̄i ↄuertit̃ trãſſubſtantiat̃ ſeu ↄmu
tatur. Tũ q꞉ de ſacramentis tenendũ eſt ſicut te⸗
net ſctã Romana eccl'ia:vt habet̃ de hereticꝭ. ad
abolendã. Nũc aũt ipa tenet ⁊ determinauit pa
nem tranſſubſtantiari in corpus chriſti: ⁊ vinuꝫ
in ſanguinẽ:vt hr̃ de ſum. tri. ⁊ fi. ca. firmiter. vbi
ſic dicitur. Ipe ieſus chriſtus ſacerdos eſt ⁊ ſacri
ficiũ:cuius corpus ⁊ ſanguis in ſacramento alta
ris ſub ſpeciebus panis ⁊ vini veraciter cõtinet̃.
Et ſeq̄tur. Trãſſuſtantiatis pane in corpus ⁊ vi⸗
no in ſanguinẽ ptãte diuina. ¶ Ad idẽ ſunt auto
ritates plurime ſctõꝝ:quarũ plures ca.preceden
te ſunt allegate. Unde Euſebius emiſſenus de cõ Euſebius emiſſenus.
ſe.diſt.ij.q꞉ corpus. Inuiſibilis inq̄t: ſacerdos vi
ſibiles creaturas in ſubſtantiã corporis ſui ⁊ ſan
guinis verbo ſuo ſecreta ptãte cõuertit. Et ſequi
tur. Nouũ tibi ⁊ impoſſibile eſſe non debet:ꝙ in
xp̄i ſubſtantiã terrena ⁊ mortalia ↄuertũtur. Itẽ
Amb.lib.de ſacramentis:vt.ſ.allegatuꝫ eſt in.c. Ambro.
panis.iij.de ↄſe.diſt.ij. Panis eſt in altari vſitat⁹
ante verba ſacramentoꝝ:vbi acceſſit conſecratio
de pane fit caro chriſti. Sequitur. Si ergo tanta
vis eſt in ſermone dñi ieſu vt inciperet eſſe qđ nõ
erat:quãto magis operatori⁹ eſt vt ſint que erãt
⁊ in aliud ↄmutent̃. Et ſic qđ erat panis ante cõ⸗
ſecrationẽ:iã corpus chriſti eſt poſt ↄſecrationẽ:
q꞉ ſermo chriſti creaturaꝫ mutat: ⁊ ſic ex pane fit
corpus chriſti: ⁊ vinũ cum aqua in calice mixtuꝫ
fit ſanguis cõſecratiõe verbi celeſtis. Itẽ Aug. et
habet̃ eadẽ diſt. vtrũ ſub figura. Uoluit dñs hũc Auguſtin⁹.
panẽ ⁊ vinũ in myſterio:vere carnẽ ſuã ⁊ ſangui⸗
nẽ ſuum ↄſecratione ſpũſſcti potẽtialr̃ creari. Et
ſeq̄tur. Ex ſubſtãtia panis ⁊ vini myſtice corpus
xp̄i ↄſecrat̃. Et infra. Corpus xp̄i ⁊ ſanguis in vir
tute ſpũſſcti ex panis ⁊ vini ſubſtãtia efficit̃. Et ſe
quitur. Per ſpm̃ ſctm̃ hanc : ſcꝫ panis ſubſtantiã
ſuã efficit carnẽ: ⁊ trãſit vinũ in ſanguinẽ. Et in⸗
fra. Credendũ eſt ꝙ in verbis chriſti ſacramenta
ↄficiantur:cuius em̃ potẽtia creant̃ prius ſcꝫ pa⸗
nis ⁊ vinũ: eius vtiqꝫ verbo ad melius procrean
tur. Itẽ in cap̄. cũ marthe. de cele. miſſa. Paneꝫ ⁊
vinũ in corpus ⁊ ſanguinem proprie cõmutauit.
Itẽ venerabilis Hugo lib.ij.de ſacramentis par
te.viij.c.ij. Sacramentũ corpis ⁊ ſanguinis ſui: Hugo.
ipſe dñs ieſus chriſtus inſtituit:quando poſt ce⸗
nam veteris paſche:panẽ ⁊ vinũ in corp⁹ ⁊ in ſan
guinẽ ſuũ potẽtia trãſmutans apl'is ſumẽdũ di⸗
ſtribuit. Et ibidẽ.c.ix.idẽ ex intẽtione declarans
At per verba ſctificationis vera panis ⁊ vera vi⸗
ni ſubſtantia in verũ corpus ⁊ ſanguinẽ xp̄i ↄuer
tit̃:ſola ſpecie panis ⁊ vini remanente: ⁊ ſubſtan⸗
tia in ſubſtãtiã tranſeũte. Cõuerſio aũt ipſa non
ſm vnionẽ:ſed ſm tranſitionẽ credẽda eſt:q꞉ñ ne
quaq̄ eſſentia eſſentie in augmentum accedit vt
p illud qđ accedit : id ad qđ accedit : maius fiat:
ſed trãſitione vt id qđ accedit:cum illo ad qđ ac⸗
cedit:vnũ fiat. Hec ſic in pane chriſti corpus cõ⸗
ſecrare dicim⁹: vt de pane corp⁹ xp̄i eſſe accipiat
nec quaſi nouuꝫ corpus ſubito factũ: de mutata
eſſentia ſcꝫ panis : ſed in ipm corp⁹ verũ mutatã
eſſentiã:nec ipſam ſubſtantiã panis ⁊ vini in ni⸗
hilũ redactã:q꞉ deſijt eſſe qđ fuit:ſed mutatã po⸗
tius:q꞉ cepit eſſe aliud qđ nõ fuit. Et aliud ipſuꝫ
qđ cepit ſupple ſubſtãtia panis eſſe/ex ea eſſe nõ
accepit: q꞉ prius panis fuit: ſed ipſa eſſe accepit
quãdo deſijt eſſe qđ fuit. Ex his ⁊ alijs plurimis
autoritatib⁹ ſanctoꝝ habetur ꝙ corpus xp̄i eſt in
ſacramẽto per trãſmutationẽ vel conuerſionem
aut tranſſubſtantiationẽ ſubſtantie panis ⁊ vini
in corpus ⁊ ſanguinẽ chriſti. In dictis aũt auto⸗
ritatib⁹ ſunt quedã ſobrie exponẽda: quibus di⸗
cit̃ ꝙ panis ⁊ vinũ fit ſanguis ⁊ corpus chriſti : q̃
quõ intelligẽda ſint poſtea lec.xlix. docebitur. Et
propter hoc

propter hoc predicta verboꝝ forma dicit̃ cõuer-
ſiua: qꝛ dũ ipſa rite a ſacerdote ſup panẽ et vinũ
ꝓfert̃: panis et vini ſubſtãtia in corpus ⁊ ſangui
nem xp̄i cõuertunt̃. ❡ C Qꝛ ergo ex determina-
tione eccleſie: conformiter ad ſanctoꝝ autorita-
tes: credẽdũ eſt corpꝰ xp̄i in ſacramẽto eſſe p cõ-
uerſionẽ panis in ipſum. Uidẽdũ quõ intelligẽ-
da ſit ipſa cõuerſio: vbi tria ſunt ꝑquirẽda. Pri-
mo quid ſit cõuerſio. Secũdo qd in quid ꝯuerti
poſſit. Tertio qua ſpecie conuerſionis panis in
Conuerſio corpus xp̄i cõuertat̃. ❡ Quoad primũ notãdũ:
duo dicit. ꝙ cõuerſio q̃ eſt tranſitio vnius in aliud: duo di
cit: ſcꝫ deſitionẽ alicuius rei: ⁊ ſucceſſionem alte
rius. Si em̃ legit̃ aqua conuerſa in vinum in nu
ptijs Joã. ij. deſijt in hydrijs aqua: ⁊ ſucceſſit vi-
nũ: hoc eſt ꝙ forma aque in hydrijs deſijt eſſe: et
ſucceſſit forma vini in materia aq̃. Uel tota aq̃
ſubſtãtia deſijt: tota ſubſtãtia vini ſucceſſit: quip
pe fieri vtrunqꝫ potuit. Qd aũt hoꝝ factũ: ſit ipe
nouit qui fecit. Sic in gñatione naturali ignis
ex aere: aer conuertit̃ in ignẽ: dũ corrupta forma
aeris: ſuccedit forma ignis: ſic albũ vertit̃ in ni-
grum: dum albedini deſinenti ſuccedit nigredo.
Succedere quid dicat̃. ❡ Eſt ergo cõuerſio ſucceſſio entitatis poſitiue
ad entitatẽ poſitiuã deſinentẽ. Illud ſᷣo ſm opi
nionẽ Scoti, dicit̃ ſuccedere qd ad deſitionẽ al-
terius nouũ eſſe recipit: aut in eſſe qd hꝫ conſer-
uat̃: ita ꝙ niſi aliud deſineret: ipſum non recipe-
ret nouũ eſſe nec in eſſe qd hꝫ ꝯſeruaret̃. Ex quo
ſequit̃ ꝙ corruptioni vermis in terra non ſucce-
dit ſol in celo: q̃uis corrupto verme cõſeruetur:
maneret em̃ nihilominꝰ ſi vermis corruptio nõ
preceſſiſſet. ❡ Scdo ſequit̃ ꝙ de ratione ſucceſ-
ſionis nõ eſt ꝙ ſuccedẽs ſit in eadẽ materia ſub
eiſdẽ accidentibꝰ: vel in eodẽ loco in qua: quibꝰ:
vel quo fuit id cui ſuccedit. Patet ex ſecũdo. Unñ
ſi deus cõſeruaret ſolẽ in celo ad deſtructionem
alicuius animalis in terra al's nõ cõſeruaturꝰ:
ſol q̃tũ ad eſſe in quo cõſeruat̃: ſuccederet aiali
⁊ animal deſinẽs cõuerteret̃ per ꝯſequẽs in ſolẽ.
❡ Tertio ſequit̃ ꝙ nõ eſt de rõne ſucceſſionis vt
ſit nouitas aliqua in ſuccedente: qꝛ ſi res aliqua
in ſuo eſſe qd habuit ſine ſui mutatione cõſerua
ret̃ ad corruptionẽ alicuius rei al's nõ cõſeruan
da: illa ſuccederet rei corrupte: ſine ſui mutatio-
ne ⁊ qualibet nouitate. Sentẽtia eſt Scoti qdli.
q. x. ❡ Et poſſet ratio aſſignari: qm̃ qꝛ res de no-
uo ꝓducta. i. accipiẽs eſſe poſt nõ eſſe ad deſitio
nem alterius ſuccedit deſinẽti rõne res cõſerua-
ta. i. accipiẽs eſſe poſt eſſe p̄cedẽs ⁊ deſitionẽ al-
terius ſuccedit ei: nulla em̃ poteſt aſſignari rõ di
uerſitatis cũ cõſeruatio eſt quedã ꝓductio: nam
vtrobiqꝫ ad eſſe cauſe ſequit̃ effectus: qui cauſa
ceſſante nõ ſequeret̃. Poſita em̃ cauſa ſufficien-
te ⁊ ꝓducẽte: ponit̃ effectus de nouo: ſi prius nõ
fuerit: aut ponit̃ nõ de nouo ſi prius fuerit: ⁊ hoc
ſi eadẽ fuerit cauſa ꝓducẽs ⁊ cõſeruãs. Nec mi-
nus hꝫ eſſe effectus a cauſa cõſeruãte: q̃ a cauſa
ꝓducẽte: qꝛ ita cõſeruatũ nõ eſſet ſubmoto con-
ſeruante: ſicut ꝓductũ nõ eſſet remoto ꝓducẽte.
❡ D Per hoc patet ad ſm quid in quid conuer
ti poſſit: nã tũc res aliqua cõuerti põt in aliã: dũ
vtraqꝫ eſt in poteſtate agẽtis q̃tũ ad eſſe vel cõ-
ſeruari: ⁊ nõ eſſe ſimpliciter vel ſm quid. Unñ di-
citur primo ꝙ nõ ſolũ corpus in corpꝰ: aut ſub-
ſtantia in ſubſtãtiã: ſeu accidẽs in accidens: ſed
ſpiritus in ſpiritũ: ⁊ corpus in ſpiritũ: ⁊ ſpiritus
in ſubſtãtiã corporalẽ: ſubſtãtia in accidẽs ⁊ ac-
cidẽs in ſubſtantiã: et gñaliter quodlibet creatũ
in creaturã quãlibet põt cõuerti diuina poteſta
te. Patet: qꝛ cũ quelibet creatura eque eſt in ple
na poteſtate dei q̃tũ ad eſſe ⁊ nõ eſſe poteſt q̃li-
bet creaturã annihilare: ⁊ ad deſitionẽ alterius
cuiuſcunqꝫ ꝓducere: ſimiliter põt q̃libet creatu
ram cõſeruare ad deſitionẽ alterius. Quod cuꝫ
facit: creaturã que deſinit in eã quã ſic cõſeruat
vel ꝓducit: cõuertit. Nec tamẽ ꝓpter talẽ cõuer
ſionẽ vnũ fit reliquũ: hoc eſt ſi corpus conuertit̃
in ſpiritũ: nõ ideo corpus fit ſpiritus: neqꝫ mate
ria fit forma ſi in formã cõuerteret̃: nõ ſubſtãtia
accidẽs: vel ecõuerſo: cũ cõuerti vnum in aliud:
nõ eſt vnũ fieri aliud: ſed eſt vni deſinẽti ſuccede
re aliud: licet in caſu ex corpore fit ſpiritus: et ex
materia fit forma: qd nihil aliud eſt dictu: niſi ꝙ
deſinẽti corpori ſuccedit ſpũs. Sicut in gñatio-
ne naturali ignis ex aere: aer nõ fit ignis: nec for
ma aeris fit forma ignis: ſed forma aeris corrũ-
pit̃ ⁊ ꝓducit̃ in eadẽ materia forma ignis: qd eſt
cõuerti aerẽ in ignẽ: ſiue formã aeris in formam
ignis. ❡ Secũdo dicit̃ ꝙ nihil cõuerti poteſt in
deũ: vel in aliquod intrinſecũ deo. Probat̃ qꝛ ni Nihil in deum vel in aliquod intrinſecum deo conuerti poteſt.
hil intrinſecũ deo eſt in poteſtate dei q̃tuꝫ ad eẽ
et nõ eſſe: cũ eſſe intrinſecũ deo: eſt deus: ⁊ neceſ
ſe eſſe ⁊ nõ poſſibile non eſſe. Potẽtia enim diui
na eſt tantũ reſpectu poſſibiliũ: vt declarant do
ctores circa diſtinctionẽ primi: ⁊ ideo non ſucce
dit eſſe diuinũ cuicũqꝫ creature deſinẽti: cũ ſiue
creatura deſinat: ſiue non: neceſſario eſt deꝰ: nec
ſolũ neceſſario eſt: ſed neceſſario eſt immutabi-
lis: ⁊ ideo nõ tantũ quoad eſſe non ſuccedit: ſed
etiã q̃tũ ad omnẽ moduꝫ ſui eſſe nulli creature
ſuccedit. ❡ E Sed forte q̇s diceret cõtra primũ. Obiectio.
Illud videt̃ eſſe cõtra beatũ Aug. ſup Gen̄. dicẽ- Auguſti.
tem lib. vij. Omne corpus in omne corpus poſſe
mutari nõ defuerũt qui aſſererẽt: corpus aũt ali
quod cõuerti in animã: fieriqꝫ naturam incorpo
reã nec quẽq̃ ſenſiſſe ſcio: nec fides hꝫ. Et eodeꝫ
lib. expreſſius habet̃ ideꝫ. Omne inquit corpꝰ in
omne corpus mutari poſſe credibile eſt: quodli-
bet autẽ corpus poſſe mutari in animã: credere
abſurdũ eſt. ❡ Itẽ Boetius in lib. de duabꝰ na- Boetius.
turis dicit. Neqꝫ corporea ſubſtãtia in incorpo-
ream ſubſtãtiã mutari põt: nec incorporea in ſe
inuicẽ mutari: ꝓprias formas mutãt: ſola em̃ in
ſe inuicẽ mutari poſſunt: que habẽt vnius natu
re cõmune ſubiectũ. ❡ Itẽ nõ videt̃ ꝙ ſubſtãtia
poſſit cõuerti in accidẽs: qꝛ nõ poteſt fieri inhe-
rens: nec abſolutũ poteſt cõuerti in reſpectiuuꝫ:
qꝛ tũc abſolutũ requireret duos terminos. Iteꝫ
q̃titas panis nõ põt cõuerti in corporis xp̄i q̃ti
tatẽ: qꝛ nõ põt corpus xp̄i quãtificari per q̃tita-
tem panis: cũ nõ ſit debita cõmenſuratio. ❡ Ad
illa dicit̃ ad primuꝫ: ꝙ beatus Aug. ibi loquit̃ de
conuerſione prime ꝓductionis: ⁊ ſm modũ illiꝰ
productionis vbi de corpore materiali aliud cor
pus productũ eſt: vt de materia informi celum ⁊
elemẽta: ibi incredibile nõ eſt de quolibet corpo
re: quodlibet ꝓduci potuiſſe: ſed non de corpore
in ſpiritũ: qꝛ oſtẽdere vult ꝙ anima nõ eſt produ
cta de materia ſiue corpore materiali. Uel poteſt
dici ꝙ vult ꝙ minus poſſibile eſt corpus in ſpiri
tum cõuerti: q̃ corpus quodlibet in quodcunqꝫ
corpus: qꝛ plus cõueniũt corpora quecũqꝫ inter
ſe q̃ corpus cũ ſpiritu. Uerũ hoc dici poſſet refe
rendo ad potentiã naturalẽ: ſed reſpectu diuine
potẽtie: cui oĩa eque ſubſunt: nec vnũ eſt magis
poſſibile altero. Ideo finaliter poteſt dici beatũ
Aug. ita opinatũ fuiſſe: vel ſm alioꝝ opinionem
locutũ eſſe. Nec probat qd opinat̃: nec aſſertiue
loquit̃ aſſerẽdo vnũ: negãdo aliud: ſed dicit cre-
dibile eſt. Et i alia parte: nec quẽq̃ ſenſiſſe ſcio:
nec fides hꝫ ⁊ poſtea: abſurdũ eſt hoc aſſerere. i.

non eſt vſitatū nec certū. ¶ Ad Boetiū dicit̃ ꝙ loquit̃ de cōuerſione naturali ⁊ immediata: que requirit ſubiectū cōmune: ⁊ principia agendi et patiēdi mutuo in cōuerſis. Dicit em̄ ibidem: ꝙ nō pōt eē in lapidē ꝑmutari: qḋ intelligi nō pōt niſi de cōuerſione naturali et immediata. Quomodo aūt ratio ſua teneat cōtra Euticem: cōtra quē ibi loquit̃: alibi videndū eſt. ¶ Ad tertium ⁊ quartū dicit̃: ꝙ fundat̃ ſup falſa imaginatione: que eſt ꝙ terminꝰ ad quē cōuerſionis induat cōditiones termini a quo: qḋ falſum eſt: q̄ ſi terminus ad quē cōuerſionis recipit eſſe ſm̄ cōuerſionem recipit eſſe ſm̄ cōditionē proprie nature: vt patet etiā in conuerſione naturali. Ideo ſi accidens cōuertit̃ in ſubſtātiā: ſubſtātia ſeruat cōditionē ſuā: ⁊ ecōuerſo ſi ſubſtātia in accidēs: accidens tenet ſuas cōditiones: ⁊ ſi abſolutum in reſpectiuū: reſpectꝰ habebit fundamentū ⁊ terminos ſuos: quos nō habuit abſolutū cōuerſum. Sic ſi q̄titas panis cōuerteret̃ in q̄titatē corporis xp̄i (poſito ꝙ q̄titas ſit accidēs abſolutum) corpus xp̄i ꝓpter hoc nō extenderet̃ q̄titate panis: q̄ conuerſa deſinit eſſe: ſed q̄titate ſua propria: q̄ ſuccedit q̄titati panis cōuerſe: et per hoc patet ſcōm. ¶ f Quoad tertiū: ſcꝫ qua ſpecie cōuerſionis panis cōuertat̃ in corpus xp̄i. Naꝫ in allegatis autoritatibus qnq̄ dicit̃ mutari: qnq̄ cōuerti: ⁊ qnq̄ trāſſubſtantiari. Quomodo ergo ſe habeat cōuerſio ad trāſmutationē: quomodo ad trāſſubſtātiationem: inquirendū. Dicēdum

Mutatio multipliciter accipit̃.

itaq̄ eſt: ꝙ mutatio multipliciter accipitur tā a philoſophoꝝ q̄ a ſanctis: poſſunt aūt acceptiōes iſte reduci ad tres. Unde pōt accipi mutatio large ſiue cōmuniſſime: ⁊ ſic mutari eſt reꝫ incipere vel deſinere eſſe: aut ſe habere aliter poſteriꝰ q̄liter ſe nō habuit prius inſtātanee vel ſucceſſiue: et ſic eſt genus ad motū ⁊ cōuerſionē: q̄ motꝰ dicit ſucceſſionē: ⁊ cōuerſio deſitionē ꝯuerſi: q̄ non importat mutatio in ſpē. Similiter ad creatione et annihilationē et alteratione: q̄ in genere importat q̄cq̄d illi termini importāt i ſpecie. ¶ Secūdo modo accipit̃ ſtricte ꝓ receptione alicuius forme ſubſtātialis vel accidentalis de nouo: vel dimiſſione talis forme p̄habite inſtātanea vel ſucceſſiua: et illo modo materia prima ſi fuiſſet creata ſub forma. i. ſimul creata cū forma: in inſtanti ſue creationis fuiſſet mutata: q̄ in illo inſtanti recepiſſet formā quā ante hoc inſtās non habuiſſet. ¶ Tertio modo accipit̃ ſtrictiſſime: ⁊ ſic mutari eſt ſubiectū p̄ſuppoſitū recipere formam: vel locū prius nō habitā vel habitū: vel talem perdere inſtātanee vel ſucceſſiue: ⁊ ſic accipitur. viij. phyſicoꝝ: vbi innuit̃ ꝙ mutari eſt rē aliter ſe habere priꝰ ⁊ poſteriꝰ. Ex illo ptꝫ ꝙ ꝯuerſio non eſt mutatio ſcōo vel tertio modis ſaltem nō opꝫ: ſꝫ tm̄ p̄mo modo: q̄ qḋ his duobus vltimis modis mutat̃: nō deſinit: qḋ aūt cōuertit̃ deſinit

Conuerſio duplex eſt.

eſſe. ¶ G Sed quō ſe habeat cōuerſio ad tranſſubſtātiationē / aduertēdū ꝙ eſt cōuerſio quedā naturalis: q̄dā ſupnaturalis. Naturalis eſt que fit a p̄ncipijs nature p̄ſuppoſito ſubiecto vtriq̄ termino: vt eſt cōuerſio aeris in ignē. Supnaturalis eſt q̄ fit actione diuina ſpeciali p̄ter ordinē nature: ⁊ iſta ſi fit inter terminos ſubſtantiales: dicit̃ trāſſubſtātiatio. Si inter terminos accidētales: poſſet dici trāſaccidētatio. Si inter terminum a quo qui eſt ſubſtātia: ⁊ ad quē qui eſt accidens: poſſet circūlocutiue dici trāſſubſtātie accidētatio. Sic ecōuerſo poſſet dici tranſaccidētis

Trāſſubſtātiatio q̄d.

ſubſtātiatio. ¶ Pōt aūt trāſſubſtātiatio ad ꝓpoſitū ſic deſcribi: eſt cōuerſio ſubſtantie totius in ſubſtātiā nō habētē cōmunē materiā cū priore. Cōuerſio ponit̃ ꝓ gn̄e: q̄ vbicūq̄ eſt trāſſubſtātiatio: ibi eſt cōuerſio: ⁊ nō ecōuerſo. Primū ptꝫ: q̄ in oī trāſſubſtātiatione terminꝰ a quo deſinit eſſe. Si em̄ maneret: nō eſſet trāſſubſtātiatio: q̄ nihil trāſiret in aliud. Dicit̃ ſubſtātie: ad excludendū trāſaccidētationē. Dicit̃ totiꝰ: qḋ dꝫ accipi mixtim. i. cathegorematice ⁊ ſincathegorematice ſimul: vt exponit̃ ipm̄ ⁊ nihil ipſiꝰ quin ipm̄. Per hoc excludit̃ gn̄atio naturalis: in qua lꝫ totū cathegorema. i. integrū tranſeat in totū: vt dicit phs in de gn̄atione. Gn̄atio eſt trāſitio huiꝰ totiꝰ in hoc totū. Siquidē in gn̄atione ignis ex aere: totꝰ aer corrūpit̃: ⁊ totꝰ ignis ꝓducit̃ cathegorematice: nō tn̄ totꝰ aer capiēdo totꝰ mixtim: q̄ nō q̄ncq̄d eſt aeris corrūpit̃: q̄ materia q̄ eſt p̄mo pars aeris: ⁊ poſtea pars ignis nō corrūpitur: ſꝫ manet ſub vtroq̄ termino. Dicit̃ in ſubſtātiā ꝓpter ꝯuerſionē ſubſtātie in accidēs: que nō trāſſubſtātiatio: ſꝫ magis trāſſubſtātie accidētatio. Dicit̃ vltimo: non habentē cōem materiā cū alia: ꝓpter cōuerſionē forme ſubſtātialis ꝑ gn̄ationē de nouo ꝓductā: q̄ lꝫ ibi ſit ꝯuerſio totius forme corrupte in formā ꝓductā: q̄ nihil forme corrupte manet: tn̄ nō eſt trāſſubſtātiatio: q̄ forma corrupta ⁊ forma genita habēt eādē materiā cōem. ¶ h Ex his ptꝫ ꝙ trāſſubſtātiatio eſt ſpecies cōuerſionis ſupnaturalis / ⁊ ꝑ cōſequēs ſpecies cōuerſionis in gn̄e. Ptꝫ ꝙ nulla potētia naturalis pōt in trāſſubſtātiationē: q̄ nulla hꝫ in ſua poteſtate totā ſubſtātiā cōpoſitā q̄tū ad materiā ⁊ formā: cū materia naturalis ſit ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: neq̄ ſubſtātiā ſimplicē vt formā niſi mediate ſubiecto cōi vtroq̄ termino trāſmutationis: ſed vbi manet materia cōis ibi nō eſt trāſſubſtantiatio vt patuit: ergo nulla virtus naturalis hꝫ in ſua facultate trāſſubſtantiationē: ſola itaqꝫ potētia diuina q̄ eſt infinita habēs in ſua poteſtate materiā ⁊ formā ⁊ oīe creatum et creabile pōt ſubſtātias trāſſubſtantiare.

Prolatis quinq̄ verbis in inſtāti nō eſt ibi ampliꝰ panis: ſed veruꝫ corpus chriſti.

¶ Et ꝑ hoc ad ꝓpoſitū dr̄: ꝙ ꝯuerſio q̄ ſubſtātia panis ꝯuertit̃ in ſubſtātiā corporis xp̄i: eſt tranſſubſtātiatio: panis q̄ꝫ trāſſubſtātiat̃ in verū corpus xp̄i. Probat̃: q̄ ibi fit ꝯuerſio totiꝰ ſubſtātie panis q̄tū ad materiā ⁊ formā. Nam ibi deſinit eſſe ſimplr̄ tā materia panis q̄ eiꝰ forma: forte ꝑ ſubtractionē diuine ꝯſeruationis ſaluatis accidētibꝰ in ſuo eſſe ſine ſubiecto: ⁊ ſuccedit ꝑ verā p̄ſentiā in locū ſubſtātie panis ſub eiſdē accidētibꝰ verū corpꝰ xp̄i ad panis deſitionē: ergo eſt ibi vera trāſſubſtātiatio: tenet ꝯſequentia ex q̄d nois trāſſubſtātiationis. ¶ i Poſſibilitas antecedētis q̄tū ad oēs partes ſatis ptꝫ: attento ꝙ oīa creata ſunt eque in potētia obedientiali dei. Factū ꝓbatū eſt autoritate eccleſie ⁊ ſanctoꝝ: q̄ ratione ꝓbari nō pōt. Et lꝫ ita eſt ꝙ ſub accidētibꝰ que ante ꝯuerſionē erāt i ſubſtātia panis: p̄ſens eſt ꝑ cōuerſionē corpus xp̄i: nec tn̄ afficit̃ ab eis. Tum vt ſupra dictū eſt: ſic eſſe p̄ſens accidētibꝰ: nō eſt de rōne trāſſubſtātiationis. Tū q̄ deꝰ poſſet facere corpꝰ ſuū p̄ſens accidētibꝰ panis ſimul ⁊ ſubſtātie panis: ita ꝙ panis nō deſineret: ſꝫ maneret cū corpore xp̄i: cū hoc nullaꝫ includat ꝯdictionē: ⁊ ſtatim patebit: ⁊ poſtea ꝯuertere panē in corpꝰ xp̄i iā p̄ns: deſtruēdo panis ſubſtātiā: et ꝯſeruādo corpꝰ ſuū ad deſitionē panis: ⁊ tūc nō eſt ſucceſſio ſube ad ſubam ſub accidētibꝰ illis: q̄ priꝰ fuit corpꝰ xp̄i ſub accidētibꝰ illis eodē mō quo poſtea deſinente pane: ⁊ ſic non ſuccederet. ¶ I Poſſet h̄ dici ꝙ adhuc eēt ſucceſſio corpis xp̄i: nō q̄tū ad eē hic de nouo: ſꝫ q̄tū ad ꝯſeruari

ſub

ſub ſpeciebꝰ panis. Sic em̄ pōt eſſe conuerſio in
preexiſtēs: vt ſtatim. ¶. Tum qꝛ ſicut ſubſtātia pa-
nis: ita ⁊ accidētia eiꝰ poſſunt cōuerti ī corpꝰ xp̄i
⁊ ſic deſinerēt eſſe: ⁊ per ꝯñs corpus xp̄i nō eſſet
Scotus.
p̄ñs accidētibus. Tū qꝛ (vt ſentit Sco.) ſubā pa-
nis poſſet trāſſubſtātiari in corpus xp̄i vt exiſtēs
in celo: abſqꝫ hoc ꝙ acq̄reret nouā p̄ſentiam ad
ſpecies vel locū panis: qꝛ deꝰ pōt velle corpꝰ ſuū
cōſeruare: ſiue eſſe in celo: in ordine ad deſitionē
panis in altari alʼs nō cōſeruaturus: in quo caſu
panis deſinens trāſſubſtantiaret̄ in corpꝰ xp̄i: vt
ptꝫ ex q̄d nōis trāſſubſtātiatiōis: ⁊ tñ nō eſſet in
loco: vel ſub ſpeciebꝰ panis cōuerſi: lꝫ de facto ꝑ
tranſſubſtantiationē panis in corpꝰ xp̄i: corpus
xp̄i realiter ſit preſens accidētibus panis ⁊ loco:
qui panē prius q̄ꝫ deſineret: cōtinebat. Hec oīa
recitata ſunt ſm̄ opinionem doctoris ſubtilis in
Guillielmꝰ ockā.
quodlibe. q. x. ⁊ in. iiij. diſt. xj. ¶ R Scd̄m xo opi-
nionem Guil. ockā: ſucceſſio vltra p̄miſſa dicit
preſentiā eius qđ ſuccedit accidentibꝰ: vel loco
eius cui ſuccedit. Et ſꝫ hoc deſcribit tranſſubſtā-
tiationē ſic: eſt ſucceſſio ſubē ad ſubām deſinētē
eſſe ſimplr̄ in ſe: ſub accidentibus aliq̄bus pro-
prijs ſubē deſinētis. addendū eſt: vel ad minꝰ in
eodem loco. etiā addi opꝫ. nō habētis materiam
cōem cū ſubā deſinēte. ¶ Ex quo ptꝫ ꝙ ad tranſ-
ſubſtātiationē req̄rit̄ aliqua nouitas in ter. mino
trāſſubſtātiatiōis: qꝛ noua p̄ñtia eiꝰ ſpēbꝰ vel lo-
co ſubſtātie deſinētis: niſi forte ꝑ miraculū prius
ante cōuerſionē fuiſſet p̄ñs ſubē deſinenti: vt in
caſu ſtatim ſupradicto. Sufficit em̄ ꝙ ſi nō eſſet
preſens ante cōuerſionē fieret de nouo preſens ꝑ
conuerſionē. ¶ Scd̄o ptꝫ ſm̄ illū doctorē: ꝙ ſub-
ſtantia panis nō pōt trāſſubſtātiari in corpꝰ xp̄i
vt in celo: qꝛ deficeret eius p̄ſentia. Si aūt ſubſtā-
tia panis cū accidētibus cōuerteret̄ in corpꝰ xp̄i:
ſufficeret ꝙ corpꝰ xp̄i per cōuerſionē de nouo in-
ciperet eſſe ī loco: quo fuerat panis ſubā cū ſuis
Obiectio.
accidentibus: ſic ſi ſola accidētia cōuerterent̄ in
corpus. ¶ Si diceres. Poſito ꝙ panis deſineret
in ordine ad corpus xp̄i: vt ī celo abſqꝫ eiꝰ preſen-
tia ad ſpēs panis: panis mutaret̄ ⁊ nō annihila-
ret̄: qꝛ deſitio eius nō eſt abſolute in nihilū: ſed
ad aliquid vere exiſtens: ſcilꝫ corpus xp̄i in celo:
Rñſio.
neqꝫ eſt corruptio qꝛ nō in materia: ergo trāſſub-
ſtātiatio. ¶ Rñdetur ꝙ talis mutatio panis / eſt
mutatio panis large capiēdo mutationē: ſed nul-
la illarum: ſed eſt quedā mutatio ſupernaturalis
cui nō eſt nomē impoſituꝫ: qꝛ nunq̄ꝫ facta eſt: nec
fiet: licet fieri poſſet. Harū opinionū diuerſitas
magis cōſiſtit in quid nōis trāſſubſtātiatiōis: q̄ꝫ
Primum dubium.
in re ipſa. ¶ L Sed circa iſta mouentur quatuor
dubia. Primū: nā videtur ꝙ cōuerſio illa ſit in ſa-
cramēto: nō ſit trāſſubſtātiatio: qꝛ non eſt ad ſub-
ſtantiā tanq̄ꝫ ad ſuum terminum formalē: igitur.
Tenet ꝯſequētia: qꝛ oīs denominatio cuiuſcūqꝫ
trāſmutatiōis ſumēda eſt a termino formali. An-
tecedens ptꝫ: qꝛ illa cōuerſio eſt ad vbi: ſcꝫ ad pre-
ſentiā corporis Chriſti loco et ſpeciebus panis
tanq̄ꝫ ad terminum formalē: ⁊ non ad ſubſtantiā
corporis xp̄i. Quod probatur: qꝛ ad illud eſt con-
uerſio tanq̄ꝫ ad terminum formalem qđ ſuccedit
deſitioni panis: huic aūt nō ſuccedit ſubſtantia
corporis xp̄i: ſed preſentia. Quod probatur: quia
ſubſtantia corꝑis xp̄i non recipit nouum eſſe ad
deſitionem panis: manifeſtū eſt qꝛ prefuit. Nec
conſeruatur in ordine ad deſitionēꝫ panis: quia
etiam ſi non fieret cōuerſio: hoc eſt ſi panis non
deſineret: nihilominus ſubſtantia corporis chri-
ſti cōſeruaretur in ſuo eſſe. Et ſic ptꝫ primum qđ
non ſuccedit ſubſtantia corporis xp̄i. Scd̄m etiā
ptꝫ: qꝛ corpus xp̄i accipit nouā preſentiā ad ſpe-
cies panis: q̄bꝰ (deſinente pane) nūc de nouo eſt
p̄ſens: ergo ſuccedit quātū ad preſentiā localem.
¶ Secundū dubiū: vtrū panis cōuertatur in ſo-
lū corpus chriſti: an etiā in ſanguinē: in aīam: vel
in deitatē? Et videt̄ ꝙ nō ſolū in corpus: ſed etiā
in ſanguinē ⁊ aīam: qꝛ ad deſitionēꝫ panis īcipit
eſſe ſanguis Chriſti / ⁊ aīa ſub ſpēbꝰ panis: ergo
cōuertitur in ſanguinēꝫ ⁊ aīam. Tenet ꝯñā: quia
hic eſt deſitio panis ⁊ ſucceſſio ſanguinis ⁊ ani-
me xp̄i: ergo cōuerſio huius in illa. Tenet ꝯñā: qꝛ
iſta duo importat cōuerſio: ⁊ nihil aliud. Oppo-
Tertium dubium.
ſitū determinat magiſter diſtin. xj. vt infra in re-
ſponſione ad dubiū. ¶ Tertium dubium: qualis
mutatio ſit panis deſitio: an ſit annihilatio: an
corruptio? Et videt̄ ꝙ ſit annihilatio: qꝛ nihil pa-
nis manet: nec materia nec forma: nec prefuit: er-
go annihilatur. Oppoſitū: qꝛ qđ conuertitur in
Quartum dubium.
aliud non annihilatur: ſubſtātia panis cōuertit̄
in corpꝰ xp̄i: ergo M ¶ Quartū dubiū ē ꝯ hoc ꝙ
panis cōuertit̄ in corpus xp̄i. Articulus fidei in
vniuerſali traditus nō eſt imitandus ad intelle-
ctū ſpecialē: maxime non ad illum qui eſt diffici-
lior: ⁊ ad quē plura vident̄ ſequi naturali rōni cō-
traria ⁊ plura miracula. Sicut enim in naturali-
bus pluralitas ſine neceſſitate vitāda eſt: ita ⁊ in
ſupernaturalibꝰ ſuperfluitas miraculorūꝫ. Sed
abſqꝫ cōuerſione panis pōt ſaluari tota veritas
ſacramenti: ⁊ ⁊ caueri miraculorum pluralitas: ⁊
inconuenientia rationi naturali cōtraria: ergo.
Conſequentia nota ⁊ minor. Prima pars ptꝫ di-
cendo: ꝙ cū ſubſtātia panis manente eſſet verūꝫ
corpus xp̄i: qꝛ ad veritatē ſacramenti nihil aliud
requiritur niſi veritas ſigni ⁊ ſignati: ſubſtantia
panis cū ſuis accidentibus eque ⁊ magis poteſt
eſſe ſignū ſicut ſola accidentia: qꝛ ſubā panis cū
ſuis ſpeciebus eſt nutrimentum ⁊ non ſole ſpēs
ideo magis panis ſignificat corpus xp̄i in rōne
nutrimēti ſp̄ualis. Similiter qꝛ ex multis granis
panis cōficitur vnꝰ: ſignificat vnitatē corꝑis ve-
ri ⁊ myſtici: qđ nō cōuenit accidētibus: ergo. Si-
gnatū etiā: ſcꝫ corpꝰ xp̄i eque pōt ſaluari cū ſub-
ſtantia panis ſicut cū accidentibus ſolis: qꝛ non
magis repugnat ſubē eſſe cū ſubſtātijs: q̄ꝫ cū acci-
dētibus ſe nō afficiētibꝰ: neqꝫ accidētibꝰ cū acci-
dentibus cōtrarijs: ſed in ſacramento cū accidē-
tibus panis eſt corpus xp̄i: ⁊ etiā accidentia cor-
poris xp̄i: vt quantitas maior corporis chriſti: ſi
ponit̄ accidens diſtinctū a ſubſtantia. Itē calidi-
tas corꝑis xp̄i: cū frigiditate hoſtie: ⁊ ſic de alijs
accidentibus corꝑis ⁊ panis: quorū multa vidē-
tur cōtraria. ¶ Scd̄a pars minoris patet: ſcꝫ qđ
vitarent̄ miracula: qꝛ dicēdo ꝙ ſubſtantia panis
maneret cū corꝑe chriſti: nō oportet ponere deſi-
tionem materie panis cuius deſitio eſt miracu-
loſa. ¶ Itē caueret̄ ꝙ accidens non eſſet ſine ſub-
iecto. Itē vitaret̄ ꝙ ſit actio ⁊ paſſio nullo ſubie-
cto preſuppoſito. Itē vitaretur deceptio ſenſuū.
Itē ꝙ ſit nutritio ſine ſubſtātiali nutrimento. Itē
vitatur ꝙ materia vel que prefuit: vel que nunq̄ꝫ
de nouo creatur: vt dum ex ſacramento generan-
tur vermes: ſiue dū corpus ad ſumptionē ſpecie-
rum ſacramentalium nutritur: ⁊ ſimilia. Maior
probatur: qꝛ ex quo fides nobis data eſt vt ſit via
ad ſaluteꝫ: ita debet teneri ꝑut eſt magis idonea
ad ſalutē. Sed ponēdo aliquē talem intellectum
ſupra modum difficilē: ⁊ in pleriſqꝫ rationi natu-
rali ⁊ rationi ac experientie repugnantem: eſt oc-
caſio auertendi omnes philoſophos et natura-
lem rationem ſequentes a fide: vel ſaltem impe-
diendi eos ne cōuertātur ad fidē: dum dicit̄ eis

talia eſſe de ſubſtãtia fidei:q̃ vidẽtur tã ſenſui:ꝗ̃
intellectui repugnare. Jmmo videt ꝙ negando
ſubſtantiã panis:tot occurrũt hic difficilia intel
lectu:quot i articulo incarnationis. Et mirũ vi-
Scotus. detur arguit Scotus: ꝙ in vno articulo q̃ nõ eſt
principalis articulus fidei:debeat talis itellectꝰ
aſſeri:propter quẽ pateat cõtẽptui oim ſequen-
tiũ rõnem. ¶ Jtẽ in ſacro veritatis: nulla dʒ eſſe
falſitas:accidẽtia iſta ſignificãt naturaliter ſub-
ſtantias quas affecerunt:et ſi manet ibi illa ſub-
ſtantia:ſignificatio eorũ erit falſa. Nec valet di-
cere ꝙ ſignificant corpus xp̃i qḋ ibi vere contine
tur:⁊ hoc ex inſtitutione xp̃i. Et illa ſignificatio
eſt vera:q̄ ſignificatio naturalis nõ mutat pro-
pter ſignificationẽ ad placitũ:ideo nõ obſtante
inſtitutione xp̃i: manet ſignificatio naturalis:
qua ſignificant panẽ:⁊ ideo eorũ ſignificatio na
turalis erit falſa:ſed ſi maneret ſubſtãtia panis:
vtraqʒ ſignificatio tã naturalis ꝗ̃ ad placitũ eſ-
Rñſio ad ſet vera. ¶ M Ad primũ dubium rñdeo p̃mittẽs
pimum du- ꝙ tria cõcurrunt in trãſſubſtãtiatione panis in
bium. corpus xp̃i:due ſcʒ mutationes ⁊ vna ſucceſſio.
¶ Primum eſt mutatio deperditiua termini a
quo:ſcʒ ſubſtãtie panis q̃ deſinit eſſe ſimpliciter.
¶ Secũdũ eſt ſucceſſio corporis xp̃i qua ſm eſſe
ſuũ nõ nouũ:ſed preexiſtẽs ſuccedit deſitioni pa
nis:⁊ illa ſucceſſio fieri poſſet ſine mutatione cor
poris xp̃i. Poſſet eñ deus velle conſeruari corpꝰ
ſuum in celo ad deſitionẽ panis in terra:ita ꝙ pa
ne in terra deſinente:ſi corpus ſuũ nõ eſſet in ce-
lo:ipſuʒ de nouo produceret in celo: in quo caſu
eſſet ſucceſſio corporis xp̃i ſine eius mutatione.
¶ Tertiũ eſt mutatio localis acquiſitiua termi-
ni ad quẽ:ſcʒ corporis xp̃i:qua incipit de nouo eſſe
preſens ſpeciebꝰ panis ſine perditione ſui vbi in
celo ad deſitionem panis. Et illa ſunt ſeparabi-
lia. Primũ a ſecũdo:q̄ panis poſſet deſinere eſſe
ſimpliciter:lʒ nõ ſuccederet aliud: ⁊ tũc illa deſi-
tio eſſet annihilatio. Scḋm etiam ſeparari põt a
tertio:q̄ poſſet corpus xp̃i ꝯſeruari in celo in or-
dine ad deſitionem panis in terra:abſqʒ hoc qḋ
fieret preſens ſpeciebꝰ panis. Sed tunc nõ eſſet
trãſſubſtãtatio ſm ockam: lʒ eſſet ſm Sco. Ter-
tium etiaʒ poſſet ſeparari a primo: q̄ poſſet cor-
pus xp̃i fieri preſens ſpeciebus panis:pane deſi-
nẽte:⁊ eſſet ſimplex mutatio localis ſine tranſſub
ſtantiatione. Poteſt etiam illud tertium ſepara-
ri a ſecũdo:q̄ poſſet fieri preſens ſpeciebꝰ panis
⁊ cõſeruari:nõ aũt ad ſubſtãtiã panis deſinentẽ.
¶ O Trãſſubſtantiatio aũt ſm opinionẽ ockã:
cõnotat oia illa tria:lʒ principaliter cõnotet ſecũ
dũ. Sicut prãdere cõnotat actionẽ ⁊ tp̃s:q̄ quo-
cũqʒ deficiente nõ eſſet trãſſubſtantiatio: ſʒ ſor-
tiret aliud nomẽ impoſitũ vel imponendũ. Se-
cundũ tamen principaliſſime cõnotat: q̄ ab illo
impoſitum eſt nomẽ tranſſubſtantiatio. Scḋm
Scotum aũt ſolũ duo prima cõnotat ⁊ non ter-
tium. Nam ſm eũ deficiente tertio manentibus
duobus primis adhuc ſaluat ratio tranſſubſtan
Trãſſubſtã tiationis. ¶ Unde ſm eũ tripliciter fieri põt trãſ
tiatio tripli ſubſtãtiatio:vel qḋ vna ſubſtantia deſinens eſſe
citer fieri cõuertat in aliã ſuccedẽtẽ ſibi ſm eſſe nouuʒ ſim
poteſt pliciter:ſiue in loco prioris ſubſtãtie deſinentis
ſiue in alio loco. Ut ſi ad deſitionẽ lapidis ſm ſe
totum:deus ꝓduceret aurũ vel angelũ lapis trãſ
ſubſtãtiaret in aurũ vel angelũ. Uel ſcḋo ꝙ ſub-
ſtantie deſinenti ſuccedat alia ſubſtantia ſm eſſe
ſuũ: nõ nouũ:ſed preexiſtẽs in locũ ſiue ſub acci-
dentibꝰ prioris ſubſtãtie. Sicut in propoſito:cor
pus xp̃i ſm ſuã ſubſtãtiã ſuccedit ſube panis: et
fit preſens eiꝰ ſpeciebꝰ. Uel tertio ꝙ ſube deſinẽ-
ti ſuccedit alia ſubſtãtia quoad cõſeruari in ſuo
eſſe iam habito:ſine ſui mutatiõe:quo modo pa
nis trãſſubſtãtiari poſſet in corpus xp̃i: vt in ce-
lo. Quãtũ ad pmos duos modos cõcordat ockã
non quoad tertiũ:cõcedit quidẽ ſic fieri poſſe:ſʒ
non diceret tunc trãſſubſtãtiatio. Nã deus poſ-
ſet velle ſuũ corpus eſſe nõ ſolũ poſt deſitionẽ pa
nis:ſed in ordine ad eius deſitionẽ:ita qḋ ſi non
prehaberet eſſe:vellet ip̃m de ipſo nouo ꝓducere
in eſſe. Et ſʒ hoc:ſicut deꝰ dr̃ rẽ creare qñ vult eã
eſſe poſt nõ eſſe ſimplr̃: ⁊ ꝯſeruare cũ vult eã eſſe
poſt idẽ eſſe preacceptuʒ. Jta põt velle aliq̃d eſſe:
ſiue quãtũ ad eẽ nouũ: ſiue ꝗ̃tũ ad eſſe antiquũ
in ordine ad aliã rẽ totaliter deſinentem: ⁊ ſic dr̃
ſm Sco. res deſinens cõuerti ⁊ trãſſubſtantiari
in aliaʒ:ſm ockã vero vltra illa requiritur: ꝙ res
ſm eſſe ſuũ nouũ vel antiquũ ſuccedat in locum
deſinentis:vt poſſit dici trãſſubſtãtiatio:⁊ ita do
ctores illi nõ diſſidẽt quãtũ ad rẽ: ſed tm̃ quãtuʒ
ad vocabuli rationem. ¶ P Per hoc ad formaʒ
rõnis dubij negetur ꝙ conuerſio illa in ſacro nõ
fit ad ſubſtãtiam tanꝗ̃ ad terminũ formalẽ. Ad
probationẽ eſt ad vbi tanꝗ̃ ad terminum forma
lẽ:⁊ nõ ad ſubam corporis xp̃i:neget illa copulati-
ua:q̄ vt patuit:ibi ſunt due mutationes:⁊ ſuccef
ceſſio ſube ad ſubam:⁊ propter ſucceſſionẽ ſube
ad ſubſtantiã principaliter dr̃ tranſſubſtãtiatio:
⁊ nõ ꝓpter alias mutatiões:lʒ ipſe req̃rantur. Et
ſic vocãdo terminũ formalẽ trãſſubſtãtiationis
illud qḋ principaliter cõnotat p nomẽ tranſſub-
ſtantiatio:vbi ſcʒ non eſt terminus formalis ſed
ſuba corporis xp̃i ꝯſeruata in ordine ad deſitioneʒ
panis. Sicut in generatiõe naturali forma q̃ ꝓ-
ducit:ꝓducit in materia forme corrupte: ⁊ ita in
loco forme corrupte:⁊ ſic acquirit nouũ vbi:⁊ tñ
vbi non eſt terminus formalis generationis ſiue
ꝓductionis forme. ¶ Et cum arguit ꝙ ſubſtãtia
corporis xp̃i nõ cõſeruat in ordine ad deſitioneʒ
panis:neget. Ad ꝓbationem cõcedit ꝙ corpus
xp̃i ꝑmaneret ſi panis non deſineret. Sed ꝓpter
hoc nõ tollit quin ꝯſeruet ad deciſionẽ panis:q̄
illud dr̃ cõſeruari ad deſitionẽ panis alteriꝰ: qḋ
ſi aliud non deſineret:non cõſeruaretur: aut ſi
aliud deſineret:ipſum de nouo produceret ſi nõ
eſſet. Et ſcḋm eſt in propoſito:q̄ deſinente pane
p verba cõſecrationis:ſi corpus xp̃i nõ eſſet i na
turali ſua cõſiſtẽtia de nouo ꝓduceret a deo ad
ꝓlationẽ verboꝝ cõſecratiõis per quã deſũt ſub
ſtãtia panis. Et cũ arguit ad probãdũ ꝙ vbi ſit
terminus formalis:q̄ corpꝰ xp̃i quãtũ ad nouũ
vbi qḋ acquirit:ſuccedit deſitioni panis. Cõcedi
tur ꝙ vbi eſt terminus formalis:ſed nõ tranſſub
ſtãtiatiõis:ſed motꝰ localis q̃ eſt alia mutatio a
trãſſubſtantiatione:req̃ſita tñ ſm vnũ modũ lo-
quẽdi ad trãſſubſtãtiationẽ:nõ ſʒ aliũ. ¶ Q Si Queſtio.
querit iuxta modũ loquẽdi ockã: cuʒ id in qḋ fit
trãſſubſtãtatio ſuccedit in locũ cõuerſi:vtrũ ſem
per ſit in loco conuerſi diffinitiue:vel an poſſit in
eodem eſſe circũſcriptiue? Ad hoc rñdet ockam Rñſio.
q. vi. quarti in ſolutione q̃nti dubij: ꝙ eſſe in hoc
loco diffinitiue vel circũſcriptiue accidit trãſſub
ſtãtiationi:q̄ põt eſſe trãſſubſtãtiatio: ſiue id in
qḋ fit trãſſubſtãtiatio:ſit in loco vno mõ vel alio
licet de facto in trãſſubſtãtiatione ſacramentali
corpꝰ xp̃i eſt in loco hoſtie non circũſcriptiue ſed
diffinitiue:vt infra patebit. Tñ ſi eſſet ſubſtãtia
panis tranſſubſtantiati equalis corpi xp̃i in celo
poſſet corpꝰ xp̃i ibi eſſe circũſcriptiue: ſicut in ce
lo per partes ſuas loco ⁊ ſitu diſtinctas:poſſet ẽt
ibi eſſe diffinitiue:ſicut placet deo trãſſubſtantiã
ti. Nec ſolũ ſubſtãtia equalis:ſed ⁊ minor ⁊ ma-
ior poteſt

ioꝛ pōt trāſſubſtātiari in ſubſtātiā habentē eſſe
in loco cōuerſe circūſcriptiue:⁊ hoc vel tanꝙ in
loco adequato maioꝛi vel minoꝛi. Adequato q̇dē
quia etiā naturaliter idem coꝛpus pōt fieri ſub
maioꝛi loco ⁊ quātitate:⁊ minoꝛi circūſcriptiue:
ſine acquiſitione ⁊ deperditiōe alicuiꝰ partis il-
lius coꝛpis:vt ptꝫ de coꝛpe primo raro:poſtea dē
ſo ⁊ ecōuerſo. Multo magis pōt deus cōdēſare
coꝛpus ſuum vt exiſtat circumſcriptiue in minoꝛi
loco:ꝙ ſit in celo:⁊ ꝑ ꝯñs pōt intantū condēſare
coꝛpus ſuū ⁊ eius partes vt poſſit circūſcriptiue
eſſe in loco parue hoſtie:quo caſu manerent par
tes diſtincte eiꝰ abinuicē loco ⁊ ſitu ſicut in celo:
nō tñ tm̄ diſtarēt ſicut in celo:eſſet em̄ coꝛpus mi
nus ⁊ caput ⁊ ſingula mēbꝛa minoꝛa ſub hoſtia:
ꝙ in celo. Silr̄ poſſet deus rareſacere coꝛpꝰ ſuū
vt coaſſiſteret maioꝛi loco circūſcriptiue:ꝙ ſit lo
cus eius in celo. Poſſet quoqꝫ deus granū milij
tranſſubſtātiare in maximū montē exiſtētē in eo-
dē loco grani diffinitiue vel circūſcriptiue ꝑ ſui
cōdenſationē. Nō em̄ implicat ꝯdictionem coꝛ-
pus quātūlibet magnū ꝑ diuinā potētiā cōdēſa
ri ad quālibet paruitatē:⁊ ita poſſet mons ma-
ximus ꝯdenſari ad paruitatē grani milij ſine de-
perditiōe cuiuſcunqꝫ ſibi eſſentialis. Poſſet etiā
granū milij trāſſubari in montē:manēte montis
magnitudine moti ad locū grani:ſꝫ locus grani
nō erit ſibi adequatus. Nec opꝫ id in qꝺ fit ꝯuer
ſio:eſſe in loco conuerſi adequate ⁊ preciſe:ſꝫ ſuf
ficit ꝙ ſit pñs illi loco:ſiue adequato:ſiue maioꝛi
ſiue minoꝛi:dūmodo nō ſit totaliter ſeparatū a
loco ꝯuerſi. Nā ſi ex aqua genera᷑ vapoꝛ:non eſt
ille vapoꝛ preciſe in loco aque conuerſe in vapo-
rē:ſed occupat longe maioꝛē. Sic ecōuerſo dū va
poꝛ cōuerti᷑ in aquā:aqua habebit locū minoꝛē
loco vapoꝛis. R ¶ Pro maioꝛi autē oſtenſione
poſſibilitatis hmōi tranſſubſtantiationis:⁊ cla-
rioꝛi eiꝰ intellectu:pñt notari alique ꝓpoſitiōes.

Pro intellectu trāſſubſtātiatiōis.

¶ Prima. Deus ꝑ ſuā oīpotentiā infinitam pōt
quālibet creatā ſubſtātiā ſm oēs ſuas ptes ſi eſt
cōpoſita:vel ſi fuerit ſimplex ſm totā ſuā ⁊ ꝑfectā
eſſentiā deſtruere. Patet:qꝛ quecūqꝫ ꝓduxit pōt
deſtruere:cū ſm phm̄:facilius ſit deſtruere ꝙ cō
ſtruere. Nō em̄ q̇cūqꝫ ſuba ex hoc ꝙ creata eſt:
ꝯxit neceſſitatē eſſendi ſimpliciter:qꝛ ꝑ ſui crea-
tionē nō cōſequi᷑ exēptionē a diuina potētia:ſed
ſicut ꝯtingenter mere creata eſt:ita contingēter
mere a deo cōſerua᷑. Pōt ergo deus ſubtrahere
ſuā manutenētiā ſiue ꝯſeruationē reſpectu cuiuſ
cūqꝫ ſube:quo facto quelibet harū deſinit eſſe:
qꝛ ſine eius cōſeruatione vadit in nihilū:ſicut ꝑ
eius cōſeruationē ſalua᷑ in eſſe. ¶ Scđa ꝓpoſi-
tio. Deus pōt ꝑ eandē ſuā potētiā aliquā ſubam
totaliter nouā in eſſe ꝓducere. Ptꝫ:qꝛ cū ſit infi-
nite potentie:nō eſt eius potētia ꝑ ꝓductionem
creaturarū iā actu ꝓductarū exhauſta: nec manꝰ
ſue potētie abbreuiata:qꝛ oēs ille finite ſunt nu-
mero ⁊ ꝑfectione. Siquidē oīa fecit deus in nu-
mero:pōdere ⁊ mēſura:ergo vltra has pōt alias
totaliter nouas ꝓducere. ¶ Tertia. Deꝰ pōt ea-
dē virtute qua primo res in eſſe ꝓducit de pure
nihilo:ipſas iam annihilatas ſm idē eſſe qꝺ ha
buerūt reparare. Ptꝫ:qꝛ nō eſt maioꝛ rō impoſſi
bilitatis:vt res reproducan᷑ poſtꝙ in nihilū trā
ſierūt:ꝙ vt ꝓduceren᷑ poſtꝙ nūꝙ fuerūt. Utro-
qꝫ em̄ mō ꝓducū᷑ de pure nihilo eſt. ¶ S Quar
ta. Deus pōt ſubam quā de nouo ꝓduxit:ſilr̄ eā
q̄ prefuit ⁊ actu eſt:trāſferre ad locū ſube q̄ tota-
liter deſinit eſſe:⁊ facere pñtē accidentibꝰ deſinē-
tis ſube cōſeruatis. Ptꝫ primū:qꝛ minus eſt trāſ
ferre ꝙ creare. Primū ptꝫ ꝑ ꝓpoſitionē ſcđaꝫ:er
go ⁊ ſcđm. Scđa pars ꝓpoſitionis: qꝛ accidētia
ꝯſeruari ſine ſubiecto nullā includit ꝯdictionē:
ergo a deo negādū nō eſt. ¶ Pꝛetea accidētia de
pendēt ad ſubiectū tanꝙ ad cauſam extrinſecā:
quippe ſuba nō eſt de eſſentia accidētis:⁊ ita ex-
trinſeca accidēti. Sed oēm cauſalitatē cauſe ex-
trinſece deꝰ pōt ſupplere: nō qꝺ ſubijcia᷑ accidē
tibus ſm ꝙ ea ſuſtētet.i.cōſeruet. ¶ Quīta. Pōt
deꝰ ſubam deſtructā in loco in quo prefuit:repa-
rare in oꝛdine ad aliā eſſe deſinētē:etiā eā q̄ actu
eſt in loco ſuo in quo actu eſt:ad alteriꝰ ſube deſi
tionē cōſeruare:ita ꝙ eā ſi nō eſſet: de nouo pro-
duceret ad totalē deſitionē alterius ſubſtātie in
alio loco. Ptꝫ ex prioꝛibꝰ: ⁊ qꝛ nulla hic pōt aſſi-
gnari cā impoſſibilitatis:qꝛ nulla oīno implica-
tur contradictio. ¶ Ex illis manifeſte apparet
poſſibilitas trāſſubſtātiationis ſm ambas vias
ſupꝛa tactas. Pōt em̄ deus ſubam panis deſtrue
re ex ꝓpoſitione prima. Pōt coꝛpus ſuū in oꝛdi-
ne ad deſitionē panis cōſeruare ex ꝓpoſitiōe q̄n
ta. Pōt illud facere pñs ſpeciebꝰ panis cōſerua-
tis ex ꝓpoſitiōe quarta. Hec cū facit panē ī coꝛ-
pus ſuū trāſſubſtātiat:vt ptꝫ ex trāſſubſtātiatio-
nis diffinitione. Pōt em̄ agēs naturale formā in
formā conuertere coꝛrūpendo formā in materia
exiſtētē:⁊ aliā in eandē materiā introducēdo: ſi-
ue de nouo ꝓducēdo:nō materiā quā nō hꝫ ī ſua
facultate ꝙtū ad eſſe ⁊ nō eſſe. Hec aūt eſt in ptā
te dei nō minus ꝙ forma:ergo pōt totā materiā
⁊ formā in totū cōuertere:deſtruēdo illud totū ⁊
producēdo aut conſeruādo illud totū. ¶ T De

Rñſio ad ſecundum dubium.

ſcđo dubio dꝛ primo:ꝙ panis nō cōuerti᷑ in dei-
tatē:qꝛ ptꝫ ex ſtatim.ſ. dictis ꝙ in deitatē nihil
cōuerti pōt:ipſamqꝫ ꝓpter ſuā neceſſitatē ⁊ im-
mutabilitatē nulli poſſe ſuccedere. Scđo ex eiſdē
dictis ptꝫ:ꝙ qꝛ q̄libet creatura in quālibet ꝯuer-
ti pōt ptāte diuina:panis ſuba ꝯuerti pōt in aīaꝫ
xpi ⁊ ſanguinē:ſꝫ an de facto ꝯuerta᷑ panis ī ani
mā ⁊ ſanguinē ⁊c. quotiens miſſa rite celebꝛatur:
de hoc querit dubiū. ¶ Ubi hoc primo firmiter
tenendū eſt:ꝙ facta ꝯſecratione ſub ſpeciebꝰ pa
nis eſt verū coꝛpꝰ xpi:tale quale eſt in ſua natu-
rali cōſiſtentia.i. quale eſt ad dexterā patris:non
moꝛtuū:ſꝫ viuū:⁊ ꝑ ꝯñs vitalibꝰ humoꝛibꝰ plenū
non moꝛtale:ſed gloꝛioſum. Eſt ergo ibi aīa xpi:
ſanguis: diuinitas: ac cetera que in coꝛpe ſunt:
aut in celo exiſtēti vniun᷑:hec ſufficiēter. ſ. ſunt
declarata lec. xxxix. ⁊. xxxvij. ¶ Sꝫ an oīa iſta ſint
ibi per cōuerſionē panis in illa:ſiue ex vi cōſecra
tionis:aut quodlibet horū ſit terminꝰ formalis
⁊ per ſe ꝯuerſionis:aut ſolū coꝛpꝰ xpi:hoc eſt qꝺ
nunc inquirimus.

Dubium.

Rñſio ad dubium.

¶ Pro cuiꝰ deciſione eſt notā
dū poſt venerabilē Guil. ockā. q. vi. lib. iiij. et in
tractatu ſuo glioſo de ſacro euchariſtie. ca. iiij. qꝺ
cōuerſio ⁊ tranſſubſtātiatio duplr̄ accipi᷑. Uno
mō cōiter ſiue large:pꝛout. ſ. deſcripta eſt:et hoc
mō ꝯuerſum deſinēs ꝯuerti᷑ ī quodlibet ſibi ſuc
cedēs. Alio mō accipi᷑ magis ꝓprie ⁊ ſtricte ⁊ ſic
cōuerſio eſt ſucceſſio alicuiꝰ prīo ⁊ pꝛincipaliter
intēti a cōuertēte:nō qꝛ cōiūctū alteri ad cōuer-
ſum deſinēs. Illud aūt dꝛ prīo ⁊ pꝛincipalr̄ intēdi a
ꝯuertēte:qꝺ nō intēdi᷑:qꝛ cōiūctū alteri:ſꝫ etiā ſi
eſſet ꝑ ſe ab alijs ſeparatū intēdere᷑ a cōuertēte
tanꝙ terminꝰ cōuerſiōis:ita ꝙ cōuertēs faceret
ipm̄ ſuccedere deſitioni cōuerſi:etiā ſi ipm̄ eſſet
ab oībꝰ alijs ſeparatū. ¶ S Scđo aduertēdū ꝙ ter
minus ꝑ ſe ⁊ formalis etiā duplr̄ pōt accipi. Uno
mō vt diſtingui᷑ a termino ꝑ accidēs:⁊ ſic termi
nus ꝑ ſe ꝯuerſiōis dꝛ entitas illa poſitiua q̄ vere
ſuccedit cōuerſo:⁊ hoc mō q̄libet cōuerſio hꝫ ter
minum ꝑ ſe. Et ſi vni rei cōuerſe ſuccedunt plu-

Terminꝰ ꝑ ſe formalis accipi pōt dupliciter.

ra a ſe diſtincta: quodlibet illoꝝ eſt terminꝰ ꝑ ſe ⁊ formalis. Immo i caſu erūt tot ꝯuerſiões: quot ſunt ſuccedētia diſtincta: qꝛ motꝰ ⁊ mutatio vnitatē accipiūt a termino. Terminꝰ aūt ꝑ accidēs dr̄: q̄ nō ſuccedit cōuerſo: ſꝫ cōiunctꝰ eſt ſuccedēti ſicut caliditas poſſet dici terminꝰ ꝑ accidens albefactiōis ſi albū calefieret. Talis aūt terminꝰ ꝑ accidēs ſimplr̄ nō eſt terminꝰ ꝯuerſionis vel ꝓductionis: qꝛ ſimplr̄ nō ꝓducit̄ illa ꝓductiōe: nec ſuccedit conuerſo. Sic em̄ nihil pōt ꝓduci niſi a cā ꝑ ſe: ita ſimplr̄ loquēdo nihil eſt terminꝰ ꝓductiōis niſi terminꝰ ꝑ ſe. Suo mō de conuerſiōe. Alio mō dr̄ terminꝰ ꝑ ſe: ⁊ formalis vt diſtinguit̄ ꝯ terminū minus ꝓncipalē: ⁊ ſic terminꝰ ꝑ ſe ⁊ formalis eſt terminꝰ principalr̄ a cōuertēte intētus ad intellectū ſtatim expꝛſſum. ¶ V Per hoc rn̄detur ad dubiū ꝑ duas ꝓpoſitiones. ¶ Prima: accipiēdo cōuerſionē ⁊ trāſſubſtātiationē primo mō ſiue cōiter: ſub̄a panis ꝯuertit̄ ac trāſſubſtātiat̄ nō ſolū in corpꝰ xp̄i: ſꝫ etiā in aīam: in ſanguinē: ⁊ in accidētia corpori xp̄i inherētia tāꝙ̄ in terminos ꝑ ſe: p̄rio mō accipiēdo terminū ꝑ ſe. Probat̄: qꝛ illo mō panis cōuertit̄ in oē ſuccedēs deſitioni panis: ſꝫ oīa q̄ dicta ſunt ſuccedūt pani: ergo. Conſequētia nota: ⁊ maior patet ex notabili. Et minor ꝓbat̄: qꝛ ad deſitionē panis ꝑ ꝓlationē verboꝝ ſacr̄aliū: oīa illa incipiūt eſſe ſub ſpeciebꝰ panis: ergo ſuccedūt. Sic em̄ panis ſub̄am cōuerti in aīam xp̄i nihil aliud eſt: ꝙ̄ ad ꝓlationē ꝟboꝝ ſacr̄aliū ꝑ q̄ deſinit panis ſub eiꝰ ſpēbꝰ incipere aīam xp̄i. Et qꝛ ita vere icipit aīa xp̄i de nouo eſſe ſub ſpeciebꝰ panis ſicut corpꝰ xp̄i: ⁊ ita vere ac ſi panis ꝯuerſus eſſet p̄rio: ⁊ ſolū in aīam xp̄i: ⁊ iō aīa vere ⁊ ꝑ ſe eſt terminꝰ cōuerſiōis huius: lꝫ nō terminꝰ p̄rio intētꝰ. Ex illo ſequit̄ ꝙ tot ſunt cōuerſiões in cōſecratiōe euchariſtie: quot ibi incipiūt eſſe de nouo ſub ſpēbus panis entia realr̄ diſtincta ⁊ ab inuicē ſepabilia: vn̄ eſt ibi trāſſubſtātiatio panis in corpꝰ. Itē panis in animā. Itē panis in ſanguinē. Itē trāſſub̄e accidētatio panis in accidētia: lꝫ tm̄ vnū ſit cōuerſum ⁊ trāſſubſtātiatū. ſ. ſub̄a panis. Sicut ſi i aliq̄ ſubiecto acq̄rerent̄ plura accidētia ſimul tꝑe: vt color: caliditas: raritas ⁊c. nō obſtante mobilis vnitate: ſunt ibi diuerſe mutatiões tot: quot qualitates introducunt̄: ⁊ q̄libet q̄litas eſſet terminꝰ ſue mutatiōis. Ita in ꝓpoſito. ¶ X Scd̄a ꝓpoſitio: accipiēdo cōuerſionē ſcd̄o mō ſtricte ⁊ ꝓprie ⁊ ſilr̄ terminū per ſe ⁊ formalē ꝓ termino p̄rio itēto: conuerſio panis nō fit in aīam xp̄i: nec in eiꝰ ſanguinē: nec in accidētia: ſed tm̄ in corpꝰ xp̄i tanꝙ̄ i terminū eiꝰ ꝑ ſe primū ⁊ formalē. Probat̄: qꝛ tm̄ corpus xp̄i eſt ibi ꝑ ſe nō vt cōiūctū: qm̄ ſi eſſet ſeparatū ab aīa ⁊ a ſanguine ſicut fuit in triduo mortis xp̄i: tūc ad ꝓlationē ꝟboꝝ cōſecrationis: eſſet tm̄ ibi corpꝰ cū diuinitate: ⁊ nec aīa: nec ſanguis nec opationes vitales. Ad ꝓlationē em̄ verboꝝ ꝯſecratiōis a ſacerdote ſup materia ꝯueniēte cū debita intētione: diuina ptāte ſemp incipit eſſe ſub ſpēbꝰ panis id qd̄ ſignificat̄ ꝑ terminos forme cōſecratiōis. i. corpꝰ xp̄i: ⁊ tale quale eſt in naturali ꝯſiſtētia. i. cū eiꝰ ſibi vnitis ⁊ inherētibꝰ ⁊ ꝯiunctis ⁊ ad hec req̄ſitis. Et qꝛ nō ſemp eadēꝫ inſunt corpi: nec eadē ꝯiūcta ſunt: iō nō ſemp eadē ſunt p̄ñtia ſpēbꝰ panis ad verba ꝯſecratiōis. Illud itaqꝫ qd̄ ſemp p̄ñs eſt facta cōſecratiōe: et qd̄ ſignificat̄ expꝛſſe ꝑ verba ꝯſecratiōis: eſt ꝓmo intētū a deo ꝯuertēte: cetera ꝟo ſcd̄ario. ¶ Y Et ita accipiūt ꝯuerti ⁊ terminū ꝑ ſe ꝯuerſiōis doc. dicētes corpꝰ xp̄i eſſe ſub ſpēbus panis tm̄ ꝟtute ꝟboꝝ ſacr̄aliū ⁊ ex vi ꝯuerſionis: aīam ꝟo ⁊ ſanguinē ⁊ accidētia ibi eē ꝑ ꝯcomitātiā: qꝛ cōiūcta ſunt corpi i ſua ꝯſiſtētia naturali: cui ſi ꝯiūcta nō eſſent: nō cōtinerent̄ ſub ſpēbꝰ: quātūcūqꝫ ſacerdos cū intētiōe debita ꝓferret ꝟba ꝯſecratiōis ſup cōuenienti materia. Silr̄ cū dicūt ſub̄am panis ꝯuerti in corpꝰ tm̄: ⁊ nō i aīam vel ſanguinē: ⁊ ita loquit̄ glo. de cōſe. diſt. ij. q̄d eſt xp̄m māducare. dicēs. In ſolā carnē panis ꝯuertit̄: ⁊ vinū i ſanguinem. Et magr̄ diſt. xi. quarti ſniarū. Licet ſub vtraqꝫ ſpecie ſumat̄ totꝰ xp̄s: tn̄ nō fit conuerſio panis niſi in carnē: nec vini niſi in ſanguinē Carnē ponit pro corpe. Et ꝑ hoc ad rōnē dubij dr̄: ꝙ ꝓcedit de ꝯuerſione ad tranſſubatiōnē cōiter dicta: quō etiā diffinita eſt. Sꝫ accipiendo ꝓprie et ſtricte: ⁊ diffinitioni. ſ. dicte addere opꝫ: ꝑ ſe primo ⁊ ꝓncipalr̄: vt dicat̄. Trāſſubatio eſt ꝯuerſio ſub̄e totiꝰ in ſub̄aꝫ: ꝑ ſe primo ⁊ ꝓncipalr̄: nō habētem cōem materiā cū ꝯuerſa. Et exponant̄ termini ꝑ ſe: p̄rio ⁊ ꝓncipalr̄: vt nūc expoſiti ſunt. Et ita pꝫ ad illud dubiū: quō panis ꝯuertit̄ vel nō ꝯuertit̄ i ſolū corpꝰ vel etiā in aīaꝫ ⁊ ſanguinē ⁊c.

¶ Lectio. xlj.

A

¶ Rn̄ſio ad tertium dubium.

D tertiuꝫ dubiū p̄cedētis lectione motū. ſ. an panis deſitio dici debeat annihilatio: an corruptio: Rn̄dendo. Notandū ꝙ illud dubiū orit̄ ex incertitudine q̄d nois vocabuli. Nō em̄ apud oēs codē mō accipit̄ vocabulū annihilatiōis. Certū eſt aūt ꝙ annihilatio dicit deſitionē rei: nō tn̄ oēm. Deſitio ꝟo eſt trāſitio rei aliq̄n exiſtētis in nō eſſe. Siq̄dē deſinit qd̄ nō eſſe incipit: vt pꝫ ꝑ eiꝰ expoſitionē. Trāſit aūt res i nō eſſe multiplr̄. Q̄nqꝫ ꝑ ſolā ſeparationē partiū ſuarū ꝑtibꝰ ipſis ſeparatim manētibꝰ: ſic hō deſinit et trāſit in nō eſſe ſepata aīa intellectiua a corpe: lꝫ maneat aīa ſepatā: ⁊ ſilr̄ corpꝰ. Sic totū integrale ſiue ſit res vna ꝯtinua naturalr̄: vt lignū: lapis ſiue ꝯtinuū artificiale: vt domꝰ tunica deſinit eē ſi ꝑtes abinuicē ſeparent̄ localr̄ ipſis tn̄ manētibꝰ in ſuo eē. Q̄nqꝫ trāſit res in nō eē ꝑ deſitionē alteriꝰ partiū eſſentialiū altera ꝑte manēte. Sic oīs res naturalis ꝯpoſita ex materia ⁊ forma materiali ſiue extēſa corrūpit̄: ⁊ trāſit in nō eſſe: per hoc ꝙ forma eiꝰ ſub̄alis nō manet: manēte tn̄ materia q̄ eſt ſue ꝯpoſitiōis ꝑs altera. Sic lignū deſinit ſimplr̄ ⁊ trāſit in nō eſſe dū ex eo gñat̄ ignis qꝛ manēte materia ligni corrūpit̄ forma ligni: et introducit̄ forma ignis i eādē materiā. Sic etiaꝫ brutū cū morit̄ tranſit in nō eſſe: qꝛ corrūpit̄ forma brutalis: ⁊ introducit̄ forma cadaueris i materiā bruti manēteꝫ. Q̄nqꝫ res deſinit ⁊ tranſit in nō eſſe ſc̄m ſe totū: qꝛ nihil ipſiꝰ manet: ſꝫ quodlibet ipſiꝰ ita trāſit i nihil ſiue i nō eſſe: hoc eſt: ita ſimplr̄ ſc̄m ſe ⁊ quodlibet ſui nō eſt: ſicut non fuit ante mūdi ꝓductionē. Et iſto mō trāſeūt i nō eē oēs res cōpoſite ex ꝑtibꝰ diuerſarū rōnum: ſiue habeāt ꝑtes: ſiue nō: dū deſinūt: ſiue etiā ſint res totales

¶ Annihilatio Deſitio q̄d dicāt et quō fiant.

totales per ſe ſubſiſtẽtes vt angelus ſiue materie
inherẽtes: vt forme ſubſtãtiales ⁊ accidentales.
Unde in corruptiõe ꝯpoſiti ſubſtãtialis puta bru
ti vel aeris: ita forma ſubſtãtialis trãſit in nõ eſſe
⁊ nihil ipſius forme manet: ſicut ante mũdi crea
tionẽ nihil ipſius fuit: ⁊ ita trãſit in nõ eſſe forma
in corruptiõe ꝯpoſiti: ſicut angelus ſi ſimpľr de⸗
ſtrueretur. Nec refert quãtũ ad nõ eſſe: ꝙ forma
deſinit in materia: ⁊ ꝙ angelus deſinit extra ma⸗
teriã. Nã vbicũqꝫ res ſm ſe ⁊ qđlibet ſui deſinit:
nihil ipſius manet. ❡ B Nec ideo forma deſi⸗
nens in materia minus trãſit in nihil aut in non
eſſe: qꝛ ſm aliquos manet in potẽtia materie. Tũ
qꝛ nõ plus manet in potentia materie ꝙ̃ in potẽ
tia agẽtis: ſed nõ obſtãte illo eſſe: qđ hꝫ in poten
tia agẽtis trãſit in purum nihil .i. in nõ eſſe ſim⸗
pliciter: ergo ſimiliter nõ obſtat ꝙ manet in potẽ
tia materie. Itẽ non obſtante illo eſſe in potẽtia
materie: forma põt creari a deo: qꝛ omne ꝓduci⸗
bile a natura de potẽtia materie: põt ſimpliciter
creari a deo: ſed quicquid creaꝛ de nihilo ꝓduciꝛ
Magr ſen. ſm magrm diſt. j. li. ij. ſniarũ. Ergo non obſtante
illo eſſe in potẽtia materie trãſit in purum nihil.
❡ Preterea: forma materialis poteſt a deo anni
hilari ⁊ ita reduci ad purũ nihil: ⁊ tñ annihilata
manet in potentia materie: qꝛ põt reproduci ad
eſſe actuale in materia: ⁊ hoc eſt eſſe in potentia
materie. ❡ Si dicis ꝙ forma corrupta nõ põt re
produci ab agẽte naturali. v. phiſi. ⁊ ij. de gñatio
ne in fine. Sed ſolũ a deo nõ de potẽtia materie:
ſed ꝑ creationẽ. Illud eſt pro dicto ꝓbãdo: qꝛ tũc
forma naturaliter ĩ materia corrupta nõ manet
in materia potẽtia: qꝛ nõ põt reproduci de poten
tia materie: qꝛ nõ per agẽs naturale: nec ꝑ agens
ſupernaturale: qꝛ deus nõ agit de potẽtia mate⸗
rie: q̃ nõ indiget in ſua actiõe materia. ❡ Preter
ea illud eſſe in potẽtia materie nõ eſt aliquod eſ⸗
ſe reale diſtinctũ a materia ⁊ agente. Nihil enim
aliud eſt ꝙ̃ poſſe produci ꝯcurrẽte materia: ſicut
eſſe in potentia dei agentis nihil aliud eſt ꝙ̃ poſ⸗
ſe produci a deo agente: ⁊ non dicit aliquod eſſe
creabile in deo: vt oſtendit magiſter diſt. xxxv. pri
mi: in ſimili de eſſe in ſcientia dei. Poſſe autẽ pro
duci a deo: vel poſſe ꝓduci ꝯcurrente materia: ni
hil ponit impoſſibile ſic produci: ideo illo nõ ob⸗
ſtante: tale poſſibile eſt purum nihil. Similiter ⁊
accidens quod abijciꝛ in alteratione tranſit ſim
pliciter in nõ eſſe: ſicut nõ fuit ab initio ante mũ
di productionem. ❡ Item deſitio rei ſiue in mate
ria ſiue rei totalis poteſt fieri aliquando a cauſa
naturali: ſicut in generatione ſubſtãtiali: ſiue ac
cidẽtali qñ corrumpitur totum compoſitum ſilr
⁊ forma ſubſtantialis: ⁊ generatur noua forma in
priori materia: ⁊ per hoc nouũ cõpoſitũ. Quãdo
qꝫ fit a cauſa ſupnaturali nõ concurrente actiua
cauſa naturali: vt ſi deꝰ imediate deſtrueret for⸗
mã hoĩs vel aſini in materia: ſilr in deſtructione
Annibila⸗ latio dupľr capitur. charitatis ⁊ grẽ. ❡ C Cõſequẽter nota ꝙ annihi
latio dupliciter põt accipi. Uno modo vt eſt deſi
tio rei ſm ſe ⁊ quodlibet ſui: qua redigiꝛ in purũ
nihil: ſicut fuit purũ nihil ante mũdi creationeꝫ.
Hoc eſt q̃ ita trãſit in nõ eſſe ſimpľr ꝙ nihil ipiꝰ
manet in materia: ſicut nihil eiꝰ in natura fuit an
te mũdi ꝓductionẽ: ⁊ hoc a cã nõ requirẽte ĩ ſua
actione materiã. ❡ Ex quo ptꝫ ꝙ illo mõ diſtin⸗
guiꝛ a corruptiõe ꝯpoſiti ſubſtãtialis: qꝛ illud in
ſua corruptiõe nõ deſinit ſm ſe ⁊ qđlibet ſui: ma⸗
net eñ materia. Diſtinguiꝛ etiã a corruptiõe for
me ſubſtantialis vel accidẽtalis in materia natu
rali: qꝛ lꝫ forma talis ſimpľr tranſit in nihil: vt ꝓ⸗
batum eſt: qꝛ tñ hãc deſitionẽ cauſat cauſa q̃ req⸗
rit materiã: ideo non annihilatur: ſicut ecõuerſo
licet forma per gñationẽ producta vere ꝓducaꝛ
de nihilo: hoc eſt poſtꝙ̃ nihil fuit: qꝛ tñ produciꝛ
ab agente qđ requirit materiã: ideo nõ creatur:
ſed fieri đꝛ ex vel de potẽtia materie: non ꝙ prius
ſm qđcunqꝫ eſſe fuit in materia: ſed qꝛ ad eius ꝓ
ductionẽ a tali agẽte requiriꝛ materia manens.
Ita forma corrumpitur in potẽtia materie: nõ ꝙ
ſm aliq̃d ſui manet in materia: ſed quia ad eius
corruptionẽ ab agente tali naturali req̃riꝛ mate⸗
ria. Scđo modo accipiꝛ annihilatio vt nõ ſolum
negat eſſe annihilati: ſed etiã negat ſucceſſioneꝫ
cuiuſcunqꝫ poſitiui: ⁊ illo modo nihil qđ ꝯuertiꝛ
in aliud: ꝙ̃uis ſimpľr deſinat eſſe: ãnihilatur. Et
diffiniatur vt. ß. addẽdo ſine ſucceſſione alicuius
entitatis poſitiue. ❡ E Per hec ad dubiũ rñdeꝛ
per duas ꝓpõnes. Prima. Accipiendo annihila
tionẽ primo modo: ſubſtãtia panis vere annihi⸗
latur in ꝯuerſione eiꝰ in corpe xp̄i. Probaꝛ: quia
vere redigiꝛ in purũ nihil ſm ſe ⁊ qđlibet ſui: ad
ſenſum .ß. poſitum. Probaꝛ: qꝛ ſubſtantia panis
nõ hꝫ veriꝰ vľ actualius eſſe in corpe xp̄i ſuccedẽ
te: ꝙ̃ in potẽtia dei creatiua ſm ꝯtinentiã virtua
lẽ vel perfectionalẽ: aut quocũqꝫ alio modo exp̄⸗
maꝛ. Sed nõ obſtante tali eſſe in potẽtia dei ve⸗
re annihilareꝛ: ſi deſineret ſm ſe ⁊ qđlibet ſui: ma
teriã. ſ. ⁊ formã: nõ ſuccedente corpe xp̄i: ergo nec
obſtat eſſe qđ đꝛ hr̄e in corpe xp̄i. Cõſequẽtia no
ta cũ maiori. Sꝫ minor ꝓbatur: qꝛ niſi ſic nõ poſ⸗
ſet a deo annihilari: qꝛ ꝙ̃tũcunqꝫ reduciꝛ ad pri⸗
mũ nihil ſemꝑ manet in potẽtia dei: qꝛ ſemꝑ põt
recreari a đo ſicut potuit ꝑuſꝙ̃ erat creari. ❡ Itẽ
ſicut ĩpoſſibile eſt ꝙ aliq̃d habeat eſſe poſt nõ eẽ
niſi per gñationẽ vel per creationẽ: ita impoſſibi
le eſt aliq̃d acq̃rere nõ eſſe poſt eſſe: niſi ꝑ corru⸗
ptionẽ vel annihilationẽ. Sed ſubſtantia panis
ꝯuerſa in corpꝰ xp̄i acq̃rit non eſſe poſt eſſe: ⁊ nõ
per corruptionẽ: qꝛ illa preſupponit materiã ma
nentẽ: qđ nõ eſt in ꝓpoſito: qꝛ totũ tranſit in to⸗
tũ: ergo per annihilationẽ. Sed hic poſſet facilr
dici ꝙ acq̃rit nõ eſſe poſt eſſe ꝑ ꝯuerſionẽ ſupna⸗
turalẽ: que vꝛ eſſe mediũ inter corruptionẽ ⁊ an⸗
nihilationẽ: ⁊ ſic etiam ꝯuerſio poſſet forte poni
mediũ inter gñationẽ ⁊ creationẽ. Et põt ꝯñr di⸗
ci ꝙ ſi quid cõuerteretꝛ ſupnaturaliter in aliquid
de nouo ſm ſe totũ ꝓductiuũ quoad materiam ⁊
formã: illud ſic ꝓductum de nouo nõ creareꝛ nec
gñaretur: ſed inciperet eſſe ꝑ ꝯuerſionẽ alterius
in ip̄m: et ꝑ hoc oĩno eſſet de nihilo: ideo prima
rõ eſt efficacior. Illa aũt poſſet fieri cõtra ꝓpoſi⸗
tionẽ ſeq̃ntẽ: ⁊ ſoluiꝛ vt nũc ſoluta eſt. ❡ F Secũ
cũda ꝓpoſitio. Accipiẽdo annihilationẽ ſecũdo
mõ: vt ſcꝫ negat ſucceſſionẽ entitatꝭ poſitiue: pa⸗
nis ſubſtãtia in corpus xp̄i ꝯuerſa nõ annihilaꝛ.
Pꝫ: qꝛ lꝫ ſm ſe totũ deſinat: tñ ſuccedit corpꝰ xp̄i
ad cuiꝰ ſucceſſionẽ ordinaꝛ totalis deſitio panis
❡ Et ſi q̃s đi. Deſitio panis eſt mutatio deꝑditi
ua: realiter ſeꝑabilis a ſucceſſione corpis xp̄i: er⸗
go ſiue ſuccedat corpꝰ xp̄i: ſiue nõ: nõ variaꝛ in ſe
deſitio panis: ſꝫ ſi nõ ſuccederet corpꝰ xp̄i: ſimpľr
annihilaꝛ: ergo etiã ſi ſuccedit ãnihilaꝛ: qꝛ eadeꝫ
eſt mutatio panis ſiue corpꝰ xp̄i ſuccedat ſiue nõ
Rñdeꝛ: verũ eſt ꝙ mutatio panis eſt eadem ſiue
ſuccedat corpus xp̄i ſiue nõ eſſentialiter: qꝛ ſem⸗
per eſt eadẽ deſitio: ⁊ idẽ terminꝰ intrinſecꝰ: puta
nõ eſſe ſimpľr: panis tñ nõ ſortiꝛ ꝓpter hoc eãdẽ
denoĩationẽ ꝯnotatiuã: ãnihilatio eñ eſt ꝯnota
tiuũ ꝯnotans priuationẽ ſucceſſionis: iđ iſta exi
ſtẽte đꝛ panis annihilari: ea nõ exñte (qꝛ cõnota⸗
tũ deficit) nõ ãnihilaꝛ. Sicut idẽ hõ qñqꝫ đꝛ albꝰ
qñqꝫ nõ ſine ſua variatiõe eẽntiali: ⁊ qñqꝫ alicui

dexter qñqꝫ ſiniſter: ſine quacūqꝫ ſui mutatione:
ſed nō ſine mutatiōe alterius. Sic eadē panis de-
ſitio dr̄ annihilatio: ſi non adſit ſucceſſio alteriꝰ:
⁊ dr̄ nō annihilatio ſi adſit. Rationes dubij labo-
rant in equiuoco huius termini ānihilatio: ⁊ pꝫ
R̄ñſio ad quartū dubium. ſolutio ex dictis. ¶ G De quarto dubio: qđ inq̄-
rit cur ad tā difficilem intellectum limitauit eccle-
ſia articulū de ſacramento eucharistie. De hoc
varias rōnes aſſignare laborat ſctūs Bonauē.
Sanctus thomas. Alexan. de ales: ⁊ poſt eū ſctūs Tho. qui in. iiij.
reſcrip. diſt. xi. q. i. dicit: ꝙ opinio tenens ꝙ panis
ſubſtantia manet cū ſubſtātia corporis xp̄i eſt in-
conueniens: impoſſibilis ⁊ heretica. Inconueniēs:
qꝛ tollit reuerētiā debitā xp̄o: vt ↄtinef in hoſtia.
Sibi em̄ vt in euchariſtia: debef cultus latrie: ſed
ſi ibi maneret panis: nō deberet talis exhiberi: qꝛ
eēt occaſio idololatrie remanēte ibi pane. ¶ Itē
tollit ſignificationē huius ſacramēti: dꝫ em̄ illud
primū ſignificare corpus xp̄i vt primū ſignatū: ſꝫ
ſi ibi maneret ſubſtātia panis ipa hr̄et rōnē ꝑmi
ſignati. ¶ Item tolleref debitus vſus ſacramen-
ti: qꝛ ſi ibi maneret ſubſtātia panis: eſſet vere ci-
bus corpalis. Uſus aūt huius ſacramēti eſt: ꝙ ſit
cibus ſpūalis. Impoſſibilitatē ꝓbat: qꝛ nihil po-
teſt incipere eſſe vbi prius nō fuit: niſi per ſui mu-
tationē vel alterius in ipm̄. Sed ſi panis manet:
⁊ nō ↄuertitur in corpus xp̄i: corpus xp̄i mutaref
localiter: ⁊ cū ſimul ⁊ ſemel in diuerſis locis corpꝰ
xp̄i conſecretur: oporteret ipſum ſimul ⁊ ſemel ad
diuerſa loca moueri. qđ eſt impoſſibile: qꝛ contin-
geret ↄtrarios motus ineſſe eidē: vel ſaltē diuer-
ſos eiuſdē ſpeciei. ¶ Tertium ꝙ ſit hereticum ꝓ-
bat: qꝛ eſt cōtra veritatē ſcripture: ſcꝫ verba xp̄i in-
ſtituentis: dicentis. Hoc eſt cor. m. Si aūt ſubſtā-
tia panis maneret: verius diceref: hic eſt corpus
meū: ꝙ̄ hoc eſt corpꝰ meū. ¶ H Sed ꝙ iſte ratio-
nes nō ſint efficaces: oſidit Sco. q. iij. diſt. xi. quar-
ti ſui ſcripti. Inefficacia prime pꝫ: qꝛ nō eſt idolo-
latria adorare xp̄m in euchariſtia ⁊ tn̄ negari po-
teſt qn̄ ſit ibi creatura aliqua. ſ. ſpēs ille: ſꝫ nō eſt
adorandū ſenſibile ↄtinēs: ſed xp̄s ↄtētus. Sic ſi
panis maneret: diceref xp̄ꝫ ↄtineri ſub pane quā-
to ⁊ quali: ⁊ tn̄ nō adorari panē: ſed xp̄m ↄtentuꝫ
in pane: vt in ſigno. Nec etiā ſimplices nō poten-
tes diſtinguere panē a corpe xp̄i: nec nunc nō po-
tētes diſtinguere inter accidētia panis ⁊ corpus
xp̄i ſūt idololatre. In oībꝰ em̄ eſt vna r̄nſio: ꝙ ſim-
plices adorāt in fide eccl̄ie: ⁊ hoc ſufficit eis ad ſa-
lutē. Maiores aūt diſtincte adorāt ↄtentū xp̄m:
⁊ nō ſignū: ſiue ſignū ↄtinens ſit accidēs tm̄: ſiue
ſubſtātia panis cū accidente. ¶ Scđa rō magis
eſt ad oppm̄: qꝛ vt argutum eſt in ꝓpoſitione du-
bij: ſi ibi maneret panis: duplex ſignificatio eſſet
vera: naturalis ⁊ ad placitū: nūc aūt non pōt ſal-
uari niſi altera vera. ¶ Dicif ergo ad rationē: ꝙ
primū ſignificatū ex inſtitutiōe diuina dꝫ eē cor-
pus xp̄i: ⁊ ita eſt ſiue maneat ſubſtantia panis ſi-
ue nō. Primū aūt ſignificatū accidētiū qđ natu-
raliter ſignificāt: ſemꝑ eſt ſubſtātia illa quam pri-
mo affecerūt: qꝛ illa naturalis ſignificatio nō mu-
tatur: illa idem ſignificat fideli ⁊ infideli. ¶ Nec
tertia rō probat: qꝛ mō manifeſtum eſt ꝙ ille ſpēs
nutriūt: ⁊ tn̄ nō negaf hic eſſe cibū aīe: cū daf cō-
tentū ſub cibo corpali: ita ēt ſi poneref ibi panis
manere: eſſet ibi nutrimentū corpale: ⁊ tn̄ ↄtentū
ſub illo eſſet tm̄ nutrimentū aīe ſpūale. Ratio ēt
probās īpoſſibilitatē nihil valet: qꝛ oſidetur īfra
ꝙ corpus xp̄i vere mutaf localiter acquirendo ꝑ-
ſentiā nouam ad diuerſa vbi diuerſas ſcꝫ ſpecies
ſacramentales. Quō aūt nō eſt impoſſibile diuer-
ſos motus: ſurſum deorſum ⁊c. ineſſe eidē: aut ve-
rius idem moueri diuerſis motibus: infra dicef.
¶ Ultimum de hic et hoc: nihil ad propoſitum.
Uerum eſt enim hic eſt corpus meum: ⁊ ſimiliter
verum eſt hoc eſt corpus meum non hoc accidēs
ſed contentum ſub accidente. Eodem modo ſi eſ-
ſet ſubſtantia panis: non hoc quod eſt ſubſtātia
panis eſſet corpus xp̄i: ſed hoc quod eſt conten-
tum ſub pane: eſt corpus xp̄i. Maluit autem ſal-
uator vti hic vocabulo hoc: ꝙ̄ hic: quia ſic magis
exprimitur veritas: licꝫ vtrunqꝫ eſſet verum. Alie
perſuaſiones doctorum videntur minus effica-
ces. ¶ I Tenēda ē ergo hec veritas: ꝙ panis ſub-
ſtantia non manet: ſed cōuertitur in corpus xp̄i
propter eccleſie determinationem: ⁊ auto. ſancto-
rum vt patuit in principio precedentis lec. Eccle-
ſia enim determinauit iſtum intellectū eſſe de ve-
ritate fidei in ſymbolo edito ſub Inno. iij. in con-
cilio lateraſi. ſicut allegatum eſt: vbi magis expli-
cite ponitur veritas credendorum quorundam:
ꝙ̄ in ſymbolis apoſtoloꝝ Athanaſij vel niceni cō-
cilij. Et quicquid ibi dr̄ credendū: tenendū eſt eē
de ſubſtantia fidei poſt iſtam deciſionē ſolenneꝫ
eccleſie. ¶ Sed cur hūc intellectū difficilē ſancti
dicere: ⁊ eccleſia determinare elegerunt: cum ſcri-
pture poſſunt exponi ⁊ ſaluari ſm̄ intellectum fa-
cilem de hoc articulo. R̄ñdent hic Sco. ⁊ bona.
ꝙ eo ſpiritu expoſite ſunt ſcripture quo cōdite: ⁊
ita eccl̄ia catholica eo modo expoſuit: quo ſpiri-
tu veritatis edocta fuit: ⁊ ideo intellectū hūc dif-
ficilē elegit: qꝛ verus eſt. Non enim in ꝑtāte eccle-
ſie fuit hunc intellectū: verū facere vel nō veꝝ: ſꝫ
dei inſtituentis. Intellectum aūt hūc a deo verū Joan. xiiij.
factū ⁊ traditum eccl̄ia explicauit: directa in hoc
(vt credif) a ſpū ſponſi ſui xp̄i: ſpū ſcꝫ ſctō: quē ꝓ-
miſit xp̄s eccl̄ie vt maneat cū ea in eternū. Hec
ergo veritatis ſpū recta: in his que fidei ſunt: er-
rare non pōt. Ūn̄ licet xp̄s potuiſſet inſtituiſſe: ꝙ
ad v̄ba ↄſecratiōis corpus ſuū ꝑſens eſſet ſubſtā-
tie panis nō deſinēti ſimul ⁊ eiꝰ accidētibꝰ: ita tn̄
nō inſtituit: ſed ordinauit ꝙ fieret pn̄s accidenti-
bus tm̄: ad ſubſtātie panis deſitionē. Ordinatio
aūt hec fortaſſe inotuit eccl̄ie lōgo temporꝫ poſt
ſacramenti inſtitutionē. Et creditur primū ſctis
patribꝰ reuelata: q̄ ſcriptis ſuis poſteros docue-
rūt: vel ſaltē ipſi ꝑ ſtudioſam ſcripturarum expla-
nationē inuenerunt: quoꝝ autoritates. ſ. poſite
ſunt. ¶ K Nō ergo fecit eccl̄ia prio hāc veraꝫ: ꝙ
panis ↄuertitur in corpꝰ xp̄i: dū hāc veritatē pri-
mo tenēdā ſtatuit: ſed eā ab initio inſtitutionis
ſacramēti fuiſſe verā declarauit: q̄ ante eiꝰ decla-
rationē nō ſciebaf fuiſſe vera ex ſufficiēti autori-
tate. Quāuis em̄ btūs Amb. ⁊ alij ſcti pr̄es ipſam
aſtruētes non defuerūt: qꝛ tn̄ ipſoꝝ autoritas ad
aſſentiendū ipoꝝ dictis neminē ↄpellit: niſi in di-
uinis fundata fuerit ſcripturis: aut diuine inni-
tatur reuelationi: ideo anteꝙ̄ hoc cōſtaret: licuit
q̄buſdā cōtradicere eoꝝ dictis ⁊ oppoſitū opina-
ri. vn̄ btūs Hiero. Si qđ dixero qđ nō aliq̄ duo-
rū teſtamētoꝝ ꝓbauero: nō mihi credaf. Et bea-
tus Aug. in ep̄la. viij. ad Hiero. Solū canonicis Auguſtinꝰ.
ſcriptoribꝰ hic honor eſt exhibēdus: vt q̄cūqꝫ di-
xerint: hoc ipſo vera eſſe credanf. Et poſt modi-
cū. Alios ita lego vt quātalibet ſctitate: quāta ve
doctrina polleāt: nō ideo verū putē qꝛ ipſi ita ſen-
ſerūt: ſed qꝛ mihi per alios autores vl̄ canonicas
vl̄ probabiles rōnes: q̄ a vero nō oberrāt: ꝑſuade-
re potuerūt: ⁊ habef di. ix. Ego. vbi multa ad hoc
propoſitum: cuius exēplū familiare eſt. Lꝫ btūs
Tho. ſctūs credatur: ⁊ ab eccl̄ia canonizatꝰ: qꝛ tn̄
multa ſcripſit ad q̄ ſufficiētē auto. ⁊ rōnem nō ha-
buit: nec conſtat de reuelatiōe diuinitꝰ ſibi facta:

ideo ꝙ hodie in ſcholis publice ſibi ꝯdicit: et qꝺ mai⁹ ē ſctūs ſctō ꝯdicit: ſic ꝯdicit btūs Aug. btō cypriano de baptiſmo hereticoꝝ ſchiſmaticoꝝ: ſic ⁊ btō Hiero. de reprehēſione pauli: qua rephēdit petrū: ⁊ ſic de multis ſilib⁹. ¶ L Cum aūt eccl'ia aliquā veritatē determinat: innitit diuine reuelationi: aut ſaltē diuinis ſcripturis: ꝑ quarū diligētē expoſitionē ꝟitates q̄ſdā extrahit: q̄s vt credēdas ꝓponit: q̄ priorib⁹ incognite fuerunt: ſaltē ſic explicite declarate nō ꝙ nouas ꝟitates (vt dictū eſt) faciat: q̄ pri⁹ ꝟitas nō fuit: ſꝫ ꝟitatē que ſemp fuit vera: declarat q̄ſi prius nō ſufficiēter cognitā. Sic in ꝯcilio niceno determinatum eſt ſpm̄ſctm̄ a p̄re ⁊ filio ꝓcedere: cuius oppoſitū dicebāt greci: nec tn̄ ꝓpter hoc ante determinationē tenētes oppoſitū fuerunt heretici: q: ante nō fuit hoib⁹ certū id eſſe verū: qꝺ poſt repertū eſt eſſe veꝝ modis ante dictis. Sic nouiſſime in ꝯcilio baſilieñ. in ſeſſione. xxxvj. anno M. cccc-xxxix. determinata eſt hec ꝟitas: ꝙ btā ⁊ glorioſa ꝟgo originali pctō nūꝗ̄ ſubiacuit: quā determinatione ſub plūbo ⁊ ſigillo ꝯcilij gn̄alis vidi: et manib⁹ tenui. Nō hoc tūc factū eſt veꝝ ꝑ eccl'ie determinationē: ſꝫ declaratū eſt eſſe veꝝ qꝺ pri⁹ fuit veꝝ. Sꝫ id fuiſſe veꝝ ex ſufficienti autoritate neſciebat: ꝓpter qꝺ pri⁹ oppoſitū ſine culpa ⁊ temeritate teneri potuit ⁊ defendi. Et ſm hoc veꝝ eſt qꝺ dicit btūs Greg. ſup ezec. ꝙ ꝑ incrementa tēpoꝝ creuit notitia ſacraꝝ lraꝝ: q: veritates catholice de die I diē magis ⁊ mag' explicate ſunt. Sic dixit ꝓpheta. Sup ſenes intellexi: ⁊ ſup oēs docentes me intellexi. Et dñs aptus. Multa habeo vobis dicere que nō poteſtis portare mō: cū aūt vene. ille ſpūs ꝟitatis docebit vos oēm veritatē. Sic in ꝓpoſito: declarauit eccl'ia panē trāſſubſtātiari in corp⁹ xpi ⁊ nō manere: et ita corp⁹ xpi eſſe pñs ſpecieb⁹ panis ſine ſubſtātia panis. Non ſua volūtate bñplacito aut ſapiētia: q: nō eſt fides in ſapiētia hoim̄ q̄ ſtultitia eſt apꝺ deū: ſm aplm. Sꝫ q: verū hoc eſſe eccleſia cognouit.

Gal. ij. — Grego. — Joan. xvj.

¶ M Et ꝑ hoc ad rōnes dubij dr̄: ꝙ intellectus cuiuſlibet articuli in vniuerſali tradit⁹ ad illū intellectū ſpecialē limitād⁹ eſt: q̄ ver⁹ eſt: nō curando an ſit facilior: vel ad intelligēdū difficilior: ſiue ſequant plura miracula: ſiue pauca. Et ita intellect⁹ ille: ꝙ panis ꝯuertit ⁊ nō manet cū corpore xpi pñte ſolis ſpecieb⁹: q: ver⁹ eſt: ⁊ oppoſitus falſus: ab eccl'ia eſt determinat⁹: debetqꝫ ad euꝫ ſuſcipiēdū captiuari cuiuſlibet intellect⁹ fidelis in obſequiū fidei xpi: vt dicit aplſ: q: pl⁹ pōt de⁹ ſua oīpotētia efficere: ꝗ̄ creata intelligētia capere: ſm ꝙ dicit. b. Aug. fateamur deū aliq̄ poſſe ⁊ nos intelligere nō poſſe: neqꝫ de⁹ laborat faciendo miracula: ad q̄ꝝ multiplicationē fidelis gratulari hꝫ nō refugere. Gratulari inquā: q: tā potentē deū colit: q̄ tā mirabilia opat ꝓpter ſalutē hoīs: q̄ create nature excedūt ⁊ facultatē ⁊ intelligētiā. Infidelis ḡ ppls pl⁹ in fidei admirationē: ꝗ̄ ei⁹ deriſionē ſuſpēdi pōt: immo ad credendū allici ⁊ ꝓmoueri: dū audit tātā autoris fidei potētiā vt oē id poſſe aſtruat qꝺ ꝯdictionē nō includit. Multaqꝫ cū mirabilia ſup nature curſuꝫ ꝓpter fideliū ſuoꝝ amorē ⁊ ſalutē opari: ſicqꝫ ſe ſub potēti manu ſua humiliēt: et ſuū: cui credūt: autorē glorificēt. Sic em̄ multi infideliū ad fidē ſunt allecti auditis inſuetis effectibus ⁊ miraculis: ⁊ I admirationē ſuſpēſi: rurſus ex admiratione docibiles redditi: ⁊ a dño miſericorditer ꝑ meritū ſanctoꝝ ſuoꝝ illuminati. Et ſi q̄ alij ꝓpt miracula ⁊ fidei n̄re ardua ſcādalizant: nō potētes aut nō volētes credere niſi his q̄ in natura aſpiciūt: ac ꝑ hoc fidē tāꝗ̄ falſam aut vanā ꝯtēnūt: q̄d aliud ꝗ̄ ꝟbū xpi amplectēdū eſt. Ois plantatio quā nō plātauit pr̄ meus celeſtis eradicabit. Sinite eos: ceci ſunt ⁊ duces cecoꝝ. Utilius em̄ ſcādalū naſci ꝑmittit: ꝗ̄ ꝟitas relinquit. ait Grego. ⁊ ponit in decretalib⁹ ꝑ regula iuri'. Sic q̄dā xpi falſi diſcipuli ad ſalutiferā ipſi⁹ de hoc ſacro doctrinā ſupra humanū intellectū eminētē ſcandalizati ſunt: ⁊ abierūt retro: in damnationis laqueū ſeipſos ꝑcipitātes: ꝓpter quos tn̄ xps veritatē ac mirabilia hui⁹ ſacri nō tacuit: ſꝫ publice predicauit: dicens. Caro mea vere eſt cibus ⁊c.

j. Cor. iij. — ij. Cor. x. Augu. — Mat. xv. — Grego.

¶ N Neqꝫ em̄ ex intellectu credibiliū fidē nāciſci opꝫ: ſꝫ ex fide intellectū: dicente Eſa. Niſi credideritis nō intelligetis: eiuſdē. vij. c. ſꝫ aliā trāſlationē. Si quem igit a fide reuocant miracula: ſciat ſe nō eſſe idoneū xpi ſectatorē: q̄ fidē miraculis inſtituit ⁊ roborauit. Ceſſent deniqꝫ humana (ait Maxim⁹ in ſer. de innocētib⁹) dū tractātur diuina. Neceſſe eſt humana ſuccūbere dū celeſtia ꝑdicant: ſilere naturalia cū ꝟitates loquūtur. Nō itaqꝫ ad lucrādū fidei irriſorē ꝟitati cedēdū fuit: aut miracula minuenda: q̄ ad fidei robur: ⁊ fideliū vtilitatē benignitas operata eſt ſaluatoris: ſꝫ ꝓpterea venerād⁹ et collaudādus eſt de⁹: ac ſua dilectio nimia agnoſcēda. Siqdē minorare ⁊ abijcere miracula eſt fidei firmamentū tollere. Nā ad robur fidei etiā ꝑdicatorib⁹ in orbem vniuerſum miſſis ꝑtātē dedit ſignoꝝ: vt noua q̄ ꝑdicarēt nouitate miraculoꝝ ꝯprobarēt: ⁊ fidē ꝟbis facerēt nō ſapiētia humana: ſed mirabilia facta diuina. Sicqꝫ dū nō humanis perſuaſionib⁹: ſꝫ diuinis crederet operationib⁹: fides meritoria ſuo ꝑmio nō fraudaret: q̄ nō hꝫ meritū vbi ꝑbet humana rō experimētū. Opꝫ igit ab apparētijs naturalib⁹ animū reuocare: ⁊ ꝟitati mr̄is eccl'ie fideliter adherere: ⁊ a fide nō adulterari: ſequēdo noſtrā intelligētiā quā experimur in multis deficere ⁊ errare. ¶ Per hoc ſufficiēter reſpōſum eſt rōnib⁹ dubij. Fides em̄ tūc ꝓficit nobis ad ſalutē: q̄ñ innitit veritati in xpo fundate: nō vanitati ⁊ naturalis cognitiōis īfirmitati ⁊c.

Joan. vj.

¶ Lectio. xlij. A

Stēſo ꝙ panis conuertit i corpus xpi tanꝗ̄ in terminum formalē et per ſe conuerſiōis: videndu eſt quid accipit nomine corporis xpi: in qꝺ ꝯuertit panis ſubſtantia. An ſubſtātia q̄dā ſimplex: an aliq̄ ꝯpoſita ex materia ⁊ forma. Et poſſet q̄dē breuiter rñderi: ꝙ corpus in qꝺ ꝯuertit ſubſtātia panis eſt primū ꝑfectibile ab aīa xpi intellectiua. i. id qꝺ cū aīa intellectiua ꝯſtituit humanitatē xpi: tanꝗ̄ altera ei⁹ pars eſſentialis: qꝺ veꝝ eſt: ſi nō ponant plures forme vitales in xpo. Utrū aūt illꝺ primū ꝑfectibile ſit materia ſimplex: an ꝯpoſitū ex materia ⁊ forma: ſunt diuerſe opiniones ſm diuerſitatē opinantium de vnitate ſubſtantialis forme

eiuſdē cōpoſiti: ⁊ pene tot: q̄t ſunt doctores ī hac materia ſcribētes. Unde ꝓfundiori harū diſcuſſione dimiſſa: nihil determinando duos modos recitabo ſm duas oppoſitas opiniōes q̄b9 materia iſta reſolui poſſet: ſtāte ſemp firma hac ỽitate ſufficiēter ſupra oſtēſa: ꝙ ſub ſpecieb9 ſacramētalib9 eſt illd ỽex ⁊ idē corp9 xp̄i qd ↄceptū et natū eſt de ỽgine: pependit in cruce: iacuit in ſepulchro: reſurrexit ⁊ ſedet ad dexterā pr̄ne glie: in q̄ ỽēturus eſt dñs ieſus iudicare mortuos atq; viuos. Etiā ſi ſciri nō poſſit certe ⁊ determinate q̄d ſit illd corp9 adequate: illd eñ credere ſufficit ad ſalutē: illd ſcire ⁊ ſic eſt optabile ⁊ bonū nō tm̄ neceſſariū. Un̄ egidi9 de Roma doc. famoſus q̄ in q̄nquaginta theorematib9 multū laborauit huius ſacri mirabilia explicare: ac nodos diſſoluere q̄ſtionū: cū ad hāc materiā venit: fatef de ỽitate ſue poſitionis (q̄ ponit corp9 in qd ↄuertif panis ſubā: eē materiā nō abſolute ⁊ ſm ſe ſ; organizatā: ⁊ habētē modū q̄titatiuū: ꝓpter quē pōt dici corp9) ſibi ſufficiēter nō ↄſtare: ideoq; eidē firmiter nō aſſentit dicēs. Sufficit mihi ſcire qd panis ↄuertif ī corp9 xp̄i: qd fuit formatū ex ſanguinib9 ỽginis: qd fuit immolatū in cruce. Et vinū in ỽex ſanguinē: q̄ ꝓ redēptiōe humani gn̄is fuit effuſus: cui hoc nō ſufficit: cū freno fidei querat vlteri9. Mihi aūt hoc ſufficit: nā malo in ſimplicitate manere: q̄ꝫ de arduis temere iudicare.

Egidi9 de Roma.

¶ B Ingrēdo igif q̄dditatē corꝑis in qd cōuertif panis: vr̄ ꝙ opiniones diuerſe de vnitate forme ꝑn̄t reduci ad duas oppoſitas. Una ꝙ in cōpoſito ſubſtātiali plures ſunt forme ſubſtantiales: ſiue ille multiplicenf ſ; pluralitatē ꝑdicatorū q̄dditatiuoꝝ de tali cōpoſito ꝑdicabiliū: ſiue ſm diuerſas operationes a forma ꝓcedētes. Siue ponaf in hoīe tm̄ forma corporeitatis: quā aliq̄ nomināt formā mixtionis: ⁊ forma vegetatiua: ſenſitiua ⁊ ſpecifica q̄ eſt itellectiua. Siue aľr ſm varios modos ponēdi ſic opinātiū. ¶ Scd̄a opinio eſt: ꝙ ſicut ī vno cōpoſito nō ſunt plr̄es materie diuerſe rōnis: ſic nec plr̄es forme ſubſtātiales. S; oē cōpoſitū ſubāle cōponif ex materia eiuſdē rōnis: ⁊ vna forma ſpecifica q̄ in hoīe ē aīa intellectiua. Un̄ hō ſortif nomē ſubē ⁊ corꝑis: tā ex materia q̄ꝫ aīa itellectiua ſimul ſiue ↄiūctim. Dicif ỽo corp9 aīatū aīalis rōnalis ꝑ vnicā formā: aīam ſc; itellectiuā: q̄ opaf operationes vitales in hoīe. Itē vegetat corp9: ipſa ſenſificat: ipſa rōcinaf: ſ; ꝑ alia ⁊ alia organa non ſilr̄ q̄lificata. Un̄ eo ipſo ꝙ aliq̄d eſt cōpoſitum ex aīa itellectiua ⁊ materia ꝓma: eſt ſuba: corp9 aīatū aīal hō: vt p; manifeſte ꝑ cōes diffinitiōes hoꝝ terminoꝝ. Un̄ t; ꝙ in hoīe ⁊ in q̄libet cōpoſito ſubſtātiali: ꝓter formā ſpecificā: nō eſt alia ſuba: niſi ſimplex materia ꝓma: q̄ manet eadē nūero in genito ⁊ corrupto immediatē. i. q̄x vnū ſuccedit alteri.

Corpus tripliciter accipitur.

¶ C Cōſequēter notādū ꝙ corp9 accipif tripliciter poſt Greg. de arimino in. ij. ſcrip. di. xvj. q. ij. Uno mō vt eſt ſpēs immediata ſubē: ⁊ ſic ſignificat ſubſtātiā totalē cōpoſitā ex materia et forma. Totalē dico. i. q̄ nō eſt pars alteri9: q: gn̄a ⁊ ſpēs ꝑdicamētalia nō importāt res partiales: q: res partiales non ſunt ꝑ ſe in ꝑdicamento: ſ; tm̄ reductiue ſm multos. Itē gen9 ꝑdicaf de oīb9 ſpecieb9 ⁊ īdiuiduis ſub eo ↄtētis. Sub corꝑe aūt tan̄q̄ ſub gn̄e ↄtinentur oēs ſpēs ſpecialiſſime ⁊ īdiuidua ſubē: ſignificātes res cōpoſitas vt hō: aſin9: ioānes: petr9: paul9: tales aūt ſignificāt res totales ꝑ ſe ī gn̄e: ⁊ ꝑ ↄſñs corp9 nō ſignificaf de eis ſi ſignificaret res partialē. ¶ Correlariū. Si in eodē cōpoſito ſubſtātiali ſunt plures forme: cōpoſitū ex materia ⁊ vna forma tm̄ nō eēt corp9. Pa ꝫ exēpli. Si in homine eſſent q̄tuor forme: corporeitatis: vegetatiua: ſenſitiua ⁊ rōnalis cōpoſitū ex materia ⁊ forma corporeitatis ꝓciſe nō eſt corp9 ſic accipiēdo corp9: q: q̄cq̄d cōtinef ſub gn̄e: ↄtinef et ſub aliq̄ ſpē ſpecialiſſima: ſ; illd cōpoſitū ꝓciſe nec ē aīatū: nec inaīatū: nec hō: nec aſin9: ſ; bn̄ ē ꝑs hoīs. ¶ Alio mō accipif vt eſt ſpēs q̄titatis ↄtinue: et ſic importat trinā dimēſionē: lōgitudinē: latitudinē ⁊ ꝓfunditatē ⁊ ſic dimēſio realiter diſtinguitur a ſuba ⁊ q̄litate extēſa: tūc corp9 illo mō non ſupponit niſi ꝓ accidēte: ſc; q̄titate trine dimenſionis. Si nō diſtinguif: tūc ſupponit indifferenter ꝓ ſuba vel q̄litate extēſa ↄnotādo trinā dimēſionē partiū. ¶ Tertio mō accipif corp9 ꝓ altera parte cōpoſiti ſubſtātialis: vt cū dicim9 hoīe; cōponi ex corpore ⁊ aīa: ibi eñ nō capif corpore vt eſt ſpēs immediata ſubē: et ſic hō nō cōponif ex corpore: ſ; eſt corp9: ſicut nō cōponif ex aīali: ſ; eſt aīal: nec ſortes cōponif ex hoīe: ſ; eſt hō. Et ſic vr̄ ꝙ corp9 eſt in ꝑdicamento relationis ſicut pars: q: importat formaliter partē toti9 cōpoſiti: ⁊ ita reſpectū ad totū. Et illo mō materia prima eſt corp9: ſicut accipit cōmētator. j. phy. commē. lxiij. vbi poſita diſtinctione de duplici alteratiōe: ſubſtātiali ⁊ accidētali: ait. Et cū ↄſiderauerint illud qd defert vtrāq; tranſmutationē: inueniūt ipm idē numero: ⁊ eſt corp9 demōſtratū. Uidem9 eñ idē corpus in eodē loco trāſferri de carneitate in terreſtreitatē: ⁊ de terreſtreitate in vegetabilitatē ⁊c. vbi ꝑ corp9 intelligit materiā. Ad idē. j. metaphy. cōmento. xxxj. vbi materiā q̄tuor elemētoꝝ vocat corp9. In hac ſignificatiōe cōiter accipif a ſctis. Un̄ Ioā. Dam. Oēs hoīes ex aīa ⁊ corꝑe cōpoſiti ſunt: ⁊ oēs naturā aīe participāt: ⁊ ſubam corꝑis poſſidēt. Itē. b. Hiero. in explanatiōe fidei catholice: hūanitatē dicit ↄſtitui ex aīa corpore. In his corp9 accipif ꝓ altera parte cōpoſiti. Sic capit corp9 ph̄s. ij. de aīa cū; dicit. Aīa eſt act9 corꝑis. ¶ D Uerū q̄dā adhuc diſtinguūt de corꝑe illo mō accepto: q: vno mō accipiūt gn̄aliter ꝓ altera ꝑte eſſentiali cōpoſiti: q̄ cū foꝛa ↄſtituit totū: ⁊ ſic oīs materia ꝓma ē corp9. Hoc mō ꝓcedendū eſt ꝙ aer h; corp9: ſilr̄ ignis: ⁊ q̄cunq; hōgenea ſubſtātialia: ſic accipit ↄmētator vbi ſupra. Alio mō accipif ſtricti9 ꝓ altera ꝑte cōpoſiti organizata cū foꝛa ↄſtituēte totū: ⁊ illo mō materia ī aīalib9 ꝑfect; ē corpus: et nō ī homogeneis. Sic ꝓcedim9 ꝙ aīal ↄponif ex corꝑe ⁊ aīa: nō aūt lapis vel terra aut aq̄ vel aer.

Damaſ.

Hierony.

¶ Scd̄o; ponētes aūt plr̄es foꝛas ſubſtātiales in eodē ↄpoſito: adhuc op; ponere vlteriorē diſtinctionē corꝑis vt dicit alterā partē ↄpoſiti et organizatā: q̄ pōt accipi vno mō ꝓ ꝓximo ꝑfectibili a forma vltia ſiue ſpecifica: ſ; quā acceptionē verū ē ꝙ oīs hō ↄponif ex duab9 ꝑtib9 tm̄: ſc; corꝑe ⁊ aīa itellectiua: ibi corꝑe accipif ꝓ toto illo ſubſtātiali qd eſt ꝓuiū aīe itellectiue. i. ꝓ ↄpoſito ex materia ⁊ foꝛa corporeitatiſ vegetatiua ⁊ ſenſitiua. Alio mō capif corp9 ꝓ cōpoſito ex materia ⁊ ſola foꝛa corporeitatiſ: ⁊ ſic corp9 nō ē altera pars ſ; forte q̄rta vel ſexta vł cēteſima: ſ; ꝙ ponūt plures vel pauciores forme ſubſtātiales ī eodē ↄpoſito. Et hoc mō op; accipe corp9 ſ; eos q̄ ponūt plurimas formas: vel ad min9 ꝓ cōpoſito ex materia ⁊ forma vel formis nō vitalib9. Et ꝑ hoc habēt dicere ꝙ corp9 in qd ↄuertif panis tan̄q̄ ī terminū ꝑ ſe formalē: eſt cōpoſitū ex materia et forma corporeitatis: excludēdo formas vitales. i. vegetatiuā: ſenſitiuā ⁊ intellectiuā. Ꝓ; q: habēt dicere ꝙ corp9 in qd cōuertif panis: eſt illd qd ma-

net

net idē in xpo viuēte ⁊ mortuo. Jllud autem nō
includit formā vitalē: illa eñ non fuit in corpo⸗
re xpi mortuo in ſepulcro. Ex quo ſequit ꝙ cor⸗
pus non dicit pciſe primū perfectibile ab aīa
intellectiua ſm ſic opinātes. Patet qꝛ primum
perfectibile ab aīa intellectiua includit omnes
formas: preter aīam intellectiuam: ⁊ ſic includit
aīam vegetatiuā ⁊ ſenſitiuā: q̄ nō ſunt ptes cor⸗
poris in qđ cōuertit primo ſubſtantia panis: qꝛ
ille ſeparate fuerunt a corpore xpi moriente. Et
hec rñſio videtur eſſe de intētione Scoti: quātū
ad hoc ꝙ corp⁹ ſit cōpoſitū ex materia ⁊ forma
corporeitatis: contra ſanctū Tho. ⁊ Egidiū po
nentes vnitatē forme ſubſtantialis in vno com
poſito. Quē etiā in hoc imitat Guilhl. ockā. vñ
Scotus. ait Sco. q. iij. di. x. ppe finē. Dico ꝙ corpus xpi
per ſe includit materiā: ⁊ ad minus formā vnā
mixti priorē intellectiua: ⁊ per iſtā formam eſt in
actu eſſentiali: ⁊ proximū receptiuū aīe intelle⸗
ctiue: lʒ nō ſit per eā in gñe corporis: vt corpus
eſt genus: niſi per reductionē. Et in illud cōpo⸗
ſitum qđ tñ per ſe eſt pars hoīs: fit per ſe cōuer⸗
ſio panis. i. totus in totū: ⁊ ptiū in ptes: ⁊ p ↄ̄ns
hec forma eſt terminus formalis cōuerſionis: ſi
ue forma termini cōuerſionis: hec aūt manet ea
dem: ſiue aīa vniat ei ſiue nō: quia hec prior eſt
naturaliter ſaltē informando ipſa aīa: ⁊ in tri⸗
duo manſit: aīa nō manente ibi: ⁊ ita in triduo
fuiſſet eadē res ſacramenti ſi ſacr̄m tunc man⸗
ſiſſet: quia forma corporeitatis nō fuit ſeparata
in xpo: ⁊ per ↄ̄ns nec ſeparata a materia ſua vt
in eucbariſtia. Sicut eñ idem numero fuit res
iſta ſm ſe in exiſtentia naturali: ita etiam idem
compoſitū numero: qđ eſt primus terminus cō
uerſionis: manſiſſet ſemper in eucbariſtia. Hec
Sco. ⁊c. ¶ E Sed quia paucitas eſt ſemper po⸗
nenda vbi plura ponēdi nulla eſt neceſſitas: cui
tanq̄ principio phyſico vtriq; ſcotus ⁊ ockā fre⸗
quēter innituntur: nec aliqua neceſſitas cogēs
ad ponēdū formas ſubſtātiales in eodē cōpoſi⸗
to apparet: ideo ſecūda opinio que pluralitatē
formaꝝ vitat: pbabilior videtur. Nam omnes
rationes quas alij contra hanc opinionē indu
cunt: tam phyſicas q̄ theologicas ſufficienter
ſoluit Grego. de arimi. in. ij. diſti. xvj. q. ij. Jnter
quas due rationes theologice pōderātur. Una
ſi in vno compoſito nō eſſet niſi vna forma ſub
ſtantialis: tūc nō eſſet idem corpus in genito qđ
fuit in corrupto: nā corrupto hoīe: ſtatim indu⸗
citur forma cadaueris: ⁊ illa cū materia manen
te ↄſtituit corp⁹. Jllud aūt corp⁹ cōpoſitū ex ma
teria ⁊ forma cadaueris: nūq̄ fuit in viuēte tāq̄
pars ei⁹: ⁊ per ↄ̄ns non eſt idē corpus in genito
qđ fuit in corrupto. Conſequentia nota: ⁊ pma
pars antecedētis ptʒ: quia corrupta vel ſepata
forma ſpecifica: ſtatim introducitur alia forma
ſpecifica. Et ſicut materia nō pōt ſtare nuda na
turaliter: ſed ſemp puata vna forma introducit
alia forma. Jta pfectibile a forma ſpecifica ſiue
ſit materia ſiue cōpoſitū manēs: dum priuatur
vna forma ſpecifica: recipit aliā. Nec pōt ſtare
nudū a forma ſpecifica: iō corrupta forma aſini
ſtatim introducit in materiā forma cadaueris:
illa corrupta: introducitur forma vermis vel pul
ueris terreſtris: illa corrupta: forma graminis
vel alterius mixti: que oēs ſunt ſpecifice. Scđa
pars ptʒ: qꝛ illud ſic manēs dicit corpus defun⸗
cti hoīs vel aīalis. ¶ Ex hoc aūt ſequūtur duo
incōueniētia theologicalia. Unū: ꝙ illud quod
iacuit in ſepulchro nūq̄ fuit corp⁹ xpi viuentis
nec reſurgentis. Scđm: ꝙ fruſtra venerarentur
reliquie ſanctoꝝ: nam oſſa illa venerantur tāq̄
corpora vel partes corpoꝝ olim ſctōꝝ: ⁊ ita re⸗
diret hereſis Eluidij: quam ſtudioſe reprobauit
beatus Hiero. in ep̄la contra eūdē. Sʒ ſi in his
non eſt niſi vna forma: puta cadaueris vel pul⸗
ueris: illa nūq̄ fuit in ſctis: ⁊ p ↄ̄ns nec corp⁹ cō
poſitū ex hac forma ſpecifica ⁊ materia fuit ali⸗
q̄n pars ſctōꝝ. ¶ F Sʒ rōnes iſte ſeipſas ſoluūt
attēta diſtinctione corpis ſuprapoſita. Nam ſi
accipit corpus vt eſt ſpēs ſubſtantie certū eſt ꝙ
nō manet idē corpus in genito qđ fuit in corru⸗
pto: etiā ſm eos. Sic eñ corp⁹ corrūpit: ⁊ ſimplr
nō manet: qꝛ ſic corp⁹ nō eſt ſuba partialis: ſed
totalis. Si accipit ſcđo mō: vt eſt de quātitate:
nihil ad ppoſitū: qꝛ cōuerſio nō fit in quātitatē.
Si tertio mō pro pfectibili per formā ſpecificā:
illud nō cōſtituit ex materia ⁊ forma cadaueris
ſed eſt ſubiectū forme cadaueris idē in gēito qđ
fuit in corrupto. Et iō ita eſt ↄ̄ arguētes ſicut cō
tra opi. ſcđam: nā certū eſt ꝙ viuēs corrūpit in
cadauer. Certū etiā eſt ꝙ oſſa illa que dñr reliq̄
ſctōꝝ: ſunt res q̄dā totales p ſe in gñe ⁊ in certa
ſpē: ⁊ ita hñt formas ſpecificas q̄ nūq̄ fuerunt
ptes ſctōꝝ. Nā defuncto bea. Hiero. ſctm̄ cada
uer ſuū (Sic eñ noīat Euſe. ⁊ Cirillus ei⁹ diſci⸗
puli ⁊ ↄtēporanei) nūq̄ fuit ps bti Hiero. viuē⸗
tis: ſʒ materia cadaueris: ſiue ſubiectū forme ca
daueris q̄dcūq; fuerit. Ueneramur aūt ſctōꝝ
reliq̄as: nō qꝛ totū illud qđ ſenſib⁹ ſubijcit: fuit
pars ſctōꝝ: ſʒ qꝛ materia vel ſuba forme reliq̄ꝝ
vere ⁊ eadē nūero fuerūt in ſctis: ⁊ iteꝝ reunient
in reſurrectione aīab⁹ ſctōꝝ pticipes glīe corpo
ris. De corpe xpi patebit. j. ¶ Ad ppoſitū ſʒ hāc
opi. tenētē: ꝙ in eodē cōpoſito ſubali nō eſt niſi
vna forma ſubalis: dr ꝙ in hūanitate xpi nihil ē
niſi materia ⁊ aīa intellectiua tāq̄ ptes ei⁹ eēn⸗
tiales: ex q̄b⁹ cōponit. ¶ G Qđ autē ſit corpus
illud in qđ cōuertit ſuba panis: ſunt diuerſe rñ⸗
ſiones. Btūs tho. iij. par. q. lxxv. ar. vj. ponit ꝙ
Btūs tho. corpus illud in qđ cōuertit panis: ē aliqđ cōpo
ſitū ex materia ⁊ aīa intellectiua: nō vt intellecti
ua ē: nec vt cōſtituit cōpoſitū qđ eſt hō: ſʒ vt dat
eſſe corporeū: ⁊ ↄſtituit cōpoſitū: qđ eſt corpus.
Sed hoc ſuſtineri nō pōt: qꝛ cōuertit in illđ cor⸗
pus qđ fuit idē in ſepulchro ⁊ in cena vel cruce:
ſed illud nō includit aīam: cū aīa xpi non fuit in
ſepulchro. ¶ Egidi⁹ dixit theoremate. xxviij. ꝙ
Egidius. corpus illud in qđ ↄuertit ſuba panis: eſt mate
ria: non abſolute ⁊ ſm ſe: qꝛ in hoc errauerunt
omnes phi antiqui: dicētes materiā eſſe corp⁹:
vt dicit theoremate. xxx. ſed organizata: ſcʒ ma⸗
teria hñs quēdam modū quātitatiuū: propter
quē ipa pōt nominari corp⁹: ſic enim dicit phs
ꝙ anima eſt actus corpis. i. materia hñtis par⸗
tes ſeu modum quēdam quātitatiuū: non tñ in⸗
cludendo quātitatem: quia illa non eſt de eſſen
tia hominis. Jlle tamē modus dicit non eſt q̄d⸗
dā accidēs ſupadditū materie eſſentie: ſʒ eſt de⸗
relictus in materia ex adiacētia quātitatis: ⁊ eſt
realiter ipamet materia ſubſtās certis dimēſio
nibus ſiue quātitati: quia vt ſic cenſet hre ptes
etiā diſtinctas a ptib⁹ quātitatis. Et ppter hoc
etiā materia vt ſub tali mō hʒ eē pōt dici q̄ddā
totū: ſiue q̄ddā cōpoſitū: vt declarat theo. xxix.
vt ita vere poſſit dici: totus panis cōuertitur in
totū corp⁹. Et ſm hoc pōt ēt idē fuiſſe corp⁹ xpi
viuū ⁊ mortuū: nō ſolū rōne materie: ſʒ rōne illi⁹
termini: modi exiſtēdi ſub quātitate: vt declarat
theo. xlvij. Jđ āt negat quātitatē eē i p ſe termio
ↄuerſiōis: qꝛ tūc nō eēt trāſſubſtātiatio ſi reqre⸗
ret i p ſe termio aliqđ accidēs: ēt tūc ibi eēt quā
titas pmo: qđ ipe negat ⁊ alij cōiter. ¶ Jſta opi
nio ⁊ ſi bñ poſſet itelligi: tñ mod⁹ loq̄ndi vr im⸗

plicare. Non eñ ſimul ſtant ꝙ modus ille quã⸗
titatiuus ſit idem materie realiter: ⁊ non ſit de⸗
relictus a quãtitate: quia materia nõ derelinq̃⸗
tur: nec cauſatur a quãtitate. Similiter non ſtat
ꝙ modus ille adueniat materie ex adiacẽtia for
marum ceterarum: vt ipſe frequenter dicit: ⁊ ꝙ
ſit idem materie: q2 idẽ non cõuenit ſibiipſi. Itẽ
ſi eſt idem materie: quõ materia põt dici ex ipſo
quoddã cõpoſitum: ¶ Has opiniones cũ opi⸗
ni. Henrici de gãdauo tenẽtis in homine duas
eſſe formas ſubſtantiales: late recitat Sco. cum
ſuis motiuis: ⁊ latius nititur improbare: cuius
tñ rõnes ſufficienter ſoluit Grego. vbi ſupra in
quãtum procedunt contra vnitatem forme ſub
ſtantialis in compoſito. ¶ H Poteſt ergo dici
ſuſtinẽdo vnã tñ formã ſubſtãtialem eſſe in ho
mine que eſt anima intellectiua: ꝙ panis cõuer
titur in materiam primã humanitatis xpi: tãq̃
in terminũ primum per ſe ⁊ formalem cõuerſio⸗
nis facte vi conſecrationis. Que materia eſt cor⸗
pus: vt dicit alteram partem compoſiti ſubſtan
tialis que cum forma conſtituit totum. Et hec
materia ſiue corpus eſt alia numero a materia
panis: hec etiam eſt eadem numero in xp̃o viuẽ
te ⁊ mortuo. Ipſa etiã materia iacuit nuda in ſe
pulcro. Nuda dico a forma ſubſtantiali: nõ nu⸗
da a formis accidẽtalibꝰ. Non tñ conuertitur pa⸗
nis primo in aggregatũ ex materia ⁊ accidẽtibꝰ
ſibi inherẽtibus: quia accidentia illa variabilia
ſunt: nec ſemper manent eadẽ in eodem ſubiecto
ideſt materia xpi: quia alia accidẽtia puta pal⸗
lor vel nigredo: frigus: rigor ⁊c. fuere tã in corpo
re xp̃i mortuo: q̃ in viuo. Terminus autẽ per ſe
huius cõuerſionis ſemꝑ eſt idẽ vt. ſ. dictum eſt.
Horreo dicere ꝙ forma cadaueris ſucceſſit aie
intellectiue i xp̃o moriẽte: qꝺ de aliis ſctis nemi
nẽ negare puto: nõ ſic i xp̃o: de quo ꝓpha in pſ.
Actuũ. ij. — Nõ dabis ſctm̃ tuũ videre corruptionẽ: vt alle⸗
gat btũs Petrꝰ: atq3 exponẽs ait. Prouidẽs ꝓ⸗
pheta locutꝰ eſt de reſurrectione xpi: q2 neq3 de⸗
relictꝰ eſt in inferno: nec caro eiꝰ vidit corruptio
nẽ. Sctm̃ tuũ. gl. corpꝰ ſctificatũ. Per hoc ꝓbat
hũane fragilitatis expertẽ: ⁊ ſupgreſſum eſſe hu⸗
manã cõditionẽ. Hec gl. Videret aũt corruptio
nẽ cõi lege fragilitatis hũane: ſi ſepata aĩa: ac in
infernũ deſcẽdẽte: corpꝰ in ſepulchro formã ſu⸗
ſciperet cadaueris. Si ergo forma cadaueris nõ
ſucceſſit: nec alia forma ſpecifica: qꝺ hor magis
obuiat phyſicis ꝓncipiis: materiã ſtare nudam
an ipſam ſtare ſine forma ſpecifica vtrũq3 nega⸗
ret phs: q̃ ponit ad corruptionẽ vniꝰ ſequi gña⸗
tionẽ alteriꝰ. Vtrũq3 fieri per deũ cõcedere ha⸗
bet catholicꝰ eo ꝙ neutꝝ implicat ꝯtradictionẽ.
¶ I Si vo q̃s dicere nõ refugeret: ſepata aĩa xp̃i
aliã formam ſuccedere in materia: noteſ vt liber.
Iã manifeſtũ eſt ꝙ corpus cõpoſitũ ex materia
⁊ illa forma ſuccedẽte: qꝺ iacuit in ſepulchro: nũ
q̃ fuit in xp̃o neq3 pars hũanitatis xp̃i. Nõ er⸗
go i hoc corpꝰ cõuertit panis: q2 corpꝰ in qꝺ con
uertit: idẽ ẽ in ſepulchro ⁊ in viuẽte xp̃o: vt pleriſ
q3 autoritatibꝰ ſctõꝝ patrũ ꝓbat. Unde Ambr
Ambro. — vt habet de ꝯſe. diſt. ij. oia quecũq3. Idem inquit
corpus qꝺ de virgine ſumptũ eſt qꝺ paſſum eſt ⁊
ſepultũ: ⁊ reſurrexit ⁊ in celũ aſcendit. loq̃tur de
corpore in qꝺ ꝯuertit panis in euchariſtia. Item
Leo. — leo in ſer. de aſcẽ. Nõ dubia fide: ſed certiſſima
ſciẽtia tenemꝰ: eã naturã in prĩs cõſcẽſurã thro
Auguſtinꝰ — no: q̃ iacuerat in ſepulchro. Item Aug. in de fide
ad pe. Idẽ hõ in vtero mr̃is ⁊ pepẽdit in cruce: ⁊
iacuit in ſepulchro: ⁊ reſurrexit. Sed nõ põt illa
idẽtitas intelligi niſi rõne ptis q̃ eſt corpꝰ. Idem
in epl̃a ad felicianũ. Illã carnẽ in ſepulchro nõ

deſeruit quã in vtero formauit. Itẽ grego. ſuper
illud Ioã. xxi. Maria ſtabat ⁊c. Qꝺ moriẽdo in — Gregorius
ſepulchro poſuit: ſurgendo ſup angelos leuauit
Item ſuper illud Ione. glo. Tu ſubleuãs de cor⸗
ruptione: idipſm corpꝰ: ⁊ eandẽ carnẽ reſurgere
qꝺ in humo conditũ fuerat. Multa ad idẽ. ſ. al
legata fuerãt. Et per hec patet ſolutio rationum
ſupra. ¶ K Sed di. nõ ſolũ eſt idẽ corpus: ſed et
eadẽ caro: vt dicũt q̃dã auctoritates. Et pſ. xv.
Caro mea requieſcit in ſpe. ⁊ Act. ij. Nec caro eiꝰ — Actuũ. ij.
vidit corruptionẽ ⁊ eadẽ rõne eiꝰ oſſa. Materia
aũt nõ põt dici caro: neq3 os: cũ illa nõ ſũt eiuſ⸗
dem rõnis. Materia aũt eſt eiuſdẽ rõnis in om
nibus organis. Rñdet: caro ⁊ oſſa ſunt termini
cõnotatiui: ⁊ accipiunt dupl'r. Uno mõ vt ſup⸗ — Caro ⁊ oſſa
ponũt ꝓ corpe de ſuba. i. ꝓ cõpoſito ex materia — termini ſũt
⁊ forma ſpecifica ꝯnotãdo accidẽtalẽ diſpoſitio — cõnotatiui
nẽ ⁊ ſic panis nõ ꝯuertit in carnẽ: vt ſupra dictũ — ⁊ capiunt
quia nõ in corpꝰ vt eſt ſpẽs ſube. Nec ſic eſt ea⸗ — dupliciter.
dem caro viui ⁊ mortui: nec eiuſdẽ rationis eſt
in hoie ⁊ pecore. Alio mõ accipit vt ſupponit ꝓ
corpore tertio modo accepto. i. altera parte cõ⸗
poſiti q̃ eſt materia: ꝯnotãdo certas diſpoſitio⸗
nes accidẽtales: ⁊ ſic eſt eadẽ caro in viuo ⁊ mor
tuo. Etiã caro ⁊ oſſa ſunt eiuſdem ratiõis eſſen
tialis: ſed nõ accidẽtalis: ſicut homo albus ⁊ ca
lidus. Sunt etiã eiuſdẽ rõnis in hoie ⁊ pecore.
Nec ſeq̃tur: ſunt eiuſdẽ rationis: ergo caro eſt
os ꝓpter defectũ ꝯnotati: ſicut hõ iuſtꝰ ⁊ iniuſtꝰ
ſunt eiuſdẽ rõnis eſſentialis. Nec tñ ꝓpter hoc
iuſtus eſt ⁊ iniuſtus. Et tãtũ de hac materia: in
qua eligat quiuis qꝺ placet: ſecluſa temeritate ⁊
pertinacia: ſtante ſemper humili ſubiectiõe in⸗
tellectus proprij determinationi eccleſie: ⁊ fidei
orthodoxe. ¶ L Adhuc reſtat videre an cõuer⸗
ſio illa fiat in tpe vel in inſtanti. Ad qꝺ eſt vna
reſponſio doctorum omniũ: quia dicit Alexã. iiij. — Dubium
par. q. xxxviij. mẽ. vi. Totus panis in totũ corpꝰ — Rñſio ad
cõuertitur indiſtincte: ita ꝙ nõ vna pars ſubſtã — dubium
tie panis in vnã partẽ corporis xpi: alia in aliam — Innocẽ. i
prout determinatum eſt ab Inno. iij. ſic dicente.
Vtrũ ptes in ptes: aut totũ in totum: aut totale
tranſeat in totale: nouit ille q̃ facit: ego qꝺ reſi⸗
duum eſt igne cõburo. Si tñ querẽtis inſtaret im⸗
probitas: ego ſalua fide conceſſerim: ꝙ totalis
panis in totale corpꝰ cõuertit: ita vt nulla pars
panis tranſit in aliquã partẽ corpis. ¶ Et hoc
ſatis patet ex pmiſſis: nam cũ cõuerſio nõ dicit
aliud niſi deſitionẽ panis ⁊ ſucceſſionẽ corporis
deſinit aũt totus panis ſm ſe ⁊ quodlibet ſui: ⁊
ſuccedit totũ corpus xpi. Manifeſtũ eſt ꝙ totũ
cõuertitur in totũ: ⁊ ita fit corpus xpi totum ſi⸗
mul pñs ſpeciebus panis: ⁊ nõ pars poſt partẽ:
et ita nõ ſucceſſiue: ⁊ per conſequens inſtãtanee
ideſt totũ ſimul. Nõ eñ põt eſſe ſucceſſio ex par
te termini qui totus ſimul introducitur: ⁊ non
pars poſt partem. Nec ex parte ſubiecti ſucceſ⸗
ſiue ad forme receptionem diſpoſiti: q2 nullũ eſt
hic ſubiectum: cum totũ trãſeat in totũ. Nec ex
parte agentis limitati: quia agens eſt infinitũ:
⁊ ꝓpter idẽ nulla põt eſſe reſiſtentia. Dicit ergo
ꝙ in fine ꝓlationis verborũ incipit eſſe corpus
chriſti ſub ſpeciebus panis ⁊ deſinit eſſe panis.
¶ Et ſi diceres: lz virtus diuina conuertens ſit
infinita: tñ opatur ad ꝓlationẽ verboꝝ ſacramẽ
taliũ: que non põt eſſe ſubita. ¶ Ad illud reſpõ⸗
det Alexan. licet virtus diuina operetur ad ver⸗ — Alexan.
bi ꝓlationẽ: nõ tamen ſm prolationẽ ſucceſſio⸗
nis: operatur enim virtus diuina non niſi ꝓla⸗
tis verbis: ſed non durante verborum prolatio
ne. Operatur autem in fine prolationis et non
ante: q2 ita placitũ eſt ſue oĩpotenti voluntati.

Sed forte

¶ M Sed forte quis replicet:ſigno inſtans vl-
timū eſſe panis:ꝛ ſilr primum inſtans corporis
xp̄i ſub ſpeciebus panis:vel ſunt vnum inſtans
vel diuerſa. Si primum:ergo ſimul ſunt corpus
xp̄i ꝛ panis contra prius dicta. Si diuerſa: ꝛ cū
inſtantia nō poſſunt eſſe immediata cadit tp̄s
medium:pro quo vt videtur:introducitur corp⁹
xp̄i:ꝛ ita ſucceſſiue. Solutio:pāis deſinit ſimul
cum verborum prolatione:ita ꝙ idem eſt inſtās
deſitionis ꝓlationis verboꝝ ꝛ deſitionis panis
Cū autem prolatio verborū eſt ſucceſſiua : ꝛ res
ſucceſſiua deſinit per primū nō eſſe:ꝛ nō per vl-
timum eſſe:alioquin daretur vltima pars conti
nui que neceſſario foret indiuiſibilis:ideo non
datur vltimū eſſe panis:ſicut nō datur vltimuꝫ
inſtans ꝓlationis:ſed datur primū nō eē ꝓlatio
nis ſimul ꝛ panis:ꝛ illud eſt primū eſſe corporis
xp̄i ſub ſpecieb⁹ panis. Et per hoc ptꝫ ſolutio re
plice:nō admittēdo qđ aſſumitur: ſigno vltimū
eſſe panis:illud eñ non eſt ſignabile: qꝛ deſinit
non per vltimū eſſe:ſed per primum nō eſſe. Et
huic ſatis cōcordat ſentētialiter Alexā. de ales
par. iiij. q. xxxviij. mē. viij. vbi ait. Sumere eſt in-
ſtans in quo eſt corpus xp̄i primo ꝛ illud eſt ter-
minus hui⁹ mutationis que eſt trāſſubſtantia-
rio. Sed qꝛ in tp̄e nō cōtinuant̄ adinuicē inſtā-
tia:ſed inter quelibet eſt tp̄s mediū:nō eſt ſume
re inſtās ꝓximū ante inſtans vltimum trāſſub-
ſtantiationis:in quo inſtanti ꝓximo añ vltimū
eſt panis:qꝛ ꝛ ſi ſit ſumere inſtās indiuiſibile vl-
timū in cōtinuo:nō tñ penultimū. Unde nō eſt
ſumere inſtans in quo vltimo eſt panis:inſtans
eñ inſtanti nō pōt cōtinuari:ſed tempus inſtā-
ti. Unde totū illud tempus in quo eſt panis:cō-
tinuatur illi inſtanti in quo primo eſt corp⁹ xp̄i.
Hec ille. Hoc ergo inſtans in quo primo eſt cor
pus xp̄i:eſt primū nō eſſe panis: ꝛ terminat tp̄s
prolatiōis v̄boꝝ. Tātū de illo. Et per cōſequēs
de his que reſpiciūt corpus xp̄i ſm cōſideratio-
nem predicamēti ſubſtantie:ſcꝫ de veritate cor-
poris xp̄i in ſacramento. Qua mutatione inci-
pit ibi eſſe. Quid inquit; cōuertit̄. Que ſubſtan-
tia maneat. Que deſinat:ꝛ an deſinēs annihilet̄
An cōuerſio inſtātanee:an in tp̄e ꝑficiat̄. ¶ N

Queſtio.

Pro cōplemento tñ ꝛ clariore ac ſpecialiore de-
ciſione eoꝝ q̄ reſpiciūt ſubſtātiā eucharistie:ſm
diuiſionē. s. lectiōe. xxxviij. factā. Adhuc viden-
dū an tot⁹ xp̄s fiat pñs altaris ſacramēto ad le-
gitimā cōſecratiue forme ꝓlationē? ¶ Pro cui⁹

Rñſio ad q̄ſtionem.

ſolutiōe duo p̄mitto p̄ambula. Primū:ꝙ nomē
xp̄s noiat ſuppoſitū v̄bi diuinū ſubſiſtēs i dua-
bus naturis:diuina ſcꝫ ꝛ humana. vñ Damaſ.
li. iij. Hoc nomē xp̄s ꝑſone dicim⁹:nō monotro
pos. i. vno mō dictū:ſꝫ duaꝝ naturaꝝ eē ſignifi-
catiuū:ſcꝫ diuinitatis ꝛ humanitatis. Et Aug.

Damaſ.

cōtra maximū. Chriſt⁹ vna ꝑſona eſt gemie ſub
ſtātie. Ex illo ptꝫ ꝙ lꝫ ſint tria ſuppoſita diuina
ſcꝫ pr̄ ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſctūs:qꝛ tñ ſol⁹ fili⁹ ſubſiſtit in

Auguſtin⁹

natura hūana:qꝛ ſol⁹ ip̄e incarnat⁹ eſt:xp̄s ſup
ponit ꝓ ſolo filio nō ꝓ pr̄e nec ſpūſctō. Suppo-
nit eñ ꝓ ꝑſona diuina:cōnotādo humanā na-
turā hypoſtatice ſibi vnitaꝫ:vñ dimiſſa natura
hūana:v̄bū nō eēt xp̄s ꝓprie loquēdo. Defice-
ret eñ cōnotatū:quo deficiēte:deficit ꝛ ſuppoſi
tio ſm logicos. Sicut deus dñs eſt: tñ deficiēte
creatura nō eſſet dñs:eo ꝙ nō deficeret cōnota
tū hui⁹ termini dñs:cōnotat eñ ſuū. Nō exiſtē
te aūt creatura:nō eſt ſu⁹ cui dñs dñaret : ꝛ ita
nō eſſet dñs:vt vult btūs Aug. v. de trini. c. xiij. ꝛ
allegat magi. di. xxx. primi. ¶ Ex illo ptꝫ ꝙ v̄buꝫ
nō ſemꝑ fuit xp̄s:qꝛ nō ante aſſumptionem hu-
manitatis. Nec obſtat illud apl̄i. Chriſt⁹ ieſus
heri ꝛ hodie:ip̄e ꝛ in ſecula. Quia ſimpliciter ve
rum eſt ſm rigorem logice:xp̄s fuit heri ꝛ hodie
ꝛ ab eterno:Quis verbum non fuit xp̄s ab eter-
no. Suppoſitū eñ illud qđ eſt xp̄s:fuit ab eter-
no:Quis nō ab eterno vnitā habuit ſibi naturā
humanam. ¶ Scđo ſequit̄ ꝙ ꝓprie loquendo:ꝛ
de rigore verboꝝ in triduo mortis xp̄i verbū nō
fuit xp̄s. Patet quia in illo triduo nō habuit ſi-
bi humanitatē vnitam:quia nō fuit humanitas
xp̄i in illo triduo:lꝫ fuit corpus ꝛ aīa ꝛ vtrūqꝫ dei
tati vnitum:qꝛ tñ aīa fuit ſeparata a corpore nō
fuit ibi humanitas:nam hūanitas cōpoſita eſt
ex vtroqꝫ:vt dicit Hiero. ꝛ allegatum eſt ſupra.
¶ O Ex quo ſequitur tertio ꝙ ſi aliqua predica
ta xp̄o attributa ſunt pro triduo ratione hūani
tatis:ꝙ tales orationes ſunt tropice ꝛ figurati-
ue:hoc eſt non ſunt vere de virtute ſermonis :ſꝫ
admittunt̄ per figuram:vt illa Aug. ſuper Joā-
nē. Quis non eſt derelictus in inferno? Chriſt⁹:
ſed in aīa ſola. Quis iacuit in ſepulchro? Chriſt⁹
ſed in corpore ſolo:quia in his ſingulis xp̄s eſt.
In his ſingulis xp̄ꝫ confitemur. Et illa Ambro.
in lib. de ſpūſancto. Chriſtus pependit in ligno: Ambroſi⁹.
xp̄s iacuit in ſepulchro. Et illa ſymboli. Chriſt⁹
eſt ſepultus:xp̄us deſcendit ad inferna. Hec in-
quā ꝛ ſimiles ſm prefatum modum loquēdi per
ſynodochē cōceduntur:quia diuinū ſuppoſitū
māſit vnitū corpori xp̄i:ꝛ ſimiliter anime in tri-
duo:vt dictum eſt:que fuerunt partes humani-
tatis eius:ratione quarū partium toti xp̄o pre-
dicta predicata attribuunt̄. ſm hunc ergo intel
lectum conceditur:xp̄s iacuit in ſepulchro. i. cor
pus humanitatis chriſti:cui manſit vnitū verbi
ſuppoſitum iacuit in ſepulchro. Et illa xp̄us de-
ſcendit ad inferna ad hunc intellectum cōcedit̄
anima xp̄i diuinitati vnita deſcēdit ad inferna.
¶ Notādū tñ de illis. Chriſt⁹ deſcēdit ad infer-
na:xp̄s iacuit in ſepulchro:q̄ ſm rigorem logice
vere ſunt. Nō aūt ille. Ad inferna deſcēdit xp̄s:
in ſepulchro iacuit xp̄s:quaꝝ differētia pꝫ ex lo-
gica:qꝛ aliter appellāt termini cōnotatiui poſiti
a parte eiuſdē extremi:aliter dū ponunt̄ a parte
diuerſoꝝ. Ueꝝ nonnulli gñalius de nomine xp̄i
loquunt̄ dicētes:ip̄m ſupponere pro diuino ſup
poſito:cōnotādo ip̄m ſubſiſtere in natura capa
ci aſſumptiōis ſuppoſitalis:ſiue ſit totalis ſiue
partialis. Et hi admittūt p̄fatas locutiōes pro-
prie:nō per figurā:tñ per idiomatū cōicationē.
¶ P Sed nō ſtādo in iſta diuerſitate:videam⁹
an xp̄s ſm totā diuinitatē ꝛ ſm totā humanita-
tem ſit in hoc ſacr̄o In vtraqꝫ eñ natura eſt re-
perire quādā totalitatē. In diuina q̄ eſt ſꝫ inclu
ſionē oīm triū ꝑſonarū:ſic eñ xp̄m ſm totā dei-
tatem eſſe in hoc ſacr̄o eſt xp̄m eſſe cum patre et
ſpūſctō. In hūana vero natura eſt reperire du-
plicē totalitatē:vnā ſm partes eſſentiales aliaꝫ
ſm partes integrales. Et ſic xp̄ꝫ eſſe in ſacramē
to ſm totā naturā humanā:eſt xp̄m eſſe in ſacra
mento ſm corpus ꝛ aīam:ꝛ ſm oēs ꝑtes integra
les caput:pedes ꝛ ſic de alijs. Scđo ſupponitur
ex ſupradictis ꝙ aliq̄d dr̄ eſſe in ſacramento du
pliciter:vel ex vi cōſecratiōis vel cōuerſiōis:qđ
ſcꝫ eſt termin⁹ per ſe cōuerſiōis:ꝛ primo intēt⁹. Dupliciter aliq̄d dr̄ eē in ſacr̄o ꝓpoſitio prima.
Scđo mō ꝑ quādā ꝯcomitātiā:qꝛ cōiūctū ei qđ
prio mō eſt pñs. ¶ His p̄miſſis ponunt̄. v. ꝓpo
ſitiones. Prima:xp̄s deus ꝛ homo ſm diuinam
naturā pariter ꝛ humanā preſens eſt venerabi-
lis eucharistie ſacramēto. Hec veritas ſatis de
ducta eſt ex autoritatib⁹ canonis et ſctōꝝ lectō.
xxxix. et poſſunt alique breuiter commemorari.

De ſumma trinita. ⁊ fi. catho. c. i. Idem ipſe ſa-
cerdos ⁊ ſacrificium ieſus xps. Jeſus autē xps
deus ⁊ homo eſt ſubſiſtens in natura diuina et
Hiero. humana. Et concordat beatꝰ Hiero. de conſe.
di. ij. Nec moyſes. Nec inquit moyſes dedit vo
bis panem verū: ſed dñs ieſus ipſe conuiuium et
conuiua: ipſe comedēs ⁊ qui comeditur. Itē illud
Auguſtinꝰ eſt ſub ſacramento qđ mādūcat ⁊ ſumitur ſum-
Ambroſiꝰ. pto ſacramento. Hoc autem eſt xps. Aug. de cō
ſe. diſt. ij. qui manducat. Māducatur xps: viuit
manducatꝰ quia ſurrexit occiſus. Itē Hierony.
eadem diſt. ſinguli. Singuli inquit totum acci-
piunt xpm dñm. Itē Ambro. lib. de offi. eadem
diſt. ante benedictionē. In hoc ſacramento xps
eſt. Ad idem plures adduci pñt que habent ea-
dem diſt. ⁊ . iiij. ſentētiaꝝ. cōcordant oēs docto.
Scda propoſitio. Inno. Hugo. ⁊ ceteri. Qꝛ ergo ibi eſt xps: ⁊ xps
ħʒ vtrāqꝫ naturā diuinā ⁊ hūanā: ſequit̃ q ibi ſit
vtraqꝫ natura. ¶ Q. Scda propoſitio. Sub ho
ſtia cōſecrata cōcomitāter eſt ipſa diuinitas et
dei filius. Nō tamē ibi ſic eſt pater ⁊ ſpūſſctūs.
Pria pars ptꝫ: quia diuina natura vnita eſt cor
pori xpi: nec ipm vnq̄ dereliquit: qđ corpus eſt
ibi per ſe vi conſecrationis: vt dictum eſt. Qđ
Auguſtinꝰ autem diuinitas nō dereliquit corpus: ptꝫ per
Damaſ. beatū Aug. ſuper Ioā. Mors ad tempꝰ animā ⁊
carnē ſeparauit: ſꝫ neutrū a v̄bo dei. Itē Dam.
lib. iij. ſen. Chriſtꝰ qđ ſemel aſſumpſit nūq̄ dimi-
ſit. qđ intelligi oportet quātū ad partes eſſentia
les: qꝛ in triduo dimiſit humanitatē: q̄ in triduo
nō fuit: ſed non partes: qꝛ nec corpus: nec aiam.
Cū ergo diuinitas ⁊ v̄bū (qđ eſt filius dei) nō ſit
ibi ex vi cōuerſiōis: nec in ipm panis cōuertit̃:
vt. ſ. dictū eſt. Eſt aūt cōiūcta corpori aſſumpto
qđ nō dereliquit: ſequit̃ q ſit ibi per cōcomitan-
tiā. Scda pars ppoſitiōis ptꝫ. ſ. q nō ſit ſub ho-
ſtia pater ⁊ ſpūſſctūs ſic cōcomitāter ſicut dei-
tas ⁊ filius. Sūt qui dē ſub ſacro pr̄ ⁊ ſpūſſctūs
qui pp̄ter immēſitatē diuine nature ſunt vbiqꝫ
etiā pp̄ter idētitatē eſſentie nō pñt ſepari a filio
vt filiꝰ ſit alicubi ⁊ nō ibi ſit pr̄ ⁊ nō ſpūſſctūs: qꝛ
quelibet haꝝ pſonaꝝ eſt in alia p circūceſſionē:
⁊ ſimplr̄ inſeparabiles ſunt: vñ dixit xps philip
Jo. xiiij. po. Ego in pr̄e ⁊ pr̄ in me eſt. Nō aūt ſunt in ſa-
cramēto eo mō p cōcomitātiā ſicut eſſentia ⁊ fi-
lius: nā eſſentia ⁊ filiꝰ ſunt ibi p cōcomitātiam
qꝛ vniti hypoſtatice corpi aſſumpto: ſꝫ nec pater
nec ſpūſſctūs aſſumpſit hūanā naturā ⁊ ita nec
partes eiꝰ. Nō em̄ pater factus eſt hō: nec ſpūs
ſanctus incarnatꝰ eſt: vt pbat magr̄ diſt. i. tertij
Dubium. ⁊ diſtin. xvi. primi lib. ſen. ¶ R Utrū aūt debeat
cōcedi ſimplr̄: q ibi ſit pater ⁊ ſpūſſctūs per cō-
comitantiā lꝫ nō ſicut v̄buꝫ: videtur mihi ſalua
ſemper ſaniore ſententia q vis eſt in nomine: qꝛ
de re cōſtat. Cōſtat quidē q ibi eſt pater ⁊ ſpūs
ſanctus duplici rōne. Primo quia ſunt deus: et
per ɔñs vbiqꝫ. Scdo qꝛ ſunt cōſubſtātiales ver-
bo: ergo ſunt vbi verbū: ita q ſi per impoſſibile
nō eſſent vbiqꝫ: nihilominus eſſent in ſacro in
quo eſt verbū: pp̄ter conſubſtātialitatem verbi.
Conſtat etiam q ibi eſt verbū per aſſumptionē
corporis quo mō nō eſt ibi pater ⁊ ſpūſſanctus.
Aliqđ dr̄ eē i ſacro per cōcomitan tiam duplr̄ ¶ Poſſet igitur dici q aliqđ dr̄ eſſe in ſacro per
cōcomitantiā dupliciter: immediate ⁊ mediate.
Primo modo dr̄ eſſe ibi qđ eſt vnitū ſiue coniū-
ctum ei qđ eſt ibi per ſe ⁊ pmo: nō p aliud. i. non
pp̄ter hoc q eſt cōiūctū alicui cōiūcto ei qđ eſt
ibi prio ⁊ p ſe. Sic eſt aia ſub ſpeciebꝰ panis: qꝛ
immediate cōiūcta eſt corpori. Scdo mō qđ eſt
ibi pp̄ter ɔiūctionē eiꝰ cū cōiūcto illi qđ eſt ibi
per ſe primo: ſic accidētia ale: gr̄a: charitas: ale

xpi ſunt in ſacro: nō quia vnita ſunt corpi quod
eſt ibi primo ⁊ per ſe: ſed quia vnita ſunt anime
que cōiuncta eſt corpori. Per hoc poſſet dici q
verbum eſt in ſacramento per cōcomitantiam
primo modo immediate quia vnitum immedia
te corpori. Nō em̄ eſt vnitū per animā: alioquin
in triduo non fuiſſet vnitū corpori: aia tunc ſe-
parata: qđ ptꝫ falſum. Pater aūt ⁊ filiꝰ ſunt ibi:
quia vniti ⁊ cōſubſtātiales v̄bo: qđ eſt immedia
te vnitū corpori: ⁊ ſic nō ſunt ibi per cōcomitā-
tiam pmo mō imediate: ſed ſcdo mō. ¶ S Ter- Tertia propoſitio.
tia ppoſitio q̄ reſpicit hūanitatē xpi: q̄ attēdit̃
penes ptes eſſentiales eiuſdē: eſt illa. Corpꝰ xpi
eſt ſub ſpeciebꝰ facta cōſecratiōe primo ⁊ per ſe
Aia v̄o eſt ibi per cōcomitātiā imediate. Prima
pars pbata eſt. ſ. Scda pbat̃: qꝛ tale eſt corpus
xpi in ſacro quale eſt in ſua naturali exiſtentia.
In naturali aūt exiſtentia eſt viuū: ⁊ nō mortuū
qꝛ xps reſurgēs ex mortuis iā nō morit̃. Nō vi- Rom. vj.
uit aūt niſi per aiam: ergo nō eſt ſine aia. Quod
aūt ſit ibi per cōcomitantiā ptꝫ: qꝛ niſi eſſet con
iūcta corpi nō eēt ibi: vñ in triduo fuiſſet corpꝰ
in ſacro ſine aia: vt frequēter dictū ē. Quod etiā
immediate: ptꝫ: qꝛ aia imediate cōiūgit̃ corpori
ipſiqꝫ inheret: ⁊ ipꝫ viuificat: nō p aliqđ mediuꝫ
cui priꝰ inherebat. Et ſicut dictū ē de aia: ita di-
cēdū eſt de pcioſo xpi ſanguine: q etiā eſt in cor
pore ⁊ ſacro p ɔcomitātiā imediate. Nō em̄ pōt
corpꝰ hūanū viuere naturalr̄ ſine ſanguine. Et
eſt imediate ɔiūctū corpi nō p aliđ cui ſit eſſen- Quarta propoſitio.
tialiꝰ ɔiūctū. ¶ Quarta ppō reſpiciēs ptes inte
grales. Oēs ptes integrales corporis xpi: caput
pectꝰ manꝰ pedes ⁊ cetere ptes integrales p ſe ⁊
pmo hñt pñtiā ad ſpēs ſacrales. Probat̃: qꝛ per
ſe ⁊ pmo eſt ibi corpꝰ. Cū aūt corpus nihil eſt: q̄
ſue ptes ſimul ſumpte: ergo ppoſitū maxime qꝛ
xpi corpꝰ nūq̄ fuit mōſtruoſuꝫ aut ipfectū: ergo
ſemp habuit oēs ptes ad corporis pfectionē re-
quiſitas. Erat em̄ ſpecioſus forma p filijs holm
ſm pphetā. ¶ Sꝫ eſt caute conſiderādū q noia Noia ptiū
partiū intergraliū qñqꝫ dicūt ptes totiꝰ cōpoſi integraliuꝫ
ti etiā ex materia ⁊ forma ſpecifica cōpoſitas: et qđ dicant.
ſic caput nō eſt tm̄ materia vel forma corporei-
tatis ſm ſic opinātes: ſꝫ eſt cōpoſitū ex materia
⁊ aia viuēte ſic diſpoſita ⁊ qualificata. Alio mō
dicūt tm̄ materiā ſubtractiue: ⁊ nō formā ſpeci-
ficā cōnotādo certā formā ⁊ qualificationē: quo
mō etiā in corpore mortuo dicimꝰ eſſe caput et
mēbra: ⁊ ſic pōt etiā diſtingui de carne ⁊ oſſibꝰ.
Et per hoc pñt cōcordare doc. quoꝝ aliq̄ dicunt
q caput carnes ⁊ oſſa nō ſunt eadē i viuo ⁊ mor
tuo. Nec noia hec vniuoce ipoꝛtāt ptes illas in
corpe viuo ⁊ mortuo ſꝫ equoce: ſicut hō ſignifi-
cat viuū hoiem ⁊ mortuū. Alij oppoſitū aſſerūt
Prima opinio vera eſt ſm primā acceptionem:
ſcda ſm ſcdam acceptionem illorū noim caput
manus ⁊c. In ppoſitione aūt nr̄a accipi debent
ſcdo mō ⁊ nō pmo mō: qꝛ primo mō accipiendo
ſunt ibi partim per ſe ⁊ pmo quātū ad materiā: Quatuor
⁊ partim per cōcomitantiā quoad formaꝫ. ¶ T ptinētia ad
Ex his colligitur q quatuor pertinentia ad per fectaꝫ cor
fectā corporis xpi cōſiſtentiā: ſunt in ſacramēto poris xpi
venerabili. Primū: corpus chriſti glorioſuꝫ: ſm cōſiſtētiaꝫ
precioſus eius ſanguis: tertium benedicta eius ſunt in hoc
anima: quartū diuinitas excellentiſſima. Corpꝰ ſacramēto
ex vi cōuerſionis ſiue per ſe prio cetera tria per
concomitantiam quodam ordine ſm Franciſcū
maronis ſm quē habent eſſe in xpo in. exiſtētia
naturali. Nam ſanguis eſt ibi ex cōcomitantia
immediata: quia pertinet immediate ad diſpo-
ſitionē corporis vt ſit ſuſceptiuū ale: q̄ nō viuifi-
cat

cāt corpus ſine ſanguine. Scđo eſt ibi aīa ex cō-
mitantia mediata:qꝛ preſupponit ſanguinem in
corpore:ſine quo corpus nonviuificat. Tertio eſt
ibi deitas ex cōcomitantia remota:que ꝙuis im
mediate ſit vnita corpori:ꝛ etiā manſit vnita cor
pori:anima ꝛ ſanguine ſeparatis : in triduo ſcilꝫ
tamen in incarnatione facta eſt vnio ad totū ho
minē primo:ꝛ ex conſequenti ad partes humani
tatis:ꝛ ideo quaſi remota ꝛ vltima concomitan-
tia dr eſſe ſub ſacro. Ex quo patet ꝙ alr loquitur
ille doc. de medio:ꝙ.ſ. dictum eſt. Loquit̄ eñ hic
de medio quaſi diſponente:vt mediate dicat̄ vni
ri vel ꝯiungi:qđ reqrit aliqđ mediū quaſi diſpo-
nens aliud ad ſui cōiunctionem:nō ꝙ illo medio
vniat̄:et ſic aīa mediante ſanguine vnitur corpo
ri:qꝛ non vnit̄ corpori ſine ſanguine diſponente
corpus:nō aūt vnit̄ ſanguini. Supra aūt dictum
eſt de medio ſuſcipiēte vnionem.i.de medio quo
prius vnit̄ alicui:ꝛ propter hoc ꝙ vnitum eſt illi
ꝛ illđ alteri:vni t̄ etiā illi alteri. Et ſic nec ſanguis
nec aīa:nec deitas mediate vnitur corpori: ſꝫ ſin
gulū hoꝝ imediate vnitur corpori. Et ſm hoc q̄
dam ſunt ibi ꝑ ꝯcomitantiā ad corpus xp̄i:q̄daꝫ
per ꝯcomitātia ad ꝯcomitātiā : de quibus dicet̄.
De illis quatuor ſupradictis etiā loqt̄ ſctūs Bo
Btūs Bo nauen. nauē. diſt.xj:quarti.q.j.ar.iiij. aliquo mō ꝯformi
ter franciſco di. ꝙ ibi eſt corpus xp̄i vi ꝯuerſiōis
ſanguinis rōne ꝯmixtionis: aīa ratiōe ꝯnexiōis:
diuinitas rōne vnionis:q̄ etiā notari pōt in ver-
bis xp̄i. Ego ſum pa.vi.q̄ de ce.deſcē. Panis quā
Joan.vj. tū ad corp⁹ ſeu carnē.vn̄ Caro mea vere eſt cib⁹.
ibidē. Viu⁹ ꝑ aīam q̄ nō viuificat ſine ſanguine.
qui de celo deſcēdi ex deitate:non motu locali: ſꝫ
hūanitatis aſſumptiōe. ¶ V Sexta ꝓpō. Nō ſo
lū hec quatuor nōata corpus:ſanguis: aīa: dei-
tas:ſunt in ſacro eucariſtie:ſed etiā eaꝝ proprie
tates accidētia ꝛ perfectiōes nature ꝛ glie. Pꝫ:qꝛ
vt frequenter dictū eſt:ꝙ tale eſt corp⁹ ſub hoſtia
quale eſt in naturali exiſtentia quātū ad ſuas ꝑ-
tes ꝛ ꝓprietates maxime abſolutas : ſm eos qui
ponūt reſpectus : qꝛ de reſpectiuis preſertim ad
vbi nō ita:de quo poſtea. Unde ſunt ibi quatuor
dotes glie corꝑis determinata partiū armonia:
ac qualitates ꝓmeꝛ ſcđe:ꝯplexio debita partium
officialium ꝛ organoꝝ. Sunt eñ ibi in optima di
ſpoſitiōe naturali quantū ad oīs qualitates ſin
gulis inexiſtentes. Sed de quātitate corporis ac
partiū ac eoꝝ ſitu ꝛ diſtantia locali dicet̄ lec. ſeq.
Nec ſolum ibi ſunt oīa que faciūt ad perfectionē
corꝑis ꝛ mēbroꝝ:ſed etiam ea que ſunt ad corꝑis
ornatū ꝛ decorem:vt capilli:vngues:barba ꝛ cete
ra que pertinēt ad glioſi corꝑis ſpecioſitatē: que
xp̄s reſumpſit in ſua mirifica ꝛ glorioſa reſurre-
ctiōe in quibus ſedet ad dexterā pr̄is: ſctōꝝ aſpe
ctibus pn̄tatus. Sunt ꝛ ibi perfectiones aīe na-
turales ꝛ glioſe:ſcꝫ cognitiōes diuine eſſentie:et
reꝝ oīm in verbo ꝛ ꝓprio genere. Similr̄ ꝛ fruitio
btā ac affectiōes:amores:ceteriqꝫ volūtatis act⁹
ꝛ delectatiōes. Nec nō ꝛ exterioꝝ ſenſuū ꝛ interio
rū opa ꝛ qualitates. Si eñ aliqua haꝝ perfectio
nū deeſſet xp̄o vt in ſacro: tūc eſſe in ſacro redun
daret in magnā imperfectioneꝫ corꝑis ꝛ aīe xp̄i.
Perderet eñ aliquā perfectionē vt ibi exiſtens q̄
ſibi inexiſteret in celo:qđ videtur abſurdū dicere.
Nam ſic min⁹ delectabile eſſet xp̄o quātū ad cor
pus et aīam eſſe in eucariſtia ꝙ̄ in celo: vt ſi ibi
careret aliqua pfectiōe aut delectatione corꝑali
vl̄ ſpūali. Sicut ꝛ āgelis cuſtodibus nr̄is magis
triſte foret:ſi eis nobiſcū in terris exiſtentib⁹ aliq̄
deeſſet perfectio que adeſſet in celis. Unde etiaꝫ
Mat.xviij. nobiſcū exiſtētes:ſemꝑ vidēt faciē pr̄is. ¶ Neqꝫ
eñ neceſſariū eſt quodcunqꝫ abſolutū in corpo-
re aut aīa xp̄i tolli:propter nouā eius p̄ſentiā ad
ſpecies ſacramentales:qꝫ eis ineſt in celo. Nul-
lō ergo priuatur in ſacro qđ ineſt in celo. Et hoc
de facto: qꝛ ſm abſolutā dei potentiā oppm̄ non
eſt impoſſibile:vt iſra dicet̄. ¶ Et pro oībus illis
vna eſt ratio:qꝛ cū ꝓpter ꝯuerſionem panis in ſo
lū corpus xp̄i:per cōcomitantiā ſunt ibi ſanguis
aīa:deitas:qꝛ ꝯiuncta ſunt corꝑi ꝛ vnita:eadē ra
tione ibi ſunt ꝛ illa que ſanguini: aīe: aut deitati
ſunt vnita: non eñ propter pn̄tiam corꝑis ſui in
eucariſtia vult xp̄s ipm̄ corpus priuare ſuis ꝓ-
prietatibus ꝛ perfectionibus:nec illis ſibi ꝯiun-
ctis. Vult ergo ꝓmo eſſe ſub hoſtia corpus ſui vi
ꝯuerſiōis ad ſenſuꝫ ſupra exp̄ſſum:vult illud cor-
pus ſuū glioſuꝫ comitari aīam:diuinitatē ꝛ ſan-
guinē. Vult illa ꝯcomitātia nō eſſe impfecta:nec
ſuis opationibus : donis naturalib⁹ ꝛ gratuitis
eſſe priuata. Per hoc pꝫ q̄uo totus xp̄s eſt in hoc
ſalutifero ſacramento. Et hec de his que predica
mentū ſubſtātie reſpiciūt/ad preſens ſufficiant.

¶ Lectio.xliiij. A

Expeditis vt
cūqꝫ his ſm priorē di
uiſionē:que cōueniūt
ſubſtātie p̄dicamēto:
ꝯſir videndū eſt de re
ſpicientibus corpus
xp̄i quantū ad quāti-
tatē ꝛ ſitū. Cum auteꝫ
ſm catholicā veritatē
totus xp̄s ſm vtranqꝫ
naturā diuinā ꝛ hūa-
nā:ꝛ ſm oēs partes ſue hūanitatis glioſe:officia
les ꝛ integrales atqꝫ organicas:ſimul cum ſingu
larum proprietatibus eſt in ſacramento euchari
ſtie ſub ſpeciebus panis:vt lec. proxima:ꝛ aliis p̄
cedentibus diffuſe oſtenſum eſt : inquirenda eſt
intelligentia huius veritatis. Inter cetera enim
multa ꝛ magna huius ſacramenti mirabilia:hoc
ſingulariter mirabile eſt ꝛ humanam videtur ex-
cellere intelligentiam : ꝙ corpus tam ſpecioſum
in ſua quantitate lineamentis ꝛ figura perfectiſ-
ſimum cum omniū membrorum ꝛ organorū per
fecta diſtinctione eſt ſub parua hoſtia cuius quā
titatem longe excedit. Videtur enim incomp̄hen
ſibile q̄uo caput ſit preciſe vbi digitus : pes vbi
oculus:cor ꝛ epar vbi manus:venter cum dorſo:
tibia cum collo ꝛc. ſalua partium diſtinctione et
ſine earum confuſione:ꝛ membrū maius nō ma-
iorem locū occupet ꝙ̄ membrū minus: puta ven-
ter ꝙ̄ oculus. Ponenda eſt ergo primo veritas te-
nenda:deinde ei⁹ intelligētia inq̄renda. ¶ Quo-
ad primum ſit hec propoſitio poſt venerabilem
Guil. ockaꝫ in tractatu de venerabili ſacramēto.
c.vj. Quamuis corpus xp̄i realiter ꝛ veraciter ſub
ſpeciebus panis contineatur:nō tamen in ſacra
mento altaris loco circunſcribitur: ꝛ totum cor-
pus xp̄i ſub tota hoſtia : ꝛ totum corpus xp̄i ſub
qualibet parte hoſtie realiter continetur. Totuꝫ
dico ſincathegorematice.i.quelibꝫ pars. Vel mi
xtim.i.ipm̄ ꝛ nihil ipſius quin ipſum.de hoc iſra
lectione. lxxx. Probatur hec veritas teſtimoniis
ſanctoꝝ patrū.vnde btūs Hiero.in ſer.dn̄ice.v.
poſt epi.de ꝯſe.diſt.ij.ſinguli. Singuli totū acci- Hieroſi.
piūt xp̄m dn̄m:ꝛ in ſingulis portionibus tot⁹ eſt:
nec ꝑ ſingulos minuit̄:ſed integrum ſe in ſingu-
lis prebet. Itē hilari⁹ papa in.c.vbi. eadem diſt.
Ubi ꝑs eſt corꝑis:eſt ꝛ totū. Eadē rō eſt in corpo
re dn̄i q̄ in māna:qđ in ei⁹ figura p̄ceſſit. De q̄ dr Hilarius papa.

Qui plus collegerat nõ habuit ampliꝰ: neqꝫ qui minus parauerat habuit minꝰ. Itē gl. ſup illo qđ dicit Hila. in fine ca. iā allegati. Non eñ quātitas viſibilis in hoc eſtimāda myſterio: ſed virtus ſacramēti ſpūalis: dicit. Non eſt ſic quātitas eſtimāda: vt ſub minori quātitate minꝰ ſit corpꝰ xp̄i ⁊ ſub maiori maius: qꝛ vbicunqꝫ pars: ſiue dicas pars ſpeciei totum corpus eſt: ſiue pars corporis xp̄i. i. manus vel pes: totū corpus eſt. Non tñ dicendū eſt ꝙ oīa mēbra mixta ſunt: ⁊ vbi caput ibi mixtim pes vel manꝰ: ſꝫ vbi pars ibi totū: qꝛ non maiorem locū occupat totū q̄ pars: ⁊ econuerſo Hec glo. Qđ dixit mixtim intelligo. i. confuſe: de quo poſtea. ¶ B Ex quibus colligiť manifeſte primo ꝙ totus xp̄s eſt in tota hoſtia: et totus in qualibet parte. Scđo ꝙ etiā q̄libet ꝑs corꝑis xp̄i eſt in qualibet ꝑte hoſtie. Tertio ꝙ in quacūqꝫ ꝑte hoſtie eſt vna pars corꝑis xp̄i: ibi ſunt omnes. Quarto ꝙ vbi caput xp̄i: ibi manus: vbi pes: ibi oculus: ⁊ ſic de alijs partibus. Qđ verum eſt: ſi vbi dicit locū extrinſecū ſpecieꝝ: ſecus ſi dicit intrinſecā corꝑis partē. Cuius intellectus ex ſequētibus pēdet. Huius veritatis poſſibilitas ſic accipi pōt. Nihil negare debet chriſtianꝰ poſſe fieri diuina virtute niſi ꝙ per rationes ex per ſe notis pōt euidēter probari includere ꝯtradictionē. Uel niſi hoc elici pōt ex ſcriptura ſacra: aut receptis ſeu determinatis ab eccleſia. Non eñ iuxta modū cauſaꝝ naturaliū diuinā arctare debemꝰ potentiā: cū diuina ptās oīm creaturarū virtutē in infinitū excedat. Nec ad negandū aliq̄d poſſe fieri diuina virtute experta ſufficiūt: cū totū ordinē naturaliū cauſaꝝ poſſit deus imutare: ⁊ cōtra omnē curſum naturaliū cauſarū ꝯſtet eū multa feciſſe. Quis eñ vnq̄ naturalr̄ expertꝰ eſt virginē ſine viro ꝯcipere: duo corpora ſimul exiſtere mortuos ad vitā reſurgere: accidētia ſine ſubiecto ſubſiſtere: aliaqꝫ innumera: q̄ tñ cōſtat diuinitus eſſe facta: teſte vtriuſqꝫ teſtamenti ſcriptura. Nō igitur negare aliqua debemus a deo fieri poſſe: qꝛ ipſa nō naturalr̄ fieri experimur. Ad propoſitū igitur duo ſupponanť. Primum deus per ſuā abſolutā potentiā pōt facere vnā aliquā ſubſtantiam ſm̄ ſe totā coexiſtere pluribus corporibus. Ptꝫ: qꝛ hoc nullā includit ꝯtradictionē: cuꝫ per propoſitiones per ſe notas poſſit euidenter ꝓbari. Ex quo ſtatim ſeq̄ť ꝙ vna ſubſtantia ꝑ eādem diuinā potentiā pōt ſm̄ ſe totā coexiſtere alicui toto ⁊ cuilibet eius parti. Si eñ pōt coexiſtere pluribus corꝑibus a ſe diſtinctis ⁊ ſeparatis: multo magis pluribus partibus eiuſdē corporis coexiſtere pōt. Utroqꝫ eñ cōceſſo: pōt euidenter per veras logicales regulas: que omni noticie et ſcientie deſeruire noſcūtur: oīs contradictio euitari: ſicut inferiꝰ ſoluēdo rōnes quorundā ad oppoſitū arguentiū oſtēditur: quāuis nō poſſit euidenter ex puris naturalibus probari: ꝙ ita factū ſit ſiue fiat. Non ergo negare debet catholicus: quin deus facere pōt ꝙ aliqua ſubſtātia tota ſm̄ ſe ⁊ quālibet partē ſuā coexiſtere poſſet alicui corpori toti ⁊ cuilibet eius parti. Ita eñ tenemus ꝙ aīa intellectiua eſt tota ĩ toto corꝑe: ⁊ tota ĩ qualibet eius parte. Sic etiā aſſerimus ꝙ angelus ē totus in aliq̄ loco diffinitiue: ⁊ totus in qualibet eius parte: nec alterutrius oppoſitū probari pōt per demonſtratiuā rationem. ¶ C Scđm. Deus per ſuā abſolutā potentiaꝫ pōt duo corpora ſiue eiuſdē ſpeciei ſiue diuerſarū facere coexiſtere ſimul eidē loco. Patet vt prius: qꝛ nullā hoc includit ꝯtradictionem. Sic eñ credimus ꝙ ſaluator noſter xp̄s clauſis ianuis intrauit ad diſcipulos clauſo reſurgens prodijt de ſepulchro: lapide ab oſtio monumenti nondū per angelum reuoluto. Etiā clauſo virginis vtero natus eſt huic mūdo. Aſcendit in celuꝫ: nullo celeſti corpore diuiſo. Ex quo etiam ſequitur ꝙ due partes: ⁊ quotlibꝫ plures eiuſdem corporis: immo omnes eidem loco poſſunt coexiſtere. Nam qua ratione duo corpora ſeꝑata poſſunt per diuinam potentiam eidem loco exiſtere: eadem ratione ⁊ due partes eiuſdeꝫ corporis poſſunt eidē loco coexiſtere: ⁊ eadem ratiōe tres partes quatuor ſex ⁊ ſimul omnes. Nā penetratio dimenſionū: licet nature ſit impoſſibilis: nō tamen deo. Etiam de facto plures forme accidentales extenſe coexiſtunt eidem loco: ⁊ inherent eidem materie ⁊ ſubiecto.

Penetratio dimēſionū deo non eſt impoſſibilis.

¶ Ex quibꝰ ſequitur ꝙ deus qui plus poteſt facere q̄ nos poſſumus intelligēdo comprehendere: facere poteſt ꝙ tota ſubſtantia corporis chriſti coexiſtat toti hoſtie: ⁊ cuilibet eius parti: quia poteſt facere ꝙ ſua ſubſtantia coexiſtat diuerſis corporibus ſiue locis: ⁊ ita diuerſis partibꝰ hoſtie. Et per hoc ꝙ quelibet pars corporis ſui coexiſtat cuilibet parti hoſtie: poteſt ⁊ facere ꝙ plures ſubſtantie corporee poſſunt ſimul coexiſtere eidem loco: ⁊ per hoc poteſt facere plures: immo omnes corporis ſui partes eſſe ſimul ſub qualibꝫ parte hoſtie. Et hoc cum facit: corpus ſuum totū eſt ſub tota hoſtia ⁊ totum ſub qualibet eius parte: quia omnes ſue partes coexiſtunt ſingulis partibus hoſtie: ⁊ per conſequens non eſt in ſacramento circūſcriptiue: quia nō eſt ſic ĩ loco hoſtie: ꝙ vna pars corporis coexiſtat vni parti loci ⁊ nō illa: ſed alia coexiſtat alteri: ex quo omnes partes coexiſtunt omnibus. Eſt autem in hoſtia ſiue in loco hoſtie diffinitiue: ſicut anima intellectiua aut angelus dicitur eſſe in loco: quia realiter ⁊ vere eſt ĩ loco hoſtie ⁊ non extra: ſaltem non oportet. Poteſt enim eſſe extra ſub alia hoſtia ⁊ ſimilr̄ eſſe extra in celo

¶ D Quamuis autē hec ſic ſimplr̄ credere ſufficit cuilibꝫ orthodoxo: quia tñ hic ſumus in ſcholaſtico gymnaſio: vbi nedū q̄d credendū: ſed quēadmodū credenda catholice intelligantur inueſtigandūꝫ eſt quantum humana fragilitas ſinit. Eiſqꝫ loquor qui parati eſſe debebunt ad ſatiſfaciendū omni poſcenti rationē de ea q̄ in nobis ē in ſpe. Qui exēplo Pauli ſapientibꝰ ⁊ inſipientibus debitores ꝯſtituentur. Potētes exhortari in doctrina ſana: ⁊ eos qui ꝯtradicūt arguere.

i. Pe. iij. Rom. i. Titū. i.

Ideo vltra inquirendū eſt: an corpus xp̄i ſm̄ dimenſiones ꝓprias: quibꝰ extenditur in celo: ſit in ſacramēto? Et an concedenduꝫ ſit ꝙ corpus xp̄i ſit tm̄ in ſacramēto: quātū fuit in cruce: ſiue quantum nunc eſt in celo? Utrū etiā quātitas ſua ſit in ſacramento? Item quō ſaluet figura debita humani corporis: ſi pars nō diſtat a parte: aut quō diſtat ſi ſunt ſimul. Quō oculus ſit in capite et non in pede: ⁊ quō ſaluabiť partiū organicarū diſtinctio. Et gn̄aliter quō vitari poſſit partium confuſio. Que oīa ſunt difficilia intellectu. Uñ doctor irrefragabilis Alexan. par. iiij. q. xl. mē. iij. ar. iiij. dicit. In hoc ſacramento quedam ſunt ſcđm naturam: quedam ſupra naturam: ſed non ſuper intellectum: quedam ſuper intellectum et ſuper naturam. Secundum naturam ſunt ibi accidētia q̄dam: ſicut color: ſapor: in magnitudine: ⁊ aptitudo accidentis reſpectu actus ſui: ſicut albedinis ad immutandū viſum. Supra naturā ſunt accidētia ſine ſubiecto: vt color: ſapor: rotunditas ſine ſubſtantia: hoc aūt eſt ſupra naturā: ſed nō ſupra intellectū. Intelligit eñ intellectus accidentia ſine ſubiecto per abſtractionē. Supra naturā

Alexā. de ales.

⁊ intellectū

et intellectū eſt ibi xp̄s in tota q̄titate in q̄ta eſt
in celo: ⁊ nō excedit terminos illi⁹ parue formu⸗
le: hoc aūt eſt ſupra naturā ⁊ intelligētiā. Dicen
dum igif ꝙ lȝ corp⁹ xp̄i nō excedat formā illā: nō
tñ eſt eiuſdē q̄titatis: q꜡ cōtinētia illa qua corp⁹
xp̄i ꝓut eſt in ſua q̄titate cōtinef ſub illa forma:
nec excedit illā: nō eſt aliqua virtute nature: ſed
v̄tute ſuꝑ naturā ⁊ mirabiliter: vñ mirabilis eſt
illa cōtinētia nō naturalis. Et ſequif. Unde q̄⸗
tum ad hūc articulū ſoli fidei intēdēdū eſt: quia
neq̄ ſimile eſt in exēplo inuenire: neq̄ ad hoc po
Innocen. teſt intellect⁹ human⁹ attingere. Uñ dicit Inn̄.
In hoc ſacr̄o credere iubemur: diſcutere ꝓhibe⸗
mur. Unde in hoc ſacr̄o ex captiuatione intelle⸗
ctus illi⁹ qui credit ⁊ nō intelligit: nō modicū eſt
meritū fidei. Hec Alexā. ¶ Sed alij doctores vt
bea. Tho. Egidius. Sco. Okā: ⁊ eoꝝ ſequaces ni
tunf aliquo mō rōnē intelligēdi aperire: ſed mul
tipliciter diuerſificanf. Uñ q꜡ difficultas intelli⸗
gēdi modū exiſtēdi corporis xp̄i ſub eucharistia
depēdet partim ex hoc: vtrū q̄titas ſit accidens
diſtinctum a ſubſtātia ⁊ qualitate. Uel an ſit res
ipſa q̄ta: ſubſtātia ſcȝ vel qualitas: ideo poſſunt
ille opiniones primo reduci ad duas ſibi contra
rias: quaruȝ vtraq̄ multos hȝ imitatores: quas
cōmemorat doc. ſubtilis in. iiij. ſcripto di. ij. q. ij.
Opinio docto. ſubtilis de q̄titate ⁊ ſubſtantia. ¶ E Prima eſt: ꝙ q̄titas continua ſiue extēſiua
eſt q̄dā eſſentia abſoluta realiter diſtincta a ſub
ſtātia q̄ta ⁊ ſilr a q̄litate q̄ta: ſicut albedo vel ca
liditas eſt entitas q̄dā abſoluta diſtincta reali⸗
ter a re alba. Uñ imaginantur hi ꝙ ſubſtātia vel
qualitas ex ſe nō hȝ partē extra partē: ſȝ quā po
teſt extēdi: ſȝ hoc cōuenit ſubſtātie vel qualitati
ꝑ quoddā accidēs ſuꝑadditū: quaſi mediās in⸗
ter ſubſtātiā ⁊ qualitatē: inherēs ſubſtātie: et ſm
aliquos ſubſtās qualitatib⁹: ita ꝙ qualitates in
herēt q̄titati tāq̄ ſubiecto immediato: ⁊ ſubſtā⸗
tie tāq̄ mediato: ſm alios inherēs ſubſtātie ⁊ nō
ſubſtās qualitatib⁹: req̄ſitū tñ ad hoc ꝙ qualita
tes inhereāt ſubſtantie. Nā ſm illos qualitates
extēſe nō poſſunt inherere ſubiecto ſiue ſubſtan
tie niſi fuerit in q̄titate extēſa. Uñ ſm illos quic
quid eſt q̄tū: vel eſt q̄tū: q꜡ idē q̄titati: vel q꜡ hȝ
q̄titatē ſibi inherētē: vel inherētē ſuo ſubiecto ⁊
ſibi coexiſtētē. Primo modo ipſamet q̄titas eſt
q̄ta. Scđo modo ſubſtantia cui inheret. Tertio
modo accidētia q̄b⁹ coaſſiſtit ꝑ inheſionē eideȝ
ſubiecto cui inherēt hmōi accidētia. ¶ Tenētes
ergo hāc opi. de q̄titate ad ꝓpoſitum noſtrū de
exiſtētia corporis xp̄i in eucharistia inter ſe ſunt
diuerſi: vñ q̄dā dicūt ꝙ ſicut corpus xp̄i realiter
eſt in ſacr̄o: ita etiā ei⁹ q̄titas qua extendif in ce
lo eſt realiter in ſacr̄o. Aſſerūt em̄ ꝙ vbicunq̄ eſt
ſubſtātia aliqua: ibi etiā neceſſario ſunt oīa acci
dētia abſoluta ſibi inherētia. Cōſequēter dicunt
ꝙ illa q̄titate nō extendif corp⁹ xp̄i localiter in
ſacr̄o: q꜡ nō eſt ibi q̄titas xp̄i modo ſuo. i. modo
Mod⁹ ſubſtantie ſm ſe q̄uis. q̄titatiuo: ſȝ modo ſubſtātie. Modus ſubſtātie
ſm ſe eſt eſſe in loco diffinitiue. Subſtātia enim
q̄tū eſt de ſe: eſt in loco indiuiſibiliter ⁊ definiti⸗
ue: ſicut aīa intellectiua in corpore: q꜡ rō ſubſtan
tie ſm ſe eſt indiuiſibilis: ⁊ eque cōuenit toti ſub
ſtātie ⁊ cuilibet eius parti. Cuius rō eſt ſm eos:
q꜡ q̄titas xp̄i nō eſt ibi tāq̄ primus ⁊ ꝑ ſe termi⸗
nus cōuerſionis ſȝ cōcomitāter ad primū termi
nū. Nā vt ſupradictū eſt ꝯuerſio panis fit in ſub
ſtātiā corporis xp̄i tāq̄ in primū ⁊ ꝑ ſe terminū:
quā cōcomitanf ſua accidētia. Qđ v̄o eſt ſub eu
chariſtia: eo modo eſt ibi quo terminat ꝯuerſio⸗
nem. Subſtātia corporis xp̄i eſt ibi tāq̄ ꝓprius
et per ſe termin⁹ qui ex ſe non hȝ modū exiſtendi
q̄titatiuū: cōmēſuratiuū ſiue extenſiuū: ergo eſt
ibi modo ſibi ꝓprio. i. tota in toto: ⁊ tota in qua⸗
libet parte. Quātitas aūt ibi eſt ꝑ cōcomitantiā
naturalē ad ſubſtātiam. Ergo erit ibi nō mō ſuo
ꝓprio: ſȝ modo ſubſtātie: etiā tota in toto: ⁊ tota
in qualibet parte: ⁊ nō modo q̄titatiuo. Sūt em̄
ibi cōtrario ordine dimēſiones corporis chriſti:
⁊ dimēſiones corporis cōmēſuratiue locati. Nā
dimēſiones corporis cōmēſuratiue in loco loca⸗
te ſunt in illo ꝑmo: ⁊ ideo modo q̄titatiuo: ⁊ per
eas eſt ibi ſubſtātia: ⁊ etiā modo q̄titatiuo. Sed
dimēſiones corporis xp̄i ſunt in ſacr̄o non ꝑmo:
nec ſicut in loco ꝓprio: ergo ſunt ibi ſm modum
ſubſtātie q̄ eſt ibi primo: ⁊ nō modo ſuo q̄titati⸗
uo. Uult ergo dicere hic modus: ꝙ q̄titati ſm ꝓ
priā naturā cōuenit modus q̄titatiu⁹ vbi eſt ꝑ
ſe ⁊ primo: hic aūt nō conuenit ſibi illo modo: q꜡
hic eſt cōcomitāter. Illi cōſequēter habēt conce
dere: ꝙ corp⁹ xp̄i eſt in ſacr̄o q̄tū: ⁊ ꝙ eſt ibi tan⸗
tum q̄tū eſt in celo: q꜡ vt ibi hȝ eādē q̄titatē nu⸗
mero/ quā hȝ in celo: ſicut em̄ quicq̄d hȝ albedi⸗
nem eſt albū: ita q̄cq̄d hȝ in ſe q̄titatē: eſt q̄tum:
nō tñ eſt ibi q̄te ſiue q̄titatiue: q꜡ nō cōmēſuraf
ſpecieb⁹ vt ſit pars in parte vna: ⁊ alia pars cor⸗
poris xp̄i in alia: ⁊ ad hūc moduȝ declinant bea.
Tho. ⁊ Egidi⁹. ¶ F Aliter pōt dici tenēdo eādeȝ
opinionē de q̄titate: ꝙ q̄titas q̄ eſt accidens in⸗
herēs corpori xp̄i in celo: nō inheret ſibi in ſacra
mento. Sed corpus xp̄i eſt ibi ſub ſpeciebus ſim
pliciter ſine q̄titate: q꜡ extēſio cōuenit ſubſtātie
per q̄titatē q̄ ibi nō eſt: ideo corp⁹ xp̄i nō eſt ibi
extēſum. Aiūt em̄: ꝙ q̄titati eſſentialis eſt mod⁹
q̄titatiuus: nec ab ea ſeparari pōt. Cōſequenter
dicūt illa abſoluta tm̄ ꝯcomitari corpus xp̄i ſub
ſacr̄o: quib⁹ talis modus exiſtēdi in ſacr̄o ex pro
prijs rationib⁹ nō repugnat: talis aūt eſt quāti⸗
tas: ideo nō cōcomitaf. Dicūt ergo illi ꝙ ſepara
ta q̄titate: partes corporis xp̄i non ſunt extra ſe
inuicē in hoſtia: ſȝ vna pars corporis ſit cū alia.
Poteſt em̄ deus facere partē ſubintrare partē: et
vltra illā q̄ ſubintrauit cū ea quā ſubintrauit ite
rum ſubintrare aliā: ⁊ ſic vltra ſubintroibūt ſein
uicē vſq̄ ad minimā q̄titatē naturalē: ⁊ ſic ſalua
tur veritas cuiuſlibet partis: ⁊ tñ nulla eſt exten
ſio partis extra partē: ſicut ſaluaf veritas mate⸗
rie ⁊ forme: q̄uis nō ſint extra ſeinuicē. ¶ G Ter
tij dicūt ⁊ diſtinguūt triplicē poſitionē: q̄ in gn̄e Poſitio triplex eſt.
duplex eſt: ſed vna ſubdiuidif. Una eſt poſitio q̄
eſt differētia q̄titatis: hec dicit ordinē partiū ad
totū abſolute nō curādo de loco extrinſeco. Illa
neceſſario eſt in quāto cōtinuo permanēte: nec
em̄ eſt intelligibile aliq̄d eſſe q̄tū dimēſionatuȝ:
quin ſit ſignare in toto ordinē hui⁹ partis ad il⸗
lam ſm q̄titatē interiacentē: ⁊ illā opȝ ſaluari in
ꝓpoſito. Alia eſt poſitio q̄ dicit ordinē locati ad
locū ſiue ordinē ꝯmēſuratiuū partꝫ locati ad cer
tam partē loci: ſiue ſimpliciter totius aut partiū
ad locū cōtinentē: ſiue pars ſit in certa parte lo⸗
cantis: ſiue in qualibet parte cū toto. Hic ordo
pertinet ad predicamentū vbi: qđ importat ha⸗
bitudinē ſiue ordinē locati ad locū ſiue circūſcri
ptiuā ſiue diffinitiuā. Tertia eſt poſitio que pre⸗
ſupponit duplicē ordinē partiū iam dictū: ſcȝ ad
totū ⁊ ad locū: ⁊ vltra dicit ordinē partium ad lo
cum cōmēſuratiuū vel circūſcriptiuū: ſm quem
partes locati coextendunf partibus loci: et hec
pertinēt ad predicamentū ſitus. Unde poſitio q̄
eſt predicamētū ſitus p̄ſupponit poſitionū diffe
rentiā q̄titatis ⁊ vbi: ⁊ ſpecificat vbi: ⁊ hec poſi⸗
tio dicif modus q̄titatiuus vel dimēſiuus. Con
ſequēter dicūt iſti: ꝙ hāc habitudinē ſeu poſitio

nem poſſibile eſt deū ſeparare a q̄tō vel a poſi-
tione prima: non ſolū per negationē termini pu
ta loci: ſicut poſſet facere aliquod corpus extra
vniuerſum: q̄ tūc nō eſſet locus cōtinens: cuius
partibus cōmēſurarent partes locati. Sed etiā
poſito termino: cui p̄ſenti poſſet fieri cōmēſura-
tio corporis cōtēti: ita ꝙ poſſet eſſe q̄tū in loco:
et habere coexiſtentiā ad aliud q̄tū: ſine tamen
coextēſione partiū vnius ad partes alteri⁹: quā
Scotus. dicit poſitio ſit⁹. Hec eſt opinio Sco. in. iiij. diſ.
x. q. i. quā ſic perſuadet. Quecūq̄ natura contin
gēter reſpicit quālibet formā alicuius gn̄is: reſpi
cit cōtingēter totū genus ſimpliciter. i. nō neceſ
ſario ex cauſa intrinſeca: q̄ qđ a natura intrinſe
ca determinat ſibi aliquod genus neceſſario de-
terminat ſibi aliquā ſpeciē illius generis: q̄ vna
natura nō h̄z neceſſitatē ad oppoſita diſiuncta:
quin habeat neceſſitatē ad vnum illoꝝ. Sed cor
pus cōtingēter ſe h̄z ad quācūq̄ poſitionē: ergo
corpus etiā h̄z poſitionē partiū in toto: non ſim
pliciter: ſed h̄z neceſſario ad poſitionē ſit⁹. Nec
coexiſtētia q̄ti ad q̄tū eſt ſimpliciter ratio neceſ
ſaria illius poſitionis ſecūde: q̄ cōtingit intelli-
gere coexiſtentiā alicuius ipſi toti: abſq̄ hoc qđ
intelligat coexiſtētia partis vnius parti alteri⁹.
Hec em̄ coextēſio eſt alia ab illa etiā q̄n ſe cōco-
mitant: nec iſta in ſuā rōne formali includit illā:
ergo abſolute corpus q̄tū habēs primā poſitio-
nem: poſſet eſſe ſine omni poſitione extrinſeca: ⁊
intelligi pōt q̄tū ad coexiſtentiā habere aliquid
q̄tū ſine iſta poſitione. Unde q̄titatē cōſeruari
ſine poſitione extrinſeca nō eſt aliud niſi abſolu
tum conſeruare ſine reſpectu extrinſecus adue-
niēte. Sic etiā coexiſtētiā cōſeruari ſine poſitio-
ne ſecūda: nō eſt aliud niſi relationē vnā conſer-
uare ſine alia relatiōe extrinſeca. ¶ H Iſta opi
nio videt cōcordare cū prima in hoc: ꝙ q̄titas
corporis xp̄i in celo realiter ſit in ſacr̄o. Quodq̄
corpus xp̄i vt ibi: eſt vere q̄tū: licet vt ibi non ha
beat modū q̄titatiuum. Modus em̄ q̄tatiuus
qui dicit poſitionē ſitus: non eſt paſſio q̄ti: ſicut
riſibile hominis: ſed accidēs per accidens eius:
q̄ eſt reſpectus extrinſecus adueniēs partibus
q̄ti ad partes alterius q̄ti: ſcꝫ loci. Habet etiā
cōcedere hec tertia opinio: ꝙ in corpore xp̄i ſub
ſacramēto ſit pars extra partē: prout extra reſpi-
cit per ſeipſas partes corporis ⁊ eaꝝ poſitionē:
que eſt differentia q̄titatis. Sed ſi extra reſpicit
locū: ſic pars nō eſt extra partē. i. extra illū locū
in quo eſt alia pars: q̄ totū q̄tū habēs eodē mo
do partes ſuas extra ſeinuicē in toto pōt habe-
re preſentiā ſui ⁊ omniū partiū ad aliquod vnū
extra indiuiſibile vel q̄tūcunq̄ modicū diuiſibi
le. Hoc modo ſaluat hec opinio partium corpo
ris xp̄i eandē q̄titatē: cōtinuationē: diſtantiā: et
partiū mediationē: vnionē: ſeparationē: incōfu
ſionē: figurā in ordine ad totū in ſacramento ſi-
cut in celo: ſed nō ſic in ordine ad locum: ſpecies
ſcꝫ ſacramētales. Q̄ in ſacramento eſt eadē q̄ti
tas dimēſiua inherēs corpori xp̄i que eſt in celo.
Nam oēs partes cōtinuate ſibi in celo: cōtinuā
tur in ſacramēto: ſcꝫ collū capiti: brachia ſcapu-
lis: manus brachijs. Mediat quoq̄ inter collū
et manus brachiū. Unitur oculus capiti tanq̄
pars toti ⁊ nō vētri. Separat pes a pectore non
per abſciſſionē: ſed interiacentē corporis partē:
et per hoc cōfuſio partiū tollit: q̄ manent diſtin
cte inter ſe: ⁊ quicq̄d eſt pars partis in celo: ma-
net pars eiuſdē partis ⁊ nō alterius in ſacramē-
to: nec ſunt partes inter ſe: ſed manēt extra ſe: et
per hoc ſaluat eadē figura corporis: intelligēdo

totū illud dictū in ordine ad totū: non in ordine
ad locū: nam in ordine ad locū ſimul ſunt intra
ſe. i. vbicunq̄ eſt vna pars: ibi omnes. Nec plus
diſtat pes a capite: q̄ a tibia: nec maiorē locum
occupat q̄ oculus: aut totū: q̄ minimus corpo-
ris punctus. ¶ J Contra primū modum arguit
Sco. Unūquodq̄ ſiue ſit terminus primus trāſ-
ſubſtātiationis ſiue ſecūdus: ſi tamē eſt ibi: h̄z p̄
prietates ſuas que ſibi neceſſario et naturaliter
cōueniūt: quod probat exēplo: quia ſi deus creet
ſubſtātiā q̄tā vel natura generet: ⁊ cōcomitetur
q̄titas vtriuſq̄ p̄ductionis: terminus prim⁹ eſt
ſubſtātia et q̄titas cōcomitās: ⁊ tamē tā in gene
rato q̄ in creato q̄titas habet ſuū modū realē:
ſicut haberet ſi primo terminaret aliquā muta-
tionē. Quia alia habitudo ad agēs nō variat na
turā rei: ſiue ad idē agens ſiue ad aliud: hoc eſt
ſiue ſit terminus primus ſiue ſecundus: ſiue me
diatus ſiue immediatus: ergo nec carebit quāti
tas ſuo modo naturali: p̄pter hoc tantū q̄ non
eſt primus terminus trāſſubſtātiationis: dū ta-
men ibi ſit realiter. ¶ Jtē dare ſubiecto modum
q̄titatiuū ita cōuenit q̄titati ex p̄pria natura ſi
cut albedini ꝯuenit dare albū eſſe ſuo ſubiecto.
Sed impoſſibile eſt albedinē eſſe in ſubiecto: et
ſubiectū nō eſſe albū: vel nō habere modū eſſen
di albū: ergo impoſſibile eſt q̄tum eſſe in ſubie-
cto: ⁊ ſubiectū nō habere modū q̄titatiuū. Con
ſequentia nota cū minore. Maior patet: q̄ ſicut
dare eſſe album eſt effectus formalis albedinis:
ita dare modū q̄titatiuū effectus formalis q̄ti-
tatis: ſed impoſſibile eſt effectū formalē ſeparari
a forma inherēte. ¶ Jtē quero vtrū dare modū
q̄titatiuū ꝯuenit q̄titati per ſe vel per accidēs?
Si per ſe: ergo ſeparari non poteſt. Si per acci-
dens: ergo cōuenit alicui per ſe: per cuius vnio-
nem vel preſentiā cōuenit q̄titati. Sicut ſubſtā-
tie conuenit modus q̄titatiuus per accidens: ⁊
per inheſionē q̄titatis: ⁊ ita q̄titas chriſti habe
bit modū q̄titatiuum per aliud accidēs in celo.
Tunc quero: an illud accidēs etiā ſit in ſacramē
to: et ſtabit argumentū de illo ſicut de q̄titate.
Si non: tunc non omne accidēs abſolutū corpo
ri chriſti in celo: concomitatur in ſacramento.
¶ K Contra ſecundū modū arguit Sco. q̄ ille
videtur tollere a corpore chriſti poſitionē in to-
to: ⁊ omnē figurā que neceſſaria forte eſt ad cor-
pus animatū. Si enim totū ſubintrat totū vſq̄
ad minimā partē naturalē: nō diſtat caput a pe-
de: nec erit ordo partiū ad totum neceſſario ad
corpus animatū. Sed hic faciliter dicerent cōce
dendo illatum. Sed ordo partiū ad totū et diſtā
tia ac figura: ⁊ ſi requiratur ad corpus animatū
naturali modo exiſtēs: nō tamen ſimpliciter: po
teſt enim corpus animatū per potentiā diuinā
miraculoſe conſeruari ſine his. Sic etiā ſm eū:
licet corpus animatū naturaliter non poſſit cō-
ſiſtere ſine debita diſtantia partiū in ordine ad
locum: neq̄ figura commenſuratiua ſine ordine
partiū corporis ad partes loci: in quo ſolo videt
conſiſtere figura: tamē miraculoſe per potentiā
dei poteſt conſiſtere ſine illis. ¶ L Contra opi- Guilher-
nionem Sco. arguit Ockā in ſuo. iiij. q. iiij. et in mus ockā.
trac. de ſacramento. c. xxix. querens de illo ordi-
ne partiū in toto quē dicit q̄titas: aut eſt ordo
partiū ſitualis: ita ꝙ vna pars eſt ſuperior: aut in
ferior: vna ante: alia retro: vna verſus orientem:
alia verſus occidentē: aut eſt ordo perfectionis:
aut totius ⁊ partis: quō oculus eſt pars capitis
nō pedis. Aut ordo cauſalitatꝭ: quō vna pars eſt
cā alteri⁹: aut ordo originis vel nature vel t̄pis:
qua

qua vna ꝓcedit aliã origine: tpe vel natura. Aliꝰ
ordo nõ videt̃ aſſignabilis importatus ꝑ poſitio
nẽ: vt eſt differentia quãtitatis. Si primus ordo
ſcꝫ ſitualis: ille nõ põt eſſe ſine locali diſtãtia par
tiũ. Sed q꞉ localiter partes nõ diſtãt: nõ erit ibi
ille ordo: nec aliq̃s aliorũ ordinũ imperat̃ ꝑ quã
titatẽ: q꞉ quilibet eoꝝ ita poterit competere ſube
corporis xp̃i ſi ſeparata eſſet penitꝰ a quãtitate:
qḋ etiã facere ſm eũ deo eſt poſſibile: ſicut qñ eſt
cõiuncta quãtitati. Cõſeruata em̃ tota corporis
xp̃i ſubſtãtia abſqꝫ hoc ꝙ ſit quãta: ita tunc eſſet
pars vna perfectior ⁊ alia ſicut nunc: nec plus ꝑs
vna eſſet pars alterius. Nũc nec prior tpe vel na
tura nunc ꝗ̃ nũc: ⁊ ita nullus ordo partium ſub⸗
ſtantie põt competere partibꝰ corpis xp̃i in toto
qñ eſt coniunctũ quãtitati quin cõueniat eiſdeꝫ
qñ quãtitas fuerit ſeparata: preter ordinẽ ſitua⸗
lẽ: qui ſolus ſufficit ad hoc ꝙ ſit quãtũ. Talis au
tẽ ordo partiũ req̃rit diſtantiã partiũ localẽ que
non eſt ibi: igit̃ nullũ ordinẽ partiũ in toto dicit
quãtitas: preter ſitualẽ: q̇ q꞉ ibi nõ eſt: nõ erit ibi
quãtitas. ¶ Itẽ omne quãtũ cõtinuũ eſt longũ:
latũ: ⁊ profundũ: q꞉ ſuperficies: corpus: aut linea
ſm pħm in predicamentis: ſed he dimẽſiones re
quirunt localem partium diſtantiã. Itẽ vbicũqꝫ
eſt diſtantia partiũ intrinſeca vel extrinſeca: põt
fieri motꝰ localis de parte in partem diſtantẽ: ſꝫ
ille fieri nõ põt ſine ordine partiũ in loco. ¶ Iteꝫ
omne quãtũ continuũ permanẽs ⁊ finitũ eſt figu
ratum: qḋ ⁊ ipſe cõcedit de corpe xp̃i vt in ſacra⸗
mẽto. Ad figuram autẽ non ſufficit ordo partiũ
in toto ſine ordine partium in loco. Nã facta ſo⸗
la locali mutatione partiũ: mutatur figura: vt ſi
pedes ponerentur ſuper caput: oculi in loco au⸗
riuꝫ ⁊ ecõuerſo: ſeruato oĩno alio ordine partiũ.
Seruato autẽ ordine partiũ in loco: nõ mutat̃ fi⸗
gura: ergo ad rõnem figure req̃rit̃ ordo partium
in loco: ⁊ ꝑ ꝯñs ad rõnẽ quãtitatis. ¶ M Itẽ po
ſito ꝙ corpus xp̃i nullibi eſſet in naturali conſi⸗
ſtẽtia: ſed ſolũ in ſacr̃o: qḋ ſm eũ poſſibile eſt: cu
ius tũc figure eſſet in ſacr̃o? Nulla aſſignari poſ
ſet cũ manẽtibus ceteris ordinibus partium ad
totũ qualitercũqꝫ mutatur ordo ſitualis: manet
ordo quẽ dicit quãtitas: ergo vel haberet in caſu
oẽm figuram ſimul vel nullã. Sicut ſi deꝰ crearet
de nouo ſubſtantiã ligni cũ oĩbus accidentibus
abſolutis: ⁊ ita cũ quãtitate ſine poſitione ſitua⸗
li: cuius figure eſſet. Nulla poſſet aſſignari ratio
quare plus diceretur quadratũ ꝗ̃ triãgulare aut
rotũdũ: nec poſſet plus dici pedale ꝗ̃ bipedale.
Hec tñ ſunt partes quãtitatis cõtinue ⁊ figure: ⁊
quicq̃d cõtinet̃ ſub genere: cõtinetur ſub aliqua
ſpecie: nec ẽt tale quãtũ eſſet rarũ nec dẽſum: nec
poſſet maiorari nec minorari: cũ nõ poſſet dici ꝙ
partes qñqꝫ propinquius ſibi adiacerent vel re⸗
motius: qḋ tñ contingit in cõdenſatione ⁊ rare⸗
factione. ¶ Item nõ videtur ꝙ in corpore homo
geneo poſſit ſaluari ordo partiũ ad totum ſubla
to ordine ad locũ: cũ preter ordinẽ partiuꝫ ad lo
cum nulla oĩno ſit differẽtia poſitiõis inter eas.
¶ Et ſi ad oĩa illa diceret̃: ꝙ lꝫ partes in caſu nõ
diſtent extrinſece in ordine ad locum: diſtant tñ
intrinſece per partes interiacẽtes intrinſece: per
quã intrinſecã diſtãtia ſaluat̃ etiã figura intrin⸗
ſeca: lꝫ non extrinſeca: rõnes autem ille ſolũ pro⸗
cedunt de diſtantia ⁊ figura extrinſecis. ¶ Cõtra
queritur: quid intelligatur per interiacẽtiã par⸗
tiũ intrinſecã: cũ em̃ oẽs ille partes ſimul ſint re⸗
ſpectu cuiuſlibet puncti loci ſeu cõtinentis: quõ
inter duas interiacet quaſi mediando alia pars:
niſi ſic intelligatur qḋ brachium interiacet inter
manum ⁊ ſcapulã: quia manꝰ eſt pars brachij: ⁊
nõ ſcapule: ſed iſta interiacentia ſaluat̃ ſine quã⸗
titate: oporteret vtiqꝫ exprimere q̃d dicat ille or⸗
do. ¶ Preterea videtur penitus inintelligibile ꝙ
ꝑtes diſtẽt in ordine ad totũ: ⁊ nõ in ordine ad lo
cũ pñtem ⁊ cõtinentẽ. Quõ em̃ intelligi põt ꝙ ca
put tripedaliter diſtet a tibia ꝑ partes interiacẽ⸗
tes: ⁊ nõ ſilr̃ haberet eundẽ ordineꝫ in ordine ad
locũ extrinſecũ. Signo em̃ partẽ loci correſpõdẽ⸗
tẽ capiti: ⁊ partẽ loci cõtinentẽ tibiã: aut eſt eadẽ
vel diuerſe. Si eadẽ preciſe: quõ intelligitur diſtã
tia intrinſeca: cũ caput tibia ⁊ partes interiacen
tes ſint ſimul preciſe. Nõ eſt em̃ intelligibile qḋ
ſit ſol: ⁊ ſit aliqḋ corpus nõ habens certum ordi⸗
nẽ diſtantie ad ſoleꝫ. Si autẽ ſunt diuerſe partes
loci: tunc corpus erit ĩ loco illo circũſcriptiue: q꞉
pars vna in vna parte: alia in alia: quod in pro⸗
poſito nõ conceditur. Inter illos modos tenen⸗
tium quantitatem eſſe diſtinctam a ſubſtantia ⁊
qualitate: ſecundus modus videtur planior ⁊ in
telligibilior: nec cõtra euꝫ militat ratio Scoti: vt
patuit. ¶ N Scḋa opinio ꝓncipalis Guil. ockã
⁊ ſuorum ſequaciũ tenet: ꝙ quãtitas nõ ſit acci⸗
dens abſolutũ diſtinctum a ſubſtantia quãta et
a qualitate: quãta: quo ſubſtãtialis qualitas for⸗
maliter dicat̃ quãta. Et hãc opinionẽ putãt etiã
eſſe pħi: q̇ (vt aiunt) nõ inuenit̃ diſtinxiſſe inter
quãtũ ⁊ quãtitatẽ. Ad cuius euidentiã: vt non la
boretur in equiuoco: deſcribunt quãtitatẽ dimẽ⸗
ſiuam de qua hic loquimur. Nõ em̃ hic loq̃mur
de quãtitate diſcretiua ꝑfectionis: aut duratio⸗
nis: ſed de quãtitate molis. Eſt ergo quantitas
molis vel dimenſiua id quo res habet parteꝫ ex⸗
tra partem: ſiue partẽ diſtãtẽ a parte. Omne em̃
extenſum ⁊ ſolũ tale eſt quãtũ: illud aũt eſt extẽ⸗
ſum qḋ hꝫ partẽ extra partem. Nõ em̃ ſufficit ha
bere partes realiter diſtinctas ad hoc ꝙ res dica
tur quãta: alioq̃n ſciẽtia: charitas: grã: q꞉ habẽt
partes ſcꝫ gradus intenſionales ex quibus cõpo
nuntur: dicerentur ⁊ eſſent quãte quãtitate mo⸗
lis: qḋ non cõceditur. ¶ Quo premiſſo: dicunt ꝙ
ſuba materialis ⁊ ſilr̃ qualitas habet partes ex
quibus cõſtituit̃ ſeipſa ⁊ nõ per accidens ſuꝑad
ditũ: cũ deus põt producere ⁊ conſeruare ſubam
quãlibet ſine q̃cũqꝫ accidẽte. Sublatis igit̃ om⸗
nibus accidentibus a ſuba põt manere ſuba ea⸗
dẽ: ⁊ ita partes eius ſine quibꝰ nõ eſt ſubſtãtia ex
partibus cõpoſita. Et ille partes poſſunt diſtare
a ſe: ⁊ vna eſſe extra aliã: ⁊ per ꝯñs eſſe quãta ſe⸗
paratis oĩbus accidẽtibus per diuinã potentiã:
nihil em̃ impoſſibile includit ꝙ deus ſubam nu⸗
dã materialẽ de nouo creet: ita ꝙ partes eiꝰ pro⸗
ducat in diſtinctis locis ſine omni accidente. Itẽ
ꝙ ſeparet accidẽtia a ſuba materiali naturaliter
producta: cõſeruando partes eius in eiſdem ſiti
bus in quibus erant. Non enim neceſſitat̃ deus
rẽ aliquã localiter mouere ꝓpter deſtructionem
cuiuſcũqꝫ qḋ nõ eſt de eſſentia ſua: re ⁊ loco ma⸗
nẽtibꝰ. In vtroqꝫ caſu ſuba illa eſt quãta: q꞉ par⸗
tẽ extra partẽ hꝫ ſine quocũqꝫ accidẽte ſibi inhe⸗
rẽte: vel in eodẽ ſubiecto coexiſtẽte: ⁊ nõ eſt quan
ta ſine quãtitate: ergo quãtitas qua eſt quãta nõ
diſtinguit̃ ſub ea: cuꝫ oĩbus alijs amotis adhuc
manet quãta. ¶ Itẽ per illud eſt ſuba quãta ꝑ qḋ
hꝫ partẽ extra partẽ: per illud aũt hꝫ partẽ extra
partem: per qḋ eſt preſens loco quo circũſcribit̃.
Eſt aũt pñſens loco per ſuas partes: ⁊ ꝑ nihil ſu⸗
peradditum: q꞉ ſi per aliqḋ ſuꝑadditũ maxime ꝑ
ꝗ̃titatẽ: q̃ro ꝑ q̃d ſuba eſt pñs quãtitati? ſi ſeipſa
⁊ ꝑ partes ſuas: eadẽ rõne ſeipſa ⁊ ꝑ partes ſuas
erit pñs loco. Si ꝑ aliud accidẽs: de illo ſilr̃ q̃rit̃.

Quãtitas molis ſiue dimenſiua quid ſit.

et vel dabiť aliq̄d in quo eſt ſtatus: cui ſcȝ ſeipſa
immediate eſt p̄ñs: ⁊ eadē rōne ſtabiť in primo:
Corpus xp̄i vel procediť in īfinitū q̄d eſt īpoſſibile. ℂ Q Di-
vt in ſacr̄o ciť ergo ꝯm hāc opi. φ corpꝰ xp̄i (vt in ſacr̄o) non
an ſit q̄ntū. eſt quātū: q꞉ vt ibi nō hȝ partē extra ptē: ſed oēs
partes coexiſtunt ſimul cuilibet pūcto ſpeciei ſa
cramētalis: vt. ſ̄. probatū eſt. Nihilominꝰ corpꝰ
xp̄i quātū in celo: eſt ꝯm ſe totū in ſacr̄o: ⁊ omnes
ſuas partes: etiā cū oībꝰ accidentibꝰ ſuis abſolu
tis ip̄m in celo afficiētibꝰ vere realiter ⁊ integre
tanq̄ in loco ſuo non ipſum circunſcribente: ſed
definiēte. ℂ Quō aūt hoc ſit poſſibile declaratū
eſt. ſ̄. ⁊ pōt quedā exēplaris manuductio dari: nā
deus pōt naturaliter rem aliquā cōdēſare ad mi
norem quātitatem ſine egreſſu alicuiꝰ abſoluti.
In qua cōdenſatione oēs partes priꝰ ſibi imedia
te: manēt immediate: ⁊ partes mediate ſibi ma-
gis appropinquāt: ⁊ ſic minorē locū poſteriꝰ oc-
cupant q̄ prius: ſicut oppoſito mō in rarefactio
ne vniformiter partes corpis rarefacti imediate
manēt immediate: ⁊ q̄libet partes mediate poſte
rius plus diſtant q̄ prius: ⁊ tñ nec in rarefactiōe
nec condēſatione fit partium noua continuatio
vel diuiſio. i. partes prius diuiſe per partes me-
dias nō cōtinuanť per imediationē. Nec partes
priꝰ cōtinue vel immediate diuidunť: lȝ in cōdē-
ſatiōe ſit aliq̄s ingreſſus ſiue approximatio par-
tiū: in rarefactiōe aliq̄s egreſſus ⁊ elōgatio par-
tiū. ℂ Pōt aūt deꝰ corpus quātūlibet magnū p
ſuā oīpotētiā condēſare ad quātālibet paruā et
minimā quātitatē: vt maximū mōtē ad quātita-
tē grani milij. Q̄d ſi faceret: fit magnꝰ ingreſſus
partiū ⁊ approximatio: tñ ſine patium diuiſiōe:
aut noua cōtinuatione: aut penetratiōe. Uerum
adhuc maneret diſtantia cuiuſlibet partis a qua
libet: lȝ modica. Si tñ cōdēſaret ad pūctum indi
uiſibile iam tolleret eis diſtātia partium ⁊ figura
corpis: ſine tñ diuiſione partiū: ſed cū earū pene
tratione. Ita aliqualiter imaginari poſſumus in
venerabili ſacr̄o: φ oēs partes corporis xp̄i per
mirabilē eiꝰ operationē ſibi mutuo: ⁊ cuilibet pū
cto hoſtie coexiſtūt indiuiſibiliter: ſine earū diui
ſione: ⁊ noua quarūcūqȝ partiū cōtinuatiōe. Ue
rū oēs partes ſibiinuicē efficiunť immediate ne-
gatiue. i. non mediate tali medio quo poſſet fie-
ri motus localis de vna ad aliā: lȝ in celo ſint me
diate. Hoc enim fieri: nullā implicat ꝯtradictio-
nem: ideo a deo non eſt negandu3. ℂ P Ex quo
ptȝ φ ꝯm logice rigore3 illa cōcedi dȝ: corpus xp̄i
quātū eſt in ſacr̄o: ⁊ illa negari: corpus xp̄i eſt ī ſa
cramēto quātū. Similiter illa: corpus xp̄i vt in ſa
cramento eſt quātū: ſi (vt in ſacramēto) tenet ſe
ad partem predicati. Nā prima tm̄ valet: corpus
xp̄i quod alibi habet p̄tes extra partes: eſt in ſa-
cramento: q̄d conſtat eſſe veru3: quia corpus xp̄i
habens partem extra partem in celo eſt in ſacr̄o.
ſc̄da ve3 illa. Corpus xp̄i habet in ſacramēto par
tē extra partem: q̄d verum nō eſt: q꞉ in ſacramēto
oēs partes ſunt ſimul. Quō autē differāt ꝯm ap-
pellationē terminorū ꝯnotatiuorū in eis poſito
rum remitto ad logicā. ℂ Conſequēter dicunt φ
ordo poſitionis partium in toto nō eſt ſeparabi-
lis ab ordine partium in loco ſaltem exiſtente lo-
co. Sed ſicut in ꝓpoſito: partes corpis xp̄i ſimul
ſunt in ordine ad locū: q꞉ reſpectu cuiuſlibet pun
cti ſpecierum: ita ſimul ſunt reſpectu totiꝰ: ⁊ que
libet pars reſpectu cuiuſlibet partis: ex illa tamē
partium ſimultate nō ſequiť partium diuiſio vel
cōfuſio: ſed manet oīs ordo partiu3 ad ſe ⁊ ad to
tum qui ē i. celis: excepto ſolo ordine ſituali. Ma
net ordo perfectiōis: nā etiam in ſacramēto pars
perfectior in celo: eſt p̄fectior ⁊ minus perfecta vt
caput pede. Manet etiam ordo totius ⁊ partis:
quia ſicut in celo: ita ⁊ et in ſacr̄o oculus eſt pars
capitis ⁊ non pedum: ⁊ per hoc oculus eſt in ca-
pite ⁊ non in pede: ⁊ digitus in manu ⁊ nō in col-
lo: q̄uis caput: oculus: digitꝰ: manus ſint ſimul
adequate in eodē loco: q꞉ oculus pars eſt capitꝭ:
nō pedum. In: em̄ non pōt hic dicere aliā habitu
dinē niſi partis ad totū: vt ptȝ tranſcurrēdo oēs
modos eſſendi in. Et eſt ſilē: q꞉ lȝ ſimul ſint in la-
cte albedo ⁊ dulcedo: tñ gradus albedinis non
ſunt partes dulcedinis: ⁊ in cōpoſito partes ma
terie: non ſunt partes forme: ⁊ tamē non diſtant
ꝯm ſitum. ℂ Manet etiā ordo diſtinctionis par
tium organica. Nā ad diſtinctionē organoru3
non requiriť localis diſtantia: ſed diſtinctio rea-
lis diſpoſitionū naturaliū: q̄bus exiſtentibus eſt
organū: ſiue partes diſtent: ſiue nō. Nā q̄uis ma
nus retentis eiſdem diſpoſitiōibus eſſet ſimul in
eodem loco cū oculo: homo tñ per manū non vi-
deret: ſed per oculum. Manēt ergo in ſacr̄o p̄tes
organice ſuis diſpoſitionibus qualificate: ⁊ ab- Queſtio.
inuicem realiter ⁊ nō localiter diſtincte. ℂ Q Si Solutio
queris: q̄d de figura partiu3 organicarū: q̄ videť q̄ōnis.
neceſſario req̄ri ad organizationē partiū. Diciť
q̄d figura ſimpl'r nō requiriť ad organizatione3:
q꞉ pōt d̄ñs oculū ꝯſeruare in oī ſua natutali di-
ſpoſitione abſqȝ hoc φ ſic circūſcriptiue in loco:
in quo caſu vere eſt oculus: ⁊ tñ nullā habebit fi-
guram: quia figura eſt quantitas linea vel lineis
clauſa: vnde q꞉ figura cōnotat certum partiū ſi-
tum ⁊ diſtātiam: ſicut in ſacr̄o non eſt poſitio ſi-
tualis: ita nec figura. Nec eſt magis incōueniēs
figurā nō eſſe partiū vt in ſacr̄o: q̄ eas vt ibi non
habere poſitionē ſitualē: nec ſitualē diſtantiam.
ℂ De ordine cauſalitatis aut prioritatis nature
vel t̄pis nō eſt difficultas. Si aliquis talis eſt par
tiū in celo: idem eſt in ſacr̄o. Non eſt ergo ſȝ hāc
opi. corpus xp̄i in ſacramēto quātū: nec figuratū
nec partes eius vt ibi ſunt: diſtant. Eſt tñ corpus
xp̄i verū organizatū integrū p̄fectū: ꝯſtans parti
bus ſuis diſtinctis ⁊ inconfuſis. Et in hoc ſc̄do
omnes opi. concordant. Sed prima ⁊ tertia opi-
niones in hoc diſcordant a ſecūda ⁊ quarta: quia
illi dicunt corpus chriſti in ſacramento eſſe quā-
tū per quantitatē propriam ſibi inherentē: lȝ non
habeat modum quātitatiuū. Iſti dicunt q̄d cor-
pus Chriſti in ſacramēto non eſt quātū: nec ha-
bet ibi in ſe quātitatem que ſit accidentalis for-
ma ſibi inherens. Prima autē in hoc diſcordat a
tertia: φ dicit quātitatem corporis Chriſti nō ha
bere ſuum proprium modū in ſacramēto: qui eſt
modus quantitatiuus. Tertia dicit quod habet
ſuum propriū modū: ille autē nō eſt modus quā-
titatiuus. Intelligendo per modum quantita-
tiuū partium extēſionē: ꝯm quā res poteſt eſſe in
loco cōmenſuratiue. Sed eſt poſitio que eſt ordo
partium ad totū: non ad locū. ℂ Tres p̄me opi.
diſcordant a quarta: q꞉ ponunt quantitate3 eſſe
accidens abſolutū inherens rei quāte: q̄d negat
opinio quarta. ℂ R. Poſſet tñ quantum ad ali-
quid opi. tertia cū quarta cōcordari per equiuo
cationē noīs quātitatis. Nā diffiniendo quātita
tē prout opi. quarta diffinit: ⁊ ſil'r quātū dimēſi-
uū: φ eſt res habēs partē extra partē ſiue diſtan-
tem a parte inter quas pōt fieri motus localis:
quo mō etiā cōiter accipiť quātitas ⁊ quātū: cer
tū eſt corpus chriſti in ſacramēto non eſſe quātū
q꞉ ſic quātitas includiť ordinē partiū ad totū ⁊
locū: verū vel imaginariū qui nō eſt in ſacramen
to. Si autem accipiť quantū pro re vna numero
habente

habente partes realiter diſtinctas natas diſtare localiter ꝑ naturã: ſic corp⁹ xp̄i eſt quãtũ ĩ ſacro. Si ſic accipit opi. tertia: eſt intelligibilis ꝛ ꝓbabilis: in paucis diſcordãs a quarta. In eo manet diſcordia: q: ponit quãtitatẽ diſtingui a re quãta: qđ qrta negat: alioqñ opinio tertia eſt difficilis intellectu. Eligat quis qđ a pietate fidei non diſcordat. Et tñ de his q̃ ꝓdicamẽtũ quãtitatis ac ſit⁹ cõcernũt ẜm diuiſionẽ lect. xxxviij. premiſſam.

¶ Lectio. xliiij.

A

Expeditis vtcũq; his q̃ ẜm ꝓdicamẽti quãtitatis habitudinẽ corp⁹ xp̄i reſpiciũt. Tranſeundũ eſt ad ꝓdicamẽtũ relatiõis: ꝛ ingrẽdũ de accidẽtib⁹ q̃ ante cõſecrationẽ panẽ ꝛ vinũ affecerũt ꝛ ſenſui apparent: vt; colore: ſapore: odore: q̃litatib⁹ ꝑmis tãgibilib⁹ ꝓ ponderoſitate ꝛ ceteris cui ſubiecto inhereant: an ſint ſine ſubiecto? Inheſio em̄ reſpectiue dr̄: nec intelligi põt abſq; eo qđ inheret: ꝛ eo cui inheret: hoc ẽ vt aliq̄ dicũt: ſine fundamẽto ꝛ termino. Forma inherens fundamẽtum eſt: ꝛ ſubiectũ cui inheret termin⁹: ꝑmo itaq; ea dicem⁹ q̃ certa ſunt. Scđo q̃ nõ ſic ab oĩbus ſunt opinata. ¶ Quo ad primũ qñq; põno ꝓpoſitiones.

Prima ꝓpoſitio.

Pria. Species panis ꝛ vini manẽt eedẽ poſt cõſecrationẽ q̃ fuerũt ante cõſecrationẽ. Spẽs ſunt accidẽtia panis ꝛ vini: q̃lia ſunt q̃litates ſenſibiles: color/ ſapor/ odor/ q̃litates ꝑme tãgibiles: calor/ frigiditas/ humor ſiccitas/ raritas/ denſitas/ figura/ quãtitas: ꝛ ſi q̃ ſunt ſilia: p; illud ꝑ experientiã ſenſuũ. Senſus nãq; circa ꝓpriũ obiectũ nõ decipit: ꝛ cum eadẽ appetit pri⁹ q̃ ante: ſi nõ ſunt eadẽ illudit ſenſus. Cõtra illud beati Amb. ꝛ allegat magr̄ diſ. xij. iiij. ſenten. Nihil falſi putandũ eſt in ſacro pietatis: ſicut fit in magorũ ꝑſtigiis: vbi deluſione quadã falluntur oculi vt videat eſſe qđ nõ eſt. Itẽ venera.

Hugo.

Hugo de ſctõ victo. lib. ij. de ſacra. parte. viij. ca. vij. In ſacro inquit: tria ibi diſcreta proponuntur.

In ſacramẽto tria ibi diſcreta ꝓponũtur.

Species vt; viſibilis: ꝛ ṽitas corporis: ꝛ virtus gratie ſpũalis. Aliud eſt em̄ viſibilis ſpẽs q̃ viſibiliter cernit. Aliud eſt veritas corporis ꝛ ſanguinis que viſibili ſpecie credit. Aliud gratie ſpũalis q̃ ſub corpore ꝛ ſanguine inuiſibiliter ꝛ ſpũaliter ꝑcipit. Qđ em̄ videm⁹: ſpẽs panis eſt ꝛ vini: qđ aũt ſub ſpecie illa credim⁹: verũ corpus chriſti eſt ꝛ ver⁹ ſanguis. ꝛ paucis iterpoſitis. Et ſpeciem qdẽ viſibilẽ ſacrm̄ eſſe veri corpis ꝛ ſanguinis veri. Corpus aũt ꝛ ſanguinẽ ſacrm̄ eſſe gratie ſpũalis. Et quẽadmodũ ſpẽs illic cernit: cui⁹ res vel ſubſtãtia ibi eſſe nõ credit: ſic res ibi veraciter ꝛ ſubſtantialiter ꝑſens credit: cuius ſpẽs non cernit. Videt em̄ ſpẽs panis ꝛ vini: ꝛ ſuba panis ꝛ vini nõ credit ꝛc. Ex quibus manifeſte hr̄ ſpẽs panis ꝛ vini q̃ ſunt accidẽtia ꝑmanere in ſacramẽto: imo ipſas eſſe ſacrm̄.

Scđa ꝓpoſitio.

¶ B Scđa propoſitio. Accidẽtia illa cõſecratiõe facta nõ inherent ſube panis ꝛ vini. P;: q: panis ꝛ vini ſuba ibi nõ manet: vt. s. ꝓbatũ eſt: ꝛ vba Hugonis ꝑmiſſa ſatis innuũt.

Tertia propoſitio.

Tertia ꝓpoſitio. Accidẽtia ꝛ ſpẽs ſacramẽtales nõ inherẽt corpori ꝛ ſanguini xp̄i nec eos afficiũt: nec denolant. Patet per magr̄m diſ. xij. lib. iiij. ſen. c. i. Ibi nõ eſt inquit ſubſtãtia niſi corporis ꝛ ſanguinis dñici: q̃ nõ afficit illis accidentib⁹. Nõ em̄ corpus xp̄i talẽ in ſe h; formam ſed qualis in iudicio apparebit. Itẽ corpus xp̄i ad q̃litates ſenſibiles de nouo non alterat: qđ tñ cõtingeret: ſi accidẽtia panis corp⁹ chriſti informarẽt. ¶ Item qualitates cõtrarie nõ ſunt ſimul in corpore chriſti ꝛ eadẽ eius parte: ſed qualitates panis ꝛ vini ſunt cõtrarie: vt ſiccitas panis: humiditas vini: vt ad ſenſum p;. Similiter contingit in qualitatib⁹ differẽtiarũ hoſtiarũ cõſecratarũ: ergo non ſunt ſimul in corpore Chriſti.

Quarta ꝓpoſitio.

¶ Quarta ꝓpoſitio. Species ꝛ accidẽtia in ſacramẽto non inherẽt aeri circũſtãti tanq̃ ſubiecto. Probatur q: nullum ſacrm̄ nec ẜm partẽ ſui diſtat loco ꝛ ſitu a ſubiecto ſuo primo: ſed ad ſenſum apparet q aliqua pars hoſtie loco ꝛ ſitu diſtat ab aere circũſtãte: ꝛ a q̃libet parte eius: nõ ergo eſt in aere ſubiectiue. Conſequẽtia nota cũ maiore. Minor patet de partibus interioribus ſpecierũ que nõ tãgunt aerẽ. ¶ Item ſubiectũ accidẽtis nõ eſt locus accidẽtis: ſed ſubiecti ꝛ accidẽtis ſibi inherẽtis eſt idẽ locus. Aer aũt circũſtans accidẽti eſt locus eorum: q: terminus corporis cõtinentis accidẽtia. Etiã alius eſt locus aeris ꝛ alius loc⁹ ſpecierũ: q: alia ꝛ alia cõtinẽtia: nã aer cõtinet ſpecies: nõ aũt cõtinet ſeipſum. Qđ vero ſubiectũ nõ ſit loc⁹ accidẽtis patet: q: locus ſitu diſtinguit a locato: ꝛ non eſt ſimul cũ locato penetratiue: quippe locus diuiſus eſt a locato ſitualiter. iiij. Phyſ. Subiectũ aũt ꝛ accidẽs ſunt ſimul: ꝛ ideo idem eſt loc⁹ ſubſtãtie ꝛ accidentis. Sicut locus lactis eſt etiã locus albedinis ac dulcedinis inherentis.

Quinta ꝓpoſitio.

¶ Ex illis ſequitur ꝓpoſitio q̃nta: q accidẽtia que ſunt ſpẽs ſacramẽtales: nõ ſunt in ſubſtãtia tanq̃ in ſubiecto. Patet: q: nõ ſunt in ſubſtantia panis ex propoſitione ſcđa nec in ſubſtantia corporis chriſti ex ꝓpoſitione tertia: nec in ſubſtãtia circũſtãtis aeris ex ꝓpoſitiõe quarta: nec põt ibi fingi alia ſubſtantia: ſunt tñ ibi realiter ex ꝓpoſitiõe pria.

Dubium Rñſio ad dubium ꝑ opi.

¶ C S; reſtat dubiũ: an ſint in aliquo ſubiecto accidẽtali. De illo ſunt opi. Sunt em̄ q̃ dicũt ſolã quãtitatẽ poſſe eſſe ſine ſubiecto: q̃litates do materiales: l; poſſint eſſe ſine ſubiecto ſubali ꝑ diuinã potentiã: nõ tñ ſine ſubiecto accidentali. Inheret em̄ quãtitati tanq̃ ſubiecto imediato: ſine quo ꝯſeruari nõ ꝑñt in eſſe. Cuius rõnem aſſignant: q: ſola quãtitas indiuiduatur per ſe: ꝛ oĩa alia accidẽtia ꝑ quãtitate;: ergo ſi aliqđ accidẽs eſſet: ꝛ nõ in quãtitate: eẽt hec res: ꝛ nõ eſſet hec. ¶ Itẽ ſi eſſet albedo ſeparata a quãtitate eẽt ſenſibilis ꝛ non eſſet ſenſibilis. Senſibilis: quia ꝑ ſe eſſet de tertia ſpecie qualitatis. Et eſſet non ſenſibilis: q: nõ quãtũ nõ poteſt ſentiri: q: idiuiſibile ſentiri nõ põt. De ſenſu ꝛ ſenſato dubitatione vltimã: qualitas aũt nõ eſt diuiſibilis niſi ꝑ quãtitatẽ. ¶ Item ſine quãtitate albedo eſſet qualitas ſpũalis: q: indiuiſibilis ꝛ ſine materia ꝛ quãtitate: ꝛ tñ eſſet qualitas corpalis: q: de tertia ſpecie qualitatis. ¶ Itẽ quarto ſi eſſet ſine quãtitate: ꝛ ꝯſis ſpũalis: nõ eſſet repugnãtia q̃n ineſſet ſpũi: ꝛ ſic ſpũs poſſet eſſe albus. ¶ D Sed hanc opi. reprobat Sco. q. xij. diſt. xij. ſimiliter ꝛ ockaʒ q. vij. quarti oſtẽdentes q quodlibet accidẽs abſolutũ per diuinã potentiã põt eſſe ſine ſubiecto. Naʒ eſſentialius depẽdet qualitas ad ſubſtãtiã tanq̃ ad ſubiectũ: q̃ ad quãtitatẽ: eſto q etiã inheret quãtitati: q: ſubſtãtia eſt primũ ſubiectu;. Eſſentialior aũt eſt depẽdẽtia ad ꝑmũ q̃ ad aliquod poſterius. Si ergo põt qualitas manere ſine dependentia actuali ad ſubſtantiam multo magis põt eſſe ſine dependentia actuali ad quãtitatem. ¶ Preterea magis dependet quãtitas

a ſubſtātia:ꝙ̄ qualitas a quātitate:ponēdo quātitatē ſubiectū mediū inter ſubſtātiā ⁊ q̄litatē: ſʒ quātitas cōſeruaꝛ a dō ſine ſubſtātia:ergo ⁊ qualitas ꝯſeruari pōt ſine quātitate. Maior pꝫ:quia priorē ⁊ vehemētiorē influētiam hʒ cā prima ſuꝑ cauſatū:ꝙ̄ cā ſcđa:ſʒ in genere cauſe ſubiectiue ſub̄a eſt cauſa prima:quātitas poſterior ⁊ ſcđa. ¶ Preterea qualitas ꝑfectior eſt quātitate:ergo ſi quātitati non repugnat eſſe ꝑ ſe:multo magis nō repugnat qualitati. Qđ aūt qualitas ſit perfectior quātitate:pꝫ multiplr̄. Tum qꝛ qualitas eſt principiū agendi actione reali:quātitas non. Non eñ eſt quātitas de virtutibus actiuis. Tuʒ qꝛ nobilioribus ſubſtātijs correſpondent qualitates nobiliores:nec ſic quātitas:qꝛ nō opʒ nobiliorē ſubſtantiā eſſe minorē quātitatē: vt pꝫ de elemētis:q̄ ſunt quātitate maiora:⁊ tñ ignobiliora. Tū qꝛ ꝑ qualitates ſub̄e attingūt fines ſuos: vt pꝫ de accidentibꝰ beatificis nō ꝑ quātitateʒ. Tum qꝛ quātitas cōſequiꝛ compoſitum rōne materie:qualitas rōne forme. Forma autē ſimplr̄ ꝑfectior eſt materia. Tū qꝛ qualitates magis cōueniunt cū ꝑfectione ſimplr̄:vt ſapiētia:intelligentia:velle:quorū eſt eadē ratio formalis cū ſapientia diuina ⁊c. qđ nullo modo quātitati cōuenit.

¶ E Igitur eſt alia opi. quā puto verā:ꝙ oē accidēs abſolutū ꝑ diuinā potentiā eſſe pōt:ꝓduci ⁊ cōſeruari ſine ſubiecto:tam ſub̄ali ꝙ̄ accidētali. Uñ ſi poniꝛ quātitas accidēs mediū inter ſub̄aʒ ⁊ qualitatē:pōt qualitas eſſe ſine quātitate:ſicut quātitas ſine ſubſtātia. Probatur:qꝛ omne abſolutū a quolibet alio abſoluto realiter ſecūdū ſe ⁊ quodlibet ſui diſtinctū:pōt deus ſeparare ⁊ ſeparatim cōſeruare. Qđ probaꝛ: omnis res ſufficiēter dependet a ſuis cauſis. Quicq̄d eñ neceſſario requiriꝛ ad eſſe alteriꝰ:ita ꝙ ſine eo aliud eſſe nō pōt diſtinctū ab eo eſſentialr̄:eſt cā eius in aliquo genere cauſe: vt deduci pōt ex diffinitione cauſe. Sed cuiuſlibet cauſe extrinſece cauſalitatem pōt deus ſupplere. Res vero abſoluta ſm̄ ſe ⁊ quodlibet ſui diſtincta ab alia: ⁊ qualibet eius parte neceſſario ad eſſe alterius req̄ſita eſt cauſa eiꝰ extrinſeca:ſiq̄dē ſole partes rei eſſentialis: ſcʒ materia ⁊ forma ſunt cauſe cōpoſiti intrinſece:ergo eius cauſalitateʒ pōt deꝰ ſupplere ⁊ ſine eo id cuiꝰ eſt cā conſeruare. Uñ manifeſte ſequiꝛ quod quodlibet accidens abſolutum a quātitate realiter diſtinctū:ſine quātitate cōſeruarꝛ: ſilr̄ ſine ſub̄a ⁊ ita ſine ſubiecto. ¶ Itē non plus includit cōtradictionē vnū accidens abſolutum eſſe ſine ſubiecto: ꝙ̄ aliud:⁊ quantitatē eſſe ſine ſubiecto non includit cōtradictionem:ergo nec quodcūqꝫ aliud. Conſequentia nota cū minore. Maior pꝫ ſoluēdo ratiōes opinionis oppoſite. ¶ F Uñ ad primā dr̄ ꝙ fundaꝛ in falſo fundamento:nulla eñ res indiuiduaꝛ ꝑ aliqđ ſibi extrinſecum: ſʒ q̄libet ſeipſa eſt ſingularis. Etiam ſi ponerentur differentie cōtrahentes naturam ad ſingularitatē: ille non erunt alterius generis:qꝛ ſm̄ ſic loquentes:ſicut i quolibet genere eſt inuenire ſupremū in illa coordinatiōe:⁊ ſilr̄ genera ⁊ ſpēs medias: ita eſt inuenire aliquod infimū per ſe in illa coordinatione de quo oīa ꝑ̄dicantur ⁊ ipm̄ de nullo. Ideo qualitates etiā ſi eſſent in quātitate: nō eſt hoc per quātitatē formaliter:de quo alibi magis tractādū eſt. ¶ Ad ſcđam dr̄:ꝙ ſi albedo eſſet ſine quantitate:eſſet viſibilis in potentia remota: ⁊ inſenſibilis in potentia propinqua:quia ſcđm illum modū exiſtendi:quo ſcʒ nō haberet parteʒ extra partem dimēſiue nō eſſet viſibilis:poſſet tñ extendi:⁊ ſic eſſet viſibilis in potentia ꝓpinqua: et hoc ſufficit vt ſit de tertia ſpecie qualitatis. ¶ Ad tertiā diſtinguitur:quia qualitas pōt dici corꝑalis ⁊ materialis:vel qꝛ nata eſt ꝑficere materiam ⁊ corpus: vel qꝛ eſt extēſa aptitudinalr̄.i. habet ꝑtes q̄ ꝑñt extēdi:vel tertio qꝛ actu extendiꝛ. Primis duobꝰ modis qualitas nō quanta:nata tñ eſſe quāta:eſt corporalis ⁊ materialis:nō tertio mō. Angelus aūt ⁊ intellectio ⁊ volitio nullo mō ſunt corporalia. Angelus:qꝛ nō hʒ partes: intellectio et volitio etſi habēt partes graduales tñ ſm̄ illos nō ſunt extenſibiles:ſed intenſibiles. ¶ Ad quartā dr̄ ꝙ ſublata quātitate nō eſſet ſpiritualis:ſi ſpūale dr̄ non extēſibile: ⁊ eſto qđ eſſet ſpūalis:nō ideo ſequitur ꝙ poſſet inherere angelo:qꝛ nō ſola extēſio cā eſt quare nō poteſt ſubiectari in angelo. Nā non quelibet qualitas poteſt inherere cuilibet ſubiecto:ſed ex natura propria quedam ſub̄e determināt ſibi certas qualitates quarū ſunt receptiue:⁊ quarūdā ex natura propria nō ſunt receptiue:cuiꝰ alia ratio danda non eſt:niſi qꝛ hec natura eſt hec. Sic lapis nō eſt receptiuus viſionis:nec celū coloris:ꝙ̄uis ille qualitates ſint extenſe: ⁊ ita etiaʒ res ſpūales diuerſarū ſpecieruʒ poſſunt ſibi determinare aliquas qualitates ſpeciales ſpecie differētes:quarū vna poteſt perficere illā huius ſpeciei ⁊ non aliā ſpiritualē ſubſtantiam alteriꝰ ſpeciei.

Obiectio.

¶ G Sed adhuc forte q̄s diceret:videꝛ ſimplr̄ impoſſibile accidens eſſe ſine ſubiecto:tū qꝛ accidens diffiniꝛ ꝑ ſubiectū:nūc autē impoſſibile eſt alicui cōuenire diffinitū niſi cōueniat ei diffinitio:cū ſint cōuertibilia. ¶ Itē ſicut ſub̄a hʒ ſe ad eſſe per ſe:ita accidens ad eſſe in alio:ſʒ impoſſibile eſt eſſe ſub̄aʒ ⁊ non eſſe per ſe:igitur impoſſibile eſſet eſſe accidens ⁊ nō eſſe in alio. ¶ Itē tūc deꝰ poſſet facere ſub̄am ſine accidente:⁊ ita hoīem ſine quātitate: colore:figura:⁊ ita ſine carne ⁊ oſſibus ⁊ ſine organis. Conſequēs videtur falſum:qꝛ corpꝰ organicū eſt de eſſentia hoīs:qꝛ aīa que eſt de eſſentia hoīs diffiniꝛ.ij.de aīa.actꝰ corporis organici. Nō igitur pōt eſſe niſi in corꝑe organico. Probaꝛ cōſequētia:qꝛ caro ⁊ oſſa ⁊ organa non diſtinguūꝛ niſi accidentaliter. ¶ Itē tunc deus poſſet facere intellectionē ⁊ volitionē ſine ſubiecto:qꝛ vtraqꝫ eſt accidens abſolutū:preterea tūc poſſet etiā accidēs reſpectiuū eſſe ſine ſubiecto. Cōſequens falſuʒ:qꝛ nō pōt intelligi ſine fundamēto ⁊ termino:multo minus eſſe. Probaꝛ tñ illatū:qꝛ oēs rōnes adducte ad probandū ꝙ accidēs abſolutum pōt eſſe ſine ſubiecto:equalr̄ ꝯcludūt de accidēte reſpectiuo:qꝛ ſubiectuʒ reſpectꝰ hʒ rōnem cauſe extrinſece reſpectu relatiōis:⁊ illam pōt deꝰ ſupplere:nā ſubiectū ſeu fundamentū nec eſt relatio nec pars eius. ¶ Item ſimitas eſt accidens naſi et non videtur poſſe fieri ſine naſo.

Rñſio ad primā obiectionem.

¶ H Ille obiectiones mote ſunt propter infideles ⁊ philoſophos:qui ſpecialiter propter hūc articulum inuehere ſolent cōtra fidem et eam deridere. Ideo ad primam reſpondeo:quod accidens diffinitur per ſubiectū non in actu: ſed in aptitudine: hoc eſt quod accidēs non diffinitur eſſe res que actu inheret: ſed que naturaliter apta nata eſt inherere:⁊:⁊ hec diffinitio ꝯuenit accidenti ſiue inhereat ſiue non:et eſt conuertibilis cum accidente: quia non poteſt eſſe accidens quin natum ſit inherere. Hec reſponſio eſt de mente ſancti Bonaueñ.in quarto diſtin.xij.qō.i. ¶ Ad ſecundum dicitur quod maior non eſt vera:niſi eſſe in alio dicat aptitudinem ad inherendum. Sic verum eſt ſicut ſubſtantia totalis eſt per ſe: ideſt non apta nata inherere. Si autem vtrunqꝫ dicit actum:

non eſt

nō eſt bona diuiſio entis: in ens per ſe: ⁊ ens per
accidēs. ¶ Preterea eſſe ꝑ ſe: non videt̄ ſubſtātie
eſſe eſſentiale: nec eē de eiꝰ rōne formali: quia nō
conuenit materie nec forme ſubſtātiali: q̄ tn̄ vere
ſunt ſubſtātie ſm phm in p̄dicamētis. Nō ꝯtur-
bēt vos partes ſubſtātie ⁊c. Itē nō videt̄ plus re-
pugnare totali ſubſtātie inherere alteri: q̄ȝ ſuppo
ſitari ab alio. Neqȝ em̄ per ſe eſt q̄ alio ſuppoſita
tur: ideo ſicut nō implicat ꝯtradictionē ꝙ ꝑſona
extrinſeca terminat eſſe ſuppoſitale ſubſtātie to-
talis: ita nō vr̄ implicare ꝙ ſubſtātia totalis quā
tū ad eſſe ſuum ꝑ ſe depēdeat ad aliud: lȝ ſibi ꝯue
niat ſine alio eē ꝑ ſe: ſicut eſſe ſuppoſitale conue
nit ſubſtātie ꝑ ſe: ⁊ tn̄ pōt quantū ad illud eſſe de
pēdere ad aliud. Si hoc nō placet: ſufficit ſolutio
prima. ¶ Ad tertiū ꝯcedit̄: ꝙ deus poſſet ſubſtan
tiā facere ſine accidēte: ⁊ cū infertur de hoie ſine
qualitate ⁊ figura: ꝯcedit̄ quantū ad figuram et
quantitatē: ⁊ cetera accidentia. Sed de organis
carne ⁊ oſſibus dr̄. Si illa diſtinguuntur per for-
mas ſubſtātiales diuerſarū rationum: ſic hō ſine
illis eſſe nō poſſet. Nō em̄ eſt hō ſine forma ſenſi-
tiua: vegetatiua: intellectiua ⁊c. ſiue ſit vna ſiue
plures. Si aūt tm̄ diſtinguūtur ꝑ diſpoſitiōes ac
cidētales: ꝯceditur: q̄r hoc nullā implicat ꝯtradi-
ctionē: vn̄ pōt hoiem cōſeruare ſine manibus et
pedibꝰ: immo ſine capite qđ eſt ꝑncipiū membro
rū. Vn̄ legitur de ſctis Albano ⁊ Dionyſio: ꝙ de-
collati capita ſua manibus portarūt ꝑ lōga ſpa-
cia ad locū ſepulture: ⁊ ſi ad tp̄s vixerūt ſine capi
tibus: poterūt ſilr̄ viuere per miraculū per tem-
pus quantūlibet magnū. ¶ I Ad quartū ꝯcedit̄
illatū: nō em̄ plus repugnat diuine eſſentie ꝓdu-
cere aut conſeruare accidēs ſp̄ūale ſine ſubiecto
q̄ȝ materiale. ¶ Ad quintū dicerēt ꝙ negarēt oēs
reſpectus: q̄r ratio illa falſum ſupponit. Suppo-
nit em̄ eſſe aliquas res reſpectiuas diſtinctas ab
abſolutis: qđ illi nō admitterent. Scđm illos ve-
ro q̄ admittūt hmōi res paruas reſpectiuas hn̄t
cōſequēter dicere ꝙ non poſſunt eſſe ſine funda-
mentis ⁊ terminis: q̄ȝuis ſint extrinſeci reſpectiui
Cuius ratio eſt: q̄r reſpectꝰ eſt eſſentia quedā: vel
natura cuius eſſentia eſt habitudo inter duo ex-
trema: ⁊ vtrūqȝ extremoꝝ eſt de rōne eſſentiali re
ſpectus: ideo tollere alterum extremum ſiue ter-
minū ſiue fundamētū: eſt tollere eſſentialē rōneȝ
reſpectus: ⁊ ita deſtruere naturā eius. Unde non
q̄r reſpectus eſt accidēs: ideo req̄rit ſubiectū vel
fundamentū: ſed q̄r reſpectus eſt reſpectꝰ: ideo re
quirit cuiꝰ ſit ⁊ ad q̄d ſit: etiā in diuinis vbi nō eſt
accidēs: ⁊ ideo licet deꝰ ſupplere poſſet cauſalita
tē fundamēti ⁊ termini: vt ſi reſpectus eſſet a ſolo
deo cauſaliter effectiue: nō poſſet eſſe reſpectus ſi
ne illis: q̄r eius natura eſſentialiter depēdet ab il
lis: nō ſic q̄cūqȝ res abſoluta dependet a cauſis
extrinſecis ſcđis. Fortaſſis etiā dici poſſet: ꝙ deꝰ
poſſet reſpectū cōſeruare abſqȝ inheſione: ſed nō
abſqȝ extremis: ⁊ propter hāc rōnem nonnulli ne
gāt reſpectus. ¶ Ad vltimum de ſimitate naſi dr̄:
ꝙ ſimitas nō eſt accidēs abſolutū diſtinctū a na-
ſo: ſicut nec gn̄aliter figura a re figurata. Sed illi
termini ſimitas: figura ⁊c. ſunt termini connota-
tiui: connotātes certū ordinē partium rei exten-
ſe: qui ordo nō eſt accidēs diſtinctū a partibus ⁊
a toto: ſed partes ipſe ſic vel ſic diſtantes ⁊ ꝓpin-
que: ⁊ ideo qn̄qȝ predicātur de re: qn̄qȝ non: ideo
dn̄r accidentia non realia ſed logicalia .i. nō res
ille ſignificate: ſcȝ partes ſubſtantiaꝝ: ſed ꝯceptꝰ
hec repreſentātes ſunt accidētia id eſt accidētali
ter predicabiles. Hec de poſſibili. ¶ R Sed q̄d Dubium.
de facto: an oīa accidentia panis ⁊ vini ſint ſine Rn̄ſio ad dubium.
ſubiecto: an vnū accidēs inhereat alteri i ſacr̄o?
Ad hoc ſm diuerſimode opinantes de quātitate
diuerſimode rn̄det̄. Nā tenētes quātitatē nō di-
ſtingui a re quāta: ſed quālibet rē extēſam: ꝑ ſuas
partes ⁊ non per accidēs ſuperadditū extenſam:
quā opinionē tenet ockā: ꝯſequenter habent di-
cere ꝙ oīa accidētia ſint ſimpliciter ſine ſubiecto
q̄r non eſt ibi quantitas aliqua diſtincta a quali-
tatibus ⁊c. ſed quelibȝ q̄litas puta albedo: ſapor
rei: eſt ſuamet quātitas: ⁊ cū qualitas nō ſit in q̄-
litate: manifeſtū eſt ꝙ nulla qualitas eſt in quāti
tate: ⁊ per ꝯn̄s q̄libet qualitas ſimpliciter eſt ſine
ſubiecto. ¶ Qui vero tenent ꝙ quantitas ſit acci
dens abſolutū: poſſent adhuc dupliciter dicere.
Uel ꝙ ſola quantitas ſit ſimpliciter ſine ſubiecto
cetere qualitates ſint in quantitate tanq̄ȝ in ſub
iecto proximo vl̄ immediato. Aliter ꝙ ſicut quāti
tas eſt ſimpliciter ſine ſubiecto: ita ⁊ cetera acci-
dētia. ¶ Cōſequēter ꝙ q̄litates materiales in q̄-
cūqȝ corpore ſunt: ſunt immediate in materia ſi-
ue ſubſtātia tāq̄ȝ in ſubiecto: ⁊ nō in quātitate: ex
tendūtur tn̄ ad extēſionē ſubiecti. Vn̄ primo ſub
iectū extendit̄ per quātitatē ſibi inherentē. Cete-
ra accidētia per eandē quantitatē ſibi in eodem
ſubiecto coexiſtentē. Et nō oportet dicere ad ſal-
uandā accidentiū extēſionē: ꝙ inhereāt quātita-
ti: ſed ſufficit ꝙ coexiſtat eis quātitas in eodē ſub
iecto: ꝑ quā habent partes extra partes. ¶ L Et
hoc dictū: ſcȝ ꝙ accidētia oīa ſint ꝑ ſe in ſacr̄o ſi-
ne ſubiecto: magis videt̄ poſſe probari autorita-
tibus originaliū doctoꝝ. Nam magiſter in. iiij.
diſt. xij. Si q̄rit̄ inq̄t: de accidētibus q̄ remanent:
ſcȝ de ſpeciebꝰ ſapore ⁊ pondere: in quo ſubiecto
fundent̄: potius mihi videt̄ fatendū eſſe ſine ſub
iecto: q̄ȝ in ſubiecto. Nec valet hec euaſio ſi dicet̄
ꝙ vult q̄litates nō ſint i aliqua ſubſtātia: ꝓ eo ꝙ
magiſter q̄ſi rōnē ſui dicti: q̄re qualitates nō ſint
in ſubiecto aſſignās ſubdit: q̄r ibi nō eſt ſubſtātia
niſi corpꝰ ⁊ ſanguis dn̄i: q̄ nō afficit̄ illis accidēti
bus. Hec rn̄ſio nō ſufficit: q̄r nunq̄ȝ dici pōt acci
dens ſine ſubiecto: q̄ȝdiu ſubſiſtit in ſuo ſubiecto
primo ⁊ immediato: iō qualitates nō ꝑn̄t dici eſſe
ſine ſubiecto ſi ſunt in quātitate: q̄r quātitas eſt
ſubiectū immediatū earū. Nec poſſent dici ſub-
ſiſtere per ſe ſi eſſent in quātitate. Sed magiſter
vbi prius loquēs de qualitatibꝰ de quibus prius
dixit ꝙ ſunt ſine ſubiecto: dicit. Remanēt illa ac-
cidētia ꝑ ſe ſubſiſtētia ad myſterij ritū: ad guſtus
fideiqȝ ſuffragiū: q̄bꝰ corpꝰ xp̄i habēs formā ſuā
⁊ materiā tegit̄: ⁊ ſubdit. Ne mireris vel inſultes ſi
ibi accidētia videātur frāgi: cū ibi ſint ſine ſubie-
cto. ¶ Itē eccleſia ſolēnizans feſtū corpis xp̄i le-
git ſic. Accidētia ſine ſubiecto in eodē exiſtūt: vt
fides locū habeat dū viſibiliter inuiſibile ſumit̄
aliena ſpecie occultatū: ⁊ ſenſus a deceptione im
munes reddātur: q̄ de accidētibꝰ iudicāt ſibi no-
tis. Ecce gn̄aliter de accidētibus ſenſibilibus lo
quit̄ ꝙ illa ſine ſubiecto exiſtūt. Nec exiſtimo ꝙ
reperit̄ ab aliq o ſanctorū patrū originaliū do-
ctorū traditū: ſed nec a phō ꝙ accidētia aliqua:
ſcȝ qualitates ſint in quantitate tāq̄ȝ in ſubiecto:
magis philoſophus ad oppoſitū loquit̄: vn̄. iiij.
Metaphy. Accidēs non accidit accidēti: niſi q̄r
ambo accidūt eidem ſubiecto. Nihil em̄ hoc illi iiij. Meta.
magis q̄ȝ illud huic. Similiter in predicamento
ſubſtātie dicit. Maxime ꝓpriū eſt ſubſtātie: cum
ſit idē numero: ſm ſui mutationē eſſe ſuſceptiuū
cōtrarioꝝ. Si ergo accidēs puta quātitas etiaȝ
ſuſciperet cōtraria accidētia ſm ſui mutationeȝ:
nullo mō eſſet ꝓpriū ſubē: q̄r nec oī: nec ſoli ꝯue-
niret: vn̄ cū dicit ꝙ maxime ꝓpriū eſt ſubē ⁊c. per

hocvidet̄ velle ſubſtantiā ab oibꝰ ſeparare:quaſi
per illud qđ ſoli ſubſtantie cōuenit:ꝫ vtraqꝫ au-
toritatū p̄hi ab aliis exponat̄ ⁊ gloſet̄:⁊ ex intētio
ne probat ꝙ nō ꝯuenit quātitati:replicat eniꝫ de
oratione quā ponit ſpeciē quātitatis : ꝙ ei inſint
ꝯtraria ſm ſui imutationē:ſcꝫ verum ⁊ falſum:et
ſoluit concludens ꝙ ſuſcipe ꝯria ſoli ſubſtātie ſit
propriū ⁊ nō alteri conueniat. Hec de reſpiciēti-
bus predicamentū relatiōis. ¶ M Quantū ad
ea q̄ reſpiciūt p̄dicamētū qualitatis occurrit du
plex ꝯſideratio. Una de qualitatibꝰ panis ⁊ vini
remanentibꝰ. Altera de qualitatibꝰ ſubſtātiam
corpis xp̄i ꝯcomitātibus: ⁊ de vtriſqꝫ pōt eſſe ꝯſi
deratio:vel quoad ſe vl̄ in ordine ad operatiōes
eaꝝ ⁊ paſſiones. Scđa ꝯſideratio locū hēbit ſeq̄n
ti lectiōe:vbi dicet̄:de his q̄ reſpiciūt predicamē-
Queſtio ta actiōis ⁊ paſſiōis. ¶ Quoad primā videnduꝫ
Rñſio ad q̄ eſt vtrū oēs qualitates ſubſtātie panis ⁊ vini in-
ſtionem. herentes añ ꝯſecrationē:maneāt facta ꝯſecratio
ne. Et ibi đr ꝙ nulla qualitas accidentalis q̄ fuit
in pane ⁊ vino ante ꝯſecrationē:mutat̄ quātū ad
ſuū eſſe per ipſam panis ⁊ vini ꝯuerſionem. Ma
nent eñ oēs qualitates q̄ fuerunt in pane ⁊ vino
etiā poſt ꝯſecrationē in eiſdē ſitibꝰ: ſed nō i eiſdē
ſubiectis: ſicut prius:iſtud ſatis propōne prima
preſentis lec. declaratū eſt. ¶ Et đr notāter : non
mutantur ꝑ cōuerſionē: q̄r fieri p̄ſſt mutationes
illarum qualitatū ſm diuerſas ſpēs mutationis.
Poſſunt eñ intēdi:poſſunt remitti:rarefieri : cō
denſari:ꝯgelari ⁊c. vt experiētia docet:ſed he mu
tatiōes nō fiūt virtute ꝯuerſionis: nā ꝯuerſio il-
la eſt trāſſubſtantiatio:vt.ſ.dictū eſt:in qua ſola
ſubſtātia deſinit eſſe nō accidētia. Uñ aūt accidē
tiū mutatiōes fiāt:dicet̄ lectiōe ſeq̄nti. ¶ N De
qualitatibꝰ corporis xp̄i dictum eſt.ſ.lec.xlii. Et
pōt ſummarie repeti: ꝙ oēs qualitates : imo oīa
accidētia abſoluta corpori xp̄i in celo inherentia
quoꝝ rōnibus formalibus modus exiſtendi ſub
ſacramēto diffinitiuꝰ nō repugnat: inherēt etiaꝫ
corpori xp̄i ſub ſacramēto:⁊ qm̄ ille modus exiſtē
di qualitatibꝰ nō repugnat non plus q̄ ſubſtan-
tie:ideo concomitātur corpus xp̄i in ſacramento
qualitates ſue oēs. ¶ Ad hoc poſſet adduci con-
Rom.vi. gruentia. Nam corpus xp̄i glorioſum reſurgens
ex mortuis nō moritur: deponēdo animā que eſt
vita:ita nec moritur deponendo aliqñ perfectio
nē vel gl̄iam corporis. Moreret̄ aūt illi ꝑfectioni
qualitatiue quā deponeret in ſacr̄o. Sic eñ mo-
ri dicit̄ res ei a quo ſeparat̄:ſm quē modū loqui-
tur apoſtolus ad Roma.vi. Exiſtimate vos eſſe
mortuos pctō:viuētes aūt deo i xp̄o ieſu. ¶ Pre
Ad rom.vi. terea ſicut in naturalibus nihil ponit̄ fruſtra:ita
nec in gratuitis:⁊ maxime in ſacramento ſalutis
nihil aūt ꝓficeret ſaluti vtentiū hoc ſacr̄o dimiſ-
ſio cuiuſqꝫ qualitatis corpus xp̄i ꝑficientis:ideo
nō eſt aſſerendū:vt etiā.ſ.tactuꝫ eſt lec.xlii. Nec
obſtat ꝙ figura corporis xp̄i:⁊ quantitas nō ma-
nēt ſm aliquoꝝ opinionē:q̄r ille repugnāt modo
exiſtendi in ſacr̄o:q̄ multū vtilis eſt ⁊ magnum fi
dei fructū parit: dum preſentie corporis xp̄i nul-
lā habemus experiētie euidentiā:ſed ſimpliciter
credimꝰ in obſeq̄uiū xp̄i intellectū noſtrū capti-
Obiectio. uantes. ¶ O Sed diceres cōtraria non ſunt : ſi-
Rñſio. mul ēt in hoc ſacr̄o. Qualitates autem panis et
vini contrarie ſunt qualitatibꝰ corporis xp̄i : nō
ergo erūt ſimul cū ſpeciebus ſacramenti. Ad hoc
đr ꝙ qualitates ꝯtrarie non ſunt ſimul in eodem
ſubiecto:nō aūt ſimpl̄r repugnat eis ſimul eſſe in
eodē loco. Nulle eñ qualitates ꝯrie ſunt in eodē
ſubiecto adequate in ſacr̄o: nam qualitates ꝯrie
panis ⁊ vini nō ſunt ſimul neqꝫ ſubiecto:nec ſitu
nec loco. Sed qualitates panis ⁊ vini ꝯtrarie q̄li
tatibus corpis xp̄i ſunt ſimul cū illis loco nō ſub
iecto:ille eñ ſunt ſine ſubiecto : iſte ſunt in corꝑe
xp̄i ſubiectiue. Sil̄r q̄r membra corpis xp̄i ſunt ſi
mul in qualibet parte hoſtie etiā qualitates mē-
broꝝ ſunt ſimul:⁊ tñ alique ſunt ꝯtrarie:puta fri-
giditas cerebri:⁊ calor epatis: nō tñ ſunt in eodē
ſubiecto. Nam mēbra manent diſtincta quibus
inherent qualitates cōtrarie. Et hec breuiter cō-
memorata eſſe ſufficiat: q̄r partim in precedenti-
bus habita ſunt:⁊ cetera ſequentibus reſeruant̄.

¶ Lectio.xlv. A

C On
ſequen-
ter con-
ſideran
dum eſt
de actio
ne ⁊ paſ
ſiōe que
fiūt aut
fieri p̄ſſt
ꝑ vel cir
ca qua-
litates
tam ſen
ſibiles i
ſacr̄o q̄
inſenſibiles corpus xp̄i afficiētes. Prio aūt de q̄-
litatibꝰ ſenſibilibꝰ ſine ſubiecto remanētibꝰ vidē
dū ē:vtrū poſſunt hr̄e oēꝫ actionē:quā hr̄e pote
rūt i ſubiecto. Ac deinde an oīs trāſmutatio paſ-
ſiua poſſit cauſari ab agēte naturali circa accidē
tia in eucharistia manētia q̄ fierēt ſi eſſent in ſub
iecto. ¶ Circa primū aduertendū ꝙ triplex actio
pōt ꝯuenire accidētibus. Una reſpectu ſubſtātie Actio tri-
generāde:⁊ due reſpectu accidētis ꝓducēdi:vna plex pōt cō
reſpectu cognitiōis cauſande in potētia cogniti uenire acci
ua:altera realis in paſſuꝫ hn̄s real̄r ꝯriū. ¶ Quā dentibus.
tū ad p̄mū eſt quorūdā opinio ꝙ accidēs ſepara
tū nō pōt eſſe p̄ncipiū generādi ſubſtātiā:nec p̄n
cipale nec inſtrumētale:ſꝫ nec corrūpēdi ſubſtan
tiā: intm̄ ꝙ ſi tota ſubſtātia ignis i ſphera ſua de
ſtrueret̄:remanētibꝰ oībꝰ accidētibꝰ: ⁊ ita maxio
calore: gutta aq̄ ibi poſita nūq̄ corrūperet̄ ab il-
lis:q̄r ſicut gn̄atio ſubſtātie : ita ⁊ corruptio eius
nō pōt fieri niſi a ſubſtātia. Huiꝰ p̄ncipale moti
uū eſt:q̄r totale cauſans nō pōt eē imꝑfectiꝰ cau-
ſato. Cū ergo ſpēs eſſent totale agēs: nō eñ cum
eis ꝯcurrit aliq̄ ſubſtātia:cū ſubſtātia panis ⁊ vi
ni nō ſint:nec alia: ergo ſpēs q̄ ſunt accidētia nō
p̄ſſt eſſe cāe reſpectu ſubſtātie generāde vel corrū
pende. Qđ nō corrūpēde: q̄r nihil pōt corrūpere
ſubſtātiā niſi hēat virtutē ꝓducēdi ſubſtātiā:⁊ ꝑ
hoc pꝫ ſm illā opi. ꝙ ſpēs ſacr̄ales nō p̄ſſt ꝓduce
re ſubſtātiā in q̄cūqꝫ materia:⁊ hec eſt opi. Sco.
diſt.xii.q.iii.quarti ſcripti. ¶ Al̄r opinatur btūs
Tho.in.iiii.ſcripto ea.diſt.q.i.quā Sco. vbi.ſ.re
citat ⁊ iprobat. Tenet aūt ꝙ ſpēs in v̄tute forme
ſubſtātialis p̄ſſt agere ad formā ſubſtātialē tanq̄
ad terminū ſue actiōis:quā virtutē receperunt a
forma panis ⁊ vini:dū prīo in pane ꝓducte ſunt
⁊ vino:q̄ virtꝰ i eis manet deſinētibꝰ pane ⁊ vino
ſicut eis manet idem eſſe quod in eis receperūt.
¶ B Sed quicquid ſit de illis opinionibus: po
teſt hic dici poſt Guil. ockā: ꝙ accidens poteſt eē
cauſa partialis ſubſtantie generande et corrum-
pende tam coniunctum q̄ ſeparatum:nec opor-
te refugere ad virtutem a ſubſtantia receptam.
Sed hoc conuenit ſibi a propria natura. Nā ea
dem ratione

dem ratione:qua perſuadet ſubſtãtiam eſſe cau
ſam ſubſtãtie:eadẽ etiã ꝓbat accidẽs eſſe cauſaꝫ
ſubſtãtie licet neutrũ põt demõſtrari:nam ſicut
ad p̄ſentiã ſubſtãtie ſequit̃ productio vel corru-
ptio ſubſtãtie:ꝗ non corrũperet̃ vel ꝓduceret̃ in
ei⁹ abſentia:⁊ ideo ſubſtãtia dr̄ ꝓductiua vel cor
ruptiua ſubſtãtie:vt pꝫ de igne ꝓducẽte ignem ⁊
corrũpẽte aquã. Sic etiã ad p̄ſentiã caloris ꝓdu
cit̃ ignis ⁊ cõſumit̃ aqua:qđ nõ fieret ſine preſen
tia caloris:immo aliqñ ad preſentiã caloris ſine
igne ꝓducit̃ ignis:vt in motu forti cõfricatiõis:
vt in molẽdinis nõnũq̈ ꝯtingit:nũq̈ aũt ad pre
ſentiã ignis ſine calore. Nec aliqua alia via põt
ꝓbari aliqđ eſſe cauſam alteri⁹. Uerũ rõ non de
mõſtrat:q: inſtãtia eſt de aĩa intellectiua:ꝗ a ſo-
lo deo cauſat̃:⁊ tñ ꝓductionẽ ei⁹ p̄cedit ꝯmixtio
maris ⁊ femine ſicut in gñatiõe bruti:vñ ſi eẽt hec
materia informata forma ignis:⁊ alia eſſet infor
mata forma aque ſine oĩb⁹ accidẽtib⁹ hincinde:
tũc poſſet ꝗs experiri certitudinaliter:vtrũ ſub-
ſtantia generaret ſubſtãtiã ſine accidẽtibus:⁊ ſi
ſic:tũc poſſet ſuſtineri ꝙ accidẽtia nõ eſſent cau
ſe partiales illi⁹ generationis ſubſtãtie. Si nõ:
tũc neceſſe foret ponere ꝙ accidẽtia eſſent cauſe
ad minus partiales ſubſtãtie:ſic etiã ſi ad p̄ſen-
tiam accidẽtiũ ſeparatoꝝ ꝓduceret̃ ſubſtantia:
poſſet certe ſciri ꝙ accidẽtia ꝓducerẽt ſubſtãtiã
principaliter ſine ſubſtãtia cõcurrẽte: ſed q: nul
libi eſt inuenire ſubſtãtiã ſine accidẽtib⁹ nec ac-
cidẽtia extra ſubſtãtiã naturaliter:ideo certitu-
do haberi nequit. ¶ C Neq̈ videt̃ poſſe demon
ſtrari ex ſe notis:ꝙ aliqua creatura cauſet quẽ-
cunq̈ effectũ efficiẽter:q: poſſet ꝓteruiens dice-
re:ꝙ oĩs effect⁹ poſitiuus immediate eſt a ſolo
deo:q̈tũcũq̈ cõcurrũt cauſe ſcđe: ſicut dr̄ de ꝓ-
ductione aĩe intellectiue:cui poſſet applicari il-
j.Coꝛ.iij. lud apl̄i. Ego plãtaui:apollo rigauit:de⁹ aũt in-
cremẽtũ dedit:quaſi diceret. Etſi a creatura acti
ua paſſiuis applicant̃:de⁹ tñ eſt ꝗ operat̃ oĩa in
Danie.iij. oĩb⁹. Et poſſet rõ addi:q: ſine deo nihil ꝓduci-
tur:vt patet in igne chaldeoꝝ pueros nõ cõburẽ
te:⁊ in ſimilib⁹ multis miraculis:et ipſe ſolus in
principio creationis mũdi oĩa ꝓduxit. Ideo vi-
det̃ ꝙ eque ꝓbabile eſt accidẽtia partialiter pro
ducere ſubſtantiã:ſicut ꝙ ſubſtãtie ꝓducãt ſub-
ſtãtias:cũ neutrũ ſine altero ꝓducit. ¶ Nec rõ
Scoti aliquid ꝓbat:q: admiſſo ꝙ cauſa totalis
nõ ſit imperfectior cauſato:nõ ſequit̃ ideo ꝙ cã
partialis nõ poſſit eſſe impfectior cauſato. Nul
la aũt creatura põt eſſe cauſa totalis efficiẽs cu-
iuſcũq̈ effect⁹ q: de⁹ eſt cauſa p̄ncipalis cuiuſli-
bet effectus poſitiui:qui ſine alterius cauſe con
curſu põt ꝓducere effectũ:⁊ nulla cauſa ſcđa ſi-
ne ea:ideo in oĩ actione cauſe totalis efficiẽs eſt
perfectior cauſato:ꝓpter deũ p̄ncipaliter cõcur
rentẽ. Et ſi illa ꝓpoſitio ꝙ cauſa nõ eſt imperfe-
ctior cauſato:reſtringeret̃ ad cauſas ſcđas:tunc
patit̃ multiplicẽ inſtantiã:vt pꝫ de productione
aĩaliũ ex putrefactione:vbi nõ concurrit animal
viuẽs. Et ſi dicit̃ ꝙ cõcurrit celũ:celũ nõ eſt per-
Auguſti. fectius eſſentialiter viuẽte:ſm beatũ Aug. dicen
tem:ꝙ viuẽtia in perfectione p̄ponunt̃ nõ viuẽ-
tibus. ¶ D Per hoc ad ꝓpoſitũ dicit̃ poſt Ale-
xan. de ales parte.iiij.q.xl.arti.j.mẽ.ij.§.ij.ꝙ ſpe
cies ſacramẽtales habẽt eandẽ virtutẽ agẽdi in
materiã exteriorẽ:quã haberẽt ſi eſſent cõiuncte
ſubſtãtie panis ⁊ vini. Ad hoc allegat Alex. In-
no. dicentẽ. Species ꝓut ſunt mirabiliter nõ pri
Innocen. uant̃ virtute nec ꝓprietatibus naturalibus na-
turaliter exeunt in huiuſmodi opera:q: eis ſunt
ꝓpria per naturã:⁊ per hoc patet ꝙ ſpecies tanq̈
obiecta poſſunt ꝓducere ſenſationẽ ſui cũ potẽ-
tia:puta videri poſſunt:odorari:tãgi ⁊c. q: ad il-
las actiones nihil cõfert ſubiectũ. Non eñ ſen-
tiunt̃ ꝓpter ſubiectũ:ſed ex propria natura ſunt
qualitates ſenſibiles. Suo modo dicendũ eſt de
accidẽtib⁹ realibus. Põt eñ caliditas hoſtie ꝓ-
ducere caliditatẽ in aere circũſtãte:aut alio tan
gente:humiditas humiditateꝫ naturaliter. Sic
ergo patet ꝙ ſpecies ille agũt naturaliter ad pro
ductionẽ ſubſtãtie:⁊ ei⁹ corruptionẽ:vt ad corru
ptionẽ muſce cadẽtis in calicẽ: ad generationeꝫ
gutte aque ex aere:ſi ſpecies panis eſſent cõgela
te ⁊ ſtube calide illate: poſſunt ꝓducere qualita
tes reales:ſimiliter ⁊ ſpirituales in potẽtia ſenſi
tiua ⁊ intellectiua tanq̈ obiecta. ¶ Et notãter ad
ditũ eſt in materiã exteriorẽ: quia an ſpecies ille
ſeipſas alterari poſſunt:hoc eſt vna aliã corrũpe
re:⁊ aliã in locũ corruptũ adducere:vt ſi ſpecies
panis cõgelate mitterentur in vini ſpecies cali-
das:an ſpecies vini remitterẽt frigiditatẽ et pro
ducerẽt caliditatẽ in particula cõgelata:dicetur
ſtatim infra. ¶ E Per hoc cõſequẽter dicit Ale-
xan.q.xl.parte.iiij.ar.ij.mẽ.ij.§.ij. ⁊ poſt eũ ſan-
ctus Bona.ꝙ ſpecies vini inebriare poſſunt:lꝫ
nõ poſſunt naturaliter reficere vel nutrire:vñ di
cit. Uirtus naturalis relicta in ſpecieb⁹ natura-
liter põt immutare ſenſus:vñ hñ cõcedo ꝙ virt⁹
vini mirabiliter relicta in ſpecie põt naturaliter
agere in guſtum:⁊ in tãta q̈titate poſſet ſumi:ꝙ
inebriaret naturaliter. Uirtus enim hmõi q: eſt
naturaliter diffuſiua:põt ſe naturaliter diffunde
re per aerẽ vſq; ad cerebrum ⁊ perturbare ſpm̃:⁊
ſic inebriare:ſicut etiam qñq; ex forti odore vini
quidã inebriant̃:qui tñ vinũ nõ biberunt. Et ad j.Coꝛ.xj.
hoc adducit̃ illud qđ habet̃ in textu ⁊ in gl. ꝙ ali
qui inebriati ſunt ex vſu ſpecierum : quos notat
apl̄s cũ dicit. Alius quidẽ eſurit: alius aũt ebri⁹
eſt vbi glo. Notat eos ꝗ munera:que offerebant
altarib⁹ ꝑ ſacrificio cõficiẽdo peracto illo ſibi re
ſumebãt:nec aliis nõ habẽtib⁹ cõicare ſinebant:
ſed ſoli ſumebãt:vt inde etiã inebriarentur aliis
eſuriẽtibus. Hec glo. Nõ tamẽ naturaliter refi-
ciũt ⁊ nutriũt:nã refectio eſt qñ loca euacuata ꝑ
caloris naturalis actionẽ replent̃ nutrimẽto di-
geſto:⁊ ſic p̄cedit nutritionẽ. Nutritio dicit̃ qñ Attẽdes re
alimentũ ſimile factũ vnit̃ alẽdo:⁊ informat̃ for- fectione et
ma partiali viuẽtis. Hec ergo refectio ⁊ nutritio nutritiõe.
fieri nõ poteſt ex ſolis ſpeciebus ⁊ accidẽtib⁹: de
quo ſtatim dicet̃. ¶ F Nunc de mutatione paſſi
ua:que fieri poteſt circa illas ſpecies. Quedam
mutationes fieri poſſunt in ſpeciebus manente
nihilominus euchariſtia. Quedaꝫ fieri poſſunt
circa ſpecies propter quas deſinit eſſe euchari-
ſtia:que autẽ ſint ille vel iſte:notari põt per hãc
regulã. ¶ Per nullã trãſmutationẽ factam circa
ſpecies ſacramẽtales deſinit eſſe corpus Chriſti
ſub eiſdẽ:cũ qua maneret ſubſtãtia panis aut vi
ni ſi nõ fuiſſet facta ꝯuerſio:⁊ quãdocũq; fit trãſ
mutatio circa ſpecies ſacramẽtales per quã cor
rumperet̃ panis ſubſtãtia aut vini ſi eſſent deſi-
nit eſſe corpus xp̄i in eo inſtãti in quo deſineret
panis aut vinũ. Inſtituit eñ deus ſub euchari-
ſtia.i.ſub ſpeciebus panis ⁊ vini:quam ex nimia
charitate dedit ſpõſe ſue eccleſie:tãdiu cõſerua-
re ſpecies eiſq̈ ſuccedẽtes ſine ſubiecto: et ſub il
lis ac quibuſcunq; in locũ earũ ſuccedẽtib⁹ pre-
ſentiaꝫ ſui corporis ⁊ ſanguinis exhiberet q̈diu
ſub illis maneret ſubſtãtia panis ⁊ vini: ſi cõuer
ſi nõ eſſent. ¶ Secũda regula. Deus ea volũta-
te qua euchariſtiam eſſe voluit in eccleſia diſpo
ſuit oẽs trãſmutatiões ⁊ effectus circa illas ſpe-

cies p̄ſente actiuo naturali cauſare immediate:
ad quos agēs naturale ꝓpter ſubiecti defectum
nō pōt attingere:quos tñ agēs naturale cauſa-
ret ſi ſubſtātia cōuerſi ꝑmaneret:⁊ hoc nō nouo
miraculo:ſꝫ volūtate q̄ a inſtituit eucharistiā:
ne ſi ſpecies viderent̄ intrāſmutabiles:meritū fi
dei euacuaret̄. Uoluit em̄ dñs vt nulla naturali
experiētia ꝓbari poſſet p̄ſentia ſui corporis ſub
iſtis ſpeciebus:ſed ſola fides cerneret vñ meriti
ſui fructū reportaret. ¶ G Et ideo oēs tranſmu
tationes que fierent naturaliter circa iſtas ſpe-
cies:ſiue in ſubiectis:ſiue in q̄titatib⁹: ſiue qua
litatib⁹ per gñationē:corruptionem:alteratione
rarefactionē:vel ꝯdēſationē ſi nulla facta fuiſſet
ꝯuerſio:ēt nūc fiūt facta ꝯuerſione q̄dā a cauſis
naturalib⁹:q̄dā a ſolo deo immediate ſupplente
actionē cauſarū naturaliū:nec per hoc aufert de⁹
ab agēte naturali ſuā ꝓpriā actionē. Nō em̄ au-
fert q̄ ſibi cōpetere poſſunt:ſcꝫ trāſmutatiōes de
forma in formā exiſtēte ſubiecto:terminos hmōi
trāſmutationū deſerēte. Actiones aūt q̄ natura
lib⁹ agētib⁹ cōpetere non poſſent:ſcꝫ vbi non eſt
ſubiectū vtriuſq; termini trāſmutationis ꝓpter
deſitionē ſubſtātie panis ⁊ vini ꝯuerſorū: illā ſua
potētia immediate ſupplet ſiue nouo: ſiue anti-
quo miraculo parū refert. Nō em̄ de⁹ laborat fa
ciēdo miracula ad ſuorū ſalutē fideliū. Si em̄ ef-
fectus ſup naturā a deo immediate ꝓductus de
nouo:ideo dicit̄ nouū miraculū q̄ nō ꝓducit̄ vo
lūtate noua: ſꝫ volūtate antiqua: cū ex parte dei
nulla ſit volūtas noua:ſed q̄cūq; de nouo fiūt a
deo:ſunt ab eterno immutabili volūtate volita:
nullū erit miraculū nouū. Si vō dicit̄ nouū mi-
raculū:q̄ effect⁹ nou⁹ eſt:totiēs fiūt a deo mira
cula noua:quotiēs a deo ꝓducit̄ effect⁹ imedia
te ſupra naturaꝫ. ¶ H Pōt addi tertia regula.
Nulla trāſmutatio acq̄ſitiua pōt fieri a cā natu
Differunt creare et facere. rali niſi in ſubiecto preſuppoſito. Patet: q̄ niſi
ſic:creatura poſſet creare:q̄ quicq̄d ꝓducit̄ ⁊ nō
de potētia ſubiecti:creat̄:nā qđ nō ꝓducit̄ de po
tentia ſubiecti:ꝓducit̄ de nihilo:qđ vero de nihi
lo ꝓducit̄:creatur ſcđm magiſtrū diſt. j. Q̄ in hoc
diſcernit creare a facere:q̄ creare eſt aliq̄d de ni
hilo ꝓducere. Facere vero aliq̄d ꝓducere ſiue de
Guil. ockā. nihilo ſiue de ſubiecto p̄ſuppoſito. ¶ Dicit̄ no-
tanter:nulla trāſmutatio acq̄ſitiua: q̄ ſcđm Guil.
ockā. Trāſmutatio deperditiua fieri poteſt nul-
lo etiā p̄ſuppoſito ſubiecto. Creatura em̄ ſcđm eū:
licet nō poſſit creare:pōt tñ annihilare. Cui⁹ ra-
tionē in ſuo quarto ſcripto. q. vij. aſſignat: q̄ q̄ñ
agēs naturale equaliter et indifferenter ſe hꝫ ad
multa ſeu infinita ſub aliqua ſpecie cauſabilia:
equaliter:vel eque primo facit oīa vel nullū. Cuꝫ
autē agēs creatum equaliter ⁊ indifferēter ſe ha
beat ad oēs effectus cauſabiles in aliqua ſpecie;
puta ad infinita indiuidua ſub ſpecie humana:
et q̄ oīa creabilia ſunt purum nihil:nō plus ap-
propinquat vnū creabile agēti naturali: q̄ aliđ:
et per ꝯſequēs equaliter oīa talia reſpicit:et ita
ſi poſſet creare:rō aſſignari nō poſſet quare pl⁹
crearet vnū: q̄ mille:immo q̄ infinita. Q̄ auteꝫ
creatura nō pōt ſimul creare infinita nō pōt ali-
quid creare. Agens autē naturale aliter reſpicit
vnū annihilabile q̄ aliud:eo ꝙ quodlibet eorꝫ
eſt in actu:⁊ vnū poteſt plus appropinquare agē
ti naturali q̄ aliud:ideo plus poteſt annihilare
vnū q̄ aliud. Unde mirabile ait videt̄:ſi modicū
frigus ſeparatū approximaret̄ maximo igni: ꝙ
ignis ille nō poſſet illud frigus modicū deſtrue-
re. Non poteſt autē deſtrui niſi per annihilatio
nem. ¶ Uerū illa ratio videt̄ eque ꝓcedere de ge
neratione forme de potentia ſubiecti: ideo ſicut
ibi dicit̄:ita in ꝓpoſito:ꝙ cauſa naturalis deter
minat̄ quoad indiuiduū a cauſa prima ſcꝫ deo:
qui q̄ eſt cauſa volūtaria:in volūtate ſua eſt cō-
currere ad productionem vnius et nō alterius.
¶ I Ideo alij dicūt cōmuniter:ꝙ ſicut creatura
nō poteſt creare:ita nec annihilare:quodq; om-
nis virtus creata preſupponit ſubiectū in omni
ſua actione:tā acq̄ſitiua q̄ deperditiua. Et hoc
tenēdo q̄ vtrūq; ꝓbabile:non oportebit addere
regula acquiſitiua. ¶ Per hoc deſcendendo ad
particularia:dicitur primo ꝙ nulla trāſmutatio
paſſiua ad ſubſtātiā in loco ſpecierū ſacramēta-
lium ꝓducendā poteſt fieri virtute agētis natu-
ralis:hoc eſt dictu:ꝙ nulla virtus naturalis po-
teſt ꝓducere ſubſtantiā in loco ſpecierū: ſub ſpe
ciebus ſpecies ſacramētales ſuccedētibus. Pa-
tet:q̄ illa ſubſtātia cuꝫ nō producat̄ de potentia
ſubiecti:creat̄. Nulla autē virtus creata attingit
effectiue ad terminū creationis:vt nūc ſupponi
tur. Ex quo patet ꝙ illa ſubſtātia immediate ꝓ-
ducit̄ a deo per ſecūdā regulā ſuprapoſitā. Gra-
tia exēpli. Si per putrefactionē ſpecies ſacramē-
tales alterant̄ intantū ꝙ ſi ibi eſſet ſubſtātia pa-
nis:ipſa corrumperet̄ ⁊ generaret̄ vermis:in illo
caſu vermis ꝓducit̄ immediate a deo. Sic ſi ꝓ-
ducit̄ ignis:cinis:aut puluis:aut nutrimentū in
corpus ſumentis ſpecies cōuertendū. ¶ K Sed Queſtio.
querit̄ an in caſu totū cōpoſitū producat̄ a deo: Reſponſio ad queſtionem.
an ſola materia. Et ſi materia:an illa redeat que
cōuerſa eſt in ſubſtātiā corporis xp̄i:hoc eſt ma-
teria panis ⁊ vini eadē numero. ¶ Q̄uāuis hic
varie rñdēt doctores:tñ breuiter dr̄ poſt Sco. et
ockā:ꝙ deus poteſt creare totā ſubſtātiā:poteſt
creare ſolā materiā:⁊ eandē que conuerſa eſt:vel
aliā de nouo. ¶ Primū patet:q̄ ibi neceſſario ꝓ
ducit̄ cōpoſituꝫ qđ afficiat̄ accidētibus panis:ſi
māſiſſet in cōpoſſibilibus:illud aūt a virtute na
turali produci nō poteſt:cū ibi ꝓducat̄ ſimul ma
teria ⁊ forma. Materia aūt a virtute naturali ꝓ
duci nō poteſt. Quod aūt cōpoſitū neceſſario ꝓ
ducat̄:patet:q̄ deus ſtatuit nulla accidētia con-
ſeruare ſine ſubiecto:niſi ea ſub quibus contine
tur corpus chriſti:ideo alteratis ſpecieb⁹ ſacra-
mentalib⁹ vſq; ad gradū incompoſſibilē ſubſtā-
tie panis:ſi ibi eſſet:deſinit corp⁹ chriſti eſſe pre
ſens. Et q̄ illa accidētia ſcđm gradū incompoſſi-
bilē nō erunt ſine ſubiecto:neceſſe eſt igit̄ redire
materiā:illa autē nō redit nuda. Nec tali ineſſe
poſſunt accidentia naturaliter:ergo redit infor-
mata ſubſtātiali forma ⁊ ita cōpoſitū. ¶ Secun
dum patet:q̄ creata materia:⁊ in eodeꝫ inſtanti
diſpoſitiones qualitatiue poſſunt cōcurrere cuꝫ
deo ad educendā formā quā eduxiſſent de mate
ria panis ſi ibi eſſet:tūc autē cōcurriſſent ad ꝓ-
ductionē forme vermis:ignis:cineris:pulueris:
vel nutrimēti:ergo ⁊ nunc. Tenet cōſequētia: q̄
nullū impedimentū aſſignari poteſt:niſi dicere
tur ꝙ p̄ſupponūt materiā vt priorē:⁊ ideo in in-
ſtanti creationis materie nō ſufficiunt agere: q̄
deficit prioritas. Sed hoc nō impedit:q̄ iſta pre
ſuppoſitio ⁊ prioritas nō eſt tēporis ſed nature.
Unde ſi exiſtēte ſole produceret̄ aer:vel etiam ſi-
mul cum ſole:in eodē inſtanti illuminaretur aer
quo ꝓduceret̄ ſol ⁊ aer. Inſtanti dico temporis:
non nature. Concurrentibus ergo diſpoſitioni-
bus qualitatiuis cū deo ad ꝓductionē forme:ſo
la materia immediate creat̄ a deo:⁊ forma natu
raliter generatur. Uerum ſcđm opi. Sco. tenentis
ꝙ accidentia nō attingunt ſubſtantiā tanq̄ ter-
minum ſue actionis:oportet dicere quod prima

forma

forma ſubſtātialis a ſolo deo creatur: ſequētes
vero naturaliter producunt. ℂ Tertium ptz: ſcz
ꝙ pōt reproducere eandē materiā numero que
cōuerſa eſt: cōtra eos qui dicunt corruptum vel
annihilatū idē numero redire non poſſe: quia
nihil ſequēs annihilationē materie: nō eſt alte-
rius rōnis cum nihilo precedēte creationē ma-
terie: ſicut terminus annihilationis ad quem:
ꝛ terminus creatiōis a quo: nō ſunt diuerſi: ꝛ nō
eſt maior diſtantia ad nihil ſequēs: ꝙ̄ precedēs
annihilationem ꝛ creationē: ergo eadē potētia
pōt ſuper hanc ꝛ illam: ergo que pōt creare de
nihilo: pōt etiam redactū ad nihilum recreare.
ℂ Itē vnum non plus implicat contradictionē
ꝙ̄ aliud: ergo ſicut primum pōt deus ſcz creare
de nihilo: ita pōt ꝛ illud qꝺ tranſiuit in nihil re
creare: pōt nihilominus nouā materiam q̄ pri⁹
nō fuit creare ſicut placuerit ſue ſapientiſſime
volūtati. ℂ L Ex illo ptz quō ſpēs ſacꝛ̄ales nu-
triunt: ꝛ quid in nutritione ſumentis euchari-
ſtiam cōuertitur in ſubſtantiā corporis ſumen-
tis: non em̄ ſpēs ille: quia ſpēs in ſubſtātiā con-
uerti nō pn̄t. Sz nutrimētalis ſubſtātia de nouo
ꝑducta in inſtāti deſitionis corpis xp̄i: reficit et
nutrit ꝑ oīa: ac ſi panis cōuerſus fuiſſet in nutri
mētū. ℂ Quartū: ꝙ pōt nouā materiam creare:
Innocē. dubiū apud fideles nō hꝫ. Ex his ſatis videꝛ̄ cō
cordare dn̄s Inno. li. iiij. de eccle. offi. di. Si ỽo
queraꝛ̄ q̇d a mure comedaꝛ̄: vel q̇d incineretꝛ̄ euꝫ
ſacꝛ̄m cremaꝛ̄. Rn̄detꝛ̄ ꝙ ſicut miraculoſe ſubſtā
tia panis ꝯuertiꝛ̄ in corp⁹ dn̄icū: ꝛ incipit eē ſub
ſacꝛ̄o: ſic ip̄a quodāmodo miraculoſe reuertiꝛ̄:
cū ip̄m corp⁹ dn̄icū ibi deſinit eſſe. Sicut em̄ in
alijs opib⁹ mirabilib⁹ expleto officio ꝓpter qꝺ
Mat. iij. cōdita erāt: illa q̄ mirabiliꝛ̄ erāt cōdita: redacta
Mar. i. ſunt in ꝑmū ſtatū: ſicut dꝛ de colūba: in qua ap-
Luc. iij. paruit ſpūſſctūs: vcꝫ ꝙ pacto officio ſuo: in pre-
Joā. i. iacentē redijt materiā vn̄ aſſumpta eſt. Siliꝛ̄ et
de ſtella magoꝝ ductrice: ꝙ peracto officio: moꝝ
eſſe deſijt reuertēs in preiacentē naturā vn̄ ſum
pta fuerat: vt habeꝛ̄ in glo. Mat. ij. Sic dicūt eē
in ꝓpoſito ꝙ qn̄ ſpecies deſinūt eſſe ſacramētū
ſubſtātie naturales ſpecieꝝ in ſuū reuertuntur
ſtatū ſicut prius fuerūt miraculoſe trāſmutate.
Huic cōſentit Alex. ꝛ ſctūs Bonauē. ℂ Veruꝫ
nō eſt oī mō ſile de ſpēb⁹ ſacꝛ̄alib⁹: qꝛ in illis ap-
paritionibus colūbe ꝛ ſtelle materia non deſijt
nec cōuerſa eſt: ꝛ ideo peracto officio deſinente
forma colūbe ꝛ ſtelle: materia manet eadeꝫ ante
ꝛ poſt ſola forma mutata. Hic vero tota panis
ſub̄a quoad materiā ꝛ formā trāſit: qꝛ totū cōuer
titur in totū: ꝛ ita nulla materia manet. Et ideo
ſi illi de reditiōe ſub̄e intelligūt hoc de materia
tm̄: ita ꝙ materia redit ip̄a eadē que fuit ī pane
nūero vel ſpecie per nouā creationē: verū eſt di-
ctū illoꝝ. Si ỽo intelligūt ꝙ etiā forma panis re
deat: ꝛ ita totus panis nō videꝛ̄ poſſe ſuſtineri:
qꝛ vel in eo inſtāti rediret in quo qualitates ſūt
forme panis incōpoſſibiles vel an̄ vel poſt. Nō
primū: qꝛ tunc qualitates eſſent in ſubiecto ſibi
incōpoſſibili: qꝺ implicat. Nec poſt: eadē rōne:
nec ante: qꝛ tūc panis eſſet ſimul cū corꝑe xp̄i: qꝛ
corpus xp̄i manet vſqꝫ ad inſtās incōpoſſibili-
tatis: ideo materia redit ꝑ nouā creationeꝫ ip̄a
que prefuit: vel alia eadē ſpecie cū priore de no-
uo creaꝛ̄ ꝛ forma nō panis: ſed cui cōueniūt qua
litatiue diſpoſitiones puta vermis: ignis: cine-
ris: puluis: vel nutrimēti gn̄atur in materia re-
deunte: vel etiā a ſolo deo creaꝛ̄: vt ſupra dictum
eſt. ℂ Niſi diceretꝛ̄ ſicut videtur dicere Inno. ꝙ
xp̄s qꝛ in eucbariſtia eſt vt nutrimētū ſpūale: eſt
ibi quādiu ſpēs ſunt nutrimentum cōueniens
corporali. i. quādiu panis ſub hmōi ſpecieb⁹ eēt
cōueniens nutrimentū corporale. Panis anteꝫ
ꝛ vinum nō quādiu manent ſm ſubſtantiā ſunt
cōueniens nutrimentum corporale: ſed per mu
tationem qualitatū certā: ceſſant eſſe nutrimē-
tum: quāuis manent ſm ſubſtantiā: ꝛ ſic corru-
ptis ſpecibus ſm eā habitudinē ſm quā eſſent
cōuenientes nutrimēto: deſinit eſſe corpus xp̄i
ibi: ꝛ ideo redit ſubſtantia panis que pōt affici
ſpecieb⁹ nō cōuenientibus nutrimento: de qua
prius naturaliter gignitur vermis vel ignis ꝛc.
Sed illud eſt contra cōe dictū doc. ꝙ tandiu ma
net xp̄s ſub ſpeciebus: quādiu manet ibi ſubſtā
tia panis ſi nō eſſet cōuerſus. ℂ Item tūc diffici
le eſſet inuenire gradū certum alterationis ſpe-
cierum vſqꝫ ad quē preciſe maneret eucbariſtia. Obiectio.
ℂ M Sed forte di. Si ſacꝛ̄m nutriret: ſacerdos
ſumens eucbariſtiā ſolueret ieiunium: ꝛ ita nō
poſſet eodē die bis celebrare. Item ſacꝛ̄m eſt ci-
bus ſpūalis ꝛ nō corporalis. Nā inter alias hec
vna eſt cauſa quare panis non manet cum cor-
pore xp̄i in eucbariſtia: ne ſacramentū reficeret
corporaliter: qꝺ eſt cibus ſpūalis aīe. Itē Amb. Ambro.
dicit ꝙ eſt cibus mentis nō vētris. ℂ Ad iſta dꝛ Reſponſio
ꝙ ſacꝛ̄m iſtud reficit ꝛ nutrit corporaliter: vt ex ad obiec.
premiſſis patet: alioquin experimentum accipi
poſſet de preſentia corporis xp̄i. Si ſcz quis ſa-
mentū ſumens in magna quātitate: ꝛ nullū aliū
cibum nihilomin⁹ deficeret: verūtm̄ ſi illud pre-
ciſe nutrit qꝺ cōuertiꝛ̄ ī ſubſtātiā rei alite ſacꝛ̄m
nō nutrit: licet ſumens ſacꝛ̄m nutriaꝛ̄: ſꝫ ſub̄a ſi
ue nutrimentū rediēs ſm predicta nutrit. Illud
em̄ nō ſpēs cōuertiꝛ̄ in ſubſtātiā rei alite. Et ita
intelligēdū eſt cū dꝛ ꝙ ſacꝛ̄m nutrit: ſeu ſpecies
nutriunt. i. ſumens ſacꝛ̄m etiā ſine alio cibo nu
tritur. ℂ Et per hoc ad primū dꝛ ꝙ ſacerdos ſu-
mens hoc ſacramentū nō ſoluit ieiuniū nature:
qꝛ ſacramentū nō eſt cibus corporalis. Tū qꝛ cō
tētū ſcz corp⁹ xp̄i tm̄ eſt cib⁹ mentis ꝛ nō corpis
nec ipſo aliquaten⁹ nutriꝛ̄ corp⁹: nec eſt pn̄s ei
qꝺ nutrit ſicut accidentia alterata. Tū quia ſe-
quens cibatio ex ſub̄a reuerſa: eſt ꝑter intētionē
cōſecrātis ꝛ ſumentis: ꝛ oīno impertinēs ad ip̄ꝫ
ſacꝛ̄m. Tū qꝛ nihil ei⁹ qꝺ ſumiꝛ̄ ꝯuertiꝛ̄ in ſubſtā
tiā ſumētis. Tū qꝛ illud qꝺ cōuertiꝛ̄ in ſubſtātiā
ſumētis nō ſumiꝛ̄ deforis: nec traijciꝛ̄ ꝑ viā natu
ralē ad ſtomachū ſicut cib⁹: ſꝫ int⁹ de nouo crea
tur: vt dictū eſt: iō nō ſoluit ieiuniū. Sicut non
ſoluit ieiuniū cib⁹ an̄ mediū noctis ſumptus: ꝛ
poſt mediū noctis digeſt⁹: ꝛ in ſumentis ſub̄am
cōuerſus. Siq̇dē ſol⁹ cib⁹ deforis ſumpt⁹ in via
ad ſtomachū ſoluit ieiuniū: etiā ſi nō ꝯuerteretꝛ̄
in ſub̄am aliti ſicut q̄dā medicine. ℂ Ad ſm dꝛ
ꝙ eſt cib⁹ ſpūalis: ꝛ nō corꝑalis quātū ad nutri
tionē ꝙ̄diu ibi eſt ỽitas ſacꝛ̄i: non em̄ cibat car-
naliter inquātū eſt ſacramentū: ſed ad cibandū
ſpūaliter eſt ordinatū. Ipſa aūt cibatione ſpūa
li terminata per deſitionem pn̄tie corporis xp̄i:
cibat corporaliter per ſubſtātiā redeūtem. Que
aūt ſit cā ꝙ nō maneat panis dictū ē: licet illa in
argumento tacta pōt eſſe congruitas quedam.
Ad beatū Ambro. dꝛ ꝙ Ambroſius loquitur de
ip̄o corpore xp̄i ꝙ eſt cibus anime tm̄: ſm Alex.
de ales vbi. ſ. ℂ N Cōſequēter de trāſmutatio
ne paſſiua accidētiū eucbariſtie. De motu loca
li ſpecieꝝ plane dꝛ: ꝙ mot⁹ localis ſpecierū fieri
pōt ỽtute naturali ſicut earūdē ante conſecra-
tionē: hoc eſt ita ſeparata moueri pn̄t ſicut cōiū
cta: ſm oēs doc. quia ſi tenetur ꝙ mot⁹ ſit acci-
dens ſucceſſiuū diſtinctum realiter a mobili et

loco:erit ſubiectiue in mobili:⁊ q̄ꝛ accidētia quā
titas ⁊ qualitas ſunt mobilia:eis inheret motꝰ
ſicut ſubiecto. Cū ergo in motu hmōi ē aſſigna-
re ſubiectū motus:ſcꝫ accidens motū localiter:
poteſt agēs naturale mouere accidētia ſeu ſpēs
localiter tanq̄ ſubiectuꝫ motus. Nulla em̄ alia
cauſa eſt ꝙ agentia naturalia nō agūt circa hoc
ſacr̄m:niſi ſublatio ſubiecti:vt ptꝫ ex tertia re-
gula. Niſi diceref ꝙ accidens nō pōt informare
accidēs:ſed oē accidēs immediate inheret ſubē
Qualitates ṽo mouētur ad motū ſubiecti:ꝑ mo
tum nō inherentē ſed coaſſiſtētē:ſicut etiam de
quātitate vna opinio recitata eſt. Tūc de motu
ſicut de qualitatibꝰ ſuppoſito ꝙ nō ſint in quā-
titate ſtatim dicetur. Si vero motus nō diſtin-
guitur a mobili tunc in motu locali ſpecierꝫ non
eſt mutatio acq̄ſitiua alicuius noue rei: nec de-
perditiua:ita ꝙ in motu locali nouum ꝓducif
aut corrūpitur: ſed mobile fit preſens de nouo
alicui loco cui prius nō fuit preſens:⁊ hoc fieri
per agens naturale nihil plus requirit/niſi mo-
bile ⁊ locum:⁊ hec ſunt in ꝓpoſito ſiue acciden-
tia ſint in ſubiecto:ſiue nō. Sed cōſequēter vidē
dum eſt de mutatione paſſiua:⁊ ꝑmo ad quāti-
tatem:deinde ad qualitatē. ¶ O De primo ſi te
netur ꝙ quātitas nō diſtinguitur realiter a ſub
ſtantia aut qualitate extēſa:tūc nō ſpālis diffi-
cultas de quātitate eucharíſtie: cū illa ſit reali-
ter qualitates ibi ſine ſubiecto remanētes. Te-
nendo aūt ſm aliā opinionē:ꝙ quātitas ſit acci
dens diſtinctū a re quāta:cū experientia mani-
feſtum eſt:ꝙ ſpecies poſſunt rareſieri ⁊ cōdēſa-
ri ad p̄ſentiā agentis naturalis:⁊ ita mutaf quā
titas. Dicif ꝙ ſi ꝑ rarefactionē noua quātitas
maior introducitur:⁊ per cōdēſationem minor
ſiue totalis ſiue partialis:ſm diuerſitatem opi-
nionū de rarefactione ⁊ cōdēſatione: aut noua
ſubtilis ſubſtātia generaf que partibꝰ rari inter
ponif. Quodcūqꝫ dꝛ ꝯñr dicēdū eſt:q̄ꝛ quātitas
nō ē in ſubiecto:rarefactionē ⁊ cōdēſationē ſpe
cierꝫ eucharíſtie nō fieri ab agente naturali per
tertiam regulā:ſed immediate a deo ſupplēte in
hoc actiuitatē cauſe naturalis per ſcđam regu-
lam. Que aūt opinio de rarefactione ꝓbabilior
ſit:videāt naturales ph̄i.iiij.phyſ.diſputantes
Si aūt fieret additio alicuius rei quāte ad ſpēs
ſacramētales:vt vinū nō cōſecratū admiſceref
ſpēbus vini:nō ꝓpter hoc mutaf quātitas ſpe-
cierꝫ vini preexiſtēs:quid aūt ibi fieret dictū ē.ſ.
lec.xxxv. ¶ Itē de mutatione quātitatis ꝑ diui-
ſionē ſpecierū:infra dicetur cū de fractiōe ſacr̄i
tractabif. De mutatiōe ad qualitatē ſiue quali-
tates. Si tenef ꝙ qualitates oēs in ſacr̄o ſunt ſi
ne ſubiecto. Dicēdū ꝙ oēs tranſmutationes ea
rum acq̄ſitiue fiūt imediate a deo ⁊ nō a cauſis
naturalibꝰ. Tū q̄ꝛ qualitates noue q̄ acquirunf
non educunf de potētia materie. Tum q̄ꝛ ⁊ ipſe
manēt ſine ſubiecto. Utrūqꝫ actiuitateꝫ excedit
cauſe naturalis:⁊ ꝓducere aliq̄d de potētia ſub
iecti ⁊ ꝯſeruare accidēs ſine ſubiecto. ¶ De mu
tatiōe deꝑditiua:ſi tenef ꝙ natura poſſit anni-
hilare:dꝛ ꝙ oēs trāſmutatiōes deꝑditiue facte
in ſacr̄o fiūt a cauſis naturalibꝰ. Diceref ergo
ſm illos ꝙ i intenſiōe caloris ſacramentalis cā *Quid r̄miſſio. Quid intenſio.*
naturalis remittit frigus:ſed ſola cauſa ſupna
turalis intēdit caloreꝫ:q̄ꝛ remiſſio eſt corruptio
gradus qualitatis. Intēſio eſt ꝓductio gradus
noui. ¶ Si ṽo tenef ꝙ q̄litates ſint ſubiectiue
in quātitate:⁊ cā naturalis nō preſupponat ne
ceſſario materiā primā:nec ſubiectū ſubale:ſed
ſubiectū in gn̄e ſit ſuba vel accidēs:tunc omnes
transſmutationes qualitatū in eucharíſtia fieri
ſolite:fiunt per cauſas naturales que educunt
nouas qualitates de potētia quātitatis que eſt
ſubiectū qualitatū. Si ṽo teneretur ꝙ cauſa na
turalis in ſua actione preſupponit materiā pri-
mam:⁊ ſubiectū ſubale:de cuius potentia edu-
cat formas tā ſubales q̄ accidentales:tunc ꝯñr
dicendum ꝙ oēs tranſmutationes circa ſpecies
ſacrales fiunt immediate a deo. ¶ Et ex his ptꝫ
breuiter q̄d dicendū eſt de tranſmutatione paſ-
ſiua accidētium eucharíſtie ſm varias ph̄orum
opi. Accidentiū dico ſenſibilū que fuerūt in pa
ne:aut eis ſucceſſerūt. ¶ P Cōſequēter vidēdū
eſt de actionibꝰ ⁊ paſſionibꝰ corꝑis xp̄i:⁊ accidē
tium eius vt in ſacr̄o. Et primo de actione:ſcđo
de paſſione. Et vtrobiqꝫ tā de facto q̄ de poſſi-
bili. ¶ Premittif aūt hec regula generalis. De
facto nulla fit actio vel paſſio in corpore xp̄i et
eius accidentibꝰ:per quā poſſet ſumi experimē
tum preſentie corporis xp̄i ſub ſpeciebus ſacr̄i.
Patet ex premiſſis:q̄ꝛ voluit deꝰ ſacr̄m iſtud ad
myſteriū eſſe occultū ſenſui ⁊ patere fidei:vt ſic
ſic fides premio ſuo nō fruſtretur. Unde ⁊ ſi ali-
qua oꝑatio naturaliter fieri poſſet per corpꝰ xp̄i
eiuſve accidētia vt in ſacr̄o:aut aliquis effectus
vel tranſmutatio fieri a cauſa naturali:deus co
agendo nō cōcurrit:⁊ ita operationē hmōi im-
pedit:ne experimētū ſumaf de corꝑis xp̄i preſen
tia in ſacr̄o. Quo premiſſo de actione corꝑis xp̄i
non loquimur hic de ea q̄ cōcomitanf p̄ſentiaꝫ
corꝑis xp̄i:hoc eſt que ineſt corpori xp̄i ꝑmo in
celo:⁊ per cōcomitantiā etiā ſibi ineſt in ſacr̄o.
De illo dꝛ infra:cū de his que predicamentum
vbi concernūt tractabitur:vbi etiam agetur de
motu locali corporis xp̄i vt in ſacr̄o. Sed de illa
actiōe que ſibi primo competit vt in ſacr̄o: que
⁊ competeret ſibi ſi ſolum eſſet in ſacr̄o ⁊ nulli-
bi extra:ſic etiā de paſſionibus. ¶ Et primo igif *Pria ꝯcluſio.*
de actionibus cognitiuis de facto de q̄bꝰ Sco.
in.iiij.diſt.x.q.v.ponit duas ꝯcluſiōes. ¶ Pria
nulla ſenſatio pōt primo ineſſe xp̄o vt in eucha
riſtia. Motiuum eſt:quia organū ſenſus nō eſt
in corpore xp̄i vt in eucharíſtia modo quātitati
uo:qui tñ requiritur ad hoc vt imutetur ab ob-
iecto. Ad hoc em̄ vt fiat viſio corꝑalis : oportet
talem eſſe approximationē organi ⁊ obiecti : vt
poſſit fundari pyramis:cuius baſis ſit in obie-
cto ⁊ conꝰ in oculo. Hec requirit ꝙ vtrūqꝫ ⁊ ob
iectū ⁊ oculus habeat modum quātificatiuum *Scđa concluſio.*
vt ſit in loco circūſcriptiue. ¶ Scđa concluſio.
Ois oꝑatio ſpūalis puta intellectus ⁊ volunta
tis pōt primo ineſſe xp̄o vt in eucharíſtia. Hāc
deducit:q̄ꝛ aīa xp̄i:quia beata intelligit vt ange
lus quātum ad hoc ꝙ nō dependet intelligēdo
a ſenſibus aut ſenſibilibꝰ. Sicut ergo angelus
alicubi exiſtēs pōt intuitiue intelligere obiectū
ſibi ꝓportionatū ſibi p̄ñs:ita ⁊ aīa xp̄i in eucha
riſtia. Pōt ergo intuitiue videre intellectu oīa
ad eucharíſtiā ꝓportionatā diſtātiam hñtia ſe-
ipaꝫ ſpēs ſacrales:aīam ſacerdotis : ⁊ quecūqꝫ
intelligibilia debitā p̄ñtiā habentia. Et hec in-
tuitio primo ineſt anime xp̄i vt hic in ſacr̄o,nō
vt ineſt illi anime primo vt eſt in celo. Unde pōt
elici ꝙ aliqua videt anima xp̄i primo vt in ſacr̄o
que non videt viſiōe intellectiua in proprio ge-
nere primo vt in celo : puta omnia hic localiter
preſentia:ſuppoſito ꝙ immoderata diſtātia im
pediat intellectionem creatam:ſicut nec ange-
lus exiſtens in celo videt in proprio genere:que
videt hic inferius intuitiue. Ex iſto infert corre
larium:ꝙ xp̄s ꝓpter ſuū eſſe in eucharíſtia non

tantum non

tantū nō ꝑuat aliqua operatione quā habet vt
in celo: ſꝫ etiā vt in eucharistia eſt: habet aliquā
operationē ꝑimo: quā per ꝯñs cōcomitanter hꝫ
vt in celo: vt puta intellectionē ⁊ volitionem cu
iuſcūqꝫ obiecti cuius angelus hic pñs haberet
⁊ per ꝯñs nō ad imperfectionē eſt ſuam: ꝙ ſit in
Ochā. eucharistia: ſed ad multitudinem perfectionuꝫ.
ſacro refra ¶ Q. Prime cōcluſioni nō aſſentit ochā: vñ cō⸗
gatur. tra eā ponit hāc concluſionē. Suppoſitis his q̄
fidei ſunt: nō pōt ſufficiēter ꝓbari ꝙ xp̄s ī ſacro
non poſſit corporali oculo obiecta viſibilia vi⸗
dere ⁊ videri. Quā ſic probat: quia nō minꝰ pōt
principium habere actionē ſuā naturaleꝫ qñ ſe
toto eſt pñs alicui toti paſſo ſeu obiecto: ꝗ̄ dum
per vnā partem eſt preſens vni parti paſſi: ⁊ per
aliam ꝑtē ꝑ̄ſens alteri parti paſſi. Eſt aūt corpꝰ
xp̄i: ⁊ oīa eius accidētia corporalia ſe toto pñs
toti hoſtie ⁊ cuilibet eius parti: ideo eodē modo
pōt eſſe principiū actiuū ⁊ paſſiuū reſpectu vi⸗
ſionis: ſicut ſi vna pars eiꝰ coaſſiſteret parti ho
ſtie ⁊ alia alteri. Nā ſi albedo in pariete tota co
aſſiſteret toti parti: ⁊ tota cuilibet parietis par⸗
ti nihil minus videretur tūc: ꝗ̄ nūc. ¶ Itē poſi⸗
to actiuo ſufficiēti ⁊ paſſiuo: pōt ſeq̄ actio. Nec
ꝓpoſitio hec neganda eſt: niſi ꝓpter rōnē q̄ hic
non apparet: vel ꝓpter autoritatē ſcripture: que
ſilr in ꝓpoſito nō apparet. Uel ꝓpter experien⸗
tiam q̄ hic nō cōcludit: q2 deus ſuſpēdit actionē
cauſaꝝ naturaliū ne agat: vt pꝫ ex regula ꝑ̄miſ⸗
ſa. Sꝫ oculus includēdo potētiaꝫ in corpore xp̄i
Obiectio eſt ſufficiēs agēs cū obiecto: ⁊ ſufficiens paſſum
Rñſio ad receptiuum viſionis: ergo pōt poni viſio. ¶ Et
obiectiōeꝫ. ſi dicitur ꝙ tā organū ꝗ̄ obiectum ſint circūſcri
ptiue in loco. Rñdet ꝙ hoc non eſt ꝓbatū. Et ſi
allegatur autor perſpectiue de pyramide radio
ſa: dr̄ ꝙ autor ꝑſpectiue loquit pure naturaliter
oībus habentibꝰ ſe ordine naturali: nullo cōcur
rente miraculo: ⁊ de his q̄ ipſe expertus eſt. Nū
ꝗ̄ eñ vidit colorē niſi extēſum: in talibus viſio fit
per modū pyramidis ⁊c. ad bonū intellectū. i. re
quiritur talis approximatio ⁊ ſitus obiecti ⁊ or
gani: ꝙ ſi traherent linee imaginarie includen⸗
tes obiectū ab obiecto ad oculū: haberēt figu⸗
ram pyramidis cuiꝰ baſis eſſet in re viſa ⁊ conꝰ
in oculo: qđ verum eſt qñ obiectū viſum eſt ma⸗
ius oculo. Sed deus pōt facere colorē nō exten⸗
ſum: ⁊ tūc videret nō per talē figurā. ¶ Deniqꝫ
etiam hec figura pōt hic ſaluari: quia linee py⸗
ramidis terminant in pūcto indiuiſibili imagi
nario contingente in oculo ideo nō requirūt ex
tenſionē oculi. ¶ Silr quātū ad viſionē paſſiuā
corporis xp̄i: lꝫ nō ſit in loco circunſcriptiue: eſt
tñ in loco diffinitiue qui locus eſt extēſus: ⁊ pōt
fundare baſim pyramidis: vt ſi linee traherent
ab extremitatibꝰ hoſtie continentis corpus xp̄i
preciſe ad oculū ſacerdotis: haberent figuram
pyramidis: ⁊ hoc ſufficit ad hoc ꝙ videatur: ſal⸗
tem oppoſitū ꝓbari nō pōt. Uñ videt ꝙ oculus
xp̄i in vna ꝑte hoſtie poſſet videre ſe in alia ꝑte
Sicut poſſet ſi oculꝰ eſſet in diuerſis locis circū
ſcriptiue. ¶ Nec obeſt, ſi diceret ꝙ idem nō di⸗
ſtat a ſe: ⁊ diſtātia reqritur obiecti ab organo vt
fiat viſio: q2 eo mō idē diſtat a ſe: dū ē in loco diſ⸗
finitiue: quō diſtaret a ſe: ſi eſſet in loco circūſcri
ptiue. Iſta aūt ſufficerent ad cauſandū viſionē:
ergo ⁊ illa: de quo magis. i. cuꝫ de vbi tractabit.
¶ R Suo mō dicit vtraqꝫ opinio de reliq̄s cor⸗
poralibꝰ actionibꝰ ſicut de viſione ſenſus. Uñ
prima opi. diceret: ꝙ nullā corporalem operatio
nem pōt habere corpus chriſti in eucharistia ꝑ
mo vt vbi: pōt aūt habere oēm ſpūalem. Cū cor⸗
pus nomino: ⁊ aīam ⁊ vtriuſqꝫ accidentia intel⸗
ligi volo. Et voco actionē corporalem: cuius ter
minus eſt res extēſa vel naturaliter extēſibilis.
Oppoſito mō ſpūalis actio dr̄ cuius terminꝰ eſt
res ꝑ naturā nō extēſibilis: cuiuſmodi ſunt in⸗
tellectiones ⁊ volitiones: de quibus dictum eſt.
¶ Fūdamentū ꝑme opi. eſt: quia actio corꝑalis
requirit extēſionē ⁊ modū quātitatiuū agētis et
paſſi. Scđa opinio negat ꝑmū: nā dicit corpus
xp̄i ſub hoſtia poſſe calefacere hoſtiā: ſi deꝰ eius
actionē non ſuſpenderet: ⁊ ſic de aliꝭ actionibꝰ
Negat eñ ꝙ requiritur modus exiſtendi quāti
tatiuus in agente. Nā qñ ſunt duo actiua quo⸗
rum vtrūqꝫ eſt ex ſe actiuū: ⁊ hñt cōſimilē modū
exiſtendi: ſi vnū pōt agere in paſſiuū ſufficiēter
diſpoſitū ⁊ ꝑ̄ſens: etiā pōt agere ⁊ reliquū. Aīa
aūt intellectiua pōt agere in corpꝰ q2 ſm he. Au
gu. ix. de trini. Aīa magnā imutationē hꝫ reſpe⸗ Auguſtinꝰ
ctu corꝑis ſui: nō obſtāte ꝙ nō hꝫ modū exiſten
di quātitatiuū in corꝑe: ergo pari rōne q̄litates
corꝑis xp̄i pñt agere in aliud corpus: q̄ habent
cōſilem modū exiſtendi in ſacro ſicut aīa in cor
pore ⁊ ſunt ex ſe agentia: ⁊ pōt applicari paſſum
bene diſpoſitū: ergo pñt agere. Exiſtētibꝰ enim
actiuo ſufficienti ⁊ paſſo diſpoſito: niſi deꝰ ſuſpē
dat actionē: fit actio. ¶ Nec videtur ꝙ ideo mi
nus ſufficiēs ſit actiuū: quia ſm ſe totū eſt eque
ꝑ̄ſens paſſo: ꝗ̄ ſi eēt ꝑ̄ſens per ꝑtes inequaliter.
Nō eñ videt ꝙ intenſiſſimus calor ſi eēt in pū⸗
cto: iō minus vel remiſſius ageret: cuꝫ etiam ſm
Auicēnā: ſi calor eſſet ſeꝑatꝰ ab oī ſubiecto: ad⸗ Auicennā.
huc poſſet hr̄e actionē oēm quā hr̄e pōt in ſub⸗
iecto: ſed tūc nō eēt neceſſario in loco circūſcri⸗
ptiue: ſꝫ tm̄ diffinitiue. Etiā vtꝰ vnita fortior eſt
ſeipſa diſpſa: iō nō reqrit extenſio ꝑtiū agentis:
ſed quāto magis ſunt ſimul: tāto fortius agunt.
¶ Itē idē pōt agere in ſeipm̄ actione corꝑali: vt
pꝫ de aqua reducēte ſe ad priſtinā frigiditatem
poſt eius calefactionē remoto calefaciente ⁊ ſue
nature dimiſſa: ⁊ tñ idē a ſeipo nō diſtat localr:
nec hꝫ talē modū exiſtēdi quātitatiuū qui ꝯue⸗
nit ei reſpectu extrinſeci puta loci. ¶ Itē modꝰ
accidētalis ꝑncipiꝭ actiui nō impedit actionem
eius: que ſibi cōuenit a natura intrinſeca: ſꝫ eſſe
in loco circūſcriptiue: eſt accidentale q̄litati et
ſubſtātie: ergo ꝓpter eius ablationeꝫ nō auferꝭ
illud qđ ē naturale. ¶ Dicit ergo illa opi. ꝙ oēm
actionē quā pōt hr̄e corpus xp̄i tā corꝑalem ꝗ̄
ſpūalem ſi eſſet in loco circūſcriptiue: pōt etiam
hr̄e vbi ē in loco diffinitiue paſſis equalr diſpo
ſitis. ¶ S Cōſequēter de tranſmutatione paſſi⸗
ua circa corpus xp̄i ⁊ ſua accidētia videndū. Et
primo an poſſit videri oculo corꝑali? Scđo an
oculo intellectuali? Tertio de aliꝭ trāſmutatio⸗
nibus corporalibus. Circa primuꝫ corrñdenter
ad predicta rñdetur ſm Sco. ꝙ corpus xp̄i eiuſ⸗ Scotus.
qꝫ accidentia nec ab oculo corporali xp̄i: nec cu
iuſcūqꝫ alterius glorioſo vel mortali videri pñt:
patet motiuis ſupradictis. Sed ſm opinionem
oppoſitam dr̄ ꝙ corpus ⁊ eius accidētia poſſent
corporali oculo in debita ſubſtantia ꝯſiſtēte: vt
puta ſacerdotis in altari ⁊ circūſtantiū videri:
ſi deus actionē naturalium cauſarū nō ſuſpen⸗
deret: ſuſpendit aūt ex cā ſupradicta. ¶ Sꝫ tūc
querit. Cum partes corporis xp̄i ſunt ſimul in⸗ Queſtio.
diſtincte localr: ſilr ⁊ colores partiū quō diſcer⸗
ni pñt ⁊ quō colores videri: cum tñ colores etiā
extēſi certo mō ſituati ſe impediunt: vt ſi tenue
albū puta pānꝰ ſubtilis albus ponatur ſuꝑ in
tenſum rubeū vel nigrū: color albus nō videtur
¶ Rñdet ſm ſic opinātem: ꝙ ꝑ viſionē corꝑalē

partes diuerſe rōnis diſcernunť per ſuas quali
Rñſio ad tates. Sed ꝑtes eiuſdē rōnis nō diſcernerentur
queſtionē. ſicut ꝑꝫ de albedine intenſa: cuius partes gra-
duales diſcerni nō pñt: ⁊ ꝑtes duoꝝ luminuꝫ in
eodem medio nō pñt per viſuꝫ diſtingui. ¶ De
coloribus ꝑtiū q: ſimul ſunt: dr ꝙ maior eſt dif-
ficultas de colore reſpectu viſus: ꝙ̄ de alijs ſen-
ſibilibus reſpectu alioꝝ ſenſuū: q: diuerſitas ſi-
tus coloris qñqꝫ impedit coloris viſionē: nō ſic
in alijs ſenſibilibꝰ. Nā color immutat actū ſm
oēm ſitū ꝓportionatū. Jdeo difficile eſt videre
qui colores in corpe xp̄i: an oēs: an aliq ⁊ nō oēs
videanť: ⁊ ſi nō oēs: qs predominetur: q: de illo
nullam habemꝰ experientiā. Uñ lꝫ illa ſimultas
coloꝝ partiū corpis xp̄i: poſſent ſe impedire ne
oēs viderenť: nō tñ eſt tm̄ impedimentum quin
aliquid videreť: ſi deus nō ſuſpenderet actionē
coloꝝ: illis nō coagendo: ſicut in exemplo ꝓdi-
cto: lꝫ color albus nō videatur: tñ color rubeus
vel niger videtur. ¶ T Sed hic poſſet queri: an
aliquo mō cōcedi poſſet ꝙ xp̄s videtur in ſacr̄o
oculo corꝑali. Cuꝫ cōiter ppl̄s aſſerit ſe vidiſſe
Queſtio. xp̄ꝫ dñm dū vidit ſacr̄m: ¶ Pro iſto notandū ꝙ
Rñſio ad oculo corporali aliquid dr videri quadrupl̄r: ſcꝫ
queſtionē. per ſe: per accidēs: ꝓpter ordinē ad aliud viſuꝫ:
⁊ ꝓpter cōiūctionē ſil̄em cuꝫ viſu. ¶ Per ſe vi-
detur qđ videretur ſi eſſet ab omni alio ſeꝑatū:
⁊ ſine quo nihil videreť: ſic videť tantū color vel
lux: q: color etiā ſi eſſet a ſubiecto ſeparatus vi-
dereť: vt in ſacr̄o: ⁊ ſine colore vel luce nihil pōt
videri oculo corporali. Jdeo color vel lux ē pro-
prium obiectum viſus. ¶ Per accidēs videtur
qđ accidēti per ſe viſibili ſubijciť. Sic dicimur
videre ſolē: parietē: ꝓpter lucē ⁊ colorem que vel
qui eſt ſubiectiue in ſole ⁊ pariete. ſic dicit ph̄s
ſcđo de aia: ꝙ diatrij filiꝰ videtur per accidēs: q:
color qui in ip̄o eſt: videtur per ſe: ⁊ hoc mō vide
mus ſubſtātias corporeas. ¶ Propter certū or-
dinem ad aliud viſum per ſe: nō informationis:
ſed continentis ⁊ cōtēti dicimur videre cōtētū:
dū videmus cōtinens: vt hominem armatū: dū
arma quibus indutus eſt videmus. Et hominē:
cū tñ ſolū veſtes videmus: ac vinum in vaſe du-
ci: cū ſolū vas cōtinens videmus. Sic in ſcriptu
ris dñr quidā angelos vidiſſe: q: corpus ab an-
gelo aſſumptū viderūt: vt legiť de manue Judi-
cū. xiij. vbi dr. Jntellexit manue angelū dñi eſſe:
Judi. xiij. ⁊ dixit ad vxorē ſuā: morte moriemur: q: vidimꝰ
dñm. ¶ Quarto ꝓpter ſpūalē vnionē vel ꝯiūctio
nē alicuiꝰ cū eo qđ vr aliquo ꝑmoꝝ triū modoꝝ
videri dr: ſicut dr deꝰ viſus in terris ab oībꝰ poſt
Baruch. iij. hoc in terris viſus eſt: ⁊ cū hoibꝰ cōuerſatꝰ: q: ſ.
cōiūctꝰ ē ſpūali vnione corpi xp̄i: qđ viſuꝫ ē ſcđo
mō ꝑ accidēs. Sic dixit dñs. Q: vidiſti me tho-
ma credidiſti. Me demōſtrat xp̄ꝫ loquētēꝫ filiū
dei: quē eo vidit: q: corpꝰ dñi cui vnitū ē vbū vi
dit: quō ēt q̄ hūanitatī xp̄i ſunt vbo attribuunť
per cōicationē idiomatū. ¶ U Scđm hanc di-
Joan. xx. ſtinctionē rñdeť: ꝙ corpꝰ xp̄i vt cōtētū in ſacr̄o:
nō videtur oculo corꝑali ꝑ ſe neqꝫ per accidens
Patet ꝙ nō per ſe: q: corpꝰ eſt ſubſtātia: ⁊ nulla
ſub̄a ꝑ ſe vr: cū nulla ſub̄a videreť ſeꝑata a colo
re ⁊ luce. Scđm pꝫ: q: accidētia q̄ videnť nō ſub
iectanť in corpore xp̄i: ideo per ea non videtur
corpus xp̄i: alioquin infidelis eadem accidētia
videns etiam videret corpus xp̄i: qđ falſum ptꝫ.
¶ Preterea fidelis eodeꝫ mō videt hoſtiā ante
cōſecrationē ⁊ poſt: nec aliud iudicat viſus poſt
conſecrationem: ꝙ̄ prius iudicauit: ⁊ prius non
iudicauit ibi eſſe corpus xp̄i: ergo nec poſt. Cuꝫ
ſit eadem viſio continuata vt pono cuius natu
ralis ſignificatio non variatur: ita nec iudiciuꝫ
preciſe cognitionem illam ſequens. ¶ Scđo dr:
ꝙ etiam non videtur corpus xp̄i in ſacr̄o quar-
to modo. Patet: quia corpus xp̄i nō habet ſpe-
cialem vnionem ad ſpecies que videntur: cū nec
ſint partes corporis xp̄i: nec informent ip̄m: nec
ſuppoſitantur ab eo. Tertio dr ꝙ corpus xp̄i vi-
detur in ſacr̄o tertio modo dicto. Patet quia vi
dentur ſpecies ſub quibus vere ⁊ realiter conti
netur xp̄s: lꝫ non per omnia ſicut contētū in cō-
tinente locatur: vt vir armatus ſub armis: ⁊ vi-
num a vaſe: quia corpus xp̄i continetur diffini-
tiue: illa circūſcriptiue. Neqꝫ proprie ſpēs ſunt
locus corporis xp̄i. Sed locus ſpecierum eſt lo-
cus diffiniens corpus xp̄i: vt. ſ. declaratum eſt.
Uerum ille modus tertius eſt magis proprius
quia videndo vas ꝯtinens vinum: vinum in ve
ritate nō videtur: ideo in iudicio quo iudicamꝰ
nos vinū videre viſo vaſe ſepe decipimur. Nec
eſt illud iudicium ſenſus ſed intellectus: ⁊ ideo
frequēter ſancti dicūt corpus xp̄i ſub ſacr̄o non
videri: ſed fideliter credi: aliudqꝫ videri: aliud in
telligi: vt in auctoritatibꝰ. ſ. allegatis in diuer-
ſis paſſibus loquunť in illis ſancti: de eo qđ pro
prie. i. per ſe vel per ſuū accidens videť. Sic etiā
lꝫ improprie ſatis cōcedi poſſet: ꝙ vidēdo ſacr̄m
videmꝰ deū: q: videmus corpꝰ xp̄i tertio mō: cui
ſpāliter vnitus eſt deꝰ. Hoc ergo caute videat q̄ Attendāt
ad ppl̄m rudē ꝓdicat: ꝙ aut ſubtiliora ſileat: aut hec qui cō
ſi opꝰ fuerit de his ſmonē facere: ita clare ac di- cionanť ad
ſtincte informet: ne dū voluerit ſe oſtendere do- plebeculaꝫ
ctorē ſubtilē fiat in ppl̄o magr̄ erroꝝ: ⁊ nō tā in- rudem.
ſtruat: ꝙ̄ ſimplices in fide turbet ⁊ ſeducat. ¶ X
De viſione intellectuali ꝯcordāt ſco. ⁊ ockā quā
tū ad intellectū ſeꝑatū: nō quātū ad cōiūctum.
Uñ de intellectu ſeparato ſiue angelico ſiue hu
mano: vel etiā cōiūcto ⁊ beato: q: de his eſt par
ratio. (Hi enim ſunt ſimiles in eo ꝙ immediate
poſſunt cognoſcere obiecta intelligibilia: ⁊ non
indigēt miniſterio ſenſuū vt nūc ſupponiť. Jteꝫ
per videre intellectꝰ intelligitur cognitio intui-
tiua obiecti) dr ꝑmo. Ois intellectꝰ nō alligatꝰ
ſenſibꝰ in intelligēdo. ſiue angelicꝰ: ſiue anime
ſeꝑate: ſiue cōiūcte ⁊ btē: naturaliter pōt videre
exiſtētiā corꝑis xp̄i in eucharistia. Patet. Nam
omnis intellectꝰ talis intueť res: vt in ſe hñt eē
ſm ꝙ ſunt ſm ſe intelligibiles. Non eñ capit ta
lis intellectus cognitionē ſubſtantiaꝝ ex cogni
tione accidētiū: ſicut intellectus noſter ꝓ ſtatu
iſto. Uñ q: color eſt ꝓpriū obiectū ſenſus: ⁊ ideo
ois color obiectꝰ ſenſui imediate cognoſciť i ſe:
⁊ nō vnꝰ ꝑ aliū: ita pariformiter: q: totū ens eſt
obiectū intellectꝰ (ideſt ens in ſua gñalitate ſm
quā includit ſub̄am ⁊ accidēs quodlibet ens im
mediate ⁊ in ſe intelligiť ab intellectu: ⁊ vnū per
aliud: quia quodlibet ens ſi eſſet ſeparatum ab
oibꝰ alijs: in debita approximatione exiſtēs ad
intellectū hmōi intuitiue cognoſceretur. Quod
libet ens dico finitū ⁊ creatū: ſecꝰ eñ ē de deo: q̄
nullius creati intellectus eſt obiectū naturale:
ſed volūtarium. Nō igiť accidētia panis occul
tari poſſunt angelis (ſiue bonis ſiue malis: aut
intellectui hois beati vel ſeparato) corpꝰ xp̄i vt
ſub eis exiſtēs: quin videatur dū nō fuerit diſtā
tia imoderata: quinimmo ſicut poſſunt videre
accidētia panis ſeparata ⁊ abſentiā ſub̄e panis
ita etiā naturaliter videre poſſunt preſentiā cor
poris xp̄i ſub illis ſpeciebꝰ: q: nō eſt vnū magis
obiectum intellectus ꝙ̄ aliud: ⁊ hoc ſtante ſem-
per cōmuni coactione dei. Sicut eñ intellectus
talis pōt immediate videre aliuꝫ intellectū an-
gelicum

gelicū vel humanū:ita ⁊ quālibet ſubſtantiā ma-
terialem ⁊ quodlibet itelligibile creatū ſibi pñs.
Nec aliquis modus accidētalis obiecti impedit
eius intuitiuā cognitionē:q2 ſubſtantia ſicut eſt
prior quocūqꝫ mō accidētali: ita prius ⁊ in ſe in-
telligibilis:⁊ ꝑ ɔñs modus accidentaliter poſte-
rior non impedit cognitionē priorū. Eſt autē ille
modꝰ exiſtēdi corꝑis xp̄i ſub ſpēbus eucharistie
ipſi accidētalis: ergo nō impedit eiꝰ cognitionē.
¶ v. Notanter dictū eſt ſtante ſemꝑ cōi influen-
tia ſiue coactione dei: q2 ſi angelo malo ꝑmittaꝛ
vti ſua naturali potētia: pōt intelligere quodcū-
qꝫ intelligibile creatū ſibi pñs:⁊ ita poſſet intelli
gere myſteria gratie:ex quo poſita ſunt in effectu
⁊ ſic preſentiam corporis xp̄i in euchariſtia. Sed
ſicut dicit magr̄ diſt. vij. ſcđi ſniarū:multa pñt ex
natura ſua:q̄ nō ꝑmittunꝛ eis:⁊ creditur ꝙ ange
lus malus videre nō permittiꝛ myſteria grē:⁊ ita
nec p̄ſentiā corꝑis xp̄i ſub ſpecie ſacramētali: vñ
Egidius Egidiustheoremate xvj. Probabile inquit:vide
detur ꝙ deꝰ tā excellēs ſacr̄m celet aliquibus ſub
ſtantijs ſeparatis: ⁊ nō ꝑmittat demones omnē
illā cognitionē habere de ſacr̄o euchariſtie:quaꝫ
habere poſſent ex naturali earum virtute. Et ſic
Autoritas Amb. qualiter exponenda. exponenda eſt autoritas bti Ambro. de myſterio
incarnatiōis:q̄ dicit ip̄m malignum ſp̄m latuiſſe
nō abſolute quin quilibet malus angelus poſſit
videre integritatē virginis marie:tam in mēte ꝙ̄
in carne:ſed nō fuit permiſſus ꝓpter certas cau-
ſas: vt nō impedireꝛ redēptio noſtra eo mō quo
ꝓuiſa eſt. Vñ ſicut nō ſemꝑ ꝑmittūtur demones
facere q̄ poſſent ex naturali virtute (ſicut deducit
beatus Auguſt. ⁊ allegat magr̄ diſt. vij. li. ij. ꝙ ma
gi pharaonis demonū auxilio fecerunt ranas et
ſerpētes:non tñ eoꝝ auxilio facere potuerunt ci-
Auguſtinꝰ. niphes. De quo ita btūs Aug. dicit. Ex ineffabi-
li dei potētia fit vt qđ poſſent mali angeli ſi per-
mitterenꝛ:ideo non poſſunt: q2 nō permittūtur.
Neqꝫ occurrit alia ratio cur nō potuerūt facere
ciniphes qui ranas ſerpēteſqꝫ fecerūt: niſi q2 ibi
aderat maior dñatio prohibētis dei per ſp̄m ſan-
ctū. Hec ꝓhibitio eſt nō per modū precepti: ſed
per ſubtractionē cauſalitatis) ſic in ꝓpoſito cre-
diꝛ deū nō coopari demonibus ad viſionē ſacro
ſcti corporis. ¶ Et ſi legitur aliqñ demones huic
ſacr̄o reuerentiā exhibuiſſe:hoc forte factū eſt q2
ex verbis:ſignis hoīm:factis:aut miraculis ɔtin
gentibus:ɔijciebant ibi adeſſe dei maieſtatē:cui
Ad Phil. ij vt apl's ait ad Phil. ij. Omne genu flectiꝛ celeſtiū
terreſtriū ⁊ infernoꝝ. Aut forte dimiſſi ſunt pro-
prie nature ſm quā (vt dictū eſt) cognoſcere poſ-
Queſtio. ſunt preſentiam corꝑis xp̄i. ¶ 3 Si queraꝛ an an
geli ⁊ beati videāt exiſtētiā corꝑis xp̄i viſiōe btifi
ca in verbo? Dicendū q2 viſio btifica vt talis ter
minaꝛ ad diuinā eſſentiā ⁊ nō ad aliquā creatu-
ram. Non eñ eſt de ratiōe btitudis cognitio cu-
Rñſio ad q̄ſtionē. Aug. iuſcūqꝫ creature ſm illud bti Aug. li. ɔfeſ. Btūs
eſt dñe qui te videt:etiā ſi alia neſciat. Si autē te
⁊ alia videat nō ꝓpter hoc beatior. Accidit ergo
btitudini hāc vel illā creaturā videre actu btifico
in verbo. Illa enim vident in verbo que ſpeculuꝫ
illud ſctiſſime trinitatis luciditſſimuꝫ voluntarie
in ſe dignaꝛ oſtendere:ideo btifica vidēt viſiōe ſi
oſtēditur:ſi nō:non videꝛ:quod aūt horū fiat:du
biū nobis eſt. ¶ Probabile tñ eſt:ꝙ videre exiſtē
tiā corporis xp̄i in ſacr̄o pertinet ad beatitudinē
accidentalē aiaꝝ btāꝝ:q2 ille dum erant viatrices
habuerūt fidem qua firmiter crediderūt corpus
xp̄i ɔtineri ſub hoſtia. Viſio aūt ſuccedit fidei in
patria tanꝙ̄ premium merito:licet eſſentiale pre
miū ſuccedens fidei ſit viſio diuine eſſentie: qua
ſufficienter premiaꝛ (al's que ſufficiēter premiat)
omne meritū fidei. Tñ quoad premiū accidētale
oīno probabile eſt:ꝙ viſio clara: et cognitio eui-
dens oīꝫ articuloꝝ fidei ſuccedat fidei. Neqꝫ eſt
incōueniēs hoīes btōs aliqua videre in verbo:q̄
in illo nō vident angeli:eſto ꝙ non viderent. Si-
cut etiam aīe btē recipiūt aureolas virginū: do-
ctoꝝ ⁊ martyꝝ:que nō dātur angelis. ¶ De intel
lectu coniūcto viatoꝝ aliter ⁊ aliter eſt dicenduꝫ
ſm duas opiniones tactas de viſione corporali.
Nam q2 intellectꝰ cōiūctus nihil extra ſe cogno
ſcit intuitiue:niſi qđ a ſenſu intuitiue cognitum
eſt:⁊ preſentatur intellectui in phātaſmate: ſm il
lud. iij. de aīa Oportet intelligentē phantaſma-
ta ſpeculari. Dicētes corpus xp̄i in ſacr̄o corꝑali
oculo videri poſſe naturalr̄:ſi nō ſubtraheret ſuā
coactionē deus:habēt dicere ɔſequenter:ꝙ etiaꝫ
intellectus coniunctus videre pōt xp̄i exiſtentiaꝫ
in hoſtia. Siquidē q̄cq̄d cognoſcit ſenſus intuiti
ue qui eſt potentia inferior:etiam cognoſcit itel-
lectus ɔiunctus qui eſt potētia ſuꝑior. Qui autē
negāt ſenſum cognoſcere poſſe: habēt ɔſequēter
negare hoc idē de intellectu ɔiūcto quātū ad no
ticiā intuitiuaꝫ. ¶ Habent aūt viatores fideles
noticiā enigmaticā preſentie corporis xp̄i per fi-
dē longe certiorē quacunqꝫ noticia: naturali ex-
ꝑientia cauſata: q2 illi falſum ſubeſſe non poteſt:
nec falli pōt. Experiētia aūt fallax. Unde nonun
ꝙ̄ videre dicimur ea que fide tñ cernimus ſeu co
gnoſcimus: ⁊ fides oculus dicitur qui decipi nō
poteſt. Unde ⁊ btūs Aug. fidē ſcientiā noīat:non
propter euidentiam (q2 ſm apl'm. Fides eſt argu Hebre. ij.
mentū nō apparētiū) ſed propter infallibilē cer-
titudinē. Et hoc modo etiā admitti poſſet modꝰ
loquendi dicētiū. Chriſtū vidi ſub hoſtia. i. firmi
ter credo:preter modos predictos:vt ſic itelliga-
tur. Uidi chriſtū in ſacr̄o. i. vidi ſacramentum in
quo cōtineri veraciter xp̄m firmiter credo. Et ſꝫ
hoc intelligenda ſunt verba quorundā ſacerdo-
tū oſtendentiū euchariſtiā infirmis ⁊ querentiū.
Credis hoc qđ vides eſſe verꝫ corpus xp̄i:vt ſit de
monſtratio ⁊ relatio ad intellectum. i. credis hoc
qđ fide cōcipis eſſe ſub hoſtia viſa: eſſe corpꝰ xp̄i
vel ꝙ fiat demonſtratio ⁊ relatio ad ſacr̄m. i. cre-
dis ſub hac ſpecie quā vides:eſſe corpꝰ xp̄i? Cau
tius ergo dicerēt: credis ſub hoc ſacr̄o eſſe veruꝫ
corpus xp̄i. ¶ ⁊ Finaliter de alijs tranſmutatio- Queſtio.
nibus paſſiuis ad formas corporales. An alique Rñſio ad q̄ſtionem.
tales poſſint fieri naturalr̄ ſiue per cauſas natu-
rales in corpore xp̄i vt in ſacr̄o:videndum. Et eſt
primo dicendū:q2 corpꝰ xp̄i in ſacr̄o eſt gl'ioſum:
doteſqꝫ gl'ioſi corporis comitanꝛ ip̄m vt in ſacr̄o
Eſt ergo ibi impaſſibile ⁊ imortale: ꝓpter qđ nul
lū agēs naturale in ip̄m agere pōt ad eiꝰ trāſmu-
tationē etiaꝫ ſi eſſet localiter in ſacr̄o. ¶ Sed q̄d
ſi adhuc eſſet mortale ſicut fuit in cena. Pōt bre-
uiter dici ꝙ illud fieret qđ in cena factū eſt: de q̄.
ſ. lec. xxxvij. ¶ Sed q̄d ſi dñs nō ſuſpēderet actio
nē ſuā:nec cauſaꝝ naturaliū: tūc variabiꝛ rñſio
ſm duas opiniones tactas. Diceret eniꝫ opinio
pria Sco. ꝙ nullū agēs corꝑale pōt hr̄e quācun-
qꝫ actionē circa corpꝰ xp̄i: vt circa paſſum: vt eſt
in ſacr̄o: eo ꝙ deficit illa habitudo ſitualis inter
agēs ⁊ patiēs:q̄ ſm eū neceſſaria eſt ad actionē
⁊ paſſionē: vt. ſ. dictum eſt. Vñ ɔñr dicit ꝙ corpꝰ
xp̄i vt i ſacramēto:nec nutriꝛ:nec reſpirat:nec ali
quo modo trāſmutaꝛ. Unde videtur ɔñr dicen-
dū:ꝙ ſi corpus xp̄i mortale et paſſibile eſſet ſub
hoſtia:⁊ nullibi extra in conſiſtētia naturali:ɔſer
natis ſpeciebꝰ ꝑpetue:nūꝙ̄ moreretꝛ:nec trāſmu
tareꝛ:quia ei vt ibi:non poſſet applicari corrum

pens naturale:eo ꝙ non eſt in loco dimẽſiue:nec
in ſeipſum agere poſſet:aut vnū membrū in aliḋ
eadē ratione. Sed ſm aliā opinionem oppoſitū
dicendū:ſcʒ ꝙ oīs tranſmutatio naturalis q̄ fieri
poſſet circa corpus xp̄i:ſi eſſet in ſacramento di=
menſiue:etiā nunc fieri poſſet cuʒ ibi ſit diffiniti=
ue:vt.ſ.dictū eſt:ſi deus relinqueret res ſuis na=
turis:⁊ non ſuſpenderet actionem earum.

¶Lectio.xlvi. A

Expeditis
his q̄ reſpiciūt p̄dica
mēta actiōis ⁊ paſſio
nis:tam quoad ſacra
mentales ſpecies cor
pus xp̄i continentes:
q̄ꝫ quoad corpus xp̄i
contentū. Conſequē=
ter dicenduʒ foret de
habitudine eiuſdem
corporis quantuʒ ad
predicamentū habitus:vcʒ vtrū ſit in ſacramēto
veſtitū dotibus glorie ſicut ī celo:⁊ vtrū ſub illis
ſit viſibile ac ſenſu perceptibile. Uerū quia de ſe
cundo ſufficiēter dictū eſt lec. proxima. de primo
etiam aliquid ꝯmemoratum eſt.ſ. lec.xlij. prope
finem.⁊ dicetur.j. qm̄ ex dicendis intellectus ei⁹
pendet:ideo his dimiſſis tranſeundū eſt ad pre=
dicamentū vbi. ¶Et quantuʒ ad illud duo ſunt
principalr̄ tractanda. Primū vtrū corpus xp̄i ſi=
Queſtio.j. mul eſſe poſſit in diuerſis locis:puta in celo et in
ſacramento? Item vtrū etiam poſſit ſacramenta
liter eſſe in pluribus altaribus? Secūdo de locali
motu corporis xp̄i:vtrum de celis deſcendat per
medium ad hoſtiam in hora ꝯſecrationis? Item
Queſtio.ij. vtrū localiter moueaṫ motis ſpēbus. ¶B Cir=
ca primū eſt multorum doctoꝝ opinio:ꝙ lʒ corp⁹
chriſti ſacramētaliter ſit in pluribus locis: puta
in omnibus altaribus ⁊ locis vbi conſecratur eu
chariſtia:vel vbi reſeruatur: fide ad hoc ꝯceden=
dū ꝯpellente: tn̄ corpus xp̄i: ⁊ quodcūqʒ aliud eē
in pluribus locis a ſe ſeparatis circunſcriptiue ⁊
ſm proprias dimēſiones eſt ſimpl̄r impoſſibile.
¶Quod multipl̄r probare nitūtur. Tum q: im=
poſſibile eſt aliq̄d eſſe extra terminos proprios:
ſed termini loci ⁊ locati ſunt ſimul:ergo quod eſt
extra terminos loci:eſt extra terminos poſitiōis.
Tum ſcḋo:q: impoſſibile eſt idem eſſe vnū ⁊ plu=
ra:ſed ſi idem eſſet ꝯmenſuratiue in diuerſis vbi:
eſſet plura: q: ſicut locatum commenſuraṫ loco
ſm quātitatē ꝯtinuā:ita etiā ſm quantitatem di
ſcretā. Tū tertio:q: ſicut res per naturam ꝓpriaʒ
eſt tm̄ in vna ſpecie:ita per vnā dimenſioneʒ ē tm̄
in vno loco ſimul:q: ſicut natura ad ſpeciem: ita
dimenſio ad locū. Tū quarto:q: quecunqʒ vbi di
ſtincta poſſunt eſſe termini mot⁹: ſʒ termini mo=
tus ſunt ꝯtrarij:ꝯtraria ꝟo ineſſe eidē nō p̄n̄t: er
go diuerſa vbi non poſſunt ſimul ꝯuenire eidem
Tū quinto:pari ratiōe qua idē poſſet eſſe in plu=
ribus locis:poſſet eſſe in oibus: ⁊ ſic vbiqʒ:qḋ re
pugnat limitationi creature: ⁊ eſt proprium dei.
Tū ſexto:q: idē tēporale nō poteſt eſſe in diuerſis
tēporibus:prius ſcʒ ⁊ poſterius:ergo idem locale
non pōt eſſe in diuerſis locis. ¶Item illa poſitio
includit multa ꝯtradictoria. Infert etiā eidem in
eſſe ꝯtraria. Infert etiā multa abſurda ⁊ non in=
telligibilia. Primū probatur:q: ſequereṫ ꝙ idem
eſſet ſurſum ⁊ deorſum:dextrū ⁊ ſiniſtrū:ante ⁊ re
tro:que ſunt ꝯtraria reſpectu eiuſdē. ¶Item idē
eſſet calidus ⁊ frigidus:vt ſi eſſet in ſtuba calida
⁊ foris eſſet etiā in medijs niuibus. Sic eñ ignis
produceret calorē in eū in ſtuba ſicut in aliū ſibi
collateralē:⁊ ſimil̄r nubes ꝓducerēt frigiditateʒ
in eundem exiſtentem in medio niuiū: quia vbi=
qʒ agens haberet paſſum diſpoſitum ⁊ ſufficien=
ter ſibi approximatū: ⁊ ita de ſimilibus. ¶Item
ſequeretur ꝙ idē moueretur ⁊ quieſceret: moue=
retur hic:quieſceret Rome: hic ſanus: ibi infir=
m⁹ hic vulneratus:ibi integer perfectus ⁊ ſanus
hic videns:ibi cecus ⁊ exoculatus: hic acephal⁹
⁊ ſine capite aut alijs mēbris trūcatus:ibi totus
oibus contextus:hic patibulo affixus aut aquis
prefocatus:ibi ſolatijs indulgens: cōuiuijs ⁊ vo
luptatibus deditus:hic fame deficiens:ibi abun
danti ſe cibo reficiens:tādem hic viuus:ibi mor=
tuus. Hec ſequūtur:ſi in diuerſis locis circūſcri
ptiue exiſtenti diuerſa exhibentur: vt ſi idem hic
fuerit ⁊ Rome:⁊ vnum oppoſitoꝝ hic aliud Ro=
me adhiberetur. ¶Item ſequeretur idem diſta=
re a ſeipſo. Hec omnia videntur implicare mani
feſtam ꝯtradictionem:cum ſemper terminus pri
uatiuus infert ſuū negatiuum:vt ſequitur:cecus
ergo non videns:quieſcit ergo non mouetur: vi=
uit ergo non mortu⁹:⁊ econuerſo. Eſt rome ⁊ hic
ergo diſtat. Eſt idem ergo non diſtat: nam inter
ea que idem ſunt nihil mediat. ¶Item ſequitur
ꝙ naturaliter eadem materia ſubijcitur diuerſis
formis ſubſtantialibus ſpecificis. Nam ſi idem
nutrimentum cōueniens diuerſis animalibus:
ponaṫ in diuerſis locis:⁊ ſumatur a diuerſis aīa=
libus in illis locis exiſtētibus:ſingulorum virtus
nutritiua ꝯuertet illud in ſuā ſubſtātiā:⁊ ſic eadē
materia nutrimenti erit ſub diuerſis formis ſub=
ſtantialibus: ⁊ aīabiṫ diuerſis ſenſitiuis aīabus
ſpecie diſtinctis. ¶Similr̄ ſi idem lignū diſtāti=
bus ignibus appliceṫ:ſiue diuerſi ignes eidem li
gno in diuerſis locis exiſtenti:quilibet ignis in il
lud tanq̄ꝫ in paſſum ſibi ꝓportionatū ⁊ ſufficien
ter applicatū ꝓduceret formā ignis ⁊ nō vnā: q:
agētia ſunt diuerſa:ergo plures:⁊ materia eſt ea=
dē ergo. ¶Itē ſequereṫ ꝙ quantūcunqʒ paruul⁹
ignis poſſet cōburere oīa combuſtibilia. Habʒ
eñ ignis hic cōbuſtibile ſibi approximatū: ⁊ ibi
aliud:⁊ in tertio loco tertiū:poterit agere i quod
libet:q: ſuper quodlibet habet dominiuʒ agendi
⁊ ita ſimul in infinitis. Sed virtus q̄ poſſet ſimul
in multa parua paſſa:poſſet ſimul in paſſum ma
gnū integrādū ex illis paruis ⁊ ita minim⁹ ignis
poſſet ꝯburere totum ꝯbuſtibile integrandū ex
oibus cōbuſtibilibus. Uel ponaṫ ꝙ ille vnus ap=
pliceṫ totiēs ſingulis partibus ꝯbuſtibiliū:quot
ſunt partes ſup quas habet dominiū:⁊ ſic cōbu=
ret omnes partes omniū ꝯbuſtibiliū:⁊ per conſe
quens oīa ꝯbuſtibilia: q̄ oīa videntur abſurda.
¶C Sed illis nō obſtantibus eſt alia opinio do Opinio
ctoris ſubtilis l.iiij.di.x.q.ij.⁊ Guil.ockaʒ ac ſuo Guilſ.
rum ſequacium:q̄ videṫ probabilior:quia magis Ockā ⁊ ſuo
attribuit ⁊ magnificat dei oīpotētiā q̄ tenet ꝙ cor rū ſequaciū
pus xp̄i nō ſolū in diuerſis locis eē poſſit ſacr̄alr̄
ſʒ ēt ꝑ diuinā potētiā eē poſſit i diuerſis locis cir=
cūſcriptiue ⁊ localr̄:⁊ in tot in q̄t placuerit ſue oī
potenti voluntati. Et qḋ dr̄ de corpore xp̄i: ſimili
ter de quolibet corpore aſſerendū eſt: qm̄ oīa cor
pora:immo omnes creature equaliter ſunt in po
tētia obediētali reſpectu oīpotētie dei: hoc eſt di
ctu:equaliter oīs creatura obedit oīpotētie dei.
¶Ratio aūt principalis ⁊ generalis huius opi=
nionis eſt aliquotiēs ſupra tacta: q: nihil eſt ne=
gandū ab oīpotentia dei:qḋ non includit ꝯtradi Sco.
ctionem euidenter. vn̄ dicit Sco. vbi.ſ. ꝙ deo eſt
poſſibile omne qḋ nō includit cōtradictionē: eſt Ockā.
maxima mihi certiſſima. Et ockaʒ tra. de ſacra.

c.xi. Nihil debet chriſtianus negare poſſe fieri diuina virtute: niſi qđ per rationem ex per ſe notis: que nullus poterit dubitare: pōt euidēter ꝓbare includere cōtradictionē. Uel niſi hoc poſſit elici ex ſcriptura ſacra. Non em̄ iuxta moduȝ cauſaꝝ naturaliū potentiā diuinā arctare debemus: cū diuina poteſtas virtutē creaturarū omniū in infinitū excedat. Hec ille. Idē aūt corpus eſſe in diuerſis locis localiter ⁊ circūſcriptiue nō includit cōtradictionē: vt patebit ſoluēdo rationes ſupra adductas: nec eius oppoſitū habeť in ſcriptura canonica: aut eccleſie determinatiōe: nec ex his euidēter probari pōt: ideo negandum nō eſt a potētia dei abſoluta. ¶ Preterea corpꝰ chriſti eſſe in diuerſis locis ſacramētaliter cōcedere oportet ſm̄ fidē catholicam: ſed eſt eque: immo magis poſſibile corpus chriſti eſſe in pluribus locis localiter ꝗ̃ ſacramentaliter: ergo. Qđ ſit eque poſſibile patet: qꝛ nō magis repugnat ſibi ꝙ ſit totū in diuerſis locis: ⁊ partes preciſe in partibꝰ illoꝝ locoꝝ: ꝗ̃ ꝙ ſit in illis totū in toto: ⁊ totū in omnibus partibus: ſed ſecundū de facto cōcediť: ergo primū de poſſibili nō eſt negandū. Quod vero ſit magis poſſibile: qꝛ in primo ſunt duo miracula: in ſecundo ſufficit vnū: ſiue in primo ſunt duo ſupra naturā/in ſecūdo tantū vnū. In primo em̄ miraculoſum eſt ⁊ ſupra naturā: ꝙ corpus eſt in loco totū in toto: ⁊ totū in qualibet parte: hoc enim ſm̄ naturā cōuenit ſpiritui ſoli. Secundū ſupra naturā eſt: ꝙ idē corpꝰ eſt in diuerſis locis abinuicē ſeparatis/ſcȝ diuerſis hoſtijs cōſecratis. In ſecūdo autē non eſt niſi illud ſecundū miraculū: ⁊ nō primū. Non enim videť quin vbicūq; deus pōt facere aliquā ſubſtantiā ſub modo ſibi nō naturali: ꝙ etiā ibi poſſit eā facere ſub modo ſuo naturali. Cum ergo corpꝰ ſuū poteſt facere ꝑſens diuerſis hoſtijs: totū toti: et totuȝ cuilibet parti: qui eſt modus nō naturalis ſubſtantie materiali: poterit et ibi facere corpus ſuū modo naturali. ¶ D Nec valet illud in quo plurimū ſe fundāt opinātes oppoſitū: ſcilicet ꝙ in ſacramēto eſt per cōuerſionem alicuius .ſ. panis in corpus chriſti: ideo poteſt eſſe in omnibꝰ locis in quibꝰ fuit ſubſtātia in ipſum conuerſa. Non tamē eſt in aliquo illoꝝ locoꝝ per dimēſiones ꝓprias: ſed per dimenſiones panis cōuerſi ⁊c. ⁊ ita nō poteſt eſſe: niſi vbi fuit ſubſtātia conuerſa. Nec aliter ꝗ̃ modo ſubſtātie: cuiꝰ eſt eſſe totū in toto ⁊c. vt ſupra habitū eſt lectione. xliij. Qꝛ cōuerſio panis in corpus chriſti: nō eſt ratio formalis corporis chriſti eſſe in loco panis conuerſi: qꝛ poteſt cōuerſio fieri abſq; hoc ꝙ illud in quod fit cōuerſio: ſuccedat in locū cōuerſi: vt habitū eſt ſupra lectiōe. xl. Similiter poſſet eſſe corpus in hoſtia ſub cōuerſione alicuius in ipſum: puta ſi ſimul eſſet cū ſubſtātia panis: quod licet non ita ſit de facto: tñ ita poſſe fieri dubitanduȝ non eſt: vt patet ſupra lec. xl. Qꝛ licet opinio que hoc tenuit ita eſſe de facto: hodie nō tenetur: nō tamē reprobata eſt tanꝗ̃ dicēs aliquod impoſſibile. Illo ergo poſito: iam nō eſſet ibi per conuerſionē. ¶ Itē poſſet ſubſtātia ꝗ̃ta equalis corpori chriſti cōuerti in corpus chriſti ꝗ̃tū: qꝛ quodlibet creatū poteſt cōuerti in quodlibet creatū ⁊c. vt ſupra lec. xl. ⁊ tūc erit corpus chriſti in loco cōuerſi localiter ⁊ circūſcriptiue: qꝛ modo ꝗ̃titatis cōuerſe: ⁊ ita poteſt eſſe localiter in pluribus locis. ¶ E Ideo diciť ꝙ nihil includit ſimpliciter impoſſibile: idē corpus eſſe in diuerſis locis localiter. Sicut nec impoſſibile eſt plura corpora eſſe ſimul penetratiue in eodē loco: qđ cōcedere oportet tam de corporibus glorioſis: ꝗ̃ non glorioſis: vt ſupra probatū eſt lec. xliij. ꝗ̃uis vtrūq; ſit naturaliter impoſſibile. Unde ven. Hugo. de ſancto vic. li. ij. de ſacramētis par. viij. c. xi. ad ꝓpoſitū querit. Quomodo inquis corpus Chriſti vnū: eodē tēpore in diuerſis locis eſſe poteſt? hic eſt: ibi eſt: ⁊ totū vtrobiq; eſt: ⁊ in multis locis ſimiliter. Noli mirari: qui locū fecit: corpus fecit: et locū in corpore: ⁊ corpus in loco: et qui fecit vt vnuȝ corpus in vno loco eſſet: fecit ſicut voluit. Et ſi voluiſſet aliter facere potuiſſet: nā ⁊ quando vult aliter facit: ⁊ eſt ſicut ipſe vult ſemꝑ. Qꝛ autē ſicut ipſe fecit vt corpus vnū in loco vno eſſet tu quod factum eſt vidiſti: ⁊ neſcis aliud niſi qđ factū eſſe vidiſti. Idcirco miraris quādo aliđ vides vel audis: ꝗ̃ videre ⁊ audire cōſueuiſti: et ſequiť. Idcirco cū quid mirari ceperis et dixerit tibi forte cogitatio tua: quomodo hoc eſſe poſſit? cogita facientē et deſinet eſſe mirabile quicquid illud fuerit. Et ſi forte mirabile nō eſſe deſiuerit: tamē incredibile non erit. Si factor omnipotēs cogitať: nō erit impoſſibile quicquid erit. hec Hugo.

Hugo.

¶ F Sed pro ſolutione obiectorū ꝓ opinione cōtraria: ponit Sco. tres regulas: quibus oſtēdit quid cōcedendū eſt de corpore chriſti in diuerſis locis exiſtēte: quidve negandum.

Rñſio ad obiecta.

¶ Prima. Quecūq; ſunt priora eſſentialiter ipo vbi: vniformiter inſunt corpori habent diuerſa vbi. Que vero poſterius vel ſimul natura: variātur ad variationē vbi.

Prima regula.

¶ Secūda. Sicut paſſuȝ exiſtens in vno loco reciperet formā a duobꝰ agētibus ſibi ibideȝ approximatis: ſic ipſum patieť ab eiſdē exiſtēs in duobus locis ſibi in eiſdē approximatis: ⁊ intelligēdo de paſſione ad formaȝ abſolutā.

Secunda.

¶ Tertia. Sicut corpꝰ in vno loco exiſtens: ſe haberet in ratione actiui ad diuerſa paſſa ibideȝ ſibi approximata in illo loco: ſic ipſum exiſtēs in duobꝰ locis: ſe habet ad illa ſibi in illis approximata.

Tertia.

¶ Per primā regulā hoc patet qđ omne accidēs abſolutū: qđ ineſt alicui in vno loco: etiā ſibi ineſt in alio: ſi fuerit ſimul in diuerſis locis. Unde ſi aliquis fuerit in baſilea et Rome: ſi hic fuerit calidus: albꝰ: ſanus: iuuenis ⁊c. etiaȝ rome eſt talis: ⁊ ecōuerſo: qualis fuerit rome: talis hic. Similiter ⁊ negatiue: q̄lis non fuerit hic: talis nō eſt rome: hoc tamē nō oportet de motu ad locū: qꝛ nō ſequiť ſi moueť hic: ꝙ etiam localiter moueať rome: nec ecōuerſo. Motus em̄ localis eſt reſpectu loci: ⁊ ideo nō oportet ꝙ ſit idem in diuerſis locis. ¶ Ex ſecūda ⁊ tertia regulis habetur: ꝙ ſi in aliquo exiſtēte hic et Rome aliqua qualitas ꝓduciť hic: illa etiā inerit eidē Rome: et ſi aliqua deſtruiť hic: deſinit etiā Rome. Et ſi aliquod paſſum fuerit fortius in reſiſtēdo hic: reſiſtit agenti debiliori in Roma: vt gratia exempli. frigiditas ſumma hic: illa reſiſtet agēti in roma: ſi agēs in Roma fuerit approximatū: nimirum qꝛ ſi fuerit in ſubiecto hic qđ etiā eſt Rome: eſt etiā in eo Rome. Uerū iſte regule videnť habere veritatē intelligēdo eas ſm̄ curſum nature poſt miraculum: hoc poſito aliquo corpore ꝑ miraculū ad diuerſa loca ꝑ potētiā diuinā: ⁊ poſtea dimittendo res ſuis naturis: ſic videnť habere ꝓbabilitatē. Sed loquēdo conſequenter ſecūdum diuinā potentiā abſolutā: de qua loquitur opinio oppoſita inducēs argumēta: quibus ꝓbare nititur ꝙ etiā ꝑ diuinā potentiā abſolutaȝ nō poteſt idē corpus ſimul eſſe in diuerſis locis: regule ille nō videnť ſubſiſtere. Quod etiam doctor ille videť ſentire qui ponit regulas ꝑmiſſas: nam. q. iiij. diſt. x. quarti ſcripti dicit. Poſſet dici

ꝙ non eſt neceſſe poſita exiſtentia corporis chriſti hic et alibi: ꝙ illa que inſunt corpori ſub vna exiſtētia inſint ſibi ſub alia loquēdo etiam de formis abſolutis: nec tamē ſequitur cōtradictio: vt cōſequēter declarat.

Regula de mēte Guil. ockā.

¶ G Ideo poſſet poni alia regula de mēte Guil. ockā. Quecunqꝫ ſunt abinuicē realiter diſtincta ⁊ ſeparabilia: deus poteſt vnū eoꝝ ponere in diuerſis locis: ⁊ aliud conſeruare in vno alio loco tantū. Gratia exempli. Sit corpus aliquod calidū: ſubſtātia corporis ⁊ caliditas realiter diſtinguuntur: ⁊ poſſunt ſeparari: qꝛ poteſt manere ſubſtātis corrupta caliditate. Poteſt ergo deus ſubſtantiam corporis ponere ad plura vbi: ⁊ caliditatē cōſeruare in eo in vno loco tantū. Patet: qꝛ quecunqꝫ contingēter coniungunt ⁊ inter ſe ⁊ eidē tertio: poteſt vnū illoꝝ conuenire illi tertio abſqꝫ hoc ꝙ aliud cōueniat eidē: ſed preſentia huius loci ⁊ qualitas abſoluta: contingēter cōiungunt inter ſe ⁊ reſpectu corporis: ideo nō oportet ꝙ ſi vna cōiungat etiam alia coniungat. Poteſt ergo qualitas coniungi corpori: ſine preſentia eius ad illud vbi: ⁊ ſic ſibi inexiſtere in alio vbi: ⁊ non hic. ¶ Preterea non eſt maius qualitatē ſimpliciter ſeparare a ſubiecto: ꝙ̄ ſeparare quoad certū vbi. Primū poteſt vt eſt in ſacramento: ergo etiā ſecundū. ¶ Item per nihil cogit deus ſi vnā rem ponit ad diuerſa vbi: ꝙ ideo aliud ab eo ſeparabile ſimiliter ponat ad diuerſa vbi. Ex qua regula patet ꝙ nō eſt neceſſarium: ꝙ ſi aliqua res fuerit hic ⁊ rome: ꝙ eius accidētia ſimiliter ſint hic ⁊ Rome. Poteſt enim aliquod accidēs ſibi hic ineſſe et nō rome: ita ꝙ illud accidēs non replicetur ad replicationem ſui ſubiecti. ¶ Et per hoc reſpōdendum eſt ad rationes alterius opinionis: que pro maiori parte ita ꝓcedūt cōtra preſentiā corporis chriſti ſacramentalē pluribꝰ locis: ſicut cōtra preſentiā localē.

Reſponſio ad obiectionem.

¶ H Ad primā cōcedit maior: ꝙ res non poteſt eſſe extra terminos ſuos / qꝛ non extra ſe. Ubicunqꝫ enim fuerint nō ſeparat a ſeipſa. Minor autē: termini loci ⁊ locati ſunt ſimul: ſi intelligit adequate nō eſt vera: quia quādo locatum eſt in pluribꝰ locis: nullius loci termini ſunt adequate ſimul cū terminis locati. Si intelligit non adequate: cōſequentia nihil valet. Et id argumētum fieri poteſt de corpore xpi: quod vere locatū eſt in celo: ⁊ in loco ſpecierū: qꝛ non minus locat indiuiſibile per locū definientē: ꝙ̄ diuiſibile per locū tranſcribentē: licet nō eodē modo. Corpus autē chriſti eſt in ſacramēto modo rei indiuiſibilis. i. totū in toto: ⁊ totuꝫ in qualibet eius parte. ¶ Ad ſecundū concedit ꝙ idē nō poteſt eſſe plura: ad ſanū intellectū. Ad probationē de cōmenſuratione cōtinua ⁊ diſcreta dicitur: veruꝫ eſt de facto ⁊ naturaliter: ideo de facto vnū locatū non eſt in pluribus locis: non autē ſic eſt ſm potētiā diuinā. Nam ſm illā: ſicut plura poſſunt eſſe in eodē loco penetratiue: vt ſupra frequenter dictū eſt per potentiā diuinā: ita poſſunt eſſe plura loca vnius per eandē potentiā. ¶ Ad tertiū negat conſequētia: qꝛ natura habet ſe eſſentialiter ad eſſe illius ſpeciei: nō ſic dimenſio ad locū. Nam mere contingēter habet ſe quelibet dimenſio ad locū: qꝛ nullus locus eſt eſſentialis dimēſionibꝰ locati: qꝛ poteſt locatū eſſe extra talē locuꝫ. Sub alijs verbis ſoluit Sco. que tamē idē important. ¶ Ad quartū de terminis motus cōtrarijs dicitur: ꝙ termini motus realis qui ſunt locꝰ a quo ⁊ locus ad quē: non ſunt cōtrarij: qꝛ poſſunt eſſe res eiuſdem ſpeciei: vt partes eiuſdem aeris vel eiuſdem aque: ſed priuatio ⁊ forma inter que eſt motus: vt non eſſe in loco a: ⁊ eſſe in loco a: ſunt contrarij ideſt non conueniunt eidē: quos Sco. vocat primos terminos motus: ſic enim motus eſt inter terminos contrarios: quia inter priuationem et habitum. ¶ Ad quintum conceditur ꝙ idem corpus poſſet per diuinam potentiā de facto eſſe vbiqꝫ: nec ſic eſſe vbiqꝫ eſt propriū deo: ſed eſſe vbiqꝫ per naturam propriā: ita ꝙ impoſſibile ſit eſſe locum in quo non eſſet: eſt propriuꝫ deo: ⁊ hoc nulli creature communicat. ¶ Ad ſextum dicitur ꝙ idem temporale poteſt eſſe in diuerſis temporibus: quia hodie et heri et cras et prius ⁊ poſterius ideſt in tempore priori ⁊ poſteriori: quia in preterito ⁊ futuro: verum ſi prius ⁊ poſterius includerent negationem vt prius diceret qd̓ p̄cederet poſteriꝰ et nō eſſet cū poſteriori: ſic non eſt ſile: qꝛ eſſe in pluribꝰ locis nullā includit negationē.

Obiectio.

¶ Si dicis ēt ſi nō includūt negationē: adhuc nō pōt idē eē ſimul in diuerſis tpibus.

Reſponſio ad obiectionem.

Rn̄detur: qꝛ diuerſis temporibꝰ repugnat eſſe ſimul cum tempus ſit res ſucceſſiua: ſiue aliquid ſit in tempore ſiue non: ideo diuerſis et eidem repugnat eſſe ſimul in diuerſis temporibꝰ: non autem diuerſis locis: immo omnia loca poſſunt ſimul eſſe tempore etiam ſimul loco per potentiam diuinam. ¶ Ad rationes de incōuenientijs que adducuntur: primo de contrarijs: et de illis poſitionum differentijs ſurſum: deorſuꝫ: ante: retro ⁊c. iam dictum eſt: ꝙ ille non ſunt cōtrarie: quia poſſunt eſſe eiuſdem ſpeciei. Sed loquēdo de contrarijs proprijs: ſcilicet formis naturalem repugnantiam in eodem ſubiecto habentibus: vt calor et frigus.

Duo modi loquendi.

De illis ſunt duo modi loquendi. Quidam dicūt ꝙ ſimpliciter repugnāt: ⁊ ꝙ ſunt tales nature que formaliter repugnant ex ꝓpria natura: ideo nō poſſunt eſſe ſimul etiaꝫ per diuinam potentiam: quia naturam propriā mutare non poſſunt. Hoc enim implicat: quia ſi mutat res naturam ſuam: iam non eſt res illa. Natura enim rei eſt ſibi eſſentialis: et ideo mutata natura rei: mutatur res ipſa. Eſt enim natura res ipſa vel forma rei. Sed vnde hoc probet: non facile inuenitur niſi per experientiam: qua experimur ꝙ vnum cōtrarium expellit aliud: nec ſe compatiūtur in eodē. Sed experientia curſus naturalis nō preiudicat diuine potentie: que eſt ſuper ordinē naturalē. Nec valet ſi diceret ꝙ cōtraria inferūt cōtradictoria. Hac eñ rōne ꝯtraria nō poſſunt ſimul eſſe vera: qꝛ ſequeret ꝙ contradictoria eſſent ſimul vera. ¶ Illud eñ nō eſt verū de qualitatibus cōtrarijs: ſed de ꝓpoſitionibus contrarie oppoſitis: vt oīs homo currit: nullus homo currit: ille inferūt cōtradictoriam: quia ſequitur: nullus homo currit: ergo aliquis homo non currit: que eſt cōtradictoria huiꝰ: oīs homo currit. Sed ex illa: a eſt calidum: non pōt euidēter inferri: ergo a non eſt frigidum: et ideo qualitates contrarias eſſe ſimul in eodem ſubiecto: quia non includit contradictionem euidenter: non erit ſimpliciter impoſſibile nec negādū: quoniā deus poſſet contraria ſimul ponere ⁊ cōſeruare in eodem ſubiecto. ¶ Et ſi dicis: ſi ſunt ſimul: vnū corrumpet aliud: ſicut videmus etiā cuꝫ ſunt in diuerſis ſubiectis ſibi approximatis. Dicitur ꝙ ita videmus fieri naturaliter: tamen oppoſitū fieri poſſet ſupnaturaliter. Poſſet eñ deus ſuſpendere actionem earū: ſicut ſuſpendit actionē ignis in camino reſpectu triū puerorū. Per hoc ad rationē illā dicitur ſm illū modum: ꝙ non eſt incōueniēs idē eſſe calidū et frigidū: ⁊ hoc verū eſt nō tm̄ de exiſtente in diuerſis locis:

ſed

ſed etiā de exiſtēte ſolū in vno loco: ſm̄ ꝙ nōnulli dicūt corpora damnatorum ſimul pati ab intēſo calore ⁊ frigiditate in inferno: ⁊ nō tm̄ ꝑ viciſſitudines. ¶ R Uel ſm̄ alioꝝ opinionē pōt dici: ꝙ in caſu argumēti nō ꝓducunt qualitates ꝯrie: qꝛ ille ſimul exiſtēs in ſtuba calida: ⁊ in medijs niuibus: nō ſimul calet, ⁊ friget: ſed alterū tm̄ contingit ſm̄ regulas Sco. Qꝛ aut frigiditas niuis: ⁊ caliditas ſtube habēt ad ſeinuicē ꝓportionē equalitatis vel inequalitatis. Si primū non fit actio. Si ſcḋm: tunc illa qualitas q̄ habet proportionē minoris inequalitatis agit tm̄ ꝓducēdo ſilem: ⁊ cōtraria in agēdo impedit: vt ſi frigiditas niuis eſt fortior calore ſtube: talꝫ exiſtēs vtrobiqꝫ nō caleſiet in ſtuba ſꝫ frigeſiet. Si aūt calor eſt fortior: caleſiet vtrobiqꝫ. ¶ Uel dicet ꝙ lꝫ cōtraria repugnēt in eodē ſubiecto in vno loco naturaliter cōſiſtēti: poſſunt tñ ineſſe eidē ſubiecto in diuerſis locis replicato: hoc eſt habēt repugnantiā in eodē ſubiecto ⁊ loco: nō aūt in diuerſis ſubiectis: vt ptꝫ de corꝑe xp̄i in ſacꝰo: nec in eodē ſubiecto in diuerſis locis replicato: ⁊ ideo nihil impedit aliqḋ idem rome eſſe calidū: parrhiſius eſſe frigidum: ſi fuerit vtrobiqꝫ. ¶ L Ad nonū vbi inducūtur multa priuatiue oppoſita de eodē: ex quibus inferuntur contradictoria: dicendū ꝙ eque procedūt de corꝑe xp̄i in diuerſis altaribus etiā in vno altari ⁊ in naturali cōſiſtentia exiſtēti: puta in cruce ⁊ in hoſtia: in ſepulchro ⁊ in hoſtia: in celo ⁊ in hoſtia: ideo diſtinguēdū eſt de negatiōe priuatiue incluſa in priuatiuis: vel negant habitum ſimpl'r ineſſe: hoc eſt nullibi ⁊ nullo mō ineſſe: vt quieſcens valet tm̄. i. aliqd non motū: ⁊ infirmus. i. aliqs nō ſanus: cecus aliqs nō videns: acephalus nullibi habēs caput: mortuꝰ non habens vitā: ⁊ ſic de alijs. Et illo mō accipiunt qñ ꝑdicant ſimpl'r ſine determinatiōe ſibi addita. Et tunc oppoſita priuatiue inferūt oppoſita cōtradictoria: vt bene ſequit: a eſt videns ⁊ cecus: ergo videns ⁊ non videns: ⁊ ſic de alijs. Aut negant habitum ineſſe: nō ſimpl'r: ſed certo mō vel loco ꝑ determinationē ſibi additā expreſſam: vt quieſcēs rome. i. nō motꝰ rome: cecꝰ in tenebris i. non videns in tenebris: mortuus in cruce. i. nō habēs aiam in cruce p̄ſentē ⁊ viuificātē. Et tunc terminus priuatiuus non infert cōtradictoriū: vnde nec ſequit. quieſcit hic: ergo non mouet: ſicut nō ſequit: cecus hic ergo cecꝰ: mortuꝰ hic ergo mortuꝰ: qꝛ in oībꝰ locis arguit a parte in mō ad totū: ſiue ab inferiori ad ſuperius negatiue: q̄ cōſequētia non valet: ſicut nō ſequit: nō eſt coloratus colore albo: ergo non eſt coloratus. ¶ Et per hoc ptꝫ qḋ accipiendo priuatiua primo mō: oēs propoſitiones de predicatis priuatiuis in caſu argumēti ſunt negāde: ſcꝫ a hic quieſcit: a eſt infirmum: cecū: acephalū: mortuū: vt (hic) determinat ipſum a. nec ſequit: non mouetur hic ergo qeſcit: ſicut non ſequitur: nō mouetur hic ergo nō mouet. Et ita nunq̄ termini priuatiue oppoſiti ꝑdicant ſimul de eodē. Uñ licet vnus in aliquo loco quieſceret: in alio moueretur: in vno loco exocularet: capite truncaret aut ceteris membris. in vno loco aia deſineret informare corpus ⁊c. ⁊ nō in alio: tñ de tali concedēdū nō eſt ꝙ mouet ⁊ quieſcit: ꝙ eſt oculatꝰ ⁊ exoculatꝰ ⁊c. qꝛ oēs ille de predicatis ꝑuatiuis ſunt ſimpliciter falſe. ¶ Si vero termini priuatiui accipiunt ſcḋo modo: tunc oīa illata ſunt cōcedēda: ſcꝫ idem quieſceret ⁊ moueret: eſſet viuū ⁊ mortuū: nec tñ inferuntur contradictoria: qꝛ tunc mortuū tm̄ valet: aliqḋ in certo loco in quo natū eſt hr̄e vitam in

De terminis priuatiuis.

ſe: nō habet vitā. Et ille ſtāt ſimul a corpus in certo loco habet animā ſe viuificantē. Et ita ſꝫ opinionem Hugo. tactam ſupra lec. xxxvij. ſi ſacramentū in cena fuiſſet reſeruatū ꝑ triduū: qꝛ ibi fuiſſet impaſſibiliter: fuiſſet corpꝰ xp̄i ſimul viuū ⁊ mortuū: viuum in ſacꝰo: mortuum in ſepulchro vt manifeſte patet reſoluendo terminos. Sed ſecundū eandē opinionē ⁊ eundem caſum: corpus xp̄i in ſepulchro non fuiſſet ſimpliciter mortuū capiendo mortuū ſecūdo modo: quia falſum fuiſſet dicere ꝙ corpus iſtud iacēs in ſepulchro nullibi habuiſſet vitā. ¶ M Nec videat alicui abſurdū dicere idē viuū ⁊ mortuū ſecundo modo accipiendo mortuū: qꝛ cū eadē materia per diuinā potentiā poteſt ſubijci diuerſis formis ſpecificis: poteſt etiam replicari ad diuerſa loca. Ponatur ꝙ hic ſubijciatur forme aſini: alibi forme lapidis: in caſu iſta materia hic viuit vita ſenſitiua alibi nō viuit: hic eſt animata: alibi eſt inaiata. i. ibi nō habet aiam. Et hoc verū: ſi aiatū ⁊ inaiatum accipiunt vt differentie accidētales. Secus ſi accipiunt vt ſunt differētie eſſentiales oppoſite. Sic eñ ſimpl'r impoſſibile eſt idem hic eſſe aiatum ⁊ inanimatū: ſicut impoſſibile eſt idē hic eſſe hoiem ⁊ alibi eſſe ⁊ nō eſſe hominē: lꝫ eñ hic ſit cōpoſitū ex aia ⁊ corꝑe: ⁊ alibi ſit idē corpꝰ ſine aia: qḋ credo poſſibile: nihil tñ qḋ hic eſt homo: eſt alibi nō homo: qꝛ illud idem qḋ hic eſt et alibi: nec hic: nec alibi eſt homo: ſolū nāqꝫ corpꝰ eſt idem hic ⁊ alibi i caſu: ⁊ corpus nō eſt homo. Homo enim neqꝫ eſt corpus tantū: nec aia tm̄: ſed ex vtroqꝫ aial cōpoſitū: ⁊ tale cōpoſitū in caſu nō eſt hic ⁊ alibi. Suo modo dicit de alijs terminis abſolutis: puta lapis/terra/aial/corpꝰ ⁊c. ¶ Conceditur itaqꝫ ꝙ in caſu argumēti idē moueretur ⁊ quieſceret: idem eſſet vulneratū ⁊ integrum: idem videns ⁊ cecus/idē acephalus ⁊ mēbris truncatus: ⁊ integer ac perfectus. Idem hic patibulo affixus aut aqua ſuffocatus: ⁊ alibi ſolatijs indulgens: cōuiuijs ac voluptatibus deditus: idem viuus ⁊ mortuus: idē hic fame deficiēs alibi ſufficiēti cibo reficiens. Nam poſſibile eſt nutrimentū hic ſumptū cōuerti in ſubſtantiam aliti: ⁊ illud ſic cōuerſum nō replicari ad aliū locū: cum ſit realiter diſtinctū a corpore nutrito: qꝛ ei de nouo additū. Ex quo conſequēter ſequit ꝙ poſſet alibi mori fame ⁊ hic impingueſcere. Poſſet enim corpꝰ alibi ſicut hic reſolui per actiōes caloris naturalis: ita qḋ anima vtrobiqꝫ partes materiales reſolutas deſineret informare: et hic fieret reſtauratio deperditi ꝑ nutrimētū hic conuerſum in ſubam aliti ⁊ nō alibi: ⁊ ita ꝑ cōtinuaꝫ reſolutionē alibi ⁊ reſtaurationis defectū: tandē aia ſimpliciter deſineret informare corpus alibi lꝫ non hic: ⁊ ita alibi moreretur aial: hic viueret. Sic etiā ſtaret idē corpus hic viuere ſanū: alibi putreſcere tāq̄ cadauer mortuū. Nec eſt magis impoſſibile materiaꝫ ſtare ſub forma cadaueris in vno loco: ⁊ eandeꝫ in alio loco ſtare ſub forma viuentis: q̄ hic ſtare ſub forma viuentis et alibi ſub forma lapidis vel alia quacūqꝫ. ¶ N Ad decimū dico ꝙ ſi diſtātia diſtinguit diuerſitatē terminoꝝ inter quos eſt aliqḋ mediū: ſic idē nō diſtat a ſeipſo. Si aūt diſtinguit mediū aliqḋ inter hoc ⁊ hoc: nō curādo an termini ſint diſiūcti vel nō: tūc idē pōt diſtare a ſeipſo: qḋ nihil aliud eſt dictu niſi ꝙ aliqḋ idē eſt in diuerſis locis inter q̄ eſt realis diſtantia. ¶ Si dicis: ſi ideꝫ poteſt eſſe in locis diſtātibꝰ: tūc idē poſſet ad ſeipſuꝫ moueri ac ſibi obuiare: a ſe recedere: ⁊ ſeipſum circumire: immo ſecū loqui: diſputare: choream facere:

Eadē materia ꝑ diuinā potētiā pōt ſubijci diuerſis formis ſpecificis.

ſecū pugnare:luctari.⁊ ſi idez haberet mille loca
facere magnuz exercitū in cāpo: ⁊ ſimilia multa:
vt chorū clericorū cōſtituere:⁊ diuerſis vocibus
cātare:tenorē ⁊ contra tenorē ⁊ diſcātū ⁊c. ¶ Ad
illa dicit Sco. Puerilia ſunt ſenſui ⁊ imaginatio
ni innitētia. Unde oia illata tanꝗ̄ poſſibilia cō-
cedenda ſunt:nec illa implicāt aliquā ꝯtradictio
nē:nec maiorē includūt repugnātiā:ꝗ̄ idē corpꝰ
eſſe in diuerſis locis:qꝺ cū cōceſſum eſt ⁊ ꝓbatū
Obiectio. eſſe poſſibile:q̄ ſequunt̄ neganda non ſunt: niſi
manifeſtā includerent cōtradictionē. ¶ Et ſi di-
cis:ſi ſic idē impedit ſeip̄m:tūc nūꝗ̄ poſſet illud
qꝺ ad diuerſa loca replicatū eſt redire ad vnum
vbi:qꝛ ſit corpꝰ replicatū ad duo loca a:ſit vnꝰ lo
cus b:alter c. Si corpꝰ a debeat redire ad vnū lo
cū:vel ergo de b ad c:vel de c ad b. Sʒ ſi corpꝰ exi
ſtēs in b migrat ad ſeip̄m in c:cū venerit in c: ex-
pellit ſeip̄m de c:ad aliū locū:⁊ corpus qꝺ fuit in
b:manet in c:⁊ ſic adhuc manet in diuerſis locis:
qꝛ expellens in c:⁊ expulſum in alio loco. ſic etiaʒ
Rñſio ad obiectionē ecōuerſo ſi de c:redit ad b. ¶ Ad hoc rñdet̄:ꝙ ſi a
eſt in aliquo loco. ſ. b: ⁊ poſt ꝑ diuinā potentiam
ponit̄ ſimul ad aliū locū ſcʒ c:nō eſt imaginandū
ꝙ a migret de b in c ꝑ mediū:ſed incipit eſſe in c
per diuinā potentiā abſqʒ hoc ꝙ deſerat primuʒ
locū b:vel migret per mediū. Si etiā deſinit con-
ſeruari in c:non regredit̄ per b in mediū: ſed deſi
nēte in c:cōſeruat̄ in b:⁊ ita manet in vno loco: ⁊
de hoc latius infra. Et ſic ad argumentū dꝛ:ꝙ in
caſu a redeundo ad vnū locū:nec redit de b in c:
nec de c in b:per mediū a ſe mouendo: ſed ſic re-
dit ad vnū locū:qꝛ conſeruat̄ in vno loco vbi pla
cet deo:⁊ i alijs deſinit eſſe abſqʒ quacūqʒ migra
tione de loco in locū. ¶ O Ad vndecimū cōcedi
tur ꝯñs illatū tanꝗ̄ poſſibile. Unde nō implicat
ꝙ eidē materie i diuerſis locis replicare poſſunt
ineſſe ſimul diuerſe forme ſubſtantiales:⁊ cōtra-
rie accidētales:vt. ſ. dictū eſt. ¶ Ad duodecimū
dicitur ꝙ ignes illi ex equo diſtinctis locis eidez
ligno in illis locis replicato ꝓducunt duas for-
mas vel vnā:etiā in duobꝰ locis: ſm ꝙ determi-
nant̄ a prima cā quātū ad indiuiduū: nec eſt ma
gis impoſſibile duas formas eiuſdē ſpeciei infor
mare eandē materiā:ꝗ̄ diuerſas formas ſpecifi-
cas informare eandē materiā: neutꝝ implicat cō
tradictionem: neutrū pōt natura niſi ꝑcedente
miraculo:nec ipedit ꝙ ſunt diuerſa agētia:qꝛ di-
uerſe cāe ēt totales pñt cauſare eundē effectū:vt
alibi declarat̄. ¶ Ad vltimū dꝛ ꝙ ꝯñs nō eſt ipoſ
ſibile: nam etiā naturaliter ſine miraculo: ignis
paruus ex combuſtibilibꝰ auget̄: nec deficeret ſʒ
creſceret in infinitū ſi ſemꝑ adijcerent̄ cōbuſtibi
lia:nec ideo ſequit̄ ꝙ ſit infinite perfectionis in
agendo:qꝛ nō poteſt in quācunqʒ reſiſtētiā:quia
quodcūqʒ combuſtibile quantuncūqʒ paruum
ſi fuerit maioris reſiſtentie non agit in ipſum.
Aucto aūt igne:auget̄ ⁊ eius actiua virtus:ſecus
aūt ſi ignis nō augeret̄. ¶ P Ex his ergo ptʒ:qꝺ
nullam contradictionē includit idē corpus eſſe
in diuerſis locis circūſcriptiue:nō plus ꝗ̄ eſſe in
diuerſis locis definitiue. ¶ Secundo ꝙ non opʒ
ꝙ oia abſoluta q̄ inſunt ſiue vniuntur alicui in
vno loco: inſint eidem in pluribus locis ſi ipſuʒ
ad plura loca replicetur. Quod etiā duplici exem
plo oſtenditur. Primum de natura aſſumpta a
verbo:nā ſm opi. pene oium:vnio nature huma
ne eſt ſimul vnioni accidentis ad ſubiectuʒ: non
tñ in omnibus: ⁊ illa ſimilitudine non obſtante
poteſt verbū eſſe alicubi:immo de facto vbiqʒ:et
tñ natura humana aſſumpta nō eſt vbiqʒ:eſt er-
go alicubi verbum:vbi non eſt natura humana:

Ergo eodē modo pōt eſſe in ꝓpoſito: ꝙ ſubiectū
alicuiꝰ forme ſit in pluribꝰ locis:⁊ forma ſoluʒ in
formet ipſum in vno loco. Nec impedit illimita-
tio verbi:qꝛ ſicut verbū eſt ſimplr̄ illimitatuʒ:ita
ſubiectum quodcūqʒ eſt illimitatū:quantum ad
potentiam obedientialē dei:⁊ quantū ad aliqua
loca. ¶ Scdm exemplū eſt:qꝛ ſm alios corpus re
plicatū ad duo loca:habet duo vbi:⁊ duas p̄ſen-
tialitates ad illa:⁊ tamen illa vbi:⁊ preſentialita-
tes nō replicant̄ ad replicationē corporis locati.
Sic corpus xp̄i exiſtēs in celo: pōt habere aliqꝺ
accidens abſolutū i celo ⁊ illo carere in ſacrō:ꝗ̄-
uis de facto oia credit̄ habere in ſacrō:vt ſupra
habitum eſt. ¶ Tertio habet̄ ꝙ ꝓpter replicatio
nem eiuſdē corporis ad diuerſa loca:nō ſequitur
agens naturale agere ꝑ diſtātiā improportiona-
tā:non eñ opʒ ꝙ ſi corpus vnū ſit hic ⁊ Rome:ſi
hic approximatur ignis: ꝙ generet calorē in ro-
ma. Nō enim opʒ calorē hic genitū:in illo corꝑe
qꝺ eſt hic ⁊ rome:etiā inherere ſibi rome: etiaʒ ſi
calor replicaret̄ ⁊ eſſet hic ⁊ rome. Nō tñ ꝓduce-
retur primo rome ab igne hic applicato:ſed ꝓdu
ceretur primo hic ⁊ eſſet rome per cōcomitātiaʒ:
nō ꝑ ſe primo. Et tātū de iſta materia q̄ ſi nimis
extenſa eſt:veniā dabit auditoriū ſcholaſticū cui
loquor. ¶ Q Reſtat videre de locali motu corpo
ris xp̄i. Et primo vtrū corpus xp̄i localiter mute
tur:dum vi conſecrationis incipit eſſe ſub ſpecie
bus panis. ¶ Scdo vtrum in hora cōſecratiōis
deſcendat localiter de celis per media ad ſpēs ſa
cramentales. ¶ Tertio vtrum moueat̄ localiter
motis ſpeciebus. ⁊ ſi ſic ꝑ quē moueat̄. ¶ De pri Scotus.
mo eſt opinio quorundā vt ſcti Thome ⁊ Egidij
theo. xi. Recitat Scotꝰ di. x. q. i. ꝙ corpus xp̄i in-
cipit eſſe in altari ſine ſui mutatiōe locali ꝓpter
cōuerſionē panis i corpus xp̄i:⁊ ideo nō opʒ cor-
pus xp̄i in ſe mutari. Sufficit eñ ꝙ aliq̇d mutet̄
in ipſum:ad hoc ꝙ incipiat ibi eſſe preſens:quia
vniuerſaliter ſicut genitū eſt vbi priꝰ fuit corru-
ptum:non per aliquā loci mutationē ꝓpriā geni
ti:ita illud in qꝺ cōuerſum eſt aliq̇d:per conuer-
ſionē eſt vbi prius cōuerſum fuit:⁊ nō ꝑ mutatio
nē loci ꝓpriaʒ termini a quo. ¶ Sed hec opinio
ſatis ſupra reprobat̄:ꝑ hoc ꝙ cōuerſio non eſt rō
formalis corporis xp̄i eſſendi ſub ſpeciebꝰ panis
vide ſupra D. ¶ Preterea preſentia corꝑis ſub
ſpeciebꝰ panis pōt eſſe ꝑ ſe terminus alicuiꝰ mu
tatiōis ⁊ nō cōuerſionis:qꝛ illa eſt ad ſubſtantiā
corporis xp̄i tanꝗ̄ ad per ſe terminū:ergo nō ad
p̄ntiam localē:cū eiuſdem mutatiōis nō ſint plu
res per ſe termini:nec pōt alia mutatio aſſigna-
ri:cuius p̄ntia localis ſit per ſe terminus niſi mu
tatio localis:ergo. ¶ Item ſi aliqꝺ corruptuʒ cō
uertitur in genitū:nō obſtante illa cōuerſiōe erit
ibi mutatio localis geniti. ſʒ Ockā. q. iij. vi. q̄tli.
Sicut eñ materia nō pōt habere nouā formā ſi-
ne ſui mutatione:ita nec corpꝰ pōt habere nouū
vbi qꝺ priꝰ nō habuit ſine corꝑis illiꝰ mutatiōe.
¶ Nec valet ſi diceret̄:ꝙ corpꝰ xp̄i nō eſt in loco
immediate:ſed mediātibꝰ ſpeciebus ſub quibus
fuit ſuba:⁊ ita nō eſt ibi ſicut in loco ꝓprio: qꝛ oē
qꝺ cōpetit alicui mediante alio cui prio cōpetit:
nō cōpetit illi:niſi ꝓpter ſpecialē vnionē ad alte-
rū quā prius nō habuit. Sicut exēpli cā:ignis ca
lefacit:qꝛ calefacere ꝑmo cōuenit calori: q̄ infor
mat ignē:⁊ ita calere cōuenit igni ꝓpter ſpecialē
vnionē caloris ad ignē. Silr̄ verbū dicit̄ paſſum:
qꝛ paſſum priꝰ cōuenit nature hūane q̄ vnit̄ ver
bo ſpāli vnione:ſine qua v̄bū nō diceret̄ paſſuʒ.
Sed vnio corꝑis xp̄i non eſt ſpecialis ad ſpecies
panis:nō eñ eſt alia niſi ꝗ̄ angeli ad corpus cui
aſſiſtit

aſſiſtit:ſed ſi angelus eſſet preſens ſpeciebꝰ: non
eſſet in loco ſpecierū ꝓpter illas ſpecies:ſed eſſet
in loco per ſuā ſubſtantiā definitiue:⁊ ſi de nouo
acquireret locū illū:mutaret̄ localiter: ergo ⁊ cor
pus xp̄i nō eſt in loco per ſpeciē tanꝗ̄ ꝑ rōnē for
malē. Et cū de nouo icipit eſſe ſub ſpeciebus:mu
tatur localiter:qꝛ acquirit locū quē prius nō ha-
buit. ¶ Item ſicut exiſtens in loco ita qꝺ vere et
realiter totū eſt in toto:⁊ pars in parte:eſt in loco
per ſe circūſcriptiue:ita exiſtēs ſic in loco ꝙ tota
liter vere ⁊ realiter eſt in toto: ⁊ totū in qualibet
parte:eſt per ſe ⁊ vere in loco definitiue: ſic eſt de
corpore xp̄i:ergo nō eſt in loco per ſpēs tanꝗ̄ per
De duabꝰ mutatiōibus localibus. rōnez formalē exiſtēdi in loco. ¶ R. Ideo eſt alia
opinio tenens ꝙ corpꝰ xp̄i nō ſit pn̄s ſacro de no
uo ſine ſui mutatione ⁊ mutatione locali. ¶ Sed
notandū qꝺ qn̄ corpꝰ mouet̄ de loco quē deſerit:
ad locū quē acq̄rit: ibi ſunt due mutationes lo-
cales. Una deperditiua loci quē relinq̄t. Alia ac-
quiſitiua loci quē intrat:⁊ ꝑ ꝯn̄s quattuor termi
ni:q̄libet mutatio hꝫ duos terminos: priuatiuū
⁊ poſitiuū. Prima enim dictarū mutationum eſt
de termino poſitiuo ad terminū priuatiuū: qꝛ de
eſſe in tali loco: ad non eſſe in tali loco. Scd̄a eſt
de termino priuatiuo in terminū poſitiuū: ſcꝫ de
nō eſſe in loco a:ad eſſe in eo. Et ſi fit cū expulſio
ne alterius corporis extra terminum ad quē:ſunt
ibi quatuor mutationes ⁊ octo termini:pꝫ:quia
eadē rō eſt de corpore expulſo ſicut de corꝑe ex-
pellēte. Si v̄o moueret̄ corpus aliqꝺ de loco ſuo:
⁊ nō expelleret aliud de loco ad quē:ſicut in pene
tratione dimēſionum:tūc nō erūt niſi due muta
tiones p̄dicte. Si aūt corpus nō recedēs a prio-
ri loco fieret de nouo pn̄s alij loco ſine expulſiōe
exiſtētis in illo: tūc nō eſt niſi vna mutatio acq̄ſi
tiua ⁊ nulla deperditiua:cuius termini ſunt pri-
uatio noui vbi:⁊ acquiſitio eius. Mutat̄ eñ tale
corpus de nō eſſe in loco a:ad eſſe in loco a. Nec
alr̄ intelligibile eſt corpꝰ eſſe vbi prius nō fuit ni
ſi aliquo horū modorū. Cū aūt corpus xp̄i inci-
piēs de nouo eſſe ſub ſacro: nō deſerit locū i celo
vbi priꝰ fuerat:vel ēt in ſacro i alio altari cōfecto:
pꝫ ꝙ eſt pn̄s de nouo per ſui mutationē localem
ſm̄ vltimū modū dictū:ita ꝙ manēs pn̄s ei loco
cui prius ſcꝫ ante hāc cōſecrationē fuit pn̄s:inci
pit de nouo eſſe pn̄s illis ſpeciebꝰ: q̄bꝰ prius nō
fuit pn̄s:ꝙ eñ nō obſtāte conſecratione maneat
Auguſti. pn̄s in celo:pꝫ per beatū Augu. de cōſe. di. ij. pri
ma quidē. Donec ſeculū finiat̄ ſurſum eſt dn̄s:et
hoc intelligendū ſm̄ Sco. niſi placeret ex aliqua
gr̄a ſpāli deſcendere. Qꝺ nō ponit̄ fieri ꝓpter ve
ritatē euchariſtie:⁊ rōnabiliter. Alioq̄n angelici
ſpūs ⁊ aīe btē:⁊ etiā oculi corporū iā glorificato
rū:priuarent̄ iocūdiſſima viſiōe glorioſiſſime hu
j. Pet. j. manitatis xp̄i: in qua oēs (Petro teſte) delectā-
tur. Priuarent̄ inquā hmōi humanitatis viſiōe
ſi a celo deſcēderet ſub miſſarū celebratione: duꝫ
pn̄tem ſe faceret altaris ſacro. Nā ad viſionē in-
tuitiuā rei (ſaltē in ꝓprio genere) req̄rit̄ certa ap
proximatio obiecti ⁊ potētie:q̄ in propoſito vide
ret̄ nō eſſe. Hoc aūt incōueniens vr̄ ꝙ ꝓpter via
torū ſalutē minuat̄ gaudiū ⁊ delectatio beatorū.
Manēs igit̄ in celo:fit pn̄s xp̄i corpus in altaris
ſacro:cui prius nō fuit pn̄s:⁊ ita non ſine ſui mu
Dubium. tatiōe. ¶ S Sed tūc eſt dubiū:qualis ſit illa mu
tatio an debeat dici mutatio localis. Uidetur ꝙ
qꝺ illa ſit de q̄d nois termini:nā de re ſatis ꝯſtat:
nā certū eſt ꝙ hec mutatio eſt ad locū ſpecierum
ſacraliū tanꝗ̄ ad terminū. Acquirit eñ corpus
xp̄i hūc terminū de nouo ꝑ cōſecrationē ſacerdo
talē. Cōſtat etiā ꝙ nō deſerit nec deperdit locum
priorē:ſꝫ manēs in loco in quo prius fuerat:acq̄-
rit nouū vbi:ſcꝫ locū ſacri. Cōſtat ſilr̄ ꝙ illa mu-
tatio ſit iſtātanee ⁊ nō ſucceſſiue:puta tota ſimul
in primo nō eſſe ꝓlatiōis forme ex dictis lec. xlij.
¶ Ex quo pꝫ p̄io:ꝙ nō pōt dici motꝰ localis: qꝛ
nō eſt mutatio ſucceſſiua. Motus autē cōnotat Solutio.
ſucceſſionē. Reſtat ergo ꝙ ſit mutatio localis:vł
alia cui nondū nomē impoſitū eſt. Si ergo muta
tio localis diſtinguit quālibet triū mutationū ſu
pradictarū indifferēter:ſcꝫ acquiſitiuam tm̄: vel
deꝑditiuā tm̄:vel acquiſitiuā ⁊ deꝑditiuā ſimul:
⁊ ſit eiꝰ q̄d nois:mutatio per quā aliq̄d acquirit
nouū locū:vel ꝑdit habitū:vel facit vtrūqꝫ ſimul
ſic eſt mutatio localis:qꝛ prima pars q̄d nois ſibi
ꝯuenit. Si v̄o mutatio localis diſtinguit vtrūqꝫ
cōiunctim:⁊ neutrā partē ſeorſuꝫ:ſicut vr̄ dicere
ph̄s. v. phyſi. Motꝰ eſt a ſubiecto i ſubiectū: tūc
mutatio illa nō erit mutatio localis:nec cōprehē
dit̄ ſub aliqua ſpecie mutationis a ph̄o poſita:
nec mirū:cū hec mutatio ſit ſuꝑnaturalis: facta
ſola diuina virtute:qualē nunꝗ̄ expertꝰ eſt ph̄s:
eo ꝙ doctrina ph̄i ad eā nō ꝑtigerat. Eſt ergo
mutatiō cui nomē impoſitū nō eſt:qꝛ enim natu-
raliter in locali mutatione nunꝗ̄ ſeparant̄ ab in
uicē mutatio deꝑditiua loci ⁊ acq̄ſitiua:cū in lo-
cali mutatione mobile deſerit priorē locū:⁊ acq̄-
rit aliū. Ideo mutatio localis ex ꝯmuni vſu dicit
vtrāqꝫ mutationē coniunctim ⁊ neutrā ſeꝑatim
⁊ lꝫ ſint realiter diſtincte mutationes:tn̄ nomina
eas diſtincte ſeu ſeparate ſignificātia nō ſunt im
poſita: ⁊ ſic accipit mutationē localē Alexā. Ca-
piēdo tn̄ mutationē p̄io mō eſt vere mutatio lo-
calis:qꝛ vere acq̄rit nouū locū in quo prius non
fuit:lꝫ nō ſit in eo cōmenſuratiue: ſed tm̄ definiti
ue:qꝛ totū corpus in toto:⁊ totū in qualibet par-
te loci:nec tn̄ ideo minus vere eſt in loco ſpecierꝫ
ꝗ̄ ſi eſſet ibi totū in toto:⁊ pars in parte.

¶ Lectio. xlvij.

A

Don
ſequen-
ter vidē
dū eſt de
duobus
dubijs
alijs p̄ce
denti le
ctiōe mo
tis: quo
rum pri-
mum eſt
vtrū cor
pus xp̄i
in hora
cōſecra-
tionis deſcēdat localiter ꝑ mediū ad ſpecies ſa-
cramēti altaris? Ad qꝺ plane dr̄:lꝫ corpus xp̄i ad
legitimā verboꝝ formaliū ꝓlationē:incipiat eſſe
ſub ſpeciebꝰ panis:ꝑ ſui mutationem noui loci
acq̄ſitiuā:nō tn̄ mouet̄ deſcendēdo de celo ꝑ me
diū vſqꝫ ad ſacramēti locū. Primū pꝫ ex decla- Joā. Damaſcenꝰ.
ratis lectiōe p̄cedēti. Scd̄m ꝓbat̄ autoritate bti
Joā. dam̄. dicētis. Qꝛ cōſuetudo eſt hoibꝰ paneꝫ
cōedere ⁊ vinū bibere et aquā: cōiugauit eis eiꝰ
diuinitatē:⁊ fecit ea corpus ⁊ ſanguinē eiꝰ. Non
qm̄ ipſum corpus qꝺ aſſumptū eſt de celo deſcen
dat:ſed qm̄ ipſe panis ⁊ vinū tranſit in corpꝰ et
ſanguinē xp̄i. Hec dam̄. Cum etiā inumera ſunt
altaria in quibꝰ celebrat̄ ſacrū illud myſteriū ſi
moueret̄ ꝑ medios orbes celi ⁊ ſpheras elemēta
res ad ſingula hmōi altaria:corpꝰ xp̄i eſſet in cō

tinuo motu: ⁊ moueretur ad cōtrarias poſitio-
nū differētias ſimul: ſcꝫ ad oriētē ⁊ occidentem:
meridiē ⁊ ſeptētrionē: ꝑ varietate ſitus altariuꝫ:
qđ eſt abſurdum ⁊ ridiculoſum. Tenet em̄ eccl'ia
corpꝰ xp̄i nullibi eſſe q̄ȝ in celo ⁊ in altaris ſacr̄o:
niſi ex ſpeciali cauſa ⁊ gr̄a xp̄s ſe vellet alicui oſtē
dere. Quēadmodū legit̄ btō petro paſſionē decli
nāti extra romā poſt ſuam aſcēſionē occurriſſe: ⁊
Obiectio. querēti. Dn̄e: quo vadis? rn̄diſſe. Uado romā ite
rū crucifigi. ¶ B Sed dicis cū corpus xp̄i ante
cōſecrationē eſt in celo: quō facta conſecratione
pōt venire ad ſacr̄i locū: ⁊ nō moueri: vel inſtan-
Reſp̄ſio ad obiectionem. tanee mutari ꝑ mediū qđ ē inter celū ēpyreū ⁊ ſa
cramēti locū: nō em̄ videt̄ itelligibile. ¶ Ad hoc
dicendū ꝙ imaginatio huius dubij ꝓcedit: ac ſi
locus corporis in celo eſſet terminus a quo inci-
peret motus vel mutatio corporis xp̄i ad locum
ſacr̄i: qđ nō ita ē. Nā exiſtētia corpis xp̄i in celo
nihil facit ad hoc ꝙ corpꝰ xp̄i incipiat eē i ſacr̄o.
Eque em̄ iciperet in ſacr̄o eſſe ad legitimā forme
ꝓlationē: ſi corpus xp̄i nō eſſet in celo. Falſa eniꝫ
eſt illa imaginatio qua imaginat̄ ꝙ cū corpꝰ xp̄i
incipit eſſe in ſacr̄o: de aliquo loco in quo eſt ſua
naturali cōſiſtētia: veniat ad locū ſacr̄i ꝑ media
intercepta. Sed quodcūqꝫ corpꝰ exiſtēs in certo
loco pōt deꝰ imediate ponere in alio loco abſqꝫ
hoc ꝙ relinquat priorē locū: ⁊ abſqꝫ hoc ꝙ mute
tur ꝑ mediū. Sicut em̄ deꝰ pōt rē q̄ nō eſt actu de
nouo ꝓducere in loco quo voluerit abſqꝫ hoc qđ
de alio loco veniat ſeu moueatur: ita pōt corpus
actu exiſtēs in loco ponere imediate in loco alio
quo placuerit abſqꝫ hoc ꝙ moueat̄ de priori loco
ꝑ mediū. Nec ſcđm maius eſt vel difficiliꝰ prīo.
¶ Ex hoc em̄ ꝙ rē actu ꝓduxit: nō eſt factꝰ impo-
Roma. iiij. tēs vt minꝰ poſſit circa rē ꝓductā q̄ȝ potuit prius
q̄ȝ ꝓduxit. Deꝰ ergo qui vocat ea q̄ nō ſunt: ſicut
ea q̄ ſunt. Etiā ea q̄ ſunt vocat quocunqꝫ volue-
rit: vt ibi ſint primo ⁊ immediate: ſicut ea q̄ non
ſunt: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō ꝑ motū eiꝰ ꝑ loca media. Ordo
em̄ in mouentibꝰ creatis cōſtitutus naturalis:
quo mouēs creatū nō pōt mouere mobile de ex-
tremo in extremum: niſi relicto priori loco mo-
ueat ꝑ mediū: nō cōſtringit oīpotētiam dei. Ea-
dē nāqꝫ potētia: qua pōt vnū corpus ponere ad
diuerſa loca ſimul: pōt etiā corpus ponere in lo-
co quo voluerit: vt ibi ſit ſtatim ⁊ immediate ſi-
ne eiꝰ motu per quodcūqꝫ mediū: etiā ſiue aliq̄d
in ipſum cōuertat̄ ſiue non. Ita enim poteſt me
hic manētē immediate ponere in roma: abſqꝫ cō
uerſione alicuius rei rome exiſtētis in me ſicut cū
cōuerſiōe. Cōuerſio enim (vt ſupra dictū eſt lect.
precedēti D.) nō eſt ratio formalis alicui exiſtē-
di in loco cōuerſi. Statuit itaqꝫ ſummꝰ ſacerdos
xp̄s vt legitime prolatis verbis conſecrationis:
ſub ſpeciebus panis ⁊ vini preſens ſit verum cor
pus ſuum ⁊ ſanguis: nō curando vbicunqꝫ ſit in
cōſiſtētia naturali: nihil ſiquidem ꝓmouet: nihil
impedit eiꝰ exiſtentia naturalis ad hoc ꝙ ſit ſub
ſacramēto: ſed per virtutē cōſecrationis quaſi de
Scotus. nouo oritur ſiue creatur xp̄i corpus ſub ſpeciebꝰ
¶ E Unde tenet Sco. q. iiij. diſtin. x. lib. iiij. ꝙ exi
ſtētia corporis xp̄i ſub ſacr̄o non neceſſario pre-
ſupponit eiꝰ exiſtentiā ſub modo naturali: quia
illa non depēdet ab iſta. Eſt enim exiſtētia indif-
ferens ad oēm modum exiſtētie: ergo ſaluari po-
teſt in vno modo ſine alio: poteſt ergo corpꝰ xp̄i
eſſe modo ſacramentali: ⁊ nullibi eſſe modo na-
turali. ¶ Preterea exiſtentia ſub modo naturali
non eſt de eſſentia exiſtentie ſub modo ſacramen
tali: nec eſt eius cauſa: ergo iſta non dependet ab
illa. Primum patet: q2 res euchariſtie non habet
in ſacramento modū naturalē ſcilꝫ extenſiuum.
Haberet autē ſi modus naturalis eſſet de eſſen-
tia illius exiſtētie ſacramētalis: q2 quod eſt de eſ-
ſentia alicuius: nō poteſt ab eo ſepari. Scđm pa
tet: quia deus eſt cauſa exiſtentie ſacramentalis.
Deus em̄ eſt cauſa immediata: qđ corpus xp̄i eſt
ſub ſpeciebus ſacramentalibus: ⁊ nō corpus i exi
ſtentia naturali. Ex hoc Scotꝰ vbi. s. infert duo Primū correlarium.
correlaria. ¶ Primū: ante incarnationē chriſti:
potuit eucharistia fuiſſe ita vera ſicut nunc: tam
quantū ad ſignationē: q̄ȝ quantū ad rem ſigna-
tam ⁊ contentā. ¶ Scđm ꝙ poſt incarnationem Scđm correlariū.
poſſet corpus xp̄i deſinere eſſe ſub mō naturali:
⁊ tn̄ in eucharistia vere manere quantū ad veri-
tatē ſigni ⁊ ſignati ac cōtēti. Utrunqꝫ patet: quia
ad corpus xp̄i realiter contineri in eucharistia:
nō neceſſario ſequit̄ corpus illud habere exiſtē-
tiam mō naturali: ergo primum potuit fieri ſine
ſecūdo: ſiue precedendo ſiue remanendo poſt de
ſtructionē illiꝰ ſecundi. Ubicūqꝫ em̄ res pōt ha-
bere eſſe verū ⁊ reale: ibi poſtq̄ȝ nō fuit: pōt pro-
duci ⁊ incipere ſimpl'r eſſe. Corpus autem xp̄i in
ſacramento hꝫ verū ⁊ reale eſſe: ergo ſi non eſſet
poſſet ibi ſub illo mō exiſtēdi produci ⁊ incipere
eſſe ſimpl'r: lꝫ nullibi eſſet ſub alio modo eſſendi.
¶ D Unde ſi deꝰ inſtituiſſet ſacr̄m illud ſub ea-
dē efficacia ante incarnationē xp̄i: qua poſt icar-
nationeꝫ inſtituit ad legitimā verboꝝ ꝓlationē:
ita tūc ſub ſpeciebus panis fuiſſet verū: ⁊ idē cor
pus xp̄i illud qđ nūc ſumptū eſt de virgine ſicut
modo: fuiſſet enim tūc eadē materia corpis xp̄i:
eadē aīa: eadē vnio verbi que nūc eſt. Illa tantuꝫ
fuiſſet differentia: q2 tunc ad prolationē verborū
corpus xp̄i fuiſſet de nouo productū: ⁊ incepiſſet
eſſe ſimpl'r. Nūc aūt nō de nouo ꝓducit̄: nec ici-
pit ſimpl'r eſſe: ſed incipit eſſe ibi in ſacramento.
Sic etiā ſi corpus xp̄i ſimpl'r nunc deſineret eſſe:
ita qđ nec eſſet in exiſtētia naturali nec ſacramē-
tali: ⁊ ſacerdos legitime celebraret: iam de nouo
inciperet eſſe ſimpl'r ſub ſacr̄o: ⁊ de nouo ꝓduce
retur: ac verbū de nouo incarnaretur: ſicut enim
ſemel incarnatū eſt verbū: ⁊ ꝓ certo tp̄e ex virgi-
ne: ita potuit prius vel poſteriꝰ incarnari: ⁊ ideꝫ
corpus aſſumere et non ex virgine: qđ em̄ potuit
prius vel poſteriꝰ incarnari: certū eſt: cū nullum
tempus neceſſitet eternum. Omne em̄ tp̄s deus
poſuit in ſua ptāte: quantū ad omne opus tp̄ale.
Qđ aliunde q̄ȝ ex virgine: ptꝫ: q2 nihil ſumpſit ex
v̄gine niſi materiā corpulēte ſubē: hec aūt mate
rie portio fuit prius q̄ȝ virgo: nā tota materia in
ꝑncipio ſimul ꝓducta eſt: nec eſt generabilis: nec
corruptibilis: nec augmētabilis: nec diminuibi-
lis. Poterat ergo illā portionē materie prius q̄ȝ
fuerat v̄go vbicūqꝫ fuerat: a ſua forma ſubāli ſe-
parare: ⁊ eā aīa intellectiua eadē qua nunc aīare
⁊ ita corpꝰ humanū idipſum qđ nūc eſt: q2 eandē
materiā ⁊ formā aſſumere: ⁊ hoc vel ſub mō exiſtē
di ſacr̄ali vel ſub exiſtētia naturali: ⁊ in tale corpꝰ
ſic de nouo formatū poteſt ⁊ potuit cōuertere pa
nis ſubām. Ita em̄ poteſt panē cōuertere in non
exiſtēs ante cōuerſionem: ⁊ ipſa cōuerſione ꝓdu
ctū (ſicut patet in conuerſione naturali aeris in
aquā: ⁊ aque in vinū in vite) ſic poteſt cōuertere
panē in actu exiſtēs. Nō em̄ plus requirit̄ ad cō
uerſionē: niſi ꝙ vterqꝫ terminus cōuerſiōis ſit in
plena ptāte cōuertētis qn̄tū ad eſſe ⁊ nō eſſe: ſic
aūt oīa poſſibilia exiſtētia ⁊ nō exiſtentia ſunt in
ptāte diuina. Nec in caſu quo prius eſſet ſub exi
ſtētia ſacr̄ali ⁊ poſt: ꝓduceret̄ ſub exiſtentia natu
rali: ſimpl'r inciperet eē ſub exiſtētia naturali: nec
ſimpl'r ꝓduceret̄: q2 iā vere eſſet ꝓductū ſub alia
exiſtētia

exiſtentia ſub qua vere eſt: ſicut ⁊ nūc nō ꝓducit᷑
ſimpliciter ſub eucharistia: ex quo prius eſt ſub
naturali exiſtentia. Silr ſi manēs in ſacramento
deſineret eſſe in conſiſtentia naturali: nō ſimplr
deſineret: ſꝫ deſineret ſub iſto mō exiſtēdi: cōfor⸗
miter ad predicta de corpe xp̄i in cruce: ſepulcro:
⁊ in ſacramēto: ſi reſeruatū fuiſſet in triduo. Nō
Obiectio. ergo ſequitur ꝙ res incipiat prius ꝙ̄ icipiat: aut
eſſe deſinat poſtꝙ̄ deſierit. ¶ E Sed diceres: nō
obſtante ꝙ fuiſſet corpus xp̄i in euchariſtia: po⸗
tuiſſet nihilominus fuiſſe formatū de ſanguini⸗
bus virginis ſub modo exiſtendi naturali: ⁊ ita
aſſumi: ⁊ ſic verbū incarnari poſtꝙ̄ fuit incarna⸗
Solutio ob tum in euchariſtia: ⁊ ſic incarnari poſtꝙ̄ fuit in⸗
iectionis. carnatum: quod eſt impoſſibile. ¶ Ad illud dicit
Scotus poſſibile fuiſſet illud corpꝰ fuiſſe forma⸗
tum de ſanguinibus virginis ſub modo eſſendi
naturali: non obſtante ꝙ euchariſtia vera preceſ⸗
ſiſſet: ſed illa formatio non fuiſſet tunc inceptio
corporis niſi ſm̄ quid: qꝛ p̄habet eſſe ſimpliciter
in euchariſtia. ¶ Sed diceres quō poterat corpꝰ
iam animatū anima intellectiua ⁊ perfectum for⸗
mari de ſanguinibus virginis inanimatis: cum
corpori xp̄i ꝑfecto nō poſſit fieri additio. Ad hu⸗
ius intelligentiā (vt mihi videtur) aduertendum
primo: ꝙ ſi in euchariſtia fuiſſet idem corpus qđ
nūc: ante incarnationē ex virgine: ⁊ poſtea incar
natū ex virgine: neceſſe fuit eandē materiā in eu⸗
chariſtia ſubſtare anime intellectiue xp̄i: ⁊ in vir
gine ſubſtare forme ſanguinis: eandē dico nume
ro: alioquin nō fuiſſet idem corpus qđ nūc. Ma⸗
teria eñ corporis xp̄i que nūc ſubſtat anime xp̄i:
ſubſtiterat forme ſanguinis in virgine. Cum ergo
ſm̄ premiſſa lectione ꝓxima: eadem materia nu⸗
mero pōt replicari ad diuerſa loca ſine replicatio
ne forme: imo in diuerſis poteſt locis ſubſtare di⸗
uerſis formis. In caſu nr̄o potuit forma ſangui⸗
nis in virgine in ea parte materie qua erat eadeꝫ
in euchariſtia corrūpi: ⁊ aīa xp̄i ꝗ īformabat ma⸗
teriā eandē in euchariſtia: etiā eā incipere infor⸗
mare in vtero virginis: ⁊ eam vt ibi viuificare: et
ꝑ iuxta poſitionē ꝑtis materie ꝗ ſteterat ſub for⸗
ma nutrimēti augmētari: ⁊ aīa xp̄i eādē materie
ꝑtē vt ibi etiā informare: ⁊ ita creſcere vt ibi ⁊ na
ſci tandē ⁊ lactari ⁊c. Unde opꝫ imaginari ꝙ tota
materia corpis xp̄i ſub euchariſtia: extra eucha⸗
riſtiā ſub naturali exñtia ſit multiplr diuiſa: ꝑtiꝫ
ſubſtās forme ſanguinis in virgine: ꝑtim forme
nutrimēti iā aſſumpti a virgine: ꝯuertendi ī ſan⸗
guinē: ꝑtim forme alteriꝰ rei in cibū ꝯuertende: ⁊
aliqñ a virgine ſumēde. Quas lꝫ ſimul iūctas in⸗
format aīa xp̄i in ſacro: non tñ informat ſimul in
v̾gine ⁊ alibi vbicunqꝫ fuerit replicata ac diuiſa.
Informabit tñ ſucceſſiue dū iuxta ponunt᷑ portio
ni materie in v̾gine: vl̄ poſt natiuitatē extra ī cor
pore nati: ſucceſſiue inquā donec īformet oēs ma
terie ꝑtes ī naturali exñtia: qˢ ſil̄ īformat ī eucha
riſtia. Et lꝫ in illis trāſmutationibꝰ multe forme
ſubſtātiales corrūpūtur: vt forma ſanguinis: nu
trimenti: cibi ⁊c. nulla tñ noua forma ꝓducit᷑: ſed
aīa xp̄i eadē in euchariſtia dudū creata: ſucceſſi⸗
ue informabit ſingulas materie ꝑtes extra qˢ in
format ſimul in euchariſtia. Sic ergo corpus xp̄i
iam exiſtēs in ſacramēto pōt ꝯcipi in virgine: cre
ſcere: naſci: nutriri ⁊c. nō accipiēdo nouū eſſe: qꝛ
ꝗcꝗd accipit ibi: prius habet in euchariſtia: ſed
accipiet nouū modū eſſendi ſiue de nouo eſſe ibi
Et eſt aliquo modo ſil̄e ſi xp̄s inſtituiſſet eucha⸗
riſtiā ſtatim poſt ꝯceptionē eiꝰ in vtero: lꝫ tūc cre
ſceret nutriret᷑ corpꝰ in vtero: ⁊ poſt natiuitatem
in ꝯſiſtētia naturali: nō tñ opꝫ ꝙ ibi mutaret᷑ in ſa

cramēto: vt. ſ. dictū eſt: ſi reſeruatū fuiſſet in tri⸗
duo. Cui nō placet modus ille: ꝗrat aliū: libēs cū
cedo ſnīe ſaniori. ¶ F Mira ſunt hec: ⁊ extra na⸗
ture ordinē ꝯſtituta: ſed nō tā admiranda in his
infinita dei virtus ⁊ potētia: ꝙ̄ immēſa ipſius be⸗
nignitas ⁊ mīa: qua adhuc loqntibꝰ ſacerdotibꝰ
⁊ corpus ſuum aduenire poſtulātibꝰ nō voce fra
gili ſed facto rñdet efficaci. Ecce adſuꝫ: nec rapti
ſuam exhibet p̄ſentiam quēadmodum ſuis diſci⸗
pulis apparuiſſe legitur poſt reſurrectionē: ac ip
ſis ſenſus in eū figere volētibus ſubito diſparuit
Non vtiqꝫ ſic ſuam p̄ſentiam in hoc venerabili
exhibet ſacramēto: quinimmo manducādus ex⸗
pectat: ⁊ ſe digne māducanti vitā promittit eter⸗
nam. Si quis inquit manducauerit ex hoc pane
viuet in eternū. Mirādū ꝙ ſemel venit filius dei
pro mundi ſalute: carnē ſuā crucifixioni: ſangui⸗
nē ſuum effuſioni expoſiturus. Quotidie ſe p̄ſen⸗
tat: eandē ſuā carnē comeſtioni ⁊ eundem fuſum Ioā. vj.
ſanguinē potationi: ad refectionē anime fideliū
in eternum victure: amore ineffabili traditurus.
Hinc plus fideli aſſurgēdum eſt: ⁊ mēte deuotiſ⸗
ſima in gratiarum actionē prorumpēdum: pro tā
to diuine mīe exhibito bñficio: ꝙ ſuſpēdēdum in
admirationem ex infinite potētie ⁊ virtutis fctō
miraculo. ¶ G Uidetur tamē ſonare contra pre
dicta verbum beati Greg. iiij. dialo. li. c. l. ⁊ in ho Gregorius
mel. paſchali: ⁊ habet᷑ de ꝯſe. diſt. ij. Quid ſit ſan⸗
guis. Quis (inquit) fideliū dubiuꝫ habere poſſit
in ipſa immolationis hora ad ſacerdotis vocem
celos aperiri. In illo ieſu chriſti myſterio angelo
rum choros adeſſe: ſuprema ⁊ ima ſociari: vnum
qꝫ ex viſibilibus ⁊ inuiſibilibus fieri. Ex quibus
verbis videtur corpus de celo deſcēdere: ⁊ terre⸗
ne materi ſociari: quod obuiat ſupradictis. Ad
hec tripliciter reſpondetur. Uno modo ꝙ verba
illa Greg. nō dicuntur accipi proprie in eo ſenſu:
quē ſm̄ primariam inſtitutionē generant: qꝛ celi
in conſecratione euchariſtie minime rūpuntur
aut diuidūtur. Sed dicta ſūt per quēdam tropū
ad eleuationē mentis in deum: vt dum meus au⸗
dit corpus xp̄i quod in celo reſidet in ſumma ꝑtā
te: ⁊ glīa: ad vocē ſacerdotis p̄ſens altaribus fie⸗
ri: ſurſuꝫ rapiat᷑ in ꝯtēplationē diuine mīe ⁊ pie⸗
tatis: reuerētiā exhibeat debitā cū ſui hūiliatio⸗
ne in cōſpectu tante maieſtatis. Dicūtur aūt ce⸗
li aperiri in hora ꝯſecrationis: qꝛ ꝑ illud qđ ꝑ ver
ba ſacerdotis cōficitur ⁊ ꝯſecratur: aditus ad ce
leſtia fidelibus preparat᷑. Hoc ꝗppe corpus xp̄i ē
peregrinantiū cibus ⁊ viaticū: in cuius fortitudi
ne ambulant vſqꝫ ad montē hereditatis dei: cu⸗
ius per hūc cibū certiſſimū pignꝰ datur. ¶ Uel
ſcđo dicūtur celi aperiri in immolationis hora:
qꝛ ad vocē ſacerdotis panis ꝗ in eiꝰ manibꝰ tene
tur: in id qđ in celis eſt trāſſubſtātiat᷑. Hos duos
modos tāgit glo. in ca. allega. ¶ Uel tertio vt ex
ponit Gerſ. ſuꝑ magnificat. Dicūtur inqt: in ta⸗ Eſaie. lxiiij
li hora celi apiri: nō ꝑ fractionē: ſed per ſpūalem Eiuſdē. xlv
influētiā qualr optabat ꝓpheta dicēs. Utinā di⸗ Judicū. xvj
rūperes celos ⁊ deſcēderes. Et iterū. Rorate celi
deſuꝑ. Sicut legit᷑ dalilā de ſanſone dixiſſe. Nūc
aperuit mihi cor ſuū. Nō vtiqꝫ per partiū cordis
diuiſionē: ſed ꝑ ſecreti cordis reuelationē. Sic in
propoſito celi dicuntur aperiri: qꝛ celeſtia nobis
ſecreta ⁊ occulta manifeſtantur in corpe xp̄i: per
qđ ſpūaliū gratiarū: ⁊ celeſtiū chariſmatū dona
exuberanter nobis egētibꝰ largiūtur. Et ſm̄ oēs
tres expoſitiōes intelligi pōt qđ ſequitur. Sūma
imis ſociātur. Juxta primā ſociātur ima ſūmis. i.
homines mortales btīs: qꝛ hoc ſacro medio: ho⸗
mines ad btītudinē ꝑducunt᷑. Juxta ſcđaꝫ ſociant᷑

ſumma imis.i.diuiniſſimū corpꝰ xp̄i ſpeciebus corruptibilibꝰ vini ⁊ panis. Juxta tertiam ſociatur ima ſummis.i.viatores triūphantibꝰ iā in celis: pro quāto cōnectūtur in vno xp̄i capite ibi ⁊ hic preſente. ¶ H Reſtat nūc tertiū videre: ſcilȝ vtrū corpus xp̄i moueat motū ſpeciebꝰ: ⁊ ſi ſic an moueatur virtute ſacerdotis hoſtiam mouētis: an ab aliq̄ ſuperiore potentia. ¶ Quoad primum in propoſito ſolum eſt intentio de motu locali ſiue ad vbi: quia de motu ad formam abſolutā ſubſtantialem vel accidentalem ſatis patet ex predictis. Accipio etiā motum localeȝ extenſiue pro omni mutatione diuiſibili vel indiuiſibili: hoc eſt ſucceſſiua vel inſtantanea: qua acquiritur nouū vbi: ſiue nouꝰ locus: ſiue mobile ſit in loco circūſcriptiue vel definitiue. ¶ Jtē aliquid eſſe ſic mobile poteſt intelligi vel per ſe ⁊ primo: alio modo per accidens vel concomitanter. Per ſe ⁊ primo mouetur: quod moueretur etiā nullo alio qđ nō eſt pars eius: ſic moto. Sed per accidēs ⁊ cōcomitanter: qđ mouetur ad motū alterꝰ qđ nō eſt pars eius: quo nō moto ipſum nō moueret. Eſt ergo oīm ſnīa q̄ motis ſpeciebus corpus xp̄i cōtinentibus: mouet ⁊ corpus xp̄i. Quod patet: q: motis ſpeciebus localiter: corpus xp̄i fit preſens alijs locis: ſcȝ loco ſpecierȝ ad quē mouetur: cui prius nō fuit preſens: ⁊ ita mouetur localiter: motis etiam nobis mouētur oīa que in nobis ſūt. Sicut ergo aīa intellectiua mouetur ad motum corporis: ita mouetur corpus xp̄i ad motum ſacramenti continentis. ¶ Sed ſunt qui tenent q̄ corpus xp̄i vt in ſacro nō pōt moueri per ſe primo: ſȝ tm̄ p accidēs ad motū ſpecierū. Cōtra quos Sco. ⁊ ockam tenēt oppoſitū. ſcȝ q̄ pōt moueri primo ⁊ p ſe. capiendo moueri ſic extenſe ſicut dictū eſt. Nō eſt: q: qcq̄d p ſe pōt ⁊ imediate eſſe in loco circūſcriptiue vel definitiue p ſe eſt mobile. Nūc aūt corpus xp̄i pōt eſſe in loco ſpecierū p ſe ⁊ immediate ⁊ ita p ſe ⁊ imediate moueri. Nō eīn eſt in loco formalr̄ p ſpēs panis ſub q̄bus ꝯtinet: q: ad hoc q̄ ſit in loco ambiente ſpecies: non eſt ſimplr̄ neceſſariū q̄ ſit preſens ſpeciebus: ſed tm̄ ex ordinatione diuina: de qua certificata eſt eccleſia. Poſſet eīn deꝰ de potentia ſua abſoluta corpus ſuum facere iſto mō pn̄s aeri ꝯtinēti ſpēs deſtructꝫ ſpeciebus: ⁊ ſucceſſiue nūc vni parti aeris nūc alteri ⁊ corpꝰ ſuū abſq̄ ſpeciebꝰ trāſferre de loco hoſtie ad quācūq̄ partē vniuerſi: ⁊ ſemp ſub eodeȝ mō exiſtendi definitiue cū alio corpe replente locum ſicut mō cū ſpeciebꝰ: mouet ergo corpꝰ xp̄i motis ſpeciebus primo ⁊ immediate. ¶ J Sed a quo an a ſacerdote mouēte ſpecies. Hic dicit doctor ſubtilis. q. v. diſt. x. lib. iiij. q̄ iſto motu non mouetur niſi a ſolo deo immediate: ⁊ non a ſacerdote mouēte ſpēs: rōnē hāc aſſignās. Qnia qn̄ aliqua cōiūgūtur preciſe per actuȝ volūtatis cōtingēter ſe habentis ad illā ꝯiunctionē: ſi vnū illoꝝ ſit mobile ſm̄ ſe oīno improportionatum alicui mouenti ipm: nō eadē motiōe pōt mouere vtrūq̄ coniunctoꝝ: q: ſi mouet vnū qđ eſt ſibi proportionatuȝ nō ꝓpter hoc p accidēs mouet reliquū: quia reliquū nō eſt preſens iſti moto: nec vt actus potentie: nec ecōuerſo: nec ex alia neceſſitate naturali: ſicut graue eſt p̄ſens cui innitit: ⁊ propter hoc ſit mouet cū illo: ſed tm̄modo ſibi eſt pn̄s volūtate: cōtingenter ſe habēte ad illā ꝯiunctionē: que per pn̄s poteſt nō velle ꝯiunctionē illā: ſtante tamen motione alterius illoꝝ. Exēplū. Si angelus volūtarie faceret ſe preſentē lapidi: ſi moueo lapidem nō propter hoc moueo angelum: q: nec eſt mobilis a virtute mea per ſe ⁊ per accidens: q: nec eſt

Doctor ſubtilis.

forma nec pars alicuius mobilis a me p ſe. Si ergo eſſet p̄ſens lapidi moto a me ⁊ termino motus hoc nō eſſet per actū meū: ſed p actionē ſuā propriā: qua faceret ſe p̄ſentem illi. Eodē mō in ꝓpoſito: cū corpꝰ xp̄i ſit preſens ſpeciei tm̄ per actum voluntatis diuine. Si facio ſpeciem nouum habere vbi ſeu locū: per illā motionem non erit ibi corpus xp̄i: quia nullo modo ſubeſt p̄ſentialitas illius corporis neq̄ noua: neq̄ antiqua poteſtati mee. Nec etiam per accidens: quia nec eſt forma: nec pars illius qđ ſubeſt mee motioni. Nec contrariatur hec regula. Motis nobis mouetur que in nobis ſunt: quia nō dicit a quo moueatur ſtat ergo adhuc regula quia mouetur quidē motis ſpeciebus ſed a deo: nō a mouēte ſpecies. Nō tamen neceſſario motis ſpeciebus mouet a deo: ſed regula intelligitur de his que in nobis ſunt p aliquam naturalem habitudinem vel colligātiā que non eſt in propoſito. Ex illo patet q̄ iſta motio corporis xp̄i ad motionem ſpecierum eſt miraculoſa. An autem ſit nouum miraculum an antiquum: quo dominus conſtituit: q̄ corpus illđ ſit in loco ſpecierum: dicat vt ſupra. lec. xlv. ¶ K Et licet que dicta ſunt: vera ſint quantū ad ſacerdotem celebrantem: q̄ ille nec alius homo mouens ſpecies ad aliud vbi: moueat corpus chriſti: ſed mouetur immediate a deo: tamen quantū ad animam chriſti tenet Guill. ockā contrarium: vnde tenet q̄ poſſit moueri ab anima chriſti. Quod ſic probat: quando aliquid habet modū eſſendi cōuenientem mobili: ⁊ modū eſſendi cōuenientem mouēti: nō eſt incōueniēs illud mouere alīd mo ueri. Corpus aūt chriſti hȝ modū eſſendi in ſacramēto conuenientē mobili ⁊ aīa eius modum ꝯuenientē mouēti: ſaltē quantū ad potētiā non organicā. Unde ſicut angelus pōt ſe mouere in loco: ita et aīa itellectiua pōt mouere corpus ſuū ſiue habeat modū quantitatiuū ſiue nō. Uñ dicit ille doctor: q̄ aīa xp̄i pōt corpus ſuum mouere in celo organice: eo q̄ ibi eſt circunſcriptiue: in ſacro mouere pōt corpꝰ ſuū nō organice. ¶ Ad cuiꝰ intellectū notandū q̄ eſt duplex potentia mouendi corpus organicū organica ſcȝ ⁊ nō organica. Potentia organica eſt que in ſua operatione vtitur organo corporali: ita q̄ ſine illo opationeȝ hmōi perficere nō pōt: vt eſt potētia ſenſitiua. Potētia motiua motu progreſſiuo. Per oppoſitū potentia nō organica: vt volūtas ⁊ intellectꝰ. Mouere aūt organice eſt mouere primo vnā ptē corporis ⁊ per illam aliā diſtantē a priori: ſicut cōtingit in motu aīaliū: q̄ primo mouet cor: deinde pars cordi propinquior: ⁊ per illā alia: ⁊ ſic deinceps: ſicut eſt videre in motu ꝓpoſito ex pulſu ⁊ tractu. Mouere nō organice eſt mouere eque primo totum ⁊ partē. ¶ Aīa ergo xp̄i corpus ſuuȝ in eucariſtia nō pōt mouere organice: q: cū totum corpꝰ ⁊ oēs partes ſue ſunt ſimul: nec vna pars ab alia diſtat localiter: nō pōt vnā mouere p aliam: ſed oēs eq̄ primo. Pōt aīa xp̄i velle ⁊ credit q̄ de facto velit corpus ſuum mouere ad motū hoſtie propter cōformitatē volūtatis ſue ad volūtatē diuinā: qua vult corpus ad motū hoſtie moueri. Sic ergo volēdo: ſi moueatur hoſtia: mouet tūc corpus ſuuȝ: nō organice: q: totū ſimul: eo mō quo eſt ſub hoſtia tanq̄ cā partialis: cōcurrendo cū deo cauſa principali. Si vero aīa chriſti ſuſpēderet volūtatē ſuā in hmōi motione: tunc corpus ſuum a ſolo deo moueretur ad motum hoſtie: immo ſi nō eſſet contraria ordinatio dei volentis corpus illud eſſe vbi eſt hoſtia ſeu ſpēs: poſſet aīa corpus ſuuȝ mouere quieſcente hoſtia: ⁊ ecōuerſo: quieſcere

Opinio Guil. ockā

Duplex eſt potētia mouēdi corpꝰ organicum

mo ts

mota hoſtia:⁊ per hoc ſe ſeparare ab hoſtia:⁊ in tali motu eſſet cauſa partialis cōcurrēs cū deo ad hmōi motū. ¶ L Ex illis patet primo ꝙ mota hoſtia:corp⁹ xp̄i mouet᷑. Scḋo ꝙ nō mouet᷑ a ſacerdote hoſtiā mouēte:neq; per ſe: neq; per accidēs. Tertio ꝙ ſic mouet᷑ a volūtate diuina ſtatuēte ⁊ ordināte:ꝙ facta cōuerſiōe panis in corpus xp̄i:ipſum corp⁹ a ſpeciebus nō ſeparat donec māſerint in ea diſpoſitiones qua conſeruaſſent panis ſubſtātiā:ſi ꝯuerſus nō fuiſſet. Quarto ꝙ ſic a ſolo deo mouet᷑ nulla cōcurrēte creatura ſm opi. Scoti. Sed ſm opi. okā cōcurrere poteſt aīa xp̄i:q̄ habet dominiū ſup corp⁹ ſuū: etiā ſm illū modū exiſtēdi in ſacramēto. Quinto qḋ corpus xp̄i ſic mouet᷑ per ſe primo ⁊ nō per accidens ad motū hoſtie:ſiue a ſolo deo:ſiue a deo aīa xp̄i cū deo cōcurrēte:quod; poſſet ſic a deo et aīa xp̄i moueri ad aliū locū hoſtia quieſcente. Et tantū de his q̄ concernūt predicamentū vbi. (Opinio ockam.)

¶ M Quātū nūc ad predicamentū qn̄: videdū eſſet:qn̄ corpus xp̄i eſſet in ſacramēto:vtrū ꝓ aliq̄ inſtāti ſimul ſint ſub ſpēb⁹ ſubſtātia panis ⁊ corpus xp̄i. Itē qn̄ deſinit ibi eſſe corpus chriſti. De primis duob⁹ dictū eſt ſupra lec.xlij. ⁊ lec.xl. De tertio dicendi locus aptior occurret:dum de ſumptiōe hui⁹ ſacramēti tractabit᷑. ¶ Ideo his omiſſis vidēdum eſt de vltimo huius partis: ſcꝫ vtrū verba cōſecrationis formā integrantia habeāt aliquā virtutē effectiuā naturalē vel ſupernaturalē reſpectu p̄ſentie corporis xp̄i:qua videlicet effectiue cōuertāt panē in corpus chriſti: faciant; corpus chriſti realiter eſſe p̄ſens altaris ſacramēto. Et hic quidē cōcoīs eſt doctoꝝ ſentētia:ꝙ cōſecrationis verba nihil hoꝝ efficiant ex naturali ſua virtute aut ꝓprietate. Cū eīm verba iſta nihil aliud ſunt q̄ voces ꝓlate ab ore proferentis:nullā habent naturalē virtutē niſi immutatiuā auditus ad ſui apprehēſionem:ſicut quicunq; alius ſonus. Naturale eīm eſt cuilibet obiecto cuiuſuis potētie apprehēſiue:ipſam ad ſui cognitionē vel apprehenſionē immutare. Sicut albedini naturale eſt vt reducat potentiā viſiuā (ceteris parib⁹) ad actū ſe videdi. Sic ſono conuenit vt immutet auditū ad ſui auditionē ad apprehēſionē:⁊ hoc reſpectu cuiuſlibet audit⁹ bene diſpoſiti. Et ſi p̄ter hoc etiā intellectū immutet ad apprehenſionē rerū per ipſas voces ſignificataꝝ:id nō conuenit eis per naturā ꝓpriā:ſed ex impoſitione aut bn̄placito inſtituētis:in cui⁹ ſignū hūc effectū immutādi nō habent reſpectu cuiuſlibet audiētis voces ipſas:ſed tantū reſpectu ei⁹ cui nota eſt eaꝝ impoſitio:⁊ q̄ hꝫ in ſe ſpecies ſeu habitū rerū ſignificataꝝ. Als etiā audītis vocib⁹:nō cogitant᷑ res ſignificate ab audiēte eas ⁊ impoſitionem nō ignorāte. Hec aūt immutatio ſiue ad vocū ipſaꝝ perceptionē: ſiue ad rerū ſignificataꝝ cogitationē:nihil facit ad realem cōuerſionē panis aut vini in corpus et ſanguinē xp̄i:vt manifeſtū eſt:⁊ ideo neq; ex naturali proprietate:neq; ex volūtarie impoſitionis ſignificatione:cōuenit vocib⁹ actiue cōcurrere ad cōuerſionē ſepe dictā. ¶ Preterea naturalis ꝓprietas vocū eſt eadē apud oēs:⁊ earū ſignificatio volūtaria ſimiliter eadē eſt apud oēs impoſitionē eaꝝ nō ignorātes:a quocū; proferantur: vtraq; etiā inſuit vocibus ante eucharistie inſtitutionē. Sed ſi a laico ꝓferant᷑:nō fit conuerſio: vt ex premiſſis patet. Sic ſi ante incarnationem chriſti ꝓlata fuiſſent:nulla fuiſſet facta conuerſio:quare ad cōuerſionē huiuſmodi v̄ba ꝯſecrationis nullā habēt efficaciā ex naturali ꝓprietate:neq; ex impoſitionis grāmaticalis ſignificatione. ¶ N Utrū aūt actiue cōcurrāt per virtutem ſupernaturalē a deo influxā vel datā ad huiuſmodi cōuerſionē altercatio eſt non parua inter doc. catholicos:nā Alex. de ales. par. iiij. diſt. xxxix. ⁊ poſt eum bea. Tho. in. iij. parte. q. lxxviij. ar. iij. recitat opi. dicentiū ꝙ cū dicit᷑ conuerſio hec fit v̄tute verboꝝ: v̄tute verboꝝ extēſo nomine dr̄:nō q: aliqua qualitas data ſit v̄bo per quā verbū operat᷑:ſꝫ ex diuina inſtitutiōe hoc firmatum eſt ꝙ illo v̄bo ꝓlato a ſacerdote intentione cōficiēdi panis trāſſubſtātiat᷑. Unde ad ꝓlationem illi⁹ v̄bi: verbū increatū operat᷑. Illa ergo ordinatio v̄bi infallibilis ad talē effectū virtus dicit᷑:q̄ nō eſt aliqua q̄litas data v̄bo: nec aliud de nouo creatū. ¶ Sed hāc opinionē reprobāt:tuꝫ q: tūc nō bene diceret᷑ penes verbū formā attendi ipſius ſacramēti. (Reprobat᷑ aliq̄ opinio.) Sic eīm verbū ſimpliciter eſſet materiale ⁊ nullo modo actiuū: ſicut nec panis:⁊ nō eſſet forma:cū forme ſit agere. Tū q: ſicut in omni operatione naturali vbi deus operatur mediāte creatura:dat᷑ virt⁹ creature:mediāte qua operat᷑:ita videt᷑ ꝙ a ſimili in omni operatione miraculoſa:vbi deus operat᷑ mediāte creatura:dat᷑ aliqua virtus creature. Tū q: hoc repugnat dignitati ſacramētoꝝ no. le. q̄b⁹ (vt ex multis ſanctoꝝ autoritatib⁹ habet᷑) nō ſolū cōuenit vt ſignificēt:ſꝫ aliquo modo vt cauſent qḋ ſignificāt. Cū ergo hoc ſacrꝫ ceteris dignius eſt:ꝓ q̄to cōtinet gratiā increatā ⁊ ſubſiſtētē xp̄m ſcꝫ vere ⁊ realiter. Alia nō cōtinēt gratiā vere ⁊ formaliter:ſed ſignificāt gratiā accidētalē: ꝯſequēs igitur eſt ꝙ in verbis formalib⁹ huius ſacramenti ſit quedā virt⁹ creata ad predictā cōuerſionē faciēdā. Tū demum q: ad hoc ſunt multe ſanctoꝝ autoritates etiā .ſ. allegate. Inter quas ſunt ille Amb. ſup epiſtolā ad Cor. (Ambro.) Anteq̄ conſecret᷑:panis eſt ⁊ vinū:vbi aūt verba xp̄i operata fuerint: corp⁹ ⁊ ſanguis effici᷑ xp̄i. Ecce dicit v̄ba operata fuerint. Itē idē. Qḋ erat panis ante ꝯſecrationem:iam corpus xp̄i eſt poſt cōſecrationē:q: ſermo xp̄i creaturā mutat:hec aūt mutatio eſt operatio quedā. Idē in li. de ſacr̄is. Ubi ſacr̄m cōficitur:iam nō ſuis ſermonib⁹ vtit᷑ ſacerdos:ſed ſermonib⁹ xp̄i:igit᷑ ſermo xp̄i hoc cōficit ſacr̄m. Ecce plane dicit ꝙ ſermo cōficit. Et iterū ibidē. Ex pane fit corp⁹ xp̄i cōſecratione v̄bi celeſtis. Idē. Si tm̄ valuit ſermo helie:vt ignē de celo deponeret:nō tm̄ valebit xp̄i ſermo vt ſpecies mutet elementoꝝ? Idē. Ubi verba xp̄i operata fuerint:ibi ſanguis effici᷑ qui plebē redemit. Igit᷑ vide q̄ potens eſt ſermo xp̄i vniuerſa cōuertere. Itē Aug. (Augu.) Credēdū ꝙ in verbis xp̄i cōficiant᷑ ſacramēta:cuius eīm potētia creant᷑ prius:eius vti; verbo ad melius ꝓcreant᷑. Itē Euſebius. (Euſebius.) Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiā corporis ⁊ ſanguinis ſui ſecreta poteſtate cōmutat: dicēs. Accipite ⁊ comedite ⁊c. Itē Damaſ. (Damaſce.) Uerbū dei eſt verbū actiuū et opſ:⁊ loquit᷑ de v̄bo xp̄i quo fit cōuerſio panis in corpus xp̄i. Itē Hugo li. ij. (Hugo.) de ſacramētis par. viij. Per verba ſanctificationis vera panis ⁊ vera vini ſubſtātia in verū ſanguinē ⁊ corpus xp̄i cōuertit᷑:ſola ſpecie panis et vini remanēte ⁊ ſubſtātia in ſubſtantiā trāſeūte. ¶ O His aliiſq; ſanctoꝝ autoritatib⁹ videt᷑ colligi poſſe verba iſta per virtutē aliquā cōcurrere ad ſacramētū cōſecranſ:nō naturalē ergo ſupernaturalē. Unde tenēt ꝙ verba xp̄i .i. tradita a chriſto habēt virtutē cōuertēdi elemēta in corpus xp̄i ⁊ ſanguinē. Et hec virtus data eſt verbo creato a verbo increato. Hec hoc excludit quin

ibi virtus increata ſit intime operās: ſicut eſt in
omnib⁹ quibus cooperaꝛ virtus creata. Nulli
eñ creature data eſt virt⁹ ſufficiēs ad ꝓducēdū
per ſe aliquid in eſſe ꝓprio. Hāc aūt inſufficien-
tiā ſupplet virtus diuina ei influēdo ⁊ cooperā-
do. Data eſt ergo verbis virtus ſupernaturalis
hmōi ⁊ ceterorꝫ ſacramētorꝫ: quorꝫ virtute res ſa
cramētorꝫ efficiunꝛ: virtute diuina cooperāte: ſꝫ
effectio illa principalius attribuenda eſt virtuti
increate cooperāti. Unde etſi virtus data v̾bis a
verbo increato operatiua ſit ad trāſſubſtātiatio
nem: tñ primo et principaliter accipiēda eſt ipſa
cōuerſio virtute increati. Hec oīa Alex. Cui con
Sanctus Tho.
ſentit ſanctus Tho. innuēs. Cū hec verba ex per
ſona xp̄i proferunꝛ: ⁊ eius mādato cōſequuntur
quandā virtutē inſtrumētalē per applicationeꝫ
miniſtri ad perficiēdū hoc ſacramentuꝫ que in-
ſtrumētaliter cōcurrit ad trāſſubſtantiandū pa
nem in corpus chriſti. Sicut in alijs ſacramētis
eſt virtus ſupernaturalis cōcurrēs inſtrumenta
liter ad cauſandū: etſi nō gratiā tñ effectū ſacra
mentalē: puta characterē in habētib⁹ characte-
rem: vel quendā ornatū anime in nō imprimēti-
bus characterē: qui eſt diſpoſitio quedā preuia
ad gratiā: que gratia eſt principalis effectus ſa-
cramēti. ¶ P Hec aūt poſitio licet ſit multorꝫ:
videꝛ tñ multa difficilia implicare ⁊ valde incer-
ta. Dubiū quippe eſt qñ hec virt⁹ ſpiritualis p̄-
dicte verborꝫ forme infundaꝛ: vtrūꝫ ſcꝫ in princi
pio ꝓlationis verborꝫ: ⁊ ſi ſic tūc tot erunt virtu-
tes in hac forma cōſecrationis quot dictiones:
immo quot ſyllabe: quot litere dictionū. Accidē
tia eñ numeranꝛ ad numerationē ſubiectorum
realiter diſtinctorꝫ. Diſtinguunꝛ aūt ꝑinuicem
realiter dictiones litere ⁊ ſyllabe huius orōnis:
ergo ⁊ accidētia in eis: ⁊ per cōſequēs virtus eis
inexiſtēs. Hec aūt concedere abſurdū videꝛ: qꝺ
nec rō ꝓbat: nec autoritas cogit. ¶ Preterea da
to ꝙ ſi cōtinue generareꝛ noua ⁊ noua virtus ad
prolationē noue dictionis ſyllabe aut litere: pa-
ri modo cōtinue corrūpereꝛ hec virtus ſicut ſub
iectū eius ſcꝫ verba ꝓlata ſyllabe ⁊ litere: qꝛ cor-
rupto ſubiecto corrūpiꝛ ⁊ accidēs: quo conceſſo
nō videnꝛ oēs ille virtutes habere aliquā actio-
nem reſpectu cōuerſionis: qꝛ cū illa ſit ꝓlatione
orationis cōpleta: ad eā nequaꝙ̄ videꝛ agere vir
tus prime dictionis hui⁹ forme que trāſijt et nō
Agere preſuppōit eē.
eſt. Agere eñ p̄ſupponit eſſe: qꝺ maxime ex eo pa
tet: qꝛ ipſa cū eſſet: nullā induxit diſpoſitionē in
panē ad ſui deſitionē: qꝛ nō videꝛ panis realiter
per hāc alterari vt vadat in nō eſſe: ⁊ nō videtur
agere etiā diſpoſitiue ad deſitioneꝫ panis: quo-
modo prima gutta cadēs diciꝛ agere ad cauatio
nem lapidis: quaꝫ vltima gutta inducere putaꝛ
quodāmodo in virtute precedētiuꝫ que egerunt
ad eā dū fuerūt: ⁊ ſi non egerūt ad panis deſitio
nem: per cōſequēs nō agūt ad tranſſubſtātiatio
nem panis in corpus xp̄i: maxime qꝛ ſm̄ ſic dicē
tes corpus xp̄i nō mutaꝛ: ergo ad ipſum non eſt
actio in cōuerſione tantū ad panis deſitioneꝫ ꝗ
mutaꝛ. ¶ Et ſi diceretꝛ ꝙ virtus inexiſtēs prime
dictioni cōſeruareꝛ: ⁊ trāſfundereꝛ in ſecundam
dictionē: ⁊ ſic vſꝙ ad vltimā: tūc accidens migra
bit de ſubiecto in ſubiectum: qꝺ nec fides ponit:
nec cōuincit ratio: aut ſi virtus dūtaxat datur ⁊
infundiꝛ in vltimā dictionē vel literā: iam nō eſt
ipſa virt⁹ hui⁹ forme ſed vltime litere. ¶ Q Pre
terea neꝙ talis virtus agere poſſet ad tranſſub-
ſtātiationē in ſe: qꝛ ꝓ nullo inſtāti eſt cū trāſſub-
ſtātiatiōe: nā cū ſit trāſſubſtātiatio: tūc illa virt⁹
eſt corrupta. Fit enim trāſſubſtātiatio inſtanta-
nee: vt habitū eſt ſ. Et pro inſtāti pro quo fit cor
pus xp̄i preſens nulla virtus eſt in verbis: qꝛ nec
in illo aliqꝺ verbū vel pars eius eſt. Nam primū
inſtās eſſe p̄ſentie corporis: eſt primū inſtās nō
eſſe verborꝫ: ⁊ per cōſequēs virtutis exiſtētis ſub
ſtantie in verbis. Nec poſſet idipſum inducere
aliquā diſpoſitionē: qꝛ aut illa eſſet in pane: ⁊ tūc
qꝛ diſpoſitio neceſſitās ad aliquā formā: eſt pro
inſtāti introductionis forme: ſequiꝛ ꝙ pro inſtā
ti trāſſubſtātiationis ſit panis: qꝛ exiſtēte ei⁹ di-
ſpoſitione: eſt etiā eius ſubiectū: qꝺ non cōcediꝛ
in ꝓpoſito: aut eſſet in corpore xp̄i: ⁊ tūc non eſt
diſpoſitio ad fieri corporis xp̄i: qꝺ eſt contra ſic
opinātes. ¶ Itē cū in alijs ſacramētis virt⁹ ver-
borꝫ ſm̄ illos nō agit ad gratiā accidentalē: ſꝫ ad
characterē vel ornatū: que nō ponunꝛ hic: quo-
modo pōt dici ꝙ agāt ad gratiā ſubſtātialē: ſcili
cet corpus xp̄i. ¶ Videꝛ etiā hoc eſſe cōtra dicta
quedā ſanctorꝫ: nā beatus Aug. in de verbis dn̄i
ait. Sicut de virgine per ſpiritū ſanctū vera ca- Auguſti.
ro ſine coitu creaꝛ: ita per eundē ex ſubſtātia pa
nis ⁊ vini myſtice idē corpus xp̄i cōſecraꝛ. Idem Ambro.
habeꝛ a Dam. li. iiij. Itē Amb. li. de ſacramētis.
Sermo xp̄i qui ex nihilo pōt facere qꝺ non erat:
nō pōt ea que ſunt mutare in id qꝺ erat: quaſi di
ceret: poteſt. Sed verbū qꝺ facit aliqꝺ ex nihilo
vt ſit: verbū eſt eternū ⁊ increatū. Idem. Sermo
xp̄i cōficit ſacramentū: quis ſermo xp̄i: niſi hic ꝗ
facta ſunt oīa. Hoc autē verbum quo facta ſunt
omnia: verbū eſt eternū ⁊ increatuꝫ. ¶ R Pro-
pter hec ⁊ multa alia: eſt alia opinio quam multi
tanꝙ̄ magis ꝓbabilē amplectunꝛ: negātes om-
nem virtutē inſtrumētalē cōcurrētē effectiue ad
trāſſubſtātiationē inexiſtere verbis conſecratio
nis. Unde dicūt ꝙ ſola diuina potētia ⁊ virtute
panis in corpus xp̄i cōuertatur: qꝛ panis in hac
cōuerſione deſinit eſſe: vt habitū eſt tā ſm̄ mate
riam ꝙ̄ ſm̄ formā. Ad hāc deſitionē ſubſtātie cō
poſite nō pōt agere virt⁹ creata: ſicut nec ad an-
nihilationē ⁊ ad creationē. Et huic fauet ca. fir-
miter. de ſum. tri. ⁊ fi. ca. vbi diciꝛ. Panis tranſit
in corpus: ⁊ vinū in ſanguinē poteſtate diuina.
Et plures alie autoritates ſanctorꝫ hincinde ſu-
prapoſite. ¶ S Sꝫ tūc eſt dubiū: quomodo iſta ver
ba dicunꝛ cōſecratiua. Et quō corpus xp̄i diciꝛ
eſſe p̄ſens ſpecieb⁹ panis ex vi verborꝫ. Et ſacer-
dos celebrās diciꝛ per hec v̾ba perficere et conſe
crare eucariſtiā. Ad hec plane reſpōdeꝛ: ꝙ ipſa
ideo dicunꝛ cōſecratiua: qꝛ ad ipſorꝫ ꝓlationē fit
cōſecratio: ⁊ ad nullā aliā ꝓlationē quorūcunꝙ
verborꝫ. Nō quidē ꝙ ipſa per virtutē aliquā eis
inexiſtentē ad cōuerſionē cōcurrāt: ſed qꝛ de⁹ cō
uerſionē illā operatur: dū v̾ba hec ꝓferunꝛ. Sic
quidē ordinauit ꝙ quotienſcunꝙ ſacerdos hec
verba legitime ꝓfert: totiēs vult ipſe aſſiſtere ad
cōuertendū panē in corp⁹ ſuū. Et ſm̄ hoc ſacer-
dos diciꝛ cōficere ⁊ conſecrare: qꝛ facit aliquem
actū ſcꝫ verborꝫ prolationē: qui requiriꝛ ad hoc
vt fiat cōuerſio. Requiriꝛ dico nō ex natura rei:
ſed ex ordinatione dei cum eccleſia paciſcētis ꝙ
ad talē prolationem idonei miniſtri eccleſie ipſe
aſſiſtere vult ⁊ cōuertere panē in ſubſtātiam cor
poris ſui. Et hoc videꝛ dicere beatus Augu. Uñ Auguſti.
hoc ſanctiſſime deus ꝙ ſacerdos cū ſit puluis et
cinis: te preſentem habeat manibus nō vtiꝙ ex
debito aut eius merito: ſed voluntatis tue bene
placito. Hec eſt vera indulgentia quā nulli an-
gelorꝫ: nulli archangelorꝫ: nullis ſupernis ſpiriti
bus: ſed hominib⁹: nō oīb⁹/ ſed conſecratis cre-
dim⁹ cōceſſam. ¶ S Placuit igiꝛ deo v̾ba inſti-
tuere in eccleſia predicta regulariter ad quorum
prolationē

prolationē legitimā cōuerſio fieret ſua mīa τ vo-
lūtate: qđ fecit cū dixit. Hoc facite in meā cōme
morationē: hoc ſcʒ qđ ego feci: quaſi diceret. Ac
cipite panē τ dicite. Hoc eſt corpꝰ meū. Et per
hoc fecit pactū cū eccleſia: vt quotiēs ſacerdos
illa v̄ba ꝓferret: totiēs vult aſſiſtere: τ corporis
ſui p̄ſntiā pane in ip̄m cōuerſo exhibere: τ ꝓpter
Paſchaſiꝰ hoc ſacerdos dr̄ miniſterialiter cōſecrare. vnde
Paſchaſiꝰ. Sacerdos nō ex ſe dixit: ꝙ ipſe crea-
tor corpis τ ſanguinis eſſe poſſit: q2 ſi hoc poſ-
ſet (qđ abſurdū eſt) creator fieret creatoris. Sed
ipſe primo obſecrat per filiū patrē: τ quē ad cuʒ
acceſſum hʒ vt nobis fiat corpꝰ τ ſanguis dile-
ctiſſimi filij ſui: qđ xp̄us indulſit: vt in virtute et
verbo ſp̄ūſſcti noua creatura fieret ad noſtre re
parationis ſalutē. Hoc aūt ſemꝑ fieri ꝑ ſacer-
dotē ad ꝓlationē verboꝝ teſtaƭ in verbis q̄ pre-
mittit ibidē cū dicit. Et qđ ſemel factū eſt ꝑ xp̄m
cōtinue fieri nō dubito ꝑ ſacerdotē. Quō autē
corpꝰ xp̄i fit p̄ñs vi verboꝝ: ſatis eſt expoſitū. ſ.
lec. xl. ibi quere. Et quō ſacerdos dr̄ euchariſtiā
conficere: expoſitū eſt. ſ. lec. iiij. in fine. ¶ T Ad
veritatē huius ſentētie manuducimur per alia
quedā facta xp̄i τ ſctōꝝ: q̄ dū recte intelligimus
facile eſt his q̄ nūc dicta ſunt: aſſenſum cōmoda
Mat. ix. re. Legiƭ xp̄m ſanaſſe mulierē ad veſtimenti fim
brie tactū. Nunqđ xp̄s virtutē aliquā influxit
ſui fimbrie veſtimenti: qua ſanitatē efficeret mu
lieris? Nō vtiqʒ: ſed ipſe imediate ſanitatē con
tulit: dū mulier in fide fimbriā tetigit. Ita in pro
poſito: deus eſt qui ſubām panis in corpus xp̄i
cōuertit: dū ſacerdos v̄ba ꝓtulerit q̄ ad hoc ip̄e
inſtituit: nec in v̄bis cauſat virtutē aliquā q̄ vl-
terius effectiue cōcurrat ad panis cōuerſionē:
ſed ip̄e tanq̄ cauſa totalis cōuerſionē illā perfi
cit: dū ſacerdos hec verba legitime protulerit.
¶ Similr̄ btūs maternꝰ ſuſcitauit mortuū: dū
baculo bti petri apl̄i cadauer tetigit nō vtiqʒ ꝑ
aliquā v̄tutē baculo inexiſtentē: ſed deꝰ virtute
ſua infinita mortuo vitā reddidit: dum mater-
Actuū. v. nus baculo corpus mortuū tetigit. ¶ Beatus
petrꝰ vmbra ſanauit infirmos: vt in actibꝰ legiƭ
Umbra bti Quis diceret v̄tutē effectiuā ſanitatis fuiſſe in
Petri ſana vmbra: q̄ nō eſt res aliqua: ſʒ luminis ꝓuatio cui
nabat infir nulla poterit cōpetere actiuitas? Siquidē age-
mos. re p̄ſupponit eſſe: τ qđ nihil eſt in natura: nō eſt
Nume. xxj actiuitatis vllatenꝰ ſuſceptiuū: ſed deus ip̄e ad
oſtendendū fidei v̄itatē quā petrus predicauit
ad trāſitū petri infirmis τ inualidis reſtituit ſa
nitatē. ¶ Sic ſerpens eneus preſeruabat filios
iſrael a morte: a ſerpētū morſibꝰ venenatos: nō
per v̄tutē in ere exiſtētē. Putabant hoc quidam
idiote: ꝓpter hoc ſerpētem plus debito venerā-
tes τ idololatriā cōmittētes: ꝓpter qđ rex ſctūs
Ezechias eū cōtriuit: τ occaſionē idololatrie ſic
remouit. iiij. Reg. xviij. Sic in ꝓpoſito in verbis
cōſecratiōis nō eſt v̄tus aliq̄ ſupnaturalis: per
quā actiue cōcurrāt ad effectū ſacramētalem. i.
panis in corpꝰ xp̄i trāſſubſtātiatiōē. Sed xp̄us
ex pacto quod cū eccl̄ia ſp̄ōſa ſua pepigit: ſuo ſi
gno aſſiſtēs cōuerſionē efficit: τ iō dr̄ ſignū ne-
dū certū: ſed efficax: q2 infallibiliter aſſiſtit xp̄us
id efficiēs. ¶ U Et ꝓpter hoc verba illa dn̄r cā
trāſſubſtantiatiōis: nā q2 cauſa eſt ad cuius eē
ſequiƭ aliqđ: τ ad eſſe ſiue ꝓlationē v̄borū debi-
tā ſequiƭ p̄ſentia corpis xp̄i per cōuerſionē pa-
nis in ipſum: ideo dn̄r cauſa huius preſentie et
cōuerſionis. Unde notat ockā. q. i. quarti: ꝙ cū
cauſa dicitur illud ad cuius eſſe ſequitur aliud.
Guilh. Dupliciter pōt accipi illud τ intelligi. Uno mō
ockam. qñ ad p̄ñtiā alicuius ſequiƭ aliud eſſe ex natura

rei ſiue naturalr̄. Alio mō qñ ad eſſe vniꝰ ſequiƭ
eſſe alterius ex ſola volūtate alicuiꝰ: quō dicimꝰ
ꝙ actus meritorius eſt cauſa reſpectu premij ex
ſola volūtate diuina premiāte: τ talis cā dicitur
cauſa ſine qua nō: τ nō ea que eſt cauſa p̄io mō
Nā in naturalibꝰ nō contingit dare cauſā ſine
qua nō reſpectu alicuiꝰ effectꝰ: ſʒ ſolū in volūta-
rijs. Sic ergo v̄ba ꝯſecrationis: τ gn̄aliter ſacr̄a
noue legis ſunt cā ſine q̄ nō effectꝰ ſacr̄alis: hoc
eſt gr̄e accidētalis vel effectꝰ gratuiti: ſicut in ꝓ-
poſito: τ non cauſe ꝓprie dicte ex natura rei. Et
hoc ſufficit ad ſaluādū dicta magr̄i τ alioꝝ ſctō-
rū: dicētiū ſacr̄a eē cauſas gr̄e: q2 deꝰ ſic inſtituit
ꝙ nō ꝯferaƭ gr̄a accidētalis vel ſubſtātialis niſi
poſitis ſacramētis: τ eis poſitis cōferƭ: τ iō ſunt
cauſa ſine qua nō: nec ꝓpter hoc oportet pone-
re virtutē aliquā ſupnaturalē: per quā ſint cauſe
illo mō: ſed ſufficit ſola volūtaria inſtitutio diui
na. Nō ergo ſunt cauſe eo mō quo ignis ꝑ virtu
tem caloris ſibi inexiſtentis eſt cā calefactionis
paſſi debite applicati: neqʒ etiā ſicut intellectus
eſt cā actꝰ fidei meritorij: τ volūtas meritorie di
lectiōis ꝑ charitatē ſupnaturalr̄ infuſam. Que
infuſa charitas etſi fuerit habitus ſupnaturalr̄
infuſus: naturaliter tñ inclinat actū eā mediāte
a potētia elicitū in deū tāq̄ in finē vltimū. Sed
verba ſunt tm̄ cā ſine qua nō ex volūtate diuina
(vt dictū eſt) cōuerſiōis ad eoꝝ ꝓlationē legiti-
mā cōſequētis. Recte ſicut ad actū meritorium
ſequiƭ intētio habitꝰ charitatis ſm̄ mētē beati
Aug. dicētis. Charitas mereƭ augmētū ſui. Nō
q̄dē ꝙ actꝰ ille meritoriꝰ actiue cauſalr̄ ꝯcurrat Auguſtinꝰ
ad cauſandū nouū gradū charitatꝪ: q2 charitas
a ſolo deo creaƭ τ infundiƭ: ſʒ ordinauit deus ꝙ
quotiēs q̄s elicit actū meritoriū: totiēs τ ipſe in
tēdere diſpoſuit habitū charitatis q̄ huiꝰ actus
cauſale eſt ꝑncipiū. Intēdere dico ꝑ nouū gra-
dū charitatis de nouo a ſe creatū: τ priori habi
tui vnitū: τ ꝓpter hoc ille actꝰ meritoriꝰ dr̄ cā in
tēſionis charitatis: ꝓ quāto ſine eo charitas nō
intēdereƭ. ¶ X Simili modo actꝰ meritorij dn̄r
eſſe cauſe btitudis future: non ita ꝙ ip̄e cauſent
effectiue btitudinē: q̄ tanq̄ merces a ſolo deo cō
ferƭ: ſʒ q2 ex dei ordinatiōe τ liberalitate placuit
ip̄i dare tm̄ bonū in futura vita elicientibus ta-
les actus in preſenti vita. Sic paterfamilias cō
ducēs ſeruū in vineā ſuā ꝓ denario diurno: ex-
pleto labore tribuit mercedē laboris: quā non
cauſat labor ex ſua natura: ſed cauſare dr̄ ex pa-
ctiōe cōducētis τ ꝯducti: ꝓpter quā placuit ſuo
tales labores ꝑficere in ordie ad denariū ꝓmiſ-
ſū: τ placuit ꝯducēti dn̄o dare denariū i ordine Geñ. xvij.
ad labores tales exhibitos. ¶ Nec cuiq̄ abſo-
nū videaƭ τ fictū deū i noua lege cū fidelibꝰ hmōi
pacta celebraſſe: cū etiā i lege veteri ſilr̄a feciſſe
legaƭ: vñ ait. Hoc pactū meum qđ obſeruabitis
inter me τ vos τ ſemē tuū poſt te. Circūcideƭ oē
maſculinū ex vobis. Et infra. Maſculꝰ cuiꝰ caro
p̄putij circūciſa nō fuerit: delebiƭ aīa illa de po-
pulo ſuo. Ubi a ꝯ̄rio ſenſu arguiƭ. Si circunciſa
fuerit ſaluabiƭ. Et ex hoc pacto ſtatuto deꝰ huic
circūciſiōi aſſiſtit remittēdo originale pctm̄: et
cauſat gr̄am: que mediū eſt hominē perducēdi
ad ſalutē. Hec ſunt de intentione doc. ſubtilis τ
Guilhel. ockā: que videntur rationabiliora et
intelligibiliora: q̄ ſententia prioris opi. tenētis
ꝙ verba conſecratiua concurrunt effectiue ad
cōuerſionē panis in corpus xp̄i: per virtutē ſu-
pernaturalē verbis influxā: q2 etiā nec virtꝰ illa
influereƭ: niſi ex pactiōe diuina ipſam influēte
facta cū eccleſia. Dicere em̄ opʒ deū decreuiſſe

totiēs velle hmōi ꝟtutē ſupnaturalē infundere
quotiens ſacerdos illa rite ꝓtulerit. Sicut ergo
ibi recurrit ad pactū quātū ad influxum huius
virtutis in ꝟba: ita rōnabiliꝰ recurritur ad deū
in ipſa cōuerſione immediate: q̄ reqrit infinitā
potentiā ſm opinionē oim. Oia etiā ſaluari pñt
facilius: ⁊ euadi multe difficultates: nō ponēdo
hmōi ꝟtutē in verbis ꝗ̄ ponēdo: quare ſupflui-
tas hec videtur reſecāda. Et opinio primo reci-
tata ⁊ vltimo declarata ſeruāda. ❡ 2 Preterea
nec ſcogūt motiua alioꝝ ſupra inducta. Nō pri-
mum quo arguūt ꝙ als verba non poſſent vere
dici forma ſacramentꝫ cum forme ſit agere. Nā
quō verba ſint forma ſacramēti eucharistie di-
ctū eſt. ſ. lec. xxxviij. vbi oſtēſum eſt ꝙ nō ſunt for
ma ſacramēti eucharistie: ſed forma cōſecratio-
nis. Nec tñ forma cōſecrationis ꝓprie accipiē-
do pro forma ſubſtātiali vel accidētali q̄ infor-
mat ſubiectū cuiꝰ eſt agere: ſic em̄ ꝟba ſunt for-
me aeris cui inherēt: ſed ſunt forme metaphiſi-
ce. vñ qꝛ ad ſacra requirunt quedā ſigna ſenſibi
lia ⁊ verba: illud qđ eſt ſenſibile in ſacro vt lotio
in baptiſmate: vncio in confirmatiōe ⁊c. dr ma-
teria ſimilitudinaria: qꝛ magis materiale: ⁊ ꝟba
dicuntur forma: qꝛ magis ſpūalia: etiā quia ex-
preſſius ſignificatiua gr̄e ſacramentalis. Huiꝰ
autē forme metaphiſice nō eſt agere per aliquā
virtutem ſibi inexiſtentē. Nec tamē oēm actio
nem opꝫ tollere a verbis. Conceſſum eſt enim ꝙ
ſunt cauſe ſine qua nō ita concedi pōt: ꝙ agunt
ſicut cauſa ſine qua nō: hoc eſt ad eorū legitimā
prolationē ſequitur cōuerſio ex pactione diuina
Sicut ergo agūt ex pactione diuina propter qđ
ad eoꝝ eſſe. i. proferri ſequit cōuerſio: nec aliter
agit ignis calorē: niſi ꝙ ad eius preſentiam inci
pit eſſe calor in ligno appoſito: licet hoc ꝯuenit
igni caloris ſibi naturaliter inexiſtētis: ꝟbis ex
pactiōe dei ſuo ſigno aſſiſtētis. ❡ Neqꝫ ſcđꝫ co
git: ſed magis eſt ad oppoſitū: nā in hoc diſtin-
guit miraculū ab opatione naturali: qꝛ in mira
culo ꝓprie accepto ſolus deus opat: ⁊ ſi qñqꝫ il-
lud facit ad preces ſctōꝝ nemo tñ dicit ꝙ ꝑcibꝰ
inſit virtꝰ ſupnaturalis effectiua eiꝰ qđ petitur
ſicut nec fimbrie: nec vmbre petri: vt dictum eſt.
❡ 3 Silr tertiū nō cōcludit: qꝛ admiſſo ꝙ ſacra
legis noue cauſent qđ ſignificāt: vt cōceſſuꝫ eſt:
tanꝗ̄ cauſa ſine qua nō: non ſequitur ꝙ cauſent
per virtutē ſupnaturalē eis inexiſtentē: nec per
hoc diſtinguunt ab oibus ſacramentis veteris
legis: qꝛ hoc etiā cōuenit circūciſiōi: ⁊ ſi nō alijs
a circūciſione aūt diſtinguunt: qꝛ cōferūt maio-
rem gratiā: ⁊ qꝛ aperiūt regnū celoꝝ: qđ nō fecit
circūciſio: ſiue hoc fecerint ex vi ſacramenti: vel
qđ veriꝰ eſt: ex ſolutiōe debiti. ❡ Sunt ⁊ alie ex-
cellētie ſacroꝝ noue legis: ſuper ſacra veteris te
ſtamenti: vt ꝙ gratiā cōferūt ex opere operato:
nō ſic ſacramēta veterꝫ legis: excepta circūciſiōe
ſed tm̄ ex deuotiōe vtētis ſacramēto: ⁊ illa inſti-
tuta ſunt a deo imediate: qꝛ a xp̄o in aſſumpta
natura: iſta ꝟo a deo per angelos: vt vult Aug.
ij. ⁊ iij. de tri. quaſi per totū: ⁊ cetera de quibꝰ di-
cendū nō eſt per ſingula. ❡ Quartū etiā ꝙ mul-
tas ſctōꝝ auctoritates allegant: non eſt contra
opi. qꝛ nihil aliud habet ex oibꝰ auctoritatibus
inductis: niſi ꝙ ad prolationē verboꝝ legitimā
fit cōuerſio: ꝓpter qđ ꝟba dici pñt cā cōuerſio-
nis mō ſupra expoſito: ⁊ ꝓpter hoc dñr opatiua
⁊ mutare creaturā: ⁊ ſpēs elemētoꝝ efficere cor-
pus xp̄i ⁊ ſanguinē: ⁊ effectiua: ⁊ ſm̄o ōps: quia
ꝯcurrit tanꝗ̄ cā ſine qua nō ad cōuerſionē q̄ req
rit in agēte ꝑncipali potētiā infinitā. Oia ergo

illa cōueniūt ꝟbis cōſecratiōis ꝑ ꝟtutē xp̄i aſſi-
ſtētē: ⁊ hec oia operātē: nō ꝑ ꝟtutē ꝟbis inſiſtētē
nec hoc haberi pōt ex aliqua autoritatū allega-
tarum. Quo aūt intellectu ſacerdos dicat his ꝟbis
cōſecrare: ⁊ corpꝰ xp̄i ⁊ ſanguinē cōficere: ſatis
late dictū eſt ſupra lectiōe. iiij. Et tm̄ de iſto ſcđo
ꝑncipali diuiſiōis. ſ. lec. xxxviij. ❡ Lectō. xlviij. A

Xpediuis

E his q̄ reſpiciūt forme
cōſecratiōis integri
tatē effectuꝫ ⁊ effica-
ciā. Cōſequēter inq̄-
rendū eſt de ipſiꝰ ꝟi-
tate ⁊ conuenientia:
quantū ad ſingulos
terminos ipam inte
grātes eorūqꝫ ſigni-
ficatione. Nā veri-
tas propoſitiōis ex eius ſignificatione reſultat:
et ſignificatio cuiuſcunqꝫ complexionis: ex ſi-
gnificatione ſuarum partium. Integratur autē
forma conſecrationis ex his quatuor terminis:
hoc eſt corpus meum: vt habitum eſt ſupra lec.
xxxviij. De primis duobus terminis: ſcilicet pro
nomine hoc: ⁊ ꝟbo eſt maior eſt difficultas. Du-
bium enim videtur quid per pronomen hoc de-
monſtretur: ⁊ quod tempus per copulam eſt im
portetur. Ex quibus tamen maxime dependet
veritas orationis: nam cum pronomen hoc ſit
demonſtratiuū poſitum reſpectu copule de pre
ſenti demonſtrat aliquod preſens in proſpectu
orationem proferentis vel apprehēdentis. Uel
ergo demonſtrat panis ſubſtantiam quam cele
brans manibꝰ tenet aut ſpecies quas ſenſu per
cipit: aut corpus xp̄i quod fide cernit. Non pri-
ma duo quia tunc propoſitio eſſet falſa: qꝛ nec
panis ſubſtantia: nec ſpēs ſunt corpus meum
ideſt xp̄i. Nec propoſitio affirmatiua vera eſſe
poterit: cuius extrema non ſupponunt pro eo-
dem. Nec demonſtrant tertium: ſcꝫ corpus xp̄i:
quia illud non eſt preſens dum oratio profertur
ſed incipit eſſe ſub ſpeciebus panis: quādo ora-
tio perfecte prolata eſt: ⁊ tunc oratio non eſt: er-
go nec vera eſt. ❡ Similiter ⁊ copula eſt aut im
portat tempus preciſe coexiſtens ſue prolationi
et pro illo tempore non eſt ibi corpus xp̄i: aut tē
pus coexiſtens prolationi totius propoſitiōis:
ſed nec pro illo tempore eſt ibi corpus chriſti: qꝛ
nō eſt ſub ſpeciebꝰ panis ante conuerſionem pa
nis in ipſum: ſed exiſtente oratione nondum eſt
conuerſio. Aut importat inſtans conuerſionis:
ſed illud non eſt preſens: nec coexiſtit orationi
vel eius parti: quia inſtans conuerſionis eſt pri
mum non eſſe orationis: vt dictum eſt lect. xlij.
Sic ergo apparet dubietas ⁊ difficultas huius
materie. ❡ De qua ſunt diuerſe opiniones: et
plures modi ſoluendi eius nodum apud doct.
Qui tamē pñt primo reduci ad duas. ❡ B Pri
ma tenet ꝙ dum hec verba proferuntur a ſacer-
dote miniſtro xp̄i: per hoc nihil demonſtratur:
nam miniſter celebrans non profert illa verba
ſignificatiue: ſed recitatiue tanꝗ̄ a xp̄o dicta:
non ergo intendit per pronomen hoc rē demō-
ſtrare: ſed dumtaxat recitare facta xp̄i que geſſit
et que verba dixit: dum corpus ſuum conſecra-
uit: ⁊ cōſecratū diſcipulis ſuis vt manducarent
tradidit: ſicut cum dico. Xp̄s dixit petro. Tu es
petrus: per pronomē tu: non demōſtrando per-
ſonā cuiuſcūqꝫ: ſꝫ dico xp̄m hāc ꝓpōnē dixiſſe.
Tu es petrꝰ. In qua ꝓpoſitione xp̄i: tu demon-
ſtratiue

Propoſi-
tionis veri
tas ex eius
reſultat ſi-
gnificatio-
ne.

ſtratiue accipiebaꝛ: ſʒ in ꝓpoſitiõe quã ego ꝓfe-
ro: tu ſicut ceteri ei⁹ termini: accipitur materia-
liter ⁊ nõ ſignificatiue vel perſonaliter: ⁊ ita ni-
hil demõſtrat. Sic in ꝓpoſito cũ ſacerdos dicit
Hoc eſt corp⁹ meũ: per hoc nõ demõſtrat corp⁹ — *Pronomẽ hoc qd demonſtrat.*
xp̃i: nec aliqd aliud: ſed recitat xp̃m dixiſſe hanc
propoſitionẽ: cum ipſe cõſecrauit ac diſcipulis
ſuis dedit. Et ſm̃ hoc prefata orõ nõ eſt cõſecra
tiua vt ſignificatiua veri vel falſi: ſed data eſt no
bis tanq̃ ſignũ vt cognoſcam⁹: ꝙ illa orõne ꝓla-
ta a ſacerdote corp⁹ xp̃i realiter ſit pñs per diui
nũ bñplacitũ. ¶ Et videtur eſſe intẽtio dñi Jn- — *Innocen.*
no. de officio miſſe par. iij. c. lvj. ⁊. ix. ita dicentis
Sane dici põt ꝙ per hoc ſacerdos nihil demon
ſtrat nec vtatur enũciatiue ſʒ recitatiue. Sic cũ
ait. Ego ſum vitis vera. Ego ſum lux mũdi: ⁊ ta-
lia innumerabilia. Sic quidẽ loquẽs ſacerdos:
ego ſum lux mũdi: per ego: nõ demonſtrat ſe in
ꝓpria perſona: neqʒ ſic loquiꝛ in pſona xp̃i. Sed
dicit xp̃m dixiſſe: ego ſum lux mũdi. Uñ dũ euã-
gelium legitur in eccleſia: ſemper ꝑmittitur: di-
xit ieſus diſcipulis ſuis: ego ſum lux mũdi: aut ſi
mile: ita in ꝓpoſito. ¶ C Hanc opinionẽ videꝛ
etiã tenere gloſa in capi. qui ſcelerate. de conſe.
diſtin. ij. vbi querit di. Solet queri, quid demon
ſtretur per hoc pronomẽ hoc: Et ſequitur. Ad
hoc dico. Per hanc dictionẽ hoc: nihil demon-
ſtratur nã ipa materialiter ponitur. ¶ Pro hac
etiã opinione videntur ſonare verba canonis
precedentia ⁊ ſequẽtia. Unde ſacerdos volens
conſecrare: de xp̃o loquens ait: in ſua nõ in pſo-
na xp̃i. Qui pridie q̃ pateretur accepit panem:
gratias agens fregit: deditqʒ diſcipulis ſuis: di-
cens. Accipite ⁊ manducate hoc eſt corp⁹ meũ.
¶ Et preterea ꝙ nõ loquaꝛ in pſona xp̃i: ſed in
perſona ſua referens facta ⁊ verba xp̃i: videtur
ex verbis canonis que ſequunꝛ formã conſecra
tionis ſanguinis: quib⁹ de ſanguine xp̃i diciꝛ.
Qui pro multis effundetur. Cõſtat aũt ꝙ in po-
ſterũ ſanguis xp̃i nõ effundetur. Quia mors illi
vltra nõ dñabitur: cũ effundetur ſit futuri tp̃is.
Si loqtur ſignificatiue: oratio erit falſa. Jdeo
probabile videtur ꝙ ſacerdos dũtaxat recitati-
ue loqtur recitando verba xp̃i que ipe protulit
dicẽs de ſanguine ſuo: qui pro vobis ⁊ pro mul-
tis effundetur. Hanc opinionem Jnno. ⁊ gloſe
allegate doc. cõiter nõ approbãt. Et contra euʒ
arguũt Alex. de ales par. iiij. q. xxxiij. ⁊ poſt eum
beatus Tho. ⁊ alij plurib⁹ medijs: quoꝝ duo ma — *Rom. vj.*
gis ponderãtur. ¶ Primũ: qꝛ ſi verba illius for-
me acciperẽtur materialiter ⁊ nõ ſignificatiue:
tunc nõ applicarẽtur ad materiã corporalẽ pñ-
tem in corpus xp̃i cõuertendã: plus q̃ quãcũqʒ
aliam: immo ad nullã: qꝛ nullã ſignificarent: ⁊ ita
per ipm non conficeretur ſacramentũ: quia ſm̃ — *Reprobaꝛ opinio Innocen.*
Aug. ſuper Joã. eo ꝙ verbum accedit ad elemẽ-
tum fit ſacramentum. Non aũt accedũt verba
ad elementũ: niſi ſignificando ipm. ¶ Scðm qꝛ
per illã poſitionẽ nõ euadiꝛ difficultas q̃ſtionis
qꝛ q̃uis ſacerdos ſic loquẽdo nihil demonſtret
tñ xp̃s qui his verbis cõſecrauit: aliquid in ce-
na per pronomen hoc: demonſtrauit. Non eniʒ — *Auguſtin⁹*
xp̃s ea recitatiue protulit quaſi ab alio dicta: ſʒ
ſignificatiue ⁊ indicatiue tanq̃ a ſe primo ꝓla-
ta. Et ideo hoc accipitur demõſtratiue: ⁊ per cõ
ſequẽs aliquid demonſtrat: ⁊ redit eadem diffi-
cultas que prius. Siſr ſi xp̃s mõ eſſet viator: per
illa vba poſſet cõſecrare: nõ recitatiue accepta:
ſed ſignificatiue. ¶ D Sed volẽs ſuſtinere opi-
nionem Jnno. qui fuit vir magnus papali au-
toritate: ⁊ ſcientie diuine ⁊ humane ꝓfunditate

facile rñderet ad rationes. Nam ad primã dice-
ret: ꝙ nõ obſtãte ꝙ verba iſta materialiter acci- — *Opinio innocentij teneri ⁊ defendi an poſſit*
piũtur: nihilominus accedit verbum ad elemẽ-
tum vt fiat ſacrm̃. Accedit ad elementum: nõ ꝙ
materiã vł elemẽtũ aut aliqd aliud demonſtret
ſed accedit per intẽtionẽ ſacerdotis: verba illa
ad elementũ applicãtis. Jntẽdit enim ſacerdos
per vba illa xp̃i q̃ recitat: materiã panis in con
ſpectu ſuo exiſtẽtẽ cõſecrare. Cui recitationi aſ-
ſiſtit de⁹ cõuertendo panẽ in corpus xp̃i: ipſum
preſens faciendo ſpecieb⁹ panis: vñ ſm̃ hoc or-
dinauit xp̃s ꝙ qñcũqʒ ſacerdos cũ intẽtione cõ
ſecrãdi ſup materiã debitã ſua vba recitat: tũc
infallibiliter ⁊ efficaciter vult cauſare pñtiã ſui
corpis in vltimo inſtãti ꝓlationis. Et ſm̃ hoc
accedit verbũ ad elemẽtũ: nõ tm̃ ex intẽtiõe mi-
niſtri volẽtis per eoꝝ recitationẽ cõſecrare: ſed
etiã ex ordinatione xp̃i inſtituentis: vt ad eorũ
legitimã recitationẽ: ꝓfat⁹ cõſequaꝛ effect⁹. Uñ
ſi deus inſtituiſſet vocẽ nõ ſignificatiuã quãcũ
qʒ ⁊ nobis incognitã: vt eſſet forma cõſecratio-
nis: nihilominus per legitimã illi⁹ incognite vo
cis ꝓlationẽ: accederet vbũ ad elementũ vt fie-
ret ſacrm̃. Neqʒ eñi cõuenit verbis eſſe formam
ſacramẽtalẽ ex eoꝝ ſignificatione: ſʒ ex xp̃i inſti-
tutione. Uñ vba nõ ſunt effectiua rei ſacramen
ti inq̃tũ vera vel nõ vera: ſignificatiua vel nõ
ſignificatiua: ſed inq̃tũ a xp̃o inſtituta tanq̃
ſigna efficacia: propter aſſiſtẽtiam xp̃i ea ſic in-
ſtituentis. ¶ Ad ſcðm diceret cum Jnno. ꝙ xp̃s
per illa in cena nõ cõſecrauit: vt. ſ. tactũ eſt lec.
xxxvj. vñ xp̃s dicẽs. Accipite ⁊ mãducate: hoc eſt
corpus meũ: per hoc demõſtrauit corpus ſuum
iam preſens factũ ſpeciebus panis quas manu
tenebat: nõ ad ꝓlationẽ hoꝝ verboꝝ: ſʒ ex cõſe-
cratione añ hoꝝ verboꝝ ꝓlationẽ a xp̃o facta:
qui ſm̃ Jnno. nõ verbis: ſed ſua virtute diuina
in cena cõſecrauit. Cui etiã Frãciſcus maronis
conſentire videtur quãtũ ad hoc ꝙ xp̃s ſine ver
bis conſecrauit. Cõſentit ⁊ Durãdus quãtũ ad
hoc: ꝙ verba illa a ſacerdote prolata tenenꝛ ma
terialiter. Qð etiã ꝓbabile reputat Robertus
holkot ⁊ quidã alij. ¶ E Uerũ ad illud qð addi
tur. Si xp̃s mõ eſſet viator: his vbis conſecrare
poſſet in vltimo inſtãti ꝓlationis eorũdẽ: effe-
ctum ſcʒ trãſſubſtãtionẽ cauſando: qui ꝓferret
illa verba nõ recitatiue: ſed ſignificatiue. Et tũc
ſtat difficultas quõ illa ſit vera: hoc eſt corpus
meũ ſic ſignificatiue a xp̃o prolata. Difficili⁹ eſt
rñdere. Siſr nõ videꝛ ꝙ xp̃s alia forma ſit vſus
q̃ ea quã diſcipulis ſuis tradidit. Nã ſm̃ ſctm̃
Amb. ſacerdos conſecrat in vbis xp̃i. vñ ait lib.
de ſacris. Conſecratio quibus verbis ⁊ cui⁹ ſer-
monibus eſt: Reſpondet. Dñi ieſu. Et ſequitur
Ubi ſacrificiũ conficiꝛ: iam nõ ſuis ſermonibus
ſacerdos: ſed vtitur ſermonibus xp̃i: ergo ſmo-
nibus xp̃i hoc conficitur ſacrm̃. Hec Ambr. Et — *Ambroſi⁹.*
habetur in. c. panis. ij. de conſe. diſtin. ij. Sed ſi
verba accipiuntur materialiter: iam non ſunt
verba xp̃i qui iſta protulit ſignificatiue. Nõ eñi
ſunt eadem verba que non idem ſignificant: et
ſi voces forent ſimiles. ¶ Jtem forme ſacramen
tales ſunt efficaces: quia efficiũt qð ſignificant
Si ergo verba accipiũtur materialiter ⁊ non ſi-
gnificatiue: nihil ſignificant: non ergo efficiunt
qð ſignificant. ¶ F Propter illa duo ⁊ ſimilia: lʒ
ſolui poſſent: eſt alia opinio: ꝙ vba illa accipiũ
tur non materialiter ſed ſignificatiue: ⁊ proferũ
tur a ſacerdote non recitatiue: ſed enũciatiue.
Non autẽ in perſona ſacerdotis ea ꝓferẽtis ſʒ
in perſona xp̃i. ¶ Sed ſtatim occurrit dubium:

quõ ſacerdos hec verba nõ ꝓferat recitãdo fa-
cta ⁊ verba xp̄i:cũ loquẽs in perſona ſua qui pri
die ⁊c.recitat acta q̄ xp̄s in huiꝰ ſacramẽti inſti-
tutione geſſit:in cuiꝰ ſignũ xp̄m exprimit in ter
tia pſona cũ dicit. Qui ſcȝ xp̄s pridie ꝙ̄ pateref
accepit panẽ ⁊c. Et cũ peruenit ad verba xp̄i:vt
indicet illa recitatiue dicere: premittit verbum
dicens:qđ ṽbũ reſtringit terminũ a ſe trãſitiue
rectũ ad ſuppoſitionẽ materialem. ¶ Ad quod
dicendũ eſt ſm hanc ſecũdã opi. ꝙ ſacerdos re-
citatiue loquif:recitãs actus xp̄i:⁊ etiam verba
illa. Accipite ⁊ mãducate ex hoc omnes:que re-
ſtringuntur ad ſuppoſitionem materialem:per
verbum dicẽs:qđ premittif vſqȝ ad verba con-
ſecrationis:nã vſqȝ ad illa loquitur in perſona
ſua propria. Dũ aũt ꝓferenda ſunt verba cõſe-
cratiõis:ceſſat loqui in pſona ſua:⁊ aſſumit per
ſonam xp̄i:tanꝙ̄ eius ꝓcurator aut vicarius ad
hoc officiũ per eum inſtitutus ꝓferendo verba
illa:hoc eſt corpꝰ meũ ſignificatiue ſicut xp̄s ea
ꝓferret:ſi in perſona ꝓpria pñs loqueref:⁊ ſi-
cut in cena vltima ea creditur ꝓtuliſſe. Unde ſa
cerdos quaſi diſtinctionẽ ſiue pauſam faciens:
poſt illa verba. Fregit:deditqȝ diſcipulis ſuis di
cens. Accipite ⁊ manducate ex hoc oẽs q̄ recita
tiue ꝓtulit in ſua perſona ſignificatiue:quaſi no
uã orationẽ incipiens in perſona xp̄i ſubiũgit:
hoc eſt corpus meum. ¶ B Sed tunc videnduȝ
quõ ꝓpoſitio illa ſit vera:⁊ quid per hoc: demõ
ſtref:an demõſtref ad ſenſum qđ in ꝓſpectu eſt:
vel ad itellectũ.id qđ ibi nõdũ eſt:hoc eſt an de
mõſtretur panis vel eiꝰ ſpecies aut corpus xp̄i?
¶ Et quidẽ hic varij ſunt modi dic. quos bre-
uiter tangendo percurrã:⁊ poſt moduȝ ſaluãdi

Attẽde varios dicẽdi modos.

veritatem magis clarũ ⁊ facilem aperiam. Sũt
qui dicunt ꝙ hoc demonſtret panẽ:ſed verbum
eſt:nõ capitur ſubſtãtiue:ſed vt valet tm̃.i. ſigni
ficat:vt ſit ſenſus. Hoc eſt corpus meũ ideſt pa
nis ſignificat corpus meũ. Et ita ſacerdos pro-
ferens hãc ꝓpoſitionẽ in perſona xp̄i verꝫ dicit.
Uerũ ſi ſic dicẽtes negent corpus xp̄i vere ⁊ rea
liter contineri in ſacramento:⁊ panẽ trãſſubſtã
tiari in corpus xp̄i:ſȝ xp̄m tantũ figuratiue locu
tum fuiſſe:cũ dixit. Accipite hoc eſt corpꝰ meuȝ
ad inſtar huius locutionis. Ego ſum vitis vera
⁊c. corpuſqȝ xp̄i non eſſe in ſacramẽto niſi tanꝙ̄
in ſigno. Heretica eſt:⁊.ſ̄.lec.xxxix. ſatis repro-
bata. Ideo tanꝙ̄ fidei ac veritati cõtraria reſci-
lenda eſt ⁊ relinquẽda. Alij vt Richar. de ſancto
victo. in lib. de trini. tenet ꝙ in hac oratiõe:hoc
eſt corpus meũ:eſt demonſtratio mixta :partim
ad ſenſum:partim ad intellectum : vt ſit ſenſus
orõnis. Hoc eſt corpus meuȝ: hoc.i.illud in qđ
panis diuina ṽtute eſt trãſmutandus:eſt corpꝰ
meum. Et ad illã poſitionẽ videf etiã declinare

Richardꝰ de ſancto victore.

Richar. de media villa diſt.viij.quarti.ꝙ hic eſt
demõſtratio partim ad ſenſum:ꝑtim ad intelle-
ctũ:ſic intelligẽdo ꝙ demonſtratur hic aliquid
qđ eſt obiectũ ſenſus:⁊ aliquid qđ eſt obiectum
intellectus.primũ in obliquo.ſcđm in recto : vt
ſit ſenſus. Hoc.i.aliquid ſub hac ſpẽ ſenſibili ẽ
corpus meũ. Et hoc verum eſt non reſtringẽdo
illud ad aliquã differentiã temporis. Unde ſm
eum pronomen hoc ſupponit ꝓ illo qđ actu cõ-
tinetur:vel de proximo cõtinebif in futuro ſub
hac ſenſibili ſpecie:que diſiunctiua vera eſt pro
ſcđa eius parte. Et ex hoc dicit ꝯñr:ꝙ corpꝰ xp̄i
eſſe ſub ſacro nõ eſt cauſa veritatis huius ꝓpo-
ſitionis:hoc eſt corpus meũ:ſed corpus xp̄i ſta-
tim fore ſub iſtis ſpeciebꝰ eſt cauſa ṽitatis p̄ſa-
te locutiõis. Uñ ſenſus eſt:hoc eſt corpꝰ meũ.i.
illud qđ ſtatim erit pñs ſub hac ſpecie ſenſibili
que videf:eſt corpꝰ meũ:⁊ hoc verꝫ eſt. ¶ H fũ-

Fundamẽtũ Richar.

damentũ Richar. eſt:q̄ cũ ſm grãmaticos tp̄s
nõ accidit noĩ:neqȝ ꝓnomini qđ loco nois po-
nitur ꝓnomẽ vel nomẽ a parte ſubiecti poſitum
nõ reſtringif ad aliquã temporis differentiam:
⁊ ideo põt ſupponere pro ſuo ſignificato qđ eſt:
vel fuit:vel erit ſicut indifferẽter ſignificat. Nec
põt dici inq̄t ꝙ reſtringaf ꝑ ṽbũ pñtis tp̄is ad
ſupponẽdũ tm̃ ꝓ aliq̊ qđ pñs eſt:ſicut cuȝ dr̄ hõ
eſt albus:terminꝰ homo nõ reſtringitur ad ſtã-
dũ pro albis tm̃:ſicut cũ dr̄ hõ albꝰ:q̄ reſtrictio
nõ fit niſi per reſtringẽs indiſtans ideſt a parte
eiuſdeȝ extremi poſitũ. Sic ergo hoc demõſtrat
aliquid ſub ſpecie ſenſibili:ſiue nunc ſit ſub ea:
ſiue fuerit:ſiue erit. Demonſtrat em̄ ſine reſtri-
ctione tp̄ali. Et equiualet ꝓpoſitioni diſiũctiue
diuerſas tp̄is differẽtias importãti:ſcȝ illi:hoc
qđ cõtinetur:cõtẽtum fuit:vel continebitur ſub
his ſpẽbus eſt corpus meũ. Et quãtũ capio illũ
doctorem vult dicere ꝙ lȝ copula vniat extrema
pro tp̄e per ipſam importato:nõ tñ reſtringit ex-
trema ad ſupponẽdum pro ſuis ſignificatis tm̃
ſibi ad tp̄s copule correſpõdentibꝰ: lȝ ꝓpoſitio
ſolum verificetur pro illis. Uñ ꝯñr dicendum ꝙ
in illa homo viuit: hõ ſupponit non tantũ pro
hoibꝰ qui ſunt in tempore preſenti:ſed etiã pro
adam ⁊ antixp̄o : lȝ illa propoſitio ſoluȝ verifice
tur pro hominibꝰ qui ſunt. Sicut hic. hõ currit
homo irreſtricte ſupponit tam pro hoie currẽte
ꝙ̄ pro ſedente ac quieſcẽte:lȝ ſolum verificef pro
homine currente. Ita in propoſito hoc:demon-
ſtrat aliquid:ſcȝ corpus xp̄i qđ nunc eſt vel erit
ſub ſpeciebus:⁊ illud quod erit ſub ſpeciebꝰ pa
nis:iam eſt corpus xp̄i:⁊ ſic propoſitio ſimplici-
ter eſt vera. ¶ I Alexan. de ales par.iiij.q.xxxiij.

Alexan. de ales.

poſt aliorum reprobationẽ:dicit:ꝙ hec oratio:
hoc eſt corpus meum:eſt ſignificatiua ⁊ opera-
tiua:ſignificatiua ex prima ſui impoſitione:ope
ratiua ex forme ſacramentalis inſtitutione. Ra
tione qua eſt ſignificatiua:hoc demõſtrat ſigna
tum per ſignum. Ratione qua eſt operatiua in-
ſinuatur aliquid in aliud couertendum . Unde
eſt hic demõſtratio ſignati ꝑ ſignũ in ſignatum
couertẽdũ. Signũ ẽ panis:ſignatũ eſt corpꝰ xp̄i:
in qđ panis ẽ ꝯuertẽdꝰ. Hoc ergo demõſtrat ad
intellectũ corpꝰ xp̄i:qđ ẽ ſignatũ panis ꝯuertẽ-
di in ip̄m. Uñ ſenſus huiꝰ:hoc ẽ corpꝰ meũ:eſt ſi
gnatũ hoc ſigno qđ eſt panis trãſſubſtãtiãdus
in corpꝰ meũ eſt corpus meũ. Et ſic pȝ ꝙ nõ eſt
idem dicere:hoc eſt corpus meum:⁊ corpꝰ meũ
eſt corpꝰ meũ. Hec poſitio nõ fauet hereſi:q̄ di-
cit corpꝰ xp̄i tm̃ ꝑ panẽ ſignificari:⁊ ꝑ hoc illam
eſſe verã:hoc eſt corpꝰ meuȝ:q̄ panis ſignificat
corpꝰ xp̄i. Nõ em̄ dicit Alexã. ꝙ hoc demonſtret
panẽ:ſȝ ſignificatũ per panẽ. Nec dicit panẽ tm̃
ſignificare corpꝰ xp̄i:ita ꝙ nũꝙ̄ couertaf in cor-
pus xp̄i:ſed dicit panẽ couertẽdũ eſſe in corpus
xp̄i:⁊ hoc implicari in demonſtratione per hoc.
Nã hoc demonſtrat corpus xp̄i ſignificatũ per
panẽ couertẽdum in corpus xp̄i. ¶ Guil. anthi-

Guil. antiſiodorẽſis.

ſiodorẽf. in ſumma ſua dicit:ꝙ pronomen hoc:
hȝ vagam demõſtrationem. Ut ſit ſenſus huius
orationis:hoc.i.exiſtẽs ſub hac forma panis eſt
corpꝰ meũ. Ut cũ dr̄ tu aperi:tu hȝ indetermina
tã demõſtrationẽ. Ille em̄ qui extra domum eſt
dicit:tu aperi neſciẽs quis ſit intus:nihil deter-
minate demõſtrãs ꝑ tu. Ita in ꝓpoſito: hoc de-
mõſtrat exiſtẽs ſub forma illa nõ determinãdo
illud ꝑticulariter. ¶ Huic poſitioni videf faue-
re Durã. dicens:ꝙ in propoſito ſit demonſtra-

tio

tio ad intellectū: non quidem alicuius indiuidui
ſignati: ſed ſolūmodo indiuidui vagi. vt ſit ſen-
ſus: hoc.i. contentum ſub hoc.i. ſub ſpeciebus: lo
quendo in generali: nō in ſpeciali de pane vł cor
Beatus Thomas. pore eſt corpus meum. ¶ R. Beatus Tho. pte.
iij.q.lxxviij.art.v. ⁊ redit in idem: dicit ꝙ hec lo-
cutio: hoc eſt corpus meū: reſoluitur in illā.i. con
tentum ſub hoc: eſt corpus meū. Contentū dicit
indeterminate: nō determinando ad panē: q2 ſic
locutio eſſet falſa. Nec ad corpus xp̄i: q2 ſic ſigni
ficaretur ꝙ corpus xp̄i eſſet corpus xp̄i. Et hec di
cit eſt ratio quare cum pronoie hoc: nō ponit no
men a parte ſubiecti: ne ſcʒ eius demōſtratio ad
aliquam certam ſpeciem ſubſtātie determinaret
ſed indeterminate demonſtret ꝯtentum ſub ſpe-
ciebus: qđ cōmune eſt ⁊ ſubſtantie panis ⁊ corpo
ri xp̄i: que ambo ſucceſſiue ꝯtinentur ſub ſpecie-
bus panis. ¶ Huic poſitioni etiam ꝯſonat Egi-
dius theo.xlij. Item glo. interlinearis Mat.vj. di
cit: ꝙ eſt demonſtratio ad ſenſum quaſi ad intel-
lectum talem. Hoc eſt corpus meū.i. illud qđ ſub
illa ſpecie viſibili videtur: eſt corpus meū. Ad ſi-
militudinem qua diceremus viſo angelo ſub ſpe
cie humana: hoc eſt angelus. In glo. videtur: nō
dicit viſionem corporalē: ſed intellectualem.i. in
Sctūs Bonauentura telligitur. ¶ Sanctus Bonauen. in.iiij.diſt.viij
poſt recitationem et reprobationē multarū opi.
dicit: ꝙ hoc demonſtrat ſubſtātiam panis ſub ac
cidentibus que oculis conſpici poſſunt: que eſt
terminus a quo conuerſionis. (Eſt) vero: eſt ope
ratiuum: ⁊ nō dicit inherentiam vel identitatem
extremorum: ſed ꝯuerſionem. Et hoc eſt ſpeciale
in iſta oratione. Unde cum dicitur hoc eſt corpꝰ
meum: nō ſignificatur ꝙ panis ſit corpus: ſed ꝙ
ad prolationem huius verbi panis: tranſit in cor
pus. Ualet ergo eſt tm̄.i. trāſit vel ꝯuertit. ¶ Illa
opinio differt a prioribus in duobus. Primo: q2
dicit ꝙ hoc nō demonſtrat corpus xp̄i: ſed panis
ſubſtantiam ſub accidentibus oculis apparenti
bus. Scđo dicit: ꝙ eſt: nō accipitur ſubſtātiue: vt
dicit rei exiſtentiā: ſed conuerſiue vt importat cō
uerſionem alicuius in aliquid: vnde valet tantū
ideſt trāſit vel conuertitur. ¶ Oppoſitū vtriuſqʒ
dicūt alie opi. ſcʒ ꝙ hoc demonſtrat corpus xp̄i: ⁊
accipitur eſt ſubſtātiue. ¶ L Omnes ergo predi
cte opi. preter Innocentij in hoc concordāt. Pri-
mū ꝙ hec orō: hoc eſt corpus meuʒ: nō accipitur
materialiter ſed ſignificatiue: eo modo quo xp̄s
protulit dum per eam in cena ꝯſecrauit. Quia ea
dem forma: quam nobis tradidit: etiam ip̄e ꝯſe-
crauit. Nō aūt eſſet eadē forma ſi per nos ꝓlata
caperetur materialr: cū forma xp̄i qui protulit eā
capitur ſignificatiue. ¶ Scđm: q2 oratio illa ē cō
uerſiua. Per eam em̄ panis ꝯuertit in corpꝰ xp̄i.
Et ideo ſignificabit terminū a quo ꝯuerſionis q̇
eſt panis: ⁊ terminū ad quem qui eſt corpus xp̄i.
Et ideo nō poteſt eſſe ſynonyma illi: corpus meū
eſt corpus meū: que nō eſt cōuerſiua: ⁊ tm̄ ſignifi-
cat terminū ad quem. Nec importat ꝯuerſionē.
¶ Tertiū: ꝙ oratio illa que eſt forma ꝯſecratiōis
eſt oratio vera: quia in ſacramento veritatis nō
debet eſſe aliqua falſitas. Laborant aūt opi. quō
illa tria inueniantur in hac oratione: hoc eſt cor-
pus meū. Uidetur em̄ difficile ſaluare ꝙ eſt vera
⁊ ſimul ꝯuerſiua. Nā q2 vera: neceſſe eſt extrema
vniri: hoc eſt ſupponere pro eodem: ſiue vt alij di
cūt: eſſe idē. Cuʒ aūt predicatū: ſcʒ corpus ſuppo
nit pro corpore xp̄i: in cuius perſona ſacerdos lo
quit: neceſſe eſt ſubiectū: ſcʒ hoc: pro eodē corpo-
re ſupponere: ⁊ ita nō pro pane: quod ſi eſt: vale-
bit illā: corpus meū eſt corpus meū: ⁊ ita nō erit
cōuerſiua. ¶ Hanc difficultatem faciliter videt
euadere ſctūs Bonauē. q2 dicit quoad primū ꝙ
hec eſt vera: ⁊ extrema ſupponūt pro eodem: ſed
non ꝓ corpore xp̄i: ſed pro pane. Hoc em̄ qđ eſt
ſubiectū: demonſtrat panē. Et predicatum non ē
corpus meum: ſed hoc totum: ens quod conuer-
titur in corpus meum. Nam eſt: valet tm̄.i. tran-
ſit vel conuertitur. Et ita ad illam vocalē: hoc eſt
corpus meū: correſpondet illa mentalis: hic pa-
nis ꝯuertitur in corpus meū: cuius predicatum
eſt: ens qđ conuertitur in corpus meū: vt patʒ in
reſoluendo. Hoc aūt predicatum ſupponit pro
pane: ⁊ cōnotat eius cōuerſionem in corpus xp̄i.
Sed quia dicere ꝙ eſt: valet tantū.i. tranſit vel cō
uertitur: videtur omnino voluntariū. Nec aliq̇
grāmaticoꝝ ſic impoſuerunt. Nec oſtendi poteſt
per quem theologū data ſit ſibi hec ſignificatio:
ideo ea facilitate reſpuitur qua acceptatur: vnde
Alex.q.xxxiij.mem.iij.ar.ij.§.ij. Licet hec oratio: Alexander.
hoc eſt corpus meum: inquit ſit op̄atiua: virtute
ſibi collata a dn̄o inſtituente hoc ſacramentum:
non ꝓpter hoc ſubtracta eſt ſibi ꝓpria ſignifica-
tio quam habet ex impoſitione: neqʒ ſm̄ ſe totaʒ:
neqʒ ſm̄ partem ipſius aliquam. Unde qđ dico ē:
qđ dico corpus: quod dico meū: ꝓprias retinent
ſignificationes: ⁊ modos eſſentiales ſignifican-
di hic ſicut alibi. Hec ille. ¶ M Eapropter oēs
alij opinantes predicti: dicunt ꝙ eſt ſignificatiue
eſt ſubſtantiuum. Et quantū ad predictam diffi-
cultatē ſoluendā: ſatis in hac ſn̄ia ꝯcordant: licet
verbis nō eiſdē: ꝙ p̄dicatum huius orōnis: hoc
eſt corpus meū: eſt corpus meū: quod ſupponit ꝓ
corpe xp̄i: ſubiectum vero hoc: demōſtrat cōten-
tū ſub ſpēbus panis viſui preſentibus in inſtāti
ꝯuerſionis: ſi illud eſt corpus xp̄i. Ita ꝙ hoc: duo
demonſtret.ſ. corpus xp̄i nōdū p̄ſens ad intelle-
ctū: ⁊ panē aut ſpecies eius preſentes ad ſenſum.
Qđ ſic pōt declarari. Nā ꝓnomen ponit loco no
minis: ⁊ nō tm̄ loco nois abſoluti: ſed etiā cōno-
tatiui. Et ſi eſt demonſtratiuū: demonſtrat illud
⁊ ſub ea habitudine qua nomen loco cuius poni
tur: ſignificat. Unde nō ſolū demonſtrat abſolu-
te rē aliquā: ſed pōt demōſtrare ip̄am cū oibꝰ cir
cūſtantijs: quibus ſignificari pōt per nomē: ſiue
incōplexū ſiue ꝯplexū. Siquidē ꝓnomen demon
ſtratiuū nō eſt ſignificatiuū: niſi ex intentiōe ꝓfe
rētis. Nō em̄ inſtitutū eſt primaria inſtitutione
ad ſignificādū aliq̇d determinate: ſed ad ſignifi-
cādū qđcūqʒ ꝓ quo ꝓferēs eo voluerit vti. Ideo
pōt poni loco cuiuſcunqʒ nois abſoluti ꝓprij vel
ꝯnotatiui ipoſiti vel iponēdi: ſimplicis vel ꝯplexi
Sic in ꝓpoſito ꝓnomē hoc: demōſtrat corpꝰ xp̄i
ad intellectū: nō abſolute: ſed ꝯnotat panē p̄ſen-
tem ſub ſpeciebus ſenſibilibus in ꝓſpectu exiſtē-
tibus ꝯuertēdū in corpꝰ ip̄ʒ. Eſt em̄ i ptāte demō
ſtrātis rem ſic vel aliter demōſtrare: ⁊ ita ⁊ ꝓ iſto
vel alio noie ponere: vn̄ nomē loco cuiꝰ ponitur
ꝓnomē hoc: eſt illud ꝯplexū: hoc eſt ens vł aliq̇d
in qđ panis ſub illis accidentibꝰ ꝯuertendus eſt
Et hoc ꝯplexum ſupponit ꝓ corpe xp̄i: ⁊ ꝯnotat
panē ſub illis ſpeciebꝰ eiuſqʒ ꝯuerſionē. Hoc er-
go demōſtrat ad intellectū illud pro quo ſuppo-
nit.i. corpꝰ xp̄i: ⁊ demōſtrat ad ſenſuʒ panē ⁊ ſpēs
quem vel q̄s conotat. Et ſic intellecta orō ſimplr
eſt vera: ſiue eſt: importat tp̄s ꝓlationis ſue p̄ci-
ſe ſiue ꝓlatiōis totiꝰ orōnis: ſiue inſtās ꝯuerſio-
nis: q2 ꝓ quolibet illo tēpore: ⁊ inſtanti hoc in qđ
cōuertendus eſt panis: eſt corpus chriſti. Illud
em̄ in quod conuertendus eſt panis: eſt corpus
chriſti ante ꝓlationē huiꝰ orationis: ſub prola-
tione: ⁊ poſt ꝓlationē. Sic ergo pʒ v̄itas orōnis.

Patet etiã ꝙ eſt conuerſiua: quia importat vtrũqȝ terminum ɔuerſionis: immo ⁊ ipſam ɔuerſionem: nõ tamen eodem modo ſignificandi: ſed terminũ ad quem ſubtractiue: terminũ a quo ⁊ conuerſionẽ formaliter ſeu ɔnotatiue. Patet etiaȝ ꝙ nõ eſt idem dicere. Hoc eſt corpus meum: ⁊ corpus meum eſt corpus meũ: qꝛ licet extrema vtrinqȝ ſupponant pro eodem ſcȝ corpore xp̄i: non tñ ɔnotant idem vt declaratum eſt. Et ita videt̃ ꝙ q̄libet dictarum opinionum poſſit ſaluari: lȝ vna magis proprie loquatur ꝙ̄ alia. ¶ N. Et licet ſic videatur difficultas euacuata quantũ ad demõſtrationẽ ꝓnois hoc: tamẽ adhuc latet maior difficultas: ꝑ quã adhuc veritas forme poterit ipugnari: ⁊ eſt hec. Forma ɔſecrationis in omni caſu poſſibili eſt efficax: prolata a ſacerdote: debita intentione ſuper materiam ɔgruam. Ponatur igit̃ caſus: ꝙ corpus xp̄i nullibi ſit ante ɔſecrationẽ: nec in celo: nec alibi in ſacramẽto: quod eſt poſſibile. Celebrat ſacerdos. Ad prolationeȝ forme in vltimo prolationis verboꝝ incipit eſſe corpꝰ xp̄i de nouo ſub ſpeciebus panis. De nouo dico: tamen poſt priorem exiſtentiã interruptam in caſu. Accidit em̃ ɔuerſioni ꝙ corpus xp̄i ſit ante ɔuerſionem in naturali ɔſiſtentia vt habitum eſt ſupra lec. proxima. Illo ergo caſu poſito: ꝓcederet ratio in principio huius lectionis facta: quia lȝ hoc demõſtrat corpus xp̄i in quod cõuertendus eſt panis: ⁊ ita illud qđ predicatum ſignificat: tamen nec ipſum: nec p̄dicatum ſupponit reſpectu huius copule eſt: qꝛ ſiue dicat tempus ſue prolationis: ſiue ꝓlationis totius ꝓpoſitionis pro illo non eſt corpus xp̄i. Nec põt dicere inſtans cõuerſionis: quia illud non eſt cum prolatiõe ꝓpoſitionis. Eſt enim primuȝ non eſſe propoſitionis pro quo propoſitio non eſt: ſed immediate ante hoc fuit. Itaqȝ cum illud inſtans non ſit preſens nec ſimul cum oratione: non poteſt importari ꝑ verbuȝ eſt p̄ſentis tp̄is. Sic ergo reſidebit maior difficultas in ſignificatione copule eſt: ꝙ̄ demonſtratione pronoīs hoc. ¶ O Circa hoc laborauerunt Sco. ⁊ Ockã: neſcio ſi alter eorũ ſatiſfecerit curioſo lectori. Guil. ockã huius occaſione inueſtigat qñ propoſitio vocalis ſit vera: an in principio prolationis: medio: vl' i fine. ij. quotli. q. vlti. ⁊ . xxx. quotli. q. xi. Et poſſet queri quãdo propoſitio vocalis dicit̃ eſſe? ¶ Pro quo breuiter aduerti poteſt: ꝙ pro alio tp̄e propoſitio vocalis eſt: et pro alio vera eſt ſm quoſdã. Et qꝛ dici non poteſt ꝙ propoſitio vocalis nunꝙ̄ eſt. Nec põt dici eſſe qñ omnes partes ſue ſimul ſunt: qꝛ ille cũ ſibi ſuccedãt: nunꝙ̄ ſimul ſunt. Nec dici poteſt ꝙ eſt qñ nulla partiũ eius eſt. Relinquitur ergo ꝙ tũc eſt: qñ aliqua partiũ eius eſt: ſit prima: ſit media: ſit vltima: qꝛ non eſt maior ratio de vna ꝙ̄ de alia. Eſt ergo pro toto tp̄e prolationis ſue: ⁊ pro qualibet eius parte. ¶ Et nota vocabulũ pars: qꝛ nullus terminus dicitur pars propoſitionis: niſi cõiungat̃ alijs cũ quibus ɔſtituit ꝓpoſitionẽ. Propoſitio autẽ tunc dicit̃ vera: qñ ſignificat ſic eſſe ſicut eſt in re: ſi fuerit de preſenti: de ineſſe ⁊ affirmatiua: nõ aũt ſignificat: niſi quãdo ſibi mẽtalis correſpondet: qꝛ vocalẽ propoſitionẽ ſignificare: nihil aliud eſt ꝙ̄ eam inſtrumẽtaliter imutare ſiue mouere cognitiuã ad ɔcipiendum propoſitionem mentalẽ. Illa aũt ſolũ ɔcipit̃ in fine propoſitionis vocalis: qꝛ audiẽs. Hoc eſt corpus: ignorat an dicturꝰ ſit ꝓferens aſini: aut hominis: aut meũ: ideo nõ format mentalẽ ante ɔpletam ꝓlationem totius vocalis. Eſt ergo vocalis vera: qñ cõplete prolata eſt: ⁊ tunc nõ eſt. Quãdo aũt prolata eſt complete: tunc ſub ſpeciebus panis ẽ verum corpus xp̄i. Et ita illa. Hoc eſt corpus meũ: demonſtrando contentum ſub ſpeciebus. ſ. corpus xp̄i ſimpliciter: vera eſt: quia qñ ſignificat ꝓpoſitionaliter: tũc ſic eſt ſicut ſignificat: qꝛ tñ in fine ꝓlationis ſue ꝓpoſitionaliter ſignificat. Siquidem mentalis ſemper ſua vera eſt: quia nõ formatur ante cõpletã prolationẽ vocalis. ¶ P Sȝ ꝙ̄uis hec imaginatio ſit ſubtilis: nõ tñ videtur ſatiſfacere: quia eſto ꝙ mentalis formetur vocali ꝑfecte formata: tamen copula mentalis nõ importat tempus ꝓ quo mentalis ɔcipitur: ſed magis tempus ꝓ quo vocalis ꝓfertur. Unde poſito caſu ꝙ angelus a eſſet preciſe tempore prolationis hm̄oi: angelus eſt: ⁊ nõ vltra: tunc hec eſſet vera a eſt. Et ſi in mentali que formatur ad ꝓlationem vocalis eſt: importat tempus ɔceptionis mentalis: ipſa eſſet falſa: quia qñ mentalis eſt: a non eſt vt ponit caſus. Oportet ergo ꝙ copula mentalis vocali correſpõdentis: importet idem tp̄s quod copula vocalis: alias nõ eſſent ſynonyme. Et iõ in priori caſu quo corpus xp̄i per hãc conuerſionem de nouo incipiet eſſe. Illa: hoc ẽ corpus meũ ſi eſt importet tempus ſue ꝓlationis nõ eſſet vera: etiam in vltimo inſtanti ſue prolationis: neqȝ mentalis ſibi correſpondens: licet pro illo vltimo inſtanti: corpus xp̄i cõtineretur ſub ſpeciebꝰ panis: eo ꝙ eſt nõ importaret illud inſtans. Etiam videtur ſatis inuſitatum dicere ꝙ ꝓpoſitio eſt vera qñ nõ eſt. Nec videtur ꝙ verum ⁊ falſum a parte predicati ampliant ſubiectum ad preteritum. Ideo põt ꝓbabiliter dici ꝙ ꝓpoſitio vocalis eſt vera qñ eſt: ⁊ nõ qñ nõ eſt. Cõſequenter etiam ꝙ mentalis correſpendens vocali: eſt ſimul cũ vocali in fieri: licet nõ in eſſe. Ita ꝙ mentalis etiã ſucceſſiue formatur ſicut vocalis: ſubiectum mentale ad ꝓlationem ſubiecti vocalis: copula ad ꝓlationem copule vocalis predicatum ad predicatũ licet mentalis maneat deſinente vocali. Manẽt enim partes mentalis: ſimul nõ ſic vocalis. Cõſequenter dicitur ꝙ vocalis tũc vera eſt: qñ res ita ſe habent ſicut ipſa ſignificat vl' ſignificaret ſi aliquis eam apprehenderet ⁊ eius mentalem formaret. vnde ſi quis dicat: deus eſt: vera eſt etiã ſi nullus eam ap̄p̄hendit. Sicut etiam euangelium in libro ſcriptum: verum eſt: etiam dum nullus ip̄m ap̄p̄hendit. Significat autem vocalis qñ eſt: tũc enim mouet ad formandum mentaleȝ ꝑ partes: ⁊ nõ qñ eſſe deſijt. Uerum in hoc nõ ſtat pondus p̄ſentis diſputationis: ſed in hoc ſolum qđ tempus importat copula eſt: in predicta ꝓpoſitione quia ſi p̄ciſe importat tp̄s ſue ꝓlatiõis: vl' etiã ꝓlatiõis totius orõnis: hoc eſt corpꝰ meũ: adequate: idubie in caſu illa ẽ falſa: q cq̄d etiã demõſtret̃ ꝑ ꝓnomẽ hoc: qꝛ p̄dicatũ corpus meũ: nõ ſupponit: cum ꝓ toto tẽpore prolationis: nõ ſit corpus chriſti ſm caſum. ¶ Q Idcirco notandum ꝙ eſt: in dicta oratione qꝛ preſentis tẽporis: tẽpus preſens importat. Cũ aũt preſens tempus ſit diuiſibile (quia non pono inſtantia indiuiſibilia) dubitari põt quanto tempore poſſimus vti pro tempore p̄ñti. Ad qđ dicendũ tanto: quãto placet ita tñ ꝙ includat p̄ſens nunc. Unde poſſumus vti ꝓ tempore p̄ſenti: hora p̄ſenti: die p̄ſenti: menſe p̄ſenti: anno p̄ſenti: hoc eſt hora includente p̄ſens nunc: die includente preſens nunc ⁊ ſic de alijs. Cum autem aliquo temporis ſpacio vtimur pro preſenti. (exempli cauſa preſenti die.) quicquid eſt pro aliqua parte hodierne diei: preſens dicit̃ eſſe illa die ſiue hodie: ⁊ ita eſſe. Quamuis ergo eſt: dicit tempus p̄ſens: eſt tñ in beneplacito proferentis: quanto

Propõ vocalis qñ dicatur eſſe

Propõ qñ dicat̃ vera.

Queſtio.

Rñſio ad queſtionem.

ferentis: q̃to tēpore velit vti pro preſenti: an ma
gno: paruo: vel inſtanti ſi poneretur. Et ſm hoc
variantur propoſitiones in veritate et falſitate.
¶ R ¶ Per hoc ad propoſitū. Dico ꝙ in illa: hoc
eſt corpus meū: hoc demōſtrat corpus chriſti: in
quod cōuertēdus eſt panis ſpeciebus viſibilibꝰ
ſubiectus: vt dictū eſt. Et ſignificat preſens tem
pus includēs prolationē huius vocalis cū inſtā
ti terminante ipſum: quod eſt primū inſtans nō
eſſe eiꝰ: quod eſt inſtans conuerſionis: vt valeat
tantū hec oratio: hoc eſt corpus meū. i. hoc con-
tentū in quod conuertendus eſt panis ⁊c. in ali-
qua parte tēporis includentis prolationē: et in-
ſtans terminās: eſt corpus meū. Et hoc eſt verū:
etiā ſi de nouo corpus chriſti inciperet eſſe ſim-
pliciter in inſtāti cōuerſionis. Nam de eo veruʒ
eſt dicere quod eſt: q2 eſt cōtentū ſub ſpeciebꝰ in
primo nō eſſe prolationis verboꝝ: quod ex ſup-
poſitione eſt pars temporis preſentis importati
Scotus. per eſt. Et hãc reſpōſionē tangit Sco. in. iiij. diſ.
viij. q. ij. poſt tredecim concluſiones: quas ponit
ad inueſtigādū quādo propoſitio ſit vera: quid
importet verbū eſt: ⁊ quid demonſtret pronomē
hoc. Tandē declinat ad hoc: ꝙ eſt importat tem
pus ſm intentionē exprimentis: ⁊ quantū eſt in
ſe: ⁊ inquantum eſt miniſter dei: qui orationi aſſi
ſtit ſm intentionē quā habere debet miniſter ad
faciendū quod ſic intendit. Hec autē eſt: vt tota
oratio referat̃ ad vltimū inſtans ꝓlationis ipſiꝰ
oratiōis: ſiue hoc ſit ex virtute ſermonis: ſiue ex
determinatione proferētis: ⁊ hoc nō tantū in ſe:
ſed in ordine ad principale agēs aſſiſtēs ad agē-
dum. ¶ Et per hoc ad rationē in principio huiꝰ
lectionis factā dicit̃: ꝙ pronomē hoc demōſtrat
ad intellectū corpus chriſti: pro quo ⁊ ſupponit.
Et demōſtrat ad ſenſum ſubſtantiā panis et ſpe
cies: quas connotat: vt dictū eſt. Et licet corpus
chriſti nō ſit preſens dum oratio profertur: ſuffi-
cit ꝙ ſit p̄ſens in tēpore preſenti quod per copu-
lam eſt: importatur. Eſt enim importat totū tem
pus includēs tempus prolationis: ⁊ inſtās con-
uerſionis tanq̃ preſens: ex intentione quam ha
bere debet proferens ſacerdos: ⁊ ita erit ſimplici
ter vera. ¶ S Verū quicquid ſit de hac diſputa
tione logica: hoc tenendum eſt: ꝙ hec oratio nō
eſt forma ſacramētalis vt vera: ſed vt tale ſignuʒ
precedēs forte tēpore: vel ad minus natura: ſuaʒ
veritatē. i. conuerſionē per quā propoſitio eſt ve
ra. Et nec vt vera: nec vt falſa eſt cōuerſiua: ſʒ vt
ſic tanq̃ diſpoſitio preuia a deo inſtituta ad effe
ctū ſacramētalē: cui dñs ex pacto aſſiſtit ad cau-
ſandū talē effectū in termino ſue prolationis: ſi-
ue ſignificet hoc: ſiue aliud: ſiue vera: ſiue falſa.
Nō itaq̃ neceſſe eſt miniſtro de eius veritate di
ſputare. Sufficit ei intēdere proferre hãc oratio
nem eo modo ⁊ fine: quo chriſtus inſtituit eā ꝓ-
ferendā. Et hec eſt intētio debita: quam habere
debet actualiter vel habitualiter: vt declaratum
eſt lec. vi. qua exiſtente: ⁊ ipſo orationē vocaliter
diſtincte proferente: aſſiſtit deus ad perficiendū
effectū: etiā ſi ſacerdos ipſa verba tanq̃ imperi-
tus latini idiomatis nō intelligeret: aut actu ad
eoꝝ ſignificationē nō attenderet. Nec cautū eſt
celebranti in hora cōſecrationis ſecū diſputare
ac ſollicite intendere quid per pronomē demon-
ſtret: ſed attendat vt verba integre proferat: ve-
litq̃ hoc fieri ad verboꝝ a ſe prolatoꝝ expreſſio-
nem: quod chriſtus inſtituit: et eccleſia credit.
¶ T Oſtenſa nūc vtcunq̃ veritate huius oratio
nis: hoc eſt corpus meū: que eſt forma conſecra-
tionis. Etiā paululū addendū eſt de eius ꝯgrui-
tate: quātū ad ſingulos terminos in ea poſitos.
Congruitate non dico grammaticali: que manife
ſta eſt: ſed verboꝝ in ea ordinatoꝝ aptitudine et
conueniētia ad rem ipſam que ibi ſignificatur ⁊
agitur. Poſſet enim alicui videri vt arguēdo re-
citat doc. irrefragabilis. parte. iiij. q. xxiij. mem.
iij. ar. ij. ꝙ inepte poneret̃ hoc pronomē hoc: pro
ſubiecto: qđ ſm vim vocabuli demonſtrat id qđ
eſt in proſpectu proferentis: nihil auteʒ tale: nec
panis: nec ſpecies (ſiquidē hec tantum ſunt pre
ſentia in proſpectu proferentis) nihil horum eſt
corpus chriſti. Ideo ponendū erat aliud ſubie-
ctum expreſſe importans idē cū predicato: vt ab
omnibus audiētibus ⁊ proferētibus ſtatim de-
prehenderet̃ eius veritas. ¶ Item q2 forma iſta
cōuerſiua: qua tranſſubſtantiat̃ panis in corpꝰ
chriſti: que ſit prolatione facta: in ipſaq̃ virtus
infinita: per quā creata ſunt omnia: operat̃: quo
dammodo creās ſub his ſpeciebus corpus chri-
ſti quantū ad nouā eius preſentiā. Opera auteʒ Gene. j.
creationis per verbū fiat imperatiui modi expri
munt̃: vt eſt illud. Fiat lux: fiat arida ⁊c. Cōuenië
tius fuiſſet ponere verbū tranſitionē ⁊ ꝓductio
nem ſub tempore futuro ⁊ modo imperatiuo im
portās: vt fiat: vel conuertat̃: aut ſimile: q̃ verbū
eſt: quod eſt ſubſtantiuū importās ſubſiſtentiaʒ
rei: nō trāſitionē ⁊ hoc indicatiue ſub tēpore pre
ſenti. ¶ Item in ceteris ſacramentoꝝ formis po
nitur verbū importans operationē miniſtri cir-
ca materiā ſacramēti: vt baptizo: cōfirmo: inun-
go: abſoluo. Ideo ⁊ hic poni deberet huiuſmodi
verbū: vt cōficio vel reficio: vt ſic exprimeret̃ nō
ſolū operatio dei inuiſibiliter operātis: ſed etiā
miniſtri viſibiliter circa materiā aliquid actitā-
tis. Preterea cū hoc ſacramēto reficitur anima
tanq̃ cibo vite: ⁊ caro magis conuenit cibo ⁊ re
fectioni: q̃ corpꝰ quod oſſa includit: magis erat
dicendū: hoc eſt caro mea. Unde ⁊ dñs ait. Caro Jo. vj.
mea vere eſt cibus. Et panis cuius partes ſunt
eiuſdē rationis: expreſſius ſignificat carnē chri-
ſti homogeneā: q̃ corpus quod habet partes ſi-
miles ⁊ diſſimiles. Unde ⁊ chriſtus. Panis queʒ
ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Caro di-
cit: nō corpus. Itē tranſſubſtātiatio ſm rationeʒ
nominis: dicit ſubſtantiā mutatā in ſubſtantiā:
ideo magis dicenduʒ fuit: hoc eſt ſubſtātia mea.
Preterea magis dicenduʒ erat corpus chriſti: q̃
meū: q2 proferunt̃ a ſacerdote loquente de chri-
ſto in tertia perſona. Qui pridie q̃ pateret̃ acce-
pit: benedixit: fregit. Vel ſi relatio ſit ad chriſtū:
magis dicendum fuiſſet: hoc eſt corpus tuum.
¶ Itē licet chriſtus dixit diſcipulis. In nomine Mar. vlti.
meo demonia eijciēt: tamē diſcipuli eijcientes di Act. xvj.
xerunt in nomine chriſti: ſicut Paulus dixit ſpi-
ritui phytoniſſe. Precipio tibi in noīe ieſu chri-
ſti exire ab ea. Et Petrus Act. iij. In nomine Je- Act. iij.
ſu Chriſti Nazareni ſurge / ⁊ ambula. Dicendo
etiā corpus chriſti: omnis dubietas tolleretur: ⁊
error ſimpliciū dubitantiū vel putantiū ſacerdo
tem loqui in perſona ſua. ¶ V Ad congruitatis Sanctus
oſtenſionē: ⁊ obiectorū ſolutionē notat ſanctus Bona.
Bona. poſt Alex. di. viij. quarti. q. vij. ꝙ hec ora
tio ſingulariter ſignificatiua eſt inter oēs oratio
nes. Nam alie orationes tantū ſunt indicatiue
veritatis exiſtētie eius qđ ſignificāt. Hec autem
quod ſignificat efficit ⁊ operat̃. Nec ſolū eſt ora
tio hec ſingularis cōparando ad alias commu- Sex ſingu-
nes locutiones: ſed etiā ſingularis cōparādo ad laria notā-
alias formas ſacramētales: ſicut et hoc ſacramē tur in hoc
tum non ſolū omniū alioꝝ digniſſimū eſt: ſed et venerabili
ſupermirabileʒ ſingulariſſimum. Unde ſicut ſex ſacro.

notanť in hoc venerabili ſacramēto ſingularia: ita eadē ſingulariter oportuit per eius formā de ſignari. ¶ Primū eſt mirabilis illa cōuerſio panis in corpus xp̄i: cuius cōuerſionis mira ſingularitas in ſuperioribus expoſita eſt: ideo oratio que dicitur forma huius ſacramēti: nedū eſt ſignificatiua: ſed operatiua. Efficit em̄ qđ ſignificat tanꝗ̄ cauſa ſine qua nō: vt. ſ. lec. xlvij. dictū eſt. ¶ Secūdū: ꝙ operatio illa ſiue cōuerſio ad ſucceſſiuā orationis prolationē facta: nō eſt ſucceſſiua: ſed inſtātanea. ¶ Tertiū: ꝙ nō eſt operatio ſine ꝓductio alicuius rei noue vel nō exiſtentis: ſed terminus eius eſt ens actu cōpletū: ſubſtantialiter nō mutatū. ¶ Quartum: ꝙ cōuerſio illa terminatur ad illud ens: ſcʒ corp⁹ xp̄i: vt eſt ſignū alteri⁹: videlicet corporis xp̄i myſtici: eccleſie ſcʒ fideliū que eſt corpus chriſti ſm̄ apoſto-

Ephe. i. lum. Dedit illū caput ſupra omnē eccleſiam que eſt corpus eius. ¶ Quintū: ꝙ hec cōuerſio fit virtute verbi increati: nō tamen ſine miniſtro ſacerdote verba certa ſuper materiā certā cū intētione debita proferēte. ¶ Sextū: ꝙ ſacerdos nullā operationē habet preter verboꝝ ꝓlationē circa materiā cōuertendā. Siquidē ad effectū conuerſionis nō requirit ꝙ ſacerdos materiā: ſcʒ panē et ſpecies tāgat: leuet: frāgat: aut diſpenſet. Sine omnib⁹ his ſola verboꝝ prolatione: cū intentione conſecrādi: fit conuerſio: etiā ſi nec tangat: diſpēſet: frangat: aut ſumat. Non ſic in alijs ſacramētis. In baptiſmate nō ſufficit ꝓlatio verborū ſuper puerū et aquā: ſed requirit lotio in aqua: q̄ eſt operatio ſacerdotis baptiʒātis. Et in confirmatione vnctio in fronte cōfirmādi: que ſimiliter eſt operatio ep̄i cōfirmatoris: ſine quibus nihil efficiūt verba. ¶ Hec ſex ſubtiliter et aptiſſime deſignantur per quatuor verba forme. Nā qꝛ forma eſt operatiua: per ſubiectū eius ſignificari oportuit et cōuerſum: et illud in quod erat conuertendū: ſiue cōuerſio: nam ſi deſignaret operatio ſine eo in qđ cōuerſio fit: nō eſſet vera oratio. Et cū illud importaretur per predicatum: oportuit illud deſignari et per ſubiectū. Sed illa duo in ſubiecto per terminū ſimplicē vnū tantū modum ſignificādi habentē: fieri nō potuit: qꝛ vno modo ſignificāda nō erāt. Nec apte in breui forma verboꝝ: quā oportuit diſtincte ꝓferre: poneretur ex multis terminis cōplexū. Ideo aptiſſime poſitū eſt pronomē demonſtratiuū hoc: quod vnicū in voce ad intentionē debitā ꝓferentis haberet duplicē demōſtrationē ad ſenſum et ad intellectuʒ. Ad ſenſum demōſtraret panis ſubſtantiā ſub viſibilibus ſpeciebus preſentē cōuertendā. Et ad intellectū: corpus chriſti nondū ꝑſens tanꝗ̄ huius cōuerſionis terminuʒ. Pro iſto ſuppone̅do: ałs cōnotando: quod ſic aptiſſime fit per pronomen demonſtratiuū: qđ ex prima ſua inſtitutione habet demōſtrare ad intētionē miniſtri cōficiētis. Nec oportuit illā ſignificationē patere omnibus idiotis: cū ſecretiſſimū eſt huius ſacramē-

Diony. ti myſteriū: vt vult Diony. in de eccleſiaſtica hierarchia Neꝙ ab intellectu ſignificationis orationis depēdet virtus cōſecrationis: vt dictū eſt. Hec quoad pronomē hoc. ¶ Quia etiā termin⁹ huius conuerſionis: que principaliter in oratione ſignificatur: eſt actu ens nō mutatū ſubſtātialiter: nō debuit poni verbū mutationē ei⁹ importās: puta fieri: ſicut dicim⁹ ex aere aquā fieri: vbi importatur ſubſtātialis mutatio termini: qꝛ ꝓductio aque ſimpliciter per v̄bū fieri: ſed debuit poni per v̄bū eſſendi vt ſignificaret cōuerſio eſſe ſiue mutatione termini. Et qm̄ cōuerſio illa fit nō

ſucceſſiue: ſʒ inſtātanee: vbi ſimul eſt fieri et factū eſſe inſtās etiā ɔuerſionis nō diuidit a tpe ꝓlationis per tp̄s vel inſtās mediū: q̄ſi poſt ꝓlationē futurū: ſed inſtans terminās ꝓlationē: ipſum eſt inſtās cōuerſionis. Ideo verbū eſſendi nō debuit eſſe futuri tp̄is: ſed p̄ñtis tp̄is: qꝛ terminus rei preſentis: p̄ñs indicatur. Et lʒ virt⁹ conuerſiua ſit infinita: virtus ſcʒ verbi increati per qđ facta ſunt oīa: tñ ꝑ hāc in illa conuerſione nihil nouū creatur. Neꝙ cōuerſio illa eſt ad nouā ꝑſentiā corporis xp̄i: tāꝗ̄ ad terminū formalē: ſed ad ipſum corp⁹ xp̄i: ad cui⁹ ſubſtātialē exiſtētiā deſinit eſſe panis cōuerſus: vt habitū eſt lec. xl. Ideo non dr̄ cōuerſio hic trāſlocatio: ſʒ trāſſubſtātiatio. Corpus aūt xp̄i in hac conuerſione nō creatur: qꝛ ante fuit: et ꝑ cōuerſionē trāſſubſtātialiter nō mutatur: ideo nō debuit poni verbū imperatiuū: vocans rē de nō eſſe ad eſſe: fiat vel creetur: ſed verbū eſt ſubſtātiuū: ſignificās immutatā et ſemꝑ exiſtentem corporis xp̄i ſubſtātiam. Hoc de verbo eſt. ¶ Y. Qꝛ etiā cōuerſio fit panis in corp⁹ xp̄i: tāꝗ̄ in ſignū alterius: qꝛ corpus chriſti res eſt ſacramēti panis: et ſacrm̄ corporis myſtici qđ ex multis mēbris diuerſoꝝ officioꝝ cuʒ vno capite xp̄o conectitur: ſignās vnionē mēbroꝝ fideliū cuʒ xp̄o: nō ſufficit: dicere caro. Qđ lʒ ſufficeret ad rōnē cibationis ſpiritualis exprimēdā (ꝓpter qđ xp̄s cū de cibo loquitur: vtitur noīe caro) ad ſignādū aūt vtrūꝙ qđ pertinet ad rationē ſacramēti: dicēdū erat corpus: qđ cōe eſt ad totū homogeneū et eterogeneū. Vñ in inſtitutiōe ſacramēti dixit xp̄s. Accipite etc. hoc eſt corp⁹ meū. Et lʒ panis: qꝛ cibus et eiuſdē rōnis in ſuis partibus: apte ſignificet carnē xp̄i: qꝛ tameʒ ex multis granis conficitur per aque admixtionē vnitis et in paſtā redactis: apte ſignificat corpus xp̄i ex multis mēbris connexū: aīa eius ſacroſancta viuificatū: vt vult beatus Aug. ſuꝑ Joan. Ut ergo vtrūꝙ ſignificaretur: et corp⁹ chriſti vt cib⁹ vite: et vt myſtici corporis ſignificatū: cōgruētius dr̄ corpus ꝗ̄ caro. Quia etiaʒ tota operatio iſta fit virtute verbi increati hoc ſacrm̄ inſtituētis et diſpenſantis ſub hac verborum forma: miniſter ex poteſtate a deo ſibi tradita hoc idē miniſteriū aliter facturus eadē verba aſſumit: nō tñ in ſua: ſed in xp̄i principalis et ſummi ſacerdotis ꝑſona: ideo verba xp̄i nō mutata ꝓferre dʒ. Vñ nō corpus xp̄i: vel corp⁹ tuū: ſed meū dicere opʒ: qđ nō ſacerdotis: ſed xp̄i corpus demonſtrat. Et licet ſacerdos in precedentibus verbis loquatur de xp̄o in ꝑſona tertia: in his tamē loquitur in ꝑſona xp̄i ꝑma: vt dictū eſt: neꝙ eſt ſimile de poteſtate eijciendi demones tradita: et de poteſtate cōficiēdi: qꝛ ibi nō inſtituit formā aliquā. Nec eiectio demonū facta eſt virtute verboꝝ: ſʒ v̄tute fidei ad xp̄m. Plus em̄ ibi fides operata eſt: ꝗ̄ verba. Vñ frequenter dixit xp̄s in ſuis miraculis. Fides ſaluuʒ te fecit: aut fiat tibi ſicut crediſti. Hic autē formā ſacramenti inſtituit: quā mutare non licebit. Qꝛ demū ſacerdos nullā habet circa materiā euchariſtie operationē preter ꝓlationē verboꝝ: nō debuit aliud verbū operationē ſacerdotis circa materiā ſignificās addi: ſicut in alijs ſacramētis. ¶ Et per hoc pʒ ꝙ v̄ba illa q̄tuor ſufficiūt: quodꝙ cōgruētiſſime ſunt poſita: nec ſuꝑflua nec diminuta. Patet etiā per hec obiectionū ſolutio ſufficiēs. Nō tñ intelligēdū ꝙ illa verba ſic neceſſaria ſunt: ꝙ per alia a deo formata iſtitui nō potuit. Potuit em̄ quecūꝙ voluiſſet inſtituere: ſʒ ex cōgruitatib⁹ allegatis fuerūt magis apta. Et tm̄ de forme cōſecrationis panis ɔgruētia: et certiſſima veritate.

i. Cor. xii.

Augu.

¶ Lectio.xlix.

EXpeditis tribus principalibus diuiſiõis lect.xxxviij. premiſſe mẽbris: ſcilꝫ forme itegritate: eius efficacia ⁊ ṽitate. Re ſtat quarti mẽbri pſe cutio: qꝺ eſt de cõue nienti ſingulariſſime ꝯuerſiõis expreſſiõe. Qua ſcꝫ habitudine nomina terminos huiꝰ conuerſionis ſignificantia poni debeãt in locutione: vt cõuerſio ipſa catholice ⁊ vere exprimat. Sunt aũt noĩa terminorũ huius ꝯuerſionis panis ⁊ corpus xp̃i: aut eis equipollẽtia. Panis nomẽ eſt termini a quo: corpus xp̃i termini ad quẽ. Inquirendum itaqꝫ an ipſa cõuerſio his noĩbus exprimi poſſit per ṽbũ eſſe fieri. poſſe eſſe: ſimplr in rectis: vel mediante prepoſitione ex: de vel in: in obliq̃s. Inueniũtur nẽpe oꝛ̃ones varie diuerſeqꝫ apud ſctõs: quibus de hac ſacroſctã trãſſubſtantiatione ſunt locuti.

Ambroſiꝰ.

Nã ⁊ btũs Amb eã nũc ꝑ verbũ põt: exprimit in lib. de ſacramẽtis. vbi dicit. Quõ aũt põt qꝺ panis eſt: eſſe corpus xp̃i: Rñdet. cõſecratiõe. Nũc ꝑ verbũ erat ⁊ eſt. Ibidẽ. Qꝺ erat panis ante cõſecrationẽ: iã corpꝰ xp̃i eſt. Ibidẽ. Nunc per verbum fit. Vñ idẽ in lib. de catechizãdis rudibus. Panis ⁊ calix fit nobis alimẽtũ reſurrectionis. In lib. de ſacramẽtis. De pane fit corpus xp̃i. Et ſequit. Ex pane fit corpꝰ xp̃i. Et vinũ fit ſanguis chriſti. Ubi etiã addit prepoſitiones ex: de. Et ſequitur ibidem. Calix ſanguinis efficitur. Similiter ⁊ beatus Augu. varie loquitur. Nam in libr. ſniarum proſperi. Celeſtis panis qui chriſti caro eſt. Et ſequitur ibidẽ quaſi ſe exponẽs. Vocatur corpus chriſti/cum ſit re vera ſacramẽtum. Idez in. c. Qui mãducat de cõſec. diſt. ij. Panis eſt corpus xp̃i. Calix ſanguis. Idẽ lib. iiij. de trinita. Corpus ⁊ ſanguinem chriſti dicimus: quod ex fructibus terre acceptum: ⁊ prece myſtica conſecratuꝫ recte ſumimꝰ ad ſalutem ſpũalem. Quod aũt ex fructibus terre acceptũ eſt: ⁊ prece myſtica cõſecratũ: panis eſt. Dicit ergo panẽ eſſe corpus xp̃i. Itẽ per fit: exprimit in. c. Non oĩs. ea. diſt. vbi dicit. Nõ oĩs panis: ſed accipiẽs bñdictionẽ chriſti: fit corpus xp̃i. Itẽ in. c. vtrũ ſub figura. in ea. diſt. exprimit per prepoſitiões ex: ⁊ in. vñ ait. Ex ſubſtãtia panis ⁊ vini corpus xp̃i myſtice ꝯſecratur. Et ſequitur. Corpus xp̃i ⁊ ſanguis in virtute ſpũſſancti ex panis ⁊ vini ſubſtãtia efficitur. ⁊ ſequitur. Ipſe ſcilꝫ xp̃s eſt qui per ſpiritũſanctum: hãc vcꝫ panis ſubſtãtiã: ſuã efficit carnẽ: ⁊ trãſit vinũ in ſanguinẽ. Itẽ in cõfeſſione Berẽgarij: vt habet eadẽ diſt. Ego Berẽgarius ꝓfiteoꝛ eandẽ fidẽ me tenere de ſacris ↄ̃fice mẽſe: quã hec ſctã ſynodus autoritate euãgelica ⁊ aplica tenendaꝫ tradidit: mihiqꝫ firmauit: ſcꝫ panẽ ⁊ vinum que in altari ponunt: nõ ſolũ ſacm̃: ſed etiam verum

Euſebius emiſſenſis.

corpus ⁊ ſanguinẽ dñi nr̃i ieſu xp̃i eſſe. Item Euſebius emiſſemus de cõſe. di. ij. c. qꝛ corpus ſic exprimit. Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubãm corpis ⁊ ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta ptãte cõuertit. Sequit. In xp̃i ſubãm terrena ⁊ mortalia cõuertunt. Ecce omnibus modis i lectiõis huiꝰ principio ꝓpoſitis: ſancti vtũtur de venerabili euchariſtia dogmatizãtes. Sed vidẽdũ q̃ modi ſint ꝓprij: q̃ figuratiui: vt obſcura exponant: ⁊ ad ſermonis ꝓpͤtatẽ q̃ ſunt minꝰ propria: reducãtur: qꝺ ⁊ gloſe dictarũ autoritatũ faciũt. ¶ B Suppono itaqꝫ ex frequẽter dictis: ꝙ in hac cõuerſione: qua panis ⁊ vinũ in corpus ⁊ ſanguinẽ xp̃i trãſſubſtantiat: panis ⁊ vinũ ſm ſe ⁊ quodlibet ſui deſinũt: manentibꝰ accidentibꝰ: quibus deſinẽtibus: ſuccedit corpus xp̃i: qꝺ non de nouo ꝓducit: ſed preexiſtẽs incipit de nouo eſſe ſub illis accidẽtibꝰ. Nihilqꝫ qꝺ eſt aliq̃d ipſiꝰ panis vel vini: nõ materia: nõ forma: nõ aliqua pars eiꝰ itrat: cõiũgit: aut manet in: vel cũ corpe xp̃i: ⁊ ſanguine ſub accidẽtibꝰ remanẽtibꝰ. Hec eſt catholica veritas: hic intellectꝰ quẽ in oĩbus ſermonibꝰ cõuerſionẽ iſtã exprimẽtibus cõcipere opoꝛtet ⁊ tenere: ⁊ q̃buſcũqꝫ ſermonibꝰ exprimatur cõuerſio ac trãſſubſtantiatio panis ⁊ vini in corpus xp̃i: nihil aliud intelligitur per conuerſionem ⁊ trãſſubſtãtiationẽ: q̃ oĩmoda panis et vini deſitio: ⁊ corporis ⁊ ſanguinis chriſti ſub remanẽtibus accidẽtibus ſucceſſio. Et ad hũc intellectũ debẽt retorqueri ⁊ exponi. Sed nunc vidẽdum q̃ locutiões ſm ſermonis ꝓprietatẽ ſunt ꝯcedẽde.

Attende de duplicibꝰ ꝓpoſitionibus q̃ in ꝓpoſito formari pñt.

¶ Pro quo aduertẽdũ: ꝙ duplices poſſunt formari propoſitiões in ꝓpoſito. Quedã in quibus panis quod importat terminũ a quo cõuerſionis: ⁊ corpus xp̃i qꝺ importat terminũ ad quẽ: ſunt extrema totalia: quedã in quibꝰ nõ ſunt totalia extrema. Propoſitiones i quibus panis ⁊ corpus xp̃i ſunt totalia extrema: ſunt ſimpliciter falſe de rigore verboꝝ: ſiue ſint de ineſſe: ſiue de poſſibili: etiã cuiuſcũqꝫ tp̃is pñtis: p̃teriti vel futuri. Cuius ratio eſt: qꝛ oĩs ꝓpoſitio de ineſſe affirmatiua cuiuſcũqꝫ tp̃is fuerit: importat vnionem extremoꝝ pro tp̃e per copulã importato. i. quia importat ꝑ ſubiectũ ⁊ p̃dicatũ ſunt idem: ſiue magis logice loquẽdo: ꝙ extrema ſcꝫ ſubiectũ ⁊ p̃dicatũ ſupponãt pro eodeꝫ. Si aũt fuerit de poſſibili: importat vnionẽ illã eſſe poſſibilẽ ꝑ aliquo tp̃e.

Prepoſitio de ineſſe/ꝺ p̃terito ⁊ de futuro qñ ſit ṽa.

Hinc eſt illud: ꝙ nunq̃ propoſitio de ineſſe: de preterito vel de futuro eſt vera: niſi ſua de preſenti aliqñ fuit: vel aliqñ erit vera: qꝛ omne tp̃s preteritũ aliqñ fuit preſens: ⁊ omne futurum aliqñ erit preſens. Sic nunq̃ propoſitio de poſſibili eſt vera: niſi ſua de ineſſe ſit poſſibilis. Cũ ergo hec: panis eſt corpus xp̃i: ſimplr eſt impoſſibilis: ideo oẽs ille ſunt falſe ⁊ impoſſibiles: panis erit corpus xp̃i: corpus xp̃i fuit panis: panis poteſt eſſe corpus xp̃i: panẽ poſſibile eſt eſſe corpus xp̃i. Silr̃ ⁊ earũ cõuerſe. Et quia non ſunt dabiles alie propoſitiones affirmatiue de ineſſe et poſſibili a predictis: in quibus ſunt totalia extrema: ſequitur qꝺ dictũ eſt: ꝙ oẽs tales ſunt falſe. ¶ C Propoſitiones vero in q̃bꝰ nõ vterqꝫ terminoꝝ panis ⁊ corpus xp̃i eſt totale extremũ: ſꝫ ad minus vnus eoꝛũ eſt pars extremi: ſunt in dupli ci differẽtia. Aut ſunt ambo recti caſus: aut alter eoꝛũ eſt obliqui caſus. Si ambo ſunt recti caſus tũc predicãtur mediãte verbo fit: efficit: incipit eſſe: ⁊ ſiqua ſunt ſilr̃ia. Et tũc ad veritatẽ talis requirit ꝙ extrema ad minꝰ ſucceſſiue ſupponãt ꝑ eodẽ. Vñ illa: albũ fit nigrũ: nũq̃ erit vera: niſi illud qꝺ iã eſt albũ: aliqñ fit nigrũ: ita ꝙ ꝓ illo pro quo albũ ſupponit: aliqñ ſupponat nigrũ. Sic de illa. Pctõꝛ fit iuſtꝰ: ꝑſecutoꝛ fit diſcipulꝰ: ⁊ ſilr̃bꝰ. Unde illa eſt ſimplr falſa. Hõ fit aſinꝰ: hõ fit cadauer: embryo fit hõ: qꝛ illꝺ qꝺ eſt hõ: totũ ſcꝫ cõpoſitũ: nũq̃ erit: nec fuit illud qꝺ eſt vel erit cadauer. Cõpoſituꝫ eñ ex materia ⁊ forma cadaueris nũq̃ fuit hõ: licet materia hoĩs põt fieri materia cadaueris. Et materia embryonis põt fieri materia hoĩs. Et materia hominis fieri poteſt materia aſini: licet ꝑ multas trãſmutationes medias.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

Et ad hũc intellectũ qñqꝫ (lꝫ improprie) cõcedũ-
tur ille: hõ fit cadauer: lignũ fit ignis: q2 pars ho-
minis aut ligni fit pars cadaueris vel ignis. Sꝫ
ſiue ꝓprie ſiue improprie nõ eſt illa vera ẜm vim
verborũ. Panis fit corpꝰ xpi: q2 nec nũc: nec po-
ſteriꝰ: qð eſt panis põt eſſe corpꝰ xp̃i: iõ nec ſimul
nec ſucceſſiue panis ⁊ corpꝰ xp̃i pro eodẽ ſuppo-
nũt. Nec pars panis aliqñ erit pars corpis xp̃i:
q2 in ↄuerſione: panis totꝰ deſinit: nec aliq̇d eiꝰ
intrat corpus xp̃i. Unde oẽs ille ſunt ſimpl̃r falſe
panis fit corpꝰ xp̃i: panis factꝰ eſt aut fiet corpꝰ
xp̃i. Sic de verbo efficit: incipit eſſe: ⁊ ſimilibus.
¶ D Si aũt alter terminorũ ponit in obliquo:
tũc regulariter ponit cũ additiõe prepoſitionis
ex: de vel in: ita ꝙ ex vel de: addit termino a quo
i. pani: vt ex pane: vel de pane fit corpꝰ xp̃i. Et tũc
prepoſitio ex vel de: põt dicere circũſtantiã cau-
ſe materialis: vel circũſtantiã ordinis: vt cũ dici-
mus. Ciphus fit de vel ex auro: quoad primũ: vel
ex mane fit meridies: vt dicit. v. Metaph. quoad
ſcðm. Primo mõ adhuc falſuꝫ eſt dicere: ex pane
fit corpus xp̃i: q2 valebit: ex pane tanq̃ ex materia
fit corpus xp̃i: q̇ falſa eſt vt iã dictũ eſt. Scðo mõ
cõcedit: q2 tũc tm̃ dicit ordineꝫ ſubſtantie panis
ad preſentiã corpis xp̃i. ⁊ valet tm̃: ex vel de pane
fit corpꝰ xp̃i. i. poſt deſitionẽ panis fit pñs corpꝰ
xp̃i: ſiue pani ſuccedit corpꝰ xp̃i. hoc mõ etiã cõ-
ceditur: ex nõ hoĩe fit hõ. i. poſt nõ eſſe hoĩs ſuc-
cedit eſſe hoĩs: qð nihil alið eſt dicere: niſi poſtq̃
aliq̇d nõ fuit homo: fit hõ. Siĺr concedit: ex non
albo fit albũ. Quã forte phs non cõcederet: niſi
propter cõe ſubiectũ vtriuſqꝫ termini. Si vero po-
nit prepoſitio in: addita termino ad quẽ. i. corpꝰ
xp̃i: vt dicẽdo. Panis trãſit vel cõuertit in corpꝰ
xp̃i: ⁊ tũc denotat circũſtãtiã termini ad quẽ cõ-
uerſionis: ⁊ ideo ipſa vera eſt: ⁊ iter alias magis
ꝓpria. Nã tm̃ valet: panis trãſit in corpus xp̃i. i.
panis trãſit vel ↄuertit: cuius trãſitus ſeu cõuer-
ſionis corpus xp̃i eſt terminus ad quẽ: qð nihil
aliud eſt: niſi ꝙ deſitioni panis que trãſit de eſſe
ad nõ eſſe: terminus ad quẽ. i. illud qð ſuccedit:
eſt corpꝰ xp̃i. ¶ E Ex q̇bus ſummarie colligit qð
ſolũ his locutionibꝰ vere exprimit trãſſubſtãtia-
tio panis in corpꝰ xp̃i: in q̇bꝰ ablatiuo pane: ad-
dit ex vel de: aut accuſatiuo corpꝰ xp̃i: addit ꝑpo-
ſitio in. Et ſcða pro tãto ẽ magis ꝓpria: q2 nõ de-
notat cõem materiã vtriqꝫ termino ↄuerſionis.
Et ad alterã illarũ reducere opꝫ oẽs alias ſi in ve-
ritate debeãt ſaluari: ⁊ hoc vult gl. de ↄſe. di. ij. q2
corpꝰ ſup verbo cõuertunt. Bene dicit inq̇t cõ-
uertunt vel tranſubſtãtiant: vel (vt alij dicũt) trã-
ſeunt vel trãſeant: non fiunt: nec incipiũt. Nihil
eñ fit vel incipit eſſe corpꝰ xp̃i. Põt tñ cõcedi qð
de pane cõficiat vel fiat corpꝰ xp̃i: ſicut de aqua
fit cryſtallus: ſed ſecurius nõ cõcedit hoc. Et vbi-
cũqꝫ inuenit panis vel de pane fit vel cõficit cor-
pus xp̃i: ſic intelligit. i. trãſit in corpꝰ xp̃i. Uel ex-
pone ſic. i. ſub ſpecie panis: vel latet vel incipit eſ-
ſe vel latere corpꝰ xp̃i: vbi ante cõſecrationẽ non
erat. Si eñ panis corpꝰ xp̃i fieret: ſingulis diebꝰ
ei adderetur aliq̇d qð priꝰ non erat: ⁊ ſic ſemper
augmẽtaret. Itẽ qualiter vniret diuinitati ille pa-
nis ⁊ iſte? Itẽ ſi panis eſt corpꝰ xp̃i: ergo aliq̇d qð
nõ eſt natũ de virgine: ⁊ ſic aliq̇d inanimatuꝫ eſt
corpus xp̃i: ergo eſt animatũ ⁊ inanimatũ: ergo
nõ ſolum de virgine habuit originẽ. Nõ intelli-
gas ergo ꝙ aliqð augmentũ ſumat ex tali cõuer-
ſione: nec eo mõ quo cibꝰ ↄuertit in carnẽ: ſꝫ ibi
eſt corruptio. i. deſinit ibi eſſe ſuba panis ⁊ vini:
nulla tamẽ generatio. Unde nõ põt dici ꝙ ſit ibi
vera trãſubatio quãtũ ad hoc qð noua eſſentia
ibi generet. Hec glo. cuius intentio ptꝫ: lꝫ verba
gloſatorem theologum nõ fuiſſe ſua improprie-
tate demõſtrẽt. Ex his ſatis ptꝫ qũo autoritates
ſupra poſite ⁊ ſiles ſint moderande: ad ſenſuꝫ ca-
tholicum reducende. Et tantum de illo.

¶ F De diuiniſſimi ſacramẽti eucharistie vene-
tione ſeu cultu.

Uia aũt ex ꝑdictorũ oĩm iueſtigatione: ſufficient patuit in hoc ſacramento xp̃m cõtineri ⁊ quoad corpꝰ et animaꝫ ineffabi-
lẽqꝫ deitatẽ: reſtat ꝓ cõplemẽto illiꝰ quarti mẽbri
inq̇rere quo cultu: quaue adoratiõe diuiniſſimũ
illud ſacrm̃: tã a ſacerdote celebrãte: q̃ a circũſtã-
tibꝰ debeat venerari? Ad hoc eñ ſtatim facta cõ-
ſecratiõe reuerẽter in altũ fert hoſtiã ipſaꝫ ppl'o
oſtẽdẽs quatenꝰ viſa euchariſtia ab hoĩbꝰ ſup-
pliciter adoret. ¶ Ad cuius proſecutionẽ aduer- Adoratio triplex.
tẽdũ ꝙ cõiter ponunt tres ſpẽs adoratiõis large
accepte ſiue venerationis: q̇ grecis freq̃ẽter no-
minant vocabulꝭ: ſcꝫ theoſebia ſiue latria: dulia
hyperdulia. Utimur aũt grecis vocabulis: q2 i lati-
no eloquio nõ habemꝰ noĩa ſimplicia: q̇bꝰ expli-
cent q̇ ꝑ hec noĩa intẽdimꝰ deſignare. Uñ beatꝰ
Aug. x. de ciui. dei. c. i. loq̃ẽs de cultu ſoli deo ex- Auguſtinꝰ
hibẽdo ait. Ad ſignificãdũ deo debitũ cultũ: qm̃
mihi ſatis idoneũ nõ occurrit latinuꝫ: greco vbi
ceſſe eſt inſinuo: q̇d velim dicere. Cõſeq̃ẽter ex-
ponit ibidẽ: q̇d noĩe theoſebia: q̇d latria ſignifi-
cet. De q̇. ſ. lec. xviij. dictũ eſt in expoſitiõe huius
clauſule ꝑfationis. Adorãt dñatiões ⁊c. Iõ breui-
ter ꝑ latriã in ꝓpoſito itelligẽda eſt theoſebia. i. Latria.
cultꝰ vel ſeruitꝰ ſoli deo debitꝰ: q̇ ⁊ adoratio ſtri-
ctiſſime ſũpto vocabulo dici ſolet. ¶ Q2 aũt deꝰ
colit actu ſacrificij. Eſt aũt ſacrificium ẜm beatũ Sacrificiũ
Aug. x. de ci. dei. c. vi. oẽ opus qð agit vt ſctã ſocie-
tate inhereamꝰ deo relatũ ſcꝫ ad illũ finẽ boni q̊
veraciter eſſe beati poſſimꝰ. Sequit ꝙ oĩ actu in
deuꝫ rõnabiliter ordinato deus colit. Eſt autem
hmõi actus duplex interior ⁊ exterior. Et ẜm hoc
duplex diſtinguit latria. Interior latria dr̃ actus
fidei ſpei ac charitatis. ẜm btm̃ Aug. in ench. ca. Latria duplex.
ij. ⁊ ſequẽtibꝰ. Ibi eñ ſoli in religione qua deus
colit ſequẽdi ſunt: vt ibidẽ dicit. c. iij. Harũ nãqꝫ
virtutũ actibꝰ debita deo reuerẽtia exhibet. Uñ
quotiẽs actũ fidei ſpei aut charitatis elicio: to-
tiẽs deũ colo: deũ veneror: deũ adoro. ¶ Cũ eniꝫ
in deo ſummum dñium credo: meditor: agnoſco
ipſumqꝫ vniuerſale principiũ: creatorẽ: guberna-
torẽ: ⁊ principẽ. In ipſo cõſiſtere ſummũ dñium:
oĩſqꝫ ptãtis plenitudinẽ: ſine cuiꝰ nutu nec foliũ
cadit de arbore. In cuiꝰ manu oĩa ſunt poſita: cu-
ius volũtati reſiſtere nullꝰ põt: cuiꝰ ſapiam nil la-
tere: ꝓuidẽtiã cũcta diſponere credo. Eiꝰ boni-
tatẽ liberaliſſime cõicare: a quo oĩbꝰ donatũ eſt
eſſe ⁊ viuere: creata ↄſeruare: ↄſeruata in ſuos ꝓ-
ꝑos fines fortit ſuauiterqꝫ ordinare: ſueqꝫ btitu-
dis rõnalẽ creaturã ꝑticipẽ facere: lapſa reparare:

perpetue

perpetue captiuitatꝫ filios precioſo ſanguine re-
dimere:redemptos glorificare:nulla ſui vtilitate
aut neceſſitate:ſed miſericordiſſima ac perpetua
qua nos dilexit charitate:ac cetera innumera in
finite ſue perfectionis opera mente profiteor.
Hec credendo ac meditando actu fidei deũ ado
ro atqꝫ colo. ¶ G Cũqꝫ ex horum pertractatiõe
agnoſco ipſum deũ eſſe rõnalis creature bonuꝫ:
quam ad ſe beatifice poſſidendum ac fruendum
creauit in quo tanꝙ̃ in ſummi boni poſſeſſione
quicq̃d deſiderari põt:ſumme habet. Ac per hoc
aſſurgo ad cõcupiſcẽdũ ipſum mihi plus oĩbus:
ſummũ mihi bonum ꝛ cõmodum: ꝛ ꝑpter eũ ſic
poſſidendũ:perpetuo oĩa alia paruipendo Inci
pio eum diligere amore cõcupiſcentie:q̃m eſt ꝑ-
prius actus ſpei. Cũ ṽo vltra ꝓgredior meditan
do oẽm hanc ſuã liberaliſſimã diffuſionẽ:non ex
Boetius. preuenientib⁹ creature meritis:ſed intrinſeca ac
naturali bonitate ſua:liuore carens (vt Boeti⁹
loquit̃ me.v.iij.de cõſo.) procedere:ac per hoc ſo
lũ ipſum eſſentialiter bonũ ſibi ſolũ ſufficiẽtiſſi-
mũ:ac ſumme perfectũ:ꝛ ꝑpterea ab oĩ ſua crea-
tura coli:90 vereri:honorari:timeri:ꝑpter ſe ꝛ ſu-
per oĩa amari:ſibiqꝫ ſeruiri ꝛ ſubijci debere digniſ
ſimũ eſſe debitũ ꝛ iuſtiſſimũ. Et idcirco actũ ꝑfe-
cte dilectionis:quo ipſum nõ ꝑpter cõicata bñfi
cia ſed propter ſeipſum elicio. Sint quoqꝫ mihi
creationis/conſeruationis:redẽptionis/iuſtifi-
cationis:gratificationis:beatificationis benefi-
cia:vie quedã ꝛ effect⁹ excitãtes ꝛ ducẽtes ad dili
gendum eũ qui oĩum bonũ eſt cã. Diligendũ di-
co i ſe ꝛ ꝑpter ſe finaliter:meqꝫ totũ ſibi ꝑ obediẽ
tiã perfectã ſubijciendũ. Hic actus dilectionis
ꝑfectus eſt ꝛ amor amicitie ac fruitio:ꝑpriuſqꝫ
effectus charitatis quo deũ colo theologica cha
ritate. Hi ſunt actus interioris reuerentie:ho-
Quid deuꝫ adorat̃:magnificat̃ ꝛc.
noris ac cultus latrie:quibus deũ extollo:magni
fico ſuper oĩa:tanꝙ̃ vnicum ſummũ bonũ ado-
ro. Quippe nihil aliud eſt deũ adorare/magnifi-
care/extollere/reuereri:niſi deũ talẽ credere: ꝛ ta
lem deſiderare: ac ſuper oĩa diligere: qd̃ eſt ipſuꝫ
talem ſummũ ſcꝫ eſſe:ꝛ ſibi ꝛ oĩb⁹ dñari velle: ac
per hoc oĩa alia eſtimare tanꝙ̃ nihilũ coram eo.
Nec ſe nec aliud velle ſibi preponere/nec amare
Raban⁹. hoc eſt qd̃ Raban⁹ ſuper Geñ. dicit. Adorare eſt
in deum tota mẽtis intentione tendere. Nõ au-
tem mente tendimus niſi actu voluntatis aut in
tellectus. ¶ Ecce habes q̃d eſt colere ꝛ adorare
deũ actu interiore:qd̃ breuiſſime dici poteſt poſt
beatũ Auguſti. ei adherere fide/ſpe/ꝛ charitate.
Hic enim verus dei cult⁹:ſm eum in ench.c.iiij.
inchoat̃ fide/ſpe tenet̃:ꝑficitur charitate: nec tñ
abinuicem: quatenus perfecte ſint ſeparantur.
Hic eſt verus dei cultus quo pater celeſtis colit̃
Joã.iiij. in ſpiritu ꝛ veritate/ſm illud ſaluatoris Joã.iiij.
Veri adoratores adorabunt patrem in ſpiritu et
veritate. Spũs eſt de⁹:ꝛ eos qui adorãt eũ in ſpi
ritu ꝛ veritate opꝫ adorare. Nam ꝛ pater tales
querit qui adorent eum. Ubi glo. ſuper verbo. In
ſpiritu ꝛ veritate. Nõ in templo:non in hoc mõ-
te:ſed interius in intimo cordis templo ꝛ in veri
tate cognitionis. Hec glo. Quid eſt in intimo tẽ-
plo cordis:niſi in amoroſa affectione volũtatis?
Nã cor frequenter pro voluntate ponitur in ſcri
ptura. In veritate agnitionis: in fide trinitatis.
Cor frequẽter ꝑ volũtate ponit̃ i ſcriptura. ¶ H Latria exterior ſignum eſt aliquod ſenſibi
le in proteſtationem latrie interioris exhibitum
vt ſunt actus ꝛ geſtus exteriores:quibus quis ꝓ-
fitetur intus ſe credere ſperare:ꝛ amare eũ cui fo
ris exhibetur:vt ſummũ bonum oĩm creatorem:
ſalutis ꝛ omnis boni cauſale principium atqꝫ fi-
nem. ¶ Sunt aũt hi actus ritus quidam:qui ſm
chriſtiane religionis pietatẽ obſeruant̃: vt obla-
tio ſacrificij:laudũ ꝛ canticorũ vocalis prolatio:
manuũ cõpoſitio aut extenſio:pectoris tũſio:ca
pitis nudatio/genuũ inflexio/corporis totius
proſtratio ꝛ ſilia. De hac duplici adoratione lo-
quitur beatus Joan. Dam̃. in ſuo quarto. Qr in- Joã.Dam̃.
quit ex duplici natura cõpoſiti ſumus: intelligi-
bili ſcꝫ ꝛ ſenſibili:duplicẽ adorationẽ deo offeri-
mus:ſcilꝫ ſpũalẽꝫ:q̃ ſcꝫ cõſiſtit in interiori mẽtis
deuotione: ꝛ corporalẽ que conſiſtit in exteriori
corporis humiliatiõe. Et qr in oĩbus actibus la
trie:id qd̃ eſt exteri⁹:refert̃ ad id qd̃ eſt interi⁹ ſi-
cut ad principalius: ideo ipſa exterior adoratio
fit propter interiorẽ vt ſcꝫ ꝑ ſigna humilitatis q̃
corporaliter exhibemus: excitetur noſter affect⁹
ad ſubijciendũ ſe deo:qr ꝯnaturale eſt nobis/ vt
per ſenſibilia ad intelligibilia ꝓcedamus. Hec
Tho.ij.ij.q.lxxxiij.arti.ij. Uerum ſigna iſta ſen-
ſibilia equiuoca ſunt:qr ꝛ deo exhibentur ꝛ crea-
ture. Non autẽ ſimili ſed diuerſa intentione. Et
ſm hoc q̃ſqꝫ ſunt ſigna adorationis latrie:q̃ſqꝫ
dulie. Cũ ergo ſigna illa exhibentur in proteſta-
tionẽ ſumme maieſtatis potentie ac bonitatis di
uine:ꝑ ea deus adoratur adoratione latria:qr vt
ſic nulli pure creature ſunt exhibenda. Nã ſi hec
adoratio interior:vel exterior prefata intentione
exhibet̃ alicui qd̃ nõ eſt vere ꝛ eſſentialiter deus
nõ eſt latria ſed idololatria:qr illud cui impẽdit̃
quodcunqꝫ fuerit circa deũ eſt velut vmbra ꝛ ido
lũ reſpectu dei vere lucis ꝛ ꝑfectiſſimi entis: vñ
dicit̃ idololatria.i. latria exhibita idolo. Et qr ex
actibus frequenter elicitis generatur habitus:
latria nõ ſolum accipitur pro actu ſumme adora
tionis:ſed etiã pro ipſo habitu:ſm quã acceptio
nẽ dr̃ virtus ad religionem pertinens. ¶ J Scd̃a Dulia.
ſpecies adoratiõis eſt dulia. Et dr̃ dulia a dulos
grece qd̃ eſt ſeruus latine. Inde dulia.i. ſeruitus. Dulia tripl'r accipit̃.
Et accipit̃ dulia tripliciter:proprie/cõmuniter/ꝛ
communiſſime. Proprie accipit̃ pro ſeruitute ſi-
ue reuerentia quã ſerui ꝛ ſubiecti impendere de-
bent dñis ſuis ꝛ ſuperioribus. ꝛ ſic loquit̃ Augu. Auguſti.
x. de ciui. dei. c.i. Ea ſeruit⁹ q̃ debetur hominib⁹:
ſm quã precepit apl's:ſeruos dñis ſuis ſubditos
eſſe debere:alio noĩe hoc eſt nõ latria: grece nun
cupari ſolet. Uocabulũ aũt illud grecũ nõ expri-
mit:ſed ꝯmuni vocabulo a doctoribus cõiter du
lia nominatur. Et qr duplices ſunt ſerui. Quidã Duplices ſerui.
mancipia ſeu poſſeſſio dñi quibus dñi ipſi vtun
tur ſicut ceteris ſuis rebus ad propriam vtilita-
tem:quibus dñs ſm Ariſt. in politicis. principa-
tur diſpotico.i. dñatiuo principatu. Alij ſunt ſer
ui naturaliter:qui carent naturali prudẽtia: nec
vigent naturali rõne:de quibus dicit Phs. Ho-
mines corpore robuſti:intellectu autẽ deficiẽtes
naturaliter ſunt aliorꝫ ſerui:q̃ tñ ſimpliciter ſunt
liberi eiſqꝫ dñi principantur politice ꝛ ciuiliter. Dulia ꝓpͤe accepta q̃d ſit.
Ad vtroſqꝫ extẽdit ſe dulia. Eſt eñ dulia proprie
accepta:virtus qua ſerui ꝛ ſubditi ſuis dñis ꝛ ſu
perioribus honorẽ ac reuerentiã exhibere debẽt
ſm id petri. Serui ſubditi eſtote dñis: nõ tantuꝫ
bonis ꝛ modeſtis:ſed etiaꝫ diſcholis. i Petri.ij.
Ita in vete. lege ſecundogeniti primogenitos vt Geñ.xxvij.
ſuos dños ꝛ maiores adorabant. Uñ Geñ.xxvij.
dixit Yſaac ad iacob filiũ ſuũ. Eſto dñs fratrum
tuorꝫ:ꝛ incuruent̃ ante te filij matris tue. ¶ Du- Dulia cõiter ſũpta.
lia ṽo cõiter ſumpta dr̃ ſeruitus quedã reueren-
tialis:ſm quã rationales ꝛ intellectuales creatu
re ſe mutuo honore preueniunt et venerantur:
propter quaſdã ſpeciales rationes: ꝑpter aliqd̃
diuinũ vel virtuoſum in ipſis repertuꝫ: aut ſaltẽ

eis poſſibiliter nõ excluſum. Et ſm hoc legit° ho-
mines alios quoſdã adoraſſe: qui tñ neqꝫ fuerũt
ipſorũ dñi nec rectores: ſed ad captandũ beniuo
lentiã: vel mitigãdam iram: aut ad deſignanduꝫ
aliquã v̈tutẽ: ſeu in ſignũ ſpecialis amoris ⁊ ami
Exo.xviij. citie. Sic legit° de moyſe in Exo.xviij. ꝙ egreſſus
in occurſum cognati ſui ietro ipm̃ adorauit. Sic
Jacob de meſopotamia progrediens: in terram
pronus adorauit ſepties fratrem ſuum Eſau ap-
propinquantem. Gen̄.xxxiij. Et dauid adorauit
Jonathan filiũ Saul. j. Reg.xx. ¶ R Et notan-
ter dictũ eſt ꝓpter aliqđ diuinũ in iſtis rationa-
bilibus creaturis cõiter repertũ. Hoc diuinũ eſt
Damaſcenus. ꝙ ſunt cõditi ad dei imaginẽ. Vñ dicit Damaſce
nus. Cuius gr̃a nos inuicem honoramus: niſi qꝛ
ad imaginẽ dei facti ſumus? ꝓpter qđ ⁊ j. Pet.ij.
j. Pet.ij. dr̃. Oẽs honorate. Nam ſicut charitas ⁊ dilectio
extẽdit ſe ad oẽs dei imagine inſignitos: beatitu
dinis quoqꝫ (que trinitas ipſa eſt: ad cuius ima-
ginem inſigniti ſunt) capaces. Et hoc modo extẽ
dit ſe dulia ad oẽm creaturam non damnatam.
Non eñ extẽditur ad demones ⁊ reprobos ꝑ dã
nationis ſniam a beatitudine perpetuo exclu-
ſos. In quibus ⁊ ſi imago dei quantum ad natu-
ralia perſeuerat: nec deleri poteſt: tñ qꝛ a deo per
petuo ſeparati: beatitudinem ſm ordinatam dei
potentiã adipiſci nõ poſſunt tanꝗ inimici a deo
proſcripti: a nobis nullatenus ſunt honorandi.
Sic etiã propter alias gratias ⁊ dona gratis da-
ta naturalibus ſuperaddita: vt ſapiẽtia: virtꝰ: et
cetera dona gratis data: q̃ ad edificationẽ vel ec
cleſie vel perſone a deo donant°: dulia adorantur
Phs in politicis. quaſi in hoc alios non habentes talia precellen-
tes. Sic in politicis Phs dicit: ꝙ homines rõne
vigentes naturaliter alioꝝ ſunt dñi ⁊ rectores. ⁊
per hoc ceteris magis honorandi. Sic pharao
honorauit Joſeph. Et nabuchodonoſor Danie
lem. Et lex docet ſenes honorandos dicens. Co-
ram cano capite conſurge: et honora perſonam
ſenis: ⁊ time dominum deum tuum. Leuitici.xix.
Gregoriꝰ. Sic gratiã dei habentes honorandi ſunt: de qbꝰ
beatus Grego. ſuper Ezechieleꝫ. Boni ⁊ virtuo
ſi honorandi ſunt: ne fortaſſe per eos ille prouo-
cetur qui eorum corda inhabitat. Magis auteꝫ
creatura iam beata rationabiliter eſt adoranda.
Sic abraam adorauit angelos. Gen̄.xviij. Joſue
cecidit pronus in terram adorans angelum. eiuſ
dem.v.ca. Verum ꝙ intelligi pñt in angelis per-
ſonam domini adoraſſe mittentem. Verũ quia
vt dictum eſt ſigna adorationis exterioris ſunt
equiuoca: aliud ſignificantes dum deo: aliud dũ
creature exhibentur: propter qđ ea que commu-
niori vſu ad diuine maieſtatis proteſtationẽ ex-
Auguſti. hibentur: creature exhibenda non ſunt. De quo
beatus Auguſt.x. de ciuitate dei dicit. Multa de
cultu diuino vſurpata ſunt que honoribus defe-
runtur humanis ſiue humilitate nimia: ſiue adu
latione peſtifera. Jta tñ ꝙ ea quibus deferuntur
homines habentur qui dicuntur colendi vene-
randi. Si autem multũ eis additur ⁊ adorandi.
Quis vero ſacrificandum cenſuit niſi quẽ deum
aut ſciuit: aut putauit: aut finxit? Jdeoqꝫ ioãnes
Apoca.vlt. angelum in Apocalip.c.vlti. ſibi loquentem ado
rare volens prohibitus eſt ab eo dicẽte. Vide ne
feceris. Tũ ad oſtendendũ dignitatem hominis
quã cõſecutus eſt per xp̃m vt angelis equet°. Vñ
ſubditur ibidem. Conſeruus tuus ſum: ⁊ fratruꝫ
tuorum. Tum ad excludenduꝫ idololatrie occa-
ſionem. Vnde ſubditur. Deuꝫ adora. propter cu
ius occaſionis vitationem: mardocheus noluit
adorare ſuperbiſſimum aman timens ne hono-
rẽ dei transferret ad hoiem: vt dicit° Heſter.iij.
¶ L Dulia cõmuniſſime ſumpta extẽdit ſe etiaꝫ Dulia ſumpta cõiſſime.
ad latriam: prout dicit reuerentiã ⁊ honorem ex-
hibitos ⁊ minoribus ⁊ paribus ⁊ ſuperioribus:
nedum participatum dñium habentibus puta
creaturis: ſed etiã vniuerſaliſſimo creatori habẽ
ti illimitatã ⁊ vlem preſidentiã. Et ita loquit° glo.
ſuper illud p̃s. Dñe deus meus in te ſperaui. iun
cta gl. ſuper illud p̃s. Jn eccleſijs benedicite deo:
dño de fontibus iſrael. Pſ̃.lxvij. Dñe dicit ꝑ om
nipotẽtiã: cui debet° dulia. Deus per creationeꝫ:
Auguſti. cui debetur latria. Et btũs Auguſti. ſuper illud
Marci.iiij. Dñm deum tuum adorabis: ⁊ illi ſoli
ſeruies: dicit. Seruitus duobus modis ac diuer-
ſa ſignificatione ſolet appellari. Dicitur enim la
tria: dicitur ⁊ dulia. Sed dulia intelligitur ſerui-
tus cõis: hoc eſt: ſeu deo: ſeu homini: ſeu cuilibet
rerum nature exhibita. A qua etiam ſeruitꝰ ideſt
dules grece nomẽ accepit. Latria aũt appellat°
ſeruitus illa que ſola diuinitatis cultui debita:
nec vlla eſt participanda creature: vnde idolola
tre nuncupant°. Hec Augu. qui duliã in hac au-
toritate accepit tertio mõ ſiue largiſſime. ¶ Sed
notandũ qđ qꝛ in deo cõſideramus dignitateꝫ ⁊
ꝑfectionẽ creature incõicabilem ſm nomẽ: vt eſt
eſſentia diuina ⁊ natura: que creature incõmuni
cabilis eſt. Unde creatura deus proprie vel diui-
na natura dici nõ põt. Cõſideremus ⁊ in deo di-
gnitatẽ cõicabilem: nõ ſm eundem gradũ ſed ſꝫ
idem nomẽ: vt ſapientiã: põtẽtiã: bonitatẽ: preſi-
dentiã: dominiũ. Nã ⁊ creatura dr̃ potẽs: ſapiẽs
dñs ⁊c. Ratione perfectionis incõmunicabilis
creature debetur deo adoratio latria: que ſimpli
citer incõicabilis eſt creature: itellige ſm nomẽ.
Ratione perfectionis cõicabilis debetur deo ho
nor ⁊ adoratio cõicabilis ſm nomẽ cõicabile: qđ
eſt dulia cõiter acceptũ. Et ſic loquit° glo. allega-
ta. Deo cui debetur latria. i. honor incõicabilis
quẽadmodũ deitas eſt incõicabilis. Dominium
eñ cõicatur creature ſm ꝙ dicimus ꝙ deus po-
tens facit creaturam potentẽ. Sapiens eſt: ⁊ fa-
cit creaturã ſapientẽ: bonus eſt: ⁊ facit creaturaꝫ
bonaꝫ: ita ꝙ ꝑticipat eiꝰ bonitatẽ. Et ſm hoc de-
bet° ei honor: qꝛ deſcẽdit in cõionẽ: ſcꝫ rõne digni
tatũ: in quarũ participatione dicimus eſſe crea-
turam. Et iſte honor noiatur noie cõi qđ eſt du-
lia. Et ita ptꝫ ſenſus huius glo. Benedicite deo
cui debetur latria. Dño: cui debet° dulia. Vel vt
addit in p̃s.vij. Domine per potentiã: cui debet°
dulia. Deus per creationẽ: cui debetur latria: qꝛ
creatio actiua nõ cõicatur creature: ſed bene po
tentia cõicatur. ¶ M Nõ tñ itelligẽda ſunt hec
ꝙ in deo differat eſſentia: dominiũ: ſapiẽtia: qua
ſi diſtincte perfectiones: quarũ vna ſit creature
cõicabilis: alia incõicabilis. Nam nihil diſtin-
ctum ab eſſentia dicit potentia/ſapientia ⁊c. Jn
deo enim eſt tantum vna perfectio: que eſt diui-
na eſſentia: ⁊ hec oibus modis eſt ſapientia veri
tas: ⁊ potẽtia. Nec ſapiẽtia plus vel veritas eſt
ſapientia ꝗ̃ eſſentia. Unde non plus diſtinguit°
ſapientia ab eſſentia a bonitate vel eternitate: ꝗ̃
ſapiẽtia a ſapiẽtia. Qđ plane dicit beatus Augu
ſti. in de triplici habitaculo. Oia vnũ ſunt in deo
excepto qđ ad relationẽ pertinet. Nã ſapientia
⁊ veritas dei ⁊ eternitas: nõ diuerſa ſunt: ſed vnũ
ſunt: ſicut ⁊ oia. Sapiẽtia eñ dei nõ magis ſapia
ꝗ̃ veritas eſt. Et non magis veritas/veritas eſt:
ꝗ̃ ſapientia: ꝗ̃ eternitas: ꝗ̃ cetera dei. Omnia
vnum enim ſunt in deo: et non ſolum inter ſe ea-
dem ſunt in deo: ſed non aliud ſunt: ꝗ̃ ipſe deus.
Hec ille. Et ita nec aliquid in deo realiter cõica
tur

tur creature ⁊ nō aliud: puta potētia: ſapiētia: nō ſubſtantia vel eſſentia. Nihil enim eſt qđ in deo realiter cōicatur creature: ſed ſm nomen tm̄: hoc eſt nomen potentia: nomen ſapiētia: vniuoce attribuitur creature ⁊ deo: ⁊ hoc ſm rationē generalem non ſpecificam. Nō enim eſt ſapientia dei eiuſdem rationis ſpecifice: ⁊ ſapientia creature: q2 illa eſt ſubſtantia: iſta accidēs. Nomen autem deus: diuinitas: nō attribuitur vniuoce ⁊ ꝓprie creature. Et ſm hoc non ſunt rōnes diuerſe adorationis in deo realiter: ꝓpter quas diuerſe adorationis ſpecies deberētur deo. Sed quōcunq; a nobis ꝯſideratur deus: ſiue in ſe abſolute vt infinite pelagus ſubſtantie: ſiue in ordine ad creaturam vt creator: dn̄s: ꝯſeruator: per potentiam: ſapientiā: bonitatē: ſemꝑ debetur ſibi adoratio latrie: quia totū eſt idē in deo. Nec dulia iſta que debeł dn̄o ſm predictā gl. diſtinguitur a latria: ſ3 eſt actus latrie. Neq; dulia accepta diſtinguitur a latria niſi ſicut genus a ſpecie. Et ſicut idem eſt ſortes ⁊ homo ⁊ animal: ita idem actus adorationis: puta quo profiteor deum ſummū: infinitum: oīpotentē ⁊c. eſt actus latrie ⁊ dulie gn̄aliter accepte. Sic ergo ſapientia diuina: ⁊ deus idē ſunt: ſic dulia deo debita ⁊ latria idem ſunt: ſicut aīal rōnale ⁊ homo: l3 nomen dulia generale ſit ad actū adorationis diuine ⁊ ad actū adorationis creature. ¶ N Licet aūt tantū ſit vna ratio adorationis in deo: que eſt infinita dei maieſtas: etiam q̇buſcūq; terminis differētibus exprimatur: eſt tm̄ differētia aut multiplex ratio debiti in creatura: qua ipſa creatura obligatur ad colendū deū cultu latrie: ſm multiplicitatē beneficioꝝ ⁊ gratiarū a deo acceptarū: ſic debitor eſt homo ratione bn̄ficij creationis: rōne beneficij redemptionis: iuſtificationis: glorificationis. Etiā quia nō equaliter oēs recipiūt: nō eſt equale debitum quia iuxta euangelicā parabolā. Cui plus ꝯmittitur plꝰ debet. Unde vni dedit dn̄s duo talenta: alij q̇nq; Et plus debuit cui quinq; ꝯmiſit: q̄ꝫ cui vnū. Et ſic ex parte ꝯmiſſi ſeu accepti nō eſt equale debitum: tm̄ equalis honor: q2 honor rn̄det dignitati: ⁊ eadem dignitas eſt in deo qua accipio hoc ⁊ illud. His ſn̄aliter concordat doctor irrefragabilis parte. ij. q. xxx. ¶ O Diuiditur aūt ꝯmuniter dulia primo mō vel ſecūdo modo accepta: vt ſc3 tantū creature debetur: in duliā maiorē ⁊ duliā minorē. Dulia maior eſt tertia ſpēs diuiſiōis ꝓncipalis ſiue ꝓme ſupraposite q̄ hyperdulia dr̄ ab hyper: qđ eſt ſuper: quaſi excellens dulia. Minor dulia ſimpl'r obtinet nomen dulia generale ſine addito. Hyperdulia eſt ſeruitꝰ quedā reuerētialis exhibita rōne excellentie ſingulariſſime ⁊ eminentis in eo cui exhibeł: qualis eſt reuerētia exhibita virgini glīoſe: in qua eſt prerogatiua excellētiſſime ⁊ ſingulariſſime dignitatis: pure creature ꝯceſſa: in eo ꝙ eſt mater dei: q̄ excellit cherubin ⁊ ſeraphin ⁊ oēs angelicos ſpūs. Hec ēt hyperdulia ſ3 quoſdā ꝯuenit monarchis eccl'ie pape ⁊ imperatori. Qđ admitti pōt faciēdo ꝯparationem ſtatuū officioꝝ ⁊ dignitatū in eccl'ia militāte: ibi manēdo ꝓciſe. In his em̄ ſupremus ⁊ excellentiſſimꝰ ſtatus in ſpūalibus eſt papatꝰ. In ſecularibꝰ eſt maieſtas imꝑalis. Sic admittit papa tanq̄ ſupremus hierarcha in politia eccleſiaſtica: vt ſibi fideles proſternantur vſq; ad pedū oſcula: nō q̇dē rōne ſctitatis ꝑſonalis (ſi recte eſt ſibi conſcius ⁊ rōnis cōpos: cū ſit hō fragilis: neſciēs ſicut ceteri an amore vel odio dignꝰ ſit) ſed rōne dignitatis ſui ſtatus: q2 vicarius eſt xp̄i in terris: qui poteſtatis plenitudinē ꝯceſſit petro: ⁊ cuilibet ſuo legitimo ſucceſſori. Hinc fortaſſis crucē gerit in ſandalijs: quā oſculandā offert: tanq̄ locū gerēs crucifixi: honorem illum nō ſibi vſurpans: ſed in dn̄m cuius ſignum oſculatur retorquēs. Claues etiam hab3 in ſigno ſiue armis: q2 ſucceſſor eius eſt: cui ſingulariter clauiū poteſtas in ſua plenitudine eſt collata. Sic ⁊ reges ⁊ imperatores patiūtur proſtratiōes: ⁊ vſq; ad terram genuflexiones ſibi exhiberi. Sicut legitur. ij. Reg. xiiij. Dauid non repulit adorantes ſe ſuper faciem terre: ſed magis petita ꝯceſſit. In quo nō reprehendūtur tanq̄ honorem ſibi indebitum arrogantes. Uerum loquendo de hyperdulia comparādo ad vniuerſitatem creaturarum: nō poteſt reuerētia illa hyperdulia nuncupari. ¶ Dulia minor ſiue ſimpliciter dicta: eſt reuerētia cōmunis alicui exhibita nō in atteſtationē alicuius excellentie ſingulariſſime: ſed ſm rationem excellentie cōmunem multis: qualis eſt reuerentia exhibita prelatis inferioribus: in ſacris ordinibus ꝯſtitutꝫ: aut in dignitatibus ꝑſonis virtuoſis: hoībus ſapientia precxcellentibus: immo ⁊ beatis āgelis ⁊ animabus ſanctis: potentibus nobis ferre auxiliū: aut noſtram indigentiam releuare. Uel ſm ſuam generalitatem: quibuſcunq; creaturis: rōnalibꝰ ⁊ intellectualibus beatitudinis capacibus: ſcđm dei potentiam ordinatam. Et poteſt quelibet harū ſpecierum accipi vel pro actu interiori: vel pro actu exteriori: vel pro habitu ex actibus hmōi generato correſpondenter ad dicta ſuperius de latria. ¶ P Quia autem materiā adorationis intrauimus: paulo latius in ea moremur: vt particularius noſſe poſſimus que ⁊ quomodo adorare oporteat. Ne idiſcreta noſtra adoratio ſit: aut negligens: in noſtrāq; ſugillationem audiamus a dn̄o. Uos adoratis quod neſcitis. Joan. iiij. Et illud Mat. xxv. Quādiu non feciſtis vni de minoribus his: nec mihi feciſtis. Inq̇ramꝰ igitur. An creature rationales ⁊ res iſenſibiles a nobis adorande ſint. Ut exempli cauſa: crux xp̄i: imagines ſanctorum ⁊ reliquie: ac cetera ad xp̄m vel membra eius: hoc eſt: ſanctos pertinentia. Secundo an xp̄i humanitas ſit latria veneratione adoranda. Ex quibus clare patebit: que ⁊ quō in altaris ſacramento conſiſtentia ſunt adoranda. ¶ Quātum ad primū notandum ꝙ adoratio in ſuis ſpeciebus: latria: dulia: ⁊ hyperdulia deſcripta eſt in ſua ꝓpria ſignificatione: prout tm̄ conuenit nature intellectuali ſeu rationali: rōne cuiuſdam ſuperioritatis ⁊ excellētie tanq̄ obiecto proprio ſiue per ſe adorando. Accipitur aūt ⁊ largiꝰ: vt etiā extendit ſe ad ea que nō per ſe aut ꝓpter ſe: ſ3 per accidens ⁊ ꝓpter aliud venerantur: nec ꝓncipaliter ad ea terminatur adoratio: ſed ad aliud per ea que habent aliquem ordinem repreſentationis: ꝯtinentie: cōiunctionis: aut alterꝰ hmōi habitudinis. Et q2 adoratio nō cōuenit illis tanq̄ obiectis adorationis actū terminātibꝰ: ſ3 q̄ſi medijs ꝑ q̄ adoratio terminał ad obiecta ꝑ ſe ⁊ principalia: iō eoꝝ adoratio eiſdē noībus noiał: ⁊ ad eaſdē ſpēs reducił adorationis: q̄ ſunt ꝓncipaliū obiectoꝝ: ꝓpter q̄ illa veneranł. Et ꝑ hoc adoratio nō ꝯuenit vniuoce his ⁊ illis: ſ3 analogice. Et ſic adoratio, put attribuił illis minꝰ principalius, eſt veneratio alicuius nō ꝓpter ſe: ſed ꝓpter aliquā habitudinē ſpecialē: quā h3 ad aliud ꝓncipaliter adorādū. Et illo modo pōt ſil'r diſtingui in ſpecies latriā: duliā ⁊ hyperduliā: vt latria dicatur reuerētia vel veneratio que debeł alicui: non tanq̄ ſimpliciter ſummo: ſed tanq̄ habenti ſpecialem habitudinē ad ſimpliciter ſummū: latria

Mat. xxv.

Hyꝑdulia

ij. Reg. xiiij.

Dulia minor ſiue ſimpl'r dcā q̇d ſit.

Quid ⁊ quō adorādum

Joā. iiij.

Mat. xxv.

Aduerte q̄ hic de adoratione dicantur.

ꝓprie dicta adorãdum: ⁊ ſic ſuo modo de alijs ſpeciebus. ℭ Q Eſt autem hec habitudo rei inanimate: aut inſenſibilis ad naturam itellectualem vel rationalem adorabilem in genere duplex Una eſt ratione rep̄ſentationis. Alia ratione ſpecialis coniunctionis aut vnionis: vt quia pars continens habitus: ideſt veſtis poſſeſſio contin-

Rep̄ſītatio ſit tripl'r. gens vel aliquod ſimile. Repreſentatio autē fit tripliciter. Una fundatur in ſimilitudine rei rep̄ſentantis ad repreſentata: que imitatur ipſam in quibuſdam accidentibus ſimilibus. ſicut imago picta vel ſculpta ſm̄ ſimilem protractionem ⁊ figurationem membrorum chriſti: ſiue in ea figura in qua natus eſt: ſiue in qua predicauit: ſiue qua crucifixus in ligno pependit: ſiue qua a mortuis reſurrexit: aſcendit: vel ad iudicium ventur⁹ expectatur: ſm̄ quam in recordationem venire facit perſonam chriſti veri dei ⁊ hominis. Alia eſt repreſentatio que ſumitur nõ ex figurali ſimilitudine membrorū chriſti: gratia exempli: ſm̄ corporalia lineamenta: ſed ex quadam extenſione vel diſtenſione partium: brachiorum ſcʒ ⁊ crurū ſanctiſſimi corporis chriſti in cruce pendentis. Et ꝑ hoc etiam in recordatiuã chriſti ſic paſſi facit noticiam deuenire: ſicut crux picta vel ſculpta etiã ſine imagine appendentis ad memoriale dominice paſſionis. Tertia eſt repreſentatio nõ ex aliqua predictarū ſimilitudinū: ſed ex voluntate et beneplacito dei: qui voluit per aliqua p̄cedentia facta chriſtum ſignificare ⁊ figurare: ſicut petra deſerti: ⁊ ſerpens eneus chriſtū figurabant. Imagines primis duobus modis adorãtur ſimili ſpecie qua adoratur repreſentatum. Unde ſi fuerint imagines xp̄i adorantur eadem ſpecie: qua chriſtus. i. adoratione latria. Si beatiſſime virginis hyperdulia. Si beati petri vel alterius ſancti dulia. Hec tamē adoratio magis terminatur ad rē

Damaſcenus. ſignificatam: ꝙ̄ ad ipſam imaginem. Unde Damaſ. lib. iiij. ſententiarum. Honor qui exhibetur

Baſili⁹ magnus. imagini: refertur ad illum cuius eſt imago. Unde dicit magnus Baſilius. Honor imaginis ad ꝓtotypum peruenit. i. exemplar. Eſt enim prototypus prima forma ſeu forma exemplaris: ad quã facta eſt imago. De hac adoratiõe imaginis xp̄i habetur in quodam decreto ſynodi Cõſtantinopolitane: vbi dicit̄. Sacratam imaginē dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ⁊ oīm liberatoris ⁊ ſaluatoris equo honore cum libro euangeliorū ſctõꝝ adorari decreuimus. Et infra. Si qs ergo nõ adorat iconam ſaluatoris xp̄i: non videat formã eius qn̄ veniet in glīa paterna glorificari ⁊ glorificare ſctõs ſuos: ſed alienus ſit a cõione ipius ⁊ claritate. Qr antē repreſentans tertio mõ habet rõnē imaginis nõ ſic adoratur. In illis eñ non apparet aliqua ſenſibilis imitatio ſimilitudinis: rõne cuius rep̄ſentet ſtatim xp̄m: ſed dūtaxat ex aliquo occulto myſterio: vñ figure myſtice dicebant̄: ꝓpter qđ non ſtatim intuentē in rememorationē figurati ꝑducebant. Et ſic facile adoratio terminaretur ad rē illam figurantem: ⁊ non ad figuratum ꝓtenderetur. Quod ↄſiderãs rex Ezechias ſerpentē eneū ꝙ iuſſu dei per moyſen fuit erectus vt ipſius aſpectu iudei a morſib⁹ ſerpentū ſanarent̄: laudabil'r cõtriuit: ↄſiderãs populum ipʒ ſerpentē adorando gloriã nõ deo: ſed ſerpēti tribuere: vt habetur. iiij. Reg. xviij. ⁊ in ca. qr ſancta. lxiij. diſt. ℭ R Ex his apparet ꝙ in adoratione imaginū ⁊ aliorꝝ ꝑ accidēs adoratorꝝ: ꝙ̄uis ſit vnus actus exterior: vt genuflexio vel aliud ſignū reuerētie: tñ in adoratiõe interiori ſunt duo actus diſtincti: quorum vnus terminat̄ ad imaginē nõ tñ abſolute vt eſt hec res materialis: hic lapis: hoc aurū vel lignū: ſed ad rem ipſam inquantū eſt imago xp̄i vel alicuius ſancti. Hic actus ē quedã recognitio qua recognoſco rē illã vt ordinatã ad repreſentandū xp̄m. Uel ↄplacentia qua mihi ↄplacet res illa vt talis imago honoranda ꝓpter ꝓtotypum: ⁊ ille actus ꝑtinet ad latriam analogice. Alius actus eſt qui immediate terminatur ad ꝓtotypuʒ: quo recognoſco id quod rep̄ſentatur tanꝙ̄ ſūme bonum vniuerſale omniū ꝑncipiuʒ. Ad quē actum eliciendū moneor ꝑ app̄henſioneʒ imaginis. Et hic actus vere eſt actus latrie ꝓprie dicte: qui ſolum terminatur ad imaginatum: ⁊ non imaginē. Non enim videndo imaginem recognoſco ipſam imaginem quã video eſſe ſummum bonum: ſiue conſiderē ipam in rõne imaginis: ſiue abſolute vt rem aliquã in ſe. Et ideo quod dr̄ eodem actu adorandã eſſe imaginē: ⁊ illud cuius ē imago: intelligendū puto de actu exteriori: cui correſpondent duo interiores: quorꝝ vnus terminatur ad imaginem: alius p̄ciſe ad ꝓtotypum. Forte tñ quantū ad actus affect⁹ ſuſtineri poſſet: ꝙ eſſet vnus affectus terminat⁹ ad vtrūqʒ ordine q̊dã: ſicut eodem actu diligo creaturã ⁊ deū dum diligo creaturaʒ ꝓpter deum: ꝙ ſm̄ aliquos ſimul eſt vſus ⁊ fruitio. Uſus inquantum terminatur ad creaturam. Fruitio inquantū terminatur ad deū nõ aūt ſic de actu intellectus. Et ſic accipienduʒ eſt qđ in decreto ſynodi Conſtantinopolitane ſupra allegato dr̄. Dignū eſt vt ſm̄ ↄgruentiã rõnis ⁊ antiquiſſimã traditionē: ꝓpter honorem ꝙ ad principalia ipſa refertur: etiam deriuate icone. i. imagines honorent̄ ⁊ adorētur. Adorētur inquã non ꝑ ſe quaſi in ipis ſit aliqua virtus: vnde releuari aut iuuari poſſit humana infirmitas: ſed tã ꝙ̄ ſigna xp̄i ⁊ ſctõꝝ ꝙ ferre poſſunt auxiliū poſtulanti. Et hoc ē quod dicit canon: venerabiles: de ↄſe. diſti. iij. Uenerabiles inquit imagines xp̄iani nõ deos appellãt: neqʒ ſeruiūt eis vt dijs: neqʒ ſpem ſalutis ponūt in ipis: neqʒ ab eis expectãt futurū iudicium: ſed ad memoriã ⁊ recordationē p̄mitiuorꝝ venerantur eas ⁊ adorant. Sic ad adorandū chriſti imaginē hortat̄ btūs Auguſt. de vi-

ſi. infirmorum vbi loquens de tali imagine dicit. Auguſtin⁹.

Hanc cõplectere humiliter: venerare ſuppliciter cum hec ad memoriam tibi reducat crucifixum. Hic eſt vnus modus loquendi de imaginū adoratione. ℭ S Alij ſunt ꝙ diſtinctionem ſupradictam adoratiõis nõ attendūt: ſed adorationē p̄ſertim latriã in ſua ꝓpria accipiūt ſignificatiõe. Hi dicūt ꝙ imago neqʒ vt ↄſideratur in ſe ſm̄ ꝙ eſt lignū: lapis aut metalluʒ: neqʒ vt cõſideratur ſm̄ rationē ſigni ⁊ imaginis ē adorãda: qr qualitercūqʒ ↄſideretur: eſt res quedam inſenſibilis ⁊ creatura: cui adoratio latria minime eſt exhibēda. ℭ Quod vero chriſtiana religio imagies ſuſtinet in eccleſia ⁊ oratorijs: nõ permittit eo fine: vt ipſe adorētur: ſed vt fideliū mētes per earū inſpectiões excitētur ad reuerētiam: ⁊ honorē exhibēdū his: quorū ſunt imagines: in quorū cognitionē recordatiuã ducūt. Et hic modus dicēdi videtur eſſe Roberti holkot ſup illud ſapiētie. Infeli- Sapiē. xiij.

ces ſunt: ⁊ inter mortuos eſt ſpes illorꝝ: ꝙ appellauerunt deos ſuos opera manuū ſuarū: vbi ſic dicit. Nõ video eſſe bn̄ dictū ꝙ eodē honore honoret̄ deus ⁊ imago eius. Sed mihi videtur dicēdū ꝙ neqʒ adoro imaginē xp̄i qr lignū: nec quia imago: ſed adoro chriſtum coram imagine chriſti: qa ſcilicet imago xp̄i excitat me ad amandum xp̄m. Hic modus loquendi originē videt̄ trahere ex dicto quodã beati Greg. qui Sereno ep̄o maſſilienſi Gregorius

ſi imagines

ſ imagines deſtruēti ne adorarenṫ:ita ſcribit vt
habeṫ de ꝯſe.di.iij.perlatū. Perlatuȝ eſt ad nos
ꝙ incōſiderato zelo ſuccēſus:ſanctoꝝ imagines
ſub hac q̄ſi excuſatiōe ne adorari debuiſſent cō-
fregeris. Et quidē q̄ꝛ eas adorare vetuiſſes oīno
laudam⁹ fregiſſe ṽo reprehēdim⁹. Dic frater a q̄
factū ſacerdote aliq̄ſi auditū eſt qđ feciſti? Aliđ
eſt eñ picturā adorare:aliud ꝑ picture hiſtoriaȝ
q̄d ſit adorādū addiſcere. Nā qđ legētibus ſcri-
ptura:hoc ⁊ idiotis p̄ſtat pictura cernentib⁹:q̄ꝛ
in ipſa ignorātes vidēt q̄d ſequi debeāt. In ipſa
legūt q̄ literas neſciūt. Vñ ⁊ p̄cipue gētib⁹.i.lai-
Damaſ. cis:p lectione pictura eſt. Ad idē vr̄ ſonare Da-
ma.li.iiij.ſen.dicēs. Q̄ꝛ nō oēs noſcūt lr̄as:neq̄
lectioni vacāt:pr̄es excogitauerūt velut quoſdā
triūphos in imaginib⁹ hoc deſcribere ad velocē
memoriā. Quapropter multotiēs nō ſ̄m menteȝ
habētes dñi paſſionē:imaginē crucifixionis xp̄i
vidētes:⁊ in ſalutaris paſſionis memoriā veniē-
tes:p̄cidētes adoram⁹ xp̄m. Ecce dicit xp̄m ado
rari ad inſpectionē imaginū ducētiū in notitiaȝ
rememoratiuā xp̄i. Hoc etiam dr̄ in canone alle
gato:venerabiles:vbi addiṫ in fine. Sed nō ſer-
uiūt eis ſcȝ imaginib⁹:cultu diuino:ſicut nec ali
cui creature:quo innuiṫ imagines nō adorari la
tria. ¶ T Inter hos duos modos maior eſt di-
ſcordia in locutiōe q̄ in re. Vterq̄ eñ mod⁹ hoc
intēdit:ꝙ creatura adorari non dȝ latria adora-
tione ꝑ ſe tāq̄ termin⁹ adorationis:⁊ hoc latria
ꝓprie dicta. Vterq̄ ēt admittit ꝙ ad apprehēſio
nē imaginis mēs ferṫ cognitiue ⁊ affectiue in ꝓ-
totypū ipſuȝ adorādo. Vterq̄ ēt mod⁹ admittit
ꝙ vidēs imaginē:hȝ actū aliquē reſpectu imagi-
nis:q̄ terminaṫ ad imaginē ipſam:vt eſt rep̄ſen-
tatiua imaginati. An aūt aliq̄s horū actuū de-
beat dici adoratio imaginis vr̄ eſſe diuerſitas:q̄
vr̄ ita reſolui poſſe:ꝙ act⁹ ille quo cognitiue ⁊ af
fectiue feror in prototypū:ſit adoratio latria du
biū nō eſt. Vtrū aūt actus quo feror in imaginē
debeat dici adoratio. Diciṫ ꝙ eſt adoratio ana-
logice ⁊ improprie nō aūt ꝓprie:q̄m eſt reſpectu
creature. Si ṽo vn⁹ act⁹ fuerit exterior:vel vnus
elicit⁹ interior reſpectu vtriuſq̄ imaginis ⁊ pro
typi:ille eſt adoratio latria ꝓprie quaten⁹ termi
naṫ ad ꝓtotypū:⁊ adoratio analogica inquātuȝ
Error quorundā hominum credentium in imaginib⁹ aliquid eſſe numinis. terminaṫ ad imaginē. ¶ V Ex illis pȝ quorūdaȝ
holm ſtolid⁹ error:q̄ adeo ad imagines afficiun
tur:vt in ipſis credāt eſſe aliq̄d numinis: gr̄e vel
ſanctitatis:q̄b⁹ potētes ſint facere miracula:pre
ſtare ſanitates:eripere a periculis: ⁊ a nocumen
tis ac inſidijs p̄ſeruare:ex hoc aſſurgētes ad eo-
rum venerationē vt p̄miſſoꝝ aliq̄d ꝯſequanṫ. Ar
Bern. guiṫ ex eodē nōnulloꝝ indocta ſimplicitas ⁊ in-
diſcretio:qua reuerentius adorāt imagines pul
chras:q̄ turpes:nouas q̄ vetuſtas aut ecōtra or
natas venuſtiori auro ⁊ purpura q̄ nudas:cre-
dētes eas eo ſanctiores q̄ p̄tioſiores. Et vt Ber.
ait:offerētes libēti⁹ auro tectis vbi magis cerni
tur diuitiaꝝ cumulus. Arguiṫ ⁊ alioꝝ rudis leui
tas:q̄ improuide vota emittūt:ad peregrinādūȝ
ſe obligāt:nūc ad illā:nūc ad aliā eccleſiā intui-
tu certaꝝ imaginū:credentes illas maiori in illa
q̄ ſimiles in alijs fulgere ṽtutib⁹:clarere miracu
lis:⁊ maiori fulciri poteſtate. Hec oīa in vanam
trāſeūt ſupſtitionē in quā nō inciderēt ſi ratio-
nem adorationis ac veri cultus attēderēt:aut ſi
ignorāt:informationē humiliter a doctorib⁹ re-
ciperēt. Patet ſiq̄dē imagines fore res inſenſibi
les:q̄ ex certa partiū ſuarū figuratione ⁊ ordine
imaginis nomē ſortiunṫ:vñ eis ꝯuenit res alias
ſignificādo rep̄ſentare. Nō autē adorationis in
deo vt dictuȝ eſt:eſt ꝑfectio ſumma ac vniuerſa-
lis p̄ſidētia. In creaturis ṽo eſt aliq̄d diuinū pu
ta virt⁹:poteſtas:aut excellentia aliq̄ ſingularis
a deo participata:quoꝝ q̄ꝛ neutruȝ reperitur in
imagine:nulla talis propter ſe adorāda eſt: neq̄
auxiliū qđcūq̄ ab eis poſtulādū eſt. Neq̄ eñ vi
dent:neq̄ audiūt:neq̄ ſe intelligūt venerantes.
Sūt eñ creature inanimate:quib⁹ nec eſt ſen-
ſus:neqȝ intellect⁹. Oīa eñ q̄ dicta ſunt a deo et
ſanctis quoꝝ ſunt imagines:q̄ ⁊ ꝑ ſe corā imagi
nib⁹ adorādi ſunt:fideliter expectanṫ. Ipſe vero
imagines ꝑ accidēs honoranṫ: nō ꝓpter ṽtutē:
potētiā:aut gratiā eis inexiſtētē: ſȝ ꝓpter repre-
ſentationē eoꝝ q̄b⁹ talia inſunt. Hinc (vt ſupra Imagines ꝑ accidens honoranṫ.
allegatū eſt) neqȝ ipſis vt dijs ſeruim⁹: nec ſpem
ſalutis in eis ponim⁹:nec iudiciū ab ipſis expe-
ctam⁹. ¶ X Qđ ſi aliq̄ſi miracula fiūt hominib⁹
etiā ad eas ꝯfluētib⁹:adiutoria aut ſanitates p̄-
ſtanṫ:nō hec virtute imaginū:ſȝ ṽtute dei:mini-
ſterio bonoꝝ angeloꝝ ad interceſſiones ſanctoꝝ
cōtingūt. Vel etiā nōnūq̄ opatiōe demonū ad
fallēdū inordinatos cultores deo ꝑmittēte exigē
te taliū infidelitate. Nec tñ ꝓpter hoc imagies
ꝓijciēde ſunt:aut de oratorijs elimināde occaſio
ne idololatrie deuitāde. Aut ꝑegrinationes ad
certas imagines vel certa loca p̄ſertim ꝯſecrata:
vel ēt ꝯſecrāda penit⁹ reprobāda. Nō eñ vſqȝ-
quaqȝ negādū eſt:q̄n in certis locis ſingulariter
relucēt bñficia dei ⁊ maiora crebri⁹ q̄ in alijs:vt
ꝓpter ſctōꝝū reliq̄as ibi ꝯditas:vel occulta mini
ſteria (al's myſteria) futuris tp̄ib⁹ ibi celebrāda
aut celebrata:vel alias cauſas nobis occultas:
ꝓpter q̄s de⁹ vnū locū elegit ſuo cultui nō aliū.
Si p̄mo elegit tabernaculū qđ per moyſen erigi
mādauit. Deinde locū in ſylo Deinde tēplū ſa- Deute.xij.
lomonis in hierl'm. Vñ ait moyſes. Caue ne offe
ras holocauſta tua in oī loco quē videris:ſed in
eo quē elegerit dñs ⁊c. Nā ⁊ iacob vt hr̄ Geneſ.
xxviij.poſt ſcale:cuius ſummitas celū tetigerat:
angelorūq̄ȝ in ea aſcēdētiū ⁊ deſcēdētiū viſionē:
ait. Vere dñs eſt in loco iſto ⁊ ego neſciebā: ſur-
gēſqȝ erexit lapidē in titulū: fundēs oleū deſuꝑ:
appellauitqȝ nomē loci illi⁹ bethel:qđ interp̄taṫ
dom⁹ vel habitaculū dei. Vñ et dixit. Terribilis
eſt locus iſte:nō eſt hic aliud niſi dom⁹ dei ⁊ por
ta celi. Idcirco locū iſtū tituli erectiōe ſacrificio
⁊ voto qđ dño vouerat honorauit. Edoct⁹ inquā
diuinit⁹ didicit q̄ta ⁊ q̄ mirabilia opatur⁹ erat
in loco iſto. Nā ibi fundādū erat tēplum ad dei
ſpecialē cultū. Ibi ꝯſummatur⁹ erat dñs op⁹ nr̄e
redēptionis:ſeip̄m pr̄i in cruce offerēs. Propin-
quus eñ erat loc⁹ crucifixiōis. Ideo poſt reditū
đ meſopotamia ibidē ſacrificiū obtulit: vt habe
tur Geñ.xxxv. Nō ſolū ꝓpter locū:ſȝ ꝓpter my-
ſteria ibidē futura:in loco iſto dño ſacrificauit. Auguſti.
Vñ Aug.in gl. Suꝑ lapidē libauit iacob nō lapi
di. Sic nec reprobari pōt:ſi dum in vno loco:vel
coram vna imagine crebreſcūt miracula:ſanita-
tes:⁊ cetera bñficia in eodē loco:nō locū:ſȝ deuȝ
q̄ inibi opaṫ:laudare:nec imaginē:ſȝ corā imagi
ne deū ⁊ ſctōs ꝯtingat adorare. Ita ꝙ nō inani-
matis:ſȝ deo ⁊ ſctis eius honor:laus:⁊ adoratio
impēdaṫ. De hoc lati⁹.ſ.lect.xxxij. dictū eſt:qua
rōnabili diſcretiōe:nūc in vno loco: nūc in alio:
nūc in vno tp̄e:nūc in alio:nūc ad vnū ſctm̄:nūc
ad aliū ꝓ diuerſis donis:ṽtutib⁹:⁊ gratijs recur
rere lȝ:eaſqȝ deuotis orōnib⁹ impetrare. Et quō
in ſctōꝝū venerationib⁹ diuina bonitas:ſapien-
tia:potētia:extolliṫ ⁊ laudaṫ:⁊ multa huic ꝓpoſi
to applicāda. Hec de imaginū adoratione rōne
rep̄ſentationis. Nūc de adoratiōe rerū ratione

ſpecialis vnionis ad naturā rationē adorabileꝫ
dicendū: qđ tamē ſequenti lec. reſeruandum eſt.

¶ Lectio. l. A

Es adorande rōne ſpecialis ꝯiūctionis cū rebꝰ propter ſe adorandis ſūt he. Quedā ſpeciali q̄dā habitudine cōiū
cte fuerūt deo xp̄o vel ſanctis velut partes eorū:
Reliquie ⁊ veſtes ſanctorū quomodo adorande. ſicut reliq̄e ſanctoꝝ: q̄ ſm ſe vel eius materiā fue
rūt partes corpoꝝ ſanctorū dū in terris vixerūt:
vt oſſa vel pulueres in q̄s reſoluta ſunt eoꝝ cor
pora. Uel vt arma triūphi: ſicut crux xp̄i: claui: lā
cea: corona: flagella: columna: ⁊ ſiſia. Suo modo
de ſctis velut veſtes: ⁊ alie in eoꝝ vſum ꝑ corpoꝝ
⁊ mēbroꝝ ſctōꝝ ꝯtactū veniētes. De ſanctoꝝ re
liquijs tenēdū: ꝙ ille venerāde ſunt tāq̄ ea q̄ fue
rūt partes corpoꝝ ſanctoꝝ: ſaltē ſm materiā ea
rum: vt dictū eſt. s. lec. xlij. Partes aūt ſili adora
tione adorāde ſunt cū toto. Cū ergo ſancti dulia
adorādi ſunt: ſili adoratione dulie eorū reliquie
ſunt adorāde. Simili dixi non eadē: q2 adoratio
dulie analogice attribuit ſanctis ⁊ partibꝰ: q̄ nō
ſunt creature rōnales: hoc eſt partibꝰ materiali
bus: ꝓpter animā rōnalē: cui debet dulia ꝓprie
dicta: ſiue ſit actu pars: ſiue fuerit pars. Ceteris
partibꝰ puta corpori vel parti eiꝰ debetur dulia
analogice: ſiue ſit actu pars ſcti: ſiue fuerit aliq̄n
pars eius. Et hec clare patent reſoluendo termi
nos in eorū q̄d nois: puta latriā ⁊ duliā. Sūt eñ
ſanctoꝝ reliquie venerabiliter honorāde: vt pro
bat beatꝰ Hiero. cōtra vigilantiū: qui cultū reli
quiarū ſanctoꝝ reprobauit. Qđ ex hoc etiā ꝓba
tur: q2 per cōtactū illoꝝ multa dñs beneficia cō
tulit ad earū dignitatē declarandā. Sic ad con
tactū ſepulchri btē agathe: curata eſt mr̄ ſancte
lucie a ſanguinis ꝓfluuio. Ad cōtactū oſſiū heli
ſei ꝓphete: vita reſtituta eſt mortuo. Ad cōtactū
ſemicinctiorū pauli ⁊ ſudarioꝝ: ſanati ſunt lan
guidi. Sic de ſtraminibꝰ in quibꝰ cubuerat bea
tus martinꝰ legit: ⁊ ſilibus multis. ¶ Honor er
iiij. Re. xiij. go ſiue adoratio dulie ſctōꝝ reliquijs impenſus
Actuū. xix. vel impēſa q̄tū ad interiorē actuꝫ nihil aliud eſt
q̄ recognitio interior: qua hmōi reliquie credū
tur eſſe vel fuiſſe partes corpoꝝ ſanctoꝝ dū vixe
runt in hac mortali vita: quibꝰ deuote ſeruierūt
dño: ⁊ meruerunt gloriā: cuius poſt reſurrectio
nem dum reunient animabus ſanctoꝝ: partici
pes erunt per dotes glorie corporis. Hec inquā
recognitio ⁊ cōplacentia volūtatis cōſequēs eſt
ſm rē actus dulia interior: analogice nō proprie
q2 non recognoſcunt tanq̄ rōnales creature ha
bētes in ſe diuine gratie dona ⁊ merita ac virtu
tes dei per actus beatificos capaces ſm poten
tiā dei ordinatā: q̄ recognitio eſt actus dulie pro
prie accepte. Sed recognoſcunt tanq̄ aliq̄d per
tinēs ad eas. Et actus exterior reuerentialis in
ſignū interioris actus exhibitus: eſt dulia exte
rior hmōi reliquijs debitus. ¶ Et q2 non habe
mus diſtinctos actus exteriores diſtincte: latriā
vel duliā proprie vel analogice dictā repreſentā
tes: ideo in variarū rerū adorationibus eiſdem
actibꝰ exterioribꝰ: nō tñ eūdē actū interiorem ſi
gnificantibus vtimur: vt genua flectimꝰ corā ve
nerabili ſacro: corā imagine crucifixi: coram ſan
ctoꝝ reliquijs. Idem ſignuꝫ foris: eadē ſcꝫ genu
flexio: ſed non idē actus interior. ¶ B Suo mo
do dicendum eſt de ceteris ſupradictis vt armis
triūphalibꝰ: veſtibus: ſepulchris: ⁊ alijs olim ad
vſum ſanctoꝝ pertinētibꝰ. ¶ Generaliter igitur
oīa cōiuncta adorādis: eadē ſpecie adorationis
analogice adorāda ſunt: quibꝰ ea ad q̄ coniūcta
fuerūt: adorant ꝓprie. Si latria: latria. Si hiper
dulia: hiperdulia. Si dulia: dulia. Sic preputiuꝫ
chriſti et ſanguis chriſti de corpore eius in cruce
fluens: ſi adhuc in terris cōſeruant: ſicut vtrūq̄
in eccleſia lateranenſi vrbis Rome ꝯtineri dr̄: et
in die ſctō paſche ꝑplo adorādū oſtdit. Si iquā
dñs reſurgēs nō reaſſumpſit totū ſanguinem ſu
ſum: ⁊ q̄cq̄d fuit de veritate humane nature: ea
deꝫ adoratione adoranda ſunt qua humanitas
chriſti: nō vt cōiuncta verbo. Nā preputiū ſi ad
huc reſeruat in terris: nō eſt vnitum diuinitati:
q2 nō eſt actu pars corporis chriſti: ſed quoddaꝫ
ſuppoſitū ꝑ ſe: ſicut quelibet pars integralis ſe
parata a toto eſt ꝑ ſe ſuppoſitū: nō aūt ſunt plu
ra ſuppoſita v̄bi. Nec hoc eſt cōtra Dam̄. qđ ſe
mel aſſumpſit nō dimiſit. Uerū eñ hoc eſt q̄tuꝫ
ad partes eſſentiales totales humanitatis xp̄i.
Nā totū corpꝰ nūq̄ dimiſit: nec i ſepulchro: nec
animā dimiſit etiā in inferno. Nā dubiū nō eſt:
q̄n partes corpis materiales ꝑ actioneꝫ caloris
naturalis reſolute dimiſſe ſint. Silr̄ ⁊ preputiuꝫ
poſt circūciſionē vbicūq̄ fuerit: ante reſurrectio
nem nō fuit vnitū hypoſtatice deitati. Quđ aūt
hūanitas xp̄i adorāda ſit: ſtatiꝫ dicet. Nō diffor
miter dicēdū erit de cruce dñica: clauis: lācea: et
ceteris xp̄i ſanguine rubricatis. ¶ C Uerum de Crux chriſti quomodo adoranda.
cruce xp̄i dupliciter loq̄ poſſumꝰ ſm ſanctū tho.
in. iij. ſcripto diſ. ix. q. ij. Aut de cruce q̄ eſt imago
crucifixi: ſiue picta: ſiue ſculpta: ſiue de quacūq̄
materia fabricata: etiā ſi fuerit de ligno domini
co. Et ſic dicēdū eſt ſicut de alijs imaginibꝰ xp̄i:
ꝙ adorāda eſt latria ſicut prototypus: ad ſenſuꝫ
tamē prius expoſitum. Scđo modo loqui poſſu
mus de ipſo crucis ligno: in quo ſalꝰ nr̄a xp̄s pe
pēdit: nō vt imago: ſꝫ vt tale lignū mēbris xp̄i in
eo ſuſpēſis ꝯſecratū. Et ſic dicit Tho. nō eſt ado
rādū latria ſꝫ hiperdulia: q2 nō ꝑtinet ad ꝑſonā
v̄bi ſicut pars eiꝰ: ſꝫ eſt res quedā eiꝰ in qua ſalu
tē operatꝰ eſt in medio terre. ¶ Beatꝰ Boñ. di Beatus Thomas. Sanctus Bona.
cit ꝙ vtroq̄ mō cōſiderata debet ſibi duplex ſer
uitus adorationis ⁊ venerationis. Adorationis la
trie: ⁊ venerationis ſpecialis: q̄ nec eſt latria: nec
dulia. Nā ſm eū honor exhibitus in famulatuꝫ
cōplacētie: eſt honor adorationis latrie. Ille ve
ro qui exhibet in obſequiū reuerentie: eſt honor
venerationis. ¶ Sed cōcorditer ad ꝑdicta dici
pōt: ꝙ crux chriſti et cetera ſalutis noſtre arma:
q2 res quedā ſunt ad xp̄m pertinētia. Ipſa enim
vt Anſ. loquit: ſunt inſtrumenta fortiſſima: qui Anſelmus.
bus oꝑs virtus: ⁊ inueſtigabilis ſapiētia dei re
ſtaurationē mundi potenter ac mirifice operata
eſt: ipſaq̄ attactu mēbroꝝ xp̄i dedicata: et tanq̄
precioſiſſimis margaritis ornata ſunt. Et ideo
adoratio eoꝝ ad eandē ſpeciē adorationis redu
cit: qua adorat xp̄s cui ſpeciali quadā habitudi
ne cōiungunt: hoc eſt adoratiōe latria nō ꝓprie
dicta: ſꝫ analogice: q̄ adoratio quātū ad interio
rē actū nihil aliud eſt: niſi actꝰ intellectꝰ: q̄ talia
cognoſcunt:

cognoſcunt̃:tanq̃ res quedã ſine arma ſpeciali quadã habitudine ad xp̃m ptinentia:vel etiam actus volũtatis ſibi in his vt talibꝰ cõplacẽtis. Et hec r̃ñſio nullã patit̃ difficultatẽ. ¶ D Sed

Hũanitas xp̃i quõ adoranda.

nũc de humanitate xp̃i qua ſpecie adorationis illa eſt adorãda videndũ eſt. De hoc aũt varie ſunt opiniones ex diuerſis ſctõꝝ autoritatibus ortũ trahẽtes. Uñ in hoc videntur oẽs cõcordare:ꝙ humanitati xp̃i in ſe cõſiderate:non vt vnite:debet̃ dulia maior vel minor ſm diuerſas eiꝰ cõſideratiões:vt.j.dicet̃. Conſiderata autem vt a verbo aſſumpta:ꝛ nature diuine in verbo hypoſtatice vnita:ſic de eius adoratiõe inueniunt̃

Opinio prima de adoratiõe hũanitatis xp̃i

tres opiniones. Una tenet ꝙ vt ſic adorãda eſt dulia maiore q̃ hyꝑdulia dr̃. Motiuũ:qꝛ ſolꝰ deꝰ adorãdus eſt latria:ꝛ natura nõ cõicat alteri nature ſua idiomata. Unde nõ dr̃ humana natura deus:ꝫ vnita diuinitati. Nec dr̃ eterna infinita: creatrix:ꝫ vnita ſit nature infinite eterne creatrici. Et ita dicit ꝙ nõ ſit adorãda latria:ꝫ vnita ſit ſumme maieſtati latria adorãde. Allegãt pro ſe glo.ſuꝑ illud pſ. Adorate ſcabellum pedũ

Pſ.

eius:q̃ dicit. Caro xp̃i ſine impietate a verbo dei aſſumpta adoratur a nobis. Nõ illa dico adoratione que latria eſt:q̃ ſoli creatori debetur:ſed illa q̃ dulia dignior eſt. Scõa opi. tenet ꝙ hũanitas xp̃i cõſiderata vt vnita v̾bo:latria eſt adorãda.

Secunda opinio.

Moti autoritate Joã.dam̃. Et allegat magiſter.iij.ſniaꝝ diſt.ix. Nõ inadorabilẽ carnẽ dicẽtes. Adoratur em̃ in vna verbi hypoſtaſi. Seq̃t̃ nõ vt nudã carnẽ adoramꝰ:ſed vt vnitã diuinitati in vnã hypoſtaſim dei verbi duabus reductis naturam. Timeo carbonẽ tangere propter ligno copulatũ ignem:adoro xp̃i dei mei ſimul vtrãqꝫ naturã:propter carni vnitam deitatem.

Auguſtinꝰ Joã.xiiij.

Item beatus Aug. in ſermone ſuper illud. Non turbetur cor veſtrum ait. Ego dñicã carnem immo perfectã in xp̃o humanitatem ideo adoro: ꝙ a diuinitate ſuſcepta ꝛ deitati vnita eſt:vt nõ alium ꝛ aliũ:ſed vnum eundẽqꝫ deũ ꝛ hominẽ filium dei eſſe confitear. Deniqꝫ ſi hominem ſeparaueris a deo:illi nunq̃ credo nec ſeruio. Uelut ſi quis purpurã vel diadema regale iacẽs inueniat nunq̃ ea conabitur adorare. Cum vero rex ea fuerit indutus periculũ mortis incurrit: ſi ea cum rege q̃s adorare cõtempſerit. Ita i xp̃o dño hũanitatem nõ ſolam vel nudam:ſed diuinitati vnitã:ſcꝫ vnum filium:deũ verum ꝛ hoĩeꝫ verũ ſi q̃s adorare cõtempſerit:eternaliter morietur.

Pſalmus.

Item ſupra pſ.lxxx. Caro ſine impietate a verbo dei aſſumpta adoratur a nobis: qꝛ nẽo carnẽ eius manducat:niſi prius adoret:ſed qui adorat nõ terrã intuetur:ſed illum potius cuiꝰ ſcabellũ eſt propter quem adorat. ¶ Dicũt ergo illi ꝙ ſecus eſt de exhibitiõe honoris ꝛ alijs proprietatibꝰ. Honor nõ reſpicit hãc ptẽ vel illã:ſꝫ reſpicit ipſam perſonã. Unde quãuis purpura ꝛ veſtimentũ regis nõ pticipet ꝓprietates eiꝰ abſolutas:cõicat tñ in honore ꝛ reuerẽtia. Et ideo qꝛ eſt vna ꝑſona in xp̃o:cui debetur reuerentia ſumma:vna adoratione latrie eſt adorãda quãtum ad vtrãqꝫ naturã:diuinã ſcꝫ ꝛ humanam. Sicut eadẽ adoratiõe adorat̃ in vno hoĩe caput ꝛ pes.

Sanctus Bonauẽtura.

Et hanc approbat ſctũs Bonauẽ. in.iij. ſen.di.ix.q.j. Uñ dicit. Cõcedendũ eſt ꝙ xp̃s hõ nõ ſolum adorãdus eſt latria:ſꝫ etiã eiꝰ hũanitas inquãtũ v̾bo eſt vnita:quãuis ꝑut in ſe cõſiderat̃ nõ debeat̃ ei niſi dulia. Qm̃ aũt xp̃i hũanitas nũq̃ eſt a v̾bo ſeꝑata:ideo ſemꝑ cõſiderãda eſt vt cõiũcta:ꝛ ſemper adoranda eſt latria. Hec Bonauẽ. ¶ E Tertia opi. ꝙ humanitas

Opinio tertia.

xp̃i vt verbo vnita adorat̃ latria:ſed nõ ꝓpriiſſime:ſed large ſumpta. Pro cuius intellectu rememorãdum ꝙ ſm Alexã. de ales latria tripliciter ſumitur.

Latria capitur tripliciter.

Uno mõ proprie pro cultu ſoli deo debito:ſiue ſm dignitatem:in cuius participatione nõ eſt creatura:vel in cuius participatiõe eſt creatura. Scdo mõ ſtricte vt reſtringit̃ vocabulum ad ſeruitutem que debetur creatori rõne dignitatis:in cuius participatiõe nõ eſt creatura Sic accipitur latria in glo. precedenti lec. allegata. Deo cui debetur latria:dño cui debetur dulia:cuius intellectus ibidem declaratus eſt. Tertio mõ accipitur large vt nõ dicit ſolum ſeruitutem que debetur dignitati diuine:ſed etiã creature vnite ipſi. Hec videtur eſſe Rabani dicentis.

Rabanus.

Caro xp̃i latria adorãda eſt ſicut verbũ : ſed nõ omni ſpecie latrie:qm̃ nõ adoramus eã omnino ꝓſtrati in terrã:ſic ꝙ credamꝰ ꝙ nos creauit de nihilo:nec ſacrificamꝰ ei ſicut deo:ſꝫ adoramus eã:qꝛ per ipſaꝫ redempti ſumꝰ. Sic ergo dicitur latria extẽſo nomine ſiue large:ꝛ vt.ſ. dictum eſt:analogice. Prime due opi. accipiũt latriã ꝓprie:tertia vero vt patuit large. ¶ Ueritas huius queſtiõis. Utrum humanitas xp̃i cõiuncta verbo adorãda ſit latria:facile inueſtigatur ſi loco huius vocabuli latria:eius quid nominis ponatur:ꝛ quis ſit actus latrie interior q̃ principalis eſt:intelligatur. Nã de exteriori nõ eſt difficultas:cum eodem actu exteriori adoramus latria ꝛ dulia creatorem ꝛ creaturã ſm ſubordinationem tñ ad aliũ ꝛ alium actũ interiorẽ vt frequẽter dictũ eſt. Latria em̃ vt.ſ. habitũ eſt lec.xlix. eſt reuerẽtia exhibita alicui vt ſummo ꝛ vlĩ oĩm ꝓncipio. Actꝰ interior latrie aut eſt actꝰ intellectꝰ aut volũtatis vel vtriuſqꝫ:preter illos nõ eſt aliꝰ.

Latria q̃d ſit.

In intellectu aũt reſpectu vlĩs bõi:nõ eſt aliꝰ actꝰ niſi cognitio ſiue ꝓfeſſio eiꝰ tãq̃ ſũmi bõi:q̃ eſt actꝰ fidei:extẽdẽdo nomẽ ad ſciam ꝛ oẽm firmã adheſionem veri. In volũtate nõ eſt actꝰ aliꝰ ordinatꝰ niſi dilectio eiꝰ tãq̃ ſũmi bõi in ſe:ꝛ ſũmi bõi creature rõnalis. Nullꝰ horum actuũ haberi põt reſpectu cuiuſcũqꝫ creature ſiue vnite v̾bo ſiue nõ. Quero em̃ vtꝝ hũana natura vnita diuiel ſuppoſito v̾bi ſit ſummũ ꝛ vlẽ oĩm ꝓncipiũ. Itẽ vtꝝ vt ſic vnita ſit ſũmũ bonuꝫ ſuꝑ oĩa diligẽdũ. Certũ ẽ ꝙ neutrũ ꝯcedit̃: ergo ad naturã hũanã v̾bi (q̃ ꝫ vnita ſit v̾bo: diſtinguit̃ tñ realr̃ a v̾bo ꝛ a diuia natura) nõ põt terminari actꝰ latrie qualitercũqꝫ cõſideret̃. ¶ F Sequẽs ergo Alex. de ales:ꝑmitto ꝙ refert multũ loq̃ de hũana natura in xp̃o:ꝛ de hoĩe xp̃o. Nã hõ nomẽ eſt ſuppoſiti ſiue ꝑſone:nõ ſic humana natura. Uñ hõ xp̃s ẽ ſuppoſitũ v̾bi ſubſiſtẽtis in natura hũana. Perona em̃ v̾bi:qꝛ ſubſiſtit in duabꝰ naturis humana ſcꝫ ꝛ diuina eadẽ vna ꝛ indiſtincta eſt deus eternꝰ ꝓpter diuinã naturã:eſt hõ verus ꝓpter natura humanã. Hũana aũt natura in xp̃o eſt cõpoſitã ex carne ꝛ aĩa:q̃d manẽs creatura aſſumptuꝫ eſt a ꝑſona verbi. Sicut idẽ hõ eſt credens in deũ ꝛ diligẽs deũ:credẽs per actũ fidei:diligẽs per actũ charitatis:nec tñ actꝰ fidei eſt actꝰ charitatis: nec actꝰ fidei eſt hõ credẽs:ſꝫ aliq̃d in hoĩe diſtinctũ ab hoĩe. Et ideo ꝫ actus fidei ꝛ actꝰ charitatis duo ſunt:nõ tñ duo ſunt hõ credens ꝛ diligens: ſed vnus ipſe eſt qui credit et diligit : q̃uis per aliud credit:ꝛ per aliud diligit. Ita duo ſunt realiter ꝛ eſſentialiter diſtincta natura ꝛ humana ꝛ diuina. Hec tẽporalis:iſta eterna:hec creatura iſta creatrix eſſentia. Una aũt ẽ ꝑſona ꝛ penitꝰ indiſtincta v̾bi ſeu filij dei : q̃ ſubſiſtit eternali-

ter in natura diuina: ⁊ ex tpe aſſumpſit humanā. Et per hoc eadē ⁊ indiſtincta eſt deꝰ ⁊ homo deus ab eterno: hō ex tpe. Refert igitur loqui de adoratione humanitatis xp̄i: ⁊ de adoratiōe hominis xp̄i. Licet nōnunꝙ̄ ſctī vnū p alio prout eſt frequēs id apud Aug. Uerbū ſuſcepit hoīem. vbi hoīez accipit ꝓ natura hūana: quia verbū nō ſuſcepit ꝑſonā ſ; naturā. Iſta nūc ſupponātur ex tertio ſniaꝝ. Quibꝰ ꝓmiſſis ponunt quatuor ꝓpoſitiones.

Propoſitō prima.

¶ G Prima. Homo xp̄s vna adoratiōe q̄ eſt latria ꝓprie accepta eſt adorandꝰ. Patet: qꝛ hō xp̄s eſt ꝑſona v̄bi ⁊ ita deꝰ: ⁊ per ꝯñs ea adoratiōe q̄ ſolius dei: eſt adorādꝰ. hec autē eſt latria proprie dicta. Itē credendum ⁊ profitendū eſt hoīez xp̄m eſſe ſummū ⁊ vniuerſale oīm ꝓncipiū: qꝛ deū ſm illud ſymboli. Dñs noſter ieſus xp̄s dei filius: deus ⁊ hō eſt. Ab hac adoratiōe natura hūana ſecludēda nō eſt: nō ꝙ natura humana ſit terminus huius adoratiōis ſed qꝛ tota perſona verbi (hoc eſt perſona verbi in humana ⁊ diuina natura ſubſiſtens) adorat. Hec enim ꝑſona (qua vere eſt hō) eſt ſummū et vniuerſale omniū principiū. Et ad hoc ſeruit ſimilitudo purpure ⁊ diadematis regis. Similr igniti carbonis. Iō Damaſ. poſtꝙ̄ dixerat. Adoro xp̄i dei mei ſimul vtrāq; naturā ꝓpter carni vnitā diuinitatē. addidit. Nō enim quartā appono perſonā in trinitate: ſed cōfiteor ꝑſonam vnā verbi ⁊ carnis eiꝰ. His v̄bis inſinuare videtur xp̄i humanitatē cū verbo vna adoratiōe eſſe adorādā: attēdēdo vnitatē perſone: quod nihil aliud eſt dictu: ꝙ̄ adoro ſimul vtrāq; naturā ad hunc ſenſum. i. adoro xp̄i ꝑſonam in vtraq; natura ſubſiſtentē. Hoc idem pretēdunt verba btī Aug. ſ. allegata.

Damaſceñ.

Secūda ꝓpoſitio.

¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Hūana natura in ſe cōſiderata adoranda eſt dulia maiore ſiue ſumma que hyperdulia eſt vocata. Probat qꝛ in ſe cōſiderata ē creatura: ſ; ſm grāz ⁊ gloriā oīm creaturaꝝ ꝑfectiſſima: ergo ſibi debet ſūma ſeruitus creature debita: que hyperdulia eſt dicta. Ipſa deniq; eſt qua redempti ſumus ac pr̄i recōciliati quodāmō inſtrumētaliter: qꝛ redemptionē ipſam ꝓncipaliter oꝑata ē diuinitas per hūanitatē tanꝙ̄ cauſam meritoriā. Uerūtñ nō oīs cōſideratio illius nature eſt eius adoratio. Nā ſi cōſidero naturā illā gñaliter ſub ratione entis: hec ꝯſideratio nō meret dici adoratio: qꝛ nō eſt recognitio eius tāꝙ̄ nature intellectualis habētis excellētiā aliquā ex dono diuino. Similiter cōſideratio qua cōſidero eā vt naturam intellectualē ſimpliciter: nō cū excellētiſſimis ſuis donis ⁊ gratijs. Hec cōſideratio eſt quidē actꝰ adoratiōis: ſed dulie minoris: qꝛ illo non profiteor eaz vt ſingulr̄ alias naturas intellectuales excellentē: ſed tanꝙ̄ vnam inter illas. Et hoc eſt ꝙ̄ qdā dicunt: ꝙ hūana natura xp̄i ſiue corpus eius ⁊ aīa pōt cōſiderari quadrupliciter. Uel vt eſt entitas q̄daz in ſe extra nihil. i. q̄ nō eſt nihil: ſe vt eſt aliq̄d extra ſuā cauſam efficiētē. Uel in cōparatione ad ſuā originē: quātū ad partē materialem: vt ſc; corpus formatū de virgine ſpāli ⁊ immediata oꝑatione ſpūſſctī. Uel tertio in ordine ad partē formalē: que ē aīa intellectiua ad dei imaginē creata btitudinis capax. Uel quarto vt deo vnita: vel vnione gratuita excellētiore vel vnione hypoſtatica ⁊ perſonali: que ē ſingulariſſima. Primis duobus modis nō eſt adorabilis: tertio adoratur dulia minore: quarto dulia maiore ⁊ ſumma.

Tertia propoſitio.

¶ H Tertia ꝓpoſitio. Natura humana vt diuine in xp̄o hypoſtatice vnita: nō eſt adoranda latria propria dicta. Patet ex premiſſis: quia latria proprie dicta ſolꝰ deus adoratur. Hūana autē natura vnita deitati in xp̄o nō eſt deus: qꝛ per illā vnionē: l; excellētiſſimā: nō erit terminus creature: nec mutatur quātum ad ſubſtātialia: ⁊ ita manet creatura. Et p; hec ꝓpoſitio ſatis ex ſupra inductis poſt recitationē triū opinionū.

Quarta ꝓpoſitio.

¶ Quarta propoſitio. Accipiēdo latriā cōiter: hūana natura in xp̄o adorāda eſt latria. Pt;: qꝛ hec adoratio nihil aliud eſt ꝙ̄ recognitio eiꝰ vt ſumme ⁊ ſinglr̄ vnite deo ⁊ eius vt ſic dilectio. Et hic actꝰ intellectꝰ ⁊ volūtatis eſt actꝰ latrie large accepte. Et per has ꝓpoſitiōes clare ⁊ reſolute intelligit quō adoranda ſit humanitas xp̄i. Et qđ dictū eſt de humanitate: pariformiter intelligēdū eſt de partibus eius: ſc; corpe ⁊ aīa: attribuendo cuilibet quod ſuū eſt. Nec aliud puto ſenſiſſe ſctōs ⁊ doc. ſi eorum dicta ⁊ verba bñ ⁊ reſolute intelligant. Nā btūs Aug. in ſupra allegatis: volēs ꝙ humana natura vt vnita verbo: nō debet ſpāli adoratiōe adorari: ſ; eadē qua verbu; cui eſt vnita: vult ꝙ hūana natura nō eſt adorāda tāꝙ̄ ꝑſona diſtincta a ꝑſona v̄bi ꝯtra hereticos ponentes duas ꝑſonas ſicut duas naturas. vñ dixit Aug. quaſi

Auguſtinꝰ

rationē aſſignās quare humanitatē adorat deo vnitā. Ut nō aliū ⁊ aliū: ſed vnū ⁊ eūdē deum et hoīem filiū dei eē cōfitear. Illa ergo adoratione qua adorat ꝑſonā que latria eſt: adorat etiā cōiunctā hūanitatē. i. adorat ꝑſonā in hūanitate cōiūcta ſubſiſtētē. Uñ actꝰ ille quo ꝑſonā illā. i. xp̄i in hūanitate ſimul ⁊ diuinitate ſubſiſtētē cōfiteor mēte eſſe veꝝ ⁊ hoīem: ⁊ ſummū ac vniuerſale oīm ꝓncipiū: ē actꝰ adoratiōis latrie: q̄ ꝓncipaliter termiat ad ꝑſonā v̄bi: ſ; partialr̄ ad naturā hūanā. Eſt em̄ aſſenſus ꝓpoſitiōis cuiꝰ extrema totalia ſupponūt ꝓ ꝑſona v̄bi: ꝯnotāt tñ etiā naturā hūanā ꝑ ptē vniꝰ extremi ſignificatā. ¶ Et p hoc pñt ꝯcordari opi. Qđ em̄ dr̄: ꝙ ſic vel ſic cōſiderata natura hūana xp̄i eſt ſic vel ſic adoranda: nihil aliud eſt: niſi ꝙ hec vel illa cōſideratio hūane nature ē hec vel illa ſpecies adorationis. Nā ꝓpter aliā ⁊ aliā cōſiderationem eiuſdē nō mutat obiectū adorationis: ſ; mutat ipſa cōſideratio ſiue cōſiderationis actꝰ: qui eſt realiter ipſa adoratio interior. Hoꝝ ergo actuū vnus pōt dici adoratio latria: aliꝰ dulia maior vel minor: aliq̄s etiā oīno nec eſt adoratio vt dictū eſt. Et hec vr̄ eſſe ſnia Alexan. q̄ ſub epilogo

Alexan.

dicta reſumēs dicit. Reſpiciendo ꝑſonā: vna eſt adoratio ſc; nature ⁊ ꝑſone. Reſpiciēdo diuerſitatē naturarū: differēs eſt adoratio. Diuina em̄ natura ſemꝑ adorat latria. Hūana conſiderata in ſe ſemꝑ maiori dulia: qꝛ ſctm̄ ſctōꝝ. Cōſiderata v̄o vt diuinitati vnita adoranda eſt latria: ex tēſo noīe latrie. Hec ille. ¶ I S; ꝑdictis obuiare videt: qꝛ ſic latria eēt v̄tꝰ theologica ⁊ nō moralis: cuiꝰ oppoſitū doctores cōiter determināt

Diffinit virtutes.

Nā ſi actꝰ latrie eſt actꝰ fidei ſpei ac charitatis ſm ſuperiꝰ dicta: ⁊ eorūdē actuū eadē eſt virtus qꝛ idē habitꝰ: ſequit ꝙ latria ſit v̄tꝰ theologica: immo a fide ⁊ ſpe ⁊ charitate indiſtincta. Ad huius ſolutionē ſupponit ꝙ v̄tꝰ moralis ⁊ theologica nō diſtinguunt penes fines: eo ꝙ oīm v̄tutū vnꝰ ē finis: ipa ſc; felicitas ſ; ph̄m in ethicis S; penes obiectū. Nā v̄tꝰ theologica deū h; ꝓ obiecto. Moralis aūt aliq̄d citra deū. Ut fides ē reſpectu dei: vt habitꝰ īclinās ad aſſētiēdū illi deꝰ ē trinꝰ ⁊ vnꝰ. Charitas ē habitꝰ inclinās ad diligēdū deū vt ſūmū bonū i ſe. Spes ē habitꝰ īclinās ad diligēdū vt ſūmū bonū nr̄; Prudētia v̄o ē circa agibilia tāꝙ̄ obiectū. Fortitudo circa

timores ⁊

timores ⁊ audaciā. Tēperātia circa delectationes ⁊ triſticias. Juſticia circa ea quibus homo ſe bene habet ad alterū. ¶ Supponit̃ ſcđo ex dictis ꝙ latria eſt cultus deo debitus. Hic autem eſt duplex: exterior ⁊ interior. Loquēdo de exteriore ſic manifeſtū eſt ꝙ latria eſt virtꝰ moralis: qꝛ ſic habet pro obiecto nō deū: ſed aliqđ opus exterius: vt ſacrificiū: genuflexionem: aut aliud opus extrinſecū: quo reueremur deū vt ſummū ⁊ vniuerſale oim̄ principium. Eſt em̄ latria exterior: capiendo pro habitu/habitus inclinās ad agendū hmōi opera exteriora. Et ita frequēter loquunt̃ doctores.

Sanctus Bonauē.

Unde ſctūs Bona. diſti. ix. q. ix. dicit: ꝙ cultus deo debitus quatuor noibꝰ noiatur: grece: theoſebia ⁊ latria: latine: pietas ⁊ religio. Quoꝝ duo: ſcꝫ theoſebia ⁊ pietas ꝓprie pertinent ad actum interiorem: latria ⁊ religio ad exteriorē. Nam etſi cultus ⁊ ſeruitꝰ frequēter pro eodē accipiūtur: cultus etiā lꝫ dicat actū interiorē ⁊ exteriorē: tm̄ cultus magis reſpicit actū interiorē. Seruitus ꝟo exteriorem.

Auguſtinꝰ

Latria ſm Aug. cū ſit ſeruitus ꝓprie reſpicit actuꝫ exteriorē. Sicut theoſebia: qꝛ eſt ideꝫ qđ cultus diuinꝰ: iō ꝓprie reſpicit actū interiorē. Uirtꝰ ꝟo que reſpicit actū exteriorē: eſt in gn̄e ꝟtutis cardinalis. Hinc eſt ꝙ latria eſt in gn̄e ꝟtutis cardinalis. Et qꝛ reſpicit actū exteriorem ſub rōne debiti in cōpatione ad alterū: ⁊ hoc eſt iuſticie: ideo cōtinet̃ ſub virtute cardinali que eſt iuſticia. Et qꝛ ſpecies iuſticie ſm quā ordinat̃ ad venerādū naturā ſuperiorē: ſicut dicit Tullius: eſt religio. Hinc eſt ꝙ latria eſt in genere virtutis: ſicut in genere remoto. In gn̄e ꝟtutis cardinalis: quaſi in gn̄e ſubalterno. In gn̄ere iuſticie: ſicut in gn̄ere propinquo. In gn̄e ꝟo religionis: ſicut in gn̄ere proximo. hec Bona. Loquēdo aūt de actu interiori: qui ⁊ ipſe ſm cōem acceptionē ad latriam pertinet ſm quā nō diſtinguitur latria a theoſebia: ſic magis videtur dubium ad quā virtutem pertinet.

Circa cultū dei poſſumus hr̃e triplices actꝰ ad totidē ꝟtutes ꝑtinentes.

¶ R Pro quo aduertēdum ꝙ circa cultum dei poſſumus habere triplices actus ad totidem ꝟtutes pertinentes. Pōt em̄ ratio recta dictare nūc deū eſſe colēdū. Pōt volūtas ſe cōformare huic dictamini: ⁊ velle colere deū: quo velle imperat elici actū diuini cultus. Pōt etiā potētia elicitiua cultus talē actuꝫ elicere. Sicut in ſimili/rō pōt dictare nunc eſſe ſpeculāduꝫ de trinitate ꝑſonaꝝ ⁊ vnitate eſſentie. Uolūtas pōt ſe cōformare ⁊ velle ſpeculari: quo velle imperat intellectui vt ſpeculet̃. Intellectꝰ pōt imperio volūtatis ſe ꝯformare ⁊ ſpeculari. Quilibet hoꝝ actuū generatiuꝰ eſt habitꝰ quoꝝ primus ꝑtinet ad prudētiā: que dictat de agēdis. Scđs ad ꝟtutē moralē appetitiuā. Tertius ad theologicā. Primi duo ſunt practici: tertius eſt ſpeculatiuꝰ. ¶ Sic in ꝓpoſito: qꝛ actus interior quo deꝰ colit̃: eſt actꝰ fidei ſpei vel charitatis: pōt recta rō dictare iā eſſe actualiter credēdū: ſperādum in deū: vel diligēdū eū. Poteſt volūtas ſe ꝯformare: ⁊ volēdo hmōi actꝰ elicere intellectui ⁊ ſibijpſi imperare vt eliciāt. Poteſt intellectus iuxta volūtatis imperium actu credere: ⁊ volūtas diligere ⁊ ſperare. Primus actꝰ dictatiuus eſt actꝰ intellectus: qꝛ rōnis recte: ⁊ pertinet ad prudētiā. Scđs eſt actꝰ volūtatis: ⁊ pertinet ad ꝟtutē moralē: qꝛ obiectū eius ꝓpriū ſicut actꝰ primꝰ: cui ſe cōformat: eſt actus colendi deū: nō ipſe deus. Tertius eſt actus vel intellectus vel volūtatis: ꝑtinēs ad virtutē theologicā: qꝛ actus fidei: ſpei vel charitatis. Suo mō de habitibus derelictis. ¶ Latria ergo interior dicit aliquē triū actuū: aut eoꝝ habitus: ⁊ quidem primū nō dicit. Nō em̄ eſt latria actus vel habitus dictatiuus: ſed inclinatiuꝰ ad colēdū vel ad velle colere ſcđo mō: vel ad ipꝫ colere tertio mō. Et ſic latria interior vel eſt velle elicere actū diuini cultꝰ: aut habitus ad hoc inclinās: ⁊ ita ptinet ad virtutē moralē: ⁊ reducit̃ ad iuſticiā. Uel eſt ipſe actus elicitus quo colitur deus: vel habitus ad hūc inclinās: ⁊ ſic capiēdo pro habitu eſt virtus theologica: fides vel ſpes vel charitas. Hoꝝ em̄ actibꝰ colitur deus.

Btūs bonauentura

Et hoc videt̃ velle ſctūs Boñ. cum prioribꝰ addit. Theoſebia dicit cultum interiorē: qui proprie ſpectat ad ꝟtutes theologicas: ſicut eſt dilectio: fides ⁊ ſimilia Et ſcđm hoc poſſunt concordari doctores. Nā dicentes latriā eſſe virtutem moralem: loquunt̃ vel de exteriori vel interiori: vt nō dicit actū colēdi deum: ſed actū qui eſt velle colere deū: aut habitū ex hmōi actu derelictū. Sed illa latria non adoratur deus: qꝛ actꝰ quo adorat̃ deus terminatur ad deū tāq̄ ad obiectū. Latria autem illa terminat̃ ad actū volūtatis vel intellectus quo adorat̃ deꝰ. Sicut velle videre ſeu amare deum: nō terminatur ad deum tāq̄ ad obiectū: ſed ad actū vidēdi vel amandi deum. Capiendo auteꝫ latriā pro actu vel habitu quo adoratur deus: ⁊ per ꝯn̄s qui terminat̃ ad deū tāq̄ ad obiectum: ſic eſt virtꝰ theologica: vt dictū eſt ſtatim.

De euchariſtie adoratione.

¶ L His de adoratione in gn̄e declaratis: redeūdū eſt ad adorationē euchariſtie. Et qꝛ in euchariſtia multa ſunt. Sunt em̄ ibi ſpecies ſacrales accidentia ſcꝫ que cōtinent xp̄m. Eſt ibi totus xp̄s diuinitas verbi ⁊ hūanitas. ⁊ humanitatis partes: anima ſcꝫ ⁊ corpꝰ: ⁊ vtriuſqꝫ accidētia: vt. ſ. lec. xlij. prope finē. Que ſingula quō differenter adorāda ſunt: ſatis ptꝫ ex quatuor ꝓpoſitiōibꝰ ſupra poſitis. Nā partes ⁊ totum: qꝛ ſimili adoratione adorant̃: ea adoratione qua adorat̃ humanitas xp̄i adoratur etiā eius aīa benedicta: corpus glorioſum: ⁊ mēbra eius. ¶ De accidētibus ꝟo dicendū ſicut de pertinentibꝰ ad hūanitatem xp̄i: vt. ſ. dictū eſt in ꝑncipio huiꝰ lectionis. Debet igitur in ſacr̃o totus xp̄s adorari latria ꝓprie dicta. ¶ Unde dum ſacerdos in miſſe officio ſacr̃m eleuās in altum: populo oſtendit: adorādus eſt xp̄s latria actu interiore ⁊ exteriore. ¶ Interiore magna mentis deuotione: quieto corde: excluſis tumultantibus temporalium rerum cogitationibꝰ ſe recolligat quiuis circūſtans ad deum creatorem ſuum redemptorem ⁊ ſaluatorem: qui veraciter ſm vtranqꝫ naturam ſub ſacramentalibus ſpeciebus quas corporalibus videt oculis: inuiſibiliter cōtinetur adorādum. Dicens verbo mentali/ſm Alexā. de ales. Adoro te ieſu xp̄e ſaluator qui per morteꝫ tuam redemiſti mūdum: quē credo ſub hac ſpecie quā video cōtineri. Adoro per fidē te xp̄m in hoc ſacramēto cōtētū: ꝓfitendo verū deū: verū hoiem eterni patris cōſubſtantialem filium pro nobis hoiem factum: qui quos creaſti ſanguinis ꝓprij effuſione amariſſima morte: a morte perpetua redemiſti: in cuius ſalutarem memoriam p̄ſentem te exhibere dignatus es his ſpeciebꝰ vt iterū ſis hoſtia ⁊ ſacrificiū ꝓ nr̄is reatibus quotidianis: quēadmodū ꝓ vniuerſo mūdo i cruce factꝰ es hoſtia generalis. ¶ Adoro te ꝑ charitatē diligēs corde toto te ſummū ⁊ incōprehēſibile bonū: qui dilexiſti nos dū inimici eſſemꝰ: teipſum in mortē tradens: vt nos patri recōciliādo amicos faceres. ¶ Adoro te ſola ſpes oim̄ vera bona diligentiū: ſumma et finalis beatitudo in te

confidentiū:viaticū militātium: cibꝰ iuſticiam
eſurientiū:mediator dei ⁊ hoim: tuā pleniſſimā
ſatiſfactionē(in cuius memoriā pr̄i libaris ac-
ceptabile ſacrificiū)pro me extēde:⁊ per hoc pre
ſens holocauſtū oia mea pctā expiando miſeri-
corditer dele. ¶ M Pōt ⁊ quilibet fidelis in ele
uatione ⁊ oſtenſione huiꝰ viuifici sacr̄i:rememo
rando meditari opprobrioſam xp̄i oſtēſionem:
dum poſt flagellationē ⁊ corꝑis ſui liuores:poſt
perditā forme ſpeciē pulchritudinē ac decorē:
pilatus eū tanꝙ deſpectū ⁊ viroꝝ nouiſſimum:
ſceleratiſſimoꝝ iudeoꝝ aſpectibꝰ preſentauit:ac
voce cōtēptibili demōſtrauit:dicens. Ecce hō.
Et iterum. Ecce rex veſter. ¶ Mediteťur inſuꝑ
in sacr̄i eleuatione xp̄i in crucis patibulo igno-
minioſam eleuationem:qua inter iniquos ⁊ la-
trones ſuſpēſus:ab intuentibꝰ impijs cōtēpti-
biliter irriſiones ⁊ cōtumelias ſuſtinuit multi-
modas. Sicqꝫ pro cōtumelijs opprobrijs ⁊ bla-
ſphemijs adorādo latrie reuerentiā impendat.
Penſando quātꝰ pro qualibꝰ tāta ſuſtinuit: et
ad gratias agēdas ſe totū incliner. ¶ Similiter
adoret latria exteriori decēti corꝑis geſtu in ſa-
cramenti eleuatione: ad ſignificādū internam
fidē ⁊ reuerentiā:qua ip̄m actu interiori vt oim
creatorem deū ⁊ dn̄ꝫ veneratur. Atqꝫ vt ſicut in
ſua crucifixione ab incredulis turpiter cōfuſus:
blaſphematus : irriſus fuit verbis ⁊ exterioribꝰ
in ordinatis capitis ⁊ mēbrorum motibus. Ita
viceuerſa a fidelibꝰ in ſacroſancto miſſe officio
(quo illius paſſionis memoria agitur)exteriori
corꝑis geſtu honoretur. ¶ Debent igiť humili-
ter nudata fideles capita xp̄o in sacr̄o qđ oſten-
ditur inclinare:cuiꝰ caput ſpinaꝝ aculeis ꝓ de-
lictoꝝ nr̄oꝝ expiatiōe mille vulneribꝰ cruētatū:
in mortis hora ad nos(quoꝝ ſalutē cā agebať)
doloroſiſſime:ſꝫ benigniſſime eſt inclinatū. Nā
inclinato capite tradidit ſp̄m. ¶ Debēt genua
in terrā flectere ſe humiliātes ei:q̇ ſeip̄m exina-
niuit formā ſui accipiens:factꝰ obediēs pr̄i vſqꝫ
ad mortē:mortē aūt crucis. ¶ Et ſicut inuerecū
diſſimi canes deriſorie genu flectētes eternā dei
pr̄is ſapiaꝫ blaſphemauerūt:dicētes. Aue rex iu
deoꝝ. Et iteꝝ. Si rex iſrael eſt:deſcēdat de cruce
⁊ cetera hmōi. Ita ecōtrario genua curuātes:in
tus corda hūliēt:adorātes ⁊ dicētes illud beati
Anſelmus. Anſ. Adoro te xp̄e rex iſrael:lux gētiū: princeps
regū terre:dn̄e ſabaoth:vtꝰ oipotētis dei fortiſ-
ſima. ¶ Debēt ⁊ manꝰ deuote cōponere ꝯ crude
liſſimoꝝ iudeoꝝ ⁊ gētiliū furorē:manꝰ ſuas im-
pie alapizādo:colaphizādo:crucifigēdo extēdē-
tiū. Rurſus debēt manꝰ ſuas in celū tendere cū
mentis affectu:ſicut xp̄s ſuas miſericorditer in
cruce extēdit:vt ſic exaltatꝰ oia traheret ad ſeip̄ꝫ
⁊ tēdēdo manꝰ:ſummo pr̄i gr̄as agere : dicētes.
Gratias tibi dn̄e pr̄ referat ois lingua: ſuꝑ abū
dātia bonitatis tue q̇ vnico filio cordis tui non
peꝑciſti:ſꝫ ꝓ nobis illū tradidiſti in mortem:vt
tm̄ tāꝙ fidelē aduocatū haberemꝰ in celis corā
te. ¶ Debēt ⁊ pectora tūdere in memoriam diri
vulneris dn̄ici pectoris aperti lācea militis: vn̄
ſanguis ꝓfluxit ⁊ aqua:in lauacrū ſimul ⁊ redē-
ptionē pctōꝝ. ¶ Debēt etiā tūdere in ꝯfeſſione
laudis dei ⁊ fraudis ꝓprie:dicētes illud Anſel.
Tuas xp̄e miſeratiōes ꝑdicamꝰ:tue ſuauitatis
memoriā cū abūdātia eructamꝰ:tibi xp̄e ſacrifi
ciū laudis immolamꝰ ꝓ multitudine bonitatis
tue quā oſtēdiſti nobis ſemini nequā:filijs ſcele
ratis ⁊ ꝑditis. Sic deuote ſe gerētes in adoratio
ne xp̄i in sacr̄o:gratiā multiplicē ⁊ fructū pluri-
mū reportabūt. ¶ N Sꝫ pro ch pudor ē cernere
plurimos in eccleſia:qui tanꝙ de beneficijs dei
ingrati paruā vel nullaꝫ huic diuiniſſimo sacr̄o
exhibent reuerentiā. Stant erecti nō attēdētes
illud apl̄i Phil. ij. vbi poſt cōmemoratā xp̄i hu-
miliationē vſqꝫ ad mortem crucis ſubdit. Pro- Ad phil. ij.
pter qđ ⁊ deus exaltauit illum:⁊ donauit illi no-
men qđ eſt ſuꝑ omne nomē:vt in noie eiꝰ omne
genu flectatur celeſtiū terreſtriū ⁊ infernoꝝ. Et
omnis lingua cōfiteať:qꝛ dn̄s ieſus xp̄s in gl̄ia
eſt dei patris. Quibꝰ rogo cōparādi ſunt q̇ hūc
honorē xp̄o exhibere cōtemnunt:quē demones
omittere nō audēt? Sꝫ ꝙ deteſtandi ſunt:q̇ etiā
in ſummi ſacrificij oſtēſione capita ſua nudare
negligūt? Et cū apl̄s virū velato capite orare nō
permittit. Ois em̄ vir inquit:orans vel prophe-
tans velato capite:deturpat caput ſuū.j. Coꝝ. j. Coꝝ. xj.
xj. Caput aūt viri xp̄s:quāti cōtemptus arguiť:
qui etiam xp̄m in ſacramēto ſub oculis ꝑſentē
velato capite adorare preſumit? Cōtra tales pro Eſa. j.
cedit verbū dei per Eſa. c. j. Filios enutriui ⁊ ex-
altaui:ipſi aūt ſpreuerunt me. Exaltauit dū no-
ſtrā naturam aſſumpſit. Enutriuit: dū ſe nobis
in hoc ſacramento cibum vite tradidit. Et ſeq̇-
tur. Cognouit bos poſſeſſorē ſuū:et aſinꝰ ꝑſepe
dn̄i ſui:iſrael aūt.i.vidēs deū per fidem:me non
cognouit:⁊ populus meus non intellexit. Quō
em̄ cognoſcūt in ſacramento contineri redem-
ptorem ſuū? Quō ſuū iudicē intelligūt:qui debi
tā ſubtrahendo reuerentiā viſo sacr̄o:nec amo-
re liqueſcunt in gr̄aꝝ actiones? Nec timore hu-
miliantur in iudicis ſui recognitione? Hec de
populo circūſtante. ¶ Sacerdos vero celebrans
prolatis verbis conſecrationis:humiliter ſe in-
clinet:ac prius xp̄m in sacr̄o deuotiſſime adoret
nō vocali ſono:ſꝫ corde attēto:hec vel ſimilia ru
minans. Adoro te ꝑcioſum ꝑcium redemptiōis
noſtre:hoſtia pacifica:que ſola odoris tui ſuaui
tate ineſtimabili:patrē qui in altis habitat:ad
reſpiciendum humilia inclinaſti:⁊ filijs ire pla-
cabilem reddidiſti. ¶ Eleuando vero hec cogi-
tare poterit. Reſpice dn̄e ſc̄tē pater de ſanctua-
rio tuo:⁊ de excelſo celorum habitaculo : et in-
tuere hanc ſacroſanctam hoſtiā quā tibi offert
magnꝰ pōtifex nr̄ ſc̄tūs puer tuus dn̄s ieſus pro
pctis fratrū ſuoꝝ:⁊ eſto placabilis ſuꝑ multitu-
dine malicie nr̄e. Et ita deuote ⁊ hūiliter depo-
nat oblatā:ponēs in loco ſuo i palla mūdiſſima
corꝑalis. ¶ O Sꝫ occurrūt hic duo dubia. Pri
mū:vtꝝ pctōr vidēs sacr̄m:videndo peccet ſicut Dubium
peccat tāgēdo ⁊ ſumēdo ꝓpter eiꝰ indignitatē. primum.
Scđm:qꝛ pōt error cōtingere in cōſecratiōe:pro
pter quē effectꝰ cōſecratiōis impediť: ita vt nō
fiat cōuerſio panis in corpus xp̄i: vt ſi cōſecrās
nō ſit ſacerdos:aut qꝛ errat in forma:aut qꝛ defi Dubium
cit cōficiendi intentio ⁊c. Nec pōt circunſtans ſecundum.
eſſe certꝰ de tranſſubſtantione facta :immo nec
ip̄e ſacerdos celebrās:qꝛ euidēter ſcire nō pōt ſe
eē ſacerdotē:qꝛ incerta eſt ſibi intētio ſui ordi-
natoris. Quō adorās sacr̄m euadere pōt pericu
lū idololatrie? Si em̄ adorat hoſtiā nō cōſecra-
tā quā putat cōſecratam: idololatriā cōmittit. Rn̄ſio ad
¶ Ad primū dr̄ ſm̄ Alexā. par. iiij. q. lij. mē. vj. et primū du-
alios doc. ꝙ qꝛ ordinatū eſt ab eccleſia vt sacr̄m bium.
euchariſtie immediate in altum eleuetur vt vi-
deatur:⁊ ſaluator xp̄s adoreť:nō tm̄ a iuſtis:ſed
ab omnibꝰ:inſpicere ergo corpus ſub ſacramen
to intētione adorandi:nulli eſt illicitū. ¶ Ra-
tionabiliter autē hoc inſtituit eccleſia:qꝛ ex illa
inſpectione accedit ſpirituale cōmodū inſpiciē
ti:nō tantū iuſto:ſed etiam peccatori. Tū ex pō
deratione charitatis ſaluatoris : tū ex ſubuen-
tione

tione beneficij reparatoris:tum ex recordatione
paſſionis redēptoris. Hec eñ debent ⁊ iuſtus et
peccator in corꝑis xp̄i intuitione recordari: quā
tum fuit beneficium.reparationis : quāta paſſio
redemptoris:quāta charitas ſaluatoris. Ex qua
recordatione cordis compunctio oritur: ac men
tis deuotio accēditur. Uñ nōnunq̃ peccator ad
ꝯtritionem mouetur:⁊ gratiā ꝯſequitur. Nec eſt
ſimile de ſumēte in pctō ⁊ inſpiciēte. Tū qr nō eſt
tāta irreuerētia in videndo ſicut in ſumēdo:qr vi
dēs nō ꝑtingit videndo ad ſubſtantiaꝫ corporis
xp̄i:ſed tm̄ ad ſacramētales ſpecies: ſed qui man
ducat:nō ſolū ſumit ſpēs:ſed xp̄m ſub ſpeciebus
vere ꝯtentū. Tū qr ſumens in pctō abutit̃ ſacr̃o:
nō ſic videns. Abutitur quidem in pctō ſumens:
qr impedimentum ponit ſpirituali cibationi:ad
quā ordinata eſt corporalis māducatio tanq̃ ad
effectū ꝓprium. Uidens aūt in pctō non abutit̃:
qr adorare pōt viſum ⁊ colere per fidem: ⁊ que di
cta ſunt in memoria reuoluere:ad que ip̄a ſacra-
mēti oſtēſio eſt ordinata. Tū tertio qr manducās
in pctō trāſgreditur preceptū apl̄i:immo xp̄i per
apl̄m precipiētis. Probet autē ſeipſum homo: ⁊
ſic de pane illo edat : et de calice bibat. j. Cor. xj.
Hoc autē negligēdo peccator tranſgredit̃:nō ſic
peccator inſpiciēs ſacramentū intētione adoran
di cōtrauenit: ſed magis concordat inſtitutioni
eccleſie. Neqꝫ eñ adorando irreuerentiaꝫ facit:
nec ſe nō preparādo ad gratiā negligētiā cōmit-
tit:eo ꝙ non tenet̃ ſe ad gratiā preparare ꝓpter
viſionē ſacramēti: qr oſtenſio nō ordinat̃ ꝑ ſe ad
gratiā videnti ꝯferendā: vt vult ſctūs Bonauē.
in.iiij. diſt.ix.q.vj. ⁋ P Sic etiā nō eſt par rō in
tangēte:qr viſio ſacramēti fit in diſtantia:tactus
vero in ꝯiūctiōe. Nā ⁊ ſi tāgēs nō attigit ſubſtā-
tiā corꝑis xp̄i: attingit tñ ipſas ſpecies imediate
corpus xp̄i ꝯtinētes. Tum etiā qr tangēs in pctō
abutit̃ ſacramēto : qr tangendū nō eſt niſi ꝓpter
diſpēſationē ſumētis. Hoc aūt eſt actus ordinis
quē laicus facere preſumēs grauiter peccat:offi-
ciū ſibi indebitū vſurpādo . Sicut legit̃ de ſaule:
qui offerēs holocauſtum dño qd̄ ſacerdotū erat:
j. Reg. xiij. regnū perdidit:vt habet̃. j. Reg. xiij. Et ozias le-
pra percuſſus eſt: eo ꝙ incēſuꝫ adolere p̄ſumpſit
in altari thymiamatis : vt habet̃. ij. Paral. xxvj.
Similr̃ ⁊ ſacerdos tangens in pctō grauiter pec
Eſaie.lij. cat:ſicut ſm btm̄ Tho.oīs exercens actū ordinis
ſui ī mortali:peccat mortalr̃. Agit etiā cōtra pre-
ceptū quo dicit̃. Mundamini vos qui fertis va-
ſa dñi. Si itaqꝫ ferēs vaſa dñi ſctificata mūdꝰ eē
percipit̃:quantomagis qui fert ſeu tāgit in ſacr̃o
ſctm̄ ſctōꝝ dñm ipſum? In caſu tñ licet laico : vel
ſacerdoti pctōri tangere : vt ſi iaceret in luto vili
autvbi expoſitū eſſet iminenti ꝑiculo comeſtiōis
a porco vel cane. In illo caſu ſi peccator ſacerdos
vel laicus motus fide ⁊ reuerentia:ipſum tolleret
⁊ poneret in loco congruenti:nō peccaret. In ta-
li enim caſu tangere prohibitū nō eſt:ſed multo-
magis preceptū : qr tenet̃ irreuerentiam ⁊ inho-
neſtā eius collocationē impedire. ⁋ Oza vero tā
gens arcā dei declinantē:bobus calcitrātibus: ⁊
ideo percuſſus ꝯtra preceptū fecit: qr temere co-
Lyra. gnita vxore illa nocte tetigit:vt quidā dicunt: qd̄
nō licebat. Uel vt lyra dicit in poſtilla. ij. Reg. vj.
qr ſua ordinatione vehebat̃ in plauſtro:que leui
tarū humeris portari precepta erat. Ideo dū cal
citrabant boues : percuſſus eſt : ideo non ꝓpter
tactum preciſe:ſed ex cauſis dictis percuſſus eſt.
Ubi nihilominus ſm glo. notandū eſt quantum
delinquat qui ad corpus dñi reus accedit : ſi ille
morte mulctat̃ qui arcam dñici corporis figuraꝫ
minori q̃ debuit veneratione corripuit. ⁋ Q Si
replicatur de bethſamitis qui percuſſi ſunt pla-
ga magna:pro eo ꝙ viderūt arcā dei reductam a
philiſtijm: vt habet̃. j. Reg. vj. Sed longe dignꝰ
eſt ſacrm̄ euchariſtie arca federis in lege. Reſpō
detur ꝙ quia preceptū fuit:ne arca nuda videre-
tur. Unde Nume. iiij. legitur ꝙ aaron ⁊ filijs eiꝰ
mandatū eſt vt intrarēt ſanctuariū ⁊ inuoluerēt
arcam:ip̄amqꝫ ſic inuolutā traderent leuitis por
tandā. Et dicit̃ ibidem. Alij nulla curioſitate vi-
deāt que ſunt in ſanctuario priuſq̃ inuoluātur:
alioq̄n morientur. Ideo bethſamite:qr curioſita
te ducti arcā nudā cōtra preceptū viderūt:a dño
ſunt percuſſi. Quod nihilominus etiaꝫ in figura
illis contigit nr̄i: ſignificās ꝙ ſimplicioribus nō
licet arcana dei perſcrutari : que in ſacra latent
ſcriptura per arcā ſignificata : ſm illud Prouer. Prouer. xxv
xxv. Qui ſcrutator eſt maieſtatis : opprimetur a
gl̄ia. ⁋ Dupliciter autē eſt videre maieſtatē dei:
ſcꝫ per fidē: ⁊ ſic videre licꝫ omnibus. Alio modo
per ſcrutinium: ⁊ ſic non licet niſi prouectis ⁊ in-
ſtructis in diuina ſcientia. De nō vidēdo aūt ſa-
cramentū:nō eſt preceptū niſi his qui nondū ba
ptiſmatis ſacramento ſunt initiati:illi eñ admit
tendi nō ſunt:ſed finita miſſa cathecuminoꝝ ex-
pellēdi:de quo ſupra lec. xv. Unde advidendū ad
mittunt̃ oēs qui fide ⁊ ſacramētis xp̄o iūcti ſunt
ad manducandū ſolū qui charitate dño ſunt vni
ti. Uerūtamen ſi quis ex humilitate non figeret
viſum ad ſacrm̄:ſed in terram oculos deflecteret
ſe indignum reputans tanti ſacramenti viſione:
nō reprobat̃: ſilis in hoc publicano : qui oculos
ad celū leuare nō audens : pectoris percuſſione:
⁊ humili oratione veniā impetrabat:vt refert Lu
cas. c. xviij. Pōt eñ q̄ñqꝫ opꝰ bonū ſupererogatio-
nis ex humilitate omitti : qua tñ omiſſione alter
nō tenetur abſtinere:vt vult bea. Tho. in. iiij. ſcri
pto. diſt. ix. q. iij. ⁋ R Ad ſcdm̄ dubium. Reſpon Rñſio ad
det̃ ſm Alex. par. iij. q. xxx. mē. iij. ar. j. §. iij. ⁊ poſt ſm dubiuꝫ.
eum bea. Tho. ⁊ ſctūs Boñ. in. iiij. diſt. ix. ꝙ ho-
ſtia ſiue euchariſtia ī altari adorari debet ſub cō
ditione:ſi ſeruata ſunt ſeruāda: hoc eſt oīa requi
ſita ad cōſecrationē. Et hoc habituali: hoc eſt ta
cita vl̄ expreſſa. Nō eñ opꝫ ꝙ adorans hoſtiā in
miſſa actualiter ſeu expreſſe cōditionē apponat.
Nec forte expedit maxime ſimplicibꝰ:ne dubita-
tiōi circa fidē ſacramēti locū dare aſſueſcāt. Sed
ſufficit ꝙ habeat conditionē illā habitualiter ſi-
ue tacite. Ita ꝙ intentio ſua taliter ſit inſtituta:
ꝙ ſi ſciret defectū circa neceſſaria ad cōſecratio-
nē req̄ſita fuiſſe commiſſuꝫ:non adoraret. Uel ſi
ꝯditio p̄dicta tp̄e adorationis in cogitatiōe occur
reret ipſam apponeret . Hac itaqꝫ habituali ac
tacita ꝯditiōe exiſtēte:adorans ſine actuali ꝯdi-
tiōe:vt puta de ea nō cogitās adorādo nō peccat
etiā ſi hoſtia nō fuerit ꝯſecrata:qr nō adorat pu-
rā creaturā:ſꝫ xp̄m ſm intētionē ſuā: Quis ſacer-
dos nō ꝯſecrans:aut volūtarie aliq̄d ad ꝯſecra-
tionē requiſitū omittēs quantū in ſe eſt facit po-
pulū idololatrare:qr offert purā creaturā ad ado
randū:vt dicit Tho. ⁋ Hec aūt habitualis intē-
tio nō ſufficeret:ſi quis adoraret angelū ſathane
transfigurantem ſe in chriſtum. Nam ſi ille ado-
ret̃ ſub conditiōe:ſi tu es chriſtus:non peccat ſic
adorans:qr tunc non adorat ſathanam: ſed chri
ſtum: qr non ſtat oratio niſi ſtet cōditio. Nec ad
aliū refert̃ oratio:niſi etiā ad quē refertur oratio
nis intētio. Si aūt habitu tm̄ habeatur cōditio:
nō actu nō vitat̃ idololatrie pctm̄:nec excuſat̃ ho
mo rōne ignorātie facti. ⁋ Habet eñ triplex ad-
iutoriū talē vitādi errorem. ſ. ſacre ſcripture mo-

nitionē:q̄ nobis ſignificat ꝙ angelus tenebrarū
ſe trāſfert in angelū lucis.ij.Coꝛ.xj.Item ꝙ multi
venient in noie meo dicit dn̄s: dicētes.Ego ſum
Mat.xxiiij. xp̄s:ꝛ ſeducēt multos ꝛc.Mat.xxiiij.¶S Scd̓m ad
intoriū eſt oꝛationis remediū. Nā ſi oꝛaret deū
toto coꝛde vt reuelaref ei veritas:non ꝑmitteret
deus eū decipi.In hoc eñ caſu intelligitur illud
Joan.xvj. Joan.xvj.Si q̄d petieritis patrē in nōie meo da-
bit vobis.In nōie meo qđ eſt ieſus:qđ interpreta
tur ſalus.Hoc eſt. Si q̄d petieritis ꝑtinēs ad ſa-
lutē:vt exponit btūs Aug.Ūn̄ qui in caſu nō oꝛat
nō adhibet oēm diligētiā quā dꝫ.¶T Tertiū eſt ſu
ſpēſio actus adoꝛādi ſꝫ Bonauē.Sic legitur de
ſctō Luciano ꝑſbytero:q̄ reuelationē ſibi veram
factā ꝑ gamalielē bti Pauli didaſcalū nō ſtatim
acceptauit nec credidit:ſꝫ ſe ſuſpēdit donec ꝑmiſ
ſa oꝛōne viſio ipa tertio ſibi manifeſtaretur.Uel
Alexan. tertiū adiutoꝛiū ſm Alex.eſt appoſitio actualis
ꝯditionis:cuius appoſitiōe pōt vitare periculū.
Ut ſi tu es xp̄s adoꝛo te.¶S Si ergo talis appa
ritio oſ̄ditur alicui:qꝛ res iſolita eſt ꝛ noua: ideo
nō dꝫ precipitare ſniam: ſed diligenter ꝯſiderare
priuſq̄ꝫ adoꝛet:ſm illud.j.Joan.iiij.Probate ſpi-
ritus ſi ex deo ſunt:ꝑmiſit aūt.Nolite omni ſpiri
tui credere:rōnem ſubiungēs:qꝛ multi pſeudo ꝓ
phete exierūt in mundū.Sic virgo prudētiſſima
audita ſalutatiōe angelica: nō ſtatim aſſenſit: ſꝫ
turbata in ſermone angeli cogitabat qualis eēt
illa ſalutatio. Propter qđ etiā legitur de quodā
ſancto patre: cū appꝛuit ei diabolus in ſpecie xp̄i
clauſit oculos:dicēs ſe nolle xp̄m videre in hac vi
ta:cuius humilitate diabolus cōfuſus abſceſſit.
Quo cōtra narraf de multis qui leues coꝛde: ad
tales reuelatiōes ſe reputātes idoneos deſidera
uerūt eas ꝛ ſunt in inſanias ꝛ ſtulticias ꝛ ꝑicula
precipitati.Quō aūt diſcerni debeāt viſiones ve
re a falſis:multa ſcripſerūt patres opuſcula: iter
que ſingulari ꝑconio dignū eſt opus qđ cancella
Multū va-let hūilitas ad obtinendas veras viſiones. rius pariſienſis Gerſon de ꝓbatione ſpūum cō-
pilauit. Ubi plurimū valere docet hūiliatē: qua
hō viſionibus hmōi indicat ſe indignū. Quia er
go viſiones hmōi ꝛ appꝛitiōes inſolite ſunt:nō ex
cuſat errātē in eaꝝ adoꝛatiōe intētio habitualis.
Sed ſeſe ſuſpēdat cui tali ꝯtingūt: donec certifi-
cetur:vl' ad min⁹ ſub ꝯditiōe actualiter appoſita
adoꝛet. Conſecratio vō hoſtie ſolita eſt ꝛ ꝯſueta:
iō ſufficit ibi habitualis ꝯditio: ſi ꝯſecratio debi
to modo facta eſt. Unde nulli vel pauci i hac ado
ratiōe peccāt. Oēs eñ hanc ꝯditionē tacite aut
habitual'r hn̄t. Quod ex hoc manifeſtū eſt:ſi ado
rās req̄reref:quid faceres ſi ꝯſecratio debito mo
do facta nō eſſet. Haud dubiū quin fidelis q̄ſqꝫ
requiſitus reſponderet:nequaq̄ꝫ adoꝛarem.

¶Lectio.lj. A

R
ſtat circa hāc materiā adhuc dubiū: q̄d agēdū ſi in loco hoſtie appareret alia ſpecies:puta carnis/vel
pueri: cruoꝛis vel agni aut ſil'is. Utrum ſub his
ſpeciebus debeat xp̄s adoꝛari? ꝛ an ibi xp̄s con-
tineatur/ꝛ quomodo?¶Pꝛo primi ſolutione no Appitio al-terius ſpēi loco hoſtie dupl'r fieri poteſt.
tandū ꝙ hmōi apparitio ex duplici cā fieri ſolet.
Quādoqꝫ propter ardenter amātes: qui magno
ꝛ eſtuāti deſiderio xp̄ꝫ ſub ſacr̄o ſibi oſtēdi humi
liter ꝛ deuote deꝑcantur:quoꝛū precibus diuina
pietas q̄n̄qꝫ condeſcendit:vt ſic eoꝝ deuotio am
plius accēdatur. Uel propter heſitātes in fide ſa
cramēti:vt ad veritatē fidei miraculo innitentur
ꝛ ſolidētur. Poteſt ꝛ fieri diuina permiſſione illu
ſione demonis ad decipiendū ꝛ fallendū incau-
tos. Quēadmodū in cōuētu quodā fratrū mino-
rū obſeruātiū oppidi yſennac partiū thuringie
nr̄is tꝑibus ꝯtigiſſe relatiōe accepi. Fratricellum
vnū laicū celebrāti aſtitiſſe: ꝛ duꝫ tēpus cōionis
quo ſacerdos ſumere ſacr̄m ſolit⁹ eſt aduenerat:
ꝙ frater ille laicus ex quadā indiſcreta deuotio-
ne cōionē ſacre euchariſtie deſiderabat: apud ſe
putās ſe bene diſpoſitū ad tanti ſacramēti perce
ptionē. Et ſic minus caute in ſeipſo complacēte:
apparuit quidā in ſpecie angeli particulaꝫ appa
renter poꝛrigēs. Aperuit ſtultus oꝛa: ſumens de
manu poꝛrigētis apparentē hoſtie particulam:ꝛ
cōtinuo a diabolo obſeſſus eſt ꝛ grauiter vexat⁹.
Poſtea tn̄ elapſis aliq̄t diebus:fratrum oꝛationi
bus liberat⁹ eſt.¶B Sed de primo ꝓſequamur
qui adhuc dupl'r poteſt ꝯtingere. Aut cū diuina
reuelatiōe ꝙ ſub ſpecie tali xp̄s veraciter cōtine-
tur. Aut ꝙ fiat apparitio ſine tali reuelatiōe. Si
pꝛio modo cū tali reuelatiōi falſum ſubeſſe non
poſſit:ſicut nec fidei nr̄e:quā per reuelationē ac-
cepimus:dubitandū non eſt ei cui facta eſt reue-
latio:xp̄m ſub tali ſpecie veraciter cōtineri. Qua
propter pōt ꝛ debet a tali catholice et laudabil'r
adoꝛari. de quo paſca. de quodā preſbytero nar-
rat:qui cū digno moderamine ſanctā chꝛiſto pro
pitio duceret vitam: cepit omnipotētem deū pre
cibus pulſare:vt ſibi monſtraret coꝛpoꝛis chꝛiſti
naturā: nō iſta inquit ex infidelitate:ſed ex men-
tis pietate petiuit. Fuit eñ a pueritia diuinis le-
gibus imbutus:ꝛ propter amoꝛem ſuperni regis
olim patrios fines dereliquit: ꝛ dulcia liquerat
arua:vt exul ſedulo chꝛiſti diſceret myſteria. Id-
circo ei⁹ amoꝛe ſuccenſus: magis quotidie ꝑcio-
ſa munera offerens:poſcebat ſibi premoſtrari: q̄
foꝛet ſpecies latitans ſub foꝛma panis ꝛ vini. Ue
nerat ergo dies vt idē celebrans pie ſolennia miſ Attende de quodam ſacerdote cui de⁹ mōſtrauit coꝛpis xp̄i naturā.
ſarum: moꝛe ſolito ꝓcubuit genibus. Te precoꝛ
omnipotēs inquit: pāde mihi exiguo in hoc my
ſterio naturam coꝛpoꝛis chꝛiſti:vt mihi liceat eū
conſpicere preſentem coꝛpoꝛeo viſu:ꝛ foꝛmā pue
ri quem olim ſinus matris tulit vagientem nunc
manibus contrectare. Qui dum talia precaretur
angelus de celo veniēs affatur ſacerdotem. Sur
ge inquit ꝓpere:ſi chꝛiſtū videre placet:adeſt pre
ſens coꝛpoꝛeo veſtitus amictu:quem ſacra puer-
pera geſſit. Tunc venerabilis preſbyter pauidus
vultu ſe erigēs:vidit ſuper arā patris filium pue
rū quem ſymeon infantem poꝛtare ſuis vlnis me
ruerat. Cui angelus inquit. Si chꝛiſtum videre
placuit:quē prius ſub ſpecie panis verbis myſti-
cis conſecrare ſolebas:nūc oculis inſpice:mani-
bus attrecta. Tūc ſacerdos celeſti munere fretus
qđ dictu mirū eſt:vlnis tremētibus accepit pue-
rū: ꝛ pectus ꝓpꝛiū pectoꝛi chꝛiſti ꝯiunxit. Dein-
de ꝓfuſus in amplexum dat oſcula deo:atqꝫ ſuis
labijs preſſit pia labia chꝛiſti. Quib⁹ ſic actis pre
clara mēbꝛa filij dei reſtituit in verticem altaris:
ꝛ replenit celeſti pabulo chꝛiſti menſam. Tūc rur
ſus homo pꝛoſtratus depꝛecatus eſt dn̄m:vt di-
gnaretur ipſe

gnaref ipſe iterũ verti in priſtinã ſpeciẽ. Qua ex-
pleta oratione ſurgẽs e terra inuenit corpus xp̄i
in formã remeaſſe p̄orẽ. Et cõcludẽdo dicit. Mi
ra oĩpotẽtis diſpenſatio: q̄ ob vni9 deſideriũ: ita
ſe p̄bere dignatus eſt viſibilẽ: ⁊ nõ informẽ ſicut
aliĳs q̄buſdã: ſed in forma pueri: quaten9 et veri-
tas pateſceret in oſtẽſo: ⁊ ſacerdotis deſiderium
impleref ex miraculo: noſtraq̄ꝫ fides firmaref ex
relatu. Hec ille. ¶ ¶ Utrũ aũt talis effigies pue
ri apparẽtis ſit ꝑpria ſpecies ⁊ figura xp̄i: aut ſit
aliqua forma miraculoſe aliũde creata ſub qua
xp̄s latet: dubitari põt. Similiter vtrum ſub tali
ſpecie apparente ſit xp̄s: eo modo quo in hoſtia
ſub ſpecie panis: tot9 ſcꝫ ſub toto: ⁊ tot9 ſub qua
libet parte. Aut ſit ſub illis dimẽſionibus circũ-
ſcriptiue: caput vcꝫ ſub capitis figura: ⁊ pes ſub
figura pedis ⁊ ita de aliĳs partibus. ¶ Beatus

Beatus Tho.

Tho. aliã diſtinctionẽ ꝑ reſpõſione ad p̄ncipale
dubiũ motũ: ſcꝫ an ibi xp̄s vere cõtineaf: in par-
te. iĳ. q. lxxvi. ar. vi. ponit dicẽs q̄ dupliciter con
tingit talis apparitio: qua q̄ñq̄ꝫ miraculoſe vide
tur caro aut ſanguis aut puer in hoc ſacramen-
to. Q̄ñq̄ꝫ cõtingit hoc ex parte vidẽtiũ: quoꝝ ocu
li immutanf tali immutatione: ac ſi viderent ex-
preſſe exteri9 carnẽ vel ſanguinẽ aut pueꝝ: nulla
tñ mutatione facta ex parte ſacramenti. Et hoc
quidẽ videtur cõtingere: q̄ñ vni videf ſub ſpecie
carnis vel pueri: aliĳs tñ videf ſicut prius ſub ſpẽ
panis vel q̄ñ ad horã videf ſub ſpecie carnis vel
pueri: poſtmoduꝫ ſub ſpecie panis. Nec tñ hoc
pertinet ad aliquã deceptionem: ſicut accidit in
magoꝝ p̄ſtigĳs: q2 tales ſpecies diuinit9 forman
tur in oculo ad aliquã v̄itatẽ figurandũ ad hoc
ſcꝫ vt manifeſtef vere corpus xp̄i eſſe ſub hoc ſa-
cramẽto. Sic etiã xp̄s ſine deceptione apparuit
diſcipulis eũtib9 in emaus ſub ſpecie peregrini.
Dicit eñ bea. Aug. in li. de. q. euãge. q̄ cuꝫ fictio

Augu.

nr̄a referf ad aliquã ſignificationẽ nõ eſt mẽda-
cium: ſed aliqua figura veritatis. Et q2 per hunc
modũ nulla immutatio fit ex parte ſacramenti:
manifeſtũ eſt q̄ nõ deſinit eſſe xp̄s ſub hoc ſacra
mento tali apparitione facta. Q̄ñq̄ꝫ vero contin
git talis apparitio non per ſolã immutationẽ vi
dentiũ: ſꝫ ſpecie q̄ vr̄ exterius realiter exiſtente: ⁊
hoc tũc videf eſſe: q̄ñq̄ꝫ ſub tali ſpecie q̄d ab om-
nib9 videf nõ ad horã tm̄: ſed per lõgũ tp̄s ita ꝑ-
manẽte. Et in hoc caſu q̄dã dicũt: q̄ eſt ꝑpria ſpe
cies corporis xp̄i. ¶ Nec obſtat q̄ q̄ñq̄ꝫ nõ videf
ibi totus xp̄s: ſed aliqua pars carnis. Uel etiam
q̄ nõ videf in ſpecie iuuenili: ſed in effigie pueri
li: q2 in p̄tãte corpis glorioſi eſt q̄ videaf ab oc̄lo
nõ g̃lioſo vel ſm totũ: vel ſꝫ partẽ: ⁊ in effigie ꝑ
pria vel aliena. Hoc autẽ ſanct9 Tho. reprobat:

Sanctus Thomas.

q2 ſm eũ corpus xp̄i nõ põt videri niſi in vno lo-
co: in quo circũſcriptiue cõtinef. Unde cũ in ꝑ-
pria ſpecie videaf in celis: nõ ſic videf in hoc ſa-
cramẽto ſiue in terris. Etiã: q2 corpus glorioſuꝫ
q̄d apparet vt vult poſt apparitionẽ cũ voluerit
diſparet: vt dicif Lu. vl. q̄ ab oculis eoꝝ diſcipu

Luce vl.

loꝝ euanuit. Hoc aũt q̄d ſub ſpecie carnis appa
ret diu ꝑmanet: quinimmo q̄ñq̄ꝫ legif incluſum:
⁊ multoꝝ ep̄oꝝ cõſilio in pixide reſeruatũ: q̄d ne
fas eſſet de chriſto ſentire ſm propriaꝫ ſpeciem.
¶ D Ideo dicẽdũ: ait Tho. q̄ manẽtib9 dimen-

Sanctus Thomas aquinas.

ſionib9 q̄ prius fuerũt: fit miraculoſe q̄dã muta-
tio circa alia accidentia puta figurã ⁊ colorem ⁊
alia hm̄õi: vt videaf caro vel ſanguis: aut etiam
puer. Et ſicut ſupra dictum eſt: hec non eſt dece-
ptio: q2 fit in figurã cuiuſdã veritatis: ſcꝫ ad oſtẽ
dendũ per hãc miraculoſam apparitioneꝫ q̄ in
ſacramento eſt vere corpus xp̄i ⁊ ſanguis. Et ſic

patet q̄ remanẽtib9 dimẽſionibus que ſunt fun
damẽta illoꝝ accidẽtiũ: remanet vere corp9 chri
ſti in hoc ſacramẽto. Nec videf propria ſpecies
corporis xp̄i: ſed ſpecies miraculoſe formata: vel
in oculis intuentiũ: vel etiã in ipſis ſacramẽtali
bus dimenſionib9 que manẽt etiã in mutatione
facta circa eas q̄ñtũ ad alia accidentia. Hec oĩa
bea Tho. ¶ Et põt hic dicẽdi modus ſic intelli-
gi: q̄ ſicut in ſacramẽto ſaluanf dimenſiones pa
nis: que ſub qualitatib9 ſenſibilib9: colore ſcꝫ et
odore: ſapore ⁊ ceteris p̄tendũt ⁊ indicãt ſpecieꝫ
panis. Ita in hac trãſſormatione diuina virtute
ſuperaddunf alia accidẽtia ſenſibilia: que indi-
cant ſpeciẽ carnis vel pueri. Et ſm hoc dimẽſio-
nes ille que prius erãt figure rotũde: aliã figurã
poſtea acq̄rũt: ſm diuinũ bñplacitũ. Et forte in
hac ſuperfuſione accidẽtiũ carnis ad illas dimẽ
ſiones ſiue q̄ñtitatem panis: accidẽtia ſenſibilia
panis, que p̄fuerũt: cedũt: q2 forte idẽ ſubiectum
hec ⁊ ille qualitates ꝑ eodẽ tempore afficere nõ
poſſunt. ¶ E Egidius de ro. theo. xxiĳ. videf di-

Egidius de Roma.

cere: q̄ illa ſpecies pueri nõ eſt ꝑpria ſpecies ⁊ fi
gura xp̄i: ſed quedã forma miraculoſe facta: et in
hoc cõcordat cũ ſancto Tho. Sed in hoc diſcor
dat: q2 dicit q̄ dimẽſiones panis diuina virtute
cõuertunf in accidẽtia carnis ſiue pueri: ⁊ nõ in
accidẽtia corporis chriſti: ⁊ ita dimẽſiones prio
res nõ manẽt. Et ſub illis accidentib9 eſt corpus
chriſti: ſicut prius fuit in accidẽtib9 panis. Et ſi-
cut accidẽtia panis que prius apparebant: non
erãt accidẽtia ⁊ dimẽſiones ꝑprie xp̄i: ita nec di-
menſiones ille pueri vel carnis poſt apparẽtes:
ſunt dimẽſiones xp̄i: q̄ñuis ſub illis vere chriſtus
cõtineaf ſicut ⁊ cõtinebaf ſub priorib9 accidẽti-
bus panis. Fundat ſe etiaꝫ doctor iſte in ratione
Thome q̄ñtũ ad id in quo cõcordat: q2 vnum cor
pus nõ põt localiter ⁊ ſm ꝑprias dimẽſiões eſſe
niſi in vno loco. Cum aũt xp̄s ſit ſic in celo: nec
veriſimile ſit ipſum propter hm̄õi apparitiones
deſerere celũ: dimẽſiones ille carnis vel pueri nõ
ſunt ꝑprie dimẽſiones corporis xp̄i. Quod ſi ali
quis nõ haberet ꝑ incõuenictẽ xp̄m ꝑ tali tẽpo-
re deſerere celũ corporaliter: q2 tamen eodẽ tẽpo
re cõtinguũt apparitiones ille in diuerſis locis:
ſequif nihilominus vnũ corp9 ſm ꝑprias dimẽ-
ſiones eſſe in diuerſis locis: q̄d reputat impoſſi-
bile. Sed quicq̄d ſit de illo dicto in ſe: patet ex p̄-
miſſis: q̄ ratio illa nullũ hꝫ fundamẽtũ: cũ ſupra
ſufficiẽter ꝓbatũ eſt: ideꝫ corpus eſſe in diuerſis
locis nullã includere cõtradictionẽ: ⁊ per conſe-
quens nõ eſſe ſimpliciter impoſſibile. ¶ F Alio-
rum modus eſt: cui videf cõſentire Alexan. q̄ in
iſtis apparitionib9: dũ tamẽ a deo fiũt: ⁊ non hu
mana ꝓcuratione aut diabolica illuſione: appa
ret chriſt9: ſeq̄ꝫ oſtẽdit in ꝑpria ſpecie ⁊ accidẽti-
bus ſuo corpori inherẽtib9: qualiter oſtẽdit ſe di
ſcipulis ſuis poſt ſuã reſurrectionẽ: et petro poſt
aſcenſionẽ: ⁊ quod apparet eſt caro chriſti vera.
Nec obſtat q̄ nõ ſemꝑ videf totus chriſtus: ſed
aliqua pars carnis. Sicut in miraculo b̄ti Gre-
go. quo petente panis chriſti formã accepit digi
ti. Aut q̄ nõ ſemꝑ apparet in forma virili quam
habet in celo: in qua apparuit ⁊ petro dicenti ſi-
bi: dñe quo vadis: ſed aliquãdo in forma pueri:
vt in apparitione paſcaſĳ ſupra poſita. Quia in
poteſtate corporis glorioſi eſt: vt ab oc̄lo nõ glo-
rioſo videaf ſm ſe totũ vel ſm parteꝫ, in q̄ñtitate
magna vel parua: forma illa vel alia: ſub fulgore
claritatis glorie vel ſine: etiã vt appareat vni: et
ab vno videaf: et nõ alteri nec ab alio cernatur.
¶ Et quicq̄d ſit de corpore glorioſo generaliter:

hoc tamē eſſe in poteſtate chriſti: in cuiꝰ poteſta
te ſunt oīa corpora: ⁊ q̄tum ad eſſe ⁊ q̄tū ad ſic:
vel ſic eſſe ſeu apparere: nullus hʒ ambigere fide
lis: ⁊ ad illā poſitionē arguit Alex. Cū hmōi reue
lationes fieri ſolēt in miſericordi condeſcēſione
defectus fidei alicuius vt fides huiꝰ ſacramenti
roboretur. Si autem caro aut ſanguis ſic appa
rens eſſet caro vel ſanguis alicuius aīalis: vel ſu
bito creata: nullū argumentū veritatis induce-
ret ad fidē ꝓbandā vel roborandā: ſed ſolummo
do caro aut ſanguis chriſti. Unde nō videtur ꝙ
ob cauſam pretactam debeat apparere caro vel
ſanguis niſi ipſius dñi. Q̄m licet virtute aliqua
oſtenderet alicui heſitanti caro vel ſanguis alie
nus. (Licet forte ex hac oſtēſione excitaretur ad
credulitatē) nō tamē hec fides ꝑueniret ex ſigno
vel oſtēſione veritatis: ſed potius falſitatis: q: ex
hoc ꝙ in tali apparētia: tale apparēs credit eſſe
corpus dñi vel caro chriſti: crederet ṽitas ipſius
ſacramenti. Si eñ crederet eſſe caro vel ſanguis
bruti: nunq̄ ꝓpter hoc crederet: nec credi debe-
ret veritas ſacramēti. ¶ B Q: ergo oſtēſio veri-
tatis ipſius ſacramēti dʒ fieri per indicia vera ⁊
non ſimulata vel ficta: videt dicendū ꝙ caro vel
ſanguis in hmōi apparitione eſt vera caro dñi:
Obiectio. aut verus ſanguis xp̄i. ¶ Et ſi obijcit ꝙ aliquan
do apparuit caro in loco ſacramēti diuturnita-
te tēporis corrumpi et denigrari: ſicut accidit in
marchia teruiſina: vbi a multis diebus videtur
corrūpi: vt patet ex certitudine ſenſuum. Caro
Solutio obiectionis. autem chriſti eſt incorruptibilis ⁊ glorioſa. Re-
ſpondet ille doc. ꝙ illud nunq̄ accidit quando a
dño fit iſta apparitio: ſed ſolū quādo fit procura
tione humana vel operatione diabolica. ¶ Nec
obſtat ſi dicit ꝙ chriſtus nō eſt niſi duobus mo-
dis: ſcilicet manifeſte in ꝓpria forma in celo: aut
velate ſub ſpeciebus panis et vini in ſacro. Q:
hoc verū eſt regulariter. Diſpēſatiue tamen pro
pter fidei robur: aut deuotionis fomentum: aut
aliā cauſam oſtēdit ſe quādoq̄: aut corpus ſuuz
ſine velamine: ſm ꝙ noſcit fidelibꝰ expedire. Uñ
cōtingit ꝙ vno tempore vni oſtēdit carnem ſuaz
ſub ſacramēti velamine alteri in ſe ⁊ nude. Unde
accidit vt vnus videt ⁊ hoſtiā ⁊ carnē velatā ſub
panis ſpecie: alius carnez reuelate: vt ſic ex facti
notitia ⁊ relatione fide digna certū habeat. Nec
hoc eſt impoſſibile deo: cū ⁊ angelus in corpore
aſſumpto vni ſe oſtēdit ⁊ nō alteri eque preſenti:
vt patet Dañ. x. vbi dicit. Uidi ego daniel ſolus
Dañ. x. viſionē. Porro viri qui erāt mecū: nō viderunt.
Loquit autē de viſione angeli apparētis in ſpe-
cie viri: lineis veſtiti: ⁊ in alia forma vni q̄ alteri.
Quod ergo poteſt angelus in corpore alieno: po
teſt chriſtus in corpore ſuo. ¶ Differentia etiam
quā bea. Tho. ſupra ponit quādo apparitio ma
net ⁊c. nō eſt probabilis: q: in miraculo bea. Gre
go. vbi ad firmandū plebis fidē: ſacramentū ver
ſum eſt in cruentā carnez: ⁊ ſtatim ad orationem
eiuſdē rediȷt in panis ſpeciē. ¶ Hec ſentētia ſic
poteſt perſuaderi. Q: diuina miſericordia q̄ hāc
apparitionē facit: cōdeſcēdēs infirmitati homi-
num vt fides recta de ſacramēto eluceat ac robo
ret: nequaq̄ decipit: neq̄ ad idololatriā ꝯmitten
dam nos incitat: que tamē cōmitteret: dū homi
nes miraculo inducti: in adorationez tanq̄ veri
corporis ⁊ ſanguinis xp̄i procumberent ⁊ adora
rent: dum miraculū tale appareret vel in ſacerdo
tū manibꝰ: vel in loco hoſtie. Ad idololatriā au-
tem homines prouocare deū: nefas eſt cogitare:
cū idololatrie vltor eſt deꝰ ⁊ punitor. ¶ H Ex ha
rum opi. recitatione ſatis apparet: ꝙ omnes illi
modi in hoc concordant: ꝙ ſub illa ſpecie mira-
culoſe apparēte vere eſt corpꝰ chriſti: niſi ꝙ bea.
Tho. ſentit ꝙ deſinentibus dimenſionibus pa- Sanctus Thomas.
nis: non manet corpus chriſti. Nō autem in ta-
li apparitione deſinunt: quia eis manentibꝰ poſ
ſunt alia accidentia mutari. ¶ Sed an ſpecies il
la apparens ſit ſpecies corporis chriſti: ita ꝙ ac-
cidentia illa apparentia inhereant corpori chri
ſti: variātur opiniones. ¶ Nam prime due opi.
hoc negant: ſed dicunt eſſe ſpecies miraculoſe ꝓ
ductas: ſub quibus non aliter eſt corpus chriſti:
q̄ fuit prius ſub ſpeciebus panis: ſcilicet totum
ſub toto et qualibet eius parte. ¶ Secundū ter-
tiam opinionem diceretur ꝙ ſpecies ille apparē
tes: ſunt proprie corpori xp̄i et ei inherentes ſub
quibus corpus chriſti totum vel pars eſt circū-
ſcriptiue tanq̄ ſub proprijs dimenſionibꝰ. Nec
obſtat quod corpus Chriſti eſt ſimul in celo et in
terra: ⁊ vbiq̄ ſecūdum ꝓprias dimēſiones. Neq̄
ꝙ ibi magnum: hic paruum: hic talē habens co-
lorem ⁊ figuram: ibi alium ⁊ aliam. Q: non opor
tet ꝙ ſi corpꝰ idē ponat in diuerſis locis: ꝙ vtro
biq̄ habeat eandē q̄titatē: qualitatē ⁊ figuram:
vt ſupra latiꝰ deductū eſt lec. xlvi. Oēs ergo mo-
dos illos eſſe poſſibiles infinite potentie dei pu
to fideli nō dubitādū. Nullus eñ illoꝝ cōtradi-
ctionē includit: ⁊ rationes hincinde adducte nō
demōſtrant: ⁊ facile ſoluuntur. ¶ I Quid autez
de facto dicēdū ſit: quid ego homūcio dicere poſ
ſum: vbi tanti doctores diſceptant? Sed imitan
dus eſt mihi doctor irrefragabilis Alex. profitē- Alexan. de ales doctor irrefragabilis.
do propriam ignorantiam: vnde ait. In caſu po
ſito nihil me ſcire confitear. Unde nihil definiē-
do vel aſſerendo dico: ſed ſalua ſententia melio-
ri tantū opinando. Hinc videtur cautius pie du
bitare facti hmōi modū: q̄ curioſe et temere ali-
quē predictoꝝ ſine ratione ſufficiēti et autorita-
te determinare. Hinc dicit venerabilis Hug. li. Hugo.
de ſa. ⁊ poſt eum Innocē. Ego diuina myſteria ⁊ Exodi. xij.
ſacramenta magis venerāda q̄ diſcutienda ꝓfi Inno.
teor. Scriptū eſt enim. Nō comedetis ex eo cru-
dum q̄d: nec coctū aqua: ſed aſſum tm̄ igni. Cru-
dum quid comedit: qui temerario auſu de agno
iſto immaculato definire nō erubeſcit: q̄d neq̄ ꝑ
rationē: neqȝ per autoritatē: neq̄ per ſanctorum
patrū ꝓbabiles ſentētias digeſtuz eſſe dinoſcit.
Ille vero comedit agnū coctū aqua: qui ex inſta
bili ⁊ nō fundata ac phantaſtica quaſi ratione ⁊
impertinēte autoritate definit de hoc ſacramen
to ſub quo verꝰ agnus latitat: q̄d veris rōnibꝰ ⁊
ſcripturis nō ꝓbat. Ille vero bene ſentit de hoc
ſacramēto: qui ſine ambiguitate nō ꝓfert ſentē- De hoc ſacramento qui bñ ſentiat.
tias: niſi quas chriſtus ſua charitate: et euāgeli
ſte ac apl̄i ſpūſancto ſuccenſi docuerunt: aut fer
uens ſanctoꝝ ſtudiū lucidauit. Tūc quidē agnū
comedit aſſum igne quādo doctrine tales tanta
refulgēt veritate: tāta ſunt digeſte maturitate: vt
nihil peſtiferū: nil eis noxiuz q̄d officere poterit
miniſtrat. Hinc q: neuter modoꝝ p̄fatoꝝ ſolide
innitit autoritati aut indeclinabili rationi: ſecu
rius videt ſm p̄dicta pie dubitare: q̄ ſine heſita
tione aliquid temere definire. Q̄m etſi in hoc ſa-
tis cōcordāt ꝙ ſub illa ſpecie miraculoſa verum
corpꝰ chriſti cōtineat: ⁊ hoc pia credulitate ſuſti
neri poſſit: dū ꝓbabiliter cōſtat illas apparitio-
nes diuio miraculo fieri. Q: tñ nō ſp̄ de miracu-
lo ꝯſtat: nemo leuis eē dʒ ad adorādū. Sȝ potiꝰ
aīm ſuū ſuſpēdere q̄uſqȝ a deo ab hoīe vl ſcriptu
ra doceat. Aut ſub ꝯditiōe (ſi nihil fraudis appa
reat) adorare. Ut dicēdo. Si tu es xp̄s: te vt xp̄m
adoro: ⁊ hoc ꝯditiōe nō tm̄ habituali ſȝ ēt actuali.

Et per

¶ K Et ꝑ hoc ptꝫ rñſio ad ſcđam diuiſionis ꝑtē
ſupra in rñſiōe ad pmū dubiū partitā: ſcꝫ quid
agēdū dū apparitio fit ſine reuelatiōe diuina: an
tūc adorādū. Cui cōcordare videt factū qđ reci-
tat Alexā. ex narratiōe magni ac fide digni viri
lanfranci. Cū em̄ pſbyter qdā miſſam celebrans
inuētā ſup altari verā carnē: ⁊ verū in calice ſan-
guinē: ſm ppriā carnis ⁊ ſanguis ſpeciē ſumere
formidaret: rē ptinꝰ epo ſuū cōſiliū qſiturꝰ ape-
ruit. Eps aūt cū multis coepis ad hoc cōuocatꝭ:
calicē illū cū eadē carne ⁊ eodē ſanguie dñi dili-
gēter aptū ⁊ ſigillatū incluſit in medio altaris ꝑ
ſummis reliquijs reſeruādis ppetuo. Qđ hodie
obſeruat eccłia qñ aliq̄ negligētia vel miraculꝫ
nouū in tantis myſterijs accidit. ¶ L Ex hoc ēt
dat informatio ſacerdoti: ſi cui hoc accideret: vt
celebrāti hoſtia in forma pueri ⁊ i calice ſanguis
appareret. Debet em̄ talis pꝛio pces fundere ad
deū ⁊ ipm deuotius exorare: vt ſua mia dignetur
ſacr̄m hoc reducere i priſtinā formā mādueatiōi
cōgruētē: exēplo bea. Greg. ⁊ Paſca. Et dū forma
panis redit: dꝫ reuerēter ſacr̄m ſumere. Qđ ſi for
te ſacerdotis pces nō exaudirētur: cū tūc qđ ap-
paret rōnem ac ſpēm cibi ac potꝰ nō haberet: rō-
nabiliter abſtinet a ſumptiōe. Uñ dicit btūs Hie
Hierony. ro. ſup Leui. ⁊ hr de ɔſe. di. ij. de hac qdē. De hac
qdē hoſtia q̄ in xpi cōmemoratiōe mirabiliter fit
edere licet: de illa ṽo quā xps in ara crucis obtu-
Alexan. lit: ſꝫ ſe edere nō lꝫ. Qđ exponēs Alexā. dicit. De
hoſtia quā obtulit xps in cruce ſꝫ illā formā in q̄
apparebat cū inter nos ɔuerſabat viſiōe corpa-
li: nulli lꝫ edere: quaſi diceret. Si deꝰ faceret: vt ap
pareret ſanguis in calice: aut caro in altari: ſumē
dū nō eſt. Nec tñ ex hoc ſacerdos trāſgreſſor fie-
ret pcepti eccłie: qđ ponit eadē diſ. relatū. vbi dr.
Quicūqꝫ ſacerdotū ſacrificiū oblaturus acceſſe
rit: ⁊ ſe a cōione ſuſpēderit: repulſuꝫ ſe nouerit an
no vno. Intelligit qdē hoc decretū qñ illud ſacrꝫ
pmanet in ſua forma mādueationi apta. Leges
nāqꝫ ⁊ ſtatuta ad ea q̄ cōiter accidūt: adaptātur.
¶ Dicūt tñ quidā ꝙ ſacerdos in hoc caſu dꝫ ac-
cipere aliā hoſtiā: ⁊ illā de nouo ɔſecrare: q̄ ſi ite-
rū apparet in ſpecie carnis: dꝫ ſcđam accipere: vt
manducet cōſecratā ppter canonē allegatū: ⁊. c.
ſequēs: cōperimꝰ. Ubi precipit ꝙ aut integra ſa-
cramēta pcipiāt: aut ab integris arceant. Prio-
res tñ dicūt ꝙ in caſu ſufficit mādueatio ſpūalis
⁊ nō reqrit ſcđaria ɔſecratio. Sacr̄m ṽo trāſfor
matū recōdēdū erit cū alijs reliquijs ſicut factū
fuerat in ſili caſu ſupra recitato. Et hec ſalua in
oibus ſanioꝛi ſnia dicta ſufficiāt: quātū ad ola di
uiſionis ſupra Lec. xxxviij. poſita mēbra. Sequit
nūc textus ſacri canonis.

¶ Lectio. lij. A

Simi li modo poſtq̄ ce natū eſt accipiēs ⁊ hūc p- clarū ca licem in ſctās ac venera- biles ma nꝰ ſuas. Itēꝫ tibi gratias agēs: be nedixit:

dedit diſcipulis ſuis: dicēs: accipite ⁊ bibite ex eo
omes. ¶ Poſtq̄ i quarta pncipali canonis ꝑte:
in qua de ſacrificij huiꝰ ꝑfectiōe agit: determina
tū eſt de idoneẽ ac ſctificate materie ɔſecratione
qua panis ſuba in verū xpi corpꝰ ɔuertit in pꝛia
eiuſdē ꝑtis particula. In hac particula ſcđa agi-
tur de ɔſecratione vini: qua eiꝰ ſuba in verū xpi
ſanguinē trāſſubſtātiat. ¶ Et ſubdiuidit in tria
huiꝰ particule mēbra. In primo tāgit modus in-
ſtitutiōis huiꝰ ſacroſctē cōuerſiōis. In ſcđo ſub-
dit forma cōſecratiōis. In tertio addit ſignifica-
tiōis efficacia ɔſecrati ſanguis. Scđm ibi: hic eſt
calix. Tertiū ibi hoc facite ¶ Circa pmū pꝛio tā-
git huiꝰ ſacroſctē cōuerſiōis tps ⁊ hora cū dr. Si
mili mō poſtq̄ cenatū eſt. Scđo huiꝰ cōuerſiōis
materia cū ſequit. Accipiēs ⁊ hūc pclarꝫ calicē in
ſctās ac venerabiles manus ſuas. Tertio adiun-
git huiꝰ iā ſctē inſtōnis modus ⁊ circūſtātia: cuꝫ
infert. Itē tibi gr̄as agēs ⁊c. ¶ Circa primū dicit.
Sili mō quo xps cōſecrādo panē iſtū in carnem
ſuā cōuertit: ad vini ɔſecrationē acceſſit. Modo
inquā ſili quātū ad eiꝰ bonitatē: quātū ad chari
tatē: quātū ad ṽtutē: ⁊ quātū ad geſtoꝝ ɔformita
tē. Siqdē bonitas q̄ fecit vt corpꝰ ſuū nobis tra-
deret in cibū: eadē operata eſt vt ſanguinē ſuuꝫ:
quatenus pleno frueremur cōuiuio: cōicaret no
bis in potū: qr ſm beatū Dionyſiū. Boni eſt bo Dionyſiꝰ.
na adducere. Charitas fecit vt ſanguine nos re- Hiere. xij.
dimeret: ſm illud Hiere. xij. Reliqui domū meā:
dimiſi hereditatē meā: dedi dilectā aiam meā in
manus inimicoꝝ eius. Sedes aie in ſanguie eſt: Leui. xvij.
ſꝫ illud Leui. xvij. c. Anima ois carnis in ſanguie
eſt: ⁊ ego dedi illū vobis: vt ſup altari in eo expie-
tis aias veſtras: ⁊ ſanguis pro aie piaculo ſit. Et
ſicut pane in ſuū corpus ɔuerſo: ita vino in ſan-
guinē ſuū trāſſubſtātiato: nos nutriens eiuſdē re
dēptiōis ſue memoꝛiā: ⁊ fructum in nobis reno-
uaret. Hinc zacha. ix. dr. Quid em̄ bonū eiꝰ: ⁊ qd Zacha. ix.
pulchrū eiꝰ: niſi frumētū electoꝝ: ⁊ vinum germi-
nās ṽgines? Uirtus diuina fecit: vt ea ꝑtāte infi-
nita: qua panē in corpꝰ: etiaꝫ vinū cōuerteret in
ſanguinē. Ut ſicut caro eius hac cōuerſiōe vere
facta eſt cibꝰ: ita ⁊ cōuerſiōe ſili ſanguis fieret ve
re potꝰ. Joā. vj. Caro mea vere eſt cibꝰ: ⁊ ſanguis Joā. vj.
meus vere eſt potꝰ. Geſtoꝝ ɔformitas fecit vt eiſ
dē cerimonijs ſeruatis: id ipm corpꝰ ſcꝫ ⁊ ſāguis
ſub vtriſqꝫ ſpeciebꝰ crederet ⁊ eēt. Ideo ſicut ibi
panē in manꝰ ſuas venerabiles ⁊ ſctās accipiēs
ac patri gr̄as agēs benedixit: in corpꝰ ſuū cōuer-
tit: diſcipulis ſuis dedit. Ita ⁊ hic calicē in eaſdē
manꝰ ſumēs: ⁊ itē patri gr̄as agēs ⁊ bñdicēs i ſan
guinē ſuū vinū ɔuertit: ⁊ eiſdē ſuis diſcipłis mini
ſtrauit. Qr ergo ſimilis effectꝰ in vtraqꝫ cōuerſio
ne: iō ſiles cerimonie. ¶ B Igitur ſili mō poſtq̄
cenatū eſt: a xpo ſcꝫ ⁊ apłis: vtraqꝫ cena: agni ſcꝫ
paſchalis typici: ⁊ corpis ſui accepit ⁊c. Nā vltio
poſt oēs cibos legales ſacr̄m inſtituit ⁊ tradidit.
Et vt ꝑiectis veteribꝰ vmbris legis: noua gr̄a in
ſtitueret ſacramenta: ⁊ ipſa arctiꝰ figeret in ſuoꝝ
diſcipuloꝝ ac fideliū corda. De tpe vero huiꝰ in-
ſtitutiōis facte. xiiij. luna mēſis primi: ⁊ de ieiu-
nio celebrādo ac cōficiētibꝰ ⁊ ſumētibꝰ hoc ſacrꝫ
ſupra dictū eſt lec. xxxiiij. ⁊ lec. x. iō nūc reſcindun
tur. Sequit. Accipiēs ſcꝫ xps: ⁊ hūc pclarū. i. pre
alijs clarū non figuralē vmbroſum ⁊ nubiluꝫ: vt
vete. teſta. ſacrificia fuere: ſꝫ lucidā veritatē cōti
nētē. Iō de calice ve. teſt. tāq̄ nō ſatis claro dicit
Luc. xxij. Nō bibā de gñatiōe vitis donec regnū Luce. xxij.
dei veniat Mat. xxvi. Nō bibā amō de hoc geni
mine vitis vſqꝫ in diē illū: cū illđ bibā vobiſcū no Mat. xxvj.
uum i regno pr̄is mei. i. i eccłia: q̄ regnū dei dici-

tur ſm Grego. cōfirmata eius ꝑtāte. Huc enim pclarū calicem quotidie bibit: ⁊ ſibi imbibit in mēbris ſuis: que hoc potu ſalutifero corpori ſuo myſtico incorporant: ⁊ ei per hui⁹ ſacramēti gra
Pſ. tiam vniūtur. Hinc in Pſ. Calix meus inebriās ꝙ pclarus eſt. Ad quā ſobriā ebrietatem ꝟgines (vt ſtatim dictū eſt) germinātē: hoc eſt fidē incorruptā ⁊ perfectā charitatem tribuētē: ſpūſſanct⁹
Canti. v. Canti. v. inuitat amicos: dicēs. Comedite amici ⁊ bibite: ⁊ inebriamini chariſſimi. ¶ Calicē. Ca
Albertus. lix ſm Albertum a calore dicitur: q₂ calorem cha
Pſ. ritatis accendit. Hinc in Pſ. dr. Calicem ſalutaris accipiam: ⁊ nomen dñi inuocabo. ¶ Hinc no
Calix tripliciter capit. tandū ꝙ calix accipit tripl'r. Uno mō pro vaſe receptiuo potus vel liquoris. Et ita dñs xp̄s calicē recepit in ſanctas ſuas manus vt referunt euangeliſte: hoc eſt vaſculū illud in quo fuerat potus. Scđo accipit pro paſſiōis amaritudine: hoc mo
Mat. xx. do accipit Matth. xx. cū dixit dñs filijs zebedei. Poteſtis bibere calicem quem ego bibitur⁹ ſum? hoc eſt poteſtis ſubire paſſionem ⁊ mortē quam ego patiar pro redēptione humani generis? Et dr calix paſſio: q₂ iuxta veterem cōſuetudinē ad mortem cōdēnatis potus in calice offerebatur:
Prouerb. xxxi. ſm illud Prouerb. xxxi. Date ſiceram meretib⁹: ⁊ vinū his qui amaro ſunt animo. Bibāt ⁊ obliuiſcant egeſtatis ſue: ⁊ doloris ſui nō recordent
Amos. ij. amplius. Amos. ij. Uinū dānatorum bibebant. Tertio mō ſumit pro poculo in calice contento.
Hiere. xlix. Et ſic accipit Hiere. xlix. Quib⁹ nō erat iudiciū
Marci. ix. vt biberent calicē. ⁊ Marci. ix. Quiſquis potum dederit vobis calicē aque frigide in noie meo: q₂ xp̄i eſtis: amen amē dico vobis nō perdet mercedem ſuam. Sic in cōi locutione accipit qn̄ dicimus: ille ebibit totū calicē. i. totū potū vel liquorem qui fuit in calice. Et ita videt cepiſſe xp̄s cū dixit. Hic eſt calix ſanguinis. In propoſito vero accipit primo modo: cū dr ex perſona euāgeliſte. Accipiens ⁊ hunc preclarum calicē in ſanctas ac venerabiles manus ſuas. i. vas: nō vtiq₃ vacuū: ſed cū vino: q₂ premiſit. Nō bibā amodo de genimine vitis. Per qđ expreſſit vini liquorē fuiſſe in calice contentū. ¶ Ponit aūt hic circa ſanguinis cōſecrationē calix: ſiue vas contines vinum cōuertendū in ſanguinem plus ꝙ circa cōſecrationem corporis: vbi abſolute dicit. Accipiēs panē: nō dr in ſportella vel diſco: q₂ ꝯſecrat ſanguis in rōne potus. Nullus aūt liquor ꝯuenienter eſt potabilis niſi in aliquo vaſe aut receptaculo cōtineatur. Corpus aūt cōſecrat in rōne cibi. Cib⁹ vero ſolidus rōnem cibi h₃: et ſi in nullo vaſe cōtineat. Et q₂ ad literā nō cepit xp̄s vinū in man⁹ immediate ſicut panē: ſed accepit in calice cōtentū: iō non dicit: accepit vinū: ſed calicē. ¶ Addit etiā ꝓnomē hūc demōſtratiuū. Accipiēs nāq₃ ſacerdos calicem in manu: de xp̄o loquēs dicit. Ac-
*Dicit accipiēs calicē nō vinū: q₂ vinū nō pōt ſumi i man⁹: ſicut panis: iō dr accipiēs calicē cū vino ſc₃ hūc calicē nō certe eūdē i nūero: ſed hūc i. eiuſdē rō- cipiēs ſc₃ xp̄s hūc calicē: hunc ſc₃ eundē quē ego accipio. *Sed q₂ dictū eſt: ꝙ calix aliqñ accipit pro vaſe: ⁊ aliqñ ꝑ poculo in vaſe ꝯtēto: pōt hec idētitas referri ad ip̄m vas vel ad vaſis liquorē. Si refert ad vas: nō eſt idē qđ ſacerdos accipit: ⁊ qđ xp̄s accepit quātū ad materiā ⁊ ſubſtātiā metalli. Sacerdos eni accipit calicē factum de auro ⁊ argēto: vel vbi paupᵗas eccl'ie cogit: de ſtāno: vt ſ. dictū eſt Lec. xiij. Chriſt⁹ aūt q̄ aplis ſuis poſſeſſionē auri ⁊ argēti interdixit: non credit fuiſſe vſus calice argēteo vel aureo: ſ₃ forte nec ſtāneo qui paupᵗatē ſuā nobis declarās: ait. Uulpes foueas habēt: ⁊ volucres celi nidos: fili⁹ aūt hoīs nō h₃ vbi caput ſuū reclinet. Eſt ergo hic demōſtratio nō ad ſenſum: ſ₃ ad intellectū: vt ſit ſenſus:

Hūc calicē. i. calicē eiuſdē rōnis quātū ad liquoris cōtinētiā. Si ꝟo calix accipit ꝑ potu in calice cōtento: aut ꝑ vino cōuertendo in ſanguinē: iterū erit demōſtratio impſonalis. Hūc calicem. i. vini liquorē eūdē nō numero: ſed ſpecie vel genere propinquo: tenendo aliqua vina differre ſpecie eſſentiali. Uel ſi acciperet pro vino cōuerſo. i. ſanguine precioſo in quē cōtinuo ꝑ cōſecrationis verba vinū cōuertit: ſic eſt demōſtratio pſonalis q₂ eiuſdē rei numero. Nā idē ſanguis numero ⁊ non ali⁹: eſt in quē vinū qđ in manus ſuas cena facta ſuſcepit: cōuerſum eſt: ⁊ in quē vinū qđ nūc ſacerdos i ſuas man⁹ accipit: ꝯuertit. ¶ D Accipiens itaq₃ xp̄s calicē cū vino vtiq₃ pclarū ꝑpter pclari ac chorusci ſanguinis ſui puritatē: i quē vini liquor: nō in ſanguinē hircoꝝ aut vituloꝝ qui in veteris teſtamenti ſacrificio offerebat vertendus eſt: inſtituit vinū in materiā cōſecratiōis ſui ſanctiſſimi ſanguinis ſuo facto: dum ipſum vinū diuina ſua virtute: in verū ⁊ ꝓpriū cōuertit ſanguinem: ⁊ aplis ſuis: eorūq₃ ſucceſſorib⁹ vini ſic cōuertendi cōtulit ꝑtātem. Nā poſtꝙ ineffabili amore ſuos diſcipulos refecit cibo angeloꝝ: propria ſc₃ carne ſub ſpecie panis vſui humano cōgruentiſſima: vt amplius charitatis ſue immenſitatē exprimeret: inſtituit et eoſdē reficere potu ſacratiſſimo ſanguine ſuo digniſſimo ſub ſpecie vini potui cōueniētiſſima: vt ſic nobiliſſima ſpiritualis nutritio aīe: perfecta corporis refectiōe ſignificaret. Ad nutritionem enim corporis pfectam: non pertinet ſolus cibus: pertinet etiā potus. Idcirco poſtꝙ accepit panē: ſub cui⁹ ſpecie tradidit in cibū propriā carnem: accepit ⁊ calicē vini: ſub cuius ſpeciebus in potu₃ tradidit ⁊ ſanguinē. Et qm̄ humanus ſanguis in propria ſpecie ſine horrore nō eſt potabilis: clemētiſſim⁹ redēptor volēs illū tradere in potu: ſapiētiſſime eū extranea velauit ſpecie: vt ſic ſm Hugonem ſen-
Hugo. ſus foueretur in vno: ⁊ fides in alio edificaretur. Fouetur ſenſus: dum ſolitam ⁊ conſuetam ac gratam ſpeciem potus percipit. Edificatur autem fides in altero: dum in eo qđ videt: quale ſit illud qđ nō videt: agnoſcit. Alijs quoq₃ ex cauſis commēdauit precioſum ſanguinē ſuū ſub aliena ſpecie que. ſ. lec. xxxv. ſunt cōmemorate. Quibus adduntur cōgruentie que ſequūtur. Q₂ eni xp̄s ſacerdos erat in eternū ſ₃ ordinē melchiſedech: in ſacrificiū panē ⁊ vinū offerētis: cōgruebat vt ad inſtar: ei⁹ quē ꝑmiſit poſtꝙ obtulit panē acciperet ⁊ vini calicē: vt figure figuratū rñderet. Expreſſio enim ſacramenti corporis ⁊ ſanguinis xp̄i figura erat ſacrificiū melchiſedech ſacerdotis. Ampli⁹ vt hoc ſacrificiū vere ⁊ propinq̄ gereret ſilitudinem eius qđ ſignificat: accepit calicem vini. Uoluit quidem chriſtus hoc ſacramentum ſignificare ſuum corpus verum ⁊ ſanguinem naturalē ⁊ ſpiritualē refectionem: ⁊ mentis inebriationem. ¶ E Idcirco poſtꝙ accepit panē habentē₃ congruam ſignificationem corporis ⁊ refectiōis ſpiritualis: accepit ⁊ vinū habēs cōgruentiā ad ſignificandū ſanguinē ⁊ ſpūalē inebriationem. Uinum quippe ex vite ſuccreſcit: in vua colligit: in ea per ſolis ardorem maturat: ⁊ in torculari prelo exprimitur: vt fiat potus reficiēs: ⁊ ſitis ardorem reſtringens. Et per hoc plene cōpetit ſibi xp̄i ſanguinē₃ ſignificare. Nā ⁊ ipſe ſuccreuit ex vite fecundiſſima: virgine ſc₃ benedicta: de qua caro et ſanguis chriſti traxit originem. Chriſtus quoq₃ ipſemet vita eſt ſaluatoris: quā primo protulit virgo glorioſa: ⁊ viri exploratores: apoſtoli ſcil₃ ⁊ prophete: ad nos humeris ſuis fortiter et conſtāter

nis: nō quo ad materiā q₂ forte calix quē tūc habuit xp̄s non fuit de argento: iō hūc. i. eiuſdē rōnis q̄ ad ꝯtinētiā Si ꝟo caperet calix ꝑ vino ꝯtēto in vaſe: tūc expōe hūc calicē. i. vini liquorē eūdē i ſpecie.

conſtanter geſtātes:per fidē ⁊ predicationem detulerūt. In quo liquor ille precioſus ſanguis:immenſo ardore amoris eſt maturatus vſqʒ dū paſſionis prelo ī torculari:patibulo vʒ crucis exprimeret:⁊ ꝓflueret in potum totius humani generis refectiuū:⁊ in extinctionē ſitis ſpūalis que ex ardore ꝓuenit ⁊ ꝯcupiſcētia pctōrum. Quo nāqʒ liquore altius potuiſſet xp̄s inebriationē mentis deſignaſſe/ꝙ̄ per vinum:in quo quotidie in vi-
Pſalmus. ta corporali iocundamur: et reficimur: ſm illud Pſ. Et vinū letificat cor hoīs. Accepit igiť vinū in calice:tanꝙ̄ materiā ad cōſecrationē ſui ſanguinis magis cōgruentē. Itē in ſacꝛo cibi ſpūalis debet attendi aliqua operatio ſubſtātialis.i. principalis:per quā ab alijs diſtinguiť ſacramētis. Et cū in baptiſmo dať eſſe ſubſtantiale ꝑ generationem ſpūalem: vt vult Dyonyſius. Et in ſacꝛo cōfirmationis dať incremētū ⁊ robur ſpūale. Ita ad idē eſſe cōſeruandū/ac deperditū/reſtaurandū ⁊ augendū:dať in eucharistia eduliū ſpūale. Eduliū aūt ſpūale cū dať ꝑ ſacꝛm viſibile nihil cauſat in gr̄a qđ ex ſacri ſimilitudine nō ſignificat. Hoc aūt ſacꝛm inſtitui debet in elemēto corporalis refectionis:cibi ſcʒ ⁊ potꝰ. ¶ F Eſt autem alia operatio in corporali refectione cibi alia potus. Ideo ſicut poſt cibū corporalē ſumiť potus ad perfectionē nutrimēti corporalis:qꝛ diuiſam habet operationem in ſatiſfactione ſitis: ⁊ latione nutrimēti:⁊ quaſdā alias. Ita poſt nutrimētū ſpūale ſumiť potꝰ ad ꝑfectionē ſpūalis nutrimēti:ſcʒ ſanguis:qui ⁊ diuerſaʒ operationē hʒ a corꝑe. Corpus eniʒ dedit xp̄s in cōionem ſui ⁊ membrorum:ſanguinem autē dedit in redemptionē pctōꝝ. Hē autē ſunt diuerſe operationes. Nulla enim exiſtente redemptione facta vel faciēda:adhuc eſſe poſſet cōio:etiaʒ poſita cōione capitis ⁊ membrorū:non oporteret ꝙ eo mō quo nunc:eſſet redēptio:vt ptʒ in angelis:vbi eſt mēbrorum cōmunio ⁊ non redemptio. Uel ſi hoc nō placet:in ſtatu innocentie:ſi homo permanſiſſet potuiſſet deus incarnari ſicut nunc:⁊ tñ nō pati. Fuiſſet ergo tūc cōio:⁊ non redemptio. Diuerſe ergo videnť gratie cōionis ⁊ redēptionis. Cum dñs ſic multiplicauerit ſacꝛa:vt oēs gr̄as habeamus in ſacramentis:nō ſufficit habere gratiā cōmunionis per corporis ſumptionē: que in ſacꝛo ſignificať per elementū panis: niſi ēt haberemꝰ gr̄am redemptionis per ſanguinē qui ſignificať per elementū vini. Hac ergo rōne xp̄s vtrunqʒ inſtituit. Et licet ſanguis habeatur in corꝑe ſub ſpecie panis:nō tñ ex virtute ſacꝛali:hoc eſt:non vi cōſecrationis ſacꝛalis:ſed potiꝰ ex vnione naturali:qꝛ humores vniunť cuʒ corpore:cuiꝰ ſunt humores. Oportet autē ꝓpter effectum ſacramētalem: vt habeať ſanguis ex virtute ſacramenti ad nutriendū pertinente. Et ita oportuit: vt ibi eſſet ꝯſecratio alteriꝰ elemēti: puta vini:ſub quo virtute ſacramenti ſanguis domini contineret:
Alber. ne ſacꝛm eſſet imperfectū alimentuʒ. ¶ G Que autē ſint operationes ſpeciales potus in ſacꝛo: conſequenter exponit dñs Albertus:ꝙ principalis operatio nutrimēti eſt reſtauratio deperditi in vita ſpirituali. Non enim pōt eſſe vita ſpūalis:quin ex multis occupationibus ⁊ negligētijs hominis fiat aliqua deperditio ſpūalis:ꝑ famē ⁊ carentiā alimenti ſpūalis:ꝙ̄ per hunc ſpūalem cibū reſtaurať. Per potū autem qui influit nutrimentuʒ mēbris:fit hec reſtauratio ſpūalis: vt ſic xp̄o fortiter incorporemur: inhereamꝰ ⁊ maneamus in ipſo: ſicut hi qui per humoreʒ ſanguinis ſuo corpori ſumus influxi. Unde ⁊ ipe dicit Ioā. vi. Qui manducat meā carnē:⁊ bibit meum ſanguinem:in me manet:⁊ ego in illo. Sic aūt ſibi influxi ⁊ coherētes:ſpm̄ ipſius participamus ⁊ vitam. Qui mānducat inq̄t me:⁊ ipſe viuet propter me. Hinc Eccľ. iiij. Sapiētia vitā filijs ſuis inſpi- Eccľ. iiij.
rat:⁊ ſuſcipit exquirētes ſe: ⁊ preibit in via iuſticie. Sapiētia xp̄s eſt ꝙ̄ corpus ſuū cōicando mēbris ſuis:⁊ ſanguinē influendo:influit ⁊ inſpirat eis ſpiritū ⁊ vitā: ⁊ ſic in ſuā incorporationē ſuſcipit inquirētes ſe:preiens eos in omni via iuſticie:qꝛ niſi ſic ſimus in ipſo:viā iuſticie nō poſſumus tenere. Subdit ⁊ alias ſpeciales operationes idē Albertus:qꝛ vngit ad ſalutis ſanitatē: ꝑ ipſum datur ſpeciale pignus ſpūs:lauat vitiorū ſordes:rigat arida:extinguit malo calore incēſa:
tingit ⁊ exornat ac xp̄o cōſignat:que ꝑ longū ꝓſequitur. De quibus cū de fructu huius ſacramēti tractabitur ſpū calamū ducente:diceť. Alexā. de Alexan. de Ales.
ales ꝑte. iiij. q. xxxj. mēbro. ij. etiam plures ponit rationes. Unā ponit vt duplici rōni inſtitutiōis reſpondeat duplex ſpecies ſacramēti. Inſtitutū eñ eſt ad augmentū: vt firmior ſit vnio mēbrorū corporis xp̄i cū capite:⁊ vt firmior ſit recordatio redēptionis facte per xp̄i ſanguinē fuſuʒ ī cruce. Specie panis que eſt ſacꝛm corporis: afferetur affectus vnionis. Specie vini que eſt ſacꝛm ſanguinis:memoria redēptiōis. Alia rō. Nā duplex eſt myſticū huius ſacramenti. Unū eſt reſpōdēs
incarnationi. Aliud paſſioni. In incarnatiōe fa- Duplex eſt myſticū huiꝰ ſacꝛi.
cta eſt vnio diuine nature cuʒ humana. Uñ xp̄s caput eſt eccleſie:cui vnita ſunt membra:qđ ſignificatur in ſacꝛo corporis xp̄i ſub ſpecie panis. In paſſione facta eſt redēptio noſtra: effuſione ſanguinis:qđ ſignificať ī ſacꝛo ſanguinis:ſub ſpecie vini liquētis. In ſumptione igiť corporis xp̄i ſub ſpecie panis: ſignificatur cōiunctio mēbrorum corporis xp̄i cū capite facta per incarnationem. In ſumptione ſanguinis ſub ſpecie vini: redemptio noſtra per ſanguinis xp̄i effuſionem. Unde in hoc vno ſacꝛo ſignať qđ eſt incarnationis: et qđ eſt paſſionis:ꝓpter qđ eſt perfectiſſimū ſacramentoꝝ. Aliā rōneʒ aſſignat:vt ſignificeť in xp̄o duplicis nature aſſumptio. In nobis duplicis nature redēptio. Unde glo. j. Coꝝ. xj. ſuꝑ illo. Hoc facite in meam cōmemorationem: dicit. Cū totꝰ ſub ſpecie panis:totus ſub ſpecie vini ſumiť:cur
nō in vna:ſʒ in duabus dedit? Ut oſtenderet xp̄s Hoc ſacꝛʒ ī duabꝰ ſpeciebꝰ celebrať ⁊ q̄re.
totā humanā naturam. i. corpus ⁊ aīam ſumpſiſſe:vt vtrūqʒ redimeret. Panis eñ ad corpus refertur: vinuʒ ad animā:qꝛ vinū operatur ſanguinem in quo eſt ſedes anime. Ergo in duabus ſpeciebus celebrať hoc ſacꝛm:vt aīe ⁊ corporis ſuſceptio in xp̄o ⁊ in nobis vtriuſqʒ liberatio ſignificetur. ¶ I Item ſub duplici ſpecie inſtitutum eſt ꝓpter duplicem eius effectum. Ualet eñ vt dicit Ambro. ad tuitionem corporis ⁊ anime. Et lʒ illđ
qđ ſumiť ſub ſpēbꝰ panis/valeat ad vtrūqʒ:⁊ ſilr Ambro.
qđ in vino ſumiť:qꝛ in pane totū ⁊ integrū: ⁊ ſilr in vino totū ⁊ integruʒ ſumiť. Sed ſi in pane tm̄ ſumeretur:alterū tm̄ ſignificareť. ſ. ꝙ ad tuitionē corporis valeret. Si in vino tm̄ ſumeretur: ſoluʒ ſignificaretur ꝙ pro ſalute aīe ſumeretur:quia vinū ſanguinem ſignificat:in quo vt dictum eſt:ſedes aīe eſſe dī. Oēs ille rationes reduci poſſunt ad quinqʒ. Nā ſub diſtinctis ſpeciebꝰ panis ⁊ vini:inſtitutū eſt:ꝓpter ꝑfectā ſignificationē ſpūalis nutrimenti: correſpondentiam veritatis ad figuras veterꝭ teſtamenti:ꝑfectam ſilitudinē ad rem ſacramenti. Seruire effectū diſtinctioni corpori ⁊ ſanguini per appropriationem conuenienti:variam repreſentationem in xp̄o ſumēti: quo-

rū membroꝝ declaratio ex premiſſis ſatispatet.
Sꝫ ſtatim ſurgit dubiū. Cū ſint diſtincte ſpecies:
quō ſaluari poſſit vnitas ſacramēti. Sed de hoc
dicetur poſt expeditam conſecrationis formam.
Et qm̄ in his verbis. Accipiens calicē: tangitur
inſtitutio materie: que eſt vinū in ſanguinē trāſ-
ſubſtantiandū. De materia iſta tractatū eſt ſu-
pra lectione .xxv. ¶ R Sequit̄. In ſanctas ac ve-
nerabiles manus ſuas. Exponat̄ vt ſupra lectiōe
allegata .r. xxxvi. vbi plene eadē verba: panis cō-
ſecrationi premittūtur. Nam tactu ſue manus:
vino cōtulit vt ſemp̄ poſſet in ſuū ſanguinē ꝯuer-
Albertus. ti: vt dicit Albert⁹. i. materiā cōſecrandi ſangui-
nis inſtituit. Itē. i. iterū: gratias agēs tibi. ſ. pa-
tri de humani generis redemptione: per ſangui-
nem ſuum iam in xp̄o fienda. Eadem quippe no-
cte tentus: ⁊ mane ſequenti crucifixus: ſanguinē
fudit: quo nos ab eterna morte redemit. Hanc
Luce .xij. enim amore intentiſſimo deſiderauit: ⁊ cum gau-
dio portionis ſuperioris perfecit. Unde Luc. xij.
Hebr. xij. ait. baptiſmo habeo baptizari: ⁊ quō coartor do-
nec perficiatur. Et ad Hebreos. xij. Propoſito
ſibi gaudio ſuſtinuit crucē: cōfuſione contēpta.
Benedixit: omni benedictione gratie cōſecran-
do: ⁊ vinum in ſuū ſanguinē tranſſubſtantiādo.
In quo verbo ſacerdos cruce ſignat calicem: vt
ſm̄ Albertū: ſignificetur hec benedictio a primo
perfectore ſanctificationis: patre celeſti proflue-
re in ſacr̄m. ¶ Utrum autem xp̄s benedicendo
ac conſecrando ſigno aliquo corporali aut ver-
bo vſus ſit: aut ſola diuina virtute vinum in ſan-
guinem ſuum cōuertit: que ꝯuerſio hic per bene-
dictionē intelligit̄: dictum eſt. ſ. lec. xxxvj. vbi hec
v̄ba vna cū myſterio crucis: quā hic ſacerdos fa-
cit ſuper calicē latius exponunt̄. Sequit̄. ¶ De-
dit. non vendidit: non reddidit: ſed gratuito do-
no gratis dedit: vt ei⁹ exemplo nullo fauoris aut
pecunie precio: aut timore humano digniſſimū
ſacr̄m canibus ⁊ indignis: aut pctōribus publi-
cis porrigamus: ſed gratis acceptum dignis gra-
tis detur. vñ ſubdit̄. Diſcipulis ſuis. q̄ ſoli digni
fuerant: etſi nō oēs: nulli tñ publice indigni fue-
re. Occultū em̄ adhuc fuerat ceteris pctm̄ inde.
Mat. xij. Hinc Matth. vij. Nolite ſanctū dare canibus:
neqꝫ mittatis margaritas veſtras ante porcos
ne forte cōculcent eas pedibus ſuis: ⁊ canes cō-
uerſi dirumpant vos: dicens. Accipite. in officiū
j. Cor. iiij. ſcꝫ cōſecrandi ⁊ diſpenſandi. j. Cor. iiij. Sic nos
exiſtimet homo vt miniſtros xp̄i: ⁊ diſpēſatores
miniſteriorum dei: vel myſteriorum dei. Utrūqꝫ
em̄ ponit glo. Et bibite. ad incorporationē mihi
nō ad faſtidium: ſed celeſtis deſiderij augmentū.
Eccl. xxiiij. Eccli. xxiiij. Qui edunt me adhuc eſurient: ⁊ qui
bibunt me adhuc ſitient: nō per famis ſitiſqꝫ de-
fectum: ſed per ſemp̄ inherendi feruēs deſideriū:
omne tollens faſtidiū. Ex eo. ſcꝫ calice vel ſangui-
ne. Omnes ſine diſtinctione. Act. x. In veritate
Act. x. cōperi: qꝛ nō eſt perſonarum acceptor deus. La-
tiorē expoſitionē cū dubijs quere ſupra.

Hic eſt enim calix ſangui-

nis mei noui ⁊ eterni teſtamenti: myſteriuꝫ fidei
qui pro vobis ⁊ p̄ multis effundetur in remiſſio-
nem peccatorū. ¶ Poſt modū inſtitutiōis ſacri
ſanguinis: ſequit̄ forma cōſecrationis: qua etiaꝫ
nos xp̄s vti voluit i ſui ſanguinis ſanctiſſimi cō-
fectione. Et primo ponit̄ forma ipſa neceſſaria
ſm̄ omnes. Scdō notat̄ effectus huius ſacroſan-
Forma cō- cti ſanguinis. Forma eſt. Hic eſt calix ſanguinis
ſecratiōis mei. ¶ Effectus notantur tres. Primus: qꝛ teſta-
calicis. tur nobis hereditatem. Scdō: qꝛ declarat in my-
ſterio fidem. Tertius: quia preſtat peccatoruꝫ re-
miſſionem. De primo dicit. Noui ac eterni teſta-
mēti. Noui: qꝛ in ritu ⁊ effectu nouū eſt. Apo. xxi.
Dixit q̄ ſedebat in throno. Ecce noua facio oia. Apoca. xxi.
Leuit. xxvj. Nouis ſupueniētib⁹: vetera p̄ijcietꝫ.
Itē dies venient: ⁊ feriā domui iſrl' ⁊ domui iuda Hier. xxi.
fedus nouū. Eterni dr̄: qꝛ nunq̄ reperiet alteri⁹
teſtamēti vel ſacramenti ſuperordinationem: ſi-
cut ſacramentis veteris legis ſuperordinatū eſt
aliud teſtamētū ⁊ alia ſacramenta. vnde Hiere. Hier. xxxi.
xxxi. Sctm̄ dñi nō euellet̄: ⁊ non deſtruet̄ vltra in
perpetuuꝫ. Et Eſa. lv. Feriam vobiſcū pactū ſem-
piternū. Et ad Heb. x. Una oblatione cōſumma- Ad Heb. x.
uit in eternū ſcificatos. Et ideo dr̄ teſtamentum:
qꝛ in ſanguine cōfirmauit omnes teſtatas p̄miſ-
ſiones. Hinc ad Heb. ix. vbi teſtamētū eſt: mors Ad heb. ix.
neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Teſtm̄ enim in
mortuis confirmatum eſt. Alioquin nondum va-
let dum viuit q̄ teſtatus eſt. Et zach. ix. Tu in ſan-
guine teſtamēti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu:
in quo non eſt aqua. Myſterium dr̄ a myſtin gre- Myſteriuꝫ
ce qđ eſt ſecretū. Secretū em̄ fuit quo' x̄ morte vi- vnde. Eſa.
tā eternā: ⁊ ſanguine p̄ficeret ſanctitatem. vnde xxiiij.
Eſa. xxiiij. Secretum meū mihi: ſecretū meū mi-
hi. Et Job. xxviij. Profunda fluuiorū ſcrutat⁹ eſt Job. xxviij.
⁊ abſcondita p̄duxit in lucē. Fluuij ſunt flumina
vulnerū: quorū eſt profunda ſapientia qualiter
ſanguine xp̄i redemptus eſt mundus. Et in hoc
profundo oia myſteria fidei ſunt reuelata. Nam
deus pacis eduxit de morte paſtorem magnū in
ſanguine teſtamenti eterni. Qui ſcꝫ ſanguis (pro
vobis) diſcipulis meis. Naꝫ ⁊ ep̄s ⁊ ſacerdos in-
diget ſanguine redemptionis: qm̄ ⁊ de pontifice
dicit apoſtolus ad Hebre. v. Et ipſe circūdatus Ad hebr. v.
eſt infirmitate: ⁊ p̄pterea dꝫ quemadmodū pro
pp̄lo: ita etiā pro ſemetipſo offerre pro pctis. Et
pro multis: ſcꝫ predeſtinatis efficaciter: pro oib⁹
aūt ſufficienter effundet̄ in remiſſionē pctōrum:
tanq̄ noſtre redemptionis preciū. Hinc. j. Pe. j. j. Pet. j.
Nō corruptibilibus auro vel argento redempti
eſtis de vana veſtra cōuerſatione paterne tradi-
tiōis: ſꝫ precioſo ſanguine quaſi agni imaculati
xp̄i. Ad Heb. ix. Sine ſanguinis effuſiōe non fit Ad heb. ix.
remiſſio. Ideo dilexit nos: et lauit nos a peccatꝫ
noſtris in ſanguine ſuo. Apoc. j. ¶ M Eſt autē
hec forma. Hic eſt em̄ calix ⁊c. certa forma: for-
ma cōgrua: forma ſufficiens ⁊ perfecta. Certa: qꝛ
a xp̄o inſtituta: ab aplis p̄mulgata: et per ſctōs
patres in nos deriuata. Accepit em̄ hāc formam
romana eccleſia a ſummo aploꝝ principe Petro
qui fuit vltime cene: in qua hoc ſacr̄m inſtitutuꝫ
eſt: cōuiua. Uñ Innocē. de officio miſſe. Roma- Innocēti⁹.
na eccl'ia ſuper aplice fidei petram ſtabili ſolidi-
tate fundata: id itegra fide ſeruauit: qđ ab aplis
accepit: qui eam principaliter ſacris inſtituere
doctrinis: et eccleſiaſtici ritus regulam docue-
runt. Ab ipſis ergo aplis Petro ⁊ Paulo: quos
et viuos habuit et defunctos ritum circa huius
ſacrificij oblationem accepit: quem hactenus in-
uiolabili cultu ſeruauit. Idē in capi. Cum mar-
the. de ce. miſſa. Credimus quod formam verbo-
rum: ſicut in canone reperitur: apoſtoli a xp̄o et
ab ipſis eoꝝ receperūt ſucceſſores. ¶ N Nec ob-
ſtat quod hec forma v̄boꝝ in nullo euāgeliſta: vt
hic deſcribitur: poſtea reperit̄: qꝛ vt ibidem dicit
Innocētius. Multa tam de verbis q̄ de factis
dominicis inuenimus ab euangeliſtis omiſſa: q̄
apoſtoli vel ſuppleuiſſe verbo: vel facto expꝛeſſiſſe
leguntur. Hinc dicit Alexander de ales pte. iiij. Alexan. de
q. xxxiij. Magis videtur quod prefata forma ver- ales.
borum quam ſeruat eccleſia: fuit forma tradi-

ta a dño: ꝙ̄ alia poſita in euāgelijs: q̄ poſt ſcripta
erāt: ⁊ variata ſm̄ diuerſitatē traditionū ⁊ trāſla
tionū. Neqꝫ ipſi euāgeliſte in forma verboꝝ con
ueniūt. Vñ Mat. hanc ponit formā. Hic eſt eñ
ſanguis meꝰ noui teſtamenti: q̄ pro multis effun
det in remiſſionē pctōꝝ. Marcus illam. Hic eſt
ſanguis meus noui teſtamēti: q̄ pro multis effun
det. Lucas. Hic eſt calix nouū teſtm̄ in meo ſan-
guine: q̄ pro vobis fundet. Et paulus. j. Cor. xj.
Hic eſt calix nouū teſtm̄ in meo ſanguine. In ſen
ſu tamen ſatis ꝯueniūt: quē oēs narrare valebāt
(al's volebāt) Apoſtoli ergo q̄ eccl'iam inſtituerūt
ſm̄ ꝙ a dño acceperūt: formā tradiderūt. Euan-
geliſte vero facta ⁊ opa chriſti narrauerunt: plus
ꝙ̄ hiſtoriographi: attēdentes ad facta in ſe: ⁊ ad
veritatē intellectꝰ: ꝙ̄ ad verba. Ideo frequenter
idē factū: eandēqꝫ veritatē: nō eiſdē verbis: ſenſu
tamen nō diſſonis ſcriptitarūt. Unde nō fuit ne-
ceſſe ait Alexāder: vt tāta diligētia apponeretur
in euangelijs de forma preſcripta a dño ſcribēda
in quibus referuntur opera dñi vt operata erāt:
ſicut vbi tradita eſt forma a dño preſcripta: non
vt iudicet opus xp̄i: ſed vt illa mediante: fiat qꝺ
chriſtus fecit: ideſt ꝯuertatur panis ⁊ vinū in cor
pus ⁊ ſanguinē chriſti. Ibi eñ debuit illa forma
preciſe obſeruari: cui dñs dedit virtutē conuertē
di. Hec Alexander. ¶ O Et ꝓpter hoc multi do
ctores dubitāt. Utrum ſacerdos vtens forma ali
qua ab euangeliſtis tradita: vere conficeret ſan-
guinē: quia dubiū eſt: vtrū ipſi euangeliſte inten
debant formā ꝯſecrandi tradere: aut chriſti dum
taxat facta narrare. Multi tamen cōcedūt ſacer
dotē tali forma vtentē: vere chriſti conficere ſan-
guinē. In cuius argumentum aſſumūt: qꝛ eccl'ia
non negat grecos cōficere: qui tamen nō vtūtur
forma qua nos vtimur. Sꝫ illa vt refert Richar.
Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti: qui ꝓ vo
bis ⁊ multis effundetur. Et hoc communiter te-
netur. Nec tamen ex hoc ſequitur ꝙ forma no-
ſtra non ſit certa: quia in ſententia ſatis concor-
dat cū priori: ⁊ prior cum iſta. Et ita oportet dice
re: ꝙ modica variatio forme quantū ad certas di
ctiones: dum tñ principalis ſenſus non mutetur
non reddit formā inefficacē: de quo ſupra cum de
forma panis agebatur: lectione. xxxviij. latius di
ſputatū eſt. ¶ Vſus preterea romāe eccleſie formā
in canone poſitam: certiſſimā facit: etiā ſi in ſcri-
ptura non reperiretur: propter magnam conſue-
tudinis huius eccleſie autoritatem: de quo btūs
Augu. in libello de cura pro mortuis agenda: ita
ſcribit. Si nulla eſſet autoritas ſacre ſcripture q̄
doceret orare pro defunctis: tanta eſt autoritas
eccleſie romane ⁊ conſuetudinis eius obſeruate:
vt nemo illam inſequens poterit errare. Item in
ep'la quadā ad beatū Hiero. Cōtra eccleſie fun-
datiſſimū morē nemo ſentiat. Hec de eius certi-
tudine. ¶ Hinc cum forma expſſa in canone: ab
Auguſtinꝰ. omnibus obſeruet in eccleſia romana: nemo am
bigere debet de eius certitudine: aut quouis mō
de eiꝰ efficacia heſitare. ¶ P Eſt etiam forma il-
la ꝯgrua: qꝛ in hoc ſacramēto ſignificat ſanguis
chriſti: vt effuſus in preciū noſtre redēptionis: ⁊ vt
miniſtratꝰ in potum noſtre refectiōis. Sanguis
aūt de ſe neutrū hoꝝ dicit expreſſe: ſed per coniū
ctionē ipſius cū calice: vt effuſus ⁊ vt potādꝰ offer
tur ac proponit. Calix nāqꝫ ſm̄ predicta: tranſſu
mit ad ſignificandū tā paſſionē ꝙ̄ potum. Et ꝓp
hoc ꝯgruentiꝰ dicit. Hic eſt calix ſanguinis mei
ꝙ̄. Hic eſt ſanguis meꝰ: qꝛ expreſſius ſignificat ⁊
paſſio ⁊ refectio. Perfecta quoqꝫ eſt ⁊ ſufficiens:
qꝛ forme ſacramētales vt cōiter hoc ſignificant
qꝺ efficiunt. Hec aūt ſignificat ſanguinē xp̄i con
tineri in calice: qꝺ ⁊ efficitur. ¶ Q Per hoc etiā
ad expoſitionē illoꝝ verboꝝ. Hic eſt calix ſangui
nis mei: prius dimiſſam redeamꝰ. Primus termi
nus eſt ꝓnomē hic: qꝺ demōſtrat partim ad ſen-
ſum: ptim ad intellectū ſanguinē xp̄i: in quē ſpe-
cies vini finitis v̄bis conſecrationis cōuertunt.
Demōſtrat aūt ſanguinē in rōne potus. Vñ va-
let. Hic ſcꝫ ſanguis meꝰ in potū traditus: eſt ca-
lix ⁊c. Et cōſequenter quecūqꝫ. ſ. lec. xlviij. de pro
nomine hoc: dicta ſunt: propoſito ſeruiūt: ⁊ ſimi-
liter dicendū de pronomine hic. Hec eſt ſnia Ale
xandri vbi ſupra: cui ſatis ꝯcordāt ſctūs Tho. et
ſctūs Bonauē. Sequit. Calix. Calix vt dictū eſt:
ꝓprie ſignificat vas potū ꝯtinens: tñ tranſſumit
vel ꝓ potu vel ꝓ paſſione. Hic nō capit ꝓprie: ſꝫ
trāſſumptiue pro potu. Vñ ſenſus eſt. Hic ſcꝫ q̄
erit in fine conſecratiōis: eſt potus ſanguis mei:
ſcđꝫ doctores ſupradictos. Qꝺ additur: ſanguis
mei: ſpecificat calicē pro potu acceptū: vt ſit ſen-
ſus. * Hic eſt calix. i. potꝰ ſanguinis mei: ſcilicet Joan. vj.
naturalis ⁊ veri: ſm̄ illud Joan. vj. Sanguis meꝰ Hieronẏ.
vere eſt potus. Et btūs Hier. ſup pſalmum. lxxv.
loquens iudeis: ait. Sanguinē quē ꝑ inſaniā fu-
derūt: per gratiā biberūt. Et ſctūs Bonauē. licꝫ
ponat in obliquo: intelligit tamen intrāſitiue in
recto: vt poculū vini: creatura ſalis id eſt poculū
qꝺ eſt vinū: ⁊ creatura q̄ eſt ſal: vt ſit conſtructio
intrāſitiua. Hec Bonauē. ¶ Quare aūt dicit ca
lix: ⁊ nō ſimpliciter ſanguis meꝰ? Ratio ſtatim ſu
pra ſm̄ Alexā. dicta eſt. Nec impedit ꝙ in conſe-
cratiōe nō dicit. Hoc eſt cibꝰ panis: qꝛ panis de
ſe eſt cibus. Nec habet aliud officium: ꝙ̄ cibare.
Nō ſic ſanguis chriſti: qui nō eſt potus: niſi qua
tenus propinatur in calice paſſionis. ¶ R Sed
hic ſtatim oritur dubiū non negligendū. Si eñ
forma illa quatenus eſt forma efficax conſecratio
nis: habet ſenſum illū metaphoricū: poſſet ſacer
dos cōſecrans hoc ignorare ⁊ intentionem ſuā
ad ſenſum orationis propriū reflectere: ⁊ ita non
cōſecraret: quia deficeret debita intentio: q̄ ſem-
per cōformis eſſe debet ſenſui verborum ſm̄ quē
inſtituta ſunt: vt ſunt efficacia forme. Magis er
go cōgruebat formā inſtituere: non habentē ſic
ambiguos ſenſus: q̄ etiā ſunt occaſio diſtractio-
nis: cū nō poſſit cōcipi ſenſus metaphoricus: ni
ſi prius ꝯcipiatur ſenſus proprius ⁊ ex eius ſimitu
dine fiat trāſlatio ad ſenſum metaphoricū verū.
Oia aūt que vel diſtractionē vel errorem occaſio
nare poſſunt: debēt a tāto ſacramento remoueri
vbi nullū errorē: ſed ſummā deuotionē ⁊ recolle-
ctionē eſſe congruit in miniſtrāte: ſm̄ illud Eſa.
lvij. Auferte offendicula de via ppl'i mei. ¶ Ad il-
lud rñdet Alexan. vbi ſupra. ꝙ quantūcūqꝫ ſacer
dos conſecrans haberet ſimplicem ⁊ propriū in-
tellectū verboꝝ: ⁊ per hoc ex negligentia ſacerdo
tis poſſet fruſtrari effectus ſacramenti: tñ ꝓpter
negligentiā illā que contingere poſſet: nō debuit
dominus qꝺ cōgruebat omittere. Sed miniſter
qui intēdit conſecrare: debet diligentius quo po
teſt ſe recolligere ⁊ redire ad ſe: ⁊ etiā debet itelli-
gere qꝺ ad officiū ſuū pertinet: ſine quo non po-
teſt rite in officio miniſtrare: ꝙ nihil omittat de
contingentibus. Unde dicūt ꝙ negligentia talis
in hac operatione eſt pctm̄ mortale. ¶ S Sed il
la ſententia videtur nimis dura. Et ſi vera eſſet
frequenter tolleret effectum conſecrationis: tum
ex mētis diſtractiōe q̄ nō eſt in ptāte celebrantis:
immo frequēter dū magis recollectꝰ: ⁊ ad ſingu-
la intentus eſſe cupit: magis diſtrahit. Tū qꝛ ma
ior ſacerdotū numerus hoc ignorat: qui etiā ab

* Ly ſanguinis mei ſpecificat calicē ꝓ potu accipiendū. Et lꝫ ponat in obliquo: tñ ē locutio intrāſitiua vt poculum vini creatura ſalis. i. poculū qꝺ eſt vinū ⁊ creatura q̄ eſt ſal. Ita hic calix ſanguis mei. i. calix ſiue potꝰ q̄ eſt ſanguis meus.

Eſa. lvij.
Alexan.

eccleſia ad hec ſciēda nō diligēter inſtruunt. Uñ
recurrendū eſt ad ſupra dicta lec. vi. Ubi ſm pba
biliorē opinionē ſufficit ꝙ ſacerdos intēdat hoc
qđ eccleſia intēdit per hec verba efficere: ad que
chriſtus ea inſtituit: etiā ſi verba iſta penit⁹ non
intelligat: quā intētionē hꝛe pōt ſacerdos hereti
cus ⁊ īfidelis: etiā in hoc articulo ſacramēti. Nō
eñ pendet verboꝝ virtus ex intētione ſacerdotis
ſʒ ex īſtitutiōe xp̄i. Et ideo qñ eſt intētio illa quaʒ
xp̄s habuit: inſtituēdo .i. intēdendo ꝙ ad ꝓlatio-
nē verboꝝ fiat ꝯuerſio quā xp̄s fieri voluit ꝑ hec
verba: ſufficit: ſufficit dico: ad effectū ſacramenti
quāuis non ſemper ſufficiat ex parte diſpoſitiōis
miniſtri: q̄ ſi ex ſua negligētia ignarus fuerit aut
diſtractus: a peccato minime excuſatur.

¶ Lectio .liij. A

Ir ca formā ꝯſecratiōis ſanguinis occurrunt aliq̄ dubia. Primum. Utrum ad ꝑfectionē hui⁹ forme pertineant
oia verba illa ab eo loco. Simili modo: vſqʒ ad il
lum: Unde ⁊ memores. ¶ Ad illud cōiter rñdet
ſm oēs docto. ꝙ verba precedentia iſtā clauſulā
nō ſunt de eſſentia forme: ⁊ illa ſunt verba ꝓlata
in ꝑſona ſacerdotis referentis: qđ factū eſt. Con-
ſecratio aūt fit in verbis in perſona xp̄i prolatis:
ſm btm̄ Amb. Illa vero verba. Accipite ⁊ bibite
ex hoc oēs: que proferūtur vt ꝓlata a xp̄o: nō ſūt
eſſentialia forme ꝯſecrationis ſanguinis; ſicut
nec illa. Accipite ⁊ comedite ex hoc omnes: requi
rūtur ad ꝯſecrationē corꝑis xp̄i ſub ſpecieb⁹ pa-
nis: q2 magis reſpiciūt vſum ſacramenti q̄ȝ eius
perfectionē: immo eius perfectionē .i. trāſſubſtā-
tiationē p̄ſupponit. Senſus eñ eſt. Accipite ⁊ bi
bite ex eo cōuerſionē vini in ſanguinē: de quo. ſ.
lec. xxxviij. Similr ⁊ hec verba. (Hec quotiēſcun
qʒ feceritis in mei memoriā facietis) nō ſunt de eſ
ſentia forme: q2 nō plus reſpiciūt ꝯſecrationem ⁊
ſumptionē ſanguinis q̄ȝ corꝑis: q2 vtrūqʒ corꝑis
⁊ ſanguinis cōſecrationē ⁊ ſumptionē eque p̄ce
pit xp̄s fieri in memoriā. Si ergo ꝑtineret ad cō-
ſecrationē ſanguinis: pari rōne ad ꝯſecrationeʒ
corporis: ⁊ ita ſub hoſtia panis nō eſſet verū cor
pus xp̄i ante ꝓlationē hoꝝ verboꝝ. Et ita cū pri⁹
per ſacerdotis eleuationē oñdit pplo: ppls ado-
rās: adoraret idolū: quod eſt abſurdiſſimū. Pre-
terea per illa verba (vt cōiter conceditur: ⁊ ponit
btūs Hiero. de illuſtribus viris) Chriſtus ꝯtulit
aplis ꝯſecrandi ptātem: eoſqʒ ordinauit ſacerdo
tes. Collatio autem poteſtatis non fit per verba
ad conſecrationē pertinētia: q2 verba ꝯſecratio-
nis reſpiciūt materiā que ꝯſecratur: vel terminū
ad quē conſecratio terminatur. Uerba auteʒ per
que cōfertur poteſtas cōſecrādi reſpiciūt euʒ cui
cōfertur: ⁊ ptātem ipſam que confertur. Ideo cōi
ter conceſſum eſt verba illa ad conſecrationē nō
pertinere. ¶ B De illis vero v̄bis. Noui ⁊ eter
ni teſtamenti qui pro vobis ⁊ pro multis effunde

Dubium. Rñſio ad dubium.

Hieroñ.

tur in remiſſionem peccatorum eſt magis dubiū Sctūs
quia de his varie ſentiunt docto. Sanctus Tho. Thom.
par. iij. q. lxxviij. ar. iij. dicit ꝙ ille clauſule. Noui
⁊ eterni teſtamenti: ⁊ ſequentes: ſunt de ſubſtan-
tia forme vſqʒ ad illam. Hec quotienſcunqʒ fece
ritis: que pertinent ad vſum huius ſacramenti:
q2 ille clauſule pertinēt ad integritatē huius ora
tiōis. Hic eſt calix ſanguinis mei: q2 ſunt deter-
minationes p̄dicati: ſcʒ ſanguinis mei. Et idē eſt
qđ dicit: ꝙ ſacerdos eodeʒ ritu ⁊ mō ſcʒ tenendo
calicē in manib⁹: oia hec verba ꝓfert Lu. ēt. xxij.
interponunt hec verba inter pria: cū dicit. Hic ē
calix nouū teſtm̄ in ſanguine meo: q2 ergo perti-
nēt ad eandē orationē: ꝑtinēt ad eandē formam.
Silr ⁊ hec clauſula. Qui ꝓ vobis ⁊ pro multis ef- Lu. xxij.
fundet: videt ad eandē orationē pertinere: ꝓpter
relatiuū q̄: qđ implicat ſuū añs: quod eſt ſangui-
nis mei. ¶ Alex. de ales parte. iiij. q. xxxiij. dicit ꝙ Alexan. de
illa verba duntaxat. Hic eſt calix ſanguinis mei Ales.
ſunt de ſubſtātia forme. Cui⁹ rō eſt: q2 illa ſunt tm̄
mō de forma q̄b⁹ fit trāſſubſtātiatio vini in ſan-
guinē xp̄i. Sed ꝑ illa v̄ba q̄ ſequūtur: nō fit trāſ-
ſubſtantiatio: q2 nō trāſeūt ſuꝑ materiā trāſſub-
ſtantiādā: ſed ſunt ꝓprie declaratiua quarūdā cō
ditionū quib⁹ excellētia hui⁹ ſacramēti manife-
ſtat. Hec aūt v̄ba. Hic eſt calix ſanguinis mei: ex
preſſiua ſunt toti⁹ effect⁹ cōtenti in hoc ſacramē
to: ſicut ⁊ v̄ba ꝯſecratiōis corꝑis ſunt hec. Hoc
eſt corp⁹ meū: q̄ ſignificāt corpus ſub ſpeciebus
panis ꝯtineri: vñ ſicut illa. Accipite ⁊ bibite: que
pertinēt ad vſum ſacramēti: non ſunt de eſſentia
forme: ita neqʒ (immo a minore) illa. Noui ⁊ eter
ni teſtamēti qui pro vobis effundet. Nec obſtat
ꝙ ille clauſule in ſe nō ſunt oratiōes ꝑfecte: quia
ſufficit ꝙ forma illa conſecratiua i ſe ſit ꝑfecta ſi-
ne illis clauſulis adiūctis. Hec eñ ē ꝑfecta orō.
Hic eſt calix ſanguinis mei. Neqʒ obſtat euāge-
liū Luce: qđ allegat in q̄ verba aliq̄ ex ſequentib⁹
interponūtur. Q2 vt dictū eſt: i ipis euāgelijs nō
tradit forma vt a dño eſt tradita ad cōſecranduʒ
inſtituta: ſed vt a dño dicta ⁊ geſta: que nō neceſ-
ſario eo ordine ⁊ eiſdē verbis: ſed equiualētib⁹ ex
primūtur. Ritus etiam nihil arguit: q2 verba illa
breuia ſunt: ⁊ prioribus cōnexa: ꝓ quib⁹ ſolis nō
oportuit aliū inſtituere ritū. ¶ Huic opi. conſo-
nat dñs Alber. cōſonat ⁊ ſctūs Bonauē. dicēs: ꝙ
hec eſt forma congrua: tota: ⁊ ꝑfecta. Sufficiens Sctūs bo-
eñ eſt ad ſignificādū trāſſubſtātiationē vini i ſan nauētura.
guinē xp̄i. Uñ in his q̄ ſequūtur: deſcribit effect⁹
ſanguinis in hoc ſacramēto ſignificati ⁊ ꝯtēti in
cruce effuſi. ¶ ¶ Scot⁹ dicit in. iiij. diſt. viij. q. ij.
ꝙ nō eſt nobis traditū oino certitudinaliter: an
ad formam ꝯſecratiōis ſanguinis ꝑtinēt aliqua
v̄ba q̄ ſequūtur poſt illđ: ſanguis mei. Iōqʒ peri- Scotus.
culoſum eſt illđ aſſerere: de q̄ ſufficiēs autoritas ⁊
rō nō habet. Nō eſt eñ ꝑiculoſum hoc ignorare
q2 eſt ignorātia inuincibilis: q2 non pōt homo ex
quacūqʒ diligētia iſtud ſcire qđ queritur: niſi ſpe
ciali reuelatiōe illuſtret: qđ q2 factū non legitur:
certitudo in p̄miſſo negocio nō habet. ¶ Ex illo
dicit: patet improbatio cuiuſdā dicti indiſcreti:
ꝙ neceſſe eſt in quolibet ſacramento ſcire preciſe
q̄ verba ſint de forma: ad hoc vt ſacramentū illđ
rite perficiat. Illud eñ manifeſte falſum eſt: non
ſolū in propoſito: ſed etiā in ſacramēto peniten-
tie ⁊ ordinis. Non eñ dicit: eſt oimoda certitudo
q̄ ſit forma p̄ciſa ordinationis in ſacerdote: pro-
pter multitudinē ſermonū quos ꝓfert eps̄ in col
latiōe prefati ordinis: ⁊ tñ nō ē dicēdū ꝙ nullus
eſt in eccleſia vere in ſacerdotē ordinatus. Simi
liter diuerſi diuerſis vtūtur formis in ſacramen-
to penitentie

to penitētie:nec eſt certū de aliquib⁹ verbis ꝑciſis ꝙ ſint forma:nō tñ dicēdū ꝙ nullus abſoluaꝫ in eccleſia. Sic de ſacramēto matrimonij. Addit idē ꝯſiliū:dicēs. Sacerdos intēdēs facere qđ facit eccleſia:legēs diſtincte verba canonis a principio vſq₃ in finē:vere ꝯficit. Nec eſt tutum alicui ꝙ ſe reputat valde peritū de ſciētia ſui dicere: volo vti ꝑciſe iſtis ꝟbis pro ꝯſecratione ſanguinis:ſ₃ ſecurior eſt ſimplicitas qua apud ſe dicat. Uolo ꝓferre ꝟba iſta ea intētione qua xp̄s ea inſtituit ꝓferenda:vt ꝙ ex xp̄i intētione ſunt de forma:dico vt de forma:ꝙ ad reuerentiā:ꝓfero ad reuerētiā. Hic abſq₃ dubio rite ꝛ legitime procedit ꝛ ꝟe ꝯſecrat. Hec de forme integritate. ¶ D Poſſet moueri dubiū de ꝟitate forme: ſ₃ de hoc dicēdū erit ſicut ſupra dictū eſt de ꝟitate forme ꝯſecrationis panis lec.xlviij. ¶ Sed ſpecialiter dubiū facit ꝟbū:effundeꝫ:qđ eſt futuri tp̄is:ratione cui⁹ vꝫ forma iſta cū nūc a ſacerdote ꝓferꝫ nō eſſe vera:l₃ dū a xp̄o in cena ꝓferebaꝫ fuit vera:qꝛ in nullo futuro tp̄e poſt ꝑſens inſtans ſanguis xp̄i effundeꝫ ſicut nec morietur:cui mors vltra non dominabiꝫ. Rom.vj. Ad hoc faciliter reſpondēt ꝙ dicūt ꝟba illa ſequētia participiū: dicēs:vſq₃ ad illa. Uñ ꝛ memores:accipi materialiter:ꝛ nō ſignificatiue:ſic eñ ceſſat rō dubij: cum effundeꝫ ſic acceptū:nō importat tp̄s:qꝛ non eſt verbū:ſ₃ nomen:ſicut omnis dictio materialiter accepta. ¶ Scḋm alios ꝙ dicūt omnia ꝟba: hic eſt calix:cū ſequētib⁹ accipi ſignificatiue:videtur dici poſſe ꝙ effundeꝫ:refertur ad tp̄s:qđ in hora inſtitutionis fuit futurū:ꝛ nō ad tp̄s: qđ nūc in hora ꝯſecrationis eſt futurū. Ita ꝙ tm̄ valeat ꝙ effundeꝫ.i.effundēdū erat:nūc ꝟo effuſum eſt. Et ſic vera eſt orō:ꝛ hec ſignificatio ſatis colligiꝫ ex circūſtātib⁹ ꝯſtructibilib⁹:ex qb⁹ ſatis ſignificatur:ꝙ illa ꝟba ꝓferunꝫ a ſacerdote tāꝙ ꝓlata a xp̄o. Et ideo ad idē tp̄s referēda ſunt:ad qđ xp̄s ꝓferēs retulit. Et ſi dr̄ ergo ꝟbū eſt:etiā ad idē tp̄s referendū eſt:qꝛ tota illa orō ſequēs participiū dicēs dr̄ vt ꝓlata a xp̄o ꝛ in ꝑſona xp̄i:ſc₃ accipite ꝛ bibite ex hoc oēs. Hic eſt calix ꝛc. Et ita eſt importat tp̄s prolationis xp̄i:ꝛ ſic oratio ſimpliciter erit falſa:qꝛ pronomē hic:demōſtrat ſanguinē xp̄i:nō ſimpliciter:ſed cōtētū ſub illis ſpeciēb⁹ vini:ſicut dictū fuit de ꝓnomine hoc:in cōſecratione panis. Cū ergo ille ſpecies vini quas demōſtrat hic ꝓ ſuo cōnotato:ꝓ tp̄e importato per eſt:ſc₃ ꝓ tp̄e ꝓlationis xp̄i nō fuerūt ꝓnomē hic:reſpectu copule eſt:tale tp̄s importans non ſupponeret. Oportet eñ cōnotatū ꝛ ſubſtratū ſimul correſpōdere termino cōnotatiuo:reſpectu copule ad hoc vt ſupponat:alioqn deficiēte connotato:deficit ꝛ ſuppoſitio. ¶ Ad hoc vꝫ dicendum:ſaluo meliori iudicio:ꝙ nō eſt ſimile de verbo eſt:ꝛ de ꝟbo effundeꝫ. Nam eſt:in forma cōſecrationis importat tp̄s ꝓlationis ſacerdotis ꝓferētis:vel maius:illud tñ includens vt ſupradictū eſt de forma cōſecrationis panis:qꝛ illa ꝟba: hic eſt calix ſanguinis mei: nō tm̄ ꝓferunꝫ vt ꝓlata a xp̄o:ſed vt inſtituta ab eo:vt forma efficax cōſecrationis ſanguinis ꝓ tp̄e:pro quo ꝓferunꝫ a ſacerdote celebrāte legitime:rōne cui⁹ ꝟbū eſt: importat tp̄s celebrationis ꝓ quo eſt efficax forma. ¶ Et ꝟm hoc oportet dicere ꝙ illa clauſula: qui effundeꝫ ꝛc. nō eſt de eſſentia forme. Qđ etiā rationabiliter videꝫ dici poſſe plus ꝙ de illa: noui ꝛ eterni teſta. qꝛ illa orō:qui ꝓ vobis ꝛc. eſt per ſe perfecta oratio ꝛ cathegorica ꝓpoſitio copulatiue priori cōiūcta:qui eñ valet tantū i. et ille ſanguis. Et ideo poteſt verbū eius effundeꝫ:im-

portare aliud tp̄s ꝙ hoc verbū eſt:in alia cathegorica ꝑcedēte cui copulaꝫ. Cui nō placet hec ſolutio:aliā querat:qꝛ timidus quicꝙ aſſerere nō auſim qđ nō inuenio a docto. priorib⁹ exaratū: ſemper in his magis cupiens doceri ꝙ docere. ¶ E Tertiū dubiū. Utrū ille due forme cōſecrationis corporis ꝛ ſanguinis mutuo ſe expectent ꝗtū ad eoꝝ efficaciā:aut vna ſine alia effectū ꝓpriū ſortiaꝫ. Hic ꝗdā antiqui doctores dixerunt ꝙ ille due forme ſe expectāt in agēdo: ita ꝙ ꝓma nō perficit ſuū effectū:niſi ſecūda ꝓferatur:neꝙ prius cōuertiꝫ panis in corpus xp̄i:ꝙ vinū conuertaꝫ in ſanguinē:qđ fit finita ꝓlatione ſecūde forme. Motiuū eoꝝ eſt:qꝛ ſi per ꝟba cōſecrationis panis:panis cōuerteretꝛ in corp⁹ xp̄i ante cōſecrationē vini:ſequiꝫ ꝙ in hoc ſacro corpus eſſet ſine ſanguine:ꝛ ita nō viuū:cū vita ſit in ſanguine. Et propterea ſacrm̄ corporis ꝛ ſanguinis ſunt vnū ſacrm̄. Nihil aūt eſt vnum:niſi poſitis his que ad vnitatē requirunꝫ:quare per formaꝫ cōſecrationis panis:nō cōſtituiꝫ ſacrm̄: niſi adſit ꝛ forma cōſecrationis ſanguinis. Sed his nō obſtātib⁹ dicēdū eſt plane:ꝙ verba cōſecratiōis panis effectū ſuū habēt pri⁹ ꝙ ꝓferanꝫ verba cōſecrationis vini:ita ꝙ ꝓlatis verbis cōſecrationis panis:vere eſt corpus xp̄i ſub ſpeciebus panis:etiā ſi ꝟba cōſecrationis vini omnino poſtea nō ꝓferanꝫ:alſ quō verū dixiſſet xp̄s: hoc eſt corpus meū:ante vini conſecrationē? Sic eñ dixiſſe debuiſſet:hoc erit corpus meū ſc₃ poſt cōſecrationē vini. Eſt etiā hec poſitio contra ritū eccleſie:ꝟm quē ſacerdos corpus xp̄i ſub ſpecieb⁹ panis oſtēdit populo adorādū:anteꝙ conſecret ſanguinē:ꝙ ſi tūc nō eſſet verū corpus xp̄i:dareꝫ ſimplicib⁹ idolatrādi occaſio ab eccleſia:qđ nefas eſt de ea (que errare nō poteſt) cogitare. Uñ dicēdū ꝙ ꝓlata rite hac forma verboꝝ. Hoc eſt corpus meū:vere incipit eſſe corpus xp̄i ſub ſpecie panis:ipſa panis ſubſtātia in corp⁹ trāſeunte. Siquidē nullū eſt hic impedimētum: nullum deeſt requiſitū. Nec tamē ſequiꝫ incōueniēs per alios inductū:qꝛ ꝟm ſupra declarata ad ꝓlationem ꝟboꝝ ſacramētaliū nō ſolū incipit eſſe corpus xp̄i ſub panis ſacro:ſed totus xp̄s: ꝗuis in ſolū corp⁹ fit cōuerſio. Qꝛ vero obiciūt de vnitate ſacramēti:ſolueꝫ infra dubio ſpeciali. Uerū ꝙ ſacerdos non debet cōſecrare corp⁹ xp̄i:niſi etiā in eodē officio cōficiat ſanguinē ſub ſpecieb⁹ vini:qꝛ diuiſio illius myſterij ſine grādi ſacrilegio fieri nō poteſt:vt in ca.cōperim⁹. de cōſe. diſt.ij. Et hoc verū ꝟm dn̄m Alber. regulariter: qꝛ in caſu forte oppoſitum fieri poſſet:vt in terris vbi vinū nō creſcit nec poſſet adduci: de quo dixit Alber. Ad hoc aūt qđ queriꝫ de terris in quibus vinum nullo modo haberi pōt:dicēdū videꝫ:ꝙ de hoc cōſultatio haberi d₃ apud ſedē apoſtolicam quid ſit agēdū:tum ꝑpter intolerabile dānū animarū qđ incurriꝫ ex ſacramēti defectu. Uidetur mihi aīt:cū talib⁹ eſſe diſpēſandū:vt corp⁹ chriſti haberēt ſine calice:ꝛ ſic ſacerdotes cōficerent ſacramētū. ¶ F Dubitaꝫ quarto in quo preciſe cōſiſtit effectus huius forme? Reſpōdeꝫ breuiter correſpōdēter ad ꝑdicta:ꝙ in duobus. Primum eſt:ꝙ ad ipſius legitimā ꝓlationē:vini ſubſtātia deſinit eſſe ꝟm ſe totā accidētib⁹ ſeruatis:ꝛ conuertiꝫ ac trāſſubſtātiaꝫ in verū ꝛ naturalem ſanguinē xp̄i. Et de illo dicēdū eſt per oīa: vt ſupradictū eſt de cōuerſione panis in corpus xp̄i lect. xl. Secundū:ꝙ ad huiuſmodi legitimā forme ꝓlatione:ꝑſens fit ſpeciebus vini naturalis chriſti ſanguis. Et huius veritas patet ex ꝟbis chri-

Ad Ro.vj.

Dubium.

ſti dicẽtis. Hic eſt calix ſanguinis mei qui ꝓ vo-
i.Coꝛ.x. bis effundet. Itẽ ex verbis apl'i. i. Coꝛ. x. Calix be
nedictionis cui benedicimus: nonne cõmunica
tio ſanguinis chꝛiſti eſt? Ad idẽ eſt etiã eccleſie
determinatio: ⁊ ſanctoꝝ patrũ dicta. ſ. lec. xxxix.
recitata. Preſens autẽ fit ſanguis xp̄i: qui eſt in
coꝛpoꝛe chꝛiſti in celo exiſtente. Unde ſi eſt aliq̄d
de ſanguine xp̄i derelictũ in terra poſt glorioſaꝫ
chꝛiſti aſcenſionẽ: in hũc ſubſtãtia vini nõ cõuer
tit: neqꝫ talis p̄ſens fit ſacramento. Cuius ratio
cõiter aſſignat: q2 ſic ſacꝛm coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis
chꝛiſti eſt inſtitutũ: ꝙ virtute cõſecrationis tota
ſubſtãtia panis ⁊ vini cõuertit in totã ſubſtãtiã
coꝛpoꝛis ⁊ ſanguinis chꝛiſti ⁊ in partes actuali-
ter toti cõiunctas. Si autem eſſet aliquid de ſan
guine chꝛiſti in terris relictũ: ille eſſet a toto ſan
guine chꝛiſti ſeparatus: qui intra coꝛpus chꝛiſti
cõtinet: ⁊ per cõſequẽs in illũ nõ fieret cõuerſio:
nec talis preſens fit ſacramẽto. ¶ Similiter dici
tur de carne pꝛeputij chꝛiſti: ſi eſt alicubi reſerua
ta in terris: ⁊ non reaſſumpta in reſurrectione: q̄
Inno. (vt dicit Inn̄. de officio miſſe) credit a multis in
lateranẽſi baſilica reſeruari: ſꝫ a q̄buſdã dicit de
lata karolo magno ab angelo qui trãſtulit ipſuꝫ
aquiſgrani. Poſtea apud catroſum: apud eccle-
ſiam ſaluatoꝛis. Cuius veritas dicit: tutius deo
cõmittit: q̄ꝫ aliquid de ipſa temere diffiniat. Ta-
men ſi ex ſuppoſitiõe ſit in terris: panis in ipſaꝫ
non cõuertit: q2 non eſt actu pars coꝛpoꝛis chꝛi-
ſti. ¶ Et ita ſimiliter videt dicendũ de ſanguine
ſi in terris reperit. Nec obſtat ſi quis in triduo
cõſecraſſet: ꝙ vinũ fuiſſet cõuerſum in ſanguinẽ
a coꝛpoꝛe chꝛiſti ſeparatũ. Non ideo ſi hodie ſit
aliquid ei9 ſeparatũ in ipſum vinũ cõuertit. Nõ
enim ſimile eſt hic ⁊ ibi. Nam in triduo moꝛtis:
ſanguis chꝛiſti fuit effuſus ⁊ ſeparatus a coꝛpo-
re ſm ſe totũ ⁊ partes. Et ideo ſi tunc quis cele-
braſſet: vinũ fuiſſet cõuerſum in ſanguinẽ ſepa-
ratũ. Modo autẽ etſi alique reliquie in eccleſia
reperiant: tamẽ maxima pars ſanguinis chꝛiſti
in reſurrectione fuit reaſſumpta ⁊ coꝛpoꝛi reuni
ta: ⁊ ita nũc habet rationẽ totius ſanguinis xp̄i.
¶ Quocirca in ſacramento eucharistie ſubſtan
tia vini conuertitur in ſanguinem Chꝛiſti reaſ-
ſumptũ qui habet rationẽ totius: ⁊ nõ in ſangui
nem qui non eſt pars illius totius. ¶ G Et q̄ꝫ q̄ꝫ
in ſolũ ſanguinẽ chꝛiſti ſubſtãtia vini cõuertat:
nõ tamẽ ſolus ſanguis ibi incipit eſſe ſub ſpecie
bus vini: ad ꝓlationẽ verboꝝ foꝛme. Sed et coꝛ-
pus chꝛiſti ⁊ aĩa excellẽtiſſimaqꝫ diuinitas: ⁊ bꝛe
uiter totus xp̄s: perfectus deus: perfect9 homo
ſm eandẽ naturã: partes ⁊ ꝓpꝛietates naturarũ
ſicut ⁊ vere ⁊ realiter cõtinet ſub ſpecieb9 panis:
vt ſimpl'r nõ ſit differẽtia iter ɔtẽtũ ſub ſpecieb9
panis: ⁊ ɔtẽtũ ſub ſpecieb9 vini: ſꝫ idẽ p̄ciſe vtro
biqꝫ cõtinet: eodẽ modo cõtinentie: q̄tũ ad diffi
nitionẽ localẽ: vt vtrobiqꝫ totũ ſub toto: et totuꝫ
ſub qualibet parte ſpecierũ tam panis q̄ꝫ vini cõ
tineat. ¶ Uerũ quoad oꝛdinẽ cõtentoꝝ ſub his
ſpecieb9 ſolet differẽtia aſſignari. Nã ſub ſpecie
bus panis pꝛimo ex vi cõſecrationis eſt coꝛpus
tantũ: ⁊ deinde cetera eodẽ oꝛdine quo ſunt coꝛ-
poꝛi pꝛopinquioꝛa. Hoc eſt ſecundo ſanguis ex
cõcomitantia immediata: que pertinet ad perfe
ctionẽ coꝛpoꝛis: vt ſit ſuſceptiuũ anime rationa
lis. Tertio eſt ibi anima ex cõcomitãtia pꝛopin-
qua: pꝛo q̄to que pꝛeſupponit ſanguinem in coꝛ
poꝛe ſm oꝛdinẽ nature: cũ quo ſic diſpoſito: ipm
infoꝛmando conſtituit vnam naturam huma-
nã. Quarto ẽ ibi diuinitas ex ɔcomitãtia remo-
ta: q2 nõ pertinet ad vnã naturã cum coꝛpoꝛe: q2
tamen coꝛpoꝛi vnita eſt hypoſtatice: quod nũq̄ꝫ
reliquit: ideo et ipſum concomitat etiã in ſacra-
mento: de quo late dictuꝫ eſt lec. xlij. ¶ In calice
autẽ q̄uis oĩa illa eadẽ et ꝟe ſint: alio tñ oꝛdine.
Eſt em̄ ibi p̄mo tot9 ſanguis xp̄i reaſſumptus et
vnit9 coꝛpi p ſe ⁊ vi ɔſecrationis. Scd̄o eſt ibi coꝛ
pus xp̄i ⁊ ɔcomitãtia immediata: q2 coꝛp9 imme
diate reſpicit in ſe ſanguinẽ. Sãguis enim cũ ſit
materia liquida: pꝛopꝛijs terminis non contine
tur: ſed terminis extraneis: hi autẽ ſunt partes
coꝛpoꝛis chꝛiſti inter quas concludit. Tertio eſt
ibi anima chꝛiſti ex concomitantia pꝛopinqua:
cum enim hic ſit ſanguis et coꝛpus: nec coꝛp9 ſit
exanime ac moꝛtuum: neceſſe eſt et animam hic
contineri: Et quia ipſa ad eandem naturã perti
net cum coꝛpoꝛe: dicitur hic eſſe concomitantia
pꝛopinqua: q̄uis nõ immediata: quia immedia
tuꝫ ſanguinis receptaculũ eſt coꝛpus: per quod
eſt ibi anima. Quarto eſt ibi bñdicta deitas con
comitãtia remota: quia q̄uis ipſa pertineat ad
eandem perſonã cum anima et coꝛpoꝛe cui ineſt
ſanguis: non tamen pertinet ad eandem naturã
cum pꝛedictis. ¶ Eſt ⁊ notandum ꝙ oꝛdo hic de
ſignatus nõ eſt oꝛdo tempoꝛis: non enim pꝛius
eſt ibi ſanguis q̄ꝫ coꝛpus aut anima ſeu diuini-
tas. Non enim eſt ibi ſanguis extra venas coꝛ-
poꝛis et extra coꝛpus modo fluido: ad ſimilitudi
nem quo ſpecies vini in calice fluunt. Nam ſan
guis in reſurrectione reaſſumptus coꝛpoꝛis glo
rioſi venis ineſt: ⁊ nunq̄ꝫ extra illas in ſua natu-
rali conſiſtentia: ſicut ⁊ fuit ante paſſionem. Ta
lis eſt autẽ habitudo chꝛiſti ſub ſacramẽto q̄ua-
lis eſt in exiſtentia naturali: q̄tũ ad omnia: exce
pta ſola locali circũſcriptione. Ideo nõ eſt in ſa-
cramẽto ſanguis extra venas: ⁊ ita nec extra coꝛ-
pus. Sed ille oꝛdo aſſignatus eſt oꝛdo nature et
pꝛeſuppoſitionis: qua poſterius non eſſet ſub ſa
cramento ſine pꝛioꝛe: et non econuerſo ſm decla
rationem ſupꝛa lec. xlij. habitam: quid ſit ibi eſſe
per ſe et pꝛimo: et quid per concomitantiam me
diatam vel immediatam: et pꝛopinquam ⁊ remo
tã. ¶ H Ex illo poſſet ⁊ alia ratio aſſignari: qua
re vinum non conuertitur in ſanguinem in ter-
ra derelictũ: non reaſſumptũ: ſi aliq̄s talis eſt: q2
nihil eſt ibi in ſacr̄o qd̄ nõ ꝑtinet ad xp̄m tanq̄ꝫ
aſſumptũ a xp̄o: aut pars nature aſſumpte vel in
exiſtens alicui hoꝝ. Nũc ſanguis ille in terra di
miſſus: nec eſt aſſumptus a verbo: nec ineſt natu
re aſſumpte aut ei9 parti: ideo in ipſum non con
uertit. ¶ Ptꝫ etiã ex eodẽ ratio alterius dicti ſu-
pꝛa ſcꝫ ꝙ qualiſcũqꝫ liquoꝛ ſiue aqua: ſiue vinuꝫ
poſt cõſecrationẽ mittat in calicẽ: nõ conſecrat
nec in ſanguinẽ cõuertit: q2 tale vinũ poſt conſe
crationẽ immiſſum nõ p̄ot xp̄i ſanguinẽ contin-
gere aut ei cõmiſceri: q2 vinũ illud etſi ſpecies ſa
cramẽti tãgit quib9 immediate iungit: ſꝫ nõ ſan
guinẽ xp̄i q̄ nõ eſt ibi fluide ſicut ſpecies: ſꝫ intra
venas q̄ ſemꝑ mediabũt inter vinũ de nouo in-
fuſum: ⁊ ſanguinẽ xp̄i in eis incluſum: ⁊ ita cõtin
gere nõ p̄ot: ſicut nec cõtingeret ſanguinẽ hoĩs
ſi coꝛpoꝛi hoĩs ſuꝑfunderet: pꝛopter qd̄ dicit In
no. in de offi. miſſe. Si poſt conſecrationem cali
cis aliud vinũ mittat in calicẽ: id quidẽ nõ tran
ſit in ſanguinẽ: nec ſanguini commiſcet: ſed acci
dẽtibus pꝛioꝛis vini cõmixtũ coꝛpoꝛi qd̄ ſub eis
latet: vndiqꝫ circũfundit nõ madidans circũfu-
ſum: ipſa tñ accidẽtia derelicta videntur vinum
appoſitũ afficere. Quod dicit inde conuincitur:
q2 ſi aqua pura fuerit appoſita: vini ſapoꝛẽ aſſu-
mit. ¶ Sed neceſſe eſt intelligatur ꝙ afficiãt vi-
num cauſaliter: cauſando in eũ ſapoꝛẽ eis ſimi-
lem:

lem:ſcʒ saporem vini:nõ formaliter inherendo
materie vini:qꝛ ſic:aut corpus xp̃i deſineret eſſe
ſub illis ſpeciebus eis manẽtibus:aut eſſet ſub
eis cum ſubſtantia vini:quorum vtrũqʒ impro-
batum eſt. Similiter tunc accidentia prioris vi
Obiectio. ni tranſſubſtãtiati migrarent de ſubiecto in ſub
iectum:qḋ nõ cõceditur. ℭ J Sed forte contra
hoc quis replicaret. Si ſanguis xp̃i nõ cõtinet
vt liquor fluidus in calice:quõ xp̃us nobis ſan-
guinem ſuum dedit in potum? Potus eñ nomi
nat materiam fluidam non ſolidam. Reſponde
Rñſio. tur breuiter ꝙ ſanguis datur nobis vt potus in
calice:non ſm ſe vt quaſi iſte fluat in calice: ſed
quoad ſpecies ſub quibus continetur. Propo-
nitur eñ ſub ſpeciebus vini que habent ratioñ
Innocẽ. potabilis. Et ſʒ hoc intelligi debet dictũ Inno.
quo dicit. Corpus xp̃i ſub ſpeciebus vini nõ co-
meditur:⁊ ſanguis ſub ſpeciebus panis nõ bi-
bitur. Uerum quidem eſt per comparationẽ ad
ſigna extrinſeca:ſub quibus corpꝰ xp̃i ⁊ ſanguis
eius continetur:⁊ nobis ſumenda proponunt.
Quãtum tñ ad effectum ⁊ corpus bibit: ⁊ ſan-
guis comeditur ſub vtraqʒ ſpecie:qꝛ ſic idẽ eſt
bibere qḋ comedere:refici vcʒ per grãm ſecũdũ
aiam:qḋ fit ex ſumptiõe corpis ⁊ ſanguinis:que
ſumptio fit ſub vtraqʒ ſpecie ſeorſuʒ. Nã ſumẽs
hoſtiã:ſumit cibũ ⁊ potũ:qꝛ penitꝰ idẽ in hoſtia
⁊ in calice ꝯtinet. Mãducare quidẽ nihil aliud
eſt ꝙ̃ ſumere cibum:⁊ bibere:ſumere potũ: ergo
qui ſumit hoſtiã mãducat ⁊ bibit:⁊ hoc maxime
quo ad effectũ ſpũalẽ mãducationis ⁊ potatio-
nis.ſ. refectionẽ aie:ꝓpter quẽ effectũ manduca
re ⁊ bibere ad hoc sacrm̃ trãſferunt. Quoad ſpe
ciẽ aũt ſacrãlẽ:ſumẽs hoſtiã:nõ dr̃ bibere: quia
ille ſpecies nõ ſumunt vt liquide per modũ po-
tus corpalis. Sanguis tñ xp̃i nõ dr̃ potus tãtũ:
ratione ſpecierum:ſʒ in ſe:qꝛ ſpũaliter extinguit ſi-
tim ⁊ ardorẽ cõcupiſcẽtie qui eſt ex pctis. Hoc
aũt facit ita ſumptꝰ ſub ſpeciebꝰ panis ſicut vi-
ni:qꝛ ille ſpẽs corpales nihil faciũt ad effectum
ſacramẽti:ſed dũtaxat ſub illis ſpeciebus caro ⁊
ſanguis nobis ꝓponunt:ne horrorẽ ſenſibꝰ in-
gerant. Utqʒ fides habeat meritũ:dũ rerum ſub
alia ſpecie traditarum:nullũ ſenſibile accipit expe-
rimentũ:vt ſupra declaratũ eſt. ℭ K Adhuc cõ
tra ꝑdicta poſſet quis dubitare:vt dictum eſt:ꝙ
deitas eſt ſub ſpeciebꝰ vini per cõcomittãtiã re-
motã. Nã videt ꝙ deitas nõ ſit ſub ſpeciebꝰ vi-
ni per cõcomitãtiã ſicut ſub ſpeciebꝰ panis vbi
cõcomitat corpus qḋ ibi per ſe ⁊ primo cõtinet.
Nullibi eñ eſt deitas per cõcomitãtiã: niſi vbi
eſt aliqḋ aſſumptũ a deitate per ſe ⁊ ꝑmo. Nunc
aũt ſub ſpecie vini eſt ſolꝰ per ſe ꝑmo:ſiue vi cõ-
uerſiõis. Sanguis aũt nunꝙ̃ fuit aſſumptꝰ a ſo
lo v̄bo:qḋ ptʒ:qꝛ ſola humanitas eſt aſſumpta
aut pars eius:ideſt cõpoſitũ ex corpe ⁊ aia: ⁊ ſi-
militer ptes:ſcʒ aia ⁊ corpꝰ. Sanguis autẽ non
eſt tota hũanitas nec pars:qꝛ nec aia:patet:nec
corpus:nec pars corpis. Nã ſanguis nõ eſt for-
Scotus. maliter aiatus:vt dicit Sco. diſt. x. quarti. q. iiij.
⁊ tenet cõmuniter:ſed eſt nutrimentũ corporis
in ſubẽʒ eiꝰ cõuertẽdũ p v̄tutẽ nutritiuã: vt di-
Philoſo-phus. cũt phi ⁊ medici. Dicit eñ phus. ij. de aia. c. de
ſenſu tactꝰ. Ex aere qdẽ impoſſibile eſt conſtare
aiatum corpus:oportet eñ firmũ eſſe. Reqritur
aũt mixtũ ex terra ⁊ ex his eſſe ſcʒ corpus aiatũ:
vt eſt caro ⁊ proportionabile. Uñ ptʒ ꝙ oportet
corpus aiatũ nõ eſſe fluidum:ſed firmum ⁊ pro-
cõmẽtator priis terminis terminatuʒ. Unde ⁊ cõmentator
ibidẽ cõmento. cxi. Impoſſibile eſt ꝙ cõſtitutio
eſſet ex aere aut aqua. Aialia eñ indigent ex ne-
ceſſario corpore duro:ſuper quo abundaret ter
reſtreitas:vt eſt caro vel aliquid ſimile in aiali-
bus carentibus carne. Patet igitur ꝙ ſanguis
nõ eſt formaliter aiatꝰ ſicut nec alius humor cor
poris:licet ſanguis neceſſario requiritur ad eẽ
corporis aiati ſaltem perfecti:quia ſine ſangui-
ne diu manere nõ põt naturaliter:ſicut nec ſine
ſpiritu ⁊ aere quo ad aialia reſpirãtia:nec tamẽ
ideo aer inſpiratus eſt aiatus:⁊ ꝓpter hoc dicit
ſedes anime:nõ ꝙ anima informet ſanguinem:
ſed requirit ſanguineʒ:vt informet carnẽ. Quia
igitur corpus eſt aiatũ:ſanguis nõ eſt pars cor-
poris:⁊ per hoc deitas nũꝙ̃ fuit hypoſtaſis ſan
guis ſicut corporis. Aſſumpſit autem xp̃s hũa-
nam naturam ⁊ partes eius eſſentiales qualis
nõ eſt ſanguis. Unde etiam patet ꝙ deitas non
fuit vnita ſanguini xp̃i i triduo. Alioquin ſicut
vere cõceditur per cõmunicationẽ idiomatum:
ꝙ xp̃s iacuit in ſepulchro: quia ibi iacuit corpꝰ
deitati vnitum. Et ꝙ xp̃s deſcendit ad inferna:
quia deſcendit ipſius anima deitati vnita. Ita
etiam fuit concedendum ꝙ xp̃us fuit in peplo:
xp̃s manſit in cruce:quia vtrobiqʒ manſit ſan-
guis xp̃i reſperſus:qḋ tamen non conceditur.
Hoc tamen ſequeret:ſi ſanguis eſſet pars eſſen
tialis hois:ſic eñ fuiſſet vnitꝰ deitati:nec ab ea
derelictꝰ:cũ ſm Dama. Quod xp̃s ſemel aſſum-
pſit nũꝙ̃ dereliqt:⁊ ꝓpter hoc dicit Richar. de
media villa in. iiij. diſt. ij. q. i. ſcḋe partis di. in ſo- Damaſce.
lutione ſcḋe rationis. Si quis cõſecraſſet in tri- Richar. de
duo:ſanguis xp̃i nõ fuiſſet adorandus. Ratio- media vil-
nẽ ponit:qꝛ nõ eſt pars eſſentialis corpis:qbus la.
ſolis vnita eſt ſuppoſitalr̃ maieſtas diuinitatis
qꝛ ergo diuinitas nõ eſt vnita ſanguini qui ibi
eſt ꝑmo vi conſecrationis:videtur ꝙ non ſit ſub
ſpeciebꝰ vini per cõcomitãtiã. ℭ L Ad hoc dici
tur:lʒ deitas nõ ſit hypoſtatice vnita ſanguini:
eſt tñ vnita corpori in quo eſt ſanguis:⁊ p ꝯñs ẽ
ibi per cõcomitãtiã:nõ quidẽ ꝓpinquã ſʒ remo-
tam. Uñ vt dictũ eſt:vi cõſecrationis eſt ibi ſan
guis xp̃i eo mõ quo eſt in conſiſtentia ſua natu-
rali:⁊ ſic in corpore quõ eſt in corpore xp̃i in ce-
lo:⁊ p ꝯñs ẽ ibi corpꝰ xp̃i p cõcomitãtiã media-
tã:cui corpori vnita eſt diuinitas. Iterum ibi eſt
corpus nõ mortuũ ſʒ viuũ quale eſt in celo:ergo
aiatũ. Aia aũt ſilr̃ eſt deitas:⁊ ſic diuinitas ẽ ibi
duplici cõcomitãtia:vna ad corpꝰ:alia ad aiaʒ:
⁊ vtraqʒ immediata quãtũ ad corpꝰ:⁊ quãtũ ad
aiaʒ:ſʒ mediata quãtũ ad ſanguinẽ:qꝛ ſi ibi eſſet
ſolus ſanguis extra corpus:ſicut fuit ſeparatus
in triduo mortis nõ eſſet ibi diuinitas per con-
comitãtiam:nec mediatã:nec immediatã. ℭ Ex
quo pʒ ꝙ ſi p imediatã ꝯcomitãtiã intelligit illa
qua ꝯcomitat aliis circũſcriptis: deitas eſt ſub
ſpeciebꝰ panis p immediatã ꝯcomitãtiã:nõ autẽ
ſub ſpẽbꝰ vini. Nã imediate ꝯcomitat corpꝰ illḋ
cui eſt immediate vnitũ:ita ꝙ ſi corpus ſeparet
ab aia nihilominꝰ maneret deitas corpi vnita.
Nõ aũt ſic ꝯcomitat imediate ſanguinẽ:quia ſi
ſanguis eẽt ſeparatꝰ a corpore nõ ꝯcomitaret.
ℭ Uel ex ſupra vbi dictũ eſt diuinitatẽ cõcomita
ri corpꝰ ſub ſpeciebus panis:concomitãtia me-
diata ſiue remota:aliter accipit ꝯcomitãtia me
diata ſcʒ p ea qua id qḋ ꝯcomitat nõ ptinet ad
eandẽ naturã cũ eo qḋ cõcomitat. Et p hoc ptʒ
ſolutio illius replice. Negãdũ eñ eſt ꝙ nullibi
ſit diuinitas p cõcomitãtiã:niſi vbiqʒ eſt aliqḋ
aſſumptũ a diuinitate p ſe ⁊ ꝑmo. Hoc eñ ſolũ
verum eſt de cõcomitãtia imediata:nõ de mediata
Sufficit eñ ad cõcomitantiã mediatam:ꝙ ſub
ſpeciebꝰ ſacramentalibꝰ ſit aliqḋ:ſiue pꝰ:ſiue

non primo:cui vnita eſt diuinitas:ꝛ ſic eſt in pro
propoſito:vt pꝫ ex declaratis. ¶ M Aliud dubiū
eſt de vnitate ſacr̄i eucbariſtie. Cū eñ ſit ibi di⸗
uerſa materia:ſilr̄ diuerſe forme:q̄ etiā nō ſimul
habēt ſuā efficaciā:ſꝫ vna prius alia:quō poſſet
dici vnū ſacr̄m? Nec valet:ſi diceref hic ſicut q̄⸗
dā dicūt de ſacr̄o baptiſmatꝭ:ꝙ bñ poſſibile eſt
plura ſenſibilia cōcurrere in fundamēto relatio
nis:vt ꝙ aqua ꝛ v̄ba ſunt fundamētū ſignifica⸗
tiōis:q̄ ſignificatio magis ꝓprie eſt forma:ꝙ ēt
hic tā vinū ꝙ̄ panis ꝯcurrūt in vnū fundamētū
ſignificatōis eucbariſtie:qꝛ tūc neutrū illoꝝ eēt
aliq̄d ſacr̄i ſine alio. Hic aūt ſpēs panis ꝯtinet
ſuū ſignatū ſine ſpēb9 vini ꝛ ecōuerſo. ¶ Ad hoc
r̄ndet ꝙ ſacr̄m corꝑis ꝛ ſanguinis ſimpl̄r loquē
do nō ſunt vnū ſacr̄m vnitate indiuiſibilitatis
aut ſimplicitatis. Sꝫ ſic ſunt duo ſacr̄a ab inui⸗
cem realiter ſeꝑabilia:q̄ etiā nō ſimul ſed vnum
prius ꝛ aliud poſterius:immo vnū ſine alio cō⸗
fici pōt:lꝫ ſacerdos ſic faciēs peccaret vere tñ cō
ſecraret. Sūt eñ diuerſa ſigna ſūt ꝛ diuerſa per
ſe ꝛ primo ſignificata ꝛ cōtēta. De quo bona et
patēs glo. de cōſe. di. ij. cōperim9. quā nota. Di⸗
cunf tñ vnum ſacr̄m vnitate integritatis ꝛ ordi⸗
nationis. Ordinanf eñ ambo ſigna:ſcꝫ ſpecies
vini ꝛ panis:ad ſignificandū idē cōtētū totale:
ꝛ eundem ſpiritualem effectū. Idem contētum:
quia idem corpus xp̄i acceptum:vt includit oīa
ad corpus organicū requiſita. ¶ Pro quo notā
Scotus. Corpus xp̄i dupliciter accipitur.
dū ſm Sco. diſtin. viij. quarti. q. j. ꝙ corpus xp̄i
dupl̄r accipif. Uno mō ſtricte:vt includit tantū
partes animatas aīa xp̄i:cuiuſmodi nō eſt ſan⸗
guis:vt dictū eſt. lꝫ ſit in potentia propinqua vt
cōuertaf in carnē aīatā: ꝛ ſic corpus diſtinguif
eſſentialr̄ a ſanguine:ꝛ in ſe ꝛ vt ſignatū:pōt eñ
hui9 eſſe ſignū ſicut ꝛ ꝓpria diffinitio. Alio mō
largius accipif prout oīa includit q̄ ꝑtinent ad
corpus organicū:ſiue ſint partes aīate:ſiue alia
nō formaliter aīata:vt humores ꝛ ſpūs. Et hoc
modo accipiendo ſanguis eſt aliquid corporis.
Accipiēdo corpus prīo modo:lꝫ ipm̄ ꝛ ſanguis
ſint pri9 diuerſa ſignata:tñ cōſtituūt vnū ſigna
tū totale:qd̄ eſt corpus ſcd̄o mō. Sic ergo ſignū
ꝓpriū corꝑis prīo mō:ſcꝫ ſpēs panis ꝛ ſignū pro
priū ſanguinis:ſcꝫ ſpēs vini poſſunt eē vnū ſignū
vnitate integritatis corꝑis ſcd̄o mō. Corp9 eñ
ſic ſignificatū ſcd̄o mō:eſt idē cōtētū nūero ſub
vtriſqꝫ ſpecieb9. Ordinanf etiā ad ſignificāduꝫ
eundē effectū ſpūalē:ſcꝫ ꝑfectā aīe refectionem.
Illā aūt cōgruit ſignificari ſacr̄o habēte vnita⸗
tē integritatis nō diuiſibilitatis:qꝛ tale ſignum
pertinere debet ad ꝑfectā refectionē corꝑis:que
nō fit aliq̄ vno ſimpl̄r:ſcꝫ cibo tm̄ aut potu tm̄:
ſed in his duob9 q̄ ſunt vnū integritate:qꝛ inte⸗
grāt vnā refectionē ꝑfecte nutriētem. Nutritio
aūt ꝑfecta aīe ſpūalis eſt gr̄a ſpūalis:per quam
vnitur corpori xp̄i myſtico:ad quā vtraqꝫ ſigna
Alexander
ordinanf. ¶ Et hāc ſententiā Alex. de ales par.
iiij. q. xxxiij. ar. j. ita innuit. Ait eñ ꝙ he ſpecies
vnitatē habēt inquātū ſacr̄m ab inſtitutiōe effe
ctu ꝛ fine. Ab inſtitutiōe:qꝛ a dn̄o inſtitute ſunt
vt eſſent ſacr̄m corꝑis inquātū cōtinent carnē ꝛ
ſanguinē. Ab vnitate effectus qui eſt p̄ſentia xp̄i
ſm naturā corporis ſacramētalr̄ ſub his ſpecie⸗
bus. Ab vnitate finis in ſignificādo. Significāt
eñ idē:ſcꝫ immolationem xp̄i per ſanguinis xp̄i
Luc. xxij.
effuſionē in cruce. Unde Luc. xxij. Hoc facite in
meā cōmemorationem ꝛ. j. Coꝝ. xj. Quotiēſcūqꝫ
j. Coꝝ. xj.
panē hūc mādu cabitis:ꝛ cal. bi. mor. dn̄i annū.
do. ve. Etiā ab vnitate finis in efficiendo:qꝛ hec
digne ſuſcepta vnū efficiūt cū myſtico xp̄i corpo

reqd̄ eſt eccleſia. Qd̄ v̄o btūs Greg. in collecta
pluralr̄ loquif. Purificent q̄s dn̄e ſacr̄a q̄ ſum⸗
pſimus:attēdit ad materialē ſpecierū diſtinctio
nem. Ideo propter vnitatē earū in ratione ſacr̄i
in eadem collecta ſubdit:vt hoc tuū ſacramētū
nō ſit nobis reatus ad penam:qꝛ quātū ad effe⸗
ctum qui petitur:eundē effectū operatur: ꝛ quā
tū ad remotionem mali:ꝛ quantum ad ꝓmotio
nem boni:que in dicta collecta poſtulantur. N

Noui ꝛ eter-
ni teſtamenti. Licet
text9 ille. ſ. breuiter
ſm Alber. expoſit9
ſit:placet tñ propter
aliqua ibidē dimiſ⸗
ſa eū lati9 ꝓſequi ſꝫ
Alexā. ꝛ ſuos ſeq̄ces.
Alexander
Uñ in his v̄bis ſiue
ſint de ſuba forme:
ſiue nō:ſm Alexan.
par. iiij. q. xxxiiij. tria ſignificantur ad manifeſta
tionem excellentie ꝛ vtilitatis huius ſacramen⸗
ti que ſunt. Innouati teſtamenti cōfirmatio:ſe⸗
cretoꝝ fidei inſinuatio:peccatorum noſtrorum
remiſſio. Primum tangitur:ibi. Noui ꝛ eterni
teſtamenti. Scd̄m:ibi. Myſterium fidei. Tertiū
ibi. Qui pro vobis ꝛ pro multis. ¶ Circa prīmū
aduertendū:ꝙ cum teſtamētū ſit vltima diſtri⸗
Teſtamentū quid ſit.
butio bonorū morte teſtatoris firmata:ſeu cōſti
tutio vel traditio de ordinandis bonis atteſta⸗
tione legitima firmata:recte fides ꝛ lex xp̄i eſt te
ſtamentum nouum. In illa ſiquidem xp̄us eter⸗
nam hereditatem fratribus ſuis ꝛ fidelibus di⸗
ſtribuit:ordinat ꝛ promittit. Hec autem lex con
Lex xp̄i q̄re teſtm̄ nouū dicatur.
firmata eſt per mortem ꝛ paſſionem xp̄i:in qua
ſanguis eius effuſus eſt:que effuſio eſt ſui teſta⸗
menti legitima atteſtatio ꝛ confirmatio. Teſtm̄
enim niſi per mortem teſtatoris roboretur:non
eſt immobile ꝛ ſtabilitum:pro quāto ſemper a te
ſtatore poterit ꝛ reuocari ꝛ immutari: vt docet
apoſtolus ad Heb. ix. ꝛ eſt allegatū. ſ. in prima
huius textus expoſitione lec. precedēte. In mor
te autem confirmatur ꝛ fit immobile. Ideo xp̄s
in cruce iamiāqꝫ moriens dixit. Conſummatum
eſt. * Eſt ergo teſtm̄ xp̄i eternū:qꝛ immobile et
* Lex xp̄i q̄ eſt ei9 teſtm̄ eterna ēt imobilis vñ xp̄s in cruce dixit moriens. Conſummatuꝫ eſt. i. teſtm̄ meū iaꝫ eſt cōfirmatuꝫ ꝛ ſtabilituꝫ vt debeat manere in eternū. Ad Heb. ix.
irreuocabile tanta morte confirmatum. ¶ No
uum dicitur reſpectu veteris quod inſtitutione
huius:eſt terminatum ꝛ euacuatum. In cuius
ſignum in xp̄i paſſione velum templi ſciſſum: et
clauſa vete. te. myſteria exhibita veritate reuela
ta:ſm ꝙ multipliciter hoc teſtm̄ nouū fuit in ꝓ⸗
phetis repromiſſum. Dicif ꝛ nouū ꝛ eternuꝫ: qꝛ
noua ꝛ eterna bona ꝓmittit. Uet9 eñ teſtamētū
qd̄ ꝑ hircoꝝ aut vituloꝝ ſanguinē cōfirmatum
eſt:ꝓmittebat tꝑalia:q̄ oīa:qꝛ trāſitoria vetera
ſcūt ꝛ ad interitū tēdūt. ſm illud apl̄i ad Heb.
viij. Dicēdo nouū veterauit prius:qd̄ aūt anti⸗
quaf ꝛ ſeneſcit:ꝓpe interitū eſt. Premiſit auteꝫ.
Melioris teſtamēti mediator eſt:qd̄ in meliori⸗
bus ꝓmiſſionib9 ſancitū eſt. De q̄b9 bōis ac ꝓ⸗
miſſionuꝫ firmitate:itē apl̄s ad Heb. ix. loquif.
Chriſt9 inq̄t aſſiſtēs pōtifex futuroꝝ bonoꝝ per
amplius ꝛ ꝑfecti9 tabernaculū nō manu factū. i.
nō huius creatiōis:neqꝫ ꝑ ſanguinē hircoꝝ aut
vituloꝝ:ſꝫ ꝑ ꝓpriū ſāguinē introiuit ſemel i ſctā
eterna redēptiōe īuēta. ¶ O Nō ergo ſola ſcri⸗
ptura diuina cōtinēs mādata teſtm̄ dr̄:ſꝫ ꝛ ꝓmiſ
ſio teſtm̄ dr̄:ſm illō ad Heb. Idō noui teſtamen⸗
ti mediator ē:vt morte intercedēte i redēptionē
eaꝝ ꝑuaricationū q̄ erāt ſub ꝑori teſtō repromiſ
ſionem

ſionē accipiāt q̄ vocati ſunt hereditatis eterne. Et ſm hoc exponiẜ. Hic eſt calix ſanguinis mei noui ꝛ eterni teſtamēti.i.noue ꝛ eterne ꝑmiſſionis cōfirmator: ſicut ꝑmittit ipe dñs Jo.vi. Qui mādu.meā car.ꝛ bi.me.ſan.hꝫ vitā eternā q̄ vera eſt hereditas xp̄i. Hinc ait apl's Roma.viij. Si aūt filij: ꝛ heredes: heredes quidē dei: coheredes autem xp̄i quo ad ꝑceptionē: ſcꝫ btitudinis ꝛ glie. Chriſtus quidē eſt naturalis heres qꝛ naturalis dei filius: ꝛ iō natura btūs. Nos aūt dei filij ſum⁹ adoptiui. Vñ ꝛ nobis hereditas filij btitudo.ſ.xp̄i ꝑmittiẜ ꝛ daẜ ex teſtō morte xp̄i cōfirmato. Per hāc em̄ mortē meruit vt introitus regni celoꝝ cōcederetur oib⁹ mādata ipſius cōſeruātib⁹. Quapropter dixit. Si vis ad vitam ingredi ſerua mādata. Vel etiā ſm Inno.dr nouū.i.vltimū.i.poſt ve.teſt. inſtitutū: quo mō et dies vltima dr nouiſſima: vt ſm Alex.inde ꝓbeẜ eternū.i.ꝑpetuū: vñ aſſeriẜ nouū.i.vltimū. Sic ergo eternū dr nō ꝑpter carētiā principij: ſꝫ propter negationē ſucceſſionis alterius. Nullū.em̄ aliud ſubſequeẜ iſtud: ſicut iſtō ſecutū eſt ve.teſt. Hic dānaẜ quorūdā error hereticoꝝ dicētium: ꝙ ſicut teſtō veteri qđ appellāt teſtm̄ pr̄is ſucceſſit teſtm̄ nouū qđ dicūt teſtm̄ filij: ita ꝛ iſti ſuccedet teſtm̄ tertiū: qđ erit teſtm̄ ſpūſſancti. Huius erroris falſitas manifeſta eſt: quia dicit veritas q̄ fallere neſcit: ꝙ hic eſt ſanguis eterni teſtamēti. Eterno aūt nihil pōt ſuccedere: alioquin nō eſſet eternū. Si dicis nouū: quō eternum? Nam qđ eternum eſt ita pricipio caret ſicut ꝛ fine. Ad hoc rñdeẜ: ꝙ quātū ad dei ꝓordinationē ꝛ ipaꝫ hereditatē quā ꝑmittit eternū eſt: qꝛ ab eterno ordinatū eſt: ꝛ ab eterno ꝓparatū: ſed quātū ad exhibitionē nouū. Sic ergo ſimul eſt eternum ꝛ nouū: ſꝫ reſpectu diuerſoꝝ. hec Tho. ¶ Adhuc dr teſtm̄ xp̄i nouū: qꝛ nouo mō dedicatū. Vetus em̄ teſtamētū dedicatū eſt ꝛ cōſecratū ſanguine irrationaliū pecudū. Vel lectō legis mādato a moyſe oi pplo: ppl's teſtm̄ accepit: ꝛ ſe ad obſeruandū obligauit. Moyſes ad cōfirmādū teſtm̄ ꝛ legē ſanguine hircoꝝ aſperſit librū ꝛ oēm pplꝫ dicēs. Hic eſt ſanguis teſtamēti cōfirmatiuus qđ ad vos mādauit dñs. Hiſtoria habeẜ Exod. xxiiij. ꝛ cōmemorat apl's ad Hebre.ix. Teſtm̄ vo nouū nouo mō dedicatū eſt: ſcꝫ ſanguine noui hois: ſanguine agni immaculati. Ex quo etiam ptꝫ excellētia noui teſtamenti ſupra teſtamētum vetus. Congruebat aūt nouū teſtamētum ſanguine cōfirmari: vt ſic eſſet correſpōdentia figurati ad figurā. Oia em̄ ve.te.cerimonie ꝛ ſacrificia: figura fuerunt noui teſtamenti in vnico ſacrificio xp̄i conſummato. Sequitur. P.

Joan.vi.

Ad ro.viij.

Mat.xix.

Innocen.

*Error aliquoꝝ q̄ dñt ꝙ adhuc ſequeẜ tertiū teſtm̄ qđ diceẜ teſtm̄ ſine lex ſpūſſancti.

Myſteriū fidei. ¶ Hic tangitur ſcđs effectus qui eſt ſecretoꝝ fidei inſinuatio. Vñ dr ſanguis ille myſteriū fidei referēdo ad fidē paſſionis ꝛ mortis xp̄i: q̄ fuit ſacratiſſimū ſecretum ſub figuris ve.teſta.latēs ꝛ abſcōditū: ꝓcognitū tm̄ a pr̄ib⁹ tāq̄ myſteriū gn̄alis redēptiōis toti⁹ hūani generis. Hec aūt fides crucis ꝛ paſſiōis xp̄i ꝑ ſanguinē ipſi⁹ manifeſta ē. Nō em̄ effluxit ſanguis ſine vulneratiōe ꝛ corpis paſſione. Vel pōt referri ad fidē q̄ habeẜ de vitate corpis ꝛ ſanguinis: q̄ lꝫ ſint res cōtēte ſub ſpecieb⁹ ſacr̄alib⁹: ſunt tm̄ ꝛ ipſa ſacr̄m ſignificatiuū vnitatis fideliū ꝑ gr̄am ꝛ charitatē. De quo.ſ.lec.xxxix.dictū eſt. Quia igitur ſanguis xp̄i ſacr̄m eſt ſpūalis virtutis fidei ꝛ charitatis: quibus fideles corpori myſtico adunanẜ: quas in digna eius perceptione ſuſcepimus: ſanguis ille dr myſteriū fidei. Vel tertio dr myſteriū fidei: qꝛ eſt fidei obiectū. Ad cui⁹ intelligēdā exiſtētiā ſub ſacr̄alib⁹ ſymbolis fides eſt ſumme neceſſaria: qꝛ ad ei⁹ intelligētiā hūana fragilitas aſcēdere nō pt. Excedit q̄ppe create rōnis acumē ꝛ ſenſum ꝑpt multa mirabilia que ſola diuina potētia ſup naturā opaẜ: vñ ſalubriter crediẜ: ſup uacue inueſtigatur. Eſt ergo myſteriū fidei: qꝛ obiectū ſecretiſſimū ſola fide cognoſcibile. Nec tm̄ iō min⁹ eſt in ſacr̄o corpis ꝛ ſanguinis vitas: qꝛ myſteriū hic a xp̄o dr: de q̄ ſupra lec.xxxix.ſufficiēter puto dictū. * ¶ Et lꝫ ſacr̄m illud ſacr̄m ſit charitatis vt dt Chryſ. Eſt em̄ indiciū diuine ineffabilis charitatis: quā in paſſiōe cui⁹ memoriale ē) exhibuit: ꝛ inductiuū ꝛ allectiuū ad charitatē: ꝛ ſilis effect⁹ inductiuū ſicut charitas. Hoc ſacr̄o vniūtur mēbra adinuicē capiti: ſicut a charitate. Cōuenicti⁹ tm̄ diciẜ myſteriū fidei q̄ charitatis: qꝛ myſteriū dr ꝓprie occultū vel ſecretū: qđ cōuenit fidei q̄ eſt nō apparētium: quaſi abſcōditoꝝ vel ſecretoꝝ argumētū: ad Heb.xi. Charitatē aūt ꝓprie nō cōuenit myſteriū: eo ꝙ ipa ſiūt quaſi experimētaliter oia manifeſta: vnde Jo.xv.dixit dñs aplis. Vos dixi amicos: qꝛ oia quecūqꝫ audiui a patre meo nota feci vobis. ¶ Quāuis etiā in oib⁹ ſacramētis ſit aliquid occultum ꝛ ſecretum fide credendum: tm̄ ſicut baptiſmus ſpāliter dr ſacr̄m fidei pro eo ꝙ dicitur ianua ſacr̄oꝝ (qꝛ in eo ꝓmo infundiẜ fides: ꝛ ab eo eſt ꝓmus ſtat⁹ fidelium: ſcꝫ gn̄atio ſpūalis: imprimitqꝫ characterem fidei.) Ita ꝛ ſacr̄m euchariſtie: ꝛ ſacr̄m aut myſterium fidei: qꝛ totū fidei eſt qđ in hoc ſacr̄o cōtingit: ꝛ ſola fide cōprehēſum in cōuerſiōe: in cōtento: in in accidētib⁹: in ſumptiōe. Nihil tale eſt in alijs ſacr̄is: lꝫ coopatio eoꝝ ad gratiā occulta ſit ꝛ ad fidē ꝑtinēs: nō tm̄ ſic cetera oia. Sequitur. Q

Ui pro vobis ꝛ pro multis effundetur in remiſſionē pctōꝝ. ¶ Hic tangiẜ effectus tertius qui eſt pctōrū nr̄oꝝ remiſſio: ac multoꝝ ſal⁹ ꝛ iuſtificatio. Unde dr q̄ ſcꝫ ſanguis ꝑ vobis iudeis: quos per apoſtolos q̄b⁹ loquebatur intellexit: qm̄ genere fuerunt iudei: ꝛ pro multis ſcꝫ gentilibus per vos ad fidem cōuertēdis: effundetur ſcꝫ in paſſione ſtatim imminēte in remiſſionem pctōꝝ. vnde dicit petrus. Non corruptibilib⁹ auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra cōuerſatiōe paterne traditionis ſed precioſo ſanguine quaſi agni imaculati xp̄i ꝛ icōtaminati.i.Pet.i. Et Apoc.i. Lauit nos a pctis noſtris in ſanguine ſuo. ¶ Diciẜ aūt ꝓ vobis ꝛ pro multis: ꝛ nō pro omnibus: qꝛ lꝫ quātū ex ſe ſit ſufficiens pro remiſſione pctōꝝ omnium hominum: nō tm̄ efficaciam hꝫ in omnib⁹ hominibus: ꝑpter quorūdā hominum indiſpoſitionē: qui ponūt obicē gratie dei quā nobis meruit paſſio xp̄i. Unde diciẜ cōmuniter: ꝙ effuſus eſt ſanguis xp̄i pro omnibus quantū ad ſufficientiam: non quātum ad efficaciam. Sufficit enim tollere omnia peccata: vbi non inuenit obicem

*Myſteriū a myſti grece qđ ē ſecretū latine ſecretuꝫ em̄ ꝙ morte vitā eternā ꝛ ſanguine efficeret ſctitatē: iō dr myſteriū qꝛ aliđ vr ꝛ aliđ crediẜ: aliud intelligiẜ. Credere iubemur diſcutere nō audem⁹ de ꝯſe.di.ij. Quid ſi ad fidem iō dr myſterium fidei: qꝛ credere debemus ꝙ ibi ſal⁹ nr̄a cōſiſtit: vel qꝛ ſine fide nō pōt cōꝓhēdi iſtō ſacr̄ꝫ Et ſine fide ad hoc venerabile ſacramētum null⁹ accedere dꝫ. Diciẜ myſteriū qꝛ ſecretā ꝛ recōditā hꝫ diſpēſationē ꝛ intelligētiā.j.q.i.multi. Chryſo.

cõtrarie volũtatis. Efficit eñ ſalutẽ in ſolis pre-
deſtinatis ⁊ electis. Hi eñ ſoli per ipm conſe-
quũtur remiſſionis gratiam: ⁊ future heredita-
ad Heb. ix tis gloriam. Unde ad Heb. ix. Chriſtꝰ ſemel ob-
latus eſt ad multoꝝ exhauriẽda peccata. Mul-
toꝝ dicit: nõ omniũ. ¶ Electi autem erant diſci-
puli quos ſignauit dñs cum dixit. Pro vobis: ⁊
alij plures ex iudeis ⁊ gentilibus: propter quos
Alexã. dixit: ⁊ pro multis. ¶ Uel põt ita diſtingui ſm
ad Heb. v. Alexãdrum: quia ſacerdotes debent pro ſe ſpe-
cialiter ⁊ p alijs orare. vt dicit apl's ad Heb. v.
loquẽs de põtifice ex hominibꝰ aſſumpto. Qm̃
⁊ ipſe circũdatus eſt infirmitate: ⁊ propterea de-
bet queadmodum pro populo: ita etiam ⁊ pro ſe
metipſo offerre pro peccatis. Ideo dicit pro vo-
bis ſcꝫ ſacerdotibus: ⁊ pro multis ſcꝫ ſubditis.
¶ Effundetur: nõ dicitur ſm partem: ſed ſm to-
tum. Liquor quippe qui de vaſe fundit ſm par-
tem: fundi quidẽ dicitur: ſed nõ effundi: de ſan-
guine autem xpi hic dicitur: effundetur ideſt to-
taliter ⁊ penitus de corpore fundet. ¶ Quãuis
aũt vna gutta tam precioſi ſanguinis ſufficiens
fuiſſet pro totius mũdi redẽptione: vt vult bea-
tus Anſel. Cur deus homo. Et beatus Ber. Uo-
luit tñ xps ipm liberaliter ⁊ largiter fundere: vt
dilectionis ſue ⁊ virtutis magnitudinem demõ-
Sap. xi. ſtraret: quatenus ad ſe ſuper omnia diligẽdum
nos inuitaret. ¶ R. Cetera quideꝫ omnia deus
fecit in pondere: numero ⁊ menſura: nõ ſic in ſui
effuſione ſanguinis. Ibi enim neqꝫ numerũ ſer-
uauit: vt centũ aut mille guttulas funderet: nec
pondus: vt eius nobilitatem appreciaret: vt cũ
noſtra indignitate per vncias libraret: nec men-
ſuram: vt calicẽ vnum vel duos propinaret: qui-
bus reddendum premiũ menſura preciſa com-
penſaret. Sed totum dedit: totuꝫ fudit vt copio-
ſa eſſet apud eum redemptio. Ut in virtute effu-
ſi ſanguinis iuſticie noſtre de ſe indigne pmiuꝫ
ſublimiſſimum quod in cor hominis nõ aſcẽdit
pondus glorie immenſum quod auris nõ audi-
uit: ⁊ mẽſuram ſupereffluentẽ quam oculus nõ
vidit: longe actis prius peccatis omnibus ſorti-
rentur. Effundendus igitur erat ſanguis: nõ de
capite tm̃: aut tm̃ de manibus aut pedibus: ſed
Eſa. liij. de his ⁊ toto reſiduo corpore: quod preuidens
Eſaie. liij. ait. Non erat ei ſpecies neqꝫ decor:
reputauimus eum quaſi leproſum ⁊ percuſſum
a deo ⁊ humiliatum. Haud dubiũ propter pla-
garum vniuerſalitatem. Unde ⁊ non incõgrue
dici põt de eo quãtum ad penaꝫ: quod dr Eſa. j.
Eſa. j. ca. ca. de peccatoribus quoad culpam. A planta pe-
dis vſqꝫ ad verticem nõ eſt in eo ſanitas. Nimi-
rum: quia vere languores noſtros pertulit: ⁊ do-
lores noſtros ipſe portauit. Eiuſdem. liij. Et li-
cet ex ſcriptura canonica non habeamus certũ
teſtimonium de numero vulnerum chriſti: per
que precioſus ille ſanguis tam prodige effluxit:
dicitur tamen ꝙ quibuſdam deuotis perſonis
numerus hic reuelatus eſt. Fertur quoqꝫ ꝙ fue-
Numerus vulnerum Chriſti quibuſdam deuotis pſonis reuelatus. runt. v. M. cccc. lxxv. de quo communiter habẽ-
tur hec metra. Septuaginta quinqꝫ quater cen-
tum milia quinqꝫ. Tot fertur xps pro nobis vul-
nera paſſus. Unde ſi quis per ſingulos dies in-
tegri anni: diceret quindecies dominicam ora-
tionem: pro ſingulo vulnere vnam orationẽ ob-
tuliſſet: quod patet multiplicando numerũ die-
rum anni: ſcꝫ. ccc. lxv. per. xv. reſultabit numerꝰ
ſupradictus. Similiter ſi quis pſalmũ. xxix. Ex-
altabo te domine: qm̃ ſuſcepiſti me (qui ſimul de
paſſione canitur ⁊ reſurrectiõe: vt nõ paſſio ter-
reat quos ſpes reſurrectionis letificat: vt dicit
Aug. in glo.) ſingulis diebus per annum dixerit
vel ſingulis ſextis ferijs ſepties vice ſeptem ho-
rarum canonicarum per annũ legerit: pro quo-
libet vulnere verſum vnum in gratiarum actio-
ne rependit. Habet enim pſalmꝰ ille. xv. verſus
preter gloria patri. Alijs preuidetur ꝙ paſſus ſit
legionem vulnerum ſcꝫ. vj. milia. dc. ⁊. lxvj. Ueꝝ
quicquid ſit de numero vulnerum certum eſt ꝙ
totus ſanguis effluxerat propter quod in eius
perſona propheta. Aruit: inquit: tanꝗ teſta vir-
tus mea. ¶ S Necꝫ tm̃ ſemel effuſus eſt: ſed vi-
cibus multis. Unde preter effuſionẽ eius in cir-
cuncisione: ſex vicibus legitur effuſus in paſſio-
ne. Primo in oratione facta in orto poſt cenam
vltimaꝫ: vbi factꝰ ieſus in agonia prolixius ora-
uit. Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſangui-
nis decurrentis in terram. Secundo in flagella-
tione: de qua dicitur. Et tradidit eis ieſum fla- Lu. xxij.
gellis ceſum vt crucifigeretur. Tertio in corona- Marci. xv.
tione: de hac habetur Ioã. xix. Et milites plectẽ-
tes coronam de ſpinis: impoſuerunt capiti eius
de quo Anſel. in ſermone. Coronatꝰ incedit. Sꝫ
ipſa eius corona cruciatus eſt illi: ⁊ mille pun- Ioã. xix.
cturis ſpecioſum eius caput diuulnerat. Quar-
to in manuũ perforatione. Quinto in pedũ affi-
xione. De his Lucas ibi. Crucifixerunt eũ et la-
trones: vnum a dexteris: alteꝝ a ſiniſtris. ¶ De
clauis vero ſolus Ioãnes facit mentionem: cum Ioã. xx.
Thomã refert dixiſſe. Niſi videro in manibus
eius fixuram clauorum: ⁊ mittam digitũ meũ in
locũ clauoꝝ ⁊c. Cui ⁊ dñs dixit. Infer digitũ tuũ
huc: ⁊ vide manus meas. Sexto in lateris aper-
tione. de qua idẽ Ioã. Et vnus militũ lancea la-
tus eius aperuit: ⁊ cõtinuo exiuit ſanguis et aq̃.
Prio ſcꝫ ſanguis q̃ toto defluxo: ſeq̃bat aq̃ i teſti-
monium totius ſanguinis effuſi: vt vult Simon
de caſſia. Ad quid autem effundendus erat: ſe-
quitur cum additur. T

In remiſſionẽ peccatorũ.

¶ De quo. j. Io. j. Sanguis filij eiꝰ emũdat nos
ab oibꝰ pctis. Et ad Colo. j. Eripuit nos de po- Ad col. j.
teſtate tenebraꝝ: ⁊ tranſtulit nos in regnum filij
dilectionis ſue: in quo habemꝰ redẽptionẽ per
ſanguinẽ crucis eius ⁊ remiſſionẽ peccatoꝝ. Cõ-
placuit eñ patri recõciliari per eum oĩa in ipſo
pacificãs per ſanguinẽ crucis eiꝰ ſiue q̃ in celis
ſiue q̃ in terris ſunt. Ibidẽ. ¶ Hoc aũt multipli-
citer pfiguratũ eſt in vete. teſta. Nã p ſanguinẽ Exo. xij.
agni liberati ſunt ab angelo oĩa primogenita egy-
pti percutiẽti. Per ſanguinẽ mũdati ſũt a pctis
vt ptꝫ per totũ Leuiticũ: vbi dr: ꝙ ſine ſanguine
nõ fiebat peccatoꝝ remiſſio ppter qđ dicit apl's Ad heb. ix.
ad Hebre. ix. Omnia pene in ſanguine mũdant
Per ſanguineꝫ q̃ꝫ fuit ppl's ſanctificatus: dum
moyſes aſpergẽs ſanguinẽ ſup pplm: hic eſt ait
ſanguis teſtamenti: qđ mandauit ad vos deus.
Silr nõ ſine ſanguine patuit ingreſſus ſummo
ſacerdoti ſemel in anno in ſancta ſanctoꝝ: ſꝫ nec
tabernaculũ: nec vaſa miniſterij: ſine ſanguine
ſctificata ſunt vt tangit apl's ad Heb. ix. ppter
qđ ſubdit. Oĩa pene in ſanguine ſm legẽ mũdã-
tur: ⁊ ſine ſanguis effuſione nõ fit remiſſio. Hec
aũt oĩa figuralia fuerũt: vt tãgit idẽ. j. Coꝝ. x. Et
p ſanguinẽ xpi in nobis i veritate cõpleta. vñ vbi. ſ.
ait apl's. Si eñ ſanguis hircoꝝ ⁊ tauroꝝ ⁊ cinis
vitule aſperſus inq̃natos ſctificat ad emũdatio-
nẽ carnis: quãto magis ſanguis xpi q̃ per ſpm̃
ſctm̃ ſemetipm obtulit immaculatũ deo emun-
dauit cõſciẽtiã noſtram ab operibus mortuis
ad ſeruiendum deo viuẽti? Et ideo noui teſta-
menti

mēti mediator eſt:vt morte intercedēte in redem
ptionē earū preuaricationū que erant ſub priori
teſtamento repromiſſionez accipiunt qui vocati
ſunt eterne hereditatis. Ad idem ſunt innumera
ſcripture teſtimonia:que longum eſſet adducere
in re ſatis fidelibus manifeſta. V

Hec quotienſcunqz feceri
tis in mei memoriā facietis. ¶ Hoc eſt membrū
tertium ſcd̄e particule quarte partis principalis
In quo poſt traditā priore mēbro formam ꝯſecra
tionis:additur ſignificationis efficacia ꝯſecrati
ſanguinis. Et ſm Guil. in rationali hec clauſula
reſpicit tā conſecrationē corporis ꝙ̄ ſanguinis:ꝛ
ſic exponi pōt. Hec quotienſcunqz feceritis.i.cō
ſecraueritis ſiue obtuleritis:hec ſcilicet corpus ꝛ
ſanguinem. In mei memoriā facietis. Hec quidē
vna cauſa fuit inſtitutionis ſacramenti huius in
eccleſia militante:vt ipſum eſſet ſignum memo-
riale ꝛ repreſentatiuuz iſtius ſummi ſacrificij qđ
xp̄s obtulit in cruce:in qua ſuſtinuit mortē in cor
pore:ꝛ ſanguinē fudit in precium redēptiōis nr̄e:
Ambro. de quo btūs Ambro. ſuper epiſtolā ad hebreos.
In xp̄o ieſu ait ſemel oblata eſt hoſtia ad ſalutem
ſempiternam potēs. Quid ergo nos? Nonne per
ſingulos dies offerim⁹? ſed ad recordationē mor
tis eius:ꝛ vna eſt hoſtia nō multe:qꝛ ſemel obla-
tus eſt xp̄s. Hoc aūt ſacrificiū exemplū eſt illius.
Idipm̄ ſemꝑ idipſum:proinde hoc idē eſt ſacrifi
ciū. Alioquin diceretur qm̄ in multis locis offerꝭ
multi ſunt xp̄i:nequaꝙ̄. Sed vn⁹ vbiqz eſt xp̄s:ꝛ
hic plenus exiſtens:ꝛ illic plenus. Sicut eniz qđ
vbiqz offertur:vnū eſt corpus:ꝛ nō multa corꝑa
ita ꝛ vnum ſacrificium. Pontifex aūt ille eſt q̇ ho
ſtiam obtulit nos mundantē. Item ipſam offeri-
mus ꝛ nūc:que tūc oblata eſt:ꝯſumi non poteſt.
Quod nos facimus:in ꝯmemorationem fit eius
quod factū eſt. Hoc enim facite ait:in meā ꝯme-
morationē. Et habetur de ꝯſe.diſt.ij.in xp̄o. Ecce
dixit btūs Ambro.ꝙ vnum eſt ſacrificiū qđ obtu
lit xp̄s:ꝛ quod nos offerimus:quāuis nō eodem
modo offeratur. Ab ipſo quidem oblatum eſt in
mortem:a nobis non in mortē:qꝛ xp̄s reſurgens
ex mortuis iam nō moriꝭ. Roṁ.vj. ſed in mortis
recordationem offerꝭ a nobis. Unde nr̄a oblatio
nō eſt reiteratio ſue oblatiōis:ſed repreſentatio.
Et propter hoc dicit btūs Aug.in lib.ſen.proſpe
ri. Semel immolat⁹ eſt in ſemetipſo xp̄s:ꝛ tamen
quotidie imolaꝭ in ſacr̄o:qđ ita intelligēdum eſt:
qꝛ in manifeſtatiōe ſui corꝑis:in diſtētione ſuoꝝ
mēbroꝝ oim:ver⁹ de⁹ ꝛ ver⁹ hō:ſemel tm̄ in cru
ce pependit:offerēs p̄ri ſeipm̄ hoſtiā viuā:paſſi-
bilē ꝛ mortalē:viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ redemptiōis effi
cacē:eoꝝ:ſcꝫ q̇s altitudo diuini ꝯſilij redimēdos
indicauit:preſciuit:ꝑdeſtinauit:vocauit modis
ꝛ tꝑibus quib⁹ id fieri ꝯgruebat. Et habeꝭ de cō-
Auguſtin⁹. ſe.diſt.ij.ſemel.ij. Ecce dicit Auguſt.ꝙ xp̄s in pro
pria forma ꝛ ſpecie hūana obtulit ſe in cruce:ſed
ita nō offertur a nobis quotidie:ſed in ſacr̄o ꝛ ex
tranea ſpecie:vt reꝑſentet ipſa oblatio illud qđ
olim factū eſt. Facit.eñ nos moneri tāꝙ̄ videam⁹
dn̄z mori in cruce. Et iō dicit ſuꝑ p̄s.xx. vt habeꝭ
ca.immediate ꝑcedēte. Et ponūtur in glo. v̇ſus
qui ſequunꝭ. Clandiꝭ hoc vaſe nr̄i pia victia pha
ſe. Uiua ſalutar̄ ſemel in cruce ſꝑ in aris. Quos
recreas ieſu iā ſacri corꝑis eſu. A vitys mūda ſa
crati ſanguis vnda. Sꝫ crediꝭ ieſ⁹ remanet iteger
eſus. Res occultaꝭ:q̄re:qꝛ ſi videaꝭ. Forſitā hor-
reres:ꝛ māducare timeres. Ut ſine ſubiecto nu-
bes in aere pēdet. Et cētrū terre ſuſtētat abyſſos
in mari. Sic vini color:ꝛ ſapor ꝛ pōd⁹ quoqz pa-
nis. Hec ibi. ¶ x Uñ ad repñtandā diſtinctius
paſſionē xp̄i in imolatiōe hui⁹ ſacrificij:ſanguis
ſeparatim in calice ꝯſecraꝭ:qꝛ in paſſiōe xp̄i ſan-
guis fuit a corpore xp̄i ſeparat⁹. Et ꝑꝑ hoc in ca-
none pl⁹ ad ꝯſecrationē ſanguis ꝙ̄ corꝑis addiꝭ
Hec quotiēſcūqz feceritis ꝛc. Rꝫ ad vtrūqz refe-
raꝭ:qꝛ exꝑſſior eſt ſignificatio paſſiōis xp̄i ꝑ ſan-
guinem ꝙ̄ ꝑ corp⁹:qꝛ corp⁹ eſſe pōt ſine paſſiōe.
Sanguis ſeꝑari nō pōt ſine corꝑis vulneratiōe.
Idcirco hāc xp̄i paſſionē ꝑ ſacramenti (ſub ſpēb⁹
ſenſibilibus) conſecrationē:non ita appropriate
deſignat. Uñ ꝛ in die paſſiōis.ſ.paraſceues ſacer
dos nō ꝯſecrat:ſed ſumit ſacrm̄ tantūmodo ſub
ſpecie panis ad refectionē poti⁹ in ꝑſona totius
eccl'ie ꝙ̄ ad ſignificationē paſſiōis:q̇ fit ꝑ conſe-
crationē corporis ꝛ ſanguinis ſub diſtinctis ſpe-
cieb⁹:qꝛ ſancta mater eccl'ia ꝑ totū officiū qđ per
agit die illo:ꝯmemorat paſſionē xp̄i ꝛ effuſionem
ſanguinis de ſanctiſſima ſua carne. ¶ Alio mō
exponi pōt hec particula. Hec quotiēſcūqz fece-
ritis. Quotiēſcūqz feceritis.i.manducaueritis ꝛ
ſumpſeritis. Hec ſcꝫ corp⁹ ꝛ ſanguinē ſub ſpecie
bus panis ꝛ vini. In mei memoriā facietis. Non
eñ dūtaxat ꝯſecratio ſub diſtinctis ſpecieb⁹ reꝑ-
ſentat paſſionē xp̄i:ſꝫ ēt māducatio corꝑis ꝛ pota
tio ſanguinis ſub eiſdē ſpēb⁹:eadē xp̄i paſſionez
ſignificat:vnde apl's vtrūqz hoc ſil' ꝯplectēs ait.
Quotiēſcūqz eñ māducabitis panē hūc:ꝛ calicē
bibetis:mortē dn̄i annūciabitis donec veniat.j. i.Cor.xi.
Cor.xi. De q̇ btūs Aug.in de trini.ꝛ hꝭ de ꝯſe.di.
ij. Qꝛ morte:qꝛ morte dn̄i liberati ſum⁹:hui⁹ rei Auguſtin⁹.
mēores i edēdo:ꝛ potando carnē ꝛ ſanguinē que
ꝓ nobis oblata ſunt ſignificam⁹. Itē in eodē lib.
ſniarū ꝓſperi de ꝯſe.diſt.ij. dū frangiꝭ. Dū fran-
giꝭ hoſtia:dū ſanguis de calice in ora fideliū fun
diꝭ:quid aliud ꝙ̄ dn̄ici corporis in cruce immo-
latio eiuſqz ſanguinis de latere effuſio deſignaꝭ?
¶ Qualitercūqz aūt hec verba exponanꝭ:iuxta
tm̄ doctorum ꝓbabiliorē ſententiā:ꝓlata ſunt a
xp̄o dūtaxat ad apl'os:ꝛ in ipſis ad quoſlibet eo-
rū legitimos ſucceſſores. Iſtis quidē dictuz eſt a
dn̄o. Hoc facite in meā ꝯmemorationē. Facite.i.
ꝯficite. ¶ Hic eos ſacerdotes ordinaſſe creditur Soli ſacer-
Et ipſis ptātē ꝯſecrādi ꝯtuliſſe:vt accipiꝭ a Hie doteſperci
ro.in de illuſtribus viris:vt etiā.ſ.allegatum eſt. piūt hoc ſa
Si ergo ad oēs fideles gn̄al'r ſe extēderēt tāꝙ̄ ad crꝫ ſub vtra
oēs a xp̄o ꝓlata:oēs recepiſſent ptātē ꝯſecrandi qꝫ ſpē non
qđ nemo dicit. ¶ Hic ꝛ ſoli ſacerdotes hodie in tm̄ ad reme
eccl'ia romana corp⁹ ꝛ ſanguinē dn̄i participant morādū xp̄i
ſub diſtinctis ſpecieb⁹. Nō tm̄ inducti ad reme- paſſionē:ſꝫ
morandū xp̄i paſſionem:cuius ipſi ſunt miniſtri ēt ꝑꝑ prece-
ſpecialiter in eccl'ia deputati:ſed ꝓpter ꝑceptum ptū eccl'ie.
eccl'ie ipſos ad hoc faciēdū diſtricte obligās:de
quo in.c.ꝯperimus de ꝯſe. diſt.ij.ſupra frequen-
ti⁹ allegato:q̇ canon de ſolis ſacerdotibus loqui
tur:vt patet ex rubrica ꝛ glo. ¶ Hinc tm̄ occaſio-
nē acceperūt bohemi:dicētes ſumptionē ſub du-
plici ſpecie eſſe de neceſſitate ſalutis oī fideli:de
quo infra cū de māducatione ac ſumptione ageꝭ
latius dn̄o concedente diceꝭ. ¶ y Merito autez
ac cōgrue agitur hec xp̄i memoria in eccleſia pro
pter multiplex malū euitandū:qđ incurrimus ex
obliuione dei ac ſuorum beneficiorum. Incurri-
mus eñ ingratitudinē:per quā amittimus diui
nam gratiam:ac diabolice ſubijcimur poteſtati.
de quo Deutero.xxxij.diciꝭ. Deum qui te genuit Deuꝭ.xxxij.
dereli₄ſti:ꝛ oblitus es domini creator̄ tui. Pro
pter quod ait. Abſcondam faciem meam ab eis
ideſt ſubtrahā grāz q̇ eſt fons oīs meriti. Ubi au
tē fons perit:riuus neceſſario areſcit. Eris deſer Eſa.xvij.
ta:qꝛ oblita es dei ſaluator̄ tui. De ſecūdo habe

Ad Rom.j. tur ad Roma.i. Sicut non probauerũt.i. nolue-
runt habere deum in noticia: tradidit illos in re-
probũ ſenſum: vt faciãt ea que nõ ꝯueniũt. Faciẽ
do aũt ea que nõ cõueniũt.i. peccãdo obligamur
⁊ incorporamur diabolo: ꝗ caput eſt oim maloꝝ:
ſm btm̃ Gre. In quo aũt magis ſecludi poterat
dei obliuio: eiuſqꝫ memoria arctius fidelium cor
dibus infigi: ꝗ̃ in oblatiõe ⁊ ſumptiõe corporis
veri ⁊ naturalis ſanguinis xp̃i ſacramẽto? In quo
Pſalmus. teſte p̃s. Fecit dñs memoriaꝫ mirabiliũ ſuoꝝ: per
que ſurſum tollit ratio ad meditandũ ſummã ac
immẽſam dei potentiã per fidem ⁊ cognitionem.
In quo deus oſidit ſuã maximã charitatẽ ⁊ dile-
ctioneꝫ: in eo ꝙ ſeip̃m tradidit in mortẽ vt nos a
morte liberaret: ſe etiaꝫ nobis traderet in cibum
quo aleremur ad vitã. Per que multuꝫ inflãmat
affectꝰ ad ipſum diligendũ. In quo demũ patefe
cit maximã ſuã liberalitatẽ in nos paupes ⁊ ege-
nos: magis ꝗ̃ in eo ꝙ in hoc ſacramẽto ſe mãdu
cãtibus: pignus ſe dedit promiſſe future glie. In
hoc enim erigit ſpes nr̃a ⁊ roboratur illo fruendi
in glia: quẽ nunc velatũ ſumimus in via. Et quo
modo nõ erit nobis futura beatitudo: ꝗ eſſe nũc
dignat noſter cibus ⁊ ſpũalis refectio? Iure itaqꝫ
hec agunt a ſacerdotibus ptãtem hãc a xp̃o acci
pientibus in paſſionis memoriã: per cuius paſ-
ſionis meritũ: hec nobis dona: ⁊ quecũqꝫ gratui
ta ſunt donata a p̃re copante.ſ. per filiũ. Cui ſit
ſalus ⁊ imperiũ per infinita ſcla ſeculoꝝ. Amen.

Lectio.liiij. A

M: de ⁊ me-
mores
dñe nos
ſerui tui
ſꝫ ⁊ plebs
tua ſctã:
eiuſdeqꝫ
filij tui
dñi dei
nr̃i tam
btẽ paſ-
ſiõis nec
non ⁊ ab
inferꝫ re
ſurrectõ
nis: ſed ⁊ in celos glioſe aſcẽſionis: offerimus p̃-
clare maieſtati tue: de tuis donis ac datis: hoſtiã
purã: hoſtiã ſanctã: hoſtiã ĩmaculatã: panẽ ſctm̃
vite eterne: ⁊ calicẽ ſalutis ꝑpetue. Poſtꝗ̃ in p̃
cedẽti parte quarta poſita ſunt verba formalia ⁊
ſubſtãtialia ꝯſecratiõis ſacroſcti corpis xp̃i ⁊ pre
cioſi ſanguis. In hac pte ꝗnta p̃ncipali totius ca
nonis ſubdit ꝯſecratoꝝ rememoratiua oblatio:
ac ſalutis petitio his qui pfruũtur ꝯſecratis. Et
ſubdiuidit i tres. In quaꝝ prima ponitur ꝯſecra
toꝝ (in memoriã xp̃i) oblatio. In ſcda petit obla-
toꝝ acceptatio: ibi. Supra que ꝓpitio. In tertia
poſtulat diuine gr̃e participatio: ibi. Supplices
te rogamꝰ. Prima pars tres hꝫ clauſulas. In
prima tangit offerentiũ qualitas ⁊ differẽtia. In
ſcda xp̃i ⁊ operationũ eius claritas et memoria:
ibi. Eiuſdẽ xp̃i filij tui dñi dei nr̃i tam btẽ ⁊c. In
tertia ꝯſecratoꝝ varietas ac diuerſa noĩa: ibi. De
tuis donis ac datis. Quoad primũ: qr dñs ip̃e
hec in ſui memoriã p̃cepit fieri di. Hoc facite in
meã ꝯme. Vñ.i. ex hoc p̃cepto ſacerdos in pſona
eccl̃ie ad patreꝫ dicit. O clemẽtiſſime. Unde.i. ex
quo xp̃s filius tuꝰ voluit: vt illa in ſui memoriam
faceremꝰ que ipſe benigniſſimꝰ in vltima cena fa

cere ⁊ inſtituere dignatꝰ eſt pro ſua benignitate ⁊
mia. Nos ſerui tui: ſacerdotes ⁊ preſbyteri: ꝗ no
ſtrorũ ordinum miniſteria ad hec offerenda acce
pimus. Vos aũt ſacerdotes dñi vocabimini: mi-
niſtri dei nr̃i dicet vobis. Nos inquã ſerui ꝗ ſuc-
cedimus apl̃is: quos in ſacerdotes filius tuꝰ pſo
nal̃r ꝯſecrauit: ⁊ i miniſteriũ ſuũ ſpãl̃r deputauit
dũ eis dixit. Hoc facite in meã ꝯmemorationem Eſa.lxj.
Nos in idẽ opus ab eccl̃ia ordinati: ⁊ ptãtem ab
eodẽ xp̃o dño nr̃o accipiẽtes. Sꝫ ⁊ plebs tua.i. to
ta cõitas xp̃iana. Sctã.i. ſacratis ſacramẽtis im
buta. Uel ſctã.i. fide ⁊ charitate in ſucceſſiõe ba-
ptiſmatis ſctificata. Uel ſctã.i. ſctis legibus regu
lata. Adhuc ſctã.i. ſanguine xp̃i abluta: ⁊ in xp̃i
ſponſaꝫ iugiter copulata. De cuiꝰ ſctitate latius
ſupra hr̃.lec.xxij. Nos iquã ſerui tui: ſed ⁊ plebs
tua ſctã. Memores eiuſdem xp̃i filij tui. Hic me-
morãda: ſcꝫ xp̃s ⁊ operũ ſuoꝝ claritas ꝓponũtur
Memores eiꝰ cuius nunꝗ̃ hñda eſt obliuio: vt
dicit Albertꝰ p̃s.lxij. Sic memor fui tui ſuper ſtra Ps.lxij.
tũ meũ: in matutinis meditabor in te: quia fuiſti
adiutor meꝰ. Et iterum p̃s.cxxxvi. Adhereat lin- Ps.cxxxvi.
gua mea faucibꝰ meis: ſi nõ meminero tui. Eiuſ-
dem cuius corpus ⁊ ſanguinem confecimus ⁊ ꝑ-
ticipamus. Chriſti mediatoris dei ⁊ hominũ: cu-
ius corporis ⁊ ſanguinis participatione in ipſo Joan.vj.
incorporati manemus ſicut ip̃e ait Joan.vj. Qui
manducat meam carnem ⁊ bibit meũ ſanguineꝫ
in me manet ⁊ ego in eo ⁊ Joã.xv. Sicut palmes
non poteſt facere fructum a ſemetipſo niſi man-
ſerit in vite: ſic nec vos niſi in me manſeritis. Fi-
lij tui. tibi ꝯſubſtãtialis: qui tecũ vnꝰ eſt in eſſen-
tia: ſicut ip̃e ait Joan.x. Ego ⁊ pater vnuꝫ ſumus
vt per ipſum ad te clementiſſimũ patrẽ acceſſum Joan.x.
habeamus. Juſtificati ex fide pacem habeamus
ad deum per dñm noſtrũ ieſum chriſtũ: per queꝫ
habemus acceſſum ꝑ fidẽ in gr̃am iſtã in qua ſta
mus ⁊ gliamur in ſpe filioꝝ dei. Propter hoc em̃
vt ait Aug. vniuit ſacrificiũ et offerentẽ cum p̃re Auguſti.
vt nõ reſiſteremus: ſed per ſacrificiũ ⁊ offerenteꝫ
accederemus vſqꝫ ad patrẽ. Ipſe enim xp̃s ſacer
dos ⁊ ſacrificiũ: verꝰ eſt cubiculariꝰ ⁊ verus oſtia
rius: qui ad ſecreta patris introducit. In cuius
figura Geñ.xliij.dr̃. Introduc viros domum: ⁊ oc Geñ.xliij.
cide victimas: ⁊ inſtrue cõuiuiũ: qr hodie mecuꝫ
ſunt comeſturi meridie: hoc eſt in plena luce: et
charitatis feruore reficiendi ſunt dulcedine diui
nitatꝫ mee: vñ dicit. Ego ſum oſtium: per me ſi ꝗs
introierit ſaluabit: ⁊ ingredietur ⁊ egredietur et
paſcua inueniet: ⁊ ibidem. Huic oſtiarius aperit Joan.x.
vbi dicit glo. Auguſt. ꝙ chriſtus eſt mediator: eſt
oſtium ⁊ oſtiarius fidelis: introducens ad p̃rem.
Domini qui facultatibꝰ diues eſt in omnes. Idẽ
dominus omnium diues in omnes. Dei: quia ni Rom.x.
ſi deus eſſet: nos vſqꝫ ad ſe per hoſtiam nõ intro
duceret. Joan.j. deum nemo vidit vnꝗ̃. Unigeni
tus filius qui eſt in ſinu patris: ipſe enarrauit.
Noſtri. Quis enim ſit dñs ⁊ deus omniũ: tamen
noſter deus eſt per ſpecialẽ curã ⁊ ꝓuidẽtiã quaꝫ
gerit de nobis: ⁊ ſpecialem mĩam quam exhibet
nobis: per gratiam nos vocans in ſortem filiorũ
⁊ ſctõꝝ: quoꝝ ipſe ſe deũ nolari non confunditur * Quãuis
vñ Apoca.xxi. Et ipſi ppl̃s eius erunt: ⁊ ip̃e deus em̃ ſit dñs ⁊
cum eis erit eorum deus. Et in p̃s.xciiij. Ipſe eſt deꝰ oim: th̃
dominus deus noſter: nos aũt ppl̃s eius: ⁊ oues nr̃ eſt deꝰ ꝑ
paſcue eius. B Tã btẽ paſſionis. Hic operuꝫ ſpãlẽ curã ⁊
claritas: quorũ memoriã habẽda eſt deſignatur. ꝓuidẽtiam
Unde tria ꝯmemoranda proponit ſancta mater quam gerit
eccleſia: ſcꝫ chriſti paſſioneꝫ: reſurrectionẽ ⁊ ipſiꝰ de nobis ꝗs
in celũ aſcenſionem. Quoꝝ primum qd̃ eſt paſſio in ſortẽ ſuã
ſm Inno. Et Alexãi. accẽdit charitatem: ſecũdũ: vocare di-
ſcꝫ reſurrectio

gnatus eſt: nos em̄ pꝛ̄ſbyteri ſu⸗mus ꝓpꝛie ſerui ſui: et magis ap⸗propinqua mus ad eiꝰ peculiare obſequiuꝫ: vel etiaꝫ de oibus xp̄ia nis diceret ꝙ eſt dn̄s ⁊ deus nr̄: qꝛ ſpecialiter eos in ſu⸗ſceptiōe hu ius ſacra⸗menti ado⸗ptare vide⸗tur.

ſcꝫ reſurrectio coꝛroboꝛat fidē: tertiū .i. aſcenſio
amplificat ſpem. Quid em̄ magis accendit chari
tateꝫ in nobis: q̄ꝫ ꝙ pꝛopꝛio filio ſuo nō pepercit
deus: ſꝫ ꝓ oibus nobis tradidit illuꝫ? Rom. viij.
Qui ſm̄ patris volūtatē pꝛo nobis factꝰ eſt obe⸗
diēs vſqꝫ ad moꝛtē: moꝛtē aūt crucis. Quid etiā
magis in nobis cōfirmat fidē: q̄ꝫ ꝙ xp̄s qui ſe re
ſurrecturum pꝛedixit: tertia die reſurrexit a moꝛ⸗
tuis: pꝛimitie doꝛmientiū: vt ſicut per hominem
moꝛs: ita per hominē reſurrectio moꝛtuoꝛuꝫ. Et
ſicut in adā oēs moꝛiunt̄: ita ⁊ in xp̄o oēs viuifi⸗
cabunt̄. j. Coꝝ. xv. Quid demū magis amplificat
ſpem: q̄ꝫ ꝙ xp̄s aſcendēs in altū captiuā duxit ca
ptiuitatē: dedit dona hominibꝰ. Ephe. iiij. vt ſic
vbi eſſet iſte: ibi eſſet ⁊ miniſter eius. ¶ Sed foꝛ⸗
te hic quis diceret. Ex quo dn̄s hic fieri pꝛecepit
memoꝛiā eius paſſionis: quare hic addit̄ memo
ria reſurrectionis ⁊ aſcēſionis? Reſpōdet Alex.
q. xxxvij. parte. iiij. Chꝛiſtus pꝛecepit in huius ſa
crificij celebꝛatione memoꝛiā fieri ſue paſſionis
ꝓpter hoc vt faciētes aſſequerent̄ fructū eiuſdē:
ad quē aſſequendū maxime ꝓmouet fides reſur
rectionis: ſpes aſcenſionis. Ideo harū memoꝛia
nō inutiliter infert̄. Uel aliter p̄ceptū dn̄i intelli⸗
gi pōt. In mei memoꝛiā facietis. i. in mei patien⸗
tis reſurgētis ⁊ aſcēdētis. Non ergo voluit dn̄s
ſolū fieri memoꝛiā ſue paſſionis: ſed etiā reſurre
ctionis ⁊ aſcenſionis ac ceteroꝝ chꝛiſti operum.
¶ Dicit ergo celebꝛās. Memoꝛes tā beate paſ⸗
ſionis. i. paſſionis tam excellenter beatificantis.
Chꝛiſti em̄ paſſio cauſa eſt meritoꝛia apertionis
regni celoꝝ: quod clauſum fuit ab oꝛigine mūdi
vſqꝫ ad xp̄m patiētē. Eſt ⁊ cauſa gr̄e collate in p̄⸗
ſenti: ⁊ beatitudinis in futuro q̄ nulli moꝛtaliuꝫ
vnq̄ꝫ cōceſſa eſt: neqꝫ cōcedet̄ niſi in virtute paſ⸗
ſionis xp̄i. Unde ait xp̄s. Nemo venit ad patreꝫ
niſi per me. Jo. xiiij. Et iterū. Cū exaltatus fuero
Joan. xiiij. a terra oīa trahā ad meipſuꝫ. Ibidē. xij. Uel bea⸗
te paſſionis: q̄ a peccatis liberat et abſoluit: que
impedimentū pꝛeſtāt beatitudini: ad quā nullꝰ
ingredit̄ pctō maculatus. Nō intrabit in eā ali⸗
quid coinquinatū: aut abhominationē faciens
Eſa. liij. ⁊c. Apoc. xxj. Unde et ꝓpheta loquēs de chꝛiſto.
Ipſe vulneratꝰ eſt ꝓpter iniquitates noſtras: at
tritus eſt ꝓpter ſcelera noſtra. Diſciplina pacis
noſtre ſuper eū: ⁊ liuoꝛe eius ſanati ſumus: vtiqꝫ
Mat. xxvij. a moꝛbo peccati. Uel ſm̄ Alber. tā beate paſſio⸗
nis q̄ moꝛtuos a vinculis moꝛtis abſoluit. Unde
xp̄o in paſſione moꝛiēte: monumēta apta ſunt: ⁊
multa coꝛpoꝛa ſanctoꝝ qui doꝛmierunt ſurrexe⸗
runt: ⁊ ingreſſi ſunt ciuitatē ſanctam et viſi ſunt
multis. Uel quarto tam beate paſſionis pꝛopter
beatitudinē patiētis. Paſſus ſiquidē chꝛiſtꝰ qui
beatus fuit ſm̄ diuinitatē ex ſe naturaliter: ⁊ ſm̄
aīe poꝛtionē ſuperioꝛē ꝑ clarā viſioneꝫ ⁊ fruitio⸗
nem: vn̄ ⁊ ſanctuſſanctoꝝ dr̄: ꝓpter qđ eius paſ⸗
ſio ꝓpter cōiūctionē duplicis beatitudinis me⸗
rito dr̄ beata. ¶ ¶ Necnon ⁊ ab inferis reſurre⸗
ctionis. Ab inferis ad quos in triduo ſm̄ animā
xp̄s deſcēdit: vt ſanctos inibi detētos liberaret:
patres ſcꝫ ꝓphetas. In quibꝰ licet nil purgandū
erat: ꝓpter pctm̄ tn̄ Ade poꝛtaꝫ regni claudens:
ſuis meritis beatitudinē attingere nō poterant:
ſed expectabant pꝛetij ſolutionē qđ fuit ſanguis
in paſſione xp̄i fuſus: quā tota trinitas accepta⸗
uit tanq̄ꝫ cauſam meritoꝛiā apertionis regni ce⸗
loꝝ. Quāuis enim deus ꝓpter paſſionē xp̄i futu
ram cōtulit gratiā q̄ a peccatis mundabat: nulli
tamē cōtulit beatitudinē pꝛiuſq̄ꝫ fuerit exhibita
in facto ⁊ opere exterioꝛe. Unde ⁊ reſurgēs a moꝛ
tuis ſecū duxit quos purgatos inuenit: eiſqꝫ vi⸗
ſionē diuine eſſentie ac fruitionē cōicauit: quam
in paſſionis hoꝛa latroni cōfitēti repꝛomittens:
dixit. Hodie mecū eris in paradiſo. Ab inferis:
hoc eſt a ſinu abꝛae qui limbꝰ patrū dicebat̄: ⁊ a
loco purgatoꝛij: de quo Petrꝰ apl̄s loquens de
chꝛiſto ait. Hūc deus ſuſcitauit a moꝛtuis ſolu⸗ Actuū. ij.
tis doloꝛibꝰ inferni: qđ intelligi non poteſt de in
ferno inferioꝛi de quo nemo liberat̄: neqꝫ ibi eſt
redēptio. Neqꝫ etiā de limbo patruꝫ: qꝛ ibi non
erāt doloꝛes: ſed cōſolationes: vt pꝫ Luc. xvj. In
telligit̄ igit̄ de inferno. i. purgatoꝛio in quo erāt
pene ſenſibiles: de quibꝰ quoſdaꝫ eripuit dum a
moꝛtuis reſurrexit. Uel ſm̄ Alber. Necnō ab in⸗ Alber.
feris reſurrectionis: qua reſurgens alios ſecū re
ſurgere fecit: quoſdā in re: quoſdā in certa ⁊ feli⸗
ci ſpe. In ipſo em̄ reſurgimus a moꝛte anime ad
iuſtificationē: ⁊ a moꝛte coꝛpoꝛis ad gloꝛiam. ad
Rom̄. iiij. Traditus eſt ꝓpter delicta noſtra: ⁊ re Ad ro. iiij.
ſurrexit ꝓpter iuſtificationē noſtrā: quoad p̄mū:
et. i. Coꝝ. xv. Moꝛtui reſurgēt p̄mitie xp̄s. Dein j. Coꝝ. xv.
de hi qui ſunt xp̄i qui in aduentum eius credide
runt. ¶ D Sequit̄. Sed et in celos. Nō in aereꝫ
vt iret in babylonem: vt Abacuch. Dan̄. vl. Nec Ad Ephe.
in paradiſum terreſtrem vt Enoch ⁊ Helias: de iiij.
quibꝰ Gen̄. v. ⁊. iiij. Reg. ij. ſed in celos: non vnū
tātū: ſed ſup oēs: vt dicit apl̄s. Qui deſcēdit ipſe
eſt ⁊ qui aſcēdit ſup oēs celos: vt adimpleret om
nia. ¶ Per oēs nanqꝫ celos in quibus beati reſi
dent: hoc eſt per oēs angeloꝛū choꝛos aſcendit:
oēs ⁊ ſingulos ſuis illuminationibus replenit: ⁊
idcirco decē diebꝰ celebꝛat̄ aſcēſio dn̄i: qꝛ nouem
angeloꝝ choꝛos cōſcēdit: ⁊ in decimo trinitatis
celo ad dexterā patris cōſedit. Et ſicut a ſummo
celo egreſſio eius: ita ſm̄ ꝓphetā occurſus eius
vſqꝫ ad ſummū eiꝰ. Nec ſit qui ſe abſcōdat a ca⸗
loꝛe eius. Gloꝛioſe: qꝛ in coꝛpoꝛe gloꝛioſo et im⸗
moꝛtali in quo reſurrexit: ad celos aſcendit. Nā
reſurgēs ex moꝛtuis iam nō moꝛit̄. Rom̄. vj. Uel Ad Ro. vj.
gloꝛioſe: qꝛ nullius extranee virtutis adminicu⸗
lo: ſed ꝓpꝛia v̄tute ⁊ potētia aſcēdit. Un̄ Grego. Grego.
in home. Redēptoꝛ noſter nō curru; nō angelis
ſubleuatus legit̄: qꝛ qui fecerat oīa: ſup oīa virtu
te ferebat̄. Uel tertio gloꝛioſe ꝓpter aſſiſtētiā an
gelicaꝝ virtutū: ⁊ celeſtiū gloꝛioſoꝝ ſpirituū: oc⸗
curſumqꝫ exercitꝰ totius celeſtis militie: atqꝫ ꝓ
pter turbā gloꝛioſam xp̄m concomitantē. Duxit
quidē ſecū patres ſanctos veteris teſtamēti pꝛo
phetas ⁊ patriarchas: ac oēs quos đ ſinu abꝛae
⁊ inferno liberauit: ſm̄ illud Pſ. Aſcēdēs xp̄s in Pſ.
altū captiuā duxit captiuitatē. Aſcenſionis: qui
nos in hoſtia xp̄o incoꝛpoꝛatos in celos aſcēde⸗
re facit. Michee. ij. Aſcēdit iter pādēs ante eos. Michee. ij.
Jo. xvj. Expedit vobis vt ego vadā: qꝛ vado vo⸗
bis parare locū: ⁊ ſi abiero ⁊ pꝛeparauero vobis
locū: iteruꝫ venio/ ⁊ accipio vos ad meipſum: vt
vbi ſum ego: ⁊ vos ſitis. Eiuſdē. xiiij. qꝛ aſcendo
ad patrē meū ⁊ patrē veſtrū: deū meū ⁊ deum ve
ſtrū. Ibidē. xx. Hec ergo ſunt tria xp̄i magnalia:
quoꝝ nos ſerui tui: ⁊ plebs tua ſancta memoꝛes
ſumꝰ. ¶ Dū antē hec verba ſacerdos ꝓferre in⸗
cipit: in modum crucis manus ſuas extēdit ad
vtrunqꝫ altaris coꝛnu: vt ſic coꝛpoꝛis geſtu: ma⸗
nuū xp̄i extēſionē in cruce factaꝫ repꝛeſentet: ſm̄
magiſtruꝫ in rationali: quatenus paſſio xp̄i que
mēte memoꝛat̄ ⁊ v̄bis ſignificat̄: etiā geſtu coꝛpo
ris explicet̄. Uel ſm̄ alios fit expanſio bꝛachioꝛū
ad coꝛnua altaris: vt ſignificet̄ et inſinuet̄ ꝙ xp̄s
ꝓ iudeis ⁊ gētibꝰ paſſus ſit: que per duo coꝛnua
altaris deſignant̄. ¶ Dicēs vero: necnō ab infe⸗
ris reſurrectionis: manꝰ ad ſe reducēs parū eri⸗
git: in ſignū ꝙ xp̄s inuictus leo a moꝛtuis reſur⸗

rexit:ſicq; ⁊ reſurrectio ſignificat ſignis:que ver-
bis explicatur. ¶ Demum dicens:⁊ in celos glo
rioſe aſcenſionis:manus aliquantulũ altius eri
git vſq; ad humeros:in ſignũ q̃ chriſtus eleua-
tis manibus ferebatur in celũ. Ut ſic etiam aſcẽ-
ſio ſignificetur per corporis nutus:ſicut paſſio ⁊
reſurrectio deſignatur. ¶ Et ſequit. Offerim⁹.
Hic additur tertia clauſula in qua tangitur cõ-
ſecratorũ varietas ⁊ diuerſa nomina. Unde dici-
tur. Nos ſerui tui ſacerdotes ⁊ plebs tua ſancta:
Mat.xiij. passionis:reſurrectionis ⁊ aſcenſiõis filij tui (cle
mentiſſime pater) ſimul memores. Offerimus ſi
mul:non tamẽ ſimili modo. Nos enim ſacerdo-
tes offerim⁹ in miniſterio et opere:ſed plebs tua
ſancta voto dũtaxat et deuotione. Sacerdotes
nanq; ſoli conſecrant:et ſoli offerunt vt perſone
publice pro ſalute totius eccleſie. Alij autẽ offer
re dicuntur:quia deſiderant ⁊ precantur deũ: vt
ſacerdotis oblatio accepta habeatur: et ſalus q̃
petitur fidelibus concedatur. Offerimus igitur
o pater clementiſſime. Preclare maieſtati tue.i.
pre ceteris clare:ſm̃ Inno. Nã ſi iuſti fulgebunt
ſicut ſol in regno patris eterni:quãto magis pre
fulget diuina maieſtas:radiat ⁊ coruſcat in lo-
co beatorũ:vbi deus ipſe glorioſus ſicut eſt facie
ad faciem intuetur:vbi nihil obſcuritatis admi
xtum.* Sed in diſpari claritate ſanctorũ eſt par
gaudiũ:vt dicit Aug. Offerimus igitur maieſta-
ti tue. De tuis donis.i.de frugibus terre:quãtũ
ad panẽ qui conuerſus eſt in carnẽ chriſti. Ac da
tis.i.fructibus arborũ q̃tũ ad vinũ in ſanguinẽ
chriſti conuerſum. Nõ q̃ in oblatione hic ſit pa
nis ⁊ vinũ:ſed q̃ illa q̃ offerũtur ex pane ⁊ vino ſunt
confecta:⁊ ſub ſpeciebus panis ⁊ vini remanen-
tibus latentia:et idcirco offerre nos dicimus de
fructib⁹ ſegetũ ⁊ arborũ. Uel exponi poteſt: vt do
na ſpiritualia:et data ad temporalia referantur:
vt ſit ſenſus. Inter cetera dona ſpiritualia et da-
ta temporalia que nobis contuliſti:offerim⁹ ma
ieſtati tue:tanq̃ potiſſima dona et data. Hoſtiã
purã:hoſtiã ſanctã:hoſtiã immaculatã:ipſam
ſcilicet euchariſtiam:que poſſunt exponi in ordi
ne ad euchariſtiã in ſeipſa:vel cauſaliter in ordi
ne ad nos. Primo modo dupliciter vel per impu
ritatũ excluſionẽ:vel perfectionũ poſitionẽ. Pri
mo modo ſic ſm̃ Alex. Hoſtiã purã.i. mundã a
fomite originalis peccati. Hoſtiã ſanctã:ſine fe
ce ac terra pcti mortalis. Hoſtiã immaculatã:
ſine contagione peccati venialis. Uel purã:per
cuiuſlibet peccati eliminationẽ q̃tũ ad cogita-
j.Pet.ij. tionẽ. Sanctã:q̃tũ ad locutionẽ. Immaculatã
q̃tũ ad operationẽ:quia ipſe ſolus eſt qui pecca
tum nõ fecit:nec inuentus eſt dolus in ore eius.
j.Joan.j. Uel ſecundo hoſtiã purã:q̃tũ ad deitatẽ que eſt
lux puriſſima:in qua nõ ſunt tenebre vlle.j.Jo.j.
Habitat eñ lucẽ inacceſſibilẽ.j.Timo.vi. Ho
ſtiam ſanctam:quoad animã omni gratia ⁊ ſan-
ctitate pleniſſimã. De cuius plenitudine oẽs ac
cepimus gratiã p̃ grã. Jo.j. In eo nanq; oẽs the
ſauri ſapiẽtie ⁊ ſciẽtie dei abſcõditi ſunt. ad Col.
ij. Hoſtiã immaculatã:quãtũ ad carnẽ de puriſ-
ſima virgine ſcti ſpũs opatione pceptã: ⁊ ideo oĩ
naturali corporis pfectione decorã. In pſ. Spe-
cioſus forma pre filijs hoĩn dif. eſt grã i la. tuis:
propter.bñdi.te ⁊c. Et ſequit. Specie tua et pul
chritudine tua:intende proſpere pcede ⁊ regna.
¶ Uel tertio. Hoſtiã purã:cauſaliter.i. nos
purificantẽ a fomite originalis criminis. Sicut
eñ p vnũ hominẽ pctm̃ in hũc mũdũ intrauit: ⁊
per pctm̃ mors. Itẽ ſi vni⁹ delicto multi mortui
ſunt:multo magis grã dei ⁊ donũ in grã vni⁹ ho

*Uñ Apocalip.xxi.in fine. Et ciuitas non eget ſole neq; luna: vt luceat in ea nam claritas dei illuminabit eã.

minis ieſu xp̃i:in plures abũdauit. Ro.v. Et ho
ſtiã ſanctã nõis ſanctificantẽ:⁊ oẽm v̾tutẽ ⁊ ſan-
ctimoniã tribuẽtẽ. Jo.xvij. Ego p eis ſanctifico Joan.xvij.
meipſum. Uñ ſanctuſſanctorũ eſt: a q̃ ſacra cun-
ctos ſctificãtia pfluxerũt. Hoſtiã immaculatã.i.
actuales pcti maculas a nobis abſtergentẽ. Cõti
net eñ in hac hoſtia agn⁹ ſine macula: q̃ ſeipſũ
tradidit p eccl̃ia:vt eã ſctificaret:mũdãs eã laua
cro aq̃ in verbo vite:vt exhiberet ipſe ſibi glorio
ſam eccleſiã nõ habẽtẽ maculã neq; rugã. Ephe.
v. Sequit. Panẽ ſctm̃ in ſe ſc; q: panis eſt ange-
lorũ pfirmãs in vitã eternã. Hinc eñ eſt virt⁹ vi-
uẽdi eternaliter. Uñ addit. Uite eterne. Joã.vi. Joan.vi.
Hic eſt panis ver⁹ q̃ de celo deſcẽdit: vt det vitã
mũdo. Si q̃s mãducauerit ex hoc pane viuet in
eternũ. Et calicẽ ſalutis ppetue. In q̃ eſt pot⁹ ĩne
briãs:ſanguis ſc; xp̃i ppetue ſalutĩ cauſatiuus.
Uñ ait xp̃s. Qui bibit ſanguinẽ meũ: in me ma-
net ⁊ ego in illo. De hoc calice i pſ dĩ. Calix me⁹ Ps.
inebriãs q̃ pclar⁹ eſt. Inebriãs ſobria iocũdita-
te ⁊ letitia ppetua:q̃ nõ adeſt:vbi ſal⁹ abeſt. Uel:
Sãctũ vite eterne:eſuriẽtib⁹:⁊ calicẽ ſalutis ppe
tue:ſitiẽtib⁹ iuſtitiã. Mat.v. Beati qui eſuriũt Mat.v.
⁊ ſitiũt iuſtitiã:qm̃ ipſi ſaturabunt. Saturabun
tur nõ ad faſtidiũ:quõ cib⁹ corporalis replet ad
nauſeã:ſ; ad ppetuã dilectionis ſpũalis iocũdi-
tatẽ:quo creſcũt deſideria ex deſiderati abundã
tia. Uñ q̃ me edũt:adhuc eſuriẽt: ⁊ q̃ me bibunt:
adhuc ſitiẽt. Eccl̃i.xxiiij. Eſuriẽtes eñ panis ille
implet bonis: faſtidioſos diuites huius mundi
amatores dimittit inanes. Hinc ppẽdere habẽt
fideles ſacerdotes cũ quãta puritate cõſciẽtie:et
mẽtis pparatione: cordiſq; deuotione accedere
debẽt ad hãc hoſtiã purã: ſanctã ⁊ immaculatã:
panẽ vite et calicẽ ſalutis ppetue oblaturi. Ne ſi
pctõ obnoxij offerãt:ſit eorũ oblatio:quaſi qui vi
ctimat filiũ in cõſpectu pr̃is. Eccle.xxxiiij. Ne ſi
accedãt ſeipſos nõ probantes: magis filium dei
rurſum crucifigãt:q̃ ipſum offerant in ſacrificiũ
beneplacitũ deo patri in recõciliatione pctõrũ.
¶ Q2 autẽ ſm̃ Inno. eccleſia ſe dñice paſſio- Innocen.
nis memorẽ dixerat:ſtatim acerbiorẽ ſue paſſio-
nis ſpeciẽ recolit in quinq; crucib⁹ quas format
ſacerdos ad prolationẽ verborũ: ⁊ ſtatim p̃miſſo Quilq; cruces q̃s format ſacerdos quid ſignificent.
rũ:ſc; hoſtiam purã ⁊c. ¶ Et nota hic q̃ ſupra di
cta ſunt lectione.xxi. de ordine ſignorum crucis.
Format aũt quinq;:ad ſignificãdũ quinq; Chri-
ſti plagas:ſeu vulnera in cruce inflicta: q̃ ſunt pe
tre viuentis foramina:in quib⁹ reſidet immacu-
lata illa colũba fructuoſe nidificãs. Cãti.ij. Duo
ſc; manuũ:et totidẽ pedũ:et vnũ lateris: q̃ fideli
contẽplat memoria. Format aũt tres cruces cõi-
ter ſup oblatã et calicẽ: qm̃ in trib⁹ primis v̾bis
vtrunq; ſimul intelligit:q: noĩe hoſtie corpus ⁊
ſanguis ſignificat. Dicit nãq; hoſtia: ab hoſtio
vel ab hoſte ſ; Heb. ab oſtio:qm̃ ad oſtiũ taber-
naculi offerebat. Utrũq; aũt ⁊ corpus ⁊ ſanguis
xp̃i ad hoſtiũ celi ſurſum eſt introductum: et ex
oblatiõe hui⁹ hoſtie totus homo in celũ eleuat.
Uel ſm̃ gẽtiles hoſtia dĩ ab hoſte:q: cũ ptra ho-
ſtes pugnare ſtatuerãt:faciebãt hoſtiã.i. ſacrifi-
cia. Quapropter ⁊ hic noĩe hoſtie: ⁊ corpus ⁊ ſan
guis intelligit xp̃i:q: xp̃s pugnaturus cõtra ho-
ſtẽ humani gñis:corp⁹ ⁊ ſanguinẽ obtulit: et ad
ei⁹ oblationẽ gen⁹ humanũ de ſeruitute diabo-
lica eſt ereptũ: ⁊ libertati priſtine reſtitutũ. Due
autẽ alie cruces diuiſim fiũt. Una ſuper oblatã.
Alia ſup calicẽ:q: corp⁹ ⁊ ſanguis p duo vltia ver
ba diſcrete ſignificant. f.p panẽ ſctm̃ corp⁹:p ca-
licẽ ſalutis ſanguis. Uñ nũq̃ i ſignaculo crucis
panis ſeparat a calice:niſi cũ ſeparati; i canone
nominant:

nominanť:qualiter fit in ꝓpoſito:⁊ ante cōſecra
tionē vbi dr̄. Ut nobis corpus ⁊ ſanguis fiat ⁊c.
Uerū ſm Alexandrū ⁊ Innoc.erecta pars crucis
ſolūmodo ſuꝑ panē:trāſuerſa vero ſuꝑ calicē ꝓtē
di debet:qm̄ erecta pars crucis corpus xp̄i ſuſce-
pit:⁊ pars tranſuerſa brachia diſtendit:quod ve
rū eſt qn̄ poniť oblata cū calice lateraliter: ſcȝ in
latere ſiniſtro v̾ſus ſeptētrionē. Calix eſt directo
verſus auſtrum. Secus ſi oblata poniť ante cali
cem verſus ſacerdotē. Tūc pars crucis erecta fit
ſuꝑ calicē ⁊ oblatā. Pars tranſuerſa ſuꝑ calicem
dū crucis ſignum fit ſuper vtrumqȝ. ¶ Uerū ſm
Guilhelmū in rōnali. Due cruces ſeparatim fa-
cte:ſignificāt corpꝰ xp̄i ⁊ aiam in morte fuiſſe ſe-
parata. ¶ Et notandū ꝙ cruces ante ꝯſecratio-
nē facte:ſignificāt ea q̄ acta ſunt ante crucifixio-
nem xp̄i. Iſte vero q̄ poſt cōſecrationem fiunt:ea
Queſtio. repreſentant que xp̄s in cruce ⁊ morte eſt perpeſ-
ſus. ¶ Ð Iuxta hec oriť qō ſm Inno. ⁊ Alex. nō
pretereunda ſilētio. Cū em̄ plene ⁊ perfecte conſe
cratio ſit celebrata. Nā ſuba panis ⁊ vini iā per
cōſecrationē trāſijt in ſubam corporis ⁊ ſangui-
nis xp̄i:quare ſuꝑ eucharıſtiā benedictā ⁊ pleniſ
Rn̄ſio ad ſime cōſecratā:adhuc bn̄dictiōis inſignia impri
queſtionē. mūtur. Rn̄det Inno. ꝑmiſſa proteſtatiōe nō pre-
iudicādi ſaniori ſnie:ꝙ in canone aliud verba ſi-
gnificāt:aliud ſigna pretēdūt. Significāt em̄ ver
ba:⁊ referunť ac principalr̄ ſpectant ad euchari-
ſtie ꝯſecrationē ac oblationē. Signa vero ꝑnci-
paliter pertinēt ad hiſtoriam dn̄ice paſſionis re-
colendā. Nā verbis vtimur ad cōſecrādū panē
⁊ vinū in corpus ⁊ ſanguinē xp̄i. Signis v̾o vti-
mur ad recolēdū ea q̄ per hebdomadā ante paſ-
calē geſta ſunt ⁊ acta circa xp̄ȝ. Scd̄m hoc igitur
dicēdū ꝙ ſigna nō requiruť ad cōſecrationē: q2
illa iā pfecta eſt per verba ad hoc inſtituta:ſed re
feruntť ad paſſionē xp̄i recolēdā:q̄ poſt ꝯſecratio-
nē euchariſtie a xp̄o i cena facta eſt cōſummata.
Obiectio. ¶ I Sed forte dicis:nō ſolū benedictiōis ſigna
ſed etiā verba ſubiungūtur q̄ ad cōſecrationem
pertinere videntur: ⁊ innuere ꝙ nondū ſit cōſe-
cratio ꝯſummata. Sicut illa verba ante dn̄icam
orationē prolata (per quē hec oia ſemper bona
creas:ſctificas:viuificas). Itē dum diuiſo ſacro
particula vna ſanguini cōmiſceť: dicit ſacerdos
ſm ordinariū romanū. (fiat hec cōmixtio ⁊ ꝯſe-
Rn̄ſio ad cratio corpis ⁊ ſanguis ⁊c.) Ad hoc rn̄det Alexā.
obiectio- q.xxxvij.parte.iiij.poſt dn̄m Innocē. ꝙ quātū ad
nem. ordinē euchariſtie ꝯſecrāde capl̄m illď. Qui pri-
die.in quo fit cōſecratio: in fine canonis ſubijci
debuiſſet:qm̄ in eo cōſecratio conſummať. Sed
ordo iſte impediuiſſet ordinē hiſtorie recolēde:
q2 qď geſtū fuit in medio:recoleretť in fine. Proui
dus igitur canonis ordinator:vt ordinē ſeruaret
hiſtorie:quaſi quadā neceſſitate cōpulſus: capi-
tulū illud. Qui pridie ꝙ̄ pateretur: quaſi cor ca-
nonis in medio collocauit: vt q̄ ſequunť intelli-
gātur precedere:ſm illā figurā:qua ſepe fit: vt q̄
narratiōe ſuccedūt:itellectu ꝑcedāt. Uel potius
vt tā litere ꝙ̄ hiſtorie ſuus ordo ſeruetť. hec Alex.
¶ Unde videtur dicēdū ꝙ quecūqȝ ſequētia ver
ba que cōſecrationē ſonare vidētur: intelligēda
ſunt nō pro tēpore ꝓ quo referunť:ſed pro inſtan
ti prolatiōis forme cōſecratiōis. Nō em̄ poſſunt
ſimul dici q̄ ſimul facta ſunt ⁊ fiunt. Licet igiť pro
diuerſis tpibꝰ dicanť:ſunt tn̄ accipiēda ac ſi pro
eodē inſtāti proferanť. Unde oia verba canonis
euchariſtie ꝯſecrationē deſignātia:referēda ſunt
ad inſtās ꝯſecrationis: ⁊ intelligēda ac ſi pro eo-
dē inſtāti ſimul cū forma ꝯſecratiōis fuiſſent ꝓ-
lata. Ita ꝙ verba preſentis tꝑis in illis ſucceſſi-
ue prolata:idē tempus:ſcilicet prolationis forme
cōſecrationis: quaſi tunc preſens importent: vt
exempli gratia. Per quē hec oia dn̄e ſemꝑ bona
creas:ſctificas:viuificas:bn̄dicis cōuertendo in
ſanctū vinū ⁊ benedictū corpꝰ ⁊ ſanguinē eius:
nō modo cū hec proferūtur: ſed tunc cum verba
conſecrationis proferuntur ſeu prolata fuerunt.
Similiter cum dicitur. fiat hec cōmixtio ⁊ cōſe-
cratio non que nunc fit:ſed que facta eſt in termi
no prolationis forme conſecrationis.

Lectio.lv.

A
V:
pra q̄ ꝓ
pitio ac
ſereno
vultu re
ſpiceť di
gneris: ⁊
accepta
habere.
¶ Hec
eſt ſcd̄a
pars ꝑn
cipalis ꝑ-
tis q̄nte
ꝑncipa-
lis cano
nis:in qua poſt rememoratiuā oblationem cōſe
cratorū parte ꝑcedente: addiť petitio acceptio-
nis oblatorū. Et in duas ſubdiuidiť particulas.
In prima petiť acceptatio. In ſcd̄a acceptatiōis
per patrū oblatiōes noſtrā figurātes additur et
ſpecificatio:ibi. Sicuti accepta habere dignatꝰ
es. ¶ Circa ꝑmū ait. Supra q̄:ſcȝ dona ⁊ data ti-
bi in hoc ſacrificio oblata corpꝰ ſcȝ ⁊ ſanguinem
xp̄i filij tui:o pr̄ clemētiſſime reſpicere digneris
de celo:tuo habitaculo:ſicut olim ꝓpheta tuus Ps.lxxix.
orauit:vt in eccleſiā reſpiceres dicēs. Reſpice de
celo: ⁊ viſita vineam iſtā:ſanguine filij tui ſupra
quā hic reſpicere peteris plantatā. Supra.i.deſu
per celeſti venturo reſpectu: vbi tibi ſedem eſſe
Eſaias teſtatus eſt. Celū inq̄t:mihi ſedes eſt: ⁊ ter
ra ſcabellū pedum meorū:q̄ dona ⁊ data: panem
ſcȝ vite ⁊ calicē ſalutis ꝑpetue: q̄ pluraliter reſe-
runť rōne proprietatū ꝑ hec v̾ba: hoſtiam purā:
ſanctā:imaculatā cōſignatarū. Reſpicere digne
ris. Nā ⁊ hoc pr̄ clementiſſime pollicitꝰ es. Eſa. Eſa.lxvi.
lxvi. Ad quē reſpiciā inquiens:niſi ad pauꝑculū
⁊ cōtritum ſpū: ⁊ trementē ſermones meos: Hic
aūt ꝓpter nos oblatus:xp̄s pauperculus fuit:cū
nudus tibi in cruce offerebať: oim̄ tꝑaliū rex ēt
neceſſariarū ⁊ amicoꝝ poſſeſſione:pariter ⁊ viſu
ſpoliatus:totꝰ liuoribꝰ:plagis ⁊ vulneribus at-
tritus. Attritus eſt ꝓpter ſcelera noſtra: cuius li
uore ſanati ſumus. Eſa.liij. Tremebat qȝ ſermo-
nē patris dū offerēs:dixit. Nō mea: ſed tua volū
tas fiat. ¶ Supra hūc itaqȝ oramus digneris re
ſpicere:non noſtris meritis: ſed tua miſericordi
dignatiōe propitio ac ſereno vultu. Propitio. i.
placabili vultu:facilitate dimiſſiōis peccati pro
quo offertur hoſtia:vt effectum remiſſionis pec-
catorum noſtrorum cōtra te cōmiſſorum audire
mereamur. Propitius ero peccatis eorū: ⁊ iniq- Hiere.iij.
tatum eoꝝ nō recordabor amplꝰ Hiere.iij. Pro
hac ſiquidem remiſſione ipſe filius tuus preca-
bať in cruce tibi ſe offerens. Pater ignoſce illis:
quia neſciūt q̄d faciunt. Ac ſereno vultu.i. beni-
gno ⁊ hilari. Hec em̄ duo vultū faciūt ſerenū: q2
iracūdiā tollunt: māſuetudinē oſtēdūt:ac īferūt
bonitatē ⁊ miſericordiā. Hinc in ps̄.dauid. Illu-

Benignitas ⁊ ſerenitas vultuꝫ faciūt ſerenum.

minet vultū ſuū ſup nos: ⁊ miſereaẗ nr̄i. Et Nu
meri. vj. Sacerdoti aarō dictū eſt a dn̄o. Sic bn̄
dicetꝫ filijs iſrael. Bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ cuſtodiat
te: oſtēdat dn̄s faciē ſuā tibi ⁊ miſereaẗ tui. Con
uertat dn̄s vultum ſuum ad te: et det tibi pacem.
¶ B Nec tn̄ hoc crude eſtimandū eſt deū pa
Nume. vj.
trē vultū habere ad moduꝫ hoīs corporalē: quia
deꝰ ſpūs eſt: oīs lineamēti figuralis expers. Di
ciẗ tn̄ habere vultū ꝑ metaphorā. In vultu em̄ ⁊
facie aīalis vigent cognitiue potētie obiectorūꝫ
apphēſiue. Ita qꝛ deo oīa aperta ſunt: ⁊ obiecti

Deus dicitur habere vultū ꝑ metaphorā.

ua preſentia cognita: diciẗ habere vultū: hoc eſt
oīm intuitiuā cognitionē. Petimus igiẗ vt ſere
no vultu. i. ſerena cognitiōe reſpicere dignetur:
ſupra dona ſibi oblata: cognitiōe nō nuda ⁊ ſpe
culatiua: ſed cōcomitante diuino beneplacito: vt
ſcilicet ex cognitiōe oblatiōis huius benignita
tem exhibeat offerētibus. Nec tn̄ putandū deuꝫ
ex nr̄a petitiōe quoquo modo mutandū. Un̄ In
no. Nō eſt eſtimādū ꝙ vultꝰ dei qn̄qꝫ immuteẗ:
quaſi ſit qn̄qꝫ ſerenꝰ: qn̄qꝫ non ſerenꝰ. Sed tunc
vultū ſerenat ⁊ ſup nos illuminat: cū miam ſuaꝫ
ſup nos exhibet ⁊ declarat. Sicqꝫ vultꝰ dei ſere
natio nō eſt vultꝰ eiꝰ imutatio: ſꝫ ſingularis doni
⁊ beneficij collatio: quo ꝑcepto: humano mō de
deo iudicamꝰ ipm̄ ad nos vultū habere ꝓpitiuꝫ
⁊ ſerenuꝫ. Igiẗ reſpicere digneris oculo amoris:
qꝛ vbi amor: ibi oculus. Eccli. xxxvj. Miſerere no
ſtri deus oīm: ⁊ reſpice in nos: ⁊ oſtēde nobis lu
cē miſerationū tuarū. Et accepta: ideſt grata ha
bere ipſum noſtrū ſacrificiū: pro oībus q̄ tibi cle
mētiſſime pater in ipſa offeruntur hoſtia. Pſ̄. l.
Tunc acceptabis ſacrificiū iuſtitie: hoc eſt qđ ꝓ
oībus exhibuit iuſtitiā ſatiſfactiōis. Petimꝰ aūt
vt acceptū ⁊ gratū habere digneẗ pater clemētiſ
ſimꝰ hoc ſacrificiū nō in ſe tm̄: qꝛ ipm̄ ſibi diſpli
cere nō pōt. Scriptū q̄dē eſt de xp̄o: q̄ in iſto nr̄o
offertur ſacrificio: patris ad ipſum delapſaꝫ eſſe
vocē. Hic eſt filiꝰ meus dilectus in quo mihi cō
placui. Quippe ꝓpter hoc ſacrificiū acceptū re
ſtitutum eſt genus humanuꝫ in amicitiam dei: a
qua lapſum eſt per ade trāgreſſionē. Deprecatio
igitur qua petitur acceptari ad offerētes ꝑtinet
vt q̄ peccatis ſuis terrenẗ: ⁊ de propria diffidunt
virtute: hoſtiā acceptabilē offerētes per eā ſe ac
ceptos fieri poſtulāt: quā nequaꝙ̄ acceptā dubi
tant. Orāt igitur: vt acceptā habeat quantuꝫ ad
offerentē. Unde Gene. iiij. Reſpexit dominꝰ ad
Abel ⁊ munera eius. Glo. Ex dantis corde datū
acceptatur vel refutatur. Subditur.

Unde Malach. iij. Ego dn̄s ⁊ nō mutor.

Eccl. xxxvj.

Pſalmus.

Matt. ij. ⁊ xvij.

Marci. j. Luce. iij.

Gene. iiij.

Sicuti accepta habere di

gnatus es munera pueri tui iuſti abel: ⁊ ſacrifi
ciuꝫ patriarche noſtri abrae: ⁊ quod tibi obtulit
ſummus ſacerdos tuus melchiſedech: ſanctum
ſacrificiū: imaculatā hoſtiā. ¶ Hec eſt ſcđa par
ticula huius partis: in qua addiẗ ſpecificatio hu
ius oblatiōis noſtre acceptationis: per oblatio
nē patrū eā figurātiū. Adducunẗ aūt figure tres
quarū ſemꝑ vna plus manifeſtat de veritate ꝙ̄
alia. Pria em̄ manifeſtat oblati paſſioneꝫ. Scđa
oblati vnigeniti dignitatē. Tertia ſacrificij rituꝫ
⁊ veritatē. Dicit igitur. Sicuti ⁊c. Sicuti aduer
biū ſm̄ Inno. ⁊ Alex. ⁊ Alber. ſimilitudinē innuit
nō equalitatē. Multo quippe acceptiꝰ eſt hoc ſa
crificiuꝫ ꝙ̄ qđ obtulit Abel: ꝙ̄ qđ obtulit Abraā:
ꝙ̄ qđ obtulit melchiſedech. Nulla enim oblatio
hac potior: ſꝫ hec oēs p̄cellit. de cōſe. diſt. ij. c. ni
hil: ⁊ Hugo de ſacramentis li. ij. pte. viij. c. j. Sa
cramētū corpis ⁊ ſanguinis xp̄i vnum eſt ex his
in qbꝰ ꝑncipaliter ſalus ꝯſiſtit: ⁊ iter oīa ſingula

Hic adducūẗ tres figure antiq̄rū patrum oblationeꝫ pn̄tem figurantium.

Hugo.

re: qꝛ ex ipſo oīs ſctificatio eſt. Hec em̄ hoſtia ꝓ
mūdi ſalute oblata oībus p̄cedētibꝰ ⁊ ſequētibꝰ
ſacr̄is virtutē dedit: vt ex illa ſctificarēt per illam
liberandos oēs. Ualet em̄ res magis ꝙ̄ vmbra:
veritas ꝙ̄ figura. Ipſam igitur ſil̄itudinē magis
debemꝰ attendere ꝙ̄ quātitatē. Similitudinē di
co talē: qualis eſſe poterat typi ad veritateꝫ. Iſta
em̄ ſacrificia q̄ hic annumeranẗ figure fuerūt hu
ius noſtri ſacrificij veri: de quo hic habeẗ ſermo.
Quapropter dignius eſt hoc ꝙ̄ illa. Iſtud nāqꝫ
acceptū eſt ex ſe: ⁊ ꝓpter ſe ex opere operato. Illa
autem tm̄ ex fide: ⁊ deuotione offerētiū. Nō igiẗ
(ſicut) notat equalitatē in ſimilitudine ſm̄ eun
dē gradū ſil̄itudinis quātū ad ipſa ſacrificia i ſe
ſed aliqualē quātū ad offerentes. Un̄ ſenſus eſt.
Supra q̄ pater cle. re. dig. ꝓpi. ac ſereno vultu et
ac. ha. Sicuti accepta habere dignatꝰ es ⁊ acce
pta tibi fuerunt munera abel: abraā: ⁊ melchiſe
dech ex fide ⁊ deuotione offerētium. Ita vt acce
ptū habeas noſtrū ſacrificiū vltra hoc ꝙ ex ſe ti
bi placet: etiā gratū ſit ex nobis offerentibꝰ: hoc
eſt tales nos offerētes facito fide ⁊ deuotiōe: qua
les fuerūt abel / Abraā / melchiſedech. Et vt no
ſtra petitio ſortiaẗ effectum: conemur ēt nos his
pr̄ibꝰ: quorū placuerūt ſacrificia: aſſimilari. Aſſi
milemur inquā abel: quatenꝰ qđ recte offerimꝰ:
recte diuidamus: qđ qꝛ cayn non fecit peccauit.
Sua nāqꝫ recte cui debebat: obtulit deo ſcꝫ: ſed
retinēs ſibi ſeipm̄: ⁊ cor ſuū auferēs deo male di
uiſit. Abel autē acceptū deo in corde intus obtu
lit holocauſtū: qꝛ nō ſe ſibi retinuit: ſed deo totū
ſe ſubdidit ⁊ impēdit. Ideo reſpexit deꝰ ad Abel
⁊ munera eiꝰ: ad caym aūt ⁊ munera eiꝰ nō reſpe
xit. Gen̄. iiij. Priꝰ ad abel: poſtea ad munera eiꝰ
reſpexit: qꝛ nō offerēs placuit ex oblato: ſed mu
nus ex offerēte. Silr̄ abraā egregia fide totum ſe
prius offerebat altiſſimo: ⁊ ꝓpterea placidas ho
ſtias offerebat. ¶ D Et vt placidū ſibi deus fa
ceret abrae ſacrificiū: prio ab illo affectum exige
bat. Tolle inq̄t: filiū tuū vnigenitū quem diligis
iſaac: ⁊ offeres illū in holocauſtū ſuꝑ vnū mōtiū
quē mōſtrauero tibi: ſtatimqꝫ prōptū inuenerat
ad obediēdū: ⁊ pro vnigenito quē in corde obtu
lit: arietē inuenit quē occidit. Gen̄. xxij. Melchi
ſedech q̄ꝫ niſi ſe priꝰ poſt munꝰ acceptū obtuliſ
ſet futurorū cās minime preuidiſſet: q̄rū intuitu
myſticū panem ⁊ vinū in ſacrificiū obtulit. Erat
em̄ ſacerdos dei altiſſimi. Gen̄. xiiij. Nos igiẗ ad
offerendū aſſiſtētes: ſi recte diuidimꝰ priꝰ nos in
ſacrificiū offeramꝰ: ac dei de ſicut munus abel: ſi
cut ſacrificiū abrae: ſicut hoſtiam melchiſedech:
vota nr̄a dn̄s acceptabit. Munera dꝛ pueri tui
abel. Mūera: ſcꝫ q̄ de tuis donis accepit offerēs
de priogenitꝫ ⁊ adipibꝰ gregis ſui. Gen̄. iiij. Pue
ri: ſcꝫ obediētia ⁊ puritate: non ſenſu ⁊ intellectu
Unde apl̄s. Nolite pueri effici ſenſu ⁊ intellectu:
ſꝫ malicia puuli eſtote: ſenſu aūt ꝑfecti. Nā puer
centū annoꝝ morietur: ⁊ peccator centū annorū
maledictꝰ erit. Eſa. lxv. Tui: ſm̄ quādā aſſimila
tionē. Eſa. xlij. Ecce puer meus electꝰ quem elegi
poſui ſuper eū ſpiritū meū. Iuſti abel: * in quo
occiſus eſt agnꝰ ille ab origīe mūdi: q̄ eſt ſacrifi
ciū nr̄m. Apoca. xiij. Et ſacrificiū patriarche nr̄i
abrae: patris ſcꝫ patrū: ⁊ patris multarū gentiū.
Noſtri: qꝛ non tam iſraelitice plebis: ꝙ̄ populi
tui chriſtiani eſt pater: illiꝰ per carneꝫ: iſtius per
fidē. Un̄ dicit. Non vltra vocabitur tibi nomen
abram: ſed appellaberis abraam: qꝛ patrē mul
tarū genitū conſtitui te: qui tibi obtulit vnigeni
tum: ſm̄ illud. Per memetipſum iuraui dicit do
minus: qꝛ feciſti hanc rem: ⁊ non perperciſti filio
tuo

Abel quare acceptū do obtulit holocauſtū.

Gene. iiij.

j. Cor. xiiij.

Eſa. xlij.

* Iuſti Abel a quo ſm̄ Grego. in homel. lxx. incepit eccleſia: et ab illo tempore vſqꝫ ad conſummationem ſeculi dura

tura: ſemꝑ tuo vnigenito ꝓpter me: benedicaꝫ tibi. Sequit.
habuit ⁊ ha Et qđ: ſcꝫ ſacrificiū obtulit tibi: primus ⁊ ſummꝰ
bebit aliq̃s ſacerdos tuus melchiſedech: rex ſalē: ꝓferens pa
iuſtos. nē ⁊ vinū reddendo gratias tibi deo de victoria
abꝛae venictis de cede quatuoꝛ regū: vt hꝫ Geñ.
iiij. Sacerdos tuus: nō ſolū q꞉ tibi miniſtrās: ſed
q꞉ te ſignificās. Glo. Geñ. xiiij. Melchiſedech: q̃
interpꝛetaꝛ rex iuſtitie: ⁊ dꝛ rex pacis xp̄m ſignifi
cat: per quē recōciliati ſumꝰ: ⁊ qui in fine ſeculi iu
ſte iudicaturus eſt. Sanctū ſacrificiū: immacula
Innocētiꝰ. tā hoſtiā. Jllam clauſulā vt Jnno. refert: addidit
ad canonē Leo papa. Et pōt referri ad ſacrificiū
melchiſedech: qđ dꝛ ſanctū ⁊ immaculatū: nō in
ſe formaliter: ſed figuratiue ꝓpter ſacrificium no
ſtrū: quod in illo expꝛeſſius fuit pꝛefiguratū: qua
pꝛopter ⁊ illi noſtri ſacrificij conditiones attri-
buuntur. Hoc quidē ſanctū eſt ꝓpter plenitudi
nem grē ⁊ virtutū copiā. (Nō em̄ dedit deꝰ ſpm̄
filio ſuo ad menſurā) qui in hoc noſtro ſacrificio
contineꝛ. Joā. iij. Eſt ⁊ ſacrificiū imaculatū quo
ad innocētiā ⁊ pcti immunitatē. Chꝛiſtus em̄ nec
pctm̄ fecit: nec inuentus eſt dolus in oꝛe eiꝰ. Eſa.
liij. ⁊. j. Pet. ij. Uel ſanctū eſt quoad nos: ꝓ quā-
to nobis ex hoc ſacrificio grā ⁊ ſpūaliū virtutuꝫ
dona largiunꝛ: q̃ ſunt noſtra ſctitas vie: et pignꝰ
future glorie: ⁊ ꝑpetue ſctitatis. ¶ E Q꞉ autē in
textu illo mētio fit de figuris: quibus hoc ſacrifi-
cium pꝛefiguratū eſt aliq̃d latius de figuris ipſis
eſt tractandum: ſcꝫ de figurarū rōne ⁊ congruen
tia: numero et ſufficientia: oꝛdine et excellentia.
¶ Circa pꝛimum ponit Alexan. parte. iiij. q. xxix.
arti. j. rationes tres: quibus congruebat pꝛefigu
rari: ſcꝫ ratione difficultatis: ſignificationis: di-
gnitatis. Ratione difficultatis: q꞉ illud ſacrm̄ in
ter oia ſacra: imo īter credibilia difficillimū ē ad
credendū: ergo hoīes debuerūt manuductione
aſſuefieri figurarū: ⁊ ſic ꝓgredi ad eiꝰ credulita-
tem. Pꝛopter ſignificationē: q꞉ xp̄s paſſus (quo
datur vita fidelibꝰ) hoc ſacro ſignificaꝛ ⁊ ꝯtineꝛ.
Cōgruebat aūt xp̄m paſſum pluribus figuris pꝛe
figurari: eadē ratione cōueniebat illa ſacramen-
ta pꝛefigurari: in quibus xp̄s paſſus pꝛincipalr
ſignificaꝛ. Jn duobꝰ aūt ſacramētis. ſ. baptiſmo
⁊ ſacramento altaris pꝛincipalr ſignificatur xp̄s
paſſus. Nā de baptiſmo dicit apl's. Cōſepulti ſu
mus per baptiſmū xp̄o in moꝛte. De euchariſtia
Rom̄. vj. vero ait dn̄s. Hoc facite in meam cōmemoꝛatio
nē. Unde ⁊ iſta duo ſacra fluxiſſe dicūꝛ ex latere
xp̄i militis lācea aperto: quia in ſanguine ⁊ aqua
Luce. xxij. que de eodē latere fluxerunt: ſacramētū euchari-
ſtie ⁊ baptiſmi (baptiſmi quidem in in aqua: eu-
chariſtie in ſanguine) ſignificabaꝛ. Eadē igitur
rōne qua baptiſmus: etiam eucharīſtie ſacramē
tū debuit pꝛefigurari. Pꝛopter dignitatem. Pꝛe-
figuratio enim rei atteſtatur eius dignitati. Jn-
ter oia aūt ſacra noue legis: ſacrm̄ eucharīſtie di
gniſſimum eſt ⁊ excellētiſſimum: q꞉ nō tm̄ gratiaꝫ
accidētalē ſignificat ſicut cetera ſacra: ſed grām
ſubſtātialē continet vere ⁊ realiter: xp̄m ſcꝫ dn̄m
fontē oīm gratiarū. Et q꞉ expectabaꝛ tanq̄ donū
dei excellētiſſimū: cōgruebat vt p̄figuraretꝛ: qua-
tenus ſic quodāmodo certificarenꝛ expectantes:
⁊ ex hoc magis conſolarenꝛ: ⁊ expectati dignitas
monſtrareꝛ. ¶ f De figurarū aūt pluralitate et
numero dꝛ ſm̄ Alexā. ⁊ Alber. ꝙ q̄uis multa fue-
runt ſacrificia ⁊ ante legem ⁊ in lege deo oblata
a patribus: tamē illud vnū in oibus eſt ſignifi-
catum. Nā tot grē: ⁊ ſalutares ſunt huius ſacra-
menti effectus: ⁊ tāta legis imperfectio: ꝙ ꝑ vnā
figuram ſiue ſiuū nō poterat expꝛeſſe ſignificari.
Uarijs ergo figuris ſignificatur. Et quantuꝫ ad
materiā q̃ eſt ſignum tm̄. Contentū quod eſt res
⁊ ſignū. Rem ⁊ non ſignum. ſ. diuerſitatē gratia-
rum. Effectuū et operationum multiplicitatem.
¶ Quātū ad materiā q̃ eſt panis: ſignificatur in
panibus: angelis ab abꝛaam Geñ. xviij. oblatis.
Pꝛopoſitionis. Exo. xl. Pꝛimitiarū. Leuiti. xxiij.
Helie ſubcinericio. iij. Reg. xix. Oꝛdeaceo in ho-
ſtes volutato. Judicū. vij. Jn his quinq꞉ panum
generibus ſignificanꝛ quinq꞉ q̃ ſunt in xp̄o ꝑ pa-
nē ſignificata. ſ. nature puritas: nature ſctitas: re
galis dignitas: nutrimēti efficacitas: ſuꝑ inimi-
cos triūphās humilitas. ¶ Nature puritas ſi-
gnificatur in pane angelis abꝛaā oblato: de quo
ita ſcribitur. Apparētibus angelis abꝛae ſedenti
in oſtio tabernaculi ſui: feſtinauit abꝛaam in ta-
bernaculum ad ſarā: dixitq꞉ ei. Accelera: tria ſa-
ta ſimile ꝯmiſce: ⁊ fac panes ſubcinericios: quos
⁊ poſuit corā eis vt ſequēs textꝰ declarat. Jn his
tribus ſatis ſil'e cōmixtis: q̃ ſunt farinula puriſſi
ma: ſignaꝛ triplex puritas. Puritas deitatis ſine
furfure mutabilitatis. Jaco. j. Apud quē non eſt
tranſmutatio: nec viciſſitudinis obūbꝛatio. Pu Sap̄. vij.
ritas aīe ſine furfure pcti oꝛiginalis. Sap̄. viij. c.
Soꝛtitus ſum aīam bonam. Puritas coꝛpoꝛis ſi-
ne furfure libidinis. Jbidē. Cū eſſem magis bo-
nus: veni ad coꝛpus incoinquinatū. ¶ Nature
aūt ſanctitas per panes ꝓpoſitiōis ſignificaꝛ: de j. Reg. xxij.
quibꝰ dꝛ. j. Reg. xxij. Nō habeo laicos panes ad
manū: ſed tm̄ panē ſanctū. Si mundi ſunt pueri
maxime a mulieribus: mānducent: dixit Achime-
lech ſacerdos in nobe ad Dauid. Non licebat
em̄ illum panem manducare niſi a ſanctis: ⁊ in lo
co ſancto. Sic ꝓpter huius panis xp̄i ſctitatē: nō
lꝫ eū comedere niſi ſctōs. Alioquin ſi indigne ſu-
mitur: non ad vitam ſed ad iudicium ſumiꝛ ſem-
piternuꝫ. j. Coꝛ. xj. ¶ Regalis aūt nobilitatis: di-
gnitas ſignificaꝛ per panes pꝛimitiaꝝ. Pꝛimitie
em̄ nobilioꝛes fuerūt in fructibꝰ. Hiere. ij. San-
ctus iſrael dn̄s pꝛimitie frugū eiꝰ: ⁊ iterū. Hone Prouerb. iij.
ra dn̄m de tua ſubſtantia: ⁊ de pꝛimitijs omniuꝫ
frugū tuarū da pauperibꝰ. De optimis noſtris
dn̄m honoꝛare iubemur. ¶ Nutrimēti efficacia
⁊ viatici virtꝰ ſignificaꝛ i pane Helie: q̃ in panis
ſibi ab angelo p̄ſtati foꝛtitudine: ambulauit. xl.
diebus ⁊. xl. noctibus vſq꞉ ad mōteꝫ dei oꝛeb. Et
ideo viaticū appellaꝛ: q꞉ per totā viam ambulan
tes nos cōfoꝛtat: vñ Joſue. v. Per totā viā deſer-
ti nō defecit cibus mānatis filijs iſrael. ¶ Triū-
phans xp̄i humilitas cōtra oēs inimicos: ac pa-
tientis moꝛtalitas figuraꝛ ꝑ panē ſubcinericiū:
oꝛdeaceum in ſumnis viſum volui in caſtris ma
diā: ipſaq꞉ ſubuertere: ⁊ terre funditus coequa-
re. Judi. vij. Humilis em̄ xp̄i paſſio oia inimicoꝝ
caſtra ſubuertit. Phil. ij. Exinaniuit ſemetipſuꝫ Ad Phi. ij.
foꝛmam ſerui accipiens in ſil'itudinem hominuꝫ
factus / ⁊ habitu inuentus vt homo: humiliauit
ſemetipſum factus obediens vſq꞉ ad moꝛtē: moꝛ
tem autē crucis: pꝛopter qđ ⁊ deus exaltauit illū
⁊ donauit illi nomē qđ eſt ſuꝑ oē nomē: vt in noīe
eiꝰ omne genu flectaꝛ: celeſtiū: terreſtriū ⁊ iferno
rū: ⁊ ois lingua cōfiteaꝛ: q꞉ dn̄s ih̄s i glīa eſt dei
patris. Quāuis enim humilitas durus coꝛtex eſ-
ſe videatur: ⁊ moꝛtalitatis paſſio decoctio vide-a
tur ſub cinere: tm̄ virtus cōfoꝛtatiua latet intus
que diabolū vincit: ⁊ inimicoꝝ caſtra ſubuertit.
¶ G Contētū vo huius ſacramēti xp̄s paſſus: q̃
res eſt ⁊ ſignū: figuraꝛ per oblationē aīaliū ter-
reſtriū ſimul ⁊ volatilium. Jn agro quem obtulit
abel. Geñ. iiij. Uacca trienni quā obtulit abꝛaā
Geñ. xv. Per vitulū tenerrimū quē ideꝫ obtulit
in cibū angelis. Geñ. xviij. Per agnū paſchalē ⁊

hedũ. Exo. xij. Per arietes vitulos ⁊ hircos qui
in Leuitico ⁊ locis diuerſis precipiũtur offerri.
Leui. xi. Precipue ꝑ imolationẽ veruecis ſeu arietis: quẽ
abraã patriarcha ꝓ vnigenito obtulit. Geñ. xxij.
Per holocauſtũ vitule ruſe: cuiꝰ cineribꝰ ⁊ ſan-
guine oia expiabanť: ⁊ cuiꝰ ſanguis ꝑ pontificeʒ
ſemel in anno in ſancta ſctõꝝ inferebať. Etiaʒ in
auibus turture: colũba ⁊ paſſere. Leuiti. i. ⁊. xiiij.
In agno qdẽ ꝓpter patiẽtis manſuetudinem. Et
ego tanꝗ agnꝰ manſuetꝰ q̇ portať ad victimam.
Hieř. xi. ⁊ Eſa. liij. Sicut ouis ad occiſionẽ duce
tur: ⁊ quaſi agnꝰ corã tondente ſe obmuteſcet: et
nõ aperiet os ſuum. In hedo aũt ꝓpter paſſiõis
Geñ. xxij. cauſam: q̇ eſt duplex pctm̃. ſ. originale ⁊ actuale.
Pergẽs affer mihi duos hedos optimos: q̇bꝰ li-
benter veſciť pater tuus: quos cũ coctos intule-
ris: bñdicat tibi pater tuus. Hircꝰ ⁊ capra duas
ſequelas ſignãt pctõꝝ: quas etiã xp̃s abſtulit ſua
paſſiõe. Hircus eñ pcti fetorẽ in vilitate eiꝰ pro
pter cõſuetudinẽ eiꝰ ſignificat. Capra aũt ꝑ libi-
Leui. iiij. dinẽ: ꝓnitatem ad pctm̃ repñtat: q̇ purgauit dñs
in ſua paſſiõe. Leui. iiij. de pncipe dr̃. Offer ⁊ ho-
ſtiã corã dño hircũ de capris immaculatũ. Solꝰ
aũt xp̃s ſilitudinẽ carnis pcti habẽs ⁊ nullũ pec
catũ: eſt hircꝰ imaculatus de capris: hoc eſt pec-
catoris ⁊ peccatricis: a pr̃ibꝰ deſcẽdens. Veruex
autẽ ſiue aries dux gregis principatũ xp̃i i regno
Prouerb. xxx. fidelium deſignat. Unum de bene gradiẽtibꝰ eſt
aries dux gregis: nec eſt q̇ reſiſtat ei. Hũc offert
abraaʒ: quo repñtať qualr̃ imortalis manet dei-
tas ſicut iſaac: ⁊ immolata humanitas ducis no
ſtri gregis: qđ ſignificat aries imolatꝰ. ¶ H Cõ-
memoratio aũt paſſionis: q̇ quotidie fit in obla-
tione huius ſacrificij in altari: per iuge ſacrificiũ
qđ mane fiebat ⁊ veſpere de agnis: vt diciť Nu-
meri. xxviij. Agnos anniculos imaculatos duos
Numeri. xxviij. quotidie in holocauſtũ ſempiternũ: vnum offere
tis mane: alteruʒ ad veſperũ. Mane quidem ad
gratiam v̾tutis: qua mane in vita iſta egemꝰ ad
meritũ. Veſpere aũt in periculoſa infirmitate: qꝛ
tũc egemꝰ ſacro ad viaticũ: de quibus in p̃s dr̃.
Dirigať oro̅ mea ſicut incenſum ſupple matuti-
nũ i ꝯſpectu tuo: eleuatio manuũ tuaꝝ ſacrificiũ
Eccls. xi. veſpertinũ. ſ. in recõmendatiõe anime. Mane ſe
mina ſemẽ tuũ: ⁊ veſpere nõ ceſſet manus tua: qꝛ
neſcis q̇d magis oriať hoc aut illud: ⁊ ſic vtrũqʒ
ſimul: meliꝰ erit. In vitulis aũt boũ repñtabatur
hoc ſacrificiũ ꝓpter ſaginã: maturitatẽ ⁊ vtilita
tẽ. Saginatꝰ eſt eñ vitulꝰ omni pinguedine de-
Luc. xv. uotiõis. Luc. xv. Occidit pater vitulũ ſaginatũ:
qꝛ ſaluũ illũ recepit. Mature etiã incedit bos et
caute: ⁊ fortiter vngulã figit: ⁊ vtilis eſt ad aran-
dũ. Sic xp̃s caute pedẽ poſuit: nulli malũ oibus
bonũ exemplũ dedit: hoim corda vomere p̃dica-
tionis arauit. Prouerb. xiiij. Ubi apparẽt pluri-
me ſegetes: ibi manifeſta eſt fortitudo bouis. In
auibus aũt per turturẽ deſignať ꝑ gemitũ: ⁊ hoc
in oratione per columbam: qꝛ ad patriam reuo-
lare xp̃s docuit: qđ pre auibus ceteris colũba no
Eſa. lx. uit. Qui ſunt hi qui vt nubes volant ⁊ quaſi co-
lũbe ad feneſtras ſuas? In paſſere aũt: qꝛ fugere
pñtiũ inſidias docuit. Paſſer eñ aliud preſidiuʒ
non hʒ niſi fugã. Uñ in p̃s paſſeri ſe cõparat. Fa
ctus ſuʒ ſicut paſſer ſolitariꝰ in tecto. In ſingula
ri tñ ſacrificio vitule ruſe. Numeri. xix. ſignať: iõ
qꝛ ſicut in ſanguine vitule ruſe vniuerſa expiabã
tur: ⁊ cũ ſanguie eiꝰ erat introitꝰ in ſctã ſctõꝝ. Ita
Ad Heb. xiij. ⁊ in ſanguine xp̃i vniuerſalis fit expiatio pctõꝝ.
Et ꝑ ſanguinẽ eiꝰ aptꝰ eſt itroitꝰ in regnũ celoꝝ.
Uñ ad Heb. xiij. Quoꝝ aialiũ inferť ſanguis pro
pctõ in ſctã ꝑ põtificem: horũ corpora cremanť
extra caſtra: ꝓpter qđ ⁊ ieſus vt ſctificaret ꝑ ſuũ
ſanguinẽ ppl̃m: extra portã paſſus eſt. Et ibideʒ
ix. Nõ eñ in manu facta ſctã introiuit ieſus exẽ-
plaria veroꝝ: ſed in ip̃m celũ: vt appareat nunc
vultui dei pro nobis. Sic igiť ſignať in aialibꝰ cõ
tentũ in hoc ſacro xp̃s paſſus res ſimul ⁊ ſignuʒ.
¶ I Signať tertio ꝓpter diuerſitatẽ gratiarum:
quas cõtinet hoc ſacr̃m virtualr̃ ⁊ effectiue: que
ſunt res huius ſacramẽti: ⁊ nõ ſignũ ꝑ oblationẽ
⁊ ſacrificia rerũ inalatarũ: vt ſalis: ſimilaginis:
mellis: olei: thuris: ⁊ adipis. Mel enim lʒ non ſit
oblatio legis. Leui. ij. eſt tñ in verbis ſapientie:
⁊ oſtẽdit dulcedinẽ ſacrificij: q̇ in ſacrificijs holo
cauſtis ⁊ pacificis offerebanť: ſicut tangitur Le-
ui. i. ⁊. ij. ⁊ deinceps. ¶ In his igiť ſacrificijs pre-
ſignatũ eſt ſacr̃m ſex modis. In ſale diſcretio rõ- Leui. ij.
nabilitatis: qꝛ nihil fecit xp̃s niſi congrua rõne.
In omni ſacrificio offerens ſal. Ad cuius imi-
tationẽ ẽt apl̃s nos hortať rationabile obſequm
veſtrũ. Rom. xij. ¶ In ſimilagine huius ſacrificij
mũdiſſima puritas. Leui. ij. De ſimila puriſſima
erit ſacrificiũ. ¶ In melle ſctiſpũs dulcedo. Spi
ritus meus ſuꝑ mel dulcis: ⁊ hereditas mea ſuꝑ
mel ⁊ fauum. ¶ In oleo aũt pinguedo figuratur Eccl. xxiiij.
deuotionis. Oleũ effuſum nomẽ eius. ¶ In thu Canti. i.
re notať ordo orõis ⁊ virtutis. Que eſt iſta que Canti. iij.
aſcendit de deſerto ſicut v̾gula fumi: ex aromati-
bus myrrhe ⁊ thuris. ¶ In adipe ⁊ pinguedine
ſignificať hoc ſacrificiũ: quo ad craſſitudinis dul
cedinẽ in ſpũſſcti intima ꝯſolatione. Ois adeps
dñi erit iure ꝑpetuo. ⁊ in p̃s. Sicut adipe ⁊ pin- Luc. ij.
guedi. re. aia mea: ⁊ labijs exul. lau. os meũ. Hic
eccleſia canit. Pinguis eſt panis xp̃i: ⁊ prebebit
delitias regibus. Et ita ſacr̃m hoc quãtũ ad mul
titudinem grarum ſuarũ: ac pinguedinem ⁊ cõ-
ſolationem ſpũs in his ſacrificijs eſt ſignatum.
¶ K Figurať q̇rto quãtũ ad effectuũ ſuorũ ⁊ ope
rationũ multitudinẽ in modis oblationũ. Sunt
aũt modi illi vniuerſi numero quinqʒ: ⁊ ſextꝰ mo
dus ſaluať in oibus illis. Et ſunt holocauſtũ pa
cifica: victima: hoſtia: immolatio. In oibus iſtis
ſaluať oblatio: qꝛ quodlibet iſtoꝝ deo offerebať.
¶ Holocauſtũ eñ dr̃ qđ totũ incendebať igne:
ſicut agni iuge ſacrificiũ: ⁊ ſacrificiũ vitule ruſe
¶ Pacifica vero q̃ ꝓ pacis ꝓpitiatione (vel iam
facte vel in xp̃o faciẽde: tũ ꝓ pctõrum reconcilia-
tiõe) offerebatur. Et hec nõ tota incẽdebatur: ſʒ
pars cremabatur domino: pars ceſſit ſacerdoti
offerẽti: ⁊ pars i vſus eius q̇ obtulit pacificã: ⁊ ꝓ Hoſtia vñ
quo offerebatur. ¶ Hoſtia aũt vt dicit Eſitiꝰ vel dicta.
iõ dicebatur ꝙ ad hoſtiũ tabernaculi duceba ť:
manibus offerẽtiũ impoſitis capiti eiꝰ: vt ſic ſi-
gnificareť ꝙ per ip̃a ad ſctã pateret acceſſus. Uel
iõ: qꝛ ꝓ vincẽdis: vel iam victis hoſtibus offere- Victia vñ
bať. ¶ Uictima aũt vt idẽ Eſitius dicit: dicebať: dicatur.
vel qꝛ victa offerebať: vel qꝛ offerebať in victoria
qua hõ viciſſe gaudebat. ¶ Immolatio dicebať Immola-
q̇ cũ offerebatur molã quandã habebat in capi- tio.
te in ſignũ ꝙ hoc animal ad dei ſacrificia perti- Mola.
nebat. Mola dr̃ puls ex farina aqua et ſale: qua
olim victime iter cornua pfundebantur: hinc dr̃
verbũ immolare i. victimam molã pfundere: vt
dicit Iannenſ. ¶ In oibus autem his ſaluatur
oblatio: qꝛ quodlibet illoꝝ coram deo offerebať:
anteꝗ in toto vel in parte incenderetur. ¶ Hec
oia in noſtro inplentur ſacrificio ſpũaliter. No-
ſtrum q̇ppe ſacrificiũ totũ in igne charitatis et
ſpũſſancti oblatum eſt: ⁊ offertur quotidie: qđ ſi-
gnatũ ẽ Ge. viij. vbi poſtꝗ noe de arca egreſſus
ẽ ſaluatꝰ ẽ ex aqua: qđ ſalutẽ per baptiſma ꝯſecu
tã ſignificauit: ſm illud. i. Pe. iij. In diebꝰ noe cũ
fabricaretur

fabricaret arca: pauci.i. octo aīe ſalue facte ſunt
ꝑ aquā. Qđ ⁊ vos ſilis forme ſaluos facit baptiſ-
ma. Poſtꝗ̄ igit ſic noe egreſſus arcā ſaluatꝰ edi
ficauit altare:⁊ tollēs de cūctis aīalibꝰ ⁊volucri-
bus mūdis:obtulit holocauſtū ſuꝑ altare: ⁊ odo
ratus eſt dñs odorē ſuauitatis: qꝛ ſiue ſint aīalia
dei:q̄ laborant in neceſſitatibꝰ huiꝰ vite:ſiue ſint
volucres celi: ꝯtemplatiōe celeſtia petētes in ho
locauſtū per ignē charitatis ⁊ ſpūſſcti incēſi ī al-
tari:hoc eſt in ſacrificio altaris deo oblati: ī odo
Gen. xxij. rē ſuauitatis acceptātur. Immūdi vero nihil cū
altari nr̄o hn̄t cōe:quia ſacrificio nr̄o nō ſunt vni
ti. Tolle filiū tuū vnigenitū quē diligis iſaac ⁊va
de in terram viſionis: atqꝫ ibi offeres eum in ho
locauſtū ſuper vnū montiū quē mōſtrauero tibi.
Ad eph.ij. Mons autem ille eleuationem ſpūs repreſentat
quā in nobis opatur virtus ſacramēti. ¶ L Hec
hoſtia etiā inter oēs eſt ſingulariter pacifica:que
pacē fecit inter nos ⁊ deū. Ipſe eſt pax nr̄a: qui fe
cit vtraqꝫ vnū ⁊ mediū parietē ſoluens inimici-
Joan.xvi. tias in carne ſua. ⁊ Jo.xvi.ait. In mundo preſſu-
rā habebitis:in me aūt pacē. ¶ Hec hoſtia paci
fica diuidit:qꝛ pars deo ad laudē offert:pars aūt
ꝓ eccl'ia laborāte:pars ꝓ purgandis in purgato
rio pticipat:de quo.j.dicet. ¶ Hec etiaꝫ oblatio
veriſſime hoſtia ē:qꝛ ⁊ hoſtes potēter deuicit:⁊ ꝑ
Eſa.lxiij. ſeipm̄ q̄ oſtiū eſt:in celū ītroduxit. Hinc Eſa.lxiij
Jo.xvi. Propugnator ſum ad ſaluandū. Et Jo.xvi. Ego
vici mūdū. Xp̄s eñ exiuit vincēs vt vinceret. Apo
Ad Ro.v. ca.vi. De ſcđo dr Ro.v. Per ipm̄ acceſſum habe
mus ad deū ⁊ gloriamur in ſpe filioꝝ dei. ¶ Hec
Ad phil.ij. etiā ablatio ſpāliter dr victima:qꝛ xp̄s victꝰ obe-
Mat.xxvi. dictia pr̄is volūtarie ſe obtulit. Factꝰ eſt obediēs
Actu.xx. vſqꝫ ad mortē:mortē aūt crucis. His vinculis li-
Eſa.xlv. gatꝰ fuit qñ ait. Nō ſicut ego volo: ſꝫ ſicut tu vis
fiat. His qꝫ paulus ligatꝰ fuerat qñ dixerat. Alli
gatꝰ ſpū vado in hierl'm q̄ in eavētura ſunt mihi
ignorās. His vinculis vinciūtur oēs q̄ ſeipſos vi
ctimāt pro xp̄o. Uincti manicis pergēt: ⁊ te ado-
rabūt teqꝫ depcabūtur. Jō etiā victima diceba-
Ad Heb.ij. tur qꝛ ī victoria offerebat. Per hāc eñ in xp̄o oēs
vincimꝰ ⁊ mortē:⁊ eum q̄ hꝫ mortis impiū. Heb.
ij. Ut ꝑ mortē deſtrueret eū q̄ habebat mortis im
periū: ⁊ liberaret eos q̄ timore mortis per totaꝫ
j.Cor.xv. vitā obnoxij erant ſeruituti. Ubi eſt mors victo-
ria tua:vbi eſt mors ſtimulus tuꝰ? Sequit. Deo
aūt gr̄as q̄ dedit nobis victoriā ꝑ dñm nr̄m ieſū
xp̄m. Hec deniqꝫ hoſtia ſingulariter immolatio
vocabat:qꝛ olim offerēdo mola īponebat:vt deo
ſciret eſſe oblata. Ita xp̄s in oblationeꝫ ſctām ſi-
Joan.vi. gnatꝰ eſt a deo pr̄e ⁊ manibꝰ offerentiū. A deo q̄-
dē ſicut dr Jo.vi. Hūc eñ pr ſignauit deꝰ. A ma-
Cañ.iij. nibꝰ offerētiū purpura:veſte alba: arūdine ꝓ ſce
ptro ⁊ corona ſpinea ſignatꝰ eſt. Egredimini filie
hierl'm: ⁊ videte regē ſalomonem in diademate q̄
coronauit illū mater ſua. Ab hac mola: imolatio
nis nomen congrue accepit nr̄a oblatio p̄s. Im-
mola deo ſacrificiū laudis: ⁊ redde altiſſimo vo-
ta tua. Circū. ⁊ imola. ī tabernaculo eius hoſtiaꝫ
vociferatiōis. Itē tibi ſacrificabo hoſtiā laudis.
In oibꝰ his ſaluat ſalutaris oblatio: q̄ ip̄e ſummꝰ
pōtifex obtulit ſe in oibus his. Et ad oia hec q̄ di
Eſa.liij. cta ſūt Eſa. liij. Oblatꝰ eſt qꝛ voluit:cuiꝰ oblatio
Joan.xvij. nr̄a ſctificatio fuit. vñ Jo.xvij. Ego ꝓ eis ſctifico
meip̄m:hoc eſt. Ego ꝑ eis ſctifico meip̄m:vt ipſi
ī me ſint ſcti ⁊ oblati. Oblati eñ ſumꝰ ſemel ī xp̄o
moriēte ī cruce:offerimur ī eo q̄tidie ī hac altaris
Octo prefi- hoſtia:ad celi hoſtiū nobis ꝑ hoſtiā hanc aptuꝫ.
gurationes Hec oia Alb.li.ij.de miſ.officio. ¶ M Doctore ve
huiꝰ ſacri- ro irrefragabilis Alex.de ales.q.xxix. parte.iiij.
ficij. mēbro.ij.octo ponit prefiguratiōes huiꝰ ſacrifi-
cij. Prima fuit in oblatiōe panis ⁊ vini melchiſe
dech Gen.xiiij. Scđa in agno paſchali Exod.xij.
Tertia in māna Exo.xvi. Quarta in aqua q̄ fluxit
de petra. Nūe.xx.⁊.j. ad Cor.x. Quīta in diuerſis
legis ſacrificijs. Leui.ij.⁊ ſeq̄ntibus. Sexta in he
do quē coctū obtulit manue. Judi.xiij. Tulit he-
dū de capris ⁊ libamēta: ⁊ poſuit ſuꝑ petram ⁊c.
Septima in fauo mellis quē ionathas ſūmitate
virge ꝯuertit ad os.j.Reg.xiiij. Octaua in fluxu
aq̄ ⁊ ſanguinis de latere xp̄i Joā.xix. Dicit enim
Aug.ꝙ fluxus ille figura fuit baptiſmi ⁊ euchari- Auguſtinꝰ.
ſtie. Prīa figura fuit figura huiꝰ ſacri quantū ad
exteriorē formā ⁊ effectū primū.ſ.refectionē ſpūa
lē. In illa oblatiōe panis ⁊ vini repn̄tata fuit for-
ma exterior ſacri: ⁊ refectio ſpūalis. Uñ ſicut hic
eſt ī re:ita ibi fuit ī figura. ¶ In ſcđa ſcꝫ agno pa-
ſcali fuit figura ſacri ⁊ rei:hoc eſt xp̄i. Nam ſicut
agnꝰ paſcalis datꝰ fuit ī ſignū liberatiōis a ſerui
tute egypti:ita agnꝰ eſt in liberationē a ſeruitute
diaboli. Nō eñ dari debet hoc ſacr̄m niſi exiſten Innocētia
tibus ī gr̄a. Fuit ēt inocētia xp̄i ſignata ꝑ agnum xp̄i ꝑ agnū
cuiꝰ māducatio a calciatis ad iter ꝑcinctis bacu ſignata fuit
los in manibꝰ hn̄tibus cū lactucis agreſtibus ⁊
azymis pāibꝰ:diſpoſitionē eoꝝ q̄ māducāt quate
nus ad ſalutē ſumant ſignificat: vt ſcꝫ ſumentes
ſint ſine pcti fermento. Penitentia pro peractis
amaricati pctis: fide diuinitatis ⁊ humanitatis
imbuti in inq̄rēdis myſterijs ſimplices nō curio-
ſi mēte ⁊ corꝑe caſti:precedentiū patrum imitato
res:animarū ſuarū cuſtodes:ad patriā cum deſi
derio feſtinātes:que oia late proſequit bea. Gre-
go.in homel.paſcali. ¶ In tertia ſcꝫ māna ſigna
tur effectus ſuauitatis. Sap.xvi. Panem de celo Sap.xvi.
preſtitiſti eis:omne delectamentum in ſe haben-
tem: ⁊ omnis ſaporis ſuauitatē. Suauitas nāqꝫ Suauitas
in māna ſignificat plenitudineꝫ gratie in xp̄o: de ī māna q̄d
cuiꝰ plenitudine accipiēs aīa delectat. ¶ In q̄r- ſignificat.
ta ſcꝫ aqua que fluxit de petra ſignificatur effectꝰ
huius ſacramēti:que eſt extinctio eſtus pcti: eiuſ
qꝫ ablutio facta ꝑ ſanguineꝫ xp̄i: vñ Amb.lib.de
ſacra. Illis aq̄ de petra fluxit: tibi ſanguis fluxit Ambro.
de chriſto. ¶ In quinta.i. ſacrificijs ſignificatur
oblatio xp̄i in hoc ſacr̄o repreſentata. Oblatus
enim fuit in paſſione tāꝗ̄ holocauſtum:tāꝗ̄ ho-
ſtia pacifica: ⁊ q̄ſi victima pro pctō. Inquātū eñ
innocēs fuit ⁊ nullius debitor: imolatio illiꝰ ho-
locauſtū fuit:qđ nō obtēto aliq̄:ſed totū in obſe-
quium dei offerebatur. Totus inquā pro nobis:
nihil pro ſe. Inquātum aūt fiebat in recōciliatio
nē cū deo ⁊ angelis:fuit hoſtia pacificoꝝ: pacifi-
cās oia: ⁊ q̄ in celis ⁊ q̄ in terris:ad Col.j. Inquā-
tum fuit redēptio nr̄a fuit victima ꝓ pctō. In ob
latione manue ſupra petrā ſignat:ꝙ oblatio nr̄a
fieri debet in fide xp̄i qui eſt petra:de qua ap̄ls.j.
Cor.x. Petra aūt erat xp̄s. ¶ In ſeptima ſcilꝫ fa- j.Cor.x.
uo mellis:quē ad os ſuū virga intincta ionathas
applicuit:qualitas ſignificat offerētis ſacerdotis
qui debet habere vite ſctitateꝫ:qđ per ionathā ſi
gnificat:qui gr̄a interpretat: ⁊ ordinis dignitatē
qđ ꝑ virgā importat: ⁊ xp̄i cuius perſonā gerit:fi-
dei ⁊ vite imitationē:qđ per intinctionē virge in
fauū mellis ⁊ applicationē ad os importat. Xp̄s
eñ fauꝰ mellis eſt ꝓpter duplicē naturā: diuinaꝫ
in hūana:qđ eſt mel ī cera. ¶ In octaua ſcꝫ efflu-
xu ſanguinis de xp̄i latere oſtendit:vñ hoc ſacra-
mētū hꝫ efficacie ſue ortū: ſcꝫ ex paſſione xp̄i q̄ in
lateris aptione eſt cōſummata:hec Alex.in ſūa.
¶ N Qđ vero magiſter ſn̄iarū diſt.viij. quarti li
bri ponit tm̄ quatuor figuras.ſ. māna effluxū ſan
guinis de latere xp̄i:oblationem melchiſedech: ⁊
agnū paſcalem:pōt breuiter dici ꝙ magr non vo

luit ponere oēs figuras: ſed magis expſſas. Pñt
enim he quatuor figure diſtingui penes quatuor
pncipales effectus hui9 ſacramēti. ſ. Uiuificare:
ꝛ quātū ad illū figurat p ſanguinē q̄ eſt vita hoīs
cauſalr: q̄a aīa oīs carnis in ſanguine eſt. Leui.
ad Heb. ix. xvij. Et ſanguis xp̄i emūdauit ꝯſciētias nr̄as ab
Sap. xvi. opib9 mortuis. ad Heb. ix. Ali9 eſt viuificata nu
trire: ꝛ quantū ad hoc ſignificat per māna. Sap.
xvi. Angeloꝝ eſca nutriuiſti pplm tuū. Terti9 effe
ctus eſt vires reſtaurare: ꝛ quantū ad hoc ſignifi
cat p panē ꝛ vinū oblatum a melchiſedech abrae
reuertenti de plio: l quo pdita reſtaurauit. Quar
tus effect9 eſt ꝓtegere a ptāte aduerſarioꝝ: ꝛ quā
tū ad hoc ſignificat p agnū paſcalē: cui9 ſanguie
cuſtoditi ſunt filij iſrl ab angelo exterminatore.
Uel pōt dici q̄ ille q̄tuor figure poſite ſunt ſm q̄
tuor q̄ in hoc ſacro ꝯcurrūt: ſcʒ ſignū tm̄: res ꝛ ſi
gnū: res tm̄: ꝛ cā: que ſunt ſpēs panis ꝛ vini: xp̄s:
grā: ſanguinis effuſio. Primū p oblationem mel
chiſedch: ſm per agnū paſcalē: tertiū per māna:
quartū p effluxū ſanguinis de latere repreſenta
tur. Alie ab alijs aſſignātur cauſe: ſʒ ille ſufficiāt
ꝛ tm̄ de nūero ꝛ ſufficientia figurarū. ¶ De tertio
ſcʒ figurarū ordine ꝛ excellentia. Dicit aūt figu
ra excellētior q̄ expſſius ſignificat: ꝛ quātū adhoc
dr̄ q̄ figure ſe hñt ſicut excedentia ꝛ exceſſa. Naʒ
ſm diuerſa in hoc ſacro cōſiderata: nec hec figu
ra excellit: nec illa. Nam quātū ad ſacrm tm̄ rep
ſentandū: excellit figura melchiſech: quantū ad
ſacrm ꝛ rē: agn9 paſcalis: quātū ad rem tm̄: māna
deſerti: quātū ad cām: effluxus ſanguinis xp̄i. Et
hec ſatis patent ex pmiſſis. ¶ O Sʒ ſunt duo du
Dubiū primum. bia. Primū: cur pi9 ſacrificia horū triū pſm abel
melchiſedech: abrae: q̄ ceteroꝝ ꝯmemorantur?
Dubiū ſm. Scdm: cur potius hec ſacrificia de lege nature q̄
Rñſio ad pmū dubiū. de lege moyſaica in canone aſſumunt? ¶ Ad pri
mū dr̄: q̄ idō hoꝝ patrū ſacrificia ꝯmemorant: qr
ſicut illoꝝ ſacrificia typi fuere et figure ſacrificij
nr̄i: ita ꝛ pſes ipſi fuere figura xp̄i. Abel eñ inno
cēs ꝛ iuſtus a fratre ſuo inuidioſe interfect9 eſt: p
qd̄ ſigtur xp̄s: q a fratribus ſuis iudeis inuidia
obcecatis: malicioſe in mortē traditus: ꝑpter qd̄
dicit Jo. apoc. xiij. q̄ agnus xp̄s ab origine mūdi
occiſus eſt: in ſuis ſcʒ in abel: in cuius occiſiōe p
figurat9 eſt: vt dicit glo. Abraā quoqʒ figura fuit
xp̄i in magna ſua obediētia: qua parat9 fuit offer
re propriam ſuā ſubſtantiā in filio ſuo vnigenito.
Et xp̄s obediēs fuit patri offerēdo ſeipm in mor
tē ad volūtatē ꝛ bñplacitū patris. Fuit etiā i hoc
abraā figura xp̄i: q̄ patriarcha fuit ꝛ pnceps pa
trū: nō tm̄ iſraelitice plebis: ſʒ ꝛ ppli xp̄iani: illius
Gen. xvij. p carnē: iſtius p fidē: ſm illud Gen. xvij. Nō vltra
vocabit nomen tuū abrā: ſed appellaberis abraā
qr pſem multarū gentiū te ꝯſtitui. Sic xp̄s pr eſt
oīm q fecit vtraqʒ vnū: q lapis eſt angularis: duos
in ſe parietes: iudeos ꝛ gentiles ꝯiungēs in fidei
vnitatē. In quo ꝛ oēs mō ſpūalr renaſcimur: ꝛ fi
Melchiſedech ſine genealogia fuit. lij dei efficimur p grām adoptiōis: q ꝛ iuxta pro
miſſionē abrae factā de ſuo fuit ſemine ort9. Mel
chiſedech q̄ʒ figura xp̄i fuit qr fuit rex ſalē. i. rex iu
ſticie ꝛ pacis. Fuit ſine patre ꝛ ſine mr̄e: ꝛ ſine ge
nealogia. Sacerdos dei altiſſimi: bñdixit abrae:
ꝛ obtulit decimas: p que xp̄m apte figurabat: de
Ps. lxxi. quo ꝑpheta. Orietur in dieb9 ei9 iuſticia ꝛ abun
dātia pacis donec auferatur luna. i. eccleſie mor
Eſa. ix. talitas: ꝛ Eſa. ix. Ipe pnceps pacis: pater futuri ſe
culi. Hic princeps pacis fuit ſine patre ex tempe
ſine matre in eternitate: ſine genealogia in diui
nitate. Bñdixit oībus fidelib9: ꝛ occurrit pulſās
ad oſtiū: pueniēs ſingulos in bñdictionib9 dulce
dinis. Occurrit q̄dē pctōrib9 in multa miſeratio
ne p immiſſionē ſctārū cogitationū: vt a pctīs ſe
conuertāt. Occurrit ꝛ iā ꝯuerſis in multa dulce
dine: p multiplicationē grāꝝ donoꝝ ꝛ virtutum.
Obtulit ꝛ decimas p reſtaurationē ruine angeli
ce. Cecidit quidē draco magn9 lucifer: ꝛ traxit ſe
cū tertiā ptē ſtellaꝝ: iuxta viſionē bti Joā. in apo
ca. c. xij. Chriſt9 aūt p nature hūane aſſumptionē
obtulit ſe deo pr̄i: quo illa pars angeloꝝ q cecidit
eſt integrata: ne vacuitas eēt in illa hierlm ſup
na. Et ſicut pſes xp̄i: ita eoꝝ oblatiōes figure fue
rūt nr̄i ſacrificij: vt pʒ ex ſupradictis. ¶ P Ad ſʒ
dubiū rñdet ſm Alb. q̄ idō ſacrificia legis nature Rñſio ad ſm dubiū.
ſunt adducta: qr illa in fide ſemp fuerūt accepta.
Hoſtie aūt legis ve. min9 accepte fuerūt: ꝛ ad tp̄s
tolerabātur: vt eas carnalis ppl's magis deo of
ferret: q̄ idolis imolaret: eo q̄ ppl's ille pron9 fuit
ad idololatriā. Uñ Leui. xvij. poſtq̄ mandauit de Leui. xvij.
bobus ꝛ eoꝝ adipibus imolari dño quaſi cām aſ
ſignās addidit. Et neq̄ꝗ̄ immolabāt vltra ho
ſtias ſuas demonib9 cū q̄b9 fornicati ſūt. Uñ de
ſacrificijs ꝛ hoſtijs illi9 legis ſcribit p Hiere. vi. Hiere. vi.
c. Holocauſtomata vr̄a nō ſunt accepta: victime Oſee. vi.
vr̄e nō placuerūt mihi. Et p Oſee. c. vi. Miaʒ vo Ps.
lo ꝛ nō ſacrificiū. Et iteꝝ in ps. Nō accipiā de do
mo tua vitulos: neqʒ de gregib9 tuis hircos. Nū
q̄d māducabo carnes tauroꝝ aut ſanguinē hirco
rū potabo? Et ſilia multa q oñdūt ſacrificioꝝ illo
rū inacceptabilitatē: quātū ad pctōꝝ remiſſionē
ꝛ grē collationē. Nā q̄ad pmū dicit apl's. Impoſ Ad Gal. ij.
ſibile eſt ſanguie tauroꝝ ꝛ hircoꝝ auferri pctā: ad
Heb. x. Quoad ſm ait Rom. iij. Ex opibus legis
nō iuſtificabit oīs caro. Et ad Gal. ij. Si p legem
iuſticia: ergo xp̄s gratis mortuus eſt. Sed de hoc
lati9. ſ. lec. xxi. ¶ Pōt etiā dici q̄ nō tm̄ ꝯmemorā
tur ſacrificia hoꝝ patrū tāq̄ figure nr̄i ſacrificij:
quantū ꝯmemorant ꝑpter patrū illoꝝ acceptabi
litatē. In quoꝝ primo ꝯmendat ꝯſtās iuſticia: in
ſcd̄o fides: in tertio obediētia. Uñ orat ſacerdos
vt accepta ſint ſacrificia: ſicut patrum illorū fue
re. Sequitur.

Q

Up
plices te
rogam9
oīpotēs
de9. Ju
be hec p
ferri per
manus
ſcti āge
li tui: in
ſublime
altare
tuū: i cō
ſpectu
diuine
maieſta
tis tue: vt q̄tq̄t ex hac altaris pticipatione ſacro
ſctm̄ filij tui corp9 ꝛ ſanguinē ſumpſerimus: oi be
nedictiōe celeſti ꝛ gratia repleamur. Per eūdem
dñm noſtrū. Amen. ¶ Hec eſt tertia pars partis
q̄nte pncipalis canonis: in q poſt petitā oblato
rū acceptationē: petit ſacerdos diuie gratie ꝛ bñ
dictionis pticipationem. Et hʒ tres pticulas. In
pria ponit petitiōis iſtātia. In ſcd̄a petitiōis for
ma: ibi. Jube hec. In tertia iungitur petitionis fi
nis ꝛ ſubſtātia: ibi. Quotquot. ¶ Quoad primū
dicitur. Supplices. i. humiles te rogamus. Alle
gamus aūt humilitatem noſtrā in petēdo bene
dictionis gratiaʒ: inſtructi doctrina iacobi aplī
dicētis. Deus ſuperbis reſiſtit: hūilib9 dat grāʒ.

Eiuſdem

Eiuſdē.iiij. Hinc rogamꝰ nō ex nr̄a iuſtitia: quā
Eſa.lxiiij. illa ante faciē tuā eſt tanꝙ pānꝰ mēſtruate. Eſaie
lxiiij. ſʒ innitētes humilitati: ꝑ quā nihil de nobꝭ
ꝑſumimꝰ: ſʒ ſolū de tua mia rogamꝰ et petimus
ſciētes ꝙ oratio humiliū celos penetrat: ⁊ nō di-
ſcedit donec altiſſimus eā inſpiciat. Eccle. xxxv.
Rogamꝰ igit̄ te oīps deꝰ: q2 nemo potēs eſt ꝑſta-
re q̄ petimꝰ. Quis em̄ imperabit angelis vt vota
nr̄a perferāt ante ꝯſpectū tue celſitudinis niſi tu
deꝰ oīps: qui rex es ⁊ dn̄s angeloꝝ? Quis ꝑfunde
re pōt celeſti bn̄dictione: ⁊ imbre ſupne grē cor-
pus ⁊ ſanguinē xp̄i filij tui participantes: niſi tu
deus oīps qui pr̄ es miaꝝ ⁊ totius ꝯſolationis:
qui ꝑuenis in bn̄dictionibꝰ de mēſa quam para
Innocen. ſti mādu cātes? Jube hec ꝑferri. Tāte ſunt ꝓfun
ditatis hec verba: dicit Inno. vt intellectus hu-
Grego. manꝰ vix ea ſufficiat penetrare. Nā ⁊ bea. Greg.
tāti ſacramēti dignus interpres in .iiij. li. dialo.
c.l. tanꝙ ꝺ re ineffabili ineffabiliter loquēs. Quis
inquit fideliū dubiū hr̄e poſſit: in ipſa immola-
tionis hora: ad ſacerdotis vocē celos aperiri: in
illo ieſu xp̄i myſterio angelorum choros adeſſe:
ſummis ima ſociari: terrena celeſtibꝰ coniungi?
Unū quoq ex viſibilibꝰ ⁊ inuiſibilibꝰ fieri? Idē.
Uno eodēq tp̄e ⁊ momento ⁊ in celū rapit̄ mini
ſterio angeloꝝ ſociādꝰ corpori xp̄i: ⁊ ante oculos
ſacerdotis in altari videt̄: ⁊ ponunt̄ hec verba de
ꝯſe. di. ij. quid ſit ſanguis. Quoꝝ expoſitionē re
quire ſupra lec. xlvij. ¶ R Subdit Inno. Saluo
tn̄ occulto celeſtis oraculi ſacro: poſſunt hec ver
ba: lʒ ſimplicius: tn̄ ſecurius intelligi ſic: triplici-
ter quidē: ſm̄ ꝙ ꝓnomē hec: pōt demōſtrare: vel
fideliū vota: vel corporis ⁊ ſanguinis ſacra: vel ꝑ
ea myſtice ſignificata. Primo mō ſic. Jube hec
ſcʒ vota fideliū: ſupplicatiōes ⁊ ꝑces. Perferri i.
repreſentari. Per manꝰ ſancti angeli tui. i. ꝑ mi-
Angeli offe niſteriū angeloꝝ: q(vt apl̄s ait ad Heb. j.) ſunt
rūt deo ora oēs adminiſtratorij ſpūs. Hi q̄dē nūtiāt deo no
tiones no- ſtras orōnes quas fundimus: iuxta illud qꝺ ait
ſtras. angelus ad Thobiā eiuſdē. c. xij. Qn̄ orabas cuʒ
lachrymis ⁊c. ego obtuli orōnē tuā dn̄o. Et ſm̄
Albertus. Alber. Nō ꝺr hic: ꝑ ſancti angeli tui ꝓ vno ange
lo tm̄: vel ꝓ vno angeloꝝ choro: ſed ꝓ oibꝰ. Oēs
Diony. em̄ celeſtes eſſentie (vt dicit bea. Diony.) angeli
vocant̄: quoꝝ innumera eſt multitudo: ſm̄ illud
Dan. vij. Dan. vij. Milia miliū miniſtrabāt ei: ⁊ decies cē
tena milia aſſiſtebāt ei. Hoc aūt maxime intelli
gendū eſt fieri: dicit in ſacro altaris: allegans il-
lud Greg. ſtatim ſupra poſitū. Aſſiſtūt aūt ange
li nō ad hoc ſacrm̄ ꝯſecrādū: q2 ad hoc nō acce
perūt poteſtatē: ſʒ in hac ab hoibus excedunt̄: vt
ſupra habitū eſt lec. iiij. Adſunt aūt vt honorē ⁊
reuerētiā exhibeāt regi ſuo xp̄o: in cuius vultuʒ
reſpicere (vt Pe. ait) ſemꝑ delectātur. Ut quoq
j. Pe. j. vota ⁊ ꝑces ⁊ deſideria ſacerdotis ⁊ totiꝰ populi
deo repſentēt: ſm̄ illud Apoc. viij. Aſcēdit fumꝰ
Apoc. viij. aromatū in ꝯſpectu dn̄i de manu angeli. Nō au
tem hoc petit̄: ſm̄ bea. Aug. vt deꝰ ꝑ angelos no
Auguſti. ſcat primo q̄d petimus aut deſideramꝰ: q̄ oia no
uit anteꝙ fiāt. Dan. xiij. vn̄ ⁊ xp̄s ait. Scit pr̄ ve
ſter quid opꝰ ſit vobis anteꝙ petatis. Matt. vj.
Sʒ q2 neceſſe hʒ rōnalis creatura tꝑales cauſas
in deū ⁊ ad eternitatē referre: ſiue petēdo q̄d er-
ga ſe fiat: ſiue ꝯſulendo q̄d faciat: aut q̄d deo in
hēte implendū eſſe cognoſcat: hoc nobis euidē-
ter vel latēter angelus reportet. Sic em̄ deꝰ iuxta
ordinē ſue ſapiētie ſtatuit: vt infima ꝑ media re-
ducantur ad ſuprema: vt vult Diony. in li. de an
ge. hierar. Sic docet hoies ꝑ angelos: inferiores
ꝑ ſuꝑiores: vt ois illuminatio a pr̄e luminū ordi
nate procedat. ¶ Uel aliter exponit̄ hec particu

la. Jube hec ꝑferri. Hec. i. corpꝰ et ſanguinē filij
tui. In ſublime altare. i. in celū non ſm̄ realē loci
trāſlationē: q2 iaʒ ibi reſidet in forma glorioſa: ſʒ
ſm̄ acceptationē gratā inquātū tibi hec corpꝰ et
ſanguinē offerimus: petētes vt ex eoꝝ participa
tione celeſti grā repleamur. ¶ S Uel tertio. Ju-
be hec ꝑferri. Hec. i. ſignatū ꝑ ſacra corporis et
ſanguinis: qꝺ eſt eccleſia militās. Eccleſiā mili-
tanteʒ eiuſq mēbra. Jube tu pr̄ celeſtis ꝑferri in
ſublime altare tuū. i. eccleſiā triūphāteʒ q̄ altare
dicit̄: iuxta hoc Leui. vj. Ignis in altari meo ſem Leuiti. vj.
per ardebit. i. feruor charitatis in eccleſia trium
phāte: ⁊ ꝺr altare: q2 ibi ſacrificat̄ ſacrificiū lau-
dis. Pſ. Bti q̄ habitāt in domo tua dn̄e: in ſecu- Pſ.
la ſeculoꝝ laudabūt te. In ꝯſpectu diuine maie-
ſtatis tue. i. ſuꝑme et altiſſime diuinitatis tue: q̄
in celo ⁊ eccleſia triūphāte ſingulari fulgore ruti
lat. Per manꝰ ſcti angeli tui. i. ꝑ miniſteriū ⁊ ſer-
uitiū angeloꝝ vt ſupra. Uel per manꝰ ſcti angeli
tui. i. xp̄i filij tui q̄ eſt angelꝰ magni ꝯſilij ſm̄ illud
Eſa. ix. Uocabit̄ nomē eiꝰ magni ꝯſilij angelus. Eſa. ix.
Ut quotquot: de ſeruitute cleri vel voto ppl̄i. Ex
hac altaris participatiōe: hoc eſt ex ſacrificij al-
taris cōione. Sūpſerimꝰ: ⁊ hoc ſacramētaliter vt
celebrās: vel ſpiritualiter tm̄ vt ppl̄s circunſtās.
Sacroſanctū filij tui corpꝰ: qꝺ opatiōe ſpūſſan-
cti de puriſſimis ſanguinibꝰ v̄ginis formatū: in
ſeparabiliter mō ineffabili excellētiſſime diuini-
tati vnitū eſt: ꝓpter qꝺ rectiſſime ſacroſanctum
dicit̄: q̄ſi bis ſctm̄: ex pleniſſime grē ⁊ v̄bi ꝑſonali
vnione. Et ſanguinē: naturalem ꝓ nobis fuſum
eiuſdē filij tui. Omni celeſti bn̄dictione: oim ſpi-
ritualiū: chariſmatū graꝝ: donoꝝ ⁊ virtutū. Re-
pleamur: q2 ſine hoꝝ largitiōe oē opꝰ nr̄m eſt in-
ualidū. Repleamur ſm̄ mētē a te pr̄e luminū: a q̄
eſt oē datū optimū: ⁊ oē donū ꝑfectū. Cōcludit̄.
Per eūdē xp̄m dn̄m nr̄m: quē ꝯſtituiſti mediato
rem inter te ⁊ nos pctōres miſeros: atq aduoca
tum: vt cām noſtrā corā te piiſſimo iudice ⁊ iuſtiſ
ſimo ageret: ⁊ ꝓ nobis efficaciter iterpellaret: q̄ſi
diceremꝰ. Nō ꝑ merita nr̄a placere tibi poterit
nr̄a orō. Placeat igit̄ tibi ſaltē ꝑ dn̄m nr̄m ieſum
xp̄m filiū tuū in q̄ tibi bn̄ cōplacuiſſe teſtatꝰ es.
Per hūc ad te accedimꝰ quatenꝰ ad te ipſe ꝑ ſe-
metipſum accedat: cui ⁊ priꝰ cōceſſiſti vt introi-
ret ꝑ ſanguinē ꝓpriū in ſctā tua eterna nr̄a redē
ptione inuēta. ad Heb. ix. ¶ T Sacerdos auteʒ
hāc dicēs orōnē: humiliter ſe inclinat: oſculat̄ al
tare: manus cōplicat: ⁊ tres cruces format. Incli
natio illa ſm̄ Inno. ⁊ Alex. ſignificat xp̄i hūilia- Inclinatio
tionē ⁊ inclinationē: qua imminēte paſſione po- quid ſigni-
ſitis genibꝰ ꝓcidit in faciē orās. Pr̄ mi ſi poſſibi ficat.
le eſt tranſeat a me calix iſte. Uel ſm̄ alios ſignifi
cat illā in cruce inclinationeʒ q̄ xp̄s inclinato in
cruce capite tradidit ſpiritum. Uel tertio ſacer-
dos humiliter ſe inclinat: vt ꝑ ſigna ſenſibilia ſi-
gnificet internā humilitatē: q̄ dʒ ſupplicās veſti
ri: vt eiꝰ orō ſit acceptior exaudiri: vtq humilita
tem corpore demōſtret quaʒ ſermone explicat ſe
tenere: dicēs. Supplices te rogamꝰ. ¶ Cancellat Cācellatio
etiā ſub hac orōne manus ſuas ante pectus: ſm̄ manuū an
quarūdā ꝯſuetudinē eccleſiaꝝ ſm̄ magiſtruʒ in te pectꝰ q̄d
rōnali: ad deſignādū ꝙ humilitas orōnis ꝑ in- ſignificet.
clinationē deſignata: tūc ꝑmū digna eſt exaudi-
ri: duʒ ex fide ꝓcedit pectoris atq mētis. Ex fide
dico ꝑ dilectionē operātē: q̄ operatio per manus
intelligit̄. ¶ Uel ſm̄ aliaꝝ ꝯſuetudinē eccleſiaꝝ:
orat cācellatis manibus ad altare: quaſi facto et
oꝑe ipſo dicat. Obſecro te ꝑ paſſionē et crucē fi-
lij tui: iube hec ⁊c. Cācellatio em̄ manuū ⁊ ſuꝑpo
ſitio ad altare crucifixionē xp̄i ſignificat: in quo

ſe obtulit ſacrificiū ꝓ expiatiōe pctōꝝ. Rurſus
dū dicit. Ut quotqt ex hac altaris participatio-
ne altare oſculaꝛ: et repſentās ꝑ hoc oſculū iude
Innocen. vt dicit Inn̄. ⁊ vt ſicut ad ꝓditoris oſculū ſe xp̄s
inclinauit: ita inclinet ſe ſacerdos ad oſculuꝫ re-
Alber. uerentie ⁊ honoris. Scd̄m Alb. v̄o vt ſe fieri par
ticipē altaris ſacrificio cū alijs oīb⁹ oſ̄dat ſicut
olim dauid ſe participem oīm bonoꝝ fieri petijt
cū ait. Participē me fac de⁹ oīm timētiū te: ⁊ cu-
ſtodiētiū mādata tua. ¶ Scd̄m alios: oſculū al-
taris ſignificat reconciliationē noſtrā cū deo fa
ctā in morte xp̄i ꝑ hoc ſacrificiū commemoratā;
Oſculū re- nā oſculū pacis eſt ſignū. Oſculanꝛ aūt q̄dā ter
conciliatio altare: ſ̄m magiſtrū in rōnali: agētes ꝑ hoc gr̄as
nis ē ſignū. trinitati: cui ꝑ paſſionē xp̄i humanū gen⁹ eſt re-
cōciliatū. Alij aūt bis: ad repſentandū geminaꝫ
in xp̄o naturā: ſeu ad ſignificādū ipſuꝫ in corpo
re ⁊ aīa paſſum. Alij ſemel: ad ſignificandū illud
vnicū oſculū ꝓditoris vel vnicā xp̄i mortē et nr̄i
recōciliationē. ¶ V Deide facit ſacerdos quar-
tam crucis ſignationē: q̄ lꝫ multipliciter a diuer-
ſis exponaꝛ in ordine ad diuerſa in corpore xp̄i
vero vel myſtico ſignificata: tn̄ ſequēs ordinē ſu
pra lec. xxi. in his ſignis expoſitū: dico poſt ſctm̄
Tho. parte. iij. q. lxxxiij. ar. v. ꝙ in hac q̄rta ſigna
tiōe fit trina crucis ſignatio. Prima ī verbo cor
pus: ſcd̄a in v̄bo ſanguine: tertia in v̄bo omni be
nedictione. Prima fit ſuꝑ oblatā quo corp⁹ xp̄i:
ſcd̄a ſuꝑ calicē: quo ſanguis xp̄i vi ꝯſecrationis
primo ꝯtineꝛ: tertia ante faciem ſacerdotis. Per
primā igiꝛ ꝯmemoraꝛ corporis xp̄i rigidiſſima ex
tēſio: qua iuxta ꝓphete vocē: oīa ei⁹ oſſa dinume
rari poterāt. Foderūt inq̄t manus meas ⁊ pedes
meos: ⁊ dinumerauerunt oīa oſſa mea. Pſ̄. xxi.
Ps. Cui quaſi cōpatiētis affectu eccleſia canit. Flecte
ramos arbor alta: tēſa laxa viſcera: ⁊ rigor lente-
ſcat ille: queꝫ dedit natiuitas: vt ſupni mēbra re-
gis miti tēdas ſtipite. ¶ Per ſecundā crucē effu
ſio largiſſima ſanguinis: qua oī defluxo humo-
re: corp⁹ ſctiſſimū torruit: qd̄ idē ꝓpheta non ta
cuit: cū in pſona xp̄i Pſ̄. preallegato ait. Sicut
aqua effuſus ſuꝫ: ⁊ diſperſa ſunt oīa oſſa mea: fa
ctū eſt cor meū tāq̄ꝫ cera liqueſcēs in medio ven
tris mei. Aruit tāq̄ꝫ teſta virt⁹ mea: ⁊ lingua mea
adheſit faucib⁹ meis: ⁊ in puluerē mortis dedu-
xiſti me: ⁊ in hymno p̄fato. Clauis mite corp⁹ ꝑ-
foraꝛ: ſanguis vnda ꝓfluit: terra pōthus: aſtra:
mūd⁹: que lauanꝛ flumine. ¶ Per tertiā paſſio-
nis fruct⁹ vꝫ ꝓfluit in nos oīs bn̄dictio: deſigna
tur: q̄ ideo an̄ ſacerdotis faciē figuraꝛ. ¶ X Hác
aūt bn̄dictiōis plenitudinē Alber. dicit ꝑ oēs il
las tres cruces ſignificari: vt ꝑ p̄mā ſuꝑ corp⁹ fa
ctā: ſignificeꝛ plenitudo bn̄dictiōis: a p̄mo perfe
ctore ſctitatis ſcꝫ xp̄o in corp⁹ xp̄i myſticū proce
Alber. dere. Per ſcd̄am ſuꝑ calicē ſignatā: ſignificaꝛ in
idē corp⁹ xp̄i myſticū gratiā recipi. Per tertiam
ante faciē ſacerdotis figuratā: ſignificaꝛ eandeꝫ
gratiā in ſacerdote ⁊ eis ꝓ quibus offert ꝑmane
re. Scd̄m magiſtrū in rōnali: p̄me due cruces ſi-
gnificāt ꝙ xp̄s ꝓ duob⁹ pplīs paſſus eſt. Vel ſ̄m
alios: ꝙ ꝑ mortē xp̄i ⁊ ſanguinis effuſioneꝫ a du-
plici morte: corpis ſcꝫ ⁊ aīe liberati ſum⁹. ¶ Ter-
tia aūt fit ante ſacerdotis faciē: vt crucis ⁊ paſſio
nis xp̄i teneat memoriā: ſicqꝫ paſſiōis ſocius fa-
ctus: fiat particeps ⁊ regni: ſ̄m illud aplī. Si ſu-
ſtinebim⁹ ⁊ conregnabim⁹. ¶ Vel ꝑ tertiā crucē
ſignificari pōt: ꝙ ꝑ xp̄i paſſionē in cruce cōſum-
matā: crux facta eſt figura demonib⁹ formidabi-
lis: qua ꝯ eos efficaciter munimur ⁊ ꝺfenſamur.
ij. Thim. ij. ¶ Vel ſ̄m alios ꝑ has tres cruces ſignificaꝛ di-
uerſitas paſſiōis: ⁊ corꝑis quoad vulnerationē:
ſanguis quoad effuſioneꝫ: faciei quoad velatio-
nē: ꝯtumelias: ⁊ multiplicē irriſionē. Inn̄. v̄o nō Inno.
attēdēs ordinē le. p̄allegata poſitū: dicit ꝙ ideo
fiūt tres cruces: q: xp̄s in agonia fact⁹ tertio ora
bat: eūdē ſermonē dicēs ⁊c. Vel crux ſuꝑ corpus:
vincula ſig̃t q̄b⁹ ligat⁹ fuit dn̄s: ſuꝑ calicē: flagel
la repſentat: an̄ faciē ſacerdotis ſignata: ſputa ⁊
alapas q̄b⁹ xp̄i facies lita ē atq̄ꝫ ꝑcuſſa ſig̃t. Sic
vario mō exponiꝛ iſta crucis ſignatio: ſꝫ p̄ma ex
poſitio rationabilior vr̄ ⁊c. Lectio. lvi. A

C: mēto ēt dn̄e famulorū famularumq̄ꝫ tuarum N. ⁊ N. qui nos preceſſerūt cū ſigno fidei: et dormiunt ī ſōno pa-
cis. Ipſis domine et omnibus in Chriſto quie-
ſcentibus locū refrigerij lucis et pacis vt indul-
geas deprecamur. Per eundē xp̄m do. no. Amē.
¶ Hec eſt ſexta pars principalis toti⁹ canonis;
in qua poſt cōſecratoꝝ rememorationē ⁊ petitā
ſaluteꝫ his qui ſacrificio perfruunꝛ in parte iſta
ſubinferꝛ refrigerij ac ſuffragij poſtulatio ⁊ itera
ta ſanctoꝝ inuocatio: quatenus petita a dn̄o cō
cedanꝛ. Et diuidiꝛ in partes duas. In prima pe-
titur refrigeriū pro defunctis. In ſecūda petitur
ſuffragiū pro viuis: adiūctis ſanctoꝝ memorijs:
ibi. Nobis quoq̄ꝫ ⁊c. ¶ Circa primum duo facit.
Primo orat pro quibuſdaꝫ mortuis ſpecialiter.
In ſecūdo ꝓ oībus in xp̄o quieſcētib⁹ generali-
ter: ibi. Et oīb⁹ in xp̄o ⁊c. ¶ Quoad primū dicit.
Mementō etiā. Etiā ſignū eſt cōtinuatiuū diſtin Etiā ſignū
ctoꝝ abinuicē: ⁊ in ꝓpoſito cōtinuat hāc oratio eſt cōtinua
nem prime p̄cedenti: vt ſit ſenſus: cū hoc ꝙ peti tiuū diſtin-
mus ꝙ nos viui celeſti bn̄dictione et gr̄a replea- ctorum.
mur: etiā petimus dn̄e vt memoriam habeas fa-
muloꝝ famularūqꝫ tuaꝝ ⁊c. credētes nr̄m ſacrifi
ciū nō ſolū ꝓdeſſe viuis: ſꝫ ⁊ defunctis. vn̄ Inno.
Orat pia mr̄ eccleſia nō ſolū ꝓ viuis: ſꝫ etiā pro
defunctis: ⁊ eos ſacre oblatiōis interceſſioni cō
mēdat: certiſſime credēs: ꝙ ſanguis ille p̄tioſus
qui pro multis effuſus eſt in remiſſionē pctōrum
nō ſolū ad ſalutē viuētiū: verūetiā ad abſolutio
nē valeat mortuoꝝ. Et vt magis oſ̄deret eccl̄ia
fidē qua tenet noſtrū ſacrificiuꝫ mortuis ꝓdeſſe
ſtatuit et decreuit vt in quibuſlibet miſſarū ſolē-
nijs: loco debito defunctorū memoria habeatur
vn̄ de ꝯſe. diſt. j. viſum. decretū eſt in concilio ca-
bilonēſi in hūc modū. Viſum nobis eſt vt in oī-
bus miſſaꝝ ſolennijs: pro ſpiritibus defunctorū
loco cōpetēti in eccleſia ad dn̄m depreceꝛ. Sicut
eñ nulla dies excipiꝛ: qua nō ꝓ viuētibus ⁊ qui-
buſlibet neceſſitatib⁹ dn̄m depreceꝛ: ita nimirū
nulla dies excipi debet: quin pro animabus fide
liū preces ad dn̄m in miſſarū ſolēnijs fundanꝛ.
Antiquitus igiꝛ hūc morē tenet eccl̄ia vt in miſ-
ſarū ſolēnijs: ⁊ alijs precibus dn̄o ſpūs quieſcen
tiū cōmendenꝛ: dicēte btō Aug. Nō ſunt preter- Auguſti.
mittende ſupplicationes pro ſpiritibus mortuo
rum: quas faciendas ꝓ omnibus in chriſtiana
⁊ catholica

et catholica ſocietate laudamus. Defunctorum
etiam tacitis nominib9 coꝝ quos ſub gñali cõ-
memoratiõe ſuſcepit eccleſia: vt quibus ad iſta
deſunt parẽtes aut filij aut quicũqȝ cognati vel
amici: ab vna eis exhibeat pia matre eccleſia.
Albertus. ¶ B Orat ergo. Memẽto dñe ⁊c. Hoc eſt ſm
Alb. Nõ ſint erga te famuli tui ⁊ famule de nu-
mero illoꝝ de quib9 nullam vis habere mẽoriã
⁊ noticiã: de quib9 per prophetã dixiſti. Noim
Mat. xij. eorum nõ recordabor amplius per labia mea. ⁊
Mat. vij. Multi dicẽt mihi in illa die: dñe dñe
⁊c. ⁊ tũc confitebor illis: qꝛ nunꝙ̃ ego noui vos.
Illi em̃ in dei memoriã nõ ſunt: qui deleti ſũt de
libro vite: de quibus dꝛ. In ciuitate tua imaginẽ
eoꝝ ad nihilũ rediges. Hi ſunt quib9 gr̃e bñfi-
Exo. xxxiij. ciũ nõ impẽdis: ſed his que ſunt in noticia tua
ſicut ille cui dixiſti. Exo. xxxiij. Inueniſti gratiã
coram me ⁊ teip̃m noui ex noie. Dixit aũt. Me-
mento: nõ ꝙ velit deũ quaſi oblitum aliquoruȝ
ad memorãdum excitare: qꝛ in deũ nulla penit9
cadit obliuio. Immutabilis eſt em̃ neqȝ in ipſo
Jacobi. j. quorũcũqȝ actuũ eſt viciſſitudo: vt Jaco. j. Apd̾
quẽ nõ eſt tranſmutatio: nec viciſſitudinis obũ-
bratio. Dicit ergo ſacerdos. Memẽto dñe: vt ſic
proijciat in deũ oẽm affectum ſuũ tanꝙ̃ patrem
clementiſſimuȝ: vt qđ deſiderat ⁊ petit iam deo
cognitum: miſericorditer tribuat: ac largiatur.
Auguſtin9 Ita dicit btũs Aug. ij. cõfeſſio ſe locutum fuiſſe
ad dñm dicẽs. Cur inquit tibi dñe tot narratio-
nes rerum dirigo? Nõ vtiqȝ vt per me noueris
ea: ſed affectũ meum excito in te: cõfitendo tibi
miſerias noſtras: ⁊ mĩas tuas ſuper nos: vt libe-
res nos: vt deſinamus eſſe miſeri in nobis: ⁊ bti-
ficemur in te qui pauperes ſumus. ¶ Sequitur
Famuloꝝ famularũqȝ tuaꝝ: qui tibi in obedien-
tia mãdatorum tuoꝝ famulati ſunt: quia de his
qui nũꝙ̃ famulari voluerũt: nulla eſt apud deũ
Joan. x. recordatio. ij. Timo. ij. Cognouit dñs qui ſũt ei9
Joan. x. Cognoſco oues meas: ⁊ cognoſcunt me
mee. Exprimit aũt ſacerdos famulatum eorum
pro quib9 orat: vt qđ petit valeat citi9 impetra-
re exẽplo ſapiẽtis: qui cũ ſapiẽtia de ſede magni-
Sap. ix. tudinis ſibi mitti petijt: ⁊ ſtatiȝ induxit famula-
tũ di. Da mihi dñe ſediũ tuaꝝ aſſiſtricẽ ſaiaȝ. Et
poſt pauca ſubdit. Qm̃ ſeru9 tuus ſum ego: ⁊ fi-
lius ancille tue. Et ꝓpha dauid petẽs ab inimi-
cis ſuis ac tribulatiõib9 liberari: ſeruitutis ſue
memorat. In mĩa tua inq̇t: diſperdes inimicos
meos: ⁊ perdes oẽs ꝗ tribulãt aiaȝ meã: qm̃ ego
Ps. cxlij. ſeruus tu9 ſum. Fit aũt hoc qꝛ more hũano fa-
mulatus ⁊ hũilis ſeruit9 animũ ad exauditiõeȝ
* ¶ Inde inclinare cõſueuit. * ¶ Sequit. Qui nos pre-
pſalm9. In ceſſerũt. Tãgit mortuoꝝ pietateȝ ⁊ ꝓfeſſionem.
mĩa tua di- Qui nos p̃ceſſerũt añ nos decedẽdo. Cũ ſigno
ſperdes ini fidei: hoc eſt ſacr̃a fidei venerabilr̃ ⁊ reuerẽter ſu-
micos me- ſcipiẽdo. De illis em̃ ſpes eſt apud eccl'iaȝ: ⁊ pro
os: ⁊ ꝑdes illis intercedit. j. Coꝝ. v. Quid mihi inq̇t aplus:
oẽs ꝗ tribu de his qui foris ſunt iudicare? Uel ſm Inno. cũ
lãt animaȝ ſigno fidei. i. cũ charactere xp̃ianitatis: quo fi-
meã. Seq̇t deles ab infidelib9 diſcernunt: ſm illud. Audiui
qm̃ ego ſu9 numerũ ſignatoꝝ cẽtũ quadragintaquatuor mi-
tuus ſum. lia ex oĩ tribu filioꝝ iſrael. In ſuſceptiõe q̇dẽ ba-
ptiſmatis: ꝗ introit9 eſt: ⁊ fidei ianua: ĩprimitur
quoddã ſignũ ſpũale ac indelebile in aiaȝ bapti-
zati: per qđ diſcernit baptizat9 a nõ baptizato: fi-
delis ab infideli: de q. ſ. dictũ ẽ lec. ij. Et hoc cõi
noie dꝛ character ⁊ ſignũ xp̃ianitatꝭ: de quo hr̃
Innocẽ. in. c maiores: de baptiſmo ⁊ eius effectu: vbi dꝛ
Innocẽ. Qui ficte accedit ad ſacr̃m baptiſmi ſcȝ
characterẽ recipit xp̃ianitatꝭ impreſſuȝ. Uel ſic:
qui nos p̃ceſſerũt cũ ſigno fidei. i. qui dũ viuerũt

apparuerunt in eis ſigna ꝙ fuere fideles ⁊ vere
xp̃iani de quibus deſperãdũ nõ eſt: ſȝ magis pro
eis orandũ. ¶ Sequitur. Et dormierũt in ſom-
no pacis. i. in pace conſcientie mortui ſunt ſine
peccatis mortalibus ⁊ dei offenſa: ſed in dei ami-
citia ⁊ gratia. His em̃ dũtaxat proſunt oꝛones
viuentiũ. Frequẽter autem ſcriptura defunctos
dormiẽtes vocat: pro eo ꝙ ſicut dormiẽtes ſom-
no naturali a ſomno euigilant: ſic et mortui a
ſomno reſurgent: vnde apl's. Nolum9 vos igno-
rare de dormientibus vt non cõtriſtemini ſicut
⁊ ceteri qui ſpem nõ hñt. j. Teſ. iiij. ⁊ Joã. xj. do- Joã. xj.
minus inquit. Lazarus amicus noſter dormit:
ſed vado vt a ſomno excitem eum. Et declarãs
quali ſomno dormiret: ſubdit euangeliſta. Dixe-
rat ieſus de morte eius. Illi autem ſcȝ diſcipuli
putauerunt: qꝛ de dormitiõe ſomni diceret. Tũc
ergo ieſus dixit eis manifeſte. Lazarus mortu9
eſt. ⁊ Lu. viij. Puella nõ eſt mortua ſed dormit: Lu. viij.
⁊ deridebãt eum: ſcientes quia mortua eſſet. Et
vere qui nature mortui ſunt: deo dormiũt: nam
ſm Aug. nõ tã facile quis dormiẽteȝ a ſomno ex- Auguſtin9
citat: ꝙ̃ facile de9 a morte reſuſcitat. Ex hoc aũt
v̇bo qđ hic dꝛ. In ſomno pacis: dꝛ Alb. Hi dor-
miũt in ſomno pacis: vel ꝗ nũc in regno recepti Alber.
pace fruunt: dicẽtes. In pace ĩ idip̃m dor. ⁊ re. ⁊
Apo. xiiij. Amodo iã dicit ſpũs: vt req̇eſcãt ala-
borib9 ſuis. Uel ꝗ ſunt in purgatorio: hi em̃ per Apoc. xiiij.
certã expectationẽ ſunt in pace cordis: qꝛ ĩ ſecu-
ritate gr̃e: ⁊ liberati ab oĩ mutablitate: ⁊ ſtrepitu
mũdi: vñ ſecure expectãt ſue purgatiõis termi-
nũ: ⁊ liberationẽ a penis ac ꝓpenaꝝ locꝭ. ¶ D. Ex
hoc etiã v̇bo videt innui ſm Alb. ꝙ aie ĩ purga-
torio nõ affligunt miniſterio demonũ: qꝛ cũ de-
monib9 ſomnũ pacis nõ haberẽt: ſȝ pugant per
ſeip̃as: ſicut auꝝ purgat ⁊ rutilat in igne. vñ. j.
Coꝝ. iij. Uniuſcuiuſqȝ op9 quale ſit: ignis ꝓba-
bit. Si cui9 op9 arſerit: detrimẽtũ patiet: ip̃e tñ
ſalu9 erit: ſic tñ quaſi per ignẽ. Uñ nõ opinor ait
Alb. ꝙ demões aias purgãdas deferant ad loca
penarũ: qꝛ ſctẽ ſunt aie ille. Et dꝛ dauid. Nõ tra-
das beſtijs aias ꝯfitẽtes tibi: hoc eſt nõ tradas
eas ptãti demonũ affligẽdas: ꝗ ſunt beſtie dicte
⁊ aias paupeꝝ tuoꝝ ne obliuiſcaris ĩ finẽ: qꝛ pur-
gatos educis de locis penaꝝ. Sȝ poti9 aie põde-
re venialiũ pctõꝝ ꝗ ſecũ portãt de corpe exeũtes
tẽdũt ꝓfunde: ⁊ min9 ꝓfunde ꝓ diuerſitate ve-
nialiũ delatoꝝ ſecũ ad loca penaꝝ: ſicut diuerſi
põderis grauia tẽdũt deorſum: ⁊ ideo zach. v. dꝛ
iniq̇tas ſedere ſup talẽtũ plũbi. ⁊ in ps xxxvij. dꝛ Ps. lxxiij.
de pctis. Sicut onus graue grauate ſunt ſuper
me. Illis ergo valẽt ſuffragia. ¶ Hic aũt ſm In-
no. Alexã. ⁊ Alb. ſacerdos quoꝝ voluerit habe-
re dȝ mẽoriã ſpecialẽ: ſcȝ defunctoꝝ parẽtũ: con-
ſanguineoꝝ: ſpãliter cõmiſſoꝝ: ⁊ eoꝝ ꝗb9 miſſaȝ
ſuã ſpãliter applicare maluerit: quoꝝ mẽoriam
nõ vocaliter noiatiȝ exprimat: ſed tm̃ mẽtaliter
perſonas ip̃as cogitabit: ne ſcȝ aſtãtiũ deuotio
turbet: aut ne in vanã laudẽ miſſas dici ꝓcurã-
tes extollant. De hac materia quoꝝ ſcȝ fieri de-
beat: ⁊ quo ordine ac ceteris hac materiã reſpi-
ciẽtib9 ſatis dictũ eſt. ſ. cũ ageret de mẽoria vi-
uoꝝ: lec. xxvj. ⁊ ſeq̄nti ꝗ hic ſupfluũt foret repete-
re. Tactũ eſt ibidẽ: ꝙ mẽoria eſſe dȝ breuis: addi-
ti ſunt etiã modi breuiãdi. Cui conſentit Guil.
parif. in diuina rhetorica: vbi de breuitate oꝛo-
nis loq̇t: ita dicẽs. Qui miſſas adeo lõgas faciũt
ꝙ tedio ꝓlixitatꝭ ſue corda circũſtãtiũ a gr̃a de- Guil.
uotõis areſcũt: ⁊ ip̃aȝ refectiõeȝ ſpũalẽ quã ĩ miſ- parif.
ſis ꝑcip̃e deberẽt: ĩ moleſtie amaritudinẽ eis ver-
tũt. De his igit p̃t cõq̄ri ppl's circũſtãs ⁊ dicere.

Dederūt in eſcā meā fel. Stulticia igitur hmōi
hoīm hec eſt: vt pro pugillo deuotiōis quod eis
in miſſis tribuitur: totius populi deuotionē deo
auferūt: ⁊ pro tribꝰ aut quatuor (vt ita dicatur)
lachrymis cōpūctiōis aut deuotiōis: vaſa ma-
gna. i. corda deuote ⁊ lachrymoſe orātiuȝ effun-
dant. Ibi ergo breuis eſſe debet oro: vbi breui-
tas eius alioꝝ deuotiōi orātiū militat ⁊ deſeruit
nūꝙ tñ ꝓlixitas ⁊ longitudo orōnis deo diſpli-
cet: niſi vbi ipſa prolixitas aliȷs impedimentum
preſtat orādi. Hec Guil. De illis ergo ſacerdo-
tibus qui in publico corā ppl'o celebrant loquit
Guil. ¶ Seqtur. Ipſis dñe ⁊ oibꝰ in xp̄o quieſcē
tibus. Ubi poſtꝗ ſacerdos aliquoꝝ defunctoꝝ
memoriā habuit ſpāliter: hic oīm facit memoriā
gnāliter. vñ dicit. Ipſis ſcȝ ꝗs ſpāli deſignauimꝰ
recordatiōe. Et oibꝰ in xp̄o quieſcētibus. i. in fi-
de ⁊ cōfeſſione xp̄i defunctis. Uel ſm Alb. in ſi-
gnis fidei quieſcētibus a laboribꝰ vite exterio-
Job. iij. ris. Job. iij. Requieuerunt feſſi robore: ⁊ ibidem
Nunc eñ dormiens ſilerē ⁊ ſomno meo requieſce
Apoc. xiiij. rem. De quibus etiam dr̄ Apo. xiiij. Bti mortui
qui in dño moriūtur. Ut indulgeas. i. concedas
ex tua beniuolētia ⁊ mīa que ſuperexaltet iudiciū
Jac. ij. Locū refrigerij: in quo nō eſt ardor pena
rum. Nō hoc erat: quaſi in gratia decedētes ex-
pertes ſint refrigerij diuine cōſolationis. Non
Luc. xvj. eñ ſunt de illis quibꝰ nullū ſubuenit refrigeriū:
qualis fuit diues epulo qui in penis clamauit.
Pater abraā miſerere mei: ⁊ mitte lazarū vt intin
gat extremum digiti ſui in aquā: vt refrigeret lin
guam meaȝ: qr crucior in hac flāma. Nec tñ qđ
poſtulauit obtinuit: qr dicēte abraā. Inter nos ⁊
vos chaos magnū firmatū eſt: vt hi qui volunt
hinc trāſire ad vos nō pñt: neqȝ inde huc trāſ-
meare. Chaos hoc profundiſſimū immobilitas
eſt diuine ſnie: que nullū ſctōꝝ in patria per cō-
paſſionis ſuffragiū permittit trāſire ad ſubuen-
tionē in inferno dānatoꝝ. Nec aliquē dānatoꝝ
permittit per refrigerij adeptionē trāſire libera
tum ad locū btōꝝ. Hic eſt locus refrigerij: ꝙ pe-
titur in grā defunctis: ſcȝ quātū ad penā ignis.
Quia lȝ cōſolationē habēt ex certitudine adipi-
ſcēde btitudinis: ⁊ charitate dei qua replentur:
nō tñ habēt refrigeriū a pena quā adhuc ſuſti-
nent pro pctīs in vita pñti cōmiſſis: ⁊ nō plene
quantū ad ſatiſfactionē remiſſis. Tale eſt refri-
zacha. ix. geriū qđ per aquā deſignat zach. pph̄a. c. ix. Tu
in ſanguine teſtamēti tui emiſiſti victos tuos de
lacu in quo nō eſt aq̄: refrigerij ſcȝ ab afflictione
penaꝝ: quāuis nō ſit refrigeriū diuīe ꝯſolatiōis.
j. Timo. vj. ¶ Seqtur. Lucis. i. locū illū in quo nō eſt obſcu
ritas tenebraꝝ. Sunt eñ aīe in purgatorio pri-
uate aſpcta dei viſiōe in qua ē lux maxīa: habitat
eñ lucē inacceſſibilē. In his ergo tenebris ſunt
Michee. vj. nō in tenebris culpe infidelitatis aut deſpatio-
nis: habēt eñ lumē cogitatiōis ſpeci ⁊ charitatꝫ.
De qbꝰ illđ Michee. vij. accipi pōt. Ne leteris
inimica mea ſup me: qr cecidi. Cōſurgā. Cū ſede
ro in tenebris: dñs lux mea eſt. Irā dñi portabo
qm̄ peccaui ei: donec cām meaȝ iudicet: ⁊ faciat
iudiciū meū. Educet me in lucē: ⁊ videbo iuſti-
Apoc. xxj. ciā eiꝰ. ¶ Et pacis: in qua nō eſt afflictio hoſtiū
Apoc. xxj. Abſterget deꝰ oēȝ lachrymā ab oculis
ſctōꝝ ⁊c. Uel pacis: cōtra vermē cōſciētie: qui in
his ꝙ a pace eternitatis ꝑfecta ſeiūcti ſunt non
morit. Donec ꝑueniat ad locū vbi delectabunt
in multitudine pacis: cū placebūt corā deo in lu
mine viuētiuȝ. Hic locꝰ refrigerij lucis ⁊ pacis:
celū eſt empyreū: locꝰ btōꝝ: locꝰ cōſolatiōis ⁊ re
Sap. iiij. frigerij: de quo Sap. iiij. Juſtus ſi morte ꝑoccu-
patus fuerit ī refrigerio erit. Locus claritatis ⁊
lucis: quē claritas dei illuminat: ſm illud Apoc.
xxj. Ciuitas nō eget ſole neqȝ luna vt luceant in Apoc. xxj.
ea. Nā claritas dei illuminabit eā: ⁊ lucerna eiꝰ
eſt agnus. Locus ſecuritatis ⁊ pacis. Eſa. xxxij. Eſa. xxxij.
Erit opus iuſticie pax: ⁊ cultus iuſticie ſilētium:
⁊ ſecuritas vſqȝ in ſempiternū. Et ſedebit ppl's
meus in pulchritudine pacis: ⁊ in tabernaculis
fiducie: ⁊ in requie opulēta. Hic locꝰ celeſtis eſt
ciuitas: cuius pax eſt ordinatiſſima ⁊ cōcordiſ-
ſima ſocietas fruēdi deo: ⁊ inuicē in deo: vt dicit
Augu. xix. de ciui. dei. c. xiij. Deprecamur oēs ſcȝ Auguſtinꝰ
nos qui ſacrificiū tibi offerimꝰ ſiue ſacramenta
li miniſterio ſiue voto: primū ſacerdotē: ſcđm re
ſpicit ppl'm circūſtantē. ¶ f Cōcludit. Per eū-
dem xp̄m dñm noſtrū: ꝙ ad inferos deſcendens
defunctos liberauit a locis penaꝝ: inducens in
locum refrigerij btitudinis eterne. Ipſe etiaȝ eſt
ſplēdor paterne glorie: lux ⁊ veritas quē expecta
bant ſedentes in tenebris: vt educerent ad locū
diuine claritatis. Ip̄e eſt qui poſt labores ⁊ mi-
ſerias ⁊ anguſtias pacē ⁊ requiē repromiſit di-
cēs Joā. xvj. In mūdo ꝑſſurā habebitis: in me Joā. xvj.
autē pacē. Cōgrue igitur petimꝰ per dñm ieſum
xp̄m: vt in ip̄o donetur quieſcētibus defunctis
locus refrigerij lucis ⁊ pacis. Et ꝗuis multi in
xp̄o dormierūt qui de facto locū lucis ⁊ pacis in
habitant quātū ad aīam: ⁊ ita ſuffragio viuorū
nō egent: tñ hos ab aliȷs nō diſcernimꝰ ſed gnā-
liter pro omnibꝰ in xp̄o dormiētibꝰ ſupplicamꝰ.
Uñ dicit Aug. in lib. de cura pro mortuis agēda
⁊ habetur. xiij. q. ij. Nō eſtimemꝰ. Quāuis enim Auguſtinꝰ
altaris ſiue orationū: ſiue eleemoſynaꝝ ſacrifi-
cia nō pro: quibꝰ fiūt oibus proſint: ſed his tātū
pro quibus dū viuūt cooꝑantur vt proſint: ſȝ qr
nō diſcernimus qui ſint: opȝ ea ꝓ regñatis oibꝰ
facere: vt nullus eoꝝ ꝓtermittatur: ad quos hec
beneficia poſſint ⁊ debeant peruenire. Melius
eñ ſupererunt illa his quibꝰ nec obſunt nec pro
ſunt: ꝙ eis deerūt pro quibus proſunt. ¶ Et qr
hic memoria agit mortuoꝝ: cōgruū eſt aliquid De ſuffra-
de eoꝝ ſuffragiȷs tractare: ea tñ que circa memo giȷs mor-
riā viuoꝝ tractata ſunt minime repetēdo. Uidē tuorum.
dū igit erit de ſex. Primo vtrū viuoꝝ ſuffragia de
functis ꝓdeſſe poſſint. Scđo an oibꝰ: an aliqbꝰ
ꝓſint: quibꝰ ⁊ quibꝰ nō. Tertio quibꝰ ſuffragiȷs
iuuari poſſint: ⁊ ꝗ horū magis proſint. Quarto
vtrū indulgentie ꝓficiant trāſeūtibus. Quinto
ad ꝗd ꝓſint. Sexto quoꝝ ſuffragia ꝓſint: an tm̄ Ps.
exiſtētiū in grā: an etiā ſuffragia pctōꝝ. Et vtrū
ſuffragia pro defunctis facta ꝓficiāt actori. Et
ſi ſic: an tm̄ ei ꝓficiāt quātū ſi ꝓ ſeipſo faceret: ⁊
ſuā intētionē ad aliū nō dirigeret. ¶ G Quātū
ad primū fuit error quorūdā hereticoꝝ negātiū
aīas ab hic decedētiū poſſe viuētiū ſuffragiȷs ad
iuuari: ſuā ꝑfidiā diuerſis rōnibus munientiū
⁊ ſcripture autoritatibus. Nā ſcriptū eſt in ps.
Reddes vnicuiqȝ ſm opa ſua. ⁊ apo. xiiij. Opa
eñ illoꝝ ſequuntur illos. Itē. ij. Coꝛ. v. Oēs nos ij. Coꝛ. v.
oportet manifeſtari ante tribunal xp̄i: vt referat
vnuſqſqȝ propria corꝑis prout geſſit: ſiue bonū
ſiue malū. Itē. j. Coꝛ. iij. Unuſquiſqȝ ꝓpriā mer-
cedem accipiet ſm ſuū laboreȝ. ⁊ ad Rom. xiiij. Ad ro. xiiij
Unuſquiſqȝ nrm̄ ꝓ ſe reddet rōnē deo. Itē Gal.
vj. Que ſeminauerit hō: hec ⁊ metet. Et ibidem.
Unuſquiſqȝ onꝰ ſuū portabit. Et btūs Hiero. ⁊ Hieronꝰ.
habet. xiij. q. ij. in preſenti. In preſenti ait ſeculo
ſcimus ſiue orationibus ſiue conſiliȷs inuicem
nos poſſe adiuuari. Cū aūt ante tribunal chri-
ſti venerimꝰ: nec iob: nec daniel: nec noe rogare
poſſe pro quoꝗ: ſȝ vnūquēqȝ portare onus ſuū.

Ex his

¶Ex his oibus ⁊ ſimilib⁹ ſequi videt᷑: ꝙ defun-
cti actuū ſuoꝝ quos in corpore geſſerunt ꝑmia
cōdigna percipient: ⁊ per ꝯñs nihil tunc eis pro
ficiēt opa alioꝝ. ¶Ad idem arguunt rōne. Ad
iuſticiā dei pertinet vt vnicuiqꝫ tribuat᷑ ſm̄ me-
rita ꝓpria: iuſticia aūt dei nō deficiet: igitur nō
pōt aliquis ex alterius operib⁹ accipere libera-
tionis ſuffragiū. ¶Itē ad diuinā iuſtitiā perti-
Eze.xviij. net ſilr̄ reddere bona ꝓ bonis ⁊ mala ꝓ malis:
ſed null⁹ punit᷑ pro malis alterius. Ezech.xviij.
Aia q̄ peccauerit ipſa moriet᷑. Fili⁹ nō portabit
iniquitatē patris: ergo nec vnus iuuat᷑ ex bonis
alteri⁹. ¶Idē per idē. Opus eſt meritoriū ⁊ lau
dabile: ſcꝫ per volūtatis libertatē: in inuolūta-
rijs enim neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur. iij.
Ethi. Sed ex bono vnius nō laudat᷑ alter: ergo
nec opus vnius poterit alteri eſſe meritorium.
¶Item proficere ex opere aliquo eſt exiſtentiū
in via: ſed mortui ſunt in termino recipiēdi ſm̄
Ad heb.ix. merita: ſm̄ illō apli. Statutū eſt oib⁹ hominib⁹
Job.xix. ſemel mori poſt hoc iudiciū ad Hebre.ix. Vn̄ et
de mortuis intelligitur qd̄ legit᷑ Job.xix. Semi-
tā meā circūſepſit: ⁊ trāſire nō poſſum⁹. Nullus
eīm iuuatur ex opere alterius: niſi ſit aliqua vite
cōicatio: ſed viuorū ⁊ mortuoꝝ nulla eſt cōica-
tio: ſm̄ phm̄. j. Ethi. ergo ſuffragia viuorū mor-
tuis nō ꝓſunt. ¶R Sed cōtra hūc errorem eſt
ꝟitas fidei ſcriptura ſacra: ac ſctōꝝ dogmata ec
cleſie qꝫ rit⁹ ⁊ determinatio: atqꝫ rō. ¶Rō: quia
charitas q̄ eſt vinculū eccleſie mēbra vniēs nō
ſolū ad viuos ſe extēdit: ſꝫ etiaꝫ ad mortuos qui
in charitate decedūt. Charitas eīm eſt vita aie q̄
nūq̄ excidit: q: nec in hoc ſeclo: nec in futuro fi-
nitur: vt dicit glo. j. Cor. xiij. ⁊ ideo opa viuorū
cōia facit etiā defunctis. Oēs eīm fideles viui et
defuncti per charitatē vniti vnius corpis eccl'ie
mēbra ſūt: lꝫ diuerſoꝝ ſtatuū. Mēbroꝝ aūt eiuſ-
dē corpis vnū ꝑ aliud cōſtat iuuari poſſe. Hinc
ij. Mach. xij. dr̄ ꝙ vir fortiſſim⁹ iudas collatiōe
facta duodeciꝫ milia drachmas argēti miſit hie
roſolymā: offerri ꝓ pctis mortuoꝝ ſacrificiū iu-
ſte ⁊ religioſe de reſurrectiōe cogitās. Niſi eniꝫ
eos qui ceciderant reſurrecturos (ſcꝫ a penis in
quib⁹ erāt) ſperaret: ſuperfluū videret᷑ ⁊ vanum
orare ꝓ mortuis. Hec eīm eſt reſurrectio prima:
qua aia reſurgit a penis i quib⁹ detinet᷑. Et ſcd̄a
reſurrectio eſt corpoꝝ a ſepulcris. Vn̄ ⁊ dr̄ de re-
ſurrectiōe pria Apoc. xx. Btūs eſt ⁊ ſctūs q̄ hꝫ
Apoc.xx. partē in reſurrectiōe ꝑma: q: illi mors in eternū
nō dñabit᷑. Vn̄ ꝯcludit᷑ ibi. ṡ. Sctā igitur ⁊ ſalu-
bris eſt cogitatio ꝓ defunctis exorare: vt a pctis
ſoluant᷑. Ex hac autoritate luce clari⁹ pꝫ: ꝙ mor
tui orōnib⁹ viuoꝝ ꝓſit a pctis: hoc eſt pctōꝝ pe-
nis ſolui. ¶Eccl'ie etiā rit⁹ hāc veritatē appro-
bat. vñ btūs Aug. in li. de cura agēda ꝓ mortuis
Auguſtin⁹ Nō parua eſt vniuerſe eccl'ie (q̄ in hac ꝯſuetu-
dine claret) autoritas vt in ꝑcib⁹ ſacerdotis q̄
dño deo ad ei⁹ altare fundunt᷑ locū ſuū habeat
etiam cōmemoratio mortuoꝝ. Hec autem con-
ſuetudo ab ipſis inſtituta ē aplis vt dicit Dam.
Damaſce. in qdā ſmō. de ſuffra. mortuoꝝ. Myſterioꝝ ꝯſcij
diſcipuli ſaluatoris ⁊ ſacri apl'i in tremēdis ⁊ vi-
uificis myſterijs memoriā fieri eoꝝ qui fideliter
Dionyſi⁹. dormierūt ſanxerūt. ¶Hoc idē pꝫ ꝑ btm̄ Dio-
ny. ca. vlti. eccle. Hierar. vbi ritū cōmeōrat: quo
in ꝑmitiua eccleſia ꝓ mortuis orabat᷑: vbi etiaꝫ
Diony. replicādo ⁊ ſoluēdo oſtēdit orones viuo
rū valere defunctis ad remiſſioēꝫ pctōꝝ ꝑ infir
mitatē hūanā admiſſoꝝ: vñ ait. Accedēs deinde
venerādus antiſtes: ꝑcē ſacrā ſup mortuū per-
agit. Et ſeqtur. Precatur oratio illa diuinā cle-
mentiam: vt cuncta dimittat per infirmitatem
humanā admiſſa peccata defuncto: cūqꝫ in luce
ſtatuat: ⁊ regione viuoꝝ in ſinib⁹ abrae: iſaac: ⁊
iacob: in loco vbi aufugit dolor ⁊ triſticia ⁊ gemi
tus. Iſta vt reor perſpicua ſunt beatiſſima ſctōꝝ
premia. Hec Dionyſi⁹ aplis cōtēporane⁹ ⁊ bti
pauli diſcipul⁹. Aug. qꝫ in ſuo enchi. c. cix. ⁊ ha-
betur. xiij. q. ij. tps. Neqꝫ negādū eſt defunctoꝝ Auguſtin⁹
aias pietate ſuoꝝ viuentiū releuari: cū pro illis
ſacrificiū mediatoris offert᷑: vel eleemoſyne fiūt
in eccl'ia. ¶Itē btūs Amb. in lib. de obitu theo- Ambroſi⁹.
doſij impatoris ⁊ habet᷑. xiij. q. ij. Cr alij: ait. Alij
tertiū diem: alij triceſimū: alij ſeptimū: alij qua-
drageſimūꝫ obſeruare cōſueuerūt. Et ſequitur.
Vtraqꝫ obſeruatio habet autoritatē qua neceſ-
ſariū pietatis impletur officiū. Btūs Greg. ad
idē multa in. iiij. lib. dialo. ſcribit: quoꝝ aliqua
poſtea ponent᷑. Ad idē magiſter diſti. xlv. quarti
libri ſententiaꝝ. ⁊ Hugo de ſacra. li. ij. par. xvi. Ex
quib⁹ ⁊ alijs multis ſatis manifeſtū eſt aias fide
lium defunctorū ſuffragijs iuuari viuoruꝫ. ¶I
Per hoc ad autoritates ⁊ rōnes hereticorū. Ad
autoritates pōt tripl'r reſpōderi. Vno mō ꝙ oēs
intelligēde ſunt qūtū ad premiū eſſentiale bti-
ficum: ⁊ quātū ad penā eterne dānationis: illud
eīm quilibet recipit ſm̄ propria merita. Nec per
ſuffragia quorūcūqꝫ iuuatur vt infra dicet᷑. Vel
intelligūtur de premio in finali iudicio cuilibet
reddendo. Poſt illud eīm extremum ⁊ tremendū
iudicium ceſſabūt ſuffragia: ceſſabit ⁊ quecūqꝫ
penaꝝ diminutio: ⁊ glorie augmentum: tā eſſen
tialis q̄ꝫ accidentalis. Vſqꝫ tunc eīm gaudiū ac-
cidentale btōꝝ: per opa viatoꝝ meritoria auget᷑
⁊ maxime illoꝝ quib⁹ bti occaſio fuerūt per do-
ctrinā verbi: ſcripti vel exempli: preces: auxilia:
ac cetera hmōi: ſilr̄ ⁊ pena accidētalis dānatoꝝ
ſicut de arrio loquit᷑ Aug. Debent ergo autori-
tates intelligi de redditione premioꝝ ⁊ penarū
in finali iudicio futura: q̄ eīm tūc reddent᷑: mane
būt ſine fine: ſm̄ illud Matt. xxv. Et tūc ibūt hi Mat. xxv.
in ſuppliciū eternū: iuſti aūt in vitam eternam.
¶Vel tertio ꝙ ſuffragia q̄ fiunt pro mortuis et
viuis: dici poſſunt opera illoꝝ pro quibus fiūt.
Tum quia vt iſta eis proficerent poſt mortē: ipſi
ſuis operib⁹ dum viuerent meruerunt: ⁊ ita ſua
fecerūt: q: ſuis precedētib⁹ meritis redduntur.
De quo btūs Aug. in enchi. c. cix. Eis ſcꝫ defun
ctis ꝓſunt hec: qui cū viuerēt vt hec ſibi poſtea
prodeſſe poſſent meruerūt. Et ſequitur. Hic oē
meritū cōparatur quo poſſit poſt hāc vitā rele-
uari quiſpiā vel grauari. Nemo autēꝫ ſperet qd̄
hic neglexit: cū obierit apud deū ꝓmereri. Non
igitur iſta q̄ pro defunctis cōmēdādis frequētat
eccleſia: illi apoſtolice ſunt aduerſa ſnie qua di-
ctum eſt. Oēs eīm ſtabimus ante tribunal xp̄i: vt
referat vnuſquiſqꝫ ſm̄ ea que per corpus geſſit: q:
etiā hoc meritū ſibi vnuſqſqꝫ dū in corpe viue-
ret cōparauit: vt ei poſſent illa ꝓdeſſe. Tū quia
opus qd̄ ꝓ aliquo fit: efficit᷑ ei⁹ ꝓ quo fit: appro-
priat᷑ eīm ei per intētionē faciētis. Tū q: qd̄ ꝙ eſt
eius qui vnū mecū eſt: quodāmō ⁊ meū eſt. Vn̄
nō eſt cōtra diuinā iuſticiā: ſi vnus fructū acci-
piat de opibus factis ab alio qui vnū ſecū eſt in
charitate: ⁊ maxime ꝓ eo factis. Nā ⁊ ſm̄ hūa-
nā iuſticiā cōtingit: vt ſatiſfactio vni⁹ pro alio Auguſtin⁹
accepet᷑: vt vult btūs Tho. in quarto ſcripto di
ſtin. xlv. q. iiij. Et ita oēs autoritates allegate q̄
de ꝓprijs opibus loquūtur: que quiſqꝫ geſſit in
corpore: ſunt ꝑdictis conſentanee ⁊ nullatenus
aduerſe. ¶R Autoritas etiam beati Hiero. de
tribunali extremi iudicij loqtur: i illo eīm finali

iudicio:vt dictum eſt:ceſſabũt orõnes ſanctoꝝ.
Uel per onus ſuũ intelligitur qđ quiſq; meruit:
meruit aũt decedẽs in gratia:vt ei ꝓficerent vi-
uoꝝ ſuffragia. Nõ ergo iob:daniel:aut noe ro-
gare poterũt vt noua merita cõſequaꝛ defuncti.
Poſſũt autẽ rogare vt p̄cedẽtib⁹ meritis hec red-
Ps. xlviij. dantur. Uel vt Gratianus.c.allegato dicit:Verba
hieronymi de impenitentibus accipienda ſunt
De quib⁹ ꝓpheta. Nõ dabit deo placationem
ſuam:nec preciuɱ redemptiõis aĩe ſue:ꝛ iõ fra-
ter nõ redimet eũ:ſed laborabit in eternum. De
alijs a ũt intelligi nõ põt. Hec gratianus. Nec
obſtat qđ Eccl's.ix.dicit. Mortui nõ hñt partẽ
in hoc ſeculo:neq; in opere qđ ſub celo geritur:
quia verbũ hoc eſt cõtionatoris:veritatẽ nõ de
terminantis vt p3 ex textu. Etiã l3 mortui nihil
habeant de opere qđ fit in hoc ſeculo per coope
rationẽ ꝓpriã(qꝛ hoc ſeculũ exceſſerũt) hñt tñ
aliquid de fructu qui opera cõſequit. Ad inſtar
quorũdã mercatoꝝ ſocietatem adinuicẽ habẽ-
tium:qui participant aliquid de lucro per ſuos
ſocios:qui laborãdo diſcurrunt per mũdi par-
tes:cum ipſi domi reſideant ꝛ quieſcant. Sic et
eiuſdẽ corpis membra:licet nõ oĩa in eodẽ offi-
cio laborent:fructum tñ laboꝝ ſinguloꝝ omnia
participant. Quãuis eñ manus nõ digerãt ſed
ſtomachus:nec cibos in os inferat ſtomachus
ſed manus:tñ nõ ſibi tm̃:ſed omnibus membris
ſtomachus digerit:ꝛ toti corpori manus cibum
inferunt:ꝛ pedes totum corpus portant: oculi
toti corpori vident ꝛc. Ita eiuſdem corporis my
ſtici eccleſie ſc3 membra:tã ea q̃ trãſierũt:ꝙ illa
que ſupſunt cõicãt:neq; defuncti deſinunt eſſe
mẽbra eccleſie:qꝛ capiti charitate ſũt vniti:ꝛ nõ
p̄ciſi ſicut charitate nudati: igiꝛ p̄ticipare pñt
fructũ ſuoꝝ mẽbroꝝ. ¶ L Ad rõnes. Ad p̄mam
p3 ꝙ nõ eſt contra iuſticiã dei qui vnicuiq; ſm
propria merita retribuit:qꝛ ſm p̄dicta opus qđ
pro aliquo fit efficiꝛ eius pro quo fit:vt ſtati3.s.
dictũ eſt. ¶ Ad ſcđam dr ad minorẽ:ꝙ veru3 eſt
ꝙ nullus puniꝛ ꝓ malis alterius:que nõ aliquo
mõ ſunt ſua. Nã iuſte aliqs ꝓ malis alioꝝ:qui
aliquo mõ per occaſionẽ:conſenſum aut aliam
cõione3 etiã ad eũ pertinent:vñ dr Exo.xx. Ego
Exo.xx. ſum dñs deus tuus fortis zelotes:viſitans iniq
tatem patrũ:in filios:in tertia3 ꝛ quartã genera
tionem eoꝝ qui oderũt me. Ita etiã nullus iuſte
bonũ cõſequitur ex bono alterius nihil oĩno ad
ſe ꝑtinẽtis:ſecus vbi eſt aliqua cõio eoꝝ aut cõ-
iunctio:vt in ꝓpoſito. Uñ vbi ſupra ſequiꝛ. Fa-
ciẽs miam in milia his qui diligunt me:ꝛ cuſto-
diũt precepta mea. Uñ auferre aliqđ qđ ſibi de-
beꝛ directe iuſticie repugnat. Dare autẽ aliqđ ei
cui nõ debeꝛ:act⁹ eſt liberalitatis:ꝛ iuſticie non
Mat.xx. repugnat:l3 iuſticie metas excedat. Ad qđ facit
illud Mat.xx. Amice nõ facio tibi iniuriã:nõne
ex denario diurno cõueni tecũ:tolle qđ tuũ eſt ꝛ
vade:volo autẽ huic dare ſicut ꝛ tibi. ¶ Ad ter-
tiã negeꝛ maior. Nõ eñ p oĩa ſile eſt de laude ꝛ
merito:nã laus nõ daꝛ alicui niſi ſm ordinẽ ad
actũ q̃ aliqs hñ diſponiꝛ. Et qꝛ nullus hñ diſpo-
nitur ex opere alterius:ideo ex ope alteri⁹ null⁹
laudaꝛ niſi p accidens:ꝓ quãto ipſe aliquo mõ
operũ illoꝝ eſt cã:cõſiliũ:vel p̄bens auxiliũ ali-
quo mõ inducẽdo:ſed op⁹ q̃nq; eſt meritorium
alicui:nõ ex diſpoſitiõe quã iã habet:ſ3 quãtum
ad aliqđ ꝯñs diſpoſitionẽ vel ſtatũ eius:vt dicit
Tho. Uel põt dici breuius ꝙ opus ſuffragij eſt
volũtariũ volũtate antecedẽte. Uult eñ q̃libet
Sanctus Thom. iuſtus iuuari poſt hanc vitã ſuffragijs ſupſtitũ.
¶ Ad quartã dr ſm ſcm̃ Tho. ꝙ aĩe in purgato

rio exiſtẽtiũ quãtũ ad aliquid ſunt in terminoꝛ
quãtũ ad aliquid in via. In termino ſunt quãtũ
ad meritum premij eſſentialis:ꝛ quãtum ad cer-
titudinẽ ſtatus beatitudinis ꝛ miſerie: ꝛ quãtũ
ad hoc via eoꝝ eſt circũſepta:vt nõ poſſint vlte-
rius per aliqua opa trãſmutari quãtũ ad ſtatu3
adipiſcẽde felicitatis. Sunt aũt in via quãtũ ad
hoc ꝙ nõdũ apprehẽderũt finale p̄miũ ꝛ vltimã
retributionẽ ad quã ambulãt p ꝯtinuã ſatiſpaſ-
ſionẽ ꝓ pctis. Et quãtũ ad hoc via eoꝝ non eſt
circũſepta:quin poſſint ab alijs iuuari. ¶ Nec
contra illud eſt verbũ apli. Poſt hoc iudicium:
qꝛ ſiue loquaꝛ de vli in fine ſeculi:ſiue de parti-
culari iudicio ſtatim poſt mortem celebrando:
intelligiꝛ de iudicio finalis retributiõis:ꝛ quã-
tũ ad illud aĩe iuuari non pñt viuoꝝ ſuffragijs.
Uel põt dici ꝙ iudicio particulari nõ ſolũ iudi-
caꝛ quã retributionẽ ꝑpetuã habitur⁹ ſit hõ:ſed
etiã q̃b⁹ purgatõib⁹ (attẽtis ſuffragijs futuris)
peruenire ad finalẽ retributionẽ. ¶ Ad q̃ntã dr
ꝙ minor nõ eſt vera. Oſtẽſum eñ eſt:ꝙ mortuoꝝ
ꝛ viuoꝝ eſt cõicatio quãtũ ad opa vite ſp̃ualis:
tãꝗ mẽbroꝝ eiuſdẽ corpis charitatis nexu vni-
toꝝ. Phs ṽo loquiꝛ de cõicatiõe operũ ciuiliũ:
que nõ eſt eoꝝ q̃ ſunt extra vitã ciuilẽ quã exceſ-
ſerũt mortui:nõ aũt vitã ſp̃ualẽ3 grẽ qua etiam
mortui in xp̃o viuũt. ¶ M De ſcđo p̄ncipali .ſ.
quib⁹ ꝓſint viuoꝝ ſuffragia:an ſolũ exiſtẽtibus Dubium
in purgatorio:an etiã exiſtẽtib⁹ in inferno. Na3 Reſp̄ſio ad
qui btitudinẽ adepti ſunt:his nõ indigent. Ad dubium
hoc dubiũ rñdet btũs Augu. in ſuo enchi.c.cix.
ꝛ allegat magr̃ di.xlv.li.iiij. Nõ eñ inq̇t oĩb⁹ pro
ſunt:ſc3 eccl'ie ſuffragia. Et q̃re nõ oĩb⁹ ꝓſũt:niſi
ob dñam vite quã q̃ſq; geſſit i corpore/ꝓmiſit.
Hec eis ꝓſunt:q̃ cũ viuerent:vt hec ſibi poſtea
ꝓdeſſe poſſent:meruerũt. Eſt enim q̃dã viuẽdi
modus:nec tã bon⁹ vt nõ req̇rat iſta poſt mortẽ
nec tã mal⁹ vt ei nõ ꝓſint iſta poſt mortẽ. Eſt ṽo
talis i bono:vt iſta nõ req̇rat: ꝛ ẽ rurſus talis in
malo:vt nec his valeat cum hec vita trãſiret ad
iuuari. Primi boñ dñr mediocriter boni ꝛ me-
diocriter mali:ſcđi valde boni:tertij valde mali.
¶ Ex q̃b⁹ elici pñt tres ꝓpoſitiões ad dubium
rñſiue. Pria. Eccl'ie ſuffragia pro defunctis poſt
mortẽ ip̄ẽſa nõ ꝓſunt btis. Et nota qđ dr ſuffra-
giũ. Nã ſuffragiũ de ſui ratione importat quã-
dam auxiliationẽ que cõpetit indigẽti:ſc3 ei qui
defectũ patiꝛ. Et ideo ꝗuis opib⁹ meritorijs vi Suffragiũ
uoꝝ creſcat gaudiũ accidẽtale beatoꝝ:nõ tamẽ q̃d importat.
ꝓpter hoc dñr ſuffragia reſpectu beatoꝝ opa
bona viuoꝝ. Sic intellecta ꝓpoſitio p3: qꝛ hec
ipſi nõ requirũt:cũ his nõ indigeãt:habent eñ
quicquid volũt:ꝛ nullius indigent. De quibus
in ſer. de verbis apl'i idẽ Aug. ait:ꝛ hr̃ de ce.miſ.
Cũ marthe. Iniuriam facit martyri qui orat pro
martyre. Et pari ratione iniuriam facit cuilibet
alteri btõ pro ipſo orans:quia oẽs ſunt in ſtatu
nõ deficiente:ſed in ſtatu beatitudinis ꝛ ſufficiẽ
tie. ¶ Scđa propoſitio. Suffragia eccleſie ꝓſunt
defunctis in purgatorio carceratis. Patet:quia
tales ſunt qui ea requirunt: ideſt deſiderant:et
eis prodeſſe poſſunt:nam in penis detinentur a
quibus liberandi ſunt:quoꝛu3 liberatio põt per
eccleſie ſuffragia accelerari. Item aliqui defun-
cti ſuffragijs iuuari pñt: ſed nulli potius ꝙ illi
vt patet ex verbis Augu. Illi enim meruerũt dũ
viuerent:vt poſt mortẽ iuuari poſſint. Quõ me-
ruerunt:per hoc certe ꝙ manſerunt in vnitate
eccleſie per charitatem:in qua finaliter deceſſe
rũt:ꝑpter qđ manſerunt membra eiuſdẽ corpo-
ris xp̃i cui⁹ ꝛ viui:nõ in bonis ſp̃ualib⁹ cũ viuis
cõmunicant:

communicant: vt dictũ eſt in p̄cedenti dubio.
Meruerunt autẽ merito conditionato liberari a
penis ſi aliqui opera pietatis ⁊ ſacrificium alta⸗
ris pro ipſis exhibeant:quod ſi non fiat: penã il⸗
lam ſuſtinebũt quouſqꝫ ſatis patiantur ſm̃ eorũ
quantitatẽ peccatoꝝ. Meritũ igitur illud nõ eſt
aliud niſi perſeuerantia finalis in charitate: per
quam manẽt in ſtatu in quo poſſunt alioꝝ viuo⸗
rũ ſcꝫ operibus cõmunicare:⁊ ſic per ea in penis
releuari. ¶ N Tertia propoſitio. Quibuſdã de⸗
functis perpetue damnationi aſcriptis: viuoꝛuꝫ
pietates nõ proficiũt:qui in ſuis penis nullis po
Auguſtinꝰ. terunt ſuffragijs releuari. Patet per illud Augu.
Pro valde malis: etſi non ſunt adiumenta moꝛ⸗
tuoꝛum: qualeſcunqꝫ viuoꝝ conſolationes ſunt.
Utrum aũt vlli damnatoꝝ ſuffragijs viuoꝝ iuua
ri poſſunt: opiniones ſunt apud doc. Sunt eñ q̇
in p̄dicta beati Aug. autoꝛitate quatuoꝛ mẽ⸗
bꝛa faciũt. Nam ſicut duo ſunt genera electoꝛuꝫ:
valde boni ⁊ mediocriter boni: ſic duo ſunt gene
ra reproboꝝ:valde ſcꝫ mali ⁊ mediocriter mali:et
ſm̃ hoc primã partem autoꝛitatis beati Aug. di⸗
ſtinguunt in duo membra: intelligentes per me⸗
diocriter bonos eos qui ſine moꝛtalibus in cha
ritate deceſſerunt:cum debito tamen ſatiſfacien
di pro venialibus pctis aut moꝛtalibus quoad
culpã remiſſis:⁊ de his accipiũt illud Aug. ꝙ eſt
quidã modꝰ viuendi nõ tã bonus vt nõ requirat
iſta poſt moꝛtem. Per mediocriter autem malos
intelligũt decedẽtes in fide catholica infoꝛmi:cũ
moꝛtalibus licet tamen non grauiſſimis: ⁊ ideo
damnati:de quibus accipiunt id quod in Augu.
ſequitur. Nec tam malis vt eis non proſint poſt
moꝛtem. Jllis dicũt valere ſuffragia:non vt aliq̃ñ
nõ puniant̃ ſiue vt liberent̃:ſed vt minꝰ puniant̃
Et ad hũc ſenſum retoꝛquẽt verba q̄ ſubdit Aug.
autoꝛitate. ſ. alleg. Quibus autẽ proſunt aut ad⸗
hoc proſunt vt ſit plena remiſſio: aut certe vt to⸗
lerabilioꝛ fiat ipſa damnatio. Primũ referunt ad
mediocriter bonos ſcꝫ exiſtentes in purgatoꝛio.
Scðm ad mediocriter malos ſcꝫ exiſtentes in in
ferno. Als eñ qũo dixiſſet Aug. vt tolerabilioꝛ ſit
eoꝝ dãnatio:⁊ nõ potiꝰ vt tolerabilioꝛ ſit eoꝝ pur
gatio? Ualde aũt mali quibus non proſunt: ſunt
infideles:idololatre:gẽtiles:iudei:heretici ⁊ peſ⸗
ſimi ac obſtinatiſſimi chꝛiſtiani:de quibꝰ intelli⸗
Gregorius gunt illud beati Greg. ad bonifaciuꝫ. Cõgruit vt
ſacerdos pro moꝛtuis catholicis memoꝛiã faciat
⁊ intercedat:nõ tñ impijs (quãuis chꝛiſtiani fue
rint) tale q̇d agere licebit:⁊ hanc opinionẽ tenet
gl. xiij. q. ij. Tp̄s. ⁊ in ca. Cum marthe. de cel. miſ.
¶ Q Et põt hec opinio quibuſdã rõnibus mu⸗
niri. Primo qꝛ hi pro quibus machabeus miſit
hieroſolymã duodecim milia drachas argẽti vt.
ſ. alleg. eſt:fuerũt ĩ inferno: qꝛ in moꝛtali deceſſe⸗
rũt:qm̃ ꝯtra legem de donarijs idoloꝝ acceperũt
furtiue ſub tunicis abſcondentes. ¶ Jtem in vi⸗
tis patrũ de ſctõ machario legit̃ ꝙ caput cuiuſdã
inuentũ in via:ad p̄ces eiꝰ rñſum dedit: ꝙ fue⸗
rit ſacerdotis gẽtilis dãnati: ⁊ tñ ꝯfeſſum eſt ſe et
alios oꝛone macharij iuuari. ¶ Jteꝫ dam̃. in ſer.
narrat btm̃ Greg. pro traiano gẽtili oꝛantẽ vocẽ
diuinitꝰ allatã audiſſe. Uocẽ tuã audiui: ⁊ veniã
traiano do:cuiꝰ rei ait teſtis eſt oꝛiens ⁊ occidẽs.
Sed ꝯſtat traianũ dãnatũ fuiſſe:⁊ qꝛ gẽtilis erat
⁊ qꝛ multoꝝ martyꝝ ſanguinem fudit:vt ibidẽ di
cit Dam̃. ¶ Jtẽ ſuffragia viuis valẽt in moꝛtali
pctõ exiſtentibus:ergo ⁊ defunctis in moꝛtali dã
natis:plꝰ eñ valet defunctis q̃ꝫ viuis:vt vult Dio
ny. c. vlti. eccle. hierar. ¶ Jtẽ pena dãnatoꝛuꝫ põt
augeri per mala opa viuentiũ:ſicut dicit Aug. ꝙ
ignoꝛatur pena arrij: quia neſcitur quot eius er⸗
roꝛe ſunt ſubuertẽdi: ergo ⁊ minui põt per bona
opa viuentium inter que ſunt ſuffragia:quoniaꝫ
pronioꝛ eſt deus ad miſerendũ q̃ꝫ ad puniendũ.
¶ P Ad quid auteꝫ proſint damnatis ſuffragia
ſequenti dubio reſeruandum foret: quia tamen Suffragia
hic occurrit materia nũc ꝓſequamur. Et de hoc ad quid ꝓ⸗
tangit Alber. circa hũc textum canonis quatuoꝛ ſint dãnatꝫ
opi. Prima eſt p̄poſitiui:⁊ Aug. de anchona in
de poteſtate eccl'iaſtica:⁊ gloſe allegate:ꝙ ſuffra⸗
gia facta pro damnatis mediocriter malis ꝓſunt
ad diminutionẽ pene: tollunt eñ aliquid de pe⸗
na non vt liberẽtur:ſed vt minus puniant̃. ¶ Et
ſi contra hoc arguitur ſicut ipſi arguũt: et ponit
gloſa allegata. Pono ꝙ certum opus pietatꝫ pu⸗
ta eleemoſyna tollat cẽteſimã ptẽ pene eiꝰ pro q̊
fit:ergo ſi fiant centũ eleemoſyne ex equali chari
tate facientis:tota pena illi remitteretur: qð ne⸗
gant ſic opinantes. Reſpondet p̄poſitiuus ⁊ glo.
ꝙ in caſu poſito:ſecunda eleemoſyna non tantũ
tollit de pena quantum prima:ſecũdum quanti⸗
tatem:ſed ſm̃ pꝛopoꝛtionem. Unde ſicut in caſu
prima eleemoſyna tollit centeſimaꝫ partẽ totius
pene:ſic ſecũda eleemoſyna tollit centeſimã par⸗
tẽ remanentis pene:⁊ ſic de alijs: ⁊ quia pena eſt
diuiſibilis in partes eiuſdem pꝛopoꝛtionis in in
finitum: poſt quãcunqꝫ centeſimã ablatã adhuc
manent partes. xcix. igitur nũq̃ꝫ tolletur tota pe⸗
na:⁊ tamen per quodlibet ſuffragium ſic aliquid
auferatur:⁊ ſit pena tolerabilioꝛ. ¶ Ponit p̄poſi⸗
tiuus exemplũ in diuiſione linee vel cuiuſcunqꝫ
quantitatis continue. Si fit diuiſio ſm̃ partes
eiuſdem quãtitatis:ſtabit diuiſio ad certum nu⸗
merum partium vt ad duas medietates vel tres
tertias:vel centũ cẽteſimas:aut mille milleſimas
q̇bus ablatꝫ nihil manet. Si võ fit diuiſio ĩ ptes
eiuſdẽ ꝓpoꝛtiõis:vt p̄io auferat̃:medietas totiꝰ
ſcðo:medietas reſidui:tertio medietas remanẽ⸗
tis:fit ꝓceſſus ĩ ĩfinitũ: manet eñ ſemp̱ aliq̇d di⸗
uidẽdũ. ¶ Sed ꝯ hãc rñſionẽ eã improbãdo ar⸗
guit Alber. ⁊ bñ di. Querat̃ a p̄poſitiuo q̄ ſit cã ꝙ Alber.
ſm̃ ſuffragiũ minꝰ ĩ quãtitate pene tollit q̃ꝫ p̄mũ:
cũ ĩ oĩ natura equal'r agẽtia equal'r tollãt ⁊ abij⸗
ciãt de paſſiuo. Pñt aũt ſequẽtia ſuffragia eẽ eq̄⸗
lia p̄io:qꝛ ꝓcedere pñt ex eq̄li charitatis feruoꝛe
ac deuotiõe:⁊ cũ nulla p̄t aſſignari cã rõnabilis:
neqꝫ dictũ illð ex autoꝛitate ꝓcedit: eadẽ facilita
te ꝯtẽnit̃ q̄ ꝓbat̃:vñ eã reputat tãq̃ꝫ fictionẽ ĩ nul
lo fundatã. ¶ Q Scða opi. eſt cãtoꝛis pariſ. ⁊ ſte
phani cãtuarieñ. q̇ dicũt ꝙ ſuffragiũ dãnatis im
pẽſuꝫ tollit aliq̇d de pena inferni ⁊ ſm̃ ſi fuerit eq̄
le p̄io: tm̃ quãtũ p̄io in caſu poſito: ꝯñr ꝯcedũt
ꝙ pñt tm̃ multiplicari eccl'ie ſuffragia:ꝙ pena to
tal'r tollit̃:vel veriꝰ tota ſuſpendit̃:qꝛ ꝯñr dicũt ꝙ
ſuſpẽſa tota pena:dãnatꝰ iteꝝ in eaſdẽ penas re
labit̃: qꝛ nemo liberat̃ a penis ſine relapſu niſi p̱
grãm diuinã:cuiꝰ dãnatus nõ eſt p̱ticeps nec ſu⸗
ſceptiuꝰ. Hoc ꝯfirmãt p̱ dictũ Joan. chꝛyſo. q̇ di⸗
ſtinguit ꝙ duplex eſt mĩa dei. ſ. liberãs ⁊ relaxãs.
Liberãs eſt q̄ ex toto idulgẽs liberat:⁊ vt dicit:nõ
eſt ſup̱ oĩa opa dei:qꝛ non eſt ſup̱ dãnatos. Mĩa Jo.chry.
relaxãs q̄ eſt citra ꝯdignũ puniẽs: in oĩ iudicio p̱
tẽ pene relaxat ⁊ nũq̃ꝫ totã: ⁊ hãc dicit̃ eẽ ſup̱ oĩa
opa eiꝰ ẽt ſup̱ dãnatos:de qua ĩtelligit̃ illud p̄s.
Oẽs vie dñi mĩa ⁊ veritas: ⁊ illud Jaco. ij. Sup̱ Jaco.ij.
exaltat aũt mĩa iudicium. Ponunt autem hunc
relapſum maxime fieri poſt diẽ iudicij:tũc quideꝫ
ſpũs dãnatoꝝ reſumptis coꝛpoꝛibꝰ detrudent̃ in
ignẽ eternũ:ſine ſpe oĩs venie. ¶ Sed cõtra illos
queritur:que ſit cauſa ꝙ iã liberatus iterum rela
bitur in penã: qꝛ apud iuſtũ iudicem: ſi aliquis

ſatiſfecit ꝓ reo: ⁊ iudex ſatiſfactionē acceptauit:
iā iniuſtū eſt reū iterum in penā reuocare. Hoc
quoq; dictū minime ꝓbāt. Autoritas quoq; om
nino impertinens eſt ꝓpoſito. Nō em̄ vult Chry
ſo. ꝙ ex dei mīa continuo relaxetur aliquid de pe
na damnatoꝝ poſtq̄ inflicta eſt: ſed ꝙ ex dei mīa
non tanta infligitur: quantam meruit ſuo pctō.
Punit em̄ deus citra condignū. Etiā contra iſtā
Job. xv. opinionē allegat Albertus autoritates canonis:
illā ſcʒ Job. xv. de damnato. Nō recedet de tene-
bris: ramos eiꝰ areſaciet flamma: ⁊ auferetur ſpū
Puer. vj. oris ſui: non credit errore fruſtra deceptus ꝙ ali-
quo precio redimendus ſit. Itē Prouer. vj. zelus
⁊ furor viri non parcet in die vindicte: nec acquie
ſcet cuiuſq̄ precibus nec recipiet pro redēptione
dona plurima. ℂ R Ideo eſt tertia opi. Guil. al-
tiſiodoren. que dicit: ꝙ pena damnatoꝝ per ec-
cleſie ſuffragia nec minuit nec ſuſpenditur: pro-
ſunt tamen dānatis vt tolerabilior ſit eorum dā-
natio: qr per ſuffragia confortant: vt leuius ferre
poſſint ignis incendium. Sicut quando quis pō
dere magno grauatus laſſitudine debilitat: ſi q̄s
in faciem eius fundat aquam frigidā: ille pondꝰ
quod portatur in nullo alleuiat: ⁊ tamen portan-
tem ad leuius ſuſtinendū confortat ⁊ refrigerat:
⁊ in hoc ſenſu dixit diuitem guttam aque petere
Luc. xvj. vt refrigeret. ℂ Sed contra hos argui pōt ſicut
contra priores: quia ſi certum ſuffragium tribuit
confortationem certi gradus: duplex ſuffragium
preſtabit duplicem confortationis gradum: ⁊ ſic
poſſent tm̄ multiplicari ſuffragia: ⁊ per ea confor
tatio: ꝙ nihil damnatus ſentiret de pena. ℂ Pre
terea ↄtra hāc opi. ⁊ omnes eius modos arguit
ꝙ viuoꝝ ſuffragia dānatis ſimplr non proſunt.
Primo per verbum abrae qꝺ reſpōdit diuiti aq̄
guttā ad lingue refrigerationem petenti. Chaos
magnū firmatū eſt inter nos ⁊ vos ⁊c. ⁊ premiſit.
Tu recepiſti bona in vita tua: ⁊ ſimiliter lazarus
mala. Nūc aūt hic cōſolat: tu vero cruciaris. Ex
quo patet ꝙ tantū chaos mediat inter dānatos
⁊ ceteros ꝙ etiā minimū compaſſionis ſuffragiū
a ſanctis ad damnatos nō poſſit deriuari. Si em̄
ſuffragium negatur a patre abraaʒ iā domeſtico
dei: ⁊ cōſimiliter a ſancto lazaro: qūo poterit ad
Auguſtinꝰ. eos deriuari ſuffragiū a viatoribus mortalibus
potētibus deficere: ℂ Preterea beatus Aug. Si
ſcirem inquit patrem meū in inferno: non plus
orarem pro ipſo q̄ pro diabolo. Et. xxi. de ciuita.
dei. cap. xxiiij. Si eccleſia eſſet certa de aliquibus
hic in vita conſtitutis ꝙ eſſent in ignem mitten-
di eternum: pro eis nō oraret. Hoc autē ſtultum
foret ⁊ fatuum pretermittere: ſi orationibus ⁊ ſuf
fragijs viuorum pena damnatoꝝ aut tolli poſſet
aut minui. ℂ Item beatus Greg. xxiiij. mora. ⁊ ſa
tis concordat btūs Aug. loco allegato. Eadē cau
ſa eſt: cur non oretur tunc (ſcʒ poſt diem iudicij)
pro hominibus eterno igne damnatis: que nūc
cauſa eſt vt non oretur pro diabolo angeliſq; eiꝰ
eterno ſupplicio damnatis: que etiam nunc cau-
ſa ē ꝙ ſcti nō orant pro infidelibus impijſq; de-
functis: quia de eis vtiq; quos dānatos eterno
ſupplicio iā nouerūt: ante illū iuſti iudicis ↄſpe
ctū orōnis ſue meritū caſſari refugiūt. In infer-
no igit dānatis ſuffragia nō proſunt. ℂ Itē ex Au
gu. verbis magiſter diſt. xlv. quarti: elicit ꝙ qui ſi
ne fide operante per dilectionē eiuſq; ſacramen-
tis de corpe exierūt fruſtra illis a ſuis: hmōi pie-
tatis officia impēdūtur: cuius cum hic eſſent pi-
gnore caruerūt: nō mīam ſibi theſaurizātes: ſed
irā: ſed omnes damnati ſunt hmōi: q̄re ſuffragia
eis a viuis impenſa nō proſunt. ℂ Seruit ad idē
ratio duplex. Prima quia iuſticie obuiat: manen
te pctō: penam illi correſpondentem minui. Ma
net autem pctm̄: nec vnq̄ minuitur ſeu remittit
damnatis: quia remiſſio peccati non fit niſi per
gratiā cuius damnati capaces nō ſunt: neq; ha-
bere poſſunt voluntateʒ bonam: quia obdurati
ſunt in malo: ⁊ ſi bonum volunt non tamen bene
quia ſemper deficit principaliſſima finis circun-
ſtantia: ⁊ adeſt peruerſa qua ſeipſos finem conſti
tuunt: quippe ſeipſos diligūt ſuper oīa ⁊ odiunt
deū: iuxta illud. Superbia eorum qui te oderunt
aſcendit ſemper. Si igitur dānatus immobiliter
manet in peccato: ſtat imutabiliter pena tali pec
cato debita: quia pena ordinat culpam: ne in vni
uerſo ſit dedecus culpe ſine decore iuſticie ꝑ pe-
nam ordinantis culpam: vt deducit btūs Anſel.
ℂ Scꝺa ratio: ſublata cōione viuorum ad mor-
tuos: tolluntur ⁊ mutua ſuffragia: ſed viuorū ad
dānatos nulla eſt cōio: ⁊ per ↄñs viuoꝝ ſuffragia
ad damnatos deriuari non poſſunt. Sunt em̄ dā
nati extra vinculū charitatis: ſm quā ſolum ope
ra viuoꝝ continuātur defunctis. ℂ Et addit ter-
tia ratio ſm ſctm̄ Tho. in. iiij. ſcripto diſt. xlv. q. v. Tho. aqui
ar. j. Nam damnati ſunt totalr in termino quan nas.
tum ad animā ⁊ extra viā: recipientes vltimā pro
meritis retributionē: ſicut ⁊ ſancti qui ſunt in pa
tria. Quod enim reſtat de pena vel glīa corpis:
hoc eis rōnem viatoris nō prebet: cum glīa eſſen
tialr ⁊ radicalr exiſtat in anima: ſimul ⁊ miſeria
damnatoꝝ: ⁊ ideo nō poteſt pena eorū diminui: ſi
cut nec premiū ſanctoꝝ augeri quātum ad gloriā
eſſentialē. Eſt ergo opinio predicta vt dicit btūs
Tho. vbi ſupra preſumptuoſa: vt pote ſanctoruʒ
dictis contraria ⁊ vana: nulla autoritate fulcita:
⁊ irrationabilis: propter rationes iam contra eā
inductas. ℂ S Eſt igitur alia opinio beati Tho
me ⁊ ceteroꝝ doctoꝝ cōiter/qui tenēt ꝙ ſuffragia
viuorum non proſunt damnatis quantum ad pe
nas peccatorum pro quibus damnati ſunt quo-
uis modo releuandas: nec quoad penam damni
neq; quoad penam ſenſus. Quoad penam dam-
ni: que eſt carentia viſionis diuine eſſentie: nam
huius pene ablatio non poteſt fieri niſi per colla
tionem viſionis diuine ſicut in alijs priuationi-
bus. Siquidem priuatio a ſubiecto nō tollitur ni
ſi per poſitionem habitus oppoſiti. Non em̄ ab
hoie aufertur cecitas: niſi per poſitionem viſus.
Poſitio autē viſus diuine eſſentie beatificat ſm
illud Joan. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt
te ſolum deum verum ⁊c. Cognoſcant inquā cla- Joan. xvij.
re ⁊ ituitiue: q̄ cognitio viſio appellatur. Hec qr
ſm quēq; gradum beatificat: ſicut et gratia ſm
quemq; gradum gratificat: ideo ſm quemq; gra
dum tollit dānationē. Quoad penā ſenſus: conſi
ſtit in aliquo poſitiuo reali afflictiuo ſenſus dam
nati: ſiue corporis: ſiue mentis: et maxime mētis
que ſm Auguſt. xi. de ciui. dei. ca. iij. veriſſime ſen Auguſtinꝰ.
ſus dicitur: qualis eſt pena ignis ⁊ vermis. Neq;
enim illa tollitur vel minuitur per ſuffragia viuo
rum in damnato: quantum ad eam q̄ infligit per
pctō mortali: qr illa eſt eterna: dicente xp̄o. Diſce
dite a me maledicti in ignem eternum qui para-
tus eſt diabolo ⁊ angelis eius. Matt. xxv. Quod Matt. xxv.
verbū pertractans beatus Augu. xxi. de ciui. dei
ait. Nimie preſumptionis eſt dicere cuiq̄ ipsorū
eternū ſuppliciū nō futurum: quos deus ituros
dixit in ſupplicium eternum. Et Eſa. Uermis eo- Eſa. lxvj.
rum non morietur ⁊ ignis eorum non extinguet.
ℂ Notanter autem dictū eſt quātū ad penas il-
loꝝ peccatorum pro quibus damnati ſunt ſcilicʒ
mortalium: quia de venialibus peccatis ⁊ morta

libus hic

libus hic remiſſis quoad culpā nō quoad penaꝫ
Scotus. ſatiſfactoriā: tenet Sco. in ſuo q̄rto diſ. xxi. q. i. ꝙ
eis etiā in inferno nō debet̄ niſi pena tp̄alis: cuꝫ
venialis culpa ſufficiēter punit̄ pena tp̄ali: ⁊ pe-
na mortalis eterna: dimiſſo mortali ꝑ penitētiaꝫ
mutat̄ in tp̄alem: illa igit̄ tp̄ali ſoluta nihil rema
net ſoluēduꝫ. ¶ Q̄d dictū etſi ꝓbabile eſt quoad
pctā mortalia ⁊ venialia hic dimiſſa: tñ ꝓ veniali
cū quo q̄s morit̄ nō dimiſſo quoad reatuꝫ culpe
nō v̄r ver̄: q꜡ cū tale pctm̄ q̄ad culpā ꝯtinuat̄ ꝑpe
tuo ſicut ⁊ mortale: nō pōt tolli pena manēte cul
pa. Nō aūt tollit̄ culpa venialis ſicut nec morta
lis poſt hāc vitā in dānatis: q̄bus ſemꝑ placet et
nūq̄ diſplicet culpa: diſplicētia debite circūſtan
tionata circūſtātia finis: q̄ requirit̄ ad remiſſio-
neꝫ culpe. Hāc aūt hr̄e nō pn̄t obſtinati in infer
no: igit̄ nō pōt tolli aut minui pena non dimiſſa
culpa. Si ergo opinio illa vera eſt q̄tū ad penaꝫ
hic dimiſſam quoad culpā poſſet ꝓbabiliter di-
ci ꝙ q̄tū ad illa proficerēt dānatis vivoꝝ ſuffra-
gia. Nā cū dānati ꝓ illis pctis poſſunt ſatiſface
re patiēdo tp̄alē penā in inferno: ita ꝓ eis poſſet
q̄s ſatiſfacere tp̄aliter in via. Satiſfactio eñ tem
poralis nō pōt fieri ab vno ꝓ alio. ¶ Verū ꝙ op
poſitū eque ꝓbabiliter pōt ſuſtineri. ſ. ꝙ ſtāte po
ſitione p̄dicta vnꝰ nō pōt ſatiſfacere ꝓ alio cū q̄
nō hꝫ aliquā cōionē. Vivoꝝ aūt cū dānatis nul
la eſt cōio vt dictū eſt: nec ſm̄ p̄dicta ipſi merue-
rūt in via vt eis ꝓdeſſent ſuffragia poſt mortem.
Et hoc ſentire v̄r Richar. de me. vil. in. iiij. di. xlv.
q. ij. ¶ T Per hec ad rōnes p̄me opi. Ad primaꝫ
autoritatē Aug. in enchi. In qua ſe fundāt iuriū
gloſatores: ⁊ q̄dā alij doctores: dicēdū ꝙ diuiſio
beati Aug. quā ibi ponit: nō eſt quadrimēbris: ſi
cut ipſi ſentiūt: ſꝫ trimēbris. Nā ijdē ſunt medio
criter boni ⁊ mediocriter mali: illi. ſ. qui deceſſe-
rūt in gr̄a cū pctō veniali: aut cū debito pene ꝓ
pctis mortalibꝰ hic ꝑ penitētiā quoad culpā di-
miſſis: nā mediocriter bonꝰ: eſt etiā mediocriter
malus. Q̄d ſatis clare ptꝫ ex verbis beati Augu.
Tres modi viuendi. Nā ponit tm̄ tres modos viuēdi: ait eñ. Eſt qui
dam viuēdi modꝰ nec tā bonꝰ/ vt nō req̄rat iſta:
ſcꝫ ſuffragia poſt mortē: nec tā malꝰ / vt ei illa nō
ꝓſint poſt mortē. Ecce primꝰ modꝰ viuēdi. Seq̄-
tur. Eſt v̄o talis in bono: vt iſta non req̄rat: ⁊ eſt
rurſus talis in malo: vt nec his valeat (cū hec vi
ta trāſierit) adiuuari. Primū ergo modū viuēdi
cōtra mētē btī Aug diuidūt in duos: cū ſit tātuꝫ
vnꝰ modꝰ viuēdi medius: inter duos extremos.
Vnꝰ extremꝰ eſt talis q̄ nō indiget iuuari. Alius
extremꝰ q̄ nō pōt iuuari. Medīꝰ q̄ indiget et po-
teſt: ⁊ ille eſt mediocriter bonꝰ: q꜡ pōt: ⁊ mediocri
ter malus: q꜡ indiget iuuari. Iteꝫ q̄ eſt mediocri-
ter bonꝰ: aut eſt aliquātulū malus vel oīno non
malꝰ. Si ſcd̄ꝫ: tūc eſt valde bonꝰ: nihil oīno hn̄s
mali ſeu debite malitie: culpe nec pene. Si p̄muꝫ
habet̄ ꝓpoſitū. Sic de mediocriter malo: aut hꝫ
aliq̄d bonitatis: ⁊ ſic eſt mediocriter bonus: aut
nihil bonitatis: ⁊ ſic eſt valde malꝰ. Et hoc etiaꝫ
ptꝫ: q꜡ Aug. reſumēs dictā diuiſionē circa finem
ca. iterū ponit tm̄ tria mēbra: vbi dicit. Cuꝫ ergo
ſacrificia ſiue altaris: ſiue q̄rūcūq̄ elemoſynaꝝ
ꝓ baptizatis oībꝰ defunctis offerunt̄ ꝓ valde bo
nis gratiaꝝ actiones ſunt: ꝓ nō valde malis ꝓpi
tiationes ſunt: ꝓ valde malis: etſi nulla ſunt ad-
iumēta mortuoꝝ: qualeſcūq̄ cōſolationes viuo-
rū ſunt. Vbi nō valde malos nolat: q̄bus ꝓſunt
ſuffragia: nec inter illos diſtinguit. Hoc etiā ſen
tit Durandus in ſuo. iiij. Abſurdū etiā v̄r q̄d illi
dicūt: ꝑ valde malos intelligi qui fidē nō habue
rūt: q꜡ paruuli decedētes in ſolo originali fidem
nō habuerūt: ⁊ tñ non fuerūt magis mali q̄ fide
les dānati: q̄ multa mortalia cōmiſerūt: q̄d etiā
pena oſtēdit: cū illi tm̄ pena dāni: iſti pena dāni ⁊
ſenſus puniunt̄. Maior aūt pena maiorē arguit
malitiā: q꜡ pena correſpōdet culpe. Etſi diceꝛent
ꝑ valde malos intelligi infideles adultos q̄ etiā
in infidelitate pctā actualia addiderūt: ⁊ fideles
grauioribꝰ pctis obnoxios: tūc ſequit̄ ꝙ decedē-
tes in originali tm̄ nō eſſent valde mali: ⁊ ſic pro
deſſent eis ſuffragia ſm̄ Aug. ꝯn̄s falſum: q꜡ non
hn̄t niſi penā dāni: q̄ vt p̄miſſum eſt: nec tolli pōt
nec minui: niſi ꝑ collationē btitudinis que repu
gnat dānatis. Q̄d aūt dicit Aug. ꝙ quibꝰ ꝓſunt
ſuffragia: ad hoc ꝓſunt: vel vt ſit plena remiſſio:
vel certe vt tolerabilior ſit eorū dānatio. Rn̄det̄
ꝙ ibi accipit̄ dānatio large: ꝓ q̄libet punitione
ad quā aliq̄s eſt iudicatꝰ: ſm̄ quā acceptionē in-
cludit etiā penā purgatorij. Vn̄ ⁊ btūs Greg. di- Grego.
cit ꝙ eodē igne purgant̄ boni: q̄ reprobi puniun
tur. Et in alijs cōibꝰ locutionibꝰ dicimꝰ aliqueꝫ
condēnari ad certā pecuniariā penā: ſiue ad ali-
quod tp̄ale ſuppliciū. ¶ V Ad illud de macha-
beis dicēdū ſm̄ Tho. vel ꝙ illa donaria inuenta
ſub tunicis mortuoꝝ nō fuerūt accepta in reue-
rentiā idoloꝝ: ſꝫ iure belli eis debebant̄: tñ ꝑ ali-
quale auaritiā venialiter peccauerūt: ideo non
fuerūt in inferno: ⁊ ita ſuffragia eis poterāt vale
re. Vel ꝓbabiliꝰ: ꝙ in ipſa pugna vidētes ſibi im
minere periculū: pctm̄ ſuū cognouerūt ⁊ penitue
rūt: ſm̄ illud ps̄. Cū occideret eos querebāt eū: ⁊ Ps̄.
ita pctm̄ remiſſum fuit ꝑ penitētiā: ⁊ ꝑ cōſequēs
nō fuerūt in inferno: ſꝫ purgatorio. ¶ Ad aliud
de ſctō machario ⁊ capite inuēto: dicēdū ꝙ illud
adiutoriū non erat ad pene diminutionē: ſed ad
hoc ſolū vt ibidē d꜡ ꝙ eo orāte cōcedebat̄ eis vt
mutuo ſe viderēt: ⁊ in hoc aliq̄d gaudiū nō ver̄:
ſꝫ phātaſticū hr̄e dicunt̄: dū implet̄ illud q̄d deſi
derāt. Sicut ⁊ demones gaudere dicunt̄: duꝫ ad
pctā ꝑtrahūt hoīes: q̄uis ꝑ hoc eoꝝ pena nulla
tenus minuat̄. Sicut nec angeloꝝ gaudium mi-
nuit̄: dū noſtris malis cōpatiunt̄. ¶ Ad illud de
traiano pōt dici ꝙ ad p̄ces btī Greg. traianꝰ fuit
ad vitā reuocatus: ⁊ ad ſtatū viatoꝝ: ⁊ ibi gratiā
cōſecutꝰ: ꝑ quā pctōꝝ remiſſionē obtinuit: ⁊ per
ꝯn̄s immunitatē a pena: ſicut apparet in oībꝰ il-
lis q̄ fuerūt miraculoſe reſuſcitati: quorū plures
ꝯſtat idololatras ⁊ dānatos fuiſſe. De his oībꝰ
ſilr̄ dicere oꝫ ꝙ nō erāt in infernū deputati fina-
liter: ſm̄ p̄ſentē iuſtitiā ꝓprioꝝ meritoꝝ: ſꝫ ſm̄ ſu
periores cauſas q̄bꝰ p̄uidebant̄ ad vitā reuocā-
di: de eis aliter diſponendū erat. Et ita diffiniti-
ua ⁊ irreuocabili ſn̄ia traianꝰ dānatꝰ non fuit. q̄
ſola facit quē dānatuꝫ. Vel d꜡ ꝙ aīa traiani fuit
ſimpl̄r liberata ꝑ abſolutā dei potētiā. Q̄d autē
d꜡ aīas dānatoꝝ iuuari nō poſſe: intelligit̄ ſm̄ le
gem cōem. Vel dicūt alij: ꝙ aīa Traiani non fuit
ſimpl̄r liberata a pena inferni: ſꝫ pena eiꝰ fuit ſu
ſpēſa ad tp̄s: ſcꝫ diē iudicij. Nec tñ oꝫ ꝙ hec fiāt
oībꝰ ꝑ ſuffragia eccl̄ie: q꜡ alia ſunt q̄ legi cōi acce
dūt: ⁊ alia q̄ ſingl̄r ex p̄uilegio alicui ꝯceduntur.
Alij dicūt ꝙ liberatꝰ fuerat a pena ſenſus nō dā
ni. Sed q̄litercūq̄ dicat̄: hec duo ſtabūt. Primū
ꝙ de potētia abſoluta deꝰ poſſet oēs damnatos
btificare. Scd̄ꝫ ꝙ de lege cōi in inferno nulla eſt
redēptio: neq̄ quoad pene oblationē: neq̄ eorū
diminutionē: ⁊ hoc quoad pctā in via nō dimiſ-
ſa. ¶ X Ad penultimū d꜡ ꝙ q̄tuꝫ ad hoc magis
acceptat̄ ſuffragiū ꝓ mortuo q̄ ꝓ viuis in mor-
tali exiſtētibꝰ: q꜡ magis indiget: cū ſibi non poſ-
ſint auxiliari: ſicut viuꝰ pōt. Sꝫ q̄tū ad hoc viuꝰ
eſt melioris ꝯditiōis: q꜡ pōt trāſferri de ſtatu pec

catl mortalis ad ſtatū gratie:qđ de mortuis fieri
nō pōt:ideo nō eſt eadē rō orādi ꝓ mortuis et vi
uis. Et eſt aliqua rō orādi ꝓ viuis exiſtentibꝰ in
mortali:que nō habet locū in mortuis. ¶ Ad vl
timū negetur ꝯña:qꝛ nō eſt ſile. Tum qꝛ dānati pe
na augeri pōt manēte ſua difformi voluntate:qꝛ
punitur citra cōdignū. Sed ea manēte pōt minui
qꝛ vt dictū eſt manēte culpa:pena illi correſpon
dens culpe:nō pōt tolli aut minui ſm diuinā iu
ſticiā:penā pro culpa ordinantem. Sed culpa in
dānatis ſemꝑ manet:ſcꝫ volūtas peruerſa cōtra
deū. Ideo ſicut opus bonū ab alio factū:⁊ ad ſuf
fragiū dānati ordinatū:nō minuit eius penam:
multominꝰ ꝑ opꝰ bonū qđ qs facit nō ꝓ ipſo:ſed
occaſionaliter ex eiꝰ doctrina ipſe iuuari poteſt.
Tum qꝛ pena inſligitur arrioꝑ peruerſa ſua doctri
na:q merito augetur ꝑpter nouū malū ex ea conſe
quēs:ſꝫ ꝑpter ſanā doctrinā quā dānatꝰ reliquit
in terra nō punitur:ergo ex bonis ſequētibꝰ nulla
pena minuitur. ¶ Uel breuiter dr ꝙ ideo nō eſt ſi
mile:qꝛ dānatꝰ eſt in ſtatu in quo pena eiꝰ nō po
teſt minui ꝑpter volūtatis obſtinationē. Poteſt
Obiectio. aūt augeri:qꝛ nūꝙ pōt vſꝙ ad ꝯdignū:ſm iuſti
tiā dei ſtrictiſſimā puniri. ¶ Si dicis: Quis nul
la pena tali remittitur:tñ aliqđ bonū ſibi conferen
Rñſio ad obiectionem. dum eſt ꝑpter bona q̄ occaſione ſuoꝝ ꝑcedētiū
operū fiūt. Sicut beatitudo accidētalis ſancto
rum augetur ꝑpter bonū qđ ex eoꝝ occaſiōe agitur.
Rñdetur ꝙ ſicut merita eterne vite (quibꝰ dānatꝰ
meruit:dū in gr̄a fuit) ꝑ pctm̄ mortale ſuperue
niēs moriuntur:nec aliqđ p̄miū ꝯſequuntur poſt mor
tem in beatitudine:ꝑpter pcti mortalis obiceꝫ:
quē volūtarie obtēdit:⁊ quo impediuntur ne cōſe
quantur beatitudinē:ac p̄mioꝝ ipſis meritis corre
ſpōdere debentiū ſe reddiderūt incapaces: ita ⁊
premioꝝ accidētaliū. Un̄ nullū bonū irremune
ratū:niſi is qui remuneraret deberet:impedimen
tum remunerationis ſpōte ꝑberet:ſicut in ꝑpo
ſito. ¶ Uel pōt dici ꝙ ſi dānatus bona remune
rāda facit:deꝰ futuroꝝ ꝑſcius illa retribuit in p̄
ſenti vita. Un̄ dixit abraā diuiti refrigeriū peten
ti. Fili recor. qꝛ rece. bona in vi. tua. Nō ſic in bea
tis:in quibꝰ radix boni opis manet. ſ. charitas:
ideo ſunt maioris boni capaces. In dānatis aūt
manet iniquitas ⁊ ꝑpetuū dei odiū immobiliter
perſeuerās:ꝑpter qđ capaces ſunt maioris pe
ne:⁊ iuſte ab oī dei ſpeciali dono ⁊ bñficio nouo
cōferēdo ſunt ſecluſi. Unde ꝑceptū eſt miniſtris
parabolice:vt hominē ſine nuptiali veſte ad nu
ptias ingreſſum ligatis manibꝰ ⁊ pedibꝰ ꝓice
rent in tenebras exteriores:ꝑ qđ ſignificatur deſer
Modꝰ quo ſuſtineri poſſet ſuffragia eccleſie valere damnatis. tio dānati ab omni ſubſidio ⁊ ſuffragio: ⁊ immo
bilitas in malo. ¶ ꝑ Ponit tñ Alb. vnū moduꝫ:
quo vt dicit ſuſtineri poſſet ſuffragia eccleſie va
lere dānatis:vñ dicit ꝙ vermis cōſcīētie de tribꝰ
remordet. ſ. de pctō a ſeipſo cōmiſſo: ſcđo de bo
no a ſeipſo omiſſo:⁊ tertio de bono cuiꝰ ipſe po
tuit eſſe cauſa vt fieret ab altero. De primis duo
bus:qꝛ p̄terita ſunt:nulla eſt pene mitigatio. De
tertio ⁊ creſcit ⁊ mitigatur. Si em̄ ꝑ malū ſuū cau
ſa eſt mali in alio:totiēs creſcit vermis: quotiēs
creſcit ⁊ dilatatur malū illđ in alijs quos inuoluit.
Si aūt cauſa fuit vt bonū fieret per alios:totiēs
decreſcit vermis quotiēs bonū illud multiplica
tur. Decreſcit:intelligēdo nō q̄tuꝫ ad triſtitiam
vermē cōſequētē q̄ infuit:ſed a triſtitia:q̄ infieret
ſi bonū illđ nō multiplicaretur. Per hoc autē nulla
pena minuitur:ſed aliq̄ pena accidentalis: ne fiat:
impeditur. ¶ Sāctus Tho. etiā tāgit vnū modū q̄
ſuffragia poſſunt ꝑficere dānatis:nō q̄tū ad pe
ne interruptionē vel diminutionē: ſꝫ qꝛ ex hmōi

ſuffragijs:eis aliq̄ doloris materia ſubtrahitur:
q̄ eis adeſſe poſſet:ſi ita ſe abiectos ꝯſpiceret: ꝙ
ſui ꝓ eis nullā curā haberēt:ſꝫ hoc ipſuꝫ beatus
Tho. reprobat:qꝛ ſm cōem legē ibi ſunt ſpiritus
defunctoꝝ:vbi nō vidēt quecūꝙ aguntur aut eue
niūt in iſta vita:vt dicit Aug. in de cura pro mor
tuis agenda. Qđ precipue verū eſt de dānatis: ⁊
ita nō cognoſcūt q̄ñ ꝓ eis ſuffragia fiunt: niſi ſu
pra cōem legē aliquibꝰ dānatoꝝ illud reuelaretur:
qđ oīno incertū eſt. Un̄ tutius eſt inquit: ſimplr
dicere ꝙ ſuffragia non proſint dānatis:nec eccle
ſia intēdit ꝓ eis orare:vt ex autoritatibꝰ inductꝭ
apparet. Cui cōſonat illud Eccl's. ix. Quodcūꝙ Eccl's. ix.
facere pōt manus tua inſtanter operare: qꝛ nec
opꝰ:nec rō:nec ſapiētia:nec ſcientia erunt apud
inferos:quo tu properas. Et tātū de illo dubio.

¶ Lectio. lvij. A

Unc de tertio principali ſcꝫ quibus ſuffragijs ale defunctorum iuuari poſſint:⁊ ſi pluribꝰ que borū magis pro
ſint. ¶ Ad primaꝫ huiꝰ queſtionis partē beatus
Grego. ad Bonifaciū (vt. xiij. q. ij. ale recitatur) q̄ Grego.
tuor ſuffragiorū gn̄a annumerat:ait em̄. Ale de
functoꝝ q̄tuor modis ſoluuntur: aut oblationibꝰ
ſacerdotū:aut pcibꝰ ſanctoꝝ:aut charoꝝ elecmo
ſynis:aut ieiunio cognatoꝝ. Per oblationes ſa
cerdotū miſſe celebratio accipitur. Per orationes
ſanctoꝝ cuiuſlibet boni hoīs: ſiue in patria exi
ſtētis deuota ꝓ defunctis obſecratio. Elecmoſy
na aūt ꝑ quecūꝙ fiat:dr elecmoſyna chari: quia
charus eſt q̄ bñficiū impēdit. Signū em̄ dilectio
nis exhibitio eſt opis:ſm eundē homel. xxx. Sic
a quibuſcūꝙ fiāt ieiunia:aut alie corporis affli
ctiones:cognati ſunt eoꝝ pro quibꝰ fiunt:carna
les vel ſpūales. Dicitur nēpe cognatꝰ quaſi conna
tus:qꝛ vi amoris ei agglutinatur: ⁊ quaſi cōnaſcitur
aīa defuncti tāꝙ veri amici. ¶ Sūt autē hi qua
tuor modi generales:ad quos oēs alij reducun
tur. Unde ad ieiuniū oēs carnis afflictiones: vt
veſtiuꝫ aſperitas:diſcipline:peregrinatio: labor
corporalis:et quecūꝙ ad corporis afflictionem
aſſumuntur ꝑtinēt. Ad elecmoſynas reducuntur oīa
opera mie:corporalia ⁊ ſpūalia. Ad oratione re
ducuntur oīa ſpūalia exercitia:vt meditatiōes ſcte
ſcraꝝ actiōes: theologie ſtudiū ac ꝯtēplatiōes.
Ad oblatiōes ſacerdotū oīa ſacrificia et oblatio
nes:q̄ immediate deo aut cultui diuino ac eccl'ie
miniſtrꝭ applicantur:vt ſunt oblatiōes pecunie:ce
reoꝝ:aīaliū:ornatū:⁊ ſimiliū. Beatꝰ do Aug. in Auguſti.
li. de cura ꝓ mortuis agēda (⁊ habetur. xiij. q. ij. nō
eſtimemꝰ) tria annumerat:omittens ieiuniū co
gnatoꝝ:vñ ait. Nō eſtimemꝰ ad mortuos ꝑ qui
bus curā agimꝰ ꝑuenire:niſi qđ ꝓ eis: ſiue alta
ris:ſiue orationū:ſiue elecmoſynaꝝ ſacrificijs ſo
lēniter ſupplicamꝰ:⁊ ſequitur. Corpori autē huma
no quicqd impēditur:nō eſt preſidiū ſalutis:ſꝫ hu
manitatis officiū:ſm effectū (ait apoſtolum) qꝛ
nemo

Ephe.v.

nemo vnq̃ carnē ſuā odio habuit. Ad hoꝝ intel-
lectū notandū φ (vt docet btūs Tho. in quarto
ſcripto. diſ. xlv. q. vi. arti. i.) ſuffragia viuoꝝ pro-
ſunt defunctis ſm φ vniūtur viuentib⁹ charita-
te: ⁊ ſm φ intētio viuentiū referꝛ ad mortuos. Et
ideo vniuerſa opa pñt ſuffragari mortuis q̄ pti-
nent ad cōicationē charitatis: vel ad directionē
in alterū intentiōis. Ea propter vniuerſa opera
bona q̄ ex charitate fiunt: oīa quoqȝ que ex intē-
tione ⁊ intuitu ſubueniendi (qꝛ quaſi pro illis ex
pſonis defunctoꝝ) fiūt eis pficiūt. Ad charitatē
aūt precipue euchariſtie oblatio ptinet: qꝛ eſt ſa-
cramētū eccleſiaſtice vnionis: cōtinēs illū in quo
tota eccleſia vniꝛ ⁊ ſolidaꝛ ſcȝ xp̄m: vnde euchari
ſtia eſt quaſi quedā charitatis origo ſeu vinculū.
Eleemoſyna vo ad charitatē ptinet tanq̃ ei⁹ effe-
ctus: eſt em̄ precipuus eius effectus. Sic iſta duo
euchariſtia ⁊ eleemoſyna ex parte charitatis pre-
cipue mortuis ſuffragant. ¶ Ex parte vo inten-
tionis in mortuos directe p̄cipue valet oratio: qꝛ
ſm ſuā rōnem nō ſolū dicit reſpectū ad orātē ſi-
cut cetera opa: ſed directi⁹ ad eū p quo oratur.
¶ Jeiuniū vo qꝛ in rōne ſua nō ꝯtinet qđ ad cha
ritatē: vel ad intētionis directionē ptinet: ſȝ hec
ſunt ei quaſi extrinſeca: ppter qđ ēt Augu. nō po
ſuit: iō ad vtrūqȝ pōt reduci. Et qꝛ ex charitate
pōt aſſumi: ⁊ qꝛ corpis afflictiuum eſt: pōt tanq̃
penale opus ſatiſſactoriū pro penis defunctoꝝ
ex eorundē perſonis dño offerri. Et hoc reſpectu
tribus predictis ſm Augu. poſitis annumerauit
Greg. ieiuniū: quaſi ſuffragij genus quartū. Nec
incaſſum: qm̄ cū aīe in purgatorio nō niſi ſatiſſa-
ctorias penas ſoluūt: quib⁹ ſolutis: ſuffragijs nō
indigent: multū iuuanꝛ dū pro eis opus penale
(quale eſt ieiuniū) deo offerꝛ. Op⁹ em̄ penale eo
φ penale ſatiſſactoriū eſt. ¶ Ex his ptȝ rñſio ad
primā partē q̄ōnis: ſcȝ quib⁹ ſuffragijs aīe defun
ctoꝝ iuuari pñt. Unde rñdetur breuiter φ oīb⁹
opib⁹ bonis: nā oīa opa bōa fieri poſſunt ex cha
ritate. Sic etiam oīa opera bona poſſunt eis ap
plicari ex intentionis directione. Pōt em̄ quod-
cūqȝ opus fieri ea intentione: vt proſit ſpiritib⁹
defunctoꝝ. ¶ P Pro rñſione ad ſcđam partē q.
ſcȝ q̄ opera magis proſint liberatiōi defunctoꝝ.
Aduertēdū φ ſuffragia habēt effectū vel ex gene
re opis: vel ex diſpoſitiōe opantis. Ex genere ope
ris illa p̄cipue vel magis ſuffraganꝛ defunctis: in
quibus cōcurrūt plures vel pauciores rōnes de
ſupradictis. Ex operante vero illa magis profi-
ciūt que ex perſona magis accepta (propter ma-
iorem charitatē / aut deuotionem / aut aliā diſpo
ſitionem: ⁊ maius meritū operantis) impēdunꝛ.
Meritū dico vel operātis pſonale vel ecclie to-
tius generale: cuius pſonā operās in ſuo miniſte
rio rep̄ſentat: vt tāgit Sco. in ſuo quodli. q. xx. cir
ca principiū. ¶ Jtē pōt opus ſuffragij valere vel
ex parte operātis principalis tale op⁹ fieri pcu-
rātis: vt teſtatoris: fundatoris vel alterius opus
fieri mandātis; petētis vel ordinātis. Uel ex pte
op⁹ hmōi exequētis: vt teſtamētarij amici fami-
lie opus faciētis ⁊c. Hanc diſtinctionem alij ſic
exprimūt ⁊ in idē redit. Suffragioꝝ quedam pfi-
ciūt ex operāte tātū: alia ex opere opato: alia ſi-
mul ex opere operato ⁊ operāte. Ex operante tm̄
q̄ ex ſola diſpoſitione ⁊ acceptatione agētis acce
ptantur a deo vt ſacrificia ve. teſt. ⁊ opera nō pri
uilegiata q̄ quiſqȝ ex ſpontanea voluntate opera
tur. Ex opere operato q̄ ex ipſo opere exhibito ēt
circūſcripta diſpoſitione operātis quātū ad ei⁹
eſſe acceptū habent ſuū effectū: vt eſt ſacrificium
altaris ⁊ eccleſie ſacramenta; q̄ effectū habent ex

Eucharistia ⁊ eleemoſyna ex parte charitatis precipue mortuis ſuffragantur.

Attēde hāc d ſuffragijs diſtinctionem.

inſtitutione xp̄i: nō ex diſpoſitiōe miniſtri offerē-
tis vel diſpēſantis: de quo. s. lec. xxv. ⁊ in alijs plu
ribus locis. Sic nō eſt impiū ſentire de orone do-
minica: de horis canonicis ⁊ alijs oronib⁹: quas
eccleſia dicēdas inſtituit: q̄ quādā vim accipiūt
ex pte diuini ⁊ eccliaſtici mandati: vt dicit Gerſ.
cancel. pariſ. in trac de orone. Jta ſunt quedaȝ
que effectum ſortiuntur ex priuilegio: vt indulgē
tie vel ſilia. Jtem ſunt opera q̄ etiaȝ valent ex ope
re opato: nō ex ſua inſtōne ſicut ſacrā: ſed ex effe-
ctu ex ipſo opere accidēte: ſicut eleemoſyna pau
perum indigētiā releuāte: ſequiꝛ oratio eorundē
pro aīa defuncti ad deū pro eo cui⁹ intuitu fiūt:
vt dicit beatus Tho. ¶ C Ex his pōt rñderi ad
q̄ōnis partem magis ad particularia deſcendē-
do per aliquas propoſitiones. ¶ Pria. Jnter oīa
mortuoꝝ ſuffragia quātū ad liberationem defun
ctorum: excellit euchariſtie oblatio per manus
ſacerdotū: eccleſie miniſtroꝝ. Hec ppoſitio eſt
de mente Aug. Greg. magiſtri: ⁊ ceteroꝝ: q̄ inter
defunctoꝝ ſuffragia prio loco ponunt altaris ſa
crificiū. Et pōt illud oſtēdi rōnibus ⁊ exēplis. Ra
tione: nā illa magis ſuffraganꝛ defunctis: in qui-
bus principaliores ⁊ plures rōnes ſuffragandi
cōcurrunt: vt ſtatim ſupra dictū eſt. Sunt autem
rōnes ſm ſupradicta charitatis cōmunio: intē-
tionis directio: meritum ⁊ pia ſupplicatio: ⁊ hoc
tam ex efficacia operis operati: q̄ operis operan
tis: ⁊ hoc vel eius qui operaꝛ: vel eius in cui⁹ per
ſona: vel eoꝝ ex quoꝝ perſonis operatur. Oēs
ille ratiōes perfectiſſime cōcurrunt in ſacrificio
altaris. Cū enim ſacrm̄ euchariſtie ſit ſacrm̄ ec-
cleſiaſtice vnionis: ꝯtinēs xp̄m in quo tota eccle-
ſia vniꝛ: ſitqȝ origo quedā ⁊ fomentū charitatis:
vt dictum eſt: manifeſtū eſt φ in effectu huius ſa
crificij oēs cōicāt: qui cū capite xp̄o ⁊ inter ſe per
charitatis vinculum vniuntur. Nam hanc vnio
nem non ſolū ſolidat ⁊ conſeruat: ſed etiā expreſ-
ſe ſignificat: vt dicit Aug. in de ſacramentis fide-
liū: ⁊ allegat magiſter diſt. viij. quarti. Unus pa
nis ⁊ vnū corp⁹ eccleſia diciꝛ: pro eo φ ſicut vnus
panis ex multis granis cōponiꝛ: ſic ecclia ex mul
tis fidelibus charitate copulāte cōnectiꝛ. Hui⁹
vnionis etiā corpus xp̄i ſumptū de virgine eſt ſa
cramentuȝ. i. ſignificatiuum: qꝛ ſicut corpus xp̄i
ex multis mēbris puriſſimis ⁊ immaculatis con-
ſtat: ita ſocietas eccleſie ex multis pſonis a crimi
nali macula liberis aggregaꝛ. Propter qđ etiam
ſacramentū illud cōio nūcupaꝛ: qꝛ eius bñficiuȝ
cōicant omnes ecclie vniti: nō ſolū qui in terris
viuunt: ſed etiā qui trāſierunt: ⁊ q̄ iam beatitudi
nem adepti ſunt: ⁊ qui in via purgatiōis ad eam
tendunt. Unde diſt. ix. quarti: ⁊ hr̄ de cōſe. diſt. ij.
qꝛ paſſus. §. ita dñs noſter. diciꝛ. Nulli ambigen
dū eſt tūc quēq̃ corpis ſanguiniſqȝ dñi partici-
pē fieri: quādo xp̄i mēbrū efficiꝛ: nec alienari ab
illius panis caliciſqȝ conſortio: etiā ſi anteq̃ pa
nē illū edat: ⁊ calicē bibat de hoc ſeculo in vnita-
te corporis xp̄i cōſtitutus abſcedit: qꝛ illius ſacra
menti beneficio non priuatur: qñ ille in hoc qđ
ſacrm̄ illud ſignat inueniꝛ. Jn huius rei teſtimo-
niū hoſtia ſacra in tres partes in altari diuidiꝛ
vt ſignificenꝛ effectū ei⁹ participare: ⁊ qui in bea
titudine: ⁊ qui in purgatorio: ⁊ qui in hoc ſeculo
deliteſcunt: de quo infra latius tractabitur. Nul
lū ergo opus tm̄ prodeſt defunctis per cōionem
charitatis: quātū euchariſtie oblatio que huius
communionis ſignum eſt: fomentum et origo.
¶ D Jn hac etiā oblatiōe intentio dirigiꝛ nō ſo
lū ad viuos: ſȝ etiā ad mortuos. Jntētio dico nō
ſolū miniſtri celebrantis: ſed ecclie vniuerſalis:

que memoriā defunctorū in miſſa fieri inſtituit:
eiuſqꝫ ꝑſonā ſacrificās miniſter gerit. In huius
officij cōmiſſione ſacerdotali ſcꝫ ordinatiōe: dici
tur accipere ptātē offerendi pro viuis ⁊ pro mor
tuis. Eſt ergo nuncius eccleſie ad deū orādo pro
mortuis: quare ꝑſonam repſentat eccleſie ſe mit-
tētis: eſt etiā ibi ratio meriti. Nā ſi ꝓbaꝭ quia
opus aliqꝺ meritorium eſt in eccleſia: ſiue glie:
ſiue grē: ſiue remiſſionis culpe aut pene: poterit
ne aliquid eſſe magis meritorium illo ſacrificio?
In hoc eniꝫ illius vnici ⁊ ꝑfectiſſimi ſacrificij fit
memoria ⁊ inuocatio: per cuiꝰ virtutē çeli aperti
ſunt: gratia daꝭ: per quā ſolā opa noſtra eſſe pñt
meritoria: oim pctā hoim remittūtur: ac celeſtis
gloria noſtro pctō perdita redonaꝭ. Ipſe enim q̄
in hoc ſacrificio patri offertur: clauis eſt Daui-
dis: q̄ claudit ⁊ nemo aperit: aperit ⁊ nemo clau-
Apoca. iij. dit. Apocaꝭ. iij. Ipſe fons gratiarūꝫ ⁊ caput eccle
ſie: de quo ſolo gratia fluit in barbā aarō deſcen-
dens in orā veſtimenti. Pſ̄. cxxxij. De eius nāqꝫ
plenitudine oēs accepimus gratiam pro gratia.
Ioā. i. Ipſe eſt quē deus pater fecit pctm̄ pro no-
bis. ij. Cor. v. Idē ſacrificiū quo olim pctā hoium
expianꝭ. Ipſe eſt ſine cuius vniōe (quā hoc ſacri-
ficium preſtat) nemo gloriā in celo cōſequiꝭ ipſo
dicente. Nemo aſcendit in celum niſi q̄ deſcēdit
Joan. iij. de celo: filius hoīs q̄ eſt in celo. Ioā iij. Nec po-
teſt aut vnq̄ꝫ potuit poſt primi hoīs lapſum opꝰ
aliqꝺ gratum eſſe deo patri ⁊ acceptū: niſi in vtu
te huius ſacrificij veſpertini: in fine huius ſeculi
Ad Col. i. oblati. ad Col. i. Cōplacuit per eū recōciliari om
nia in ipſo pacificans per ſanguinem crucis eiꝰ:
ſiue que in terris: ſiue q̄ in celis ſunt. Et ideo ſa-
cramentū illud ſacrificiū dr̄ ⁊ euchariſtia. Sacri
ficium ꝓpter pctōꝝ remiſſionē: euchariſtia pro-
pter gratie infuſionē. Eſt autē ibi ratio meriti: nō
tam ex operante: q̄ꝫ ex opere: nō enim ſolum effe-
ctum habet expiandi pctā ex celebrantis deuo-
tione: ſed multo magis ex ipſa oblatiōe. i. xp̄o ite
rū in memoriā ſue paſſionis benedicte oblato: q̄
effectus nō minuiꝭ per quācūqꝫ ſacerdotis indiſ
poſitionē: formā ⁊ intentionē eccleſie obſeruan-
tis. Et licet habere effectuꝫ ex opere operato cōe
ſit oībus legis noue ſacramentis: magis tñ huic
appropriatur ſacrificio: in quo vere ⁊ realiter cō
tinetur xp̄s: ſacerdos ⁊ ſacrificiū: ſeipm̄ patri re-
preſentās: ⁊ pro nobis offerēs in holocauſtū: vt
deducit apl̄s ad He. ¶ In hoc quoqꝫ ſacrificio
eſt ratio pie ſupplicatiōis: nam in eo fiunt expreſ
ſe oratiōes pro defunctis: ⁊ ſpecialiter cōmiſſis:
et generaliter ꝓ vniuerſis: vt patet ex premiſſis.
¶ Hec autē oratio ⁊ ſupplicatio que fit in miſſe
officio: ceteris omnibus efficacior eſt: qm̄ fit in
ꝑſona nō tantū ſacerdotis (vt dictum eſt) ſꝫ etiā
ſpecialiter ex perſonis eorum qui miſſam ipſam
celebrari ordinauerūt: ſit defunctus ipſe dum vi-
xit: ſint teſtamētarij: ſint amici: ſint circūſtantes:
ſint offerentes. Generaliter vero ex perſona to-
tius eccleſie ſponſe chriſti vnice: cuius oratio re-
pulſam non patitur. Ex oium borū deuotione ⁊
merito efficaciā ſuaꝫ colligit oratio celebrantis.
¶ Preterea ſi aliqua oratio priuilegiata eſt ſm̄
predicta: vel q2 a xp̄o inſtituta: aut q2 ab eccleſia
ordinata: nihil ita ſicut miſſe officium priuilegia
tum eſſe cōſtat. Hoc em̄ quo ad eſſentialia a ſolo
xp̄o inſtitui potuit: ⁊ quātū ad ſuperaddita: vcꝫ
cerimonias: orationes: ⁊ cetera: ab eccleſia noſci
tur ordinatum. Nihil ibi ſonat a ſacerdote ſua
ſpōte dictatū: ſed verba xp̄i in euangelio: in cōſe-
cratione ⁊ dñica oratione: in ceteris verba profe
rūtur eccleſie. Nō em̄ debet ſacerdos verba ſua
miſcere: aut de ſuis addere: aut de inſtitutis mi-
nuere: ſed verba xp̄i ⁊ eccleſie in eius perſona: in
tegre: ſollicite ⁊ deuotiſſime perſonare. ¶ Deni-
qꝫ quicq̄d poterit deuotio celebrātis cooperari
in hoc maxime officio exhibetur. Nā q̄ ad hoc of
ficiū celebrans vel circūſtans indeuotū ſe exhi-
bet: vbi rogo deuotꝰ apparebit? Totiꝰ em̄ eccle-
ſie deuotio in hoc officio colligiꭍ: nutriꭍ ⁊ augeꭍ:
vt bene declarat Sco. in. iiij. di. viij. q. i. ¶ E Poſ
ſet et̄ exēplis plurimis miſſe efficacia in ſubueniē
do defunctis oſtēdi: quoꝝ nonnulla recitat beūs Gregorius
Greg. lib. iiij. dial. c. liiij. ⁊. lvi. ⁊. lvij. ⁊ aliis q̄ relin
quo ꝑdicatoribꝰ inq̄renda. Rōnem aūt efficacie
idē Greg allegato. c. lvij. ponit: q2 hec ſingulari-
ter victima inquit: ab eterno interitu ſaluat: q̄ no
bis mortē vnigeniti per myſteriū reparat: qui li-
cet ſurgens a mortuis nō moriꭍ: ⁊ mors ei vltra
nō dominabiꭍ: tñ in ipſo imortaliter ⁊ incorrupti
biliter viuens: iterū ꝓ nobis in hoc myſterio ſa-
cre oblationis imolaꭍ. ¶ Sed circa hoc occurrit Dubium
duplex dubiū. Primū vtrū ad aīe liberationē tā- primum.
tūdem valeat miſſa a quocunqꝫ ſacerdote bono
vel malo celebrata. Scd̄o vtrū interſit aliq̄d qua Scd̄m du-
le officiū dicatur. Requiē vcꝫ: vel aliud de noſtra bium.
dña: aut de paſſiōe dñi: aut ſancto aliquo. ¶ Ad
primū ꝑſuppoſitis his que. ſ. lec. xxvi. dicta ſunt Rñſio ad
reſpondetur breuiter q̄ quātū eſt ex opere opera primū du-
to: tantūdem valet miſſa ad liberationem defun bium.
ctoꝝ: ſiue a bono ſacerdote celebreꭍ: ſiue a malo.
Malum dico qui in mortali peccato de quo non
penitet irretitur. Sacramenta enim nō ex mini-
ſtro: ſed ex inſtitutione chriſti ſuā habent effica-
ciam: vt ſupra dictū eſt. Ideo dum miſſa rite per-
ficitur: fructus quem ex vi ſacramēti operaꭍ: nec
minuitur: nec aufertur dicente beato Auguſt. in Auguſti.
li. de corpore xp̄i. In myſterio corpis ⁊ ſanguinis
dñi: nihil a bono maiꝰ: nihil a malo minꝰ perfici
tur ſacerdote. ¶ Quantum vero eſt ex parte ope
ris operantis (et hoc vt gerit perſonam eccleſie:
vel vt eſt inſtrumentum motum per aliū ad cele-
brandum: q2 vt ſic non gerit ꝑſonā ſuā: ſed perſo
nā eccleſie vel ordinantis miſſam) non impedit
malicia ſacerdotis plus q̄ꝫ cuiuſlibet alterius nō
celebrantis: ſic enim fructus miſſe colligiꭍ ex me-
rito eccleſie: reſultāte ex membrorum deuotione:
vel ſpecialiter eius qui ordinat miſſam celebra-
ri: de quo late dictū eſt lectione. xxvij. circa princi
piū. In quātū vero gerit ꝑſonā ſuā ꝓpriam: malꝰ
ſacerdos celebrādo parū vel nihil proficit defun
cto. Sic em̄ locū habet verbum Grego. in paſto. Gregorius
etiā ſupra allegatū ⁊ expoſitū. Si is qui diſplicet
ad intercedendum mittitur: irati animus ad de-
teriora prouocatur. Unde ⁊ qui ſcienter malum
ſacerdotem in ſua malicia perdurantem ad cele-
brandum induceret: haud dubiū grauiter pecca
ret. Non tñ leuiter quiſq̄ꝫ iudicandus eſt malus
cū duodecim ſint hore diei: in quarū ſingula pec-
cator pōt per pniam conuerti: ⁊ interior cōuerſio
ac iuſtificatio nobis ſit occulta. Bonus vero ſa
cerdos deuote celebrans multum cooperaꭍ libe-
rationi anime defuncte: qm̄ ſi multum valet ora-
tio iuſti aſſidua: ſm̄ ſententiam Iaco. apl̄i: etiam Iaco. v.
vbicūqꝫ fiat: quātū magis q̄n fit in miſſa: ⁊ tanto
iungitur ſacramēto? Ideo ceteris paribus ⁊ ſeclu
ſo puſillorum ſcandalo: magis optanda eſt ⁊ pro
curanda miſſa boni ſacerdotis ⁊ deuoti: q̄ꝫ ſuſpe
cti ⁊ vagi. Hec ſunt de intentione doctorū: beati
Tho. in quarto ſcripto diſt. xlv. q. iiij. ar. ij. ⁊ diſt.
xiij. q. i. ar. v. ſimiliter Scoti diſt. xiij. quarti. q. ij. Duo ſunt
prope finē. ¶ f Ad ſecundū diciꭍ q̄ in miſſa duo in miſſa.
ſunt: ſcꝫ ſacrificiū ⁊ orationes. Sacrificiuꝫ qꝺ eſt
precipuū

pꝛecipuū in miſſa: idē eſt in oībus miſſis q̄cūqꝫ
officia dicant. Ideo ex hac parte idē valet defun-
cto quodcunqꝫ officiū dicaꝛ: ſiue requiē: ſiue de
noſtra dn̄a. Sed quātū ad oꝛationes: ille vidētur
efficacioꝛes ꝑ quas magis excitaꝛ deuotio oꝛan-
tis: ⁊ intentio magis dirigiꝛ ad eos pꝛo quibus
oꝛaꝛ. Et qꝛ in officio requiē orones ⁊ laudes ibi
dicēde expꝛeſſe ſonāt ꝓ defunctis: nō ſic in alijs:
ideo ex hac ꝑte officiū requiē videꝛ plus valere.
Pōt tn̄ ex parte deuotionis excitāde plus valere
officiū de dn̄i paſſiōe: aut de noſtra dn̄a: aut alio
ſctō: ad quē celebrās vel miſſam dici ꝓcurās ma-
ioꝛem hꝫ deuotionē. Silr ꝓpter itercessionē ſan-
cti de quo miſſa dr: ⁊ q̄ ad ſubuētionem defuncti
ſuppliciter imploꝛaꝛ: pōt miſſa de ſancto magis
valere defuncto. Reducunꝛ etiā ad ſacrificiū ob-
lationeꝫ cetera que pꝛo defuncto offerunꝛ ad dei
cultum pertinentia: vt oleū: cerei thura: vel cete-
ra q̄ ad cultus dei ⁊ eccleſiarū oꝛnatū offerūtur.
Hinc Damaſce. in ſermo. de moꝛientibꝰ: docet (*Damaſce.*)
cereos oleū: ⁊ hmōi ꝓ defunctis offerri. Dū eniꝫ
cerei circa altare: feretrū aut tumulos incendun
tur: ex pſona defunctoꝛū xp̄m verū lumē ⁊ eternū
eiuſdēqꝫ fidē: q̄ lumē eſt intellectꝰ viatoꝛis: ꝓfite
mur. Dū thura incendimus: ex eoꝛū pſona xp̄m
vna cū patre ⁊ ſpirituſctō vnū ſolū deū verū ado
ramus. Dū aquā benedictā ſpargimꝰ: demones
ne oꝛationes fideliū impediāt: ⁊ ne coꝛpoꝛibꝰ il-
ludant: fugamus. Sic quecūqꝫ ad altare offerun
tur: ſiue in pecunia: ſiue in alijs eſculētis: poculē
tis ac ceteris vel ad ꝯteſtationē fidei: vel cōionis
tanti ſacrificij: vel ad ſubſtētationē miniſtroꝛum
altaris ⁊ eccleſie: plurimū valere aīabus fideliūꝫ
dinoſcunꝛ. Unde vt allegatū eſt. s. Judas macha
beus pecunias miſit hieroſolymā offerri ꝓ pctis
defunctoꝛū. Et ita quecūqꝫ taliū ad honoꝛē dei
ſm ritū eccleſie ꝓ defunctis offerunꝛ: aut agun-
tur: ad oblationeꝫ ſacrificij reducunꝛ. ¶ G Pꝛo-
poſitio ſecunda. Poſt ſacrificij oblationē multū
pꝛodeſt pꝛo defunctis exoꝛare: ac deuotas pꝛeces
fundere: maxime eas que fiunt in perſona eccle-
ſie: aut que ſunt pꝛiuilegiate: vt ſupꝛa dictum eſt.
Similiter ⁊ meditationes ſancte pꝛo defunctis
aſſumpte: ſtudiū theologie: p̄dicationes: ſacra-
mentoꝝ participationes: eucharistie: penitētie ⁊
alioꝝ. Sicut ⁊ quecunqꝫ meritoꝛia opa poſſunt
quātū ad meritū defunctis applicari: pōt enim
quilibet meritūꝫ ſuū vndecūqꝫ acquirat aīabus
fideliū impertiri: vt infra dicetur. ¶ Pꝛopoſitio
tertia. Dehinc plurimū valēt eleemoſyne tā coꝛ-
poꝛales q̄ ſpūales: ⁊ ille non tantū ex dantis de-
uotione: ſed etiam ex pauperū quibus impendū
tur: ſuffragijs ⁊ oꝛatione. ¶ Pꝛopoſitio quarta.
Ualent demū ieiunia: diſcipline: peregrinatiōes
⁊ quecūqꝫ coꝛpoꝛis afflictiua ꝓ defunctis aſſum
pta: qꝛ eo ꝙ ſunt penalia: ſunt ꝓ pena defunctoꝝ
ſatiſfactiua. Pena nāqꝫ penā ſoluit: minuit: ⁊ ſi
ſufficit: totaliter liberat. Et tātū de illa queſtiōe.
¶ H Ad quartam pꝛincipalem. q. Utrū indulgē
tie pꝛoſint defunctis. Nō querit hec queſtio de
indulgentijs quas defunctus cōſecutus eſt dum
vixit: de his enim dubiū nō eſt quin plurimū pꝛo
ficiant. Ipſe enim ſunt que tollunt penā peccatis
debitam; quoꝛū debito ſublato non remanet in
purgatoꝛio pena ſoluenda. Sed de indulgentijs
quas viui defunctis amicis impetrant: vel conſe
qui nitūtur. Gratia exēpli. Papa oībus ꝯtribuē-
tibꝰ tm̄ ad huius eccleſie fabricā cōcedit relaxa-
tionē triū annoꝛū: vel partē ſatiſſactionis aut to
tius eſt queſtio: ſi q̄s cōtribuit pꝛo patre ſuo: vtꝝ
pater defunctus participet hmōi indulgentias.

De iſto ſunt opi. apud doc. beatus Tho. in quar (*Opinio beati Tho*)
to ſcripto diſt. xlv. q. vi. art. ij. tenet partē affirma
tiuam: tn̄ ſub quadā diſtinctione: quem ſequitur
Aug. de anchona. ⁊ Antonius parte. iij. ti. xxiij. ⁊
plures alij. ¶ Diſtinguit igitur: quia indulgētie (*Indulgētie poſſūt fieri ſub duplici foꝛma.*)
poſſunt fieri ſub duplici foꝛma. Uno modo lar-
giuntur illis qui certū opus pietatis implent: vt
qui viſitat eccleſiā ſcti petri: habebit tales indul
gentias. Aliqn̄ etiā extēdunꝛ ꝓ illis ꝓ quibꝰ fit ta
le opus: vt ſi hec ſit foꝛma: quicūqꝫ hoc opus pie
tatis facit: ipſe vel aliꝰ pꝛo quo facit talē remiſſio
nē cōſequiꝛ. Pꝛimo mō indulgētie non pꝛoſunt
defunctis: qꝛ nō pn̄t opera pietatis facere ꝓ qui-
bus indulgentie ſub tali foꝛma emanantes cōce
duntur. Nec viuus tale opus ꝑficiens: pōt fru-
ctum indulgentiarū in alios trāſferre: qꝛ eius nō
eſt applicare ad aliquid intentionem eccleſie per
quaꝫ cōicanꝛ cōia ſuffragia theſauri ſpūalis: vn
de indulgentie vigoꝛem habent. Hec em̄ appli-
catio ad papā ꝑtinet: ⁊ eccleſie pꝛelatos: potētes
concedere indulgentias. ¶ Scd̄o mō pꝛoficiunt
defunctis: ſi opus pietatis pꝛo quo date ſunt in-
dulgentie: per facientē moꝛtuis applicaꝛ. Illa em̄
applicatio fit ſm intentionē cōcedentis. Nō em̄
eſt aliqua ratio ait Tho. quare eccl'ia poſſit trāſ
ferre merita cōia quibꝰ indulgētie innitunꝛ ad vi-
uos ⁊ nō ad moꝛtuos. Adducit ad hoc rōnem: qꝛ
meritū totiꝰ eccleſie eſt efficaciꝰ merito vnius ꝑ-
ſone: ſed meritū perſonale ſuffragaꝛ defunctis;
vt dictum eſt: ergo multofoꝛtius eccleſie meritūꝫ
cui innitunꝛ indulgentie. Item indulgentie pꝛo-
ſunt exiſtentibus de foꝛo eccleſie: ſed exiſtentes
in purgatoꝛio ſunt de foꝛo eccleſie: alioquin ec-
cleſie ſuffragia eis nō ꝓdeſſent. Item cōſuetudo
eccleſie dū facit pꝛedicare crucem: cōcedit ꝙ aſſu
mens crucē hꝫ indulgentias etiam pꝛo duabus
vel tribus aliqn̄ pꝛo decēm aīabus tam viuoꝝ q̄
moꝛtuoꝛū: qd̄ eſſet deceptio niſi moꝛtuis pꝛodeſ-
ſent. ¶ Alia eſt opinio Hoſtien. ꝙ indulgentie (*Opinio Hoſtiēſis.*)
ex vi indulgentie non valēt defunctis: cū nō ſint
de foꝛo eccleſie. Nam foꝛum eccleſie ligādi ⁊ ſol-
uendi: tantū extendit ſe ad viuētes in terris: dicē
te dn̄o / Petro. Quodcūqꝫ ligaueris ſuꝑ terram: (*Mat. xvj.*)
erit ligatum ⁊ in celis: ⁊ quodcūqꝫ ſolueris ſuper
terram: erit ſolutum ⁊ in celis. ¶ Et dicitur notā
ter ex vi indulgentie: qꝛ opera illa bona pꝛo qui-
bus indulgentie cōceduntur: pn̄t valere defun-
ctis; ſicut alia opera bona ⁊ meritoꝛia: ſi eis ap-
plicantur: nō tn̄ plus valent pꝛopter indulgētias
nec minus q̄ ſi nulle indulgentie eſſent conceſſe.
¶ Et arguunt ad inconueniens: qꝛ ſic papa poſ-
ſet liberare quēcūqꝫ vellet de purgatoꝛio: immo
dando plenarie remiſſionis indulgentias: poſ-
ſet euacuare totū purgatoꝛiū. Semꝑ etiā inueni
ret cauſas rationabiles ita pꝛo defunctis ſicut
pꝛo viuis: puta beneficia ⁊ auxilia impendenda
neceſſitatibus eccleſie cultui diuino augmentā-
do: hoſpitalibus pauperibus: ⁊ ſic de alijs q̄ re-
putantur cauſe ſufficientes indulgentias largiē
di. ¶ Item tunc eccleſia ⁊ papa negligenter age-
rent in tam crebꝛis indulgentijs tempoꝛibus no
ſtris conceſſis: nō extendendo illas ad animas
defunctoꝛum: per conueniētes clauſulas bullis
inſerēdas. De qua tn̄ tanq̄ de pia matre pꝛeſu-
mendum non eſt: ꝙ ita obliuioni traderet filios
ſuos defunctos: maxime cū nō eſſet certioꝛ mo-
dus liberandi aīas a purgatoꝛio: q̄ per indulgē
tias plenarias. Sicut em̄ viuus qui conſequitur
indulgētias plenarie remiſſionis (ſi moꝛitur ſine
recidiua) euolat: vt dicunt doctoꝛes. Ita defun-
ctus tentus in purgatoꝛio ſi pꝛo eo quis indul-

gentias plenarie remiſſionis conſequeref: ſimpliciter liberaref. Stulte igitur tãti ſumptus fierent in exequijs: ac labores in ſacrificijs: orationib⁹: elemoſynis: ieiunijs: quorũ quãtitas effectuũ incerta eſt: cũ per impetrationẽ indulgẽtiarum certe liberari poſſent ⁊ euolare. ¶ Item in omni genere ſuffragiorum apud beatũ Aug. vel Grego. nulla fit mentio de indulgentijs. Cui hec opinio Hoſtien. placet: poſſet reſpondere ad rationes beati Tho. Ad primã q̃ querit rationem quare merita cõia eccleſie per indulgentias pñt a papa trãſferri ad viuos ⁊ nõ ad mortuos. Dicif ꝙ ratio eſt: q: hec trãſlatio nõ fit niſi rõne poteſtatis clauium iuriſditionis ſpũalis. Hec autem data eſt tm̃ quoad viuos ſuper terrã: non quoad defunctos qui ſunt extra eccleſiã militantẽ ⁊ eius iuriſditionẽ. Nõ ergo extẽdit ſe vltra reſtrictionẽ qua a dño qui eã dedit reſtricta eſt. ¶ Et per hoc ptʒ ſolutio ſecundi: lʒ enim meritũ totius eccleſie ſit efficacius merito vnius pſone: tñ meritũ cõe eccleſie non eſt ita in poteſtate: ſicut meritũ perſone quantũ ad ſatiſfactionẽ eſt in poteſtate facientis: nã opus ſatiſfactoriũ pſonale: eſt i poteſtate perſone facientis tanꝙ ſuũ: ideo põt illud reſeruare ſibi vel dare alteri cui maluerit: viuo vel defuncto. Sed meritũ cõmune eccleſie: cui innituntur indulgentie: eſt in poteſtate pape ex cõmiſſione xpi quantũ ad ei⁹ diſpenſationẽ q̃ limitata eſt tm̃ ad viuos. ¶ Ad tertiũ dr ꝙ defuncti non ſunt de foro eccleſie militãtis: nec ſequif qꝺ ideo eccleſie ſuffragia eis nõ ꝓſint: q: illa ſuffragia que proſunt ſunt perſonalia merita: lʒ aliqua facta ſint in perſona eccleſie. Illa aũt vt dictũ eſt poſſunt transferri in viuos ⁊ defunctos: q: pſonali merito põt quis ſatiſfacere pro eo q̃ non eſt de foro ſuo: aut de eodem de quo ipſe eſt. Nõ aũt iudex vt talis ſoluere vel ligare poteſt eũ qui nõ eſt de ſuo foro. De hoc qꝺ additur de cõſuetudine eccleſie in predicatione crucis ⁊c. Dico quod nõ conſtat de hoc modo: nam ⁊ cõtra turcos noſtris diebus etiam cõtra bohemos crux predicata: eſt: ſilr pleniſſime indulgẽtie in reductiõe grecorũ tpe cõcilij Baſilieñ. Itẽ in anno iubileo tpe Nicolai pape anno ⁊c. M. cccc l. Et nullibi appoſite ſunt cõditiões per quas extẽderef ad purgãdos in purgatorio. Exiſtimo aũt ꝙ in caſu hui⁹ dubij eſſet neceſſaria determinatio ecclie.

¶ Circa hanc indulgentiarum materiam defunctis applicandarum ſequitur additio neceſſaria que nunc ſuo loco hic adiuncta eſt: ꝙꝙ non abre collector ⁊ poſt ipſum impreſſor in fine huius operis primaria impreſſione eã annexuerint: cuius tenor is eſt.

R

Attẽde per diligenter hãc de indulgentijs materiam.

CUm in lectione quinquageſimaſeptima tractarẽ de indulgentijs: inqrens vtr indulgẽtie ꝓſint aiabus defunctorũ: recitatis opinionib⁹ cõtrarijs doctorũ: in ſolutionibus rõnũ pro opi. tenentiũ partem q. affirmatiuam: contra Hoſtiẽ. qui tenet partẽ negatiuã. Rñdẽdo ad rõnes beati Tho. dixi nõ cõſtare de hac cõſuetudine eccleſie: dũ ſcilʒ predicat crucẽ ꝙ aſſumens crucẽ ꝓ certo numero aiarum aſſequif remiſſiones plenarias pctõꝝ. Preſertim q: noſtris tpibus cõtra bohemos tpe martini pape quinti: ⁊ cõtra turcos tpe Pij ſecũdi predicata ſit crux: ſilr tpe cõcilij Baſilieñ. pro reductione grecorum. Et anno dñi. M. cccc l quo fuit iubileus magnus: date ſunt indulgentie pleniſſime remiſſionis: que tñ ad aias defunctoꝝ extenſe nõ ſunt. Dũ itaqȝ illa ſcripſi: nõdũ venerat ad man⁹ meas declaratio dñi Sixti pape nouiſſime de medio ſublati: q̃ declarat indulgentias ꝓficere ꝑ modũ ſuffragij etiã animabus in purgatorio exiſtentibus: dũ ad ipſas per ſummũ pontificem expreſſe extendũtur. Hinc ⁊ modernus pontifex dñs Innocentius octauus indulgentias huiuſmodi olim per Pium ſecundum ⁊ Sixtũ prefatũ: viſitantibus eccleſiã Xantonenſem: ⁊ fabrice eius contribuentibus ad animas in purgatorio redimẽdas per modũ ſuffragij: extenſas: etiam ad contribuentes ad ſanctam cruciatam contra turcos extendit. Similiter Calixtus papa tales indulgẽtias dedit in hiſpania eccleſie tyraſinenſi. Sic ⁊ Paſcaſius quintus dedit indulgentias plenarias per modũ ſuffragij animabus in purgatorio: quas vndecim ſummi pontifices confirmauerũt: vt legitur in litera autentica: in introitu capelle eccleſie ſancte Praxedis de vrbe: in qua cõtinetur colũna: ad quã ſaluator noſter in domo pilati ligatus fuerat et flagellatus. ¶ Et fuit data indulgentia ſub hac forma. Quicunqȝ celebrauerit vel celebrari fecerit quinqȝ miſſas pro aia parentis vel amici exiſtentis in purgatorio: dictus Paſchaſius dat remiſſionẽ plenariã ꝑ modũ ſuffragij tali aie. Et ibi habetur ꝙ dictus Paſcaſius poſt mortem cuiuſdã ſui nepotis: dictas quinqȝ miſſas pro aia nepotis ſui in ipſa capella celebrauit: et poſt celebrationẽ quinte miſſe: dũ eſſet adhuc in altari: apparuit ſibi ſupra altare in teſtudine feneſtre: que eſt ante altare virgo maria viſibiliter extrahens nepotis aiam a purgatorio. Hec autẽtice ſcripture leguntur in introitu dicte capelle. ¶ Iteʒ ſummi põtifices dederũt plenarias indulgẽtias ꝓ aiabus in purgatorio: viſitantib⁹ eccleſiã bti Laurẽtij extra muros vrbis: in hũc modũ. Quicũqȝ ſingulis quatuor ferijs totius anni, dictã eccleſiã deuote viſitauerit: ꝓ aia patris: aut alterius exiſtẽtis in purgatorio: dicti ſummi pontifices dant remiſſionẽ plenariã aie ꝑ modum ſuffragij: pro qua eccleſia ipſa modo predicta eſt viſitata. ¶ Et quod frequenter repetitum eſt: per modũ ſuffragij: non eſt intelligendũ: quaſi modus ſuffragij tollat efficaciam indulgentiarum: ita ꝙ opus illud pro quo danf indulgentie factum pro aiabus: nõ plus valeat aiabus: ꝙ ſi idem op⁹ vel ſuffragium factum eſſet pro eis: nullis indulgentijs adiunctis: ſicut quidam intelligere voluerũt. Si eñ fruſtra daref indulgẽtia ꝓ aiabus: nihil eñ ꝓficeret: nec aliqd ſuffragio impẽſo ſuperadderet: ⁊ ꝑ hmõi indulgẽtiarũ cõceſſionẽ ppls decipere: qꝺ de ecclia ⁊ de ſede aplica eſt nullatenus preſumendũ. Sed qꝺ addif ꝑ modum ſuffragij: excludit modũ iudiciarie ptãtis: q̃ dicit iudicialẽ abſolutionẽ ⁊ pene debite in aliã penam volũtarie ac deuote aſſumptã cõmutationẽ. Et ille modus iudiciarie autoritatis: tñ hʒ locũ in viuis: q̃ iudicialiter abſoluunf: ⁊ qb⁹ pena debita in alia volũtarie: ab eis ac deuote aſſumptã cõmutatur: ⁊ vt vult, Alexan. de ales parte. iiij. q. lxxiiij. membro. v. ⁊ poſt eũ ſctũs Bonauẽ. i. iiij. diſt. xx. q. v. Alexã. de ales.

Vni

Uiui eñ dũtaxat aſſumunt voluntarie opus illđ
vt puta peregrinationẽ:eleemoſynam:orationẽ:
contributionem ad opus ſalutare:vel aliđ hmõi
pro quo dantur indulgentie. Cũ aũt hmõi opus
defuncti adimplere nõ poſſunt: dũ illud fit ꝓ eis
ab alio:iam opus alterius ſuffragatur eis vt poſ
ſint conſequi indulgentias nõ minus ꝗ̃ ſi ipſi ꝑ
ſe opus illud impleuiſſent. Et ita indulgentie ꝓ-
ficiunt eis per modũ ſuffragij.i. ꝓpter aliqđ opꝰ
ab alio factum:⁊ eis per modũ ſuffragij applica-
tum. Sicut cum papa dat indulgẽtias oĩbus cõ-
tra infideles pugnantibus:aut pugnatorem pro
ſe mittẽtibus:tunc indulgẽtias pugnantes aſſe-
quũtur per modũ autoritatis iudiciarie:⁊ mittẽ-
tes per modũ ſuffragij : quod maxime verũ eſt: ſi
eſſet aliquis pauper non habẽs ſuis expẽſis mit-
tere:⁊ alius ſuus amicus pro paupere ſine pau-
peris noĩe mitteret:iam pauperi proficerẽt indul
gentie per modum ſuffragij pro quãto opus pro
quo indulgentie conceſſe ſunt: ſibi per modũ ſuf

Sctũs bonauen.

fragij applicatũ eſt. ¶ Uñ dicit ſctũs Bonauẽ.
Si quis ꝯtendat vicariũ ieſu xp̃i habere iudicia
riã poteſtatẽ ſuꝑ eos qui ſunt in purgatorio:non
eſt ei multũ reſiſtendũ : dũmodo hoc dictet rõ vl̃
autoritas manifeſta. Sana eñ fide hoc tenendũ
eſt: ꝙ dñs ſuo vicario plenitudinẽ ſue ptãtis con
tulit: ⁊ tantã quantam decebat puro hoĩ dari ad
edificationẽ corporis ſui:qđ eſt ecclia. Hec Bo
nauen. Cui alludit autoritas Chryſo. ſuper illud

Matt.xvi.

Matt.xvi. Tibi dabo claues regni celorum:quaꝫ
allegat Alex.vbi.ſ. Homini mortali celi ⁊ terre ⁊
omniũ que in eis ſunt:ꝯmiſit poteſtatẽ deꝰ: ⁊ ec-
cleſiam validiorem celo demonſtrauit. Et ſubdit

Alexan.

Alex. Ex hoc patet ꝙ in collatiõe clauiũ maxima
fuit ſummo pontifici collata ptãs. Et probabilr
vel veriſſime preſumitur: ꝙ theſaurus ecclie eſt
in illius poteſtate. Et ꝙ illis qui ſunt in purgato
rio:q2 rõne charitatis in qua deceſſerũt:ſunt ido
nei ad beneficioꝝ eccleſiaſticoꝝ ſuſceptionẽ: põt
illis beneficia cõicare:⁊ ſic poteſt illis facere idul-
gentiã ⁊ relaxationes. Hec Alex. ¶ Hãc ergo ſen
tentiã aſſerentẽ indulgẽtias proficere aĩabus in
purgatorio: per modũ ſuffragij eo mõ quo ſupra
in prima opinione recitatũ eſt lectionis huiꝰ nõ
tã velut opinionẽ:ſed ſniam certam amplecti de-
beri exiſtimo. Tum propter pluralitatẽ doctoruꝫ
eã aſſerentiũ:ſcꝫ Alexã. de ales:ſcti Bonauẽ. btĩ
Tho. Egidij: Durãdi. Pe. de tharantaſia: Rich.
de me.vil. Tho. de argẽtina ⁊ alioꝝ plurimorum.
Tũ maxime ⁊ ꝑncipaliter ꝓpter determinationẽ
ſummoꝝ põtificũ prioꝝ ⁊ modernoꝝ. ¶ Et iõ re-
ſtat rñdere rõnibꝰ ⁊ motiuis ꝓ oppoſita opi. ad
ductis lec. preſenti:⁊ ibidẽ nõ ſolutis. ¶ Ad
primã q̃ arguit ꝙ aĩe in purgatorio nõ ſunt de fo
ro eccleſie ligãdi ⁊ ſoluẽdi : hoc eñ ſolũ extẽdit ſe
ad exiſtentes in terra ⁊c. Rñdetur ſm Alex. ꝙ ſu-
per terrã eſſe dñr quãtũ ad ſolutionem ⁊ ligatio-
nẽ:quouſqꝫ fiat reductio ſiue ingreſſus in regnũ
vt pote dũ aĩe tpalibus ⁊ terrenis iuuãtur ſuffra
gijs. ¶ Itẽ aĩe in purgatorio dñr eſſe ſuper terrã
q2 ſunt de ecclia militãte ⁊ nõ triũphãte. Et ſicut
hi q̃ ſunt in terra:ſunt in via ⁊ nõ in termino: ita
exiſtẽtes in purgatorio ſunt in via ⁊ nõ in termio
Sũt eñ in trãſitu ad patriã quantũ ad purgatio
nẽ qua purgant̃ per penã:ꝑ quã velut ꝑ viã tran-
ſeũt ad patriã:lꝫ ſint in termino quãtum ad ꝯfir-
mationem: q2 ampliꝰ peccare nõ pñt nec mereri.
Etiã ſi cõcedit̃ ꝙ nõ ſunt ſupra terrã ſimplr̃ ſunt
tñ ſuꝑ terrã quãtũ ad abſolutionẽ a penis (quia
hoc meruerũt exiſtẽtes ĩ terris) a qua diſceſſerũt
in charitate: vt ſcilicet illis indulgentie ⁊c. appli-
cari poſſint ecclie ſuffragia. Sunt ergo in terris
quantũ ad ſuffragia eccleſie: ⁊ indulgentias que
eis cõmunicari poſſunt. Et ita ſunt de foro ecclie
ratione meriti quo meruerunt in terris vt iuuari
poſſint: licet ſm ſtatum p̃ſentẽ nõ ſint de foro ec-
cleſie ad aliquid de nouo merendũ vel demeren-
dum. ¶ Item ſunt de foro ecclie ꝓpter delictum.
Nã quilibet reus ſortit̃ foꝝ rõne delicti quocũqꝫ
ſe transferat:etiã extra locũ in quo ꝯmiſit delictũ
remanet ſemper quãtũ ad delictũ ſub iuriſditio-
ne dñi in cuius dñio deliquit: ad quẽ ſpectat cuꝫ
propter tale delictum punire vel penã remittere.
iij.q.vi.c.vlt. ſcilicet qui crimen. Et ideo põt pa-
pa remittere penã exiſtentibus in purgatorio:de
bitã peccatis in terra cõmiſſis:nõ tñ poteſt ſimi-
li ratione abſoluere exiſtẽtes in inferno : a penis
peccatorum in terra ꝯmiſſorũ : quia illi non ſunt
capaces remiſſionis: q2 charitate nudati in pec-
catis ſunt obſtinati:manente aũt pctõ in volun-
tate:non põt tolli pena pctõ debita. Uel dicũtur
eſſe ſuꝑ terram quantũ ad forum mie:⁊ ſi nõ quo
ad foꝝ iuſticie. ¶ Item quia virtute clauiũ ecclie
dum exiſterent ſuꝑ terrã: fuerũt obligati ad ſuſti
nendũ penã tpalem:hic vel in purgatorio ſoluen
dam: in quã ĩ ꝯfeſſiõe fuit eis ꝯmutata pena eter
na. Ideo lꝫ nũc nõ quoad oĩa ſint de foro eccleſie
tñ quantũ ad abſolutionẽ pene: ſunt de foro ec-
cleſie:⁊ poſſunt ſolui de theſauro ecclie. ¶ Nõ Qui
dam etiã tractantes autoritatẽ xp̃i. Quodcunqꝫ

Attẽde duplicẽ ſenſuꝫ autoritatis xp̃i. Qđcunqꝫ ſolueris ſuꝑ terram ⁊c.

ſolueris ſuper terrã ⁊c. dicũt ꝙ illa additio: ſuper
terrã:põt determinare pronomen tu incluſum in
verbo ſolueris:⁊ tũc eſt ſenſus. Quodcũqꝫ tu pe-
tre exiſtens ſuper terrã meus vicarius : ſolueris:
erit ſolutũ ⁊ in celis .i. approbabitur a me ĩ celis
claue ſcꝫ nõ errãte. Alio mõ põt determinare: q̃d
cũqꝫ: ⁊ tunc eſt ſenſus. Quodcũqꝫ ſolubile ſuper
terrã exiſtẽs:tu petre ſolueris:illud erit ſolutũ et
in celo. Et vterqꝫ ſenſus verus eſt:etiã referendo
ad aĩas ĩ purgatorio. De primo ſenſu manifeſtũ
eſt:quia petrus exiſtens in terra per modũ ſuffra
gij ſoluit aĩas in purgatorio. De ſcđo etiam ſen-
ſu pꝫ:q2 ⁊ papa ſoluit aĩas q̃ ſunt ſuꝑ terrã quan-
tũ ad meritũ ⁊ foꝝ:⁊ tales ſunt aĩe in purgatorio
¶ Si dicis papa non hꝫ aĩas ligare exiſtentes in
purgatorio:ergo nec ſoluere:cum vtraqꝫ autori-

Alexan.

tas:ſimul ꝯiunctim eſt tradita. Rñdet Alexã. ve-
rũ eſt a ñs:niſi ex aliqua cã ſpãli meruit aliq̃s eie-
ctionẽ a luminibus eccleſie:⁊ ita ſubtractionẽ ſuf
fragioꝝ. Conſequentia tñ nõ valet:⁊ eſt rõ: q2 aĩe
dũ viuerẽt in corpore:nõ meruerũt vt ligari poſ-
ſent poſt mortem: meruerũt aũt vt iuuari ⁊ ſolui
poſſent poſt mortẽ : etiã tũc nõ eſt tẽpus ligandi
ſed ſoluendi. Patet ita multiplex expoſitio auto
ritatis. Quodcũqꝫ ſolueris ſuꝑ terrã ⁊c. ¶ Poſ-
ſet etiam breuiſſime dici : ꝙ autoritas illa loquit̃
de ligatiõe ⁊ ſolutiõe ꝑ modum iudicialis autori
tatis:nõ aũt de ſolutione ꝑ modũ ſuffragij:q̃ mõ
ſoluit papa aĩas in purgatorio:⁊ illo mõ põt ali-
q̃s ſoluere bona cõicando ei q̃ nõ eſt de ſua iuriſ
ditiõe. ¶ Ad ſcđm qđ inducit incõueniẽs: ꝙ pa
pa poſſet quẽcũqꝫ liberare de purgatorio:⁊ etiaꝫ
poſſet euacuare purgatoriũ qñ vellet. Dicit̃ ꝙ ſi-
cut dicũt ſctũs Tho. ⁊ Bonauẽ. ꝙ indulgẽtia vt
valeat requirit̃ cã rõnabilis. Et diſpenſatio bo-
noꝝ eccleſie cũ moderamine ⁊ diſcretione facien
da eſt. Alioq̃n niſi diſcrete fiat:deus nõ accepta-
bit: q2 ipſe pater miarũ ſic miſeret̃ : vt ſemꝑ velit
timeri ſuã iuſticiã. Preterea indulgẽtie non dan
tur niſi ꝓpter aliqđ opꝰ pium ⁊ vtile ecclie:qđ ne
ceſſe eſt fieri ꝑ viuos ꝓ defunctis vt extẽdat ſe ad
defunctos:vix aũt vel nunq̃ a viuis tot pietatis

opera fierēt: vt per ea omnes anime in purgato-
rio exiſtentes a penis euolarent. Si tamen ita fie
ret per viuos: nihil incōueniēs eſt ꝑ indulgētias
euacuari purgatoriū: ſicut ꝑ cetera ſuffragia ec
cleſie in tantū multiplicata: ꝙ ſufficerent pro re-
dēptione aiarū oīm in purgatorio penas ſoluen
tiū: purgatoriū poſſet euacuari. Non ergo quaſ-
cunqꝫ vult papa de purgatorio liberat: ſed eas ꝓ
quibus fit opus pium: pro quo indulgentie con-
ceduntur. Et ſi ſemper inuenit cauſas rōnabiles
dandi indulgentias: poteſt ſemp eas dare: nec tñ
ſic euacuatur purgatoriū: quia nō ſemper proni
ſed deſides ſunt viui ad agendū pia opera pro de
functis. Et vtinā tantus eſſet in viuis feruor cha
ritatis: vt ſuis ſuffragijs aīe oīs de purgatorio
tollerentur. ¶ O Ad tertiū quod inducit negli-
gentiā eccl'ie ꝛ pontificis pro eo ꝙ nō extēdūt in-
dulgētias q̄ cōiter dātur: ad aīas defunctoꝝ. Cui
addaꝫ quinta rō: q̄ arguit ꝙ in gn̄e ſuffragiorum
apud btm̄ Aug. ꝛ Greg. nō fit mētio de indulgen
tijs. Rn̄detur ꝙ vt dictū eſt: cū diſcretione multa
theſaurus eccleſie diſpenſandus eſt ad eccl'ie vti
litatem. Unde maioribus eccleſie neceſſitatibus
maiores indulgentie reſeruantur. Ita quoqꝫ de-
functis ſuffragia impendenda ſunt: vt per hec vi
uis occaſio non detur deſidie: ꝛ abijciendi onera
ſatiſfactionis ꝓprie. Homines eñ tardi ad opa
ſatiſfactionis: ſi paſſim darētur indulgentie ple-
narie pro aiabus: cuꝫ per eas liberarenꝫ a penis:
omitterent opa ſatiſfactionis: qḋ foret magnum
malū viuentib⁹: cum per hoc priuarētur pmio eſ
ſentiali eterno correſpōndēte opibus ſatiſfacto-
rijs: quod eſt maius malum q̄ pati penā quācun
qꝫ tpalem. ¶ Et quod additur de Aug. ꝛ Greg. di
cendū: ꝙ ante tpa beati Greg. modicus vel nul-
lus fuit vſus indulgentiarū. Nunc aūt crebreſcit
earum vſus: ꝙ ſine dubio: eccleſia habens ſpiri-
tū ſponſi ſui chriſti: ꝛ ideo nō errans ſingula pro
ut expedit tpib⁹ ſuis diſtribuit: mota ꝛ illumina-
ta a ſpū dei: q̄ nouit tpa q̄ pater in ſua poſuit ptā
te: quorum myſteria indagare nō ſufficimus dicē
te filio. Nō eſt veſtrum noſſe tpa ꝛ momenta que
pater poſuit in ſua ptāte. Act. j. ¶ Poſſumus tñ
conijcere aliquas cauſas cur magis modo q̄ olī
vſus indulgentiarū crebreſcit: qm̄ in eccleſia pri-
mitiua caleſcēte adhuc recēter effuſo chriſti ſan-
guine: hoīes feruidi ſanctiſſime vixerūt. Et ſi q̄n-
qꝫ humana ex fragilitate ceciderunt: magnā ege-
runt pniam: vt patꝫ in ſanctis martyribus. Et in
vitis patrū ac legendis ſctōꝝ: idcirco indulgētijs
non egebant. ¶ Itē vt timor tranſgreſſionis mā-
datoꝝ dei induceretur in conuerſos fideles: gra-
ues pnīe iniūgebanꝫ ꝛ pene: ſicut ptꝫ de ſaphyra
ꝛ anania marito eius: q̄ propter mendaciū ſtatiꝫ
ſubitanea morte correpti ſunt: vt habetur Act. v.
vñ magnus timor cecidit in eccleſiā. ¶ Fuerūt et
hoīes proni ad ſuſcipiendū ꝛ agēdū ꝯdignos pe
nitētie fructus: ſm̄ exhortationē Joā. bap. Ideo
tunc nō fuit neceſſarius nec conueniēs indulgē-
tiarum vſus. Nūc vero tepeſcēte charitate in his
vltimis tpib⁹: nec ſatiſfactiōes cōdigne iniūgūꝫ:
nec modice iniūcte perficiūtur: ideo valde neceſ-
ſarius eſt copioſus indulgentiarū vſus: vt qḋ per
accidiā deficit: per alioꝝ ſuffragia ſuppleaꝫ. Sic
cū viuentes tepidi ſunt ad iuuandū aīas ꝑ ſatiſ-
factiōis opa ꝯdigna: decēs eſt ꝛ nūc indulgētias
ad eas extēdere: vt non careant beneficio auxilio
rū. Uñ de hoc arguit Alex. de Ales ad propoſitū
dicens. Pater mīe oībus ꝓuidit ſm̄ ordinatiſſi-
mā diſpoſitionē: ꝛ miſericordiſſimā ſuā pietateꝫ:
ſꝫ recta ordinatio charitatis que exigit vt vn⁹ ab

Modicus vel nullus fuit vſus indulgentiarū añ tēpora btī Gregorij.

Actuū. j.

Mat. ꝛ Luce. iij.

Alexan. de Ales.

alio poſſit adiuuari: hoc maxime exigit circa eos
qui ſe iuuare nō poſſunt. Si ergo hoībus in hoc
ſeculo cum indigent auxilio: prouidit deus de au
xilio per indulgentiā eccleſie conferendā: cum illi
de purgatorio indigeant auxilio: ꝛ ſe iuuare non
poſſunt: videtur ꝙ de indulgentia eis conferen-
da maxime prouidere debuit. Adde: maxime eo
tpe quo alia auxilia negligentius impenduntur.
Non ergo pia mater eccleſia negligēs fuit circa
filios ſuos defunctos: non ſemper: nec frequēter
indulgentias hmōi impetiendo: ſed ordinate eas
diſtribuit vtriſqꝫ conuenit: viuētibus ꝛ defun-
ctis: prout tempus ꝛ conditio exigit: ꝛ prout regi
tur directione ſpiritusſancti. ¶ P Ad quartum
quod arguit ꝙ inutiliter ſumptus fierent in exe-
quijs anniuerſarijs ꝛc. Dicendū ꝙ neqꝫ ſtulte ne
qꝫ fruſtra fiunt ſuffragia defunctoꝝ in ſacrificijs:
in orationibus: abſtinentijs ac eleemoſynis: licet
anime pro quibus hec fiunt: indulgentias plena
rias ꝯſequerētur. In cuius rei ſignum etiam pro
baptizatis in infantia defunctis: nō iutiliter exe-
quie per ſacrificij oblatiōes ꝛc. fiunt: vnde Alex.
de ales par. iiij. q. xlij. ar. vlt. ait. Eccleſia inſtituit
ſacrificiū altaris offerri debere pro paruulis de-
cedentibus in innocentia baptiſmali: de quibus
conſtat ꝙ ſtatim euolāt: cuius multe ſunt rōnes:
ſcꝫ conformitatis eccleſiaſtice ꝯſeruatio: deuotio
nis fideliū ꝛ maxime parentū excitatio: beneficij
redemptionis recordatio: ꝯnexionis paruuloruꝫ
cū ꝯmembris corporis xp̄i myſtici ſignificatio: aīa-
rū purgandarū ſarcine ſubleuatio: debite laudis
diuine expreſſio. Ut eñ conformitas eccl'ie in exe
quijs mortuoꝝ ꝯſeruetur: vt deuotio fideliū ꝛ ma
xime parentū excitēꝫ: vt bñficiuꝫ redēptionis: qḋ
maxime locū habet in paruulis merito paſſiōis
ſaluandis rememoretur: vt ꝯnexio paruuloꝝ cuꝫ
ꝯmēbris corporis chriſti myſtici ſignificeꝫ: ex hoc
paruuloꝝ exeq̄e ſicut ceteroꝝ membroꝝ celebran
tur: vt purgandarū aīaꝝ ſarcina ſubleuetur: et vt
debitū diuine laudis exprimatur: q̄ ſcꝫ ſaluatori
exhibenda eſt: ex hoc ꝙ ſine paruulorum meritis
gratie ſue ſinceritate ſaluātur: conuenit: vt pro il
lis miſſarum ſolennia celebrentur: ꝛ ſalutaris ho
ſtia offeratur. Ex hoc eñ ꝙ pena aiaꝝ purganda
rū illorum gratia mitigatur: ꝛ laus deo exoluitur
ꝛ deuotio fideliū ad eorundē meritum excitatur:
accreſcit paruulis materia gaudioꝝ. Hec Alexā.
¶ Si ergo hec pro paruulis nullis actualiū pec-
catorū maculis fedatis agēda ſunt: de quoꝝ btī-
tudine nullū relinquiꝫ dubiū: quāto magis omit
tēda nō ſunt ꝓ adultis ꝓ quib⁹ indulgētie plena
rie ꝓcuranꝫ: vbi adhuc de eaꝝ liberatione a pur-
gatorio aliquale dubiū eſſe poſſet: nō q̄n indulgē
tiā participēt plenariā: euolēt. Sꝫ dubiū eſſe poſ
ſet an cā indulgētiaꝝ ſit ea quā de⁹ approbat: an
ꝯferētis intētio ſana ſit ꝛ integra: ꝛ nō ſubdola ex
ſimonie vitio vel auaritie ꝓcedēs: q̄ licet nō ſint
facile ꝓſumēda: nō tñ ſunt vndequaqꝫ certa: naꝫ
claue errāte: ptās clauium debita caret efficacia.
¶ Q Deniqꝫ etſi certū foret defuncti aīam idul-
gētie effect⁹ ꝯſecutā eſſe: nō iō ex pmiſſis cauſis
ꝛ rōnibus omittēda ſūt ſuffragia: ſicut nec ꝓ par
uulis quorū certa eſt ſaluatio: q̄ magis hic q̄ ibi
dicte militāt rōnes. Nā per hec ſuffragia magis
q̄ ꝑ idulgētias ꝓcuratas: laus ꝛ honor redditur
deo: fruct⁹ amplior accreſcit ſubueniēti amico: et
augetur cumulatius glīa accidētalis liberando.
Manifeſtū eſt eñ per miſſe ſacrificiū: ꝑ orōnes
deuotas: per multiplicatas eleemoſynas: et cre-
bra ieiunia: magis deū glorificari: cuius ptātem:
miām: iuſticiam: benignitatem in his operibus

ex

ex charitate ad dei gloriā primo ꝛ principaliter:
ꝛ ſecūdario ad anime liberationē exhibitꝫ prote
ſtamur: ꝙ per vnū ſolū op9 cōtributiōis ad ſan
ctā cruciatā: vel ecleſie particularꝫ edificationē
vel pauperū in hoſpitali aliquo collectoꝝ ſuſtē-
tationē. Sic etiā qꝛ illa ſuffragia defunctis impē
ſa ꝑ modū ſatiſfactionis magis ꝓficiūt faciētib9
viuis: ꝙ indulgētie defunctis acquiſite: nō ſunt
aliquatenus omittenda. Quō autem ſuffragia
defunctorū facientibus ea ꝓficiant: dicetur lec.
lviij. et in allegatis ibidē. ¶ R Magis deniq
proficit aiab9 liberatio ꝑ ſuffragia ſatiſfactoria
charorum: ꝙ per ſolas indulgentias cōceſſas ex
ptāte clauiū: nā ꝑ iſtas tm̄ tollitur pena: ſed ꝑ ſa
tiſfactoria charoꝝ opa: ꝛ pena aiaꝝ tollit̄: et gau
diū eis accidētale ꝑpetuū cumulat̄. Gaudēt em̄
plurimū de ꝓfectu amicoꝝ ſuffragia ipēdētium:
gaudēt āpli9 de honore deo ꝑ hmōi ſuffragia ex-
hibito: gaudēt de auxilio ceteris aiabus ꝑ hmōi
ſuffragia ipēſo. Siqdē idulgētie alicui aie acq̇ſi-
te: ei tm̄ et nō aliis ꝓficiūt ad pene mitigationeꝫ

Suffragia nō fiunt ꝓ vna ſola anima.

aut totalē liberationē. Nūꝙ aūt ſuffragia fiūt ꝓ
vna ſola aia: lꝫ principalr̄ fiāt ꝓ vna. Semꝑ em̄
in diuinis officiis ꝛ orōnib9 ꝛ ceteris ſuffragiis: nō
ꝓ vna ſola ſit ſacrificiū orō vel ſuffragiū: ſꝫ etiaꝫ
mēoria fit oim̄ defunctoꝝ i charitate decedētiū.
Siquidē ab oibus orando addit̄. Et aie oim̄ fi-
deliū defunctoꝝ requieſcant in pace. Vñ magis

Animab9 magis proficit liberari per opera ſatiſfactiōis ꝙ ꝑ indulgentias.

ꝓficit animab9 liberari ꝑ opa ſatiſfactiōis: ꝙ ꝑ
indulgētias: licet ꝑ illa tardius: ꝑ iſtas citi9 libe
rent̄: qm̄ ſati9 videt̄ ad tp̄s penā pati: ꝙ gaudio
etiā accidētali ꝑpetuo ꝓuari. Qꝛ tm̄ raro a viuis
opa ſatiſfactoria impēdunt̄: q̇ ſufficiāt ad aie li-
berationē: ideo cōſultū eſt vt indulgētie dū pro
aiab9 cōferūt̄ nullaten9 negligāt̄. Nec ꝓpter in-
dulgētias acq̇ſitas cetera omittāt̄: qm̄ etſi aiab9
ꝑ indulgētiā liberatis nō ꝓficit ſatiſfactiōis ſuf
fragiū ad pene ſublationē: proficit tm̄ eis ad glo
rie augmentū: ꝓficit aliis animabus ꝓpinquo-
rū: vel generaliter oibus ad pene mitigationem
ꝓficit faciēti ad meritū gratie: ꝛ glorie augmen-
tū. deo ad honorē: ꝛ cetera. Per hec etiā deduci
pōt ſufficiētia ſolutionū rationū adductarum ꝓ
hac opinione: immo pro declarata veritate. Et
tm̄ de illo. ¶ S De quinta queſtione principali
ſcꝫ ad quid ſuffragia non valeant defunctis iam
ex premiſſis patet reſpōſio. Ideo breuiter reſpō-

Prima propoſitio.

detur ꝑ quattuor ꝓpoſitiones. Prima. Suffra-
gia viuoꝝ nō valent defunctis ad ſtatus muta-
tionē: ſtatus dico dānationis vel beatitudinis.
Probat̄: qꝛ ꝑ nulla ſuffragia eccl̄ie ipetrari pōt:
vt aliq̇s defunct9 de ſtatu dānatiōis mutetur ad

Eccl̄s. xi.

ſtatū ſalutis: ſtante imutabl̄r hac ſnia. Eccl̄s. xi.
Lignū vbi ceciderit ſiue ad hauſtrū: ſiue ad aq̇lo
nē: ibi erit. glo. Locū queꝫ hic tibi preparaueris

Beatus Thomas.

in futuro habebis. Rōnē aſſignat btūs Tho. q.
iiij. diſt. xlv. quarti ſcripti arti. j. qꝛ fors glie red-
dit̄ ſm̄ menſurā accipiētis: hoc eſt diſpoſitionis
dignitatis ei9 ad premiū. Unuſquiſq aūt ex ſuo
actu diſponit̄: nō ex actu alteri9: actu inquā vo-
lūtario. Nihil aūt volūtariū eſſe pōt: niſi ſua ꝓ-

Diony.

pria voluntate. Et ad hoc facit illō Dioni. eccle.
hierar. Qui pie inquit: vixerunt luciddiſſima diui
naq vita ꝓ merito ab equiſſimis lancibus red-

Secunda propoſitio.

ditur: ꝓ merito haud dubiū ſuo: nō alioꝝ. ¶ Se
cunda ꝓpoſitio. Per viuoꝝ ſuffragia defunctis
non cōparantur merita noua. Patet: quia ſi no
uum eis meritum acquireret̄: acquireret̄ nouus
gradus beatitudinis: et mutaretur ſtatus ꝑmij
eſſentialis: cuius oppoſitū dicit prima ꝓpoſitio
Pꝫ etiā ex allegatis autoritatib9 in pria qōne: ex
quib9 ſufficiēter deductū eſt: ꝙ beatitudo vnicui

Tertia propoſitio.

q reddit̄ ſm̄ ꝓpria merita. ¶ Tertia ꝓpoſitio.
Suffragia viuoꝝ valēt defunctis ad beatitudi-
nis accelerationē. Probat̄: qꝛ ſuffragia ſm̄ pre-
miſſa valēt ad remiſſionem pene ſatiſfactorie in
purgatorio in toto vel in parte: quā tenent̄ i grā
decedētes pati: in ſupplemētū ſatiſfactionis cō-
digne hic neglecte. Huius pene debito manēte
nullus beatificari pōt: qꝛ nec cū debito pene ſi-
mul ſoluende in btitudine. Hoc em̄ eſt impoſſi-
bile: qꝛ ois pena repugnat beatitudini. Nec po-
ſterius ſoluēde: qꝛ nihil eſt poſt btitudinē: cū ipa
ſit eterna fine carēs: ꝛ ꝯñs etiā oē debitū pene re
pugnat beatitudini. Remiſſo itaq hmōi debito
ſublatū eſt impedimētū beatitudinis: quo ſubla
to acceleratur beatitudo. Sententia eſt Sco. in
iiij. ſcripto. diſt. xxi. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Suffra-

Quarta ꝓpoſitio.

gia a viuis defunctis impēſa: augēt in eiſdē bea
titudinē accidētalē. Pꝫ illa ꝓpoſitio: qꝛ cū aie in
purgatorio ſunt beatificāde: ꝛ in btitudine non
ſolū gaudebūt de ꝑfectionib9 diuinis (qō perti-
net ad btitudinē eſſentialē) ſꝫ ēt de bonis ꝓpriis
ꝛ oim̄ electoꝝ. Et qꝛ ſuffragiū eſt q̇ddā bonū etiā
in faciētibus remunerādū: gaudebūt de hoc bo
no ꝓximi ſicut de oib9 bonis ꝓximoꝝ. Hoc aūt
gaudiū: qꝛ eſt de bono creato: ꝛ de bono creatu-
re: ꝑtinet ad btitudinē accidētalē. Sic ꝛ de libe-
ratione vni9 aie a penis purgatorij: oēs alie aie
in purgatorio gaudēt: ꝛ ꝯſolationē quandā acci
piūt. ¶ T Et ſm̄ hūc modū ſuffragiū vni anime
ſpecialiter impēſum: valet oib9. Tho. vij. q. diſt.
xlv. Ualet em̄ ſuffragioꝝ vno mō valet ex radice
charitatis: q̇ facit oia cōia: ꝛ ſic attēdit̄ magis ſꝫ
quādā interiorē cōſolationē: ſm̄ ꝙ in charitate
exiſtēs gaudet ac cōdelectat̄ de bonis alteri9: ꝙ
ſm̄ pene diminutionē. Et ſic magis valet ei q̇ hꝫ
maiorē charitatē: lꝫ ꝓ eo ſpecialiter nō fiat. Nā
q̇ magis diligit ꝓximū: magis gaudet ac delecta
tur de bono ꝓximi: ꝙuis ꝑ hoc pene nō minuan
tur: niſi ꝙtū illud gaudiuꝫ de alteri9 bono: puta
liberatiōis aut merito ſuffragiū impendētis: ſen
ſum pene q̄ſi ſuſpēdēdo vel patiētē ꝯfortādo mi-

Ariſto. vij. Ethico.

nuit: qꝛ ſm̄ phm̄. vij. Ethi. delectatio de q̇cūq mi
nuit triſtitiā inexiſtētē. Et ſm̄ hūc intellectū va-
dit opinio ꝑpoſitiui. ſ. lec. xxvij. recitata: ſcilicet
ꝙ ſuffragia ꝓ vno facta nō magis ei ꝓficiāt ꝓ q̇
fiūt: ꝙ illis q̇ ſunt magꝫ digni: ſicut cādela aliq̇ q̇
accēdit̄ ꝓ aliq̇ diuite: magis prodeſt illis ſecū exi
ſtētib9 q̇ habēt oculos clariores: ꝛ lectio q̇ ꝓ vno
legit̄: nō min9 ꝓdeſt aliis q̇ ſimul audiūt: immo
eis ampli9 q̇ ſenſu magis ſunt capaces. Sec9 au
tem de valore ex hoc ꝙ ꝑ intētionē faciētis alte-
ri applicat̄: ſic em̄ vt dictū eſt: hꝫ rōnē ſatiſfactio
nis tranſlate in alterū. Satiſfactio aūt ꝓprie ad
pene remiſſionē ordinat̄: ꝙtū aūt ad dimiſſionē
pene: ꝑcipue ei valet ꝓ q̇ fit: ꝛ ꝙtū ad hoc nō aſſi
milat̄ ſuffragiū lumini vel lectioni. Nam lumen
poſtꝙ accēſum fuerit: naturaliter agit illuminā
do: nō ſm̄ intētionē ꝛ volūtatē ponētis ſeu accē-
dētis. Debiti em̄ ſolutio liberare ſolet ſꝫ intētio
nē ſoluētis: ꝓ quo em̄ debitū ſoluēs intētionem
ſuā dirigit ꝛ ordinat: is ꝛ nō ali9: a debito libera-
tur. Quātū aūt ad ꝯſolationē ꝛ gaudiū qō infert
ceteris de bono ꝓximi dilecti: ſic nō agit ſm̄ intē
tionē facientis ſuffragiū ſꝫ q̄ſi naturaliter ſm̄ di
ſpoſitionē alioꝝ in charitate. Quare velit nolit
impēdēs ſuffragiū ꝓ vno: ceteri q̇ hūc: aut impē
dentē diligūt magis de ſuffragio gaudēt. Et quā
tum ad hoc nō incōuenicter aſſimilat̄ lectioni ꝛ
lumini. Et de hac materia lati9 vide in lec. iā al-
legata: vbi etiā lati9 tractat̄ vtrū ſuffragiū ſi plu-

rib⁹ impēdit:tm̄ valet cuilibet pluriū:q̄tū ad pe
ne ſolutionē:q̄tū valeret ſi vni ſoli impēderetur.
Itē quō ſe habeāt obligati ad ſuffragia plurib⁹:
vtrū vno ſuffragij actu(exēpli cā)vna miſſa cele
brata ſatiſfaciat oībus. Siſr ꝛ de applicatiōe ſuf
fragioꝝ:pſertim fructus miſſe quēadmodū fieri
poſſit ꝛ debeat a ſacerdote:ꝛ multa alia ad hec p
tinētia:ſupra cū de memoria vivoꝝ agereť:lati⁹
tractata ſunt:ꝛ ideo hic dimiſſa. ¶ U Reſtat ſe-
xta qō ſupra mota:ſcꝫ quoꝝ ſuffragia proſint: an
tm̄ exiſtētiū in gr̄a:an etiā pctōꝝ? ¶ Ad hāc que
ſtionē q̄tū ad ea ſuffragia quoꝝ virt⁹ ꝯſurgit ex
ope opato:iā rńſum eſt ſtatim ſupra. Siſr q̄tum
ad op⁹ operās dū faciēs agit vt miniſter in pſo-
na alteri⁹. Ideo breui⁹ dr̄ poſt ſctm̄ Tho. diſ. xlv.
q. iiij. ar. iij. ꝛ Ric. eadē di. ꝙ op⁹ ſuffragij fieri po — *Opus ſuffragij fieri pōt ab aliquo dupliciter.*
teſt ab aliquo dupliciter. Vel vt a cā pncipali nō
mota:ſꝫ mouēte mādāte aut ordinante op⁹ fieri.
Alio mō tāq̄ a cā inſtrumētali: puta dū faciens
op⁹ agit vt mot⁹ ab alio vt q̄ facit ad alteri⁹ mā-
datū vel ordinationē. Sequiť aūt op⁹ cōditionē
agētis pncipalis magis q̄ inſtrumētalis. Vñ ſi
autor opis pncipalis:ſiue p ſe faciat:ſiue p aliuꝫ
mādet fieri:nō fuerit in charitate: dū mādat vel
ordinat:ſiue fiat executio opis p bonū vel malū
miniſtrū:nō pdeſt defuncto niſi forte p accidēs:
vt ſi paupes eleemoſynā recipiētes excitanť per
hoc ad orādū p defuncto. Sed iſte eſt effect⁹ ope
ris opati:de quo nūc loq̄mur. ¶ Et dico notāter
dū mādat:q2 lꝫ autor pncipalis poſtq̄ mādauit
ante opis executionē iuſtificeť:q2 tn̄ opus ſequiť
cōditionē autoris:dū autor fuerit operis. i. dum
ordinauit op⁹ fieri nō pdeſt defuncto. Siſr ꝛ ecō
uerſo:ſi dū ordinat op⁹ fieri:fuerit in gratia:licet
poſt incidat in mortale priuſq̄ op⁹ fiat:nihilomi
nus valet opus defuncto:q2 hꝫ vigorē ſuū ex pri-
ma ei⁹ ordinatione. Si vͦo faciēs op⁹ facit ipſuꝫ
vt inſtrm̄ motū ab alio:q2 opus fit in pſona prin
cipaliter mouētis ex cui⁹ pſona fit: vnde ſi fit ex
perſona eccleſie:q̄ nunq̄ caret gratia:ſemper va
let. Si vero ex perſona priuati hominis ordinan
tis:ſequiť illius cōditionē:ſi fuerit in gratia: tūc
cū ordinauit:valet ſuffragiū:nō aūt valet ſi tunc
fuerit in mortali:licet recuperet poſtea gratiam
ante executionē opis: niſi de nouo mādaret aut
de nouo acceptaret. Verū eligibili⁹ eſt executio-
nem operis fieri p bonū miniſtrū q̄ per malū:q2
ſi per bonū op⁹ ordinať:ꝛ p bonuꝫ fiat executio:
tūc cū principali cōcurrit etiā deuotio pſonalis
miniſtri:quā miniſter vt principaliter agens ſue
deuotionis pōt trāſferre in defunctū. ¶ X Ex il-
lo ſequiť:ꝙ cautius eſt ordinare ſuffragia p de-
functis p officia eccleſie:vt p miſſas et exequias
funerales. Illa etenim ſemp valēt defuncto ſi ca
pax fuerit:nō obſtāte indiſpoſitione ordinantis
particularis ſeu miniſtri exequētis. Nā iſta ſuf-
fragia fiūt ex pſona eccleſie vt pncipaliter agen-
tis:ꝛ vices ſuas miniſtris cōcedētis vt ex eccleſie
perſona ſuffragia ſua applicent cui voluerint:vt
ſupra patuit lec. xxvj. ¶ Scđo ſequiť ꝙ cautum
valde ꝛ vtile foret:vt volens ordinare eleemoſy-
nas vel alia ſuffragia pro defunctis:ſiue alijs:ſi-
ue p ſeipſo poſt mortē exequēda:ſe prius per pe-
nitētie ſacramētū purgaret:ac ſe deo reconcilia-
ret:quatenus ea in gratia exiſtens ordinaret: q2
tunc in virtute illius ordinationis in gratia or-
dinatoris facte valerēt futura ſuffragia: etiam ſi
Sententia ſancti tho. pctōres exequerenť. ¶ Hec aūt rńſio fundať in
alia ſancti Tho. qui tenet ꝙ ſatiſfactio iniūcta:
facta in mortali:nō tollit penaꝫ pctō dimiſſo de-
bitā:quā tenet in. iiij. ſcrip. diſt. xv. q. iij. articu. ij.

¶ Verū tenentes oppoſitā opinionē doc. ſubti-
lis in quarto diſt. j. q. j. ſcꝫ ꝙ in pctō mortali pōt
quis ſatiſfacere p pctō prius dimiſſo:ita ꝙ ſatiſ-
factio illa tollat penā:licet nō ſit placās nec recō
cilians: ita ꝙ ſi quis pro mortali ſic poſt prioreꝫ
penitentiā cōmiſſo dānareť: pro peccatis prius
dimiſſis quoad culpā ꝛ impleta ſatiſfactione in-
iuncta:ſi fuerat cōdigna in mortali nō punietur
in inferno. Et ſuppoſito ꝙ alter p altero pōt ſa-
tiſfacere qđ oēs tenēt:videtur poſſe dici ꝙ ſuffra
gia p defunctis facta ab exiſtente in mortali tan
quā a principali cauſa:pro q̄to ſunt opera ſatiſ-
factoria:etiaꝫ valēt exiſtentib⁹ in purgatorio ad
pene ſolutionē. Si nanq̄ is qui facit: poſſet pro
ſuis peccatis ſatiſfacere q̄uis ſit extra gratiam:
q̄to magis p alio exiſtēte in gratia: quales ſunt
vincti i purgatorio? Et iſta opinio eſt magꝭ pia:
licet prior ſit ſecurior et minus dubia. Satis eñ
certuꝫ eſt ꝙ ſuffragia q̄ impenduť ab eo qui eſt
in gratia tanq̄ a principali agēte: valēt: de alijs
non ita certū. ¶ Y Et quia incidit materia de or
dinatione ſuffragioꝝ videndū eſt vtrū ordinans
aliquid in teſtamēto pro ſe fieri: vt celebrare miſ
ſas:dare eleemoſynā:augeri cultū diuinum:idq̄
per teſtamentarios negligatur: aut etiā ordina-
tum per miniſtros eccleſie aut heredes omitta-
tur:defunctus nihilominus fructum abſolutio-
nis a pena conſequatur. Sed hec determinatio
queſtionis ſequenti lec. reſeruetur.

¶ Lectio. lviij. A

V:
pereſt
ſoluere
queſtio
nem in
calceſta
tim le-
ctionis
pceden
tis mo-
tā. Pro
cui⁹ ſo-
lutione
reme-
moran-
dum eſt
quod ſupra in principio precedētis lectionis la-
tius habitū eſt:ꝙ ſuffragia ex duob⁹ valēt: ſcꝫ ex
ope operātis tā pncipalis q̄ inſtrumentalis exe
quētis. Scđo ex ope opato nō ſolū ex inſtitutiōe — *Suffragia ex duobus valent.*
xp̄i vel eccleſie:vt pꝫ in ſacris ꝛ orōnib⁹ et actib⁹
priuilegiatis. Sꝫ etiā q̄nq̄ ex effectu cōſequente
ipm̄ op⁹ operatū:vt ex orōne pauperū p defun-
ctis eleemoſynas recipientiū. Quo in memoriā
reuocato:ſimul ꝛ ad q̄d valēt mortuoꝝ ſuffragia.
Rńdeť p aliquas ppoſitiones. ¶ Prima. Ordi- — *Prima propoſitio.*
nans in teſtamēto aliquid p ſe aut ſuis: aut qui
buſcūq̄ fidelib⁹ poſt mortem: ſi tunc cū ordinat
fuerit in charitate:efficaciā ſuffragij per eū ordi
nati:correſpōdētē opi operāti pncipalis agētis
quaten⁹ eſt meritoriū p̄mij eſſentialis:qđ ē aug-
mētū gr̄e ꝛ glīe:plene ꝯſequeť:ſiue fiat op⁹ ordi-
natū:ſiue nō. Ipſa ppoſitio eſt bti Tho. in q̄rto
ſcripto di. xlv. q. v. ar. ij. in ſolutione vltimi argu-
mēti. Et pbať:q2 talis effect⁹ correſpōdet bono
mortui aīe quem elicuit ex charitate:ordinando
hmōi ſuffragiū in finē debitū ꝛ vltimū qui deus
eſt. Hoc eſt ordinās hmōi ſuffragiū p ſe et ſuis:
vt citius deo iungať:eorūq̄ cōſortio: de quibus
pſalmiſta

pſalmiſta dicit pſ.lxxxiij. Beati qui habitāt in
Pſalmus. domo tua dñe:in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te.
Sicq; per eū cū ceteris deꝰ collaudetur : ac ſua
volūtas in ſctōꝝ predeſtinatione impleaꝫ: ⁊ ita
finaliter ꝓpter deum. Iſte aūt actus boni motꝰ
ordinantis iā ꝑfectꝰ eſt:nec depēdet a ſuffragio
poſt futuro quātū ad merita : ergo ſiue fiat ſuf-
fragiū:ſiue nō fraudabitur premio ſibi debito:
immo quātū ad augmētum grē:ſtatim cōſeqtur
premiū:⁊ quātū ad gloriā:ſtat ſimilr ipm cōſeq
Scda pro-poſitio. prius ꝙ ſuffragia fiant. ¶ B Scda propoſitio.
Ordinans in teſtamento vel alſ ſuffragia poſt
mortē agenda:ſi illa nō fiant:fruſtraꝫ ſuffragioꝝ
efficacia correſpōdente operi operanti agentis
principalis quātum ad premiū aliquod accidē
tale qđ eſt pene alleuiatio:⁊ detentionis in pur-
gatorio abbreuiatio. Hec ex Richar.in.iiij.di.
xlv.q.v.principali.arti.iiij. Et ptꝫ : qꝛ quantum
ad hūc effectū meritū eſt ꝯditionale ſi fiat: ideo
nō exiſtente cōditione:nō exiſtit meritū. Unde
Ordinans aliquid fieri ex charitate duplr meretur. aduertendum ꝙ ordinans aliquid fieri in chari
tate:ſic ordinando duplr meretur;ſcꝫ premium
eſſentiale qđ eſt augmentū grē in pñti : ⁊ glorie
in futuro : de quo precedens propoſitio. Scdo
meretur premium accidentale multiplex : quoꝝ
eſt vnū:ꝙ ſi fiat ordinatū per ipſuꝫ: prodeſt ſibi
ad pene purgatorij alleuiationē:⁊ iſto pmio fru
ſtratur:ſi ordinatum per ipm nō fiat:quia vt pꝫ
ex dictis:gñaliter ſuffragia poſt mortē illis pro-
ſunt dūtaxat:qui dum vixerunt meruerunt vt eis
poſt mortē prodeſſent:nec tñ proſunt ſi nō fiāt:
ita in caſu noſtro ſpeciali:alioquin nō plus pro
deſſent facta ꝙ nō facta. ¶ Et notāter dictū eſt
ſi tunc cum ordinat fuerit in charitate:qꝛ ſi ordi
nans nō fuit in charitate dum ordinauit: nihil
meretur per ſuam ordinationem:etiā ſi ordina-
ta fiant quātū eſt ex operāte:ſiue poſtea recupe
ret charitatē ſiue nō niſi per nouū actū recupe-
rata charitate ordinationē illam innouet eā ra-
tihabendo:quia tunc ex illo actu nouo in grā
elicito ſortitur efficaciam:ſiue nō recuperet ⁊ dā
netur. Nec em̄ tunc proficiet quoad penam pro
venialibus ⁊ mortalibꝰ hic dimiſſis in inferno
Tertia pro-poſitio. temporaliter ſoluendam: vt patet ex premiſſis.
¶ Tertia ꝓpoſitio. Ordinās in teſtamēto ſuffra
gium poſt mortē impēdēdū:nullū penitꝰ effectū
conſequitur ex ope opato:ſi ſuffragiū negligaꝫ.
Patet manifeſte:qꝛ neglecto ſuffragio nullū eſt
opus opatū. Ex nihilo autē nihil fit:⁊ qđ nō eſt
Quarta ꝓ-poſitio. futurū nihil vtiq; cauſabit. ¶ Quarta propoſi-
tio. Ordinās in teſtamēto ſuffragiū:ſi negligiꝫ:
effectu eius fruſtraꝫ quē cōſequereꝫ ex ope opa-
to:quātū ad orōnes miniſtroꝝ eccleſie tā caruꝫ
quas facturi erāt ex perſona eccleſie ꝙ ex perſo-
na ſua ⁊ ꝑſonali deuotione:ſimplr ⁊ pauperum
qui recepturi erant legatū. Patet vt ſupra. Nā
nō impleto ſuffragio nihil opaꝫ. Preterea dum
miniſtri ⁊ paupes nō recipiūt legatū:nō tenen-
tur ad ſuffragiū ſpūale impoſitū legato:nec gra
Quinta ꝓ-poſitio. ti eſſe poſſunt de bñficio:qui bñficiū nō recepe-
rūt. ¶ C Ex his ſeqtur quīta ꝓpoſitio. Ordinās
in teſtamēto ſuffragiū ⁊c. fruſtraꝫ effectu libera-
tionis a pena purgatorij:correſpōdente ſuffra-
gio ex ope opato:dum ſuffragiuꝫ negligiꝫ. Ptꝫ.
Nam opi operato ſi fuerit penale correſpondet
vt tali aliqua remiſſio pene ſatiſfactorie inquā-
tum penale. Nā ſm Richar. operatio exterior
vltra bonitatem actꝰ interioris:valet ad accidē
tale pmiū:qualis eſt remiſſio pene purgatorij q̄
tēporalis ē. Similiter ſi fuerit eleemoſyna ex eo
ꝙ eſt quedam ſuſtentatio pauperis propter deū
impenſa:habet remittere aliquid pene peccatis
purgandis debite. Hinc Dan.iiij.dr. Pctā tua
eleemoſynis redime. ⁊ Eccl.iij. Ignē ardētē extin Danie.iiij.
guit aqua:⁊ eleemoſyna reſiſtit pctis:⁊ deꝰ pro- Eccli.iij.
ſpector eſt eius q̄ reddit gratiā. ⁊ Tob.xij. ait ra- Thobie.xij.
phael angelus. Eleemoſyna a morte liberat: et
ipſa eſt que purgat pctā:⁊ facit inuenire vitam
eternam. Hac ergo liberatione caret ordinans
ſuffragium:dū ipm negligiꝫ. Sicut ſi qs ad reſti
tutionem:aut debiti ſolutionē obligatus morte
preuenitur:ꝙuis talis ſi contritus moritur or-
dinauitq; reſtitutionē fieri ab heredibus:ſi re-
ſtitutio negligitur nō quidē dānatur : qꝛ in grā
deceſſit:nec penas perpetuas luet:multo tamē
tardiꝰ a penis purgatorij liberabitur:ꝙ ſi debi-
tum ſolueretur:vt dicit Richard. loco allegato.
¶ D Ex iſtis ꝓpoſitiōibꝰ ſequūtur aliqua cor- Correlariū primum.
relaria per modum doctrinarū. Primum. Nō-
nunꝙ quis fraudatur bonis etiam ſpūalibꝰ ex
culpa alterius. Patet in pretactis caſibꝰ in qui
bus teſtator fraudaꝫ effectu ordinatoꝝ per ipm
ſuffragioꝝ:propter negligentiam aliorum:puta
executorum. Hoc aūt verum eſt ſm beatū Tho.
in tempalibus vt in liberatione a penis purga-
torij que ſunt tempales. qđ vō ad eternaꝫ retri-
butionem:nullus fraudari pōt niſi per ꝓpriam Scdm cor-relarium.
culpam. ¶ Scdm. Stat aliquē in gratia decedē
tem penitus fruſtrari effectu ſuffragiorum quā-
tum ad opus opatū etiaꝫ ſi fiant. Patet in caſu
quo ſuffragia intātū differuntur:ꝙ prius is cui
fiunt purgatus eſt:ſic em̄ ſuffragia poſt eiꝰ libe-
rationē impēſa nō proſunt ad eiꝰ liberationem
iam factam. Hec Thomas. ¶ Tertium. Stulte Tertiū cor-relarium.
⁊ inſipienter agūt qui reſtituenda eleemoſynas
orationes:⁊ teſtamēta que in vita ipſi exeq poſ-
ſunt heredibus aut teſtamētarijs exequēda cō-
mittunt. Ptꝫ triplici rōne. Pria:qꝛ ſi ipſi in vita
exequerenꝫ pter valorē quē hñt ad remiſſionem
pene:eſt etiā eis meritoriū maioris gratie ⁊ glo
rie. Plus em̄ mereꝫ effectualiter dans eleemoſy
nā ꝙ tm̄ dare ordinans. Supaddit em̄ aliquod
opus exterius in merito opi interiori. ¶ Scda:
qꝛ plus valet ad remiſſionem etiā pene:tūc ero-
gare rē ſuā in pios vſus:qñ eſt in dātis ptāte: ꝙ
ordinare vt tūc deꝫ qñ retineri nō pōt:tūc enim
datur nō quaſi ſuū ſꝫ quaſi alienū. Nec attēdūt
tales ſua in vita retinētes:ꝙ ſeruādo pdūt: que
erogādo ſeruare potuerūt. Nā ſicut Iſido.li.iij. Iſido.
ſniaꝝ ſuaꝝ ca.lxiiij. ait. Terrena omnia ſeruādo
amittimꝰ:largiēdo ſeruamꝰ. Patrimoniū retē-
tū perit:erogatū manet. Hinc Eccle.xiiij. Ante Eccle. xiiij.
mortē bñfac amico tuo:⁊ ſm vires tuas expori
gēs:da paupi. Et ſeqtur. Nōne alij relinqs dolo
res ⁊ labores tuos ⁊c. Et qs magis amicꝰ tuꝰ ꝙ Eccle.xxx.
aīa tua? Miſerere aīe tue placēs deo. Eccle.xxx.
Et qui ſibi nequā eſt:cui alij bonus erit? Eccli.
xiiij. ¶ Tertia rō:qꝛ teſtamētoꝝ executores here
des ⁊ amici raro fideles inueniunꝫ. Uñ q̄ in vi-
ta ſua exeqtur:certꝰ eſt de ſuffragio:nec in ſeuiſ-
ſimis purgatorij penis expectare hꝫ ſuffragiuꝫ.
Qui vō cōmittit poſt mortē exequēda:incertus
eſt ſi fiēt:certꝰ aūt eſt de pena donec fiāt. Nā ex
periētia teſte:frequēter trāſit defunctoꝝ mēoria
cū ſonitu:⁊ ꝓcul ab oculis fit ꝓcul a mēoria cor
dis. Perrarū ē ꝙ defunctoꝝ ordinatiōes eo mō
fiāt q̄ ipi viuētes voluerūt. Aut oino negligitur
aut tardius adimpleꝫ:qm̄ plus relicte amantur
diuitie:ꝙ defunctoꝝ aīe. Surde ſunt aures ſup Job.xix.
ſtitū ad voces de penis clamātiū. Miſeremini
mei:miſemini mei ſaltē vos amici mei:qꝛ manꝰ
dñi tetigit me:q̄re me ꝑſeqmi ſicut deꝰ ⁊ carnibꝰ

BIBLIOTECA UNIVERSITAR DE GRANADA

meis ſaturamini: Vere perſequūtur defunctos
carnibuſq; eoꝝ ſaturātur: dum relictis diuitijs
Hieronỹ. abutūtur: ⁊ debita pietatis ſuffragia negligunt
aut negligēter impendūt. De hoc btūs Hiero.
ſuper Lucā ait. De ſubſtātia quā habemus nul
lus fidelior diſpēſator eſt ꝗ̄ noſipſi. Dum ergo
licet: ⁊ dum tp̄s habem⁹: ſollicite tribuam⁹: me-
mores ſimus ꝙ quidā ſapiens dixit. Munera q̄
dat moriēs: munera nō ſunt. Dicit ergo nō eſſe
deo placabilia munera noſtra data poſt mortez
vt ea que in incolumitate vite huius danꝛ. Qđ
ergo voluerit habere in patria eterna: preparet
ſibi quiſq; dū moraꝛ in hac p̄nti vita: q̄ꝛ que hic
recōdit in manu paupis: illic inueniet in p̄ntia
diuine maieſtatis. Melius eſt ergo vt quiſq; vi-
uens que habet deo offerat: ꝗ̄ alius poſt mortē
eius: q̄ꝛ qui ſeip̄m negligit poſt mortē fruſtra pe
nitebit. Vñ ⁊ dñs fideli ſuo diſpenſatori dictur⁹
eſt. Euge ſerue bone: in modico fidelis: intra in
gaudium dñi tui. Hec ille. ❡ E Plus tñ valet
morituro ſi preordinat ſuffragia ſibi impenden
da: ꝗ̄ ſi eadē eo nō ordināte impenderenꝛ: quia
ſi preordinat in charitate exiſtēs duo cōſequeꝛ
bona. Primo: q̄ꝛ ex ipſo actu ordinationis ſic ex
gr̄a ꝓcedēte vt dictū ē: cōſequeꝛ eſſentiale p̄miū
augmentū ſcʒ gr̄e ⁊ glorie: qđ nō cōſequereꝛ per
ordinationē alioꝝ: vel executionē alioꝝ. Solus
eñ eliciēs actū meritoriū: cōſequitur eſſentiale
premiū: ⁊ nullus alter. ❡ Scđm: q̄ꝛ ordinans ſic
in charitate ſuffragiū pro ſe fieri poſt mortē: cō-
ſequiꝛ remiſſionē pene: dum fit executio ordina
tionis ſue: ſiue fiat per exiſtētes in charitate: ſi-
ue nō. Si ṽo ipſe nō ordinaſſet: ⁊ executio fieret
per nō exiſtētes in gratia ⁊ charitate ſm p̄dicta
nihil ſibi ꝓficeret: eſſent eñ tūc executores prin
cipales actores. ❡ Circa qđ duo auiſamēta non
negligenda pono. Primū eſt vt quiſquis teſtm̄
cōdere voluerit: ac pro ſe aut pro alijs ſuffragia
ordinare: aut donationē eccleſie vel pauperib⁹
facere: aut bñficia vel alia ad diuini cultus au-
gmentum inſtituere: ſtudeat ſe prius deo recon
ciliare: ⁊ per ſacr̄m penitētie a pc̄tis purgare: ac
ſic recuperata gratū faciente gratia: ordinatio-
nem: inſtitutionē: donationē: deo offerat: ſic cer
tus erit: ꝙ p̄ter merituʒ eſſentialis premij: quod
ſtatim ordinādo cōſequiꝛ: oīa ordinata ꝓficiēt
ad medelaʒ ⁊ aīe ſue liberationē. ❡ Scđm: ꝙ cū
in extremis muniꝛ ſacramētis renouaret per ra
tificantem cōſenſuʒ oīa per ſe ordinata ad diui-
num honorē p̄ncipaliꝛ: etiā quecūq; per alios ex
ſua pſona ordināda. Sic eñ ſi qua prius ordi-
naſſet extra gr̄am: per iſtū nouū cōſenſum repu
tabūtur ſibi ac ſi nūc de nouo per eū fuerint or-
Quartum correlariũ. dinata: ad qđ faciēdum etiā per circūſtātes ſol-
licite moneaꝛ. ❡ F Quartū correlariū. Teſtamē
toꝝ executores amici ⁊ heredes infideliꝛ agunt ⁊
grauiter peccāt: qui ſuffragioꝝ executionez ſine
rationabili cā differūt. Patet clare: q̄ꝛ cōtra pro
ximi charitatē agunt: nec defuncto fidē ſeruant
quē ſua negligēti dilatione miſere cruciant pe-
nis acerbiſſimis: cū ip̄m (cōmiſſa exequēdo) ab
eiſdē liberare potuiſſent. Hinc egentiū necato-
ribus cōparātur: vt habeꝛ. xiij. q. ij. qui oblatio-
nes. j. ⁊ duob⁹ ca. ſeq. ait eñ ibidē cōcilium car-
thaginēſe: varēſe ⁊ agathēſe. Qui oblatiōes de-
fūctoꝝ: aut donata: aut in teſtamēto relictas re-
tinent aut difficulter reddūt: tanꝗ̄ egentiū ne-
catores excōicenꝛ ⁊ vt infideles ab eccl'ia abijciā
tur: q̄ꝛ ⁊ fideles de hoc corpore recedētes votoꝝ
plenitudine: ⁊ paupes cōſolatione alimonie: et
neceſſaria ſuſtētatione fraudantur. Hi ergo ta-
les quaſi egentiū necatores ⁊ velut nō credētes
iudicium dei habēdi ſunt. Vnde ⁊ btūs Hiero. Hieroñ.
Amico inquit rapere quippiā furtuʒ eſt: eccl'iaʒ
fraudare ſacrilegiū eſt: accepiſſe paupib⁹ erogā
dum: ⁊ exinde aliquid ſubtrahere: oīm predonū
crudelitatē ſuperat. Hec ille. ❡ G Sʒ hic inci-
dit alia queſtio. Vtrum magis ꝓſit ſtatuere an-
niuerſaria ꝑpetua: aut certū cultū diuinum: vel
eleemoſynas ꝑpetuas certis vicib⁹ ſingulis an-
nis exequēdas: ꝗ̄ ſi vna vice oīa illa impēdanꝛ.
Exēpli cā. Quis vult ad pias cauſas erogare. xx.
florenos: vtrum plus ꝓficiat ei diſtribuere vna
vice oēs paupibus: aut eccleſie miniſtris: vt ea-
dem die celebrēt. cc. miſſas: aut emere. j. flo. an-
nui cēſus qui ſingulis annis certo die erogeꝛ in
pios vſus: eleemoſynas ſcʒ pauperuʒ aut mini-
ſtris illa die celebrantibus. De hoc nō inuenio
aliquid particulariter ad hoc definitū: ideo que
dico ad dādum occaſionē altius ſpeculandi di-
co: nō aliquid determinādo. ❡ Quātū ad p̄miū
eſſentiale facile dr̄ ꝙ ſi vtrobiq; ē eadē charitas
⁊ idem conatus volūtatis: ac cetera ſunt paria:
eſt idē meritum: ⁊ per cōſequēs nō diſpar p̄miū
nam quātū ad illud p̄miū volūtas pro facto ha
betur. Neq; eñ in hoc merito magnitudo opiſ: Luc. xxi.
ſed attēdiꝛ affectus. Propter qđ vidua duo era
in gazophylaciū mittēs a dño p̄ferꝛ ceteris oīb⁹
maiora mittētib⁹. Sed loquēdo ad ꝓfectū acci-
dentalis p̄mij: qđ eſt liberatio a pena purgato-
rij: videtur poſſe diſtingui: q̄ꝛ pōt ocul⁹ intētio-
nis inſtituētis inſtituēdo reſpicere ampliatiōeʒ
diuini cultus ⁊ honoris: ac ꝓximoꝝ edificatio-
nē p̄ncipaliter: aut inſtituēdo magis ꝓ pc̄tis pro
prijs ſatiſfactionē. Si p̄mū magis ꝓficit ad re-
miſſionē pene inſtituere cultū perpetuū ⁊ elee-
moſynas ꝑpetuas ꝗ̄ tēporales: q̄ꝛ quāto magis
in ope queritur diuinus honor ⁊ ꝓximi edifica-
tio: tāto magis opus eſt meritorium eſſentialis
premij. Procedit eñ ex feruētiore charitate dei
⁊ ꝓximi: que nō q̄rit que ſua ſunt: ſed q̄ ſunt ieſu
xp̄i ⁊ ꝓximi. Et quāto opus eſt magis meritoriū
eſſentialis p̄mij: tanto etiam magis eſt ſatiſfa-
ctorium pro pc̄tō: vt declarabiꝛ ſequenti dubio.
Magis autez queritur diuinus honor in cultu
ꝑpetuo ꝗ̄ tēporali. Sil'r ⁊ edificatio ꝓximorum
q̄ꝛ nedū p̄ſentiuʒ: ſʒ etiā futuroꝝ. ❡ H Si dicis
ſuffragiū futurum nō ꝓdeſt ad pene liberatio-
nē priuſꝗ̄ exhibeaꝛ: vt p̃ʒ ex propoſitione quin
ta: ⁊ ideo fructuoſius eſt inſtituere ſuffragia que
ſtatim fiant: ꝗ̄ que poſt lōga tēpora explebunꝛ:
qualia ſunt hmōi ꝑpetua. Rñdeꝛ ꝙ verū eſt de
ſuffragio ſimpl'r futuro: ſcʒ qđ neq; in ſe neq; in
ſua radice p̄ñs eſt: ſʒ dum fiunt fundatiōes per-
petuoꝝ ſuffragioꝝ: iam totū ſimul exponitur a
fundatore vnde obligabunꝛ futuri ad ſuffragio
ruʒ opa: vt in caſu: ſiue ordinet. cc. miſſas ſimul
legi: ſiue ſingulis annis decem ꝑpetuo fundans
redditus vnius floreni ꝓ miniſtris eccleſie: ſem
per hʒ exponere in prōptu ⁊ ſimul xx. flo. ⁊ ſic iā
in actu ponitur fundatio futuroꝝ: in qua ſicut
in radice p̄ſentia ſunt oīa futura ſuffragia: q̄ꝛ iā
factum eſt vñ fiant in futuro. Secus in priorib⁹
propoſitionib⁹: vbi nō p̄cedit aliqua fundatio
nihil etiā exponiꝛ: ſʒ dūtaxat cōmittiꝛ vt fiat in-
ſtitutio: ⁊ ita nō poniꝛ in actu radix ⁊ fundatio
futuroꝝ. Et quia illa inſtitutio in longum: fit ad
maiorē dei honorē ⁊ ꝓximoꝝ edificationem ac-
ceptaꝛ a deo vt p̄uiſa ad remiſſionē tante pene
quātū ſolueret exhibita. Sicut et paſſio xp̄i pri⁹
ꝯtulit gr̄aʒ p̄rib⁹ ꝗ̄ exhibereꝛ a xp̄o: eo ꝙ ꝓpt eā
vt p̄uiſā p̄res ſalui f̄cti ſūt ⁊ iuſtificati. Indignū
enim

enim videtur ꝙ is qui preponit diuinum hono-
rem proprio cōmodo: ſentiret ex hoc iacturam.
¶ Uel ſi vtiqȝ inſiſtis: ꝙ ſaltē ſuffragia plus va-
lebūt exhibita ꝑciſe ex ope operato: ꝙ̄ nō exhibita

Richar.

vt videtur ſentire Rich. dicēs: ꝙ ſi bon⁹ hō mit
tat eleemoſynaȝ pauperi per ſeruū: q̄ ex malicia
eleemoſynā pauperi nō porrigit: minuitur q̄deȝ
meritum mittētis nō quoad impetrationē grē:
ſed quātū ad remiſſionē pene: maxime q: ſi ille
pauper eleemoſynā recepiſſet ſeruētius oraret
pro eo Dicēdū et ſi aliquo mō minuit remiſſio
pene: q̄ preciſe corrñdet operi operato: tñ ex alia
parte augetur: pro quāto iuſtificatio facta eſt ex
maiori charitate: que magis querens deū parui
pendit cōmodū ſuū. Unde maior remiſſio pene
correſpondet tante charitati inſtituentis ſuffra
gia perpetua ꝓpter diuinū cultum: ꝙ̄ correſpō-
debit ſuffragijs ſi actu ſimul ex minori charita-
te fuiſſent exhibita. Si vero inſtituens magis di-
rigeret oculū ad propriū cōmodum: circa tñ dei
contēptū: poſſet dici ꝙ iſta ſuffragia (ſi tñ aliq̄d
valerēt) plus valerent exhibita ſtatim ꝙ̄ in lon-
gum dilata. Et dico (ſi tñ valerent) q: verti pōt
in dubiū ſi valeāt: dū principaliter intēdunt pro
pter cōmodū ꝓpriū: ſcȝ liberationē a pena: pro-
pter defectū circūſtantie finalis vltimi. Iſta enī
circūſtantia deficiente: nō erit inſtitutio merito
ria premij eſſentialis: q: etſi ꝓcederet ex habēte
charitatem: nō tñ elicitur ex charitate: qđ requi-
ritur ad tale meritum: pōt tñ eſſe aliquo modo
meritoria premij accidentalis: hoc eſt alicuius
boni tꝑalis: qualis eſt remiſſio pene purgatorij.
Si hec rñſio nō placet: cedo libens ſnie ſaniori
¶ I Ad vltimā q̄ōnē ſuperius lec. lvj. factaȝ: vcȝ
vtrum ſuffragia facta pro defunctis etiā valeāt
ſiue ꝓſint viuis facientib⁹ ea. Et vtrū tm̄ actori
ꝓſint quātū prodeſſent ſi intētionē ſuā ad aliuȝ
nō dirigeret. Diſtinguēdū erit de valore ſuffra-

Ualor ſuf-
fragij ex
charitate
ꝓcedētis ē
duplex.

gij ſm btm̄ Tho. diſt. xlv. quarti ſcripti. q. iij. ar.
vlti. ſnialiter: ꝙ valor ſuffragij ex charitate pro-
cedētis eſt duplex ſm duplex meritū. Meritum
vcȝ ꝑmij eſſentialis: hoc eſt alicuius gradus bti
tudinis que eſt viſio ⁊ fruitio dei perfecta. Eſt ⁊
meritū premij accidentalis: hoc eſt alicui⁹ boni
tꝑalis vel etiā eterni: qđ nō eſt de eſſentia btitu
dinis: vt gaudiū qđ habet de bono creature. In
ter premia accidētalia eſt etiā remiſſio pene pur
gatorij: de qua principaliter nūc agitur. Quātū
ad premiū eſſentiale cōiter dñr opa meritoria:
quātū ad pene redēptionē dicunt ſatiſfactoria.

Queſtio.

¶ Hac diſtinctiōe premiſſa: dicit primo: ꝙ ſuf-
fragia quātū ad premiū eſſentiale tm̄ valent vi-
uis: ſcȝ actori ⁊ nō defunctis: ⁊ hoc ſi ſuffragium
elicitur ex charitate. Patis ex dictis. ſ. lec. lvj. in
rñſione ad queſtionē ibi motā: ⁊ lectione. lvij. in
rñſione ad quintā queſtionem. ¶ Sed vlterius
queſitū eſt an tantū valeat actori: ⁊ hoc quoad
ꝑmiū eſſentiale: ac ſi pro ſe fieret: ⁊ intentio ſua
ad alium nō dirigeretur. Ubi poſſet generalius
queri: vtrū opus ſatiſſactorium ex intentiōe ſa-
tiſfaciēdi ⁊ ſoluēdi debita pro peccato cōmiſſo:
ſiue a ſe/ſiue ab alio: tm̄ valeat actori ad ꝑmium
eſſentiale: quātū ſibi valeret: ſi intētioneȝ ſuam
tantū ad beatitudinē acquirēdā dirigeret: ⁊ nō
ad penā redimendā. Uerbi gratia. Imponit in
foro penitētie opus aliquod ſatiſfactoriū: peni
tens exequitur illud in charitate: intētiōe ſatiſ-
faciēdi ꝓ ſuis peccatis. Utrū tale opus tantum
ꝑmiū mereat in beatitudine: quātū mereretur:
ſi nō eſſet iniunctū pro penitentia: nec haberet
reſpectus a faciente ad pene ſolutionem debite
pro peccatis. ¶ R Ad hanc queſtionem reſpō-
detur per quatuor ꝓpoſitiones notatu dignas.

Rñſio ad
q̄ōnem.
Propoſitō
prima.

¶ Prima. Exequēs opus ſatiſfactionis ſibi in
poſitū in foro penitētiali ex charitate meret in
illa executione ꝑmiū eternum. Probatur: q: ois
actus bon⁹ viatoris procedēs a charitate ē me
ritorius ꝑmij eterni. Patet per illud ſaluatoris
Ioā. xij. Si quis mihi miniſtrat me ſequat: ⁊ vbi
ſum ego: illic ⁊ miniſter meus erit. Miniſtram⁹
charitatis operibus: ego erimus vbi ipe eſt: nō
in terris: ſed in beatitudine: in qua ſemꝑ eſt xp̄s
quia eternaliter eſt btūs: tota ſcriptura concor-
dat. ¶ Scđa propoſitio. Nulla actio meritoria

Ioā. xij.
Scđa pro-
poſitio.

eſt minus meritoria premij eterni: ex eo ꝙ cum
hoc ꝙ eſt meritoria: eſt etiam ſatiſfactio vel re-
demptio temporalis pene peccatis debite. Pa-
tet: quia niſi ſic nimis punirent boni ⁊ electi: ſi
aliquis gradus eterni premij debitus tolleretur
aut minueretur in recōpēſationē pene tempora
lis remittende: immo meli⁹ cōſultiuſqȝ foret to-
tam penā purgatorij ſoluere: ꝙ̄ ꝓ ſublatione il-
lius pene aliquo gradu glie carere. Subtractio
enī illius gradus glorie: excederet longe quācū-
qȝ tēporalem penā: ⁊ ſicut grauior eſt pena dāni
quacūqȝ pena ſenſus etiā eterna: multo magis
grauior pena eſt: pena dāni quātum ad hūc gra
dum eterna quacūqȝ pena tꝑali. Silr ſtulte tūc
facerent cōfeſſores penitētiā per modū ſatiſfa-
ctionis imponētes: ⁊ ꝑſertiȝ in hoc ꝙ opa deuo
tionis ⁊ meritoria opa vite eterne in ſatiſſactio
nem imponūt: dicentes Opa bona que facies
ſint tibi in remiſſionem peccatorum: q: tollerent par-
tem ꝑmij debitā illi merito. Stulte etiaȝ facerēt
homines pro peccatis ſuis ſe in hoc ſeculo affli
gentes. Cōſultiuſqȝ eſſet viatorib⁹ oīa ſua opa
facere ꝑciſe ꝓpter amorē dei: ⁊ ad merendū bti-
tudinem: ⁊ oēm ſatiſfactionē vſqȝ ad purgato-
rium differre: qđ eſt contra illud Luc. iij. Facite

[Lu]ce. iij.
[T]ertia pro
poſitio.

fructus dignos penitentie. Contra etiam patrū
doctrinas ⁊ ritū eccleſie. ¶ L Tertia ꝓpoſitio.
Actioni meritorie ſatiſfactorie debetur tantum
premij eterni: quātum debetur ſimili actioni: in
iſtomet ſatiſfaciēti vel alio: vbi talis meritoria
actio nō eſſet ſatiſfactoria. i. redēptio pene tem
poralis ceteris omnib⁹ paribus. Pro intellectu
huius ꝓpoſitionis pono. Sint duo quoꝝ vnus
tenetur ad penā tꝑalē: alius nō tenetur: quia re
miſſa eſt ſibi ois pena: putet tamē ſe obligari ad
aliquā penā. Faciant hi opa certa animo ſatiſ-
faciēdi: ⁊ ſit equalis charitas in vtroqȝ: equalis
quoqȝ conatus: equalis deniqȝ intentio actus
⁊ ita de alijs. Nulla ſit inter eos differentia: niſi
ꝙ vnus obligatus ſit pene: alter nō: licet ambo
putent ſe obligatos. In illo caſu nō minus pre-
mij debetur actioni ſatiſfactorie: ꝙ̄ ei que nō eſt
ſatiſfactoria. Patȝ ꝓpoſitio ex eo q: nulla actio
meritoria eſt min⁹ meritoria ex hoc ꝙ ſimul eſt
ſatiſfactoria: ⁊ per ꝯñs cū in hmōi actiōib⁹ (de
quib⁹ caſus) eſt oīmoda paritas: excepto ſolo ꝙ
vnus ſatiſfacit: nō alterius in quo nihil eſt ſol-
uēdum: que diſparitas nō facit differētiā in me-
rito: iō nec erit differentia in premio: debet igit
equale ꝑmiū eſſentiale vtriqȝ. ¶ Quarta ꝓpoſi
tio. Actioni meritorie ⁊ ſatiſfactorie debetur qñ

Quarta ꝓ-
poſitio.

qȝ maius ꝑmiū: ꝙ̄ ſili actiōi meritorie nō ſatiſ-
factorie in ipomet vel alio. Patȝ: q: in illo qui hȝ
ſatiſfacere illa actio eſt meritoria tanti gradus
beatitudinis: quāti in illo alio qui nō indiget ſa
tiſfactiōe: ⁊ cū hoc eſt redēptiua alicuius pene
in eo qui habet ſatiſfacere ⁊ nō in alio cui totuȝ
dimiſſum eſt: licet in caſu ignoret licet/ſibi vale-

ret equaliter ad remiſſionem pene ſi eſſet debi-
tor pene. Nã vtriqz equaliter valeret: ſi vterqz
equaliter indigeret: et ſi neuter indigeret: neutri
quo ad illum effectũ valeret. Sicut ignis rẽ hu-
midam et frigidaz calefacit et exiccat: aliam rem
eque frigidam ſed ſumme ſiccam calefacit qdẽ:
ſed nõ exiccat: exiccaret autem ſi humida eſſet.
Põt tñ rationabiliter dici: ꝙ ſicut tale opus ex
charitate factũ valet vni illoꝝ: vt dictum eſt: ad
redẽptionẽ pene tp̃alis: illi ſcz qui habet ſatiſfa
cere: ita valet alteri ad aliquod aliud bonum tẽ
porale: puta ſanitatem vel multiplicationẽ tem
poraliũ vel preſeruationẽ a malo ſpecialẽ et cete
ra hm̃oi. Uel ex hoc valere colligitur theſaurus
eccleſie: vñ per indulgentias ſubueniẽt indigen-
tie ꝓximoꝝ ad ſatiſfactionẽ obligatorum. ¶ Ex
quo ſequitur ꝙ ſtulta eſt hec et impia parcitas:
qua quis ſubtrahit ſuffragia ꝓximis timore di-
minutionis premij: ſe pro tali opere in beatitu-
dine manẽtis. Patet: q2 per hoc premiũ nõ mi-
Quinta ꝓpoſitio. nuitur. ¶ Quinta propoſitio. Stat qñqz opus
ſuffragij ex intentione pro defunctis facti eẽ ma
ioris meriti q̃ ſi fieret ſolo reſpectu beatitudis
acquirẽde ſibiipſi. Patet: q2 maiori charitate vi
detur accẽſus: qui ſcintillas mittit ad alios: ma
xime ad inimicos: q̃ is qui ſibi ſoli ſollicit9 eſt.
Charitas em̃ nõ que ſua ſunt querit tm̃: ſed que
aliorũ: et ignis intẽſus in modio includi nõ põt
ſed erũpit: et purior eſt amor ille quaſi minus ha
bens de ꝓprio ſiue amore concupiſcẽtie: qui fre
quẽter minuit amorẽ amicitie: et per cõſequens
meritum: q2 ſolus amor amicitie dei principiũ
eſt meriti: nõ amor cõcupiſcẽtie dei vel ſuiipſius
Op9 ſatiſfactoriũ põt valere ad remiſſionẽ pene alicui dupliciter. ¶ Quãtum ad meritum premij accidẽtalis:
et preſertim remiſſionem pene tẽporalis: de quo
magis ad propoſitum. Aduertendum: ꝙ opus
ſatiſfactorium põt valere ad remiſſionem pene
alicui duplr ſcz directe et idirecte. Directe valet
illi ad quẽ intentio actoris dirigitur tãq̃ ad illũ
pro quo opus illud operatur. Indirecte: qñ hoc
mõ actoris intentio nõ dirigitur: ſed al's ad ali-
quem fructus operis deriuatur. Primo modo et
directe nõ valet actori ad pene remiſſionez: niſi
inquãtũ fieret vel pro illo qui ſuffragio nõ indi
geret: vt ſi is pro quo fit iã eſſet btũs: vel pro eo
qui iuuari nõ poſſet: vt damnatus. In hoc eniz
caſu quia non proficit illis pro quib9 fit reuer-
titur meritũ ad eũ qui facit: ſm illud ps. xxxiij.
Pſalmus. Oratio mea in ſinu meo conuerteẽ. et Luc. x. Si
Luce. x. non fuerit filius pacis: pax veſtra ad vos reuer-
tetur. Eſſe em̃ debet habitualis intentio facien
tis ſuffragiuz qđ ſibi proficiat: ſi illi pro quibus
facit capaces nõ fuerint. Si vo capax fuerit is
pro quo fit: nõ proficit ad hunc finẽ actori: q2 vt
dicit btũs Tho. vbi. ſ. opus ſuffragij reputatur
Beatus Thomas. quaſi eius ꝓ quo fit: igitur ita abſoluit eũ a de-
bito pene: ꝙ nõ abſoluit facientem a debito pro
prio pene: quia in tali recõpenſatione attẽditur
equalitas iuſticie. Opus aũt ſatiſfactorium ita
põt applicari vni reatui: ꝙ alterum nõ cõpen-
ſat. Nã reatus duoꝝ pctõꝝ requirit maiorem ſa
tiſfactionẽ q̃ vnius. Cũ ergo totũ opus applica
tur alteri q̊ eo indiget: nihil remanet actori: naz
qui ſm hũanã iuſticiã pro altero debituz ſoluit
tali ſolutiõe ſeipm̃ a debito ꝓprio non liberat.
Et de hoc latius dictum eſt. ſ. lec. xxvij. et. xxviij.
¶ M. Indirecte vo plurimũ valet actori: nedũ
ad remiſſionẽ pene quã ipe nũc debet: vel ex cõ-
mitẽdis peccatis debebit: ſed etiã ad augmẽtũ
gr̃e: ad pſeuerãtiã in bono: vel ad primã gratiã
impetrãdã. ¶ Primũ patet: q2 per hoc merẽtur

actores: vt dum ad eũdẽ ſtatũ venerint: etiã ſu-
perſtitum ſuffragijs adiuuari poſſint. Nam vt
ſupra dictum eſt: illis mortuis proſunt ſuffragia
viuorũ qui dum viuerent meruerunt vt poſſint
eis poſt mortem hec ꝓdeſſe. Et licet per finalez
perſeuerãtiã in gratia gñaliter hoc merentur vt
dictum eſt: ſpãliter tñ hoc merentẽ et appropriate
faciendo nũc miam cũ p̃deceſſoribus defunctis
ſuis. Nam ſcriptum eſt. In qua menſura menſi
fueritis remetiẽ vobis. Mat. vij. et iterũ beati Mat. vij.
miſericordes: qm̃ ipſi miſericordiã conſequenẽ.
Mat. v. Ita reuera et nos ſi modo miſericordes
fuerimus in defunctos: merebimur ſimilib9 ſu-
perſtitum ſuffragijs ſubleuari: alioquin iudiciũ
ſine miſericordia fiet ei: qui non facit miſericor-
diam. Jaco. ij. ¶ Nec improbabiliter hanc vnã Jaco. ij.
eſſe cauſam inter ceteras exiſtimanduz eſt: cum
frequenter tam tarda et imperfecta ſit teſtamen
toꝝ expeditio: q2 et ipſi dũ vixerunt negligentes
extiterant executores circa ſuoꝝ p̃deceſſorũ te-
ſtamẽta. Scðm ptz: quia hos quib9 viui impen
dunt ſuffragia habituri ſunt ꝓ ſe diligẽtiſſimos
interceſſores. Licet em̃ nũc purgatorij ignis car
cere teneantur: ſunt tñ amici dei: et magni apud
deum meriti: qui ingrati bñficioꝝ eſſe non poſ-
ſunt: ideo liberati ſuis liberatoribus vicẽ repen
dentes: pro eis potẽter dñm exorabunt. Nõ tm̃
cum ipſi nunc ſuffragia impẽdentes etiam pur-
gatorijs tenebanẽ ignibus: quo tunc non mino
rem ſatiſfactionẽ orõnibus impendent q̃ rece-
perunt. Sed dũ adhuc in via exiſtunt: pñtis vi-
te gratie augmẽtum: eiuſqz perſeuerãtiaz impe-
trabunt. Nec hoc tm̃ eos facere credendum eſt
dum liberati ſublimabunẽ ad gloriã: ſz pie putã
dũ: ꝙ hoc ipm̃ agant adhuc exiſtẽtes in purga-
torio: nã qui ibi exiſtẽtes corpalia viuis p̃ſtant
beneficia: quõ nõ magis ſpũalia impetrabunt?
¶ Legiẽ aũt et ſcribit Petrus Damiani de bea-
to Seuerino coloniẽſis eccl'ie epõ: ꝙ ſatiſfactio
nis detẽt9 penis miraculis claruit in terris. Si-
militer de btõ paſcaſio romane eccl'ie diacono:
refert btũs Greg. lib. iiij. dial'. ¶ O Neqz negã
dũ ẽ pleroſqz diuti9 purgari: q̊ maioris ſunt me-
riti: et ꝑ ꝯñs potẽtiores apud deũ: nõnullis citi9
liberatis aut euolãtib9: qđ manifeſtũ eſt de pue
ris ante vſum rõnis in baptiſmali innocẽtia de
functis q̊ euolãt: et minoris meriti ſunt exiſtẽti-
bus i purgatorio. Et ex illo pz quartũ: ſcz ꝙ pñt
impetrare p̃mã gr̃az. Tertiũ eñ: ſcz pſeuerãtiaz
manifeſtũ eſt ex ſcðo: q2 eadẽ rõne qua impetrãt
augmẽtũ gr̃e: impetrãt et pſeuerãtiã. Sz quartũ
ptz: nã ſtat faciẽtẽ opus ſatiſfactoriũ eẽ in pctõ
mortali: et lz tũc ipm̃ op9 par ꝓſit ſm p̃dicta: pẽ
ſanẽ tñ ale ſancte defunctoꝝ nõ tã op9 q̃ affectũ
q2 pfecta in eis eſt charitas: et nõ deſinent repẽ-
dere affectũ. Repẽdẽt aũt in eo qđ magis neceſ-
ſariũ eſt ei cui repẽdunt inquãtũ pñt. Pñt autẽ
orõnib9 impetrare gr̃am capaci: qua nihil ma-
gis neceſſariuz pctõri: q̊ qm̃ viator eſt: capax eſt
gr̃e: illã ergo p̃mo impetrabũt: ſiue adhuc exiſtẽ
tes i purgatorio: ſiue iã aſſumpti in celo. Sic em̃
legim9 multis cõceſſaz p̃mã gr̃az orõnib9 ſctõꝝ
tã viatoꝝ q̃ cõphenſoꝝ. Silr ſtat cũ q̊ facit ſuf-
fragiũ in gr̃a exiſtẽtẽ: recidiuare in mortale. Cui
iterũ liberati a purgatorio: ſuis orõnib9 impe-
trare pñt cõuerſionẽ a pctõ: et ita primaz gr̃am.
Nec impedit ꝙ ſunt extra viã: et nihil ſibi mere
ri pñt: q2 pñt orõnib9 ſuis ꝓ nobis apđ deũ fa-
ctis gr̃az et remiſſionẽ nobis impetrare: ſicut et iã
ſublimati in gl'ia: de quo. ſ. lec. xxx. ¶ P Nõ er-
go nobis negligenda eſt ſuffragioꝝ impertitio
defunctis:

defunctis:quoꝝ precibus deo ꝯfidimus reconci
liari:quinimmo ea ſuffragia ſolicite ⁊ diligēter im-
pendere:ex quibus nihil vtilitatis proprie perit:
ſed impēſum reddet cū vſura. Aut eñ ipſi quib9
impendimus capaces ſunt ſuffragiorū:aut non.
Si nō:redeūt nr̃a ad nos ſuffragia. Si ſunt capa
ces:maiorem ab eis: ſiue a deo per eos percipie-
mus retributionē:qđ maxime verum eſt:ſi ſuffra
gia impēdimus nō turpis lucri gr̃a: ſed gratis ex
charitate dei ⁊ dilectiōe fraterna. De primis eñ
Mat.vj. vehemēter timendū ne eis dicaṫ. Amen amen:re
ceperūt mercedē ſuā:qđ vtiqȝ timere habent:qui
nō pro ſuſtētatiōe vite:ſed ſatiſfactione auaritie
ſuffragia mortuoꝝ in queſtū ponūt: vbiqȝ ſe pro
beneficioꝝ pluralitate:aut quotidiana diſtribu-
tione aliū ſe obligāt:ſe miſerabiliṫ negligūt. Non
eñ illi ſperare pn̄t retributionē ⁊ ſuoꝝ defectuū
futurā p eos ſubleuatiōnē: ſicut qui pietate ꝯmo
ti:quaſi eleemoſynā illā indigētibus impertinen
tes ſuffragia faciūt. De his apl's cū.ij. ad Cor.
ij.Cor.viij. viij.ad faciendū eleemoſynā hortareṫ dixit. Vr̄a
abundātia illoꝝ inopiā ſuppleat: vt ⁊ illoꝝ abun
dantia veſtre inopie ſit ſupplementū: vt ſm glo.
ſicut hic miniſtrāt ſctīs: ſcȝ per ſuffragia impēſa
eis:vice ſcti reddāt in futuro. Et tm̄ de hac mate-
ria ſuffragiorum.

¶Lectio.lix. A

Nobis quo
qȝ pctōribus famu-
lis tuis de multitudi
ne miſerationū tua-
rū ſperantibus: par
tē aliquā ⁊ ſocietatē
donare digneris: cū
tuis ſctīs apoſtolis
⁊ martyrib9:cū Joā-
ne:Stephano/Mat
thia/Barnaba/Ig
natio/Alexandro/
Marcellino/Petro/Felicitate/Perpetua/Aga-
tha/Lucia/Agna/Cecilia/Anaſtaſia ⁊ oib9 ſctīs
tuis intra quoꝝ nos ꝯſortiū nō eſtimator meriti:ſȝ
venie q̄s largitor admitte. ¶Hec eſt ſcđa pars
principalis partis ſexte ⁊ vltime partis totius ca
nonis: in qua poſt petitū refrigeriū pro defunctiſ
petiṫ ſuffragiū pro viuis: ⁊ ꝯſortiū cū ſctīs triun-
phantis eccl'ie mēbris. Et ſubdiuidiṫ pars illa in
tres particulas. In prima captaṫ ei9 qui petitur
beniuolētia. In ſcđa petitiōis exprimiṫ materia:
ibi. Partē aliquā ⁊c. In tertia ei9 p quē petimus
Albertus. induciṫ perſona:ibi. Per xp̄m dn̄ȝ nr̄m. ¶Quo-
ad primā partē diciṫ. Nobis quoqȝ. Nobis ſm
Alber.quoqȝ: qui pro aliis mortuis interceſſim9
⁊ ſacrificiū pro eoꝝ liberatiōe a penis obtulim9:
Ad Heb.v. cū tn̄ nos magis hac gr̄a indigeam9. Debet eñ
ſacerdos quēadmodū pro aliis:ita etiā pro ſeipſo
offerre pro pctīs:vt diciṫ ad Hebre.v. Quia ⁊ ipſe
Gen.xxx. circundatus eſt infirmitate:ibidē. Quaſi diceret
cū patriarcha iacob. Juſtum eſt vt aliqñ ⁊ domui
mee prouideam Gen.xxx. Dixit ille:non mihi ſed
domui mee. Ita ⁊ ſacrificās nō dicit mihi ſed no
bis:qr ſm predicta: ſacrificiū qđ offerṫ ſacrificiū
i.Joan.i. eſt militātis eccl'ie:in cuius perſona ſacerdos ſa-
Innocen. crificat atqȝ petit. Addit. Pctōribus. Pctōres ſe
Miſſe ſacri ⁊ alios viuos pronūciat:qr ⁊ ille dilectus xp̄o di-
ficiū i pctō- ſcipl's:qui ob vite ſue puritatē ſup pectus dn̄icū
rum remiſ- recūbere meruit:de ſeipſo ⁊ aliis ait. Si dixerim9
ſionem cele qr pctīm non habemus:ipſi nos ſeducimus:⁊ ve-
bratur. ritas in nobis non eſt. Et addit Innocen. ⁊ poſt

cum Alexan.de ales. Licet omni tempore debea-
mus ex corde nos recognoſcere peccatores:preci
pue tamen illud expedit in miſſe ſacrificio quod
in remiſſionem peccatorū celebratur. ¶B Sed
forte diceres. Cum ſcriptum ſit: peccatores deus
non exaudit:vt habeṫ Joan.ix. * Quare in hac
petitione ſacerdos peccatū ſuū ⁊ aliorum allegat
Videtur eñ ꝙ hoc petitiōi p̄ſtet obſtaculū ne ex
audiaṫ. Ad qđ diciṫ ꝙ pctōr vt pctōr:petens ea q̄
ſaluti obuiāt ⁊ ſunt nociua:a deo non exauditur
ſaltem placato:qr ad ſui damnationem exaudiri
poſſet a deo irato: ſicut dicit btūs Greg. ꝙ deus
quandoqȝ concedit iratus: qđ negat placatus.
Pctōr etiā petens aliq̄d quaſi in ſignū aut teſti-
moniū ſue probitatiſ:nō exauditur. Deus eñ fal-
ſitatis teſtis eſſe nequit. Et ſm hoc inductū vide
tur verbū ceci. Scimus qr pctōres deus nō exau-
dit in approbationē ſcilicet ſue probitatis. Pec-
cator tamen cum petit aliquid a deo cum humili
ſui recognitione: ac peccatorum ſuoꝝ quaſi indi
gnus exaudiri:ſicut fecit:qui ait. Dn̄e non ſuȝ di
gnus vt intres ſub tectū meū Matth.viij. Et itē.
Qui pre multitudine peccatoꝝ ſuoꝝ ſurſuȝ ad ce
los oculos ſuos attollere nō audebat:ſed pcutiēs
pectus ſe peccatorem fatebatur dicens. Deus p
pitius eſto mihi peccatori Luce.xviij. Hoꝝ exem
plo qui petit ea que ad ſalutem pertinent: a deo
gratioſe exauditur: ⁊ eo amplius: quo ſe magis
humiliat:⁊ vera confeſſione peccata ſua damnat
Reſpexit inquit propheta in orationē humiliuȝ:
⁊ non ſpreuit precē eorum. Sic enim daniel pro li
beratione populi orans: primo peccata confite-
batur di.c.ix. Peccauimus:iniquitatem fecimus
in omnē iuſticiā tuam.ſeq̄tur. Neqȝ in iuſtifica-
tiōib9 noſtris proſternim9 preces nr̄as ante faciē
tuā:ſed in miſerationibus tuis multis ⁊c. Sic de
nuqȝ quotidie clamat eccleſia ad dn̄m. Pctōres
te rogam9 audi nos. Nihil ergo obſtat impetra
tioni ꝙ nobis peccatoribus petimus aliquid ce-
leſtis doni ⁊ beneficii impertiri. Magis aūt ſpe-
ctat ad dei beniuolentie captationem peccatorū
recognitio: oſtendentes per hoc multitudinem
miſericordie diuine: in hanc noſtram fiduciam
proiicientes:non preſumentes de noſtra iuſticia
quemadmodum fecit ille phariſeus euangelicus
cuius ppterea oratio eſt repulſa Luc.xviij. Hinc
Prouer.xviij. Juſt9 prior accuſator eſt ſui. ¶Se-
quitur. Famulis tuis per veram ac humilem obe
dientiam:vt.ſ.expoſitū eſt. De multitudine miſe
rationū tuarū:ſperantib9:in qua pp̄heta ꝯfiſus
pctōꝝ petiuit remiſſionē:dicens. Scđm multitu-
dinem miſerationū tuarū:dele iniquitatē meam
Et iterū pctōꝝ ſuoꝝ obliuionē petens ad eandeȝ
multitudinē miſerationū ꝯfugiens. Reminiſce
re inquit:miſerationum tuarum dn̄e:⁊ miſericor
diarū tuarū que a ſeculo ſunt. Delicta iuuentutiſ
mee:⁊ ignorantias meas ne memineris domine.
Nec incaſſum ſacerdos ſupplicans refugiū ha
beat ad dei miſerationeȝ:qr miſericordia ei9 ſup
oīa opa ei9. Ipſa eſt q̄ ſuperaltat iudiciuȝ: quam
neqȝ potēs eſt ira ſua ꝯtinere. Quis enim vnq̄
ſperauit in dn̄o ⁊ derelictus eſt? Reſpicite filii na
tiōes hoim:⁊ ſcitote qr nullus ſperauit in dn̄o et
ꝯfuſus eſt:ait Jeſus ſyrach Eccli.ij. Qđ attēdēs
btūs Aug. ſe cū in ppriis virib9 ſpē poſuit ꝯfiteṫ
derelictū. Sperabā inq̄t aliqñ in virtute mea: q̄
nō erat virt9:⁊ cū ſic volui currere vbi magis ſta-
re credebam: ibi magis cecidi. Factuſqȝ ſum ma
gis retro q̄ ante. Dicebā eñ. Hoc faciā:illud pfi
ciam. Fiebatqȝ poſt hec: nec hoc nec illud:qm̄ de
meis virib9 ꝯfidebā. Nunc aūt ꝯfiteor tibi dn̄e

* Dictū il
lud Joā. ix.
pctōres de9
nō exaudit
nō eſt autē-
ticū: nō eñ
eſt xp̄i: nec
euangeliſte
niſi recitati
ue:ſȝ eſt ver
bū ceci nō-
dū baptiſa
ti: ⁊ vt dicit
Auguſt. ad
huc inūct9
loq̄baṫ pec
cator in p-
ſona eccl'ie
orans exau
diṫ:vt p̄ſby
ter q̄ miſſaȝ
dicit in pſo
na toti9 ec-
cleſie ſue lo
quiṫ dicēs.
Orem9. Jō
exaudiṫ: qr
nō ſuas: ſȝ
ppli p̄ces ⁊
vota offert.
Exaudiṫ ēt
pctōr dans
eleemoſy-
nā pro dn̄o
ſuo q̄ hoc ſi
bi iniunxit
ſi dn̄s quā-
do iuſſit
erat in gr̄a:
pctōr etiaȝ
orās p ſe p
bis q̄ perti
nēt ad ſalu
tē: ⁊ pſeue-
rāter exau-
diṫ: alr̄ de9
paucos au
diret/ſi nō
audiret pec
catores.
Peccator
ēt actu exi-
ſtens i pec-
cato qđ quo
nō penitet
orans ex ſe
p alio non
exauditur:
aut p ſe de
tpalibus et
aliis nō pti
nētibus ad
ſalutem: ex
Rich.l.iiij.

ter:pater celi τ terre:qm̄ nō in fortitudine ſua ro-
borabitur vir:vt nō glorietur ante te ſtulta p̄ſum
ptio oīs carnis. ¶ Dicit aūt de multitudie miſe-
rationum : non φ in deo ſint multe miſericordie
qꝛ nulla eſt ibi pluralitas:vbi oīa ſunt vnum:vbi
nō obuiat relatiōis oppoſitio : vt vult Boetius
τ Anſel. Deus em̄ ſumme ſimplex eſt:τ eſt quicq̄d
habet:excepto φ pater nō eſt filius:quem habet.
Eſt ergo in deo vna dūtaxat mīa : q̄ eſt ipſe deus
miſericors. Dicitur pluraľr de multitudine miſe
rationū tuaꝝ:propter varios τ multos diuīe mīe
effectus:qui nonunq̄ꝫ dei miſeratiōes noīanť:ſic
loq̄tur Eſaias ꝓpħa ca.lxiij. poſt recitationē plu
riū effectuū mīe dñi:dicens. Ubi eſt zelus tuus:τ
fortitudo tua:multitudo viſcerum tuoꝝ τ miſera
tionum tuarū. ¶ Sequitur. ¶ Partem aliquam.
¶ Hec eſt ſcđa particula:in qua exprimit petitio
nis materiā. Hoc eſt illud qđ petiť nobis pctōri-
bus:qđ eſt habere partē ſiue dei participationeꝫ
btificam cū ſctis aplīs τ martyrib⁹ iā in gľia ſub
limatis:vt trāſferat nos a ptāte tenebrarū: τ det
nobis partem ſortis ſctōꝝ in lumie:ad Col.i. τ in
Ps.xv. ps.xv. Dñs pars hereditatis mee. Et ſeq̄tur. Fu-
nes ceciderūt mihi in preclaris : etem̄ hereditas
mea preclara eſt mihi. Funes ſcꝫ ꝯſortium noſtra
rum partes in beatitudine menſurantes:cecide-
rūt nobis in preclaris partib⁹ hereditatis eterne
j.Cor.xv. Sed cū deus ſit oīa in nobis.j.Cor.xv. Salus p̄-
mium τ gľia ſingulorum. Salus inquit popľi mei
ego ſum. Quid eſt qđ dicit partē aliquā donare di
gneris:quaſi non oēs electi ſint vnū τ eundē de-
Mat.xx. nariū recepturi:iuxta parabolā Mat.xx. vbi dici
tur. Receperūt τ ipſi denarios ſingulos: quo in-
telligitur beatitudo que eſt vna oībus. Reſpōdet
hic Alex. de ales par.iiij.q.xxvij. Licet vnū τ ideꝫ
ſit premiū ſinguloꝝ : ſcꝫ deus ipſe in cui⁹ viſione
Joan.xvij. clara:felicitas cōſiſtit eterna:ſm̄ illud Joan.xvij.
Hec vita eſt eterna vt cognoſcāt te ſolū deū verū
τ quē miſiſti ieſum xp̄m:tñ ſm̄ differentiā merito
j.Cor.xv. rū:alius plus alius minus diuina viſiōe fruūtur
vnde dicit apľs.j.Cor.xv. Stella differt a ſtella in
claritate. Sic τ erit in btīs diuerſa claritas viſio-
nis diuine eſſentie: ſm̄ diuerſam participationē
lumīs gľie ſub quo diuina videť eſſentia ad quā
diſponit diuerſitas meritoꝝ. Hinc dixit dñs. In
Joan.xiiij. domo pr̄is mei manſiones multe ſunt Joā.xiiij.
Quia multi ſunt ſtatus τ gradus deū timentiū:ſi
ne tamē diuerſitate dei cogniti ſiue viſi. Unde ſi-
cut eſt vnus ſol qui ab vniuerſis videť: τ vna lux
ſiue claritas ſolis que oīa terrena illuminat:ni-
hilominus tñ ab aliis clarius:ab aliis minus cla
re videť ſm̄ differentiā perfectiōis oculoꝝ intuē-
tiū. Ita vn⁹ eſt deus: vna diuia eſſentia q̄ omnes
btificat : τ ab oibus btīs videť: ab aliis tñ lympi-
dius:ab alio min⁹ lympide:ſm̄ differentiā τ gra-
dus meritoꝝ : ſm̄ quā ſumiť exceſſus in beatitu-
dine. ¶ D Una eſt igitur oīm btitudo obiectiua
diuina ſcꝫ eſſentia oēs beatificās per eundem de
nariū:quem ſinguli militātis eccľie oparij ſunt a
dño percepturi. Cū quo ſtat φ in ſingulis btīs ſit
alia τ alia btitudo formalis que nō eſt niſi actus
viſiōis:quo ſinguli viſione propria in ſuo intelle
ctu recepta:deū facie ad faciē contemplanť:ſicut
eundē ſolē diuerſi nō vna:ſed diuerſis viſionib⁹
cōtuentur. Et ſm̄ hoc ſacerdos petit partē beati
tudinis nobis dari:vt participes efficiamur bti-
tudinis ſctōꝝ:vt partialitas illa referať ad viſio-
nis actū:nō ad obiectū viſum. Quelibet em̄ viſio
dici pōt pars btitudis:pro quanto eſt aliq̄d mul-
titudinis actuū in toto cetu oīꝫ btōꝝ. Uel poteſt
quelibet creata viſio btifica dici pars btitudinis
pro quanto nō repreſentat obiectū beatificū ſm̄
totā rōnem ſue cōprehenſibilitatis. Eſt em̄ obie-
ctum beatificū ſicut in ſe infinitū: ita infinita co
gnitiōe cognoſcibile:τ ſola tali cōprehenſibile:q̄
impoſſibilis eſt omi creature. Ideo oīs cognitio
creature qua cognoſcit deum:diciť quodamodo
pars diuinē cognitionis:qꝛ nulla talis eſt diuine
eſſentie ſm̄ totū illud: ſm̄ qđ eſt cognoſcibile : qꝛ
pōt adhuc clarius videri. Unde quātūcūqꝫ perfe
cte lympide ac clare videať diuina eſſentia: etiaꝫ
a ſupremo angelo:imo ab aīa xp̄i: impfecta tñ vi
ſio creata : τ infinite diſtās a viſiōe increata qua
deus ſeipſum videt. Hec em̄ eſt infinita que ſolū
ꝯprehendit diuinā eſſentiā:ideſt ea ſola videť di
uina eſſentia tāta quāta in ſe eſt:hoc eſt infinita
que pōt dici totalis btitudo: qꝛ ibi ſolū eſt adeq̄-
tio cognoſcētis actus cognoſcēdi : τ cognoſcibi-
lis ſiue obiecti cogniti. Nec tñ adeq̄tio:ſed idēti
tas:qꝛ idem eſt in deo eſſentia viſa:deus viſus et
actus vidēdi. Nō ergo petit partē btitudinis ſa-
cerdos:quaſi de⁹ ſm̄ aliq̄d ſui videať ab vno bea
to:τ ſm̄ aliq̄d ſui lateat illum:τ videať ab alio: qꝛ
cū ſit eſſētia ſimpliciſſima:carēs oī partialitate:
a quocunqꝫ videtur:tota videtur τ indiuiſa : ſed
petit partē beatitudinis.i.participationem bea-
titudinis : hoc eſt formalē beatitudinē ſiue actuꝫ
beatificū:ſm̄ φ creature cōuenit:quo clare poſſu
mus videre deum:nō ſm̄ totā ſuam cognoſcibili
tatem:ſed ſm̄ noſtri intellectus capacitatē:τ me-
ritorū nr̄oꝝ exigentiā. Sic em̄ τ nō aliter videť a
beatis. ¶ E Ideo ſequiť. Et ſocietatē cum ſctis.
In hoc em̄ eſt ſumma iocunditas ſocietatis bea-
torū:φ oēs ſimul beatifice deū intuentur:de quo
in ps.lxxxvi. Sicut letantiū oīm habitatio eſt in Ps.lxxx
te. per continuū τ ſtabilē aſpectū:in quo oēs cōi-
cāt beati:τ ſocietatē habere dicūtur: qꝛ vniuſcu-
iuſqꝫ ſctōꝝ bona efficiūtur oīm in btitudie cōia.
¶ Sequitur. Donare digneris: tua ſcꝫ gratia:et
benignitate:cōtra errorē pelagianorum aſſeren-
tium hominē ex puris naturalibus poſſe aſſequi
beatitudinem : nec ad hoc requiri ſpeciale donū
gratie:neqꝫ ad meritoriam mandatorum imple-
tionem. Unde ſicut gratiā qua operamur merito
rie a ſolo deo creante accepimus:ita ꝓbabile val
de eſt:φ actum beatificū qui perfectior eſt gratia
ſolus deus infundit intellectui beato: vt ſic illud
ꝓphete. Gratiā τ gloriam dabit dñs:equaliter in
telligať quantū ad vtrūqꝫ. Cui nō diſſonant me-
tra que ponit Alber. circa hunc textum. Quicq̄d Albertus.
habes meriti preueniens gratia donat. Nil deus
in nobis preter ſua dona coronat. Si deus coro-
nat:τ nō niſi actu beatifico:ipſe ergo hunc donat
non cum beatis elicit. Sed de hoc alibi. ¶ Seq̄-
tur. Cum tuis ſanctis aplīs τ martyribus : quos
firma fide credimus illa beatifica dei viſione per
frui:τ inuicem congaudere eterna τ iocūdiſſima
ſocietate : quales ſunt quorum hic noīa recitan-
tur. Dicit Alb. φ eccleſia tātū tangit eos de quo
rū fide τ btitudine ſufficiēter eſt certificata:alios
non tangit niſi in communi. ¶ Et hic fit ſecun-
da τ iterata ſanctorum ꝯmemoratio : qđ ſm̄ In- Innocen.
no. ſignum eſt φ canon non ſimul ab vno eſt cō-
poſitus:ſed ſucceſſiuis temporibus particulatiꝫ
a pluribus. Unde in hac commemoratione ſup-
plentur ex magna parte:qui de primitiue eccle-
ſie ſanctis deeſſe videbanť in commemoratione
prima. Unde dr̄. Cū tuis ſanctis aplīs : quorum
ſonus exiuit in omnē terrā: τ in fines orbis terre
eorum verba: ipſis regnum dei quod hic petitur
predicātibus. Et martyribus:fidei teſtibus : qui
vt regni dei fierent participes : mortis pro fide

Chriſti non